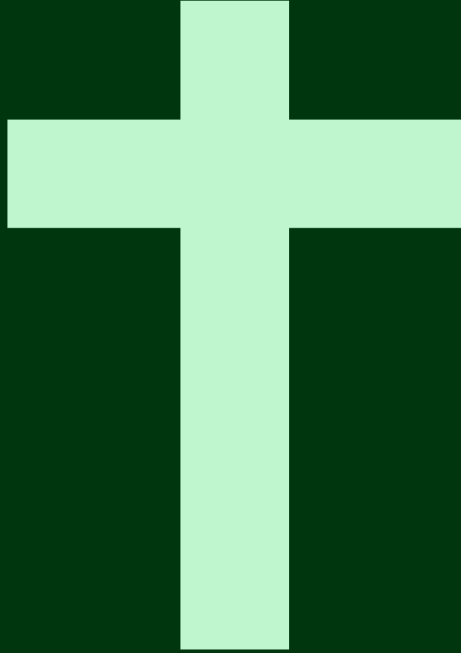

I niucari ti jejcua, ti ajta jime'en ra'axa
a'ijna i tavastara'a, i Ciriistu'u ti ji'i Jesús
t̃i tu'irájtuaa

New Testament in Cora, El Nayar Presidio De Los Reyes; crn
(MX:crn:Cora, El Nayar)

**I niucari ti jejcua, ti ajta jime'en ra'axa a'ijna i tavastara'a, i Ciriistu'u ti ji'i
Jesús ti tu'irájtuaa**

New Testament in Cora, El Nayar Presidio De Los Reyes; crn (MX:crn:Cora, El Nayar)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cora, El Nayar

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cora, Presidio de los Reyes [crn], Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cora, El Nayar

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

10f6cd13-ea38-5c62-beee-25cf942ce3aa

Contents

San Mateo	1
San Marcos	75
San Lucas	123
San Juan	201
Los Hechos	259
Romanos	328
1 Corintios	361
2 Corintios	388
Gálatas	407
Efesios	418
Filipenses	429
Colosenses	436
1 Tesalonicenses	443
2 Tesalonicenses	449
1 Timoteo	453
2 Timoteo	462
Tito	468
Filemón	472
Hebreos	474
Santiago	498
1 San Pedro	506
2 San Pedro	516
1 San Juan	522
2 San Juan	530
3 San Juan	532
San Judás	534
Apocalipsis	537

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Mateo jíme'en í Jesuciríistu'u

*A'ímej í vaújsimua'aci'istemua'ame'en a'íjna í Jesús
(Lc. 3:23-38)*

¹ A'ii mú a'íin pú'een í vaújsimua'ame'en a'íjna í Jesús, ti ajta i'í Ciríistu'u í ti a'ímej jetze airáane a'íjna í David teecan, ajta a'íjna í Abraham teecan.

² Abraham pu rape'eric'a'a a'íjna í Isaac. Ajta a'íjna í Isaac, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Jacobo. Ajta a'íjna í Jacobo, a'íi pu títi'iríjmua'a já'araa a'íjna í Judá, majta seica í mej ihuáamua'ame'en pú'een í Judá. ³ Ajta Judá a'ímej pu títi'iríjmua'a já'araa, í mej miyen ánte'aruajca'a tijín Fares, ajta a'íjna í seíj Zara. Ajta í hua'anáànaci'i, ayée pu ántehuaaca'a tijín Tamar. Ajta a'íjna í Fares, a'íj pu típe'eri já'araa í Esrom. Ajta Esrom pu rape'eric'a'a í Aram.

⁴ Aram pu rape'eric'a'a a'íjna í Aminadab. Ajta Aminadab pu rape'eric'a'a a'íjna í Naasón. Tí'ij jí Naasón típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tijín Salmón. ⁵ Ajta a'íjna í Salmón, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Booz. Ayee pu ántehuaaca'a í náànajra'an í Booz tijín Rahab. Ajta a'íjna í Booz, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Obed. Ajta ayén ántehuaaca'a í náànajra'an a'íjna í Obed tijín Rut. Ajta a'íjna í Obed, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Isaí.

⁶ Isaí pu rape'eric'a'a a'íjna í David, í ti ajta te'enteájrupi í rey jíme'e. A'íjna í David teecan, jamuan a'íjna ti ajta íra'ara'an pú'eene'e a'íjna í Urías, a'íi mú típe'eri muá'araa a'íjna ti ayén ántehuaa já'araa tijín Salomón. ⁷ Salomón pu rape'eric'a'a a'íjna í Roboam. Ajta a'íjna í Roboam, a'íi pu pé'ericira'an pú'eene'e í Abías. Ajta a'íjna í Abías, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Asa.

⁸ Asa pu rape'eric'a'a í Josafat. Tí'ij jí Josafat típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tijín Joram. Ajta a'íjna í Joram, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Uzías. ⁹ Ajta a'íjna í Uzías, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Jotam. Ajta Jotam pu rape'eric'a'a a'íjna í Acáz. Ajta á'iyen a'íjna í Acáz típe'eri já'araa a'íjna í Ezequías.

¹⁰ Ezequías pu rape'eric'a'a a'íjna í Manasés. Ajta Manasés pu rape'eric'a'a a'íjna í Amón. Ajta a'íjna í Amón, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Josías. ¹¹ Ajta a'íjna í Josías, a'ímej pu títi'iríjmua'a já'araa í Jeconías, majta a'ímej í mej ihuáamua'ame'en pú'eene'e a'íjna í Jeconías.

Tí'ij Josías títi'iríjmua'a já'araa, seica mú mú a'uvé'uju'un. Mat'íj mi a'ímej a'uví'ití í mej Israél a'uchéjme'ecaa. A'uu mú já'ahua'a huaja'uví'iti seíj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Babilonia. ¹² Mat'íj miyen huaja'uví'iti, aj pu'í Jeconías seíj típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tijín Salatiel. Ajta a'íjna í Salatiel, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Zorobabel.

¹³ Zorobabel pu rape'eric'a'a a'íjna í Abiud. Tí'ijta'í a'íin Abiud rape'eri já'araa a'íjna í Eliaquim. Ajta a'íjna í Eliaquim, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Azor. ¹⁴ Ajta a'íjna í Azor, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Sadoc. Ajta a'íjna í Sadoc, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Aquim. Ajta a'íjna í Aquim, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Eliud.

¹⁵ Ajta a'íjna í Eliud, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Eleazar. Tí'ijta'í a'íjna í Eleazar típe'eri já'araa a'íjna í Matán. Ajta, a'íjna í Matán, a'íi pu rape'eric'a'a a'íjna í Jacobo. ¹⁶ Jacobo pu rape'eric'a'a a'íjna í José, a'íjna ti María tévilitine'e. A'ii pu a'íin pú'een ti náànajra'an pú'eene'e a'íjna í Jesús, í mej miyen ratamuá'amuaa tijín Ciríistu'u.

¹⁷ A'íj mú jíin miyen ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua í mej jetzen airáane a'íjna í Abraham teecan. A'ii pu a'íin pú'een í tu'uvé'eteajti a'íjna í David. Majta miyen che'atá mena'a ará'axcaa a'íime í mej huá'a jetze airáane a'íjna í David teecan. A'ímej mú a'uví'ití a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a a'ujna

já'ahua'a Babilonia. Ayee mú che'atá mena'a ará'axcaa tamuáamuata'a japuan muáacua tí'ij huanú'ihuaca'a a'íjna í Ciríistu'u.

Tí'ij Jesús huanú'ihuaca'a
(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Ayee pu éeni'ici'e huanú'ihuaca'a a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. A'í pu náanajra'an, a'íjna í María, pu'uri huataúra'acaa í runiuuca jime'e ti ij huatévice'en a'íjna jamuan í José. Matí'ij caí xi naími'i huaté'eca'a, aj pu i a'utaseíjre í pa'ari'i jucáara'an jetze. A'í pu ayén ráaruu jíme'en í muári'eri'ire'ara'an a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁹ Ajta nu'u a'íin ti ratévi'itíné'e a'ame, a'íjna í José, rí'i pu tí'itevistaca'a. Capu raxí'eve'eca'a ti ayén puaijtzi raatá'an mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite. Mí ajta, a'í pu ayén raxí'eve'eca'a ti mé rúurieni avíitzi jime'e. ²⁰ Tí'ij raaxí'epi'intare ti ayén huárini, aj pu'í seíj tevi huataseíjre í jemin í cutzí tzajta'a. A'í pu a'íin pú'een seíj ti tí'ivaire'e í ta japua. Ayee pu tiraatá'ixaa tíjín:

—José, mú'ee pej i'i huácixa'ara'an í David teecan, capej rátziíne'e pej rá'anvi'itín a'u pe'éche a'iné í ti a'utaseíjre í jucáara'an jetze, a'í pu jíme'en huanéj í muári'eri'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ²¹ A'í pu teáatacan tiyaúj a'ame. Ayee xu nu'u raatámua'ati tíjín JESUS, a'iné a'í pu a'íin pu'éene'e a'ame í ti huá'a japua niuuni í ruteítestemua'a í mej meri auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

²² Ayee tiuju'uríj ti ij ayén te'araúrasten a'ij ti ajmí'i tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati ti tí'ixaxa'ata'a í tavástar'a jetze me'ecan. ²³ Ayen tíjín:

Pa'ari'i pu nu'u huataseíjre'esin í jucaatze'en a'íjna jetze í 'íita'a ti caí xi ja'atí ratévi'itín. Tiyaúj pu nu'u a'ame teáatacan.

Aj mú mi miyen raatámua'atzi tíjín Emanuel.

A'íjna niuucarijra'a tíjín Emanuel, ayée pu huataújmu'a'a tíjín: Dios pu ta jamuan yé huaca.

²⁴ Tí'ij huáji a'íjna í José, aj pu i ayén huaríj a'ij ti tiraatá'ixaa a'íjna í ja'ati ti ta japua tí'ivaire'e. Tí'ij jí ya'uví'iti í ruche. ²⁵ Mí ajta, capu jamuan huáhui ajta caí huanú'ihuaca'a a'íjna í pa'ari'i ti teáata'a. Matí'ij mi miyen raatamuá'a tíjín JESUS.

2

Matí'ij u yé'emuaareca'a a'íjna í Jesús a'íime í mej jeíhua támua'arejca'a

¹ A'uu pu ja'unú'ihuaca'a a'íjna í Jesús, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Belén. A'uu pu ajtéme'ecan a'íjna í chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Judea. A'ájna a'u ti a'íin ja'unú'ihuaca'a í Jesús, a'í pu tí'iteveeca'a í rey jime'e a'íjna í Heródes. Matí'ij mi seica Jerusalén e'iré'ene í mej jeíhua támua'arejca'a. U jetze pújme'en mú e'eráaci a'utí'eíjninei í xicaj. ² Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i í Heródes miyen tíjín:

—¿A'uné a'ij 'een a'íjna í huá'a rey í mej Israel jetze ajtéme'ecan, a'íjna ti auchén huanú'ihuaca'a? A'ájna já'ahua'a a'utí'eíjninei í xicaj, a'ujna a'u tej'éche, xu'ura'ave tu huaseíj ti a'utátzaareajraa a'íjna jime'e ti huanú'ihuaca'a. A'íj tu jín te'uun mú a'uvé'uju'un tej ti rí'i tíraatéanajche.

³ Tí'ij ráamua'areeri'i a'íjna í rey, a'íjna í Heródes, jé'ecan pu tí'ijmu'a'astí já'araa a'íjna jime'e. Majta, í teite í mej Jerusalén a'uchéjme'ecaa, naími'i mú tí'itziíne'eca'a. ⁴ Tí'ij jí Heródes hua'utajé naíjmi'ica í mej tihuá'aijte'e a'ímej í mej tí'ivaire'e hua'atáyujta'a, majta í mej tihuá'amua'atehua'a í teite a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'uné nu'u á'anu'ihuan a'íjna í Ciríistu'u?

⁵ Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tíjín:

—A'ujna Belén, í chajta'a ti a'uun ajtéme'ecan a'ujna já'ahua'a u Judea, a'iné ayée pu ajmí'i ra'uyú'uxaca'a a'íjna í ja'ati ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ⁶ Ayen tíjín:

Mú'een mi sej Belén a'uchéjme,

a'ujna chuéjra'a japua ti a'uun auucá'a u Judá,
 íjii, mú'een xu xaa se'ín pú'een
 í sej jaítze'e cñleen jín tí'ajta.

Mí ajta, méjca'i huáyee,
 seíj pu a'amua jetze nu'ihuan
 ti ve'ecán jín tiu'uta'ajta.

A'íi pu antiújmua'aréere a'ame
 huá'a jime'e í neteítestemua'a,
 a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan.

⁷ Aj pu i Heródes huaja'utajé avítzi jime'e a'ímej í mej jeíhua támua'arejca'a. Tí'ij jí ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'achúni ari á'atee ti huaja'utaseíjra a'íjna í xu'ura'ave?

⁸ Ajta á'iyen hua'uta'aj mej á'ucíine a'ujna u Belén. Ayen tihua'utá'ixaa tíjín:

—Sericu, setá'aj yá'uhoauni temua'a naa se'íjna í pa'arí'i. Setí'ij raateún, aj xu si mú a'uvé'eu'un setá'aj naatá'ixaate'en, neatá'aj neajta inee á'ume'en, neatá'aj rí'i tiraateájtuaani.

⁹ Matí'ij ráanamujri'i me'íjna í rey, aj mú mi a'ucíj. Ajta a'ín xu'ura'ave ti a'utaseíjre a'ímej jemi a'ujna seíj chuéjra'a japua a'u ti 'eíjninei í xica, a'íi pu amuacá huamé'ecaa. Tí'ij jí án a'ujcháxi í chí'ij japua a'u ti a'ij é'ene'e a'íjna í pa'arí'i. ¹⁰ Jé'ecan mú huataújtemua'ave matí'ij raaseíj me'íjna í xu'ura'ave. ¹¹ Mua'antenéesime'ecaa mú u chí'ita, matí'ij mi raaseíj í pa'arí'i jamuan í náànajra'an. Aj mú mi tínutaxi. Temua'a mú naa rí'i tiraatá'a. Matí'ij mi te'entícuunaxi tiu'ujcáaja, a'íi mú raatapuaíjve tí'itíj oro, majta tí'itíj cítzive'eri, majta tí'itíj cuaane'e ti ayén ántehuaa tíjín mirra. ¹² Majta á'iyen tiú'umaaraca'a ti nu'u Dios hua'utá'ijmíjri'i mej nu'u caí huaré'ecíine a'íjna jemi í Heródes. A'íj mú jín seíj jetze a'ucí í juye mej mi a'uré'enen me'újna chuéjra'a japua a'u mej é'echejca'a.

Jíme'en í mej huataúruu me'újna u Egipto

¹³ Matí'ij a'ucíj a'íime í mej jeíhua támua'arejca'a, ja'atí pu huataseíjre a'íjna jemi í José tí'ij tí'imaaraca'a. A'íjna í ja'atí, a'íi pu a'ín pú'eene'e seíj ti tí'ivaire'e u ta japua. Ayee pu tiraatá'ixaa tíjín:

—Ájchesi. Patá'aj rá'anví'itín pe'íjna í pa'arí'i, pajta í náànajra'an. Á'ura'a patá'aj raaté'avaa mi pa'arí'i, pajta í náànajra'an. Huá'anví'itíchi a'ujna Egipto. Setá'aj se'uun a'uté'en ajta nena'a caí neajtahua'a amuaatá'ixaate'en ja'anáj ti huatá'iríristari sej yé uvé'enen seyajna. Ayee xu huárini a'iné a'íjna í Heródes, a'íi pu rahuauni í pa'arí'i ti í raajé'ica. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

¹⁴ Tí'ij jí ájchee í José. Ya'uví'ití a'íjna í pa'arí'i, ajta náànajra'an. Ajta a'ín huá'a jamuan pu á'uraa a'ájna tíca'ari tzajta'a. A'uu mú a'ará'a a'ujna Egipto. ¹⁵ A'uu mú é'etee ajta caí huamí'i a'íjna í Heródes. Ayee pu a'íjna jín huaríj tí'ij araúrasten í niuucari ti jíme'en ayén ajmí'i tiu'utaxájtaca'a seíj ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tíjín: “U nu ya'utajé í niyauj a'ujna Egipto.”

Heródes pu raata'ajtaca'a mej huá'ucuí'ini í tí'iríi

¹⁶ Tí'ij Heródes ráamua'areeri'i mej raaté'mua'ití a'íime í mej jeíhua támua'arejca'a, jé'ecan pu huataniú'ucaca'a. Tí'ij jí ra'utámua'areeri'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime, aj pu i Heródes tiu'uta'ajtaca'a mej nu'u huá'ucuí'ini naíjmi'ica í tí'iríi mej teteca í mej miyen raacha'íjmee hua'apua nine'ira'a múuci pújme'en. Naíjmi'ica mú huajá'ucuíi a'úu mej Belén é'echejca'a, majta í seica í mej a'imuá antachéejme'ecaa. ¹⁷ Ayee pu te'araúraste a'íjna í niuucarijra'a ti jíme'en ayén ajmí'i ra'uyú'uxaca'a a'íjna í ja'atí ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Jeremías. ¹⁸ Ayen tíjín: Ayee pu tiú'unamujri'i a'ujna já'ahua'a u Ramá,

mej ruyeineca'a,
 majta jeíhua ruxieemijte'eca'a.
 A'íjna í Raquel, a'íi pu seíj a'íin pú'een
 í mej ruyeineca'a.
 Ruyaujmua'a pu jíme'en ruyeineca'a.
 Capu raxí'eve'eca'a mej rí'i tiraatéejeeve a'íjna jime'e
 í mej caí ché'e mé jé'e já'ahua'a
 í yaújmua'ame'en.
 Ayee pu'u.

¹⁹ Aru tí'ij ari huamí'i a'íjna í Heródes, seíj pu ajta huataseíjre a'íjna jemi í José tí'ij tí'imaaraca'a. A'ii pu a'íin pú'een seíj ti tí'ivaire'e ta japua í tavástara'a jemi. Ayee pu a'íin tiraatá'ixaa tijín:

²⁰ —Ájchesi. Ánvi'itichi hui a'íjna í pa'ari'i, pajta í náànajra'an. Setá'aj já'ucíine se'újna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Israél. Pu'uri huamí'i í ti rajé'icatami'ica'a a'íjna í pa'ari'i. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

²¹ Tí'ij jí ájchee a'íjna í José. Aj pu'i ya'uví'iti a'íjna í pa'ari'i, ajta náànajra'an. A'uu mú a'ará'a me'újna Israél. ²² Mí ajta a'íin José, ayée pu ráamua'areeri'i ti nu'u a'íin Arquelao tí'aijtaca'a ruyá'upuaci'i jetze me'ecan, a'íjna í Heródes teecan. Ajta pu Dios raatá'ixaa tí'ij tí'imaaraca'a. A'íj pu jín tí'itziíine'eca'a ti a'uun e'ará'asti, a'ujna Judea. Tí'ij jí a'uun a'ará'a ti jetzen ajtémecan a'ujna Galileeye. ²³ Tí'ij a'uun a'ará'a, a'úu pu e'ehuaújchejte, chajta'a jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Nazarét. A'uu pu huayeíjxi. Ayee pu tiuju'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Miyen tijín: “Ayee mú raatámua'atzi tijín Nazarét ti é'eme'ecan.”

3

Juan pu nu'u huá'amua'i'ihuacare'e a'ujna a'u ti caí é'e tí'itíj
 (Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ A'ájná'imua aj pu a'utaseíjre a'u ti caí é'e tí'itíj a'íjna í Juan ti huá'amua'i'ihuacare'e. A'uu pu tihuá'a'ixaate'eca'a. ² Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a a'iné pu'uri hui tén a'ájna teja'ur'é'enejsin ti Dios íiyen tiu'uta'aíjta nainjapua í chaanaca.

³ A'íjna í Juan, a'ii pu a'íin pú'eene'e ti jíme'en raataxájtaca'a ajmí'i a'íjna í ja'ati ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Isaías. Ayen tijín:

Ja'atí pu u e'ejíhuá a'ame a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'e tí'itíj.

Yee pu tí'ixa tijín:

“Naa xu rí'i huaujjéjcuare'en, mi ru tzajta'a, mú'een, a'iné tavástara'a pu yé uvé'enejsin. Caxu a'ij yá'unamuajra.”

⁴ Ajta a'íjna í Juan, ayée pu éene'e tí'itéchejca'a cáxuri ti itzíjhua, cameeyu'u ju'uxa'a jime'e. Ajta típuaasica'a, navij tu rumua'atí. Ajta nu'u huátuna'ise cua'acare'e, ajta searate, 'itzitá mej xuaa. ⁵ Majta me'ín í mej a'imuá a'uchéjme'ecaa, naíjmi'i mú e'iré'enineica'a a'u ti a'utéveeca'a í Juan. A'uu mú e'eráci'ica'a tíj na'a a'u ti huatacá'a a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Judea, majta seica í mej me'uun é'eche a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jerusalén, majta í seica í mej me'uun é'eme'ecan a'u ti a'atamí'iye í játe'ana ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jordán. A'uu mú a'uré'enineica'a mej mi ráanamua. ⁶ Jíme'en mu'u tiu'utétzaahuate í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu'i Juan huá'amua'i'ihuaca'a í játe'anara'an jetze í Jordán. ⁷ Mí ajta í Juan, tí'ij a'ímej huaseíj í mej miyen ánte'arua tijín fariseos, majta í mej miyen ánte'arua tijín saduceos, tí'ij a'íin hua'useíj í mej jeíhua e'evé'uju'uca'a mej mi huaújmua'i'ihua, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een mi sej tí'ihua'itaca, ¿ni tzaa seri tí'itese'e ti caí Dios puaíjtzí amuaatá'an? ¿A'taani amuaatá'ixaa sej si siyen rici? ⁸ Rí'í xu'u se'íjna jime'e mej mi ráamua'aree í teite sej seri tzáahuati'ira'a jín tí'imua'atze. ⁹ Caxu siyen tí'imua'ajca í ru tzajta'a yee: “Ayej ti'ayajna ti naa titaatévaire'en a'íné teen tu i'í huáacixa'astemua'ame'en a'íjna í Abraham teecan.” Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej ti'ayajna ti Dios raayí'iti ti rí'í raará'atza í tete matíj í huáacixa'astemua'ame'en a'íjna í Abraham teecan. Capu ti'itíj a'ij tejámuaatévaire'esin sej siyen tí'imua'ajca rujímua'a sino sej siyen huanén tíj Abraham teecan. ¹⁰ Pu'uri teja'uré'enejsin vejlí'í a'ájna xicájra'a jetze ja'anáj ti pua'a amua'ajteá'axi'isin í Dios ca'anín jime'e. Ayeé pu á'amuaruuren cumu tíj ja'atí ciyej té'ijveichixi'ín tepuaij jime'e. Nain í ciyej ti caí tí'ítaaca, a'í pu té'ijveichixi'isin. Tí'ij jí ra'anteáaira. Ayeé pu che'atá na'a tejamua'ajteá'axi'isin mú'ejmi. ¹¹ Aru inee, nee nu amuáamuai'ihuaca'a jaj jime'e mej mi ráamua'aree í teite sej seri seicié tiu'umuá'aj í ru tzajta'a. Mí ajta, a'íin ti hui nehuárita'a yé e'evé'eme, a'í pu jaítze'e raayí'iti necaí inee. A'íné nee nu cáleene'en jín tí'itéjvee í jemin, capu ayén tínaavíjze'e ineetzi nej rajta'ípí'ín í ca'acaira'an. Mí ajtá'í a'íin, sej pu huata'íti ti huateáturan mú'ejmi jemi. Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu uté'a'asin mi a'amua tzajta'a. Ajta a'íjna ti hui nehuárita'a yé e'evé'eme, a'í pu rí'í á'amuaruuren. ¹² Ayeé pu té'eme. Xiee ti ja'atí ari ru'ite'í í ti jín ra'anáca'atzi í triigu. A'í pu ru'irátu'isin í xa'iri pua'acié. Ajta a'íjna í imue'eri, rájseire'esin u chi'ita. Ajta í xa'iri, taij jetze pu án yá'urieexijsin í ti caí ja'anáj á'amí'ini. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Juan.

Tí'ij Juan ráamuai'ihuaca'a a'íjna í Jesús
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Aj pu i Jesús huataseíjre. A'uu pu a'arájraa a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Galileeye tí'ij Juan ráamuai'ihua játe'ana jetze ti ayén ántehuaa tíjín Jordán. ¹⁴ Ajta a'íjna í Juan, ayéé pu tí'imua'ajca ti raatá'ijmí. Ayeé pu tiraatá'ixaa tíjín:

—¿Ni mú'ee piyen yé vé'eme inee jemi? Jaítze'e pu raavíjze'e pej piyen náamuai'ihua ineetzi.

¹⁵ Mí ajta a'íin í Jesús, ayéé pu tiraata'ixaa tíjín:

—Ché'e ayén 'eene'en. Ayeé pu hui tiraavíjze'e tej tiyen huárini tej ra'ará'astijre'en te'íjna jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

Aj pu i Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús. ¹⁶ Tí'ij ráamuai'ihuaca'a, aj pu'í Jesús a'itáraa á jaata'a. Jime'en pu'u a'itáraa, tí'ij jí antácuunareca'a í ta japua ti a'utéjmuua. Tí'ij jí íiraaseíj ti a'icamé'ecaa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayeé pu seijre'ecaa tíj cucuí'í. Tí'ij jí japuan a'ujyeíjxi. ¹⁷ Ajta á'iyen niuucari huánamuajri'í ti júte'e uj e'icánamuajre'e. Ayen tíjín:

—Niyauj pej píríci í nej muá'ixe'eve'e. Jé'ecan pej hui naa rí'í naatá'a i ne tzajta'a.

4

Tiyaaru'u pu tiu'utése ti raamuá'itin a'íjna í Jesús
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Tí'ij jí a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ya'uví'iti a'íjna í Jesús í jírí jetze tí'ij a'íin tiyaaru'u tiu'utése'en ti raamuá'itin a'íjna í Jesús. ² Ajta a'íin Jesús, a'úu pu é'etee a'achú cumu hua'apuate xicaj ti caí tí'icua'a. Aj pu i huata'í'icuataca'a. ³ Ajta á'iyen a'íin tiyaaru'u e'iré'ene a'íjna í Jesús jemi ti ij raamuá'itin. Ayeé pu tiraatá'ixaa tíjín:

—Tí'í pua'a hui yaujra'an pej pú'een í Dios. Patá'aj raata'aíjze'en amíjna mi tetej tí'ij pan huateújtaahua.

⁴ Ajta Jesús, ayéé pu tiu'utaniú tíjín:

—Capu a'í na'a ruxe'eve'e í pan ti jín te'utáviicua'í í teví, sino ajta pu a'íin ruxe'eve'e nain í niuucari ti é'eme'ecan í Dios jemi.

⁵ Tí'ij jí a'ín tiyaaru'u ajtahua'a ya'uví'iti a'íjna í Jesús a'ánna Jerusalén. Teyuu pu japuan ra'antítuaa a'u ti e'evé'epa'atzara'a. ⁶ Ajta ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Tí pua'a hui yaujra'an pej pú'een í Dios, ancájvetzi, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín:

Dios pu huaja'uta'íti í mej títetateí í jemin mej mi muáacha'in.

Majta mú'etzi memua'atini rumuájca'a jime'e.

A'íime mú á muaatéchajtza tí'ij caí ti'ítíj a'ij muaruure.

⁷ Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mí ajta, ayée pu che'atá na'a ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín: “Capej piyen tirá'axieehuari'ira ti'ítíj jime'e ti Dios ayén ti'ítíj jín huárini.”

⁸ Ajta a'ín í tiyaaru'u, ajtahua'a pu ya'uví'iti já'ahua'a yee jirí jetze ti ájtee. Aj pu i raataseíjra nainjapua, tíj na'a seíj chuéjra'a japua a'u mej a'uchéjme í teite. Raataseíjra a'achú ti ve'etí a'uun huatacá'a. ⁹ Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—Nain nu muatapuáijve'esin ne'íjna ti pua'a piyen huárini pej títunuta, pej pi naateánajche.

¹⁰ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Aricu, mú'ee pej i'i tiyaaru'u, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín: “Setá'aj raateánajche se'íjna í tavástara'a í a'amua Dios. A'íj xu'u huatévaire'en.”

¹¹ Aj pu i á'uraa a'íjna í tiyaaru'u. Capu ché'e a'ij ráaruu. Mat'íj mi huataseíjre í mej títetateí í ta japua mej mi raatévaire'en me'íjna í Jesús.

Jesús pu a'utéjche ti tiu'umuári'en u Galilea

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Tí'ij Jesús ráamua'areeri'i ti aiteánami'ihuaca'a a'íjna í Juan, aj pu'i á'uraa a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. ¹³ A'uu pu e'erájraa a'ujna Nazarét. Tí'ij jí a'uun a'ucáane a'ujna Capernaúm, chajta'a ti a'utacá'a a'ujna ti e'eve'e'ástime í jaj ti a'utacá'a a'ájna vejli'i seíj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Zabulón, ajtahua'a seíj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Neftalí. ¹⁴ Ayee pu tiuju'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan a'íjna í Isaías.

¹⁵ Ayen tijín:

Ayee pu té'eme a'ujna chuéjra'a japua a'u mej é'eche í teite í mej caí Israel jetze ajtémecan,

a'ujna ti huatacá'a u Zabulón,

ajta í seíj chuéjra'a japua u Neftalí,

ajta seíj í juye ti a'uun e'etéeneana a'u ti e'eve'e'ástime í jaj ti ve'ée,

ajta utavén pújme'en í Jordán,

ajta u Galileeye a'u mej a'uchéjme í mej caí Israel jetze ajtémecan.

¹⁶ A'íime í teite, a'iné capu huá'a jemi raateájtuaa í mej seijre'eca'a í tíca'ari tzajta'a, a'íi mú raaseíj ti u ajtátzaca'a, temua'a naa,

majta a'íime í mej a'uchéjme'ecaa a'u mej yé'ejpuaíjtzica'a,

ayée mú 'eene'e, xiee mej cuj m'íichica'a, a'iné ayée pu hua'é'ene'e, xiee ti huatíca'a.

Aj pu'i huá'a jetze huatátzareajraa.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁷ Tí'ij jí a'ín Jesús a'utéjche ti tihuá'amua'aten. Ayee pu tihuá'atixáate'ajraa tijín:

—Setá'aj seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a a'iné pu'uri t'n teja'uré'enejsin ti tiu'uta'áijta í Dios íiyen chaanaca japua.

Jesús pu hua'utajé í mej ruhua'itépe'eca'a, í mej muáacua

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Ajta í Jesús, áa pu 'ejtémecan a'ájna vejli'i ti e'eve'e'ástime í jaj ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. Tí'ij i a'íime huaseíj í mej hua'apua í mej ru'ihuaamua'a pú'een. A'íime mú

a'ín pu'een a'íjna í Simón, ajta juutzeájra'an a'íjna í Andrés. Ajta a'íjna í Simón, ayée mú majta ratamuá'amua tíjn Pedro. A'í mú xiéjmua'ari jín hua'ité vivi'iraca'a. Ayee mu'u tí'jri'irejca'a a'íime. ¹⁹ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Mú se'utáuruyi'i neetzi jemi. Nee nu tejá'amuumua'aten sej si caí ché'e siyen hua'ité tí'iviivi'ira'an sino teite xu'u si tíseire'esin ineetzi jemi.

²⁰ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa, aj mú mi raatapuá'ajtaca'a. Matí'ij mi ateja'upí í xiéjmua'ari, Matí'ij mi a'ucí jamuan. ²¹ Tí'ij íjtá'i á'ayee a'uré'ene. Ajtahua'a pu hua'apuaca huasej í mej ru'ihuaamua'a pú'een. Sej pu ayén ántehuaa tíjn Jacobo. Ajta í juutzeájra'an, ayée pu ántehuaa tíjn Juan. A'í pu huá'ape'eri í Zebedeo. A'uu mú a'aráte'eca'a í canuuhua'a jetze. Huá'a jamuan pu arácati í hua'atáata. Xiéjmua'ari mú rí'í tí'iruurejca'a ti tí'siuujtza'ani. Tí'ij í Jesús hua'utajé mej mi jamuan á'ujjuhua'ane'en. ²² Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a. Matí'ij mi aitacj í canuuhua'a jetze. A mú yaúurie í rutáata. Matí'ij mi a'ucj jamuan í Jesús.

*Jéihua pu tihuá'amua'ate a'íjna í Jesús í teite
(Lc. 6:17-19)*

²³ Tí'ij a'ín í Jesús a'utéjche ti á'uche'ecane'en nainjapua tíj na'a a'úu ti huatacá'a u Galileeye, a'í pu tihuá'amua'atehua'a í teite tíj na'a ti seijre'e hua'ateyuu tzajta'a. A'í pu jín tihuá'a'ixa'atehua'a í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti tí'ajta nainjapua í chaanaca. Ajta Jesús tihuá'uhuaa naíjmi'ica í mej tí'icucui'i. Capu tí'iseicaj na'a í cuí'ini'ira'a. A'í pu nain jín tí'uhuaataca'a. ²⁴ Aj mú mi ráamua'areeri'i tíj na'a a'uun ti huatacá'a seij í chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjn Siria. A'í mú huámua'areeri'i a'ij ti tí'tíj huáruu a'íjna í Jesús. Matí'ij mi u huaja'aráavi'ti í mej tí'icucui'i, ti tí'imu'í í cuí'ini'ira'a. Seica mú huápi'i tí'icucui'icaa, ajta seica, capu huá'aca'anisti'iraca'a. Ajta seica, tiyaaru'u pu huá'a tzajta'a seijre'eca'a, majta seica í ti hua'acáteuunéjme'ecaa, majta seica mú ciyáaxavi'i. Naíjmi'ica pu tihuá'uhuaa. ²⁵ Jéihua mú ajteáxiireca'a í teite, í mej me'uun e'eráaci a'ujna chuéjra'a japua u Galileeye. Majta seica, a'úu mú e'eráaci ti ayén téja'arájtehuaa tíjn tamuáamuata'a ti chájta'ajme, majta seica me'újna já'ahua'a u Jerusalén, majta seica tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea. Seica mú majta aitacj í mej utavén pújme'en e'echéjme'e u Jordán. Jéihua mú jamuan á'ujjuhua'ane'e.

5

I niuucari ti Jesús hua'utá'ixa í jiri jetze

¹ Tí'ij hua'usej í teite mej jéihua mu'iicáa, aj pu'i antíraa í Jesús í jiri japua. An pu a'ujyejxi. Matí'ij mi a'íime í mej á'ujjuhua'ane'e jamuan, a'í mú ajteáxiireca'a. ² Aj pu í a'utéjche ti tihuá'umua'aten.

*I niuucari ti tamuáamuata'a ará'ase í mej jín ráamua'aree ti Dios rí'í tihua'atá'aca
(Lc. 6:20-23)*

³ Ayen tíjn:

—Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej tirú'umua'aree í ru tzajta'a mej caí a'ij tí'ijviicua'i í Dios jemi, a'iné a'í mú me'uun huaté'uu muá'aju'un í Dios jemi.

⁴ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej ruxieemjíte'e me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'iné Dios pu rí'í tihua'utá'asin.

⁵ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej rí'í té'umuaajca'a í ru tzajta'a í Dios jemi, a'iné a'í mú ra'ancuré'asin a'íjna chuéjra'a ti jíme'en Dios te'ateújratziiri'i ti hua'utá'an.

⁶ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej rahuauca, majta í mej jéihua raxí'eve'e, mej mi miyen huá'ini a'ij ti tiraavjíte'e í Dios jemi, a'iné Dios pu ayén huá'aruuren mej mi miyen ra'ará'astijre'en.

⁷ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej huá'acu'uve í seica í ru'ihuaamua'a, a'iné Dios pu huá'ancu'uvajxi'isin a'ímej.

⁸ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jeíhua í mej urarí'en seijre'e í ruxíejniu'uca jetze, a'iné a'íí mú raseijran í Dios.

⁹ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jeíhua í mej rahuauhuau mej caí ne'use'e, a'iné ayée pu Dios hua'utámua'atzi tíjín: "Niyaujmua'a."

¹⁰ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jeíhua í mej rajpuaítzi muá'aye'i me'íjna jime'e mej miyen ríci a'íj tí'íjxe'eve'e í Dios. Nain pu xaa tihuá'aci'íti a'ujna a'u tí'éseijre'e í Dios.

¹¹ 'Setá'aj huaújtemua'ave'en setíj sena'a pua'amé mú'een, tí pua'a me'ín í teite miyen a'íj pua'a tejá'amuaxajta, majta a'íj pua'a á'amuaruure na'ari hua'ítzi jín tejá'amuaxajtzi'i me'íjna jime'e sej tí'ixaxa'a neetzi jetze me'ecan. ¹² Setá'aj huaújtemua'ave'en. Caxú ruxíeemiste'e, a'iné jeíhua pu tejá'amuaci'íti í ta japua Dios tí'éseijre'e. Ayee mú che'atá mena'a huá'uruu a'ímej í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

Mej nu'u miyen me'íjna jín tí'ivaire'e mej mi rí'í huá'aruuren a'ímej í mej yen japuan seijre'e

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ 'Ayee xu hui tí'ivaire'e huá'a tzajta'a í teite tíj ajta tí'ivaire'e í unaj í mej jín tí'icacare í cua'ira japua. A'íjna í unaj tí'ivaire'e tí'íj caí huatépete í hua'ira'a. Mí ajta, tí pua'a huateáru'una, aj pu'i ráxi'isin í tí a'ancacá. ¿A'iné auj tí'iri'iri tí'íj ajtahua'a ancacá á'ara'ani? Capu ché'e a'íj tí'iri'iri, a'iné pu'uri ráxi'í í tí ancacá. Ayee pu'u qui tí'ivaire'e mej mi mé rúurieexín, mej mi majta ratzínajye'ican í teite. Rí'í xu'u mú'een tí'íj caí ayén che'atá na'a tejamuáaruuren mú'ejmi.

¹⁴ 'Ayee xu seijre'e huá'a tzajta'a í teite tíj tatzari tí ja'atí án yá'ujche tí ij a'ímuá a'atáneeri'íci j nainjapua íiyen chaanaca japua. Ajta, chajta'a tí a'utáca í jírí jetze, capu rí'iri tí huateúravaa. ¹⁵ Ajta, capu ja'atí ayén cantiira'a antítaiira tí ij a'uun ya'uteárujte'en í utaatzí jete, sino án pu ya'ujchájta animua tí'íj a'ímuá a'atáneeri'íci huá'a tzajta'a í mej uráatei u chí'ita. ¹⁶ A'íj pu jín, tí pua'a tí'itíj a'íj seruure mú'een, setá'aj hui siyen ráaruuren mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite mej mi ráamua'aree sej siyen ríci se'íjna jime'e í tí'íxi'epi'ín. Aj mú mi xaa rí'í tiraateájtuaani í Dios.

A'íjna í niuucari í mej jíme'en tí'ajta

¹⁷ 'Caxu siyen tí'imua'ajca í ru tzajta'a yee nee nu ra'antipua'ajte'esin ne'íjna í niuucari tí raateájtuaa ítejmi jemi a'íjna í Moisés teecan, ajta í mej raataxájtaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ní ra'antipua'ajte'en ne'íjna í niuucari. Canu xaa ne'u. Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ní raanaíjmire'en. ¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, tí'íj auj seijre'e tí yen seijre'e íiyen chaanaca japua, ajta í tí'éseijre'e júte'e u ta japua, capu hui tí'itíj a'uvaíjtzi a'íjna jetze í mej ra'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze, capu tí'itíj, tí pua'a leetra na'a, na'ari í tí ra'avé'erarátzajme.

¹⁹ 'A'íj pu jín, tí pua'a ja'atí caí ra'ará'astijre'en seíj í niuucari tí ayén té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, tí pua'a ajta a'íin tiráamua'aten seíj í ja'atí tí ayén che'atá na'a caí ra'ará'astijre'en a'íjna, Dios pu jemi ayén ámitieere'e tí caí tí'itíj vaire'e a'íjna í ja'atí a'ujna u ta japua. Capu amín a'íj tí pua'a caí ra'ará'astijre í niuucari tí jaítze'e caí ruxe'eve'e; áúche'e pu ve'ecán jín auteáturaasin í Dios jemi. Mí ajta, tí pua'a ja'atí tí na'a tí ayén rá'atzaahuate'e a'íjna í niuucari, ajta seica tíú'umua'aten mej mi miyen che'atá mena'a rijca, Dios pu jemi ámitieere'e tí a'íin xaa tí'ivaire'e jeíhua u ta japua.

²⁰ 'A'íj pu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, tí pua'a secaí siyen tihua'utémua'itín a'ímej í mej tihuá'umua'aten í yu'uxari jetze, majta a'ímej í fariseos, tí pua'a secaí hua'utémua'itín se'íjna jime'e í sej ra'ará'astijre'en a'íj tí té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze, ca xu ja'anáj a'uteáru'ti a'ájna Dios tí'éseijre'e u ta japua.

Jíme'en í mej jín níniu'ucacu
(Lc. 12:57-59)

²¹ 'Xu'uri siyen ráanamujri'i mej miyen tihua'utá'ixaa í á'amuaya'upuaci'istemua'a tijín: “Caxu tí'itecui'ica. Na'ari caí, ti pua'a ja'atí seí huajé'ica, ruxe'eve'e mej puajtzi raatá'an.”

²² 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén huataniú'ucan jemin í ruxí'ej tevi, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti Dios ayén puajtzi raatá'an a'íjna í ja'ati. Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tiraatájeeve a'íjna í ruxí'ej tevi tijín: “Mú'ee pej caí ti'ití huayí'iti”, ayée pu tiú'ujxe'eve'e mej rá'anvi'itin a'ímej jemi í jueesi. Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tiraatájeeve í ruxí'ej tevi tijín: “Mú'ee pej caí ti'ití mua'aree”, ayée pu Dios ayén tiraatá'ixaate'esin tijín: “Aricu, áa pej a'utevéé puá'ara'ani í taij tzajta'a ti caí ja'anáj á'amí'ini.”

²³ 'A'ij pu jín, ti pua'a peri ti'ití tí'imuaí'ivajta a'íjna japua a'u sej yé'ana'amiche í Dios, ti pua'a peri ra'utámua'aree í pej jín auteájturaa jemin í axí'ej tevi, ayée pej huárini. ²⁴ 'A'uu pej ye'utécán í pej tiu'utámuaí'ivejta a'íjna japua a'u sej yé'ana'amiche í Dios. Patá'aj amuacá u á'ume'en a'íjna jemi í axí'ej tevi patá'aj tiu'utá'uuni'í í pej jín a'uteájturaa í jemin. Aj pu xaa ari rí'irí pej mú a'uvé'eme'en patá'aj tiu'utámuaí'ivejta.

²⁵ 'Setá'aj ca'anacan raaxí'epi'intare'en a'íjna jamuan í ti muájcha'íre'e, tí'ij auj muá'anvi'itin huá'a jemi í jueesi. Setá'aj siyen raaxí'epi'intare'en setí'ij seuj huajú'un í juye jetze. Na'ari ti pua'a pecaí piyen huárini, a'í pu mú'eetzi tiu'utátuiire'esin í juees jemi. Ajta a'íjna mú'eetzi pu tiu'utátuiire'esin jemin a'íjna í ti ravaire'e. Ajta a'ín ti ravaire'e, a'í pu mua'iteánajsin. ²⁶ 'Ayee nu hui tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, camu ja'anáj mua'irátuaasin ajta pena'a caí tihua'unájchite'en nai jime'e a'achú mej muá'ijjive'e.

Jíme'en a'ímej í mej tiú'ujxana'acira'ate

²⁷ 'Xu'uri ráanamujri'í í mej mejmí'í miyen tiu'utaxájtaca'a tijín: “Capej 'íita'a jamuan hui'ica í pej caí ratévi'itin.”

²⁸ 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tijín: A'atí ti na'a ti ayén 'íita'a seijra temua'a naa ti ij ayén raatá'asti í ru tzajta'a ti jamuan huáhu'ini, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'íjna í ja'atí ari tiú'ujxana'acira'ate í ru tzajta'a a'íjna jamuan í 'íita'a ti caí ratévi'itin.

²⁹ 'Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e tijín: Tí pua'a piyen éene'en pej jetzen rapua'ajte'e mi á'aji'í ti ari'irínta'a pújme'en seijre'e pe'íjna jime'e í pej jín auteájturaa í Dios jemi, aítátichi muá'aji'í ti ari'irínta'a pújme'en seijre'e. Aa pej yaúurieni. Ayee pej huárini, a'iné jaítze'e pu timuaatéva'iri pej ti'ití á'urieni ti cálieen caí pej nain e'ehuá'arieni matí'ij án muájá'urieni í taij tzajta'a. ³⁰ Ajta ti pua'a piyen éene'en pej jetzen rapua'ajte'e mi á'amua'ajca'a ari'irínta'a pújme'en seijre'e, patá'aj ra'ajtaveíjche amíjna mi á'a muájca'a. Pajta a'imua' yaúurieni a'iné jaítze'e pu timuaatéva'iri pej ti'ití á'urieni ti cálieen caí pej nain e'ehuá'arieni matí'ij án mú já'urieni í taij tzajta'a.

Jíme'en í mej já'ita'a a'utací'ica
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'Majta hui mejmí'í miyen tí'ixaxa'ata'a tijín: “Ja'atí ti raxí'eve'e ti ru'íj mé úurieni, ché'e a'ín cuapée raatapíjte'en í ru'íj í ti jín mé rúurieni.” ³² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a ja'atí ru'íj mé úurieni, caí ayén ti'ití jín huarín a'íjna í 'íita'a ti xana'acire'e, ti pua'a caí seí jamuan huáhu'ini, seí pu'u í ti jín tiu'utá'a ti ij ja'atí ru'íj mé úurieni. A'í pu a'ín pú'een ti i'í 'íra'ara'antaca'a tihuaújxana'acira'ate seí jamuan í teáata'a. Aj pu xaa í'irí'irí ti mé rúurieni. Ajta a'íjna í teáata'a ti seí ancuré'evi'itin í 'íita'a ti ja'atí ari mé rúurie, a'íjna í ja'atí ajta pu tihuaújxana'acira'ate.

Jíme'en í mej jín te'ataújratzi'iraca

³³ 'Seajta xu'uri ráanamujri'i se'íjna i niuucari í mej mejmí'i tihua'utá'ixaa í teite tijín: "Capej yá'ujipuan í pej jín te'atá'aratzira niuucajtze'en í Dios."

³⁴ 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tijín: Caxu a'atzu te'ataújratzi'ira'an niuucajtze'en í Dios, caxu a'atzu. Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an niuucajtze'en í ta japua, a'iné a'íi pu japuan án á'ujca í Dios. ³⁵ Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an niuucajtze'en í chaanaca a'iné a'íi pu yen ra'ícajme í Dios. Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an í niuucajtze'en í Jerusalén, a'iné a'íi pu antiújmua'aree íye chajta'a a'íjna í Rey ti ve'ée. ³⁶ Caxu seajta te'ataújratzi'iracare'en niuucajtze'en mi a'amuumu'úu jetze, a'iné caxu rujímua'a sena'a raayí'iti sej raatéxumuare'en na'ari sej raatécuainare'en se'íj mi a'amua cipua.

³⁷ 'Ché'e ayén éene'en, ti pua'a piyen raataxáj yee "¡Jee!", ché'e ayén éene'en tzáahuati'ira'a jime'e yee "¡Jee!" Ajta, ayén che'atá na'a, ti pua'a piyen yee "¡Capu!", ché'e ayén éene'en tzáahuati'ira'a jime'e yee "¡Capu!" Ti'ití ti a'ij se'icé 'een, a'íjna jetze pu avé'eme'ecan a'íjna í ti a'ij pua'a 'een.

Jíme'en a'ímej í mej pua'íjzi huataúra'a
(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Xu'uri siyen tiú'unamujri'i í mej mejmí'i miyen tí'ixaxa'ata'a tijín: "Tí pua'a ja'atí ra'itátini í jí'seáara'an í ruxí'ej tevi, ruxe'eve'e ti a'íjna í ja'ati ayén che'atá na'a tiu'unájchita rují'i jime'e." Ajta ayén tijín: "Tí pua'a ja'atí se'íj ra'antácuura í tamaara'an, ruxe'eve'e ti a'íjna ja'atí ayén che'atá na'a tiu'unájchita rutamej jime'e."

³⁹ 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e yee: Caxu siyen che'atá sena'a raruure í ti a'ij pua'a 'een a'ij ti a'íin ari ayén amuáaruú mú'ejmi. Tí pua'a ja'atí mu'itéjveeni mua'ípée jetze ari'írínta'a pújme'en, patá'aj pajta raatá'an ti mu'itéjveeni í se'íjta'a í mua'ípée jetze. ⁴⁰ Tí pua'a ja'atí ca'anéri jín muájhuavii mi á'asiicu'u ti ij a'íin mú'íjchueeni, patá'aj raatáchuite'en pajta mi pej jíme'en ra'itévaira mi á'ahuare'etze'e. ⁴¹ Ajta, ti pua'a ja'atí mua'ájte'e pej ti'á'ara'an té'entini se'íj vi'ira'a ímuá ti huatátee, patá'aj hua'apua vi'ira'a ímuá té'entini. ⁴² Pajta, patá'aj raatá'an, ti pua'a ja'atí ti'itíj muáhuaviira, capej ramuaire'e í ja'ati ti muane'íri'ira a'ame.

Mej nu'u huá'axe'eve'en í mej huá'ajcha'íre'eca
(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Ayeé xu seri ráanamujri'i í mej mejmí'i miyen tí'ixaxa'ata'a tijín: "Patá'aj raxí'eve'e puá'ara'ani pe'íjna í á'amiigu." Ajta ayén tijín: "Patá'aj rájcha'íre'e puá'ara'ani pe'íjna í ti muájcha'íre'e." ⁴⁴ Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e yee: Patá'aj raxí'eve'e puá'ara'ani a'íjna í ti muájcha'íre'e. Pajta rahuaviira í Dios jemi a'ímej jíme'en í mej a'ij pua'a á'amuaruure sej si siyen ruxí'ej éene'en xá'ara'ani a'ujna, á'amua'upua ti é'esejre'e u ta japua.

⁴⁵ 'A'íi pu hui huatá'aca ti a'íin xíca hua'utétatzavi'ite'e huá'a japua í mej a'ij pua'a tí'iteteite, ajta huá'a japua í mej rí'í tí'iteteite. Ajta a'íi pu huatá'aca mej mi víjvi'iyey huá'a japua í mej xí'epí'in ríci, majta huá'a japua í mej a'ij pua'a ríci. ⁴⁶ Tí pua'a siyen huá'axe'eve'e sena'a a'ímej í mej já'amua'axe'eve'e mú'ejmi, ¿ni se'icá siyen tí'imua'atze sej si se'íjna jín ti'itíj huamuá'itín í Dios jemi? Mí seajta caí, caxu. Casi'i, ayée mú che'atá mena'a ríci a'íime í mej á'ujjuhua'an í mej hua'ujíjve'e í mej tí'itíci. ⁴⁷ Ajta, ti pua'a siyen hua'utateújte sena'a se'ímej í mej á'amua'ihuaamua'a pú'een, ¿ni qui caí ayén tejamuá'amitíjete'e sej siyen hua'utémua'itín í seica? Mí seajta caí, caxu. ¿Ni qui me'icá miyen ríci a'íime í mej caí ramua'ate í Dios tzáahuati'ira'a jime'e? Ayeé mú ríci xaa ne'u.

⁴⁸ 'A'íj pu jín, setá'aj siyen raana'íjmire'en a'achú ti tejamuá'aturaate'e, sej si siyen ruxí'ej 'eene'en temua'a naa a'ujna a'u ti á'amua'upua é'esejre'e u ta japua.

6

Jíme'en a'ímej í mej ruseijrata mej miyen ríci tí xí'epi'in

¹ 'Rí'í xu'u mú'een sej caí siyen huárini í tí xí'epi'in 'een mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite mej mi amuaaséij. Tí pua'a siyen sena'a rijca, capu tí'itíj tejá'amuaci'iti a'íjna jemi í sej rájya'upua tí a'ín tejámuaatapuaíjve'en. ² A'íj pu jín, setí'ij tihuá'apuajve'e a'ímej í mej caí a'íj tí'ijviicua'i, caxu raxájta mé jéjre'e yee ayée tu huaríj. Ayee mú xaa ríci seica í ruteyujta'a, majta caaye jetze a'íime í mej ra'ará'astijre'e hua'aye'ira jéjre'ecitze'e. A'íi mú miyen ríci mej mi a'ín teite rí'í tihua'utá'ixaate'en. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tíjín a'íi mú meri nain huamuá'iti me'íjna jime'e í mej teite rí'í tiu'utá'ixaa. ³ Mí pajta mú'ee, tí pua'a tí'itíj paraatapuaíjve'en í tí caí a'íj tí'ijviicua'i, ayée pej huárini tí ij caí ja'atí ráamua'aree. ⁴ Ayee pej huárini, tí pua'a petiu'utapuaíjve'en avítzi jime'e, aj pu xaa, a'ín í pej rájya'upua, a'íi pu raseíj í tí rú'avaa. Ajta, a'íi pu tímuaatá'asin a'íjna í pej raamuá'iti.

*Jesús pu tihuá'amua'ate a'íj tí tiraatéjhuaauuni í Dios jemi**(Lc. 11:2-4)*

⁵ 'Ajta, setí'ij mú'een téniiusime'en í Dios jemi, caxu siyen jéjre'ecitze'e rijca matíj í seica í mej nu'u ra'ará'astijre'e hua'aye'ira í mej miyen tí'ijri'ire. Yee pu tihua'aráanajche mej uteáru'ipi u teyujta'a mej huatéjnuuuni í Dios jemi, na'ari mej miyen e'ejcáaci'ica a'ujna caaye jetze mej mi seica hua'useíj. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, amí mu'u huamuá'iti, xaa ne'u.

⁶ 'Mí pajta mú'ee, patí'ij téniiusime'en í Dios jemi, pauj mí'í uteárutén a'ujna 'achi'itá. Pajta tel'iteanán í ta'anténine'í jime'e. Aj pej xaa pí huatéjnuuuni a'íjna jemi í pej rájya'upua í tí caí seijre'e. Ajta á'iyen a'íjna í pej rájya'upua í tí tí'isise'ij naíjmi'í tíj na'a a'u tí é'eruuri'ihuaca'a avítzi jime'e, a'íi pu hui muaatá'asin í pej raamuá'iti.

⁷ 'Ajta, patí'ij téniiusime'en í Dios jemi, capej piyen á'ateevi'in pej téniiusime'en í niucari jime'e tí caí a'íj huataújmua'a. Ayee mú xaa ríci a'íime í mej caí ramua'ate í Dios. Ayee pu tihuá'amitíejte'e tí Dios ayén huá'unamua tí pua'a miyen á'ateevi'in mej téniiusime'en. ⁸ Caxu siyen che'atá sena'a rijca matíj a'íime, a'iné ayée pu í tí'een sej caí xí huatéeniu jemin í sej rájya'upua, a'íi pu ari rú'umua'aree tí'itíj tí a'íj tejamuá'aturaate'e.

⁹ Ayee xu si tí'ijhuaviira. Siyen tíjín:

Mú'ee, í pej tá'íya'upua,

a'úu pej é'eseijre'e u ta japua,

miché'e rí'í yá'unamua'jra a'íj pej ántehuaa.

¹⁰ Ché'e teja'uré'enen a'ájna xicá'jra'a jetze

patí'ij nainjapua tiu'uta'aíjta

íiyen chaanaca japua.

Miché'e ra'ará'astijre'en a'íj pej tí'ijxe'eve'e

íiyen chaanaca japua

mej mi miyen che'atá mena'a

ra'ará'astijre'en u ta japua.

¹¹ Patá'aj pajta taatá'an í tí tí'icua'iri'í

í tí ruxe'eve'e nain xicaj tzajta'a.

¹² Titaatá'uuni'iri'í í tej jín auteájturaa mú'etzi jemi

a'iné ayée tu che'atá tena'a

rí'í tihua'utá'uuni'ira a'ímej

í mej auteájturaa itejmi jemi.

¹³ Pajta, capej piyen titaatá'acare'en tí ayén titáaci'iti

í tej jíme'en caí rá'aviicua'í

sino patá'aj piyen ta japua huániuuni

tí ij caí taatémua'itin a'íjna tí a'íj pua'a 'een.

Ayee tu tí'imuahavii a'iné mú'ee pej tí'ita'aijite'e nainjapua,
 mú'ee pej antí'amua'aree nain jime'e,
 miché'e naími'i rí'i timuaatatémua'aviste'en
 tíj na'a rusén jime'e.

¹⁴ 'A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen tihua'utá'uuni'i í teite í mej jín auteájturaa mú'ejmi jemi, a'íi pu ajta tejámuaatá'uuni'ira mú'ejmi a'íjna í sej rájya'upua tí a'uun é'eseijre'e u ta japua. ¹⁵ Mí ajta, tí pua'a secaí siyen tihua'utá'uuni'i í teite í mej jín auteájturaa mú'ejmi jemi, a'íjna í sej rájya'upua, capu ajta tejámuaatá'uuni'ira mú'ejmi í sej jín auteájturaa í jemin.

Jíme'en í mej jín rú'itzi'ive'e

¹⁶ 'Tí pua'a seúru'itzi'ive'e, caxu siyen acaújtzaahuat'e í runéerime jetze matíj a'íime í seica í mej miyen rici jéjre'ecitze'e. A'íime í teitejra'a, ayée mú acaújtzaahuat'e í runéerime jetze mej mi seica teite ráamua'aree yee mej rú'itzi'ive'e. ¹⁷⁻¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Mu'uri me'íjna jíme'en raamuá'iti nain í tí tihuá'aci'iti. Mí pajta mú'ee, patí'ij á'itzi'ive'e, patá'aj acá'ajista'ante'en, pajta te'avá'ahuaate'en á'amuuutze'e aceite jime'e, mej mi caí ráamua'aree í teite yee pe'á'itzi'ive'e. A'íi pu'u ayá'upua í pej caí rasise'i, a'íi pu ramua'aree. Ajta a'íjna í ayá'upua tí rasise'i í tí rú'avaa, a'íi pu muaatá'asin í pej raamuá'iti.

Jíme'en í tí jeíhua huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi

(Lc. 12:33-34)

¹⁹ 'Caxu siyen té'useire'e u ruch'i'itá jeíhua í tí huápi'i tí'ijnajche sej si se'uun te'urácha'íica. Tí pua'a siyen huárini, aj mú mi tejpuási raaté'teneajxi'isin í caanari. Ajta í tepúusti'i, temua'a pu tiu'uteújchuitaamua'asin. Majta a'íime í nahua'ari, a'úu mú uteáruti ca'anéeri jime'e. Matí'ij mi té'unahua'an. ²⁰ Mí seajta mú'een, setá'aj te'uhuáseire'en u ta japua jeíhua í tí huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi. Capu tí'itíj ruchuitáamua'aca a'ujna, capu ajta tí'itíj a'uvaíjtzi. Camu majta uteáru'ipi í nahua'ari me'újna. ²¹ Ayee pu té'eme: tí'itíj tí na'a tí mú'ejmi tejá'amua'a, tí jaítze'e timuaatéva'iri, mú'een xu tiújmua'atzíte'e xá'aju'un se'íjna jime'e.

Jíme'en í tí jín rutátzavi'ite'e

(Lc. 11:34-36)

²² 'Ajta hui, amíjna mí á'aji'i, a'íi pu a'íin pú'een í pej jín á'uche'ecan. Tí pua'a rí'éene'en puá'ajji'isíjme'eni, temua'a pej naa meteúnee. ²³ Mí ajta, tí pua'a caí tí'itíj vaire'e mua'a jí'i, ayée pu hua'éen cumu tíj huatíca'a. Ajta mua'axiejniu'uca, tí pua'a piyen rí'i raaté'avaa, ayée pu che'atá na'a tí'ivaire'e í pej jín huáye'iven huá'a tzajta'a í teite. Ajta tí pua'a piyen caí rí'i tiraaté'avaa í mua'axiejniu'uca tí ij caí ché'e mú á'ayee mú á'uvi'itíjcare'en, ¿ni caí ayén te'iráame cumu tíj huatíca'a? Capu a'atzu huáneeri'i.

Jíme'en í tumin í Dios jemi

(Lc. 16:13)

²⁴ 'Capu ja'atí raayí'iti tí hua'apuaca jemi tiu'utévaire'en. Tí pua'a tiu'utatése'en tí ayén huárini, seíj pu ticha'íire'e a'ame tí tí'ira'aijite'e, ajta í seíj, a'íi pu raxí'eve'e a'ame tí tiraata'aijite'en. Na'ari caí, nain pu jín tiraatévaire'esin í seíj, ajta a'íi pu caí ra'ará'astijre'e í seíj tí tí'ira'aijite'e. Jíme'en a'íjna í Dios, ajta jíme'en a'íjna í tumin, capu ja'atí ayén raayí'iti tí tiu'uta'aijiti'ire'en ruxí'ej na'a a'ímej jemi í mej hua'apua.

Dios pu nu'u rí'i tihuá'acha'íi í ruyaujmua'a

(Lc. 12:22-31)

²⁵ 'A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e jíme'en a'íjna yee: Caxu se'íjna jín tí'imujca yee: “¿A'iquí tetí'icua'ani?”, nusu yee: “¿A'iquí tetí'iteye'en?”, na'ari yee: “¿Tí'itaquí jín tetiu'utéachejte'esin?” ¿Ni caí jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi sej ruuri xá'ara'ani, caí í

cua'ira? ¿Ni caí ayén che'atá na'a jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi á'amuahua'ira'a ti ruuri, caí í sej jín tiu'uteújchejte'en? A ni'ijta ne'u.

²⁶ 'Casi'i, hui sehua'usej mi pina'ase í mej júte'e rá'ara'a. Camu a'atzu tí'ihuaste'e, camu majta tí'itza'anaca, camu majta rase'iri í imue'eri í ruchilitá. Mí ajta, a'í pu tihua'ami'icuaca a'ijna í á'amuyaya'upua a'uun ti é'eseijre'e u ta japua. Ajta jeíhua xu jaítze'e jetzen ruxe'eve'e mecaí a'íime mi pina'ase. A'í pu rí'í tejá'amua'acha'í a'ame.

²⁷ Capu a'atzu tí'ivaire'e ti ja'atí ayén á'uche'ecane'en ayén te'entímua'astí a'ijna jime'e yee a'iquí té'eme. Capu a'atzu raatéva'iri ti jaítze'e á'ateevi'in.

²⁸ 'Ajta, ¿a'iné 'een jín siyen tí'itzi'ine'e se'ijna jime'e yee tí'itájqui jín tetiu'utétachejte'esin?

'Casi'i mú'een, xaasej mi xuuxu'u a'ij ti té'ejvivausi mé já'ahua'a ti huapá'atza. Capu tí'imijhuaca mi xuuxu'u, capu ajta tí'itzaca. ²⁹ Mí neajta inee, ayé nu tejá'amua'ixaate'e, a'ijna í rey, a'ijna í Salomón teecan, jé'ecan pu huápi'í tí'ijcha'íca'a. Mí ajta, capu ja'anáj naa éene'en tiu'uteújchejte tíj mi xuuxu'u.

³⁰ 'Ayee pu'u, Dios pu ayén naa éene'en rí'í tí'iruure mi ixaj ti íjii a'uun é'eseijre'e a'úu ti a'upá'atza. Ajta á'iyen, aré'apua'a rasiichen. Tí'ij huatéehuan, aj mú mi raateátaira chuej tzajta'a tá'ajtaavijhua. Dios pu xaa jaítze'e rí'í á'amuaruure caí a'ijna ti rí'í ráaruu mi ixaj. Mú'een xu hui caí a'atzu té'atzaahuate'e xaa ne'u. ³¹ A'í nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Caxu siyen tí'imujca se'ijna jime'e yee: “¿Tí'itájqui tecua'ani?”, nusu yee: “¿Tí'itájqui teyé'en?”, na'ari yee: “¿Tí'itájqui jín tetiu'utétachejte'esin?”

³² 'A'íime í mej caí ramua'ate í Dios tzáahuati'ira'a jime'e, a'ii mú a'ín pú'een í mej jín rahuauca. Mí ajta, a'ín í á'amuyaya'upua ta japua ti é'eseijre'e, a'í pu ari ramua'aree nain tíj na'a í ti tejamuá'aturaate'e. ³³ Ayee pu'u, seuj mi'í raatahuaún ti Dios tejamu'a'ájte'en, seajta sej ra'ará'astijre'en a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e. Tí pua'a siyen huárini, Dios pu ajta tejámuaatá'asin naíjmi'í a'ijna í ti tejamuá'aturaate'e.

³⁴ 'Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Caxu tí'imujca se'ijna jime'e yee a'iquí té'eme ruijmua'a. Ruijmua'a xu sijta tí'itese'e xá'aju'un se'ijna jime'e í ti tejá'amua'íiti a'ájna. Amí pu'u aúche'e í sej jín tí'itese'en íjii.

7

Tej nu'u caí seica jetze tí'ijpua'ajte'e (Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Caxu ché'e sena'a seica jetze tí'ijpua'ajte'e í seij ti i caí Dios ayén mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en ca'anín jime'e. ² Ayee pu'u, setj siyen tí'ijxajtzi'ira í ruxí'ej tevi, ayé pu che'atá na'a Dios mú'ejmi tejá'amua'axajtzi'í. A'achú sej caj tiraatá'an í seij, ayén che'atá na'a tejá'amua'íiti. ³ ¿A'iné 'een jín siyen rasise'í á'amua'ihuaara'a í tí'irí cíleen jín te'utéjturaa í Dios jemi? Mí seajta mú'een caxu rusise'ij í sej ve'ecán jín auteájturaa jemin í Dios. ⁴ Ajta, ti pua'a peri ve'ecán jín auteájturaa í Dios jemi, ¿a'iné tí'irí'iri pej piyen tiraatá'ixaate'en pemíjna ti cíleen jín a'uteájturaa a'ij ti tí'itj jín te'uteájturaa? ⁵ Mú'ee, í pej caí piyen mé teuúmua'aree, pauj mi'í nain jín tiu'utetzáahuate'en a'ímej jemi í pej jín auteájturaa. Aj pu xaa raavíte'e a'ame pej piyen tiraata'ixaate'en í seij a'ij ti tí'itj jín te'uteájturaa.

⁶ 'Caxu siyen tihua'ixaate'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios huá'a tzajta'a a'ímej í mej tiú'uxana'avi'iste'e mej mi caí á'amua'ixeehuari'ira matj í tzi'ici mej tiú'uche'evaca. Ajta caxu siyen tihua'ijcate'e í ti Dios jemi é'eme'ecan a'ímej í mej caí tí'itevi'ira'a. Na'ari caí, ayé mú rini matj í tuixu í xarij tzajta'a a'utí jé'ejmuaa. A'ij mú pua'a tejámuaataxáajta, mej nú'u amujcha'íre'e mú muá'aju'un huápi'í.

Mej nu'u rahuauca í Dios jemi tí'ij a'ín hua'utá'a (Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Setá'aj siyen seuj rahuauca í Dios jemi, a'iné a'í pu tejámuaatá'asin. Tí pua'a siyen rahuauca í jemin, aj xu xaa ráateuni jemin í Dios. Seuche'e seajta te'ejteátu'asixi'in í puéerta jetze. Dios pu xaa te'antácuuna, amuaatá'asin í sej jíme'en rahuauhuau. ⁸ Ayee pu té'eme a'iné ti pua'a ja'atí ayén tí'ijhuauca, a'í pu ajta ra'ancuré'asin. Tí pua'a ja'atí tí'itíj huauca, a'í pu ráateuni. Ajta ti pua'a ja'atí ayén te'ejteátu'asixi'in tá'apueerta, Dios pu xaa te'antácuuna.

⁹ '¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? Tí pua'a muá'ayauj ayén tí'imuahaviira í pan pej raata'í'ite'en, ¿ni mi tetej paraatátistejsin? Capej xaa ne'u tetej raatátistejsin sino pan pej raata'í'ite'esin. ¹⁰ Na'ari, ti pua'a ayén tí'imuahaviira pej hua'ité raatá'an, ¿ni qui cu'ucu'u paraatapíjte'esin? Capej xaa ne'u cu'ucu'u raatapíjte'esin sino hua'ité pej raatá'asin.

¹¹ 'Jee sein, ayej ti'ayajna, mú'een xu caí urarí'en í ru tzajta'a. Mí seajta mú'een, seúche'e xu ramua'aree a'ij sej ye'í huárini sej si hua'utapuaíjve'en í ruyaujmua'a tí'itíj ti i'irí'en. Ajta í á'amua'iyá'upua, jeíhua pu jaitze'e hua'utá'asin í ti i'irí'een a'ímej í mej rahuaviira muá'aju'un.

¹² 'A'íj xu jín siyen huárini nain jime'e. Setá'aj siyen che'atá sena'a huá'uruuren í ruxí'ej teite a'ij sej tí'ijxe'leve'e mej miyen amuáaruuren mú'ejmi. Ayee pu huataújmua'a nain ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, ajta í seica jetze í mej ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

*Jíme'en í juye ti auuyaúj, ajta í ti c'ij auuyaúj
(Lc. 13:24)*

¹³ 'Sej si e'ará'asti a'úu ti Dios é'eseijre'e, ayée xu huárini. A'uun xu a'uteáruute í puéerta jetze ti c'ij antéeyauj. Jee xaa, seíj pu seijre'e í puéerta ti antéeyauj. A'uu pu pújme'en e'enténine'i í juye ti ajta auuyaúj. Mu'ití mú me'uun a'uteáru'ipi, majta a'íj mú japuan c'ine í juye ti auuyaúj. Mat'íj me'uun a'uré'enen a'u ti apuá'ari, naími'i mú jé'e huaújpu'a'arixi'isin, micu. Miyá'ujisin í ruxíejni'uca ti auj ruurica'a. ¹⁴ Mí ajta í seíj í puéerta, a'í pu hui c'ij antéeyauj, ajta a'ín í juye ti a'uun e'enténine'i, c'ij pu auuyaúj. Ajta jé'ecan pu muári'eri ti ja'atí japuan huamé'en ti ij a'uun e'ará'asti Dios ti é'eseijre'e ti ij ruurican a'uteáruun í Dios jemi. Ajta, camu mu'í í mej miyen tí'irateuni.

*Mej nu'u ráamua'aree tí'itíj ti c'íye'ara'an pí'rici me'íjna jime'e ti taaca
(Lc. 6:43-44)*

¹⁵ 'Rí'í xu'u, mú'een, huá'a jemi í mej tí'ihua'itaca. Ayee mú tí'ixaxa'a tíjín: “Dios jetze me'ecan tu hui tí'ixaxa'a.” Mé mú ve'eré'ene mé muá'acanta. Ayee mú á'ujuhua'an a'amua tzajta'a. Cu xiee mé caí tí'itíj a'ij ruure. Mí ajta, capu ayén ti'ayajna. Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna. Ayee mú 'een matíj í íra'avete í mej tí'ítecuí'ica. Jé'ecan mú tihuá'ari'iraca í teite í tihua'áa. Majta huá'acuanamuáj. ¹⁶ Rí'irí sej si siyen tihuá'umua'ati se'íjna jime'e a'ij mej ye'í rici. Ayee xu che'atá sena'a tihuá'umua'ati setíj tí'ijmua'ate se'íj í c'íyej ti pua'a caí rí'éene'en taca'a. Casi'i, jetzen a'íjna í ti tétzicare'e, capu a'íjna jetze taaca í uuva; capu ajta a'íjna jetze taca'a í huaréj, jetzen a'íjna í c'íyej ti tétzicare'e.

¹⁷ 'Ayee pu tí'een, nain í c'íyej ti tí'irí'een, rí'éene'en pu tí'itaca'a. Ajta, nain í c'íyej ti caí tí'irí'een, capu ajta rí'éene'en tí'itaca'a. ¹⁸ Capu a'atzu a'ij tí'irí'iri ti a'ín c'íyej ti tí'irí'een, ayén taca'a a'íjna ti caí rí'en. Ajta, jíme'en a'íjna í c'íyej ti caí rí'en, capu ajta í'irí'iri ti rí'éene'en tiu'utáca'an. ¹⁹ Mí ajta a'íime í teite, ayée mú 'een tíj í c'íyej ti caí tí'irí'een. Dios pu ayén che'atá na'a huá'aruuren matíj í teite miyen tí'iruure í c'íyej ti caí rí'en. A'í mú té'ijveichixi'isin, majta ra'anteáaira. ²⁰ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e tíjín: Ayee xu é'eni'ici'e huá'umua'ati se'íjna jime'e a'ij mej ye'í rici.

*Camu nu'u naíjmi'i a'uun a'uteáturaasin tavástar'a ti é'eseijre'e
(Lc. 13:25-27)*

21 'Mí majta me'ín í mej miyen tí'inejee tijín: “Nevástara'a, casi'i nevástara'a”, camu naími'i me'uun a'uteáruti a'u ti tejé'ajta í Dios. A'ii mu'u me'uun a'uteáruti í mej miyen rici a'ij ti tí'ijxe'leve'e í Dios. 22 Ayee pu té'eme a'ájna xicájra'a jetze tí'ij Dios ayén huá'axijte'en í teite. Mu'iití mú miyen tinaatá'ixaate'esin me'íjna jime'e yee: “Nevástara'a, casi'i nevástara'a, teen tu tiu'utaxájtaca'a aniúucajtze'en tetí'ij teuj ruurica. Teajta aniúucajtze'en jín hua'utamuarí í tiyaaru'u mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a. Ayee tu che'atá tena'a, jeíhua tiu'umuáriej te'íjna jime'e tej mú'etzi jetzen arátaca'anejca'a.”

23 'Mí neajta inee, ayée nu hui tihua'utá'ixaate'esin tijín: “Canu ja'anáj amuaamuá'a a'atéenni sej pú'een. Caxu a'atzu nete'ítestemua'a pú'een. Sericu, sej hui iyecuí inee jemi, mi sej a'ij pua'a rici.”

Jíme'en í mej japuan rá'ajtaahuaca'a í ruchi'i í mej hua'apua

(Mr. 1:22; Lc. 6:47-49)

24 'A'íj pu jín, ja'atí ti na'a ti ayén nenamua, ajta ti ayén ra'ará'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a, ayée pu hui che'atá na'a mé teuúmu'a'aree tíj a'íjna í ja'ati ti huateújchi'ite tetej japua. 25 Aj mú mi huatéviiyeca'a. Ajta cámi'iyixi í jaj. Ajta huatá'eecareca'a. Ajta a'ín í chí'ira'an, capu á've a'iné tetej japua pu rá'ajtaahuaca'a. 26 Mí ajta, a'íjna í ja'ati ti ayén nenamua, ajta capu ayén ra'ará'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a, ayée pu che'atá na'a 'een tíj a'íjna í ja'ati ti caí ti'itíj mua'aree. A'íjna í ja'ati huateújchi'ite a'u ti á'useaata'a. 27 Aj mú mi huatéviiyeca'a. Ajta cámi'iyixi í jaj. Ajta huatá'eecareca'a. Ca'anacan pu á've í chí'ira'an. Jé'ecan pu yá'urie a'íjna í ja'ati ti huateújchi'ite a'u ti á'useaata'a. Ayee pu che'atá na'a tí'ijruuren í ja'ati ti caí ra'ará'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

28 Tí'ij Jesús ra'antipua'ajte ti tihua'utá'ixaa, jeíhua mú huajíjxica'a me'íjna jime'e a'ij ti tihua'umuá'ate. 29 Capu cha'a na'a tihua'umuá'ate matíj í seica í mej ti-huá'amua'atehua'a í yu'uxari jetze, sino ayée pu'u cumu seíj ti ti'it'éjvee ti'itíj jime'e ti ve'ée.

8

Jesús pu seíj tiú'uhuaa ti ru jetze cá'atzaca'a

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

1 Tí'ij acájraa í Jesús jírí jetze, jeíhua mú teite a'ucíj jamuan. 2 Tí'ij jí seíj ave'eré'ene í Jesús jemi. Tí'icuí'icaa a'íjna jime'e ti tinéj í 'atzaj huá'ire'ara'an jetze. Ayee mú ratamuá'amua tijín lepra. Tí'ij i a'ín tí'tunutaca'a jemin í Jesús. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—Tí pua'a hui mua'aráanajche pej tináahuaate'en.

3 Aj pu i Jesús ra'ajtamuaríej. Ayen tijín:

—Na'aráanajche pej huarún.

Jíme'en pu'u ayén raataxájtaca'a, aj pu i tiraacá'ari'iri'i í ti jíme'en tí'icuí'icaa. Tí'ij jí huarúj. 4 Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Casi'i, capej ja'atí ixaate'e sino aricu, a'íjna jemi ti tí'liva'iri teyujta'a. Ché'e muaaseíj. Pajta tiu'utamuai'ivejta a'ij ti tiu'uxájtaca'a í Moises teecan. Ayee mú éeni'ici'e ramua'aréren tijín pepu'uri huarúj.

Jesús pu tiráhuuaa a'íjna ti ravaire'eca'a a'íjna í xantaaru'u ti anxíte tí'ajta

(Lc. 7:1-10)

5-6 Aj pu i Jesús a'uteájrupi a'ujna Capernaúm. Tí'ij a'uun a'uteájrupi, seíj pu u a'uvé'emej ti i'i xantaaru'u. A'ii pu a'ín pú'een ti anxíte tí'ajta. Jé'ecan pu rájhuaviiri'i a'íjna í ja'ati. Ayen tijín:

—Nevástara'a, jé'ecan pu tí'icuí'i a'íjna ti nevaire'e. An pu a'ujcá'a í utaatzi japua. Ciyáaxara'a. Nainjapua pu racuí'i huápi'i.

7 Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Née nu xaa a'umé'e na'ame nej ni tiráahuaate'en.

⁸ Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna ti anxíte tí'ajta tijín:

—Nevásta'ara'a, capu ayén muaavíjte'e pej piyen uteárute u niche, a'iné canu Israél jetze ajtémecan. Ayee pepu'u huárini, patá'aj piyen tiraataxáj í niuucari jime'e. Aj pu xaa rujni a'íjna ti nevaire'e. ⁹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e ne'íjna jime'e í mej seica tí'ine'ajjte'e ineetzi. Neajta inee, nee nu seica tí'ajjte'e. Tí pua'a niyen tiraata'ixaate'en seij tijín: “Aricu, u pá'ume'en”, a'í pu xaa a'umé'e a'ame. Na'ari, ti pua'a niyen tiraata'ixaate'en í seij tijín: “Yé vé'exijri'i”, a'í pu ajta yé ve'eré'enejsin. Neajta niyen tiraata'ajjte'esin í ti nevaire'e tijín: “Aisí mú'ee, pí huaríchi.” Ajta a'ín, ayée pu rini. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í xantaaru'u.

¹⁰ Tí'ij Jesús ráanamujri'i, jé'ecan pu huataújtemua'ave. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej rá'ajaahuate'e tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Huá'a tzajta'a í teite ayujna mej huachéjme tíj na'a ti huatacá'a íiyu Israél, canu ja'anáj seij huaté'uu íiyu Israél, ja'atí ti ayén che'atá na'a té'atzaahuate'e tíj a'íjna i teáata'a. ¹¹ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, a'íjna jime'e yee jeíhua mú u a'uvé'uju'u muá'aju'un mej mi a'ujrá'ase me'íjna jamuan í Abraham teecan, majta me'íjna í Isaac teecan, majta me'íjna jamuan í Jacobo teecan. A'uu mú hui a'uvé'uju'u muá'aju'un a'u ti xicaj 'eíjninei, majta a'u ti xicaj e'eteáru'ipi. Aj mú mi tí'icua'ani huá'a jamuan í mé huaíca tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze ti Dios nain jín tiu'uta'a'ajta íiyen chaanaca japua. ¹² Mí majta a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan, Dios pu hua'irá'iti á pua'acié a'u ti a'utíca'a. Jéihua mú huateujyéineajra'asin, majta jeíhua mú ancuré'ujci'imée muá'aju'un í rutamej jime'e a'íjna jime'e mej jeíhua rajpuaítzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹³ Aj Jesús ayén tiraatá'ixaa a'íjna ti anxíte tí'ajta tijín:

—Aricu, ayée pu té'eme patíj peri té'antzaahua. Jíme'en pu'u ayén tiraatá'ixaa, aj pu i huarúj a'íjna ti tí'ivaire'e a'íjna jemi í xantaaru'u. Tí'ij jí á'uraa a'íjna í Jesús.

Jesús pu tiráhuua a'íjna mu'uneára'an í Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Aj pu i Jesús a'uun a'ará'a Pedro ti é'eche. A'uu pu i a'ín huaseíj a'íjna í mu'uneára'an í Pedro. An pu já'ujca'atíi í utaatzí japua. Tí'icui'icaa. Pístaca'a a'íjna í 'íita'a. ¹⁵ Aj pu i Jesús rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Jíme'en pu ayén huaríj, aj pu i huarúj. Ajta a'ín í 'íita'a, a'í pu ájchee. Ajta á'iyen a'utéjche ti tiraamí.

Jesús pu jeíhua tihua'uhuaa í teite

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Tí'ij huateática'areca'a, jeíhua mú huaje'eráavi'iti Jesús jemi a'ímej í mej tiyaaru'u huá'a tzajta'a seijre'eca'a. A'í pu hua'uta'a'áj a'ímej í tiyáaru'use mej nu'u huirácíne í teite tzajta'a. Ajta naíjmi'ica pu tiú'uhuaa í mej tí'icucui'icaa. ¹⁷ Ayee pu tiuju'uríj ti ij araúrasten a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías, í ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayen tijín: “A'í pu titá'ari'iri'i a'íjna í ti jín cáí ché'e tú'uca'anisti'iraca'a. Ajta a'í pu yá'utií í tej jín tí'icucui'icaa.”

A'íme í mej raxí'ev'e'eca'a mej jamuan á'ujjhua'ane'en í Jesús

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Tí'ij Jesús hua'useíj í teite í mej jeíhua ajteáxi'reca'a í jemin, aj pu i ayén tihua'uta'a'ajte mej nu'u antácíne antavén pújme'en. ¹⁹ Aj pu i seij ti tiújmua'ate í yu'uxari jetze, a'í pu ave'eré'ene jemin í Jesús. Ayee pu tirájhuaviiri'i tijín:

—Maestru, niché'e á jamuan á'uche'ecane'en a'u ti na'a pej a'umé'e pua'amé.

²⁰ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Canu mu'u a'umé'e na'ame. A'ñime í arachuíjse, a'úu mú hui u'uche cuunísta'a, majta a'ñime í pina'ase a'úu mú ti'itítu'a a'u mej é'e'aseca. Mí neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, canu a'atzu huatéechi'i í nej tzajta'an huácuti. —Ayeé pu tiraatá'ixaa.

²¹ Ajta seíj ti á'uche'ecane'e jamuan, a'ñi pu ayén rájhuaviiri'i tijín:

—Nevástara'a, niché'e yé huácatii íiye niche asta na'a caí huámi'ini í nitáata. Netí'ij ra'ava'anán, aj nu ni yé ve'eré'enejsin nej ni á'uche'ecane'en á jamuan.

²² Ayeé pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Miche'e mi seica ra'avá'anan í hua'axí'ej mi'ichi a'ñime í mej caí ramua'ate í Dios. Mí pajta mú'ee, patá'aj ca'anacan yé ve'eré'enen.

Tí'ij Jesús raatéepua'ajte í eeca

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Aj pu'i Jesús ateájraa í baarcu jetze, majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. ²⁴ Aj pu i temua'a ca'anín jín tiu'utá'eecareca'a í jaj japua. Jé'ecan pu'i tiújta'ahua'a vivejme'e. Tí'ij jí ateáxi're'axi í baarcu jetze. Ajta a'ñin í Jesús, a'ñi pu í'icujcaa. ²⁵ Majta me'ín í mej á'ujujhua'ane'e jamuan, a'ñi mú ave'eré'ene jemin. Aj mú mi raajíste. Miyen tijín:

—¡Maeestru, ta japua huániuuchi! ¡Tu'uri hui cui'ini!

²⁶ Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Mí sej caí a'atzu té'atzaahuat'e, ¿a'iné sej si huápi'i tí'itziñne'e?

Aj pu i ájchee. Tí'ij jí hua'utá'ijmáijri'i í eeca, ajta í jaj. Aj pu i huatéepua'aj í eeca, ajta a'ureújé'íye já'araa í jaj, temua'a naa. ²⁷ Jé'ecan mú a'ij ra'utaseíj a'ñime í teteca. Ayeé mú tí'iru'íhua'uraca'a tijín:

—¿Tí'itáani tévira'a pú'een amíjna? Amí pu tihua'áijte'e í eeca, ajta í jaj. Majta mú hui rá'aste.

A'ñime í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í tiyaaru'u a'ujna u Gadara

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Tí'ij tá'i Jesús a'uun a'ará'a utavén pújme'en já'ahua'a Gadara ti ajtémecan. Matí'ij mi aitacíj í baarcu jetze. Aj mú mi seica hua'antinájcheca'a. Ma hua'apua a'ñime. A'uun mú e'eráaci a'u mej mi'ichite é'enaamuaca. Tiyáaru'use pu huá'a tzajta'a seijre'eca'a. Jéihua mú simuáruunica'a. A'íj pu jín caí rí'iríistaca'a ti ja'atí a'uré'enen a'ujna juye jetze.

²⁹ Matí'ij mi miyen titeejíjhuaca'a. Miyen tijín:

—¿A'iné hui ti'itíj Peteáruuren itejmi jemi, Jesús, pej i'i yaujra'an í Dios? ¿Ni piyen mú a'uvé'emej pej pi puáijtzi taatá'an? Aru capu xi teja'uré'ene a'ájna xicájra'a tej jetzen rajpuaitzi tá'aju'un.

³⁰ Majta a'ímuá seica huaté'uu í tuiixute. Mé mu'íi. A mú á'ujujhua'an mete'enticuáa.

³¹ Matí'ij mi me'ín í tiyáaru'use ti huá'a tzajta'a seijre'eca'a, a'ñi mú miyen rájhuaviiri'i me'íjna í Jesús tijín:

—Tí'ij pu'a'a piyen titaatamuárite'en itejmi, taata'ítechi itejmi a'u mej a'uté'uu mi tuiixu.

³² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu.

Matí'ij mi huiráaci. Aj mú mi huá'a tzajta'a a'uteájrupi í tuiixute. Majta me'ín í tuiixu, matí'ij mi huataúruu a'uun pújme'en játe'ana ti a'atamí'íye. Matí'ijta mi até'avatzi á jaata'a. Aj mú mi aujámi naíjmi'i.

³³ Majta me'ín í mej tuiixu cha'íca'a, a'ñi mú huataúruu. Matí'ij mi me'uun a'ucíj chajta'a mej mi tiu'utaxáj. A'íj mú hua'utá'ixa a'ij ti ti'itíj huá'uruu í tuiixu, majta a'ij ti ti'itíj huá'uruu a'ímej í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a. ³⁴ Matí'ij mi a'ñime a'uun mej huachéjme'ecaa a'ujna, naími'i mú ave'eré'ene í Jesús jemi mej mi jamuan tiu'uxáj. Matí'ij raaseíj, jeíhua mú rájhuaviiri'i me'íjna í Jesús ti nu'u á'ura'ani u já'ahua'a yee.

9

Jesús pu seij tiú'uhuaa ti ciyáaxara'aca'a
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ Aj pu i Jesús ateájraa í baarcu jetze. Aj mú mi antacíj után pújme'en. Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'ujna chajta'a a'u ti é'eme'ecan. ² Majta me'ín í seica, a'íi mú ja'atí ave'eré'eneijte í Jesús jemi seij ti ciyáaxara'aca'a. A'íj pu já'ujca'atíi í utaatzi a'íjna í ja'atí. Tí'ij Jesús hua'useíj a'ímej í teite, aj pu xaa ráamua'areeri'i tíjín meté'atzaahuate'e a'íime. Aj pu'í ayén tiraatá'ixaa a'íjna ti tí'icui'i tíjín:

—Niyauj, uhuateá'aca'ane í á'a tzajta'a. Pu'uri timuaatá'uuni'iri'i í Dios í pej jín auteájturaa í jemin. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

³ Majta á vejli'i huiiráte'eca'a seica í mej té'eyu'uxaca í ruye'irá jime'e. Matí'ij mi miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tíjín: “Amí pu a'íj pua'a tiratá'aca í Dios í runiuuca jime'e.”

⁴ Ajta Jesús, a'íi pu ruseíj rú'umua'areereca'a a'íj mej ye'í té'umua'atzejca'a í ru tzajta'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'íné 'een jín siyen a'íj pua'a té'umua'atze í ru tzajta'a? ⁵ ¿Tí'itáani caí jaítze'e muári'eri, ni nej niyen tiraatá'ixaate'en í ti ciyáaxara'a yee: “Pu'uri timuaatá'uuni'iri'i í Dios í pej jín auteájturaa í jemin”, na'ari yee: “Ájchesi, ajta anchuée mua'a utaatzi?”

⁶ 'Aru, ayée nu hui ríni sej si ráamua'aree í nej neajta í teáata'a jetze airáne, nee nu xaa ne'íjna jín antínmua'aree íiyen chaanaca japua nej ni tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

Aj pu i ayén tiraatá'ixaa í ti ciyáaxara'a tíjín:

—Ájchesi, tipíi mua'a utaatzi. Arícu á'ura'a a'u pe é'eche.

⁷ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús, aj pu'í ájchee a'íjna ti tí'icui'ícaa. Tí'ij i á'uraa u ruche. ⁸ Majta me'ín í teite, matí'ij tiu'uséij a'íj ti tí'ití huaríj, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Rí'í mú tiraatajé í Dios, me'íjna jime'e ti a'íin Dios ari raatá'a a'íjna í muári'eri'ira'a í mej jín miyen ríci í teteca.

Jesús pu raata'ájtaca'a a'íjna í Mateo
(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Aj pu i Jesús á'uraa. Tí'ij jí á'ayee a'uré'ene tí'ij a'íin huaseíj a'íjna í ja'atí, Mateo ti ántehuaa. A'uu pu huiracatíi chí'ita mej tzajta'an huá'ajijve'eca'a í mej tí'ití'icica. Aj pu i ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Patá'aj ne jamuan á'uche'ecane'en.

Ajta á'iyen, Mateo ájchee. Tí'ij jí á'uraa jamuan.

¹⁰ Tí'ij jí ayén tiuju'uríj. Matí'ij me'uun a'ará'a a'utí Mateo e'echéjme'e. Tí'ij Jesús tí'icua'acaa, matí'ij mi u a'uvé'uju'u jeíhua í mej tí'iteijve'e, majta seica í mej miyen che'atá mena'a a'íj pua'a tí'iteteite. Naíjmi'i mú tí'icua'acaa í meesa japua jamuan í Jesús, majta jamuan a'ímej í mej á'ujujhua'ane'e í Jesús jamuan.

¹¹ Majta me'ín í fariseos, a'íime í mej jeíhua huápi'i raxí'eve'e í ruye'irá, matí'ij miyen raaseíj a'íj ti ríjcaa í Jesús, ayée mú tihua'uta'íhua'uri'i a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Miyen tíjín:

—¿A'íné 'een jín amín a'amua maestro tí'icua'aca, ajta ye'eca huá'a jamuan í mej huá'ajijve'e í mej tí'ití'icica, ajta jamuan í mej caí xí'epí'in titetiújcha'íí?

¹² Tí'ij ayén tiú'unamuajri'i í Jesús, aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'ímej jime'e í teite í mej a'ucí'íca'a jemin ti ya'anaca, capu ruxe'eve'e mej u á'uju'un í mej rí'en a'íjna jemi í ti ya'anaca, sino a'íi mú xaa a'uré'enine'i í ti ya'anaca jemi í mej tí'icucui'i. ¹³ Serícu, setá'aj tihuaújmua'aten se'íjna jime'e sej si yaú'itíee xá'ara'ani a'íj ti huataújmua'a a'íjna i niuucari a'íjna jime'e mej raxí'eve'e mej mi á'ujcu'uve rujímuua'a. Mí neajta, canu a'atzu raxí'eve'e mej tiu'utámua'ívejta. Ayee pu che'atá na'a 'een ineetzi jemi, canu ne'íjna jín ye vé'eme

nej a'ímej huatá'inen í ti ayén tihua'amitiejte'e mej xí'epi'in rici sino a'ímej í mej miyen tirú'umua'aree í ru tzajta'a í mej caí xí'epi'in rici.

Jíme'en í mej jín rú'itzi'ive'eca

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ Matí'ij mí seica ave'eré'ene. A'íme mú a'ín pú'een í mej Juan jamuan á'ujujhua'ane'e. A'í mú ave'eré'ene í Jesús jemi. Matí'ij mí miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné 'een jín tiyen tí'ita'itzi'ive'e iteen, majta a'íme í fariseos? Aru í mej mú'eetzi jamuan á'ujujhua'an, camu hui miyen rici.

¹⁵ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús, tijín:

—Tí pua'a ja'atí huaténeiche, aj pu i ru'amiigustemua'a huatá'ineesin mej mi tiú'uyesten. Aj pu i tihua'imín. ¿Ni tzaa miyen tí'iru'itzi'ive'en ti pua'a huá'a jamuan tí'iyeste í ja'atí? Capu xaa ne'u. Mí ajta xaa, aj pu teja'uré'enejsin í xicá'ra'a mej jetzen rá'avi'itín í ja'atí. Aj mú xaa í amiigustemua'ame'en ru'itzi'ive'en, a'iné capu ché'e é'e já'ahua'a í hua'amiigu. A'iné naúche'e nu yé huatéjvee, camu ru'itzi'ive'en í ne'amiigustemua'a.

¹⁶ 'Niche'e se'ij amuaatá'ixaate'en í niuucari. Tí pua'a ja'atí a'íjna jín tí'icu'une'epua cáxuri jime'e ti mí'ime'ecan, capu ayén tí'ijcu'une'epuan a'íjna jime'e í cáxuri ti caí xi ja'anáj já'usini'i. Na'ari caí, huatétzu'uta pu'u a'íjna í cáxuri ti jécua tí'ij huatéja'usini'íhua. Ra'atésijtza'anaxi'isin í ti mí'ime'ecan. Aj pu i í ti anásijtza'ani, jaítze'e pu ve'etí a'ame.

¹⁷ 'Ajta, camu miyen raruure mej ru'ucá'jtu'ani navij limeetajra'a tzajta'a ti racua'irí'ihuajme í viinu í mej mauchén rá'ataahuaca'a. Tí pua'a miyen rá'aruuren, a'íjna í viinu ti jécua, a'í pu rajtésijtza'ana í navij ti racua'irí'ihuajme. Tí'ij jí a'uva'jtzí í navij, ajta í viinu. A'í pu jín ayén ruxe'eve'e ti iru'ucá'jtu'ani navij tzajta'a ti jécua a'íjna í viinu ti ajta jécua. Ayee pu 'éeni'ici'e te'utá'viicua'ira ti ruxí'ej tí'ijécua. A'í pu a'íjna jín té'eviicua'i í ti hua'apua.

Jíme'en í yaujra'an a'íjna í Jairo, ajta í ucarij ti tí'icui'icaa

(Mc. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Aúche'e pu tihuaú'ixáate'eca'a tí'ij se'ij ave'eré'ene, ti tí'ajta u huá'a teyujta'a. Aj pu i títunutaca'a jemin a'íjna í Jesús. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—Niyauj pu hui á'ame'ere. Mu a'utá'iyi'i patá'aj ra'ajtamuarí'en, tí'ij a'ín auj ruuri á'ara'ani.

¹⁹ Jesús pu ájchee. Tí'ij jí a'uun yá'ume jamuan a'íjna í ya'upuá'ara'an a'íjna ti á'ame'ere. Majta mú á'uju'un a'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. ²⁰ Ajta a'ín 'íta'a a'uun a'utéveeca'a ti ari ayén á'atee ti tí'icui'i a'achú cumu tamuáamuata'a nine'ira'a japuan hua'apua. Tí'ij pí na'a pu uvé'exujxure. A'í pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Aj pu i ra'ajtamuaríej tíj na'a te'uví'ipi'i í cáxure'ara'an jetze. ²¹ A'í pu jín ayén huaríj, a'iné ruse'ij pu ayén tiu'umuá'aj tijín: “Tí pua'a a'í nena'a caj te'ajtamuarí'en tíj na'a te'uví'ipi'i í cáxure'ara'an jetze, aj nu xaa rujni.” ²² Aj pu i Jesús pí a'uré'eve tí'ij raase'ij í 'íta'a. Aj pu i ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Niyauj, huaté'aca'ane mua'a tzajta'a. Peté'atzaahuate'e nej timuá'ahuaate. A'íj pe'j jín peri huarúj.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i huarúj a'íjna í 'íta'a.

²³ Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'u ti é'eche í ya'upuá'ara'an í ti á'ame'erejca'a. Tí'ij uteájrupi u chí'ita, aj pu i hua'use'ij í teite, a'ímej í mej tí'ici'isite'e jamuan í seica í mej je'íhua ruyein.

²⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, xu'irá'icini mú'een, a'iné capu mí'ichi mí temuaj, sino cutzú pu'u.

Mí majta, a'í mú raate'atzeá'jraa me'íjna jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ Aj pu i Jesús hua'irá'iteca'a á pua'acié. A'uu pu uteájrupi a'u ti auucá'a a'íjna í temuaj. Aj pu i ra'ajví'i muájca'are'ara'an jetze. Ajta a'ín í temuaj, ti'iquí a'ín ájchee.
²⁶ Tí'ij jí nainjapua a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, naími'i mú ráamua'areeri'i a'ij ti ti'ití huaríj.

Jesús pu tihua'uhuaa hua'apuaca í mej aracúcu'unijme'eca'a

²⁷ Tí'ij Jesús a'uun a'arájraa, mé hua'apua mú raatavén í mej aracúcu'unijme'eca'a, mua'antijíhua. Miyen tíjín:

—Mú'ee pej i'i yaujra'an a'íjna í David teecan, tá'ancu'uvajxi'i.

²⁸ Tí'ij Jesús uteájrupi u chí'ita, aj mú mi ave'eré'ene í jemin. Aj pu i ayén ti-hua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni sená'antzaahuate'esin nej tejá'amuahuaate'en?

Matí'ij mi miyen tíjín:

—A'ii ne'u tecaí, tavástará'a.

²⁹ Aj pu i hua'arámuari'ejxi í huá'a jí'i jetze. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íjna jime'e sej té'antzaahua, ayée pu té'eme. Xu'uri huarúj.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi mé uunéjne'ereca'a a'íime í mej hua'apua. Jéihua pu tihua'ujca a'íjna í Jesús mej nu'u caí ja'atí ixaate'e. ³¹ Mí majta, matí'ij a'ucíj, aj mú mi autéjhuii mej raataxáj mé jéjre'e nainjapua a'ij ti Jesús huá'uruu.

Jesús pu tiráhuuaa sej ti caí té'anrí'irejca'a

³² Matí'ij huiirajú'uncaa u chí'ita, seica mú ti tí'icui'i á ye'iré'enejti'ire. Capu té'anrí'irejca'a a'íjna í ja'ati. ³³ Aj pu i Jesús raatamuári í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a. Ajta á'iyen a'utéjche ti tiu'utaxáj a'íjna ti tí'icui'ica'a. Majta me'ín í teite, jeíhua mú huataújtemua'ave. Miyen tíjín:

—Jee xaa ne'u. Catu ja'anáj ti'itíj tiyen tiu'uséj tíj na'a íiyen ti huatacá'a Israel, tetíj teuchén teri tiu'uséj íjii ti ja'atí ayén tiraay'íiti.

³⁴ Mí majta a'íime í fariseos, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—A'íjna í Jesús, a'íi pu a'íjna jetze arájca'ane ti tihua'áijte'e í tiyáaru'use tí'ij ayén hua'utamuarite'en í tiyáaru'use í mej teite tzajta'a seijre'e.

Jesús pu huá'ancu'uvajxi í teite

³⁵ Nain japua pu á'uche'ecane'e í Jesús a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, chajta'a, ti vivéj nusu ti c'liéene'ejmee. Tihua'amua'atehua'a pu á'aye'i huá'a teyujta'a a'íjna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Ajta naíjmi'ica pu tiú'uhuaa, nain í mej jín tí'icui'icaa nusu í ti caí huá'aca'anisti'iraca'a. ³⁶ Tí'ij a'íimej huaseíj í teite, jé'ecan pu huataújxiemiste huá'a jemi a'iné jeíhua mú huamuá'itiche me'íjna jime'e í mej rajpuaíjtzica'a. Majta ruxieemíjte'e. Ayee mú éene'e matíj cáne'axi í ti caí ja'atí huá'acujta'a á'uche'ecane'e.

³⁷ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—Jee xaa ne'u, ayej ti'ayajna, mu'uri mu'ití í mej meri rí'i huaújrúu ti Dios tíhua'uta'áijte'en. Mí ajta, í mej tí'imíjhuaca huá'a jíme'en, camu mu'íi. ³⁸ A'íj pu jín, ayée pu tiú'ujxe'eve'e. Setá'aj siyen tí'ijhuaviira se'íjna í tavástará'a ti ayén huá'uruuren mej mi teitestemua'ame'en pu'éene'en muá'ara'ani, ti i a'ín tavástará'a hua'uré'e'itixi'ín í mej tí'imíjhuaca mej mi huá'ajseire'en í Dios jemi.

10

Jesús pu hua'avé'ejajpuaxi a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase
 (Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Aj pu i Jesús hua'utajé a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'íi pu antiújmua'areereca'a a'íjna jime'e mej mi hua'utamuarite'en í tiyaaru'u mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite, ajta mej mi nain tihua'uhuaate'en í mej jín tí'icucui'icaa,

cu'ini'ira'a jime'e nusu ti caí huá'aca'anisti'iraca'a. ² Ayee mú ánte'arua a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'ímej í ti Jesús hua'uta'íteca'a. Amuacaícan, a'íjna í Simón, í mej majta miyen ratamuá'amua tijín Pedro. A'í pu ajta huatajé a'íjna í juutzeájra'an í Simón. Ayee pu ántehuaa tijín Andrés. Ajta a'ímej pu huatajé a'íjna í Jacobo, ajta juutzeájra'an ti ayén ántehuaa tijín Juan. A'ii mú me'ín pú'een yaújmua'ame'en í Zebedeo.

³ Ajta seica huatajé, a'íjna í Felipe, ajta a'íjna í Bartolomé, ajta a'íjna í Tomás, ajtahua'a seíj, ti ayén ántehuaa Mateo, ti tí'iteji'ivihua'a a'ímej í mej tí'iti'icica. Seíj pu ajta huatajé. A'ii pu a'íin pú'een a'íjna í Jacobo, Alfeo ti rape'eri, ajtahua'a seíj, a'íjna í Lebeo, í mej majta miyen ratamuá'amua tijín Tadeo. ⁴ A'í pu ajta huatajé a'íjna í Simón í ti ajtémecan huá'a jetze í mej miyen huatajúmua'a tijín cananista, ajta a'íjna í Judás ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. A'ii pu a'íin pú'een í ti avíitzi jín hua'utátuii a'íjna í Jesús.

Jesús pu hua'uta'íteca'a í mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej nu'u raataxáj a'ij ti 'een í Dios jemi

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ A'ii mú a'íin pú'een í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase í ti Jesús hua'uta'íteca'a. Ayee pu a'íjna jín tihua'u'íjca, ayén tihua'íxaate'e yee:

—Caxu se'uun á'uci'ica'an se'újna á mej a'uchéjme í mej seíj chuéjra'a japua ajtémecan, caxu seajta uteáru'ipiche'en chajta'a a'u mej é'eche a'íime í mej Samaria jetze ajtémecan. ⁶ Mí seajta mú'een, setá'aj se'uun á'uju'un huá'a jemi í mej í'í yaújmua'ame'en a'íjna í Israel teecan. Yee mú 'een a'íime tíj cáne'axi í mej á'uvej. ⁷ Setá'aj á'uju'un, sera'antixáata yee pu'uri tén teja'uré'enejsin ti Dios ayén tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua. ⁸ Setá'aj seajta tihua'uhuaate'en í mej tí'icucui'i. Seajta siyen huá'uruuren í mej mauchén huácuui mej mi ruuri muá'ara'ani majtáhua'a mena'a. Setá'aj seajta hua'urújte'en a'íjna jime'e í mej jín tí'icucui'i a'íjna í mej miyen ratamuá'amua tijín “tí tineájxi í ru jetze”. Seajta hua'utamuárite'en a'ímej í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite. Mú'een, caxu tí'inajchitan a'íjna jime'e sej ra'ancuré'a se'íjna í muá'ri'eri'ira'a í sej jín tihua'umua'aten. A'íj pu jín, caxu huá'ajijve'e.

⁹ Caxu seajta tí'itíj anú'an tzajta'an í puaasi í sej jín avé'ujj'í'iciejme, tí'itíj tumin, ti pua'a oro na'ari plata nusu cobre. ¹⁰ Caxu ca'aní pijca í sej jín huatéújvare'en í juye jetze. Seajta se'íin ajtáca'acaimé'e í ti anátápi'ihuaajme'e, seajta ucaújchejte'axi'ín seexu'íjmé'en seíj jime'e í sa'ahua í sej ra'iteváarajme í ruhuar'éetze'e. Caxu seajta itz'íj chueeca. Ayee xu huá'ri'ni a'íne' ayej tí'ixi'epi'ín mej tejamaamín me'íjna jime'e í sej tí'imíjhuaca.

¹¹ 'A'u ti na'a mej a'uchéjme, set'íj a'uteáru'te se'újna, aj xu si seíj huahuauni ti caí tí'itíj jín ateáturaaveca. A'uu xu a'uté'e xá'aju'un u chí'ira'an tzajta'a a'íjna í ja'atí a'achú sej caj á'ateere se'újna chajta'a. ¹² Set'íj a'uteáru'te se'újna u chí'lita, aj xu hua'utateújte'en. ¹³ Tí'í pua'a miyen amua'ancuré'evi'itín temua'a naa, ché'e ayén éene'en a'ij sej seri tihua'utateújte. Na'ari caí, setá'aj seíj jemi raateájtuaani í runiuuca í sej jín seri tihua'utateújte a'ímej í mej mauchén amuaatíite.

¹⁴ Ajta ti pua'a ja'atí caí amua'ancuré'evi'itín, na'ari ti pua'a mecaí ranamuajracu a'ij sej tihua'íxaate'en, set'íj huírác'ínen se'újna chí'lita, sera'atéca'atzíjxi'ín í ruca'acai ti í cávatzi'ín í chuej. Aj mú mi ramua'aréeren í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ájna xicájra'a ti jetzen huá'axijte'en í Dios í mej jín auteájturaa í jemin, jeíhua pu puaíjtzi hua'utá'asin. Jaítze'e mú rajpuaíitzi muá'aju'un a'ujna chajta'a mecaí í mej mejmí'i me'uun é'echejca'a a'ujna ti ayén teja'arájtéhuaaca'a tijín Sodoma, ajta a'ujna u Gomorra.

Seica mú nu'u puaíjtzi hua'utá'asin

16 'Casi'i mú'een, ayée nu tejámuaata'aíjte'esin sej si á'ujujhua'ane'en huá'a tzajta'a í teite í mej miyen á'amuaruuren tíj ñra'ave í mej tí'iteci'imeca. Setá'aj siyen mé titeu-muámua'are'en matíj a'íime í cu'ucu'use í mej jeíhua raayí'iti. Setá'aj huamuá'ajcantare sej si caí tiú'itziite'e mé sé'ujujhua'ane'en matíj majta rici a'íime í cucul'ise.

17 'Rí'i xu'u huá'a jemi í teteca. A'íi mú mú'ejmi a'uteátuaasin a'u mej te'áijta huá'a jueesi jemi. Aj mú mi amua'ajvájxi'isin a'amua huari jetze. 18 Majta mú mú'ejmi á'avil'itín í tajtúhuaani jemi na'ari í rey jemi me'íjna jime'e sej siyen tí'ivaire'e ne jetze me'ecan. Ayee mú á'amuaruuren sej si hua'utá'ixaate'en a'íjna jime'e a'ij sej 'een jín ná'astijre'en ineetzi. Ayee xu che'atá sena'a tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej caí Israel jetze ajtémecan. 19 Aru, a'ájna xicájra'a jetze matí'ij á'amuavivi'iran, caxu siyen tí'imuaajca yee a'ii qui ye'í tetiu'utaxájta, na'ari yee tí'itajqui niuucarijra'a taataxájta. Matí'ij miyen amuáaruuren, aj pu i Dios amuaatá'asin a'ij sej ye'í tiu'utaxáj. 20 Ayee xu'u, caxu tí'itziine'e a'iné í sej hua'utá'ixaate'esin, caxu rujímua'a rájteusin sino a'íin í xiejniu'ucare'ara'an a'íjna í sej rájya'upua, a'íi pu amuaata'ítira a'ij sej ye'í tiu'utaxáj.

21 'Ja'atí pu hui hua'itzi jín tí'ijxajtzi'iran í ru'ihuaara'a mej mi raajé'ica. Ayee pu che'atá na'a té'eme í ya'upuáara'an hua'itzi pu huá'ataaven í ruyaujmua'a. Majta me'ín í yaújmua'ame'en, a'íi mú che'atá mena'a ájhuiixi'ín. Ayee mú tihua'uta'aíjta mej huá'ucui'ini. 22 Majta í teite, naími'i mú amuá'ajcha'íire'e muá'aju'un me'íjna jime'e sej ná'astijre'e ineetzi. Ajta a'íin í ti te'utáviicua'i ajta na'a caí nain te'entipúa'are, Dios pu ru'irátuaasin a'íjna. 23 Matí'ij a'ij pua'a á'amuaruure íye chajta'a, setá'aj ca'anacan huirácíine. Sej si seíj chajta'a jetze a'uteárute. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, setí'ij seuj á'ujujhua'ane'en seíj seajta seíj jetze í chajta'a a'u mej a'uchéjme a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, i nej neajta teáata'a jetze airáane, nee nu xaa yé ve'ecánejsin.

24 'A'íjna í ti tihua'amua'ate, jaítze'e pu ruxe'leve'e caí a'ímej í mej tiú'ujmua'ate. Ajta, a'íjna ti tí'ira'aíjte'e, jaítze'e pu ruxe'leve'e a'íjna caí a'íin ti ravaire'e. 25 A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe'leve'e. A'íjna ti tihua'amua'aten, ché'e a'íin ayén che'atá na'a éene'en tíj a'íjna ti tiú'ujmua'ate. Ajta a'íjna ti tí'ivaire'e, ché'e a'íin ajta ayén che'atá na'a 'eene'en tíj a'íjna ti tí'ira'aíjte'e. Ayee mú che'atá mena'a á'amuaruuren mú'ejmi a'ij mej meri náaruu ineetzi. A'iné ayée mú meri naatamuá'a ti jíme'en yee: "Mú'ee pej i'i Beelzebú a'íjna ti tihua'aíjte'e í tiyáaru'use", ayée mú che'atá mena'a á'amuaruuren mú'ejmi, mi sej hui ní'iteitstemua'a. Jee xaa ne'u, majta mú jaítze'e a'ij pua'a á'amuaruuren mú'ejmi.

Jíme'en í tej nu'u xaa rátziine'e
(Lc. 12:2-9)

26 'A'íj xu jín, ca xu huá'atziine'e í teite. Tí'ití ti a'ij avíitzi'i í sej jín rajpuaíjtzí, Dios pu raataseíjrata mé jéjre'e, na'ari tí'itíj ti a'ij ti rú'avaa í sej jín tí'imuari'e, Dios pu hua'utá'asin mej mi ráamua'aree. 27 A'íjna í nej já'amua'ixaate'e avíitzi jime'e, ayée xu huárini, setá'aj raataxáj mé jéjre'e. Ajta í nej já'amua'ixaate'e xahuaani'i jime'e, ayée xu raataxáj ca'anín jime'e, án xu'u imúa a'utiúu í a'amuachi'i japua.

28 'Caxu huá'atziine'e a'ímej í mej ruxí'ej teite cui'ica a'iné camu raayí'iti mej á'amuaxiejniu'uca antipúa'ajte'en. Mí seajta mú'een, a'íj xu xaa tziine'e a'íjna í Dios ti ayén raayí'iti ti ra'antipúa'ajte'en mi sej siyen che'atá ratéhua'ira'a. Ajta a'íi pu raayí'iti ti ra'antipúa'ajte'en í á'amuaxiejniu'uca í sej jín seuj ruurica'a í taij jetze ti caí ja'anáj á'amí'ini.

29 'Ayee pu huá'anajche a'ímej mi pina'ase, a'achú cumu seíj tumin seíj. Ayee pu i 'een a'íjna í á'amuaya'upua, aúche'e pu huá'acha'íi mi pina'ase. Capu seíj mí'ini í pina'a ti pua'a a'íi caí xi ayén tiu'utaxáj. 30 Dios pu ajta ramua'aree a'achú ti pua'amé cá'uu í á'amuacípua. 31 A'íj pu jín, caxu tí'imuaajca. Jaítze'e xu ruxe'leve'e í Dios jemi mecaí mi pina'ase.

Jíme'en a'ímej í mej te'anxájta jíme'en í Jesús mé jéjre'e
(Lc. 12:8-9)

³² 'Ja'atí ti na'a ti ayén te'anxájta huá'a jemi í teite a'íjna jíme'e yee nej nu'u rá'astijre'e ne'íjna í Jesús, ayée nu hui che'atá nena'a te'anxájta jemin í ti ajta ní'ya'upua ta japua ti é'eseijre'e ti jíme'en yee a'íi pu xí'epi'in huaríj. ³³ Ajta, ja'atí ti ayén huá'a jemi ayén te'anxájta í teite ti nu'u caí nemua'ate, ayée nu che'atá nena'a te'anxájta jemin í ti ajta ní'ya'upua, ta japua ti é'eseijre'e. Ayee nu xáahuí tiraatá'ixaate'esin ti jíme'en yee nej caí ramua'ate ne'íjna í ja'ati.

Teite mú nu'u já'ita'a a'utác#ne me'íjna jíme'e í Jesús
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Caxu siyen tí'imujca í nej ne'íjna jín mú a'uvé'emej mej mi rí'i temua'a naa titeeteáturan íyen chaanaca japua. Canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej mej mi rí'i titeeteáturan temua'a naa sino mej mi já'ita'a a'utác#ne me'íjna jíme'e a'ij nej rici. ³⁵ Ayee nu ne'íjna jín a'uvé'emej ti ij ja'atí autéjcheni ti raaténe'usi'ite'en í rutáata. Ajta a'íin ti temuaj í 'íita'a, a'íi pu ajta raaténe'usi'ite'esin í runáana. Ayen che'atá na'a tihuá'aruuren, í 'íita'a ti ari timú'un ti 'íita'a; a'íi mú huateújne'usi'ite'esin a'ímej rumúunimua'aca. ³⁶ A'íj mú jín, a'íi mú rájcha'íire'e muá'aju'un í seica a'ímej í ruxí'ej teitestemua'a.

³⁷ 'Tí pua'a ja'atí jaítze'e raxí'eve'e í rutáata, ajta í runáana caí ineetzi, capu ayén tiraavíjte'e ti a'íin neetzi jemi huateáturan t'íj na'a rusén jíme'e. Ajta ti pua'a ja'atí jaítze'e raxí'eve'e í ruyauj ti teáata'a, ajta ti 'íita'a, ti pua'a jaítze'e raxí'eve'e caí ineetzi, capu ajta ayén tiraavíjte'e ti a'íin neetzi jemi seíire'e á'ara'ani t'íj na'a rusén jíme'e. ³⁸ Ajta, ti pua'a ja'atí raxí'eve'e ti á'u'che'ecane'en neetzi jamuan, ché'e a'íin huataúra'an ti rajpuaíjtzí á'ara'ani neniúucajtze'e, capu amín a'ij ti pua'a huámi'ini í cúruu jetze. Na'ari caí, capu ayén teja'uré'enejsin ti a'íin ayén huateáturan neetzi jemi a'utí Dios é'eseijre'e. ³⁹ Tí pua'a ja'atí tí'itese'e ti ij caí huámi'ini, a'úche'e pu xaa ne'u mi'ini. A'ij pu á'ujsin í ruxíejni'uca ti auj ruurica'a. Mí ajta, a'íin ti huataúra'an ti huámi'ini a'íjna jíme'e ti tiu'utévai neetzi jetze me'ecan, a'íi pu ajtahua'a huatarújsin. Rateuní í ruxíejni'uca ti auj ruuri t'íj na'a rusén jíme'e.

Jíme'en í mej raamuá'itin a'ímej í mej rá'astijre'e
(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'A'íjna í ja'atí ti amua'ancuré'evi'iti u ruchi'itá, a'íi pu ajta na'ancuré'evi'iti ineetzi. Ajta, a'íjna í ti na'ancuré'evi'iti ineetzi, ayée pu che'atá na'a ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti neja'uta'íteca'a. ⁴¹ Ajta a'íjna ti ra'ancuré'evi'iti seíj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ayée pu che'atá na'a tí'iraci'iti í Dios jemi t'íj ajta tí'iraci'iti a'íjna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Na'ari, ti pua'a ja'atí ra'ancuré'evi'itin ja'atí ti xí'epi'in rici, ayée pu che'atá na'a tí'iraci'iti í Dios jemi t'íj ajta tí'iraci'iti a'íjna í ja'atí ti xí'epi'in rici. ⁴² Ajta, ti pua'a ja'atí raatá'an c'íj caj í jaj, vaasu tzajta'a seíj í tevi ti caí tí'it'íj jín antiújmua'aree, ti pua'a ayén tiraatá'an a'íjna jíme'e ti a'íin tevi ná'astijre'e, ayej ti'ayajna, tí'it'íj pu tí'iraci'iti í Dios jemi.

11

A'íme í ti hua'uta'íteca'a a'íjna í Juan í ti huá'amua'ihuacare'e
(Lc. 7:18-35)

¹ Tí'íj Jesús raatapuá'ajtaca'a ti hua'utá'ixa í ti jín tihuau'íjca, aj pu í á'uraa. A'áyee pu a'ará'a chajta'a a'imua' a'u mé a'itechéjme ti ij tihuá'umua'aten, ti ij ajta tihuá'utá'ixaate'en í teite. ² Ajta a'íjna í Juan, a'úu pu já'ahua'a á'anami'ihuaca'a. Aj pu í yá'umua'areerilí a'ij ti Jesús rijcaa. Tí'íj jí hua'uta'íteca'a seica í mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej mi u ya'utéeseij, majta mej mi tiraata'íhua'u me'íjna í Jesús. ³ Ayee mú tiraata'íhua'uri'í t'íj:

—¿Ni mú'ee pej pe'ín píríci pe'íjna í pej jee i'í Cirístu'u pej mú'ee íiyen ruxe'leve'e, pej nu'u yen ve'ecáanen? Na'ari caí, ¿ni ayén tiú'ujxe'leve'e tej seíj huachú'leve'en?

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Sericu, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en se'íjna í Juan a'ij sej ye'í tí'iseij, seajta tí'inamua. ⁵ Setá'aj raatá'ixaate'en yee mu'uri atanéjne'e í mej aracúcu'unijme'eca'a; ajta yee mu'uri á á'ujujhua'an a'íime í mej anaciyáaxavi'ijme'ecaa ruñca jetze; majta yee mu'uri huarúj me'íjna jime'e cu'í'ini'ira'a ti tineájxi í huá'ahua'ira'a jetze. Majta hui a'íime í mej nácuxa'itajme'ecaa, mu'uri huíteájnamua. Majta seica, a'íime í mej huácuii, mu'uri majtáhua'a mena'a huatarúj. Neajta tihua'utá'ixaate'esin a'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'í í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. ⁶ Ché'e huaújtemua'ave'en a'íjna í ja'atí ti caí ruhuárita'a huaré'eye'ican ineetzi jemi a'íjna jime'e ti caí ché'e té'eviicua'í neetzi jemi.

⁷ Mat'íj a'ucíj a'íime í mej Juan jamuan á'ujujhua'ane'e, Jesús pu a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en í seica jíme'en a'íjna í Juan. Ayen tijín:

—¿Tí'itáani sena'a u a'utéseij se'újna u mu'utzitá? ¿Ni qui siyen tiraaseíj í huiini ti eeca raru'uxante'e? Caxu xaa ne'u. ⁸ Tí' pua'a secaí siyen huaríj, ¿tí'itáani sena'a a'utéseij? ¿Ni ja'atí se'utéseij ti te'ucáavíj rí'éene'en jime'e? Caxu xaa ne'u, a'íné xu'uri ramua'aree tijín a'íime í mej miyen rí'éene'en jín te'ucáavíj, a'úu mú'éche huá'achi'ita í rey. ⁹ Ari ti pua'a secaí siyen huaríj, ¿tí'itájni ne'u? ¿Ni secaí siyen a'ín a'utéseij ja'atí ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín pú'een tzíte'e a'íjna í Juan. Ayej xaa ne'u ti'ayajna, jeíhua pu jaítze'e ve'ecán jín tí'itájvee a'íjna í Juan caí seíj ti ayée na'a a'íjna jín tí'itájvee ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ¹⁰ A'í pu a'ín pú'een í ti jíme'en rá'axa í yu'uxari jetze. Tijín:

Nee nu ja'atí huata'ítí

ti amuájca mú'eetzi jemi

mej mi rí'í huaújruuren í teite.

¹¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, huá'a tzajta'a naíjmi'í í teite í mej huanéj íiyen chaanaca japua, capu ja'atí ja'anáj te'enteájrupi tí'itáj jime'e ti jaítze'e ve'ée caí í ti jín tí'itájvee a'íjna í Juan. Mí ajta, a'ín ti jaítze'e c'lieen jín seijre'e jín tí'itájvee í Dios jemi, jaítze'e pu ve'ée a'íjna í ja'atí caí a'íjna í Juan.

¹² Tíj na'a a'ájna'imua ti huataseíjre a'íjna í Juan, ti yú e'iré'ene, teite mú ca'anéeri jín rahuauca mej mi me'uun a'uteárute a'ájna Dios ti é'eseijre'e. Majta ca'anéeri mú jín tí'itese'e a'íime í teteca í mej ruca'ané mej mi huataúra'an me'íjna jime'e. ¹³ A'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, ajta a'íjna í yu'uxari jetze ti Moisés teecan ra'uyú'uxaca'a, naími'í mú tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e í Dios ti nainjapua tí'ajta íiyen chaanaca japua. Maúche'e raaxájtaca'a ajta na'a caí yé huataseíjre a'íjna í Juan. ¹⁴ Ajta, ti pua'a siyen tite'ehuaújca'anen sej rá'antzaahuate'en, a'íjna í Juan, a'í pu a'ín pú'een a'íjna ti nu'u ruxe'leve'e ti yé uvé'enen, a'íjna í ti ayén ántehuaa tijín Elías. ¹⁵ A'íime í mej huíteánajca'amua, miché'e rí'í tiráanamua.

¹⁶ ¿A'íné nena'a tiraataxáj yee a'íné mé'een a'íime í teite í mej a'íjna nine'ira'a jetze yen huachéjme íjii? Ayee mú'é'en matíj í tí'iríi í mej vejli'í a'ujteí a'u mej tejá'atua. A'í mú hua'atéj'í'ivihua'a í seica. ¹⁷ Miyen tijín: “Teti'utac'í'site sej si tiu'utéene'en. Mí seajta caí, caxu tiu'utéenei. Teajta tu tiu'utáchuiicaca'a í chuiicari jime'e í mej jín tí'íchuicaca ti pua'a seíj huámi'ini, mi seajta, caxu se'íjna jín huataújxiemiste.”

¹⁸ Ayee nu hui 'een jín niyen tejá'amua'ihua'u a'íné ayée pu tí'irineca. A'íjna í Juan, ayée pu mú a'uvé'emej. A'í pu rú'itzi'ive'eca'a. Ajta, capu raye'eca'a í nahuáj. A'íj xu jín siyen tiu'utaxájtaca'a yee tiyaaru'u pu tzajta'an seijre'e amíjna mi teví. ¹⁹ Neajta á'iyen inee yé uvé'ene, i nej neajta teáata'a jetze airáane. Canu né'itzi'ivi. Neajta raye'eca í nahuáj. Mú'een xu si siyen tí'ínexa yee huápi'í nu tí'icua'a, neajta nu'u netahuaive, majta miyen ne'amiigustemua'a pú'een a'íime í mej nu'u jeíhua até'ítzea'ara

í Dios jemi, majta a'ñime í huá'ajijve'e í mej tí'ití'icica. Ayee xu ramua'aree tej rí'i mé titeumuámua'aree a'ñimej jemi í mej ta'ará'astijre'e itejmi.

A'ñime í mej me'uun antachéejmee ti chájta'ajme, í mej caí té'atzaahuat'e
(Lc. 10:13-15)

²⁰ Aj pu i Jesús a'utéjche ti hua'ajteá'axi'in a'ñimej í mej me'uun antachéejme'ecaa a'u ti ayén teja'uríj í muári'eri'ire'ara'an jime'e mu'icáca í mej jín rí'i te'utaseíj. A'ñi pu hua'ajteá'axi seij ajta seij í teitejra'a í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u chajta'a jetze a'iné camu autéjhuii mej seicié tiú'umua'ati. ²¹ Ayen tíjín:

—Ché'e a'ij ti na'a, mú'een mi sej Corazín é'eche. Ché'e a'ij ti na'a, mú'een mi sej Betsáida é'eche. Tí pua'a niyen che'atá nena'a huáriniiche'e nemuári'eri'ira'a jime'e ne'újna u Tiro, neajta ne'újna u Sidón, a'ij nej neri ye'í huaríj nemuári'eri'ira'a jime'e mú'ejmi jemi, mejmí'i mú seicié tiú'umua'atíjche'en. A'ñi mú majta mej mi'i raataseíratache'e me'íjna jime'e mej tiu'uteújchejte'en xu'umuavi'in jime'e, majta mejmí'i nasij avé'ujhua'atehua'anche'e. ²² Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'ájna xicájra'a jetze tí'ij Dios huá'axijte'en matíj mena'a pua'amé teitejra'a. Jaítze'e xu rajpuaítzi xá'aju'un mecaí a'ñime í mej a'uun a'uchéjme'ecaa me'újna u Tiro, majta me'újna u Sidón.

²³ 'Seajta mú'een mi sej Capernaúm a'uchéjme, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿Ni qui ayén yee tejamuá'amitiejte'e sej nu'u rí'i tiraatá'a í Dios? Caxu xaa ne'u. Dios pu puaíjtzí amuaatá'asin. A'uu xu a'uteáturaasin mi'ichite jamuan. Tí pua'a niyen che'atá nena'a huáriniiche'e ne'újna Sodoma a'ij nej neri tiú'uruu nemuári'eri'ira'a jime'e mú'ejmi jemi, a'ujna u chajta'a u Sodoma, a'ñi pu auj e'etéeriche'en tíj na'a a'ájna'imua ti yú e'iré'ene. ²⁴ Mí ajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios huá'axijte'en a'ñimej í mej japuan a'uchéjme íiyen chaanaca japua, mú'een xu jaítze'e rajpuaítzi xá'aju'un se'ájna, mecaí a'ñime í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna tíj na'a ti Sodoma e'ejtémecan.

Jesús pu raatéjhuau í ruyá'upua jemi
(Lc. 10:21-22)

²⁵ A'ájna xicájra'a jetze ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i ayén raatéjhuau í ruyá'upua jemi tíjín:

—Mú'ee í pej ní'iyá'upua, í pej tí'aijta pe'újna u ta japua, pajta íiyen chaanaca japua, rí'i nu tímuaatá'aca ne'íjna jime'e pej hua'utá'a mej mi yaú'itíee muá'ara'ani a'ij ti 'een mú'eetzi jemi a'ñime í mej caí jeíhua tiú'ujmua'ate. Mí pajta, capej piyen hua'utá'a mej mi yaú'itíee muá'ara'ani a'ñime í mej támua'aree, majta a'ñime í mej raayí'ití. ²⁶ A'iné píjta, ayée pej tí'ijxe'eve'eca'a mú'ee, í pej ní'iyá'upua. —Ayee pu tiraatéjhuau.

²⁷ Aj pu i ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa a'ñimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—Nain pu tinaatátui a'íjna ti ní'iyá'upua mej mi ráamua'ati tzáahuati'ira'a jime'e. Capu ja'atí nemua'ate nain jime'e a'ij nej 'een sino a'ñi pu'u ti ní'iyá'upua, a'ñi pu xaa nemua'ate. Ajta, capu ja'atí ramua'ate nain jime'e í ti ní'iyá'upua sino inee i nej yaujra'an pú'een, nee nu xaa ramua'ate. Majta, a'ñi mú ramua'ate a'ñime í ti hua'ará'anjche nej tihua'utaseíjrate'en a'ij ti 'een.

Jesús pu hua'utajé mej mi jemin ve'eré'ene

²⁸ 'Setá'aj yé ve'eré'enen neetzi jemi, setíj sena'a pua'amé mú'een, mi sej cua'ana se'íjna jime'e í sej rahuauca sej rí'i tiraatá'an í Dios, seajta se'íjna jín tí'itese'e í sej ra'ará'astijre'en nain jime'e. Nee nu xaa amuaatá'asin sej huaújse'upe'en. ²⁹ Setá'aj te'enteárute se'íjna jime'e í nej jín tejá'amua'íjcate'e. Seajta tiú'uri'iren neetzi jemi, a'iné nee nu ne'ín pú'een seíj ti mua'acan, canu neajta á'antzaahuat'e. Tí pua'a siyen yé ve'eré'enen neetzi jemi, nee nu amuaatá'asin sej rí'i huárini í ru tzajta'a.

³⁰ Capu muári'eri sej raanaíjmire'en se'íjna jime'e í nej jín amuaatá'asin. Ajta, í nej jín

tejá'amua'íjcate'e, capu ajta muári'eri sej siyen huárini a'ij nej tí'ijxe'eve'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

12

Mat'íj a'íime í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e miyen ra'antítzaanaxi í triigu ti antimuáiyujmee

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Ajta a'ájná'imua ayée pu tiuju'uríj. A'uu pu aumé'ecaa í Jesús já'ita'a í ví'ira'ajapua. Aj pu pítí'iríjca ja'anáj xicá'ra'a mej jetzen ruse'upi. Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íi mú meri jeíhua tiejcuca'a. Aj mú mi autéjhuii mej ra'antítzaanaxi'ín ti'itíj jatzi ti triigu jetze me'ecan. Méjcuca'a me'íjna í atzi.

² Majta me'ín í mej jee i'í fariseos, mat'íj hua'usej mej miyen rijcaa, aj mú mi miyen tiraatá'ixaa me'íjna í Jesús tijín:

—Casi'i, ayée mú hui ríci a'íime í mej mú'eetzi jamuan á'ujuhua'an. Ayee mú ríci a'ij ti caí tiu'utá'aca ti ja'atí ayén rijca í xicá'ra'a ja'anáj mé jetzen ruse'upi.

³ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í fariseos tijín:

—¿Ni secaí mú'een ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze a'ij ti ye'í huaríj a'íjna í David teecan tí'ij huata'í'icuataca'a, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e? ⁴ A'uu pu a'uteájrupi u teyujta'a, í ti jee chí'ira'an pú'een í Dios. Ajta á'iyen a'íi pu ráacua a'íjna í pan í mej Dios huatámuaí'ivejte, majta a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íi mú majta ráacua. A'íjna í pan, a'íi mu'u racua'aca a'íime í mej tí'ivaire'e me'újna teyujta'a. Capu amín a'ij, capu tí'itíj jín auteájturaa a'íjna í David.

⁵ ¿Ca'ín ni secaí ja'anáj ra'ujíjve a'ij ti ra'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Moisés teecan mej nu'u a'íime í mej títeté'u'upu'u u teyujta'a, a'íi mú tí'ivaire'e a'ájna xicá'ra'a mé jetzen ruse'upi? Mí majta, camu tí'itíj jín á'atura í Dios jemi me'íjna jime'e. ⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Inee, i nej yé huaca mú'ejmi jemi, jaítze'e nu ve'ecán jín tí'itéjve mecaí a'íime í mej títeté'u'upu'u teyujta'a.

⁷ 'Caxu a'atzu yaú'itíe xa'araa a'ij ti huataújmu'a a'íjna ti ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti jíme'en yee Dios ti raataxájtaca'a tijín: “Ayee nu tí'ijxe'eve'e mej mi huá'ancu'uvajxi'ín í ruxí'ej teite. Canu raxí'eve'e mej tiu'utámuaí'ivejta.” Na'ari caí, ti pua'a siyen tiyaú'itíe xá'ara'aníche'en, caxu siyen tihua'uxájtzi'iranche'e a'íimej í mej caí tí'itíj jín auteájturaa.

⁸ A'íj pu jín, inee i nej neajta teáata'a jetze airáane, ayée nu 'een jín antínmua'aree neajta ne'íjna xicá'ra'a ja'anáj mej jetzen ruse'upi.

Jíme'en í ja'atí ti anáciyaaxara'aca'a í rumuájca'a jetze

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Aj pu'í Jesús á'uraa. Tí'ij jí a'uun teyujta'a a'uteájrupi. ¹⁰ A'uu pu se'í a'utéveeca'a ti anáciyaaxara'aca'a í rumuájca'a jetze.

Majta me'ín í fariseos, a'íi mú majta a'uté'uuca'a. A'íi mú rahuauca'a a'ij mej ye'í tiraaxájtzi'í í Jesús. A'íj mú jín miyen tiraata'íhua'uri'í me'íjna í Jesús. Miyen tijín:

—¿Ni caí rí'irí tej tiyen tiráhuaate'en se'í ti tí'icui'í a'ájna xicá'ra'a tej jetzen tase'upi?

¹¹ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a se'í ja'atí cáne'a tíciitzi, ti pua'a a'íin cáne'a atéjveti ta'atécun a'ájna mat'íj pua'a ruse'upi, ¿ni caí ayén ríni í ja'atí ti u á'ume'en tí'ij ra'itaján? Jee xaa, ayée xu che'atá sena'a ríci, mú'een. ¹² Jé'ecan pu jaítze'e tí'ivaire'e se'í í teví caí í cáne'a. A'íj pu jín í'irí'irí ti ja'atí ayén tí'itíj jín rijca í ti i'í xí'epi'ín a'ájna mat'íj pua'a ruse'upi.

¹³ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'ixaa a'íjna ti anáciyaaxara'a í rumuájca'a jetze tijín:

—Huatátzeara muá'amua'ajca'a.

Aj pu i a'ñi pu raatátzeaaraca'a í rumuájca'a. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu i nain jín huarúj. Ayee pu éene'e já'araa ri'éene'en tíj í seij í muájca'are'ara'an.

¹⁴ Matí'ij mi huiráaci a'ñime í fariseos. Aj mú mi autéjhuii mej raaxí'epi'íntare'en a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica í Jesús.

A'ij ti seij ajmí'i tiu'utaxájtaca'a jíme'en a'ijna í Jesús

¹⁵ Tí'ij a'ñin huámua'areeri'i a'ijna í Jesús a'ij mej tiraaxí'epi'íntare, a'ñi pu huirájraa a'ujna. Jéihua mú teite a'ucíj jamuan. Ajta a'ijna í Jesús, naíjmi'ica pu tiú'uhuaa í mej tí'icucuil'icaa. ¹⁶ Ajta ayén tihua'uta'aíj mej mi caí raxájta yee ja'atí ti pírici. ¹⁷ Ayee pu ráaruu í Jesús ti ij araúrasten a'ij ti ajmí'i tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Isaías teecan, í ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ¹⁸ Ayen tíjín:

A'ii pu a'ñin pú'een í ti nevaire'e ineetzi.

Nee nu ra'antíhua'u.

A'ii pu a'ñin pú'een í nej raxí'eve'e,

ajta rí'í pu tínetá'aca.

Nexiejniu'uca nu huata'íti

ti á'ume'en a'ijna jamuan.

Ajta a'ñi pu tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej caí Israel jetze ajtème'ecan ti tihuá'aci'iti nainjapua í ti i'í xí'epi'in neetzi jemi.

¹⁹ Capu ajta a'ñin ruhuavíira'a a'ame;

capu ajta jiihua a'ame.

Camu ranamuajran ti tí'ixáata a'ame a'ájna caaye jetze.

²⁰ Capu hua'utamuarí'eriste'esin a'ímej í mej huápí'i tirajpuaíjtzica'a tíj pí'ista mej ra'avé'etzi nainjapua.

Capu huápí'i puaíjtzi hua'utá'asin í mej caí ché'e té'eviicua'i a'ímej í mej miyen 'een tíj taij ti cíj caj á'ata'a.

A'ñi pu huá'a japua huatániiusín ajta na'a caí tiu'utémua'ítin a'ijna jíme'e ti naíjmi'ica ruxí'ej tiu'uta'aíjte'en.

²¹ Majta matíj mena'a pua'amé í teitejra'a í mej yen japuan seijre'e íiyen chaanaca japua, naími'i mú tí'ijchu'eve'en niuucajtze'en.

Ayee pu jíme'en tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Isaías teecan.

A'ñi mú Jesús jetze te'ujpuá'ajte ti tiyaaru'u jetze arájca'ane

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Matí'ij mi seij mú a'aráavi'iti í Jesús jemi ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a. A'ij pu jín caí atáneerica'a, ajta caí té'anri'irejca'a a'ijna í ja'ati. Tí'ij jí Jesús tiráahuaa tí'ij te'anri'iréé á'ara'ani, ajta tí'ij huíteánamuáara á'ara'ani. ²³ Majta me'ín í teite, naími'i mú rí'í te'utaseíj. Miyen tíjín:

—¿Ni qui amí a'ñin pú'een a'ijna í huáacixa'ara'an a'ijna í David teecan?

²⁴ Majta me'ín í fariseos, matí'ij ráanamujri'i, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Amíjna mi ja'atí, Beelzebú pu jetzen arájca'ane tí'ij ayén hua'utamuaríte'en a'ímej í tiyáaru'use, a'ñime í ti ajta Beelzebú tihuá'aíjte'e.

²⁵ Ajta a'ijna í Jesús, a'ñi pu ramua'areereca'a a'ij mej tí'imua'atzejca'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a a'ñime í mej me'uun seij chuéjra'a japua a'uchéjme já'ita'a ma'utácíine, ti pua'a miyen huárini aj mú mi huaténe'use'esin, ajta a'ijna í chuéjra'a, capu ché'e á'ateeri. Ajta ti pua'a miyen che'atá mena'a já'ita'a a'utácíine a'ñime í mej seij japua í chajta'a a'uchéjme, na'ari teitestemua'ame'en seij í ja'ati, camu ché'e á'ateeri.

²⁶ Ayee pu che'atá na'a 'een, ti pua'a a'ñin Satanás hua'utamuaríte'en í ruteítestemua'a, ti pua'a majta miyen hua'uténe'usi'ite'esin í ruteítestemua'a, a'ñi pu ajta caí ché'e á'ateere, sino te'entipua'ari. ²⁷ Ari inee, ti pua'a niyen yee Beelzebú nu jetze aránca'ane

nej hua'utamuárite'en í tiyaaru'u, ¿ni tzaa miyen che'atá mena'a Beelzebú jetze ruca'ané a'íime í á'amuaxi'ej teite mej mi miyen che'atá mena'a hua'utamuárite'en? A'íime í á'amuaxi'ej teite mú miyen raataxáj yee mú'een xu seajta siyen ríci se'íjna jime'e a'ij sej tí'inexajtzi'i. ²⁸ Na'ari caí, ti pua'a niyen ne'íjna jetze aránca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, nej ni tiyaaru'u huatamuárite'en, pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti Dios tiu'uta'aíjta í a'amua tzajta'a.

²⁹ 'Ajta, ti pua'a ja'atí raxí'eve'e ti tiraanáhua'i ti'á'ara'an á tá'ache í ja'ati ti ruca'ané, ayée pu ruxe'eve'e ti amuacaícan ra'atéj'ici'en a'íjna ti ruca'ané. Aj pu i xaa rí'irí ti a'uteárate á a'utí'éche ti ij tiraanáhua'i.

³⁰ 'A'íjna ti caí ne jamuan á'uche'ecan, a'í pu néjcha'íire'e. Ajta, a'ín ti caí hua'ajsé'iri í teite neetzí jemi, a'í pu hua'uré'e'iteca.

³¹ 'A'íj nu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna a'íjna jime'e í teteca. I'iri'iri ti tihua'utá'uuni'i naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta naíjmi'ica jemi í mej a'ij pua'a tí'ixa. Aru ti pua'a a'ij pua'a tí'ixajta a'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu xaa ne'u ja'anáj tiraatá'uuni'ira a'íjna.

³² 'Ja'atí ti na'a ti ayén a'ij pua'a tí'inexajta ineetzí i nej neajta teáata'a jetze airáane, a'í pu xaa tiraatá'uuni'ira. Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'ij pua'a tí'ixajta a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu ja'anáj tiraatá'uuni'ira, sino a'í pu ru'ité'aa a'ame nain xicaj tzajta'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

*A'ij mej ye'í nu'u tí'iramua'areere a'ij ti'een se'íj í cíyey
(Lc. 6:43-45)*

³³ 'Tí pua'a hui ti rí'en í cíyey, rí'éene'en pu taca'a, ajta ti pua'a caí rí'en í cíyey, capu rí'éene'en taca'a. Ayee xu 'een jín ramua'areere ti pua'a cíyey rí'éene'en nusu caí se'íjna jime'e a'ij ti éene'en taca'a. ³⁴ Mú'een xu se'íjna jetze huanéj a'íjna í cu'ucu'u ti tí'ihua'itaca, a'iné huápi'i xu a'ij pua'a tí'iteteite. Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri sej siyen tí'itíj huataxáj a'ij ti tiraavíjte'e. Ayee pu'u, a'iné se'íj pu ayén tí'ixaxa'a a'ij ti ayén tí'imua'atze í ru tzajta'a. ³⁵ Ajta a'ín ti rí'i tí'itevij, a'í pu ayén tí'ixaxa'a í ti i'í xí'epi'ín jime'e a'iné rú'umua'aree í ru tzajta'a jeíhua í ti i'í xí'epi'ín. Ayen che'atá na'a, í ti a'ij pua'a tí'itevij, a'í pu a'ij pua'a tí'ixaxa'a a'iné jeíhua pu tirú'umua'aree í ru tzajta'a í ti a'ij pua'a 'een. ³⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios huá'axijte'en matíj mena'a pua'amé yé a'uchéjme íiyen chaanaca japua. Ayee pu ruxe'eve'e a'ame mej miyen tiu'utetzáahuate'en í Dios jemi nain í mej jín tiu'utaxájtaca'a chá'a mena'a, se'íj majta se'íj. ³⁷ Dios pu rí'i tí'imuaxi'epi'íntare'e a'íjna jime'e a'ij pej tí'ixaxa'ata'a, na'ari caí, a'í pu muá'axijte'en a'íjna jime'e a'ij pej tí'ixaxa'ata'a.

*A'íime í teite merájhuaviiri'i ti Jesús hua'utase'íjrate'en í mej jín rí'i te'utase'íj
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)*

³⁸ Aj mú mi me'ín í fariseos, majta a'íime í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, a'í mú miyen tiraatá'ixaa tíjín:

—Maeestru, ayée tu tí'ijxe'eve'e pej tí'itíj taatase'íjrate'en í tej jín ráamua'aree ti júte'e é'eme'ecan í Dios jemi a'ij pej ye'í ríci.

³⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íime i teitejra'a í mej a'ij pua'a tí'iteteite, ayée mú tí'inehuavii nej tí'itíj hua'utase'íjrate'en í mej jín rí'i te'utase'íj matá'aj nu'u ráamua'aree nej Dios jetze aránca'ane. Ayee mú che'atá mena'a ríci tíj í ja'ati ti ru'íj mé úurie. Canu tí'itíj hua'utase'íjrate'esin sino a'ii nu'u a'ij ti tiráaru a'íjna í Jonás teecan, a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁴⁰ 'Tí'ij a'íjna í Jonás a'uun é'ejve a'u ti aúnee í hua'í, a'í pu hua'í yá'unijcua. A'uu pu u é'etee hua'íca xicaj tzajta'a, ajta hua'íca tíca'ari tzajta'a ti arájca í jucáara'an tzajta'a a'íjna í hua'í ti yá'unijcua. Ayee pu che'atá na'a tí'ineruuren ineetzí i nej neajta teáata'a jetze

airáane. A'uu nu araca'ití na'ame chuej tzajta'a huaíca xicaj tzajta'a, neajta huaíca tíca'ari tzajta'a.

⁴¹ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios amuá'axijte'en yee xí'epi'in xu huaríj nusu yee caxu xí'epi'in huaríj, a'íime í mej u Nínive é'echejca'a, a'íí mú a'uun a'utéhuiixi'isin mú'ejmi jamuan, majta tejá'amuaxi'epi'intari'ire'en mú'een mi sej u'uche íjii. Ayee pu té'eme a'íjna jime'e í mej seicié tiu'umuá'aj a'íime í mej Nínive é'echejca'a matí'ij ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a me'íjna í Jonás teecan.

'Mí neajta inee, i nej yé huaca mú'ejmi jemi, jaítze'e nu ve'ecán jín ti'itétjvee caí a'íjna í Jonás teecan. Mí seajta mú'een, caxu na'ará'astijre'esin ineetzi. ⁴² Ajta hui, a'íjna í 'íita'a teecan ti ajmí'i tí'ajjtaca'a úute pújme'en, a'íí pu ajta huatéchaxijsin mú'ejmi jemi, ajta a'íí pu ajta tejá'amuaxi'epi'intari'ire'en mú'een, mi sej u'uche íjii a'ájna xicájra'a jetze mej a'utájeevi'ihua teite. Ayee pu té'eme a'íjna jime'e ti a'íin a'ímuá' a'uvé'emej tí'ij ayén ráanamua a'íjna í Salomón teecan ti nu'u huápí'i rí'i mé teuúmua'aree.

'Mí neajta inee, i nej yé huaca mú'ejmi jemi, jaítze'e nu ve'ecán jín ti'itétjvee caí a'íjna í Salomón teecan. Mí seajta mú'een, caxu na'ará'astijre'esin ineetzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

*Jíme'en í xiéjniu'ucari ti tiú'ujxana'acira'ate, ti ajta pí a'uré'eveti
(Lc. 11:24-26)*

⁴³ Ajta ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús tijín:

—Tí pua'a seíj xiéjniu'ucari ti tiú'ujxana'acira'ate, ti pua'a huiirájra'ani tzajta'an seíj í tevi, a'íí pu á'uche'ecane'e a'ame ti rahuauhuau a'u ti a'uhuáchi tí'ij huaújse'upe'en. Tí'ij caí rateuve'en, ayée pu tí'imua'ati tijín: ⁴⁴ “Niche'e huaré'ara'ani nehuárita'a u niche a'u nej a'arájraa.” Tí'ij ave'eré'enen, ayée pu éene'en teuni a'íjna í ja'ati, ti naa uhua'é'ene'e a'ame í ru tzajta'a. Cu xiee mej mauchén uhuaré'e'icha'utaca'a u chi'ita, majta naa rí'i ru'uhuáruu.

⁴⁵ 'Aj pu i a'íin í xiéjniu'ucari, a'íí pu hui huaja'uvé'evi'iti í seica, í mej aráhua'apua ará'ase, a'íimej í mej jaítze'e a'ij pua'a 'é'en caí í seij. Aj mú mi uteáruti naími'i mej mi me'uun huaté'e muá'ara'ani me'íjna tzajta'a í tevi. Ajta á'iyen, ayén tel'iráame ti jaítze'e a'ij pua'a 'éene'e á'ara'ani a'íjna í tevi caí tíj ajmí'i 'éene'e. Ayee pu tihua'aci'iti a'íimej i mej a'ij pua'a tí'iteteite í mej u'uche íjii.

*Jíme'en í náànajra'an, majta ihuáamua'ame'en a'íjna í Jesús
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)*

⁴⁶ Aúche'e pu tí'ixajjtaca'a a'íjna í Jesús matí'ij me'uun a'ará'a a'íjna í náànajra'an, majta í ihuáamua'ame'en. Aa mú a'utéhuiixi pua'acié. Méjxe'eve'eca'a mej tiu'utaxáj jamuan.

⁴⁷ Aj pu i seíj ayén tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—A mú pua'acié a'uté'uu a'anáàna, majta a'ihuáamua'a. Mémuahuahuau mej nu'u tiu'uxáj á jamuan.

⁴⁸ Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—¿A'ataani mej pú'een í nináàna, nusu í ne'ihuaamua'a?

⁴⁹ Aj pu i rumuájca'a jín hua'utaseíjra í mej aiitecaíjme. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ii mú a'íin pú'een í mej jee nináàna pú'een na'ari ne'ihuaamua'a. ⁵⁰ Ayee pu'u hui tí'een, a'iné a'achú mej pua'amé miyen ríci a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'ii mú a'íin pú'een í mej jee nináàna nusu a'íime í neja'atzimuá, na'ari necu'utzimuá o nejúutzimua'a. Yee pu'u.

13

*Jíme'en a'íjna í ja'ati ti tí'ihuastehua'a
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)*

¹ A'ájna xicájra'a jetze, Jesús pu huirájraa u chi'ita. A'uu pu a'ará'a a'ájna ti e'leve'e'ástime í jaj. Aa pu a'utayeíjxi. ² Aj mú mi jeíhua ajteáxiireca'a í teite a'u ti a'ij é'ene'e. Temua'a mú tí'itemu'iicaa í teite. A'íj pu jín ateájraa baarcu jetze ti jaata'a e'ecáve'eca'a. A'uu pu i e'erácatii. Majta me'ín í teite, áa mú a'ucaíjme'ecaa ja'apuaíri japua á vejli'i a'u ti í jaj. ³ Ajta á'iyen tihua'ajmuá'ate seíj chuijtari jime'e. Ayen tíjín:

—Ja'atí hui ti tí'ihuastehua'a, u pu á'ume ti tejé'ehuaste'en. ⁴ Aa pu aumé'ecaa ratáhua'anáa imue'eri. Seica pu i imue'eri juye jetze huavatzíjraa. Aj mú mi pina'ase júte'imua ave'ecáane, meraaré'eje'ipi. ⁵ Ajta seica pu huavatzíjraa tetej tzajta'a a'u ti caí jeíhua chuej á'uca. Aj pu'i huaré'ehuaa, a'iné capu huatétee í chuej ti a'ucárutixi'ín í naana'ara'an. Tí'ij huaré'epistaca'a í chuej, aj pu i ca'anacan ajnéj í imue'eri. ⁶ Ajta tí'ij u e'iré'ene í xica, aj pu'i huaré'ehuaa í xicaj jime'e í ti huanéj. A'íj pu jín jij huaré'ehuaa a'iné capu ajtanána'ajme'eca'a.

⁷ 'Ajta seica í imue'eri, a'úu pu a'uvatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme. Tí'ij a'ín tzicare'e huavaújse, a'íj pu i ra'avá'ana í ti tí'ihuasti'ihuaca'a. A'íj pu jín caí huáxiireca'a.

⁸ 'Aru seica pu huavatzíjraa a'u ti a'urí'en í chuej. A'íj pu xaa i ajnéj. Tí'ij jí huavaújse. Temua'a pu'i tiú'ucíireca'a. Seica pu imue'eri, ayén airájraa ti huáxiireca'a seij ajta seij ti ajnéj a'achú cumu anxíte í atzi ti caté'etejme'ecaa. Ajta seica, ayén tiú'ucíireca'a a'achú cumu huaícate. Ajta seica, seité japuan tamuáamuata'a pu caté'etejme'ecaa seij ajta seij.

⁹ 'Mí sej huiteánajca'amua, xáanamujri'i hui temua'a naa.

*A'iné 'een jime'e Jesús tihua'amua'atehua'a chuijtari jime'e
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)*

¹⁰ Aj mú mi ajteáxiireca'a á vejli'i jemin í Jesús a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné 'een jín piyen tihuaú'ixaate'e í teite chuijtari jime'e ti caí ja'atí yaú'itie?

¹¹ Aj pu i ayén tiu'utaniú tíjín:

—Mú'ejmi pu Dios tejá'amua'ixaate'e e'ehuaauritiéecan jime'e a'íjna ti rú'avaa a'íjna jime'e ti Dios ari tí'ajta nainjapua íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Mí majta a'íime í seica, capu a'atzu ri'irí mej mi yaú'itiée muá'ara'ani a'iné capu Dios ayén hua'utá'a.

¹² 'Ayee pu tí'een: jime'en a'íjna í ja'ati ti á'ujca'ane ti ayén cíj caj tiyaú'itiée á'ara'ani í Dios jemi, Dios pu jeíhua huápi'i raatá'asin a'íjna. Ajta a'íjna í ja'ati ti caí á'ujca'ane ti jaítze'e yaú'itiée á'ara'ani í Dios jemi, Dios pu rá'ari'ira a'achú ti caj ari tirú'umua'aree.

¹³ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e chuijtari jime'e mej mi caí yaú'itiée muá'ara'ani. Ayee pu tí'een a'ímej jemi. A'íj mú mé uunéjne'e, aru camu tí'itíj seij. Majta mú tí'inamua, aru camu tí'itíj namua. Camu majta yaú'itie.

¹⁴ 'Ayee pu ari araúraste huá'a jemi a'ij ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan, í ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tíjín:

Mú'een xu xaa ráanamua tíj na'a ti i yú aumé.

Mí seajta mú'een, caxu yaú'itiée xá'aju'un.

Mú'een xu xaa mé uunéjne'eri xá'aju'un.

Mí seajta, caxu tí'itíj seijran.

¹⁵ Ayee tí'een, a'iné a'íj mú jemin antaújnaamua í ru tzajta'an.

Cíj mu'u caj títe'iteánajca'amua.

Camu á'ujca'ane mej a'atanéjne'ere mej raaseíj tí'itíj ti pírici.

Na'ari caí, a'íj mú yaú'itiée muá'aju'un.

Majta mú mé uunéjne'eri muá'aju'un mej raaseíj tí'itíj ti pírici.

Majta mi rá'astijre'e muá'aju'un í mej ranamua.

Majta mú neetzi jemi yé ve'eré'eninéica muá'aju'un nej ni tihua'utá'uuni'i.

Ayee pu jime'en ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan.

16 'Mí seajta mú'een i sej á'ujjhu'a'an ne jamuan, setá'aj huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e í sej huiteánajca'amua sej si ra'ará'astijre'en í sej ranamua, seajta ahuaújca'anen sej a'atanéjne'ere sej si raasej t'ítíj ti pírici.

17 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, muliití í mej rí'í t'íteteitestaca'a, majta a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, jeíhua mú raxí'eve'eca'a mej miyen tiu'uséj a'ij sej seri tí'isej inee jemi. Mí majta, camu a'atzu raasej. Ayee mú che'atá mena'a tí'ixe'eve'eca'a mej miyen ráanamua a'ij sej seri tí'inamua inee jemi. Mí majta, camu xaa ne'u ráanamua'ajri'í.

Jesús pu tihuaú'ixaate'e a'ij ti huataújmua'a í chuijtari ti jíme'en raxa a'íjna ti tí'ihuastehua'a

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

18 'Casi'i, xáanamua'ajri'í a'ij ti huataújmua'a i chuijtari ti jíme'en raxa a'íjna í ja'ati ti raahuáste í imue'eri. 19 Tí pua'a ja'atí ráanamua í niuucari ti jíme'en raxa Dios ti tí'ajta nainjapua íyen chaanaca japua, ajta u ta japua, ti pua'a a'ín caí yaú'ítiee, a'íjna ti a'ij pua'a 'een, a'í pu tzajta'an huatasejre'esin. Aj pu i rá'ari'ira í niuucari ti rú'umua'areereca'a. A'íjna í ja'ati, ayée pu 'een tíj í imue'eri ti huavatzíjraa a'ájna juye jetze.

20 'Ajta, a'íjna í imue'eri ti huavatzíjraa í tete tzajta'a, ayée pu 'een tíj í ja'ati ti amuacáí ra'ará'anjcheca'a í ti ráanamua'ajri'í. 21 Aru capu tí'itíj japuan ninei a'íjna í ja'ati. Tí pua'a a'atzu rájpua'ítzi a'íjna jime'e mej seica rá'axieehuari'ira me'íjna jime'e ti na'ará'astijre'e ineetzi, na'ari ti pua'a seica a'ij pua'a mérraruure, cíj pu'u te'evícua'ira a'ame. Ca'anacan pu mé nejaúujisín.

22 'A'íjna ti hui huavatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme, a'í pu ayén 'een tíj se'í í tevi ti xaa ranamua í niuucari. Aru jeíhua pu tí'imua'ajca a'íjna jime'e a'ij ti té'eme íyen chaanaca tej japuan seijre'e. Ajta, nain ti tí'ijcha'íi, a'í pu raamuá'ítí a'íjna í tevi. A'íj pu jín, caí ché'e ra'utámua'areeri'í a'ij ti tiráanamua'ajri'í. Capu ajta ché'e rí'írí ti a'ín tevi ayén raatévaire'en í Dios.

23 'Ajta a'íjna í imue'eri ti huavatzíjraa japuan í chuej ti huarí'en, ayée pu 'een tíj í ja'ati ti yaú'ítiee tí'ij ráanamua í niuucari. Jéíhua pu tí'ijvaire'e í Dios. Yee pu tiraatátuiire'esin í Dios jemi tíj a'íjna í imue'eri ti huá'íreca'a a'achú cumu anxíte ti caté'etejme'ecaa, na'ari huaícate ca'ín seité japuan tamuáamuata'a í imue'eri.

Jíme'en í ixaj ti huahuásti'ihuaca'a jamuan í triigu

24 Ajtahua'a se'íj ayén tihua'utá'ixaa í chuijtari jime'e a'íjna í Jesús. Ayen tíjín:

—Ayee pu tí'iríneca íjii Dios ti tí'ajta íyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ja'atí pu imue'eri huahuáste japuan í ruchuej ti huarí'en. 25 Ajta á'iyen mat'íj na'íjmi'í tícu'utzuca'a, se'íj pu hui ave'eré'ene ti rájcha'íire'e a'íjna ti chuej tícha'íi. Ajta a'ín ti rájcha'íire'e, a'í pu íxaj huahuáste tzajta'an a'íjna í triigu. Aj pu i á'uraa.

26 'Aj pu i ajnéj a'íjna í triigu, ajta a'íjna í íxaj. Tí'ij huavaújse, aj pu i huíjmuaiyuxí a'íjna í triigu. Aj mú mi ráamua'areeri'í ti ajta se'íj huávivíihuaca'a í imue'eri a'iné capu huíjmuaiyuxi a'íjna í íxaj. 27 Majta me'ín í mej tí'imuari'e, a'úu mú hui á'uju'un mej mi tiraata'ixaate'en a'íjna ti chuej tícha'íi. Miyen tíjín: “Tavastara'a, ti pua'a pe'ín huahuáste imue'eri ti rí'en a'ujna á'a chuej japua, ¿a'uné e'ejnéj a'íjna í íxaj?”

28 'Aj pu i a'íjna ti chuej tícha'íi, ayén tihua'utá'ixaa tíjín: “Se'íj ti néjcha'íire'e ayée pu náaru.” Majta miyen tiraata'íhuauri'í a'íime í mej tí'imuari'e miyen tíjín: “¿Ni mua'ará'anjche tej u á'uju'un tej rá'ijcuuxín te'íjna í íxaj?”

29 'Aj pu i ayén tiu'utaniú tíjín: “Capu ruxe'eve'e sej racuta se'íjna í íxaj, a'iné ti pua'a seri rá'ijcuunan a'íjna í íxaj, ajta pu á'ijcuuxísin a'íjna í triigu a'iné ru jetze pu huá'uu.

30 Ché'e ayén éene'en ti na'íjmi'í huavaújse'en ajta caí teja'uré'enen ti te'enti'á'asin. Aj nu ni hua'uta'ájte'esin a'ímej í mej tí'imíjhuaca mej mi amuacáí rá'ijcuuxín me'íjna

í ixaj, matá'aj raají'ici'en mej mi rájseire'en matá'aj ra'anteátaira. Majta á'iyen, me'ín meru'uteátuaasin me'íjna í triigu u chi'ita, a'u mej téjé'eyuuhuaca.”

Jíme'en í játze'ara'an í mostasa
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Jesús pu ajtahua'a se'íj hua'utá'ixa í chuijtari. Ayen tijín:

—Ayee pu tí'een Dios tí'ái'ajta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayee pu 'een tíj tu'upi tí'itíj tí ayén ántehuaa tijín mostasa. Ja'atí pu raahuáste í játze'ara'an a'ájna já'ahua'a a'u tí té'atachuej. ³² A'íjna í mostasa, ayée pu 'eene'en téjatze'e tí jaítze'e í'í c'íleen caí seica í jatzi. Mí ajta, tí'íjtá huavaújse'en, jaítze'e pu ajtí'tí'í a'ame caí seica í tu'upi tí íiyen seijre'e chaanaca japua. Yee pu ajtí'tí'í a'ame tíj cíyey. Aj mú mi ave'eré'enejsin í pina'ase mej rá'ara'a mej mi án téja'uteúru'itu'ajte'en án cíyey'ara'an jetze.

Jíme'en í mej rajnájchite'en í cuaíjtzi jetze
(Lc. 13:20-21)

³³ Ajtahua'a se'íj chuijtari hua'utá'ixa. Ayen tijín:

—Ayee pu ajta tí'een jíme'en Dios tí'ái'ajta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayee pu 'een tíj a'íjna í levadura. A'íjna í 'íita'a, a'í'í pu hua'íca medida ru'uteájraa í hariina. Aj pu í rajcuaíjtzitaca'a levadura jamuan. Ajta a'í'ín í levadura, a'í'í pu tzajta'an huaneájxi nainjapua í cuaíjtzi.

A'ij tí Jesús tihua'amua'atehua'a chuijtari jíme'e
(Mr. 4:33-34)

³⁴ Tí'itíj tí na'a tí tihua'a'ixa'atehua'a í teite, Jesús pu nain tihua'utá'ixaa chuijtari jíme'e. Capu tí'itíj huá'a'ixaate'eca'a tí e'ehuáurítie sino chuijtari pu'u jíme'en. ³⁵ Ayee pu tíu'uruu tí íj ayén araúrasten a'íj tí tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tí'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tijín:

Nee nu tihua'utá'ixaate'esin ne'íjna jíme'e í chuijtari.

Nee nu ne'íjna huataxájta,

a'íjna tí rú'avaa nain xicaj tzajta'a tí yú e'iré'ene tí'íj Dios raatétaahuaca'a a'íjna í chaanaca tej japuan yen seijre'e.

Jesús pu tihua'ú'ixaate'e a'ij tí huataújmua'a í chuijtari tí jíme'en raxa a'íjna í ixaj, ajta a'íjna í triigu

³⁶ Aj pu í Jesús airájraa í teite jemi. Aj pu í uteájrupi u chi'ita. A'uu mú ajteáxiireca'a jemin a'í'ime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Aisí, taatá'ixaate'e a'íj tí huataújmua'a a'íjna í chuijtari a'íjna tí jíme'en raxa í ixaj tí huavaújse a'u tí e'ejnéj taséehua japua.

³⁷ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íjna í tí raahuáste í imue'eri tí rí'en, nee nu ne'ín pú'een, inee í nej neajta teáata'a jetze airáne. ³⁸ Ajta a'íjna í taséehua, ayée pu huataújmua'a tijín í chaanaca í tej japuan yen í'í seijre'e. A'íjna í imue'eri tí rí'en, ayée pu 'een tíj a'í'ime í mej ahuaújca'ane tí Dios tíhua'uta'ájte'en. Ajta a'íjna í ixaj, ayée pu 'een matíj a'í'ime í mej í'íteitestemua'ame'en a'íjna í tiyaaru'u.

³⁹ 'Ajta hui a'íjna tí rájcha'íire'e, a'íjna tí raahuáste í ixaj, a'í'í pu a'í'ín pú'een a'íjna í tiyaaru'u. Ajta, a'íjna í xicájra'a mé jetzen tí'ítzaanan, ayée pu huataújmua'a tijín a'ájna xicájra'a tí jetzen te'entipúa'ajte í chaanaca japua. Majta me'ín í mej tí'ítzaanan, a'í'í mú a'í'ín pú'een í mej tí'ívaire'e u ta japua Dios tí é'eseijre'e.

⁴⁰ 'Ayee pu che'atá na'a té'eme a'ájna xicájra'a tí jetzen nain te'entipúa'ajte a'íj mej titetiújcha'í'í matí'íj rá'íjcuuxí'í me'íjna í ixaj mej mi ra'anteátaira. ⁴¹ Neajta inee, í nej neajta teáata'a jetze airáne, nee nu hua'uta'ájte'esin a'í'imej í mej tí'ívaire'e u ta japua mej mi á'ucí'íne nainjapua tíj na'a í nej jín antínmua'aree mej mi a'uun hua'írájtuaani a'í'imej í mej a'íj pua'a tiratá'aca í Dios, a'í'imej í mej a'íj pua'a ríci. ⁴² A'uu mú huája'ucáhua'axíjsin

a'íjna tzajta'a a'u ti anú'utaa. A'uu mú ruyeinixi'in jeíhua, majta ancuré'ujci'imée muá'aju'un í rutamej jime'e me'íjna jime'e mej huápi'i rajpuaíjtzi.

⁴³ 'Majta me'ín í mej miyen ríci a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, ayée mú me'uun e'eseíre'e muá'aju'un a'ujna huá'aya'upua ti tí'aijta. Ayee mú seíre'e muá'aju'un t́j í xicaj ti aiiráxi'ixire í jaitiri jetze. Ajta, ja'atí ti na'a ti huíteájnamua, ché'e a'ín ráanamua temua'a naa.

Jíme'en a'íjna ti rú'avaataca'a, í ti ajta jeíhua huápi'i tí'ijnajcheca'a

⁴⁴ 'A'ujna a'u ti Dios te'áijta, íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua, ayée pu tí'irini t́j í ja'atí ti tí'itíj huáteu ti rú'avaa, ti ajta huápi'i tí'ijnajche. A'uu pu ráateu taséehua japua. Aj pu i ajtahua'a raaté'avaata a'ujna che'atá miijmu. Jé'ecan pu rutémua'ave'e a'íjna jime'e ti ráateu. A'íj pu j́n, nain tuaani a'achú ti caj tí'ijcha'íi. Aj pu i á'iyen, a'íi pu ráananan a'íjna í chuej.

Jíme'en a'íjna í perla ti jeíhua huápi'i tí'ijnajche

⁴⁵ 'Ajta, ayée mú ríci a'íime í mej rahuaahuau mej mi me'uun a'uteárute Dios ti é'eseijre'e, ayée mú che'atá mena'a ríci t́j ja'atí ti tí'itu'araca. A'íi pu á'uche'ecan ti a'ín rahuauni tí'itíj perla ti naa 'een. ⁴⁶ T́'ij seíj huáteu, ti huápi'i tí'ijnajche, u pu á'ume ti j́n nain tiú'utuaani a'achú ti caj tí'ijcha'íi. Aj pu i a'íjna nanan í perla.

Jíme'en í xiéjmua'ari í mej hua'ité j́n vivi'iraca

⁴⁷ 'Ajtahua'a seíj í chuijtari: ayée pu 'een Dios ti tí'aijta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Dios pu ayén ríci matíj a'íime í mej hua'ité vivi'iraca xiéjmua'ari jime'e ti vivéj. Matí'ij ra'atéhua'axin á jaata'a, aj pu i cha'a na'a hua'itáseire'esin í hua'ité. ⁴⁸ Matí'ij caí ché'e ú'uvejri í xiéjmua'ari tzajta'a, aj mú mi ra'itapíjsin á jaata'a me'íjna í xiéjmua'ari. Matí'ij mi huáchijte'e á yaupíjsin a'íimej í mej hua'ité vivi'iraca. A'uu mú a'uráasejrá'in. Aj mú mi hua'avé'e'í'ixi'isin í hua'ité í mej rí'en. Majta me'ín í hua'ité í mej rí'en, sicíri jetze mú hua'ateátuaasin. Majta í mej caí rí'en, á mú huaúuhua'axijsin.

⁴⁹ 'Ayee pu che'atá na'a té'eme a'ájna xicájra'a ti jetzen nain te'entipúa'ajte íiyen chaanaca japua. A'íime í mej tí'ivaire'e í ta japua Dios ti é'eseijre'e, a'íi mú huiráaju'un mej mi hua'avé'ejajpuaxi'in rujíme'en í teite í mej a'ij pua'a ríci, majta í mej xí'epi'in ríci. ⁵⁰ Matí'ijta mi me'uun huauucáhua'axijsin í hoorno tzajta'a a'íimej í mej a'ij pua'a ríci mej mi rajpuaíjtzi muá'ara'ani taij jime'e. A'uu mú ruyeinixi'in, majta ancuré'ujci'imée muá'aju'un í rutamej jime'e a'íjna jime'e mej rajpuaíjtzi.

Jíme'en í ti huápi'i tí'irí'een, ti pua'a jéjcu na'ari mí'ime'ecan

⁵¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i t́jín:

—¿Ni secaí nain au'itiée xa'araa mú'een?

Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa t́jín:

—Jee.

⁵² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa t́jín:

—A'íj pu j́n, ti pua'a seíj ti tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, ti pua'a a'ín ajta autéjcheni a'íjna jetzen tí'ihuaújmua'aten a'ij ti tí'iri'iri ti Dios tira'aijta'en nain jime'e, ayée pu éene'e a'ame a'íjna í ja'atí t́j seíj ti huatéechi'i. Jeíhua pu te'urájcha'íi a'ujna ruchi'itá. Ajta, ja'anáj ti na'a pu te'iráati'ici a'íjna ti tí'ijéjcu, ajta ti tí'imí'ime'ecan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jesús pu a'uun a'ará'a u Nazarét

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ T́'ij Jesús ra'antipúa'ajte ti tihuaú'ixaate'e chuijtari jime'e, aj pu i á'uraa. ⁵⁴ A'uu pu a'ará'a a'u ti a'uvé'ese. Aj pu i a'utéjche ti tihua'umuá'ate hua'atéyujta'a.

Majta me'ín í mej ráanamujri'i, jé'ecan mú a'ij ra'utasej. Ayee mú tí'iruixaate'eca'a t́jín:

—¿A'uquí ya'urí'ire amíjna ti ayén temua'a naa tirú'umua'aree? ¿Ti'itájni muári'eri'ira'a pú'een í ti jín ayén rici a'íjna í tej jíme'en a'ij ya'useíj? ⁵⁵ Amíjna, a'íi pu hui yaujra'an a'íjna ti tí'isi'icheca. Ajta náànajra'an, a'íi pu a'íin pú'een a'íjna í María. ¿Ni mecaí me'ín pú'een í júutzimua'ame'en a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í José, ajtahua'a seíj a'íjna ti ayén ántehuaa tíjín Simón, ajta a'íjna í Judás? ⁵⁶ ¿Ni mecaí majta yé che ta jamuan, a'íime júutzimua'ame'en í mé 'uuca? Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'uné é'eme'ecan a'íjna í mua'atzíire'ara'an ti yé raateájtuaa amíjna mi Jesús?

⁵⁷ Matí'ij mi rá'anchueere me'íjna í Jesús. A'íj mú jín, miraatuári. Ajta, ayée pu tihua'utá'ixaa í Jesús tíjín:

—Naími'i mú rí'i tiratá'aca a'íjna jemi í ti tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan. Mí majta, a'íime í mej huacaíjme a'u mé é'eche, majta a'íime í teitestemua'ame'en í mej é'eche jamuan, camu rí'i tiratá'aca.

⁵⁸ A'íj pu i jín caí jeíhua ayén tiú'uruu a'íjna jíme'e í muári'eri'ire'ara'an a'ujna a'iné camu rá'atzaahuate'eca'a.

14

A'ij ti ye'í tiu'umí'í a'íjna í Juan ti huá'amua'i'ihuacare'e

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ A'ájna xicájra'a jetze, a'íjna í Heródes, í ti i'í rey, a'íi pu ráanamujri'i a'ij ti rijca'a a'íjna í Jesús. ² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej tí'ivaire'eca'a í jemin tíjín:

—A'íi pu a'íin pú'een a'íjna í Juan ti tí'itemuai'ihuacare'e. Pu'uri a'itá'aa a'u mej ye'avá'ana. A'íj pu jín raayí'iti ti ayén rici a'íjna jíme'e í muári'eri'ira'a í tej jín a'ij ya'useíj.

³ Ajta a'íin í Heródes, a'íi pu ajmí'i raatévi'i a'íjna í Juan. Ra'amujri'ici'e pu aiteújna. Ayee pu 'een jín ráaruu a'iné Juan pu ra'ajteá'axi a'íjna jíme'e ti Heródes ra'ancuré'evi'iti a'íjna í 'íita'a ti Felipe raatévi'itine'e. A'íjna í Felipe, a'íi pu a'íin pu'éene'e í juutzeájra'an í rey. Ajta a'íjna í 'íita'a, ayée pu ántehuaaca'a tíjín Herodías. ⁴ Ayee pu te'irájraa ti Juan ayén tiraatá'ixaa a'íjna í Heródes tíjín:

—Capu a'ij tí'iri'iri pej ratévi'itine'en muá'ihuaara'a ti ratévi'itine'e.

⁵ Heródes pu rajé'icatami'ica'a a'íjna í Juan. Aru huá'atzíine'eca'a í teite, a'iné a'íi pu ramua'areereca'a mej miyen tí'ixaxa'ata'a ti nu'u a'íin pú'een seíj ti tí'ixaxa'a Dios jetze me'ecan. ⁶ Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'a ti jetzen huanú'ihuaca'a a'íjna í Heródes, 'íita'a pu uteájrupi u chí'ita ti ij tiu'utéene'en ruseíj huá'a vejli'ipua. A'íi pu a'íin pú'een yaujra'an a'íjna Herodías. Jé'ecan pu ra'aránajchecha'a a'íjna í rey ti ayén tiu'utéenei. ⁷ A'íj pu jín a'íin te'ataújratziiri'i runiuuca jíme'e ti ayén raatá'an a'íjna í 'íita'a a'ij ti tí'itíj tí'ixe'eve'e. ⁸ Ajta a'íjna í 'íita'a, a'íi pu ayén tiraata'íhua'uri'i í runá'ana tíjín:

—¿Ti'itájni neraatáhuavii?

Aj pu i a'íin náànajra'an ayén tíjín:

—Huatáhuaviiri'i í mu'úura'an í Juan ti tí'itemuai'ihuaca.

Aj pu i, a'íin 'íita'a ayén tiraatá'ixaa:

—Patá'aj naata'í'ite'en tuxa'a jetze í mu'úura'an a'íjna í Juan ti tí'itemuai'ihuaca.

⁹ A'ij pu pua'a raatá'a a'íjna í rey. Mí ajta, ari ayén te'ataújratziiri'i ti ayén huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e. Majta a'íime ti hua'utá'ínee, a'íi mú majta ráanamujri'i ti tiu'utá'a í runiuuca. A'íj pu jín, a'íin tiu'uta'a'íjtaca'a mej mi miyen huárini a'ij ti tiraatáhuaviiri'i.

¹⁰ Ajta á'iyen a'íi pu xantaaru'u huata'áiteca'a ti u á'ume'en a'u ti aiteánami'i a'íjna í Juan ti ij ru'ijvejche í mu'úura'an. ¹¹ Tí'ij ayén huaríj, aj pu i ye'erá'í'ite a'íjna í mu'úura'an í tuxa'a jetze ti ij Herodías ayén raamuaree tíjín raajé'ica, tzíte'e, a'íjna í Juan. Ajta a'íjna í rey, a'íi pu raata'í'ite a'íjna jemi í yaujra'an í Herodías. Aj pu i a'íjna í 'íita'a raata'í'ite í runá'ana.

¹² Majta me'ín í mej á'ujjuhua'ane'e í Juan jamuan, a'íi mú á ve'ere'enee, miyá'utií me'íjna í mí'ichi. Matí'ij mi ra'avá'ana.

Jesús pu tihua'umí a'ímej í mej anxíj vi'ira'a ará'ase í teteca
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Ajta a'íjna í Jesús, tí'ij ráamua'areeri'i tijín meraajé'ica a'íjna í Juan, tí'iquí ateájraa í baarcu jetze. Rusej pu á'uraa. A'uu pu a'ará'a a'u ti caí jé'e tí'itíj. Majta í teite, a'íí mú ráamua'areeri'i a'u ti a'íj 'eene'e. A'íj mú jín, curé'ecijxi mej a'uchéjme. Aj mú mi ru'icán raatavén. ¹⁴ Tí'ij í Jesús a'itá'aa í baarcu jetze. Tí'ij hua'usej í teite í mej mu'íi, a'íí pu huá'ancu'uvajxi. Ajta tihua'uhuaa í mej tí'icucui'i. ¹⁵ Tí'ij huateáchumua'areca'a, aj mú mi ave'eré'ene jemin í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Pu'uri téchumua'ari, ajta capu ja'atí ye'e é'eche ayajna. Patá'aj hua'aré'e'itixi'in mej mi a'ucíjxi'in mé já'ahua'a chajta'a matá'aj tí'itíj huánanan í mej ráacua'ani.

¹⁶ Ajta a'íjna í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Capu ruxe'eve'e mej a'ucíjxi'in. Setá'aj tihua'umín mú'een.

¹⁷ Aj mú mi miyen tijín:

—Ayee tu'u pua'améca tícha'íí anxívica í pan, teajta hua'apuaca í hua'ité.

¹⁸ Aj pu í Jesús ayén tijín:

—Mé seneje'evé'e'í'ipi'íte'e.

¹⁹ Aj pu í a'íin hua'uta'aíj mej a'ujrá'ase í tu'upi tzajta'a. Aj pu í Jesús ra'ancuré'e'í'ipi'í pan, ajta í hua'ité. Aj pu í júte'e ájneereca'a. Tí'ij jí rí'í tiraatá'a í Dios. Aj pu í ra'antítaaraxi í pan. Tí'ij jí hua'uré'e'í'ipi'íte a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Majta me'ín, a'ííme mú hua'uré'e'í'ipi'íte í teite. ²⁰ Naíimi'i mú tiú'ucuaa. Jéihua mú huáju'uxai. Ajta jeíhua pu avé'eturaa í pan, majta í hua'ité. Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú te'evé'ejiste sicíri jetze me'íjna jime'e í ti te'avá'aturaa. ²¹ Majta me'ín í mej tiú'ucuaa, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu anxíj vi'ira'a í teteca. Majta í mé 'uuca, majta í tí'íríi, a'íí mú majta tiú'ucuaa.

Jesús pu antá'aa í jaj japua
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Aj pu í hua'uta'aíj a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej nu'u atécíine í baarcu jetze mej mi antácíine után pújme'en, mej mi me'ín amuacaí me'uun e'ará'asti. Ajta a'íin í Jesús, a'úu pu a'uteájturaa ti ij hua'aré'e'itixi'in í teite. ²³ Tí'ij hua'aré'e'itixi, a'úu pu a'uteájraa í jirí jetze rusej ti ij raatéjhuaumi í Dios jemi. Tí'ij huateática'areca'a, a'úu pu a'utéveeca'a rusej. ²⁴ Ajta a'íjna í baarcu, pu'uri a'ímuá aumé'ecaa já'ita'a í jaj japua. Aj pu í huatá'eecareca'a ca'anín jime'e. Temua'a pu te'ateáxijrihua'a í jaj í baarcu jetze a'íjna í eeca jime'e ti auj ráruuréjveeca'a. ²⁵ Aré'apua'a, tí'ij tapuá'arijme'eca, Jesús pu ave'eré'ene a'ájna vejli'i huá'a jemi. Jaj japua pu huamé'ecaa. ²⁶ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, matí'ij raasej, jé'ecan mú tiu'utátziin. Temua'a mú titeejíhuaca'a me'íjna jime'e mej tiu'utátziin. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Chéjcan pu pú'een amíjna.

²⁷ Ajta á'iyen, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Xu'uhuateújca'ane mi ru tzajta'a. Nee nu ne'ín pírici í Jesús. Caxu tí'itziine'e.

²⁸ Ajta a'íjna í Pedro, a'íí pu ayén tiraatajé tijín:

—Tavastara'a, ti pua'a mú'ee pe'ín pú'een, naata'áijte'e nej nemánna urarí'ene'en mú'eetzi jemi a'íjna í jaj japua.

²⁹ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mú pa'uvé'eme'en.

Aj pu í a'itá'aa í baarcu jetze. Tí'iquí rájraa í jaj japua. Aa pu vejli'i aumé'ecaa a'u ti a'íj 'eene'e í Jesús. ³⁰ Tí'ij ráamua'areeri'i ti ca'anín jín huatá'eecareca'a, a'íí pu tiu'utátziin. Aj pu a'utéjche ti a'ucárute í jaj tzajta'a. Aj pu í ayén huajíhuaca'a tijín:

—Tavastara'a, ne japua huániuuchi.

³¹ Jíme'en pu ayén tiu'ujíhuaca'a, aj pu í Jesús ajmejca'ataca'a. Rajví'i a'íjna í Pedro. Aj pu í ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Capej a'atzu té'atzaahuat'e mú'ee. ¿A'iné 'een jín pecaí ná'atzaahuat'e?

³² Matí'ij atéeci í baarcu jetze, aj pu í huatépua'areca'a a'íjna í eeca. ³³ Matí'ij mi me'ín í mej aráatei baarcu jetze, a'í mú títunutaxi í Jesús jemi. Aj mú miyen rí'í tiraatajé tijín:

—Mú'ee pej tzíte'e pe'ín pú'een í yaujra'an í Dios.

Jesús pu tihuá'uhuaa a'ímej í mej tí'icucui'icaa a'ujna u Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Matí'ij antacíj, aj mú mi aitacíj í baarcu jetze ajna'a já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Genesaret. ³⁵ Majta me'ín í teite, matí'ij raamuá'a me'íjna í Jesús, aj mú mi tihua'aré'e'iti'iraxi nainjapua í mej a'imuá antachéejme'ecaa. Aj mú mi hua'eráavi'iti naíjmi'ica í mej tí'icucui'í í Jesús jemi. ³⁶ Jéihua mú rájhuaviiri'í ti hua'utá'an mej mi ra'ajtamuári'en a'ájna cíxure'ara'an jetze tíj na'a ti uvíjpi'í. Majta me'ín í mej miyen ra'ajtamuári'ej, naíjmi'í mú huarúj.

15

Jíme'en í ti tzajta'an ru'uteájtuaa ti a'ij pua'a tiú'umua'ati

(Mr. 7:1-23)

¹ Matí'ij mi seica ave'eré'ene í Jesús jemi. A'íime mú a'ín pú'een í fariseos, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze. A'uu mú e'eráaci u Jerusalén. Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'í tijín:

² —¿A'iné 'een jín mecaí rá'aste í tavaújsimua'a teeca tihuá'aye'ira a'íime í mé á jamuan á'ujujhua'an? Camu miyen rá'aste me'íjna jíme'e í mej caí anaújmuaijte'axi'ín metí'icua'aca.

³ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Seajta mú'een, ¿a'iné 'een jín siyen mé rúujípua í ti tiu'uta'aíjtaca'a í Dios sej si se'íjna ará'asten í ruyel'irá í sej sena'a rájteu rujímua'a? ⁴ A'iné Dios pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti jíme'en yee: “Patá'aj rá'atzaahuat'e a'atáata, pajta a'anáana.” Ajta ayén ti jíme'en yee: “Setá'aj raajé'ica a'íjna í ja'ati a'ij pua'a tí'ijteá'axi'í í rutáata na'ari í runáana.” ⁵ Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ixaxa'a ti í'í x'lepí'ín ti pua'a ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a tijín: “Nain a'achú nej caj tí'ijcha'í, a'íj nu neri raatámuaí'ivejte í Dios. A'íj nu jín caí ché'e tí'ijcha'í í nej jín amuaatévaire'en.”

⁶ Tí pua'a ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a, ayée che'atá tí'ixaxa'a jíme'en a'íjna í ja'ati yee capu ché'e ruxe'eve'e ti a'ín hua'utévaire'en í ruvaújsimua'a. Ayee xu mé tirúujípua se'íjna ti Dios jín tiu'uta'aíjtaca'a sej si ra'ará'asten se'íjna jíme'e í ye'irá sej siyen rujímua'a sena'a tirájteu.

⁷ 'Mú'een, mi sej a'ij pua'a tí'iteteite, mi sej siyen rá'aste jéjre'ecitze'e, ayée pu tiu'utaxájtaca'a mú'ejmi jíme'e a'íjna í Isaías teecan, í ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayee pu te'uyú'uxaca'a tijín:

⁸ Naa pu namuajre'e ti pua'a metí'ixajta neetzi jemi,
mi majta, a'íj mú meri mé núurie.

⁹ Capu tí'itíj vaire'e ti pua'a menaateánajche a'iné matíj mena'a mej tí'imua'ata,
í mej jín tihuá'ajjte'e, rujímua'a mena'a rájteuve.

¹⁰ Aj pu í a'ín hua'utajé í teite. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'í xu'u temua'a naa tiráanamua mú'een sej si yaú'itiée xá'ara'ani. ¹¹ Tí'itíj ti na'a ti tí'icua'iri'í, ti pua'a ja'atí ráacua'ani, capu a'atzu raxana'ave'e, sino a'íj pu raxana'ave'e í ti 'aíjninei í téne'etze'e.

¹² Aj mú mi ajteáxí'reca'a jemin a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni tzaa pe caí ramua'aree í ti caí hua'aránajcheca'a a'ímej í fariseos matí'ij ráanamujri'í a'ij pej tiu'utaxájtaca'a?

¹³ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee mú 'een tíj tu'upi ti caí ja'atí raahuáste, rusej pu ajnéj. Ayee pu che'atá na'a huá'aruuren í Dios tíj ajta rú'uri'i í tu'upi ti rusej ajnéj a'ijna í ja'atí ti tiu'uhuáste, a'iné a'í pu rá'ijcuuxijsin, ajta meteúrieexijsin í tu'upi, Dios pu ayén che'atá na'a mé huauuhuá'axijsin a'ímej.

14 'Miche'e miyen éene'en. Ayee mú 'een matíj a'íime í mej arácucu'un í mej huá'uvi'iti. Tí pua'a seij ta'arácun ayén ra'anaví'ira'a ti ajta arácun mej mi já'ahua'a e'ará'asti naími'i, naími'i mú atévatzijsin a'u ti e'etécun.

15 Aj pu i Pedro ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Taata'íixaate'e a'ij ti huataújmu'a a'ijna í niucari í pej pauchén raataxájtaca'a.

16 Ajta Jesús ayée pu tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni tzaa secaí seajta mú'een yaú'itie? 17 ¿Ni tzaa secaí yaú'itie se'ijna? Tí pua'a ja'atí ti'itíj huácua'ani ti cuá'iri'i, a'ijna ti racua'ani, pua'acié pu me'ecan. Aj pu i ancajrupi í téne'etze'e, a'úu pu a'aráyeijxa í jucáara'an jetze. Ajta á'iyen í'irachu'itan í ti tiú'ucuaa.

18 'Mí ajta, a'ijna ti 'aíjninei í téne'etze'en í ja'atí, a'úu pu a'uvé'eye'i í ru tzajta'a. A'ii pu a'ín pú'een í ti raxana'ave'e a'ijna í ja'atí. 19 Ayee pu'u xaa ne'u a'iné tzajta'an pu a'uvé'eye'i naíjmi'i í mua'atzíira'a ti a'ij pua'a 'een, ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'atí ayén huárini í ti a'ij pua'a 'een, ti pua'a tí'itecuí'ica na'ari seij jamuan ti'ihuaújxana'acira'aten. Ajta í ru tzajta'a pu ajta tásiseiiri ti ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén tiú'umua'ati ti tiu'unáhua'an, nusu ti ráacuanamua na'ari ti a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e huá'a jemi í teite.

20 'Naíjmi'i tíj na'a ti hui ayén a'ij pua'a 'een, ti tásiseiiri í ta tzajta'a, a'í pu xaa raxana'ave'e í tevi. Ajta a'ijna ti caí anaujmuaíte'en tiú'ucua'ani, capu ti'itíj a'ij huataújmu'a í Dios jemi. Capu ti'itíj jín auteájturaa í Dios jemi a'ijna í ja'atí ti caí anaujmuaíte'en tiú'ucuaa.

Seij ti caí Israel jetze ajtème'ecantaca'a ti ajta té'antzaahua

(Mr. 7:24-30)

21 Aj pu i Jesús á'uraa. A'uu pu a'ará'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Tiro, ajtahua'a seij ti ayén tíjín Sidón.

22 Ajta, seij pu ave'eré'ene í Jesús jemi. 'Íita'a pu pú'een ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ayee mú hua'atamuá'amua tíjín Sirofenicia a'uun ti huacá'a pu é'echejca'a a'ijna í 'íita'a. A pu e'evé'eme antijíhua tíjín:

—Nevástara'a, mú'ee pej i'i yaujra'an a'ijna í David teecan, patá'aj ná'ancu'uvajxi'in. Jé'ecan pu rajpuaíjtzí í niyauj ti 'íita'a a'ijna jime'e ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'e.

23 Ajta a'ijna í Jesús, capu a'atzu huataniú.

Aj mú mi ave'eré'ene a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee mú tirájhuaviiri'i tíjín:

—Patá'aj raata'íte ti á'ura'ani, a'iné ta cujta'an pu e'evé'eme antijíhua.

24 Aj pu i Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayee pu Dios neja'uta'íteca'a nej á'ura'ani huá'a jemi í mej Israel jetze ajtème'ecan í mej miyen seijre'e tíj cáne'axi í mej á'uvej. Capu neja'uta'íteca'a a'ímej jemi í seica.

25 Aj pu i a'ín 'íita'a ave'eré'ene á'vejli'i jemin. Ajta títunutaca'a. Aj pu i ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, naatévaire'e.

26 Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Capu ayén tiraavíjte'e nej huá'a'í'ipi'iri'ira'acare'en í pan í mej racua'aca í ti'iríi nej ni chiicate huata'í'ipi'íte'en.

27 Aj pu i a'ín 'íita'a ayén tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, nevástara'a. Aru, casi'i, a'íime í chiicate, ayée mú racua'aca me'ijna í ti te'ení í pan ti acajvitze meesa japua a'u mej tejé'ecua'aca a'íime í mej tihua'ajjte'e.

28 Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Mú'ee 'íita'a, jé'ecan pej té'atzaahuatave'e. Pu'uri muaatá'a a'ij pej tí'ijxe'eve'e.

Jíme'en pu'u ayén tiraataxájtaca'a a'íjna í Jesús, aj pu i huarúj a'íjna í yaujra'an í 'íita'a.

Jesús pu tihua'uhuaa jeíhua í mej tí'icucui'ica'a

²⁹ Aj pu i Jesús á'uraa. A'uu pu ejtéenee a'u ti e'leve'e'ástime í jaj ti jé'ejmuaa a'ujna já'ahua'a u Galilea. Aj pu i antíraa í jírí jetze. An pu a'ujyeíjxi.

³⁰ Jéihua mú e'iré'ene í teite. A'ímej mú e'eráavi'iti í mej tzare'e ráatuaatime í ruíca, majta seica í mej arácucu'un, majta seica í mej caí té'anrí'iréjmee, majta seica í mej tí'ipuaíjti'ihuaca'a. Majta mu'íicáca mú e'eráavi'iti í seica í mej tí'icucui'i. Aa mú huá'ajtuaa a'u ti a'utéjvee a'íjna í Jesús. Ajta a'ín, a'í pu naíjmi'ica pu tiú'uhuaa.

³¹ Jé'ecan mú a'ij te'utaseíj í teite í mej huaje'iré'eneijte mat'íj hua'useíj í ti ari rí'irístaca'a mej tiu'utaxáj a'íime í mej mejmí'i caí te'anrí'iréjme'ecaa; majta a'íime í mej tí'ipuaíjti'ihuaca'a, mu'uri rí'éene'en nainjapua; majta a'íime í mej tzare'e ráatuaatime í ruíca, mu'uri á'ujuhua'ane'e; majta a'íime í mej arácucu'unijme'eca'a, mu'uri tí'iseíjraca'a. Majta me'ín í teite, a'í mú autéjhuii í mej r'íi tiraatá'an me'íjna í Dios ti tihua'aijte'e a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

Jesús pu tihua'umí a'ímej í teteca í mej muáacua ví'ira'a ará'axcaa

(Mr. 8:1-10)

³² Aj pu i Jesús hua'utajé a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Naaténxiemiste amímej teitejra'a jemi, a'iné pu'uri huaíca xica teuumé mej á'ujuhua'an nee jamuan. Camu majta tí'itíj tícha'íi mej ráacua'ani. Canu raxí'leve'e mej caí xí tiu'ucua'an nehua'aré'e'itixi'ín. Na'ari caí, temua'a mú tí'itemua'itiche'en í juye japua.

³³ Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'uné jetze é'erí'irí tej ráahuauni í pan tíj na'a ti ruxe'leve'e ti ij tihua'uci'iti naíjmi'ica í teite? Capu sein i'í rí'irí ayajna a'u ti caí é'e ja'ati.

³⁴ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'achúni pua'améca séjcha'íi í pan, mú'een?

Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tíjín:

—Aráhua'apua pu pua'amé i pan. Teajta cíj caj i hua'ité mej cálieen.

³⁵ Aj pu i hua'uta'aíj í teite mej a'ujrá'ase á chuaata'a. ³⁶ Ra'ancuré'e'í'ipi'í í pan, ajta í hua'ité, aj pu i Jesús r'íi tiraatá'a í Dios. Ajta á'iyen ra'antítaaraxi í pan. Aj pu i hua'uré'e'í'ipi'í í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Majta me'ín, a'í mú mijta mi hua'uré'e'í'ipi'ite í teite. ³⁷ Naími'í mú tiú'ucuaa. Temua'a mú titéeju'uxai. Majta á'iyen, a'íime í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, a'í mú raaré'eseij me'íjna ti avé'eturaa í pan ti ra'antítaaraxi. Sicíri mú jetze te'evé'ejiste'axi me'íjna jíme'e ti avé'eturaa. Aráhua'apua sicíri pu te'ará'a. ³⁸ Majta me'ín í mej tiú'ucuaa, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu muáacua ví'ira'a í teteca. Majta rujímua'a mú tiú'ucuaa a'íime í 'uuca, majta í tí'iríi.

³⁹ Tí'íj Jesús hua'aré'e'itixi í teite, aj pu i ateájraa baarcu jetze. Tí'íj jí á'uraa. A'uu pu a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'u ti e'ejtéme'ecan u Magdala.

16

A'íime í fariseos, jamuan í saduceos, a'í mú tirájhuaviiri'í ti a'ín Jesús tihua'utaseíjrate'en í mej jín r'íi te'utaseíj

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Majta a'íime í fariseos, majta a'íime í saduceos, a'í mú á e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a í Jesús, mej mi raatémua'itín hua'itzi jíme'e. A'íj mú jín miyen raatáhuaviiri'í ti a'ín hua'utaseíjrate'en í mej jín ráamua'aree ti júte'e é'eme'ecan í ti jetzen araújca'ane.

² Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een xu raayí'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'ij ti ti'itíj rini u júte'e. Tí'ij huatchuúixare, ayée xu tí'ixaxa'a ti nu'u naa hua'é'ene'e a'ame a'iné huaré'epá'uvi'i pu já'araa. ³ Na'ari caí, tí'ij huatapuá'are, ayée xu seajta siyen jíme'en tí'ixaxa'a yee íjii mú huatéviyi, a'iné huaré'epá'uvi'i pu já'araa, majta nu'u ra'utanáa.

'Mú'een xu xaa raayí'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'ij ti ti'itíj rini u júte'e. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu raayí'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'ijna jime'e ti ari teja'uré'enejsin í xicájra'a, ti jetzen Dios ra'antipúa'ajte'en nain.

⁴ 'Mú'een mi sej a'ij pua'a tí'iteteite, mi sej jeíhua jín auté'itzaara, ayée xu rahuauca í sej jín ráamua'aree ti júte'e é'eme'ecan í nej jetzen aránca'ane. Canu xaa ne'u ti'itíj amuaataseírate'esin sino ayée nu'u, í ti é'eseijre'e jíme'en a'ijna í Jonás.

Aj pu i Jesús á huaja'utéhuui. Tí'ij jí iyá'uraa.

Jíme'en í niuucari ti caí jé'iyecan í mej jín tí'imua'atacare'e a'íime í fariseos

(Mr. 8:14-21)

⁵ Matí'ij antacíj utavén pújme'en a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú ya'uhuá'axi í mej ye'era'í'ipi'in í pan mej ráacua'ani.

⁶ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'í xu'u mú'een, se'ijna jime'e fariseos mej ru'uteáaratzaca í pan tzajta'a ti ij ájcu'ustaa, seajta se'ijna jime'e saduceos mej majta ru'uteáaratzaca. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁷ Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú tí'iru'ixaate'eca'a rujímua'a. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee tiu'utaxájtaca'a amíjna, a'iné catu ye'era'í'ipi í pan.

⁸ Aj pu i Jesús ráamua'areeri'i a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a. Tí'ij jí ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Mú'een, mi sej caí a'atzu té'atzaahuate'e, ¿a'iné 'een jín siyen tí'iru'ixaate'e yee sej caí pan tícha'íi? ⁹ ¿Ni secaí xi yaú'itie? ¿Ni seri ya'uhuá'axi a'achú ti pua'an sicíri te'irájraa í pan ti te'avá'aturaa netí'ij hua'uré'e'í'ipi'ite í mej anxíj vi'ira'a ará'aseca'a í teite ne'ijna jime'e í ta'anxívi í pan?

¹⁰ ¿Ni seajta seri ya'uhuá'axi a'achú sej pua'amé caj te'evé'ejiste í sicíri jetze netí'ij hua'uré'e'í'ipi'ite í mej muáacua vi'ira'a ará'aseca'a í teite ne'ijna jime'e í ta'aráhua'apua í pan?

¹¹ ¿A'iné auj tí'iri'iri sej caí yaú'itie se'ijna, í nej caí já'amua'ixaate'e ne'ijna jime'e í pan sino rí'í xu'u mú'een se'ijna í mej caí jé'iyecan jín tí'ixaxa'a a'íime í fariseos, majta a'íime í saduceos?

¹² Aj mú xaa mi yaú'itiee muá'araa ti ayén tihua'ixaate'e a'ijna jime'e a'ij mej ye'í tí'imua'ataca a'íime í fariseos, majta a'íime í saduceos. Capu xaa ne'u ayén a'ijna jín tihua'utá'ixaa yee rí'í xu'u mú'een se'ijna jime'e í mej jín ru'uteáaratzaca í pan tzajta'a.

Pedro pu ayén raataxájtaca'a ti Jesús a'íin pú'eene'e ti Dios ra'antíhua'u

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Tí'ij jí Jesús a'uun a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'uun ti e'ejtémecan ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Cesarea de Filipo. Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—¿A'iquí metí'ixa í teite ja'atí nej pú'een i nej neajta teáata'a jetze airáane?

¹⁴ Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—Seica mú miyen tí'ixa pej nu'u a'íin pú'een a'ijna í Juan teecan ti tí'itemua'íhuacare'e, majta seica miyen tí'ixa pej nu'u a'íin pú'een a'ijna í Elías, majta seica miyen tijín pej nu'u a'íin pú'een a'ijna Jeremías teecan na'ari pej nu'u seíj pú'een a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

¹⁵ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Ari mú'een, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e a'atani nej pú'een?

16 Ajta a'íjna í Simón, ti ajta i'í Pedro, a'í pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mu'ée pej pe'ín pú'een a'íjna í Ciríistu'u ti Dios án yá'ujra í ipuari japua, mú'ee pej pe'ín pú'een a'íjna í yaujra'an í Dios ti i'í ruuri.

17 Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Patá'aj huá'atemua'ave'en mú'ee, Simón, i pej i'í yaujra'a a'íjna í Jonás. Huá'atemua'ave'e a'íjna jime'e, a'iné capu ja'atí ayén timuaatá'ixaa ti íyen seijre'e chaanaca japua, sino a'íjna ti ní'ya'upua ti júte'e é'eseijre'e u ta japua, a'í pu xaa ayén timuaatá'ixaa.

18 'Neajta inee, ayée nu hui tí'imua'ixaate'e pej mú'ee pe'ín pú'een í Pedro, í pej pajta piyen ántehuaa tijín í ti i'í tetej. Neajta inee, ne'íjna japua i tetej, nee nu rá'ajtaahua í neteyuu. Ajta, capu rí'iríista a'ame ti a'ín tiyaaru'u raatémua'itín a'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree mej mi huácui'ini í teite.

19 'Nee nu muaatá'asin pej pe'íjna jín anti'amua'aréere pej tihua'antácuune'en í teite mej mi a'uteárute a'ájna Dios ti tejé'aijta. Patíj pena'a pej te'iteanán íyen chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a te'iteánajsin u ta japua. Ajta patíj pena'a pej te'antácuuna íyen chaanaca japua, Dios pu ajta ayén che'atá na'a te'antácuuna u ta japua. —Ayee pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús.

20 Aj pu i Jesús ayén tihuau'íjca a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej nu'u caí ja'atí xaate'e ti a'ín pú'een a'íjna ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u mi'ini

(Mr. 8:31–9:1; Lc. 9:22-27)

21 A'ájná'imua, Jesús pu a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti á'ura'ani a'ánna Jerusalén. A'uu pu nu'u jeíhua rajpuaítzi a'ame. Majta nu'u a'íme í mej hua'avaujsi í mej Israel jetze ajtémecan, majta nu'u a'íme í mej tí'aijta hua'atáyujta'a, majta nu'u a'íme í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, naími'i mú a'ij pua'a raruuren. Ruxe'eve'e nu'u mej raajé'ica. Aj pu ijta huatarújsin hua'íca xicájra'a jetze.

22 Ajta a'ín í Pedro, a'í pu ra'iráavi'iti á'ayee. Aj pu i a'utéjche ti ra'ajteá'axi'ín a'íjna í Jesús. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—Ché'e a'ij tí'imua'aire'e ti ij caí ayén tí'imuaruure, nevástara'a.

23 Aj pu i pí ancuré'ejvej a'íjna í Jesús. Ayee pu tiraatá'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Aricu á'ura'a, mi pej i'í Satanás. Jé'ecan pej tina'antiú'uuni'i nej ni auteáturan í Dios jemi a'iné capej piyen tí'imua'atze a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, sino a'ij mej tí'ijxe'eve'e í teite.

24 Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti nee jamuan á'uche'ecane'en, ruxe'eve'e ti a'ín caí ché'e ayén ríjca a'ij ti tí'ijxe'eve'e rusej, sino ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín rajpuaítzi á'ara'ani nee jamuan ruxí'evi'ira'a jime'e.

25 'Ayee pu'u, ja'atí ti na'a ti tí'itese'e ti caí huámi'ini, a'í pu xaa ne'u mi'ini. A'íj pu á'ujisin í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a. Ajta a'ín í ja'atí ti ayén éeni'ici'e huámi'ini a'íjna jime'e ti na'ará'astijre inetzi, a'í pu xaa ne'u rateuni í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a.

26 'Ahuii, ti pua'a ja'atí nain huamuá'itín naíjmi'i ti íyen seijre'e chaanaca japua, ¿ni qui tiraatéva'iri a'íjna ti raamuá'iti ti pua'a yá'uríeeni í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a? Capu xaa ne'u a'atzu tiraatéva'iri. Ari, ¿ti'itáani jín tí'ipuata'atan a'íjna í ja'atí ti ij Dios ajtahua'a raatátisten í xiéjniu'ucare'ara'an ti auj ruurica'a? Capu ti'itíj jín tí'ipuata'atan xaa ne'u.

27 'Neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, nee nu neajtahua'a yé ve'ecánejsin. Ayee nu che'atá nena'a huatasejre'esin nain jime'e tíj ajta seijre'e í Dios ti ní'ya'upua. Huá'a jamuan nu hui neajta huatasejre'esin a'íme í mej tí'ivaire'e í ta japua. Neajta nu tihua'utá'asin sej neajta sej naíjmi'ica a'ij ti tihua'uvjíte'e a'ij mej ti'itíj huáruu, sej ajta mi sej.

²⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, seica mej yé huaté'uuca ayajna, a'íi mú caí huácu'i'ini ajta mena'a caí amuacaícan naaseíj í nej neajta teáata'a jetze airáne nej ni yé tanén nej ni tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua.

17

Tí'ij Jesús seicié tiu'utaújseijrataca'a
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Teuumé'eca a'achú cumu arájsevi xica, aj pu'i Jesús antíraa jirí japua. A'ímej pu a'uví'iti a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, í ti juutzeájra'an pú'een a'íjna í Jacobo. ² Matí'ij me'uun a'uté'uuca'a, aj pu'i seicié tiu'utaújseijrataca'a a'íjna í Jesús mej seijraca. Ayee pu temua'a ti'itémastacare'e í néerime'ara'an tíj xicaj. Temua'a pu tiu'utécuainareca'a í cixure'ara'an. Ayee pu ti'itetáatiye'ícaa tíj taij. ³ Majta á'iyen, hua'apua huataseíjre huá'a tzajta'a. A'íi mú a'ín pú'een'e a'íjna í Moisés teecan, ajta a'íjna í Elías ti ajmí'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'íi mú tí'ixajta'a í Jesús jamuan.

⁴ Ajta a'ín í Pedro, a'íi pu ayén tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Tavastara'a, naa pu xí'epi'ín tej yé huaté'uu tiyajna. Tí pua'a mua'aráanajche, tej huaícaca huátaahuaa í inaamua. Seíj pu muaci'iti mú'eetzi, ajta seíj, amíjna mi Moisés. Ajta seíj pu raci'iti amíjna mi Elías.

⁵ Aúche'e pu tí'ixáataca'a tí'ij jaitiri e'ecávi'irixi huá'a japua. Huá'a tzajta'a pu rájrupi a'íjna í jaitiri ti naa ti'itetáatiye'i. Aj pu i tzajta'an e'icánamuajre ti ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—A'íi pu a'ín pú'een í niyauj, í nej raxí'eve'e. Jé'ecan pu rí'í tineetá'aca ineetzi. Xáanamujri'i se'íjna. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁶ Matí'ij ráanamujri'i me'íjna, aj mú mi e'eráavatzí á chuaata'a a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjhuane'e, a'íné temua'a mú tiu'utátziin.

⁷ Aj pu i Jesús á ve'eré'ene huá'a jemi. Tí'ij jí hua'ajtamuáriej. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xá'ajhuiixí'í mú'een. Caxu tí'itziine'e.

⁸ Majta me'ín, Matí'ij mé uunéjne'ereca'a, capu ché'e mé'e é'ejatijca'a. A'íi pu'u án jé'eseijre'eca'a a'íjna í Jesús.

⁹ Matí'ij já'ita'a a'ucajú'uca í jirí japua, Jesús pu ayén tihua'utá'ijmíjri'i tíjín:

—Caxí xu ja'atí ixaate'e a'ij sej tiu'uséij. Seuche'e rachú'eve'e ajta nena'a caí inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, aítára'ani huá'a tzajta'a í mi'ichite.

¹⁰ Majta me'ín í mej jamuan á'ujjhuane'e, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'íné 'een jín miyen tí'ixaxa'a a'íime í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze miyen tíjín amuacaí pu nu'u ruxe'eve'e ti yé uvé'enen a'íjna í Elías?

¹¹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej tí'ayajna. Elías pu xaa yé uvé'enejsin ti ij nain tiu'ujéjcuare'en mej mi majtáhua'a ra'ará'astijre'en í Dios. ¹² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín Elías ari yé uvé'ene. Majta me'ín, camu raamuá'a sino ayée mú ráaruu a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a. Ayee mú majta che'atá mena'a neruuren ineetzi, i nej neajta teáata'a jetze airáne. Puaíjtzí mú majta naatá'asin ineetzi.

¹³ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi ráamua'areeri'i ti a'ín a'íjna jíme'en tiu'utaxájtaca'a í Juan teecan ti huá'amua'íhuacare'e.

Jesús pu tiráahuaa seíj í temuaij ti tzajta'an seijre'eca'a í tiyaaru'u
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Matí'ij me'uun a'ará'a a'u mej e'etiújseire'eca'a jeíhua í teite, seíj pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Aj pu i e'evé'etunutaca'a vejli'ipuan. ¹⁵ Ayee pu tirájhuaviiri'i tíjín:

—Nevástara'a, patá'aj rá'ancu'uvajxi'in í niyauj. A'í pu rutímua'i. A'íj pu jín rajpuaíjtzi huápi'i. Mu'ití pu anájve taij tzajta'a, ajta á jaata'a. ¹⁶ Nee nu ye'eráavi'iti a'ímej jemi í mej mú'eetzi jamuan á'ujuhua'an mej mi tiráahuaate'en. Majta me'ín, camu raayí'itihua'a muá'araa.

¹⁷ Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Mú'een mi sej caí a'atzu té'atzaahuat'e, mi sej caí mé úumua'aree, ¿a'achúni pua'an nine'ira'a aúche'e ruvi'e'eve'e nej niyen huatévée ná'ara'ani mú'ejmi jemi? ¿Ni ayén ruxe'eve'e nej á'ateevi'in tij na'a rusén jime'e nej niyen mú'ejmi jemi yé huatévéeca nej ni rí'i amuáaruuren? Mé se'evé'evi'itichi mi pa'ari'i.

Matí'ij mi á ye'evé'evi'iti. ¹⁸ Aj pu i Jesús ra'ajté'axi a'íjna í tiyaaru'u ti pa'ari'i tzajta'a seijre'eca'a. Aj pu i huirájraa. Jime'en pu'u huirájraa, t'iquí huarúj a'íjna í pa'ari'i. ¹⁹ Matí'ijta mi, a'íme í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, rujímua'a mú tiu'uxájtaca'a a'íjna jamuan í Jesús. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné 'een jín tecaí raayí'itihua'a ta'araa tej raatamuárite'en te'íjna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a?

²⁰ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu'u ti'ayajna, a'iné caxu a'atzu té'atzaahuat'e. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e jé'iyecan jime'e, temua'a pu tí'ivaire'e sej siyen té'atzaahuat'e í ru tzajta'a ti ayén teja'uré'enen a'ij ti tejamuá'amitiejte'e. A'í pu'u ruxe'eve'e sej siyen té'atzaahuat'e cíj caj. Tí pua'a siyen cíj caj té'atzaahuat'e, aj pu xaa rí'irí sej si siyen tiraata'aíjte'en amíjna mi jirí tijín: “Tíchesi, ateájra'a á jaata'a já'ahua'a játe'ana jetze ti ve'ée.” Ajta a'íin mi jirí, ayée xaa ne'u rini. Ayee pu'u xaa ne'u, ti pua'a siyen té'atzaahuat'e, nain xu jín raayí'itihua'a xá'aju'un. ²¹ Ajta, setá'aj siyen raatamuárite'en se'íjna í tiyaaru'u ti ayén 'een tij amíjna, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej raatáhuavii í Dios, seajta huaúru'itzi'ive'en.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a ti nu'u mi'ini

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Matí'ij mauj naíjmi'i á'ujuhua'ane'e me'újna já'ahua'a ti jetzen e'ejtémecantaca'a u Galilea, Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu ja'atí tiu'utátuiire'esin ineetzi jime'e i nej neajta teáata'a jetze airáane. A'í pu neetzi jime'e hua'utátuiire'esin a'ímej jemi í teteca. ²³ Majta me'ín, ayée mú neejé'icatan. Mí neajta inee, ayée nu hui huatarújsin huaíca xica jetze. Yee pu'u xaa ne'u teja'uré'enejsin.

Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, jeíhua mú huataújxiemiste matí'ij ráanamuaajri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a.

Jime'en í mej jín tí'itaná'achita'a u teyujta'a

²⁴ Matí'ij mi chajta'a a'ará'a a'ujna Capernaúm. Matí'ij mi seica e'iré'ene jemin a'íjna í Pedro. A'ii mú a'íin pú'een í mej tiú'ujijve'e me'íjna jime'e í hua'apua tumin í ti jín tiu'utévaire'esin huá'a teyujta'a. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni caí tí'inajchitan a'amua maestro a'íjna í hua'apua tumin í ti tiu'utévaire'esin u tatéyujta'a?

²⁵ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Aa ni'ijta ne'u.

Aj pu i Pedro uteájrupi u chi'ita. Capu xi ti'itíj a'ij tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro, sino Jesús pu amuacaí ayén tiraatá'ixaa tijín:

—¿A'iné timuá'amitiejte'e, Simón? ¿A'atéenqui mejíjve'e a'ímej í rey í mej tí'aijta íiyen chaanaca japua? ¿A'atéenqui mejíjve'e ca'ín a'íme í mej tí'itua'araca í mej te'iráati'ici, na'ari me'íjna jime'e a'achú ti caj seíj tí'ijcha'í? ¿Ni qui a'ímej mejíjve'e í ruyaujmua'a ca'ín qui a'ímej í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan?

²⁶ Pedro pu ayén tiu'utaniú tijín:

—A'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Ajta Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—A'íj pu jín, capu ruxe'eve'e í mej tiu'utanájchita a'íime í huá'ayaujmu'a.

²⁷ 'Mí ajta, tetá'aj caí tiyen hua'utaníniu'ucaste'en, ayée pej huárini. Patá'aj hui u á'ume'en a'u ti e'leve'e'ástime í jaj. Pajta ra'ateáhua'axin í cua'itzi'ípua á jaata'a. Pajta, pe'íjna í hua'í, í ta'amuájca pej raatévi'ira, patá'aj ra'acána'axin, án pej pi yé'eteuni í téne'etze'en seij í tumin ti ayén tí'ijnajche a'achú cumu muáacua tumin. Patá'aj ye'erá'in í tumin patá'aj tihua'unájchite'en, pajta ineetzi jime'e.

18

¿A'ataani jaítze'e ruxe'eve'e?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ A'ájnámua, a'íi mú ave'eré'ene í Jesús jemi a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi seij í ti ta jetze ajtémecan?

² Aj pu i Jesús seij huatajé í pa'ari'i. A já'ita'a ya'utára a'u mej e'eré'etei í seica. ³ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Jee xaa, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. Tí pua'a secaí seicié tiú'umua'ati, ti pua'a secaí siyen rahuauca sej siyen che'atá sena'a jé'iyecan jín tí'imua'ajca matíj mi tí'iríi, caxu ja'anáj a'uteáruti í ta japua Dios ti é'eseijre'e.

⁴ A'íj pu jín ayén tí'een, ja'atí ti na'a ti ayén huataújseijrata ti caí tí'itíj jín ruxe'eve'e, ayée pu xaa éene'e a'ame tíj a'íjna i pa'ari'i. A'íi pu a'íin pú'een í ti jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi.

⁵ Ajta, ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'evi'iti neniúucajtze'e seij í pa'ari'i tíj a'íjna, a'íjna í tevi, a'íi pu ajta na'ancuré'evi'iti ineetzi.

Tí pua'a ja'atí ca'aníjra'a ratá'an seij ti te'uté'itzeen í Dios jemi

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Ja'atí ti na'a ti a'íj pua'a tiru'uté'an í ru tzajta'a í ruxí'ej pa'ari'i ti ayén ná'atzaahuate'e tíj a'íjna, ayée pu tí'itúzú a'íin í ja'atí, amuacaí mej me'uun u ra'acáavi'ire í tete se'uníjra'a ti ve'ée matá'aj ra'ateájrieeni á jaata'a ti ij a'íin a'ujámin.

⁷ Cui'i xaa huá'a jemi, a'íimej í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, í mej majta ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi auteáturan í Dios jemi. Ayee pu tiujú'ujxe'eve'e mej mi í seica ayén auteáturan í Dios jemi. Mí ajta, cui'i xaa ne'u a'íjna jemi ti ayén ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi miyen huárini.

⁸ Patí'ij auteáturan í Dios jemi, ti pua'a piyen tiru'ujpuá'ajte'en í á jetze, piyen tijín nemuajca'a pu pú'eene'e, na'ari ne'íca pu pú'eene'e, ayée nu tí'imua'ixaate'e. Para'antiveijche, pej pi mé rúurieni. Jé'ecan pu jaítze'e timuaatéva'ire pej a'uteáturan seij jime'e í amuájca'a, na'ari seij jime'e í a'íca a'ájna Dios ti é'eseijre'e, a'ájna pej e'erúuri pua'amé jemin. Na'ari pecaí piyen huárini, hua'apuaca pej jín í amuájca'a na'ari hua'apuaca jín í a'íca pej a'uteáruti a'ájna já'ahua'a a'u ti caí é'emi'ini í taij.

⁹ Ajta, ti pua'a piyen jetzen tiru'ujpuá'ajte'en mua'a jí'i pe'íjna í pej jín auteájturaa í Dios jemi, aítátichi. Mé pej rúurieni. Jé'ecan pu timuaatéva'ire pej piyen a'uteárute seij jime'e í 'ají'i a'ájna Dios ti tejé'aijta. Na'ari caí, ayée pej hua'apuaca jín ájji'isi tí'ij a'íin muajá'ujisin a'u ti caí ja'anáj é'emi'ini í taij.

Jíme'en í cáne'a ti á'uvej

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ 'Rí'i xu'u mú'een sej si caí a'íj pua'a huajá'useijra seij ti auj cálieen. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua, í mej majta huá'acha'íi muá'ara'ani, ja'anáj ti na'a, a'íi mú huaté'uu jemin í tí'ní'ya'upua ti é'eseijre'e

u ta japua. ¹¹ Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane nej ni huá'a japua huániuuni a'íjna ti á'uvej.

¹² ¿A'iné tejamuá'amitíejte'e a'ij ti huárini í ja'ati ti anxíte huá'ajye'emua í cáne'axi? Tí pua'a sejí á'uveti mé já'ahua'a, ¿ni caí ayén rini? A'í pu huaja'utéhuiite'esin naíjmi'ica í seica a'ánna jirí jetze. U pu a'umé'e a'ame ti ij raaré'ehuauni a'íjna ti á'uvej. ¹³ Ajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu ti'ayajna, ti pua'a a'ín mé'e yé'uteuni, jaítze'e pu rí'i tiraatá'ixaa a'íjna jime'e ti ráateu í ti á'uvej, caí mi seica í ti ari huá'ajye'emua'eca'a.

¹⁴ Ayee pu che'atá na'a 'een a'íjna jemi a'íjna í ti á'amua'iyá'upua ti ta japua é'esejre'e. Capu a'atzu raxí'eve'e ti sejí á'uveti ti c'lieen tíj a'íjna i pa'arí'i.

*A'ij tej nu'u ye'í tiraatá'uuni'i í ta'ihuaara'a
(Lc. 17:3)*

¹⁵ Tí pua'a a'ihuáara'a ti'itíj jín auté'itzen mú'eetzi jemi, ayée pej huárini. Aricu, u a'utá'ixaate'e avíitzi jime'e í ti jín auté'itze mú'eetzi jemi. Tí pua'a a'ín muá'antzaahuat'e'en, mú'ee pej xaa raamuá'iti í a'ihuáara'a sej si seajtáhua'a ru'ihuaamua'a xá'ara'ani temua'a naa. ¹⁶ Mí ajta, ti pua'a caí muá'antzaahuat'e'en, patá'aj seica ánv'i'itín a'íjna jemi, hua'apuaca mej mi ráamua'aree ti pua'a muá'antzaahuat'e'en nusu caí. Tí pua'a a'ihuáara'a caí muá'antzaahuat'e'en, a'íime í mej hua'apua, ayée mú tiu'utaxá'ita ti ayén ti'ayajna í pej jín jetzen tí'ijpua'ajte'e a'íjna í a'ihuáara'a. ¹⁷ Ajta á'iyen, ti pua'a caí huá'antzaahuat'e'en í mej hua'apua, patá'aj hua'utá'ixaate'en naíjmi'ica í mej tiújse'iri. Ajta, ti pua'a a'ihuáara'a caí huá'antzaahuat'e'en a'ímej, ayée pej che'atá pena'a raruuren patíj huá'aruure a'ímej í mej caí ajtém'e'ecan mú'ejmi jetze nusu a'íime í mej tiú'ujjve'e í gobierno jetze me'ecan.

¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, setíj sena'a sej tí'ijmíi íyien chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a té'ijmi u ta japua. Ajta setíj sena'a sej huatá'aca íyien chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a huatá'aca u ta japua.

¹⁹ Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e mi sej íyien chaanaca japua huaté'uu, ti pua'a siyen che'atá sena'a tirú'umua'areere mi sej hua'apua se'íjna jime'e a'ij sej ye'í tí'ijhuaviiran í Dios jemi, a'íjna ti ní'iyá'upua, ayée pu che'atá na'a á'amuaruure a'ij sej tí'ijhuavii. ²⁰ Ayee pu hui té'eme, a'iné a'u ti na'a mej e'etiújse'iri neniúucajtze'e, a'úu nu a'utevé'e na'ame huá'a tzajta'a. Capu amín a'ij ti pua'a mehua'apuáj mena'a na'ari mehua'ica mena'a.

²¹ Ajta a'ín í Pedro, a'í pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Ajta ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Nevástará'a, ¿a'achúni pua'amé ruxe'eve'e nej tiraatá'uuni'i í ne'ihuaara'a ti pua'a ti'itíj jín auté'itzen neetzi jemi? ¿Ni qui aráhua'apua pua'amé?

²² Jesús pu ayén huataniú tíjín:

—Canu niyen raataxá'ita yee aráhua'apua, sino aráhua'apuájetze huaícate japan tamuáamuata'a japan aráhua'apua.

Jíme'en a'íjna ti té'echa'íca'a ti ajta caí tihua'utá'uuni'iramí'ica'a

²³ Ayee pu tí'ijxe'eve'e í Dios mej mi ti'ihuaúruuni'i seij majta seij. Na'ari caí, ayée pu che'atá na'a huá'aruuren tíj a'íjna í rey ti ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti raaxí'epi'intare'en a'achú mej caj té'echa'íca'a a'íime í mej ravaire'eca'a. ²⁴ Pu'uri a'utéjche ti ayén tiraaxí'epi'intare'en, matí'ij sejí a'uré'eneijte jemin ti jeíhua té'echa'íca'a, a'achú cumu tamuáamuata'a vi'ira'a tumin. ²⁵ Ajta a'íjna ti té'echa'íca'a, capu tí'ituaave'eca'a í ti jín tiraanájchite'en. A'íj pu jín, í rey ayén tiu'uta'aíjtaca'a mej nu'u huá'utuaani a'íjna í teáata'a, ajta í íra'ara'an, majta í tí'ríi ajta nain ti tí'ijcha'íi. Ayee pu tiu'uta'aíjtaca'a ti ij tiraanájchite'en nain a'achú ti té'echa'íi.

²⁶ Aj pu i a'ín ti té'echa'íi tínutaca'a á vejlí'ipua í rey jemi. Jéihua pu rajjé tíjín: “Paúche'e nechu'eve'e. Nee nu xaa tí'imuanajchite'en nain jime'e a'achú nej timuá'acha'íire'e.”

27 'Ajta a'íjna ti rajíjve'e, a'í pu rá'ancu'uvajxi. Tiraatá'uuni'iri'i nain jime'e í ti té'echa'íica'a. Aj pu i raatátuaa.

28 'Jíme'en pu'u huirájraa a'íjna ti ravaire'e, aj pu i seíj huáteu ti ayén ajta tirá'acha'íire'eca'a. Anxíte tumin pu'u té'echa'íica'a. A'í pu raatéevi'i. Tí'ij jí a'utéjche ti ra'antéevi'i í cijpáara'an jetze. Ca'anín pu jín ayén tiraata'aíjte tíjín: “Tinaanájchite'e a'achú pej tiná'acha'íire'e.”

29 'Aj pu i títunutaca'a a'íjna ti ajta ayén ravaire'eca'a a'íjna í rey. Ayee pu tiraatajé tíjín: “Paúche'e nechu'eve'e. Nee nu tí'imuanajchite'en.”

30 'Mí ajta a'íjna í seíj, capu raataxí'eve, sino iyá'uraa. Ajta á'iyen tíraata'aíjtaca'a mej nu'u ra'íteáanan ajta na'a caí tiraanájchite'en nain a'achú ti té'echa'íica'a.

31 'Majta me'ín í seica í mej ravaire'e a'íjna í rey, mat'íj tiu'uséij a'ij ti tí'itíj huaríj, mat'íj mi u á'uju'un jemin í ti tihuá'aíjte'e. Nain mú raatá'ixaa a'ij ti tí'itíj huaríj.

32 'Ajta a'íjn í rey, tí'iquí raata'aíjtaca'a a'íjna í ti ravaire'e. Ayee pu tiraatá'ixaa tíjín: “Mú'ee pej nevaire'e, huápí'i pej a'ij pua'a tí'ítevij. Nee nu tímuaatá'uuni'iri'i nain jime'e a'achú pej tiná'acha'íire'eca'a ne'íjna jime'e í pej piyen tinéjhuaviiri'i. 33 ¿Ni caí ayén tiraavíjte'eca'a pej piyen che'atá pena'a rá'ancu'uvajxi'ín í axí'ej tevi ti nevaire'e netíj neajta ínee timuá'ancu'uvajxi mú'etzi?”

34 'Ajta a'íjn ti tí'ira'aíjte'e, jé'ecan pu huataniú'ucaca'a a'íjna jemi. Aj pu i a'uun tiu'utátui a'ímej jemi í mej huá'anaamuaca mej mi ra'íteáanan ajta na'a caí nain tiraanájchite'en a'achú ti té'echa'íica'a.

35 'Ajta a'íjn ti ní'iyá'upua ti ta japua é'eseijre'e, ayée pu che'atá na'a á'amuaruuren seij ajta seij ti pua'a pecaí tiraatá'uuni'i í a'ihuáara'a tzáahuati'ira'a jime'e.

19

Jíme'en a'ímej í mej taújtu'aara mej runeiche (Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

1 Tí'ij Jesús raatapuá'ajtaca'a ti ayén tihuaú'ixaate'e, tí'iquí a'uun e'erájraa a'uun ti huatacá'a u Galilea. Ajta antáraa után pújme'en í játe'ana jetze u Jordán. A'uu pu a'ará'a tíj na'a a'úu ti huacá'a u Judea. 2 Jéihua mú teite a'ucíj jamuan. Ajta a'úu pu tihuá'uhuaa í mej tí'icucui'ica'a.

3 Aj mú mi seica e'iré'ene í Jesús jemi. Fariseos mú pú'een a'íime. A'íime méjhuauca'a mej raatémua'ítin ti ij auté'ítzen tí'itíj jime'e. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni qui a'ij tí'iri'iri ti ja'atí ayén mé rúurieeni í ru'íj tí'itíj jime'e, tí'itíj ti na'a, capu amín a'ij?

4 Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—¿Ni qui secaí ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze ti jíme'en yee a'íjn ti nu'u amuacaí huá'utaahuaca'a í teite, ayée pu naijmi'i huá'utaahuaca'a í teáata'a, ajta í 'íita'a? 5 Ajta ayén tiu'uxájtaca'a a'ájna'ímua tíjín: “A'íj pu jín a'íjn teáata'a ajtaméj í ruvaújsimua'a jemi. Ru'íj pu nu'u jamuan huateáturaasin. Majta me'ín í mej hua'apua, ayée mú huataújruurejsin cumu seíj pu'u í tevi.” 6 Ayee pu'i tí'een, camu ché'e hua'apua mena'a sino cumu seíj pu'u. A'íj pu jín, í ti Dios hua'anténajchi, miché'e caí ajtaújhua'anan í teite.

7 Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Tí pua'a ayén tí'éene'en, ¿a'iné 'een jín tiu'uta'aíjtaca'a a'íjna í Moisés teecan ti nu'u ja'atí ru'íj a'íjn huatapíjte'en í cuapée tí'itíj í ti jín mé rúurieeni?

8 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu 'een jín Moisés ayén amuaatá'a ti ja'atí ru'íj í cuapée huatapíjte'en mej mi ráamua'aree ti mé rúurie í ru'íj a'iné capu tí'itíj a'amua jetze tásiseiri sej si rí'i tihuá'ajcha'íi í seica. Ayee pu xaa Moisés amuaatá'a. Mí ajta, capu ayén éene'e í 'ajmí'ímua.

9 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e. Capu rí'irí ti ja'atí cha'a na'a mé rúurieeni í ru'íj. A'ii pu'u a'íjn pú'een í ti jín rí'irí ti ja'atí mé rúurieeni í ru'íj. Tí pua'a a'íjn íra'ara'an seíj

jamuan ti'ihuaújxana'acira'aten, aj pu xaa í'iri'iri ti mé rúurieeni. Ajta a'ín cína'ara'an ti ayén cha'a na'a mé rúurie í ru'íj, ti pua'a á'iyen seíj ancuré'evi'itin í 'íita'a, a'í pu tiú'ujxana'acira'aten a'íjna jemi í ti mé rúurie. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁰ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraatá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a ayén 'een a'ímej jemi í mej néjne'iche, ayée pu titá'amitiejte'e itejmi a'íjna jime'e, ayée pu tí'ixi'epi'ín mej caí néjne'iche.

¹¹ Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Camu naíjmi'i miyen yaú'itiée muá'aju'un, sino a'í mu'u í ti Dios hua'utá'a mej mi miyen te'utáviicua'i ruxí'evi'ira'a jime'e. ¹² Ayee pu'u 'een a'iné ayée pu tihua'ucí'i seica tíj na'a mej huanúnu'ihuaca'a. Majta seica, ayée mú 'een a'iné teteca mú miyen huá'uruu. Majta seica, a'í mú raaxí'epi'intare rujímua'a mej mi te'enteároute í Dios jemi. A'atí ti na'a ti ayén tiraayí'iti, ché'e a'ín ayén huárini.

Jesús pu rí'i tihua'uteájtuaa í tí'irí í mej cálieen

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Majta me'ín í seica, tí'irí mú á e'evé'evi'iti í Jesús jemi ti ij a'ín hua'ajtamuarí'en, ajta ti ij Dios jemi raatéjhuauni a'ímej jime'e. Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú autéjhuii mej hua'ajteá'axi'ín a'ímej í mej tí'irí avé'evi'itixi. ¹⁴ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj hua'utá'an mi tí'irí mej yé ve'eré'enen neetzi jemi. Caxu huá'ijmíjra, a'iné a'íme í mej a'uté'uu í Dios jemi, naími'i mú miyen 'een matíj me'ímej mi tí'irí.

¹⁵ Aj pu i huá'amu'uutze'e hua'avé'emuari'ejxi a'íjna í Jesús. Ajta iyá'uraa.

Temuaij ti chijteanica'a tiu'utaxájtaca'a jamuan í Jesús

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ Ajta seíj pu e'iré'ene í Jesús jemi. Teáata'a a'íjna. Aj pu i ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Maeestru mi pej rí'i mé teuúmua'aree, ¿tí'itáani i'í xí'epi'ín ti ruxe'eve'e nej ni niyen huárini ti i ayén náaci'iti nej ruuri ná'ara'ani í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e?

¹⁷ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—¿A'iné 'een jín piyen tí'inejee pe'íjna jime'e nej rí'i mé teuúmua'aree ca'ín qui inee rí'i neti'itevi? Seíj pu'u a'ín pú'een ti rí'i mé teuúmua'aree; a'ii pu a'ín pú'een í Dios. Tí pua'a piyen tí'ijxe'eve'e ti muáaci'iti pej piyen ruuri puá'ara'ani í Dios jemi, patá'aj piyen ra'ará'astijre'en a'ij ti tiu'uta'aíjtaca'a í Dios.

¹⁸ Aj pu i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í ja'ati tíjín:

—¿Tí'itáani niuucarijra'a na'ará'astijre'en?

Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—A'ijna ne'u ti ayén huataújmua'a yee “capej tí'itecui'ica”, ajta a'íjna ti jíme'en yee “capej tí'axana'acira'ate”, ajtahua'a seíj ti ayén yee “capej tí'inahua'aj, capej pajta ja'atí hua'itzi jín tí'ixáate'e”. ¹⁹ Ajta pu hui ayén tiu'uta'aíjtaca'a í Dios a'íjna jime'e pej nu'u huá'ajtzaahuati'ire'e í a'atáata, pajta í anaanaj. Pajta, piyen huárini pej pi piyen rí'i tirájcha'í í axí'ej tevi patíj aseíj.

²⁰ Ajta a'íjna í temuaij, ayée pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Nain nu jín te'ará'aste tíj na'a tí'ipua'amé. ¿Tí'itáani auj ná'aturaate'e?

²¹ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a ayén timua'aráanajche pej nain jín te'ará'asten, ayée pej huárini. Aricu, nain tiu'utuáa í tiá'a. Pajta hua'uré'an í tumin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Tí pua'a piyen huárini, jé'ecan pepu'u ra'ancuré'asin í ta japua í Dios jemi. Aj pepu'u xaa, mú a'utá'iyi'í patá'aj neetzi jamuan á'uche'ecane'en. —Ayee pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús.

²² Tí'ij ayén tiráanamuaijri'i a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, aj pu i utéevatzi í ru tzajta'a a'íjna í temuaij. Huatáujxieemíjte a'iné jeíhua pu tí'ijcha'íca'a.

²³ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Temua'a pu tí'imuari'eri mej a'uteárute a'ájna Dios ti é'eseijre'e a'íime í chíjteaani. ²⁴ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e. Jaítze'e pu muári'eri ti chíjteaani a'uteárute a'ájna Dios ti é'eseijre'e caí ti cameeyu'u anaarute ti'itíj p'íise'e jetze ti anacun.

²⁵ Majta a'íime, matí'ij miyen tiráanamujri'i, jé'ecan mú a'ij te'utaseíj. Majta miyen tí'iru'ihua'u tíjín:

—¿Tí pua'a ayén tí'eene'en, aí tá'uj na'a tí'iri'iri ti ja'atí a'uun a'uteáuran a'u ti Dios é'eseijre'e?

²⁶ Aj pu i Jesús hua'useíj. Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ímej jemi í teteca, capu xaa a'ij tí'iri'iri. Mí ajta, a'í pu xaa raayí'iti í Dios.

²⁷ Ajta a'íjna í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Teajta iteen, nain tu teri mé tehuá'axi í tej tí'ijcha'íica'a tej ti á'ujuhua'ane'en á'a jamuan. ¿Tí'itáani taci'iti itejmi?

²⁸ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aye nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'ájna xicájra'a jetze ti Dios nain jín tí'ijéjcuare'en, ínee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, a'ájna netí'ij aujyeíjxi'isin japuan í ne'ípuá, ayée pu seíire'e a'ame temua'a naa mej mi atanéjne'ere. Seajta mú'een mi sej ne jamuan á'ujuhua'an, ayée xu che'atá sena'a títeujrá'asixi'in japuan í á'amua'ípua, sej seajta sej. Tamuáamuata'a japuan hua'apua xu ará'ase mú'een, ajta ayén te'ará'ase í á'amua'ípua. Aj xu si siyen tíhua'uxí'epi'intari'ire'en a'ímej teitejra'a í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'ímej teitejra'a mej miyen tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

²⁹ 'Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, ja'atí ti na'a ti tí'itíj á'uríeeni a'íjna jime'e ti á'uche'ecane'en neetzi jamuan, ti pua'a chí'ij, nusu ruja'atzimú na'ari rucu'utzimú o rujúutzimua'a, ca'ín rutáata, runáana na'ari ti pua'a yá'uríeeni í chuej ti japuan tí'ihuaste'e, ayée pu tí'ijci'iti. Tí pua'a sej na'a í ti yá'ujisin, ayée pu tí'iraci'iti a'achú cumu anxíte í tí'iti. Ajta, ayén tí'iraci'iti ti ruuri á'ara'ani tíj na'a rusén jime'e a'ájna Dios ti é'eseijre'e.

³⁰ 'Ajta, ayée pu hui ajta té'eme: mu'íití í mej nu'u ve'ecán jín títetateí í Dios jemi íjii, a'í mú cílieene'e jín títetatée muá'aju'un jemin í Dios. Majta mu'íití í mej nu'u cílieene'en jín títetateí í Dios jemi íjii, a'í mú ve'ecán jín títetatée muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze ti jetzen Dios tiu'uta'aíjta.

20

Jíme'en a'ímej í mej tí'imijhuacare'e í uuva tzajta'a

¹ 'Aye pu ajta tí'aijta í Dios a'íjna ti jín antiújmua'aree. Aye pu ríci tíj a'íjna í ja'atí ti ráahui í uuva Tapuá'arijme'eca pu nu'u huirájraa ti ij hua'utá'inen a'ímej í mej tiu'umuári'en a'u ti tejé'ehuaste'e. ² Aye pu tíhua'uxí'epi'intari'iri'i ti ayén tíhua'unájchite'en a'achú cumu sej tumin. Aj pu i hua'uta'íteca'a mej a'ucíne a'u ti e'eré'eevee í uuva.

³ 'Ajtahua'a pu huirájraa a'íjna í ja'atí tí'ij ari já'ita'a huatemé'eca í xica. Seica pu ajta huáteu a'ájna a'u mej á'ujse'upi. Camu tí'itíj muári'eca'a. ⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín: “Sericu mú'een, sej si yeehui teja'uvé'emuári'en a'u nej uuva á'uuhui, neajta niyen tejamuaanájchite'en a'achú ti raavíjte'e.” Matí'ij mi á'uju'un.

⁵ 'Aye pu che'atá na'a huaríj a'íjna í ja'atí. Ajtahua'a pu nu'u huirájraa a'atzaj cumu tacuarixpua. Ajtahua'a, tí'ij ari vejlí'í cáame í xica, ayej che'atá na'a ríjcaa. ⁶ Ajtahua'a pu huirájraa tí'ij ari je'incáru'ti í xica. Ajtahua'a pu seica á'uteu í mej e'etiú'uuca'a. Aye pu tíhua'uta'íhua'uri'i tíjín: “¿A'íne'een jín siyen huaté'uu tíj na'a aré'apua'a ímuá? ¿Ní secáí tí'itíj mej e'ejmuári'e?” ⁷ Aye mú tiu'utaniú tíjín: “Capu yee ja'atí ta'ínee.” Aye pu ij tihua'utá'ixaa tíjín: “Sericu seajta mú'een, sej si teja'uvé'emuári'en a'u nej uuva á'uuhui.”

8 Tí'ij huateáchumua'areca'a, aj pu i raatajé í seij ti tihua'ajte'e í mej tí'imijhuaca. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín: “Patá'aj u huája'utájeeve a'ímej í mej tí'imijhuaca patá'aj tihua'unájchite'en. Pajta, patá'aj yeehui piyen autéjcheni a'ímej jemi í mej caí íiya'ata autéjhuii. Pajta piyen ra'antipúa'ajte'en a'ímej jemi í mej amuacaí autéjhuii.”

9 Aj mú mi e'iré'ene a'íime í mej anteájrupi tí'ij ari je'incáruti í xica. A'í pu tihua'unájchi seij ajta seij nain jime'e í seij tumín. 10 Ajta á'iyen tí'ij hua'ucí'i ti a'ímej tiu'unájchite'en í mej amuacaí anteájrupi, ayée mú tí'iru'ixaate'eca'a tijín: “Jaítze'e pu tí'itaci'iti itejmi.” Mí ajta caí, capu. “A'í pu ajta ayén tihua'unájchi sei tumín che'atá na'a, seij ajta seij.”

11 Matí'ij ra'ancuré'a, a'í mú autéjhuii mej huaújniuuste'en me'íjna jemi í ti tíchuej. 12 Ayee mú tiraatá'ixaa tijín: “A'íime í mej caí íiya'ata anteájrupi, seij hora mu'u tiu'umuáriej. Mí pajta mú'ee, ayée pej che'atá pena'a tihua'unájchi patíj titaanájchi itejmi. Teajta iteen, nain tu yee jín te'utáviicua'irí'i, teajta tí'imuari'ista, teajta nain tu jín tíj na'a tiú'uxíreca'a tíj na'a aré'apua'a ímuá.”

13 Ajta a'íin, ayée pu tiraatá'ixaa seij ti amuacaí anteájrupi tijín: “Casi'i, ne'amiigu. Canu a'ij pua'a muaruure. ¿Ni qui pecaí piyen tiu'utá'a muá'aniuuca jime'e pej piyen tiu'umuári'en seij tumín jime'e? 14 Me'ecui icu, ancuré'a í pej raamuá'iti. Arícu. Ayee nu'u yee raxí'eve'e nej niyen che'atá nena'a timuaanájchite'en mú'etzi netíj tiraanájchi ne'íjna í ja'ati ti anteájrupi tí'ij ari je'incáruti í xica. 15 ¿Ni caí ayén yee tí'ineci'iti nej niyen huárini a'ij nej tí'ijxe'eve'e ne'íjna jime'e í nej tí'ituaave, ca'ín piyen chueere'e pe'íjna jime'e nej rí'i tihua'ajcha'í?” —Ayee pu nu'u tiraatá'ixaa.

16 Aj pu i Jesús ayén tijín:

—A'íj pu jín, a'íime í mej caí amuacaí anteájrupi, a'í mú anará'asi, majta me'ín í mej amuacaí anteájrupi, a'í mú uvé'eteajtiri.

Huaícaca jetze pu raataxájtaca'a a'íjna í Jesús ti nu'u mi'ini

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

17 Tí'ij ari Jesús án a'ujnéjsin a'ánna Jerusalén, majta a'íime í mej jamuan á'ujjhuane'e, aj pu i hua'utajé rujímua'a. 18 Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tu'uri a'ujnéjsin a'ánna Jerusalén. Ajta seij pu hui neetzi tiu'utátuiire'esin i nej neajta teáata'a jetze airáne. Hua'utatuiire'esin a'ímej í mej tí'aijta u hua'atáyujta'a, ajta a'ímej í mej té'eyu'uxaca. A'í mú tiu'utá'asin mej mi naajé'ica. 19 Majta ná'avi'itin a'ímej jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi ná'uxíeehuari'i. Majta me'ín, ayée mú tinaatévajxi'isin. Majta ná'atatan ineetzi cúruu jetze. Neajta mi'ini, aru huaíca xica jetze nu neajta huatarújsin. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jíme'en í ti rájhuaviiri'i hua'anáànaj, a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan

(Mr. 10:35-45)

20 Ajta a'íin hua'anáànaj a'ímej í yaújmu'a'ame'en a'íjna í Zebedeo, ruyaujmua'a pu jamuan e'iré'ene í Jesús jemi. Aj pu i tínunutaca'a á vejli'í jemin ti i tí'itíj raatáhuavii.

21 Jesús pu ayén tiraata'íhua'urí'i tijín:

—¿A'iné petí'ijxe'eve'e nej niyen huárini mú'etzi jime'e?

Ajta a'íin hua'anáànaj, ayée pu tiraatá'ixaa tijín:

—Patá'aj piyen hua'utá'an mi niyaujmua'a ti ij seij a'ujyeíjxi'ín ari'irínta'a, ajta í seij ti a'ujyeíjxi'ín a'úutata'a pújme'en a'ájna xicájra'a jetze patí'ij yé uvé'enen pej tiu'uta'áíjta íiyen chaanaca japua.

22 Ajta a'íin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu a'atzu ramua'aree tí'itíj sej nehuavii. ¿Ni siyen rá'aviicua'i sej rajpuaíitzi xá'ara'ani netíj inee tirajpuaíitzi na'ame?

Ayee mú tiu'utaniú tijín:

—A'iné tíjtá ne'u.

23 Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Mú'een xu rajpuaítzi xá'ara'ani netíj tirajpuaítzi na'ame inee. Mí ajta, capu ayén ti'ineci'ipua ineetzi nej ja'atí huatá'an ti a'ujye'íxi'in nerí'írínta'a, na'ari ne'úutata'a. Aye pu'u tihuá'aci'ti mej mi uhuará'asixi'in a'ujna a'ímej ti Dios ari hua'antíhuau.

²⁴ Majta me'ín í seica, í mej tamuáamuata'a ará'ase, matí'ij ráanamujri'i, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a a'ímej jemi í mej hua'apua.

²⁵ Aj pu i Jesús hua'utajé naíjmi'lica. Aye pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xu'uri ramua'aree mú'een a'ij mej ye'í ríj muá'aye'i í mej tí'ajta nain chuéjra'a japua. Ca'anéeri mú jín tihuá'ajte'e í teite. Majta me'ín í mej títetateí, a'í mú tihuá'ajte'e í seica a'ij mej ye'í me'ín tí'ijxe'eve'e. ²⁶ Mí ajta, capu ayén tiraavíjte'e mú'ejmi jemi. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti ve'ecán jín ti'itevéé á'ara'ani, ayé pu ruxe'eve'e ti a'ín ciliéene'e jín ti'itevéé á'ara'ani ti i amuaatévaire'en naíjmi'lica mú'ejmi.

²⁷ 'A'atí ti na'a ti ayén raxí'eve'e ti te'enteárute a'íjna jime'e ti jaítze'e ve'éé, a'í pu amuacá ruxe'eve'e ti te'enteárute a'íjna jime'e í ti jaítze'e cílieen ti ij hua'utévaire'en naíjmi'lica ruxí'evi'ira'a jime'e. ²⁸ Miché'e miyen huárini netíj ríci inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane. Canu ne'íjna jín mú iya'uvé'eme mej naatévaire'en ineetzi, sino neatá'aj hua'utévaire'en í seica. Aye nu 'een jín mú iya'uvé'eme nej ni huámi'ini huá'a jetze me'ecan, neajta nej ni tiraanájchite'en í Dios í ti jín huá'ajijve'e í mej á'apua'aren mu'iicáca í teite.

*Jesús pu tihuá'uhuaa í mej aracúcu'unijme'eca'a, í mej hua'apua
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)*

²⁹ Aj pu i á'uraa a'íjna í Jesús, majta a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Matí'ij huiráaci me'újna Jericó, jeíhua mú teite a'ucíj jamuan. ³⁰ Majta me'ín í mej hua'apua í mej aracúcu'unijme'eca'a, a'úu mú e'ejté'eca'a juye jetze. Matí'ij ráanamujri'i ti nu'u á a'atamé a'íjna í Jesús, ayé mú titeejíjhuaca'a tíjín:

—Tavastara'a, mi pej hui i'í huáacixa'ara'an a'íjna í David teecan, tá'ancu'uvajxi'í itejmi.

³¹ Majta me'ín teite, a'í mú hua'ajteá'axi. Miyen tihuá'a'ijmíira mej mi cá miyen tí'ijijhua. Mí majta a'íme í mej aracúcu'unijme'eca'a, jaítze'e mú ca'anín jín huajíjhuaca'a. Miyen tíjín:

—Tavastara'a, mi pej i'í huáacixa'ara'an í David teecan, tá'ancu'uvajxi'í itejmi.

³² Aj pu i Jesús huatéechaxi. Ajta hua'utajé. Aye pu tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e nej ni tí'itíj a'ij huáruuren mú'ejmi jemi?

³³ Aye mú titeetaniú tíjín:

—Tavastara'a, ayé tu tí'ijxe'eve'e tej atanéjne'ere.

³⁴ Aj pu i a'ín Jesús huá'ancu'uvajxi. Ajta hua'arámuari'ejxi í hua'aj'í jetze. Jíme'en pu'u hua'arámuari'ejxi, aj mú mi huarúj. Matí'ij mi atanéjne'eri muá'araa. Majta a'ucíj jamuan.

21

*Jesús pu a'uun a'uteájrupi u Jerusalén
(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)*

¹ Aj mú mi me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a vejli'i u Jerusalén a'u ti a'uchájta'ajme ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Betfagé. A'uu pu é'echajta'a jirí jetze mej miyen ratamuá'amua tíjín Aceituunajemi.

Aj pu i Jesús hua'apuaca huata'íteca'a. ² Ayen tíjín:

—Sericu, setá'aj a'atanén a'ájna vejli'i chajta'a ti é'eseijre'e. Setí'ij a'uteárute se'újna, a'uun xu hui yé'eteuni í puuru'u ti ajtatápi'i jamuan í yaujra'an. Setá'aj rá'ijxijta. Seajta mú huáje'erajápuan neetzi jemi. ³ Tí pua'a ja'atí ayén tejá'amua'ihua'ura a'íjna jime'e, aj

xu si siyen tiraata'ixaate'en ti jíme'en yee tavástara'a pu nu'u raxí'leve'e, seajtáhua'a xu ca'anacan raatátuiire'esin.

⁴ Ayee pu tiuju'uríj ti ij ayén te'araúrasten a'ij ti ajmí'i tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayen tijín:

⁵ Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej a'uchéjme a'úu ti huatacá'a a'íjna í chajta'a u Sión ti jíme'en yee:

“Casi'i mú'een, pu'uri mú a'uvé'emej mú'ejmi jemi a'íjna í a'amua Rey.

Capu a'ij tí'ijviicua'i.

Ajta ave'ecaí puuru'u japua ti cálieen ti yaujra'an pú'een seíj í mej japuan tí'iti'icica.”

⁶ Majta me'ín í mej hua'apua, aj mú mi a'ucíj. Majta miyen huaríj a'ij ti Jesús tíhua'uta'áj. ⁷ Aj mú ye'eráaja í Jesús jemi me'íjna í puuru'u, majta í yaujra'an. Matí'ij mi ra'itéechejte í puuru'u rucíxu jíme'e. Aj pu i Jesús avé'eyeiixi japuan í puuru'u ti cálieen.

⁸ Majta me'ín í teite, jeíhua mú ajteáxiireca'a. Majta cíxuri te'epíjraa juye jetze. Majta seica, pí'ista te'entiveíchixi'i, a'íi mú majta a'apíjraa me'ájna juye jetze. ⁹ Majta me'ín í mej anáaté'ee huajú'ucaa, majta me'ín í mej cujta'an huajú'ucaa, a'íi mú huatajíhuaxi tijín:

—Ayee tu hui tí'imuahavii pej tu'irájtuaani mi pej i'i huácixa'ara'an a'íjna í rey, í David teecan. Dios pu rí'i tiraateájtuaa temua'a naa a'íjna ti yé vé'eme niuucajtze'en í tavástara'a. Ché'e a'íin tu'irájtuaani a'íjna ti a'uun é'eseijre'e u ta japua.

¹⁰ Aj pu i Jesús a'uteájrapi u Jerusalén. Tí'ij a'uteájrapi, aj mú mi tiúuri'itzií naíjmi'i í mej a'uun a'uchéjme'ecaa. Jéíhua mú tí'iru'ixaate'eca'a. Miyen tijín:

—¿A'ataani pú'een amíjna?

¹¹ Majta me'ín í teite, ayée mú tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ii pu a'íin pú'een í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ti ajta Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

Jesús pu raajéjcuare í teyuu

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-33)

¹² Ajta áiyen, Jesús a'uteájrapi u teyujta'a ti e'eráyaujta'a. Aj pu i hua'utamuarí naíjmi'ica a'ímej í mej me'uun tí'itu'aracare'e, ajta a'ímej í mej me'uun tí'inanaavecare'e. Tihua'ameesa pí pu té'ejhua'axi a'ímej í mej japuan tumín huá'apuata'atí'iracare'e, ajta tíhua'ípua a'ímej í mej cucuí'ise tú'aracare'e. ¹³ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti Dios ayén tiraataxájtaca'a ti jíme'en yee, ayée pu nu'u teja'arajtehuaá a'ame í chí'ira'an tijín: “Chí'i mej tzajta'an tí'ixaxa'a í Dios jemi.” Mí seajta mú'een, ayée xu seicié raruure í chí'ij tíj teásta'a a'u mej tzajta'an é'eru'ava'ataca í nahua'ari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁴ Majta seica me'uun e'eré'ete'ecaa a'ujna teyujta'a. Seica mú mua'arácucu'un, majta seica, tzare'e mú hua'ícajme. A'íi mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ajta a'íin tíhua'uhuaa.

¹⁵ Majta me'ín í mej tí'ajta teyujta'a, majta í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, matí'ij raaseíj a'ij ti Jesús huaríj mej mi miyen rí'i te'utaseíj í teite, matí'ij majta hua'useíj í tí'iríi í mej rujíjhuave'ecaa tijín: “Tiché'e nu'u rí'i tiraateájtuaani temíjna ti David teecan jetze airáne”, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a.

¹⁶ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesús tijín:

—¿Ni tzaa pecáí tí'inamua a'ij mej tí'ixa amíime mi tí'iríi?

Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Aa ní'ijta' ne'u. ¿Ni tzaa secaí siyen ra'ujíjve í yu'uxari jetze ti ayén té'eyu'usi'i? Ayen tijín:

A'íi mú nu'u majta rí'i tiratá'aca a'ímej í tí'iríi, majta a'íime í unee'ca'ise.

A'íi mú Dios jetze araújca'ane mej mi miyen huárini.

¹⁷ Aj pu i Jesús hua'utátuaa. Ajta iyá'uraa. A'u pu a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arajtehuaa tijín Betania. A'u pu huatáxa'ai.

Jesús pu a'ij pua'a tiraateájtuaa ti caí taca'a a'ijna í huaréj

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Yee ruijmua'a yee tí'ij ajtahua'a pí'ájve, pu'uri í'icuataca'a a'ijna í Jesús. ¹⁹ A'íi pu huaréj huaseíj ti e'etávee a'ájna vejli'i juye jetze. Aj pu i a'uré'ene a'u ti e'etávee a'ájna í huaréj. Capu a'atzu taca'aca sino téxamua'ícaa pu'u. Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa a'ájna í huaréj tíjín:

—Capej ché'e ja'anáj taca'an.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i huatéehua a'ájna í huaréj.

²⁰ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, mat'íj raaseíj, jé'ecan mú a'ij te'utaseíj. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti ayén ca'anacan huatéehuan amájna mi huaréj?

²¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u huaríj. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen té'atzaahuate'e ti ij ayén teja'uré'enen a'ij ti tejamuá'amitíejte'e, ajta ti pua'a caí a'ij á'amua'ase sej caí a'ij huárini ayée xu che'atá sena'a raay'í'itihua'a xá'ara'ani sej siyen raruuren semájna mi huaréj netíj neri ráaruu. Seajta siyen raay'í'itihua'a xá'ara'ani sej siyen raata'aíjte'en semájna mi jíri tíjín: “Tíchesi yee, ateájra'a á jaata'a, já'ahua'a í mar jetze.” Aj pu i xaa ayén teja'uré'enejsin, ti ayén huárini í jíri.

²² 'Setíj sena'a sej siyen tí'ijhuavii í Dios, ti pua'a siyen té'atzaahuate'e, aj xu xaa ra'ancuré'asin.

A'ijna í tíjín antiújmua'aree í Jesús

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Aj pu i Jesús a'uteájrupi teyujta'a a'u ti e'eráyaujta'a Tí'ij a'ín tihua'umua'aten í teite, a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, majta í vaujsi, a'íi mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'itájni hui jín peti'itíjvee pej pi piyen ríci? ¿A'ataani muaatá'a pej piyen huárini?

²⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Niche'e seíj tejámuaata'íhua'u. Tí pua'a siyen tinaatá'ixaate'en se'ájna jime'e, aj nu xaa niyen tejámuaatá'ixaate'esin tí'itíj í nej jín tí'itíjvee nej ni niyen ríci. ²⁵ A'íjna í tí jín tí'itíveeca'a a'ájna í Juan tí'ij huá'umuai'íhua í teite, ¿a'uné jetze a'uvé'emej? ¿Ni u ta japua, Dios tí'éesejre'e, na'ari íiyen chaanaca japua, huá'a tzajta'a í teite?

Mat'íj mi tí'itírixaa rujímua'a. Miyen tíjín:

—Tí pua'a tiyen tiraata'ixaate'en yee Dios pu ya'uta'íteca'a, a'íi pu ayén titaatá'ixaate'esin yee a'iné 'een jín tecaí rá'atzaahuate'e te'ájna. ²⁶ Mí teajta iteen, capu hui rí'iri tej tiyen raataxáj yee teteca mú ya'uta'íteca'a a'iné tehuá'atziíne'e í teite. Najmi'i mú miyen rá'atzaahuate'e ti a'ín Juan tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

²⁷ Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa me'ájna í Jesús. Miyen tíjín:

—Catu ramua'aree.

Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu neajta ínee amuaatá'ixaate'esin tí'itíj í nej jín tí'itíjvee nej ni niyen ríci.

Jíme'en í mej i'i yaujmu'ame'en, í mej hua'apua

²⁸ Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Casi'i, a'iné tejamuá'amitíejte'e a'ájna jime'e i niuucari. Ja'atí pu hua'apuaca tiyaúumua'a. Aj pu i e'iré'ene í seíj jemi. Ayee pu tiraata'íteca'a tíjín: “Niyauj, aricu patá'aj teja'umuári'en íjii a'u nej uuva á'uuhuii.” ²⁹ Aj pu i a'ín yaujra'an ayén tiraatá'ixaa tíjín: “Canu niyen rini.” Mí ajta a'ín, seicié pu tiu'umuá'aj. Aj pu i xaa u á'ume tí teja'umuári'en. ³⁰ Ajta á'iyen, a'ín ya'upuáara'an e'iré'ene í seíj jemi. Ayee pu che'atá tiraata'aíj a'ájna tíj ajta ari í seíj tiu'uta'aíj í ta'amuájca. Ajta a'ín yaujra'an, ayée pu tiraatá'ixaa tíjín: “Aa ní'ijta, ayée nu rini.” Mí ajta caí, capu. Capu á'ume tí teja'umuári'en.

³¹ 'Niché'e a'atzu tejámuaata'íhua'u. A'íime í mej hua'apua, ¿a'ataani ayén huaríj a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í ya'upuáara'an?

Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—A'íjna, í ta'amuájca.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'lira'a jime'e, a'íime í mej huá'ajijve'e í go-bierno jetze me'ecan, majta a'íime í 'uuca í mej huataúra'an tumin jime'e, a'íi mú á'amua'itín me'íjna jime'e mej mi a'uun a'uteárate Dios ti é'eseijre'e.

³² 'Ayee pu'u tí'een, a'iné ayée pu hui 'een jín mú a'uvé'emej a'íjna í Juan ti i ayén tejámuaatá'ixaate'en a'ij sej ye'í huárini í Dios jemi. Mí seajta mú'een, caxu rá'antzaahuate. Majta me'ín í mej huá'ajijve'e, majta a'íime í 'uuca í mej huataúra'a tumin jime'e, a'íi mú xaa rá'antzaahuate. Mú'een xu ráamua'areeri'i se'íjna. Capu amín a'ij, aúche'e pu caí ti'tíj a'amua jetze tásiseiri sej si seicié tiú'umua'ati, sej si rá'antzaahuate'en.

Jíme'en í mej tí'imijhuacare'e í mej majta a'ij pua'a tí'iteitestecca'a

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ 'Xáanamua'jri'i se'í i niucari. Ja'atí ti nu'u ayén uuva huáhuui. Ajta raaré'ana tejcuá jime'e. Aj pu i ti'tíj até'ijche ti tzajta'an rámi'iyé já'ara'ara'an í uuva. Ajta nu'u ti'tíj ájtaahuaca'a mej japuan hua'íxi'ere'en mej mi raase'íj nainjapua a'utí ja'u'ástime mej tí'imijhuaca.

'Ayee pu a'íjna jín huaríj, aj pu i hua'utáne'ijte í chuej mej mi tiraanájchite'en caj je'icáca. Aj pu i á'uraa a'íjna í ja'atí se'íj chue'jra'a japua.

³⁴ 'Tí'ij nu'u teja'uré'ene mat'íj pua'a raju'uraca a'íjna í uuva, seica pu huata'íteca'a a'íme'í í mej tí'ijvaire'e mej mi hua'utáhuavii a'achú ti caj tí'ijci'iti a'íjna ti tíchuej. ³⁵ Majta me'ín í chuej mej huataújne'íj, a'íi mú hua'uvívi'i a'íme'í í mej huata'ítí'ihuaca'a. Se'íj mú huatée'vaxi. Majta se'íj mú huajé'ica, majta í se'íj, meraate'átu'asixi tetej jime'e. Camu ti'tíj hua'utá'a.

³⁶ 'Ajta nu'u a'íin í ti tí'ira'ajite'eca'a, seica pu ajtahua'a huata'íteca'a. Mu'uri jaítze'e i'i mu'iicáa. Majta me'ín í chuej mej huataújne'íj, ayée mú che'atá mena'a huá'uruu a'íme'í í mej huata'ítí'ihuaca'a.

³⁷ 'Yee pu nu'u teuumé'eca. Tí'ij jí, a'íi huata'íteca'a a'íjna í ruyauj. Ayee pu tiu'umuá'aj tijín: “Merá'antzaahuate'esin sein.”

³⁸ 'Majta me'ín í chuej mej huataújne'íj, mat'íj raase'íj me'íjna í yaujra'an, ayée mú tiraaxi'epi'íntare rujímua'a tijín: “A'íi pu a'íin pú'een, í ti nain tí'ijci'iti. Che'eré, tíché'e raajé'ica ti ij téjmi ta'áa á'ara'ani.” ³⁹ Aj mú nu'u mi rajví'i me'íjna í yaujra'an. Mat'íj mi ru'irájrie á pua'acié. Majta raajé'ica.

⁴⁰ 'Me'ecui ari'icu, ¿a'iné tejamuá'amitíe'jte'e mú'ejmi? Tí'ij mú a'uvé'eme'en a'íjna í á'ara'an í chuej, ¿a'iné ti'tíj huá'aruuren a'íme'í í chuej mej huataújne'íj?

⁴¹ Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—A'íi pu caí hua'acu'uvée hua'antipúa'ajte'esin a'íme'í í mej a'ij pua'a tí'iteteite. Ajta, a'íi pu hui seica huatani'ijte'esin í chuej. Majta me'ín, ayée mú xaa raatá'asin í ti ráaci'iti tí'ij a'ájna teja'uré'enen mat'íj pua'a tí'iju'uraca.

⁴² Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni secaí ja'anáj ra'u'íjve í yu'uxari jetze se'íjna i niucari ti ayén jíme'en yee:

A'íjna i tetej i mej raaté'uu, ájca'i mej ya'uhuá'axi í mej chí'ij ta'ahuaca;

ayén pu te'irájraa ti a'íin pú'eene'e já'araa ti i'i esquineero?

Tavástar'a pu ayén ráaruu, ajta rí'i te'utéevatzi í tatzajta'a.

⁴³ 'A'íj pu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, Dios pu amuá'ari'lira a'íjna ti teja'amua'ac'i'itíche'e júte'e ti é'eme'ecan í Dios jemi. A'íi pu hua'utá'asin seica í mej miyen rini a'ij ti tiraavíjte'e. A'íi mú ra'ará'astijre'esin xaa ne'u. ⁴⁴ Ajta a'íin i tetej, ti

pua'a ja'atí japuan tíveti, a'íjna í ja'atí huaténa'axíjsin a'íjna í tetej japua. Na'ari caí, ti pua'a a'ín tetej án é'ejveti japuan seíj í tevi, aj pu í a'ín ra'iráxayeepe'esin í tevi. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁴⁵ Majta me'ín í mej tí'ajta teyujta'a, majta a'íime í fariseos, matí'ij ráanamujri'i a'ij ti Jesús tí'ixajtaca'a niuucari jime'e, aj mú mi ráamua'areeri'i ti a'ín a'ímej téxajta'ajme'e.

⁴⁶ Matí'ij mi ráahuau a'ij mé ye'í huárini mej mi raatéevi'i. Mí majta, camu miyen huaríj a'iné mehuá'atziine'eca'a a'ímej í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. A'íime í teite, naími'i mú miyen ramua'areereca'a ti Jesús a'ín pú'eene'e seíj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

22

Jíme'en í mej jín tí'iyestehua'a ti pua'a ja'atí huaténeiche (Lc. 14:15-24)

¹ Ajtahua'a pu Jesús ayén tihua'utá'ixaa niuucari jime'e. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

² —Ayeé pu Dios huá'aruure í teteca mej íiyen japuan cñne í chaanaca ti Dios te'áijta. Ayeé pu che'atá na'a huá'aruuren tíj a'íjna í rey ti tiú'uyeste a'íjna jime'e ti yaujra'an huaténe'icheca'a.

³ 'Ajta a'ín í rey, a'í pu nu'u hua'uta'íteca'a a'ímej í mej tí'ijvaire'e mej nu'u u hua'utájeeve a'ímej í ti ari hua'utá'ínee. Mí majta a'ímej í mej huatá'iniihuaca'a, camu á'ujca'anejca'a mej á a'ire'enen.

⁴ 'Ajtahua'a, seica huata'íteca'a mej mi majta hua'utájeeve. Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ijvaire'e tíjín: “Ayeé xu yeehui tihua'utá'ixaaate'en a'ímej nej neri hua'utá'ínee tíjín pu'uri tiu'utéatime í cua'ira, pu'uri ajta tiu'uta'aíjtaca'a mej huá'ucui'ini í ye'emuaate ti tihua'uci'imite, huáacasi, majta puuyesi. Nain pu yeehui ari huaxí'epi'ín tej ti tiú'uyesten.”

⁵ 'Majta me'ín í mej huatá'iniihuaca'a, camu a'atzu huá'utzaahua. Ma'ucíjxi micu. Seíj pu a'uun á'ume a'u ti tejé'ehuaste'e. Ajta seíj, a'úu pu á'ume a'u ti tejá'atua. ⁶ Majta í seica, a'í mú nu'u hua'uvívi'i í mej tí'ijvaire'e me'íjna í rey. Majta a'ij pua'a huá'uruu. Majta huá'ucui seica.

⁷ 'Jé'ecan pu nu'u huataniú'ucaca'a a'íjna rey. A'í pu hua'uta'íteca'a a'ímej í xantaaru'u. Matí'ij mi huá'ucuii naíjmi'ica í teite. Majta raaré'atai í huá'achi'i.

⁸ 'Aj pu í a'ín í rey ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ijvaire'e tíjín: “Pu'uri huaxí'epi'ín tej tí'iyesten. Mí ajta, a'ímej í nej neri hua'utá'ínee, capu ayén hua'ucí'i mej mú mú a'uvé'uju'un. ⁹ Sericu mú'een, tíj na'a ti cure'enéjme í caaye, setá'aj hua'utá'ínen matíj mena'a í teite a'achú sej pua'améca jé'eteuni.”

¹⁰ 'Matí'ij mi huiráaci caaye jetze a'íime í mej tí'ijvaire'e. Jéihua mú huá'ajseij í teite a'achú mej pua'améca á'uteu, í mej a'ij pua'a tí'iteteite, majta í mej r'íi tí'iteteite. Ayeé mu'u pua'amé a'uteájrupi u chil'ita a'achú mej ú'uve.

¹¹ 'Aj pu nu'u í a'ín rey, a'uteájrupi a'ujna tí'ij a'ímej huaseíj í ti hua'utá'ínee. Aj pu í ja'atí huaseíj ti caí ayén tí'itéechen a'ij ti tiraavíjte'e ti pua'a seíj huaténeiche. ¹² Ayeé pu tiraata'íhua'uri'i tíjín: “Casi'i, ne'amiigu, ¿a'iné tiu'utá'iristareca'a pej caí piyen éene'e tí'itéechen a'ij ti tiraavíjte'e, pej uteárute peyujna?” Ajta a'ín í ja'atí, capu nu'u a'atzu huataniú.

¹³ 'Aj pu í a'ín rey ayén tíhua'uta'aíj a'ímej í mej tí'ijvaire'e tíjín: “Setá'aj yeehui ra'amují'ici'en muájca'are'ara'an jetze, seajta ícájr'an jetze. Seajta, mé pua'acíé ya'urájrieeni a'u ti a'utíca'a. A'uu mú yeehui ruyeíne muá'aju'un, majta rutamej jín ancuré'ujci'imée muá'aju'un me'íjna jime'e í mej rajpuaíjtzi.”

¹⁴ 'Majta me'ín ti Dios huá'ajee, a'í mú mu'íi. Mí majta, me'ín ti Dios hua'avé'ehuau, camu mu'íi, sino cíj mu'u, micu.

Jíme'en í mej jín tí'ina'achitaca í í gobierno jemi
(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Majta me'ín í fariseos, a'íí mú a'ucíj. Majta miyen raaxí'epi'intare mej mi raatémua'itín me'íjna í Jesús ti ij a'íín ayén auté'itzen mej mi me'íjna jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. ¹⁶ Matí'ij mi seica huata'áiteca'a mej mi tiu'uxáj jamuan í Jesús. Aj mú mi a'ucíj, majta seica jamuan í mej jamuan á'ujujhua'ane'e a'íjna í Heródes.

Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—Maeestru, a'ij tu mua'aree ti caí ti'itíj timuá'aturaate'e, pajta hui piyen tzáahuati'ira'a jín tí'imua'ata a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Mú'ee pej caí tí'ajaahuate'e í teite jemi a'iné capu mú'etzi jetze ruxe'eve'e ja'atén mej pú'een. ¹⁷ Patá'aj piyen titaatá'ixaate'en yee: ¿Ni qui xí'epi'ín tej te'íín tiu'unájchi a'íjna jime'e í mej huá'ajijve'e í gobierno jetze me'ecan nusu tecaí? ¿Ni qui tiyen tiraanájchite'en te'íjna ti tí'ita'ajte'e ti ayén ántehuaa tijín César?

¹⁸ Ajta a'íín í Jesús, pu'uri ramua'areereca'a mej caí miyen tí'ira'ihua'u jé'iyecan jime'e sino ayée mú raxí'eve'eca'a mej a'ij pua'a ráaruuren. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu caí siyen tí'ijri'ire jé'iyecan jime'e. ¿A'iné 'een jín siyen tí'itese'e sej naateevi'i? ¹⁹ Tumin senaatasejrate'e í mej jín tí'inajchita me'íjna í mej jín huá'ajijve'e.

Aj mú mi seij ye'evé'e'ite, í tumin. ²⁰ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani í néerime'ara'an a'aseijre'e? ¿A'iné ántehuaa yéj ti á'ayu'usi'i?

²¹ Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—Amíjna ne'u í tej tiyen ratamuá'amua tijín César.

Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen huárini. Seraatá'an se'íjna í César a'achú ti caj tí'iraci'iti, seajta raatá'an í Dios a'achú ti caj tí'iraci'iti a'íjna.

²² Matí'ij miyen tiráanamujri'i, jé'ecan mú naa rí'i tira'utaseíj. Matí'ij mi á yaúurie. Majta a'ucíj.

Jíme'en a'íjna xicájra'a mej jetzen majtáhua'a huatarújsin í mi'ichite
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ A'ájna xicájra'a jetze, a'íí mú majta á e'iré'ene a'íime í saduceos. Ayee mú tí'ixaxa'a a'íime ti jíme'en yee camu ché'e huatarújsin í mej huácuii. Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesús tijín:

²⁴ —Maeestru, ayée pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan. Tí pua'a nu'u ja'atí ti neiche, ti pua'a a'íín caí tí'tí'iríjmu'a'a huámí'ini, ruxe'eve'e nu'u ti a'íín ihuáare'ara'an ra'ancuré'evi'itín a'íjna ti ratévi'itine'e í ti huamí'i ti ij tí'tí'iríjmu'a'a á'ara'ani a'íjna jetze me'ecan.

²⁵ 'Ayee pu hui ja'anáj tiuju'uríj téjmi tzajta'a. Mua'aráhua'apuaca'a me'íjna í ru'ihuaamua'a. Ajta a'íín ti i'ivasta'a, a'íí pu huaténe'icheca'a. Ajta á'iyen huamí'i. Aru capu tí'tí'iríjmu'a'a já'araa a'íjna ti ratévi'itine'e. A'íí pu jemi huateájturaa a'íjna ti ra'ité'ase. ²⁶ Ayee pu che'atá na'a tiráaru a'íjna í juutzeájra'an í ti ra'ité'ase í ti vásta'a me'ecan, a'íí pu ajta caí tí'tí'iríjmu'a'a já'araa, huamí'i. Ajta á'iyen í seij, í ti i'li huaíca, a'íí pu ra'anténexcaca'a. Ajta, ayée pu che'atá na'a tiráaru. Ajta á'iyen, ayén te'irájraa ti ayén tihuá'uruu naíjmi'ica í mej aráhua'apua. Capu ja'atí tí'tí'iríjmu'a'a já'araa. ²⁷ Tí'ij jí, a'íín 'íita'a ajta huamí'i.

²⁸ 'Ari íjii, ¿a'ataani hui íra'ara'an pú'éene'e a'ame, a'ájna xicájra'a mej jetzen majtáhua'a huatarújsin? Naíimi'i mú xaa ratévi'itine'e, a'íime í mej aráhua'apua.

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Sete'uteújxua mú'een a'iné caxu ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Caxu seajta ramua'aree a'ij ti 'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios. ³⁰ A'ájna xicájra'a mej jetzen huatarújsin í mi'ichite, camu miyen néjne'ichen í teteca. Majta í 'uuca, camu majta viichen, sino ayée mú éene'e muá'aju'un matíj a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua Dios ti é'eseijre'e.

31-32 'Mí seajta mú'een, jíme'en a'ájna xicájra'a mej jetzen huatarújsin a'íime í mej huácuii, ¿ni tzaa secaí ja'anáj ra'ujjve í yu'uxari jetze a'ij ti Dios tejá'amua'ixaate'e tijín: “Nee nu nauj huá'a Dios pú'een a'ímej í á'amua'ya'upua, a'ájna í Abraham, ajta a'ájna í Isaac, ajta a'ájna í Jacobo”? Dios pu tihuaú'ixaa cumu mej mauj ruurica'a. A'íj pu jín, a'íi pu a'íin pú'een í huá'a Dios a'ímej í mej ruuri. Capu huá'a Dios pú'een a'ímej í mej mi'ichite. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

33 Majta me'ín í teite í mej e'etiújsej í jemin, jé'ecan mú naa r'íi tira'utasej me'ájna jime'e a'ij ti a'íin tihua'amua'atejca'a.

Jíme'en í niuucari í mej jín tí'ajta, í ti jaítze'e ruxe'eve'e
(Mr. 12:28-34)

34 Majta me'ín í fariseos, mat'íj ráamua'areeri'i ti Jesús ayén hua'utémua'iti a'ímej í saduceos, aj mú mi tiújsej. 35 Ajta se'j ti huá'a jetze ajtémecantaca'a, temua'a pu tiraay'íitihua'a a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. A'íi pu ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

36 —Maeestru, ¿ti'itájni niuucarijra'a jaítze'e ruxe'eve'e í ti ra'uyú'uxaca'a a'ájna í Moisés teecan?

37-38 Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—A'ii pu a'íin pú'een í niuucarijra'a í ta'amua'jca, ti jaítze'e ruxe'eve'e caí máaj se'j niuucarijra'a, ti ayén tijín: “Patá'aj piyen r'íi te'utá'amua'ati í á'a tzajta'a í Dios jemi, nain í pej jín r'íi te'utá'amua'ati, a'achú pej caj té'aca'ane í á'axiejniu'uca jetze, pajta nain jín á'axe'evi'ira'a jime'e, ajta á'amua'atziira'a jime'e.”

39 'Ajta, ayée pu hui che'atá na'a 'een í ti ra'ité'ase tijín: “Patá'aj nu'u piyen che'atá pena'a r'íi tirájcha'íi í axí'ej tevi patíj asej ti'ití'á'acha'íi.” 40 Nain a'ij ti ra'uyú'uxaca'a a'ájna í Moisés teecan, ajta nain a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, nain pu jín ayén tirájteusin a'ájna jime'e i ti tí'ihua'apua i niuucari. —Aye pu Jesús tiraatá'ixaa.

¿A'ataani yaujra'an pú'een a'ájna í ti Dios ra'antíhua'u?
(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 Maúche'e mú e'eré'ete'ecaa a'íime í fariseos. Tí'ij jí Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

42 —¿A'iné tejamuá'amitíejte'e mú'ejmi jíme'en a'ájna í Ciríistu'u, ti Dios án yá'ujra í ipuari japua? ¿A'ataani yaujra'an pú'een?

Aye mú titeetaniú tijín:

—A'íi pu hui rayauj a'ájna í David teecan.

43 Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Tí pua'a ayén ti'ayajna, tí'ij a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios raatá'a ti David tiu'utaxájtaca'a a'ájna jime'e í Ciríistu'u, ¿a'iné 'een jime'e David ayén raatamuá'a tijín nevástara'a? Aye pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í David teecan tijín:

44 Tavástara'a pu ayén tiraatá'ixaa a'ájna i nevástara'a ti jíme'en yee:

“A'ujyejxi'i ipuari japua íye neri'irínta'a.

Paúche'e huatéjcatii ajta nena'a caí hua'utémua'itin í mej muájcha'íire'e.”

45 'A'ij pu jín, ti pua'a David ayén raatamuá'a tijín nevástara'a, ¿a'iné tí'iri'iri ti a'íin Ciríistu'u ayén a'íin pu'éene'e á'ara'ani í yaujra'an? Capu a'ij tí'iri'iri xaa ne'u, a'iné Ciríistu'u pu jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee caí David teecan ayén tí'itéveeca'a.

46 Majta me'ín í mej ráanamujri'i, camu a'atzu a'ij tirájteu a'ij mej tiu'utániuuni. Tíj na'a a'ájna'ímua, capu ché'e ja'atí á'uca'anejca'a ti ayén tiraata'íhua'u.

23

Jesús pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte a'ímej í fariseos, majta a'ímej í mej tí'imua'atacare'e í yu'uxari jetze

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Aj pu i Jesús hua'utá'ixa a'ímej í teite mej jemin e'etiújseire'eca'a, ajta a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayen tijín:

² —A'íime, í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, majta a'íime í fariseos, a'íi mú títeté'u'upu'u teyujta'a mej mi miyen che'atá mena'a tihuá'umua'aten í teite í yu'uxari jetze a'ij ti rijca'a a'íjna í Moisés teecan. ³ A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e sej si hua'ará'astijre'en, seajta siyen huárini nain jime'e a'ij mej tejá'amua'ixaate'e.

'Mí seajta mú'een, caxu siyen che'atá sena'a rijca a'ij mej ye'í rici a'iné camu miyen jé'iyecan jín tí'ijri'ire a'ij mej tejá'amua'ixaate'e. ⁴ Ayee mú ve'ecán jín tihua'a'íjcate'e í teite a'íjna jime'e ti ayén huápi'i muári'eri ti caí ja'atí raayí'iti ti ayén huárini. Majta á'iyen, a'íi mú hua'uta'a'ijte'esin í teite mej nu'u mi me'íjna jín ra'ará'astijre'en. Mí majta me'ín, camu a'atzu taúra'aca ti ij ayén che'atá na'a tihuá'uci'iti.

⁵ 'Matíj mena'a mej miyen rici, ayée mu'u rici jéjre'ecitze'e mej mi teite hua'usej. Antajíya'ujme'en mú ratá'ahuaca me'íjna í mej jín antéujj'íci'ejme í rumu'úu jetze, majta títi'íjmé'en te'ejvíjxi a'utí ti aucástimee í hua'asiicu'u. ⁶ Jé'ecan mú raxí'eve'e ti tihuá'uci'iti mej a'ujrá'ase ípuari japua jamuan a'íjna í ti antiújmua'aree a'íjna jime'e í mej jín tí'iyeste. Ajta hua'atáyujta'a, ayée mú raxí'eve'e mej a'ujrá'ase í ta'amuájca ípuari japua a'uj mej á'araraase í huá'avaujsimua'a. ⁷ Jé'ecan pu hua'ará'ananajche mej me'ín teite hua'utateújte a'ájna a'u mej tí'itu'araca. Ajta, ayée pu hua'ará'ananajche mej teite miyen tihuá'ajeeve tijín nevástara'a.

⁸ 'Mí seajta mú'een, caxu siyen rahuauca ti ij ja'atí ayén tejamuaatájeeve tijín nevástara'a. Caxu xaa ne'u, a'iné naíjmi'i xu ru'ihuaamua'a, ajta seíj pu'u pú'een í á'amuavastara'a. A'íi pu a'íin pú'een í Dios. ⁹ Seajta mú'een, caxu siyen ja'atí huatámua'ati tijín niyá'upua, a'iné seíj pu'u pú'een í sej seri rájya'upua. An pu é'eseijre'e u ta japua.

¹⁰ 'Caxu seajta rahuauca mej miyen tejá'amuaajeeve tijín nemaestro. Caxu a'atzu, a'iné seíj pu'u pú'een í ti i'í á'amuamaestru, inee i nej i'í Ciríistu'u, ti Dios án neja'ujyejtzá ípuari japua.

¹¹ 'Ajta, a'íjna ti jaítze'e ve'ecán jín tí'itájvee a'amua tzajta'a, a'íi pu hui amuaatévare'esin naíjmi'ica mú'ejmi. ¹² Ayee pu'u, a'iné ja'atí ti na'a ti á'ujtzaahuate'e ti nu'u ve'ecán jín tí'itájvee, Dios pu raatá'asin ti ciliéene'e jín te'enteárute. Mí ajta, ja'atí ti na'a ti jé'iyecan jín ruseijrata ti ciliéene'e jín tí'itájvee, Dios pu ayén raatá'asin ti te'enteárute tí'itáj jime'e ti ve'ée.

¹³ 'Setá'aj huataújxiemiste'en mú'een mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'í fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e a'iné caxu araúraste rujímua'a. Ayee xu tihua'atánaamua í teite mej mi caí a'uteárute a'u ti Dios é'eseijre'e u ta japua. Caxu á'ujca'ane sej siyen huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Caxu seajta hua'atá'aca mej mi miyen huárini mi seica í mej tí'itese'e mej mi me'uun a'uteárute.

¹⁴ 'Seajta, setá'aj siyen huataújxiemiste'en, mú'een mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'í fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e a'iné caxu araúraste rujímua'a. Ayee xu tihuá'ari'ira í huá'a chí'ij a'ímej í mej 'uuca, mi mej majta rujímua'atajme. Seajta á'iyen, a'uun xu a'uteáru'ipi u teyujta'a; seajta a'ateví'i jín rahuavíraca í Dios jemi. Mú'een xu siyen ruseijrata sej nu'u caí tí'itáj jín auteájturaa. A'íj pu jín jaítze'e xu rajpuaítzi xá'aju'un.

'Seajta, setá'aj siyen che'atá sena'a huataújxiemiste'en mú'een mi sej caí rí'i mé titeumuámua'aree. Capu tí'itáj tásiseiiri á'amuatzajta'a.

15 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'i fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e a'iné caxu araúrate rujímua'a. Ayee xu íiyen cüne nainjapua í chaanaca, seajta yen cüne í jaj japua sej si sej huatémua'itín ti ij a'ín ayén tí'tiújcha'íi setíj mú'een. Seajta, set'íj raatémua'itín, ayée xu tihuá'umua'aten ti ij á'iyen jaítze'e amuaatémua'itín jeíhua a'íjna jime'e ti a'ij pua'a tí'itevistan, ajta tí'ij a'ín jeíhua pu jaítze'e rajpuaítzi a'ame secaí mú'een.

16 'Ayee xu si éene'e seuj tihuá'amua'ate. Ayee xu tí'ixaxa'a mú'een tijín: “Capu tí'itíj vaire'e ti pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en í teyuu, sino ti jime'en yee ti pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en a'íjna í oro ti teyuu jetze seijre'e, aj pu xaa ayén ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén araúrasten a'íjna jime'e ti te'ataújratzii.”

17 'Mú'een xu caí tí'itíj ú'umua'aree, mi sej caí tivejáu'itíe. ¿Tí'itáani jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi? ¿Ni a'íjna í oro ti teyuu jetze seijre'e na'ari í teyuu ti tzajta'an Dios huatéura'ate'en a'íjna í oro? 18 Jee xaa ne'u, jaítze'e pu ruxe'eve'e í teyuu. Ayee xu seajta tí'ixaxa'a mú'een tijín: “Tí pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en a'íjna ti japuan tiu'utámua'i'vejta, capu tí'itíj a'ij tí'ivaire'e.” Mí seajta siyen tí'ixaxa'a tijín: “Tí pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en í mua'i'ivéjri ti án yá'ujra japuan a'íjna ti japuan tiu'utámua'i'vejta, aj pu xaa ayén a'íjna jín ruxe'eve'e ti araúrasten.” Capu tí'itíj a'amua tzajta'a tásiseiri.

19 'Mú'een, mi sej caí rí'í mé titeumuámua'aree, ¿tí'itáani jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi? ¿Ni a'íjna í mua'i'ivéjri na'ari a'íjna ti japuan raatámua'i'ivajtaca'a, a'íjna ti japuan Dios huatéura'ate'en a'íjna í mua'i'ivéjri? 20 Jee xaa ne'u, jaítze'e pu ruxe'eve'e a'íjna sej japuan án yá'ujra í ti tiu'utámua'i'vejta.

'Ayee pu'u tí'een, a'íjna ti te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna ti japuan tiu'utámua'i'vejta, ayée pu 'een jín te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna í tí'itíj, ajta niuucajtze'en naíjmi'í tíj na'a ti án japuan yá'ujra. 21 Ajta a'íjna í ja'ati ti ayén te'ateújratziira niuucajtze'en í teyuu, a'í pu te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna í teyuu, ajta niuucajtze'en Dios ti ari huirájca a'ujna.

22 'Ajta, ti pua'a ja'atí ayén te'ateújratziira niuucajtze'en u ta japua, ayée pu che'atá na'a te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna í ípuari Dios ti án japuan 'é'e yé'ixaca. A'íj pu jín, ayée pu che'atá na'a te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna í Dios ti án 'é'e yé'ixaca japuan a'íjna í ípuari.

23 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'i fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire jé'iyecan jime'e a'iné caxu siyen ra'ará'astijre'en nain jime'e a'ij ti té'eyu'usí'í í yu'uxari jetze. Mú'een xu xaa raatá'an ja'icáj ti ruxe'eve'e a'íjna jime'e í sej jín rá'ancacare'en í sej racua'aca se'íjna í menta, seajta se'íjna ti naa teáarí'e, anis tí'itíj, seajta se'íjna í cumiinu.

'Mí seajta, caxu a'atzu ra'ará'astijre'en se'íjna jime'e í ti jaítze'e ruxe'eve'e ti ayén ti jime'en yee: “setá'aj siyen raaxí'epi'íntari'ire'en a'ij ti tiraavíjte'e”, ajtahua'a seíj ti ayén yee: “setá'aj huá'ancu'uvajxi'ín í ruxí'ej teite”, ajtahua'a i'i ti jime'en yee: “setá'aj caí te'uté'ítze'aa'an seíj jemi.” Ayee pu xí'epi'ín éene'e á'ame'enche'e sej caí yá'uhua'anan se'íjna ti jaítze'e ruxe'eve'e, mú'een xu seajta siyen huá'iniiche'e í ti ciliéene'e seijre'e. 24 Capu hui tí'itíj a'amua japua nine'í, mú'ejmi, mi sej tihuá'amua'aten í seica. Jé'ecan xu tí'itese'eca'a sej si siyen ra'ará'astijre'en se'íjna jime'e í niucari ti caí jeíhua ruxe'eve'e. Mí seajta mú'een, xu'uri mé rúurie se'íjna í Dios ti raaxájtaca'a a'íjna í niucari.

25 'Setá'aj huataújxiemiste'en mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze. Caxu siyen tí'ijri'ire jé'iyecan jime'e. Ayee xu tí'ite'íhuaca, seajta naa éene'en tiu'uteujchéete'en sej si naa éene'en xá'ara'ani mé jéjre'e. Mí seajta, í ru tzajta'a, jé'ecan xu a'ij pua'a tí'iteteite, a'íjna jime'e sej seri tihuá'urí'iri'í í tihua'áa í seica, seajta sej caí á'ujcu'uvejca'a í sej jín tiu'utémua'ití. 26 Mí pej i'i fariseo ti caí tí'itíj a'atzajta'a tásiseiri,

pauj mi'i rí'i uhuá'aruuren í ti ú'useijre'e í á'a tzajta'a. Aj pu xaa, naa seíre'e a'ame í ti é'eseijre'e mé jéjre'e.

²⁷⁻²⁸ 'Setá'aj huataújxeemiste'en mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e. Mú'een xu siyen naa seijre'e mé jéjre'e. Seajta mú'een, a'ij xu pua'a tí'iteteite í ru tzajta'a. Aye'e xu 'een tíj huá'achi'i í mej tzajta'an huajé'enaamuaca í mej meri huá'acuii. A'iné ayé'e mú' racácuainare'en mé jéjre'e, a'íj pu jín naa seijre'e a'íjna í huá'achi'i. Mí ajta, u tzajta'an, jeíhua pu te'urá'a í tihuá'acari, ajta í tihuá'ahua'ira'a ti ari tí'ipeti. Aye'e xu che'atá sena'a a'ij pua'a 'een í ru tzajta'a a'íjna jime'e í sej caí siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e, seajta a'ij pua'a rici.

²⁹ 'Setá'aj huataújxeemiste'en, mú'een mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'i fariseos. A'iné caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e. Aye'e xu rá'ajta'ahuaca í huá'achi'i í mej tzajta'an hua'ateájtuaani í mej meri huá'acuii, í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Seajta siyen tiracámeijra mé jéjre'e temua'a naa a'íjna huá'achi'i mej tzajta'an hua'ateájtuaani a'ímej í mej rí'i tí'iteteitestaca'a.

³⁰ 'Seajta siyen tí'ixaxa'a tíjín: "Tí pua'a tiyen ruuri tá'ara'aniche'e a'ájna'imua mat'íj yé chejca'a a'íme tavaújsimua'a teeca, catu xaa ne'u tiyen che'atá tena'a hua'ucui'iníche'e a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a mat'íj tihuá'ucuii í tavaújsimua'a teeca." ³¹ A'íj xu jín siyen té'antzaahuate'en í ru jetze í sej se'ín pú'een huá'ahuaacixa'astemua'a a'ímej í mej huá'ucuii a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. ³² Aye'e xu'u i, setá'aj raanaíjmire'en a'íjna í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'íme í ruvaújsimua'a teeca.

³³ 'Mú'een xu a'ij pua'a tí'iteteite, mi sej a'íjna jetze airáne í cu'ucu'u ti tí'ihua'itaca, ¿a'iné tejamuá'amitieje'e? ¿Ni qui ayén yee mú'een xu huateújvare'esin ti ij caí Dios amuaatá'an í puaíjtzi? Ayej xaa ne'u ti'ayajna, puaíjtzi pu á'amuci'iti tíj na'a rusén jime'e. ³⁴ A'íj nu jín niyen tejámuata'ítira a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, neajta seica í mej rí'i mé titeumuámua'aree, neajtahua'a seica í mej tí'imua'ata. Mí seajta mú'een, seica xu cui'ini, seajta seica siyen huá'atatan í cúruu jetze, seajta seica, ayé'e xu tihua'uté'vaxi'isin u á'amuateyujta'a. Seajta seica, ayé'e xu hua'utamuárite'esin a'u ti é'echajta'a, seajta méyee.

³⁵ 'Aye'e pu'i 'een jín tejá'amuci'iti nain jín í puaíjtzi í mej jín titéecui íiyen chaanaca japua tíj na'a mej raajé'ica a'íjna í Abel teecan ti yú e'iré'ene mat'íj raajé'ica me'íjna í Zacarías í ti yaujra'an pú'een'e a'íjna í Berequías. A'uu mú' ya'ujé'ica já'ita'a ti a'utéjvee í hua'ateyuu, ajta a'íjna í mej japuan tiu'utámua'ívejta.

³⁶ 'Aye'e nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. Naíjmi'i jime'e í mej miyen a'ij pua'a rijca'a, puaíjtzi pu tihuá'aci'iti a'ímej íjii mej yéchej a'íjna jime'e.

*Jesús pu nu'u huaújyeineca'a jime'en a'ímej í mej Jerusalén e'echéjme'e
(Lc. 13:34-35)*

³⁷ 'Seajta mú'een, mi sej Jerusalén huachéjme, naími'i mú'een mi sej Jerusalén jetze ajtéme'ecan, jé'ecan nu huatánxeemijte'e mú'ejmi jemi, a'iné ayé'e xu huá'acui'ica a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Seajta mú'een, siyen hua'uteátu'asixi a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tejá'amua'aijte'e mú'ejmi. Mu'íi nu niyen tí'ijxe'eve'eca'a nej niyen rí'i tejamuáacha'ín, nej ni amua'irájtuaani. Néjxe'eve'eca'a nej niyen amuáaruuren tíj tecuara'i ti hua'antéseire'e í chí'pili'ise ti hua'ava'ana í ru'ana jime'e. Mí seajta mú'een, caxu siyen tí'ijxe'eve'eca'a.

³⁸ 'Casi'i mú'een, pu'uri tén nej yé rúurieeni a'íjna xicájra'a nej jetzen raatátuaani í a'amua'achi'i. Muá'avi'in pu a'utéchaxi'sin. ³⁹ Aye'e pu'u, a'iné caxu ché'e ja'anáj neseijran ajta sena'a caí siyen raataxáj yee: "Ché'e huaújtemua'ave'en a'íjna ti ye'evé'eme niuucájtze'en a'íjna í tavástara'a."

24

*Jesús pu raataxájtaca'a mej nu'u raaté'uuna í teyuu
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)*

¹ Aj pu í Jesús huirájraa teyujta'a. Tí'ij huiiramé'eca, a'íí mú á e'iré'ene a'íime í mej jamuan á'ujjhu'a'ane'e. Aj mú mi raatajé ti nu'u raaseíj í seica í chí'ij ti huá'uu jetzen í teyuu. ² Ajta a'íin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Casi'í mú'een, ¿ni seri nain tí'iseij ti huá'uu iyecuí? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'ayajna. A'ájna xicájra'a mej jetzen nain huaté'uuna í chí'ij ti yé curé'eeve, capu ché'e seíire'e a'ame jaxu'u jetze tetej ti ru japua ticaíjme. Nain mú huaté'uuna temua'a naa.

*Jíme'en í ti huataseíjre'en tí'ij caí xi te'entipúa'ajte'en nain
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)*

³ Aj mú mi a'ucíj. A'uu mú a'ará'a jirí jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Aceituunajemi. A'uu pu a'utacaíca a'íjna í Jesús. Matí'ij mi á e'iré'ene jemín a'íime í mej jamuan á'ujjhu'a'ane'e mej mi tiu'uta'íhua'u avítzi jíme'e. Miyen tijín:

—Patá'aj taatá'ixaate'en ja'anáj ti ayén tí'irini. ¿Tí'itáani a'ij tí'iseijre'e a'ame tí'ij teja'uré'enen a'ájna xicájra'a pej jetzen pajtáhu'a'a áve'ecánesin, ajta tí'ij a'ájna pí tí'irijca ti te'entipúa'ari nain í ti tí'iseijre'e íyien chaanaca japua?

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Rí'í xu'u mú'een, ti ij caí ja'atí amuaacuanamuan. ⁵ Mu'ití mú hui huataseíjre'esin neniúucajtze'e, miyen tijín: “Nee nu ne'ín pú'een í Círístu'u, ti Dios á ne'ujyeíjza í ípuari japua.” Ayee mú hua'utémua'ití muá'aju'un jeíhua teite hua'itzi jíme'e.

⁶ 'Seajta siyen tí'inamujran mej nu'u meri tiné'use'esin á já'ahua'a na'ari mej nu'u meri tímua'a autéhuijsin mej tiné'use'en. Rí'í xu'u mú'een, sej si caí tí'itziíine'e, a'iné ruxe'ee'e ti ayén tiú'urini. Mí ajta, caxí pu a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen nain te'entipúa'ari.

⁷ 'Seica mú hui teitejra'a, majtáhu'a'a seica teitejra'a, a'íí mú naími'í hu-ateújne'usi'ite'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majtáhu'a'a í mej majta seica chuéjra'a japua a'uchéjme, a'íí mú naími'í huateújne'usi'ite'esin. Mu'icacié mú majta huatatiéjcu. Ajta huateújca'atzijxi'isin í chuej mu'icacié íyien chaanaca japua.

⁸ A'íi pu a'íin pú'een í ta'amujca í mej jín rajpuaíitzi muá'aju'un.

⁹ 'Aj mú mi miyen amuaaví'íiran seica jemi mej mi me'ín a'ij pua'a amuaáruuren, majta mej mi amuaacuí'ini. Matíj mena'a mej a'uchéjme íyien chaanaca japua, a'íí mú amujcha'íire'e muá'aju'un me'íjna jíme'e sej mú'een na'ará'astijre'e ineetzi.

¹⁰ 'A'ájna xicájra'a jetze, mu'ití mú mé nejaúujisin, majta seica maujtzeíra'amua'a muá'aju'un sej ajta sej. Majta tiú'ujcha'íire'e muá'aju'un. ¹¹ Majta mu'ití mú huataseíjre'esin a'íime í mej tí'íhua'ítaca me'íjna jíme'e mej nu'u Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Mehuá'acuanamuan jeíhua í teite. ¹² A'iné mu'uri jaítze'e a'ij pua'a rici í teite, camu ché'e ru'íhuaamua'a temua'a naa mú muá'aju'un. Mu'ití mú muári'erista muá'aju'un.

¹³ 'Mí ajta, Dios pu japuan niuuni a'íjna ti ayén té'eviicua'í ajta na'a caí huámi'íni.

¹⁴ Ajta, ayée pu amuacáí ruxe'ee'e sej si a'ucíjxi'ín nainjapua sej chuéjra'a japua sej si hua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Aj pu xaa te'entipúa'ari nain.

¹⁵ 'Ayee pu ajmí'í ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Daniel teecan mej nu'u tí'itíj huatéchajtza a'u ti Dios huatéúra'ate nain. A'íi pu nu'u a'íin pú'een a'íjna í tí'itíj ti a'ij pua'a 'een, ti xána'aví'ire'e, ti tziíni'ire'e. Ajta a'íjna ti rá'ajijve'e, ché'e a'íin yaú'itíee á'ara'ani a'íjna.

'Setí'ij raaseíj, ayée xu huárini mú'een. ¹⁶ Me'íin í mej Judea a'uchéjme, miché'e a'ucíjxi'ín ca'anacan a'u ti á'ujrime. ¹⁷ Ajta, a'ájna xicájra'a jetze, ti pua'a ja'atí án á'ujcatíí í ruchi'í japua ta'avé'enami'í, ché'e a'íin ca'anacan acájra'ani. Ché'e caí tí'itíj

huiirá'an í ruchi'itá, sino ché'e á'ura'ani ca'anacan. ¹⁸ Na'ari ti pua'a ja'atí tejé'emuari'e u ruví'ira'ata'a, ché'e caí a'uré'enine'ica'an í ruche ti ij rucixu huirápin, sino ché'e á'ura'ani ca'anacan.

¹⁹ 'Cui'i xaa ne'u, jé'ecan mú rajpuaítzi muá'aju'un a'ájna xicá'ra'a jetze í uuca mej a'utájucájme, majta a'íime í mej huá'atzi'itéjmee í ruyaujmua'a. ²⁰ Setá'aj siyen tiraatáhuavii í Dios jemi ti ij caí ayén ruxe'eve'e sej a'ucíjxi'in tí'ij huáseevi'in, na'ari a'ájna xicá'ra'a mej jetzen ruse'upi.

²¹ 'A'ájna xicá'ra'a jetze, jaítze'e mú rajpuaítzi muá'aju'un mej caí ja'anáj miyen tirajpuaíjtzica'a tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca. Capu ajta ché'e huá'aci'iti í puaijtzí a'ij ti tihuá'aci'iti a'ájna xicá'ra'a jetze.

²² 'Ajta, ti pua'a a'íin tavástar'a í Dios caí ayén ráaruurénche'e ti ij caí ché'e ayén ira'atéevi'i ti teumé'en a'achú pua'an xica, capu ja'atí ruuri á'ame'enche'e. Mí ajta, huá'a jime'e í teite ti Dios ari hua'uré'eseire'e í jécua, a'íi pu xaa ari ayén ráaruurée tí'ij caí ché'e ayén irá'ateevi'in.

²³ 'Seajta mú'een, caxu siyen rá'atzaahuat'e ti pua'a ja'atí ayén tejámuaatá'ixaate'en a'ájna xicá'ra'a jetze tíjín: "Casi'i, íiye pu já'ita'a é'en a'íjna í Ciríistu'u." Caxu seajta rá'atzaahuat'e ti pua'a seíj ayén tí'ixajta yee: "Me'ecui, amée pu já'ita'a é'en."

²⁴ 'Mu'ití mú hui huataseíjre'esin a'íime í mej nu'u i'i Ciríistu'u, majta a'íime í mej nu'u Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Mí majta, camu. Metí'ihua'itaca mu'u. Ayee mú me'íjna jín a'ij mej tiraayí'iti mej mi seica a'ij te'utaseíj í teite. Ayee mú majta tiu'utaseíjrata ti júte'e é'eme'ecan Dios jemi a'ij mej ye'í ríci. Ayee pu naa seíre'e a'ame mej mi hua'utémua'iti hua'itzi jime'e a'íimej í ti Dios hua'uré'eseij, ti pua'a ayén tí'iri'iristan mej hua'utémua'itin.

²⁵ 'Casi'i mú'een, nu'uri amuacá amuá'ixaa. ²⁶ A'íj pu jín, caxu siyen rá'atzaahuat'e ti pua'a ja'atí ayén tejámuaatá'ixaate'en ti jime'en yee: "Amée pu nu'u á'uye'i 'itzitá a'u ti caí mé'e ja'atí", na'ari ayén yee: "Íiyu pu huiirájca avíitzi jime'e yú chi'ita."

²⁷ 'Mí ajta, ayée pu té'eme a'ájna xicá'ra'a nej jetzen neajtahua'a yé ve'ecáanen i nej neajta teáata'a jetze airáane. Ayee nu jéjre'ecitze'e seíre'e na'ame tíj mej témexcava'ara'an. Amuacá pu u e'íjnéeri'icí a'ame a'u ti 'eíjninei í xica, ajta á'iyen ayén che'atá na'a huanéeri'icí a'ame a'u ti e'eteáru'ipi. ²⁸ Ajta ayée pu che'atá na'a té'eme tíj ti'itíj ti huamí'i. Tí'ij ti'itíj huámí'ini, aj mú curé'ecíjxi'isin a'íime í muá'ara'ica.

*Jíme'en a'íjna xicá'ra'a ti jetzen ajtahua'a uvé'enejsin í ti ajta teáata'a jetze airáane
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)*

²⁹ 'Jíme'en pu'u te'entipúa'ari nain í mej jín rajpuaítzi muá'aju'un a'ájna xicá'ra'a jetze, aj pu xaa ayén seíre'e a'ame u júte'e ti jíme'en yee:

Anaaruti í xica, capu huanéeri'icí a'ame í máxcira'i jime'e.

Majta me'ín í xu'ura'ave, a'íi mú u e'ecávatzi'ixi'isin u júte'e.

Muaateúvivá'ra'asin a'íime í mej tí'aijta í mej majta é'eseijre'e u ta japua, matíj mena'a pua'amé.

³⁰ 'A'ájna xicá'ra'a jetze, a'íj pu huataseíjre'esin u júte'e í mej jín ramua'aréeren tíjín nee nu neajtahua'a yé ve'ecánejsin inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane.

'Majta me'ín í teitejra'a mej íiyen seijre'e chaanaca japua, matíj mena'a pua'amé huataújxieemiste'esin naími'i í ru jetze. Ayee mú ti'ineseíira muá'aju'un netí'ij ave'ecáanen í jaitíri jetze. Ayee pu seíre'e a'ame temua'a naa mej mi miyen huatéújzahuat'e'en. Aj mú xaa ramua'aréeren í nej nain jín antínmua'aree. ³¹ Neajta nu te'ucáci'isite'esin ca'anín jime'e, neajta hua'uta'aíjte'esin a'íimej í mej nevaire'e u ta japua mej a'ucíjxi'in nainjapua í chaanaca mej mi hua'uré'eseire'en a'íimej í nej neri hua'avé'ehuau. A'u ti ja'u'ástimee í chaanaca, a'úu mú huaúuvi'itin.

³² 'Setá'aj siyen yaú'itíeé xá'ara'ani se'íjna jime'e a'ij ti ye'í ríj á'aye'i a'íjna í huaréj. Tí'ij antineájxi'in ti cua'ati a'íjna í cíye'ara'an jetze, ti pua'a ajta ari huataxúta'an, aj xu si siyen ramua'aréeren ti ari vejlí'i í víita'ari. ³³ A'iné ayée xu ramua'aree ja'anáj ti pua'a

pítí'irici se'íjna jime'e í sej rasis'e, ayée xu che'atá sena'a tiráamua'aree ti ari vejli'i ja'anáj ti jetzen antipua'ari nain se'íjna jime'e sej rasejran nain a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa.

³⁴ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, majta mauj ruuri naími'i í teite í mej íiyen seijre'e íjii, nain pu xaa araúrastejsin. ³⁵ Ayej xaa ti'ayajna, a'íi pu antipua'ari naíjmi'i tíj na'a ti'ipua'amé ti íiyen seijre'e chaanaca japua, ajta u ta japua. Ajta a'íin í niuucari a'ij nej neri tejamuá'ixaa, capu ja'anáj antipua'ari xaa ne'u.

³⁶ 'Capu ja'atí ramua'aree ja'anáj ti te'entipua'ajte na'ari a'atzaj ti ayén tí'irini. Camu ramua'aree a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua. Canu neajta ramua'aree inee sino, a'íi pu xaa ramua'aree a'íjna í nej rájya'upua.

³⁷ 'A'ájna xicájra'a nej jetzen neajtahua'a yé ve'ecánejsin inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, ayée pu té'eme. Ayee mú che'atá mena'a tí'ijri'irée muá'aju'un í teite matíj tí'ijri'rejca'a a'ájna tí'ij auj ruurica a'íjna í Noé teecan. ³⁸ Ayee mú rijcaa, tí'ij caí xi antipua'areca'a í chaanaca jaj jime'e, metí'icua'acare'e í teite, majta yé'ecare'e. A'íi mú néjne'iche, majta viiche'ecare'e. Maúche'e mú miyen rijcaa ajta caí a'íin Noé ateájraa í baarcu jetze ti ve'ée. ³⁹ Majta me'ín í teite, camu a'atzu ramua'areerca'a a'ij ti tí'iti riníche'en. Aj mú xaa ráamua'areeri'i tí'ij huatámi'iyeca'a. Huaja'ujaújte naíjmi'ica í teite. Ayee pu che'atá na'a tihuá'aruuren a'ájna xicájra'a nej jetzen yé ve'ecánejsin, i nej teáata'a jetze airáne.

⁴⁰ 'A'ájna a'úu mú huaté'uu muá'aju'un ví'ira'ata'a, mé hua'apua í teteca. Seíj pu á'avi'itichi'ihuan tí'ij te'entipua'are. Ajta í seíj, a'úu pu a'uteáturaasin. ⁴¹ Majta me'ín í 'uuca, a'úu mú a'uté'uu muá'aju'un, mé hua'apua. Meté'ati'ixíj mú muá'aju'un. Seíj pu ajta á'avi'itichi'ihuan tí'ij te'entipua'are, ajta í seíj, a'úu pu a'uteáturaasin.

⁴² 'A'íj pu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, setá'aj atanéjne'ere temua'a naa, a'iné caxu ramua'aree ja'anáj ti xicájra'a jetze uvé'enejsin í á'amuvastara'a.

⁴³ 'Setá'aj siyen yaú'itiée xá'ara'ani se'íjna. A'íjna jime'e í ja'ati ti huatéechi'i, ti pua'a a'íin ramua'areere a'atzaj ti pua'a í tíca'ari tzajta'a a'uteáruti a'íjna í nahua'ari, ayée pu rini a'íjna ti huatéechi'i. A'íi pu atanéeri a'ame, ajta capu raatá'asin ti a'íin nahua'ari ra'antána'aca í puéerta, tí'ij uteárute u chi'ita. ⁴⁴ Ayee pu hui che'atá na'a ruxe'eve'e sej siyen atanéjne'eri a'iné inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, ayée nu uvé'enejsin a'atzaj sej caí pua'a nechueve'e mú'een.

*Jíme'en a'íjna ti xaa nain jín rá'astijre'e, ajta a'íjna ti caí a'atzu rá'astijre'e
(Lc. 12:41-48)*

⁴⁵ 'A'íj nu jín niyen tejá'amua'ihua'uran. ¿A'ataani tévira'a ayén caí ja'anáj á'itzee, ti ajta rí'í mé teuúmua'aree ti pua'a a'íin vástare'ara'an ayén tiraalíjcate'en a'íjna jime'e ti tihuá'aijite'e í seica í mej tí'ijvaire'e ti ij a'íin tihua'umín a'atzaj ti pua'a ari huaxí'epi'íntari'ihuaca'a? ⁴⁶ Ajta a'íjna í tevi, naa pu tiraatévaire'esin ti pua'a ayén rijca a'ij ti tiraata'aíj tí'ij ajtahua'a uvé'enen a'íjna ti tí'ira'aijite'e.

⁴⁷ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, tzáahuati'ira'a jime'e ti pua'a auj ayén rijca tí'ij uvé'enen í vástare'ara'an, a'íi pu xaa ayén tí'ira'íjcate'en nain jime'e a'achú ti caj tí'ijcha'íi.

⁴⁸ 'Mí ajta, ti pua'a a'ij pua'a tí'itevistan a'íjna í ja'ati, ayée pu rini. Ayee pu tí'imua'atze í ru tzajta'a tíjín: "Jé'ecan pu á'ateeri mé já'ahua'a í nevástara'a." ⁴⁹ Aj pu i autéchesin ti a'ij pua'a tihua'uté'axi'ín í ruxí'ej teite í mej tí'ijvaire'e. Ajta huá'a jamuan tí'icua'ani, ajta ye'en a'ímej jamuan í mej rutá'aruaijve'e.

⁵⁰ 'Ajta a'íin vástare'ara'an uvé'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen caí rachú'eve'e a'íjna ti tí'ijvaire'e, ajta a'atzaj ti pua'a caí ramua'aree ti ari uvé'ene. ⁵¹ Aj pu i vástare'ara'an jeíhua puaíjtzí raatá'asin. Ajta raata'aíjite'esin ti a'uun a'utéveeca a'u mej a'uteáturaasin a'íime í mej caí tzáahuati'ira'a jín miyen tí'ijri'ire. Jé'ecan pu ruyeinixi'ín a'ujna, ajta rutamej pu jín ancure'ujci'imée a'ame a'íjna jime'e ti rajpuaíjtzí.

25

Jíme'en í teemua mé 'uuca, í mej tamuáamuata'a ará'aseca'a

¹ 'A'ájna xicájra'a jetze, ayée pu Dios hua'utá'asin í teite mej mi me'uun a'uteárute a'u ti a'ín é'eseijre'e u ta japua. Ayee pu che'atá na'a tihuá'aruuren a'ij ti tihuá'uruu í teemua mé 'uuca, tamuáamuata'a mej nu'u ará'aseca'a. A'íí mú tejá'utií í tiú'ujlaampara mej mi me'uun ra'antinájche a'íjna ti huaténeichi. ² Camu r'íí mé titeumuámua'are'eca'a seica, í mej anxívi. Majta me'ín í seica, í mej majta anxívi, a'íí mú nu'u xaa r'íí mé titeumuámua'are'eca'a. ³ Majta me'ín í mej caí r'íí mé titeumuámua'are'eca'a, a'íí mú tejá'utií í tiú'ujlaampara. Aru camu ya'ujáj me'íjna í aceite í mej jín rá'ajtaira.

⁴ 'Majta me'ín í mej r'íí mé titeumuámua'are'eca'a, a'íí mú xaa limeeta tzajta'a ru'ucájtuaa í aceite. A'íj mú a'ujáj, jamuan í tiú'ujlaampara. ⁵ A'iné jeíhua pu nu'u é'etee a'íjna ti huaténeichi, temua'a pu cutzi tihua'umuá'iti a'íimej í teemua. Muaatácu'utzuca'a micu.

⁶ 'Pu'uri nu'u teumé'eca a'atzaj já'ita'a tíca'a, t'íj seíj ayén huajíjhuaca'a tíjín: “Pu'uri yé vé'eme a'íjna ti huaténeichi. Xu'irácíinichi sej si ra'antinájche.” ⁷ Mat'íj mi huajíjxica'a a'íime í teemua. Á'iyen mú r'íí tiú'uruu í tiú'ujlaampara.

⁸ 'Aj mú mi a'íime í mej caí r'íí huaújruu, ayée mú tihua'utajé í seica tíjín: “Aisí, c'ij caj setitaatá'a í aceite a'iné pu'uri huitáxi'isin téjmi í ta'áa.”

⁹ 'Majta me'ín í mej r'íí mé titeumuámua'are'eca'a, ayée mú tihua'utá'ixaa tíjín: “Catu xaa ne'u, a'iné ayej ne'ase capu c'íiti tíj na'a itejmi. Capu ajta c'íipe tíj na'a mú'ejmi. Mí seajta mú'een, setá'aj á'ucíne huá'a jemi í mej aceite tu'araca sej si ráananan tíj na'a mú'ejmi.”

¹⁰ 'Aj mú mi miyen huaríj. U mú nu'u mi á'uju'un. Maúche'e mú huajú'ucaa, t'íj a'ín a'ará'a a'íjna ti huaténeichi. Majta me'ín í teemua í mej r'íí huaújruu, a'íí mú a'ucíj jamuan a'u mej tejé'eyeste me'íjna jime'e ti huaténeichi. Aj pu i te'iteánami'ihuaca'a í puéerta jetze.

¹¹ 'A'atzu nu'u á'ateevi'ica, majta í seica a'ará'a í teemua. Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tíjín: “Tavastara'a, mú'ee í pej i'li tavastara'a, tita'antácuune'e.” ¹² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín: “Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ayej ti'ayajna. Canu a'atzu á'amuaumajte.”

¹³ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj siyen atanéjne'eri a'iné caxu ramua'aree ja'anáj ti xicájra'a jetze nej inee uvé'enejsin.

Jíme'en í tumin ti jín í ti tihuá'aijte'e tihua'u'íjca a'íimej í mej ravaire'eca'a
(Lc. 19:11-27)

¹⁴ 'Ajta, ayée pu che'atá na'a Dios huá'aruuren a'ájna xicájra'a jetze tíj í ja'ati ayén tihuá'uruu í mej tí'ivaire'eca'a. T'íj nu'u ari a'uye'imíca mé já'ahua'a yee, amucaí pu hua'utajé a'íimej í mej tí'ivaire'eca'a. Tihua'u'íjca a'íjna jime'e í ti a'ín tí'ijcha'íica'a.

¹⁵ 'Ayee pu tiraatá'a seíj a'achú cumu anxíj vi'ira'a í tumin. Ajta í seíj, ayée pu tiraatá'a a'achú cumu hua'apua vi'ira'a. Ajtahua'a í seíj, seíj vi'ira'a pu tiraatá'a. Ayee pu tihua'utá'a a'ij mé tiraayí'iti. T'íj jí á'uraa.

¹⁶ 'Ajta nu'u a'ín ti anxíj vi'ira'a ancuré'a, a'íí pu a'utéjche ti tiu'umuári'en tumin jime'e. Ajta á'iyen, raamuá'iti anxíj vi'ira'a a'íjna jime'e ti ajm'íi ra'ancuré'a. ¹⁷ Ayee pu che'atá na'a huaríj a'íjna í ja'ati ti ra'ancuré'a a'achú cumu hua'apua vi'ira'a. Raamuá'iti hua'apua vi'ira'a, icu.

¹⁸ 'Ajta nu'u a'ín ti ra'ancuré'a a'íjna í seíj vi'ira'a, capu tiraamuári'iste. A'áa pu já'ahua'a a'ará'a. Ra'ateíchajraa á chuaata'a. A'uu pu ra'avá'ana í tumin ti raatániijte í ti tihuá'aijte'e.

19 'Pu'uri nu'u á'ateevi'lica'a, ajta a'ñin í ti tihuá'aijite'e, uvé'ene. Ajta a'utéjche ti raaxí'epi'intare'en í tumin jime'e.

20 'Ajta a'ñin ti anxíj vi'ira'a ancuré'a, a'ñi pu ajta a'ará'a í seica í anxíj vi'ira'a. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín: “Nevástara'a. Ayee pepu'u caj tinaatá'a anxíj vi'ira'a jime'e. Casi'i, a'ij nu jín raamuá'iti seica ti ayén che'atá na'a te'ará'ase anxíj vi'ira'a.”

21 'Ayee pu tiraatá'ixaa a'ñina í vástare'ara'an tijín: “Xí'epi'in pej huaríj, mú'ee í pej caí ja'anáj á'itze. Rí'i pej tí'itevij. A'ij pej jín te'ará'aste. A'ij nu jín niyen tí'imua'ijcate'en jeihua jime'e, íyee ineetzi jemi tetá'aj huátatemua'ave'en naími'i.”

22 'Ajta a'ñin ti hua'apua vi'ira'a ancuré'a, a'ñi pu ajta yé ra'áa. Ayee pu ajta tiraatá'ixaa tijín: “Nevástara'a, mú'ee pej piyen tinaa'íjca pe'ñina jime'e hua'apua vi'ira'a í tumin. Casi'i, a'ij nu jín raamuá'iti seica ti ayén che'atá na'a te'ará'ase hua'apua vi'ira'a.”

23 'Ajta a'ñin í vástare'ara'an, ayée pu tiraatá'ixaa tijín: “Xí'epi'in pej huaríj, mú'ee í pej caí ja'anáj á'itzee. Rí'i pej tí'itevij. A'ij pej jín ra'ará'aste. A'ij nu jín niyen tí'imua'ijcate'en jeihua jime'e, íyee ineetzi jemi tetá'aj huátatemua'ave'en naími'i.”

24 'Ajta nu'u a'ñin ti seíj vi'ira'a ancuré'a, a'ñi pu ajta yé ra'áa. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín: “Nevástara'a. Nee nu niyen ráamu'a'areeri'i pej piyen té'ējaaxiejve'e. Ayee pej tihuá'aijite'e mi seica mej mi tiu'uhuáste'en, matá'aj tiu'utzaana. Aru nain pu tí'imuaci'iti mú'eetzi. Ayee pej tihuau'áijte'en mej mi ráahuastira'ani í imue'eri, matá'aj raaré'eseire'en tí'ij tí'icüre. Ajta á'iyen nain timuáaci'iti mú'eetzi. 25 A'ij nu jín tí'itziine'eca'a inee. Aj nu jín ne'uun á já'ahua'a a'ará'a. Nera'ateíchejraa. Netí'ij ní ra'avá'ana á chuaata'a. Ye'ecui ne'u, mú'eetzi ti a'aa.”

26 'Ajta a'ñin vástare'ara'an, ayée pu tiraatá'ixaa tijín: “Mú'ee, mi pej a'ij pua'a tí'itevij, jé'ecan pej huá'ina'ase'e. Capej tí'itíj jín nevaire'e. Tí pua'a piyen ramua'aree nej niyen tihua'a'áijte'en mej mi tiu'uhuáste'en ti i ayén nain tináaci'iti ineetzi, ¿ni tzaa pajta piyen ramua'areere nej neajta niyen tihua'a'áijte'en mej mi raaré'eseire'en ti ij ajta nain tináaci'iti ineetzi? 27 Tí pua'a piyen tí'ijmua'aréere, ¿a'íné 'een jín pecaí piyen huaríj pej pi caí pe'uun yaúutuaa í tumin huá'a jemi í mej tumin tí'ine'ijte nej ni a'atzu raamuá'itin? Tí pua'a piyen huáriniiche'e, aj nu xaa ra'ancuré'aniiche'en í ti neetzi ne'áa netí'ij yé uvé'enen. Pe'uté'itzee huá'pi'i.”

28 'Aj pu nu'u i ayén tihua'utá'ixaa a'imej í seica í mej vejli'i huaté'uu tijín: “Setá'aj yeehui rá'ari'i se'ñina í seíj vi'ira'a, seajta raatá'an se'ñina ti tamuáamuata'a vi'ira'a tí'ituaave. 29 Matíj mena'a pua'amé í mej jeihua tí'ijcha'íi, jaítze'e pu tihuá'aci'iti. Ayee pu té'eme mej miyen tí'ijcha'íi muá'ara'ani nain a'achú ti caj ruxe'eve'e. Majta me'ín í mej caí tí'itíj tí'icha'íi, a'ñi mú tihuá'ari'ira a'imej í mej cíj mena'a tí'ijcha'íi mej mi caí ché'e tí'ijcha'íi muá'ara'ani. 30 Seajta mú'een, setá'aj mé ya'urájrieni se'ñina í ti caí tí'itíj vaire'e mé pua'acé a'u ti a'utíca'a. A'uu pu ruyeinixi'in, ajta ancuré'ujci'ixijsin a'ñina jime'e ti rajpuaíjti.” Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ñina í vástare'ara'an.

Tí'ij Dios huá'axijte'en a'imej teitejra'a í mej yen huachéjme íyey chaanaca japua

31 'A'ájna xicá'ra'a nej jetzen yéve'ecánejsin inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, netí'ijtáhua'a huatasejre'en a'imej jamuan í mej tí'ivaire'e u ta japua, naa pu seíre'e a'ame mej mi rí'i te'utaseíj í teite, temua'a naa. Nee nu huatéyeijxa í ípuari japua mej mi ráamu'a'aree í nej inee nain jín antínmua'aree íyey chaanaca japua.

32 'Matí'ij mi neetzi jemi huá'ajseire'esin naíjmi'lica í teitejra'a i mej íyey seijre'e í chaanaca japua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a hua'apuacié huá'ajseire'esin tíj ajta ja'atí ayén hua'apuacié tihuá'ajsei í ruye'emua. A'uu pu huá'ajseij í cáne'axi seíjta'a, ajta a'ñime í caurasi, ajta seíjta'a.

33 'Majta me'ín í mej rí'i tí'iteteite, ayée mú 'een matíj í cáne'axi. Neri'iríinta'a nu huá'ajseire'esin. Majta a'ñime í mej a'ij pua'a tí'iteteite, ayée mú 'een matíj í caurasi. Ne'úutata'a nu huá'ajseire'esin ne'imej.

³⁴ 'Neajta inee, i nej i'i Rey, ayée nu tihua'utá'ixaate'esin ne'ímej í mej e'ejteí neri'irínta'a tijn: "Íyee'le xu'u ij mú'een, mi sej rí'i tiraatá'a í niyá'upua, setá'aj siyen ra'ancuré'an í ti ayén tejá'amuaci'iti, a'ij ti tiú'uxi'epi'intari'ihuaca'a tijn na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca, sej si se'uun a'uteárute a'u ti Dios é'eseijre'e. ³⁵ Ayee pu té'eme a'iné mú'een xu tinaamí netí'ij huata'í'icuataca'a. Mú'een xu seajta jaj naatá'a netí'ij huata'í'imi. Mú'een xu seajta na'ancuré'evi'iti í ruchi'itá t'í'ij caí ja'atí nexi'eve'eca'a. ³⁶ Ayee xu tinaatéechejte netí'ij caí ti'it'échejca'a. Netí'ij tijcuí'ineca'a, mú'een xu seajta naatéesej. Ajta, netí'ij aiteánami'ihuaca'a, mú'een xu seajta náamuaareca'a."

³⁷ 'Majta me'ín í mej rí'i tí'teteite, ayée mú tinaatá'ixaate'esin tijn: "Tavastara'a, ¿a'anajni tiyen timuaamí tetí'ij muaasej í pej í'icuataca'a? ¿A'anajni tiyen jaj timuaatá'a tetí'ij muaasej pej í'imi'ica'a? ³⁸ ¿A'anajni tiyen timua'ancuré'evi'iti í tachi'itá iteen tetí'ij ráamua'areeri'í pej caí a'ij tamuari? Ari i'i, ¿a'anajni tej tiyen huaríj tej timuaatéechejte patí'ij caí ti'it'íj jín ti'it'échejca'a? ³⁹ ¿A'anajni tiyen muáamuaareca'a patí'ij aiteánami'ihuaca'a na'ari tej tiyen muaatéesej patí'ij tí'icui'ica'a?"

⁴⁰ 'Neajta inee, i nej i'i Rey, ayée nu tihua'utá'ixaate'esin tijn: "Ayee nu tejá'amu'ixaate'e ti ayén ti'ayajna, setíj sena'a sej siyen huá'uruu a'ímej í ne'ihuaamua'a, ayée xu che'atá sena'a náaruu ineetzi. Capu amín a'ij ti pua'a siyen raatévai sejí í ne'ihuaara'a ti caí ti'it'íj jín ti'it'éjvee, ti caí a'atzu ruxe'eve'e."

⁴¹ 'Aj nu ni niyen tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej e'ejteí ne'úutata'a tijn: "Sericu mú'een, mi ti Dios a'ij pua'a tejámuatá'asin. Sej hui ineetzi jemi sej si se'uun a'uteárute tajj tzajta'a ti Dios ayén rí'i ráaruurijtze a'íjna í tiyaaru'u, majta a'ímej í mej tí'ijvair'e, a'íime í xiéjniu'ucari í mej a'ij pua'a 'een. ⁴² Sericu mú'een, a'iné caxu tinaamí netí'ij huata'í'icuataca'a. Mú'een xu seajta caí jaj naatá'a netí'ij í'imi'ica'a. ⁴³ Capu ja'ati naamuá'a. Ayee pu i 'eene'e, caxu ná'anvi'iti á ruchi'itá. Canu ti'it'échejca'a. Mí seajta mú'een, caxu tinaatéechejte. Netí'ij tijcuí'ineca'a, caxu seajta naatéesej, caxu seajta náamuaareca'a netí'ij aiteánami'ihuaca'a."

⁴⁴ 'A'íi mú majta miyen tinaatá'ixaate'esin tijn: "Tavastara'a, ¿a'anajni tiyen timuaasej pej huata'í'icuataca'a, nusu pej í'imi'ica'a, na'ari pej caí ja'atí mua'atejca'a, na'ari pej tí'icui'ica'a, ca'ín pej aiteánami'ihuaca'a, teajta caí muaatévai iteen?"

⁴⁵ 'Aj nu ni niyen tiu'utániusín tijn: "A'iné caxu siyen raatévai sejí í ne'ihuaara'a ti caí ti'it'íj jín ti'it'éjvee, sejí ti caí ruxe'eve'e, caxu seajta raatévai ineetzi."

⁴⁶ 'Majta me'ín, a'úu mú á'uju'un ti ij puajtzi huá'uci'iti tijn na'a rusén jime'e. Majta me'ín í mej rí'i tí'teteite, a'úu mú á'uju'un a'u ti Dios é'eseijre'e mej mi ruuri muá'ara'ani jemin tijn na'a rusén jime'e.

26

Meti'ihuaú'ixa a'íjna jime'e í mej raaxi'epi'intare'en mej nu'u Jesús huatéevi'i (Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Tí'ij Jesús raatapuá'ajtaca'a ti nain tiu'utaxájtaca'a a'íjna i niuucari, aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. ² Ayen tijn:

—Xu'uri ramua'aree ti ari vejli'i a'ájna mej tí'iyesten me'íjna jime'e ti Dios tihua'utá'uuni'i. A'atura aúche'e hua'apua xica. Ja'atí pu ajta tiu'utátuure'esin í nejime'e i nej neajta teáata'a jetze airáne mej mi ná'utatan cúruu jetze. —Yee pu'u tihua'utá'ixaa.

³ Majta me'ín í mej tihua'á'ijte'e teyujta'a, majta a'íime í mej tiú'ujmua'ate í niuucari jime'e ti tí'ajta, majta í hua'avaujsi í mej Israél jetze ajtémecan, a'úu mú e'etiújsej u chi'ira'an jetze a'íjna ti nain jín antiújmua'aree u hua'atáyujta'a. Ayee pu ántehuaa a'íjna tijn Caifás. ⁴ A'íi mú tiú'ujmua'atziite'eca'a a'ij mej ye'í huárini mej mi hua'itzi jín raatéevi'i me'íjna í Jesús mej mi raajé'ica. ⁵ Majta miyen tí'iru'ixaate'eca'a tijn:

—Catu raatévi'ira matí'ij tí'iyeste í teite mej mi caí huataníniu'ucacu. Tí pua'a tiyen huárini, a'íi mú taaténe'usi'ite'esin.

*'Íta'a pu án yé'ajtuaa mu'úutze'en í Jesús a'íjna ti naa teáari'e
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)*

⁶ Ajta a'íjna í Jesús, a'úu pu a'utéveeca'a u Betania a'u ti é'eche a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Simón. A'ii pu a'íin pú'een í mej majta miyen ratamuá'amua tijín Tí Cá'atzaj.

⁷ Aj pu i se'ij á e'iré'ene jemin a'íjna í Jesús. 'Íta'a pu pírici ti limeeta huátisime'eca'a. Tetej limeetajra'a pu pú'eene'e. Naa pu te'evé'ejística'a ti naa teáari'e, ti ajta huápi'i tí'ijnajche. Tí'ij Jesús huatecaíca meesa jetze, a'íin 'íta'a án pu yé'ajtuaa án mu'úutze'en.

⁸ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, matí'ij raase'ij a'ij ti huaríj, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a í 'íta'a jemi. Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿A'iné 'een jín á'uvej amíjna í aceite? ⁹ Rí'irístaca'anche'e pu mej ráatuaanijche'en mej mi raamuá'itínche'e jeíhua í tumin mej mi hua'utá'an a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

¹⁰ Ajta a'íin í Jesús, a'íi pu ráamua'areeri'i a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín siyen rájaaxiejvi'i se'íjna i 'íta'a? A'ij ti náaruu, temua'a pu naa i'í xí'epi'ín. ¹¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, maúche'e mú mú'ejmi jemi se'ire'e muá'aju'un tíj na'a rusén jime'e. Ja'anáj ti na'a pu i 'íri'iríista a'ame se'ij siyen tihua'utévaire'en. Mí neajta inee, canu ché'e mú'ejmi jemi se'ire'e na'ame.

¹² Ayee pu'u, tí'ij a'íin 'íta'a na'avé'emeijri'i ineetzi, ayée pu 'een jín ayén náaruu a'íjna jime'e ti na'avá'anan. ¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna, íiyen chaanaca japua, a'u ti na'a mej tihua'utá'ixaate'en í teite a'ij ti Dios tihua'irájtuaani a'íi mú majta hua'utá'ixaate'esin a'ij ti huaríj a'íjna i 'íta'a mej mi jeíhua ra'utámua'aree.

*Judás pu tiu'utátui avítzi jime'e a'íjna í Jesús
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)*

¹⁴ Ajta se'ij ti huá'a jetze ajtéme'ecan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín Judás Iscariotes, a'íi pu ajtáara huá'a jemi. A'uu pu á'uraa ti ij tiu'uxáj huá'a jamuan í mej tí'aijta teyujta'a. ¹⁵ Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'achúni setí'ineanajchite'en ti pua'a nejamuaatátuiire'en ne'íjna í Jesús?

Maraaté'itíee í tumin. Majta raatá'a a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a í tumin, rumua'atí plata. ¹⁶ Ajta iyá'uraa a'íjna í Judás. Tíj na'a a'ájná'imua, a'íi pu a'utéjche ti ráahuauni ja'anáj ti i'í xí'epi'ín ti ij hua'utátuiire'en.

*Tí'ij tavástar'a tihua'umí a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; I Cor. 11:23-26)*

¹⁷ Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'a í ta'amujca mej jetzen tí'iyestehua'a matí'ij pan cua'acare'e ti caí cujchira'a, aj mú mi á e'iré'ene í Jesús jemi a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné jetze mua'aráanajche tej á'uju'un tej ti rí'í tejá'uruuren í pej ráacua'ani í pan tej jín ra'utámua'aree a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i í tayaujmua'a í mej anáaté'ee muaanúnu'ihuaca'a?

¹⁸ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu mú'een se'ájna chajta'a. Aa xu ja'atí é'eteuni. Setá'aj siyen tiraata'ixaate'en yee: “Yee pu tí'ixa í maestro tijín pu'uri a'ájna teja'uré'ene nej nain jín raanaíjmire'en, neajta nej ra'utámua'aree a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i í tayaujmua'a mej anáaté'ee muaanúnu'ihuaca'a.”

¹⁹ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú huaríj a'ij ti Jesús tiu'uta'aíjtaca'a. Nain mú rí'í tiú'uruu í mej tí'icua'ani.

²⁰ Tí'ij huachúmua'anca, Jesús pu huatecaíca í meesa jetze huá'a jamuan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua mua'ará'axcaa. ²¹ Mu'uri tí'icua'acáa, tí'ij ayén ti hua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, seíj ti a'amua jetze ajtémecan, a'í pu nejíme'e tiu'utátuiire'esin huá'a jemi í mej tí'ajta teyujta'a.

²² Aj mú mi huataújxiemiste í ru tzajta'a. Ma'utéjhuii mej raata'íhua'u me'íjna í Jesús, seij ajta seij. Miyen tijín:

—¿A'ataani a'ín pú'een? ¿Ni qui inee?

Ajtahua'a seij ayén tijín:

—¿A'ataani a'ín pú'een? ¿Ni qui inee?

²³ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—A'ijna ti pan cua'a a'íjna jetze i tuxa'a nee jamuan, a'ii pu a'ín pú'een í ti nejíme'e tiu'utátuiire'esin. ²⁴ Aye pu teja'uré'enejsin ineetzi jemi i nej neajta teáata'a jetze airáne a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Mí ajta, a'íjna jemi ti nejíme'e tiu'utátuiire'esin, jaítze'e pu raatévaire'enche'e ti caí huanú'ihuanche'e a'iné rajpuaítzi pu a'ame huápi'i. Ché'e a'ín huataújxiemiste'en.

²⁵ Ajta a'ín í Judás, í ti hua'utátuiire'emí'ica'a, ayé pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Maestru, canu xaa ne'ín pú'een, ¿ni qui necaí?

Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mu'ée pej aseíj piyen tiraataxájtaca'a.

²⁶ Maúche'e mú tí'icua'a tí'ij Jesús pan tí'ij. Rí'i pu tiraatá'a í Dios, ajta ra'antítaaraxi. Aj pu i hua'uré'e'í'ipi'i. Ayen tihua'íxaate'e tijín:

—Xa'ancuré'e'í'ipi'i. Xáacua'a. A'ii pu a'ín pú'een i nehuá'ira'a.

²⁷ Ajta á'iyen, vaasu tijáj. Tí'ijta'i rí'i tiraatá'a í Dios, a'í pu hua'uré'l'ite. Ayen tí'ixáata tijín:

—Xa'anti'í, naíjmi'i mú'een. ²⁸ A'íjna ti urajmuua, a'ii pu a'ín pú'een i nexuure'e nej ra'iráxire'esin ne'íjna jime'e nej ni raanaíjmire'en a'íjna ti jín Dios ruseíj ayén te'ataújratziiri'i í jéjcuá imuá. A'íj nu jín huá'a japua niuuni mu'icáca ti ij Dios ayén tihua'utá'uuni'i.

²⁹ Aye nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej xaa ne'u ayén ti'ayajna, íjii tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, canu ché'e ra'antí'isin ne'íjna i já'ara'a uuva jetze ti me'ecan sino a'ájna xicájra'a ti Dios jetzen huateúra'ate'esin nainjapua í chaanaca. Aj nu xaa a'amua jamuan ra'antí'isin neajtahua'a rujéjcuatze'en.

Jesús pu raataxájtaca'a ti a'ín Pedro ra'avé'avaata ti nu'u caí ramua'ate
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Aj mú mi seíj tiu'utáchuiicaca'a í mej jín rí'i tiraatá'a í Dios. Aj mú mi a'ucíj.

A'uu mú a'ará'a Aceituunajemi, jirí ti á'utaaca.

³¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Íjii, ti tíca'aren, mé xu núujisin. Setiu'utatévi'ira'ata neetzi jemi. Aye pu té'eme tíj té'eyu'usi'i ti Dios ayén tiu'utaxájtaca'a tijín: “Nee nu i nej i'i Dios, a'íj nu jé'icatan cáne'axi ti tiseíj. Majta me'ín a'ucíjxi'isin í cáne'axi.” ³² Mí neajta inee, netí'ij huatarún, áa nu a'umé'e na'ame u Galilea. Amuacaí nu ará'aiixa, seajta á'iyen mú'een.

³³ Ajta a'ín í Pedro, ayé pu tiu'utaniú tijín:

—Capu amín a'ij ti pua'a naíjmi'i metiu'utatévi'ira'ata mi seica mú'etzi jemi. Canu ja'anáj niyen rini inee.

³⁴ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Aye nu tí'imua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna, íjii tíca'a, tí'ij caí xi huajíjhuan í gallo, huaíca pej piyen tína'avé'avaata yee pej nú'u caí nemua'ate.

³⁵ Mí ajta a'ín Pedro, ayé pu tiraatá'ixaa ca'anín jime'e tijín:

—Tí pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e nej á jamuan huámí'ini, capu amín a'ij. Canu ja'anáj niyen tímua'avé'avaata yee nej caí muamua'ate.

Majta me'ín í seica, ayé mú che'atá mena'a tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu raatéjhuau í Dios jemi a'ujna u Getsemaní

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ Aj pu i á'uraa a'ijna í Jesús, majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'uu mú a'ará'a, huastari jemi, ciyej ti e'eré'eevee ti ayén téja'arájtehuaa tijín Getsemaní. Aye pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Yé xu'u tité'en mú'een, iyeecuí. Neajta inee, mé nu'u vejli'i a'atanéjsin nej ni raatéjhuau ni í Dios jemi.

³⁷ Aj pu i á'uraa. Huaja'uví'iti a'ímej, a'ijna í Pedro, ajta a'ímej í mej hua'apua, í mej yaújmua'ame'en pú'een a'ijna í Zebedeo. Ajta á'iyen a'ij pua'a raatá'a í ru tzajta'a. Jé'ecan pu huataújxiemiste. ³⁸ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Jé'ecan pu caí nú'uca'anisti'i yú ne tzajta'a. Huápi'i nu nexieemiste'e. Cu xiee nej cuj mi'ini. Yé xu huateáturan mú'een iye. Seuche'e xu atanéjne'ere nee jamuan.

³⁹ A'atzu pu a'ímuá ájca'i yee a'uré'ene. Tí'ij í é'ejtunutaca'a á chuaata'a. Aj pu i ayén tirájhaviiri'i í Dios tijín:

—Dios pej ní'iya'upua, naíjmi'i pu rí'irí mú'etzi jemi. Tí pua'a peti'itá'acare'en ti caí ayén tí'ineci'iti a'ijna ti a'ij pua'a 'een, í nej jín rajpuaítzi na'ame. Na'ari caí, ché'e caí ayén 'eene'en netíj tí'ijxe'eve'e inee, sino patíj mú'ee tí'ijxe'eve'e.

⁴⁰ Aj pu i á e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mu'uri í'icu'utzuca'a. Tí'ij hua'ujíste, aj pu i ayén tiraata'íhua'uri'i a'ijna í Pedro tijín:

—¿Ni tzaa pecáí té'eviicua'i pej atáneere nee jamuan a'achú cumu sei hora? ⁴¹ Seuche'e xu atanéjne'ere, seajta setá'aj raatéjhuau ni í Dios jemi tí'ij caí tejamuáaci'iti ti'itíj í sej jín auteáturan í Dios jemi. Aye nu tejá'amua'ixaate'e. Mú'een xu xaa huateújca'anen í ru tzajta'a. Mí ajta caí, capu á'amuaca'anisti'i.

⁴² Ajta á'uraa. Ajtahuua'a ayén tirájhaviiri'i í Dios tijín:

—Dios pej ní'iya'upua, ti pua'a caí a'ij tí'irí'iri ti i caí ayén tí'ineci'iti a'ijna í nej jín rajpuaítzi na'ame, ché'e ayén 'eene'en patíj tí'ijxe'eve'e mú'ee.

⁴³ Tí'ijta'huua'a á e'iré'ene. Ajtahuua'a pu huá'uteu, mecu'utzúca'a, a'iné jeíhua pu huá'amua'itijca'a í cutzi. ⁴⁴ Aa mú a'uteájturaa a'ímej í mej cu'utzuca'a. Huaícacajetze pu ajtahuua'a u á'ume í Jesús. Ajtahuua'a pu raatéjhuau í Dios jemi. Aye pu che'atá na'a tirájhaviiri'i a'ij ti amuacaícan tiraatáhuaviiri'i.

⁴⁵ Tí'ij ajtahuua'a á e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Aye pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Pu'uri íjii, sej huápi'i rucu'utzive'e. Pu'uri íjii sej huácu'utzú, seajta huaújse'upe'en. Casi'i, pu'uri aúche'e. Pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti ij a'íin hua'utátuiire'esin í ne jíme'en, i nej neajta teáata'a jetze airáane mej mi naateevi'i a'íme í mej a'ij pua'a rici.

⁴⁶ Xá'ajhuiixí'i. Che'eré ticu. Pu'uri e'evé'eme a'íjna ti ne jíme'en tiu'utátuiire'esin.

Matí'ij raatéevi'i me'ijna í Jesús

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Aúche'e pu tí'ixajtacaa a'íj a'íin Judás á e'iré'ene. A'ijna í Judás, a'íj pu huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua mua'ará'axcaa. Jéihua mú teite jamuan huajú'uccaa. Seica mú tiu'í'isime'e í nahuaa ti ruxí'ejta'a te'ejcamíimijmee, majta seica ciyej tiu'í'í í mej jín huá'ucui'ini. Naíjmi'ica mú huata'áijtaca'a a'íme í mej tí'ajta teyujta'a, majta í huá'avaujsimua'a í teite.

⁴⁸ Ajta a'íin ti hua'utátuii a'ijna í Jesús, amuacaí pu tí'ihuaújmua'atzii a'ij ti ye'í huárini mej mi ráamua'aree ja'atí ti a'íin pú'een í Jesús. Aye tijín:

—A'ijna ne'u, í nej ru'itépí'itze'esin netí'ij raatateújte'en, a'ii pu a'íin píríci. Setá'aj hui raatéevi'i.

⁴⁹ Jíme'en pu'u a'ará'a, aj pu i ajteáxiireca'a a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Aye pu tiraatateújte tijín:

—¿A'iné pena'a, Maeestru?

Ajta ru'itépí'itze.

⁵⁰ Aj pu i ayén tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Ne'amiiigu, ¿ni pe'íjna jín piyen yé vé'eme? —Yee pu'u tiraata'íhua'uri'i.

Majta me'ín í seica, a'íni mú ajteáxiireca'a jemin. Mat'íij mi raatéevi'i. ⁵¹ Mat'íij raatéevi'i, aj pu i se'íj ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'íni pu rú'ijcupi í runahuaa ti ruxí'ejta'a te'ejcamíimijmee. Aj pu i ru'itéjtze a'íjna í ti ravaire'e a'íjna ti tihua'áijte'e u teyujta'a. Ti'íj jí ra'ajtaveijcheca'a í naxaira'an.

⁵² Ajta Jesús ayén tiraata'aíj a'íjna í ja'ati tijín:

—Ucárujte'e mua'anáhuaa, a'iné ti pua'a piyen ruíjcuta mua'anáhuaa, a'íni mú majta muaajé'icatan nahuaa jime'e. ⁵³ ¿Ni ayén timuá'amitiejte'e mú'etzi ti ayén ruxe'eve'e pej piyen huárini?

'Casí'i, ti pua'a niyen raatáhuavii í ti ní'iyá'upua, a'íni pu raayí'iti ti hua'uta'aíjte'en a'íme'j í mej tí'ivaire'e u ta japua mej mi ave'ecanén menaatévaire'en. Majta me'ín, a'íni mú miyen a'ará'axcan a'achú cumu huaícate vi'ira'a.

⁵⁴ 'Aru ti pua'a hui niyen huárini, capu ché'e huatá'iristari ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usí'i í yu'uxari jetze ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej miyen náaruuren.

⁵⁵ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i í teite tijín:

—¿Ni siyen yé vé'uju'un se'íjna jime'e í nej niyen hua'uré'eseire'esin í teite mej mi huaténe'use'en í gobierno jemi? ¿Ni se'íjna jín tiu'í'isin í nahuaa ti ruxí'ejta'a te'ejcamíimijmee, seajta cíyey tiu'í'isin sej si naateevi'i?

'Nain tújca'ari tzajta'a ti yú e'iré'ene, a'úu nu a'utéveeca'a teyujta'a. Netejá'amuamua'atehua'a nu ná'aye'i. Mí seajta mú'een, caxu ja'anáj naateevi'i se'újna. ¿A'iné 'een jín siyen rici íjii? ⁵⁶ Ayee pu nain tiuju'umé'e a'ame ti i ayén araúrasten a'ij mej mejmí'i tira'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íme í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'axcaa, náimi'i mu'u mi á yaúurie. Mat'íij mi huataúruu.

A'íni mú ya'uví'iti í Jesús huá'a jemi í jueesi

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Majta me'ín í mej raatéevi'i me'íjna í Jesús, a'úu mú ya'uví'iti me'íjna jemi í Caifás, a'íjna ti nain jín antiújmua'aree teyujta'a. Majta me'ín í mej tiú'ujmua'ate í niuucari ti tí'aijta, majta me'ín í huá'avaujsimua'a, a'úu mú majta e'etiújseire'eca'a a'utí'a'utéveeca'a a'íjna í Caifás.

⁵⁸ Ajta a'íjna í Pedro, a'atzu pu a'imuá raavárajme'e a'íjna í Jesús. A'uu pu vejli'i a'ará'a a'u ti já'ita'a e'eráyaujta'a, a'u ti e'irájca a'íjna ti nain jín antiújmua'aree teyujta'a. A'uu pu ajta a'uteárupi. Aj pu i huá'a jamuan a'ujyeíjxi a'íme'j í mej tí'icha'íi ti ij ráamua'aree a'ij ti tejauumé'e a'ame.

⁵⁹ Majta me'ín mej tí'aijta teyujta'a jamuan náimi'i í hua'ajueesi, a'íni mú rahuauca'a í hua'itzi í mej jín Jesús jetze te'ujpuá'ajte'en ti ayén hua'utá'an mej mi raajé'ica. ⁶⁰ Mu'ití'í mú á'ujca'anejca'a mej hua'itzi jín té'antzaahuat'e'en. Capu amín a'ij. Camu ti'ití'j huáteu í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

A'atzu á'ateevi'ica ti ayén tí'irici. Aj mú xaa me'ín í mej hua'apua mú á e'iré'ene.

⁶¹ Ayee mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu yeehui tiu'utaxájtaca'a amíjna mi tevi a'íjna jime'en yee: “Nee nu raayí'iti nej raaté'uuna a'íjna i teyuu ti chí'ira'an pú'een í Dios, ajta nu'u ajta rá'ajtaahua huaíca xícaj tzajta'a.”

⁶² Aj pu i se'íj ájchee. A'ii pu a'íni pú'eene'e í ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a. Ayee pu a'íni tiu'uta'íhua'uri'i í Jesús tijín:

—¿Ni pecaí a'ij pena'a tiu'utániusín? ¿Ti'itájni pú'een a'íjna í mej jín té'antzaahuat'e'e mú'etzi jemi?

⁶³ Ajta a'íin í Jesús, capu ti'itíj a'ij tiu'utaxájtaca'a. Ajta a'íin ti nain jín antiújmua'aree í teyujta'a, ayée pu tiraatá'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ajjte'e niuucajtze'en í Dios patá'aj taatá'ixaate'en ja'atí pej pú'een. ¿Ni mú'ee pe'ín pírici a'íjna í ti í'yaujra'an í Dios?

⁶⁴ Jesús pu ayén tiu'utataniú tijín:

—Mu'ée pej piyen raataxájtaca'a. Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tejauum'é e a'ame. Mú'een xu neseíra'a xá'aju'un ineetzi i nej neajta teáata'a jetze airáane net'íj án huatéyeijxa ri'irínta'an a'íjna í ti nain jín antiújmua'aree u ta japua, seajta neseíra'a xá'aju'un net'íjítáhua'a yé ve'ecáanen í jaitiri jetze.

⁶⁵ Ajta a'íin í ti nain jín antiújmua'aree í teyujta'a, a'í pu ra'antisiújtza'an í rusiicu'u mej mi ráamua'aree ti a'íin huataniú'ucaca'a. Ayen tijín:

—A'ij pu pua'a ti'ixa í Dios jemi. Capu ché'e ruxe'leve'e mej mi seica té'antzaahuate'en jemin. ¿Ni caí ayén ti'ayajna? Casi'i, xu'uri ráanamujri'i ti ayén a'ij pua'a ti'ixa í Dios jemi.

⁶⁶ ¿A'íné tejamuá'amitíejte'e mú'ejmi?

Majta me'ín í seica, miyen tijín:

—Ayee pu tiraavíjte'e ti huámi'ini a'íjna jime'e.

⁶⁷ Aj mú mi ra'arátzjmua'axi á néerime'ara'an jetze, majta ra'itéevajxi í rumuájca'a jime'e. Seica mú majta ru'itéva'ara'a. ⁶⁸ Majta miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Taatá'ixaate'e mú'ee mi pej nu'u i'i Ciríistu'u, ¿a'ataani mu'íitějvee?

Pedro pu ra'avé'avaataca'a ti nu'u caí ramua'ate í Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-57)

⁶⁹ Ajta a'íin í Pedro, a'úu pu anu'uhuátacatii já'ita'a ti e'eráyaujta'a í chi'ita. Ajta seíj uteájrupi, í ti ravaire'e a'íjna í teyujta'a ti antiújmua'aree. 'Íita'a a'íjna. Aj pu i á e'ir'éene jemin. Ayee pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Mu'ée pej pajta á'uche'ecane'e pe'íjna jamuan, ti Galilea é'eme'ecan.

⁷⁰ Ajta a'íin Pedro, seicié pu tiraatá'ixaa mej seíraca'a í seica, ayén tijín:

—Canu ramua'aree a'ij pej ye'í ti'ixa.

⁷¹ Aj pu i ájchee. Pu'uri huiiramé'eca tá'apueerta. Aa pu a'utéechaxi.

Ajtahua'a seíj raaseíj 'Íita'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa í teite í mej a'uun a'uráte'eca'a tijín:

—Amíjna mi tevi, a'í pu xaa á'uche'ecane'e jamuan a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan.

⁷² Ajtahua'a pu seicié tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro. Niuucajtze'en pu jín ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ramua'ate ne'íjna í tevi.

⁷³ A'atzu á'ateevi'ica, majta me'ín í mej e'er'éete'ecaa, a'í mú á e'ir'éene vejli'i jemin. Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—Mú'ee pej xaa huá'a jetze ajtéme'ecan. Tu'uri ramua'aree te'íjna jime'e a'ij pej ye'í te'ennrú'u.

⁷⁴ Ajta á'iyen Pedro ayén a'utéjche ti ayén rájhuavii í Dios ti nu'u Dios ayén puájtzi raatá'an ti pua'a caí ayén ti'ayajna. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa niuucajtze'en í Dios tijín:

—Canu ramua'ate nemíjna mi tevi.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i huajíjhuaca'a a'íjna í tecuaara'i. ⁷⁵ Tí'ij jí á'iyen Pedro ra'utámua'areeri'i a'ij ti Jesús amuacá tiraatá'ixaa ti jíme'en yee: “Tí'ij nu'u caí xi huajíjhua'a í gallo, ayée pej nu'u huaíca piyen tína'avé'avaata yee capej nemua'ate.”

Aj pu i huirájraa. Jé'ecan pu a'ij pua'a raatá'a. Tiujeínejraa huápi'i.

27

Meti'utátuii me'íjna í Jesús í Pilato jemi

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Yee ruijmua'a yee, aré'apua'a, a'íime í mej tí'aijta teyujta'a, majta huá'a vaújsimua'a í teite, a'íi mú raaxí'epi'íntare rujímua'a a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica í Jesús. ² Mara'anájaji'ici'e í muájca'are'ara'an jetze, matí'ij mi ya'uví'iti. Aj mú mi raatátui a'íjna í tajtuhuan, ti ayén ántehuaa tijín Pilato.

Judás pu nu'u e'ecaújcua'imín

³ Ajta a'íjna í Judás, tí'ij ráamua'areeri'i tijín puajítzi mú raatá'asin í Jesús, jé'ecan pu a'ij pua'a raatá'a. Ajta, yaúutuaa huá'a jemi a'íjna í tumin ti seité japuan tamuáamuata'a ará'ase. Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'aijta, ajta a'ímej í huá'a vaújsimua'a tijín:

⁴ —Nee nu auteájturaa í Dios jemi a'iné nejámuaatátui ja'atí ti caí tí'itíj jín até'ítzea'ara sej si raajé'ica.

Majta miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Capu a'atzu ta jetze ruxe'leve'e itejmi. Mú'ee pej pú'eene'e.

⁵ Aj pu i Judás á ye'ejhuá'axi í tumin á chuaata'a a'ujna teyujta'a. Tí'ij jí á'uraa. Tí'ij i mé já'ahua'a e'ecaújcua'imín.

⁶ Majta me'ín í mej tí'aijta teyujta'a, a'íi mú raaré'eje'ipi me'íjna í tumin. Majta miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu a'ij tiu'utá'aca tej yeúutuaani a'íjna í tumin a'u ti á'ujseire'e í tumin teyujta'a ti me'ecan, a'iné a'ii pu a'íin pú'een í tej jín tiu'unájchitaca'a tej ti yá'urieeni í xúure'e.

⁷ Matí'ij mi miyen raaxí'epi'íntare a'ij mej ye'í huárini me'íjna jime'e í tumin. Ayee mú me'íjna jín chuej huánanai mej miyen ratamuá'amua tijín chuej ti japuan tí'imíjhuaca a'íjna ti xa'ari tí'ita'ahuaca. Ayee mú raxí'leve'eca'a mej mi me'uun hua'avá'anaamuan a'ímej í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁸ Ayee mú majta ratamuá'amua tíj na'a a'ájná'imua ti yú e'iré'ene tijín chuej mej japuan ra'uré'exire í xúure'e.

⁹ A'ájná'imua pu araúraste a'ij ti ajmí'i tiraataxájtaca'a a'íjna í Jeremías teecan ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a tijín: “A'íime í mej Israél jetze ajtémecan, ayée mú raaxí'epi'íntare mej tiraanájchite'en a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a tumin ti i'í plata ti ij a'íin hua'utátuiire'en a'íjna í ja'ati. Majta á'iyen raaré'eje'ipi me'íjna í tumin. ¹⁰ Ayee mú majta huaríj tíj tinaata'áij í tavástar'a. Chuej mú huánanai a'u ti tí'imíjhuacare'e a'íjna ti xa'ari tí'ita'ahuaca.”

Tí'ij Jesús a'uun a'utéveeca'a a'íjna jemi í Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ajta a'íin í Jesús, a'úu pu a'utéveeca'a jemin a'íjna í tajtuhuan. Aj pu i a'íin tajtuhuan ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í pej hua'arey a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan?

Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús:

—Aa ni'íjtá ne'u, a'ij pej ye'í ti'ixa mú'ee.

¹² Mí ajta a'íin Jesús, matí'ij jetzen te'ujpuá'ajte a'íime í mej tí'aijta teyujta'a, majta huá'avaujsimua'a, capu tí'itíj xajtaca'a.

¹³ Aj pu i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni pecaí piyen huá'unamuajri'i í mej jeíhua mú'eetzi jetze te'ujpuá'ajte?

¹⁴ Ajta a'íin Jesús, capu tí'itíj xajtaca'a. Capu ajta seicié tiu'utaxájtaca'a, ni sej jime'e í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte. A'ij pu jín, jé'ecan pu a'ij yá'usejiraca'a a'íjna í tajtuhuan.

Matí'ij me'íjna jín ra'uxíjte í Jesús ti ij huámi'ini

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ajta a'ájna matí'ij tí'iyestejca'a í teite, ayée pu tí'ijri'irejca'a a'íjna í tajtuhuan ti ayén sej huatátuaani ti aiteánami'i, ja'atí ti na'a mej raatáhuavii. ¹⁶ Ajta sej aiteánami'ihuaca'a ti ayén ántehuaa tijín Barrabás. Naími'i mú ramua'atejca'a me'íjna í Barrabás, ti a'ij pua'a tí'itevistaca'a.

¹⁷ Matí'ij ajteáxiireca'a jeíhua í teite, Pilato pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui neraatátuaani ne'íjna í Barrabás, na'ari nemíjna mi Jesús, í ti jee i'í Ciríistu'u?

¹⁸ Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i a'iné ayée pu ráamua'areeri'i tijín mará'achueere'eca'a í Jesús. A'íj mú jín raatátuiiri'i í tajtuhuan. ¹⁹ Aúche'e pu huatecaíca í ipuari japua a'íjna í Pilato tí'íj íra'ara'an ayén tiraata'íti'iri'i tijín: “A'íj nu pua'a tiú'umaaraca'a ne'íjna jime'e í tevi ti caí ja'anáj ti'itíj jín auteájturaa. Jéihua nu rajpuaíjtzica'a íjii ne'íjna jime'e. Capej ti'itíj jín jetzen tí'ijpua'ajte'e.”

²⁰ Majta me'ín í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í huá'avaujsimua'a, a'íi mú ca'aníjra'a hua'utá'a í teite mej mi miyen rájhuavii í tajtuhuan ti ij a'íin huatátuaani a'íjna í Barrabás. Ayee mú majta tirájhuaviiri'i ti ij a'íin tiu'utá'an mej mi raajé'ica me'íjna í Jesús.

²¹ Ajtahua'a pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿A'atajni naatátuaani a'ímej í mej hua'apua?

Ayee mú tiu'utaniú tijín:

—Barrabás.

²² Aj pu i Pilato ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ari mi Jesús, a'iné tí'itíj jín neráaruuren?

Naími'i mú miyen tiu'utaniú tijín:

—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

²³ Pilato pu ajtahua'a ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné 'een jime'e? ¿Tí'itájni jín auteájturaa tej ti tiyen ráaruuren?

Aj mú mi jaítze'e ca'anín jín huajíjhuaca'a tijín:

—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

²⁴ Pilato pu rú'umua'areereca'a ti caí a'íj tí'iri'iri huá'a jemi, sino mu'uri tén autéhuijsime'e mej tiú'ujne'usite'esin chá'a mena'a. A'íj pu jín anaújmuaijte jaj jime'e mej seíraca'a í teite. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ne'ín pú'een í ti raajé'icatan amíjna mi teáata'a, sino mú'een xu'u pú'een.

²⁵ Naími'i mú miyen tiu'utaniú tijín:

—Ché'e ayén éene'en ti titáaci'iti itejmi, ajta ti tihuá'uci'iti í tayaujmua'a a'íjna jime'e í tej raajé'ica.

²⁶ Aj pu i Pilato raatátuaa a'íjna í Barrabás huá'a jemi. Ajta raata'aíjtaca'a mej ra'itévaxi'ín me'íjna í Jesús. Aj pu i hua'utátuii mej mi rá'utatan.

²⁷ Aj mú mi me'ín xantaaru'u ya'ujáj a'ájna ti tajtuhuan e'irájca. Majta hua'utajé naíjmi'ica í ruxí'ej xantaaru'u mej mi tiújseire'en jemin í Jesús. ²⁸ Mat'íj mi tiraacá'ari'iri'i nain í ti tí'itéchejca'a. Majta síicu'uri mú ru'ucáachejte ti pá'uvi'i, ti neána jime'e. ²⁹ Majta curuun mú raateátaave ti tzicare'e jime'e cistíjhuaca'a. A'íj mú ra'avé'erujti'iri'i. Majta, itzíj mú ru'itéchuite ri'iríinta'an.

Aj mú mi títunutaxi jemin. Ayee mú tirá'uxieehuari'iri'i tijín:

—¿A'iné pena'a, mú'ee pej tihuá'ajte'e a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan?

³⁰ Majta ra'atétzizmua'axi, majta rajví'i me'íjna í itzíj. Mu'íi mú ra'avé'evaxi án mu'úutze'en me'íjna jime'e. ³¹ Mat'íj rá'uxieehuari'ira, aj mú mi rú'ijchuiiri'i me'íjna í síicu'uri ti pá'uvi'i, ti neána jime'e. Majta ru'ucáachejte í síicu'ure'ara'an. Mat'íj mi ya'ujáj mej mi rá'utatan í cúruu jetze.

Merá'utatai me'íjna í Jesús í cúruu jetze

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Mat'íj aujú'ucaa, seíj mú antinájcheca'a ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cirene. Ajta a'íin í teáata'a, ayée pu ántehuaa tijín Simón. Aj mú mi raata'aíjte ti a'íin rá'anchueeni cúrujra'an í Jesús.

³³ Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuaa hua'aniuuca jime'e tijín Gólgota. Gólgota, ayée pu huataújmua'a tijín Mi'ichí Mu'uta. ³⁴ A'uu mú raatá'a tí'itíj ti raayé'en, viinu ti antzináj ti ranaxca. Tí'íj ra'ajtamúa'a, capu ra'í'imí'í já'araa.

³⁵ Mat'ij mi rá'utatai í cúruu jetze. Majta, huáhuajcaca'a mej ti'ihuaújmua'itín tetej jime'e mej mi ráamua'aree ti'itíj ti a'ij raci'iti seij ajta seij í cǎxure'ara'an í Jesús. Ayee mú titeeré'ujpijite. ³⁶ Majta a'ujrá'aseca'a mej mi ráacha'íin.

³⁷ Majta taabla cǎlieene'en aúutatai a'utí á'ujmu'u í Jesús. Ayee mú amuacái ra'uyú'uxaca'a í taabla jetze a'íjna í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte tijín: “A'íi pu a'íin pú'een í Jesús, í ti hua'arey a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan.” ³⁸ Majta jamuan huá'utatai hua'apuaca í nahua'ari. Seij mú aúutatai ri'irínta'an í Jesús, majta í seij, úutata'an.

³⁹ Majta me'ín í mej a'uré'enineica'a, mat'ij raaseíj, a'íi mú aicámu'uvajra mej caí rá'acu'uvejca'a. A'ij mú pua'a tí'ijjeeveca'a. ⁴⁰ Miyen tijín:

—Mú'ee, mi pej nu'u raaté'uuna í teyuu, pajta nu'u huaíca xica jín pajtáhua'a rá'ajtaahua, aísí ne'u, patá'aj aseíj ajapua huániuuni. Tí pua'a mú'ee pe pe'ín pú'een í yaujra'an í Dios, acájra'a hui amájna jetze mi cúruu.

⁴¹ Ayee mú che'atá mena'a tirá'uxíeehuari'iri'í a'íime í mej tí'ajta teyujta'a, majta a'íime í mej tiú'ujmua'ate í niuucari jime'e ti tí'ajta, majta huá'avaujsimua'a. ⁴² Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amí pu ari huá'a japua huaniú í seica. Mí ajta amín, capu raay'íiti ti rujapua huániuuni. Amí pu nu'u tarey itejmi i tej Israel jetze ajtémecan; ché'e amín acájra'ani mi cúruu jetze. Aj tu xaa rá'antzaahuat'esin.

⁴³ 'A'íi pu hui nu'u rá'atzaahuat'e í Dios. Ché'e Dios japuan huániuuni íjii ti pua'a ayén raxí'leve'e a'iné ayée pu amín tiu'utaxájtaca'a ti jime'en yee: “Nee nu ne'ín pú'een í yaujra'an Dios.”

⁴⁴ Majta me'ín í mej jamuan huajú'ucaa, a'íi mú miyen che'atá rá'uxíeehuari'iri'í.

Jesús pu huam'íi

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Tí'ij a'ájna teja'uré'ene a'atzaj tacuarixpua, aj pu'í huateática'areca'a nainjapua í chuej. ⁴⁶ Tí'ij teja'uré'ene a'ájna já'íta'a tacuarixpua, aj pu í Jesús ca'anín jín huajíjhuaca'a í runiuuca jime'e tijín:

—Eloi, eloi, ¿lama sabactani?

A'íjna í niuucari, ayée pu huataújmua'a tijín: “Mí pej ni'í Dios, mi pej ni'í Dios, ¿a'iné 'een jín pi nejaúurie?”

⁴⁷ Seica mej me'uun huaté'uuca'a meráanamujri'í. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'íi pu hui huatajé a'íjna í Elías ti ajm'íi Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

⁴⁸ Jíme'en mu'u miyen tiu'utaxájtaca'a, aj pu í seíj a'utiéchejraa. Ti'itíj pu u a'uvé'etií ti urájta'atí. Ajta raateáru'une nahuáj jime'e ta'antzíjvi'í. Ra'antij'íci'e ciyej jetze, aj pu í rá'ajchui ti ij Jesús huayé'en a'íjna jetze.

⁴⁹ Majta seica, ayée mú tiraatá'ixaa tijín:

—Ché'e ayén éene'en. Aísí ti pua'a yé tanén a'íjna í Elías ti ij a'íin ra'acájtuaani.

⁵⁰ Ajta a'íjna í Jesús, ajtahua'a pu ca'anín jín huajíjhuaca'a. Aj pu í huam'íi.

⁵¹ Ajta a'íjna í cǎxuri ti itzíjhua, a'uun ti huatáviviijme'eca teyujta'a, jíme'en pu'u huam'íi a'íjna í Jesús, aj pu í já'íta'a acásiujtza'an. Ajta huateújca'atzíjxi í chuej, ajta já'íta'a a'utátapua í tete. ⁵² Ajta te'entaújcuunaxi a'u mej e'leve'enámi'ihuaajme'ecaa í mej huácuui.

Dios pu ajtahua'a hua'utatíste í huá'axiejniu'uca mu'licáca í mej huácuui, a'ímej í mej mejm'íi ra'ará'astijre. Majtahua'a mú i'irúuri muá'araa. ⁵³ Majta aitacíj a'u mej e'leve'enámi'ihuaajme'ecaa. Majta me'ín, tí'ij huatarúj a'íjna í Jesús, a'íi mú a'uteájrupi u chajta'a. A'uu mú a'utaseíjre jemín í teite í mej mu'íi.

⁵⁴ Ajta a'íjna hua'acapítan í xantaaru'u í mej anxíte ará'axcaa, majta í mej jamuan tí'icha'íca'a, nain mú tiu'uséij a'ij ti tiu'uríj, ajta ti huateújca'atzíjxi í chuej. Jé'ecan mú tiu'utáatziin. Majta miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tar'íi pu a'íin pú'eene'e yaujra'an í Dios.

⁵⁵ Majta seica, á mu'u imuá a'uté'uu meti'iseíraca'a í mej 'uuca. Mi'i mu'íi. A'íi mú á'ujjhuane'e me'íjna í Jesús jamuan tíj na'a ti u a'arájraa u Galilea, majta í mej ravaire'eca'a tíj na'a ti ayén ruxe'eve'e. ⁵⁶ A'íi mú a'íin pú'een: a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta se'íj ti ayén che'atá ántehuaa tíjín María. Hua'anaana pu pú'een a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í José. Se'íj pu ajta huá'a jamuan a'utéveeca'a, a'íjna ti hua'anáañaj a'íimej yaújmua'ame'en a'íjna í Zebedeo.

Mera'avá'ana me'íjna í Jesús

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Tí'íj ari huachúmua'ancaa, se'íj pu á e'iré'ene ti Arimatea é'eme'ecan. Chíjteaani pu píríci a'íjna. Ayee pu ántehuaa tíjín José. A'íi pu ajta rá'atzaahuate'eca'a a'íjna í Jesús.

⁵⁸ A'íi pu á e'iré'ene jemin a'íjna í Pilato. Ajta rájhuaviiri'i ti a'íin raatátuiire'en tévira'an í Jesús teecan. Ajta a'íin Pilato tiu'uta'aíjtaca'a mej nu'u raatátuiire'en.

⁵⁹ Ajta José, tí'íquí ra'acájtí í tévira'an. Ajta ra'iré'e'ijcataca'a saavana jime'e ti jéjcuá.

⁶⁰ A'íi pu auchén ruuré'ijche u tete'e í tete tzajta'a. A'íi pu í'a'ara'an mej mi me'uun ra'avá'anan tí'íj huámi'ini. Mí ajta, a'úu pu ru'utéete tévira'an í Jesús teecan. Ayee pu a'íjna jín huaríj, aj pu i ru'ujná tetej jime'e ti sic'írrara'a. Ajta á'uraa.

⁶¹ Ajta a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta í se'íj, í María, a'úu mú a'uté'uuca'a a'ájna vejli'i ta'íráninei a'u mej ya'utéete.

A'íime mej tí'icha'íca'a a'utí Jesús e'evé'enami'ihuaca'a

⁶² Yee ruijmua'a yee, matí'íj meri rí'i huaújruu mej mi huaújse'upe'en, a'íime í mej tí'aijta teyujta'a, majta me'ín í fariseo, a'íi mú á e'iré'ene jemin a'íjna í Pilato. ⁶³ Ayee mú tiraatá'ixaa tíjín:

—Tavastara'a, ayée tu ra'utámua'areeri'i ti ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ti tí'ihua'itacare'e. Tí'íj auj ruurica, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Huaíca xicaj nu jetze huatarújsin.”

⁶⁴ A'íj pu jín, ayée tu tí'ijxe'eve'e pej raata'aíjta mej mi tiú'ucha'íin a'u ti e'evé'enami'í ajta caí mú á'ume'en huaíca xica. Na'ari caí, í'irí'iri mej e'ire'enén, meraanáhua'an í tévira'an a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjhuane'e. Aj mú xaa miyen hua'itzi jín tihua'utá'ixaaate'esin í teite tíjín pu'uri huatarúj. Ajta jaítze'e pu a'íj pua'a té'eme caí tí'íj amuacaí ayén tiu'uhuá'itaca'a a'íjna jime'e ti ayén nu'u yaujra'an pú'een í Dios.

⁶⁵ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pilato tíjín:

—Ayee pu té'eme. Metí'icha'íj mú muá'aju'un. Sericu mú'een, seajta ru'ujjáxu'umua'an xarij jime'e, ajta júmi'inari jime'e, a'íj sej tiraay'íiti ti ij caí ja'atí ramuari'e í tévira'an.

⁶⁶ Matí'íj mi a'ucíj. Majta rí'i ráaruu xarij jime'e, majta júmi'inari jime'e ti ij caí ja'atí ra'antácuuna. Majta u hua'utehuui a'íimej í mej tí'icha'íi.

28

Tí'íj Jesús a'itáraa huá'a tzajta'a í mi'íchite

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Tí'íj mú á'ume a'íjna í xica mej jetzen ruse'upi, tapuá'arijme'eca, a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta í se'íj ti ajta María, u mú á'uju'un mej mi ya'utéeseij a'u mej ye'avá'ana. ² Ca'anín pu jín huateújca'atzíjxi í chuej a'iné se'íj ti tí'ivaire'e u ta japua, a'íi pu e'icaanej u júte'e. Aa pu e'iré'ene a'u mej ye'avá'ana. Antá'íihuaca'a a'íjna í tete ti jín ujnámi'ihuaca'a ti únú'ujcun. Ajta japuan a'ujyeíjxi. ³ Jé'ecan pu tétaave'e cuaiínavi'in jime'e i ti jín tí'íteechen temua'a naa a'íjna í ja'ati.

⁴ Majta me'ín í mej tí'icha'íca'a, huápi'i mú ruviveeca'a, majta a'itavátzi me'íjna jime'e mej huápi'i tiu'utátziin. Cu xiee mej cuj huácuii. ⁵ Ajta a'íin ti tí'ivaire'e u ta japua, ayée pu tihua'utá'ixaa a'íimej í 'uuca tíjín:

—Caxu tí'itziine'e, a'iné néjmua'aree sej u ye'evé'ehuau se'íjna í Jesús í mej rá'utatai.
 6 Capu hui ye'e já'ahua'a a'iné pu'uri huatarúj tíj ajmí'i tiu'utaxájtaca'a. Casi'i, mú sé'uju'un setá'aj ya'useíj a'u mej ye'etéete.

7 'Seajta, setá'aj á'ucíine jíye'itzi jime'e sej si huaja'utá'ixaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e ti jíme'en yee: “A'í pu ari huatarúj, ajta amuacá pu nu'u a'umé'e a'ame a'ujna Galilea ti ij a'ín huajá'uchu'eve'en a'ujna. A'uu xu nu'u yé'esejran.” Nu'uri amuaatá'ixaa.

8 Majta me'ín í 'uuca, ca'anacan mú a'ucíj. Maúche'e mú tí'itziine'eca'a. Mí majta, muaataújtemua'ave jeíhua. A'uu mú a'uruáachejraa mej mi tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e.

9 Ajta, jíye'itzi jín, Jesús huá'uteu. Ayee pu tihua'utateújte tíjín:

—¿A'iné sena'a?

Majta me'ín, á mú e'iré'ene jemin. Majta ra'avé'evi'iraxi ícá'jra'an jetze. Majta rí'í tiraatá'a.

10 Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Caxu tí'itziine'e. Sericu mú'een, setá'aj tihua'utá'ixaate'en í ne'ihuaamua'a mej á'ucíine me'újna Galilea. A'uu mú hui nejé'esejran.

A'ij mej tiu'utaxájtaca'a í xantaaru'u

11 Maúche'e mú huajú'ucaa a'íme í 'uuca, seica mú a'uun á'uju'un u chajta'a. A'ii mú a'ín pú'een seica í mej tí'icha'íca'a. Majta miyen tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ajta teyujta'a nain a'ij ti tí'ití huaríj.

12 Majta me'ín í mej tí'ajta teyujta'a, a'í mú tiújsej huá'a jamuan í vaujsi mej mi raaxí'epi'intare'en a'ij mej ye'í huárini. Aj mú mi tumin hua'utá'a í xantaaru'u, jeíhua.

13 Ayee mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee xu huárini mú'een. Setá'aj siyen tihua'utá'ixaate'en yee: “Seica mú mú a'uvé'uju'un tíca'imua a'íme í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e tetí'ij cu'utzuca'a iteen. A'í mú yá'utí í tévira'an avíitzi jime'e.” 14 Ajta ti pua'a ráamua'aree í tajtuhuan a'ij ti tí'ití huaríj, teen tu tiyen tiraatá'ixaate'esin ti ij caí tí'ití jín a'ij amuáaruuren mú'ejmi.

15 Majta tumin mú á'utí a'íme í xantaaru'u. Majta miyen che'atá mena'a huaríj matíj me'ín seica hua'uta'íteca'a. Tíj na'a ti yú e'iré'ene, ayée mú tí'ixaxa'a nainjapua a'íme í mej Israél jetze ajtéme'ecan ti ayén tí'ayajna.

Jesús pu tí'itíj jín tihuau'íjca í mej jamuan á'ujuhua'ane'e

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

16 Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan seíj mua'ará'axcaa, a'úu mú á'uju'un a'ujna Galilea. A'uu mú a'ará'a jírí jetze tíj amuacá tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús mej nu'u me'uun a'atanén. 17 Matí'ij raaseíj, aj mú mi rí'í tiraatá'a. Mí majta me'ín, camu rí'í rá'atzaahuate'eca'a ti a'ín pú'eene'e.

18 Aj pu í Jesús e'iré'ene vejli'i huá'a jemi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Pu'uri naatá'a nej niyen nain jín antínmua'aree tíj na'a ti a'uun é'esejre'e u ta japua, ajta tíj na'a ti íiyen seijre'e chaanaca japua.

19 'A'íj xu jín a'ucíjxi'ín nainjapua seíj chuéjra'a japua sej si hua'utémua'itín í teite mej mi na'ará'astijre'en. Seajta huá'umuai'ihuan niuucajtze'en í ti ní'iya'upua, seajta niuucajtze'en í nej i'i yaujra'an, seajta niuucajtze'en í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

20 'Seajta mú'een, setihuá'amua'atehua'an mej mi nain jín na'ará'astijre'en a'ij nej neri tejamuaata'aíj mú'ejmi. Neajta inee, rí'í nu'u yé huatevéé na'ame a'amua jemi tíj na'a ti yú auca'ití a'ame asta na'a caí nain te'entipua'are. Ayee pu'u.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Marcos jíme'en í Jesuciristu'u

*Juan pu tihuá'a'ixaate'e a'ujna a'u ti caí é'e ti'ití
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Yee pu éeni'ici'e a'utéjche í niucari ti jíme'en rá'axa a'ijna í Jesús í Ciristu'u ti ajta yaujra'an pírici í Dios.

² Ayee pu te'uyú'uxaca'a í ja'ati ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Isaías. Ayee pu tira'uyú'uxaca'a ayén tijín:

Yee pu Dios ti'ixa a'ijna jíme'e

ti án yá'ujra í ipuari japua ayén tijín:

“Me'ecui xaa ne'u, nu'uri ja'atí huata'ítí

tí'ij amuacá huatasej're'en pecáí mú'ee.

A'í pu a'ín pú'een ti amuacá tihua'utá'ixaate'esin

í teite mej nu'u mua'ijchú'eve'e.”

³ Ajta nu'u í Dios ayén tijín:

“A'ijna í ti amuacá tihua'utá'ixaate'esin,

a'í pu nu'u u e'ejíhuá a'ame já'ahua'a itzítá.”

Ayen tijín: “Naa xu rí'i huaújruuren mú'een,

a'íné a'í pu yé uvé'enejsin í tavástar'a.

Caxu ra'antánaamuan í juyáara'an jetze.”

⁴ A'ijna í ti nu'u amuacá huatasej're'esin, a'ii pu a'ín pú'een a'ijna í Juan í ti huá'amuaí'ihuacare'e. Aa pu a'utéveeca'a a'u ti caí ti'ití é'e já'ahua'aca'a. Ayee pu tihuá'a'ixaate'eca'a ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej seicé tiú'umua'ati mej mi miyen huárini a'ij ti ye'í tí'ijxe'eve'e í Dios. Tí'ij jí a'ín huá'amuaí'ihuan í Juan ti ij Dios tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í jemin.

⁵ Mat'í'ij mi naíjmi'í e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a í Juan. A'uu mú e'eráci'ica'a tíj na'a a'u ti huatacá'a a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Judea, majta a'íime í mej a'uun a'uchéjme a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jerusalén. A'uu pu e'ejtémecan u Judea. Jíme'en mu'u raataxájtaca'a í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu i a'ijna í Juan huá'amuaí'ihuaca'a í játe'ana jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jordán.

⁶ Ajta Juan, ayee pu é'ene'e ti'itéhejca'a cáxuri jíme'e ti itzíjhua ti'itíj cameeyu'u ju'uxa'a ti pú'een. Ajta navij típuaasica'a. A'í pu jín avá'ují'icie'eca'a. Ajta huátuna'ise pu cua'acare'e, ajta searate 'itzítá mej huáxuaavi.

⁷ Ayee pu tihuá'ihua'ixáate'e tijín:

—Sej pu yé é'e vé'eme aúche'e. Jaítze'e pu hui ve'ecán jín ti'itéjvee a'ijna necaí inee.

A'ij pu jín caí naavíjte'e ineetzi nej ti'ití jín ti'ítevéé ná'ara'ani ti cálieen jín seijre'e jemin a'ijna ti yé é'e vé'eme, capu xaa ne'u naavíjte'e ineetzi nej ni yejta'í'ipi'in í ca'acaira'an.

⁸ Ayee nu xaa ne'u neri amuáamuaí'ihuaca'a jaj jíme'e. Mí ajtá'í a'ín, seij pu huata'ítí ti huateáturan mú'ejmi jemi. Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios pu uteá'asin mi a'amua tzajta'a.

*Tí'ij Juan ráamuaí'ihuaca'a í Jesús
(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)*

⁹ Yee pu tiuju'uríj a'ájna tí'ij huá'amuaí'ihuaca'a í Juan. Tí'ij jí i á e'iré'ene í Jesús. A'uu pu e'erájraa u Nazarét, chajta'a ti e'ejtémecan a'ujna já'ahua'a Galilea. Aj pu i a'í Juan ráamuaí'ihuaca'a í Jesús u játe'ana jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jordán. ¹⁰ Jíme'en pu'u Jesús a'itá'aa á jaata'a, aj pu i raasej ti antaújcu í ta japua ti a'utéjmuaa. Ajta á'iyen Xiéjniu'ucare'ara'an huasej í Dios ti e'icáme'eca'a. Yee pu seijre'eca'a tíj cucuí'i. Aj pu'í

mu'úutze'en japua a'ujyeíjxi. ¹¹ Ajta á'iyen niuucari huánamuajri'i ti uj e'icánamuajre u ta japua. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Niyauj pej pírici í nej muaxe'eve'e. Jé'ecan pej rí'i tinaatá'aca.

*Tí'ij a'ín tiyaaru'u tiu'utése ti ij raatémua'itín a'íjna í Jesús
(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)*

¹² Tí'ij jí a'ín Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'anéeri jín ya'uví'iti í Jesús áa já'ahua'a itzitá a'u ti caí ti'ití e'eré'eeve. ¹³ A'ujna itzitá, ayée pu u é'etee sei máxcira'i japuan tamuáamuata'a xica. A'uu pu a'utéveeca'a a'u mej ti'itén a'uc'í'ica mej simuáruuni. Tí'ij jí a'ín í tiyaaru'u ti'ihuaújtesi'ijre ti 'ij ca'aníjra'a raatá'an a'íjna í Jesús tí'ij ti'ití jín auté'itzen í Dios jemi. Aru capu ayén teja'uré'ene. A'íi mú raatévai í Jesús í mej títetateí u ta japua í Dios jemi.

*Jesús pu a'utéjche ti tiu'umuári'en a'ájna u Galilea
(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)*

¹⁴ Tí'ij aiteánami'ihuaca'a í Juan, aj pu'i Jesús u a'utanéj u Galilea. A'íi pu hua'utá'ixa jíme'en a'íjna ti jín Dios tiraa'íjca í Juan, a'íjna í Dios ti te'áijta nain japua í chaanaca.

¹⁵ Ayen tijín:

—Pu'uri araúrate ti a'ájna teja'uré'enejsin ti tiu'uta'aíjta í Dios naijmi'icí'e chaanaca japua. Setá'aj hui seicié huárini, setá'aj siyen seicié tiú'umua'ati se'íjna jíme'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Setá'aj seajta rá'antzaahuante'en í niuucari ti jín Dios amua'irájtuaani.

*Jesús pu hua'utajé a'ímej í mej ruhua'itépe'eca'a í mej muáacua
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)*

¹⁶ Tí'ijtá'i í Jesús a'ujna e'ejtém'e'ecaa a'ujna vejli'i a'u ti e'eve'e'ástime í jaj ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. Aj pu'i a'ímej huaseíj í Simón, ajta í Andrés ti juutzeájra'an pú'een í Simón. A'íi mú xiéjmua'ari áuuhua'anaa á jaata'a. Ayee mú tí'ijri'irejca'a a'íime í mej hua'ité huavívi'i.

¹⁷ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa í Jesús tijín:

—Mú se'utáuruyi'i ineetzi jemi setá'aj nej jamuan á'ujujhua'ane'en. Nee nu tejá'amua'aten sej si caí ché'e siyen hua'ité tí'ivivi'ira'a, sino a'ímej xu'u si ca'aníjra'a hua'utá'asin í teite mej mi neetzi ná'antzaahuante'en.

¹⁸ Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a. Matí'ij mi á téjaupíi í xiéjmua'ari me'ájna. Matí'ij mi a'ucíj jamuan í Jesús.

¹⁹ Aj pu ijtá'i á'ayee a'uré'ene. Tí'iquí seij huaseíj í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Jacobo. Yaujra'an í Zebedeo. A'íi pu ajta raaseíj a'íjna í Juan, í ti juutzeájra'an pú'een í Jacobo. A'uu mú baarcu jetze e'eráate'eca. Majta rí'i tí'iruurejca'a í xiéjmua'ari ti tí'isiujtza'ani. ²⁰ Ajta á'iyen Jesús hua'utajé. Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a í mej xiéjmua'ari rí'i tí'iruurejca'a. Aa mu'u yaúurie í rutáata í baarcu jetze, ajta ti jemin tí'imuari'eca'a. Matí'ij mi Jesús jamuan a'ucíj.

*Jíme'en í teáata'a ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a
(Lc. 4:31-37)*

²¹ Aj mú mi me'uun chajta'a a'uteájrupi, ti ayén téja'arájtehuaa tijín Capernaúm. Tí'ij telará'a a'atzaj ti pua'a e'ire'enén a'íjna xicájra'a jetze í mej jetzen rusé'upihua'a, aj pu'i Jesús teyujta'a a'uteájrupi. A'uu pu tihua'uhua'ate.

²² A'íjna í Jesús, capu chá'ana'a na'a tihua'amua'atehua'a matíj í seica í mej majta a'uun tihua'amua'atehua'a í mej té'eyu'uxaca, sino ayée pu tíj seij ti ti'itéjvee ti'itíj jíme'e ti ve'ée. A'íj mú jín a'ij te'utaseíj matí'ij ráanamua'ari'i. ²³ Ajta pu seij a'utéveeca'a u teyujta'a, tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a. A'ij pu pua'a teja'uxátataye'icaa a'íjna í tiyaaru'u.

²⁴ Ayen tijín:

—Aa qui carai jé'ecan, ¿a'iné hui ti'itíj peté'umua'aree itejmi jemi, Jesús pej piyen ántehuaa tijín í pej Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni piyen mú a'uvé'emej pej ta'antipua'ajte'en? Némuamua'ate ja'atí pej hui pírici. A'uu pej a'uvé'emej Dios jemi, í pej yaujra'an pú'een.

²⁵ Aj pu'i Jesús ra'ajté'axi í tiyaaru'u. Ayen tijín:

—Pecáj yee ti'itíj xajta. Huirájra'a mi tevi jetze. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁶ Aj a'íin í tiyaaru'u raatéca'atzijxi í tevi ca'anín jime'e. Tí'ij jí huajíjhuaca'a a'íjna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a a'íjna í tevi. Aj pu'i huirájraa í tevi jetze. ²⁷ Aj a'ij te'utasej a'íime í mej e'etiújseire'eca'a. Jé'ecan mú tiúj'ixaate'eca'a seij ajta seij. Miyen tijín:

—¿Ti'itájni pú'een ti jéjcuacan jín ti'itéjvee? ¿A'uquí é'eme'ecan? Xíee ti cuj ti'itéjvee ti'itíj jime'e ti ve'éé. Amí pu tihuá'aijte'e í tiyáaru'use. Majta me'ín rá'atzaahuate'e a'ij ti ye'í tihua'utá'ixaate'esin. —Yee mú tiúj'ixaate'eca'a í teite.

²⁸ Majta mú á'iyen nain japua ráamua'areeri'i tíj na'a u Galilea a'ij ti ti'ití jín huaríj í Jesús.

Jesús pu tiráahuaa í mu'uneára'an a'íjna í Simón

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Aj mú mi huiráaci u teyujta'a. Matí'ij mi me'uun a'ará'a Simón ti é'eche, ajta í Andrés. Majta a'íime í Jacobo, ajta í Juan, a'íi mú huá'a jamuan á'ujujhua'ane'e. ³⁰ A'íi pu án já'ujca'atii í mu'uneára'an í Simón. A'íi pu tí'icui'icaa. Pístaca'a. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa í Jesús tijín:

—Tí'icui'i.

³¹ Aj pu'i ajteáxiireca'a í jemin a'íjna í Jesús. Tí'ij i rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Tí'ij jí ra'ajjáj. Aj pu'i ca'anacan huaríj. Ajta á'iyen a'íin ti tí'icui'ica'a tihua'umí.

Jesús pu tihuá'uhuaa jeíhua í mej tí'icucui'ica'a

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Chumua'an, tí'ij ari u e'eteárutij í xica, naíjmi'ica mú curé'evi'itixi í mej tí'icucui'i, majta í mej tiyaaru'u huá'a tzajta'a seijre'e. ³³ Naíimi'i mú e'etiújseire'eca'a á pua'acé ta'iténinei, matíj mena'a mej me'uun e'echéjme'e, majta u á'ahua'ayee. ³⁴ A'íi tihuá'uhuaa mu'icáca í mej tí'icucui'ica'a. Capu seica na'a í cuí'ini'ira'a. Tí'ij i Jesús hua'utamuári í tiyaaru'u í mej seijre'eca'a seica í teite tzajta'a. Jesús pu ajta caí hua'atá'acare'e a'íimej í tiyaaru'u mej tiu'utaxáj, a'iné méjmua'atejca'a ja'atí ti pú'eene'e.

Jesús pu tihua'utá'ixaa í teite u Galilea

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Tapuá'arijme'eca, tí'ij auj huachuíjxa, Jesús pu ájchee. Aj pu'i mú a'ij huárupi. Aa pu a'ará'a já'ahua'a itzitá, a'utí caí ti'ití e'eré'eeve. A'uu pu huatéeniu í Dios jemi. ³⁶ Ajta í Simón, ajta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú ra'avé'ehua u Jesús. ³⁷ Matí'ij ráateu, aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Naíjmi'i mú muahuahuau.

³⁸ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa í Jesús tijín:

—Che'eré, tiché'e á'ucíne a'uun ti huatacá'a í seica chajta'ara'a jetze. A'uu nu neajta hua'utá'ixaate'esin í niucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Ayee nu een jín u e'erájraa u Capernaúm. —Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

³⁹ Tí'ijí hua'atéyujta'a tihua'ihuá'ixaa nainjapua tíj na'a u Galilea. Ajta a'íimej í tiyáaru'use, Jesús pu hua'utamuári í mej huá'a tzajta'a ú'useijre'eca'a í teite.

Jesús pu seij tiú'uhuaa seij ti lepra tineájxi í jetzen

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Tí'ij jí seij ajteáxiireca'a í Jesús jemi. Tí'icui'ica'a a'íjna í ja'ati. Xána'avi'ire'eca'a a'íjna jime'e í cuí'ini'ira'a jime'e ti tineájxi í huá'ire'ara'an jetze tí'ij huatépete í huá'ire'ara'an.

Ayee mú ratamuá'amua tijín lepra. Tí'ij i a'ín títunutaca'a. Rájhuaviiri'i í Jesús ti tiráahuaate'en. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a mua'aráanajche, pej tináahuaate'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í ja'ati ti títunutaca'a.

⁴¹ Aj pu'i Jesús huataújxieemiste a'íjna jemi tí'ij raaseíj. Tí'ij jí ra'ajtamuariej. Ayen tijín: —Na'aráanajche pej huarún.

⁴² Ayee pu teja'uré'ene. Jíme'en pu'u raataxájtaca'a í Jesús, tiraacá'ari'iri'i í ti jín tí'icui'ica'a. Aj pu'i huarúj. ⁴³ Tí'ij i a'ín Jesús jeíhua ra'íjca ti nu'u caí raxájta a'ij ti tí'ití huaríj. Aj pu'i á'uraa í Jesús.

⁴⁴ Aru amuacaí pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Casi'i, pecáj ja'atí í'ixaate'e ni cáj caj, sino aricu, u pá'ume'en jamuan í ti tí'ivaire'e teyujta'a, tá'aj muaaseíj, pajta tiu'utámuaí'ivejta a'ij ti tiu'uxájtaca'a í Moisés teecan. A'íi mú jín ramua'aréeren mej tí'ivaire'e teyujta'a tijín pepu'uri huarúj.

⁴⁵ Mí ajta a'íjna í tevi, tí'ij á'uraa, a'íi pu a'utéjche ti raataxáj jeíhua a'ij ti tí'ití huaríj. Nainjapua pu hua'uré'ixaa seij ajta seij. A'íj pu jín caí ché'e huatári'iristareca'a ti Jesús a'uteárute í chajta'a, sino itzitá pu'u jí huáyel'icaa a'utí caí tí'ití e'eré'eevee. Aru ja'anáj ti na'a, a'íi mú teite é'eci'ica'a a'utí a'ij é'ene'e í Jesús. A'uu mú e'eráci'ica'a a'u ti na'a mej huachéjme.

2

Jesús pu seij tiú'uhuaa seij ti ciyáaxara'aca'a (Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Teuumé'eca hua'apua xicaj, huaíca xicaj, ajtahua'a pu a'ín Jesús a'uteájrupi u Capernaúm. Matí'ij mi ráamua'areeri'i í teite tijín: “U pu nu'u já'ahua'a e'irájca ruche.”

² Aj mú mi ca'anacan tiújseij jeíhua í teite, matíj mena'a caí ché'e tité'uve u chi'ita. Camu majta á'vejrica'a ta'iténinei. Ajta a'ín í Jesús, u pu ánu'uhuatéveeca'a u chi'ita. A'íi pu tihuá'a'ixaate'eca'a a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

³ A'íi mú ja'atí a'uré'eneijte í Jesús jemi seij ti tí'icui'i. Ciyáaxara'acaa nainjapua í ja'ati. Memuáacua mú mé ráachuisime'e.

⁴ Aru capu huatári'iristareca'a mej ru'uteárujte'en u téte'e a'utí Jesús ánu'uhuatéveeca'a, a'iné temua'a mú tí'itemu'iicaa í teite. A'íj mú jín, anticíj án imuá í chi'ij japua, matí'ij mi ra'anáacu í chi'ij. Aj mú mi ru'ucájtuaa í ti tí'icui'i a'utí ánu'uhuatéveeca'a í Jesús. ⁵ Aj pu'i hua'useíj, ajta ayén tiu'umuá'aj tijín: “Meté'atzaahuatete, micu.” A'íj pu jín ayén tiraata'ixaa í ti tí'icui'i tijín:

—Niyauj, pu'uri hui timuaatá'uuni'iri'i í Dios í pej jín auteájturaa í jemin.

⁶⁻⁷ Majta á vejli'i seica me'uun e'irá'uu í mej té'eyu'uxaca í ruye'irá jime'e. Matí'ij me'íjna huánamuajri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús, matí'ij mi miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tijín: “¿A'iquí een jín ayén tí'ixa amíjna mi tevi? A'ij pu pua'a, xaa ne'u, tí'ixa. Capu hui a'íjna jín antiújmua'aree amíjna ti seij tiu'utá'uuni'i í ti jín auteájturaa í Dios jemi. A'íi pu'u í Dios antiújmua'aree ti ayén seij tiu'utá'uuni'i.” Yee mú té'umua'atzejca'a a'íime í mej té'eyu'uxaca í ruye'irá jime'e.

⁸ Ajta a'ín Jesús, a'íi pu ru tzajta'a rú'umua'areereca'a a'ij mej ye'í tí'imua'atzejca'a í ru tzajta'a. Tí'ij í ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné een jín siyen té'umua'atze í ru tzajta'a? ⁹ ¿Tí'itájni caí muári'eri? ¿Ni qui nej niyen tiraata'ixaate'en í ti ciyáaxara'a yee: “Pu'uri timuaatá'uuni'iri'i í pej jín auteájturaa í Dios jemi”, na'ari yee: “Ájchesi, patá'aj rá'anchueni muá'utaatzi; pajta yee á'ura'ani”?

¹⁰⁻¹¹ Ayee nu xaa ne'u rini tíj í nevástara'a, í ti jí'i Dios, setá'aj ráamua'aree, i nej neajta teáata'a jetze airáne, neajta nu ne'íjna jín antínmua'aree íiyen chaanaca japua nej ni tihua'utá'uuni'i í mej jín ateáturaaveca í Dios jemi. —Yee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í ti ciyáaxara'a tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e. Ájchesi, pajta rá'anchueeni muá'utaatzi. Aricu a'u peje'éche.

¹² Ajta á'iyen a'ín ti tí'icui'ica'a, a'íi pu ájchee. Rá'ajchui í rú'utaatzi. Tí'ij í á'uraa, meti'iseíraca'a í teite. A'íj mú jín naími'i a'íj te'utaseíj. Rí'í mú tiraatá'a í Dios. Miyen tíjín:

—Catu ja'anáj ti'itíj huaseíj tetíj íjii. Yee mú tiu'utaxájtaca'a í teite.

Jesús pu raatajé í Leví
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ Tí'ij jí ajtahua'a Jesús a'uun á'ume a'u ti e'eve'e'ástime í jaj. Aa mú a'uré'enineica'a naími'i í teite jemin í Jesús. Ajta a'ín Jesús, a'íi pu huá'a'ixaate'eca'a í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani. ¹⁴ Aj pu'i ayée a'uré'ene. Tí'ij jí a'uun í Leví huaseíj, í ti i'i yaujra'an a'íjna í Alfeo. A'uu pu anú'ujcatii chi'íta mej tzajta'an tí'iteji'ivi í mej tí'iti'icica. Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj nee jamuan á'uche'ecane'en.

Aj pu'i a'ín ájchee í Leví. Tí'ij jí á'ume jamuan.

¹⁵ Tí'ij jí ayén tiuju'uríj matí'ij a'ará'a í Leví ti'é'che. Jesús pu a'ímej jamuan tí'icua'aca í mej a'íj pua'a tí'iteteite. A'íi mú a'ín pírici í mej huá'ajijve'e í mej tí'iti'icica, majta í mej caí xí'epi'ín ríjca. A'íi mú tí'icua'aca meesa japua jamuan í Jesús, majta seica í mej jamuan á'ujjhua'ane'e. Naíjmi'i mú tí'icua'aca a'iné memui'icáa í mej á'ujjhua'ane'e í Jesús jamuan.

¹⁶ Majta seica á'a vejli'i cíneca'a. A'íi mú a'ín pú'een í mej tiú'ujmua'ate a'ij ti tiu'uxájtaca'a í Moisés teecan. Jeíhua mú nu'u raxí'eve'e í ruye'irá. Ayee mú ánte'arua a'íime tíjín fariseo. A'íi mú miyen tiu'uséij ja'atén mej jamuan tí'icua'aca í Jesús. Aj mú mi miyen a'ímej tiu'utá'ixaa í mej jamuan á'ujjhua'ane'e tíjín:

—¿A'iné een jín a'ín á'amamaestru tí'icua'aca, ajta ye'eca huá'a jamuan í mej tí'iteji'ivi, ajta huá'a jamuan í mej caí xí'epi'ín ríci? Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej tiú'ujmua'ate yú'uxare'ara'an jetze í Moisés, a'íime í mej huá'a jetze ajtémecantaca'a í fariseo.

¹⁷ Tí'ij a'ín huá'unamuajri'i í Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu tí'een jíme'en í teite í mej me'uun a'uré'enine'i jemin í ti ya'anaca. Capu ruxe'eve'e mej me'ín a'uré'enine'ica'an í jemin a'íime í mej rí'en, sino a'íi mú xaa a'uré'enine'i í ti ya'anaca jemi í mej tí'icucui'i. Ayee pu che'atá na'a een ineetzi jemi. Canu ne'íjna jín yevé'eme nej ne'íjme huatá'inen í mej miyen tiú'ujseijrata yee mej xí'epi'ín ríci, sino a'ímej nu jemi yé vé'eme í mej miyen tirú'umua'aree í ru tzajta'a mej caí xí'epi'ín ríci.

A'íi mú raata'íhua'uri'i í Jesús jíme'en í mej rú'itzi'ivi
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Tí'ij jí ayén tiuju'uríj. A'íi mú rú'itzi'ive'eca'a í mej Juan jamuan á'ujjhua'ane'e, majta í fariseo. Matí'ij mi seica e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné een jín maú'itzi'ivij í mej Juan jamuan á'ujjhua'an, majta a'íime í fariseo? Mi majta, í mej mú'eetzi jamuan á'ujjhua'an, camu miyen ríci. —Yee mú tiraata'ixaa.

¹⁹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a ja'atí huaténeiche, aj pu'i a'ímej huatá'ineesin í mej rá'ajaahuate'e mej mi tiú'uyesten. Aj pu'i a'ín tihua'amin. ¿Ni qui rí'irí mej rú'itzi'ive'eca ti pua'a huá'a jamuan auj tí'yeste í ja'ati? Capu xaa ne'u. ²⁰ Aru jee, aj pu teja'uré'enejsin í xíca í mej jetzen rá'avi'itin í ja'ati. Aj mú xaa me'ín í mej rá'ajaahuate'e ru'itzi'ive'en a'iné capu ché'e huá'a jamuan a'utéjvee í mej rá'ajaahuate'e. A'iné inee, naúche'e nu yé huatéjvee, camu ru'itzi'ive'en í mej ná'ajaahuate'e.

²¹ Niche'e seij amuaatá'ixaate'en í chuijtari. Tí pua'a ja'atí a'íjna huaújcu'une'epe'en í cáixuri ti mí'ime'ecan, capu a'íjna jamuan rucú'une'epe'en í cáixuri jíme'e ti caí xí ja'anáj

ja'usini'i. Huatétzu'uta a'íjna í cixuri ti jécua tí'ij huatéja'usini'ihua. Tí'ij i rasiújtza'anan í ti mí'me'ecan. Aj pu'i a'íjna ti anásiujtza'ani, jaítze'e pu ve'etí anásiujtza'ani a'ame.

²² 'Ajta, capu tí'ití vaire'e ti pua'a ja'atí ru'ucájtu'ani navij limeetajra'a tzajta'a ti racua'iríhuajme nahuáj í mej mauchén ráataahuaca'a. Tí pua'a miyen ráaruuren a'íjna í nahuáj ti jécua, a'í pu huatéve'eri, ajta ra'anasiújtza'ana í navij ti racua'iríhuajme. Tí'ij jí a'uvaíjtzi í navij, ajta í nahuáj. A'í pu jín ayén tiú'ujxe'eve'e ti ru'ucájtu'ani í navij tzajta'a ti jécua a'íjna í nahuáj ti ajta jécua.

A'í mú rú'ijtzaanaxi í teuuri ja'anáj matí'ij ruse'upi a'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e

(Mt. 12:1-8, Lc. 6:1-5)

²³ Tí'ij jí ayén tiuju'uríj. A'íjna xicájra'a jetze mej rusé'upihua'a, a'úu pu aumé'ecaa já'ita'a í ví'ira'a japua í Jesús. Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íme mú autéjhuii mej rú'ijtzaanaxi'ín tí'tí teuuri jatze'e a'iné jeíhua mú tējcuca'a. A'uu mú a'atajú'uca'a meru'ijtzá'ana. ²⁴ Majta me'ín í fariseo, matí'ij hua'useíj mej miyen rijca'a, aj mú mi miyen tiraata'ixaa í Jesús. Miyen tíjín:

—Casi'i, ¿a'iné een jín miyen ríci a'íme í mej mú'eetzi jamuan á'ujujhua'an? Capu hui a'ij tí'irí'iri ti ja'atí ayén rijca a'íjna í xicájra'a jetze mej jetzen ruse'upi.

²⁵ Aj pu'i hua'utá'ixa í Jesús. Ayen tíjín:

—Niche'e a'atzu tejamuá'ixaate'en. ¿Ni secaí mú'een ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze a'ij ti ye'í huaríj í David teecan tí'ij huatá'icuataca'a, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e? Tí'ij nu'u tí'téveeca'a í Abiatar teecan a'íjna jime'e ti tihua'áijte'e í mej tí'ivaire'eca'a teyujta'a, a'úu pu a'uteájrupi í David. Ajta a'íjn í pan í mej Dios huatámuai'ivejte u teyujta'a, a'í mu'u nu'u racua'aca í mej tí'ivaire'e a'ujna teyujta'a. Capu máa ja'atí racua'aca.

²⁶ 'Mí ajta a'íjn í David, a'í pu caí teyujta'a tí'ivaire'eca'a. Capu a'ij tí'tí huaríj. A'í pu nu'u ráacua a'íjna í pan í mej Dios huatámuai'ivejte. Ajta tihua'umí í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Capu a'atzu auteájturaa í David teecan í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

²⁷⁻²⁸ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa. Ayen tíjín:

—A'íjna xicájra'a jetze í mej jetzen ruse'upi, ayée pu Dios tiraaxí'epi'intare tí'ij hua'utévaire'en í teite. Capu ayée na'a ayén tiraaxí'epi'intare í Dios mej mi araúrasten mena'a a'íjna xicájra'a í mej jetzen ruse'upi. A'í nu jín, inee i nej neajta teáata'a jetze airáne, ayée nu een jín antínmua'aree neajta ne'íjna xicájra'a jetze matí'ij ruse'upi.

3

Jíme'en a'íjna í ja'atí ti ciyáaxara'aca'a í rumuájca'a jetze

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Tí'ij jí ajtahua'a a'uteájrupi teyujta'a í Jesús. Seíj pu únu'uhuatéveeca'a. Tí'icuí'i a'íjna, ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze. ² Majta mú me'ín unu'uhuaté'uuca'a í fariseo. A'í mú rá'eeve'eca'a í Jesús, aísí ti pua'a a'íjn caí tiráahuaate'en í ti tí'icuí'i. Aj pu ajtahua'a pítí'iríjca í xicájra'a í mej jetzen ruse'upi. A'í mú fariseo rumua'atzíte'eca'a í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

³ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa í ti ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze, tíjín:

—Ajchesi. Huatéechaxi íye já'ita'a. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁴ Ajta á'iyen hua'utá'ixa í seica. Ayen tíjín:

—¿Tí'itáni í'irí'iri ti ja'atí ayén huárini tí'ij a'ájna teja'ur'énen, a'íjna xicájra'a mej jetzen ruse'upi? ¿Ni ayén tiraavíjte'e ti ja'atí ayén huárini í ti xí'epi'ín jín seijre'e, na'ari í ti tiraacuí'inte'en? Ajta, ¿ni qui í'í xí'epi'ín nej niyen huárini a'íjna xicájra'a jetze mej jetzen ruse'upi nej ni iráaruje'en nemíjna mi ja'atí tí'ij caí huámí'ini, na'ari nej ni raatá'an ti huámí'ini? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

Mí majta me'ín í seica, camu a'ij tiu'utaxájtaca'a a'íime.

⁵ Aj pu'i Jesús hua'useírajraa. Acaujtzáahuat'e yee cumu tíj niu'ucami'i. Ajta huataújxiemiste huá'a jemi a'iné camu raxí'eve'eca'a mej ráanamua. Aj pu'i a'ín ayén tiu'utá'ixaa a'íjna ti tí'icui'i tíjín:

—Huatátzeaa mi á'amujca'a.

Aj pu'i a'ín í teáata'a, raatátzeaaraca'a í rumuájca'a. Jíme'en pu'u raatátzeaaraca'a, aj pu'i huarúj í ja'ati í rumuájca'a jetze. ⁶ Aj mú mi huiráaci a'íime í fariseo. Matí'ij mi autéjhuii mej raaxí'epi'intare'en seica jamuan a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica í Jesús. A'íime í seica, a'ii mú a'ín pú'een í mej á'ujujhua'an jamuan í tajtuhuan ti ve'ée. Ayee pu ántehuaa a'íjna tíjín Heródes.

Jeíhua mú teite ajteáxi'reca'a a'u ti e'eve'e'ástime í jaj

⁷ Tí'ij jí á'uraa í Jesús. Aa pu a'ará'a a'u ti e'eve'e'ástime í jaj. Majta mú jamuan a'ucíj í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Jeíhua mú majta teite a'ucíj jamuan í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u Galilea. ⁸ Matí'ij ráamua'areeri'i a'ij ti tí'ití huáruu í Jesús, ti ayén jaítze'e raayí'tihua'a caí máa ja'atí, jeíhua mú majta me'uun a'aráci'ica'a a'ujna u Judea, majta a'ujna u Jerusalén. A'uu mú majta a'aráci'ica'a u Idumea. Majta seica mej a'uchéjme'ecaa u Tiro, majta u Sidón. Seica mú majta a'itaci'ica'a utavén pújme'en í Jordán.

⁹⁻¹⁰ A'iné pu'uri tihua'uhua'ate'eca'a jeíhua í mej tí'icucui'ica'a, jeíhua mú í mej tí'icucui'ijme ajteáxi'reca'a a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. Mualítavatzijxi a'ájna vejli'i jemin. Jeíhua mú ra'ajtamíjhua'a a'íjna í Jesús. A'íj pu jín a'ín hua'uta'a'áj mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej baarcu ráahuaviitze'en ti jetzen atéyeijxi'ín mej mi caí ratzínajye'ican í teite. ¹¹ Majta me'ín tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a, matí'ij raaseíj í Jesús, aj mú mi tíunutaxi vejli'i jemin. Ayee mú titeejíhuaca'a tíjín:

—Mú'ee pej hui i'i yaujra'an í Dios. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime.

¹² Aru Jesús, tí'ij hua'ajté'axi, aj pu'i ayén tíhua'uta'a'áj mej caí miyen rijca, mej raxájta ja'atí ti pírici.

Jesús pu hua'avé'ejajpuaxi a'íme'í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase (Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Aj pu'i án a'ujnéj í jirí jetze, a'iné pu'uri rú'umua'areereca'a a'achú mej pua'amé í ti tíhua'uta'a'ájte'esin. Aj pu'i hua'utajé. Matí'ij mi á ve'eré'ene í ti hua'avé'ejajpuaxi.

¹⁴ Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú a'ará'axcan í ti hua'avé'ejajpuaxi. Aj pu'i a'ín tíhua'u'íjca a'íjna jíme'e mej á'ujujhua'ane'en jamuan, majta hua'utá'ixaaate'en í teite í Dios jetze me'ecan. ¹⁵ A'íj pu ajta huau'íjca a'íjna jíme'e mej antiújmua'areere mej mi miyen tíhua'uhuaate'en í mej tí'icucui'i, ajta mej majta hua'utamúárite'en í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite.

¹⁶ A'ii mú a'ín pú'een í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Jesús pu a'ín huatajé í Simón. Tí'ij jí ayén raatamuá'a tíjín Pedro. ¹⁷ Ajta pu a'ín í Jacobo, ajta juutzeájra'an í Juan. A'ii mú me'ín pírici yaújmua'ame'en í Zebedeo. Tí'ij jí a'íjna í Jesús ayén hua'utamúá'a í runiuuca jíme'e tíjín Boanerges. Ayee pu huataújmua'a a'íjna tíjín Yaújmua'ame'en í mej Téjniuue.

¹⁸ Seica pu ajta huatajé. A'ii mú a'ín pú'een í Andrés, ajta a'ín í Felipe, ajta í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Bartolomé, ajtahua'a seij í Mateo, ajta í Tomás, ajta a'íjna í Santiago, í ti yaujra'an pú'een a'íjna í Alfeo, ajta í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Tadeo. A'íj pu ajta huatajé a'íjna í Simón í ti á'uche'ecane'e huá'a jamuan mej miyen huataújmua'a tíjín cananista.

¹⁹ A'íj pu ajta huatajé í Judás ti ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. A'íjna í Judás, a'íj pu a'ín pú'een ti avíitzi jín hua'utátuire a'íjna í Jesús.

A'íj mú Jesús jetze te'ujpuá'ajte ti a'ín tiyaaru'u ca'aníjra'a raatá'acare'e ti ayén huárini (Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Tí'ij jí á'uraa í Jesús. Aj pu'i chi'ita á'a a'uteájrupi, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Majtahua'a mú jeíhua ajteáxiireca'a í teite, ca ché'e huatári'iristareca'a mej tiú'ucua'ani a'íjna jime'e mej jeíhua teite. ²¹ Aj mú mi ráamua'areeri'i í ihuáamua'ame'en í Jesús a'u ti a'íin a'ij é'ene'e. Aj mú mi a'uré'ene mej mi rá'anv'itín. Ayee mú een jín huaríj a'íjna jime'e ti nu'u huateújtímua'iri'i í Jesús.

²² Majta me'ín í mej té'eyu'uxaca teyujta'a, í mej me'uun e'eráaci u Jerusalén, ayée mú tí'ixajtaca'a a'íime. Miyen tijín:

—Beelzebú pu hui jetze arájca'ane amíjna mi tevi. Beelzebú í ti tihuá'aijte'e naíjmi'ica í tiyáaru'use, a'íjna Beelzebú pu ca'aníjra'a ratá'aca amíjna ti hua'utamuárite'en í tiyáaru'use. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime.

²³ Ajta a'íin í Jesús, a'í pu hua'utajé a'íime í mej té'eyu'uxaca mej mi ráanamua í niuucari ti jín tihuá'amua'aten. Ayen tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti Satanás rusej hua'utamuárite'en í ruteítestemua'a? Capu a'ij tí'iri'iri. ²⁴ Ayej che'atá na'a, ti pua'a chajta'ara'a já'ita'a ma'utáciine, ti pua'a miyen huárini, aj mú mi tiújne'usi'ite'esin. Matí'ij a'utáciine já'ita'a a'íjna í chajta'ara'a, capu ché'e á'ateere. ²⁵ Ajta, ti pua'a teítestemua'ame'en í ja'atí, miyen che'atá mena'a já'ita'a a'utáciine, camu ché'e á'ateere í teítestemua'ame'en a'ájna a'u ti é'eche í ja'atí.

²⁶ 'Ayej che'atá na'a, ti pua'a Satanás ayén huárini a'utí é'eche, ti pua'a a'íin hua'uténe'usi'ite'en í ruteítestemua'a, a'í pu ajta caí ché'e á'ateere, sino a'í pu te'entipua'ajte'esin.

²⁷ 'Seij nu neajtahua'a huataxájta í niuucari. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti tiraanáhua'í tí'á'ara'an ti á é'eche í ti ruca'ané, amuacá pu ruxe'eve'e ti ra'atéj'ici'en í ti ruca'ané. Aj pu xaa ri'irí ti uteáru'e a'u ti é'eche tí'ij tiraanáhua'í.

²⁸ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'ímej jime'e í teteca, ri'irí ti tihua'utá'uuni'i naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta naíjmi'ica í mej a'ij pua'a tí'ixaxa'a. ²⁹ Aru, ti pua'a ja'atí a'ij pua'a tí'ixajta a'íjna jetze í Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu xaa ne'u ja'anáj tiraatá'uuni'ira a'íjna. A'í pu ru'ité'aa a'ame tíj na'a rusén jime'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

³⁰ Ayee pu Jesús tihuaú'ixaa a'íjna jime'e mej miyen tí'ixajtaca'a ti nu'u tiyaaru'u tza-jta'an seijre'eca'a, mej mi miyen tiráamua'aree ti a'íin Jesús a'íjna jetze arájca'anejca'a í Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tí'ij ayén huárini tí'itíj jime'e.

*A'íime í mej pú'een í náànajra'an í Jesús, majta í ihuáamua'ame'en
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)*

³¹ Ajta a'íin náànajra'an, majta a'íime í júutzimua'ame'en, a'í mú u a'ará'a. Aa mú a'utéhuiixi mena'a pua'acié. Aj mú mi raatachú'eve. ³² Majta me'ín í mej huiiráte'eca'a jamuan í Jesús, a'í mú raatá'ixaa, miyen tijín:

—Mé mú a'uté'uu pua'acié anaanaj, majta á'ajuutzimua'a. Mémuahuahuau, micu. —Ayee mú tiraata'ixaa.

³³ Aj pu'i ayén tiu'utaniú í Jesús. Ayen tijín:

—¿A'ataani me'ín pú'een í mej nináàna nusu ne'ihuaamua'a? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁴ Tí'ij jí hua'useírajraa í teite í mej a'itecaíjme'eca í jemin. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ii mú a'íin pú'een í mej nináàna, majta í nejúutzimua'a. ³⁵ A'achú mej pua'amé miyen tirá'aste a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'ii mú a'íin pú'een í mej nináàna, majta a'íime í nejúutzimua'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Tí'ij jí á'uraa.

4

Jíme'en a'íjna í ja'atí ti nu'u teja'uhuáste
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Aj pu'i Jesús aj a'ucáane a'u ti e'eve'e'ástime í jaj tí'ij ajtahua'a tihuá'umua'aten. Aj mú mi jeíhua ajteáxiireca'a í teite a'u ti a'utéveeca'a. Temua'a mú tí'itemu'iicaa í teite. A'íj pu jín ateájraa í baarcu jetze ti jaata'a e'ecáve'eca'a. Majta me'ín í teite, áa mú a'ucaíjme'ecaa ja'apuaíri japua. ²⁻³ Jéihua pu tihuá'a'ixaate'eca'a a'íjna jime'e í chuijtari. Aye pu tihuaú'ixaa seij jime'e í niuucari.

Ayen tíjín:

—Xaanamuajri'i mú'een. Ja'atí ti nu'u tí'ihuastehua'a, u pu á'ume ti tejé'ehuaste'e.

⁴ Aa pu aumé'ecaa ratáhua'anáa í imue'eri. Seica pu juye jetze a'uvatzíjraa. Aj mú mi pina'ase júte'e imuá ave'ecáane, meraaré'eje'ipi.

⁵ 'Ajta nu'u seica huavatzíjraa tetej tzajta'a a'u ti caí jeíhua chuej á'uca. Yee pu'i teja'uré'ene, a'iné capu huatétee í chuej ti tzajta'an iru'ucárutixi'ín í jíine'ara'an, ca'anacan pu huaré'epístaca'a í chuej. Aj pu'i ca'anacan ajnéájxi í imue'eri. ⁶ Ajta tí'ij u e'iré'ene í xicaj, tí'ijí huaré'ehuaa xicaj jime'e í ti tiu'unéj. A'iné capu ajtanána'ajme'eca'a, a'íj pu jín huaré'ehuaa.

⁷ 'Ajta seica í imue'eri, a'úu pu a'uvatzíjraa a'u ti tzicare'e a'uvéjme'ecaa. Tí'ij a'ín tzicare'e huavaújse, tí'ijí a'ín tzicare'e ra'avá'ana a'íjna ti tiu'unéj. A'íj pu jín caí huáxiireca'a.

⁸ 'Aru seica pu nu'u a'uun a'uvatzíjraa a'u ti a'urí'en í chuej. A'íj pu huanéj. Tí'ij huavaújse, aj pu'i temua'a tiú'ucíireca'a. Seica í imue'eri, ayé pu caté'etejme'ecaa í cuuxa'a jetze seij ti ajtanéj í 'icíiri a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a í jatzi. Ajta seica ayén caté'etejme'ecaa a'achú cumu huaícate. Ajta seica, anxíte pu caté'etejme'ecaa seij ajta seij. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

⁹ Ajta ayén tihuaú'ixaa tíjín:

—Tí pua'a ja'atí rarí'irejmi'i, ché'e a'ín huaruitiejte'en temua'a naa.

A'iné een chuijtari jín tihuá'u'itiiri'i
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Matí'ij mi a'ucíj í teite. Aru camu naíjmi'i. A pu a'uteájturaa í Jesús, majta seica í mej naími'i á'ujujhua'ane'e huá'a jamuan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i a'íj ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti raaxájtaca'a.

¹¹ Ajta a'ín Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'ejmi pu Dios tiú'ixaa e'ehuaruitiécan jime'e a'íjna í ti huatéú'avaataca'a í Dios jemi a'iquí tí'iseijre'e a'ame a'íjna xicájra'a jetze tí'ij Dios tí'ita'aíte'e a'ame íyen chaanaca japua. Aru amímej mej mé a'uté'uu pua'acé pua'acé, nain pu tihuá'itiiran chuijtari jime'e. ¹² Aye pu tihuá'aruure. Tí'ij tihuaú'ixaate'e í niuucari jetze, seica mú miyen tiú'umua'ati tíjín: “Cu xiee teyaú'itie iteen.” Ajta matí'ij ranamuajran, miyen tíjín: “Tu'iteájnammua iteen.” Aru capu xaa ne'u. Camu yaú'itie, camu majta tanamuaj. Dios pu tihuá'itii chuijtari jime'e mej mi caí yaú'itie muá'ara'ani, mej mi caí ráanamua, a'iné camu xaa ne'u raxí'eve'e mej seicié tirájteuni a'íj mej ye'í huárini, tí'ij a'ín caí tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

A'íj ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa a'íjna í ja'atí ti teja'uhuáste
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Ajta Jesús pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni tzaa secaí yaú'itiee xa'araa a'íjna í niuucari? Tí pua'a secaí yaú'itiee xa'araa, ¿a'iné tí'iri'iri sej si siyen yaú'itiee xa'ara'ani í seica í niuucari? Nu'uri íjii amuaatá'ixaate'esin amitiéere'ecan jime'e a'íj ti huataújmua'a í niuucari ti jíme'en raxa a'íjna í ja'atí ti nu'u tí'ihuastehua'a imue'eri jime'e.

14 'A'íjna í imue'eri ti huasti'i, ayée pu seijre'e t'íj í ja'ati ti á e'etéche'ecane'e huá'a'ixaate'e í niúucare'ara'an jime'e ti Dios jemi a'uvé'emej. 15 Ajta seica í teite, yee mú e'en cumu í imue'eri ti a'uun a'uvatzíjraa juye jetze. A'íj mú naa t'í'ijnamua í niúucare'ara'an ti raaxájtaca'a í ja'ati. Aru, mat'í'ij ráanamujri'i, a'íj pu tiyaaru'u hua'irá'a'ari'iracare'e í niuucari í mej rú'umua'areereca'a í ru tzajta'a. 16 Majta seica, yee mú e'en t'íj a'íjna í imue'eri ti huahuásti'ihuaca'a í tetej tzajta'a. Amuacaí pu hua'aránajcheca'a í niuucari í mej ráanamujri'i. 17 Aru cumu caí jeíhua ajtanána'ajme, a'íj mú jín rajpuaítzi muá'aye'i me'íjna jime'e mej seica huá'axieehuasti í niuucari, na'ari ti pua'a seica a'íj pua'a mehuá'aruure, c'íj mu'u té'eviicua'i. Ca'anacan mú mé rúujisin.

18 'Majta seica í teite, ayée mú 'een t'íj í imue'eri ti huahuásti'ihuaca'a a'u ti a'utzícare'eme. A'íj mú ranamua í niuucari. 19 Aru jeíhua pu huá'a jetze ruxe'eve'e a'íj mej rujímua'a mena'a tirájteuve íiyen chaanaca japua tej japuan seijre'e. Ayee mú huaújmu'a'amua mej t'í'ituaave'en. Majta miyen t'í'inecua'atze mej chíjteaani pú'eene'en. A'iné t'í'ij p'í na'a mú miyen t'í'imua'atze a'iné ayée mú t'í'ixe'eve'e, capu ché'e té'uve í huá'a tzajta'a mej japuan tiú'umua'ati í niuucari. A'íj pu jín caí ché'e rí'írí ti hua'utévaire'en í niuucari í huá'a tzajta'a.

20 'Majta seica, ayée mú 'een cumu a'íjna í imue'eri ti huavatzíjraa japuan í chuej ti a'urí'en. A'íj mú xaa ranamua í niuucari, majta í ru tzajta'a raateátuaasin í rumua'atzíira'a jime'e. Ayee pu 'een t'íj 'een í imue'eri ti huá'íireca'a jeíhua. Seica mú tiu'utévaire'esin jeíhua. Seica mú tiu'utévaire'esin cumu í imue'eri ti huá'íireca'a a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a ti caté'etejme, seij ajta seij. Majta seica cumu í ti huá'íireca'a a'achú cumu huaícate ti caté'etejme, majta seica miyen 'een cumu í ti huá'íireca'a a'achú cumu anxíte, seij ajta seij.

Jíme'en í lámpara ti a'ímuá a'atáneeri'icij
(Lc. 8:16-18)

21 Ajta ayén tihua'utá'ixaa t'íjín:

—¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? T'í pua'a ja'atí yé vé'eme'en, lámpara ti tijájna, ¿a'uné jetze yá'aruuren a'íjna í lámpara? ¿Ni sicu'uj jetze ru'utéeyeijtza, na'ari utaatzí jete ye'iráchajtza? Capu xaa ne'u áa ya'uté'avaata, sino án pu jéjre'e ya'ujchájtza, án ímuá t'í'ij a'ímuá a'atáneeri'icij. 22 T'í'ití ti a'íj t'í'aviitzi'i, capu ayén éene'en a'ame t'íj na'a rusén jime'e, sino huataújseijrata á jéjre'e. Na'ari t'í'ití ti a'íj avíitzi jín t'í'imuari'ihua, aj pu'í muá'areeri'ihuan. 23 Mú'een, mi sej rarí'rejve, xáanamujri'i. —Ayee pu tihuaú'ixaa í Jesús.

24 Ajta ayén tihuaú'ixaa t'íjín:

—R'í'í xu'u tiráanamua i sej t'í'ínamua. A'achú sej caj t'í'ínamua í niuucari, ayée pu che'atá na'a Dios tejámuaatá'asin mú'ejmi sej si jaítze'e yaú'itíée xá'ara'ani. Ajta a'íjín, aúche'e pu jaítze'e tejámuaatá'asin i sej ranamua. 25 Ayee pu té'eme. T'í pua'a ja'atí r'í'í t'í'ínamujrave'en, Dios pu raatá'asin ti jaítze'e yaú'itíée á'ara'ani. Ajta, ti pua'a ja'atí caí r'í'í t'í'ínamujrave'en, Dios pu rá'ari'ira a'achú ti caj ari tiyaú'itíée já'araa.

Jíme'en í imue'eri ti huavaújse'en

26 Ajta ayén t'íjín:

—Ayee pu t'í'irineca mat'í'ij miyen rijca a'íj ti t'í'ijxe'eve'e í Dios. Yee mu'u huatámu'íireca t'íj huavaújse'en í imue'eri ti ja'ati raahuáste. A'íjna í ja'ati ratáhua'anáa pu aumé'ecaa í imue'eri. 27 T'í'ij jí huatácutzi a'íjna í ja'ati. Aj pu íjtá'i í'íjistin, t'í'íjtá'í ájchesin. A'ateeri ti huaté'a a'ame. Aj pu'í ajnéjsin, t'í'ij i vaujse'en. Aru a'íjna í ja'ati, a'íj pu caí ramua'aree a'íj ti ye'í te'ejnéj í imue'eri. 28 A'íjna í chuej pu hui rusej r'í'í raruuren ti huavaújse'en í imue'eri. Amuacaí pu ajnéjsin í huáacixa'a. Aj pu'í í huíjmuaiyu. Ti pua'a ari huijmuaiyuren, t'í'íj ajtanéjsin ti jetzen caté'ete a'ame í jatzi. 29 T'í'ij a'íjín huáca'anán

í jatzi, aj mú mi u yá'atzaanan. Pu'uri íjii teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze mej jetzen tí'tza'anaca.

Jíme'en í mostaasa ti rajatze'e

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús tijín:

—¿A'iné ye'í tí'iri'iri tej ti tiyen raataxáj a'ij ti ye'í tejé'ajta í Dios? ¿Tí'itájqui niuucarijra'a ruxe'eve'e tej raataxáj a'ij ti ye'í tí'irineca Dios ti é'esejre'e?

³¹ 'Aye pu 'een cumu tí'tí tu'upi ti ayén ántehuaa tijín mostaasa. Aye pu 'een ti jaítze'e cálieen caí máàj seica jatzíjra'a ti yen seijre'e íiyen chaanaca japua. ³² Tí'ij huasti'ihua a'ájna í jatzi, aj pu'i vaujse'en. Tí'ij huavaújse'en, jaítze'e pu uratítí'ij á'aye'í caí í pí'ista ti yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Temua'a pu tí'ipuápua'amee í cíye'ara'an. Ajta í xamua'ira'an, temua'a pu te'antajíya'ume. A'íj pu jín rí'irí mej pina'ase jetzen tihuaúritu'ate'en ti huácien tzajta'a. —Aye pu tihau'ixa í Jesús.

A'ij ti ye'í Jesús tihua'u'itíiri'i niuucari jíme'e

(Mt. 13:34-35)

³³ Aye pu tihua'amua'atehua'a í niúucare'ara'an jíme'e ti Dios jemi é'eme'ecan. Jeíhua pu tihua'a'ixa'atehua'a niuucari jíme'e a'achú mej caj té'eviicua'iraca'a mej ráanamua.

³⁴ Tí'ití ti a'ij ti tihua'a'ixa'atehua'a í teite, Jesús pu ayén tihua'a'ixa'atehua'a niuucari jíme'e ti caí e'ehuáuritiirici. Aru a'íi pu tihua'a'ixa'atehua'a a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e a'ij ti huataújmua'a naíjmi'í í niuucari amitiéere'ecan jíme'e.

Jesús pu raatépua'ajte í eeca, ajta í jaj ti vivejmé'e tiújta'ahua'a

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ A'ájna xicájra'a jetze, tí'ij ari téchumua'arijme'e, Jesús pu hua'utá'ixa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Aye tijín:

—Tiché'e antáciine után pújme'en.

³⁶ Matí'ij mi á huajauhuá'axi í teite. Aj mú mi yá'utíi í Jesús jetzen í baarcu a'uun ti a'utéveeca'a. Majta seica a'ucíj seij jetze í baarcu. ³⁷ Aj pu'i huatá'eecareca'a temua'a ca'anín jíme'e. Japuutzari pu temua'a té'uxijve'e. Ajta vivejmé'en tiújta'ahua'a í jaj. Tí'ij i ateáxiire'axi í baarcu jetze. Pu'uri tén avé'ejstijme'e í jaj.

³⁸ Ajta a'íin Jesús, a'úu pu é'ecujcaa cítzata'an pújme'en í baarcu. Timu'utzi pu huamé'ecaa. Aj mú mi raajíste. Miyen tijín:

—Maeestru, ¿ni caí á jetze ruxe'eve'e tej teri tén cui'ini?

³⁹ Aj pu 'i ca'anacan ájchee í Jesus. Tí'ij jí raatépua'ajte í eeca. Ajta ayén tiraata'ixaa í jaj, tijín:

—Pecaj ché'e sihuájna. Xaatapuá'ajta. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

Aj pu'i huatépua'areca'a í eeca. Ajta a'uréujé'iyerecaj í jaj temua'a naa. ⁴⁰ Aj pu ijtá'í Jesús hua'utá'ixa í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayén tijín:

—¿A'iné een jín huápí'i setiu'utátziin? ¿A'iné een jín secaí té'atzaahuate'e? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁴¹ Temua'a mú mi jeíhua tiu'utátziin. Majta miyen tiúj'ixaate'eca'a me'ájna jíme'e mej tiu'utátziin. Miyen tijín:

—¿Tí'itájni tévira'a pú'een? Amí pu hui tihua'ajte'e í eeca, ajta í jaj. Naími'í mú rá'astijre'e. —Yee mú tiúj'ixaate'eca'a.

5

A'ájna í ja'ati ti Gadara é'eme'ecan

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Aj mú mi antací antavén pújme'en. Ayee pu téja'arájtehuaa tijín Gadara. ² Aj pu'i Jesús a'itá'raa í baarcu jetze. Tí'ij jí á'iyen seij ave'eré'ene tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a. A'uu pu huirájraa a'íjna í ja'ati a'u mej mi'ichite e'evé'enaamuaca.

³ A'uu pu é'echejca'a a'íjna í ja'ati. Jé'ecan pu simuárun. Capu ri'irístaca'a ti ja'ati ra'amuájí'ici'en caujnari jime'e, ni alaambre jime'e. ⁴ Mu'íi mú raatatése. Mara'amuají'ici'ihua'a muájca'are'ara'an jetze, majta íicájra'an jetze alaambre jime'e. Aru a'ín, tí'ij pí na'a pu tijtzá'ana'a cálieene'en, ajta méjca'i iyaúhua'axijsin. Capu huatári'irístareca'a ti ja'ati a'ij ráaruuren ti raamuá'acante'en. ⁵ Nain tújca'ari tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, a'í pu á'uche'ecane'e, anjihua a'ájna jirí jetze. Ajta a'ájna a'u mej mi'ichite e'evé'enaamuaca, á pu ij ayén hua'uteátu'asixi tetej jime'e.

⁶ Tí'ij raasej í Jesús, á'iyen púu a'utatéj. Aj pu'i títunutaca'a a'ájna vejli'i a'utí a'utéveeca'a í Jesús. ⁷ Ajta huajjhuaca'a ca'anín jime'e. Ayen tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné ti'itíj peteáruuren neetzi jemi, Jesús í pej i'i yaujra'an í Dios ti nainjapua tí'ajta? A'ij nu muahuavii í Dios jemi pej caí puájtzi neetá'acare'en.

⁸ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati, a'iné ayée pu tiraatá'ixaate'eca'a í Jesús tijín:

—Tiyaaru'u pej tzajta'an seijre'e mi tevi, pej a'ij pua'a meteúumua'aree, huirájra'a mi tevi jetze. —Yee pu tiraata'ixaa í Jesús.

⁹ Ajta ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné pua'antehuaa mú'ee?

Ajta ayén tiu'utaniú tijín:

—Ayee nu ántehuaa tijín I tej arájsevi vi'ira'a ta'ará'ase. Ayee tu ti'itamua'amua a'íjna jime'e tej i'i mu'íi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁰ Aj pu'i a'íjna í ja'ati jeihua rájhuaviiri'i í Jesús ti a'ín hua'uta'íte mej á'uciine mé á'ahua'ayee í mej tzajta'an seijre'eca'a.

¹¹ Majta me'ín tuiixute, á vejli'i te'antá'cu'atíye'ícaa jirí jetze, memu'icáa í tuiixute a'achú mú ará'axca hua'apua vi'ira'a. ¹² Aj mú mi me'ín tiyáaru'use miyen tirájhuaviiri'i tijín:

—Taatá'a itejmi tej a'uteárute mi tuiixute tzajta'a.

¹³ Tí'ij jí a'ín hua'utá'a. Mat'íj mi huiráaci me'íjna í tiyáaru'use í mej tzajta'an seijre'eca'a a'íjna í tevi. Aj mú mi tiyáaru'use huatasejre í tuiixute tzajta'a. Majta me'ín í tuiixute, muaatauruj a'uun pújme'en u jate'e. Aj mú mi atéevatzi á jaata'a. Mat'íj mi aujamí, naíjmi'i.

¹⁴ Majta me'ín í mej tuiixute cha'íica'a, a'í mú temua'a tiu'utátziin. Mat'íj mi a'ucj mej hua'utá'ixaate'en mej chajta'a a'uchéjme'e, majta mat'íj mena'a mej a'uchéjme'e a'ímuá.

Aj mú mi e'iré'ene í teite mej mi ráamua'aree a'ij ti ti'ití huaríj. ¹⁵ Mat'íj mi ave'eré'ene a'u ti a'ij é'ene'e í Jesús. Aj mú mi me'ín huasej í tevi í mej tiyáaru'use tzajta'an seijre'eca'a. A pu a'utácatii. Capu ché'e mua'avi'i. Capu ché'e rutímua'i. Pu'uri huarúj a'íjna í tevi. Aj mú mi tiu'utátziin. ¹⁶ Majta me'ín í mej raasej a'ij ti ti'ití huarí, nain mú hua'utá'ixa í teite a'ij ti tiráaru í tevi í tiyáaru'use mej tzajta'an seijre'eca'a, a'ij ti tihuá'uruu í tuiixute. ¹⁷ Aj mú mi a'uteájhui í teite mej rahuavii í Jesús ti á'ura'ani u á'ahua'ayee. ¹⁸ Tí'ij jí á'uraa í Jesús. A'uun pu ateájraa í baarcu jetze. Tí'ij i a'íjna i ti tzajta'an seijre'eca'a í tiyaaru'u, a'í pu rájhuaviiri'i ti Jesús raatá'an ti á'ura'ani jamuan.

¹⁹ Ajta a'ín í Jesús, capu raatá'a a'íjna í tevi ti á'ura'ani jamuan. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Aricu a'u pej é'eché huá'a jamuan a'ihuáamua'a. Patá'aj hua'utá'ixaate'en nain a'ij ti timuáaruu í tavástar'a jemi, a'ij ti ye'í rí'i timuájcha'i.

²⁰ Aj pu i iyá'uraa í ja'ati. Ajta á'iyen a'ín a'utéjche ti hua'utá'ixaate'en í mej me'uun a'uchéjme a'ájna ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tamuáamuata'a ti Chájta'ajme. Nain pu hua'utá'ixa a'ij ti tiú'uruu a'íjna í Jesús. A'u ti na'a rí'i mú tiráanamujra'a í teite a'iné jécua me'ecan í niuucari.

*Jíme'en Jairo ti rape'eri, ajta, ajta í 'íita'a ti ra'ajtamuaríej í c'ixure'ara'an í Jesús
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ Aj pu ijtá'i huaré'araa í Jesús í baarcu jetze. Tí'ij ii a'uun a'ará'a a'uun jetze pújme'en vejlí'i a'u ti e'eve'e'ástime í jaj. Matí'ij mi ave'eré'ene jeíhua í teite a'u ti a'utéveeca'a í Jesús.

²² Aj pu'i seij a'ará'a ja'atí ti tí'ivaire'eca'a hua'atéyujta'a. Ve'ecán pu jín ti'itéveeca'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Jairo. Tiyaúj, íitacan. Tí'icui'ica'a a'íjna í yaujra'an. Tí'ij a'íjn Jairo raaseíj í Jesús, aj pu'i tínutaca'a á chuaata'a Jesús ti jé'ejvee. ²³ Jeíhua pu rájhuaviiri'i, ayén tijín:

—Niyauj pu á'ame'ere. Mu a'utá'iyi'i patá'aj ra'ajtamuarí'en, tá'aj huarún, tá'aj auj ruuri á'ara'ani. —Ayee pu tiraata'ixaa.

²⁴ Aj pu'i Jesús u á'ume jamuan. Majta jeíhua teite a'ucíj huá'a jamuan a'ímej í mej hua'apua. Matí'ij mi ajteáxireca'a í teite. Temua'a mú huápi'i tité'ucataca'a.

²⁵ Ajta huá'a tzajta'a a'utéveeca'a í 'íita'a ti tí'icui'i. Pu'uri a'atevi'i a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a ti tí'icui'i a'íjna í 'íita'a. Tí'ij pí na'a pu uvé'emi'iyeca'a. Jeíhua pu xuureca'a. ²⁶ Pu'uri jeíhua hua'ájta'a í mej tí'ihua'ataca jemi. Pu'uri téje'ehuájrie nain tíj na'a tíj caj tí'tuaave'eca'a. Ajtá'i, capu tí'tíj a'ij tiraatévai. Mí ajtá'i, ayée pu i éene'e ajtahua'a jaítze'e tijcu'ineca'a. A'íj pu jín, rajpuaíjtzica'a jeíhua a'íjna í 'íita'a.

²⁷⁻²⁸ Tí'ij jí tiú'unamuajri'i a'ij ti tí'tíj huáruu í Jesús. Ayen tijín: “A'ij nu jín niyen rini nej ra'ajtamuarí'en c'ixure'ara'an jetze, aj nu run.” Yee pu tiu'umuá'aj a'íjna ti tí'icui'i. A'íj pu jín á aúurupi teite tzajta'a a'íjna í 'íita'a. Tí'ij i á e'iré'ene huarita'an í Jesús. Aj pu'i ra'ajtamuaríej c'ixure'ara'an jetze. ²⁹ Jíme'en pu'u ra'ajtamuaríej, aj pu'i huatépuaa ti uvé'exuurica'a. Tí'ij i ayén raatá'a í tzajta'an cumu pu'uri huarúj. ³⁰ Aj pu i ráamua'areeri'i í Jesús í ru tzajta'a ti ja'atí tiú'uhuaa cumu ti caí ché'e racá'anisti'i. Aj pu i pí a'uré'eve, hua'useírajraa í teite. Ayen tijín:

—¿A'ataani na'ajtamuaríej i nec'ixu jetze? —Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i.

³¹ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í mej jamuan á'ujjhuane'e. Miyen tijín:

—Mú'ee pej huá'aseij í teite mej á'acata. ¿A'iné een jín piyen tiu'uta'íhua'u? yee: “¿A'ataani na'ajtamuaríej?” —Yee mú tiraata'ixaa.

³² Mí ajtá'i a'íjn Jesús, a'íj pu hua'useírajye'icaa matíj mena'a tite'anavéejme'eca. Ayee pu a'íjn ríjcaa tí'ij raaseíj ja'atí ti ra'ajtamuaríej. ³³ Aj pu i a'íjn í 'íita'a, temua'a tiu'utátziin. Temua'a pu tiú'ujviveeca'a í ru tzajta'a a'iné rú'umua'areereca'a tí'tí ti a'ij huáruu. Aj pu i ajteáxireca'a a'u ti a'ij e'en a'íjna í Jesús. Tínutaca'a á vejlí'i jemin. Tí'ij jí nain raatá'ixaa a'ij ti tí'tí ráaruu tzáahuati'ira'a jíme'e. ³⁴ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Niyauj, peté'antzaahua nej timuáahuaate'enche'e. A'íj pej jín peri huarúj. Aricu, rí'i pej te'amua'astí. Paúche'e pej rí'éene'e pua'amé.

³⁵ Aúche'e pu tí'ixajta'a a'íjna matí'ij seica a'ará'a. A'ii mú a'íjn pú'een í mej é'eche jamuan í ti ve'ecán jín tí'tíjvee hua'atéyujta'a. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í ya'upuáara'an í temuaj ti tí'icui'i. Miyen tijín:

—Pu'uri huamí'i a'ayauj. ¿A'iné een jín péra'itziite'e mi maestro? —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Mí ajtá'i a'íjn Jesús, capu huá'antzaahua a'ij mej ye'í tí'ixajta'a. Ayee pu tiraata'ixaa í ya'upuáara'an tijín:

—Pecaj tí'tziine'e. A'ii pu'u ruxe'eve'e pej té'atzaahuate'e. —Yee pu tiraata'ixaa í Jesús.

³⁷ Aj pu i huaja'uvi'tí a'u ti é'eche í ya'upuáara'an. Aru Jesús capu hua'utá'a naíjmi'ica í teite mej á'uju'un jamuan. A'ímej pu'u, í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, ti í'í juutzeájra'an í Jacobo. ³⁸ Aa mú a'ará'a a'u ti é'eche í ya'upuáara'an í ti huamí'i. Aj mú mi hua'useíj í teite mej chí'ta huiráatei. Jeíhua mú u'uteújyeinijme'e. Maújyeineca'a. Ca'anín

mú jín u'uteújyeinijme'e me'íjna jime'e í ti huamí'i. ³⁹ Aj pu'i chi'íta a'uteájrupi. Tí'ij jí hua'utá'ixa í Jesús. Ayen tíjn:

—¿A'iné sej si ca'anín jín jijhua? ¿A'iné sej si ruyein? Capu mi'ichi mi temuaij, sino cutzú pu'u.

⁴⁰ Matí'ij ráanamujri'i a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi ra'utéieehuataca'a a'iné méjmua'areereca'a ti a'ín pa'ari'i huamí'i. Aj pu'i a'ín hua'uta'aíj mej huiráçine. Aj mú mi huiráçí.

Tí'iquí ya'uví'iti í ya'upuáara'an, ajta í náànajra'an, ajta a'ímej í mej á'ujjuhua'ane'e jamuan. A'uu mú uteájrupi a'u ti auucá'a í temuaij. ⁴¹ Aj pu'i rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiraatajé runiuuca jime'e tíjn:

—Taliita, cuumi.

Taliita, cuumi, ayee pu huataújmu'a'a tíjn: Temuaij, ayée nu tí'imua'ixaate'e, ájchesi.

⁴² Jíme'en pu'u ayén huaríj í Jesús, aj pu i xaa ájchee í temuaij. Tí'ij jí a'utéjche ti á á'uche'ecane'en. Majta me'ín í teite, jé'ecan mú u huateújtzaahuate. Ajta a'ín í pa'ari'i, ayée pu rájcha'íica'a a'achú cumu tamuáamuata'a nine'ira'a japuan hua'apua. ⁴³ Ajta a'ín Jesús, jeíhua pu hua'u'íjca mej caí ja'atíj ixaate'e, ajta mej nu'u tiraamín í temuaij.

6

Jesús ti Nazarét é'eme'ecan

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ A'uu pu á'uraa í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Matí'ij mi a'ucí a'uun pújme'en a'u ti a'uvé'ese a'íjna í Jesús. ² Tí'ij teja'uré'ene a'íjna xicájra'a mej jetzen ruse'upi, tí'ij a'utéjche ti tihuá'umua'aten hua'atáyujta'a. Jeíhua mú teite ráanamujri'i. Jé'ecan mú a'ij te'utaseíj. Ayee mú tí'ira'ihua'uraca'a tíjn:

—¿A'uné ya'urí'ire amín niuucarijra'a? ¿Tí'itáni mua'atzíire'ara'an pú'een a'íjna ti raateájtuaa amíjna jemi mi Jesús tej caí xi ja'anáj mé'e yá'unamuajri'i? ³ Amí pu yeehui a'ín pú'een í yaujra'an í ti tí'isi'icheca. A'í pu náànajra'an ayén ántehuaa tíjn María. A'í mú júutzimua'ame'en pú'een a'íime í Jacobo, ajta í José, ajta í Judás, ajta a'íjna í Simón. Majta seica í júutzimua'ame'en í mé 'uuca, a'í mú yéchej ta jamuan. —Ayee mú tí'ij'ixaate'eca'a.

A'íj mú jín rá'achueere'ecaa me'íjna í Jesús. A'íj mú jín caí raxí'eve'eca'a. ⁴ Ajta, ayée pu Jesús tihua'utá'ixaa tíjn:

—Naíimi'i mú rí'i tira'utaseíj temua'a naa í ti ti'ixa í niuucari ti Dios jemi me'ecan. Mí ajtá'i, í mej huacájme ruche, majta í mej i'ivaujsimua'ame'en, majta í mej jamuan é'eche, camu tñ rí'i tira'utaseíj a'íime.

⁵ Ayee pu'u caí tiu'utári'iristareca'a ti a'ín Jesús tí'tí a'ij huáruuren í mej jín a'ij ra'utaseíj tíj ari tíu'uruu pua'amecié. Ayee pu'u huaríj; hua'ajtamuári'exi seica í teite. Tí'ij i xaa tihuá'uhuaa. ⁶ A'íj pu'i jín a'ij tira'utaseíj í tzajta'an mej caí rá'atzaahuate'eca'a. Tí'ij jí á'uraa í Jesús. A'uu pu á'uye'icaa a'ímuá a'u ti a'uchájta'ajmee. Ajta tihua'amua'atejca'a.

Jesús pu tihua'uta'aíj a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej nu'u tihua'ú'ixaate'e í teite

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ Tí'ij jí Jesús pu hua'utajé a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj pu'i hua'aré'e'itixi hua'apuacajmé'en. Ajta tihua'u'íjca a'íjna jime'e mej mi hua'utamuarite'en í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. ⁸ Ajta ayén tihua'u'íjca mej caí tí'tí antiá'a í mej jín huateújvare'en í juye jetze. A'í mu'u nu'u a'achueeni tí'tí itzj í mej jín raújca'aníhua'a. Capu nu'u a'ij tí'iri'iri mej tí'tí antiá'a ca'aní na'ari tí'tí ínie'e nusu tumin. ⁹ Majta, ajtaújca'acaíte'axi'ín. Majta seexu'ijmé'en te'ucaujchéte'axi'ín seij ajta seij. Capu nu'u a'ij tí'iri'iri mej hua'apuacajmé'en te'entipí í tíu'ujsiicu'u. ¹⁰ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Tí pua'a hui chi'ita xu'uteároute mé já'ahua'a chajta'a, a'úu xu huateáturaasin tíj na'a a'achú sej á'ateere a'ájna chajta'a.

¹¹ 'Ajta ti pua'a mé já'ahua'a mecaí amuaatá'acare'en sej uteároute, na'ari ti pua'a mecaí ranamuajracu í sej tihuá'a'ixaate'en, ayée xu huárini, sej huirácine se'újna. Sera'atéca'atzixi'ín í ruca'acai tí'ij cáaxin í chuej. Ayee xu huárini mej mi ráamua'aree í teite tíjín ma'uteájturaa í Dios jemi. Miché'e ráamua'aree mej auteájturaa í Dios jemi a'achú mej pua'amé mej caí á'amuanamuajracuca'a.

'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicájra'a ti jetzen hua'uxíjte'en í Dios í mej jín auteájturaa í jemin, jeíhua pu puajtzi hua'utá'asin. Jaítze'e mú rajpuaitzi muá'aju'un a'ujna chajta'a mecaí í mej me'uun é'echejca'a a'ujna ti ayén teja'arájtehuaaca'a tíjín Sodoma, ajta tíjín Gomorra. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹² Matí'ij mi a'ucij. Metihuá'ihua'ixaate'e í teite ti nu'u ayén tiú'ujxe'leve'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a. ¹³ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íi mú jeíhua hua'utamuari í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. Majta jeíhua tihua'avé'ehuaate'axi aceite jime'e huá'a mu'úutze'en í mej tí'icucui'i. Najmi'ica mú tiú'uhuaate.

Matí'ij raajé'ica me'íjna í Juan ti huá'amua'ihucare'e

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Ira'atévi'i, matí'ij ráanamujri'i nain japua, tíj na'a a'uun mej a'uchéjme'ecaa í teite a'ij ti tiú'uruu í Jesús. Ajta a'ájna í tajtuhuan ti ve'ée, a'íi pu ajta ráamua'areeri'i. Ayee pu ántehuaaca'a í tajtuhuan tíjín Heródes. Aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Heródes tíjín:

—A'ájna í Juan teecan, í ti huá'amua'ihucare'e, a'íi pu hui huatarúj. A'itáaraa a'u mej ye'avá'ana. A'íj pu jín raay'íiti ti ayén tiú'uruuren. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í tajtuhuan.

¹⁵ Majta seica, miyen tíjín:

—A'i pu a'ín pú'een í Elías í ti a'ájna jín tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

Majta seica miyen tíjín:

—A'i pu a'ín píríci ja'atí ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu che'atá na'a tí'itéjvee í Dios jemi matíj í seica í mej mejmí'i miyen tí'ixaxa'ata'a.

¹⁶ Mí ajta a'ín Heródes, tí'ij ráamua'areeri'i, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—A'i pu a'ín pú'een a'ájna teecan í Juan í nej raata'ájtaca'a mej ru'ijveíjche í mu'úra'an. A'í pu hui huatarúj huá'a tzajta'a í mí'ichite. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Heródes.

¹⁷ Aru seíj pu pú'eene'e, 'íita'a ti ayén ántehuaaca'a tíjín Herodías. A'í pu íra'ara'an pu'éene'e í Felipe. Ajta a'ín Felipe, a'íi pu juutzeájra'an pú'eene'e í tajtuhuan í Heródes. Tí'ij jí Heródes a'ín incuré'evi'iti a'ájna í 'íita'a, a'ín ti Felipe raatévi'itine'e. ¹⁸ Aj pu'i a'ín í Juan ayén tiraata'ixaa a'ájna í Heródes tíjín:

—Capu a'ij tí'irí'iri pej ratévi'itine'en muá'ihuaara'a ti yá'uvi'itine'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Juan.

¹⁹ Tí'ij jí huataniú'ucaca'a a'ájna í 'íita'a. A'íj pu jín a'ín Heródes, raata'ájtaca'a mej ra'anján a'ájna í Juan. Majta ra'amua'ajicicé alaambre jime'e a'u ti aiteánami'ihuaca'a. Jé'ecan pu rájcha'íire'eca'a a'ájna í 'íita'a. A'í pu jín rajé'icatami'ica'a.

²⁰ Mí ajtá'i a'ín í Heródes, a'íi pu ráamua'areeraca'a ti r'íi tí'itevistaca'a a'ájna í Juan, ajta ti ayén ríjca a'ij ti tí'ijxe'leve'eca'a í Dios. Ajta a'íi pu tí'imua'ajca a'ájna jemi í Juan. Aúche'e pu ra'aránajcheca'a a'ájna í Heródes ti ráanamua a'ij ti tiu'uxájtaca'a a'ájna í Juan. Capu a'ij 'íirini ti caí temua'a tiyaú'itíeeca'a a'ij ti tí'ixajtaca'a. A'íj pu jín Heródes caí raatá'acare'e a'ájna í 'íita'a ti raajé'ica.

²¹ Tí'ij a'ájna te'ará'a í xicáara'an ja'anáj ti me'ecan a'ájna í Heródes, aj pu xaa a'ín 'íita'a rá'amítiejte'eca'a a'ij ti ye'í huárini ti raajé'ica í Juan. Tí'ij jí Heródes, a'ájna ti tí'iyesten ti te'ará'a í xicáara'an ja'anáj ti me'ecan, jeíhua pu teite huatá'ínee, xantaaru'u, matíj

mena'a huá'a capitanme, majta mej títeté'u'upu'u me'íjna jime'e mej tihuá'aijte'e í teite, majta í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Galilea, í mej jeíhua ruxe'eve'e.

²² Aj pu'i yaujra'an a'íjna í Herodías, a'í pu a'uteájrupi u chi'ita a'u mej tejanú'ucua'aca'a. A'íjna í yaujra'an, 'íita'a pu píríci. Aj pu'i a'íjn tiu'utéenei rusej huá'a vejli'ipua. Temua'a pu jeíhua tira'aránajcheca'a a'íjna í Heródes í ti tiu'utéenei, majta a'ímej í mej jamuan tí'icua'acaa. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í tajtuhuan tijín:

—Naatáhuaviiri'i tí'itíj pej a'ij tí'ixe'eve'e. Nemuaatá'asin.

²³ Jeíhua pu te'ataújratziiri'i rusej ti ayén tiraatá'an tí'itíj ti raatáhuaviira. Capu nu'u a'ij rini ti pua'a raatáhuavii já'ita'a a'u ti tihuajé'aijte'e. ²⁴ Aj pu'i á'uraa a'íjna í 'íita'a. Tí'ij í ayén tíya'uta'íhua'uri'i a'íjna í runáana tijín:

—¿Tí'itájni neraatáhuavii í tajtuhuan? —Yee pu tiraata'íhua'uri'i.

Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í náanajra'an tijín:

—Huatáhuaviiri'i hui í mu'úura'an a'íjna í Juan ti huá'amua'íhuaca.

²⁵ Aj pu i ajtahua'a ca'anacan uteájrupi a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í tajtuhuan ti ve'éé. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'ijxe'eve'e pej naata'í'ite'en tuxa'a jetze í mu'úura'an í Juan ti huá'amua'íhuaca tej ti ramua'areere tijín pu'uri huam'íi. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í yaujra'an í Herodías.

²⁶ Temua'a pu a'ij pua'a tiraatá'a a'íjna í tajtuhuan ti rusej ayén te'ataújratziiri'i ti ayén nu'u huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'íjna í 'íita'a í yaujra'an í Herodías. Majta a'íime ti huaú'inee, a'í mu majta ráanamujri'i tí'ij raatá'a í runiuuca. A'í pu jín rutévi'ira'aca'a huá'a jemi a'íjna í tajtuhuan. A'í pu jín, a'íjn ra'ará'aste í runiuuca.

²⁷ Ajta á'iyen xantaaru'u huata'áiteca'a ti raajé'icatan, ajta nu'u á'iyen ye'ará'í'ite'en í mu'úura'an í Juan. ²⁸ Ajta á'uraa í xantaaru'u. Tí'ij jí a'uun a'ará'a áa ti aiteánami'íhuaca'a a'íjna í Juan. Aj pu'i ru'ijvejcheca'a í mu'úura'an í Juan. Tí'ij jí ya'ará'í'ite í tuxa'a jetze. Ajta a'íjn í tajtuhuan, a'í pu raatá'í'ite a'íjna í yaujra'an í Herodías. Tí'ijtá'í a'íjn raatá'í'ite í runáana.

²⁹ Majta me'ín í mej á'ujjuhua'ane'e jamuan í Juan, matí'ij ráamua'areeri'i, aj mú mi a'uré'ene jemin Heródes, meya'utí a'íjna í mí'ichi. Matí'ij mi ra'avá'ana. Yee pu éeni'ici'en huam'íi a'íjna í Juan.

*Jesús pu tihua'umí í mej anxíj vi'ira'a ará'axca
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)*

³⁰ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'í mu tíújsej a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Aj mú mi raatá'ixaa nain a'ij mej tí'itíj huáruu, nain a'ij mej ye'í tihua'umuá'ate. ³¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Mú se'utáuruyi'i. Tiché'e huátase'upe'en mé já'ahua'a a'u ti caí tí'ití e'eré'eevee. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

Aru jeíhua mú a'uré'enineica'a í teite a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Majta a'ucí'ica'a jemin mé mu'íití í teite. A'í pu jín camu huatá'í'ipejca'a mej tíú'ucua'ani a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. ³² Aj mú mi a'ucíj rujímua'a baarcu jetze. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti caí é'e ja'atí. ³³ Majta me'ín í teite, a'í mu hua'ase'iraca'a matí'ij a'ucíj. Jeíhua mú raamuá'a í Jesús. A'í mu jín ru'icán a'iré'eneajxi a'u ti na'a mej a'uchéjme. A'í mu mi amuacá'í a'ará'a a'u ti e'erá'astiiche'e a'íjna í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e.

³⁴ Ajta, tí'ij a'íjn a'itamé'eca'a í baarcu jetze, jeíhua pu teite huaséjiraca'a. Tí'ij jí ii huataújxieemiste tí'ij hua'usej. Yee mú titeja'uvátzij cumu cáne'axi ti caí ja'atí huá'a cujta'a huamé'ecaa. A'í pu'i jín a'utéjche a'íjna í Jesús ti tihuá'umua'aten jeíhua. ³⁵ Tí'ij huateáchumua'areca'a, aj mú mi ave'eré'ene jemin í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri téchumua'ari. Ajta caí ja'atí ye'eche ayajna vejli'i. ³⁶ Teajta caí ti'itíj tícha'íi mej ráacua'ani mi teite. Patá'aj hua'uré'itixi'in, mej mi a'ucíjxi'in mé já'ahua'a chajta'a, a'u mej a'uchéjme teite mej mi pan huánanan.

³⁷ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús, tijín:

—Mú'een xu tihuá'amin rujímua'a sena'a.

Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni rí'irí tej á'uju'un tej pan a'uvé'enanan tej ti tihua'umín? Tí'pua'a tiyen tí'ituaave'e a'achú ti caj ja'atí tí'ijmua'ítici ti pua'a tiu'umuári'en a'achú cumu hua'apua ciento xica jime'e, capu ajta tí'ici'ipée a'ame í tumin tej ti tiyen huárini.

³⁸ Aj pu'i a'íin í Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, xaaré'ixi'ere'e a'achúni caj mé tirájcha'íi í pan.

Matí'ij mi ráamua'areeri'i. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'i pu'u caj tí'ixuaavi. Anxívi í pan. Majta hua'ité, caj mú tí'itehua'apua. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁹ Tí'ij jí hua'uta'aíjtaca'a mej a'ujrá'ase áa ti á'utu'upi mé mu'ití mé'e. ⁴⁰ Aj mú mi a'ujrá'aseca'a, seica anxíte mé arástiméj, majta seica hua'apuate japuan tamuáamuata'a mú arástiméj. ⁴¹ Aj pu'i a'íin í Jesús, ra'ancuré'e'í'ipi'i í pan, ajta a'ímej í hua'ité. Tí'ijta'i ra'antítaaraxi í pan, aj mú mi hua'uré'e'í'ipi'ite í teite. Majta í hua'ité, a'íi mú huatámu'iireca'a. Aj pu'i hua'utá'í'ipi'i a'íjna í Jesús í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej mi hua'uré'e'í'ipi'ite'en í teite.

⁴² Naíjmi'i mú tiú'ucuaa í teite. Temua'a mú jeíhua titéju'uxai. ⁴³ Ajta jeíhua pu avá'aturaa í pan, majta í hua'ité. Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú te'evé'ejiste tí'ití sicíri jetze a'íjna jime'e í ti avá'aturaa. ⁴⁴ Majta me'ín í mej tiú'ucuaa í teteca, ayée mú ará'axcaa a'achú cumu anxíj vi'ira'a.

Jesús pu á e'iré'ene í jaj japua

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Tí'ij jí Jesús pu hua'uta'aíj mej atéci'ne í baarcu jetze mej antáci'ne utavén pújme'en, mej nu'u amuáatée e'ará'asti a'ájna Betsáida. Mí ajta a'íin Jesús, a'íi pu a'uun a'uteájturaa tí'ij hua'aré'e'itixi'in í teite. ⁴⁶ Tí'ij hua'uré'itixi, aj pu'i á'uraa a'íjna í Jesús. Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'u ti á'ujrime tí'ij raatéhuauni í Dios jemi. ⁴⁷ Tí'ij huateática'areca'a, áa mú meri a'uju'ucuaa já'íta'a í jaj japua, jetzen mua'araaté'ee í baarcu. Ajta a'íin í Jesús, a'íi pu rusej a'utacatíi jírí jetze. ⁴⁸ Tí'ij jí raasej ti huá'amuarí'eriste'eca'a mej antáci'ne jaj japua a'iné á pu e'evé'eecaca'a. Tí'ij tapuá'arijme'eca, a'íi pu á e'iré'ene a'ájna vejli'i mej huajú'ucuaa baarcu jetze. A'í pu huamé'ecaa í jaj japua. Pu'uri hua'antinájchijme'e. ⁴⁹⁻⁵⁰ Majta me'ín, matí'ij raasej, metiu'utátziin. Muaajíjhuaca'a naíjmi'i a'iné naíjmi'i mú raasej ti huamé'ecaa í jaj japua. Ayee mú tiu'umuá'aj tijín: “Chéjcan pu pú'een.”

Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Xaateújca'ane í ru tzajta'a. Caxu tí'itzi'ine'e. Nee nu ne'ín píríci í Jesús.

⁵¹ Aj pu'i ateájraa í baarcu jetze a'u mej a'aráte'eca'a. Tí'ij jí huateápua'areca'a ti huá'eecaca'a. Aj mú mi a'ij te'utasej. Tí'ij jí utéevatzí í huá'a tzajta'a í mej tí'imua'ajca.

⁵² Jé'ecan mú tí'imua'ajca a'iné camu yaú'itíeé muá'araa a'ij ti 'éen jín raayí'ti ti a'íin raatámu'iiren í pan, a'iné rujímua'a mua'anteújnaamua í ru tzajta'a.

Jesús pu tihuá'uhuaa a'ímej í mej tí'icucui'icaa a'ujna u Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Matí'ij mi antacj jaj japua. A'uu mú mi a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Genesaret. Aa ti e'eve'e'ástime í jaj, áa mú ra'íjtápe í baarcu. ⁵⁴ Jíme'en mu'u aítacj í baarcu jetze, á'iyen mú raamuá'a a'íjna í Jesús í teite. ⁵⁵ A'íj mú mi jín ca'anacan meruaachijmé'e, á mé ve'eré'ene í jemin. Matí'ij mi autéjhuii mej huá'ajseire'en utaatzi japua í mej tí'icucui'i a'ájna a'u mej yé'emua'areereca'a ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús.

56 Ajta a'u ti na'a ti a'uré'enineica'a raanchu tzajta'a ti huachájtajme na'ari ti chajta'a ti vivéjme, a'u ti na'a ne'u, mehua'uráatzajye'icaa caaye jetze. Aj mú mi rájhuaviiri'i a'íjna ti hua'utá'an mej ra'ajtamúári'en cáxure'ara'an jetze, a'íjna jetze ti uvíjpi'i í sílcu'ure'ara'an tí'ij a'achú mej pua'amé ra'ajtamúári'en, mej mi huarún. Ayee pu'u xaa ne'u tiú'uruu a'ájna u Genesaret.

7

A'íjna í tí'uráchueemuara'a í teáata'a í ru tzajta'a
(Mt. 15:1-20)

1-2 Matí'ij mi me'ín í fariseo, jamuan majta seica í mej té'eyu'uxaca teyujta'a mej mi me'íjna huaruitiejte'en a'ij mej ye'í ríj muá'aye'i, a'úu mú e'eráaci u Jerusalén, majta me'uun a'ará'a a'utí a'utéveeca'a í Jesús mej mi rájjaahuate. Matí'ij mi hua'useíj a'ímej í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e mej caí amuaújmuaijtea'axi mej tiú'ucuaa a'ij mej tí'ijri'irejca'a í mej Israel jetze ajtémecan. 3-4 Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, í mej majta miyen ánte'arua tíjín fariseo, a'í mú rá'atzaahuate'e í ruvaújsimua'a teecan tí'iyera. Ayee mú che'atá mena'a ríjca naíjmi'i í mej Israel jetze ajtémecan.

Capu tí'iseicaj na'a í tihuá'aye'ira í mej jín amuaújmuaijte'axi'ín. Tí pua'a ja'atí tiú'ucua'ani, amuacá pu nu'u ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí jeíhua amuaújmuaijte'en, na'ari caí, ayée mu'u tí'ixaxa'a tíjín xána'avisi'i pu seijre'e a'íjna í ja'ati í taye'irá jemi. Ajta, ti pua'a ja'atí teja'uvé'enanana a'ujna a'u mej tejá'atua a'í pu caí tí'icua'ani ti pua'a caí amuacá amuaújmuaijte'en.

Ajta tí'imu'í ti ayén jín te'avá'ujmua'aree í ruvaújsimua'a teeca tihuá'aye'ira. Ayee mú ríjca: metí'ija'usica í vaasu í mej jín ye'eca. A'í mú majta tí'ija'usica í tí'ití xa'ari, majta í casueela. 5 Matí'ij mi me'ín fariseo, majta a'íime í mej té'eyu'uxaca teyujta'a, a'í mú miyen tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesús tíjín:

—¿A'íné 'éen jín mecaí rá'aste í tavaújsimua'a teeca tí'iyera í mej ajamuan á'ujujhua'an? Ayee mu'u ríci mej xána'avisi'i tí'icua'a í rumuájca'a jime'e. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í fariseo.

6 Tí'ij jí ayén tiu'utaniú a'íjna í Jesús tíjín:

—Temua'a pu tejámuaavíjte'e í ti ayén ajmí'i tira'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan, a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'í pu ra'uyú'uxaca'a temua'a a'ij sej 'een mi sej caí huataújci'ípuáacan jín tihuá'aijte'e í teite sino ayée xu tiú'ujseijrata í teite jemi sej nain jín rá'astijre'e. Ayee pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna tíjín:

Rí'í mú tineeteátu'araca
ti pua'a metí'ixajta ineetzi jime'e.

Mí ajtá'i, mu'uri ajtacíj ineetzi jemi
rumua'atzíira'a jime'e.

7 Capu tí'itíj vaire'e
ti pua'a metiu'uteánajche ineetzi jemi.

Ayee mú tí'ihuá'amua'atehua tíjín:

“Dios pu raateájtuaa i taye'irá itejmi jemi.”

Mí ajtá'i caí, capu,
rujímua'a mena'a mú rájteu í ru tzajta'a.

Yee pu hui ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan.

8 'Ayee xu'u ríci. Mú'een sej seri ya'uhuá'axi a'ij ti ajmí'i tiu'uta'ájtaca'a í Dios, sej si siyen huárini a'ij mej tí'ijxe'eve'e í teite. A'í pu amua'aránanajche í tihuá'aye'ira, ti ayén tiú'ujxe'eve'e ti xa'ari tiu'ujá'usin na'ari ti tiu'ujá'usin í vaasu í sej jín ye'eca. Jeíhua pu ajta tiú'ujxe'eve'e ti ayén tí'een. Ayee pu ne'u.

9 'Temua'a xu seri ya'uhuá'axi a'ij ti tiu'uta'ájtaca'a í Dios, setá'aj ra'ará'asten í hua'aye'ira í teite. 10 Ayee pu tí'een, a'íné ayej tiraataxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, tíjín:

“Patá'aj rá'atzaahuat'e a'atáàta, ajta a'anáàna.” Ajta ayén tijín: “Setá'aj raajé'ica a'íjna í ja'ati ti a'ij pua'a tí'ixaxa'a í rutáàta jemi na'ari í runáàna jemi.”

¹¹ Mí seajta mú'een, ayée xu tiratá'aca ti ja'ati ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a í runiuuca jime'e tijín Corbán. (Ayee pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tijín muai'ivéjri pu píríci.) Ajta ayén tijín: “Naíjmi'i, a'achú nej caj tí'ijcha'íi, a'íj nu neri raatámua'i'vejte í Dios. A'íj nu jín necaí ché'e tí'ijcha'íi í nej jín amuaatévaire'en.” ¹² Tí pua'a hui ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en tijín: “Corbán”, ca xu ché'e raatá'acare'en ti a'ín hua'utévair'e'en í ruvaújsimua'a. ¹³ A'íj xu jín, siyen á tirúurieeni í ti jín tiu'uta'aíjtaca'a í Dios a'íjna jime'e í á'amuaye'ira sej seica huatátu'ire'en. Jeíhua xu siyen tí'ijri'ire. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁴ Tí'ij jí ajtahua'a hua'utajé í teite. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa. Tijín:

—Mú'een xu ráanamua naíjmi'i, sej si yaú'itiée xá'ara'ani: ¹⁵ Tí'ití ti a'ij í ti tí'icua'iri'i, ti pua'a ja'atí ráacua'ani, capu a'atzu raxana'ave'e. Capu raxana'ave'e a'iné mé pua'acíe pu me'ecan. Mí ajta í ti tzajta'an me'ecan, a'íi pu xaa raxana'ave'e. ¹⁶ Mú'een xu rarí'irejve, rí'í xu tiráanamua.

¹⁷ Tí'ij caí ché'e mé'e a'atíjca'a, aj pu i a'ín a'uteájrupi u chí'ita. Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jime'en a'íjna ti nu'u raxana'ave'e í ja'ati. ¹⁸⁻¹⁹ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa secaí seajta yaú'itiée xa'araa? ¿Ni tzaa secaí yaú'itie se'íjna? Tí pua'a ja'atí tí'ití huácua'ani ti tí'icua'iri'i, a'íjna ti ráacua'ani, mé pua'acíe pu é'eme'ecan. Aj pu i ucáruti í jucáara'an jetze. Ajta á'iyen huiráame í chuitireáara'an jetze. A'íj pu jín caí raxana'ave'e a'iné capu rájrupi í tzajta'an, í xiéjniu'ucare'ara'an jetze. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Ajta ayén tihua'utá'ixaa ti i'í r'én naíjmi'i tíj na'a ti tí'icua'iri'i. ²⁰ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íjna ti tzajta'an airáninei, amí pu xaa raxana'ave'e í tevi. ²¹ A'uu pu huiráaye'i í tzajta'an í tevi naíjmi'i í mua'atzíira'a ti a'ij pua'a e'en, ti ajta ca'aníjra'a ratá'aca í tevi tí'ij a'ij pua'a tiú'umua'ati, tí'ij tiú'ujxana'acira'aten sej jamuan ti caí ratévi'itin, na'ari 'íita'a ayén huaújxana'acira'aten sej jamuan ti caí cína'ara'an pú'een.

A'uu pu hui tzajta'an ajta huiráaye'i í mua'atzíira'a ti ca'aníjra'a ratá'aca í tevi ti tiu'unáhua'an na'ari ti tiu'ujé'ica na'ari ti ché'e na'a tiú'uxana'acira'aten huá'a jamuan í tí'iríi.

²²⁻²³ 'Ajta a'úu pu huiráaye'i í tzajta'an a'íjna ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati ti ayén tí'ití tí'ijmuaire'e í ti tí'ijcha'íi í sej na'arí ti ja'ati a'ij pua'a ríjca, nusu ti sej huácuanamuan. Ayee pu che'atá na'a een ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tiú'ujepe'ee'en, na'ari ti pua'a ja'atí sej á'nhueere'en, nusu ti pua'a ja'atí a'ij pua'a tiu'utájeeve, na'ari á'ujtzaahuat'e, ca'ín a'ín ayén ríci í ti caí xí'epí'ín. Naíjmi'i tíj na'a ti ayén een, a'úu pu huiráaye'i í tzajta'an í tevi. Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e, a'íi pu xaa a'ín pú'een í ti ru'uráchueemuare'e í tevi í ru tzajta'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

'Íita'a ti sej chuéjra'a japua é'eme'ecan, ti ajta rá'antzaahua í Jesús

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Aj pu i Jesús á'uraa a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tiro, amájna vejli'i u Sidón. A pu já'ahua'a chí'ita a'uteájrupi, a'iné capu raxí'eeve'eca'a ti ja'ati ráamua'aree ti a'uun a'utéveeca'a. Mí'ajtá'í caí, capu huatári'iristareca'a ti huateuravajtáa. ²⁵⁻²⁶ Capu xaa ne'u, a'iné sej pu ca'anacan ráamua'areeri'i. 'Íita'a pu pu'eene'e a'íjna ti sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. Sej pu tévira'a pu'eene'e. Ayee mú hua'atamuá'amua tijín Sirofenicia, í mej nu'u chíicate pú'een.

Ajta a'ín í 'íita'a, a'íi pu tiyáujca'a, íitacan ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'e. Aj pu i e'iré'ene a'íjna í náanajra'an. Títunutaca'a a'ájna vejli'i a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Aj pu i ayén

tirájhuaviiri'i ti ru'irámuarite'en í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'e í yaujra'an. ²⁷ Aj pu i ayén seij niuucari jín tiraata'ixaa a'íjna í Jesús, ayén tijín:

—Miche'e amuacaí tiú'ucua'ani mi tí'iríi. Capu ayén tiraavíjite'e ti hua'a'í'ipui'i í pan tí'ij chiicate huata'í'ipi'ite'en.

²⁸ Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í 'íita'a tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, nevástara'a. Aru casi'i, ti pua'a me'ín tí'iríi ra'acáhua'anan ti te'ení í pan í meesa japua, ¿ni qui mecaí racua'ani í chiicate í mej meesa jete e'irá'uu? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í 'íita'a.

²⁹ Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Ayej xaa ne'u tiraavíjite'e patíj peri tiraataxájtaca'a. Patá'aj á'ura'ani. Pu'uri huirájraa í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a muá'ayauj.

³⁰ Aj pu i á'uraa a'íjna í 'íita'a. Tí'ij jí a'ará'a í ruche. Tí'ij a'ín raaseíj a'íjna í ruyauj, ti án a'ujcá'a utaatzí japua. Aj pu i a'ín 'íita'a ráamua'areeri'i ti ari huirájraa í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a.

Jesús pu seij tiú'uhuaa ti caí huiteájnamua, ti ajta caí té'anri'ire

³¹ Ajtahua'a pu huirájraa a'íjna í Jesús a'ájna já'ahua'a Tiro. Aj pu i u'uré'ene a'ájna já'ahua'a Sidón. A'uu pu já'ita'a a'atanéj a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tamuáamuata'a ti Chájta'ajme. Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'ájna jaj ti jéjmuua, í mej miyen ratamuá'amua tijín Galilea. ³² Aj mú mi seij a'arájti ti tí'icui'i. Capu huiteájnamua a'íjna í ja'ati. Ajta capu té'anri'ire. Aj mú mi rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús, ti ra'ajtamuaári'en í ti tí'icui'i tí'ij tiráhuaate'en. ³³ Aj pu i a'atzu a'ímuá ra'iráavi'iti a'ájna teite tzajta'a. Tí'ij jí a'ín Jesús, í ruxité urújte'axi'i í naxaita'a í ti tí'icui'i. Tí'ij jí ajta a'ín á chuaata'a á é'ejtzitze. Aj pu i ra'antiméjiri'i neanureáara'an jetze a'íjna jime'e í ru'íjci'e. ³⁴ Tí'ij jí júte'e á'ujneereca'a. Ajta ucayáatiraa. Aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a í runiuuca jime'e tijín:

—¡Efata! —Yee pu tiu'utaxájtaca'a. (A'íjna í niuucari, ayée pu huataújmua'a tijín: “Te'antácuuna.” Ayee pu huataújmua'a a'íjna tijín: “Efata.”)

³⁵ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, aj pu i a'ín huarúj í ti tí'icui'ica'a. Pu'uri xaa a'ájna huitenamuaáara'a já'araa. Ajta, ari té'anri'irejca'a. Capu ché'e cá'achira'aca'a í neanureáara'an. ³⁶ Ajta Jesús raatá'ijmíjiri'i ti caí ja'atí huatá'ixaate'en.

Mí majta, camu miyen huaríj. A'achú ti caj ayén tíhua'uta'aíte'enche'e, ayée mú che'atá caj tíhua'uta'ixáate'enche'e í seica. ³⁷ Matí'ij mi temua'a a'ij te'utaseíj í teite. Miyen tijín:

—Rí'i pu tí'ijri'ire a'íjna í Jesús nain jime'e. A'í pu hui raayí'iti ti tihua'uhuaate'en mej mi huitenamuaáara'a muá'ara'ani, ajta mej mi te'anri'irée muá'ara'ani í mej caí té'anri'iréjme. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

8

Jesús pu tihua'umí a'íime í mej muáacua vi'ira ará'axcaa

(Mt. 15:32-39)

¹ Tí'ij á'aja'a a'uun a'utéveeca'a a'ujna Galilea í Jesús, jeíhua mú teite tiújseij. Camu ti'itíj tícha'íica'a mej ráacua'ani. Tí'ij jí a'ín Jesús hua'utajé a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

² Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Neánxieemiste'e amíime jemi mi teite, a'iné pu'uri huaíca xica teuumé mej á'ujujhua'an nee jamuan. Camu majta ti'itíj tícha'íi í mej ráacua'ani. ³ Seica mú ímuá curé'ecijxi. A'íj pu jín ti pua'a nehua'uré'itixi'ín í ruche mecaí xi tiu'ucua'an, camu te'utáviicua'ira í juye japua.

⁴ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i, tijín:

—¿A'iné tí'irí'iri pej tihua'umín ayajna a'u ti caí ja'atí é'eche? —Ayee mú tiraata'íhua'uri'i.

⁵ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'achúni pua'améca xa'í'ipi'isin í pan?

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Arahua'apuáca. —Yee mú tiraata'ixaa a'íime.

⁶ Aj pu i raata'aíjtaca'a mej a'ujrá'asen í teite á chuaata'a. Tí'ij jí raatí'ipii í pan júte'e a'íjna í Jesús. Aj pu i rí'í tiraatá'a í Dios jemi, ajta ra'antítaaraxi. A'íj pu i hua'uré'e'í'ipi'ite í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Majta me'ín, a'íime mú hua'uré'e'í'ipi'ite í teite. ⁷ Majta mú, seica huájcha'íica'a í hua'ité. Ajta pu raatáhuau í Dios jemi. Tí'ij jí hua'uta'aíj mej hua'uré'ata'are'en. ⁸ Naíjmi'i mú tiú'ucuaa. Majta temua'a titéeju'uxai. Ajta avá'aturaa í pan ti ra'antítaaraxi. Sicíri mú jetze ra'avé'ejiste'axi a'íjna ti avá'aturaa. Aráhua'apua sicí pu te'ará'a. ⁹ Majta me'ín í teite í mej tiú'ucuaa, muaará'aseca'a cumu muáacua vi'ira'a.

Aj pu i a'ín Jesús hua'aré'e'itixi í teite. ¹⁰ Tí'ij jí ateájraa baarcu jetze, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Matí'ij mi a'ucíj. A'uu mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Dalmanuta.

A'íj í fariseo mej tirájuaviiri'i ti a'ín Jesús tihua'utaseíjrate'en í mej jín a'ij te'utaseíjra
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ Matí'ij mi fariseo á e'iré'ene, majta á'iyen autéjhuii mej tí'ira'ihua'un me'íjna í Jesús. Meraatatése mej ca'aníjra'a raatá'an ti ij a'ín auté'itzen. Meraatáhuaviiri'i ti hua'utaseíjrate'en í mej jín a'ij te'utaseíj mej nu'u mi jín ráamua'aree a'íjna ti jetzen arájca'ane a'íjna í Jesús, ti pua'a a'uun pa'uvé'emej a'íjna jemi ti júte'e é'eseijre'e ti ij ayén huárini. ¹² Aj pu i a'ín caí ché'e a'ij te'anrí'irée já'araa. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿A'iné een jín ménehuavii a'ímej teitejra'a nej tilítí hua'utaseíjrate'en í mej jín ráamua'aree a'u ti é'eme'ecan í nej jín tí'imíjhuaca?

Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Aye nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e mú'ejmi, canu tilítíj amuaataseíjrate'esin.

¹³ Aj pu i huajauhuá'axi í teite. Tí'ij jí ajtahua'a ateájraa í baarcu jetze. Aj mú mi a'ucíj utavén pújme'en pújme'en.

Jíme'en hua'aniuuca í fariseo í mej jín huá'acuanamua í teite
(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Majta me'ín í mej á'ujuhua'ane'e jamuan í Jesús, a'íj mú ya'uhua'axi mej ya'ara'í'ipín í pan mej ráacua'ani. Seij mu'u caj tiu'í'isime'e a'íjna í baarcu jetze. ¹⁵ Aj pu i ayén tíhua'uta'aíj tijín:

—Xaanamuajri'i mú'een. Rí'í xu'u se'íjna jíme'e í fariseo mej rajnájchi í pan jetze tí'ij huacú'usta, seajta se'íjna jíme'e mej majta rajnájchi í mej Heródes jamuan á'ujuhua'ane'e.

¹⁶ Matí'ij mi autéjhuii mej tilítí'urixaate'en í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Miyen tijín:

—Yee pu a'íjna jín tiu'utaxájtaca'a a'iné catu pan tícha'íí.

¹⁷ Aj pu i ráamua'areeri'i a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné een jín siyen tí'ixa yee sejcaí pan tícha'íí? ¿Ni tzaa secaí xi yaú'itííe, ca'ín secaí xi tihuáuritieje? ¿Ni caí tilítí a'amua jetze tásiseiri? ¹⁸ ¿Ni tzaa secaí tí'iseij, ca'ín secaí tí'inamua? ¿Ni secaí ramua'aree? ¹⁹ ¿A'achúni pua'an sicíri avá'aturaa í pan ti te'avá'aturaa netí'ij hua'uré'e'í'ipi'i í mej anxíj vi'ira'a ará'axcaa í teite a'íjna jíme'e ti anxívi ará'axcaa í pan? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tamuáamuata'a japuan hua'apua pu avá'aturaa.

²⁰ Aj pu i a'ín Jesús, ayén ajtahua'a tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Ajta ¿a'achúni pua'an sicíri sété'leve'ejiste'axi se'íjna mé tí'ive'aa ta'aráhua'apua ti ará'axcaa netí'ij tihua'umí í mej muáacua vi'ira'a ará'axcaa?

Aj mú mi miyen titeetaniú tijín:

—Arahua'apua sicíri.

21 Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:
—¿Ni tzaa secaí xi yaú'itiée, mú'een?

Jesús pu tiráhuuaa seij ti arácuunica'a a'ujna u Betsaída

22 Matí'ijta mi me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betsaída. Matí'ij mi seij je'iré'eneijte ti arácuunica'a. Aj mú mi rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús ti ra'ajtamuarí'en. 23 Tí'ij jí a'íjn Jesús rajví'i muájca'are'ara'an jetze a'íjna í ti arácun. Ya'uvi'ití á pua'acié imuá a'ujna a'u ti é'echajta'a. A'í pu ru'íjci'e ra'arámeijraxi á jí'iseáara'an jetze. Ajta ra'avé'emuariej. Tí'ij jí raata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni hui peri mé úneee?

24 Aj pu i a'íjn í ta'arácun, antanéerejye'icaa, ayén tijín:

—Ahuii, teteca nu seij. Ci xiee ciyej mena'a pú'een mej mú á'ujuhua'an. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ti arácun.

25 Ajta a'íjn Jesús, ajtahua'a pu ra'arámuarie á jí'iseáara'an jetze í ta'arácun. Ajtahua'a pu rí'í meteúuneereca'a. Pu'uri xaa a'ájna icu huarúj. Naíjmi'i pu tí'iseíjraca'a temua'a naa.

26 Aj pu i a'íjn Jesús raata'íteca'a a'íjna ti arácuunica'a ti nu'u á'ura'ani í ruche. Ajta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pecaj uteáru'ipiche'en u chajta'a. Ni pecáj pajta ja'atí ixaate'e a'íjna jíme'e a'ij nej timuáhuuaa.

Pedro pu raataxájtaca'a ti nu'u Jesús a'íjn pú'een í ti Dios án ya'ujyeíjtza í ipuari japua (Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Tí'ij ayén tiuju'uríj, aj pu'i Jesús, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'úu mú a'ará'a a'u ti a'uchájta'ajmee, a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cesarea de Filipo. Juye jetze mú aujú'ucaa. Tí'ij i ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tijín:

—¿A'iquí metí'ixa í teite yee a'atani nej pírici inee?

28 Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Seica mú miyen tí'ixa tijín mú'ee pej pe'ín pírici a'íjna í Juan ti huá'amua'i'ihuaca'a, majta seica miyen tijín pej a'íjn pírici í Elías. Majta seica, miyen tí'ixa tijín pej nu'u a'íjn píj'íríci seij í ti tí'téjvee í Dios jemi. —Yee mú tiraata'ixaa.

29 Tí'ijta'i a'íjn ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Ari mú'een, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e a'atani nej pú'een inee?

Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro, tijín:

—Mú'ee pej a'íjn píj'íríci a'íjna í mej miyen ratamuá'amua tijín í Cirístu'u, í ti Dios án ya'ujyeíjtza í ipuari japua. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u huámí'ini (Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

30 Aj pu i a'íjn hua'utá'ijmíjri'i mej caí ja'atí ixaate'e. 31 Tí'ij jí a'utéjche ti ti-huá'umua'aten. Ayee pu tihua'utá'ixaa ti a'íjn ruseíj, í ti ajta teáata'a jetze airáne, a'íi pu nu'u jeíhua rajpuaíjtzi a'ame. Ajta ti nu'u ayén ruxe'eve'e a'ame mej caí raxí'eve'e muá'aju'un í mej Israél jetze ajtémecan, majta í mej ve'ecán jín títetateí u teyujta'a, majta a'íime í mej té'eyu'uxaca. Naíjmi'i mú nu'u caí raxí'eve'e muá'aju'un. Ajta ayén tihua'utá'ixaa mej nu'u raajé'icatan. Tí'ij nu'u huamí'ín, aj pu íjtá'i huatarújsin huaíca xicaj tzajta'a. 32 Temua'a pu tihua'utá'ixaa e'ehauritíecan jíme'e.

Ajta a'íjn í Pedro, a'íi pu ra'iráavi'iti ayée. Aj pu'i tiraatixáate'ajraa ti nu'u caí ayén tí'taú'a'acare'en. 33 Mí ajta a'íjn Jesús, a'íi pu ruhuárita'a ca'acheecajraa. Hua'useírajraa a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Aj pu i a'íjn í Pedro tí'té'axi. Ayen tijín:

—Aricu. Ajtára'a ineetzi jemi, mi pej piyen tí'ixaxa'a tíj a'íjna í tiyaaru'u. Mú'ee pej caí piyen tí'imua'atze a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios sino a'ij mej tí'ijxe'eve'e í teite.

³⁴ Tí'ij jí Jesús hua'utajé a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ajta í teite. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti ne jamuan á'uche'ecane'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti caí ché'e ayén rijca a'ij ti rusej tí'ijxe'eve'e. Mí ajta, ti pua'a ja'atí á'uche'ecane'en ne jamuan, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti rajpuaíjtzi á'ara'ani ruxí'evi'ira'a jime'e. Ajta ti pua'a a'ín huámi'ini, capu a'ij í'irini.

³⁵ Ayee nu tejámuaatá'ixaate'esin. Tí pua'a ja'atí tiú'ujtesí'ire'e ti caí huámi'ini, aúche'e pu mi'ini a'íjna í ja'atí. A'ij pu á'ujisín í ruxéjniu'uca ti auj ruuri. Mí ajta, ti pua'a ja'atí huámi'ini a'íjna jime'e ti á'uche'ecane'en neetzi jamuan, na'ari a'íjna jime'e í niúucare'ara'an í Dios, a'í pu ajtahua'a huatarújsin. Ajtahua'a pu rateuni í ruxéjniu'uca ti auj ruuri.

³⁶ Ajta, ti pua'a ja'atí tiu'umuá'itín naíjmi'í tíj na'a ti íiyen tí'iseijre'e chaanaca japua, ¿a'iquí tiraatéva'ire a'íjna ti raamuá'ití ti pua'a a'ín yá'uríeení í ruxéjniu'uca ti auj ruuri? Capu tí'ití a'ij tiraatéva'ire, ¿ni caí? ³⁷ ¿Ni caí a'ij tí'irí'irí ti huaújnanai í ruxéjniu'uca ti ari yá'uríe a'íjna jime'e í ti tí'ijcha'íica'a? Capu a'atzu a'ij tí'irí'irí, ícu.

³⁸ Ayee nu neajta tejá'amua'ixaate'e. A'íjna i teitejra'a, jeíhua mú auteájturaa í Dios jemi. Ayee mú e'en í Dios jemi matíj a'íime í mej tiú'ujxana'acira'ate 'íta'a jamuan.

Tí pua'a setí'itevi'ira'a se'íjna jime'e mej ráamua'aree í teite sej ne jamuan á'ujujhua'an, na'ari mej ráamua'aree ti a'amuaráanajche i nenuuca, ti pua'a siyen tí'itevi'ira'a huá'a jemi, aj nu neajta inee i nej neajta teáata'a jetze airáne, nee nu niyen che'atá nena'a tí'itevi'ira'a na'ame mú'ejmi jemi. Netí'itevi'ira'a nu na'ame mú'ejmi jemi a'íjna xicájra'a jetze netí'ij neajtahua'a yatanéjsin íiyen chaanaca japua. Ve'ecán nu jín tí'itevé'e na'ame jemin í Dios ti niyá'upua a'ájna netí'ij yatanéjsin huá'a jamuan í mej tí'ivaire'e ta japua í Dios jemi.

9

Tí'ij Jesús seicié huataújseijrataca'a huá'a jemi í mej huaíca (Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

¹ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Seica í mej yé huaté'uu ayajna, a'í mú caí xí cui'ini a'ajta mena'a caí amuacaí raasej tí'ij yatanéjsin í Dios tí'ij tiu'uta'áíjta íiyen chaanaca japua a'íjna jime'e í rumuári'erí'ire'ara'an.

² Teuumé'eca a'achú cumu arájsevi xíca, aj pu'í a'ín Jesús án a'ujnéj jí'irí japua. A'ímej pu a'uví'ití a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta í sej, a'íjna í Juan.

Ajta á'iyen seicié huaújruu a'íjna í Jesús, á mú a'unéjne'eric'a'a. ³ Tatzari pu jín seijre'eca'a a'íjna. Temua'a pu tiu'utécuainareca'a í cixure'ara'an. Yee pu éene'e seijre'eca'a tíj seeri. Íiyen chaanaca japua capu má'a ja'atí ti raayí'ití ti cixuri tiu'ujá'usin tí'ij ayén tí'icuáinavi'í á'ara'ani.

⁴ Majta a'ímej huasej a'íjna í Elías ti ajmí'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, majta me'íjna í Moisés teecan. A'í mú tí'ixajtaca'a me'íjna jamuan í Jesús.

⁵ Aj pu i a'ín Pedro, ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús. Ayen tijín:

—Maestru, xí'epí'in pu naa tej yé huaté'uu tiyajna. Tiché'e huaíca huaáahuaa inaamua. Sej ti mú'eetzi huáci'ití, ajta sej a'íjna í Moisés, ajta sej a'íjna í Elías. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

⁶ A'íné a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e í Jesús metiu'utátziin huápí'í. Ajta a'ín Pedro, capu a'ij rá'amítíejte'eca'a a'ij ti ye'í tiu'utaxáj. ⁷ Tí'ij jí jaitiri e'ecávi'irixi huá'a japua. Huá'a tzajta'a pu rájrupi. Aj mú mi ráanamujri'í ti ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a, tijín:

—A'í pu Niyauj pí'ricí í nej rachú'eve'e. Xáanamujri'í se'íjna. —Ayee pu tiu'utánamujre.

⁸ Matí'ij huanéereajraa nain japua, capu ché'e é'e a'atíjca'a. A'í pu'u a'utéveeca'a huá'a jamuan a'íjna í Jesús. Aj mú mi a'ucíj.

⁹ Mat'ij e'licáju'ucaa, a'í pu tihua'u'íjca a'íjna jime'e mej caí ja'atí ixaate'e a'ij mej tiu'uséj, a'iné seica mú nu'u raajé'icatan a'íjna ti ajta teáata'a jetze ajtémecan. Tí'ij nu'u huam'ín, aj pu nu'u ijtá'i huatarújsin. Aj pu nu'u i huatá'iristarí mej raataxáj.

¹⁰ A'íj mú jín, avíitzi'i jín tí'ixajta'a a'ij mej tiu'uséj. Ayee mú tiú'urihua'uraca'a a'ij ti huataújmu'a a'íjna ti nu'u ajtahua'a nu'u huatarún í ti mi'ini. ¹¹ Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i í Jesús tíjín:

—A'íime í mej té'eyu'uxaca, ¿a'iné een jín miyen tí'ixaxa'a ti amuacáí yé nu'u uvé'enejsin a'íjna í Elías?

¹² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'íjna Elías amuacáí pu a'ín yé uvé'enejsin. A'í pu nain tí'ijéjcuare'en. Neajta inee, niché'e a'atzu tejámuaata'íhua'u. ¿A'iné té'axa í yu'uxari jetze a'íjna jime'e i nej neajta teáata'a jetze airáane? Ayee pu té'axa nej nu'u jeíhua rajpuaíjtzí na'ame. Majta nu'u na'axiéehuari'ira muá'aju'un.

¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Pu'uri yé uvé'ene a'íjna í Elías. Pu'uri ayén te'araúaste a'ij ti ye'í té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna yu'uxari jetze. Seica mú miyen a'ij pua'a ráaruuren a'ij mej ye'í tí'ijxe'eve'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Ajta á'uraa a'íime jamuan, a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'íjna í Juan.

Jesús pu tiráhuua í pa'ari'i ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Mat'ij u e'iré'ene a'u mé é'aj é'ene'e í seica í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, mat'ij mi hua'usej mej jeíhua e'etiújseire'eca'a í teite huá'a jamuan me'íjna í seica. A'íime mú majta huasej í mej té'eyu'uxaca teyujta'a. A'í mú miyen tiú'urihua'uraca'a. Majta mú tén níniu'ucacuca'a. ¹⁵ Majta me'ín í teite, mat'ij raasej a'íjna í Jesús, jeíhua mú huataújtemua'ave. Mat'ij mi a'uruáachejraa jemin mej mi raatateújte'en. ¹⁶ Tí'ij jí a'ín ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'itájni jín setiú'urihua'u?

¹⁷ Aj pu i sej ti a'utéveeca'a huá'a tzajta'a, a'í pu ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Maeestru, yee nu ravé'evi'iti í niyauj, tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'e. A'íjna í tiyaaru'u, a'í pu caí ratá'aca ti huatániuni. ¹⁸ A'iné ja'anáj ti na'a ti a'ín tiyaaru'u rájviivi'i, ajta á ya'arájriesin á chuaata'a. Ajta jeíhua áijjaamixcue'ire'e á'aye'í a'íjna í pa'ari'i. Ajta ancure'ujci'imee í rutamej jime'e. Ajta huatéciyaaxari nain japua í ru tzajta'a. Nu'uri hua'utáhuaviiri'i í mej mú'etzi jamuan á'ujujhua'an mej raatamuárite'en me'íjna í tiyaaru'u. Mí majta me'ín, camu raay'í'tihua'a muá'araa. —Yee pu tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati.

¹⁹ Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í Jesús, tíjín:

—¿Ni tzaa secaí raay'í'ti mú'een? ¿Ni secaí xí té'atzaahuate'e? ¿A'achúni pua'an nine'ira'a ruxe'eve'e nej a'amua jime'e huáviicua'ire'en sej si huaruitéjte'en? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Aj pu i ayén tíhua'uta'ájte tíjín:

—Mé se'evé'evi'itichi mi pa'ari'i.

²⁰ Aj mú mi áa ye'evé'evi'iti. Ajta a'ín í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a í pa'ari'i, tí'ij a'ín huasej í Jesús, a'í pu raatéca'atzixí í pa'ari'i. Aj pu i aítáve á chuaata'a. Tí'ij jí pí tavaíjtzixí, áijjaamixcue'ire'e.

²¹ Aj pu i Jesús ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í táatájra'an í pa'ari'i tíjín:

—¿A'achúni ari á'atee ti ayén tí'iruure?

Ajta a'ín táatájra'an, ayén tiu'utaniú tíjín:

—Tíj na'a ti pá'ari'istaca'a. ²² Ajta a'íjna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a, jeíhua pu hui án yá'ujípuaa taij tzajta'a, ajta á jaata'a tí'ij raajé'ica. Tí pua'a peraay'í'tihua'an pej tiráhuuaate'en, tá'ancu'uvajxi'i, pajta taatévaire'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna táatájra'an.

²³ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Naíjmi'i pu tí'iri'iri jemin í ti té'atzaahuat'e.

²⁴ Aj pu i a'íin táatajra'an í pa'ari'i ayén ti'ihuaújyeineca'a tijín:

—Neté'atzaahuat'e inee. Naatévaire'e neatá'aj jaítze'e té'antzaahuat'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ Aj mú mi ajteáxiireca'a jeíhua í teite meruaachijmé'e. Tí'ij a'íin Jesús hua'useíj, aj pu'i ra'ajté'axi í tiyaaru'u ti pa'ari'i tzajta'a seijre'eca'a. Ayen tijín:

—Mú'ee tiyaaru'u, pej caí huiteájnámua, pej caí atániuuve, ayée nu tí'imua'aijte'e, pej raatátuaani mi pa'ari'i. Pecaj ché'e tzajta'an uteáru'ipiche'en.

²⁶ Aj pu i huajíjhuaca'a a'íjna í tiyaaru'u. Temua'a pu tiraatéca'atzijxi a'íjna í pa'ari'i ca'anín jime'e. Aj pu'i huirájraa í tzajta'an. Ajta a'íin í pa'ari'i, áa pu'u auca'ití já'araa. Xiee ti cuj huamí'i. A'íj mú jín miyen tí'imua'atzejca'a í teite ti nu'u huamí'i. ²⁷ Mí ajtá'i caí capu. Jesús pu ra'ajví'i muájca'are'ara'an jetze. Aj pu'i ra'ajjáj. Tí'ij jí huatéechaxi a'íjna í pa'ari'i. Aj mú mi a'ucíjxi naíjmi'i.

²⁸ Tí'ij jí Jesús chi'ita uteájrupi, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Matí'ij mi avítzi jín tira'íhua'uri'i a'íjna í Jesús, miyen tijín:

—¿A'iné een jín tecaí raayí'itihua'a ta'araa tej tiyen tiraatamuárite'en a'íjna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a?

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Se'ej raatamuárite'en se'íjna tiyaaru'ujra'a, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej raatéjhuauni í Dios jemi, seajta rú'itzi'ive'e.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a ti nu'u huámi'ini

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Matí'ij mi a'ucíj. A'uu mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a u Galilea. Ajta a'íin í Jesús, a'íi pu tihua'ámua'atehua'a avítzi jime'e í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu a'íjna jín huaríj a'iné capu raxí'eve'eca'a mej ráamua'aree í teite a'u ti a'ij jee'in. Ayee pu tihua'a'ixaate'eca'a ti nu'u ja'atí jime'en tiu'utátuiire'esin a'íjna ti ajta teáata'a jetze airáane a'íime jemi í teteca. Aj mú nu'u mi raajé'icatan. Aru huaíca xica jetze pu huatarújsin, ruuri pu nu'u ajtahua'a a'ame.

³² Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'en, camu yaú'itíée muá'araa a'ij ti tihua'a'ixaate'eca'a. Majta tí'itziine'eca'a. Camu á'ujca'anejca'a mej raatáhuavii ti hua'utá'ixaate'en temua'a naa e'ehuauritiéecan jime'e. Matí'ij mi a'ucíj.

Jíme'en í ja'atí ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ A'uu mú a'ará'a já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Capernaúm. Matí'ij mi chi'ita a'uteájrupi. Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni a'ij setiú'urihua'uraca'a a'ájna juye jetze?

³⁴ Camu huataniú, a'iné metí'itevi'ira'aca'a a'íjna jime'e mej tiú'urihua'uraca'a me'íjna jime'e tijín a'atani jaítze'e ruxe'eve'e a'ame. ³⁵ Aj pu i a'ujyeíjxi a'íjna í Jesús. Tí'ij jí hua'utajé í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí'ipua'a ja'atí ayén tira'aráanajche ti a'íin pu'éene'en ti jaítze'e ve'ecán jín tí'itéveeca'a, a'íi pu ruxe'eve'e ti a'íin pu'éene'en ti jaítze'e c'lieene'ecan jín tí'itéveeca'a. Ruxe'eve'e ti hua'utévaire'en naíjmi'ica í teite.

³⁶ Aj pu i pa'ari'i aj auví'iti. Ajá'ita'a ya'utára a'u mej e'eré'etei í seica. Aj pu i ra'avé'evii í mu'úutze'en. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

³⁷ —Ayee pu tí'een, ja'atí ti na'a ti pa'ari'i jamuan huayeíjxi'in, ajta ráacha'íin neetzi jetze me'ecan sej í pa'ari'i tíj a'íjna, a'íjna tévira'a ajta pu necha'íj ineetzi. Ajta a'íin í tévira'a, capu ineetzi na'a ancuré'evi'iti sino ajta pu ra'ancuré'evi'iti í Dios, í ti neja'uta'íteca'a nej yé tanén.

Jíme'en a'íjna ti caí ta jemin niuu, a'í pu nu'u ajta téjmi jetze ajtéme'ecan
(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ajta a'íjna í Juan, a'í pu ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Maeestru, seij tu huaseij ti huá'amarite'eca'a aníuucajtze'en jime'e í tiyaaru'u í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. A'iné capu á'uche'ecane'e ta jamuan, a'íj tu jín raatá'ijmíjri'i ti caí ayén rijca. —Yee pu tiraata'ixaa a'íjna í Juan.

³⁹ Aj pu í a'íjn Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu siyen tí'ira'ijmíjra. Tí pua'a ja'atí ayén rijca í mej jín a'íj tira'utaseíjra, a'íjna í ja'atí pu xaa á'uche'ecane'e a'ame ne jamuan. Ajta a'íjn, capu ja'anáj a'íj pua'a tí'inexáata a'ame. ⁴⁰ Tí pua'a a'íjna í ja'atí caí ta jemi niuu, a'í pu xaa tavaire'e ítejmi. ⁴¹ Ayee nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e, ja'atí ti na'a, ti pua'a a'íjn cíj caj tejamuaatá'an í jaj sej huayé'en a'íjna jime'e sej ne jamuan á'ujujhua'an, Dios pu xaa tiraatanájchite'esin a'íjna í ja'atí.

Jíme'en í ti caj a'íj japua cájveti ti pua'a auté'itzen í Dios jemi
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Ajta ayén tijín:

—Na'ari pua'a ja'atí ti na'a, ti pua'a a'íjn í ja'atí a'íj pua'a tiru'uté'íira í pa'ari'i ti cálieen, ti ajta ná'atzaahuate'e ineetzi tíj a'íjna, jé'ecan pu puaíjtzi tíchesin a'íjna í ja'atí japua. Capu ayén tirajpuaíjtzi á'ame'enche'e a'íjna í ja'atí ti pua'a amuacáí mú ra'acávi'ire'en í tetej se'uníjra'a ti ve'éé, majta á'iyen ra'ateájrieeni á jaata'a.

⁴³ 'Matí'ij auteáturan í Dios jemi, seica mú miyen ru jetze te'ujpuá'ajte'e. Ayee nu tí'imua'ixaate'e, ti pua'a piyen jetzen tiru'ujpuá'ajte'en í amuájca'a pe'íjna jime'e í pej jín auteájturaa í Dios jemi, ayée pej huárini. Para'antiveíjche í amuájca'a, pej pi seij pana'a jín a'uteáturan í amuájca'a a'ájna ti é'eseijre'e í Dios, a'ájna pej e'erúuri pua'amé jemin. Na'ari pecáj piyen huárini, hua'apuaca pej jín a'uteáruti í á'amua'ajca'a a'ájna já'ahua'a a'u pej antipua'ari, a'u ti caí é'eri'iri ti ra'ujé'ica í taij. ⁴⁴ A'uu mej caí é'ecui'ini í chu'inute í mej muaatéci'imee muá'aju'un. Capu ajta ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁵⁻⁴⁶ 'Na'ari ti pua'a piyen mua'a jetze tiru'ujpuá'ajte'en pe'íjna jime'e í muá'íca í pej auteájturaa í Dios jemi, a'í pu ajta muaatéva'ire pej ra'ataveíjche pemíjna muá'íca. Jé'ecan pu muaatéva'ire pej mú'ee a'uteáturan seij jime'e í a'íca a'ájna ti é'eseijre'e í Dios. Na'ari ti pua'a pecáj piyen huárini, amée pepu'u a'umé a'u ti Dios áa muajá'ujisin a'u ti á'ataa. Capu timuaatéva'ire pej hua'apuaca jín á'ume'en a'ujna a'u ti caí ja'anáj é'eri'iri pej ra'ujé'ica í taij, a'ájna a'u mej caí ja'anáj é'ecui'ini í chu'inute í mej muaatéci'imee. Capu ajta ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁷⁻⁴⁸ 'Na'ari ti pua'a mú'ee á jetze paru'ujpuá'ajte'en mua'a jí'i pe'íjna jime'e í pej jín auteájturaa í Dios jemi, aítátichi. Jé'ecan pu timuaatéva'ire pej pi piyen a'uteárute seij jime'e mua'a jí'i a'ájna chajta'a a'u ti te'ájta í Dios. Mí ajta, capu tí'ití a'íj timuaatéva'ire pej hua'apuaca áj'isijmé'e pe'uun a'uteárute ti pua'a piyen éene'en a'í pu muajá'ujisin a'ujna ti á'ataa, a'u mej caí ja'anáj é'ecui'ini í chu'inute mej muaatéci'imee, ajta capu ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Naími'i xu rajpuaíjtzi xá'aju'un, mú'een, mí sej ne jamuan á'ujujhua'an sej si siyen titeeteáturan temua'a naa í ru tzajta'a. ⁵⁰ Ayee pu tí'ivaire'e a'íjna í unaj ti tí'ití tícacaren. Mí ajta, ti pua'a huateáru'una a'íjna í unaj tí'ij rajxí'ini í ta'ancacá, a'iné auj tí'iri'iri tí'ij ajtahua'a ancacáa á'ara'ani. Capu ché'e a'íj tí'iri'iri. A'íjna i niuucari i nej já'amua'ixaate'e, ayée pu che'atá tí'ivaire'e mú'ejmí tzajta'a tíj í unaj. Ché'e a'íjn amuájcacaren a'amua tzajta'a ti ij rí'i amuáaruuren. Rí'i xu'u tí'té'ujmuajte í ru tzajta'a. Rí'i xu'u seajta e'ehuaújmua'araa rujímua'a sena'a.

10

Jíme'en í mej huataújtuaa í mej naími'i á'ujujhua'ane'e
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Jesús pu huirá'jraa a'ujna u Capernaúm. Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a Jerusalén. Ayuú pu pújme'en á'u'che'ecane'e a'u ti í játe'ana ayée huataújmua'a tijín í Jordán. Majtahua'a mú tiú'jseij í teite a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. Ajta a'í pu á'iyen a'utéjche ti tihua'umua'aten a'ij ti ari tí'ijrí'irejca'a. ² Aj mú mi seica e'iré'ene. Fariseo mú p'irici a'íime. A'í mú tí'itese'eca'a mej miyen ca'aníjra'a tiraatá'an ti ij auté'itzen a'íjna í Jesús. A'íj mú jín miyen tiraata'íhua'uri'i ti pua'a nu'u a'íin ayén tí'itá'aca ti ja'ati mé rúurieni í ru'íj. ³ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Tí'itáani amuaata'aíj a'íjna í Moisés teecan?

⁴ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'í pu hui Moisés tiu'utá'a ti cuapée raatapíjte'en í ti jín ja'atí mé rúurieni í ru'íj. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁵ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ij xu pua'a tirá'jteu í ru tzajta'a. Moisés pu tiu'utá'a ti ja'ati mé rúurieni í ru'íj. A'í pu xaa ayén cuapée tiraatapíjte'en aru capu ayén tiraatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e. A'ii pu'u een jín ayén huaríj a'íjna a'íne ayée xu tí'ijxe'eve'eca'a sena'a rujímua'a.

⁶ Mí ajta, tí'ij Dios raatétaahuaca'a í chaanaca te japuan yen seijre'e, “a'í pu nu'u a'íime huátaahuaca'a í teáata'a jamuan í 'íita'a.” ⁷ “A'íj pu jín a'íin teáata'a mé huauuhua'axijsin í ruvaújsimua'a. Ru'íj pu nu'u jamuan a'utevé'e a'ame. ⁸ Mat'í'ij mi miyen éene'e muá'aju'un í mej hua'apua, cumu seij pu'u í tevi.” Camu ché'e hua'apua, sino seij pu'u.

⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Dios pu ayén tiraataxájtaca'a ti seij na'a í tevi. A'íj pu jín, capu ayén tiraavíjte'e sej siyen mé tihua'uhua'anan í ru'íjta'amua'a, cuapée sehua'utapíjte'en í rucín'astemua'a. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Tí'ij jí á'uraa, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. ¹⁰ Mat'í'ijta'hua'a mi chí'ita a'a'uteájrupi, majtá'hua'a mú miyen tiraata'íhua'uri'i a'íjna jime'e í cuapée ti jín ja'atí ru'íj mé úurieni. ¹¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí ru'íj mé úurieni, a'í pu tí'ijxana'acira'a ti pua'a á'iyen seij te'encuré'evi'iti í 'íita'a. A'íj pu jín auteáturaasin jemin í ru'íj í ti mé rúujisin. ¹² Na'ari ti pua'a 'íita'a rucín mé úurieni, a'í pu ajta tí'ijxana'acira'a ti pua'a ajta á'iyen seij antéenaxca í teáata'a. A'í pu ajta auteáturaasin jemin í rucín í ti mé rúujisin.

Jesús pu r'í'í hua'uteájtuaa í tí'iríi

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Mat'í'ij mi tí'iríi ayauví'itíche í Jesús tí'ij hua'ajtamuarí'en. Aj mú mi me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'í mú hua'utá'ijmíjri'i í tí'iríi mej nu'u caí huaja'uvé'evi'itíjcare'en.

¹⁴ Tí'ij Jesús hua'useij a'ij mej ye'í rijcaa, a'í pu huataniú'ucaca'a. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Miche'e yéj huave'eré'eneijte'en mi tí'iríi ineetzi jemi. Mat'íj mena'a pua'amé í mej á'ujca'ane ti Dios tíhua'uta'aíjte'en, naíjmi'i mú miyen e'en mat'íj í tí'iríi. A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Caxu huá'ijmíjra. ¹⁵ Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Naa pu hua'ase mi tí'iríi ti tíhua'uta'aíjte'en í Dios. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti a'uteárute a'ujna a'u ti Dios te'áijta, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti ayén che'atá na'a tí'iraxe'eve'e ti tiraata'aíjte'en í Dios tíj seij pa'ari'i, mi ti yee seijre'e. Na'ari caí, capu ja'anáj a'uteáruti a'ujna a'íjna í ja'ati.

¹⁶ Aj pu i a'íin Jesús hua'ancuré'evi'iti í tí'iríi. Seexu'ijmé'en pu ancaújtisteajxi í ru jetze. Ajta hua'avé'emuarí'exi, aj pu i raatájhuau í Dios jemi tí'ij a'íin huá'ucha'íin. Tí'ij jí á'uraa a'íjna í Jesús.

Temuaij ti chíjteaani pu tiu'utaxájtaca'a jamuan í Jesús

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Tí'ij Jesús ari huiiramé'eca, seij pu ave'eré'ene, temua'a tí'éechijra'a. Aj pu i títunutaca'a vejli'ipuan í Jesús. Tí'ij jí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Maeestru, nee nu ramua'aree pej rí'i tí'itevij. ¿Tí'itájni a'ij tiu'ujxe'eve'e ti ayén tináaci'iti nej ruuri ná'ara'ani í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e matí'ij a'itáçine á chuaata'a í mej meri huácuui?

¹⁸ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—¿A'iné een jín piyen tí'inexa yee nej rí'i tí'itevij? Seíj pu'u seijre'e ti rí'i tí'itevij. A'ii pu a'íin pú'een í Dios. ¹⁹ Mú'ee pej peri rú'umua'aree a'ij ti tiu'uta'aíjtaca'a í Dios. Ayeé pej éene'en: “Pecaj tí'ixana'acire'e.” Ajtahua'a seij, ayén tíjín: “Pecaj tí'itecui'ica.” Ajtahua'a a'íjna ti ayén tíjín: “Pecaj tí'inahua'aj.” Ajta seíj ti ayén tíjín: “Pecaj ja'atí hua'itzi jín tí'ixáate'e.” Ajta ayén tíjín: “Pecaj ja'atí tzejrajmua'a.” Ajta ayén tíjín: “Perá'atzaahuat'e'en a'atáàta, pajta a'anáàna.” A'ii pu a'íin pú'een í ti raata'aíjtaca'a í Dios.

²⁰ Aj pu a'íin ja'atí ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru, jime'en í pej pauchén raataxájtaca'a, nain nu jín té'aste i niuucari netíj nena'a tiu'uvé'ese.

²¹ Tí'ij raaseíj, rí'i pu te'utaújmu'a'a í ru tzajta'a a'íjna í Jesús. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Tí'ití pu auj muá'aturaate'e pej caí xi jín te'ará'aste. Aricu. Nain tiu'utuáa í pej tí'ijcha'í. Patá'aj hua'uré'e'a'ate'en í tumín í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. Tí pua'a piyen huárini, jeíhua pej ra'ancuré'asin a'ujna já'ahua'a u ta japua. Chíjteaani pej pu'éene'e pua'amé a'ujna ti é'eseijre'e í Dios. Ajta patá'aj mú a'arájra'ani pej pi neetzi jamuan á'uche'ecane'en.

²² Tí'ij ráanamujri'i a'íjna í niuucari, tí'ij i utéevatzí í tzajta'an. Huataújxieemiste a'iné jeíhua pu tí'ijcha'íica'a. Tí'ij jí á'uraa a'íjna í ja'ati.

²³ Aj pu i Jesús ruhuárita'a a'anéereajraa. Ajta ayén tihua'utá'ixaa í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—Temua'a pu tihua'amuári'eriste'e mej a'uteárute a'ujna ti é'eseijre'e í Dios í chíjteaani. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²⁴ Aj pu i utéevatzí í huá'a tzajta'a a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e a'íjna jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús. Ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Niyaujmua'a, temua'a pu tihua'amuári'eriste'e í mej jeíhua tí'ijcha'íi. Jeíhua pu huá'a jetze ruxe'eve'e í mej caj tí'ijcha'íi. A'ij pu jín muári'eri mej me'aun a'uteárute a'ujna ti é'eseijre'e í Dios. ²⁵ Capu xaa ne'u ayén tí'imuari'eri ti amúajra'ani cameeyu'u ti'ití pí'ise'e jetze, tíj ti pua'a chíjteaani tiu'utése'en ti ruseíj a'uteárute a'ájna ti é'eseijre'e í Dios.

²⁶ Matí'ij ráanamujri'i, jé'ecan mú a'ij tira'utánamujri'i. Aj mú mi ti'ití'urihua'uri'i rujímua'a. Míyen tíjín:

—Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'íi tá'uj na'a tí'iri'iri ti ja'atí a'uun a'uteáturan í Dios jemi? —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

²⁷ Ajtahua'a Jesús hua'useíj. Ayen tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íime jemi í teteca, capu xaa a'ij tí'iri'iri. Mí ajta, a'íi pu raayí'iti í Dios. Nain jime'e pu jemin tí'iri'iri.

²⁸ Aj pu i a'íin Pedro a'utéjche ti raatá'ixaate'en. Ayen tíjín:

—¿Tavástar'a, me'ecui xaa!, nain tu teri tejá'urie í tej tí'ijcha'íica'a tej ti á'ujujhua'ane'en á'a jamuan. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

²⁹⁻³⁰ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ti'itíj já'urieeni ineetzi jemi, na'ari jemin í niuucari ti jín huaujjéjcuare'en í Dios jemi, ti'ití ti na'a ti yá'urieeni, a'íi pu che'atá na'a ancuré'asin tí'ij auj ruuri íyen chaanaca japua. Tí pua'a seíj na'a í ti yá'urie, ayée pu che'atá na'a ra'ancuré'asin a'achú cumu anxíte tí'ití ti a'ij, ti pua'a chí'ij, na'ari ruja'atzimúá na'ari rucu'utzimúá na'ari rujúutzimua'a. Ajta ayén hua'ancuré'evi'iti í rute'itestemua'a, a'íime rutáàta na'ari runáàna nusu ru'íj, na'ari ruyaujmua'a. Ajta pu ra'ancuré'asin í chuej mej japuan vaujse í teite. Nain pu

te'ancuré'asin. Ajta rajpuaíjtzi a'ame. Aru capu amín a'ij. Tí'ij a'ín a'uteárute a'ujna Dios ti'éeseijre'e, Dios pu raatá'asin ti ruuri á'ara'ani jemin tíj na'a rusén jime'e.

³¹ Ajta ayén ti jíme'en yee:

—Memu'íí í mej vivejme'en jín títetateí íjii, a'íí mú cálieene'en jín títetate'e muá'aju'un. Majta mu'íití í mej cálieene'en jín títetateí íjii, a'íí mú vivejme'en jín títetate'e muá'aju'un. Ayej xaa ne'u té'eme. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a ti nu'u huámi'ini
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Tí'ij jí á'uraa í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. An mú a'ucí já'ahua'a Jerusalén. Ajta a'ín í Jesús, a'íí pu amuacaí huamé'ecaa. Jeíhua mú ratemala'ave'eca í seica. Majta tí'itziíne'eca'a í mej huá'a cujta'a huajú'ucaa.

Tí'ij jí ajtahua'a Jesús hua'utajé rujímua'a. Aj pu i a'utéjche ti tihua'utá'ixaaate'en a'ij ti tí'itíj raruuren. ³³ Aye pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Casi'í, xáanamujri'í mú'een. Tu'uri á'uju'un a'ánna Jerusalén. Sej pu tiu'utátuiire'esin í nejíme'e, i nej neajta teáata'a jetze airáne a'ímej jemi í mej tíhua'u'ajte'e teyujta'a, ajta a'ímej jemi í mej té'eyu'uxaca. A'í mú tiu'utá'asin mej neejé'ica. Aj mú mi me'ín tiu'utátuiire'esin a'ímej jemi í mej sej chuéjra'a japua'é'eme'ecan. ³⁴ Matí'ij mi na'axiehuásti'ira muá'aju'un, majta naatévajxi'isin. Majta naatetzí'ijmua'axi'isin í ne jetze. Majta neejé'icatan. Netí'ij hui huámi'ini, huaíca xicaj tzajta'a nu neajtahua'a á a'ítaméj huá'a tzajta'a í mí'ichite.

A'í mú raatéjhuau a'ij mej tí'ijxe'eve'e a'ijna í Jacobo, ajta a'ijna í Juan
(Mt. 20:20-28)

³⁵ Aj mú mi ajteáxi'reca'a Jesús jemi a'ijna í Jacobo, ajta a'ijna í Juan. A'íí mú me'ín pú'een yaújmua'ame'en a'ijna í Zebedeo. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Maestru, ayée tu tí'ijxe'eve'e pej piyen huárini a'ij tej ye'í timuaatáhuaviira. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e nej niyen huárini mú'ejmi jime'e? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁷ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Ahuii, ayée tu tí'ijxe'eve'e a'ijna xicájra'a jetze patí'ij yatanéjsin pej titaata'ajte'en íiyen chaanaca japua. Patá'aj taatá'an tej uhuará'asixi'ín sej a'ari'irínta'a, ajta sej á'utata'a. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁸ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een, caxu ramua'aree a'ij sei tí'itíj éene'e huahua'u. ¿Ni siyen rá'aviicua'í sej rajpuaíjtzi xá'ara'ani netíj inee tirajpuaíjtzi na'ame? ¿Na'ari secaí rá'aviicua'í í teite mej a'ij pua'a amuáaruuren mú'ejmi matíj majta a'ij pua'a tí'ineruure ineetzi? —Yee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

³⁹ Aj mú mi miyen tíjín:

—Néti'íjtá ne'u, ayée tu tirá'aviicua'íran.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Mú'een xu rajpuaíjtzi xá'aju'un netíj tirajpuaíjtzi na'ame inee. Ajta, mú'ejmi, aítze'e mú a'ij pua'a amuáaruuren matíj a'ij pua'a tí'ineruuren ineetzi. ⁴⁰ Mí ajta, canu ne'ijna jín antínmua'aree nej amuaatá'an sej uhuará'asixi'ín sej nejri'irínta'a, ajta sej ne'úutata'a. A'ímej pu'u ci'iti í mej ayén huaújxi'epi'íntari'ira'a.

⁴¹ Matí'ij mi ráamua'areeri'í í seica í mej tamuáamuata'a mej ará'ase a'ij mej ye'í tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jacobo, ajta a'ijna í Juan. Aj mú mi tiníniu'ucacuca'a a'ímej jemi í mej hua'apua.

⁴² Aj pu i Jesús hua'utajé naíjmi'ica. Aye pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xu'uri ramua'aree, mú'een, a'ij mej ye'í rici í mej tí'ita'ajte'e nain chuéjra'a japua. Ca'anín mú jín tíhua'u'ajte'e í teite. A'íime í mej vivéjme jín títetateí, a'í mú hua'u'ajte'e a'ij mej ye'í huárini í seica.

⁴³ Mí ajta, capu ayén té'eme mú'ejmi jemi. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti ve'ecán jín tí'itevéé á'ara'ani, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ciliéene'e jín tí'itevéé á'ara'ani. ⁴⁴ Ajta ti pua'a ja'atí raxí'eve'e ti a'ín pu'éene'en í ti jaítze'e ruxe'eve'e, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín hua'utévaire'en naíjmi'ica í seica.

⁴⁵ Ayej che'atá na'a tí'een ineetzi jemi, inee i nej neajta teáata'a jetze airáne. Canu ne'íjna jín yé uvé'ene mej mi naatévaire'en ineetzi, sino neatá'aj hua'utévaire'en mu'iicáca í teite. Ayee nu xaa een jín yé uvé'ene nexí'evi'ira'a jime'e neatá'aj huá'a japua huániuuni, ne'a'íjna jime'e nej huámi'ini huá'a jetze me'ecan. Netiraatanájchite'en í Díos í ti jín a'ín huá'ajijve'e í mej jín á'apua'aren í teite.

Jesús pu tiráhuua a'íjna í Bartimeo ti arácuunica'a
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jericó. Mat'íj mi huiráaci me'újna. Pu'uri huiiramé'eca a'íjna í Jesús, majta me'ín í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, majta mu'iití í teite. A'uu pu seíj je'itécatii vejli'i juye jetze. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Bartimeo. Yaujra'an pu pú'ene'en a'íjna í Timeo. Ajta arácuunica'a a'íjna í Bartimeo. A'íj pu va'iri'ira huá'ahuaviiraca'a.

⁴⁷ Tí'ij i huá'unamuajri'i mej á vejli'i e'evé'uju'uca'a. Jíme'en pu'u huá'unamuajri'i, tí'ij jí a'ín ta'arácun a'utéjche ti huajíjhua. Ayen tijín:

—Jesús, mi pej í'ihuaacixa'ara'an a'íjna í tajtuhuan teecan í David, ná'ancu'uvajxi'i ineetzi. —Ayee pu tiraatajé.

⁴⁸ Majta me'ín í teite, temua'a mú tira'ajteá'ajxi. Meraatá'ijmíjri'i tí'ij caí ayén tí'ijíjhua. Ajta a'ín, jaítze'e pu ca'anín jín huajíjhua'a, ayén tijín:

—Mí pej í'ihuaacixa'ara'an a'íjna í David teecan, ná'ancu'uvajxi'i ineetzi.

⁴⁹ Aj pu i Jesús a'utéchaxi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, se'utáje.

Aj mú mi ya'utajé. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Huaté'aca'ane í á'a tzajta'a. Ájchesi. A'í pu muachu'eve'e í Jesús. —Yee mú tiraata'ixaa.

⁵⁰ Aj pu i a'ín aireújchuiri'i í rucixu ca'anín jime'e. Tí'ij jí ájtzucu. Aj pu i e'iré'ene í Jesús jemi. ⁵¹ Aj pu i a'ín Jesús ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné petí'ijxe'eve'e nej tí'ití a'ij huáruuren mú'eeetzi jemi?

Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í ti arácun tijín:

—Maeestru, ayée nu tí'ijxe'eve'e nej atáneere.

⁵² Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri pejá'ura'ani mú'ee. Peté'atzaahuate'e nej inee timuáahuate'en. A'íj pej jín peri huarúj.

Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa í Jesús, a'íjna í ti arácun, aj pu i atáneereca'a. Tí'ij jí, a'í pu í Jesús jamuan á'uche'ecane'e já'araa, a'u ti na'a ti huáye'icaa.

11

Jesús pu a'uun a'uteájrupi u Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Mat'íj meri vejli'i me'ánna autenéesime'ecaa u Jerusalén, a'úu mú a'atanéj a'u ti chájta'ajme ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betfagé, ajta Betania. A'uu pu é'echajta'a jirí jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Aceituunajemi. Tí'ij jí Jesús hua'apuaca huata'áiteca'a. ² Ayen tijín:

—Sericu, setá'aj se'uun a'atanén a'ájna vejli'i chajta'a ti é'eseijre'e. Tí pua'a seri e'ará'asti, a'úu xu puuru'u é'eteuni ti caí xi ja'anáj ja'atí japuan avé'eca. A'uu pu a'ijtápi'ihuá a'ame. Setá'aj rá'ijxijta, seajta mú ye'eráajan. ³ Tí pua'a ja'atí ayén tejámuaata'íhua'u yee: “¿A'iné een jín será'ijxijta mi puuru'u?”, ayéé xu tiraata'ixaate'en yee: “A'í pu ra'ucupadu í tavástar'a”, seajta siyen tiraata'ixaate'en yee: “Seajtahua'a xu ca'anacan seraatátuiire'esin í ti racii.”

⁴ Matí'ij mi u á'uju'u. A mú pua'acié caaye jetze yá'uteu me'íjna í puuru'u. A'uu pu a'ijtápi'ihuaca'a puéerta jetze. Matí'ij mi ra'ijxíjtaca'a.

⁵ Seica mú me'uun a'uté'uuca'a a'ujna. A'í mú tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni a'ij seruure? ¿A'iné een jín será'ijxijta mi puuru'u?

⁶ Ayee mú tihua'utá'ixaa a'ij ti ye'í Jesús tihua'utá'ixaa. Majta me'ín í seica, a'í mú hua'utá'a mej ra'anján. ⁷ Matí'ij mi ya'ujáj í Jesús jemi a'íjna í puuru'u. Metira'ité'itajte rucüxu jime'e. Tí'ij jí avé'eyeijxi í Jesús í puuru'u japua. ⁸ Majta me'ín í teite, jeíhua mú cixuri te'epíjraa juye jetze. Majta seica pí'ista te'entiveíchixi'i, a'í mú majta a'upíjraa a'ájna juye jetze.

⁹ Majta me'ín mej amuaaté'ee muaajú'ucaa, a'í mú autéjhuii mej huajíjhua, majta me'ín í mej huajú'ucaa cujta'an a'íjna í Jesús. Yee mú tí'ijijhuaca'a tijín:

—Pu'uri i'í xí'epi'ín. Ché'e Dios ráave'esi a'íjna ti yevé'eme niuucajtze'en í tavástar'a.

¹⁰ Pu'uri i'í xí'epi'ín. Ché'e Dios ráave'esi temua'a naa, a'íjna ti á yevé'eme tí'ij tiu'uta'a'ájta tíj ajmí'i tiu'uta'a'ájta'a í tahuáacixa'a, a'íjna í David teecan. Ajta hui me'ín í mej tí'ivaire'e u ta japua, miché'e miyen tiraataxáj yee temua'a pu í'ixi'epi'ín. —Yee mú mi tiu'utaxájtaca'a, a'ujna caaye jetze.

¹¹ Tí'ij í Jesús a'uteájrupi a'ánna Jerusalén. Ajta á'iyen a'a'uteájrupi a'ujna teyujta'a. Tí'ij tiu'uséij nainjapua, tí'ijí á'uraa, majta í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Pu'uri téchuijxarijme'eca, matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ájna Betania.

Jesús pu a'ij pua'a tiraateájtuaa í huaréj ti caí taca'a

(Mt. 21:18-19)

¹² Yee ruijmua'a yee majta u e'eráaci a'ujna Betania. Pu'uri í'icuataca'a a'íjna í Jesús. ¹³ Tí'ij í a'ín huaréj pí'ista huasej ti a'ímuá a'atáveeca'a. Jeíhua pu téxamua'i. Tí'ij jí u á'ume tí'ij raasej ti pua'a taca'a. Mí ajtá'i caí, capu taca'acaa. A'í pu'u, xamua'ira'an seijre'eca'a a'iné capu a'ájna pí'tí'irijcaa tíj pua'a taaca. ¹⁴ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í huaréj, tijín:

—Capu ché'e ja'atí mú a'uvé'emé'e a'ame ti ráacua'ani mi á'ataca'i. —Yee pu tiraata'ixaa.

Majta me'ín í mej á'ujujhua'ane'e í Jesús jamuan, a'í mú ráanajmuajri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a. Matí'ijta mi a'ucíj.

Jesús pu raajéjcuare í teyuu ti seijre'eca'a

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ A'uun mú a'ará'a a'ánna Jerusalén. Tí'ijta'i a'ín Jesús a'a'uteájrupi a'ujna teyujta'a. Ajta a'utéjche ti hua'irámuarite'en í mej me'uun te'utu'aca, ajta í mej me'uun tite'unanáave. Temua'a pu te'ijhuá'axijxi í tihuá'ameesa í mej tumin jetzen tihuá'apuata'atí'iraca, ajta a'u mej cucuí'ise e'etu'aracare'e. ¹⁶ Ajta caí hua'utá'a ti ja'atí tí'tí'í aútisime'en á jál'ita'a teyujta'a. ¹⁷ Ajta á'iyen tihuá'amua'ateajraa, ayén tijín:

—¿Ni caí ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén tiraataxájtaca'a í Dios tijín: “Ayee pu nu'u teja'arajtehuaá a'ame í chí'ira'an tijín chí'ij mej tzajta'an rí'í tiratá'aca í Dios í mej curé'eci'ica nain japua í chuej ti seijre'e”? Mí ajta, capu a'íjna jín tí'ivaire'e. Ayee xu ráaruu í chí'ij tíj teásta'a a'u mej a'iráatei í nahua'ari. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

¹⁸ Majta me'ín í teite, najmi'i mú a'ij tira'utasej a'íjna jime'e a'ij ti ye'í tihuá'amua'ate. Majta me'ín í mej te'ájta teyujta'a, majta a'íime í mej té'eyu'uxaca, a'í mú rátziine'eca'a

mat'ij ráanamujri'i a'ij ti ye'í tihua'umuá'ate. Aj mú mi ráahuau a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica me'íjna í Jesús. ¹⁹ Ajta a'ín í Jesús, tí'ij huatética'are'eca'a, aj pu'i huirájraa a'ujna chajta'a, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'en.

Huateáhuua a'íjna í huaréj
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Yee ruijmua'ate'e yee, tí'ij huateapuá'areca'a, a'úu mú a'uré'ene a'utí a'atáveeca'a a'íjna í huaréj. Pu'uri temua'a tí'ihuachica'a nainjapua, ajta téte'imua í runáana'a jetze huateáhuua. ²¹ Tí'ij jí a'ín í Pedro ra'utamua'areeri'i a'ij ti een jín huateáhuua. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Maeestru, casi'i. Pu'uri temua'a ti'ihuáchi mi huaréj pej a'ij pua'a tiraateájtuaa.

²² Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu tiú'ujxe'eve'e sej rá'atzaahuate'en í Dios.

²³ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e. Ayej ti'ayajna ti pua'a ja'atí té'atzaahuate'e í ru tzajta'a ti ayén te'ará'asti a'ij ti a'ín tirá'amitiejte'e, ayée pu té'eme. Na'ari, ti pua'a a'íjna í ja'atí ayén tiraata'aíjte'en a'íjna í jirí tijín: “Tíchesi, ateáruti mé jaata'a a'ájna já'ahua'a el mar”, ayée pu'i rini, rí'irí. Na'ari caí, ti pua'a utévatzin í tzajta'an a'íjna i muá'ariira'a tijín: “Ayej ne'ase capu a'ij tí'irí'irí”, capu ayén té'eme ti ayén huárini.

²⁴ 'A'ij nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e. A'ij sej ye'í tiraatáhuauca í Dios jemi, ti pua'a siyen té'atzaahuate'e sej si ra'ancuré'asin, ayée pu té'eme, ti'ití sej a'ij tiu'utáhuausin.

²⁵ Ajta, patí'ij raatájhuauini í Dios jemi, ti pua'a ja'atí auteáturan mú'eetzi jemi, ayée pu tiú'ujxe'eve'e pej tiraatá'uuni'i. Tí pua'a piyen huárini, a'ín í ayá'upua ti a'uun é'eseijre'e u ta japua, a'íi pu timuaatá'uuni'ira mú'eetzi nain jime'e í pej jín auteájturaa í jemin. ²⁶ Na'ari ti pua'a pej caí tiraatá'uuni'i í ti á jemin auteájturaa, capu ajta timuaatá'uuni'ira í Dios í pej jín auteájturaa í jemin. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Mat'ij mi a'ucíj.

Jíme'en í ti jín antiújmua'aree a'íjna í Jesús
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Aj mú mi majtáhuua'a u Jerusalén á'uju'un. Aj pu i Jesús a'uun vejli'i á'uche'ecane'eca'a teyujta'a mat'ij seica á e'iré'ene. A'í mú pú'een í mej te'áijta teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta seica vaujsi. ²⁸ Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni jín petí'itájvee pej pi piyen ríci? ¿A'ataani ayén tímuaata'aíj pej pi piyen ríjca?

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Neajta nu inee sej tejámuaata'íhua'ura. Tí pua'a senaatá'ixaate'en se'íjna, aj nu ni amuaatá'ixaate'esin tí'ití í nej jín tí'itájvee nej ni niyen ríci. ³⁰ ¿A'ataani raatá'a a'íjna í Juan tí'ij huá'umuai'íhua í teite? ¿Ni Dios, ca'ín mi teteca? Xaatániuuchi.

³¹ Mat'ij mi a'uteájhui mej rujámua'a ti'ihuauríhua'u. Miyen tijín:

—Tí pua'a tiyen tiraata'ixaate'en yee: “Dios pu ya'uta'íteca'a”, ayée pu titaatá'ixaate'esin yee: “¿A'iné een jín tecai rá'atzaahuate'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna?”

³² Mí ajta, capu hui rí'irí tej tiyen tiraata'ixaate'en yee: “Teteca mú ya'uta'íteca'a.”

Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime, a'iné mu'uri ramua'areereca'a mej najmi'i miyen rá'atzaahuate'eca'a ti a'ín í Juan tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín huá'atzi'ne'eca'a í teite. ³³ A'íj mú mi jín miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tijín:

—Catu hui ramua'aree.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu neajta nee tejámuaatá'ixaate'esin í nej jín tí'itájvee nej ni niyen ríci. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

12

Jíme'en í mej tí'imijhuaca, í mej majta a'ij pua'a huaríj
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Ajta á'iyen a'utéjche í Jesús ti tihua'utá'ixaate'en seij jime'e í niuucari. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'atí ti yee ráahui í uuva ciyee. Tejcuáa pu nu'u jín raaré'ana. Aj pu i tí'ití huatétaahuaca'a ti jín raajá'ara'ape'en í uuva. Ajta tí'ití ájtaahuaca'a ájteevi'i, í mej japuan utiúu hua'íxi'ere'en í mej tí'imijhuaca.

Tí'ij jí ayén huaríj, seica pu huatánijte í chuej mej mi tiraanájchite'en cáj caj. Aj pu i á'uraa a'íjna í ja'ati seica chuéjra'a japua.

² Tí'ij nu'u a'ájna teja'uré'ene ja'anáj mej pua'a rajuraca a'íjna í uuva, seij pu huata'áiteca'a ti i hua'utáhuavii a'achú ti rací'icipua a'íjna í ja'ati. ³ Majta me'ín í mej tí'imijhuaca, a'íj mú yehui rajví'i a'íjna ti tiu'uta'ájti'ire. Temua'a mú tiraatéevajxi. Ayeé mu'u tiraata'íteca'a. Camu tí'ití raatá'a.

⁴ Ajta a'íjn ti á'are'ara'an pú'een í chuej, ajtahua'a pu seij huata'áiteca'a. Majta mú me'ín huateátu'asixi tetej jime'e. Matí'ij mi temua'a tira'avá'atu'a í mu'úura'an jetze. Majta temua'a a'ij pua'a tira'ajteá'ajxi. ⁵ Ajtahua'a nu'u seij huata'áiteca'a. Majta mú amín temua'a tiu'ujé'ica. A'atzu ayée teummé'eca. Ajtahua'a seica huata'áiteca'a. Seica mú huatéevajxi, majta seica huácuí. Ayeé mú huá'uruu a'íjme í mej tí'imijhuaca.

⁶ Aúche'e pu yehui seij turaaca'a. Yaujra'an nu'u a'íjna í ja'ati. Jéihua pu huápi'i raxí'eve'eca'a. Ayeé pu tí'imua'atzejca'a ayén tijín: “Ayej ne'ase yehui merá'antzaahuate'esin, me'íjna.” Tí'ij jí a'íjn huata'íteca'a.

⁷ Mí ajta, capu ayén te'irájraa. Ayeé mú tí'ihuaú'ixaa a'íjme í mej tí'imijhuaca. Miyen tijín: “A'i pu a'íjn pú'een í ti nain tí'ijci'iti. Che'eré, tiché'e yehui raajé'ica, tí'ij téjmi ta'áa á'ara'ani.” Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a. ⁸ Aj mú mi rajví'i a'íjna í yaujra'an. Matí'ij mi raajé'ica. Aj mú mi ru'irájrie á pua'acié a'íjna í mej raajé'ica. Yee pu tihua'uruu. Antipúa'areca'a icu.

⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'íjna i niuucarijra'a jetze tijín:

—¿A'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿A'iné tí'ití ruuren a'íjna í ja'ati ti á'are'ara'an pu'eene'e í uuva? Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. A'í pu mú a'uvé'emé'e a'ame. Tí'ij jí huá'acui'ini í mej tí'imijhuacare'e a'ájna. Ajta a'íjn í chuej, a'íj pu seica huatapuá'jve'esin. Ayej xaa ne'u té'eme.

¹⁰ ¿Ni secaí ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze se'íjna i niuucari ti ayén a'íjna jín rá'axa? Ayen tijín:

A'íjna í tetej í mej ayaúuhua'axi
í mej chí'ij ta'ahuaca,
ayée pu te'irájraa ti a'íjn pu'éene'e já'araa
ti i'í esquineero.

¹¹ Ayeé pu ráaruu í tavástara'a,
í ti jaítze'e í'ixi'epi'in.

Rí'í pu te'utéevatzí í tatzajta'a.

¹² Majta me'ín í teite í mej te'ájta u teyujta'a, majta í seica, a'ij pu pua'a huá'uruu a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús ti ayén hua'aj jime'e tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e í niuucari. Aj mú mi raatatése mej raatéevi'i, mej mi ra'iteáanan. Mí majta, camu miyen ráaruu. Mehuá'atzí'ine'eca'a í teite. A'íj mú jín raatátuaa. Matí'ij mi a'ucíj.

Jíme'en í mej huá'aji'ive'ecaa
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Matí'ij mi seica huata'áiteca'a mej mi tiu'uxáj jamuan a'íjna í Jesús. Fariseo mú pírici, majta seica í mej jetzen ajtéme'ecan a'íjna í Heródes. A'í mú raatatése mej ca'aníjra'a

raatá'an t'íj a'ín auté'itzen niuucari jime'e ti tiu'utaxáj, mej mi raatéehua'ita. ¹⁴ Mat'íj mi e'iré'ene, miyen tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, a'ij tu mua'aree pej tzáahuati'ira'a jime'e tí'ixaxa'a. Capu á jetze ruxe'eve'e a'ij mej ye'í tí'ixaxa'a í teite. Mú'ee pej caí tite'ajáahuate'e sino ayée pej tí'imua'ata puá'aye'i tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Tiché'e seij muaata'íhua'u. ¿Ni qui x'í'epi'ín tej tiu'unajchitáa a'ij ti ye'í tí'itajijve'e a'íjna ti tí'ita'ajjte'e ti ayén ántehuaa tijín César? ¿Ni qui tetiu'unajchitáa ca'ín tecaí? —Yee mú tiraata'íhua'uri'i.

¹⁵ Mí ajta, a'íjna í Jesús, a'í pu ramua'areerca'a mej caí jé'iyecan jín tí'ira'íhua'uraca'a. A'íj pu jín ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné sej si siyen tí'inetese'e sej naateevi'i niuucari jime'e? Seij mi tumin mé seneje'eve'í'ite'e. Niché'e ra'useij.

¹⁶ Mat'íj mi ye'eve'í'ite. Tí'ij ra'useij, tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿A'ataani néerime'ara'an a'aseijre'e? ¿A'iné ántehuaa í ti á'ayu'usi'i?

Aj mú mi miyen tiu'utaniú tijín:

—A'íjna í ti tí'ita'ajjte'e, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín César.

¹⁷ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee xu se'íjna jín huárini. Setá'aj raatá'an se'íjna ti tí'ita'ajjte'e ti'itíj ti rac'í'icipua. Seajta siyen tiraatá'an í Dios ti'ití ti ajta ayén tí'ijcipua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Majta me'ín, temua'a mú titeeteújtzaahua me'íjna jime'e a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a.

Jíme'en a'íjna xicájra'a mej jetzen huatarún í mi'ichite

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Mat'íj mi seica á e'iré'ene í mej miyen ánte'arua tijín Saduceo. A'ii mú miyen tí'ixaxa'a mej nu'u caí ché'e huatarújsin í mej meri huácuii. Seij mú jín niuucari tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesus. ¹⁹ Miyen tijín:

—Maeestru, ayée pu tira'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés. Tí pua'a nu'u ja'atí neiche, ti pua'a a'í caí tí'tí'iríjmua'a huámí'ini, ruxe'eve'e nu'u ti ihuáare'ara'an ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti ratévi'itine'e í ti huamí'i. Ajta ayén ruxe'eve'e ti a'ín tiyaúumua'a á'ara'ani a'íjna jetze me'ecan í ti huamí'i.

²⁰ 'Ayee pu'u nu'u tiuju'uríj. Mua'aráhua'apua mú ará'aseca'a a'íime í mej ru'ihuaamua'a. Tí'ij jí a'ín ti vásta'a huaténe'icheca'a. Capúu xi tí'tí'iríjmua'a huamí'i a'íjna ti i'ivasta'a. ²¹ Tí'ij jí a'ín ti ra'ité'ase, a'í pu ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti ratévi'itné'e a'íjna ti huamí'i. Ajta a'íjna juutzeájra'an ajta pu huamí'i. Capu ajta tí'tí'iríjmua'a já'araa. Ajtahua'a seij juutzeájra'an ra'ancuré'evi'iti a'íjna í 'íita'a. Ayee pu che'atá na'a huaríj. Ajta pu huamí'i. Capu ajta tí'tí'iríjmua'a já'araa.

²² 'Ayee pu che'atá na'a tihua'uruu naíjmi'ica í mej aráhua'apua ará'aseca'a í ru'ihuaamua'a. Capu ja'atí tí'tí'iríjmua'a já'araa. Tí'ijta'i nu'u huamí'i í 'íita'a. ²³ ¿A'iquí té'eme mat'íj a'itácí'ine a'u mej e'evé'enami'i í mej huácuii? Naíjmi'i mú huácuii í mej ratévi'itine'e. ¿A'ataani íra'ara'an pu'éene'e a'ame a'íjna xicájra'a jetze mat'íj huatarún?

²⁴ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu caí ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze. Seajta caí ramua'aree a'ij ti rici í Dios í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e. A'íj xu jín, mú'een sete'uteújxua jeíhua huápí'i.

²⁵ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Mat'íj huatarún í mej huácuii, camu ché'e néjne'iche muá'aju'un. Majta í 'uuca, camu majta ví'iche muá'aju'u. Ayee mu'u éene'e muá'aju'u matíj e'en í xiéjniu'ucari í mej tí'ivaire'e a'ujna ta japua.

²⁶ 'A'íjna jetze í xicájra'a mej jetzen a'itajú'un í mej huácuii, ayée nu a'atzu tejá'amua'ixaate'e. ¿Ni secaí ja'anáj ra'ujíjve a'íjna yu'uxari jetze ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan a'ij ti té'axa í niuucari tí'ij a'ín Moisés tu'upi huaseij ti vivéj, ti ajta teátaasime'e? A'í pu jetzen Dios raatajé. Ayen tijín: “Nee nu naúche'e huá'a Dios pú'een í mej á'amuyaaxustemua'a, a'íjna í Abraham, ajta a'íjna í Isaac, ajta a'íjna í Jacobo.”

²⁷ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a í Dios a'ímej jime'e í mej meri huácuii. Tihua'ú'ixaa cumu mej mauj ruuri. Tí pua'a mecaí ché'e rúuricajche'e jemin í Dios, capu huá'a Dios á'ame'enche'e. —Ayee pu Jesús tihua'utá'ixaa.

Jíme'en í niuucari í mej jín te'áijta ti jaítze'e ruxe'eve'e
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Seij pu ajta a'ará'a í ti té'eyu'uxaca yu'uxari jetze. Hua'unamuajri'i a'ij mej ye'í tí'iruixaate'eca'a. Ra'aranájcheca'a a'ij ti ye'í tiu'uxájtaca'a í Jesús. Aj pu i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itáani niuucarijra'a jaítze'e ruxe'eve'e í ti raaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan?
—Yee pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti té'eyu'uxaca í yu'uxari jetze.

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—A'í pu a'íin pú'een í niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e caí méèj seij í niuucari, ti ayén een: “Xaanamuajri'i mi sej íyen huachéjme a'íjna chuéjra'a japua yú Israel. A'íjna ti ta'ivástar'a, í Dios, a'í pu seij na'a pú'een. ³⁰ Ayee pu nu'u tiú'ujxe'eve'e pej rí'í tiraateájtuaani a'atzajta'a í Dios jemi, nain pej jín rí'í tiraateájtuaani, á'axe'evi'ira'a jime'e, pajta á'amua'areere'e jime'e, pajta nain í a'aca'aníjra'a, pajta í á'axe'jniu'uca jime'e.” A'í pu a'íin pú'een í niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e. ³¹ Ajta í niuucari ti ra'ité'ase, ayej che'atá na'a tén een. A'í pu a'íin pírici ti jíme'en raxa yee: “Patá'aj piyen che'atá pena'a rí'í tirájcha'í í axí'ej tevi patíj asej.” Capu méèj niuucari ti ayén jaítze'e tiú'ujxe'eve'e caí a'íjna í niuucari í ti tí'íhua'apua.

³² Aj pu i a'íin í ti té'eyu'uxaca ayén tiraata'ixaa tijín:

—Maestru, temua'a pej naa xí'epi'in tiraataxájtaca'a. Ayej xaa ne'u ti'ayajna patíj pauchén tiraataxájtaca'a. Seij pu'u i Dios. Camu mu'í. ³³ Ajta pu tí'ivaire'e ti pua'a rí'í petiraateájtuaani í Dios jemi nain jime'e í a'atzajta'a, pajta í á'axe'evi'ira'a jime'e, pajta á'amua'areere'e jíme'en.

'Ayen che'atá na'a tí'ivaire'e pej rí'í tirájcha'í axí'ej tevi patíj asej. Jeíhua pu hui tí'ivaire'e í Dios jemi ti pua'a ja'atí te'ará'asten a'íjna jime'e í niuucari ti tí'íhua'apua. Jaítze'e pu tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna caí ti ja'atí te'ará'asten nain jime'e í mua'í'ivéjri mej tí'ítecu'íca na'ari nain jime'e a'u mej huaja'ata'iraca í ye'emuaate.

³⁴ Tí'í Jesús ráamua'areeri'i a'ij ti ye'í tiu'utaniú a'íjna í ti té'eyu'uxaca, a'ij ti a'íin tiu'utaxájtaca'a ehauritíecan jíme'e, aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pepu'uri tímua'a á'aca'ane ti huatasej're'en mi a'atzajta'a nain a'ij ti tí'íjxe'eve'e í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa.

Aj pu xaa caí ché'e ja'atí a'ujca'anée já'araa ti ayén tiraa'íhua'u.

¿A'ataani yaujra'an pú'een í Ciríistu'u?
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ajtahua'a pu a'a'uteájrapi í Jesús a'ujna teyujta'a. Tihua'uhumuá'ate. Ayen tijín:

—Ayee mú tí'ixaxa'a í mej té'eyu'uxaca ti a'íin í Ciríistu'u ti nu'u a'íin pú'een í huácaxa'ara'an a'íjna í David teecan. ³⁶ Mí ajta, a'íin Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ca'aníjra'a raatá'a a'íjna í David teecan ti ayén tiu'utaxájtaca'a:

Tavástar'a pu ayén tiraata'ixaa

a'íjna í nevástar'a tijín:

“Antiye'íxi'í í ipuari japua, íye neri'írínta'a.

Paúche'e antícatíi a'ajtá necaí hua'utémua'itín

í mej muájcha'íire'e.”

Ayee pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna í David teecan.

³⁷ 'A'íjna í mej miyen ratamuá'amua tijín Ciríistu'u, a'í pu a'íin pú'een ti avá'ujya'upuate'eca'a í David teecan ayén tijín: “Nevástar'a.” Hua'apua pu jín raatámua'atzi David teecan a'íjna í Ciríistu'u. A'í nu jín niyen tejá'amua'íhua'u, ¿a'íquí

ti ayén hua'apuaca jín raatamuá'a a'íjna í David teecan? ¿A'iquí huataújmu'a ti a'ín Ciríistu'u ti jetzen airáne a'íjna í David teecan, ayée pu ajta tijí'ivastare'ara'an?

Majta me'ín teite í mej ráanamujri'i, jeíhua mú a'uté'uuca'a. Hua'aránajche'a jeíhua a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte a'íme í mej tí'imua'atacare'e í niuucari í mej jín te'ájta
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'í xu'u a'ímej jemi í mej té'eyu'uxaca. Hua'aránajche mej tí'itechejca í síicu'uri jime'e ti tí'tí'ime mej mi huataújsejra mé jéjre'e. Ajta hua'aránajche mej huá'ajtzaahuati'ire'e í teite jeíhua mej mi me'ín teite hua'utateújte'en a'u ti na'a caaye jetze.

³⁹ Majta me'íjna í mej té'eyu'uxaca, matí'ij teyujta'a uteáru'ipiche'e, aj mú mi rahuau a'u mej je'ecáara'ase í mej ve'ecán jín tí'tetateí. Na'ari ti pua'a metí'iyeste já'ahua'a chi'ita, a'í mú rahuau a'u ti a'ín a'ujcá'a í ti tihuá'amicua mej mi tiú'ucua'ani meesa japua á vejli'i jemin.

⁴⁰ A'í mú hui majta tihuá'ari'iracare'e nain a'achú mej caj tí'ijcha'í í mej antiu-jsejtcare'e í ucarijse. Ayee mú me'íjna jín huárini, majta me'uun a'uteáru'ipiche'e u teyujta'a. Majta á'ateeren mej téniusime'e muá'aju'un í Díos jemi. Ayee mú tiú'ujsejra mej caí ti'ití'ij jín auté'itzen. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, jaítze'e mú rajpuaíjzi muá'aju'u a'íme í mej té'eyu'uxaca caí mé'ej ja'atí. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Tí'ij jí á'uraa.

Jíme'en í ti raatámua'í'ivajtaca'a a'íjna í ucarij ti caí a'ij tí'ijviicua'iraca'a
(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ajtahua'a, Jesús pu a'uun a'utéveeca'a teyujta'a, a'ájna vejli'i cajun jetze a'u mej tumin tzajta'an aucájhua'anaa muá'aye'i. Jesús pu huá'asejra'a í teite mej ru'ucáhua'anaa í tumin í cajun jetze. Majta me'ín chíjteaani mej mu'iicáa, jeíhua mú tumin ucahua'anáa. ⁴² Matí'ij tumin ucahua'anáa, aj pu'i ucarij e'iré'ene ti rusejtcaca'a. Tí'ij jí a'ín hua'apuaca ucáhua'axi í tumin ti c'ij arástime.

⁴³ Tí'ij raasej í Jesús, a'í pu hua'utajé a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej ti'ayajna. Jaítze'e pu tí'ivaire'e í Díos jemi a'achú ti caj tiu'utá'a amíjna mi ucarij caí nain í mej caj tiu'utá'a í seica mi chíjteaani.

⁴⁴ Amíme chíjteaani, a'í mu'u u'ucájhua'anáa í tumin ti hua'avé'eturaate. Mí ajta amíjna mi ucarij, ayée pu caj éene'e ti caí a'ij tí'ijviicua'i, nain pu caj te'ucáhua'axi tí'ij na'a ti caj tí'ituaave'eca'a.

13

Jesús pu tiu'utaxájtaca'a ti nu'u teyuu huaté'uuni'ihua'a
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Matí'ij mi huiráaci a'ujna teyujta'a. Pu'uri huiiramé'eca a'íjna í Jesús, tí'ij jí sej ti jamuan á'uche'ecane'e ayén tiraata'ixaa tijín:

—Maestru, casi'i. Huasej. Temua'a pu tí'ivivéjme mi tetej ti ticaíjme íyey jaxu'u jetze. Ajta mi chí'ij, naa pu een.

² Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—Casi'i, mú'een. Xaasej. Naíjmi'í ti vivejmé'e huavéjme í chí'ij, nain pu huaté'uuni'ihua'a ti aré'vee í chí'ij. Capu ché'e seíre'e a'ame í jaxu'u jetze í tetej ti rujapua ticaíjme.

Jíme'en í mej jín ráamua'aree ti ari tímua'a nain te'entipué'ari
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Matí'ij mi a'ucíj. A'uun mú a'ará'a a'ájna teyuu ti jé'ejnee jirí jetze ti ayén teja'arájtehuaa tijín Aceituunajemi. Tí'ij jí á a'ujyeíjxi a'ájna í Jesús, majta seica, a'ájna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta í Juan, ajta í Andrés. A'ii mú avítzi jín miyen tirájhuaviiri'i tijín:

⁴—Patá'aj titaatá'ixaate'en ja'anáj ti ayén tí'irini. ¿Tí'itájni a'ij tí'iseijre'en tí'ij a'ájna p'í teja'uré'enen ti te'ará'asten nain patíj peri tiu'utaxájtaca'a?

⁵ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'í xu'u mú'een, tí'ij caí ja'atí amuaacuanamuan. ⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Mu'iití mú huataseijre'esin mej nu'u neniucca jime'e tí'ixáata muá'aju'un. Miyen tijín: “Nee nu Ciriistu'u pí'rici.” Jeíhua mú huá'acuanamuan í teite.

⁷ Tí'í pua'a seri siyen títamuajra mej nu'u ne'use'en á já'ahua'a, na'ari mej nu'u meri tímua'a autéhuijsin mej ne'use'en, caxu tí'itziñne'e. Capu amín a'ij. Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ti ayén teja'uré'enen. Caxí pu a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a jetze ti jetzen te'ará'asti nain jime'e.

⁸ Ayee pu té'eme. Seica mú teitejra'a, majta seica teitejra'a, a'íí mú naíjmi'i hu-ateújne'usi'ite'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majta mej seij chuéjra'a japua a'uchéjme, a'íí mú naíjmi'i huateújne'usi'ite'esin. Ajta huateújca'atzijxi'isin í chuej pua'amecié íiyen chaanaca japua. Mu'iití mú majta huatatiéjcu. A'ii pu a'ín pú'een í ta'amúajca í mej jín rajpuaíjtzi muá'aju'u.

⁹ Sehuaújcha'ín mú'een, a'iné mejamuá'anvi'itín huá'a jemi í mej te'áijta. Majta teyu-jta'a mú amua'atévajxi'isin. Mejamuaatájeevi sej si tiu'uxáj jamuan í tajtuhuan, seajta jamuan í rey. Mejamuaatájeevi me'ájna jime'e í neniúucajtze'e ineetzi. Ayee mú me'ájna jín rini, mú'een xu neetzi jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin. ¹⁰ Amuacaí, a'ii pu ruxe'eve'e sej tihua'utá'ixaate'en nainjapua í chuéjra'a a'ij ti een jín Dios tíhua'utá'uuni'ira. Ayee xu se'ájna jín huarín, aj pu xaa te'entipúa'ari nain.

¹¹ Tí'í pua'a seica mejamuá'anvi'itín a'ímej jemi í mej tí'ita'ajjte'e, caxu siyen tí'imua'ajca a'ij sej ye'í tihua'utá'ixaate'esin. Ayee xu'u huárini a'ájna xicájra'a jetze. A'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íí pu amuaatá'asin a'ij sej ye'í tiu'utaxáj. A'íj pu jín, a'ij ti tejamuaatámitiejte'esin, a'íj xu'u hua'utá'ixaate'en. A'ii pu a'ín pú'een ti tí'ixa a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² Ayee pu ajta té'eme a'ájna xicájra'a jetze. Seica mú rujúutzimua'a á'avi'itín a'íjme jemi í mej te'áijta mej mi huá'ucui'ini. Ayee mú che'atá mena'a huá'aruuren í ruja'atzimú. Majta seica ayén che'atá mena'a huá'aruuren í ruyaujmua'a. Majta me'ín yaújmua'ame'en, a'íí mú hua'uténe'usi'ite'esin í ruvaújsimua'a. A'í mú majta tiu'utá'asin mej seica huá'ucui'ini. ¹³ Naíjmi'i í teite, mú'ejmi jemi camu já'amuaaxe'eve'e muá'aju'u a'ájna jime'e sej ineetzi jetze ajtéme'ecan; a'íí mú naími'i amuaajcha'íre'e muá'aju'u. Ajta a'ín í ja'atí ti ayén te'utáviicua'ira a'ajta caí huámi'ini, Dios pu ra'ancuré'evi'ití a'ájna ti tejé'ajta.

¹⁴ A'ájna xicájra'a jetze tí'itíj xu seijran ti a'ij pua'a een, ti xána'avi'ire'e, ti tziíni'ire'e. A'uu mú raatéchajtza a'u ti caí ayén tiraavíjte'e. (A'í pu yaú'itíe'e a'ame ti ra'ajíjve'en a'ájna jetze í yu'uxari.)

'Setí'ij raseijran, ayée xu huárini. A'íí í mej Judea huachéjme, miché'e me'ín a'ucíjxi'ín ca'anacan a'u ti á'ujíime. ¹⁵ Tí'í pua'a a'ájna xicájra'a jetze, ja'atí án á'ujcatíí í ruchi'i japua ta'avé'enami'i, ché'e a'ín ca'anacan acájra'ani. Ajta caí ayén rijca, ti tí'itíj huirá'avecure'en í ruchi'itá. ¹⁶ Na'ari ti pua'a seíj tejé'emuari'e í ruví'ira'ata'a, ché'e caí a'uré'enine'ica'an í ruche tí'ij rucíxu huiráapin.

¹⁷ Cui'i xaa a'íime, í mej rajpuaíjtzi muá'aju'u a'ájna xicájra'a jetze a'íime í 'uucca í mej a'utájucájme, majta a'íime í mej huá'atzi'ite í ruyaujmua'a. ¹⁸ Mú'een xu siyen tí'ijhuaviira í Dios tí'ij caí ayén a'ájna teja'uré'enen tí'ij huáseevi'ín.

¹⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'ájna xicájra'a jetze. Jaítze'e mú rajpuaíjtzi muá'aju'u mecaí í mej meri rajpuaíjtzi muá'araa ti yú e'iré'ene. Capu ajta ché'e ayén

teja'uré'enejsin seij xicá'jra'a jetze t'ij a'ájna. ²⁰ Ajta ti pua'a a'áin tavástara'a caí a'áin ayén raruuren t'ij caí ché'e ayén á'ateevi'in ti teuumé'en a'achú pua'an xica, capu ja'atí ruuri á'ame'enche'e. Mí ajta, huá'a jime'e í teite ti Dios ari hua'antíhuau í jéj'cua ímuá, a'á pu ari ayén raruure t'ij caí ché'e ayén á'ateevi'in.

²¹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicá'jra'a jetze, ayée pu té'eme. A'atí pu ayén tejámuaatá'ixaate'esin yee: “Casi'i, íyee pu já'ita'a een a'ájna í Ciríistu'u”, na'ari seij ayén yee: “A'acuí, áa pu já'ita'a een.” Tí pua'a miyen tejámuaatá'ixaate'en a'ájna xicá'jra'a jetze, caxu rá'atzaahuat'e. ²² Seica mú yé uvé'enejsin í mej tí'ihua'itaca. Miyen t'ijn: “Nee nu ne'ín pú'een í Ciríistu'u.” Majta seica miyen t'ijn: “Neti'itéj'vee ne'ájna jime'e niuucajtze'en í Dios.” A'ii mú hua'utasej'rate'esin í teite a'ij mej ye'í tí'it'ij tiu'uyí'iti mej mi huá'ucuanamuan, ti pua'a huatá'ri'ristare mej huá'ucuanamuan í teite ti Dios ari hua'antíhuau rusej.

²³ 'Aru, xáanamujri'i temua'a naa. Caxu xaa ne'u yá'uhua'anan nej amuacá neri amuá'ixaa nain jime'e í niuucari.

*A'í pu ajtahua'a yé ve'ecánejsin a'ájna ti ajta jetzen airáne í teáata'a
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)*

²⁴ 'Ajta hui a'ájna xicá'jra'a jetze, a'ájna mej rajpuaj'tzi muá'aju'un, capu ché'e airáxiri í xicaj. Ajta í máxcira'i jime'e, capu ché'e ajta huanéeri'icí a'ame. ²⁵ Majta í mej tátatzavil'i í ta japua, a'á mú huateújca'atzij'sin. Aj mú mi cávat'íj'xi'isin í xu'ura'ave a'ujna í ta japua. ²⁶ Aj xu xaa si nesejran ineetzi, i nej neajta jetzen airáne í teáata'a. Yé nu ve'ecánejsin jait'iri tzajta'a. Naa pu temua'a tiu'unéeri'icíj a'ame. Nain nu jín antínmua'areere na'ame a'ájna xicá'jra'a jetze.

²⁷ 'Matí'ij mi hua'aré'e'itixi'isin í mej nevaire'e mej mi huá'ajseire'en naíjmi'ica í teite ti Dios ari hua'antíhuau í jéj'cua ímuá. A'u ti na'a mú hua'uré'eseire'esin íyén chaanaca japua a'u mej a'ucaíj'mee í teite.

²⁸ 'Sej si jaítze'e yaú'ití'ée xá'ara'ani a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, a'ij xu jetze huaruit'ejte'en í pí'lista a'ájna í huaréj. Tí'ij antí'cua'atíj'me'eni ánimua ti antipí'istáre'ej'mee, ajta tí'ij ajtaxámua'itaxi'in, ayée xu éeni'icí'e ramua'aréeren ti ari vejli'i í víita'ari. ²⁹ Ayee pu che'atá na'a tí'isej're'en ti ari tí'irici a'ij nej neuchén tejamuá'ixaa. Ayee xu éeni'icí'e ramua'aréeren ti ari vejli'i a'ájna xicá'jra'a jetze ti jetzen te'entipúa'ari naíjmi'i. Pu'uri xaa ne'u vejli'i tímua'a.

³⁰ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ayée nu tejá'amua'ixaate'e í mej mauj ruuri í teite mej íyén seij're'e chaanaca japua, a'á mú caí cui'ini asta caí naíjmi'i ayén tíu'ur'ini. ³¹ Naíjmi'i pu te'entipúa'ari a'ájna í chaanaca japua, ajta í ta japua. Mí ajta, aúche'e te'araú'rastejsin a'ájna í nej neri tejamuá'ixaa.

³² 'Jíme'en a'ájna xicá'jra'a ti jetzen te'entipúa'ari naíjmi'i, capu ja'atí ramua'aree ja'anáj ti ayén té'eme. Capu ajta ja'atí ramua'aree a'atzaj ti pua'a ayén té'eme. A'á í mej tí'ivaire'e u ta japua, camu majta ramua'aree. Neajta inee, i nej í'yaujra'an í Dios, canu neajta ramua'aree. A'í pu'u ramua'aree í niyá'upua í Dios.

³³ 'Mú'een, caxu seajta ramua'aree ja'anáj ti a'ájna teja'uré'enejsin. A'ij nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Rí'í xu'u huaújruuren mú'een. Seuche'e xu atanéj'ne'ere. Seajta nejchú'eve'e.

³⁴ 'A'atí ti huápuaseaaruve'en á já'ahua'a ímuá. Amuacá pu ruchil'i hua'íjcate'en í mej tí'imíjhuaca a'ujna chí'ita. A'í pu hua'íjcate'e seij ajta seij mej tiu'umuári'en tí'it'ij ti seíj huayí'iti. Ajta seíj pu tí'ijcate'en a'ájna jime'e ti tí'icha'ica'a á ta'iténineí. ³⁵ Ayee nu che'atá nena'a tejá'amua'íjcate'e mú'ejmi, setá'aj atanéj'ne'ere a'iné caxu ramua'aree ja'anáj nej uvé'enejsin, inee yé nej i'ichej. Capu a'ij ámuatá'mit'ejte'esin ja'anáj nej uvé'enejsin, ti pua'a huatechu'ixaren, na'ari ti já'ita'a tíca'a nusu matí'ij huajíj'juan í tecuaara'ise, na'ari a'atzaj tapuá'arijme'eca.

³⁶ Tí pua'a ca'anacan nu'uvé'enen, caxu taúra'acare'en nej amuáateuni secu'utzúca'a.
³⁷ A'íjna i nej já'amua'ixaate'e, a'ij nu neajta huá'a'ixaate'e naíjmi'ica í seica niyen tíjn: Seuche'e xu atanéjne'eri. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

14

Jíme'en í mej huaújmua'areereca'a mej mi raatéevi'i me'íjna í Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Pu'uri tén a'ájna teja'uré'enejsime'eca mat'íj pua'a tí'iyestehua'a me'íjna jíme'e cáne'axi mej huá'acui'ini, majta mej pan cua'aca ti caí levadura ranaxca. Aye pu té'aturaaca'a hua'apua xicaj. Majta me'ín í mej tihua'u'aíjte'e teyujta'a, majta a'íime í mej té'eyu'uxaca, a'íi mú tihuaúrixaa a'ij mej ye'í avíitzi jín tiraatéevi'i í Jesús mej mi raajé'ica.

² Aye mú tí'iruixaate'eca'a tíjn:

—Ijii catu raatévi'ira. Aj tu ti tiyen rini mat'íj tiú'uyesten í teite. Tí pua'a tiyen huárini íjii, ayé tu hua'utájaaxiejte'esin í teite. Aj mú mi huataníniu'ucacu téjmi jemi. A'íj pu jín tamuári'eriste'e a'ame ti pua'a teraatéevi'i te'a'ájna. —Aye mú tiu'utaxájtaca'a.

'Fita'a pu aceite án yá'ajtuaa í mu'úutze'en í Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Meenti a'íin í Jesús, a'ujna a'utéveeca'a u Betania. A'uu pu a'utéveeca'a a'u ti é'eche a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjn Simón. A'ii pu a'íin pú'een í mej miyen ratamuá'amua tíjn Tí tineájxi huá'ire'ara'an jetze í atzaj.

Tí'ij a'íin Jesús huatecaíca meesa jetze, seij pu ave'eré'ene. 'Fita'a pu pú'een a'íjna. A'í pu limeeta huajásime'e rumuájca'a jetze. Huíjpitica'a a'íjna í ti'ití. Tetej limeetajra'a pu pu'eene'e. Ajta aceite pu avé'ejisti, nardu jetze ti me'ecan, ti'ití tu'upi. Naa pu teáarí'e a'íjna í aceite, ajta jeíhua tí'ijnajche.

Aj pu i a'íin í 'fita'a, ra'antítapua a'íjna í limeeta. Tí'ij jí án yá'ajtuaa a'íjna í aceite mu'úutze'en a'íjna í Jesús. ⁴ Aj mú mi seica í mej a'uté'uuca'a a'ujna, a'íi mú huataníniu'ucacuca'a me'íjna jemi í 'fita'a. Aye mú tí'iruixaate'eca'a tíjn:

—¿A'iné een jín huaújhuaajcaca'a amíjna í aceite ti i'icáujmejra? ⁵ I'iri'iriistaca'a pu mej ráatuaanijche'en mej mi raamuá'itínche'e a'achú caj huaíca cientos tumin na'ari jaítze'e, tí'ij ii tiu'utévaire'enche'e í tumin mej hua'utévaire'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

Aj mú mi raatájaaxiejvi'iri'i a'íjna í 'fita'a.

⁶ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Xaatapuá'ajta sej níniu'ucacu. ¿A'iné een jín já'ita'a xu'uráninei? A'íjna ti jíme'en ayén náaruu mi 'fita'a, temua'a pu naa xí'epi'ín huaríj. ⁷ Aye nu tejá'amua'ixaate'e. A'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, a'íi mú mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'u tíj na'a rusén jíme'e. Ja'anáj ti na'a pu'i í'iri'iriista a'ame sej hua'utévaire'en ti pua'a siyen tí'ijxe'eve'e. Mí ajta inee, canu ché'e mú'ejmi jemi seíre'e na'ame.

⁸ A'íjna i 'fita'a, ayé pu huaríj a'achú ti caj tiu'utári'iristareca'a í jemin. Nej caí xi huamí'i, a'íi pu amuacáí necámeijri'i ineetzi mat'íj tí'ijri'ire ti pua'a ja'atí huámí'ini. ⁹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ayé nu tejá'amua'ixaate'e, a'u ti na'a mej tihua'utá'ixaate'en í teite niuucajtze'en í Dios, naíjmi'icí'e íiyen chaanaca japua, a'íi mú majta huataxájta a'ij ti huaríj a'íjna i 'fita'a mej mi jeíhua ra'utámua'aree.

Judás pu raaxájtaca'a a'ij ti ye'í tiraatéevi'i a'íjna í Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Ajta seíj ajtáaraa a'u mej a'uté'uuca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aye pu ántehuaa tíjn Judás Iscariotes. A'í pu a'íin pú'een a'íjna ti Jesús jetze ajtémecan. Aye pu een jín ajtáaraa ti i avíitzi jín tejá'uxa huá'a jamuan í mej te'ájta teyujta'a. Raxí'eve'eca'a mej naíjmi'i raaxí'epi'íntare'en a'ij mej ye'í huárini ti i a'íin hua'utátuiire'en

í Jesús. ¹¹ Mat'íj me'ín huánamuajri'i, jé'ecan pu r'í'í hua'utá'a. Aj mú mi te'ataújratziiri'i mej mi tiraanájchite'en a'íjna í Judás. T'íj jí á'uraa. T'íj jí raachú'eve ja'anáj ti í'iri'iri t'íj hua'utátuiire'en a'íjna í Jesús.

Tavástará'a pu tihua'umí a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² T'íj jí teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze, í mej jetzen pan cua'aca ti caí cu'usti, ajta a'íjna xicájra'a mej jetzen mehuá'amuaí'ívajtacare'e í cáne'axi. A'ii pu a'ín pú'een í ti á'amujca'a í mej tí'yeste. Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'en, a'íi mú mi miyen tiraata'íhua'uri'í í Jesús tijín:

—¿A'uné jetze mua'aráanajche tej á'uju'un tej ti r'í'í tejá'uruuren te'íjna jime'e í pan tej ráacua'ani, tej ti ra'utámua'aree a'íj ti titáacha'íi í Dios, a'íjna xicájra'a jetze ti huá'ucuii í huá'ayaujmu'a í mej amuáatée huanúnu'ihuaca'a?

¹³ T'íj jí hua'apuaca huata'íteca'a mej jamuan á'ujujhua'ane'en. Ayen tihua'a'ixaate'e tijín:

—Sericu a'ájna chajta'a. Aa xu ja'atí é'eteuni ti xa'ari huátisin, jaj tu'urájmu'a. Aj xu si jamuan á'uju'un. ¹⁴ A'u ti a'ín a'uteáruti, a'ájna xu ráahuauni chí'ira'an jetze í ja'ati. Aj xu si siyen tiraata'ixaate'en ayén tijín: “Yee pu ti'ixa a'íjna í Maeestru yee: ¿A'uné ne'atá'aca nej tzajta'an tiú'ucua'ani huá'a jamuan í nete'ítestemua'a?” Seajta siyen: “Teta'aj ra'utámua'aree a'íjna xicájra'a jetze mat'íj huá'ucuii í huá'ayaujmu'a í mej amuáatée huanúnu'ihuaca'a.” Ayee xu tiraatá'ixaate'esin. ¹⁵ T'íj jí a'ín hui amuaataseíjrate'esin ánimua ti rujapua tive'éjme cuaartu ti ve'éé. Pu'uri r'í'í tiú'uruu temua'a naa. A'uu xu si r'í'í te'uhúaruuren í tej ráacua'ani í pan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁶ Mat'íj mi u á'uju'u í mej hua'apua. Ayee pu teja'uré'ene naíjmi'i ti tihua'utá'ixaa í Jesús. Aj mú mi r'í'í ráaru í mej ráacua'ani mej mi ra'utámua'aree a'íjna xicájra'a jetze ti Dios huá'ucha'íj.

¹⁷ T'íj ari huachúmua'ancaa, aj pu i a'uteájrupi u chí'ita í Jesús, majta í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. ¹⁸ Mat'íj meri tí'icua'acaa meesa japua, aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e. Seíj ti a'amua jetze ajtémecan mú'een mi sej tí'icua'a ne jamuan, a'íjna í ja'ati, a'íi pu neetzi jime'e tiu'utátuiire'esin huá'a jemi í mej te'áijta teyujta'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁹ T'íj jí utéevatzi í huá'a tzajta'a. Aj mú mi autéjhuii mej raata'íhua'u me'íjna í Jesús, seíj ajta seíj. Miyen tijín:

—¿A'ataani pú'een? ¿Ni qui inee?

Ajtahua'a seíj ayén tijín:

—¿A'ataani, ca'ín inee?

²⁰ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ii pu a'ín pú'een, í seíj í sej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'ii pu pan cua'a a'íjna jetze i tuxa'a ne jamuan. ²¹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Ayee pu teja'uré'enejsin ineetzi jemi nej neajta í teáata'a jetze airáne a'íj ti ye'í té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze.

'Mí ajta, a'íjna ti nejíme'en tiu'utátuiire'esin huá'a jemi, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, a'ii pu huá'pí'í rajpuaíjtzi a'ame. Jaítze'e pu raatévaire'enche'e ti caí nú'íhuache'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²² Maúche'e mú tí'icua'acaa. Aj pu i Jesús pan t'íj. Aj pu i r'í'í tiu'utá'a í Dios jemi, ajta ra'antítaaraxi, a'íi pu hua'uré'e'í'ipí'í. Ayen tijín:

—Xáacua'a. A'ii pu a'ín pú'een i nehuá'ira'a.

²³ Ajta á'iyen vaasu tijáj. Ajta r'í'í tiu'utá'a í Dios jemi, a'íi pu ajta hua'uré'íjite. Naíjmi'í mú ra'anti'í í jaj í vaasu jetze. ²⁴ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ijna ti urajmuua i vaasu tzajta'a, a'ii pu a'ñin pú'een i nexuure'e í nej ra'iráxire'esin nej ni hua'utévaire'en mu'licáca jemi, ajta ti ij Dios ra'antipúa'ajte'en í ti jéjcuacan jín te'ataújratziiri'i rusej a'imej jemi ti a'ñin tihua'utá'uuni'i.

²⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Ijii, canu ché'e ra'antí'isin a'ijna i uuva já'ara'a. Mí ajta, a'ijna xicájra'a jetze tí'ij Dios avéura'ate'e nainjapua í chaanaca, a'ájna xicájra'a jetze nu xaa ra'antí'isin jéjcuacan jime'e í já'ara'ara'an í uuva. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u a'ñin Pedro ti'ihua'itáa a'ame, ti nu'u caí ramua'ate
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Matí'ij mi sej tiu'utáchuiicaca'a chuiicari í mej jín rí'i tiraatá'an í Dios. Matí'ij mi a'ucj. Aj mú me'uun a'ará'a Aceituunajemi, jiri ti a'utacá'a. ²⁷ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti Dios ayén tiu'utaxájtaca'a tijín: “Nee nu i nej i'í Dios, a'ij nu jé'icatan í ti cáne'axi tisej. Majta a'ucjxi'isin í cáne'axi.” Yee pu'u té'eyu'usi'i. Ayee pu tí'ineruuren ineetzi. Seajta mú'een, setiu'utatévi'ira'ata ineetzi jemi. Aj xu si a'ucjxi'isin cumu í cáne'axi ti caí ja'atí huá'ajye'emua. ²⁸ Mí neajta inee, netí'ij huatarún, áa nu a'umé'e na'ame a'ájna Galilea. Amuacaí nu ne'uun ará'aixa. Seajta á'iyen mú'een. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

²⁹ Aj pu i a'ñin Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capu amín ti pua'a metiu'utatévi'ira'ata mi seica mú'etzi jemi. Canu niyen rini inee.

³⁰ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e. Ayee pu té'eme íjii tíca'a, ti caí xi huajíjhua'a í tecuaara'i, huaíca pej piyen tiu'itéhua'ita tijín pecáj nemua'ate.

³¹ Mí ajta a'ñin Pedro, ca'anín pu jín ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e nej huámí'ini á jamuan, canu cui'i niyen tihua'utá'ixaate'esin yee canu muamua'ate. —Yee pu'u tiu'utaxájtaca'a.

Majta í seica, ayée mú che'atá tí'ixajtaca'a sej ajta sej a'ij ti Pedro tí'ixajtaca'a.

Jesús pu huatéjniuu a'ujna u Getsemaní
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Matí'ij mi a'ucj. Aa mú a'ará'a huastari tzajta'a, cıyej ti e'eré'eevee ti ayén teja'arájtehuuaa tijín Getsemaní. Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Xa'ujrá'asi mú'een iyecuí, meenti nee, neraatéhuaausin í Dios jemi.

³³ Tí'ij í á aúurupi. A'imej pu a'uví'ití a'ijna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'ijna í Juan. Tí'ij jí a'ij pua'a ru'uhuatá'a í tzajta'an. Jé'ecan pu uhuatéujxiemiste í ru tzajta'a. ³⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ij pu pua'a ne'ase, huápi'i. Xiee nej kuj mí'ini. Yee xu huatéaturan mú'een íye. Seuche'e atanéjne'eri. —Ayee pu'u tihua'utá'ixaa.

³⁵ Tí'ij jí a'irájraa a'atzu á'ayee. Aj pu i aicaújtutzi á chuaata'a. Rájhuaviiri'i í Dios ti pua'a nu'u í'iri'iristan ti caí ayén teja'uré'enen a'ijna xicájra'a ti nu'u jetzen tirajpuaítzi á'ara'ani. ³⁶ Ayee pu a'ñin tirájhuaviiri'i tijín:

—Dios, í pej niyá'upua pú'een. Naíjmi'i pu í'iri'iri mú'etzi jemi. Tí pua'a peti'itá'acare'en ti caí náaci'iti a'ijna ti a'ij pua'a een nej jín rajpuaítzi na'ame. Aru ti pua'a í'iri'iristan, ché'e caí ayén teja'uré'enineica'an netí'ij tí'ijxe'eve'e inee, sino patí'ij mú'ee tí'ijxe'eve'e. —Yee pu'u.

³⁷ Aj pu ijtá'i u ya'uvé'eme. Aa pu a'ará'a a'u mej a'uté'uuca'a í mej jamuan á'ujjhua'ane'e. Mu'uri í'icu'utzuca'a. Aj pu i hua'ujíste a'ime. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í Pedro tijín:

—Simón, ¿ni pecáj té'eviicua'i pej atáneere a'atzu caj sei hora? ³⁸ Seuche'e atanéjne'eri. Seajta raatéjhuauni í Dios jemi ti ij caí tejamuáaci'iti ti'ití í sej jín auteá'turan í Dios jemi. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Rí'í xu títe'uhuateújca'anen í ru tzajta'a. Mí ajta caí, capu á'amua'canisti'i sej atanéjne'eri. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ Ajtahua'a pu á'ume. Ayee pu che'atá na'a tirájhaviiri'i í Dios ti caí rajpuaíjtzi á'ara'ani. ⁴⁰ Tí'ij jí u a'uvé'emej. Ajtahua'a pu huá'uteu mecu'utzúca'a a'iné cutzi pu hua'amua'ití'jca'a jeíhua. Aj pu í Jesús hua'utajé. Capu a'ij huá'amitíejte'eca'a a'ij mej ye'í tiraata'ixaate'en. ⁴¹ Huaícaca tzajta'a, ajtahua'a pu á'ume. Ajtahua'a pí a'uré'eve ti pua'a meri'ijtáhua'a í'icu'utzu.

Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni seuj í'icu'utzu? ¿Ni seújse'upe'e? Pu'uri aúche'e. Pu'uri a'ájna teja'uré'ene mej meri nejíme'en tiu'utátuiire'esin, í nej neajta í teáata'a jetze airáane, a'ímej jemi í mej a'ij pua'a tí'iteteite. ⁴² Xá'ajhuiixí'i. Che'eré ticu. Pu'uri e'evé'eme a'ájna ti tiu'utátuiire'esin ineetzi jíme'en a'ímej jemi í mej te'ájta.

Matí'ij raatéevi'i í Jesús, majta ya'ujáj
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Aúche'e pu ti'ixáataca'a a'ájna í Jesús, tí'ij seíj e'iré'ene ti a'ímej jetze ajtémecan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Judás pu ántehuaa. Jeíhua mú teite e'evé'uju'uca'a jamuan a'ájna í Judás. Huá'aniuucajtze'e mú jín huajú'ucua me'ájna í mej te'ájta teyujta'a, majta me'ájna í mej té'eyu'uxaca, majta me'ájna í vaujsi. ⁴⁴ A'ájna í Judás, ti hua'utátuiire'esin í Jesús, a'í pu te'ataújratziiri'i a'ájna jíme'e ti ayén huárini mej mi ráamua'aree ja'atí ti pírici a'ájna í Jesús. Ayen tíjín:

—A'ájna í nej ru'itépí'itze'e, ajta í nej raatateújte'esin, a'ii pu a'ín pírici. Setá'aj raatéevi'i, seajta ra'anján, amua'j'ici'ihuacan temua'a naa. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Judás.

⁴⁵ Jíme'en pu'u a'ará'a, aj pu í ajteáxiireca'a a'u ti a'utéveeca'a a'ájna í Jesús. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru.

A'í pu ayén huataújseijrataca'a tíj í ti rajaahua a'ájna í Jesús. Ayen tíjín:

—Maeestru.

Ajta ru'itépí'itze'e. ⁴⁶ Majta me'ín í teite, a'í mú raatéevi'i.

⁴⁷ Seíj pu ajta a'ájna huatéveeca'a. A'í pu ruchun huíjcupi. Aj pu í ra'ajtaveíjcheca'a í naxaira'an jetze í ti ravaíre'e a'ájna ti tíhua'u'ájte'e í mej tí'imíjhuaca teyujta'a. A'í pu tiraapuaíj.

⁴⁸ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'ímej í teite tíjín:

—¿A'iné een jín yé sevé'uju'u? ¿A'iné sej si yé cıyej ti'ivé'í'isin, seajta tepúusti'i chuunira'a? ¿Ni qui nahua'ari nej pú'een sej si siyen tinaateví'ira? ⁴⁹ Nain tújca'ari tzajta'a nu tejá'amua'atehua'a ná'aye'i a'ujna teyujta'a. Caxu ja'anáj naateevi'i a'ujna, a'iné ayé xu neruuren ti ij araúrasten a'ij ti ye'í té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

⁵⁰ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú huataúruu. Aa mú yaúurie naími'i.

Jíme'en í temuaj ti huataúruu

⁵¹ Ajta seíj pu raavárajme'e cujta'an í Jesús. Temuaj pu pú'een ti saavana jín a'iré'echejca'a ti jetzen a'iré'eca'ití cú'ucutzu. Seica í teite mú raatéevi'i a'ájna í temuaj.

⁵² Ajta a'ín, a'í pu a'iréujchui. A yaúuhua'axi a'ájna í rucıxu. Aj pu í mú a'ij huárupi. A'utiéchejraa mua'avi'i.

Meya'uví'iti í Jesús huá'a jemi í hua'ajueesi.
(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Mat'ij mi ya'uví'ití a'íjna í Jesús a'íjna jemi í ti tihua'u'aíjte'e naíjmi'íca í mej tí'imijhuaca u teyujta'a. Naíjmi'i mú tiújseij, í mej tí'imijhuaca u teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta í huá'avaujsimua'a.

54 Ajta a'íjn í Pedro, á pu aumé'ecaa a'atzu imuá huá'acujta'an a'íime í mej ya'uví'ití í Jesús. Aa pu a'ará'a a'u ti é'eche a'íjna ti tihua'u'aíjte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a. A'uu pu a'uteájrupi já'íta'a ti e'eráyaujta'a. Aj pu i a'ujyeíjxi huá'a jamuan í xantaaru'u. A pu a'utacái já'araa. A'ujpíste'e pu já'araa í taij jime'e.

55 Majta me'ín í mej tihua'u'aíjte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, majta hua'ajueesi, a'íi mú tí'ihua'uca'a mej mi ráateuni tí'ití í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en, tí'ití í mej jín raajé'íca a'íjna í Jesús. Camu tí'ití huá'eu. 56 A'íi mu'u huá'eu: Mej jeíhua raahuá'itaca'a í teite. Mí ajta, camu ramua'areereca'a í seica, majta í seica, tí'ití í mej xajtaca'a.

57 Seica mú huatéhuiixi. Hua'itzi mú jín tiu'utaxájtaca'a a'íjna jetze í Jesús. Miyen tijín:

58 —Aye'e tu tiráanamujri'i ti ayén tí'ixa ti jíme'en yee: “Nee nu raaté'uuna a'íjna í teyuu teteca mej rá'ajtaahuaca'a. Huaica xicaj tzajta'a nu seij ájtaahua teyuu mej nu'u caí rá'ajtaahua í teteca.” Aye'e pu yeehui tiu'utaxájtaca'a amíjna mi Jesús. —Aye'e mú tí'ixajtaca'a me'íjna.

59 Mí ajta me'ín, camu ramua'areereca'a í seica, majta í seica, tí'ití í mej xajtaca'a.

60 Aj pu i seij ájchee huá'a tzajta'a. A'íi pu a'íjn pú'een í ti tihua'u'aíjte'e naíjmi'íca í mej tí'imijhuaca teyujta'a. Aj pu i a'íjn ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Jesús tijín:

—¿Ni pecáj huatániuusin a'íjna jime'e í mej mú'eetzi jetze tí'ijpua'ajte'e? ¿Tí'itájni jín pa'uteájturaa í Dios jemi mej mi miyen tí'imuahua'ita?

61 Ajta a'íjn Jesús, capu tí'ití huataxájtaca'a. Á'atee a'atzu ti ayén caí te'evé'eniucu'a. Aj pu ijta a'íjn ti tihua'u'aíjte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, ajtahua'a pu ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í Ciríistu'u, í ti yaujra'an pú'een í tej r'íi tiraatá'an iteen? —Yee pu tiraata'íhua'uri'i.

62 Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een. Ajta xu neseij i nej neajta teáata'a jetze airáne. An nu e'ecacái na'ame r'í'irínta'a í ti nain jín antiújmua'aree. Seajta, mú'een xu neseijran net'íj a'ícaamé'en jaitiri tzajta'a. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a.

63 Tí'ij jí a'íjn ti tihua'u'aíjte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, a'íi pu ra'antisiújtza'an í rusiicu'u mej mi ráamua'aree tijín a'íi pu huataniú'ucaca'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Me'ecui xaa ne'u. ¿Ni caí ne'u icu? Capu ché'e ruxe'eve'e ti ja'atí jíme'en te'anxájtá. 64 Mú'een xu seri ráanamujri'i ti a'ij pua'a tiu'uxájtaca'a í Dios jemi. ¿A'íné tejamuá'amitíeje'e mú'ejmi? ¿Tí'itájni ayén tiraavíjte'e? —Aye'e pu tihua'utá'ixaa.

Aj mú mi naíjmi'i tiu'utá'a ti huámi'ini a'íjna í Jesús.

65 Mat'ij mi seica autéjhuii mej ra'atétzjmua'axi'ín, majta ra'utanán. Majta ru'itéva'ara'a rumuájca'an jime'e. Miyen tijín:

—Huataxáj, ¿a'atani mu'itéjvee? —Yee mú tiraata'ixaa.

Majta me'ín í xantaaru'u, a'íi mú majta ru'itéevajxi.

*Pedro pu tiu'utéhua'itaca'a ti nu'u caí raamuá'a í Jesús
(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)*

66 Ajta a'íjn Pedro, a'íi pu u a'utéveeca'a a'ujna já'íta'a ti e'eráyaujta'a u chí'íta. Aj pu i seij a'uteájrupi ti ravaíre'e í ti tihua'u'aíjte'e mej tí'imijhuaca u teyujta'a. 'Íta'a pu pírici a'íjna. 67 A'íi pu a'uteájrupi a'u ti anú'ujcatíi a'íjna í Pedro a'u ti á'ujpíste'eca'a í taij jetze. Tí'ij a'íjn raaseíj, áa pu'u a'utéechaxi rajseíira'ajraa. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Peajtá pej mú'ee á'uche'ecane'e jamuan Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í 'íta'a.

⁶⁸ Aj pu i seicié tiraataxájtaca'a a'íjna í Pedro tijín:

—Canu ramua'ate. Canu neajta ramua'aree a'ij pej ye'í tí'ine'ixaate'e mú'ee.

Aj pu i a'ín huirájraa. Aa pu a'itéechaxi á ti e'iténine'i. Aj pu i tecuaara'i huajíjhuaca'a.

⁶⁹ Tí'ij i ajtahua'a a'ín 'íita'a raaseíj. Aj pu i ayén tihuá'itixaa a'ímej í mej e'eré'ete'ecaa a'ujna. Ayen tijín:

—Amíjna mi ja'ati, a'ii pu seíj pú'een ti huá'a jetze ajtémecan í mej jamuan á'ujjhuane'e.

⁷⁰ Ajtahua'a seicié tiraata'ixaa a'íjna í Pedro. A'atzu á'ateevi'ica matí'ij e'eré'ete'ecaa, majtáhua'a miyen tiraata'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, mú'ee pe a'ín pú'een í Galilea pej é'eme'ecan. Ayej pej tí'ixaxa'a matíj a'íime í mej a'uun a'uhuachéjme. —Yee mú tiraata'ixaa.

⁷¹ Aj pu i Pedro a'utéjche ti niuucajtze'en í Dios ayén tihuá'a'ixaate'en tijín capu ramua'ate. Ajta, ti pua'a nu'u caí ayén ti'ayájnaca'a, ché'e nu'u Dios raatá'an í puaíjtzí. Ayej pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu a'atzu ramua'ate a'íjna í ja'ati sej raxa. —Ayej pu tihua'utá'ixaa.

⁷² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i hua'apuaca jetze huajíjhuaca'a í tecuaara'i. Tí'ij jí Pedro ra'utamua'areeri'i a'ij ti tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín: “Tí caí xi hua'apuaca jetze huajíjhuaca'a í tecuaara'i, mú'ee pe huaícajjetze piyen tiraataxáj yee pecáj nemua'ate.” Ayej pu tiraatá'ixaate'eca'a a'íjna. Aj pu i a'ij pua'a raatá'a, tiujyeínejraa huápi'i a'íjna í Pedro.

15

Meraatátui me'íjna í Jesús í Pilato jemi

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Yee ruijmua'ate'e yee, tí'ij huatapuá'are, naíjmi'i mú tiújsej í mej tíhua'u'aíjte'e u teyujta'a, majta huá'avaujsimua'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta í seica í mej majta í'ijuéesi. Naíjmi'i mú tí'ruixaate'eca'a a'ij mej ye'í huárini. Aj mú mi ra'amuáají'icie me'íjna í Jesús. Meye'ujáj. Matí'ij mi raatátui a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Pilato.

² Aj pu i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í hua'atajtuhuan í mej Israél jetze ajtémecan?

Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een a'ij pej ye'í tí'ixa mú'ee. —Yee pu'u tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

³ Majta me'ín í mej tíhua'u'aíjte'e u teyujta'a, jeíhua mú tiraaxájtzi'iri'i.

⁴ Ajta a'ín Pilato, ajtahua'a pu ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni pecáj naatá'ixaate'e pe'íjna jime'e? Pepu'uri huá'unamuajri'i mej jeíhua tí'imuaxájtzi'i. —Ayej pu tiraata'ixaa a'íjna í Pilato.

⁵ Mí ajta a'ín Jesús, capu tí'itíj xajtaca'a. A'íj pu jín, caí a'ij rá'amitiejte'eca'a a'íjna í Pilato.

Pilato raatá'a a'íjna í Jesús ti huámi'ini

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38–19:16)

⁶ Ayej pu tí'ijri'irejca'a a'íjna í Pilato matí'ij me'ín tí'iyestehua'a. Tí pua'a mer-aatáhuavii í teite ti a'ín raatátuaani seíj ti aiteánami'i, ja'atí ti na'a í mej raatáhuavii, aj pu i raateátuaasin. ⁷ A'ájna já'ahua'a seica mú aiteánami'ihuaca'a í mej né'use'eca'a í u'uviernu jemi. A'ii mú huá'ucuii í teite. Ajta seíj a'ujna aiteánami'ihuaca'a ti ayén ántehuaa tijín Barrabás. ⁸ Aj mú mi e'iré'ene í teite í Pilato jemi. A'í mú autéjhuii mej raatáhuavii ti a'ín ayén huárini a'ímej jemi a'ij ti ye'í tí'ijri'ire.

⁹ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui neraatátuaani ne'íjna ti á'amuatajtuhuan pú'een, mú'een mi sej Israél jetze ajtémecan?

¹⁰ Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i a'iné a'íi pu ráamua'areeri'i mej rá'achueere'ecaa í Jesús a'íime í mej tihua'u'ajíte'e u teyujta'a. A'íj mú jín raatátui me'íjna í Pilato. ¹¹ Mí majta me'ín í mej tihua'u'ajíte'e u teyujta'a, a'íi mú raatá'a í ca'aníjra'a jeíhua í teite mej mi raatáhuavii a'íjna í Pilato ti a'ín huatátuaani a'íjna í Barrabás jetzen me'ecan í Jesús.

¹² Ajtahua'a ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné náarini nemíjna jemi, mi ti á'amuatajtuhuan pú'een, mi sej Israél jetze ajtémecan?

¹³ Aj mú mi ca'anín jín huajíjhuaca'a. Miyen tijín:

—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

¹⁴ Aj pu í Pilato ayén tijín:

—¿A'iné een jime'e? ¿Ti'itájni a'ij pua'a huáruu?

Matí'ij ráanamujri'i, jaítze'e mú ca'anín jín huajíjhuaca'a. Miyen tijín:

—Aútataichi cúruu jetze. —Yee mu'u titeejíjhuaca'a.

¹⁵ Ajta a'ín Pilato, a'íi pu raxí'eve'eca'a ti rí'i tihua'utá'an í teite. A'íj pu jín raatátuaa a'íjna í Barrabás. Ajta raata'ajtaca'a mej ra'iré'avajxi'ín a'íjna í Jesús. Aj pu ijtá'í hua'utátuii mej mi rá'utatan í cúruu jetze.

¹⁶ Matí'ij mi me'ín xantaaru'u ya'ujáj a'ájna ti te'ájta ti é'eche. A'uu mú ya'uteárujte já'ita'a ti u e'eráyaujta'a. Aj mú mi najími'íca tise'íj í seica, xantaaru'u. ¹⁷ Síicu'uri mú ru'ucáachejte ti pá'uvi'ín jín, raxú'umuavi'ime'ecaa. Majta curuun raateátaave ti tziicare'e jime'e cistíjhuaca'a. A'íj mú ra'avé'erujti'iri'i. ¹⁸ Matí'ij mi autéjhuii mej raatejívajra, yee cumu rí'i mú tiraatá'a. Miyen tijín:

—Ayajna ne'u. Temua'a pu í'ixi'epi'ín. Ché'e a'ateevi'i ti ruuri amíjna ti hua'atajtuhuan pú'een í mej Israél jetze ajtémecan. —Ayee mú tirá'uxieehuari'iri'i.

¹⁹ Majta ra'avé'evajxi án mu'úutze'en itz'íj jime'e. Majta ra'atétzímua'axi. Majta mú títunutaxi. Ayee cumu rí'i mú tiratá'acare'e. ²⁰ Matí'ij rá'uxieehuari'ira'a, aj mú mi rú'ijchuiiri'i a'íjna í síicu'uri ti pá'uvi'ín jín, raxú'umuavi'ime'ecaa. Matí'ijta mi ru'ucáachejte í síicu'ure'ara'an. Aj mú mi ya'ujáj mej mi rá'utatan í cúruu jetze.

Matí'ij rá'utatai í Jesús í cúruu jetze

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ A'ájna, sej pu hua'antinájcheca'a a'ujna a'u mej ye'evé'ejajsime'e a'íjna í Jesús. Ayee pu ántehuaa a'íjna í ja'atí tijín Simón. A'uu pu é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cirene. A'ii pu ya'upuáara'an a'íjna í Alejandro, ajtahua'a sej í Rufo. A'uu pu e'erájraa a'ájna já'ahua'a a'u ti caí ja'atí á'a é'eche. Tí'ij a'ín Simón hua'antinájcheca'a, a'íi mú huata'áj ti a'ín rá'anchueni cúrujra'an í Jesús.

²² A'uu mú ya'ujáj a'íjna í Jesús, a'ájna já'ahua'a, jirí jetze ti ayén téja'arájtehuaa hua'aniuuca jime'e tijín Gólgota. Gólgota, ayée pu huataújmu'a'a tijín Mí'ichí na'a jemi.

²³ Matí'ij mi raatanéste ti'ití nahuáj, cuaane'e ti ranaxca. Ayee mú ratamuá'amua a'íjna í cuaane'e tijín mirra. Ajta a'ín Jesús, capu ra'anti'í a'íjna í nahuáj.

²⁴ Matí'ij mi rú'ijchuiiri'i í síicu'ure'ara'an. Majta tiraacá'ari'iri'i í tí'icixure'ara'an. Matí'ijta mi rá'utatai í cúruu jetze. Aj mú mi ti'ihuaújmu'a'ití tetej jime'e mej mi ráamua'aree ja'atí ti raci'iti í c'ixure'ara'an í Jesús sej ajta sej. Ayee mú titeeré'ujpijta a'íjna í tí'icixure'ara'an.

²⁵ Pu'uri já'ita'a ujme'eca í xica matí'ij rá'utatai í cúruu jetze. ²⁶ Majta ti'ití taabla aúutatai cúruu japua. Ayee pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze í taabla í mej ti'ití jín jetzen te'ujpuá'ajte tijín: “Hua'atajtuhuan í mej Israél jetze ajtémecan.”

²⁷ Majta jamuan í Jesús, mehuá'utátaixi cúruu jetze hua'apuaca í nahua'ari mej pú'een. Sej mú a'utéjche í cúruu rí'iríinta'a pújme'en, majta sej á'utata'a pújme'en. ²⁸ Ayee pu'u éene'ecan jín araúraste a'íjna í niuucari ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. Ayen tijín: “Yee mú yá'umua'arejca'a tíj a'ij pua'a tí'itevijca'a.”

²⁹ Majta me'ín í mej á a'atánineica'a, mat'íj raasej, a'íí mú aicámu'uvajra mej caí rá'acu'uvejca'a. Ayee mú a'ij pua'a tí'ixajtaca'a tijín:

—¿Ni caí icu, mú'ee pe a'íín pú'een í pej nu'u raaté'uuna í teyuu, pajta nu'u huaíca xíca jetze rá'ajtaahua? ³⁰ Ijii mú'ee asej á japua huániuuchi pej pi caí huámi'ini. Acájra'a yeehui amíjna jetze mi cúruu. —Ayee mú tirá'axieehuasti'iraca'a.

³¹ A'í majta í mej tíhua'u'aíjte'e u teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, a'íí mú naíjmi'í rá'axieehuasti'iraca'a. Miyen tí'iruixaate'eca'a rujímua'a tijín:

—Amí pu ari huá'a japua huaniú í seica. Mí ajta, capu raay'íiti ti rusej rujapua huániuuni. ³² Amíjna ti nu'u i'í Círístu'u ti nu'u tatajtuhuan i tej Israel jetze ajtémecan, ché'e amín acájra'ani amíjna jetze mi cúruu tej ti raasej, tetá'aj té'antzaahuaten. —Ayee mú tí'iruixaate'eca'a.

Majta me'ín í mej jamuan huá'utatai í cúruu jetze, a'íí mú majta rá'uxieehuasti'iraca'a.

Jíme'en tí'ij Jesús huamí'í

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Tí'ij a'ájna teja'uré'ene a'atzaj tacuarixpua, aj pu i huateática'areca'a nainjapua í chuej a'uun ti huatacá'a u Israel. Ajta á'atee ti ayén huatíca'a já'ita'a tacuarixpua. ³⁴ Jíme'en pu'u teja'uré'ene a'ájna já'ita'a tacuarixpua, aj pu i Jesús ca'anín jín huajíhuaca'a runiúucajtze'en. Ayen tijín:

—¿Eloi, eloi, lama sabactani? —Ayee pu tiu'ujíhuaca'a.

A'íjna i niuucari, ayee pu huataújmua'a tijín: “Niya'upua, ¿a'iné een jín peneja'uhua'axi mú'ee, pej ní'ia'upua?” Ayee pu huataújmua'a a'íjna i niuucari.

³⁵ Seica í mej me'uun a'uté'uuca'a meráanamujri'í. Mat'íj mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Xaanamujri'í, a'íj pu huatajé a'íjna í Elías ti ajmí'í ti'itéveeca'a í Dios jemi.

³⁶ Aj pu i seij e'iré'ene rutiéchijmé'en. Ti'itíj pu autí ti u'urájtati. A'íj pu huateáru'une nahuáj jime'e ti antzíjvi'í. Tí'ij jí ra'antij'íci'e cijej jetze. Aj pu i a'íín rá'ajchui tí'ij Jesús ra'antiyé'en a'íjna jetze í ti'ití. Tí'ij ayén huaríj, aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í ja'atí tijín:

—Xaachú'eve'e. Tí pua'a yatanéjsin a'íjna í Elías ti ij ra'acájtuaani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁷ Aj pu i Jesús ca'anín jín huajíhuaca'a. Tí'ij jí huamí'í.

³⁸ A'ájna teyujta'a, ti'ití pu huatáviviijme'eca cixuri ti itzíjhua. Jíme'en pu'u huamí'í í Jesús, aj pu i já'ita'a acásuajtza'an a'íjna í cixuri. ³⁹ Ajta a'íín í hua'acapítan í xantaaru'u í mej anxíte ará'ase, áa pu a'utéveeca'a a'ájna vejlí'í ta'avé'enee a'íjna í Jesús. A'í pu ráanamujri'í a'íj ti ye'í tiu'ujíhuaca'a í Jesús. Ajta raasej a'íj ti ye'í tiu'umí'í. Aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í capítan tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'íi pu a'íín pú'eene'en í yaujra'an í Dios.

⁴⁰ Majta seica, á mu'u imuá a'uté'uu mejseíiraca'a a'íime mej 'uuca. Seij pu ayén ántehuaaca'a tijín María, ti Magdala é'eme'ecan. Ajta, seij ti ajta ayén ántehuaaca'a tijín María. Hua'anaana a'íjna í Jacobo ti cílieen, ajta a'íjna í José. Ajtahua'a seij 'íita'a huá'a jamuan pu a'utéveeca'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Salomé. ⁴¹ A'íi mú á'ujujhua'ane'eca'a í Jesús jamuan. Majta raatévaire'eca'a tí'ij a'íín a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a Galilea. Mé mu'iití mú majta a'uté'uuca'a í mej jamuan a'ujnéj a'ánna Jerusalén.

Mara'avá'ana me'íjna í Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Tí'ij huateáchumua'areca'a, pu'uri teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze mat'íj rí'í huaújruren. Yee ruijmua'a yee pu teja'uré'enejsin a'íjna xicájra'a mej jetzen ruse'upi.

⁴³ Aj pu i ja'atí a'uré'ene jemin a'íjna í Pilato. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'atí tijín José. A'uu pu já'ahua'a é'eme'ecantaca'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Arimatea. A'í pu ajta

huá'a jetze ajtème'ecan a'ñime í mej i'ijuéesi. Jé'ecan pu ve'ecán jín ti'itéveeca'a a'íjna í José. A'í pu ajta rachú'eve'eca'a a'íjna xicá'ra'a jetze t'í'ij Dios autéjcheni ti tiu'uta'aíjta nainjapua íiyen chaanaca japua. A'í pu uhuaté'ujca'ane í ru tzajta'a. A'uu pu a a'uteájrupi a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Pilato. Aj pu i rájhuaviiri'i ti a'ñin raatá'an ti ra'acájtini í Jesús, ti ari m'í'ichi.

⁴⁴ Ajta a'ñin í Pilato, jé'ecan pu a'ij te'utase'ij ti Jesús ari huam'í'i. Aj pu i raatajé í hua'acapítan í mej rá'utatai í cúruu jetze. Raata'íhua'uri'i ti pua'a ayén ti'ayájnaca'a ti ari huam'í'i. ⁴⁵ Aj pu'í a'ñin hua'acapítan ayén tiraata'ixaa ti ayén ti'ayájnaca'a. T'í'ij jí Pilato raatá'a a'íjna í José ti a'ñin ra'acájtini.

⁴⁶ T'í'ij jí á'uraa a'íjna í José ti cáxuri á'unanan ti r'í'en, ti naa tí'icuaina. Aj pu i ra'acájchuii a'íjna í m'í'ichi. T'í'ij jí ra'iré'e'ijcataca'a a'íjna jime'e í cáxuri. Ajta á'iyen a'uun ya'utéete a'ujna a'u mej ru'uré'ijche u tété'e í tetej tzajta'a. Ayee pu huar'íj, t'í'ij jí tetej aitéjmuaa ti sic'írara'a. ⁴⁷ Majta me'ñin í 'uuca, í María ti Magdala é'eme'ecan, ajta a'íjna María ti i'ináañajra'an a'íjna í José, a'í m'í' mu raase'ij a'u ti ye'etéete.

16

Jesús pu huatarúj huá'a tzajta'a í m'í'ichite (Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ T'í'ij mú á'ume a'íjna xicá'ra'a mé jetzen ruse'upi, a'ñime í 'uuca, a'íjna í María ti Magdala é'eme'ecan, ajta a'ñin María ti i'ináañajra'an a'íjna í Jacobo, ajta a'ñin Salomé, a'í m'í' mú ti'it'ij huánanai ti naa teáar'í'e, tu'upi a'ará'a. Mat'í'ij me'ñin huánanai, aj mú mi á'uju'un mej mi ra'acáameijra a'íjna í m'í'ichi. ² Yee ruijmua'ate'e yee, t'í'ij auchén e'iré'eneesime'eca í xica, a'úu mú a'ará'a a'u ti e'evé'enami'ihuaca'a. A'ij pu jetze p'í'it'irici í xica ta'amuájca í itieeri. ³ Ayee mú tiú'urihua'uraca'a t'í'ijn:

—¿A'ataqui se'ijta'a ya'anx'í'ra í tetej ti jín ujnámi'i í ti úucun tej ti uteárute?

⁴ Mat'í'ij mauj imuá e'evé'uju'uca'a meraase'ij ti pua'a a'ñin tetej caí ché'e aitéjmuaa. Temua'a pu ti'ive'ecaa a'íjna ti a'itémuaaca'a. ⁵ Aj mú mi a a'uteájrupi a'ájna ti a'úucun mat'í'ij m'í' se'ij huase'ij ti anú'ujcatii r'í'irí'inta'a. Temuaij pu p'í'irici a'íjna. T'í'it'ican pu te'ucáviijcaa unú'ujcatii. Naa pu ti'icuáinavi'i te'ucáviijcaa a'íjna í temuaij. Mat'í'ij m'í' temua'a je'íhua tiu'utátziin. ⁶ Aj pu i a'ñin ayén tihua'utá'ixaa t'í'ijn:

—Caxu tí'itzi'ine'e. Mú'een xu yá'uhuaunen se'ijna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, í ti á'utataihuaca'a í cúruu jetze. Capu yu'u já'ahua'a. Pu'uri huatarúj. Casi'i. Xaase'ij íiyen mej ya'ujté. ⁷ Sericu, setá'aj hua'utá'ixaate'en í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, seajta a'íjna í Pedro. Mú'een xu hua'utá'ixaate'en yee: “T'í' nu'u a'ñin amuacá' a'umé'e a'ame a'ánna Galilea t'í'ij hua'uchú'eve'en. Ayen che'atá na'a té'eme t'ij a'ñin ari tihua'utá'ixaa mej nu'u a'uun yé'eseijran.” —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í temuaij.

⁸ Majta me'ñin í 'uuca, temua'a mú tiú'ujviveeca'a, majta mej a'ij tité'ujmuaajca. Aj mú mi huiráruáachejraa. Camu majta ja'at'í huatá'ixaa, a'íné met'í'itzi'ine'eca'a.

Jesús pu huatase'ijre a'íjna jemi María ti Magdala é'eme'ecan (Jn. 20:11-18)

⁹ Ayee pu tiuju'ur'íj a'íjna xicá'ra'a jetze í ta'amuájca í itieeri t'í'ij a'ñin Jesús huatarúj ti tapuá'arijme'eca a'íjna xicaj jetze ti amuájca. Amuacá' pu huatase'ijre a'íjna jemi í María ti Magdala é'eme'ecan. A'íi pu a'ñin pú'ee'ne'en í mej tzajta'an se'ijre'eca'a í tiyáaru'use í mej aráhua'apua ará'axca ti hua'utamuarí í Jesús.

¹⁰ Ajta a'ñin María, a'í pu u á'ume ti tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'eca'a í Jesús, í mej ruxieemijte'eca'a a'íjna jime'e ti Jesús huam'í'i. Majta ruyeineca'a. ¹¹ Majta a'ñime, mat'í'ij ráamua'areeri'i ti ari nu'u a'ñin María raase'ij a'íjna í Jesús, camu rá'atzaahuat'e'eca'a.

Jesús huatasejre huá'a jemi í mej hua'apua, í mej jamuan á'ujuhua'ane'e
(Lc. 24:13-35)

¹² Tí'ij jí Jesús ajtahu'a huatasejre hua'apuaca jemi matí'ij me'uun aujú'ucaa a'ájna já'ahua'a a'u ti caí á'uchajta'a. Capu ché'e a'í'í pú'eene'en í mej amuacá ramua'ajcaa. Mí ajta, a'í'í pu pú'eene'en. ¹³ Matí'ij mi a'ucí'ij mej mi hua'utá'ixaate'en í seica. Camu majta huá'antzaahuante a'í'í mej í mej hua'apua.

Jíme'en í ti jín Jesús tihuau'íjca a'í'í mej í mej tiu'uta'ajti'ire
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Tí'ij ari jaítze'e huachúmua'ancaa, matí'ij huatéte'eca'a í meesa jetze í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase, ajtahu'a pu huatasejre a'í'ína í Jesús. Tí'ij jí hua'ajté'axi a'í'ína jíme'e mej ra'antánaamua í ruxíejniu'uca, ajta a'í'ína jíme'e mej caí té'atzaahuante'eca'a. Ajta hua'ajté'axi a'í'ína jíme'e mej caí huá'atzaahuante'eca'a í mej raasej tí'ij ari huatarúj.

¹⁵ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Sericu mú'een. Se'ucí'ixi'n nain japua í chaanaca. Setihua'utá'ixaate'e naíjmi'ica í teite a'í'ína i niuucari ti jín hua'irátuaasin. ¹⁶ A'atí ti rá'atzaahuante'e a'í'ína i niuucari, ajta huámua'í'ivijhua, Dios pu ru'irátuaasin. Mí ajta, ti pua'a ja'atí caí rá'atzaahuante'e í niuucari, a'í'í pu rajpuaíjtzi a'ame. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'í'ína í Jesús.

¹⁷ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee mú tiu'uyí'itihua'a muá'aju'u í mej té'atzaahuante'e. Neniúucajtze'e mú hua'utamuarite'esin í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite. Majta tí'ixaxa'ata'a muá'aju'u seica jíme'e í niuucari í mej caí xi raayí'iti. ¹⁸ Cu'ucu'use mú muari'en í mej tiú'uche'eveca í rumuájca'a jíme'e; me'ín cu'ucu'use camu a'ij huá'aruuren. Na'ari ti pua'a huá'ave'eri mua'antiyé'en, capu ajta a'ij huá'aruuren. Ajta ti pua'a me'ín hua'ajtamuarí'en a'í'í mej mej tí'icucui'i, majta mú rujni. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'í'ína í Jesús.

Jesús pu antíraa í júte'e, u ta japua
(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa í tavástara'a, a'í'ína í Jesús, aj pu i Dios ya'uví'iti u ta japua. An pu a'ujyeíjxi ri'irínta'a a'í'ína í Dios. ²⁰ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'eca'a, matí'ij mi a'ucí'ixi'n nain japua í chaanaca. Metihúa'a'ixaa nain jíme'e í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Ajta a'í'ín í tavástara'a, a'í'í pu hua'atéva'irihua'a. Ayee pu'u a'í'ín hua'atá'acare'e mej jaítze'e raayí'itihua'an caí méèj ja'atí. A'í'í mú jín ráamua'areeri'i í teite ti ayén ti'ayájnaca'a a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a me'í'ína í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'eca'a. Ayee pu upuá'araca'a í yu'uxari ti ayén ántehuaa tíjín Marcos.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Lucas jíme'en í Jesuciristu'u

I ti jín a'utéjche ti tiu'utaxáj

1-2 Mu'ití mú meri me'íjna jín autéjhui mej rá'usi#mua'an temua'a naa ti'itíj ti a'ij huaríj itejmi jemi, mej mi miyen titaatá'ixaate'en a'ij ti éene'e já'araa. A'ii mú a'ín pú'een í mej rují'i jín raaseíj, a'ii mú majta me'ín pú'een í mej tiu'utévai mej hua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan. A'íi mú majta me'uun a'uté'uuca'a tí'ij huataseíjre a'íjna í Jesús tíj na'a yú ti e'iré'ene. 3-4 A'íi mú majta raateájtuaa itejmi jemi me'íjna í niuucari.

Mí neajta inee, a'iné nu'uri á'atee nej niyen tí'inemua'ate temua'a naa ne'íjna jíme'e, ayée pu tiná'amitiejte'eca'a ineetzi ti í'ixi'epi'ín nej timuaata'íti'i yu'uxari jetze naíjmi'í tíj na'a ti'itíj ti a'ij huaríj pej pi ráamua'aree, mú'ee Teófilo, mi pej ve'ecán jín ti'itéjvee, pej pi piyen tiráamua'aree ti ayén ti'ayajna a'ij mej meri timuaatá'ixaa.

Tí'ij nu'u a'ín ti tí'ivaire'e, a'í pu nu'u raataxájtaca'a ti nu'u nu'ihuan a'íjna í Juan ti tí'itemua'íhuan

5 Tí'ij a'ín Heródes auj ti'itéveeca'a rey jíme'e tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, áa pu já'ahua'a e'echéjme'e seíj ti tí'ivaire'e teyujta'a. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Zacarías. A'ímej jetze pu ajtémecan Abiatar mej jetzen huanéj. Ajta a'ín íra'ara'an, ayée pu ántehuaaca'a tíjín Elizabét. Ajta, a'ín, a'ímej jetze pu ajtémecan Aaron mej jetzen huanéj.

6 Rí'i mú tí'itete'itesta'a í Dios jemi a'íime í mej hua'apua. Nain mú jín te'araúraste í ti tiu'uta'ajtaca'a í tavástar'a, ajta í ti jín tihua'íjca. Capu ti'itíj a'ij huá'aturaate'eca'a. 7 Mí majta, camu seíj tiyáujca'a a'iné capu ché'e rí'írístaca'a ti Elizabét tiyáuj á'ara'ani, a'iné mu'uri jeíhua váujscira'icaa a'íime í mej hua'apua.

8 Ayee pu'u ja'anáj tiráaru a'íjna tí'ij auj ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi a'íjna í Zacarías, tí'ij raací'i ti tiu'utévaire'en u teyujta'a seica jamuan mej tiraatámua'ívejte'en í Dios. 9 Matí'ij mi ra'antíhua'u me'íjna í Zacarías ti ij a'ín uteárute u teyujta'a tí'ij a'uun cuaane'e huátaira í tavástar'a jemi a'ij mej tí'ijr'írejca'a. 10 Tí'ij ari teja'uré'ene a'atzej mej pua'a ratá'iraca í cuaane'e, áa mú e'etiú'uuca'a í teite á pua'acié, meténiiusime'e í Dios jemi.

11 Aj pu i seíj huataseíjre í Zacarías jemi tí'ij a'uun teyujta'a unú'ujveeca'a. A'uu pu rí'írínta'a pújme'en a'utéveeca'a a'íjna jetze mej japuan ratá'iraca í cuaane'e a'íjna í tevi ti huataseíjre í Zacarías jemi. 12 Tí'ij raaseíj, temua'a pu tiu'utátziin a'íjna í Zacarías. Jé'ecan pu rátziine'eca'a.

13 Ajta a'ín ti huataseíjre, a'úu pu ta japua tí'ivaire'eca'a í tavástar'a jemi. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Zacarías, capej tí'itziine'e. Dios pu ráanamujri'í a'ij pej tiu'utéjniu í jemin. Ayee pu hui té'eme íjii, mi sej naíjmi'í, a'íjna í Elizabét, a'í pu tiyáuj a'ame mú'eetzi jemi. Ayee pu nu'u ruxe'eve'e pej nu'u piyen tiraatámua'ati tíjín Juan.

14-15 Jé'ecan rí'i timuaatá'asin, pajta huatá'atemua'ave'esin pe'íjna jíme'e í pa'ari'í. Majta í teite, jeíhua mú huataújtemua'ave'esin me'íjna jíme'e tí'ij huanú'ihuan í pa'ari'í, a'iné ve'ecán pu jín ti'itevé'e a'ame í tavástar'a jemi. Ché'e nu'u caí nahuáj ye'e nusu tejuin. Tí'ij hui huanú'ihuan ti yú auca'ití a'ame, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu jetzen ru'uté'aa. 16 Ayee pu ca'aníjra'a hua'utá'asin mu'licáca a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan mej mi majtáhua'a raataxí'eve'en í ruvástara'a í Dios í mej mejmí'í mé rúurie.

17 A'í pu hui amuacá huamé'e a'ame caí í tavástar'a. Ayee pu che'atá na'a a'íjna jetze pu araujca'anée a'ame í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tíj a'ín te'araújca'anejca'a

í Elías a'íjna ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ajta ayée pu che'atá na'a te'entiújmua'aréere a'ame tíj te'entiújmua'areereca'a í Elías. A'í pu rí'i huá'aruuren a'ímej í mej huá'avaujsimua'a pú'een í tí'iríi mej mi majtáhua'a hua'utaxí'eve'en í ruyaujmua'a. Majta a'íme í mej caí huá'atzaahuat'e í ruvaújsimua'a, a'í pu rí'i huá'aruuren mej mi miyen rí'i mé titeumuámua'aree muá'ara'ani matíj a'íme í mej rí'i tí'teteite. Ayee pu huárini tí'ij rí'i huá'uruuren í teite mej mi ra'ancuré'evi'itin í tavástar'a. —Ayee pu'u tiraata'ixaa.

¹⁸ Aj pu i Zacarías ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna ti jemin huataseíjre tíjín:

—A'iné ye'lí tí'irí'iri nej ráamua'aree ti pua'a ayén ti'ayajna nusu caí, a'iné nu'uri vástacira'i inee. Ajta, a'íin ti nee jamuan, pu'uri ajta ucarij.

¹⁹ Aj pu i a'íin ti tí'ivaire'e í tavástar'a jemi, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Ayee nu ántehuaa inee tíjín Gabriel. A'uu nu a'utéjvee Dios ti é'eseijre'e. A'í pu neja'uta'íteca'a nej yetanén, nej ni timuá'ixaate'en ne'íjna jime'e í niuucari í pej jín huatá'atemua'ave'esin.

²⁰ Tíj íjii, í pej caí té'antzaahua a'ij nej timuaatá'ixaa, capej ché'e ataniúuve'e pua'amé. Ni capu ché'e rí'iríista a'ame pej tiu'utaxáj ti yú auca'ití a'ame ajta na'a caí huanú'ihuan í pa'arí'i. Aj pu araúastejsin a'ij nej timuaatá'ixaa. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Gabriel.

²¹ Majta me'ín í teite, méjchu'eve'eca'a me'íjna í Zacarías a'atzaj ti huiráame u teyujta'a. Ayee mú tí'iru'ihua'uraca'a a'iquí 'een jín ari á'atee ti mú anú'ujvee. ²² Tí'ij jí xaa huirájraa. Tí'ij huirájraa, capu ché'e rí'iríistaca'a ti tiu'utaxáj. Ayee pu'u rumuájca'a jín tihuá'a'ixaate'eca'a a'iné capu ché'e rí'iríistaca'a ti huatániuni. A'íj mú jín ráamua'areerí'i ti tí'itíj huataseíjre í jemin u teyujta'a.

²³ Tí'ij ra'antipua'ajte ti raací'i ti tiu'utévaire'en u teyujta'a, tí'iquí á'uraa í ruche. ²⁴ Tí'ij jí autájucataca'a a'íjna í ra'ara'an í Elizabét. Aj pu i huatéúravaataca'a a'ujna u ruche. Ayee pu á'atee ti caí huiráaye'icaa í ruchi'itá a'achú cumu anxíj máxcira'i jime'e. ²⁵ Ayee pu tí'imua'ajca tíjín:

—Tavastara'a pu hui ayén náaruu ineetzi. Pu'uri ayén tira'aránajcheca'a ayén náaruuren nej ni caí ché'e tí'itevi'ira'a í teite jemi ne'íjna jime'e nej caí tiyaúj ná'ara'ani.

Tí'ij nu'u a'íin ti tí'ivaire'e u ta japua, a'í pu nu'u raataxájtaca'a ti nu'u nu'ihuan í Jesús

²⁶ Tí'ijta tejauumé'eca arájsevi máxcira'i, Dios pu raata'íteca'a a'íjna í Gabriel ti u a'atanén a'ujna Nazarét, chajta'a ti jetzen ajtéme'ecan a'úu ti huatacá'a Galilea. ²⁷ Raata'íteca'a ti u a'atanén áa ti é'eche a'íjna í María í ti ari tímua'a huatéviche'esin a'íjna jamuan í José, a'íj ti jetzen huanéj í David teecan. Capu xi ja'ati jamuan huáhuui a'íjna í María.

²⁸ Tí'ij jí a'uun a'uteájrupi a'u ti é'eche. Aj pu i a'íin ti tí'ivaire'e í tavástar'a jemi, ayée pu tiraatateújte tíjín:

—Aja'imí, María, mi pej Dios jemi te'ancuré'asin. Tavástar'a pu á jemi huatéjvee.

²⁹ Jé'ecan pu utéevatzi í tzajta'an tí'ij ayén tiraata'ixaa. Jéihua pu tí'imua'ajca a'iquí huataújmua'a í niuucari ti raataxájtaca'a.

³⁰ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati tíjín:

—Capej tí'itzi'ine'e, María. Mú'ee pe rí'i raatá'a í Dios. ³¹ Mú'ee pe a'utájucata. Mú'ee pe tiyaúj pua'amé, teáatacan. Ayee pej raatámua'ati tíjín Jesús. ³² Ajta, a'í pu ve'ecán jín tí'itevé'e a'ame. Ayee mú hui majta raatamuá'amuat'e muá'aju'un tíjín Yaujra'an í Dios ti nain jín antiújmua'aree. Ajta, Dios ti ta'ivástar'a, a'í pu raatá'asin ti te'enteároute a'íjna jime'e ti David teecan jín tí'iteveeca'a. ³³ Ajta a'íin pu tíhua'uta'ajte'esin tíj na'a rusén jime'e a'ímej jemi í mej Jacobo jetze huanéj. Ajta capu ja'anáj íra'antipua'ari ti a'íin tíhuaíte'e a'ame. —Ayee pu'u tiraata'ixaa.

³⁴ Tí'ij jí ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í María tíjín:

—A'iné tí'irí'iri ti ayén teja'uré'enen a'iné canu ja'anáj teáata'a jamuan huáhuui.

³⁵ Ajta a'íin ti tí'ivaire'e í ta japua, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—A'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu á jetze rávajtzi. Ajta a'íjna jime'e ti muaacánajsin, a'í pu jín, a'íjna í pa'arí'i ti nu'ihuan, tavástar'a pu huatéura'ate'esin. Ayee mú majta raatamuá'amuante'e muá'aju'un tijín Yaujra'an í Dios.

³⁶ Ajta a'ín a'ihuáara'a, a'íjna í Elizabét, a'í pu hui tiyaúj a'ame tíj ajta ari ucarij. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín yee ti caí ché'e rí'irí tiyaúj á'ara'ani. Mí ajta, pu'uri á'atee arájsevi máxcira'i ti autájuca.

³⁷ Ayee pu'u, a'iné nain pu tí'irí'iri í Dios jemi. Capu mé'e é'e ti'itíj ti muári'eri í jemin.

³⁸ Tí'ij jí María ayée tiu'utaniú tijín:

—Nain nu jín tiraatévaire'esin í nevástar'a. Ché'e ayén teja'uré'ene a'ij pej peri tinaatá'ixaa. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í María.

Tí'ij jí á'uraa a'íjna í ti tí'ivaire'e í ta japua.

María pu nu'u rúumuaarin í Elizabét

³⁹ A'ájnámua, ca'anacan pu á'ume í María já'ahua'a chajta'a jetze jirí ti e'evé'eca a'úu ti huatacá'a u Judea. ⁴⁰ Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'u ti é'eche a'íjna í Zacarías. Tí'ij jí a'uteájrupi u chí'ita, aj pu i raatateújte a'íjna í Elizabét.

⁴¹ Ajta a'ín í Elizabét, tí'ij ráanamujri'i ti raatateújte í María, tí'iquí huataújruureajxi í pa'arí'i í jucaatze'en. Tí'ij jí a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, jemin pu huatéájturaa í Elizabét jemi. ⁴² Tí'ij ayén huaríj, Elizabét pu a'ujca'anécan jín raatá'ixaa a'íjna í María. Ayen tijín:

—Dios pu rí'i timuaatá'a mú'eetzi mecaí í seica í 'uuca. Ajta pu rí'i tiraatá'a í pa'arí'i ti arájca í muá'ajucaatze'e.

⁴³ '¿A'iné ti i Dios ayén rí'i tinaatá'a ti ayén mú a'uvé'emej neetzi jemi í náànajra'an í nevástar'a? ⁴⁴ Jíme'en nu'u ráanamujri'i pej naatateújte, aj pu i huataújruureajxi í pa'arí'i ti arájca í nejucáatze'e. A'í pu huataújtemua'ave.

⁴⁵ Rí'i pu timuaatá'a a'iné mú'ee pe rá'atzaahuante'e ti ayén araúrasten a'ij ti tavástar'a timuaatá'ixaa. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Elizabét.

⁴⁶ Ajta a'ín í María, ayée pu tiu'utaniú tijín:

Jé'ecan pu rí'i tinaateájtuaa í ne tzajta'a í nevástar'a.

⁴⁷⁻⁴⁸ Ajta nexiéjniu'uca pu rutémua'ave'e í Dios jemi ti nu'irájtuaa a'iné a'í pu ramua'areereca'a í nej caí a'ij tí'ijviicua'i, inee i nej ravaire'e.

Ijii ti yú auca'ití a'ame, naíjmi'i í mej teemua, ayée mú tiu'utaxájta neetzi jime'e yee Dios pu rí'i tinaatá'a.

⁴⁹ Ayee mú tí'ixáata muá'aju'u me'íjna jime'e tijín pu'uri Dios jeíhua ayén tí'itíj jín náaruu ti í'irí'en a'íjna jime'e í ti raayí'iti í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

Ché'e rí'i mé'e tejjuá'a á'ara'ani í ti jín ántehuaa.

⁵⁰ A'í pu huá'acu'uve naíjmi'ica í teite a'achú mej caj pua'amé í mej rá'aste.

Tíj mena'a mej amuacá huataseíjre, ti yú auca'ití a'ame, a'í pu huá'ancu'uvajxi'isin.

⁵¹ Ve'ecán pu jín tiu'umuáriej í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

A'í pu hua'antimuá'iti a'ímej í mej á'ujtzaahuante'e í rutevij jime'e.

⁵² Ajta a'íime í mej tí'ajta, a'í pu huá'arí'iri'i í mej jín títetaté'eca'a.

Mí majta a'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, a'í pu tihua'anteárujte ve'ecán jime'e.

⁵³ Ajta a'íime í mej tiejcuca'a, a'í pu rí'i tihua'utá'a tí'itíj jime'e ti rí'en.

Majta a'íime í mej chíjteaani pú'een, a'í pu hua'uta'íteca'a mej á'ucíne mecaí tí'itíj anú'a'in.

⁵⁴ A'í pu hua'utévai a'ímej í mej Israel jetze é'eme'ecan, a'íime í mej ravaire'e.

A'í pu ra'utámua'areeri'i í ti jín te'ataújratziiri'i nu'u huá'ancu'uvajxi'in tíj na'a rusén jime'e a'ímej í mej Abraham jetze airáne.

⁵⁵ Ayee pu tiuju'uríj a'ij ti ajmí'i tihua'utá'ixaa a'ímej í tavaújsimua'a teecan.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í María.

⁵⁶ Ajta, a'íin í María, a'úu pu á a'uteájturaa a'achú cumu huaíca máxcira'i jamuan í Elizabét. Tí'ij jí á'uraa í ruche.

Tí'ij nu'u ari huanú'ihuaca'a a'íjna í Juan

⁵⁷ Tí'ijta teja'uré'ene ti tiyaúj á'ara'ani í Elizabét, teáatacan pu tiyaúj já'araa. ⁵⁸ Majta í teite í mej vejli'i antachéejme'ecaa, majta ihuáamua'ame'en í pa'ari'i vaújsimua'a, a'íi mú curé'ecijxi matí'ij ráamua'areeri'i ti rá'ancu'uvajxi í tavástar'a. Aj mú mi huataújtemua'ave í jemin.

⁵⁹ Tí'ij tejauumé'eca aráhuaica xica jetze ti huanú'ihuaca'a, a'íi mú á'uju'un mej mi ra'antisíjche í naviira'an í pa'ari'i. Majta, ayée mú raatamuá'amuacujca'a tíj ántehuaaca'a í táàtajra'an í pa'ari'i. ⁶⁰ Ajta a'íin náànjra'an, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Capu ayén ántehuaa a'ame tíjín Zacarías, ayée pu'u ántehuaa a'ame tíjín Juan.

⁶¹ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—A'iné ti i. Capu mé'e ja'ati ti ayén ántehuaa ti ajtémecan mú'ejmi jemi.

⁶² Matí'ij mi rumuájca'a jín raata'íhua'uri'i í táàtajra'an mej mi ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'ijxe'eve'e ti ayén ántehuaa á'ara'ani.

⁶³ Ajta a'íin táàtajra'an, a'íi pu tí'itíj taabla hua'utáhuaviiri'i ti jetzen ra'uyú'uxan a'ij ti ántehuaa a'ame. Aj pu i ayén tira'utéyu'uxaca'a tíjín: “Ayee pu ántehuaa tíjín Juan.” Jé'ecan mú naa rí'i tira'utasej í teite.

⁶⁴ Jíme'en pu'u ayén tira'utéyu'uxaca'a, aj pu i huatári'iristareca'a ti tiu'utaxáj. Tí'ij i a'utéjche ti huatéjniuuni í Dios jemi; rí'i pu tiraatá'aca. ⁶⁵ Tí'ij ayén tiuju'uríj, jé'ecan pu utéevatzi í huá'a tzajta'a a'ímej í mej á vejli'i antachéejme. Ajta nainjapua a'uun ti jirí a'ucaíjme, Judea ti jetzen ajtémecan, jeíhua mú tí'iru'ixaate'eca'a a'ij ti tí'ití huaríj.

⁶⁶ Ja'ati ti na'a ti ráamua'areeri'i, ayée pu tí'ihua'uca'a tíjín:

—¿Tí'itaqui pu'éene'e a'ame a'íjna í pa'ari'i?

Ayee mú tí'ihua'uca'a, a'iné tavástar'a pu ravaire'eca'a í pa'ari'i.

Chuíicare'ara'an í Zacarías

⁶⁷ Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, Zacarías pu jemin huateájturaa, í ti táàtajra'an pú'een í pa'ari'i. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan. ⁶⁸ Ayen tíjín:

Miche'e rí'i tiraatá'an í tavástar'a, í huá'a Dios a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, a'íjna jime'e ti ari huatasejre, ajta ari hua'irájtuaa í ruteftestemua'a.

⁶⁹ A'íi pu hui sej te'enteároute, sej ti huá'a jetze ajtémecan í teitestemua'ame'en í David teecan.

A'íi pu tu'irátuaasin itejmi í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

⁷⁰ Ayee pu Dios ajmí'i te'ataújratziiri'i.

Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'íime í ti Dios huateúra'ate.

⁷¹ Ayee pu hui huaríj ti ij tu'irájtuaani, mej mi caí taamuá'itín a'ímej í mej tájcha'íire'e, naíjmi'i a'achú mej pua'amé í mej caí tasejracu.

⁷² Ayee pu ajta huaríj ti ij hua'acu'uvée í tavaújsimua'a teecan,

ajta ti ij ra'utamua'aree í niuucari ti hua'utá'a tzáahuati'ira'a jime'e, ti mé'e jauu'á'a í ti jín tí'ihuaúrijca.

⁷³⁻⁷⁵ Ayee pu te'ataújratziiri'i tzáahuati'ira'a jime'e a'íjna jemi í tayá'upuaci'i, a'íjna í Abraham teecan,

ti ij tu'irájtuaani a'ímej jemi í mej tájcha'íire'e, mej mi caí ta'antipua'ajte'en,

tej tij raatévaire'en tej caí tí'itziíne'e,

tej ti tiyen urarí'ene'e tá'ara'ani í tatzajta'a,

teté'aj tiyen xí'epi'in rijcaa í Dios jemi nain xicaj tzajta'a, a'achú tej pua'a á'ateeri.

⁷⁶ Pajta mú'ee niyauj, ayée mú muaatámua'atzi tíjín Tí tí'ixaxa'a a'íjna jetze me'ecan í ti nain jín antiújmua'aree.

A'iné mú'ee pe amuacá huamé'e pua'amé caí í tavástar'a patá'aj rí'i huá'uruuren í teite.

77 Mú'ee pe tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í teitestemua'ame'en í tavástara'a a'ij ti a'ín tihua'irátuaasin,
a'íjna jime'e ti tihua'utá'uuni'ira í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

78-79 Ayee pej rini a'iné jé'ecan pu tá'acu'uve í taDioj.

Amí pu yé ve'ecánejsin íyen chaanaca japua tí'ij táamuaare itejmi.

A'uu pu hui nain xicaj tzajta'a tátzave'e a'ame ti ij huanéeri'icí á'ara'ani temua'a naa a'ímej jemi í mej huachéjme tíca'amiste'e,
a'ímej jemi í mej tí'tziine'e a'ájna xicájra'a mej jetzen cui'ini, mej yee cumu tíca'amiste'e mú seijre'e.

A'í pu ajta taatá'itira tej tí rí'í tí'itechejca.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Zacarías.

80 Ajta a'ín í pa'ari'i, a'í pu huavé'ese. Ajta ru tzajta'a huateújca'ane. A'uu pu é'echejca'a a'u ti caí mé'e é'e tí'tíj ajta na'a caí huatasejre'en jéjre'e a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtémecan.

2

Tí'ij nu'u ari huanú'ihuaca'a a'íjna í Jesús

(Mt. 1:18-25)

1 A'ájná'imua, tí'ij a'ín tí'itéveeca'a í rey jime'e a'íjna í Augusto ti ajta ayée ántehuaaca'a tíjín César, a'í pu tíraata'aíjtaca'a mej mí ahuaújyu'uxan mej mí hua'uté'itien naíjmi'ica mej a'uun a'uchéjme tíj na'a a'u ti tejé'ajta. 2 Ayee pu tiu'uríj tí'ij auj Cirenio tí'itéveeca'a tajtuhuan jime'e a'ájna u Siria. A'í pu a'ín pú'eene'e ti hua'uta'íteca'a í mej amucaí hua'uté'itíee. 3 Majta me'ín í teite, naími'í mú a'ucíjxi a'u mej é'eme'ecan mej mí a'ahuaújyu'uxa.

4 A'íj pu jín, a'ín José pu huirájraa a'ujna Nazarét, Galilea jetze ti ajtémecan. A'uu pu a'ará'a u Judea, chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Belén. A'uu pu ja'unú'ihuaca'a a'íjna í David teecan, a'íjna ti ajmí'í tí'itéveeca'a í rey jime'e. A'iné a'íj pu jetze huanéj a'íjna í José, a'íj pu jín a'uun á'uraa. 5 Ajta pu a'ín á'uraa í María a'íjna jamuan í José ti ra'ancuré'evi'iti. Ajta a'íjna í María, pu'uri autájucaca'a.

6 A'uu mú a'uté'uuca'a tí'ij teja'uré'ene í xica ti jetzen huanú'ihuaca'a í pa'ari'i. 7 A'íj pu jín tiyaúj já'araa amucaícan jime'e. Teáataca'a í pa'ari'i. Cíxuri pu jín racá'ijcataca'a tí'ij huanú'ihuaca'a. A'íj pu jetze ra'atéete tí'tíj jetze cíyey ti atécun a'u mej ye'emuaate tejé'ecua'aca a'iné camuché'e ú'uvejricica'a cuaartu tzajta'a mej me'uun a'uteárute.

I mej nu'u cáne'axi tisejrac'a

8 A'ujna vejli'í u Belén, seica mú a'uté'uuca'a cáne'axi mej tisejrac'a. A'uu mú e'etáxa'iirihua'a huá'a jamuan. 9 Tí'ij jí sej pu huatasejre ti ta japua tí'ivaire'e tavástara'a jemi. Jime'en pu'u huatasejre, aj pu í a'ín tavástara'a á e'etatáztavajraa huá'a jemi í mej e'ejteí. Majta me'ín cáne'axi mej seire'e, temua'a mú jeíhua tiu'utátziin. 10 Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'íjna ti ta japua tí'ivaire'e tíjín:

—Caxu tí'tziine'e. Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej neatá'aj niuucari amuaatá'ixaate'en í sej jín huataújtemua'ave'esin jeíhua, ti tí'ivaire'e a'ame para naíjmi'ica jemi.

11 'Ijii, a'ájna chajta'a David teecan ti jetzen é'eme'ecan, mú'ejmi jime'e pu hui ja'unú'ihuaca'a a'íjna ti amua'irátuaasin. A'í pu a'ín pú'een í Cirístu'u, í tavástara'a, a'íjna ti Dios ra'antíhua'u.

12 'Ayee xu éeni'icí'e ramua'aréeren a'ij ti éene'e a'ín pú'een. A'uun xu yé'eteuni í pa'ari'i, cíxuri jín caícatzi'ihua. A'uu pu araca'ití a'ame cíyey jetze ta'atécun, ye'emuaate mej jetzen té'ecua'aca.

13 Jíy'eitzi mú jín jeíhua huatasejre a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e me'íjna jemi í sej. Matí'ij mí naíjmi'í rí'í tiraateájtuaa í tavástara'a. Ayee mú tiu'uxájtaca'a. 14 Míyén tíjín:

Tiché'e rí'i tiraatá'an í Dios ti huápi'i naa seijre'e í ta japua.

Ajta íiyen chaanaca japua, miché'e rí'i tí'itechéjme'eni í teite í ti Dios rí'i tihua'utá'asin. Ayee mu'u tiu'utaxájtaca'a.

¹⁵ Matí'ij mi a'ucíj a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e. Majta me'ín í mej cáne'axi tiseíjraca'a, ayée mú tiu'utaú'ixaa tíjín:

—Tiché'e u á'uju'un a'ujna Belén tetá'aj ya'useíj a'íjna a'ij ti huaríj í ti taata'ixaa í tavástarara'a.

¹⁶ Matí'ij mi ca'anacan u á'uju'un. A'uu mú yá'uteu me'íjna í José, majta María, majta í uneeca'i. A'uu pu cíyey jetze aráca'atii, ye'emuaate mej jetzen té'ecua'aca. ¹⁷ Matí'ij raaseíj í pa'arí'i, aj mú mi hua'utá'ixa í teite a'ij ti a'ín tihua'utá'ixaa ti huá'a jemi huataseíjre, a'ij ti tihua'utá'ixaa a'íjna jime'e í pa'arí'i ti huanú'ihuaca'a.

¹⁸ Majta me'ín í mej huá'unamuajri'i a'ij mej tí'ixajtaca'a a'íime cáne'axi mej tiseíjraca'a, naími'i mú rí'i naa tihua'utaseíj.

¹⁹ Ajta a'ín í María, a'íi pu rú'avaataca'a í ru tzajta'a. Jéihua pu tí'imua'ajca a'ij ti tí'ití huaríj huá'a jemi. ²⁰ Matí'ij mi a'ucíj a'íime cáne'axi mej tiseíjraca'a. Jé'ecan maújtemua'ave'e í Dios jemi, majta rí'i tiraatá'a niuucari jime'e a'íjna jime'e í mej ráanamujri'i, majta í mej raaseíj. Naími'i pu ayén teja'uré'ene a'ij ti tihua'utá'ixaa í tavástarara'a.

Mej nu'u u ye'utaseíjrataca'a í Jesús u teyujta'a

²¹ Tí'ijta tejauumé'eca aráhuaica xica jetze, tí'ij i teja'uré'ene í xica mej jetzen ra'antisíjchi í naviira'an í ti jetzen te'evi'i í pa'arí'i. Matí'ij mi miyen raatamuá'a tíjín Jesús, tíj ayén amuacaícan tiraata'ixaa a'íjna í seíj ti ta japua tí'ivaire'e.

²² Tí'ijta ari teja'uré'ene ja'anáj matíj pua'a í'ihuaca a'ij ti ye'í té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, matí'ij mi me'ájna ya'uví'ití me'ájna Jerusalén mej mi u ya'utaseíjrata í pa'arí'i u teyujta'a í tavástarara'a jemi. ²³ Ayee mú huaríj, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín: “Ayee pu tiú'ujxe'eve'e mej ya'utaseíjrata í tavástarara'a jemi naíjmi'ica a'achú mej pua'améca í mej amuaaté'ee muaanúnu'ihuaca'a í tí'irí í mej teteca.”

²⁴ Majta tiu'utamuaí'ivejtan a'ij ti ajta té'eyu'usi'i a'íjna jetze ti jín tihuá'u'itíiri'i í tavástarara'a. Ayen tíjín: “Miche'e hua'apuaca huatámuai'ivejta í cucuí'ise na'ari hua'apuaca í jáamua'ise.”

²⁵ A'ájná'imua, seíj pu a'uun e'echéjme'e a'ájna Jerusalén. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Simeón. Rí'i pu tí'ití'ijcha'íca'a í Dios jemi. Ajta jeíhua pu rá'astejca'a í ruye'irá. A'íj pu tí'ijchu'eve'eca'a a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen Dios huá'ancu'uvajxi'isin a'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu jemin huateájturaa.

²⁶ A'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayén tiraata'ixaa ti nu'u caí mi'ini caí xi huataseíjre'len í Ciríistu'u, ti tavástarara'a ye'uta'ítí'i. A'íi pu nu'u Simeón raseijran. ²⁷ Tí'ij jí í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a raatá'a a'íjna í Simeón ti a'uun a'atanén u teyujta'a a'u ti e'eráyaujta'a. Majta me'ín í vaújsimua'ame'len í pa'arí'i, a'úu mú majta a'ará'a u teyujta'a mej mi miyen ráaruuren í pa'arí'i a'ij ti tiú'ujxe'eve'e mej mi ra'ará'asten í ruye'irá. ²⁸ Aj pu i a'ín Simeón ra'ancuré'echuí a'íjna í pa'arí'i. Tí'ij jí rí'i tiraatá'a í Dios tíjín:

²⁹ Nevástarara'a, pu'uri rí'irí pej naatá'an nej nexiéehua huámi'ini,

a'iné pepu'uri ra'ará'aste a'íjna í pej jín te'atá'aratzíiri'i ineetzi jemi i nej muavaire'e.

³⁰⁻³¹ A'iné nejí'i nu jín raaseíj a'íjna í pej jín tu'irátuaasin,

a'íjna í pej yen raateájtuaa metí'iseíjraca'a naíjmi'i í teite a'achú mej pua'amé yen huachéjme íiyen chaanaca japua.

³² A'íi pu hua'atátzavi'ira a'ame temua'a naa a'ímej í mej caí Israel jetze ajtéme'ecan mej mi caí ché'e miyen 'eene'len matíj a'íime í mej huachéjme tíca'amiste'e.

Ajta a'ñi pu hui ve'ecán jín tihua'uta'ájt'esin í á'ateitestemua'a, a'ñime í mej Israél jetze ajtème'ecan.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ñjna í Simeón.

³³ Jé'ecan mú naa rí'i tira'utasej í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i a'ñjna jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í pa'ari'i jime'e. ³⁴ Tí'ij jí Simeón rí'i tihua'uteájtuaa. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í María, í náànajra'an í pa'ari'i tijín:

—Casi'i, ayée pu tiú'uxi'epi'intari'ihuaca'a ti a'ñjna pa'ari'i jime'e. Mu'iití mú ve'ecán jín tite'enteárutixi'isin a'ñime í mej Israél jetze ajtème'ecan, ajta mu'iicáca pu té'ari'ira í mej jín títetateí. A'ij xu jín siyen tiráamua'aree ti ayén té'eme a'ine jeíhua mú ratíti.

³⁵ 'Ayee pu té'eme tí'ij mé jéjre'e seijre'e a'ij mej tí'imua'atze í teite mému'iití. Ajta mú'eetzi, ayée pu che'atá na'a tímu'uhuatacu'ini í á'a tzajta'a cumu ti ja'ati mua'antéjtzeti nahuaa jime'e. —Ayee pu tiraata'ixaa.

³⁶ Sej pu ajta vejli'i huatéveeca'a ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. 'fita'a pu pú'een ti ayén ántehuaa tijín Ana. Pu'uri ucarij. A'ñi pu yaujra'an pú'een a'ñjna í Fanuel, í ti Aser jetze ajtème'ecan. A'ñjna í 'fita'a, ayée pu á'atee ti víiche'e a'achú cumu aráhua'apua nine'ira'a. Tí'ij jí huam'í'í í cína'ara'an. ³⁷ Tí'ij jí ruséjta já'araa. Jéíhua pu ari á'atee ti ayén rusej. Ajta pu'uri ayén ucarij na'a cumu muáacuate japuan muáacua nine'ira'a. Capu ajta ja'anáj huiráaye'icaa u teyujta'a sino a'úu pu rí'i tiratá'acare'e í Dios jemi nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a. Ajta pu rú'itzi'ive'eca'a, ajta téniúuve'e í Dios jemi.

³⁸ Jíme'en pu'u raatapuá'ajta'a í Simeón ti tiu'utaxájtaca'a, aj pu i a'ñn a'uré'ene a'imej jemi. Tí'ij jí rí'i tiraatá'a í Dios. Tí'ij jí a'utéjche ti hua'utá'ixaate'en í teite a'ñjna jime'e í pa'ari'i. A'ñime í teite, a'ii mú a'ñn pú'een í mej rachú'eve'eca'a ti Dios hua'irájtuaani naími'i a'uun mej Jerusalén huachéjme.

Mej nu'u huaré'aci u Nazarét

³⁹ Majta me'ñ í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i, matí'ij nain jín te'ará'aste a'ij ti té'eyu'usilí a'ñjna jetze ti jetzen tihua'u'itíiri'i í tavástara'a, matí'ij mi a'ucj a'ájna já'ahua'a Galilea. A'uun mú a'utanéj u Nazarét, a'u mej é'eme'ecan. ⁴⁰ Ajta a'ñn í pa'ari'i, a'ñi pu huavé'ese, ajta huateújca'ane. Jé'ecan pu rí'i mé teúumua'arejca'a. Ajta pu Dios rí'i tiratá'acare'e.

Pa'ari'i ti nu'u a'uun e'irácacii u teyujta'a

⁴¹ Majta a'ñime í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i, tí'ij pí na'a nine'ira'a jetze, a'úu mú a'atánineica'a a'ánna Jerusalén mej mi ra'utámua'aree a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i í huá'a yaujmua'a mej anáaté'ee muaanúnu'ihuaca'a.

⁴² Tí'ij ari rájcha'íica'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a a'ñjna í pa'ari'i, a'ñime vaújsimua'ame'en, a'úu mú á'uju'un mej mi tiú'uyesten í ruye'irá jime'e.

⁴³ Tí'ij te'upuá'areca'a í mej tiu'uyé'este, matí'ij mi huaré'aci para a'ujna mé'éche. Ajta a'ñn í pa'ari'i, a'úu pu a'uteájturaa a'ájna Jerusalén.

Majta me'ñ í vaújsimua'ame'en, camu ramua'areereca'a. ⁴⁴ Ayee mú tí'imua'ajca tijín: Huá'a jamuan pu huaméj í seica í mej ta jamuan huajú'ucaa. Mu'uri sej xicaj á'atee mej miyen titeejú'ucaa. Matí'ij mi autéjhuii mej ráahuauni huá'a tzajta'a í teite, ajta a'imej jemi í mej huá'a jamuan huajú'ucaa. ⁴⁵ Matí'ij caí ráateu, matí'ij a'uun huaré'aci a'ájna Jerusalén mej mi ráahuauni.

⁴⁶ Mirá'atee a'achú cumu huaíca xicaj mej rahuahuau. Matí'ij mi xaa ráateu. A'uun pu unú'ujcatii u teyujta'a a'u ti e'eráyaujta'a. A'uun pu a'utácacii huá'a jamuan í mej tí'imua'ata. A'imej pu namuajraca'a, ajta tihua'íhua'ura. ⁴⁷ Majta me'ñ í mej ráanamujri'i, naími'i mú naa rí'i tira'utasej me'ñjna jime'e ti temua'a naa tiyáú'itíeé já'araa a'ij mej tiraata'ixaa, majta me'ñjna jime'e a'ij ti a'ñn tiu'utaxájtaca'a.

⁴⁸ Majta me'ñ í vaújsimua'ame'en matí'ij raasej ti huá'a tzajta'a jé'ejvee, jeíhua mú a'ij ra'utasej. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í náànajra'an tijín:

—Niyauj, ¿a'iné 'een jín piyen taruure? Tu'uri á'atee tej muahuahuau inee, ajta a'atáata. Jé'ecan tu a'ij pua'a te'etamua'ate mú'etzi jime'e.

⁴⁹ Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín siyen tí'inehuahuau? ¿Ni qui secaí ramua'aree ti ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen te'evé'enmua'areere íiyu niTáàta chí'ij jetze?

⁵⁰ Majta me'ín, camu a'atzu me'ín yaú'itiée muá'araa a'ij ti tihua'utá'ixaa.

⁵¹ Tí'ij jí á'uraa huá'a jamuan í ruvaújsimua'a. Matí'ij mi me'uun a'ucáane u Nazarét. Ajta a'ín, a'í pu huá'antzaahua í ruvaújsimua'a. Ajta a'ín náànajra'an, a'í pu nain teú'avaataca'a í ru tzajta'a. ⁵² Ajta a'ín í Jesús, a'í pu huavé'ese, ajta jaítze'e ari tiú'umua'areereca'a. Dios pu rí'i tiraatá'a, majta í teite.

3

Tí'ij nu'u u tihua'a'ixaate'eca'a a'íjna í Juan a'ájna já'ahua'a a'u ti caí é'e tí'itíj
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Ayee pu nu'u tiuju'uríj tí'ij teuumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan anxíj nine'ira'a ti tí'aijtaca'a a'íjna í César, í mej majta miyen ratamuá'amua tijín Tiberio. A'ájna'imua, tí'ij auj tí'itéveeca'a tajtuhuan jime'e a'íjna í Póncio Pilato a'ujna Judea, ajtahua'a seíj pu tí'itéveeca'a tajtuhuan jime'e a'ujna Galilea. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Heródes. Ajta juutzeájra'an a'íjna í Heródes, a'í pu tí'itéveeca'a tajtuhuan jime'e a'ujna Iturea, ajta a'ujna Traconite. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna tijín Felipe. Ajta a'ín í Lisanias, a'í pu tajtuhuan jime'e tí'itéveeca'a a'ujna Abilene.

² A'ájna'imua, matí'ij mauj ve'ecán jín titetaté'acaa u teyujta'a a'íjna í Anás, ajta a'íjna í Caifás, a'úu pu á'ucatii a'íjna í Juan, já'ahua'a a'u ti caí jé'e tí'itíj. A'íjna í Juan, a'í pu rayauj a'íjna í Zacarías. A'uu pu a'ucaíca tí'ij Dios raatajé. ³ Nainjapua pu yé'ivejca'a tíj na'a a'uun ti huatacá'a í játe'ana jetze, í Jordán. Ayee pu tihua'a'ixaate'eca'a ti nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati ti ij nu'u Dios tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í jemin. Aj pu i Juan huá'umuai'ihuaca'a.

⁴ Ayee pu che'atá na'a rijcaa a'ij ti te'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Isaías, í ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayen tijín:

Ja'ati pu u e'ejíjhua a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'e tí'itíj.

Ayee pu tejé'exa a'íjna í ja'ati tijín:

“Naa xu rí'i huaújcaten mú'een sej si rí'i tira'ancuré'evi'itín í tavástará'a, sej si caí raatamuári'eriste'en se'íjna ti yen huataseíjre'esin tí'ij amua'irájtuaani.

⁵ Miché'e miyen rí'i huaújcaten matíj a'íime í mej juyeta.

Miché'e te'evé'ejíste'axi'ín a'u ti e'etécúcu'unijmee.

Miché'e majta raaté'uunaxi'ín nain í jírí ti tí'itacaíjme.

Ajta í juye ti tiújtutájme, miché'e raatajé'iyite'axi'ín.

Ajta a'u ti caí a'upá'atza, miché'e ra'uré'epa'atzare'en.

⁶ Ajta, tí'ij uvé'enen í tavástará'a, naímí'i í teite í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, a'í mú' raseijran í ti jín Dios hua'irátuaasin.”

Aii pu'u.

⁷ Ajta a'íjna í Juan, ayée pu tihua'utá'ixaa a'ímej í teite í mej a'uré'enineica'a. Ayen tijín:

—Mí sej siyen seijre'e. Cu xíee sej a'uruáachejye'i matíj í cu'ucu'use ti ij caí huá'utaiixí'i í taij. ¿Ni tzaa seri tí'itese'e sicu, ti ij caí Dios amua'uxíjte'en? ¿A'ataani ca'aníjra'a amuaatá'a sej si siyen huárini? ⁸ Na'ari caí, ti pua'a mú'een rujímua'a yé seve'eré'enen tzáahuatí'ira'a jime'e, ayée xu huárini a'ij ti ye'í tiraavíjte'e se'íjna jime'e sej seri seicié tiu'umuá'aj. Caxu siyen tí'imua'atze mi ru tzajta'a yee ayée pu ti'ayajna ti naa tejámuaatévaire'en í Dios jemi a'iné mú'een xu í'i huácaxa'astemua'ame'en a'íjna í Abraham teecan.

'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e a'iné ayée pu ti'ayajna ti Dios ayén tiraayí'iti ti ayén ráaruuren í tetej ti ij seicié huaújruuren tíj ti ayén seíre'e á'ara'ani matíj teite, matíj a'íime í mej Abraham teecan jetze huanéj. Capu ti'itíj a'ij tejamatévaire í Dios jemi sej il'í huáacixa'astemua'ame'en a'íjna í Abraham teecan.

⁹ 'Pu'uri hui vejli'i a'ájna xicájra'an jetze ja'anáj ti pua'a Dios amuá'axijte'en ca'anín jime'e. Ayee pu á'amuaruuren cumu ja'ati ti cijej á'ijveichixi'isin tepuaij jime'e. Naíjmi'í í cijej ti caí tí'itaaca, a'í pu tiu'uré'evejchi, ajta tí'tairan. Ayee pu che'atá na'a amuá'axijte'en.

¹⁰ Matí'ij me'ín teite miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné tena'aqui rini?

¹¹ Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a ja'ati hua'apuaca tísiicu'u, ché'e seíj raatapíjte'en a'íjna ti caí tísiicu'u. Ayen cha'a tana'a, ti pua'a ja'ati tí'ijcha'íica í ti tí'icua'iri'i, cha'a a'ín raatá'an í ti caí tí'itíj tícha'íi.

¹² Majta mú e'iré'ene seica í mej huá'ajijve'eca'a í mej tí'itici ti ij a'ín huá'umuai'íhua. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Maestro, ¿a'iné táarini iteen?

¹³ Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ij xu ancuré'an a'achú ti caj tiraaxí'epi'íntare. Caxu hui jaítze'e huá'ajijve'e.

¹⁴ Majta me'ín í xantaaru'u, ayée mú majta tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Carij iteen, ¿a'iné táarini?

Tí'ij jí ayén tiu'utaniú tíjín:

—Caxu huá'anahua'ira í hua'atúmin. Caxu hua'itzi jín tihuá'axajtzi'ira í teite. Seajta, se'íjna jín rí'í tité'ujmuajte a'achú mej caj tejá'amuanajchite'en. —Ayee tihua'utá'ixaa a'íjna í Juan.

¹⁵ Majta me'ín í teite, ayée mú tí'imua'ajca í ru tzajta'a yee tij caí a'í píríci í Ciríistu'u a'íjna í Juan, í mej rachú'eve'eca'a.

¹⁶ Tí'ij jí Juan ayén tihua'utá'ixaa naíjmi'íca tíjín:

—Aru inee, jaj nu jín á'amuamuai'íhua. Mí ajta, seíj pu a'úu mé e'evé'eme ti jaítze'e raayí'iti necaí inee. A'iné nee nu ciliéene'e jín tí'itíjvee, ineetzi, capu ayén tiraavíjte'e nej ra'ajta'í'ipi'ín í ca'acaira'an. Mí ajtá'í amín, xiéjniu'ucari pu huata'íti ti huateáturan mú'ejmi jemi. A'í pu píríci Dios ti raxéjniu'uca. Ajta a'íjna ti mé e'evé'eme, a'í pu píríci ti rí'í á'amuaruuren mi a'amua tzajta'a.

¹⁷ 'Ayee pu té'eme a'ájna ti a'ín yé uvé'enen, cu xiee ti cu ja'ati ru'itéchueeca í ti jín jetzen ra'anáaca'atze í játze'ara'an í triigu. Ajta a'ín ru'irátu'isin í xa'íri á pua'acíe. Ajta a'íjna í imue'eri, rájseire'esin u chí'ita. Ajta í xa'íri, á pua'acíe pu yé'tairan í taij jetze ti caí ja'anáj é'emí'ica. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan.

¹⁸ A'íjna jime'e í niuucari, ajta seica jime'e, a'íj pu jime'en tihuá'u'ítiiiri'i mej mi ráamua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi.

¹⁹ Tí'ij jí Juan ra'ajté'axi a'íjna í Heródes, a'íjna jime'e ti yá'uvi'itin a'íjna í Herodías, ti amuacá'í ví'che'eca'a a'íjna jemi í juutzeájra'an í Heródes. Ajta pu a'íjna jín ra'ajté'axi a'ij ti tí'itíj huáruu. ²⁰ Tí'ij jí Heródes a'ij pua'a huaríj tí'itíj jime'e ti caí xí'epi'ín 'een, a'í pu ra'íteáana a'íjna í Juan.

Tí'ij nu'u Jesús huámuai'ívijhuaca'a
(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Tí'ij a'ín Juan huá'amuai'íhuaca'a í teite, a'í pu ajta a'íj huámuai'íhuaca'a a'íjna í Jesús. Tí'ij Jesús téniuusime'e í Dios jemi, tí'ij i antaújcuunareca'a u ta japua ti a'uteájmuua.

²² Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ave'ecáme'ecaa. Ayee pu seijre'eca'a tíj cucuí'i. Aj pu i japuan 'ujyéjxi án mu'úutze'en. Ajta á'iyen niuucari huánamuajri'i ti uj e'icánamuajre'e júte'e. Ayen tíjín:

—Niyauj pej hui píríci í nej jeíhua muá'ixe'eve'e. J'écan pej rí'i naatá'a i ne tzajta'a. Ayee pu teje'ijcánamuajre.

I huáacixa'astemua'ame'en teeca í Jesús
(Mt. 1:1-17)

²³ Ajta a'íin í Jesús, ayée pu rájcha'íca'a a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a nine'ira'a tí'ij a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en í teite. Ajta a'íin, a'íi pu nu'u jetze airaújnejjte í José. Ajta a'íin José, a'íi pu jetze airaújnejjte í Elí. ²⁴ Ajta a'íin í Elí, a'íi pu jetze airaújnejjte í Matat. Ajta a'íin í Matat, a'íi pu jetze airaújnejjte í Leví, ajta a'íin Leví a'íi pu jetze airaújnejjte í Melqui. Ajta a'íin Melqui, a'íi pu jetze airaújnejjte í Jana. Ajta a'íjna í Jana, a'íi pu jetze airaújnejjte í José.

²⁵ Ajta a'íjna í José, a'íi pu jetze airaújnejjte í Matatías. Ajta a'íin í Matatías, a'íi pu jetze airaújnejjte í Amós. Ajta a'íjna í Amós, a'íi pu jetze airaújnejjte í Nahum. Ajta a'íjna í Nahum, a'íi pu jetze airaújnejjte í Esli. Ajta a'íjna í Esli, a'íi pu jetze airaújnejjte í Nagai.

²⁶ Ajta a'íin Nagai, a'íi pu jetze airaújnejjte í Maat. Ajta a'íjna Maat, a'íi pu jetze airaújnejjte í Matatías. Ajta a'íin í Matatías, a'íi pu jetze airaújnejjte í Semei. Ajta a'íin í Semei, a'íi pu jetze airaújnejjte í José. Ajta a'íin í José, a'íi pu jetze airaújnejjte í Judá.

²⁷ Ajta a'íin Judá, a'íi pu jetze airaújnejjte í Jonán. Ajta a'íin í Jonán, a'íi pu jetze airaújnejjte í Resa. Ajta a'íin í Resa, a'íi pu jetze airaújnejjte í Zorobabel. Ajta a'íin í Zorobabel, a'íi pu jetze airaújnejjte í Salatiel. Ajta a'íin í Salatiel, a'íi pu jetze airaújnejjte í Neri.

²⁸ Ajta a'íin í Neri, a'íi pu jetze airaújnejjte í Melqui. Ajta a'íin í Melqui, a'íi pu jetze airaújnejjte í Adi. Ajta a'íin í Adi, a'íi pu jetze airaújnejjte í Cosam. Ajta a'íin í Cosam, a'íi pu jetze airaújnejjte í Elmodam. Ajta a'íin í Elmodam, a'íi pu jetze airaújnejjte í Er.

²⁹ Ajta a'íin Er, a'íi pu jetze airaújnejjte í Josué. Ajta a'íin í Josué, a'íi pu jetze airaújnejjte í Eliezer. Ajta a'íin í Eliezer, a'íi pu jetze airaújnejjte í Jorim. Ajta a'íin í Jorim, a'íi pu jetze airaújnejjte í Matat. Ajta a'íin Matat, a'íi pu jetze airaújnejjte í Leví.

³⁰ Ajta a'íin Leví, a'íi pu jetze airaújnejjte í Simeón. Ajta a'íin Simeón, a'íi pu jetze airaújnejjte í Judá. Ajta a'íin í Judá, a'íi pu jetze airaújnejjte í José. Ajta a'íin í José, a'íi pu jetze airaújnejjte í Jonán. Ajta a'íin í Jonán, a'íi pu jetze airaújnejjte í Eliaquim.

³¹ Ajta a'íin í Eliaquim, a'íi pu jetze airaújnejjte í Melea. Ajta a'íin í Melea, a'íi pu jetze airaújnejjte í Mainán. Ajta Mainán, a'íi pu jetze airaújnejjte í Matata. Ajta a'íin í Matata, a'íi pu jetze airaújnejjte í Natán. Ajta a'íin í Natán, a'íi pu jetze airaújnejjte í David.

³² Ajta a'íin í David, a'íi pu jetze airaújnejjte í Isaí. Ajta a'íin í Isaí, a'íi pu jetze airaújnejjte í Obed. Ajta a'íin í Obed, a'íi pu jetze airaújnejjte í Booz. Ajta a'íin í Booz, a'íi pu jetze airaújnejjte í Salmón. Ajta a'íin í Salmón, a'íi pu jetze airaújnejjte í Naasón.

³³ Ajta a'íin í Naasón, a'íi pu jetze airaújnejjte í Aminadab. Ajta a'íin Aminadab, a'íi pu jetze airaújnejjte í Aram. Ajta a'íin í Aram, a'íi pu jetze airaújnejjte í Esrom. Ajta a'íin í Esrom, a'íi pu jetze airaújnejjte í Fares. Ajta a'íin Fares, a'íi pu jetze airaújnejjte í Judá.

³⁴ Ajta a'íin í Judá, a'íi pu jetze airaújnejjte í Jacobo. Ajta a'íin í Jacobo, a'íi pu jetze airaújnejjte í Isaac. Ajta a'íin í Isaac, a'íi pu jetze airaújnejjte í Abraham. Ajta a'íin í Abraham, a'íi pu jetze airaújnejjte í Taré. Ajta a'íin í Taré, a'íi pu jetze airaújnejjte í Nacor.

³⁵ Ajta a'íin í Nacor, a'íi pu jetze airaújnejjte í Serug. Ajta a'íin í Serug, a'íi pu jetze airaújnejjte í Ragau. Ajta a'íin í Ragau, a'íi pu jetze airaújnejjte í Peleg. Ajta a'íin Peleg, a'íi pu jetze airaújnejjte í Heber. Ajta a'íin í Heber, a'íi pu jetze airaújnejjte í Sala.

³⁶ Ajta a'íin í Sala, a'íi pu jetze airaújnejjte Cainán. Ajta a'íin í Cainán, a'íi pu jetze airaújnejjte í Arfaxad. Ajta a'íin Arfaxad, a'íi pu jetze airaújnejjte í Sem. Ajta a'íin í í Sem, a'íi pu jetze airaújnejjte í Noé. Ajta a'íin í Noé, a'íi pu jetze airaújnejjte í Lamec.

³⁷ Ajta a'íin í í Lamec, a'íi pu jetze airaújnejjte í Matusalén. Ajta a'íin í Matusalén, a'íi pu jetze airaújnejjte í Enóc. Ajta a'íin í Enóc, a'íi pu jetze airaújnejjte í Jared. Ajta a'íin í

Jared, a'ñ pu jetze airaújnejjte í Mahalaleel. Ajta a'ñ í Mahalaleel, a'ñ pu jetze airaújnejjte í Cainán.

³⁸ Ajta a'ñ í Cainán, a'ñ pu jetze airaújnejjte í Enós. Ajta a'ñ í Enós, a'ñ pu jetze airaújnejjte í Set. Ajta a'ñ í Set, a'ñ pu jetze airaújnejjte í Adán. Ajta a'ñ í Adán, Dios pu jetzen airáne.

4

*T'íj nu'u tiyaaru'u tiu'utatése ti nu'u raatémua'itín í Jesús
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)*

¹ T'íj Jesús jemi huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. T'íj ji a'uun u e'erájraa u Jordán. T'íj jí xiéjniu'ucare'ara'an pu ya'uví'iti a'u ti caí é'e ti'itíj. ² A'uu pu é'etee a'achú cumu hua'apuate xicaj. Ajta a'ñ tiyaaru'u, a'ñ pu i tiú'ujtesí'ire'eca'a ti raamuá'itín t'íj auté'itzen í Dios jemi. Ajta a'ñ Jesús, capu tí'icua'acáa t'íj na'a ti a'uun é'etee. T'íj jí te'era'astéesime'eca í hua'apuate xicaj, temua'a pu jeíhua tiu'utá'icuataca'a.

³ T'íj jí ayén tiraata'ixaa í tiyaaru'u t'íjín:

—Tí pua'a hui yaujra'an pej pú'eene'en í Dios, patá'aj raata'aíjte'en mi tetej ti pan huateújtaahua.

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú t'íjín:

—Aye pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze t'íjín: “Í teáata'a, capu pan na'a jín ruuri a'ame.”

⁵ T'íj jí tiyaaru'u pu ya'uví'iti í jirí japua. T'íj i tiraataseíjra nainjapua t'íj na'a ve'etí yen huatacá'a í chaanaca japua, mat'íj mena'a pua'amecié yen huachéjme i chaanaca japua.

⁶⁻⁷ Aj pu i ayén tiraata'ixaa t'íjín:

—Tí pua'a piyen huárini pej títunuta ineetzi jemi, pajta naateánajche, nain nu muaat-
apuaíjve'esin pej mú'ee tíhua'uta'aíjte'en, ti ij timuáaci'iti naijmi'i t'íj na'a ti naa seijre'e
ti huá'a jetze seijre'e. Aye nu hui rini a'iné a'íj nu jín antínmua'aree, nej niyen
raatapuaíjve'en í ja'atí nej á'apuaíjve'e.

⁸ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa t'íjín:

—Aye pu té'eyu'usi'i t'íjín yee: “Setá'aj siyen sena'a rateáanajche í tavástara'a í Dios. A'íj xu'u huatévaire'en.”

⁹⁻¹⁰ T'íj jí ajtahua'a a'ñ í tiyaaru'u ya'uví'iti já'ahua'a yee, a'ájna Jerusalén. An pu ra'antiví'iti japuan u teyujta'a, japuan í ti jaítze'e antípiti. Aye pu tiraata'ixaa t'íjín:

—Tí pua'a hui pe yaujra'an pepú'eene'en í Dios, ancájvetzi múuci, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze t'íjín:

Dios pu á huaja'uta'ítí í mej jemin tí'ivaire'e mej mi muáacha'in.

¹¹ Memua'ancuré'evi'ira mú'etzi pej pi caí á e'ejvá'itzi'in.

Aj mú mi muatétatza ti ij caí ti'itíj a'íj muáaruure.

¹² T'íj jí Jesús ayén tiu'utaniú t'íjín:

—Aye pu té'eyu'usi'i t'íjín: “Capej ti'itíj jín a'íj tí'ira'ihua'ura í á'a Dios aisí ti pua'a ayén huárini a'íj pej tí'ijxe'eve'e mú'ee.” —Aye pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

¹³ T'íj nain antipúa'ari í tiyaaru'u, ti ti'ihuaújtesí'ijre, aj pu i á'uraa. Capu cha'a a'uré'enineica'a jemin ajta caí teja'ure'enén ja'anáj ti pua'a raax'epi'intare ti ajtahua'a huataújtese'en.

*T'íj nu'u Jesús a'utéjche ti tiu'umuári'en a'ujna u Galilea
(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)*

¹⁴ T'íj jí Jesús á'uraa a'ujna Galilea. Ajta í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios jemin pu huateájturaa. Ajta nainjapua ti a'uun huatacá'a, jeíhua mú teite ráamua'areeri'i a'íj ti huaríj. ¹⁵ A'ñ pu tihua'umuá'ate a'ujna hua'atáyujta'a. Majta me'ín í teite, a'ñ mú r'íj tiraatá'a me'íjna.

*Tí'ij nu'u Jesús a'uun a'utéveeca'a u Nazarét
(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)*

¹⁶ Tí'ij jí a'uun a'ará'a u Nazarét, a'u ti a'uvé'ese. Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'an jetze mej pua'a ruse'upi, a'úu pu teyujta'a a'uteájrapi tíj tí'ijrí'irejca'a. Tí'ij jí a'utéechaxi ti ij hua'utánamuajriste'en. ¹⁷ Matí'ij mi raatapíj í yu'uxari ti jíri'i ti Isaías teecan ra'uyú'uxaca'a, a'ájna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Tí'ij jí raatáxijtaca'a, aj pu rá'uteu a'ij ti té'eyu'usi'i ti ayén ti jíme'en yee:

¹⁸ Í xiejniucare'ara'an í Dios, a'úu pu hui huateáturaasin neetzi jemi, a'iné a'í pu na'antíhuau,
nej ni tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i í niuucari jíme'e í mej jín huataújtemua'ave'esin.

A'uu pu hui neja'uta'íteca'a nej nu'u tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej námi'i tíjín yee nu'uri amua'irátuaasin.

Ajta nej nu'u tihuá'uhuaate'en í mej aracúcu'unijmee mej mi majtáhua'a mé uunéjne'eri, ajta nej nu'u huá'a japua huániuuni a'ímej í mej rajpuaíjtzi.

¹⁹ Ajta nej nu'u hua'utá'ixaate'en tíjín: “Íjii pu'uri xaa teja'uré'ene a'ájna í nine'ira'a jetze í ti hui tavástar'a rí'í tihua'utá'asin.”

Ayee pu tira'ujíjve í yu'uxari jetze.

²⁰ Tí'ij jí ratéejire í yu'uxari, tí'ij i raatapíj í ti tí'ivaire'e u teyujta'a. Ajta a'ujyeíjxi. Naími'i matíj mena'a a'úu mej huiiráte'eca'a, a'í mú raseíjraca'a.

²¹ Aj pu i a'utéjche ti ayén tihua'utá'ixaate'en tíjín:

—Íjii pu hui ayén te'araúrate mú'ejmi jemi a'ij ti té'eyu'usi'i a'ájna jetze í sej seri ráanamujri'i. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

²² Naíjmi'ica pu hua'aránajcheca'a. A'íj mú jín naa rí'í tira'utaseíj a'ájna jíme'e ti naa namuajre'e í niuucari ti raataxájtaca'a. Ayee mú tiú'urihua'uraca'a tíjín:

—¿Ni caí a'íin pú'een í yaujra'an í José? ¿A'iné hui auj tí'iri'iri?

²³ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Jee tzíte'e, ayée pu hui tiná'amitiejte'e ineetzi sej siyen tinaatá'ixaate'esin a'ájna i niuucari ti ayén namuajre'e tíjín: “Mí pej tí'ihua'ataca, patá'aj tihuá'ahuaate'en aseíj. Patá'aj piyen che'atá pena'a huáriní ayajna pej é'eme'ecan a'ij pej nu'u peri tiú'uruu a'ujna já'ahua'a Capernaúm í tej teri ráamua'areeri'i.”

²⁴ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e, camu ja'anáj ra'ancuré'evi'iti ja'ati ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a a'íime í mej me'uun huachéjme a'ujna ti é'eme'ecan a'ájna í ja'ati.

²⁵ 'Jee tzíte'e, ayén ti'ayajna, ajmí'i ti auj seijre'eca'a a'ájna í Elías, mu'iití mú hui seijre'eca'a íiye Israel a'íime í 'uuca mej ruséijta muá'araa. A'ájnámua, pu'uri mú aumé'e a'achú cumu huaíca nine'ira'a japuan já'ita'a mej caí ché'e viiye. Ajta, jeíhua pu huatújri'ihuaca'a nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Israel.

²⁶ 'Mí ajta, a'íin Dios capu hui raata'íteca'a a'ájna í Elías ti huá'a jemi á'ume'en a'ímej jemi í 'uuca í mej Israel jetze é'eme'ecan sino ayée pu tiraata'áj ti a'uun á'ume'en a'ájna jemi í 'íta'a ti ruséijta já'araa, a'ájna ti a'uun é'echajca'a u Sarepta, chajta'a ti a'uun seíj chuéjra'a japua e'ejtémecantaca'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Sidón.

²⁷ 'Ajta tí'ij auj tí'itéveeca'a a'ájna í Eliseo ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, mu'iití mú hui tí'icucuí'ica'a í teite a'ájna jíme'e í ti tineájxi huá'ahua'ira'a jetze. Mu'iití mú seijre'eca'a íiye Israel. Mí ajta, capu ja'ati tihuá'uhuaa sino a'í pu'u, a'ájna í Naamán, Siria ti é'eme'ecan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

²⁸ Jíme'en mu'u ráanamujri'i í teite mej teyujta'a huiráatei, matí'ij mi naími'i huataníniu'ucacuca'a. ²⁹ Ca'anacan mú ájhuiixi. Matí'ij mi ya'uví'iti ca'anéeri jíme'e, mej á pua'acié ru'irájtuaani u chajta'a jetze. An mú ya'uré'eneijte a'u ti e'encátee í jíri' jetze í ti

japuan huachájta'a. An mú ra'ancariéniche'e a'u ti e'encátee. ³⁰ Mí ajta a'ín Jesús, já'ita'a pu huá'a jetze tanéj. Tí'ij jí á'uraa.

Tí'ij nu'u tiyaaru'u pu tevi tzajta'a seijre'eca'a

(Mr. 1:21-28)

³¹ Tí'iquí a'uun a'ucáane u Capernaúm, chajta'a ti a'uun jetze ajtème'ecan u Galilea. Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'a mé jetzen ruse'upi, a'í pu tihua'umuá'ate. ³² Jéihua pu huá'a jetze ráavatzi í niuucari a'iné tíj ayén tihua'utá'ixaa, yee pu tihua'utámitiejte'e tíjín:

—Xiee ti cu ve'ecán jín ti'itájvee.

³³ Meenti seij í teáata'a, a'úu pu a'utéveeca'a u teyujta'a. Tiyaaru'u pu tzajta'an seijre'eca'a, ti a'ij pua'a 'een. Ca'anín pu jín raatajé a'íjna í ja'ati a'íjna í Jesús.

³⁴ Ayen tíjín:

—Mú'ee, ¿a'iné ti'itáj pej té'umua'aree itejmi jemi, mú'ee Jesús, mi pej hui Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni piyen een jín yé taméj pej pi téjmi antipua'ajte'en? Némuamua'ate inee, ja'ati pej pírici, mi pej Dios jemi rí'í tí'seijre'e.

³⁵ Aj pu i Jesús jeíhua ra'ajté'axi í tiyaaru'u tíjín:

—Capej tí'itáj xajta. Huirájraa hui mi tevi jetze.

Ajta a'ín tiyaaru'u, a'í pu rá'arie á chuaata'a mejseíraca'a í teite. Tí'ij jí, caí a'ij ráaru í tevi, aj pu i huirájraa. ³⁶ Naími'i mú rí'í tira'utasej í teite. Matí'ij mi miyen tiu'utaú'ixaa tíjín:

—¿Tí'itáani niuucarijra'a jín ti'ixa? A'í pu hui tihua'ajte'e í tiyáaru'use. Xiee ti cu a'íjna jín antiújmua'areere, a'iné rumuári'eri'ire'ara'an pu jín tí'imuari'e mej mi huirácine í tiyáaru'use í teite tzajta'a. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁷ Ajta nainjapua ti a'uun huatacá'a, naími'i mú ráamua'areeri'i a'ij ti Jesús tí'itáj huáruu.

Tí'ij nu'u Jesús tiráhuuaa í mu'uneára'an í Simón

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Tí'ij jí huirájraa a'íjna í Jesús a'ujna u teyujta'a. Tí'ij jí a'uun a'ará'a í Simón ti é'eche. Ajta a'ín í mu'uneára'an í Simón, a'í pu tí'icuí'ica'a. Pístacare'e a'íjna í 'íta'a. Matí'ij mi raatáhuaviiri'i me'íjna í Jesús ti nu'u tiráhuuaate'en. ³⁹ Tí'ij jí Jesús aicaújtutzi a'íjna jemi. Tí'ij jí ra'ajté'axi í ti jín tí'icuí'i. Aj pu i huateápua'areca'a í cu'ini'ira'a. Jíme'en pu'u huateápua'areca'a í cu'ini'ira'a, aj pu i ájchee a'íjna ti tí'icuí'ica'a. Tí'ij jí a'ín tihua'umí.

Tí'ij nu'u Jesús tihua'uhuaa jeíhua í teite

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Tí'ij huaré'ecieenareca'a í xicaj, a'íime í teite hua'uré'enejte'axi í Jesús jemi naíjmi'ica í mej tí'icuí'ijme. Capu tí'iseicaj na'a í cu'ini'ira'a. A'í pu hua'ajtamuarí'exi seij ajta seij. Tí'ij jí naíjmi'ica tiú'uhuaa. ⁴¹ Majta me'ín í tiyáaru'use í mej teite tzajta'a seijre'eca'a, naíjmi'i mú huiráaci. Matí'ij mi miyen ca'anín jín tiraatajé tíjín:

—Mú'ee pe yaujra'an pú'een í Dios.

Mí ajta a'ín í Jesús, a'í pu hua'ajté'axi. Capu hua'utá'a mej tiu'utaxáj a'iné méjmua'areereca'a tíjín a'í pu a'ín pírici Dios ti án yá'ujra í ipuari japua.

Tí'ij nu'u Jesús tihua'utá'ixaa a'ujna Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴² Tí'ij tapuá'arijme'eca, aj pu i huirájraa u chil'ita í Jesús. A'uu pu a'ará'a a'u ti caí é'e tí'iti. Majta me'ín í teite, a'í mú ráahuasime'e. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti a'ij éene'e. Méjxe'eve'eca'a ti caí á'ura'ani, ti a'uun a'uteáuran a'ímej jemi.

⁴³ Mí ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu ajta tiú'ujxe'eve'e nej tihua'utá'ixaate'en í seica í teite mej méyee huachéjme ne'íjna jime'e í niuucari ti rí'í tihua'utá'asin, í ti ajta jíme'en raxájta ti a'ín Dios yen huatasejre'esin íyen chaanaca japua ti i yen tiu'uta'aíjta tíj na'a ve'etí yen seijre'e. Ayee nu hui 'een jín mú a'uvé'emej. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁴ Ajta a'ñin Jesús, aúche'e pu tihua'a'ixaate'eca'a u tihua'atéyujta'a jetze tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea.

5

Mat'ij nu'u huatámu'iireca'a í hua'ité

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Ja'anáj ti ayén tiuju'uríj ti a'ñin Jesús a'uun a'utéveeca'a a'u ti jaj e'eve'e'ástime ti ayén téja'arájtehuaa tíjín: Genesaret. Jéihua mú teite ajteáxiireca'a a'íjna jemi. A'íi mú ranamuájraca'a í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. ² Tí'ij jí Jesús hua'apuaca huaseíj í baarcu mé e'ecáviviíjme'eca'a í mej hua'ité jetze vivi'i. Majta a'ñime, mu'uri tí'ija'usica'a í tiú'ujxiejmua'a.

³ Tí'ij jí Jesús ateájraa í seíj jetze í baarcu, a'íjna Simón ti racii. Tí'ij jí ayén tiraatáhuaviiri'i a'íjna í Simón ti a'atzu ímuá huatéchaxin á jaata'a. Tí'ij jí a'ujyeíjxi. A pu aracaí tihua'amua'ate í teite. ⁴ Tí'ij raatapuá'ajtacaa'a ti tihua'ixaate'e, aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Simón tíjín:

—Patá'aj jaítze'e a'ímuá huatéchaxin a'u ti jaítze'e auutí'i í jaj. Pajta ra'atéhua'axin mi á'axiejmua'a patá'aj hua'ité huavívi'i.

⁵ Simón pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Maestro, tu'uri huatáxa'ai tej tí'imuari'e. Catu ti'itíj huatéevi'i. Capu amín a'ij, a'iné mú'ee pe hui piyen tinaatá'ixaa, ayée nu rini.

⁶ Mat'ij mi ra'atéhua'axi í ruxiejmua'a. Ayee mú jín huaríj, jeíhua mú huápi'i hua'itáti. Tín pu huatésiujtza'anixi í huá'axiejmua'a í hua'ité jíme'e. ⁷ Mat'ij mi hua'utajé í ru'amiigustemua'a í mej aráatei í seíj jetze í baarcu, mej mi mú a'uré'enen matá'aj hua'utévaire'en. Mat'ij mi a'uré'ene. Mat'ij mi hua'avé'ejíste'axi í hua'ité í baarcu jetze. Tín mú ateárutixi a'íjna jíme'e mej avé'ejísteca'a. ⁸ Ajta a'ñin Simón, jíme'en pu'u raaseíj, aj pu i títunutaca'a í Jesús jemi. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Á'ura'a ineetzi jemi, nevástara'a, a'iné jeíhua nu auteájturaa mú'eetzi jemi.

⁹ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'iné jeíhua pu naa rí'i tira'utaseíj a'íjna jíme'e mej huápi'i jeíhua hua'uvívi'i í hua'ité. ¹⁰ Ayee mú che'atá mena'a naa rí'i tira'utaseíj a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan. A'íi pu hua'atáata a'íjna í Zebedeo. Majta a'ñime, a'íi mú jemin tí'imuari'e jamuan í Simón. Tí'ij jí a'ñin Jesús, ayén tiraata'ixaa a'íjna í Simón tíjín:

—Capej tí'itziíne'e. Ijii ti yú auca'ití a'ame, neetzi jemi pepu'u hui teite tíseire'esin. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹¹ Mat'ij mi hua'itajájpuaaxi í baarcu a'u ti a'uhuáchi. Mat'ij mi nain teje'etiá'a. Mat'ij mi a'ucíj jamuan í Jesús.

I ja'atí ti nu'u tineájxi aj jetzen í lepra

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² A'ájná'imua, tí'ij Jesús a'uun a'utéveeca'a a'ájna já'ahua'a chajta'a, seíj pu e'iré'ene jemin. Temua'a pu jeíhua tí'icá'atza a'íjna jíme'e ti tineájxi í huá'ire'ara'an jetze. Tí'ij raaseíj, aj pu i títunutaca'a jemin í Jesús. Aa pu chuáata'imua é'etia runéerime jíme'e. Ayee pu tí'ijree tíjín:

—Nevástara'a, ti pua'a hui mua'aráanajche pej tináhuaate'en.

¹³ Tí'ij jí Jesús huatamuájca'ataca'a. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—A ni'ijtá ne'u, na'aráanajche nej timuáhuaate'en. Pepu'uri hui huarúj.

Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu i xaa huarúj icu. ¹⁴ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'aíj tíjín:

—Capej ja'atí ixaate'e sino a'uun pej á'ume'en jemin í ti tí'ivaire'e u teyujta'a. Patá'aj ja'utá'aseijrata jemin a'íjna. Pajta piyen tiu'utamuaí'ivejta a'ij ti tiu'uta'aíjtaca'a a'íjna í Moisés teecan mej mi ráamua'aree tíjín pepu'uri huarúj. —Ayee pu tiraata'ixaa.

15 Majta me'ín í teite, nainjapua mú ráamua'areeri'i a'ij ti Jesús huaríj. Tíj na'a ti'itápuaapua'are, jaítze'e mú ranamuájraca'a. A'íj mú jín, jeíhua mú ajteáxiireca'a í teite í Jesús jemi ti a'ín tihua'uhuaate'en a'íjna jime'e í mej tí'icucui'i. 16 Ajta a'ín Jesús, ja'anáj ti na'a pu a'uun e'etánineica'a a'u ti caí é'e ti'itijca'a tí'ij rusej huatéjniuuni.

Í ja'ati ti nu'u nainjapua ciyáaxara'a
(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

17 Ayee pu tiuju'uríj a'ajná'imua. Mu'ití mú á e'iré'ene í teite tíj na'a a'uun mej a'uchéjme a'ujna u Galilea, ajta a'ujna u Judea, ajta a'ujna u Jerusalén. A'ii mú a'ín pú'een í fariseos, majta a'íime í mej tí'imua'ata a'ij ti té'eyu'usi'i jetzen í yu'uxari jetze í Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a. A'íi mú huiráte'eca'a í Jesús jamuan. Ajta í muári'eri'ire'ara'an í tavástar'a, a'íi pu jemin huateájturaa tí'ij tihua'uhuaate'en í teite.

18 Majta seica a'uun e'iré'ene. Tevij mú huáchuisime'e, itari japua mera'ujtéca. Nainjapua pu ciyáaxara'aca'a í ru jetze a'íjna í ja'ati. A'íi mú huataújtese mej ru'uteájtuaani u chí'ita mej mi yenu'uhuaré'eten í Jesús jemi. 19 Mí ajta caí capu huatári'iristareca'a a'iné jeíhua mú teite aitéujseire'eca'a tá'apueerta.

Mat'íj mi anticíj japuan í chí'ij. Mat'íj mi ra'anáacu. A'íi mú jín ayén huaríj, mat'íj ru'ucájtuaa japuan meru'ujtéca í itari. A'uu mú ru'ucájtuaa huá'a tzajta'a í teite a'u ti Jesús a'utéjvee. 20 Tí'ij Jesús hua'usej a'ímej, aj pu i xaa ráamua'areeri'i tíjn meté'atzaahuate'e, tzíte'e. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna ti ciyáaxara'a tíjn:

—Ne'amiigu, nu'uri timuaatá'uuni'iri'i í pej hui jín auteájturaa í Dios jemi.

21 Majta me'ín í fariseos, majta me'ín í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, a'íi mú autéjhui mej miyen tí'imua'atze í ru tzajta'a tíjn:

—¿A'ataqui hui pírici amíjna mi ja'ati ti ayén a'ij pua'a ti'ixa í Dios jemi? Sej pu'u na'a a'ín pú'een ti tihua'utá'uuni'i í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Dios pu a'ín pú'een ti ayén tihua'utá'uuni'i. Ajta amín, capu hui a'íjna jín antiújmua'aree.

22 Ajta a'ín í Jesús, a'íi pu rusej rú'umua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca. Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjn:

—¿A'iné hui 'een jín siyen tí'imua'atze í ru tzajta'a? 23 ¿Ti'itáani jaítze'e muári'eri? ¿Ni jaítze'e muári'eri nej niyen tiraata'ixaate'en ne'íjna ti ciyáaxara'a yee: “Nu'uri timuaatá'uuni'iri'i í pej jín auteájturaa í Dios jemi”, na'ari yee: “Ájchesi, mé pej tamé'en”? Jee xaa ne'u, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e ti jaítze'e muári'eri nej niyen tiraata'ixaate'en yee: “Ájchesi, mé pej tamé'en.”

24 'Aru sej si ráamua'aree í nej hui xaa ne'íjna jín antínmua'aree íiyen chaanaca japua nej ni tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ayée nu huá'ini inee i nej neajta huá'a jetze airáne í teite.

Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna ti ciyáaxara'a tíjn:

—Ne'amiigu, ayée nu tí'imua'ixaate'e tíjn, ajchesi hui, pajta ra'anchuén mi á'utaatzi. Aricu á'uraa u á'ache.

25 Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu i a'ín ti ciyáaxara'a, ajchee, yá'uchuii í rú'utaatzi. Tí'ij jí r'í tiraatajé í tavástar'a. Tí'ij i á'uraa í ruche.

26 Naími'i mú naa r'í tira'utasej. Jé'ecan mú r'í tiraatá'a í Dios jemi. Majta caí cha'a a'ij tirájteuve'e. Ayee mu'u tíjn:

—Íjii tu xaa ti'itíj huasej ti huápi'i ruxe'eve'e.

Tí'ij nu'u Jesús raatajé í Leví
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

27 A'atzu a'ateevi'i, aj pu i Jesús áa a'uré'ene. Sej pu ja'ati huasej ti tí'iteji'ivi. Ayee pu ántehuaa tíjn Leví. A'uu pu e'irájca u chí'ita a'u mej titejé'iji'ivi. Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tíjn:

—Patá'aj hui nee jamuan á'uche'ecane'en.

²⁸ Tí'ij jí a'ín Leví ájchee. Naími'i pu teje'etiá'a. Tí'iquí jamuan á'uraa.

²⁹ Tí'iquí a'ín Leví tiu'uyé'este í ruche a'íjna jime'e ti ari Jesús jamuan á'uche'ecan. Majta me'ín í mej tí'iteji'ivi, majta seica, a'íí mú huá'a jamuan tí'icua'aca. ³⁰ Majta a'íime í fariseos, majta a'íime í mej tí'imua'ataca í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, a'íí mú autéjhuii mej tihua'uxájtzi'i a'íimej jemi í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'iné 'een jín siyen huá'a jamuan tí'icua'aca, seajta hui ye'eca jamuan í mej tí'iteji'ivi, seajta huá'a jamuan í mej a'ij pua'a rijcaa?

³¹ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu hui 'een jíme'en í teite í mej á'uci'ica'an jemin í ti ya'anaca. Capu ruxe'eve'e mej á'uci'ica'an jemin í mej rí'en sino a'íime mu'u hui í mej tí'icucui'i. ³² Mí neajta inee, canu hui ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni ne'ímej huatájeeve a'íimej í ti ayén tihua'amitíejte'e yee xí'epi'in mú rici sino a'íimej nu'u í mej rú'umua'aree í ru tzajta'a í mej caí xí'epi'in rici.

I mej nu'u rú'itzi'ivi

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Mat'íij mi miyen tiraata'íhua'uri'i í Jesús tíjín:

—A'íime í mej hui Juan jamuan á'ujujhua'an, jeíhua mú rú'itzi'ivi, majta huatéjniuuve í Dios jemi. Ayee mú che'atá mena'a rici a'íime í fariseos. Mí majta, a'íime hui í mej á jamuan á'ujujhua'an, metijí'icua'aca, majta ye'eca, micu.

³⁴ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a ja'atí huaténe'iche, a'íí pu ajta ru'amiigustemua'a huatá'inen mej mi tiú'uyesten. Aj pu i tihua'amicuan. ¿Ni qui miyen tiú'uritzi'ive'e tí'ij auj huá'a jamuan a'utéveeca? Camu xaa ne'u.

³⁵ 'Mí ajta, aúche'e pu hui teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen ra'ajján a'íjna ti huaténe'iche. Aj mú xaa amiigustemua'ame'en ru'ítzi'ive'en a'iné capu ché'e mé'e já'ahua'a í hua'amiigu. A'iné naúche'e nu yé huatéjvee, camu hui ru'ítzi'ive'en í ne'amiigustemua'a.

³⁶ Seíj pu tihua'utá'ixaa í niuucari tíjín:

—Tí pua'a ja'atí rá'acu'une'epua í cáxuri ti mí'ime'ecan, capu a'íjna jín rá'acu'une'epua cáxuri jime'e ti caí xí ja'anáj já'usini'i. Tí pua'a ayén a'íjna jín rá'acu'une'epua, a'íí pu huatétzu'uta a'íjna í cáxuri ti jéjcuá tí'ij huatéja'usini'ihua. Tí'ij jí ra'atésíujtza'anaxi'isin í ti mí'ime'ecan. Aj pu i, í ti anásíujtza'ani, jaítze'e pu hui ve'etí a'ame.

³⁷ 'Ajta camu miyen rijcaa mej ru'ucájt'u'ani navij limeetajra'a tzajta'a ti cára'ajchira'a viinu ti'itíj mej mauchén ráataahuaca'a. Tí pua'a miyen ráaruuren, a'íjna í viinu ti jéjcuá, a'íj pu jetze huiitaxíjsin í eeca, ajta autasiújtza'ani í navij ti cára'ajchira'a. Aj pu i a'uvaíjtzi í navij, ajta hui í viinu. ³⁸ A'íj pu hui jín ayén tiú'ujxe'eve'e ti iru'ucájt'u'ani navij tzajta'a ti jéjcuá a'íjna í viinu ti ajta jéjcuá, ícu.

³⁹ 'Ajta, mat'íij ra'anti'í í viinu ti mí'ime'ecan, capu ja'atí ayén raxí'eve'e ti ra'antiyé'en í ti jéjcuá a'iné ayée pu tirá'amitíejte'e ti jíme'en yee jaítze'e pu hui ajme'ira'a í ti mí'ime'ecan caí í ti jéjcuá. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

6

Mej nu'u muaiiyu huaré'acupi

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Ayee pu ajta tiuju'uríj a'ájna í xicájra'a mej jetzen ruse'upi. Aa pu aumé'ecaa já'ita'a u ví'ira'ata'a í Jesús. Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íí mú autéjhuii mej rú'ijtzaanaxi'in ti'itíj atzi ti triigu jetze huijneájxi. Mat'íij mi raatémuati'isixi í rumuájca'a jetze. Majta autéjhuii mej ráacua'ani.

² Majta a'íime í fariseos, seica mú á vejli'i a'uté'uuca'a. Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Jesús. Miyen tijín:

—¿A'iné hui 'een jín piyen tí'imuari'e tí'itíj ti nu'u caí rí'irí ti ayén tí'itíj ú'uruuren a'ájna xicájra'a mej jetzen pua'a ruse'upi?

³ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni secaí mú'een ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze a'ij ti huaríj a'íjna í David teecan tí'ij huata'í'icuataca'a, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e? ⁴ A'uu pu hui a'uteájrupi u teyujta'a, í ti jee chí'ira'an pú'een í Dios. Ajta á'iyen, a'í pu ru'irájí'ipi í pan mej Dios huatámua'í'ivejte. Tí'ij jí ráacua. Ajta a'ímej tiu'umí í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'íjna í pan, a'í mu'u racua'aca a'íime í mej tí'ivaire'e a'ujna teyujta'a. Capu hui tí'itíj a'ij huaríj a'íjna jemi í David teecan.

⁵ Ajta ayén tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite, ayee nu hui 'een jín antínmua'aree neajta ne'íjna xicájra'an mej jetzen ruse'upi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

Ija'atí ti nu'u ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ajtahua'a, seíj jetze í xicáara'an mej jetzen ruse'upi, a'úu pu a'uteájrupi u teyujta'a. A'uu pu tihua'amua'atejca'a. Ajta seíj a'úu pu unú'ujveeca'a tí ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze, ruri'iríinta'an pújme'en.

⁷ Majta me'ín í fariseos, majta me'ín í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze tí ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, a'í mú rajeeveca'a tí'itíj mej jíme'en jetzen te'ujpuá'ajte'en. Ayee mú tí'imua'ajca yee aísí tí pua'a caí seíj tiú'uhuaate'en, a'íjna xicájra'a tej jetzen tase'upi.

⁸ Mí ajta Jesús, a'í pu rú'umua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna tí rumuájca'a jetze ciyáaxara'a tijín:

—Ájchesi. Mé huatéchaxi mé já'ita'a.

Aj pu i ájchee. Aa pu a'utéechaxi. ⁹ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejámuaata'íhua'ura tí'itíj tí í'irí'irí a'íjna xicájra'a tej jetzen tase'upi. ¿Ni qui í'irí'irí tí ja'atí ayén ráaruuren í tí í'ixi'epi'ín na'ari í tí a'ij pua'a 'een? ¿Ni qui ajta í'irí'irí tí seíj huirájtuuaa tí ij a'ín caí huámi'íni na'ari hui tí raajé'íca?

¹⁰ Tí'ij jí Jesús hua'use'írajraa a'ímej í mej áa e'envéjme'ecaa. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna tí ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze tijín:

—Huatátzeaa hui mua'a muájca'a.

Aj pu i raatátzeaaraca'a. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu i huarúj. ¹¹ Majta me'ín í fariseos, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a me'íjna jíme'e mej caí a'ij tirájteu a'ij mej ye'í jíme'en jetzen te'ujpuá'ajte'en. Matí'ij mi autéjhuii mej tí'itiúrixaate'en yee a'ij mej ye'í ráaruuren me'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús hua'antíhuau a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

(Mt. 10:2; Mk. 3:16-19; Hch. 1:13)

¹² A'ájna'ímua, Jesús pu á'ume jíri'í tzejta'a tí'ij huatéjniuuni í Dios jemi. Huatáxa'ii tí huatéeni. ¹³ Tí'ij tapuá'arijme'eca, a'í pu hua'utajé a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Tí'ij jí hua'avé'ejajpuaxi a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua mej ará'ase. Ayee pu hua'utamua'a tíjín apóstoles, tí ayén huataújmuua'a tíjín seíj tí tiu'uta'aíjti'ire.

Ayee mú huataújmuua'a a'íime í mej tiu'uta'aíjti'ire. ¹⁴⁻¹⁵ A'ii mú a'ín pú'een í tí hua'avé'ejajpuaxi. Amuacaícan, a'í pu huatajé a'íjna í Simón, í mej majta miyen raatamuá'a tíjín Pedro. Aj pu íjtá'i a'íjna huatajé í Andrés. Juutzeájra'an pu pú'een a'íjna í Simón. Seica pu ajta huatajé. A'íime mú a'ín pú'een a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Felipe. A'íj pu ajta huatajé a'íjna í Bartolomé, ajta a'íjna í Mateo, ajta a'íjna í Tomás, ajta a'íjna í Jacobo. A'íj pu yaujra'an pú'een í Alfeo.

Jesús pu ajta a'íjna huatajé í Simón. A'ímej pu jetze ajtémecan a'íime í mej miyen hua'atamuá'amua tíjn í mej raayí'iti mej huané'use'en. ¹⁶ A'ímej pu ajta huatajé a'íjna í Judás ti yaujra'an pú'een í Jacobo, ajta a'íjna í Judás ti ayén te'entímu'utaca tíjn Iscariotes. A'ii pu a'íin pú'een ti tiu'utátui í Jesús. A'ímej pu'u avé'ejajpuaxi.

Jesús pu nu'u tihua'amua'ate jeíhua í teite

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Tí'ij jí Jesús acájraa í jirí japua, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'uu pu a'ará'a a'u ti a'upá'atza. A'uu mú jeíhua ajteáxiireca'a í teite, í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, majta seica. Jéihua mú majta ajteáxiireca'a í mej a'uchéjme a'úu ti huatacá'a u Judea, majta me'ín í mej a'uun a'uchéjme u Jerusalén. A'íi mú majta ajteáxiireca'a í mej a'uun a'uchéjme a'ujna la coosta, a'ájna já'ahua'a u Tiro, ajta a'ájna já'ahua'a u Sidón.

¹⁸ Ayee mú 'een jín mú e'iré'ene mej mi ráanamua, ti ij a'íin tihua'uhuaate'en í mej jín ti'icúcu'ijme. Majta me'ín í mej rajpuaíjtzica'a a'íjna jime'e í tiyáaru'use ti huá'a tzajta'a seijre'e, Jesús pu ajta tihua'uhuaa. ¹⁹ Naíjmi'i matíj mena'a me'uun a'uté'uuca'a, ayée mú tí'itese'eca'a mej ra'ajtamuári'en a'íjna jime'e ti a'íin jetze e'iraaye'i í muári'eri'ire'ara'an ti jín tihua'uhuaate'en naíjmi'ica.

Mej nu'u jíme'en huataújtemua'ave'esin

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Tí'ij jí hua'antaseírajraa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Setá'aj hui huataújtemua'ave'en, mú'een mi sej caí a'ij tí'ijviicua'i, a'iné mú'ejmi pu ari tiu'ucí'i ti Dios tejá'amua'ajte'e sej si jamuan tiu'uta'ájta tíj na'a rusén jime'e.

²¹ 'Setá'aj hui huataújtemua'ave'en, mú'een mi sej tiejcu. Dios pu tejámuaatá'asin í sej jín huateújvare'en.

'Setá'aj huataújtemua'ave'en mi sej ruyein se'íjna jime'e ti a'ij pua'a tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua. Mú'een xu na'anaa xá'aju'un se'íjna jime'e ti Dios ari amuá'ancu'uvajxi.

²² 'Setá'aj hui huataújtemua'ave'en ti pua'a seica teite mejamuájcha'íire'e, na'ari ti pua'a mejamuaatamuárite'en, na'ari ti pua'a mej a'ij pua'a á'amuaruuren nusu ti pua'a metejá'amuaxajtzi'ira me'íjna jime'e sej ná'astijre'e ineetzi, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite. ²³ Tí'ij teja'uré'enen a'ájna mej miyen a'ij pua'a á'amuaruuren í teite, setá'aj hui huataújtemua'ave'en a'iné jeíhua pu huápi'i tejá'amuaci'iti a'íjna jime'e ti a'uun tejé'eme'ecan a'u ti Dios é'eseijre'e. Setá'aj tiu'uténe'en se'íjna jime'e sej rutémua'ave'e, a'iné huá'avaujsimua'aci'i, ayée mú hui che'atá mena'a a'ij pua'a huá'uruu a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

²⁴ 'Seajta mú'een, mi sej chíjteaani, setá'aj hui huataújxiemiste'en a'iné xu'uri ra'ancuré'a íiyen chaanaca japua í ti rí'i tejámuaatá'asin.

²⁵ 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een mi sej nain tí'ijcha'íi, a'iné capu hui tí'itíj huateáturaasin mú'ejmi jemi tíj na'a rusén jime'e.

'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een mi sej na'ana, cha'a sena'a, a'iné mú'een xu ruyeinixi'ín, seajta huataújxiemiste'esin.

²⁶ 'Setá'aj hui huataújxiemiste'en ti pua'a naími'i miyen tejá'amua'ixaate'e yee xí'epi'ín xu huaríj, a'iné huá'avaujsimua'aci'i, ayée mú che'atá mena'a tihua'utá'ixaa a'ímej í mej caí tzáahuati'ira'a jime'e tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

“Tej nu'u huá'uxe'eve'en í mej tájcha'íire'e”

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Mi neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e mi sej ní'inamua: Setá'aj hui huá'uxe'eve'en se'ímej í mej amuájcha'íire'e, setá'aj seajta rí'i huá'uruuren se'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure.

28 'Setá'aj rí'i tihua'utá'an a'ímej í mej a'ij pua'a tejá'amuaxa. Setá'aj hui seahta í Dios jemi huá'a jíme'en huatéjnuuni a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure.

29 'Tí pua'a ja'ati mu'itéjveeni a'ípée jetze, patá'aj hui pajta u jetze pújme'en raatániijte'en t'íj ajtahua'a mu'itéjveeni a'uun jetze. Tí pua'a ja'ati muá'achuíra mi a'achamaara, patá'aj pajta mi asiicu'u raatapíjte'en.

30 'Patá'aj pajta tihua'utá'an naíjmi'ica a'achú mej hui pua'amé ti'itíj muahuavii. Ajta ti pua'a ja'ati ti'itíj ántini í ti mú'eetzi a'aa, capej hui rahuaviira ca'anéeri jíme'e ti muaatátuiire'en.

31 'Patá'aj pajta hui piyen huá'uruuren í seica a'ij pej tí'ijxe'eve'e mej miyen muáaruuren mú'eetzi.

32 'Niche'e sej tejámuaata'íhua'u. Tí pua'a siyen huá'ixe'eve'e sena'a a'ímej í mej amuá'ixe'eve'e mú'ejmi, ¿a'iné hui tejamuá'amitiejte'e a'íjna jíme'e í niuucari? ¿Ni qui ti'itíj semuá'itín í Dios jemi? Caxu xaa ne'u ti'itíj huamuá'itín a'iné a'íme í mej a'ij pua'a ríci, a'í mú majta hui huá'ixe'eve'e a'ímej í seica í mej majta huá'ixe'eve'e.

33 'Ajta, ti pua'a siyen rí'i tihua'atá'acare'en sena'a a'ímej í mej rí'i tejaamuaatá'aca, ¿ni tzaa ayén tejamuá'amitiejte'e sej se'íjna jín ti'itíj huamuá'itín í Dios jemi? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e yee caxu hui a'atzu ti'itíj huamuá'itín a'iné ayée mú che'atá mena'a ríci a'íme í mej a'ij pua'a ríci.

34 'Ajta, ti pua'a hui siyen tihua'utániijte'en ti'itíj ti na'a se'íjna jíme'e mej mi á'iyen amuaatátuiire'en, ¿ni ayén tejamuá'amitiejte'e sej se'íjna jín ti'itíj huamuá'itín í Dios jemi? Capu ayén té'eme. Caxu hui a'atzu ti'itíj huamuá'itín a'iné a'íme í mej a'ij pua'a ríci, a'í mú hua'utániijte í seica, majta miyen rachú'eve'en mej mi á'iyen tihua'utátuiire'en nain í mej caj tihua'utániijte.

35 'Ayee xu'u huárini. Setá'aj hui huá'axe'eve'e a'ímej í mej amuá'ajcha'íire'e. Setá'aj rí'i tihuá'ajcha'íi. Setá'aj seahta ti'itíj ti na'a hua'utániijte'en. Caxu huá'ahuaviira ca'anéeri jíme'e mej mi amuaatátuiire'en. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti pua'a siyen huárini, jeíhua pu hui tejá'amuaci'iti. Seahta xu yaújmua'ame'en pú'eene'e xá'aju'un a'íjna í Dios í ta japua ti é'eseijre'e, a'iné a'í pu rí'i tihuá'ajcha'íi a'ímej í mej caí rí'i tihua'atá'aca, ajta a'ímej í mej a'ij pua'a ríci.

36 'Setá'aj siyen huá'ancu'uvajxi'in, a'iné a'ín í ti á'amua'iya'upua, a'í pu hui ajta huá'ancu'uvajxi'isin.

“Teta'aj nu'u caí huá'axijte'e í seica”

(Mt. 7:1-5)

37 'Caxu a'ij tihuá'ajeeve í seica; ti ij caí Dios a'ij tejá'amuajeeve mú'ejmi. Caxu seahta huá'axijte'e í seica, ti ij caí Dios ama'uxíjte'en mú'ejmi. Setá'aj hui tihua'utá'uuni'í í seica. Tí pua'a siyen huárini, Dios pu ajta tejámuaatá'uuni'ira.

38 'Setá'aj tihua'utapuaíjve'en í seica. Tí pua'a siyen huárini, jeíhua pu ajta mú'ejmi tejámuaatapuaíjve'esin. Ayee pu té'eme tíj ja'ati ra'avé'ejiste'en í medida jetze. A'íjna í ja'ati, mi'í pu rí'i ra'ure'uruurén, ajta raatéruureajxi'in t'íj rí'i huaújra'atza. Temua'a pu naa tira'avé'ejiste'esin ti ij caí avé'evitzen. Aj pu í, amua'ancára'atzi'ira í á'amuaasiicu'u jetze. Ayee pu á'amuaruuren a'iné a'achú sej hui caj tiu'utapuaíjve'e, ayée pu che'atá na'a Dios pu amuaatapuaíjve'esin mú'ejmi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

39 Ajtahua'a sej niuucari pu jín tihuá'u'iti'iri'i. Ayen tíjín:

—A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi a'íjna jíme'en í ti arácun. ¿Ni rí'irí ti a'ín ti arácun rá'anvi'itín í juye jetze sej ti ajta arácun? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Capu a'atzu rí'irí, ti a'ín rá'anvi'itín, a'iné ti pua'a a'ín rá'anvi'itín, naími'í mú hui atévatzjisin a'u ti e'etécun.

40 'Ajta ayée pu hui 'een a'íjna jíme'e í mej nee jamuan á'ujjhua'an. A'ín í ja'ati ti ayén tiú'ujmua'ate capu ayén che'atá na'a ruxe'eve'e tíj a'ín ti tí'ijmua'ate, sino t'íj ari ra'antipúa'arite'en í ti tiú'ujmua'ate, aj pu hui xaa ayén éene'e a'ame tíj a'íjna í ti tiraamuá'ate.

⁴¹ Pajta mú'ee, a'iné hui 'een jín piyen rasej í a'ihuáara'a a'íjna ti cǎj caj te'uteájturaa í Dios jemi. Mí pajta mú'ee, capej asej í pej hui jín jeihua á'atura í Dios jemi. ⁴² Tí pua'a peri jeihua jín auteájturaa í Dios jemi, ¿a'iné hui tí'iri'iri pej piyen tiraata'ixaate'en pe'íjna í a'ihuáara'a ti cǎj caj te'uteájturaa a'ij ti tí'itǎj jín te'uteájturaa í Dios jemi? Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri, a'iné capej hui asej mú'ee asej a'ij pej tí'itǎj jín te'uteájturaa í Dios jemi.

'Mú'ee mi pej a'ij pua'a tí'ijri'ire mé jéjre'e, pauj mi'i seicié tiú'umua'ati, pajta nain jín tihua'utá'ixaate'en í teite í pej hui jín auteájturaa í Dios jemi. Aj pu hui xaa ayén tiraavǎjte'e í pej piyen tiraata'ixaate'en í sej a'ij ti tí'itǎj jín te'uteájturaa í Dios jemi.

Tej nu'u jíme'en ráamua'ati tí'itǎj ti nu'u cǎyǎjra'a pú'een
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ Ayee pu'u ajta 'een, tǎj í cǎyǎj, nain ti tí'iri'een, ri'éene'en pu tí'itaaca. Ajta nain í cǎyǎj ti cǎi tí'iri'een, capu ajta ri'éene'en tí'itaaca. ⁴⁴ Ajta naijmi'i í cǎyǎj ti tí'itaaca, ayée mú hui tí'imua'amua me'íjna í ti tí'itaaca, a'iné a'íjna í huaréj taca'i, capu a'ín rataca'i í cǎyǎj ti tézicare'e sino a'ij pu jetze me'ecan í ruciye'e. Ajta a'íjna í uuva taca'i, capu ajta a'ín rataca'i í jí'itziica'ixa'a jetze sino a'ij pu ajta jetze me'ecan í ruciye'e. Ayee xu che'atá sena'a seajta tí'ijmua'areeren ja'ati ti tévira'a pú'een tij rǎi tí'itevij nusu cǎi se'íjna jíme'e a'ij ti rǎi.

⁴⁵ A'íjna í ja'ati ti rǎi tí'itevij, a'í pu hui rǎi tí'ixaxa'a, ajta a'íjna ti rǎi tí'ixaxa'a, a'úu pu me'ecan tzajta'an a'u ti jeihua yá'avaa ti xǎ'epǎin 'een. Ajta a'ín ti a'ij pua'a tí'itevij, a'í pu a'ij pua'a tí'ixaxa'a, ajta a'íjna ti a'ij pua'a tí'ixaxa'a, a'úu pu hui me'ecan tzajta'an a'u ti jeihua yá'avaa ti a'ij pua'a 'een. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ja'ati ti na'a, a'í pu hui tí'ixaxa'a a'íjna jíme'e í ti rá'avaa í ru tzajta'a.

A'ij ti nu'u sej tí'ijri'ire, ajta í sej
(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ Seajta mú'een, mi sej hui cǎi siyen tí'iruure a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, a'iné 'een jín siyen tí'inejee tǎjín: "Nevástar'a, nevástar'a."

⁴⁷ Ayee nu hui tejámuaatá'ixaate'esin a'iné 'een a'íjna í ja'ati ti neetzi jemi mú a'uvé'emej ti ij neetzi huanamua, ajta ayén tiú'uruuren a'ij nej tí'ixa. ⁴⁸ Ayee pu hui 'een tǎj a'íjna í ja'ati ti chí'i ájtaahuaca'a. A'íjna í ja'ati, jé'ecan pu ru'ucá'ijche tété'imua. Tǎj jí rá'ajtaahuaca'a í jaxu'u í tete japua. Matǎ'ij mi huatéviiyeca'a. Ajta huatámǎ'yeca'a í játe'ana. Aj pu i jetzen ajté'a í játe'ana í chí'ij. Ajta a'ín í chí'ij, capu hui á'ave a'iné temua'a pu naa rǎi tirá'ajtaahuaca'a í ja'ati.

⁴⁹ Mǎ ajta, a'íjna í ja'ati ti ayén tí'inenamua, ti pua'a cǎi ayén tiú'uruuren a'ij nej tí'ixa, ayée pu hui 'een tǎj í sej ti ajta chí'ij ájtaahuaca'a. Capu ru'ucá'ijche tété'imua a'íjna í ja'ati. Matǎ'ijta mi huatéviiyeca'a. Ajta huatámǎ'yeca'a í játe'ana. Tǎ'ij jetzen ajté'a, aj pu i rá'arie. Nain pu hui tejá'urie a'íjna í ja'ati.

7

Tǎ'ij nu'u Jesús tiráhuuaa a'íjna í ti ravaire'e a'íjna ti anxíte tí'ajta
(Mt. 8:5-13)

¹ Tǎ'ij Jesús raatapuá'ajtaca'a ti tihúa'a'ixaate'eca'a í teite, aj pu i a'uun á'uraa u Capernaúm. ² A'u pu sej a'utéveeca'a xantaaru'u ti anxíte tí'ajta. A'íjna jemi, sej pu tí'icui'i ti jemin tí'ivaire'e. Pu'uri á'ame'erejca'a. Ajta í xantaaru'u, jeihua pu raxǎ'leve'eca'a a'íjna ti jemin tí'ivaire'e. ³ Tǎ'ij jí a'ín anxíte ti tí'ajta, a'í pu ráamua'areeri'i a'ij ti tí'itǎ ruurejca'a í Jesús. Aj pu i teite huata'áj mej mi ya'utájeeve. A'íme í teite, a'ii mú a'ín pu'éene'e í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a, majta í mej tí'ajtaca'a u teyujta'a.

⁴ Matǎ'ij mi a'uun e'iré'ene a'u ti Jesús a'utéveeca'a. Jéihua mú raatéje. Ayee mú tiraata'ixaa tǎjín:

—Jé'ecan pu raavíjte'e pej á'ume'en jemin a'u ti é'eche pej pi piyen huárini a'ij ti timuaatáhuaviira.

⁵ Jé'ecan pu hui rí'i titájcha'íi a'íjna. Ajta a'íi pu rá'ajtaahuaca'a í teyuu. —Ayeé mú tiraata'ixaa.

⁶ Tí'ij jí Jesús u á'ume huá'a jamuan. Aa pu vejli'i aumé'ecaa, tí'ij a'íin ti anxíte tí'ajta, ajta pu ru'amüigustemua'a huata'áij mej mi miyen tiraata'ixaa ti nu'u caí a'uun e'ará'asti a'ujna ti é'eche. Ayeé mú tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, capu hui rí'i tiraavíjte'e pej anú'asti. ⁷ A'íj pu jín, capu ayén tiná'amítiejte'eca'a ti raavíjte'e nej ne'uun a'atanén a'u pej a'utéveeca'a. Tí ij caí muamá'riste'e, ayée pepu'u hui huárini pej raataxáj yee pu'uri huarúj í ti ajemi tí'ivaire'e. Tí pua'a piyen tiu'utaxáj, aj pu a'íin rujni í ti ne jemi tí'ivaire'e.

⁸ A'íj nu hui jín niyen tí'imua'ixaate'e a'iné seíj pu tí'ine'ajte'e ineetzi. Nee nu neajta tí'itíj jín antínmua'aree; neajta tihua'ajte'e í xantaaru'u. Tí pua'a seíj netiu'uta'áijte'en yee aricu, a'íi pu ayén rini ti á'ume'en. Na'ari ti pua'a seíj niyen tiu'utá'ixaate'en yee mú a'utá'iyi'i, ayée pu rini ti mú a'uvé'eme'en. Ayeé nu hui tiraata'ixaate'en a'íjna ti nej jemi tí'ivaire'e yee ayée pej huárini. Ajta a'íin, ayée pu rini. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í xantaaru'u a'íjna í Jesús.

⁹ Ajta a'íin Jesús, tí'ij ayén tiráanamujri'i, jé'ecan pu naa rí'i tira'utaseíj a'íjna jemi. Tí'ij jí pí a'uré'leve ti ij hua'useírajra'aní í teite í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, a'u ti huatacá'a íiye Israel, canu hui ja'anáj ja'ati huáteu ti ayén che'atá na'a té'atzaahuate'e tíj a'íjna í xantaaru'u. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

¹⁰ Majta me'ín í mej tiu'uta'áijti'ire, a'íi mú a'uré'aci a'u ti é'eche a'íjna í xantaaru'u. Mat'íj a'uré'ene, pu'uri huarújcaa a'íjna ti jemin tí'ivaire'e.

Tí'ij nu'u Jesús ajtahua'a raata'áij ti huatarún í tí'irí huamí'i

¹¹ A'atzu a'ateevi'i, Jesús pu a'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Naín. Majta mú a'ucíj jamuan a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Majta seica í teite, mu'íití mú a'ucíj jamuan. ¹² Mu'uri vejli'i aujú'ucaa ta'anténine'i chajta'a jetze mat'íj seica antinájcheca'a mej m'íichi huáchuisime'e. A'íjna í m'íichi, a'íi pu pú'eene'e yaujra'an í 'íita'a ti ruseíj. A'íi pu'u caj p'tí'iyaujra'antaca'a ti teáatacan. Jéihua mú teite jamuan huajú'ucaa.

¹³ Tí'ij Jesús raaseíj, jeíhua pu huataújxiemiste jemin í 'íita'a. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Capej ayeine.

¹⁴ Tí'ij jí ajteáxi'reca'a. Aj pu i ra'ajtamuáriej í ciyej ti japuan 'ujcá'a a'íjna ti huamí'i. Majta me'ín í mej ráachuisime'e, a'íi mú huatéhuiixi. Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee, temuaj, ayée nu tí'imua'ixaate'e yee: Ájchesi. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

¹⁵ Ajta a'íin ti huamí'i, a'íi pu a'ujyeíjxi. Aj pu i a'utéjche ti tiu'utaxáj. Tí'ij jí Jesús raatátui í náanajra'an. ¹⁶ Mat'íj mi naími'i naa rí'i tira'utaseíj a'ij ti tí'itíj huáruu í Jesús. Jé'ecan pu utéevatzi í huá'a tzajta'a. Mat'íj mi rí'i tiu'utá'a í Dios jemi. Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ja'ati pu hui huataseíjre itejmi jemi ti ve'ecán jín tí'itéjvee, ajta ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Pu'uri mú a'uvé'emej í Dios ti ij hua'utévaire'en í ruteítestemua'a.

¹⁷ Nainjapua mú ráamua'areeri'i a'ij ti tí'ití huaríj a'íjna í Jesús. Nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, ajta 'á'ayee ti huacá'a, naími'i mú ráamua'areeri'i.

Tí'ij nu'u Juan hua'uta'íteca'a í Jesús jemi (Mt. 11:2-19)

¹⁸ Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e a'íjna í Juan ti huá'amua'i'ihuaca, a'íi mú raatá'ixaa a'ij ti Jesús rijcaa. Tí'ij jí hua'apuaca huatajé a'íjna í Juan. ¹⁹ Aj pu i hua'uta'íteca'a mej mi raata'íhua'u a'íjna í Jesús yee ni qui mú'ee pe'ín pú'een a'íjna ti nu'u

mé'e vé'eme, na'ari ayén tiú'ujxe'eve'e tej se'ij huachú'eve'en. Mat'í'ij mi a'ucíj. ²⁰ Mat'í'ij mi me'uun e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Mat'í'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjn:

—A'íjna í Juan ti huá'amua'i'ihuaca, a'í pu hui taja'uta'íteca'a tej ti tiyen timuaata'íhua'u yee: “¿Ni qui mú'ee pe'ín pú'een a'íjna ti mé'e vé'eme na'ari teuj se'ij chu'eve'e?” —Ayeé mú tiraata'ixaa.

²¹ Ajta a'íin í Jesús, auchén pu mu'icáca tiú'uhuaa í mej tí'icucui'ica'a, ajta seica í mej caí ri'éene'e í ru jetze, ajta í mej tiyaaru'u huá'a tzajta'a seijre'eca'a. Ajta a'íime í mej aracúcu'unijmee, a'í pu tihua'uhuaa mej mi majtáhua'a atanéjne'ere.

²² Tí'ij jí Jesús ayén tiha'utá'ixaa a'ímej í ti Juan hua'uta'íteca'a tíjn:

—Sericu mú'een. Setá'aj á'uju'un í Juan jemi, setá'aj tiraata'ixaate'en a'ij sej seri tiu'uséj, a'ij sej seri tiú'unamuajri'i yee a'íime í mej aracúcu'unijmee, a'í mú hui meri majtáhua'a mé uunéjne'e. Majta a'íime í mej anaciyáaxavi'ijmee, a'í mú meri'ijtáhua'a á'ujujhua'an. Majta a'íime í mej tijcúcu'ineca'a me'íjna jime'e ti tineájxi huá'ahua'ira'a jetze, ti ayén ántehuaa tíjn lepra, mu'uri huarúj. Majta a'íime, í mej nácu'axa'itaca'a, mu'uri'itáhua'a huiteánajca'amua. Majta a'íime í mej meri huá'cuui, mu'uri majtáhua'a mena'a huatarúj. Neajta hui tihua'utá'ixaate'esin a'íime í mej caí a'ij té'eviicua'i a'íjna jime'e í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'en.

²³ 'Rí'i pu hui tiraatá'asin a'íjna í ja'ati ti caí a'ij pua'a tiraatá'an mé núurieeni, a'íjna jime'e ti caí ché'e té'eviicua'i neetzi jemi. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁴ Mat'í'ij mi a'ucíj a'íime í mej Juan jamuan á'ujujhua'ane'e. Tí'ij jí Jesús a'utéjche ti tihua'itíi í teite a'íjna jime'e í Juan. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—¿Tí'itájni sej a'utéesej se'újna í 'itizá? ¿Ni qui huini xámua'ij u se'usej ti eeca raru'uxante'e? Caxu xaa ne'u. ²⁵ Ca'ín, ¿tí'itájni sena'a hui a'utéesej? ¿Ca'ín ja'ati sena'a u a'utéesej ti ri'éene'en te'ucáavij? Caxu xaa ne'u, a'iné xu'uri ramua'aree tíjn a'íime í mej miyen ri'éene'en te'ucavijmee, majta a'íime ti hua'aráanajche naíjmi'i tíj na'a ti tí'ijnajche, a'úu mú'éche a'u mej rey'éche.

²⁶ 'Ari ti pua'a secaí se'íjna a'utéesej, ¿tí'itájni sena'a a'utéesej? ¿Ni qui hui se'ij ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a? Jee tzíte'e, ayéé nu tejá'amua'ixaate'e yee a'í pu pírici. Ajta a'íin, jaítze'e pu ve'ecán jín tí'itéjvee. ²⁷ A'ii pu hui a'íin pú'een í ti jíme'en rá'axa í yu'uxari jetze tíjn:

Nee nu hui se'ij amuacá huata'íti ti huatasejre'esin pecaí mú'ee.

A'í pu rí'i huá'aruuren í teite mej mi mua'ancuré'evi'itin mú'eetzi.

²⁸ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e yee a'íime tzajta'a naíjmi'i í teite í mej huatasejre'íiyen chaanaca japua, capu ja'ati ja'anáj te'enteájrupi tí'itáj jime'e í ti jaítze'e ve'éé caí í ti jín tí'itéjvee a'íjna í Juan. Mí ajta, a'íin ti jaítze'e ciliéene'e jín tí'itéjvee í Dios jemi, jaítze'e pu hui ve'ecán jín tí'itevéé a'ame a'íjna í ja'ati caí a'íjna í Juan a'ájna xicájra'a jetze ti Dios ayén autéchesin ti tiu'uta'aíjta nainjapua.

²⁹ 'Majta naími'i í mej ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan, a'í mú hui ra'ancuré'a a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios me'íjna jime'e ti Juan huá'umuai'ihua. Ayeé mú che'atá mena'a ra'ancuré'a a'íime mej tí'itej'ívi.

³⁰ 'Majta hui a'íime í fariseos, majta a'íime í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, a'í mú hui ratíteca'a a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios a'iné camu huaújmuai'ihua'a í Juan jemi. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

³¹ Ajtáhua'a seicié pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i í Jesús tíjn:

—¿A'iné nena'a tiraataxáj yee ayéé mú 'een a'íime í teite íjii mej huáteemua? ¿Ni caí mé'e tí'itáj ti ayén 'een cumu a'íime?

³² 'Ayeé mú hui e'en matíj í tí'iríi mej á vejli'i a'ujteí a'u mej tejá'atua. A'í mú miyen tihua'ataj'ívi í seica tíjn: “Teti'utac'ísite sej si tiu'utéene'en, mi seajta caí, caxu tiu'utéene'i. Teajta tu tiu'utáchuicaca'a ti tiú'uxieemiste'e jime'e, mi seajta caí, caxu huaújyeineca'a.”

³³ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'iné a'íjna í Juan, tí'ij a'íin yé uvé'ene, capu hui pan cua'aca, capu ajta viinu ye'eca. Seajta mú'een, ayée xu e'en matíj a'íime í tí'iríi se'íjna jime'e sej siyen ti'ixa se'íjna jíme'en í Juan tíjín: "Tiyaaru'u pu tzajta'an seijre'e."

³⁴ 'Neajta inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite, nee nu tí'icua'a, neajta ye'eca. Seajta mú'een, ayée xu ti'ixa neetzi jíme'en yee huápi'i nu tí'icua'a, neajta netahuaive. Ayee xu seajta ti'ixa tíjín yee ye'ecui huatéjvee hua'amiigu a'íime mej tí'itejilivi, ajta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi. ³⁵ A'íjna ti Dios jemi rí'i meteúumua'aree, a'íi mú hui ramua'aréeren í yaújmua'ame'en í mej rí'i metíteumuámua'aree í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús a'utéveeca'a a'u ti'é'eche í Simón ti fariseo pú'eene'e

³⁶ Ayee pu ja'anáj tiuju'uríj. Seíj pu raatá'inee a'íjna í Jesús ti jamuan tiú'ucua'ani. A'íjna í ja'ati, fariseo pu pú'een. Ayee pu ántehuaa tíjín Simón. Aj pu i Jesús á a'uré'ehui'ixi a'u ti meesa vejli'i a'utéjvee a'ij mej tiraaxí'epi'intari'iri'i a'íjna ti raatá'inee.

³⁷ Ajta a'íin 'íita'a, a'úu pu a'utéveeca'a. Jéihua pu a'ij pua'a ti'itiújcha'íica'a a'íjna í Dios jemi. Tí'ij jí a'íi ráamua'areeri'i tíjín a'úu pu tejé'ecua'a fariseo ti'é'eche a'íjna í Jesús. Aj pu i tetej limeetajra'a pu e'evé'ejaj. Tí'ití pu urajmuaa ti naa teáarí'e. ³⁸ Tí'ij jí á vejli'i a'utéechaxi a'u ti Jesús anu'uhuaré'eca'a í meesa a'utéjvee. Ruyeineca'a a'íjna í 'íita'a. Tí'ij jí Jesús íca jetze títzutixi í ti a'itajá'ara'atajye'icaa a'íjna í 'íita'a. Tí'ij jí rucipuá jín racáhuatzi'iri'i, ajta ra'anáapi'itze. Tí'ij jí íicájra'an jetze racáaxire a'íjna ti naa teáarí'e.

³⁹ Ajta a'íin fariseo ti Jesús huatá'inee, tí'ij raaseíj a'ij ti rijcaa a'íjna í 'íita'a, ayée pu tí'imua'ajca í ru tzajta'a tíjín: "Tí pua'a amín pú'eene'en tevi seíj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'íi pu hui ramua'aréeren tí'itíj ti tévira'an píríci a'íjna í 'íita'a ti a'ij pua'a ti'itiújcha'íi í Dios jemi."

⁴⁰ Ajta a'íin Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Simón, tí'itíj nu muaatá'ixaate'esin.

Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Simón tíjín:

—Maestru, patá'aj naatá'ixaate'en.

⁴¹ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Seica mú nu'u hui tirá'acha'íire'eca'a me'íjna í ja'ati ti tumin hua'utániíjte, a'íimej mej hua'apua. Seíj pu nu'u ayén tirá'acha'íire'eca'a a'achú cumu anxíj ciento í tumin. Ajta í seíj, ayée pu nu'u tirá'acha'íire'eca'a a'achú cumu muáacua jetze í tumin.

⁴² 'Ja'iné camu a'atzu tí'ituaave'e í mej jín tiraanájchite'en, a'íi pu nu'u hui ti-hua'utá'uuni'iri'i a'íimej í mej hua'apua a'achú mej caj tirá'acha'íire'eca'a. Me'ecui xaa, ¿a'iné timuá'amitíejte'e? ¿A'ataani hui jaítze'e raxí'eve'e a'ame a'íjna í ti hua'utá'uuni'iri'i? —Ayee pu Jesús tiraata'íhua'uri'i.

⁴³ Ajta a'íin í Simón, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Ayee pu tiná'amitíejte'e ineetzi a'íjna jime'e ti tihua'utá'uuni'iri'i, a'íi pu hui jaítze'e raxí'eve'e a'ame a'íjna ti jaítze'e tirá'acha'íire'eca'a a'iné jaítze'e pu tiraatá'uuni'iri'i.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Xí'epi'in pej hui tiu'utaxájtaca'a.

⁴⁴ Aj pu i píi a'uré'eve ti ij raaseíj a'íjna í 'íita'a. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Simón tíjín:

—¿Ni pecaí raseíj pe'íjna i 'íita'a? Nee nu uteájrupi íiyu pe'é'eche. Capej racáaxire í jaj í ne'íica jetze. Mí ajtá'i amín í 'íita'a, a'íi pu hui na'aná'iri'i ne'íica jetze a'íjna jime'e ti a'itajá'ara'atajye'icaa. Ajta na'anáhuatzi'iri'i í rucipuá jime'e.

⁴⁵ 'Mú'ee pej hui caí nu'itépí'itze. Mí ajtá'i amín mí 'íita'a, tíj na'a ti huiiteájrupi yú chí'ita, a'íi pu na'anáapi'itze í ne'íica jetze. ⁴⁶ Mú'ee pej caí na'avé'exiri'iri'i tí'itíj aceite yen nemu'uutze'e. Mí ajtá'i amín, a'íi pu hui na'aná'iri'iri'i í ne'íica jetze tí'itíj ti naa teáarí'e.

47 'A'íj nu jín niyen tí'imua'ixaate'e. A'íj pu jeíhua auteájturaa í Dios jemi. Neajta nu nain tiraatá'uuni'iri'i a'iné jeíhua pu nexí'eve'e já'araa. Mí pajta mú'ee, mi nej c'íj caj timuaatá'uuni'iri'i, mú'ee pej hui c'íj caj tí'inexe'eve'e. —Aye'e pu tiraata'ixaa.

48 Ajta Jesús pu ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a t'íjín:

—Nu'uri hui timuaatá'uuni'iri'i í pej jín auteájturaa í Dios jemi.

49 Majta me'ín í seica í ti hua'utá'inee, mat'íj miyen tiráanamujri'i, mat'íj mi autéjhui mej ti'ihuaúrihua'u, t'íjín:

—¿A'ataani pú'een amíjna mi ti tíhua'utá'uuni'ira a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi? —Aye'e mú tiu'uteáurihua'uraca'a.

50 Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a t'íjín:

—Pu'uri Dios mua'irájtuaa a'iné peté'atzaahuate'e mú'ee. Aricu hui á'ura'a axiéehua. —Aye'e pu tiraata'ixaa.

8

Majta nu'u a'íime í 'uuca í mej ravaire'eca'a me'íjna í Jesús

1 T'íj ayén tiuju'uríj, a'úu pu á'uche'ecane'e t'íj na'a a'uun mej a'uchéjme í chajta'a jetze, ajta a'ímuá mej a'uchéjme. Jesús pu tihuá'u'it'íiri'i a'íjna í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'esin, ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Majta mú á'ujujhua'ane'e a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. 2 Majta seica jamuan á'ujujhua'ane'e mé 'uuca, í ti Jesús tihuá'uhuaa, ajta a'íime í ti huá'a jetze tiyáaru'use huatamuári. A'íi mú a'íin pú'een a'íjna í María, mej miyen ratamuá'amua t'íjín Magdala ti é'eme'ecan. A'íjna jetze í 'íita'a, a'íj mú jetze huiráaci í tiyáaru'use í mej aráhua'apua ará'ase.

3 Se'íj pu ajta á'uche'ecane'e ti ayén ántehuaa t'íjín Juana, íra'ara'an pu pú'een a'íjna í Chuza, í ti ti'it'éjvee í Heródes jemi. Ajtahua'a se'íj, a'íjna í Susana, majta jeíhua, mé mu'it'í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'íi mú majta ravaire'eca'a me'íjna í Jesús, majta a'íime'í seica í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase me'íjna jime'e í mej tí'ijcha'íica'a a'íime'í 'uuca.

A'íjna í ja'ati ti nu'u tí'ihuaste'eca'a

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

4 Majta í teite mej a'ímuá a'uchéjme, maúche'e mú ajteáxiirijme'ecaa. A'uu mú a'arác'íica'a se'íj chajta'a jetze, ajtahua'a se'íj, ajtahua'a se'íj. Mat'íj mauj e'evé'ec'íica'a, Jesús pu ayén tiu'utámuaritaca'a t'íjín:

5 —Ja'ati ti nu'u hui tí'ihuastehua'a, u pu nu'u á'ume ti tej'éhuaste'en. Aa pu aumé'ecaa ratáhua'anáa í imue'eri. Seica pu nu'u juye jetze huavatzíjraa. Mat'íj mi japuan huachéecajraa a'íime í teite. Majta pina'ase, júte'imua mú a'icára'arave'e. Aa ma'uráaseajrá'a meráacuaa.

6 'Ajta seica í imue'eri, a'úu pu nu'u hui huavatzíjraa tetej tzajta'a. T'íj ajneájxi, aj pu i huaré'ataa í xicaj jime'e a'iné capu huariéenajye'icaa.

7 'Ajta seica í imue'eri, a'úu pu nu'u huavatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme. Ajta a'íin í tzicare'e, a'íi pu nu'u huavaújse jamuan í imue'eri. Capu tiu'utá'a í imue'eri ti te'ejneájxi'ín.

8 'Ajta seica í imue'eri, áa pu nu'u huavatzíjraa a'u ti a'ur'íen í chuej. Naími'i pu hui huanéj. Jéihua pu nu'u tiú'ucíreca'a. Jéihua pu jaítze'e airájraa caí í seica ti raahuáste. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

T'íj raatapuá'ajtac'a ti tiu'utaxájtac'a, aj pu i ayén tihua'utá'ixaa ca'anín jime'e, t'íjín:

—Mí sej huiteánajca'amua, xáanamujri'i hui temua'a naa. Yee pu'u.

T'í nu'u a'íjna j'ín tihuá'it'íiri'i í niuucari

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ Majta a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íi mú raata'íhua'uri'i a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti raatamuáritaca'a. ¹⁰ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Dios pu amuaatá'a sej yaú'itiéé xa'araa í ti rú'avaa í Dios jemi a'íjna jime'e a'ij ti a'íin tí'ajta. Mí ajta í seica, canu hui e'ehauritiéecan jín tihua'utá'ixaate'esin, sino chuijtari nu'u jíme'en tihua'utá'ixaate'esin ti ij ayén tihua'uruuren a'ij ti té'eyu'usi'i tíjín:

Mú'een xu nu'u xaa mé uunéjne'eri xá'aju'un.

Aru, caxu ti'itíj seijran.

Mú'een xu xaa ranamua.

Aru caxu hui yaú'itiéé xá'aju'un.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e a'ij ti huataújmua'a í niuucari

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ 'A'íjna í niuucari nej raataxájtaca'a, ayée pu hui huataújmua'a. Í imue'eri, ayée pu 'een tíj í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan.

¹² 'Ajta í imue'eri ti huavatzíjraa juye jetze, ayée pu 'een matíj a'íime í mej ranamua í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan. Ajta a'íin tiyaaru'u, a'íi pu hui a'ure'enén, tihua'ari'ira í niuucari ti huá'a tzajta'a huateájturaa. Ayee pu rici mej mi caí rá'antzaahuate'en, ti ij caí Dios hua'irájtuaani.

¹³ 'Ajta a'íjna í ti tetej tzajta'a huavatzíjraa, ayée pu hui 'een matíj a'íime í mej huataújtemua'ave matí'ij amuacaí ráanamua'jri'i. Mí majta a'íime, camu a'atzu té'eviicua'í. A'atzu mú á'atee mej té'atzaahuate'e. Aru tí'ijta teja'ure'enén a'ájna xicájra'a mej jetzen tirajpuaítzi, camu cha'a te'utáviicua'í. Ca'anacan mú mé rúujjisin.

¹⁴ 'Ajta a'íjna í imue'eri ti a'uun huavatzíjraa tzicare'e tzajta'a, ayée pu hui 'een matíj a'íime í mej ranamua í niuucari. Aru a'íime, í mej mauj yen huaté'uu íyen chaanaca japua, jé'ecan mú a'ij té'ujmua'ate me'íjna jime'e í ti huá'amuari'eriste'e na'ari a'íjna jime'e í mej jeíhua tí'ijcha'íi ca'ín a'íjna jime'e í ti hua'aráanajche ti naa seijre'e. A'íj pu jín camu araúraste mej jeíhua rí'i tiu'utátuiire'en í Dios jemi.

¹⁵ 'Ajta a'íjna í imue'eri ti a'uun nu'u huavatzíjraa í chuej japua a'utí a'urí'en, ayée pu 'een tíj a'íime í mej urarí'ene'ejme í ru tzajta'a, majta á'ujca'ane ruxí'eví'ira'a jime'e ti Dios hua'uta'a'áj nain jime'e. A'íi mú hui ranamua í niuucari, majta ru'uté'an í ru tzajta'a. Majta te'utáviicua'í. Ayee mú 'een jín huarín, jeíhua mú rí'i tiu'utátuiire'esin í Dios jemi.

A'íj nu'u jín tí'ivaire'e a'íjna í aparaatu

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ '¿A'iné tejamuá'amitíejte'e mú'ejmi a'íjna jíme'en í ja'ati ti hui aparaatu ti'itíj tícha'íi? Tí'ij rá'ajtaira, ¿a'uné jetze iyé'eruuren? ¿Ni qui xa'ari tzajta'a ruutéchajtza na'ari caama jete ye'iráchajtza? Capu xaa ne'u. Ja'ati ti na'a án pu imuá ya'ujchájta mej mi atáneere í taij jime'e í mej a'uteáru'ipi. ¹⁷ Ajta, naíjmi'i tíj na'a mej avíitzi'i jín miyen rici í teite, capu hui ayén éene'e a'ame. A'íi mú xaa hui ramua'aréren tí'ij Dios mé jéjre'e raataseíjrata.

¹⁸ 'Rí'i xu'u mú'een sej si temua'a naa tiráanamua, a'iné ti pua'a ja'ati ti'itíj tícha'íi í Dios jemi, Dios pu jaítze'e tiraatá'asin. Ajta a'íin ti caí ti'itíj tícha'íi í Dios jemi, Dios pu hui rá'ari'ira a'íjna í ti ayén tirá'amitíejte'e ti nu'u tí'ijcha'íi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een í Jesús

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Ajta a'íin náànajra'an í Jesús, majta ihuáamua'ame'en, a'íi mú e'iré'ene mej mi raaseíj. Aru, capu huatári'iristareca'a mej ajteáxíre á vejli'i jemin a'iné jeíhua mú teite aité'uuca'a tá'apueerta. ²⁰ Ja'ati pu ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Mé pua'acié mú a'uté'uu a'anáàna, majta a'ihuáamua'a. Méjxe'eve'e mej muaaseíj.

²¹ Ajta a'íin Jesús, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—A'ii mú hui a'ín pú'een í nináàna, majta í ne'ihuaamua'a, a'íime í mej ranamua í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan, majta miyen rí'i tirá'astijre'e a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.
—Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús raatépua'ajte í eeca
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Ja'anáj ti ayén tiuju'uríj. Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujjhua'ane'e tíjín:

—Tiché'e antáçine u jetze pújme'en a'u ti a'alaguun.

Matí'ij mi atéeci í baarcu jetze. Matí'ij mi a'ucíj. ²³ Maúche'e mú jaj japua huajú'ucaa, tí'iquí huatácu a'íjna í Jesús. Tí'ij jí huatá'eecareca'a, ajta jeíhua pu ateáxijrihua'a í jaj í baarcu jetze. Mu'uri tén a'ucárutijme'e.

²⁴ Majta a'íime í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, a'íi mú ya'ujíste a'íjna í Jesús. Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru, Tu'uri hui tén á'ajamín.

Ajta a'ín Jesús, a'íi pu ájchee. Tí'ij jí raatá'ijmíjri'i í eeca, ajta japuutzari ti tiújta'ahua'a. Jíme'en pu'u raatá'ijmíjri'i, aj pu i huateápua'areca'a. Tí'ij jí naa hua'é'ene'e já'araa.

²⁵ Tí'ij jí ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'ímej í mej jamuan á'ujjhua'ane'e tíjín:

—¿A'íné 'een jín secaí té'atzaahuat'e'e?

Ajta a'ímej jemi, jé'ecan utéevatzí í huá'a tzajta'a. Jé'ecan mú majta a'ij pua'a tira'utaseíj. Ayee mú tí'iru'ihua'uraca'a tíjín:

—¿Tí'itáani tévira'a pú'een amíjna? A'íi pu hui tihua'ajte'e í eeca, ajta í jaj, majta hui rá'antzaahua.

Ija'atí ti nu'u Gadara é'eme'ecan
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Matí'ij antacíj, a'úu mú a'ará'a a'úu ti huatacá'a u Gadara. U jetze pújme'en ti é'eseijre'e u Galilea. ²⁷ Tí'ij jí Jesús a'itáaraa í baarcu jetze. Aj pu i seíj ra'antinájcheca'a. A'uu pu é'eme'ecan í chajta'a jetze a'íjna í ja'atí. Tiyáaru'use pu tzajta'an seijre'e. Pu'uri á'atee ti caí tí'itécheyca'a a'íjna í ja'atí. Capu ajta chí'ij jetze chejca'a. A'uu pu'u e'echéjme'e a'u mej mí'ichite e'evé'enaamuaca.

²⁸ Tí'ij raaseíj a'íjna í Jesús, án pu e'erájve ícájra'an jetze í Jesús. Jé'ecan pu huajíjhuaca'a a'íjna í ja'atí. Aj pu i ayén tiraatajé ca'anín jíme'e tíjín:

—¿A'íné tí'itíj peteáruuren ineetzi jemi, Jesús, í pej yaujra'an pírici í Dios ti ta japua é'eseijre'e? Ayee nu hui tí'imuahavii. Capej hui puaíjtzí neetá'acare'en.

²⁹ Ayee pu a'ín ja'atí tiraatáhuaviiri'i a'íjna í Jesús a'íjna jíme'e ti a'ín Jesús ari tiraata'aj a'íjna í tiyaaru'u ti nu'u huirájra'ani í teví jetze. Mu'íi pu tiyaaru'u raatéevi'i a'íjna í ja'atí. Majta a'íime í teite í mej a'uun e'echéjme'e, a'íi mú ra'amuáji'iquihua'a muájca'are'ara'an jetze, majta ru'íca jetze alaambre jíme'e. Matí'ij mi raaté'avaata.

Ajta a'ín í teví, tí'ij pí na'a pu rajtzá'ana'a í'alaambre, ajta mé iyaúuruti a'u ti caí é'e tí'itíj a'íné tiyaaru'u pu tzajta'an seijre'eca'a.

³⁰ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'íné pua'antehuaa mú'ee?

Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í ja'atí tíjín:

—I tej sei ví'ira'a ará'ase.

Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna jíme'e í mej mu'ití'í tzajta'an seijre'e í tiyáaru'use. ³¹ Majta a'íime í tiyáaru'use, jeíhua mú rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús ti'ij a'ín caí hua'uta'íte mej á'ucíne ti e'etécun a'u mej á'anami'i í tiyáaru'use.

³² Majta á vejli'i, í tuiixu é'eciine, áa mú tejá'ucua'anen jíri'í jetze. Majta a'íime tiyáaru'use, ayee mú tiraatáhuaviiri'i me'íjna í Jesús ti hua'utá'an mej mi í tuiixu tzajta'a a'uteárute. Aj pu i hua'utá'a. ³³ Matí'ij huiráci'í teví jetze, matí'ij mi a'uruáachejraa ca'anín

jime'e. Matí'ij mi a'uteájrupi í í tuiixu tzajta'a. Majta me'ín í tuiixu a'uruáachejraa. Matí'ij mi ancáavatzi a'u ti e'encátee. Matí'ij mi áata'a atéevatzi. Matí'ij mi a'ujámi.

³⁴ Majta a'íime í mej huá'acha'íica'a í tuiixu, matí'ij raaseíj a'ij ti ti'itíj huaríj, a'íi mú a'uruáachejraa. Matí'ij mi hua'utá'ixa í teite chajta'a mé é'eche, majta a'ímuá mej a'uchéjme a'ij ti ti'itíj huaríj.

³⁵ Matí'ij mi a'íime í teite, a'úu mú e'iré'ene mej mi raaseíj. Matí'ij a'uun e'iré'ene a'u ti Jesús a'utéveeca'a, a'úu mú yá'uteu a'íjna í ja'ati í mej jetzen huiráaci a'íime í tiyáaru'use. A'uun pu a'utácatii í Jesús jemi. Pu'uri ti'itíchejca'a. Capu ché'e rutímuá'iraca'a. Matí'ij mi tiu'utátziin temua'a jeíhua.

³⁶ Majta a'íime í mej raaseíj, a'íi mú tihua'utá'ixaa í teite a'ij ti Jesús tiráahuaa a'íjna í ja'ati tiyáaru'use mej tzajta'an seijre'eca'a. ³⁷ Matí'ij mi naími'i í mej a'uun a'uchéjme tíj na'a ti a'uun huatacá'a u Gadara, a'íi mú rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús, ti nu'u á'ura'ani a'iné jeíhua mú tiu'utátziin. A'íj pu jín Jesús ateájraa í baarcu jetze. Tí'ij jí á'uraa.

³⁸ Ajta a'íin í ja'ati tiyáaru'use mej jetzen huiráaci, jeíhua pu rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús ti raatá'an ti jamuan á'ura'ani. Mí ajta i caí, capu raatá'a ti jamuan á'ura'ani.

³⁹ Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj hui huaré'ara'ani a'u pej é'eche patá'aj hua'utá'ixaate'en a'ij ti muáaruu í Dios, a'íjna jime'e ti huápi'i ruxe'eve'e.

Aj pu i á'uraa a'íjna í ja'ati. Tí'ij jí nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a í chajta'a jetze, a'íi pu hua'utá'ixa a'ij ti ti'ití ráaruu ti huápi'i ruxe'eve'e a'íjna í Jesús.

Tí nu'u yaujra'an pu'éene'e í Jairo, ajta nu'u a'íjna í 'íita'a ti tí'icui'ica'a
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Tí'ij Jesús a'uré'araa yú jetze pújme'en, jeíhua mú teite ra'ancuré'evi'iti. Muaateújtemua'ave a'iné a'íi mú rachú'eve'eca'a. ⁴¹⁻⁴² Jíme'en pu'u Jesús a'uun a'ará'a, aj pu i seíj í ja'ati é'ejtunutaca'a á vejlí'i jemin í Jesús. Ayee pu ántehuaa tíjín Jairo. A'íi pu tí'aijta u teyujta'a. Tí'ij jí a'íin raatáhuaviiri'i ti Jesús a'uré'enen jemin chajnan a'iné pu'uri nu'u á'ame'ere í yaujra'an. Ajta, a'íi pu'u caj pítí'ijyauj, íitacan. Ajta a'íjna í yaujra'an, ayée pu rájcha'íi a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a. Tí'ij jí Jesús á'uraa jamuan. Majta í teite, jeíhua mú ajteáxíreca'a jemin. Temua'a mú tité'ecataca'a.

⁴³ Ajta a'íin 'íita'a, áa pu ajta a'utéveeca'a. Pu'uri á'atee a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a ti ayén a'íjna jín tí'icui'i a'íjna jime'e ti tí'ira'asecare'e í xúure'e. Capu mé'e a'atíjca'a ti raayí'itihua'a ti tiráahuaate'en. ⁴⁴ Tí'ij jí a'íin 'íita'a, huarita'an a'uré'ene. Aj pu i ra'ajtamuaríej í cóxure'ara'an jetze. Jíme'en pu'u ra'ajtamuaríej, aj pu i huateápua'areca'a ti uvé'emi'íye í xúure'e.

⁴⁵ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'ataani hui na'ajtamuaríej?

Naími'i mú miyen tiu'utaniú tíjín:

—Canu nee.

Matí'ij miyen tiu'utaxájtaca'a, a'íjna í Pedro, a'íi pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Maestru, jeíhua mú ajteáxíri í teite mú'leetzi jemi. Majta á'ujtajche.

⁴⁶ Mí ajta a'íin Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ja'ati pu xaa na'ajtamuaríej. Nee nu hui ráamuá'areeri'i tí'ij nemuári'eri'ira'a huirájraa. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

⁴⁷ Ajta a'íin í 'íita'a, a'íi pu ráamuá'areeri'i ti caí rí'irí ti huateúravaa. Tí'ij jí e'iré'ene. Ruvivé. Aj pu i é'ejtunutaca'a jemin í Jesús. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a a'iné 'een jín ra'ajtamuaríej mé jéjre'e mejseíracaa í teite. Ajta ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e ti huarúj.

⁴⁸ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Niyauj, pepu'uri hui huarúj pe'íjna jime'e pej té'atzaahuat'e. Aricu, á'ura'a axiéhua.

⁴⁹ Aúche'e pu ti'ixáataca'a t'íj se'j e'iré'ene ti huá'a jetze ajtém'e'ecan í mej a'uun é'eche í Jairo jemi, a'íjna ti t'íajta u teyujta'a. Ayee pu tiraata'ixaa t'íjn:

—Pu'uri huamí'i ayauj. A'íj pej hui jín caí cha'a tira'antiú'uuni'ira'an mi maestro.

⁵⁰ T'íj Jesús ayén tiráanamujri'i, ayée pu tiraata'ixaa a'íjna í Jairo t'íjn:

—Capej t'ítziine'e. Patá'aj té'antzaahuat'en pena'a. Aúche'e pu hui rujni. —Ayee pu tiraata'ixaa.

⁵¹ Mat'íj mi a'ucíj. Mat'íj me'uun a'ará'a Jairo ti é'eche. Mat'íj me'uun a'uré'ene, capu hua'utá'a í teite mej a'uun a'uteárute u chí'ita. A'ímej pu'u huatá'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Jacobo. Ajta a'íme í vaújsimua'ame'en í ti huamí'i, a'ímej pu ajta huatá'a. ⁵² Majta me'ín í teite á pua'acé mej a'uté'uuca'a, naími'i mú ca'anín jín ruyeinca'a. Máujxiemiste'ecaa micu.

Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Caxu ruyeine. Capu hui mi'ichi. Cutzú pu'u.

⁵³ Mat'íj mi raate'atzeájraa a'iné méjmua'areereca'a t'íjn huamí'i. ⁵⁴ T'íj jí Jesús ra'ajtamuáriej í pa'ari'i í muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiraata'ixaa t'íjn:

—Niyauj, ájchesi.

⁵⁵ T'íj jí xiéjniu'ucare'ara'an huaré'araa í jemin. Jíme'en pu'u huaré'araa í jemin, aj pu í ájchee. T'íj jí Jesús ayén tihua'uta'áj í vaújsimua'ame'en mej nu'u tiraamín. ⁵⁶ Jé'ecan mú naa rí'i tira'utasej í vaújsimua'ame'en. Ajta a'ín Jesús, a'í pu hua'utá'ijmíjri'i mej caí ja'ati ixaate'e a'ij ti t'ítíj huaríj.

9

T'íj nu'u Jesús hua'aré'e'itixi a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase
(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Ja'anáj pu nú'u ayén huaríj a'íjna í Jesús. A'í pu hua'utajé a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj pu tihua'u'íjca a'íjna jime'e mej mi hua'utamuarite'en a'ímej í tiyáaru'use í mej teite tzajta'a seijre'e, majta mej nu'u tihuá'uhuaate'en t'íj na'a ti'ipua'amé í cuí'ini'ira'a í mej jín ti'icucui'i í teite. Jesús pu ajta hua'utá'a í muári'eri'ire'ara'an í mej jín miyen tiú'uruuren. ² T'íj jí hua'uta'íteca'a mej mi a'ucíjxi'ín mej mi tihua'utá'ixaate'en í teite a'íjna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua t'íajta. Ajta pu hua'uta'íteca'a mej mi tihuá'uhuaate'en í mej t'íicucui'i. ³ Ayee pu tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Caxu t'ítíj anú'an í sej jín huateújvair'e'en í juye jetze, ni t'ítíj itz'íj, ca'ín t'ítíj ca'aní na'ari t'ítíj pan o tumin. Seajta hui, se'j xu'u anpiín í sícu'uri. Caxu hua'apua té'epiín.

⁴ 'A'uu ti na'a sej ará'aiixa a'ájna a'u ti chí'ij a'utéjvee, a'úu xu u áateere ajta sena'a caí áucíne a'ujna u chajta'a. ⁵ Ajta, ayée xu hui huárini ti pua'a mecaí amua'ancuré'evi'itin. Set'íj áucíne se'újna u chajta'a, xajtaújri'ipi'ín í sej ajtáca'acaimé'e, seajta raatéca'atzíjxi'ín ti ij cáaxin í chuej. Ayee xu a'íjna jín huarín, aj mú mi ramua'aréeren mej auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁶ Mat'íj mi a'ucíjxi nainjapua t'íj na'a a'uun ti huatacá'a. Nainjapua mú hua'utá'ixa í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Majta tihuá'uhuaa í teite.

T'íj nu'u huamí'i a'íjna í Juan í ti huá'amua'i'ihuaca'a í teite
(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ajta a'ín í Heródes, a'íjna ti tajtuhuan jín ti'itéveeca'a, a'í pu ráamua'areeri'i a'ij mej t'ítíj ruurejca'a. Capu a'ij tirá'amítiejte'eca'a a'iné seica mú miyen t'íxajta'a t'íjn:

—Pu'uri ajtahua'a a'ítáaa a'íjna í Juan a'ujna mej ye'avá'ana.

⁸ Majta seica miyen t'íjn:

—Pu'uri ajtahua'a huatasejre a'ijna í Elías.

Majta seica miyen tí'ixajta'a ti nu'u seij pu a'itá'raa huá'a tzajta'a í mi'ichite ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. ⁹ Ajta a'ín Heródes, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Teajta hui ra'antiveijcheca'a í mu'úura'an ne'ijna í Juan. A'ij pu jín caí a'ín pú'een. ¿A'atajqui na'a pú'een a'ijna í nej jíme'en niyen tí'inamua? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

Ajta huataújtese ti raaseij.

T'ij nu'u Jesús tihua'umí a'imej í teteca anxíjvi'ira'a mej ta'ará'ase

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, mat'ij mu'u píja'uré'avatzi, mat'ij mi miyen tiraata'ixaa me'ijna í Jesús a'ij mej tí'itíj huáruu. Tí'ij jí a'ín huá'uvi'iti a'imej. Mat'ij mi a'ucíj rujímua'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Betsáida.

¹¹ Majta me'ín í teite, mat'ij ráamua'areeri'i, a'úu mú e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. A'í pu hua'ancuré'evi'iti. Ajta tihua'utá'ixaa a'ij ti 'een a'ijna jíme'e ti Dios tí'aijta nainjapua. Ajta tihuá'uhuaa í mej tí'icúcu'i'ime'ecaa.

¹² Tí'ij huaré'echuijxareca'a, a'íme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'í mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj hua'aré'e'itixi'ín í teite mej mi a'ucíjxi'ín tíj na'a a'uun mej huachéjme u chajta'a, ajtahua'a ayée imuá mej a'uchéjme, mej mi me'uun tiú'unanan tí'itíj mej ráacua'ani, mej mi majta me'uun a'ucu'utzu a'iné capu hui ye'e tí'itíj ayajna a'u tej a'uté'uu.

¹³ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj mú'een tihua'umín.

Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Aii tu'u tícha'í a'achú cumu anxí'vica í pan, teajta hua'apuaca í hua'ité, ca'ín tej teja'uvé'enanán í mej jín tiú'ucua'ani naíjmi'i. —Ayee mú tiraata'ixaa.

¹⁴ Majta a'íme í teteca, ayée mú ará'ase a'achú cumu anxíj vi'ira'a.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'imej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Miche'e a'ujrá'ase í teite, muáacua jetze mua'arástimé'e, méyee majta méyee.

¹⁵ Mat'ij mi miyen huaríj. Majta í teite, naími'i mú a'ujrá'aseca'a. ¹⁶ Aj pu i Jesús, ra'ancuré'e'í'ipi í pan, ajta í hua'ité. Aj pu i júte'e á'ujneereca'a. Rí'í pu tiraatá'a í Dios. Ajta, a'utéjche ti ra'antítaaraxi'ín í pan, ajta í hua'ité. Aj pu i hua'utá'í'ipi'i a'imej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mat'ij mi autéjhuii mej ha'uré'e'í'ipiite'en í teite. A'atzu mú á'atee mej hua'uré'e'í'ipiite'esin í pan, majta í hua'ité.

¹⁷ Naími'i mú tiú'ucuaa. Temua'a mú titéeju'uxai. Majta a'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, maúche'e majta te'evé'ejiste'axi sicíri jetze me'ijna ti te'avá'aturaa. Ajta a'ín í sicíri, ayée pu te'ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua.

T'ij nu'u a'ín í Pedro ayée pu raatamuá'a ja'ati ti nu'u Cirístu'u pú'een

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'uu pu já'ahua'a Jesús téniuusime'e ruseij. A'í mú raseijraca'a í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné metí'ixa í teite ja'atá nú'u ne pú'een inee?

¹⁹ Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Seica mú miyen tí'ixa tijín mú'ee pe nu'u pe'ín pú'een a'ijna í Juan ti huá'amua'i'ihuacare'e. Majta seica miyen tijín mú'ee pe nu'u pe'ín pú'een a'ijna í Elías ti ajmí'i seijre'eca'a. Majta seica miyen tijín seij pej nu'u a'itá'raa huá'a jemi í mi'ichite ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁰ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Ari mú'een, ¿a'iné setí'imua'atze ja'atá ne pú'een?

Ajta a'ñin í Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pe hui pe'ñin pú'een í Ciríistu'u ti Dios án mú já'ujra í ipuari japua.

²¹ Ajta a'ñin í Jesús, jeíhua pu huau'íjca mej nu'u caí ja'ati ixaate'e ja'ati ti pú'een.

Tí'ij nu'u Jesús raataxájtaca'a tijín: “Nu'uri mi'ini inee”

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30–9:1)

²² Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ineetzi jemi, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite nej ni inee jeíhua rajpuaítzi ná'ara'ani. Majta a'ñime í hua'avaujsi, majta a'ñime í mej tí'aijta u teyujta'a, majta a'ñime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, naími'í mú hui netíti. Majta neejé'ícatan. Ajta, tí'ij teuumé'eca huaíca xicaj, na'itaméj huá'a tzajta'a í mi'ichite nej ni ruuri ná'ara'ani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²³ Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'ati raxí'eve'e ti á'uche'ecane'en nee jamuan, ayée pu ruxe'eve'e ti a'ñin amuacaícan mé rúurieni a'ij ti tí'ijxe'eve'e í ru tzajta'a. Ajta á'iyen cha'a a'ñin huataúra'an tíj na'a ti yú auca'ití a'ame ti ayén che'atá na'a tirajpuaítzi á'ara'ani netíj hui inee tirajpuaítzi na'ame. Ché'e a'ñin ajta ayén huárini a'ij nej tí'iraxe'eve'e inee, tíj na'a ti yú auca'ití a'ame.

²⁴ 'Ayee pu'u, ti pua'a ja'ati a'íjna jín tí'itese'e ti nain tí'ijseire'en tíj na'a pua'amé yen tí'iseijre'e tí'ij ruxiéehua chée á'ara'ani, aru ti pua'a ari huámi'ini, capu cha'a a'ij tiraatévaire'esin a'íjna ti tí'ijcha'íi. Ajta ti pua'a ja'ati huámi'ini a'íjna jime'e ti na'ará'astijre ineetzi, a'íi pu xaa hui aúche'e rateuni í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a.

²⁵ 'Ahuíi, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿A'iné tí'itíj tiraatéva'iri í ja'ati ti nain huamuá'itín ti ayén seijre'e íiyen chaanaca japua ti pua'a á'iyen yá'uríeeni a'íjna í ja'ati í ruxéjniu'uca ti aúche'e ruurica'a? Capu hui a'atzu tí'itíj a'ij tiraatéva'iri, tzíte'e.

²⁶ 'Tí pua'a ja'ati tí'itevi'ira'a ineetzi jemi na'ari tí'itevi'ira'a a'ij nej tí'ixa, inee i nej neajta huá'a jetze airáane í teite, ayée nu hui che'atá nena'a tiu'utatévi'ira'ata í jemin a'ájna xicájra'a nej jetzen yé ve'ecánejsin.

'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'ájna nu xaa yé ve'ecánejsin, neti'itevée nu na'ame tí'itíj Rey jime'e. Ayee nu che'atá nain jín te'entínmua'aréere na'ame tíj í niyá'upua. Neajta nu huatasejre'esin huá'a jamuan í mej tí'ivaire'e í ta japua. Huápi'í pu hui naa seíre'e a'ame mej mi naa rí'í tína'utasej í teite.

²⁷ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, seica mej yé huaté'uu ayajna, camúu xí cui'ini sino matí'ij amuacaícan rasejran ti Dios tiu'uta'áijta íiyen chaanaca japua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u seicié huataújrúu í Jesús

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Teuumé'eca a'achú cumu aráhuai'ca xicaj ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i a'íme'j a'uví'iti, a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Jacobo. Matí'ij mi anticíj í jirí japua.

Tí'ij jí Jesús a'utéjche ti huatéjniuuni. ²⁹ Tí'ij auj téníuusime'e, aj pu i seicié huaujruu a'íjna í Jesús í runéerime jetze. Temua'a pu naa tiu'utécuainareca'a í c'ixure'ara'an. Ayee pu tí'itétaave'e cumu metémáxcava'ara.

³⁰ Matí'ij mi hua'apua huatasejre jamuan í Jesús. A'ii mú me'ñin pú'een, a'íjna í Moisés teecan, ajta a'íjna í Elías. ³¹ Huápi'í mú naa seijre'eca'a. Majta jamuan tí'ixajtaca'a a'íjna í Jesús. A'íj mú jín tiú'urixaate'ecaa a'íjna í ti jín araúrastejsin a'ájna Jerusalén, ti a'ñin huámi'ini a'ájna.

³² Ajta a'ñin í Pedro, majta í mej hua'apua í mej a'uté'uuca'a jamuan, jeíhua mú cu'utzícuca'a. Matí'ij huáji, matí'ij mi hua'usej a'ímej í teteca í mej áa huaté'uuca'a jamuan í Jesús. Majta raasej a'ij ti éene'e í Jesús ti jeíhua huápi'í naa seijre'eca'a. ³³ Matí'ij meri á'uciñicu a'ujna ti a'utéjvee í Jesús a'ñime mej hua'apua í teteca, aj pu i ayén Pedro tiraata'ixaa tijín:

—Maestro, naa pu xí'epi'in tej yé huaté'uu. Tiché'e hui huaícaca huátaahuaa, í inaamua, seij ti mú'eetzi a'áa a'ame, ajta seij, Moisés ti ra'áa á'ara'ani, ajta seij, Elías ti ra'áa á'ara'ani. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro a'iné capu a'ij rá'मितiejte'eca'a.

³⁴ Tí'ij auj ti'ixáataca'a, aj pu i jaitiri huataseijre. Aj pu i huá'a jetze rájrupi. Tí'ij huá'a jetze rájrupi, matí'ij mi tiu'utátziin a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. ³⁵ Tí'ij jí niucari e'icánamuajre í jaitiri tzajta'a, ayén tijín:

—A'ii pu hui a'íin pú'een í niyauj, í nej ra'antíhua'u. Setá'aj ráanamua. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, án pu a'utevéé já'araa ruseij a'íjna í Jesús. Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú ru'uté'aa í ru tzajta'a. Camu ja'ati huatá'ixaa a'ij mej tiu'uséij.

I temuij ti nu'u tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Yee ruijmua'a yee, matí'ij meri acáaci í jirí japua, jeíhua mú teite ra'antinájcheca'a. ³⁸ Ajta seij pu a'utéveeca'a huá'a tzajta'a í teite. A'íi pu raatajé tijín:

—Maestru, jeíhua nu hui muahuavii pej ya'utéeseij í niyauj, a'iné a'íi nu'u caj ti'ijyaúj. ³⁹ Xíejniu'ucari ti a'ij pua'a 'een, a'íi pu hui rájviivi'i. A'ij pu jín, jeíhua rujíhuave'e í pa'ari'i. Ajta jeíhua pu huá'aruri ratá'aca í jetzen. A'ij pu jín, áijjaamixcue'ire'e í rutene'e jetze. Cíj pu'u tiratá'aca ti ruxiéehua rí'i mé tejá'uche'ecane'en. Pu'uri rá'apua'ajte'esin.

⁴⁰ Nehuá'uhuaviiri'i hui ne'ímej í mej á jamuan á'ujujhua'an mej raatamuárite'en ti tzajta'an seijre'e. Majta caí raayí'itihua'a. —Aye pu tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati.

⁴¹ Ajta a'íin Jesús, ayé pu tiu'utaniú:

—Mú'een mi sej iiji huáteemua, caxu hui té'atzaahuate'e, mi sej a'ij pua'a tí'iteteite. ¿A'achúni ruxe'eve'e nej a'ateevi'i mú'ejmi jemi nej ni rí'i amuáaruuren? Mé je'evé'evi'itichi mi pa'ari'i.

⁴² Tí'ij auj e'evé'eme'ecaa, a'íi pu tiyaaru'u ra'itárie á chuaata'a, ajta huá'aruri raatá'a. Aru a'íin Jesús, a'íi pu ra'ajté'axi í tiyaaru'u. Aj pu i tiráhuaa í pa'ari'i. Ajta raatátui í táatajra'an.

Tí'ij nu'u ajtahua'a Jesús raataxájtaca'a tijín: “Nu'uri mi'ini”
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

⁴³ Majta naími'i mú naa rí'i tira'utaseij a'íjna jime'e ti Dios ayén ráaru a'íjna ti huápi'i ruxe'eve'e.

Matí'ij mauj a'ij tejá'useijraca'a í teite me'íjna jime'e a'ij ti Jesús huaríj, ayé pu tihua'utá'ixaa a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

⁴⁴ Ayen tijín:

—Rí'i xu'u mú'een tiráanamua. Aye pu hui tí'ineruuren ineetzi, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite. Avítzi mú jín neetzi tiu'utátuiire'esin huá'a jemi í teite. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁵ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, camu yaú'itíeé muá'araa a'ij ti huataújmua'a í niucari ti raataxájtaca'a a'íjna í Jesús, sino huateúravaataca'a mej mi caí yaú'itíeé muá'ara'ani. Majta mú tí'itziíne'eca'a. A'ij mú jín caí raata'íhua'uri'i me'íjna jime'e a'ij ti huataújmua'a.

I ja'ati ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú autéjhui mej tiú'ujeeve a'íjna jime'e yee a'atani jaítze'e ve'ecán jín tí'itíjvee iteen tej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

⁴⁷ Ajta a'ín Jesús, a'í pu ramua'areereca'a a'ij mej tíimua'ajca í ru tzajta'a. Aj pu i pa'ari'i avé'evi'iti. Tí'ij i á vejlí'i raatéjche a'u ti a'utéjvee. ⁴⁸ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ja'ati ti na'a ti ra'ancuré'evi'itín a'íjna i pa'ari'i neniúucajtze'e, a'í pu hui ajta na'ancuré'evi'itín ineetzi. Ajta a'ín ti na'ancuré'evi'itín ineetzi, a'í pu ajta ra'ancuré'evi'itín a'íjna ti tinaata'aíj. Ayee pu'u tí'een a'iné a'íjna ti jaítze'e cálieene'en jín ti'itéjvee mú'ejmi mī sej nee jamuan á'ujujhua'an, í Dios jemi, a'í pu hui jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee caí máaj ja'ati. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I ja'ati ti nu'u itejmi jemi seijre'e

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Ajta a'ín í Juan, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, ja'ati tu a'uséj ti huá'amuarite'eca'a í tiyáaru'use mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite. Aniúucajtze'e pu jín huá'amuarite'eca'a. Teajta iteen, teen tu hui raatá'ijmijri'i ti caí ayén rijcaa, a'iné capu téjmi jetze ajtémecan.

⁵⁰ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Caxu rá'ijmijra, a'iné ja'ati ti na'a ti caí a'ij á'amuaruure, a'í pu xaa á'amuaaire'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Tí'ij Jesús hua'ajté'axi a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan

⁵¹ Tí'ij ari vejlí'itaca'a ti teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios rá'avi'itín í ta japua, Jesús pu raax'í'epi'intare nain jime'e ti a'uun a'ujnéen ánti Jerusalén. ⁵² Seica pu huata'iteca'a mej mi amuacaí a'ujnéen. Aa mú a'ará'a chajta'a a'u mej a'uchéjme a'íime í Samaria ti é'eme'ecan. A'uu mú a'atanéj mej mi r'í'í tiú'uruuren a'u mej ará'aíixa.

⁵³ Majta a'íime í mej a'uun é'echejca'a, camu ra'ancuré'evi'iti me'íjna í Jesús, a'iné mu'uri ramua'areereca'a tijín Jerusalén pu a'ujnéjsin.

⁵⁴ Majta a'íime í mej hua'apua, a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, mat'í'ij ráamua'areeri'i, ayée mú tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesús tijín:

—Tavastara'a, ¿a'iné hui petí'ijxe'eve'e tej ti tiyen huárini? ¿Ni teraata'áijte'en í Dios ti júte'e ye'icáxire'en í taij ti jín huá'ucui'ini naíjmi'ica, mat'í'ij mena'a ayén mej huachéjme? —Ayee mú tiraata'íhua'uri'i.

⁵⁵ Aj pu i Jesús pí a'uré'eve. Aj pu i hua'ajté'axi. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ca xu hui ramua'aree tí'itíj ti xiéjniu'ucare'ara'an ayén ca'aníjra'a tejamuaatá'aca sej si siyen tiu'utaxáj. ⁵⁶ A'iné inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite, canu hui ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni hua'antipua'ájte'en í teite, sino a'íj nu jín mú a'uvé'emej nej ni hua'irájtuaani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Majta a'ucíj. Majta seíj chajta'a jetze a'atanéj.

I mej nu'u rax'í'eve'eca'a mej jamuan á'ujujhua'ane'en a'íjna í Jesús

(Mt. 8:19-22)

⁵⁷ Mat'í'ij mauj huajú'ucca í juye jetze, seíj pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu hui á jamuan a'umé'e na'ame a'u ti na'a pe á'ume.

⁵⁸ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—A'íime í arachuíjse, a'úu mú hui u'uche a'u ti aucúcu'unijmee. Majta a'íime í pina'ase, pí'ista jetze mú tiú'uritu'aate. Mí neajta inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite, canu huatéechi'i a'u nej a'utácuti.

⁵⁹ Jesús pu seíj huata'áij í tevi tijín:

—Patá'aj á'uche'ecane'en nee jamuan.

Ajta a'ín teáata'a, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Niche'e ne'u yé huatácati ajta caí huámi'ini í nitáata nej ni ra'avá'anan a'ij tej tí'ijri'ire iteen. Aj nu xaa á jamuan á'uche'ecane'e na'ame.

⁶⁰ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Miche'e me'ín ra'avá'anan í mi'ichi a'íime í hua'axí'ej mi'ichite me'íjna jime'e í mej caí ramua'ate í Dios. Pajta mú'ee, aricu á'ura'a pej pi í niuucari hua'utá'ixaate'en ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

⁶¹ Ajtahua'a se'ij pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, nee nu hui á jamuan á'uche'ecane'e na'ame, aru nauj mi'i u a'atanén ne é'eche nej ni hua'utateújte'en í ne'ihuaamua'a, neajta í nevaújsimua'a.

⁶² Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—A'íjna í ja'ati ti a'utéjche ti tí'imuarí'e, ti pua'a ari já'ita'a umé'eca ajta raatéxieehua, a'í pu hui caí ti'itíj vaire'e jemin í Dios ti nainjapua tí'ajta.

10

Tí'ij nu'u hua'aré'e'itixi a'ímej í mej huaícate jamuan tamuáamuata'a ará'ase

¹ A'atzu a'ateevi'i, Jesús pu ajtahua'a seica avé'ejajpuaxi í mej ayén pua'améca a'achú cumu huaícate japuan tamuáamuata'a ará'ase. A'í pu hua'uta'íteca'a hua'apuacajmé'en mej mi anáaté'ee u e'ará'asti nainjapua a'u ti na'a mej a'uchéjme, a'u ti Jesús huáje'emuáarenche'e.

² Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mu'iití mu'uri tén á'ujca'ane ti Dios tíhua'uta'ájte'en, aru camu mu'íi a'íime í mej a'íjna jín tí'ivaire'e mej tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani. A'íj xu hui jín siyen tiraatáhuavii í tavástara'a í ti jemin tiu'utátuiire'esin naíjmi'ica jime'e í mej té'atzaahuate'e, ti a'ín tejámuaata'ájte'en sej a'ucíjxi'ín nainjapua a'u mej é'eseijre'e.

³ Sericu mú'een. Ayee nu hui tejámuaata'ájte'esin sej si huá'a tzajta'a á'ujujhua'ane'en í teite. Ayee xu seíre'e xá'aju'un matíj cáne'axi mej huá'a tzajta'a á'ujujhua'an í jír'ave.

⁴ Caxu hui ca'aní té'epiin sej tumín tzajta'a ucá'an, caxu seajta ca'aní té'epiin sej tiú'ujcixu te'ucá'an, caxu seajta tiú'uca'acái té'i'ipí'ín. Caxu ja'ati teujte'e í juye jetze.

⁵ Setí'ij chí'ita uteárute, mi'i sej siyen tiraatateújte'en yee: “Rí'í xu yee tí'itechejca.”

⁶ Seajta ti pua'a a'uun é'eseijre'e se'ij í tevi ti xaa rí'í tí'iche, a'í xu hui huateáturaasin jemin í sej jín raatateújte. Na'ari caí, ajtahua'a huateáturaasin mú'ejmi jemi í sej jín raatateújte.

⁷ A'uu xu á'ateere a'ájna chí'ij jetze a'u sej ará'aiixa. Ti'itíj ti na'a mej tejá'amuamin, a'íj xu hui huácu'ani, seajta raayé'en. Ayee xu huárini a'iné ayée pu tiraavíjte'e mej tiraanájchite'en a'íjna í ti tí'imíjhuaca. Caxu á'ujujhua'ane'en méyee seajta méyee huá'ache.

⁸ Setí'ij se'uun a'uteárute se'ij jetze í chajta'a, ti pua'a a'íime amua'ancuré'evi'itín, ayée xu huárini. Ti'ití mej án amuaajá'ujmuaniira, a'íj xu huácu'ani. ⁹ Setá'aj seajta tíhua'uhuaate'en a'ímej í mej tí'icúcu'íjme. Seajta hui siyen hua'utá'ixaate'en yee pu'uri tímua'a teja'uré'enejsin ti Dios nainjapua tiu'uta'ájta íiyen chaanaca japua.

¹⁰⁻¹¹ Na'ari, ti pua'a mecaí amua'ancuré'evi'itín setí'ij e'ará'asti se'ij jetze í chajta'a, ayée xu caaye jetze á'ujujhua'ane'en. Ayee xu hui tihua'utá'ixaate'en yee: “A'íjna í chuej, ti muini ti ajtávi'itaxi í taca'acái jetze, íyee ti chajta'a me'ecan, a'íj tu huatéca'atzíjxi'ísín sej si ráamua'aree sej ve'ecán jín auteájturaa í Dios jemi. Capu amín a'íj sej seri tiú'uruu. Aúche'e pu yerá'aiixa ja'anáj ti teja'uré'enejsin ti Dios tiu'uta'ájta nainjapua íiyen chaanaca japua.” Ayee xu hui tihua'utá'ixaate'en.

¹² Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'ájna xicájra'a jetze tí'ij yerá'aiixa í Dios ti ij a'ín huá'axíjte'en, jaítze'e mú hui rajpuaítzi muá'aju'un a'íime í mej caí amua'ancuré'evi'ití a'ujna chajta'a mej caí a'íime í mej Sodoma e'echéjme'e.

*I teite mej nu'u caí té'atzaahuate'e
(Mt. 11:20-24)*

13 'Mi sej hui Corazín é'eme'ecan, setá'aj huataújxiemiste'en. Seajta mú'een, mi sej Betsaída é'eme'ecan, setá'aj seajta huataújxiemiste'en, a'iné mú'ejmi tzajta'a, jeíhua nu niyen huaríj ti huápi'i ruxe'eve'e. Mí seajta mú'een, caxu na'ancuré'evi'iti.

'Aru ti pua'a niyen huáriniiche'e huá'a tzajta'a a'íime í mej mejmí'i Tiro a'uchéjme'ecaa o huá'a tzajta'a a'íime í mej mejmí'i Sidón é'echejca'a a'ij nej neri huaríj mú'ejmi jemi, a'íi mú hui mejmí'i seicié tiu'umuá'aj á'ame'enche'e. A'íi mú miyen ucaújchejte'axi'inche'e me'íjna jime'e í mej jín custaa tí'ita'ahuaca. A'íi mú hui majta nasij cáujhuaate'enche'e, majta miyen éene'e mej a'ujrá'aseche'e mej mi ráamua'aree í seica í teite mej meri seicié tiu'umuá'aj.

14 'Silu mú'een, jaítze'e xu hui rajpuaítzi xá'aju'un mecaí a'ímej a'ájna xicájra'a jetze ti Dios ayén tihua'axijte'en.

15 'Ari mú'een, mi sej Capernaúm é'eme'ecan. ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui Dios pu amuá'avi'itin u júte'e? Capu hui tzíte'e, sino Dios pu amuaja'ucáhua'axijsin téte'imua í chaanaca jete a'íjna jime'e sej caí na'ancuré'evi'iti. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

16 Ajtahua'a pu ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í ti hua'uta'íteca'a tijín:

—A'íjna í ja'ati ti ayén á'amuanamua, a'íi pu hui ajta nenamua ineetzi. Ajta a'íjna í ja'ati ti amuaata'íti, a'íi pu ajta neta'íti ineetzi, ajta, a'íi pu hui raata'íti a'íjna ti tinaata'aj ineetzi.

Mat'íjtá nu'u mi curé'ecijxi í mej huaícate japuan tamuáamuata'a ará'ase

17 Mat'íj mi a'ucíjxi a'íime í mé huaícate japuan tamuáamuata'a ará'ase. Mat'íj uvé'eneajxi, jeíhua mú rútemua'ave'eca'a. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, majta a'íime í tiyaaru'u, a'íi mú majta te'ará'astijre tet'íj iteen tíhua'uta'aj aniúucajtze'e.

18 Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—Nee nu raasej ne'íjna í Satanás tí'ij a'ín u e'icájve u júte'e. Ayee pu hui teje'icájve cumu mej témexcava'ara'an.

19 'Neajta inee, nu'uri tejámua'íjca ne'íjna jime'e sej hua'avé'etziinaxi'in sel'mej í cu'ucu'use, ajta sel'mej í teaxcáte sej si tiu'utémuaitin. Neajta nu hui tejámua'íjca sej si tiu'utémuaitin nain jime'e í huá'amuari'eri'ira'a a'ímej í mej amuájcha'íire'e. Capu ti'itíj a'ij á'amuaruuren.

20 'Mi seajta mú'een, caxu hui se'íjna jín huataújtemua'ave'en í mej amua'ará'astijre'esin í tiyáaru'use sino ayée xu sel'íjna jín titeetáujtemua'ave'en, jee xaa ne'u, ti ari á'ayu'usi'i í ta japua a'ij sej hui ante'aruá sej si se'uun auteáturan tíj na'a rusén jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

T'íj nu'u Jesús r'íi tiraatá'a í rutáata í Dios

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

21 A'ájna'imua, jeíhua pu huataújtemua'ave a'íjna í Jesús a'íjna jime'e ti huateájturaa jemin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee pu tiu'utéjniu tijín:

—Jeíhua nu r'íi timuaatá'asin, mi pej niyá'upua, mi pej tí'aijta u ta japua, pajta íiyen chaanaca japua. Ayee nu hui 'een jín r'íi timuaatá'asin a'iné mú'ee pe raaté'avaata a'íjna í niuucari mej mi caí yaú'itiéé muá'araa a'íime í mej jeíhua raayí'iti, majta a'íime í mej jeíhua tiú'ujmua'ate. Pajta mú'ee tíhua'utasejrate'e a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Jee xaa ne'u, mi pej niyá'upua, ayée pu hui mua'aránajcheca'a.

22 'Nain pu jín tinaa'íjca í niyá'upua. Capu ja'ati ramua'aree ja'ati nej yaujra'an pú'een. A'íi pu'u ramua'aree í niyá'upua. Capu ja'ati ajta ramua'aree ja'ati ti pú'een í niyá'upua. Nee nu'u hui ramua'aree i nej yaujra'an pú'een. Majta a'íime ramua'aréeren í nej hua'utasejrate'esin nexí'evi'ira'a jime'e. —Ayee pu tiu'utéjniu.

23 Tí'ij jí hua'antaseírajraa í mej jamuan á'ujjhuane'e. Rujíme'e pu hua'utá'ixa tijín:

—Jé'ecan pu hui rí'i tejamuaatá'a a'íjna jime'e í sej seri tí'iseij. ²⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, majta a'íime í mej titetaté'eca'a rey jime'e, nu'ití'í mú raxí'eve'eca'a mej raaseíj a'ij sej tí'iseij mú'een. Majta jeíhua mú raxí'eve'eca'a mej ráanamua a'ij sej seri tí'inamua. Aru capu hui ayén tihua'ucí'i. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I ja'ati ti nu'u í Samaria é'eme'ecan ti rí'i tí'itevij

²⁵ Ja'anáj pu ayén huaríj. Seíj pu ájchee, ti tí'imua'ata í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a. Ayee pu tí'itese'eca'a a'íjna í ja'ati ti ayén tiráacuanamuan ti ij a'ín Jesús tí'itíj jín auté'itzen. Ayen tíjín:

—Maeestru, ¿tí'itáni ruxe'eve'e nej niyen huárini ti ij náaci'ti ineetzi nej ruuri ná'ara'ani rusén jime'e a'ujna a'u ti Dios é'eseijre'e?

²⁶ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tíjín:

—¿A'iné té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze? ¿Tí'itáni pa'ujíjve'e pe'íjna jetze í yu'uxari?

²⁷ Aj pu i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj nu'u piyen rí'i tirájcha'íi a'íjna í tavástar'a í taDioj nain jime'e í á'a tzajta'a, pajta nain jime'e a'achú pej caj té'aca'ane í á'axiejniu'uca jetze, pajta nain á'axe'evi'ira'a jime'e, ajta á'amuarí'eri'ira'a jime'e. Ajtahua'a pu seíj seijre'e ti jín ayén yee patá'aj nu'u hui piyen che'atá pena'a rí'i tirájcha'íi í axí'ej tevi patíj mú'ee aseíj tí'ití'á'acha'íi.

²⁸ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Xí'epi'in pej tiraataxájtaca'a. Tí'í pua'a piyen huárini, a'ij pej hui tiraataxájtaca'a, peruuri pej pua'amé rusén jime'e a'u ti Dios é'eseijre'e.

²⁹ Ajta a'ín ti tí'imua'ataca, a'íi pu raxí'eve'eca'a mej mi ráamua'aree í teite ti caí ja'anáj auteájturaa í Dios jemi. A'íj pu jín, ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Jesús tíjín:

—¿A'ataani pú'een í nexí'ej tevi?

³⁰ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Ja'ati pu nu'u Jerusalén e'erájraa. A'u pu nu'u hui a'ucamé'eca u Jericó. Matí'ij nu'u mi nahua'ari ra'antinájcheca'a. Metirá'ari'iri'i í cixure'ara'an. Majta raatévajxi. Matí'ij nu'u mi yauutéj í juye jetze. Pu'uri á'ame'erejca'a. Majta nu'u me'ín nahua'ari a'ucíj.

³¹ 'A'atzu a'ateevi'i, tí'ij nu'u i seíj a'ucamé'eca juye jetze. Puaarij pu hui pú'een a'íjna. Tí'ij jí raaseíj ti á'ame'erejca'a. Aa pu nu'u ímuá a'atanéj í juye. Ajta nu'u mú á'ume.

³² 'Ajtahua'a pu nu'u seíj a'ájna a'ucamé'eca. A'íi pu nu'u a'ín pú'een seíj ti Leví teecan jetze ajtémecan. A'íi pu ajta tí'ivaire'eca'a hua'atáyujta'a. Tí'ij a'uun a'ucáane a'u ti auucá'a í ti á'ame'erejca'a, a'íi pu ajta nu'u hui raaseíj. Ayee pu che'atá na'a huaríj. Aa pu nu'u ímuá a'atanéj. Ajta nu'u mú á'ume.

³³ 'Ajtahua'a pu nu'u seíj a'ucamé'eca. A'íi pu nu'u a'ín pú'een seíj ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tíjín í Samaria. Tí'ij aj a'ucamé'eca, a'íi pu nu'u a'ucáane a'u ti auucá'a a'íjna ti á'ame'ere. Tí'ij raaseíj, a'íi pu nu'u rá'ancu'uvajxi.

³⁴ 'Tí'ij nu'u i jemin á e'iré'ene. Aj pu i racája'usi á jetzen a'u ti tejé'epuaijti'ihuaca'a a'íjna jime'e í aceite, ajta u viinu. Ajta nu'u raacá'ijcataxi a'u ti tejé'epuaijti'ihuaca'a. Aj pu nu'u i ra'avá'ara rucíi japua í puuru'u. Tí'ij nu'u i ya'uví'iti, a'ájna já'ahua'a a'u mej é'e'aseca í mej puaseaaruve'e. A'u pu nu'u yaúutuaa. Temua'a pu nu'u hui rí'i tiraaxá'apuai'iri.

³⁵ 'Yee ruijmua'a yee, a'íi pu nu'u hui ru'ita'í'ipi hua'apuaca í tumin. Ajta raata'í'ipi a'íjna ti antiújmua'aree a'íjna jime'e í chí'ij. Ayee pu nu'u tiraata'ixaa tíjín: “Patá'aj rí'i tiraaxá'apuai. Neajta inee, netí'ij uvé'enen, aj nu yehui maaatá'asin nain a'achú pej caj tiraaxíjte huaatari jime'e, ajta tí'itíj ti huácuaa.” Ayee pu nu'u hui tiraata'ixaa, a'íjna í Samaria ti é'eme'ecan.

³⁶ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné timuá'amítiejte'e, a'íime í mej huaíca, a'atani éene'e a'ín pírici ti rí'i tí'itevistáa já'araa amíjna jemi í ruxí'ej tevi í mej tiraanáhua'iri'i í nahua'ari?

³⁷ Ajta a'ñn ti tí'imua'ataca í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Ayej ne'ase ti a'ñn ti rá'ancu'uvajxi, a'ii pu a'ñn pú'een í ti xí'epi'in tí'itevij a'ñna jemi í ruxí'ej tevi.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aricu hui, patá'aj piyen huárini a'ij ti a'ñn huaríj.

Tí'ij nu'u Jesús á a'uré'ene Marta ti é'eche

³⁸ Ajta a'ñn Jesús, majta a'ñme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, matí'ij mauj huajú'ucaa, a'úu pu a'ará'a a'u ti ja'ati e'echéjme'e. Ayee pu ántehuaa a'ñna í 'íta'a tijín Marta. Tí'ij í a'ñn ra'ancuré'evi'iti í ruhe. ³⁹ Seíj pu tí'ihuaara'a, íitacan. Ayee pu ántehuaa tijín María. Ajta a'ñn María, án pu vejli'i a'ujyeíjxi jamuan í Jesús. Ranamuájraca'a a'ij ti tí'ixajtaca'a.

⁴⁰ Ajta a'ñn í Marta, capu a'ij tirá'ateuve'e a'ij ti huárini a'iné jeíhua pu tí'imuari'eca'a ti ij tihua'umín. Tí'ij í e'iré'ene jemin í Jesús. Ayee pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Nevástara'a, ¿ni caí á jetze ruxe'eve'e ti ne'ihuaara'a ruséijtacan yé naatéjtuaa nej ni neseíj tí'imuari'e? Patá'aj hui raatá'ixaate'en ti naatévaire'en.

⁴¹ Tavástara'a pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Marta, Marta, jeíhua pej tí'imua'atze, pajta jeíhua a'ij té'amua'ate. ⁴² Seíj pu'u hui ruxe'eve'e pej piyen huárini. A'ñna í María, a'ñ pu ra'avé'ehuau í ti jaítze'e rí'en. Neajta inee, canu hui rá'a'ari'ira nemíjna. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ñna í Jesús.

11

Tí'ij nu'u Jesús huá'amua'atejca'a a'ij mej ye'í titeetéjniuuni í teite (Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. Aa pu já'ahua'a a'utéveeca'a a'ñna í Jesús. Téniiusime'e í Dios jemi. Tí'ij raatapua'ajtaca'a ti huatéeniu, seíj mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, patá'aj piyen titáamua'aten tej huatéjniuuni í Dios jemi tíj Juan tihua'umuá'ate a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

² Tí'ij í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setí'ij huatéjniuuni, ayée xu hui tiu'utaxá yee:

Mú'ee í pej tá'iyá'upua,

Miché'e rí'í mé'e tiyau'á'an í pej jín ántehuaa.

Ché'e ayén teja'uré'enen a'ájna xicájra'a pej jetzen tiu'uta'aíjta íyey chaanaca japua.

Miché'e miyen che'atá mena'a tira'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e a'ñme í mej yen huachéjme íyey chaanaca japua matíj a'ñme tira'ará'aste í mej ta japua a'uté'uu.

³ Patá'aj titaatá'an í ti tí'icua'iri'i í tej jín te'utáviicua'í íjii tíj na'a yú ti auca'ití a'ame.

⁴ Patá'aj titaatá'uuni'i í tej jín auteájturaa mú'etzi jemi a'iné ayée tu che'atá tiraatá'uuni'ira ja'ati ti na'a ti auteájturaa itejmi jemi.

Patá'aj pajta caí raatá'acare'en í tiyaaru'u ti a'ñn ca'aníjra'a taatá'acare'en tej ti caí tiyen huárini tí'itíj jime'e ti a'ij pua'a 'een. Yee pu'u.

⁵⁻⁶ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tiché'e tiyen raataxáj yee seíj xu mú'een tí'amigo. Ajta á'iyen a'ñna í ja'ati, tí'ij ari já'íta'a tíca'a pítí'irici, a'úu pu hui a'umé a'u ti é'eche í amiigura'an. Aj pu í ayén tiraatá'ixaate'esin tijín: “ne'amiigu, huaícaca naataniíjte'e í pan, a'iné auchén pu yeehuí uvé'ene seíj í ne'amiigu ti mu'u a'atamé'ecaa. Mí neajta inee, canu tí'itíj tícha'íi í nej raamín.”

⁷ Tí'iqui ayén hui tiu'utániuusín a'ñna ti huiirájca tijín: “Capej né'itziite'e. Pu'uri yeehuí aiteánami'i í puéerta, majta me'ñn í tí'iríi, mu'uri huatéje'e. Neajta inee, nu'uri huatéeca'a. Capu cha'a rí'irí nej ájcheni nej tí'itíj jamuaatá'an.” Ayee pu tiraatá'ixaate'esin.

8 'Mi neajta inee, ayée nu hui tejá'amua'ixaate'e. Capu xaa ájchesin ti ti'itíj raatá'an a'íjna jime'e ti amiigura'an pú'een, sino, a'í pu ájchesin a'íjna jime'e ti i caí mé'e rá'itziite'e í amiigura'an. Aj pu i raatá'asin, tzíte'e, a'achú ti caj ti'itíj tiraatáhuaviira.

9 'A'íj nu hui jín niyen tejá'amua'ixaate'e yee setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi a'iné a'í pu xaa tejámuaatá'asin. Seajta, seuj rahuauca í jemin. A'í xu jemi rateuni í Dios. Seajta seuj te'ejteátu'asixi'in tá'apueerta. Aj pu i xaa Dios te'antácuuna. Tí'íj jí amuaatá'asin í seuj rahuauhuau.

10 'Ayee xu hui huárini a'iné ti pua'a ja'ati ayén ti'itíj tí'ijhuaviira, a'í pu ra'ancuré'asin. Tí pua'a ja'ati ti'itíj huauca, a'í pu hui rateuni. Ajta ti pua'a ja'ati ayén te'ejteátu'asixi'in tá'apueerta, Dios pu xaa tira'antácuune'esin.

11 'Casi'i mú'een, ¿ni qui seíj ayén huárini mú'een, mi sej huayaujmua'a? Tí pua'a ayauj ayén hua'ité muáhuaviira, ¿ni qui cu'ucu'u paraatapíjtesin? Capej xaa ne'u. Hua'ité pepu'u hui raatá'asin. 12 Na'ari ti pua'a tá'u muáhuaviira, ¿ni qui teáxca paratáchuíte'esin? Capej xaa ne'u. Tá'u pepu'u raatá'asin.

13 'Ayee xu mú'een, mi sej a'ij pua'a 'een í ru tzajta'a, xu'uri ramua'aree sej hua'utapuaíjve'en í ruyaujmua'a ti'itíj ti rí'en. Ajta a'ín í ti á'amuyau'upua í ta japua ti é'eseijre'e, jeíhua pu hui jaítze'e raayí'iti ti hua'utá'an ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an a'uun a'uteáturan a'ímej jemi í mej rahuauhuau. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

*A'íjna í Jesús, Dios jetze pu arájca'ane
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)*

14 Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. Jesús pu tiyaaru'u huatamuárite'eca'a ti tevi tzajta'a seijre'eca'a. Ajta a'ín í tiyaaru'u, capu raatá'acare'e ti a'ín tevi tiu'utaxáj. Jíme'en pu'u Jesús raatamuári, aj pu i tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tevi. Majta me'ín í teite, jeíhua mú naa rí'í tira'utaseíj. 15 Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Amíjna mi tevi, mi Jesús, Beelzebú pu hui jetze arájca'ane ti ij ayén ti-hua'utamuárite'en í tiyáaru'use, a'iné a'íjna í Beelzebú, a'í pu tihuá'ajjte'e í seica í tiyáaru'use. Beelzebú pu ca'aníjra'a ratá'aca ti ij ayén amín tihua'uta'ajjte'en í tiyáaru'use. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

16 Majta seica, ayée mú rí'í tí'ira'ihua'u me'íjna jime'e ti a'ín hua'utaseíjrate'en ti'itíj ti huápi'í ruxe'eve'e, ti ajta í ta japua é'eme'ecan.

17 Ajta a'ín Jesús, a'í pu rú'umua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Matíj mena'a í mej seíj chuéjra'a japua tí'ajta, ti pua'a já'ita'a ma'utácíne, aj mú mi huateújne'usl'íte'esin. Majta hui, camu cha'a á'ateeri mej tiaíta muá'aju'un. Ajta ti pua'a miyen che'atá mena'a já'ita'a a'utácíne a'íme í mej seicié mena'a á'é'eche, camu majta cha'a á'ateeri á mechée me'ájna.

18 'Ajta a'ín Satanás, ti pua'a miyen já'ita'a a'utácíne a'íme í ti tihuá'ajjte'e, ¿a'iné tí'irí'irí ti a'ín á'ateere ti tihuá'ajjte'e naíjmi'ica? Capu hui a'atzu a'ij tí'irí'irí. Ayee nu tí'ixa ne'íjna jime'e sej siyen tí'inexa yee nej nu'u Beelzebú jetze aránca'ane nej ni hua'utamuárite'en í tiyáaru'use.

19 'Niche'e a'atzu tejámuaata'ihua'u. Tí pua'a hui niyen Beelzebú jetze aránca'ane nej ni hua'utamuárite'en í tiyáaru'use, majta a'íme í mej a'amua jamuan á'ujjhuahua'an, a'í mú majta hua'utamuárite'en í tiyáaru'use. ¿A'ataani jetze mua'arájca'ane? A'í mú hui miijmu raataxájta yee mú'een xu auté'itze.

20 'Na'ari caí, ti pua'a nee xiéjniu'ucare'ara'an jetze na'aránca'ane í Dios, ayée pu huataújmua'a ti ari hui xaa a'ájna teja'uré'ene mú'ejmi jemi ti a'ín Dios nainjapua tiu'uta'ajta íiyen chaanaca japua.

21 'Ajta a'ín í ja'ati ti ruca'ané, ti jeíhua tí'ijcha'íí í ti jín huaténe'use'en, tí'ij auj jíme'en rájcha'íí í ruchi'i, naa pu temua'a tí'aviitzi'i tíj na'a ti te'irá'a. Capu ja'ati tí'ijnahua'iran.

²² 'Mi ajta, ti pua'a se'ij mú a'uvé'eme'en ti jaítze'e ruca'ané caí a'íjna, ti pua'a raaténe'usil'ite'en, ajta raatáviicua'i, ayée pu rini a'íjna ti mú a'uvé'emé'e a'ame. Nain pu hui tirá'ari'ira í ti jín né'use'eca'a. Aj pu i tihua'uré'a'asin t'ij na'a ti tí'ijcha'íca'a í ti tihua'unáhua'irí'i.

²³ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ja'ati ti na'a ti caí nevaire'e ineetzi, a'í pu hui néjcha'íire'e ineetzi. Ajta ja'ati ti na'a ti caí teite tíse'iri ineetzi jemi, a'í pu hui hua'uré'e'iteca.

I xiéjniu'ucari ti nu'u a'ij pua'a 'een, ajtahua'a pu nu'u huaré'araa
(Mt. 12:43-45)

²⁴ Ajta ayén tijín:

—Ayee pu rici í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een. Tí'ij a'uun huirá'raa tzajta'an se'ij í tevi, a'í pu á'uche'ecane'en ti rahuauhuau a'u ti e'ehuaújse'upe'en, a'u ti a'uhuáchi. Aru capu hui rateuve. Ayee pu tí'imua'atze tijín: “Niche'e yeehui huaré'ara'ani u niche a'u nej e'erá'raa.”

²⁵ Tí'ij uvé'enen, ayée pu hui 'een a'íjna í ja'ati. Naa pu 'een í ru tzajta'a. Cu xiee mej mauchén uhuaré'e'ícha'utaca'a. Nain pu rí'i huáruu. ²⁶ Aj pu i a'ín xiéjniu'ucari huaúuvi'itín í seica í mej aráhua'apua ará'ase. A'í mú majta jaítze'e a'ij pua'a 'een caí í se'ij. Mat'í'ij mi a'uteárute naími'i mej mi huaté'e muá'ara'ani me'íjna tzajta'a í tevi. Ajta á'iyen, ayée pu hui te'iráame ti jaítze'e a'ij pua'a éene'e a'ame a'íjna í tevi caí ti ajmí'i éene'e. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

I ti nu'u tzáahuati'ira'a jín rí'i tí'itá'aca

²⁷ Tí'ij Jesús auj tí'ixajtaca'a, ajta se'ij 'íita'a a'ujna a'utéveeca'a huá'a tzajta'a í teite. Aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a ca'anín jime'e tijín:

—Rí'i pu tiraatá'a a'íjna í 'íita'a pej jetzen huanú'ihuaca'a, pej pajta jetzen huátzii.

²⁸ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Mí ajta a'íime, jaítze'e pu hui rí'i tihua'atá'aca a'íimej í mej ranamua í niuucari ti jime'en raxa í Dios, majta miyen ra'ará'astijre'en.

Teite mú nu'u rax'eve'eca'a mej nu'u tí'it'ij huase'ij ti huápi'i ruxe'eve'e
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Majta a'íime í teite, maúche'e mú máaj ajteáxirijme'e í Jesús jemi. Ajta a'ín, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jeíhua mú a'ij pua'a tí'iteteite í mej íjii huáteemua. Ayee mú hui rax'eve'e nej tihua'utase'ijrate'en tí'it'ij ti huápi'i ruxe'eve'e. Aru canu tí'it'ij hua'utase'ijrate'esin. A'ij nu'u hua'utá'ixaate'esin ti jime'en raxa í Jonás teecan ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

³⁰ 'Ja'iné a'í pu hui a'ín pú'eene'e í ti huápi'i ruxe'eve'e í mej raase'ij a'íime mej Nínive e'echéjme'e, ayée nu che'atá nena'a nej a'ín pú'een í ti huápi'i ruxe'eve'e í mej rase'ij a'íime íjii mej huáteemua.

³¹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicá'ra'a jetze ti jetzen Dios huá'axijte'en í teite, a'íjna ti ajmí'i tí'itéveeca'a reyna jime'e a'ujna antánimua huarita'an í jaj ti ve'ée, a'í pu hui a'ánna a'utéchaxijsin huá'a jamuan a'íimej íjii mej huáteemua. A'í pu ajta huá'a jetze te'ujpuá'arite'esin tí'it'ij jime'e. A'uu pu ímuá a'uvé'emej ti ij ráanamua a'íjna í Salomón teecan ti rí'i mé teúumua'arejca'a. Neajta inee, i nej yee huatéjvee í teite tzajta'a, jaítze'e nu hui ve'ecán jín tí'itéjvee caí a'íjna í Salomón. A'í pu jín, a'íjna í reyna huá'a jetze te'ujpuá'ajte'esin a'iné camu nenamua ineetzi.

³² 'Majta a'íime í mej Nínive e'echéjme'e, ayée mú rini a'ájna xicá'ra'an í Dios ti jetzen huá'axijte'en í teite. A'í mú huatéhuixi'isin a'íimej jamuan í mej íjii huáteemua. Mat'í'ij mi te'ujpuá'ajte'esin tí'it'ij jime'e. Seicé mú hui tiu'umuá'aj mat'í'ij ráanamujri'i a'ij ti tihua'utá'ixaa a'íjna í Jonás teecan. Neajta inee, jaítze'e nu hui ve'ecán jín tí'itéjvee caí

a'íjna í Jonás. A'íj pu jín, a'íime í teteca Nínive mej e'echéjme'e, a'íí mú te'ujpuá'ajte'esin ti'itíj jime'e í mej íjii huáteemua a'iné camu seicié tiu'umuá'aj netí'ij tihua'utá'ixaa inee.

I ti nu'u ú'utatzave'e í huá'a tzajta'a í teite
(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ 'Jíme'en hui a'íjna í aparatu ti'iti í mej rá'ajtaira, capu ja'ati a'ájna ye'uté'avaata. Capu ajta xa'ari tzajta'a ru'uté'chajtza. Capu xaa ne'u, sino án pu imuá ya'ujchajtza mej mi raasej í mej me'uun a'uteáruti.

³⁴ 'Ayee pu hui tí'ivaire'e á'ají'i tíj tajj ti á'ataa í á'ajetze. A'íj pu jín, ti pua'a rí'en á'ají'i, ayée pu 'een, cu xiee ti huanéeri'icí nainjapua í á'ajetze. Na'ari caí, ti pua'a pecáí rí'éene'en á'ají'i jetze, ayée pu 'een, cu xiee ti huatí'ca'a í á'ajetze.

³⁵ 'Setá'aj siyen huárini ti ij caí aúumi'ini ti á'ataa í á'ajetze. ³⁶ Tí pua'a naa pu á'ataa í á'ajetze, ajta caí a'atzu á'amí'ica, nainjapua pu hui huanéeri'icí a'ame. Ayee pu té'eme, cu xiee aparatu á jetze ráatatza. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús huá'a jetze te'ujpuá'ajte'e a'íime í fariseos
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Jíme'en pu'u raatapuá'ajtaca'a ti tihua'utá'ixaa, aj pu i sej pu raatá'inee ti tejá'ucua'ani áa ti é'eche. A'íjna í ja'ati, fariseo pu pírici. A'uu pu a'uteájrupi. Tí'ij i á vejli'i a'uré'ehui'ixi a'u ti meesa a'utéjvee. ³⁸ Ajta a'ín fariseo, a'íí pu raasej ti caí Jesús amucaí anaújmuajte a'ij mej tí'ijr'i'ire í mej rá'astijre'eca'a me'íjna í Moisés teecan. Jé'ecan pu a'ij pua'a tira'utasej.

³⁹ Aj pu i tavá'stara'a ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'een mi sej fariseos pú'een. Ayee xu'u tí'itetei sej anaújmuajte'axi'ín mi ru-muájca'a jetze. Mí ajta caí a'atzu a'ij amuá'amitiejte'e sej rí'i huaújruuren mi ru tzajta'a. Ayee xu 'een, cu xiee tíj ja'ati raacá'ja'usin mé jéjre'e mi vaasu, ajta amíjna mi xa'ari. Ayee xu'u rusejrata huá'a tzajta'a mi teite sej rí'i tí'iteteite. Mí seajta mú'een, ayée xu 'een mi ru tzajta'a. A'ij xu pua'a tí'iteteite se'íjna jime'e sej tihua'unáhua'iri'i, seajta a'ij pua'a huá'uruu.

⁴⁰ 'Mi sej hui caí ti'itíj ú'umua'aree. A'íjna ti raatétaahuaca'a í sej mé jéjre'e ratéhua'ira'a, ¿ni caí a'ín ajta raatétaahuaca'a í á'amuat'zajta'a ti seijre'e? ⁴¹ Setá'aj siyen hua'utá'an í mej caí a'ij tí'ijviicua'i se'íjna ti urá'aa í á'amuat'zajta'a. Ayee xu a'íjna jín huárini, ti ij temua'a tel'irájra'ani mú'ejmi jemi.

⁴² 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een, mi sej fariseos pú'een. Ayee xu tí'itetei sej raatátuiire'en í Dios jemi, sej tamuáamuata'a anxíte jetze ti ajtémecan a'íjna í tu'upi, ti'itíj menta, seajta se'íjna í tu'upi, ti'itíj í ti ayén huataújmu'a tíjín ruda, seajta nain tíj na'a pua'amé tí'ixuaavi í tu'upi. Mú'een xu hui ra'utámua'aree naíjmi'i tíj na'a ti'ipua'amé.

'Mi seajta mú'een, seya'uhuá'axi í ti jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi, sej si siyen rí'i huá'uruuren í á'amuaxi'ej teite a'ij ti tiraavíjte'e, seajta sej si rí'i tirájcha'íi í Dios. Sena'atzí caí yé'uhua'anancache'e sej siyen araúrasten se'íjna jime'e í ti jaítze'e ruxe'eve'e. Ajta, ayén tiú'ujxe'eve'e sej tiu'utá'an se'íjna jime'e ti cíj na'a caj tí'ivaire'e.

⁴³ 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een, mi sej fariseos pú'een. Jé'ecan xu hui raxí'eve'e ti ti'itíj amuá'aci'ti sej a'ujrá'asen ipuari japua a'u mej á'ujraarase í á'amuavaujsi u teyujta'a. Jé'ecan pu amua'ará'anjche mej me'ín teite amuaatateujte'en aj mej tejá'atua.

⁴⁴ 'Setá'aj huataújxiemiste'en a'iné ayée xu 'een cumu a'u mej hua'ava'ana í mí'ichite. Majta hui a'íime í teite, í mej japuan á'ujjhu'a'ane'e, camu hui ramua'aree a'ij ti 'een téte'e a'iné capu á é'e ti'itíj í mej jín ráamua'aree mej me'ájna hua'avá'anaxi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁴⁵ Tí'ij i sej ti tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru, pej piyen ti'ixa, a'ij pej jín a'ij pua'a tí'itajepe'e itejmi.

⁴⁶ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Seajta mú'een, mi sej tí'imua'ata í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, setá'aj huataújxieemiste'en. Ayee xu hui ve'ecán jín tihuaul'jcate'en í teite a'ijna jime'e ti ayén huápi'i muári'eri, ti caí ja'ati raayí'iti ti ayén huárini. Seajta á'iyen, mú'een xu tíhua'uta'aíjte'en í teite mej nu'u mi me'ijna jín ra'ará'astijre'en. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu huataúra'asin sej si ti'itíj jín hua'utévaire'en.

⁴⁷ 'Setá'aj huataújxieemiste'en a'iné mú'een xu rá'ajta'ahuaca í mej tzajta'an hua'uteátu'asin a'imej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Majta a'íime a'amua'huáacixa'astemua'aci'i, a'íi mú hui huá'ucuii.

⁴⁸ 'A'ij xu jín siyen mú'een tiu'utaxájta yee amua'aránajcheca'a a'ij mej huá'uruu í a'amua'huáacixa'astemua'aci'i. A'íi mú hui huá'ucuii a'imej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Seajta mú'een, xu'uri ramua'aree temua'a naa a'ij mej huá'uruu. Ayee pu ajta tejámua'aránajcheca'a. Seajta, ayée xu rá'ajtaahuaca'a a'u mej huaje'eteátu'asin. Seajta, ayée xu che'atá sena'a neruuren ineetzi.

⁴⁹ 'A'ij pu jín ayén Dios rumua'atziira'a pu jín tiraataxájtaca'a tijín: “Nehua'uta'í'ira huá'a jemi í teite seica mej neetzi jetze me'ecan tí'ixaxa'a, neajta seica í nej hua'antíhuau mej mi nevaire'e. Je'icáca mú cui'ini a'íime í teite. A'íi mú huá'acui'ini. Majta seica, a'ij pua'a mú huá'aruuren.”

⁵⁰⁻⁵¹ 'A'ij pu jín, ayée pu hui tirá'amitiejte'e í Dios jemi, a'íi mú pu'éene'e a'íime íjii mej huáteemua me'ijna jime'e matíj mena'a pua'amé huá'ucuii a'imej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, naíjmi'i matíj pua'amé huá'ucuii tíj na'a tiú'useijre í chaanaca, naíjmi'i tíj na'a Abel ti huamí'i ajta a'ijna í Zacarías, a'ijna mej ra'upuá'ajte já'ita'a a'u ti a'utéjvee a'ijna í mej japuan tí'imua'í'ivajtaca, a'u ti teyuu á'ijnee. Jee xaa ne'u, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, xaa ne'u. Ayee pu hui tirá'amitiejte'e í Dios jemi, a'íi mú pu'éene'e nain jime'e a'íime íjii mej huáteemua.

⁵² 'Setá'aj huataújxieemiste'en mi sej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a. Mú'een xu rujímua'a sena'a antiújmua'areereca'a se'ijna jime'e í mej jín ráamua'aree a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Seajta mú'een, caxu hui huataúra'a ti Dios tejá'amua'aijte'en. Seajta huá'ijmii a'imej í seica mej mi caí miyen huataúra'an ti Dios tihuaul'ajte'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

⁵³⁻⁵⁴ Tí'ij Jesús a'uun huirájraa, a'íime í fariseos, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, a'íi mú autéjhuii mej a'ij pua'a tirájeeve ca'anín jime'e. Jé'ecan mú jeíhua tira'íhua'uri'i mej mi ráateuni í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en me'ijna jime'e a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a.

12

Tí' pua'a nu'u ja'ati ayén hua'itzi jín tiú'ujseijrata

¹ Majta me'ín í teite, jeíhua mú ajteáxireca'a. Ayee mú ará'axcaa a'achú hua'apua vi'ira'a, huaíca vi'ira'a, a'achú mej mena'a pua'amé. A'ij mú jín á'acataca'a jeíhua. Ajta a'ín í Jesús, a'íi pu amuacá tihua'atixáate'ajraa a'imej í mej jamuan á'ujjhuane'e. Ayen tijín:

—Rí'i xu'u hui mú'een a'ijna jime'e fariseos mej ranájchite'e í pan jetze. Ayee pu huataújmua'a a'ijna í niuucari tijín í ti huá'a tzajta'a uraninei, í ti caí jé'iyecan jín seijre'e.

² 'Ayee pu'u, ti'itíj ti na'a ti rú'avaa avíitzi'i jime'e, a'íi pu hui huataseijre'esin mé jéjre'e mej mi raasej í teite. Ajta ti'itíj mej rá'avaataca'a, a'íi pu antícuuni'íhua mej mi ráamua'aree a'ij ti 'een.

³ 'A'ijna í pej raataxájtaca'a tíca'amiste'e, Dios pu raataxájta tújca'ari tzajta'a. Ajta a'ín í pej raataxájtaca'a xahuaanin jime'e u chí'ita u téte'e, Dios pu hui raataxájta ca'anín jime'e a'ánna í chí'ij japua ta'avé'epa'atza.

A'ataani ayén tiú'ujxe'leve'e tej rátziiine'e
(Mt. 10:28-31)

⁴ 'Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e mi sej ne'amiigustemua'a pú'een, caxu huá'atziine'e a'ímej í mej mena'a raayí'iti mej raajé'ica í sej ratéhua'ira'a, sino camu raayí'iti mej ra'upuá'ajte'en í a'amua tzajta'a ti seijre'e.

⁵ 'Mi neajta inee, ayé'e nu tejámuaatá'ixaate'esin ja'ati sej xaa tziine'e. Setá'aj rátziiine'e a'íjna ti ayén raayí'iti ti raajé'ica í sej ratéhua'ira'a, ti ajta raayí'iti ti yá'urieeni í a'amua tzajta'a ti seijre'e a'ujna taij jetze ti caí ja'anáj á'ami'ini. Jee tzíte'e, ayé'e nu hui tejá'amua'ixaate'e tijín: Setá'aj rátziiine'e se'íjna.

⁶ 'Aru, caxu a'ij tité'ujmuajca. ¿Ni secaí siyen tiu'utanájchita a'achú cumu hua'apua centaavo anxívica jime'e í pina'ase í mej cílieen? Camu jeíhua tí'ijnajche. Mí ajta a'ín Dios, a'í pu naíjmi'ica autámua'areeri'i. ⁷ Jee xaa ne'u, ayé'e pu ti'ayajna. Dios pu hui ari raaté'itieexi mi á'amuacipua a'achú ti pua'améjme. Caxu tí'itziine'e a'iné mú'een xu jeíhua jaítze'e jetzen ruxe'leve'e í Dios mecaí í pina'ase, a'iné a'í pu xaa amuá'ancu'uvajxi'isin.

I mej nu'u ramua'ate me'íjna í Jesús í teite jemi
(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ 'Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e, ja'ati ti na'a ti ayén tiu'utaxájta a'ímej jemi í teite yee na'ará'astijre'en ineetzi, inee i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, ayé'e nu neajta raataxájta a'ímej jemi í mej ta japua tí'ivaire'e í Dios jemi yee naatévai ineetzi. ⁹ Ajta a'ín ti tí'ixa a'ímej jemi í teite yee capu nemua'ate, ayé'e nu hui che'atá raataxájta a'ímej jemi mej ta japua tí'ivaire'e í Dios jemi yee canu ramua'ate.

¹⁰ 'Neajta nu tíhua'utá'uuni'ira a'ímej, a'achú mej mena'a pua'amé a'ij pua'a tí'inexa ineetzi i nej neajta huá'a jetze airáne í teite. Aru a'íime, a'achú mej mena'a pua'amé a'ij pua'a tí'ijxa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, canu ja'anáj tíhua'utá'uuni'ira a'ímej.

¹¹⁻¹² 'Seajta mú'een, matí'ij u amua'arávi'itin a'ímej jemi í mej teyujta'a tí'aijta, nusu a'ímej jemi í mej tí'itíj jín antiújmua'aree, ayé'e xu huárini. Caxu hui a'ij tité'ujmuajca a'ij sej ye'í titeeteújnán na'ari a'ij sej ye'í tiu'utaxáj, a'iné a'ájna xicájra'an jetze, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu tejá'amua'aten a'ij sej ye'í tiu'utaxá. —Aye'e pu tíhua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e í ti nu'u tí'ijcha'í a'íjna í chíjteaani

¹³ Ajta seíj huá'a tzajta'a a'utéveeca'a. Aye'e pu tiraata'ixaa tijín:

—Maestru, patá'aj piyen tiraata'ixaate'en í nejá'a yee ti já'ita'a tinaatá'an a'íjna ti titaací'i a'íjna jime'e ti seíj huamí'i, a'iné capu tinaatá'asin í neetzi ti ne'áa.

¹⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Hoombi xaa, ¿a'ataani tinaa'íjca juees jime'e? ¿A'ataani naatá'a nej niyen tiu'uxí'epi'intare'en mú'ejmi jemi? —Aye'e pu'u tiraata'ixaa.

¹⁵ Ajta ayén tíhua'utá'ixaa tijín:

—Rí'i xu'u mú'een, setá'aj á'ujcu'uvée sena'a temua'a naa. Ché'e secaí huápi'i sena'a tí'inecua'atze sej jeíhua tiu'ucha'íime'eni, tí'itíj ti na'a, a'iné ti pua'a ja'ati jeíhua tí'itíj tícha'í, capu hui tí'itíj a'ij tiraatévaire'esin ti ij caí ché'e tí'itíj a'ij ráaruuren.

¹⁶ Tí'ij i seíj niuucari jín tíhua'u'itíiri'i tijín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a chíjteaani é'eche. Chuej pu nu'u tícha'í ti japuan tiu'uhuáste. Temua'a pu nu'u hui jeíhua tíu'ucíireca'a.

¹⁷ 'Tí'ij i ayén tiu'umuá'aj a'íjna í chíjteaani tijín: “¿A'iné yeehui náarini? Capu ché'e mé'e é'erí'iri a'u nee yeehui yá'aruuren í ti huacíireca'a.” ¹⁸ Tí'ij nu'u i ayén tiu'umuá'aj tijín: “Aye'e nu rini. Neraaté'uuna í nechí'i mé ti huavéjme. Neajta seica nu ájtaahuaxi'isin ti jaítze'e vivejme' á'ara'ani. Netí'ij ni ne'uun ru'uté'aasin í ti tíu'ucíireca'a, ajta nain i nej tí'ijcha'í. ¹⁹ Neajta nu yeehui niyen tiu'utaxájta í ne tzajta'a yee nu'uri ne'uun rí'i

tiú'uruu u chi'ita. Jé'ecan pu á'ateeri ti rí'i tinaatévaire'esin. Nu'uri yeehui nesé'upe'en. Niché'e tí'licua'aca, neajta ye'eca, neajta netémua'ave'e." —Aye pu nu'u tiu'umuá'aj a'íjna í ja'ati.

²⁰ 'Ajta a'ín í Dios, ayé pu hui tiraata'ixaa tíjn: "Mú'ee, mi pej caí ti'itíj mua'aree. Ijii, tíca'a pej mi'ini. Patí'ij huamí'in, ¿a'ataani tí'ijci'iti a'íjna í pej mú'ee rí'i ráaruu pej pi aseíj huatá'atemua'ave'enche'e?" —Aye pu Dios tiraata'ixaa.

²¹ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e. Aye pu hui té'eme a'ímej jemi matíj mena'a pua'amé í mej rujímua'a rajsé'iri ti'itíj ti na'a mej mi jeíhua tí'ijcha'íi, majta, camu ti'itíj tícha'íi í Dios jemi.

Tí nu'u Dios huá'acha'íi í ruyaujmua'a
(Mt. 6:25-34)

²² Tí'ij í Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjn:

—A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Caxu se'íjna jín tí'imua'ajca yee a'iquí ye'í tetí'licua'ani nusu yee a'iquí ye'í tetí'iyen na'ari yee a'iquí ye'í tetiu'utétachejte'esin.

²³ '¿Ni caí jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi sej ruuri xá'ara'ani caí í ti sej ráacua'ani? ¿Ni caí ayén che'atá na'a jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi ti ruuri a'ame í sej ratéhua'ira'a caí ti naa seíre'e a'ame í sej jín tiu'uteújchejte'en? Aa ni'íjtá xaa ne'u.

²⁴ 'Casi'i, xaaseíj amímej cua'atza í mej júte'e rá'ara'a. Camu hui a'atzu tí'ihuaste'e, camu majta tí'itza'anaca. Camu majta huatéechi'í í mej tzajta'an rí'i yé'uruuren í mej meri rájseij. Capu amín a'ij, aúche'e pu Dios tihua'amicua. Mí seajta mú'een, jaítze'e xu jemin ruxe'eve'e í Dios mecaí a'íme í cua'atza.

²⁵ '¿A'ataani raayí'iti ti á'ateeren ti jaítze'e ruuri a'ame a'íjna jime'e í ti tí'iramua'atziite'e? Capu ja'ati xaa ne'u. ²⁶ Tí pua'a secaí raayí'itihua'an sej si siyen huárini se'íjna jime'e í ti caí muári'eri, ¿a'iné hui 'een jín siyen tí'imua'ajca se'íjna jime'e í ti tí'ijturaa?

²⁷ 'Casi'i, xaaseíj amíjna mi caiipi'i, a'ij ti ye'í tí'ivaujse'e. Capu tí'imijhuaca amíjna mi caiipi'i, capu ajta tí'itzaca. Capu amín a'ij. Dios pu hui ayén ráaruu ti jaítze'e naa seijre'e caí Salomón ti naa seijre'eca'a tí'ij auj tí'itéveeca'a rey jime'e. Capu ja'anáj ayén tiu'uteújchejte ti'itíj jime'e ti ayén naa seijre'e tíj mi caiipi'i.

²⁸ 'Casi'i, mú'een, Dios pu ayén rí'i tirájcha'íi mi tu'upi ti a'uun é'evaujse'e a'u mej á'atase'ehuaca. Ajta a'ín tu'upi, capu á'ateeri sino yee ruijmua'a yee, a'íi mú raaré'evéijchi, matí'ij mi ratairan. Tí pua'a hui Dios ayén rí'i tirájcha'íi mi tu'upi, ¿ni caí jaítze'e amuaatá'asin í sej jín tiu'uteújchejte'en, mú'ejmi mi sej caí a'atzu té'atzaahuaste'e?

²⁹⁻³⁰ 'Caxu a'ij tí'ixajta yee a'iquí ye'í tetí'licua'ani nusu a'iquí ye'í tetí'iteye'en. Aye xu'u, caxu tí'imua'ajca se'íjna jime'e, a'iné naími'i matíj mena'a pua'amé yen mej a'uchéjme íiyen chaanaca japua, ayé mú me'íjna jín rahuauhuau. Mí ajta a'ín á'amua'ayupua, ta japua ti é'eseijre'e, a'íi pu hui ari rú'umu'aree tí'itíj ti amuá'aturaate'e.

³¹ 'Setá'aj mí'i rájhuauni ti Dios tejá'amua'ajte'en, seajta ra'ará'astijre'en a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e. Tí pua'a siyen huárini, Dios pu hui tejámuaatá'asin tíj na'a ti teja-muá'aturaate'e.

³² 'Caxu tí'itziíne'e mú'een, mi sej siyen mé á'ujujhua'an. Cu xiee cáne'axi sena'a í mej rujímua'a mena'a mé á'ujujhua'an. Aye pu tira'aránajcheca'a í sej rájya'upua ti ij a'ín amuaatá'an sej se'uun a'uteáruete a'u ti a'ín tejé'ajta.

Tí nu'u jeíhua án tejé'eseijre'e u ta japua ti huápi'í tí'ivaire'e
(Mt. 6:19-21)

³³ 'Setá'aj tiú'utuaani nain a'achú sej caj tí'ijcha'íi, seajta tihua'uré'an a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. Aye xu a'íjna jín huárini, ti 'ij a'íjna téjé'eseire'en í Dios jemi í ti tejá'amua'aci'iti. Aye pu éene'e a'ame tíj tí'itíj ca'aní ti caí ja'anáj huataújtuaasin. A'u pu

e'etiá'a a'ame mú'ejmi jemi ti'itíj ti huápi'i tí'ijnajche. Ajta capu hui ja'anáj huatéxijsin, a'iné camu a'uun a'uteáru'ipi í nahua'ari. Camu majta rací'in a'íime í tejpuási.

³⁴ 'Ayee xu éene'e xá'aju'un a'iné a'íj xu jetzen tí'imua'astí xá'aju'un se'íjna jetze ti jaítze'e amua'aráanajche, ti jaítze'e a'amua jetze ruxe'eve'e.

Tej nu'u rí'i huátaruuren iteen, teajta rí'i atanéjne'ere temua'a naa

³⁵ 'Rí'i xu'u titehuaújcaten sej si tiu'utévaire'en. Seuche'e xu hui atanéjne'eri tíj ja'ati ti taj huitéchueeca'a tá'ataa.

³⁶ 'Ayee xu éene'e xá'aju'un matíj a'íime í mej tí'ivaire'e ja'ati jemi ti a'uun á'ume a'u mej tejé'eye'este a'íjna jime'e ti se'íj huaténe'iche. Majta a'íime í mej tí'ivaire'e, maúche'e mú tí'ijchu'eve'en a'atzaj ti pua'a uvé'enejsin a'íjna ti tihua'ajjte'e mej mi ca'anacan tira'antácuune'en tí'ij a'ín te'ejteátu'asixi'in í puéerta jetze.

³⁷ 'Rí'i pu tihua'utévaire'esin a'ímej í mej tí'ivaire'e tí'ij a'ín hua'useíj mej rachú'eve'e a'atzaj ti pua'a uvé'ene a'íjna ti tihua'ajjte'e. Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayée pu rini a'íjna ti tihua'ajjte'e. A'í pu rucaten ti ij hua'utévaire'en. Ajta tihua'uta'ajjte'esin mej aúhuixi'in í meesa jetze. Ajta tihua'amin.

³⁸ 'Capu amín a'íj a'atzaj ti pua'a uvé'enejsin a'íjna ti tihua'ajjte'e, ti pua'a já'ita'a tica'a uvé'ene nusu tapuá'arijme'eca. Rí'i pu hui tihua'utévaire'esin a'ímej í mej ravaire'e ti pua'a mauj rachú'eve'e.

³⁹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'íjna í ja'ati ti huatéechi'i, ti pua'a a'í ramua'areere a'atzaj ti pua'a ánú'aiixa í nahua'ari, capu raatá'asin ti anú'asti ti tiu'unáhua'an. ⁴⁰ Seajta hui mú'een, rí'i xu'u sej si rí'i huaújcaten a'iné inee, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, nee nu uvé'enejsin a'atzaj sej pua'a caí nechu'eve'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I mej nu'u tí'ivaire'e me'íjna í mej hua'apua

(Mt. 24:45-51)

⁴¹ Pedro pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Tavastara'a, ¿ni téjmi pena'a huatá'ixaa i niuucari ca'ín najjmi'ica puaatá'ixaa?

⁴² Ajta a'ín tavástarara'a, a'í pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—¿A'ataani pú'een, a'íjna ti tí'ivaire'e, ti ajta rí'i mé teuúmua'aree, ti ajta caí ja'anáj ti'itíj jín auté'itze? Ajta a'ín ti tí'ira'ajjte'e, a'í pu hui tiraa'íjcate'en ti ij a'ín a'íjna jín antiújmua'areere a'ímej í seica í mej majta tí'ivaire'e. A'í pu tihua'amin a'atzaj mej pua'a raaxí'epi'intare'en mej tiú'ucua'ani.

⁴³⁻⁴⁴ 'Tí pua'a ayén rijcaa tí'ij uvé'enen a'íjna ti tí'ira'ajjte'e, rí'i pu tiraatévaire'esin a'íjna ti tí'ivaire'e a'iné nain pu tiraata'íjcate'esin a'achú tíj ti'itíj tícha'í a'íjna ti tí'ira'ajjte'e. Ayee pu té'eme. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e.

⁴⁵ 'Mi ajta, a'ín ti hui tí'ivaire'e, ti pua'a ayén tí'imua'ajca yee jé'ecan pu u á'ateere a'íjna ti tinaa'íjca, ayée pu ajta tirá'amitíejte'e a'ame ti caí íiya'ata uvé'enejsin. Tí'ij i autéjcheni ti hua'utévajxi'in a'ímej í mej tí'ivaire'e, í mej teteca, ajta í mé 'uuca. Ajta pu hui autéchesin ti tiú'ucua'ani, ajta ti nahuáj antiyé'en. Tí'ij i huatétahuaisin.

⁴⁶ 'Ajta a'ín ti tí'ira'ajjte'e, a'í pu uvé'enejsin ja'anáj ti pua'a caí rachú'eve'e. A'í pu xaa uvé'enejsin a'atzaj ti pua'a caí pítéjmua'aree. A'í pu hui ajta puaíjtzí'ira'a raatá'asin, jeíhua huápi'i. Ayee pu che'atá tí'ijci'iti a'íj ti tihua'aci'iti í seica í mej majta auté'itzaara í Dios jemi.

⁴⁷ 'A'íjna ti tí'ivaire'e, ti ajta tirú'umua'aree a'íj ti tí'ijxe'eve'e a'íjna ti tí'ira'ajjte'e, jeíhua pu ra'iré'evejsin navij cuaartara'a jime'e ti pua'a caí rí'i huaújruuren na'ari caí ayén huárini a'íj ti tí'ijxe'eve'e a'íjna ti tí'ira'ajjte'e. ⁴⁸ Ajta a'ín ti tí'ivaire'e ti ajta caí rú'umua'areereca'a a'íj ti tí'ijxe'eve'eca'a a'íjna ti tí'ira'ajjte'e, c'íj pu'u ra'iré'evejsin navij cuaartara'a jime'e ti pua'a ayén huárini ti a'íj pua'a 'een jime'e a'iné capu rú'umua'areereca'a a'íj ti ye'í huárini. Capu ayén tí'ijci'iti a'íj ti tiraavíjte'e.

'Ayee pu'u xaa ne'u, ja'ati ti na'a mej miyen tiraatá'a ti ve'ecán jín antiújmua'areere á'ara'ani, ti pua'a ayén ve'ecán jín ti'ité'ijcati'ihua, ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e ti jaítze'e tiu'utátuiire'en me'íjna jemi í mej tíraa'íjcate. Ajta, ja'ati ti na'a mej miyen tiraatá'a ti ciliéene'e jín antiújmua'areere á'ara'ani, ti pua'a ayén ciliéene'e jín ti'ité'ijcati'ihua, ayée pu che'atá na'a tiú'ujxe'eve'e ti cǐj tiu'utátuiire'en me'íjna jemi í mej tíraa'íjcate.

Mej nu'u já'ita'a autajú'un me'íjna jime'e í Jesús
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ 'Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni puajǐtzi hua'utá'an ne'ímej í mej a'ij pua'a 'een í ru tzajta'a matǐj mena'a pua'amé yen mé seijre'e íiyen chaanaca japua. Ajta ayée pu tina'aráanajche ineetzi ti ari autéjcheni. ⁵⁰ Ayee pu ajta tí'ineci'iti ineetzi, í nej jín rajpuajǐtzi na'ame. Jéihua pu hui a'ij pua'a ne'ase, ajta jeíhua pu a'ij pua'a ne'astí a'ame ajta na'a caí nain te'entipúa'are.

⁵¹ '¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui ne'íjna jín mú a'uvé'emej mej mi rǐ'í tí'itechejca í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua? Canu a'atzu. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e yee canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej sino mej mi já'ita'a a'utáciine.

⁵² Ajta íjii ti yú auca'ití a'ame, ayée pu hui té'eme. A'ímej jime'e í mej anxǐvi í teite, í mej seicié mena'a che, ayée pu té'eme a'íí mú já'ita'a a'utajú'un. Majta á'íiyen í mej huaíca, a'íí mú huá'ajaaxiéevi'ira muá'aju'un a'ímej í mej hua'apua. Majta a'ííme í mej hua'apua, ayée mú che'atá mena'a tihúa'ajaaxiejvi'ira muá'aju'un í mej huaíca.

⁵³ 'Ayee mú já'ita'a a'utajú'un. A'íí pu ya'upuáara'an rájaaxiéevi'ira a'ame a'íjna í ruyauj, ajta a'íin yaujra'an ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiéevi'ira a'ame í rutáàta. Ajta a'íin í náànajra'an, ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiéevi'ira a'ame a'íjna í ruyauj ti 'íita'a. Ajta a'íin yaujra'an ti 'íita'a, ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiéevi'ira a'ame a'íjna í runáàna. Ajta a'íjna í mu'uneára'an í ti 'íita'a í ti ucarij, a'íí pu ajta rájaaxiéevi'ira a'ame í rumu'un í ti 'íita'a ti temuaij. Ajta a'íjna í mu'uneára'an ti temuaij, a'íí pu hui ajta rájaaxiéevi'ira a'ame í rumu'un ti ucarij.

I mej nu'u jín ráamua'aree tí'itǐj ti nu'u xicájra'a jetze pǐtǐ'irici
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Tǐ'ij i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í teite í mej a'uun ajteáxiireca'a tíjín:

—Jíme'en xu'u jaitiri huasej ti a'íjnǐj, yénci pújme'en, setǐ'ij si siyen tí'ixaxa'a yee mu'uri huatéviiyi. Ajta, ayée pu tí'irineca. ⁵⁵ Na'ari ti pua'a huatá'eecare ti yeete pújme'en e'itánineí, ayée xu hui tí'ixaxa'a tíjín teájxicaí pu a'ame. Ajta, ayée pu tí'irineca.

⁵⁶ 'Mú'een, mi sej caí mé uumuámua'aree, mú'een xu siyen raayǐ'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'ij ti ti'itǐ rini í júte'e nusu íiyen chaanaca japua. Mí seajta mú'een, caxu hui a'atzu raayǐ'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'íjna jime'e a'ij ti ti'itǐ rini itejmi jemi a'íjna xicájra'a jetze nej yé huatéjvee ínee mú'ejmi jemi.

Sej nu'u ráahuani sej rǐ'í éene'en a'ímej jemi í mej amuájcha'íire'e
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ 'Niche'e sej tejámuaata'íhua'u. ¿A'iné 'een jín secaí raaxǐ'epǐ'intare'en rujímua'a a'ij ti tiraavǐjte'e? ⁵⁸⁻⁵⁹ Patǐ'ij pauj huamé'en juye jetze jamuan a'íjna ti muájcha'íire'e sej raaxǐ'epǐ'intare'en a'íjna jemi í juees, patá'aj raatáhuavii temua'a naa sej seuj juye jetze raaxǐ'epǐ'intare'en. Na'ari ti pua'a pecaí piyen huárini, a'íí pu hui muá'avi'itín í jueesi jemi. Tǐ'iquí a'íin juees, a'íí pu tiu'utátuiire'esin mú'eetzi a'íjna jemi í polisiiya. Ajta a'íin polisiiya, a'íí pu mua'iteánajsin. Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, camu hui íiya'ata mua'irátuaasin ajta pena'a caí tiu'unájchita nain jime'e a'achú mej muajǐve'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

13

Tǐ'í ayén tiú'ujxe'eve'e ti nu'u ja'ati seicié tiú'umua'ati

¹ A'ajná'ímua, seica mú e'iré'ene í Jesús jemi. Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa me'íjna jíme'e í mej Galilea e'echéjme'e, Pilato ti nu'u huá'ucuii mat'íj mauj cáne'axi mua'ívejtaca'a. ² Jesús pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui mecaí jaítze'e a'ij pua'a tí'iteteitestaca'a sej caí mú'een a'íjna jíme'e mej miyen tirajpuaíjtica'a?

³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Capu ayén ti'ayajna. Mí ajta, ti pua'a secaí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, mú'een xu hui seajta antipua'ari.

⁴ Ari a'íime í mej tamuáamuata'a japuan aráhuaica ará'ase, í ti huá'a japua rájve tí'itíj ti ájtee ti a'uun a'utéveeca'a a'ájna já'ahua'a Siloé, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿Ni qui jaítze'e a'ij pua'a metí'iteteij mecaí a'íime í seica í mej Jerusalén a'uchéjme?

⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tijín: capu hui ayén ti'ayajna. Mí ajta, ti pua'a secaí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, mú'een xu seajta antipua'ari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I huaréj ti nu'u caí ja'anáj taca'a

⁶ Tí'ij í seíj niuucari pu jín tihua'u'itíiiri'i tijín:

—Ja'ati pu nu'u hui huaréj ta'íte'a'ica'a. Aa pu nu'u ye'ateáhuii a'u ti uuva a'uvéjme. Tí'ij jí u ya'utéeseij avée si ari taca'a. Capu nu'u a'atzu taca'aca'a. ⁷ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna ti a'uun tí'icha'ica'a tijín: “Pu'uri yeehui á'atee a'achú cumu hua'íca nine'ira'a ne yee raatésise'ij á vee si ari taca'a. Aru, capu a'atzu taca'a. Patá'aj ra'ijveíjche, a'iné amín mé tí'itávee, capu tí'itíj vaire'e.”

⁸ Ajta a'íin ti tí'icha'ica'a, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Nevástara'a, ché'e auj mé táveeca seíj nine'ira'a. Nee nu yeehui raaté'ijche'esin, neajta tí'itíj atariéjra'asin chuej jamuan. ⁹ Tí'ij pua'a huatáca'an ru'usí, cha'a ayén mé tí'itávee. Na'ari ti pua'a caí huatáca'an, aj pej xaa yeehui pi ra'ijveíjche.”

A'íjna í 'íita'a ti nu'u á á'ajtípu u teyujta'a

¹⁰ Ayee pu ja'anáj tiuju'uríj ti a'ájna pí'tí'irijcaa ja'anáj xicájra'an mej jetzen ruse'upi. Jesús pu tihua'amua'atejca'a u teyujta'a. ¹¹ Ajta seíj 'íita'a, a'úu pu ánu'uhuatéveeca'a. Pu'uri teumé'eca tamuáamuata'a japuan aráhuaica nine'ira'a ti tí'icui'ica'a a'íjna jíme'e tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'e. A'íjna í 'íita'a, jé'ecan pu á'ajtípu. Capu a'atzu rí'irístaca'a ti huataújsiuraren.

¹² Tí'ij Jesús raaseíj, aj pu i raatajé ti jemin á ve'eré'enen. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—'íita'a, nu'uri timuá'ari'iri'i í pej jín tí'icui'i.

¹³ Tí'ij í ra'ajtamuariej. Jíme'en pu'u ra'ajtamuariej, aj pu i a'íin 'íita'a huataújsiurare. Aj pu i rí'í tiraatá'a í Dios.

¹⁴ Ajta a'íin ti tí'ajta u teyujta'a, jé'ecan huataniú'ucaca'a a'iné Jesús pu tiráahuaa a'ájna xicájra'an jetze mat'íj pua'a ruse'upi. Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ímej í teite tijín:

—Ayee pu hui te'ará'ase í mej jetzen tí'imijhuaca arájsevi xicaj. Setá'aj mú a'uvé'uju'un setá'aj se'ájna tihuaújhuaate'en. Caxu mú a'uvé'eci'ica'an se'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi.

¹⁵ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Mí sej caí jé'iyecan jín tí'ivaire'e í Dios jemi, jíme'en a'ájna xicájra'a mé jetzen ruse'upi, ¿ni secaí siyen tí'imijhuaca naíjmi'i mú'een? ¿Ni secaí huá'ixixi í ruye'emua, ti pua'a tí'itíj pu'éene'en puuya na'ari puuru'u sej si huaja'uvé'ite'en a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi? Ni'ijta xaa ne'u. Ayee xu tí'imijhuaca.

¹⁶ Ari amíjna mi 'íita'a, a'íi pu hui jetzen huanéj a'íjna í Abraham teecan. Ajta pu'uri tejauume a'achú cumu tamuáamuata'a japuan aráhuaica nine'ira'a ti Satanás ra'atéej'icie cu'íini'ira'a jíme'e. ¿Ni caí ayén tiraavíjte'e nej tiráahuaate'en nej ni ru'irájtuaani a'íjna jíme'e ti tí'icui'i? —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

17 Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, a'íime í mej rájcha'íire'eca'a me'íjna í Jesús, jé'ecan mú tiu'utatévi'iri'í í jemin. Majta a'íime í seica í teite, jé'ecan pu rí'í hua'utá'a nain jime'e a'ij ti ti'ití huaríj ti huápi'í ruxe'eve'e.

A'íjna jime'e í jatzi, mustaaza ti rajatze'e

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

18 Aj pu í Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'íné tí'irineca íiyen chaanaca japua ti Dios tí'ajta? ¿A'íné tí'iseijre'e ti jime'en Dios tí'ajta?

19 Ayee pu seijre'e tíj mustaaza ti'ití, ti ayén ti'itéjatze'e tíj jíican. Ja'ati pu nu'u hui yá'utií a'íjna í jatzi. Tí'ij nu'u í raahuáste a'u ti teje'eré'ana. Tí'ij jí huanéj a'íjna í jatzi. Aj pu nu'u í huavaújse. Tí'ij jí ayén á'ajtiti'íj já'araa tíj ciyej. Majta me'ín pina'ase í mej rá'ara'a, a'íí mú nu'u e'ire'enée, án mú nu'u a'ujrá'aseca'a í pi'istáare'ara'an jetze.

A'íjna jime'e mej nu'u rajnájchi í hariina jetze í levadura

(Mt. 13:33)

20 Ajtahua'a seíj hua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'íné seijre'e ti jime'en Dios tí'ajta?

21 Ayee pu hui 'een tíj a'íjna í levadura tí'ij a'íin 'íita'a ru'iteájtici, ajta nu'u rajnájchi cuaíjtzi jetze ti huaíca medida ará'ase. Jéihua pu nu'u rajcuaíjtzitaca'a. Ajta a'íin í levadura, a'íí pu nu'u tzajta'a huaneájxi nainjapua í cuaíjtzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e á tá'apueerta ti cíj antéeyauj

(Mt. 7:13-14, 21-23)

22 Tí'ij jí Jesús a'uun a'ume'eca í juye jetze ti Jerusalén á'uye'iri. A'u ti na'a ti a'uré'enineica'a, ti huachájta'ajme, na'ari a'ímuá mé antachéejme, a'úu pu ti-huá'amua'atehua'a í teite.

23 Ja'ati pu ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Tavastara'a, ¿ni cíj mena'a tite'erá'ase í ti Dios hua'irátuaasin?

Ajta a'íin Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

24 —Setá'aj huateújca'anen sej si se'íjna jetze a'uteáruti tá'apueerta ti cíj antéeyauj. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tijín mu'ití mú miyen huataújca'anejsin mej mi me'uun a'uteárute. Mí ajta caí, capu hua'utá'asin.

25 Tí'iqui a'íjna ti á é'eche, tí'ij í ájchesin, ajta te'iteánajsin tá'apueerta. Seajta mú'een, amée xu pua'acíe huaté'uu xá'aju'un. Seajta te'ejteátu'asixi'isin í puéerta jetze. Ayee xu ca'anín jín tiraatájeeve a'íjna ti huatéechi'í. Ayee xu tijín: “Tavastara'a, tita'antácuune'e.” Ajta a'íin ayée pu tejámuaatá'ixaate'esin tijín: “Canu hui á'amuumajte a'ateén sej pírici. Canu neajta ramua'aree a'u sej e'eráaci.”

26 Seajta mú'een, ayée xu tiu'utaxájta tijín: “Teen tu tiú'ucuaa á jamuan, teajta á jamuan hua'í. Pajta mú'ee ti'itamuá'atehua'a a'u ti juye a'uré'enine'í.” 27 Ajta a'íin, ayée pu tejámuaatá'ixaate'esin tijín: “Canu hui ramua'aree inee a'u sej é'eme'ecan. Sericu mú'een, mi sej a'ij pua'a tí'iteteite.”

28-29 Ayee pu té'eme a'ájna xicájra'an jetze. Mú'een xu huá'aseijran a'ímej í mej me'uun a'uráaté'a muá'aju'un a'ujna Dios ti é'eseijre'e. A'ímej xu hui seijran se'ímej í mej mejmí'í e'echéjme'e, se'íjna í Abraham, seajta se'íjna í Isaac, seajta se'íjna í Jacobo. Majta seica mú á a'ire'enejsin mej mi a'ujrá'ase a'utí meesa a'utéjvee mej mi tiú'ucua'ani a'ujna Dios ti é'eseijre'e. Seajta mú'een, áa xu pua'acíe a'uté'uu xá'aju'un. Jéihua xu ruyeine xá'aju'un, seajta ancurá'ujci'ime ye'icáa xá'aju'un mi rutamej jime'e se'íjna jime'e sej seri rajpuaítzi xá'aju'un.

30 Ee xaa ne'u, ayée pu hui ti'ayajna. Seica í mej nu'u vivejmé'en jín títetate'í jii, a'íí mú ciliéene'e jín títetaté'a muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze. Majta seica í mej nu'u ciliéene'e

jín títetateí íjii, a'íi mú vivejme'en jín títetate'a muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús hua'íjyeineca'a tí'ij u a'aráneereca'a u Jerusalén
(Mt. 23:37-39)

³¹ Tí'ij Jesús auchén raatapuá'ajtaca'a ti tihua'a'ixaate'eca'a í teite, matí'ij mi seica jemin á e'iré'ene. A'íi mú pú'eene'e í fariseos. Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj tícheni peyajna a'iné amí pu nu'u Heródes muajé'icatami'í mú'etzi.

³² Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Setá'aj hui se'uun á'uju'un se'íjna jemi í Heródes ti avíitzi jín netzeíjra'ajmua'a ineetzi. Setá'aj seajta siyen tiraata'ixaate'en se'íjna yee pu'uri íjii nehua'utamuarite'esin ne'ímej í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite, neajta yee tihua'ahuaate'en í teite íjii, neajta ruijmua'a. Neajta yee, aaruijmua'a nu aráneastejre'esin ne'íjna jime'e í nej jín antínmua'aree.

³³ Capu amín a'ij. Ayee pu hui tiú'ujxe'eve'e nej nauj huamé'en íjii, neajta ruijmua'a, neajta aaruijmua'a, a'iné capu ayén tiraavíjte'e ti huámi'ini ayajna pua'acié u Jerusalén seíj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

³⁴ Mú'een mi sej Jerusalén é'eche, mi sej Jerusalén é'eme'ecan, mú'een xu huá'acuí'ica a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Seajta huá'atu'axaca tetej jime'e a'ímej ti Dios huaja'uta'íteca'a mú'ejmi jemi. Mu'íi nu hui niyen raxí'eve'eca'a nej huá'aseire'en í a'amuayaujmu'a'a nej ni huá'ucha'íin cumu í tecuaara'í ti huá'acha'íi í ruyaujmua'a, ti hua'icánaamua í ru'ana jime'e. Seajta mú'een, caxu siyen ra'utéca'ane.

³⁵ Casí'i, xaaseíj. Nu'uri hui mé amuuhuá'axi mú'ejmi mi sej Jerusalén é'eche. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Caxu cha'a neseijran ajta na'a caí teja'ure'enén a'ájna xicájra'an jetze sej pua'a siyen tiu'utaxájta yee cha'a rí'í tiraateájtuaani a'íjna í ti mé e'evé'eme niúucare'ara'an í tavástara'a. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

14

Tí'ij nu'u Jesús tiráahuaa a'íjna í ja'ati ti ajtéjja

¹ Ayee pu ja'anáj tiuju'uríj ti a'ájna pítí'iríjcaa a'íjna xicájra'an mej jetzen ruse'upi. A'uu pu a'ará'a a'u ti é'eche í seíj í fariseo ti ve'ecán jín ti'itéjvee, ti ij tiú'ucua'ani jemin. Majta a'íime í teite, jeíhua mú rá'eeve'eca'a me'íjna í Jesús. ² Ajta seíj á vejli'í úuveeca'a jemin í Jesús. Tí'icuí'í a'íjna í ja'ati. Nainjapua pu cajaa í ru jetze.

³ Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tihua'uta'íhua'urí'í a'ímej í fariseos, ajta a'ímej í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'utéyu'uxaca'a. Ayen tíjín:

—¿Ni caí a'íj tí'irí'irí nej tiráahuaate'en a'íjna xicájra'an tej jetzen tase'upi nusu caí?

⁴ Majta a'íime, camu ti'itíj a'íj tiu'utaxájtaca'a. Ajta a'íin Jesús, a'íi pu ra'ajtamuaríej a'íjna ti tí'icuí'í. Ajta tiráahuaa. Aj pu i raata'íteca'a ti á'ura'ani ruxiéehua.

⁵ Tí'ij i Jesús ayén tihua'uta'íhua'urí'í tíjín:

—¿Ni caí rí'irí'í ti ja'ati ayén huá'aríni a'ájna xicájra'an jetze mej jetzen ruse'upi? Tí pua'a puuru'u atéjveti a'u ti e'etécun, na'ari puuya atéjveti, ¿ni pecaí hui piyen ca'anacan ríni pej ra'itátuaani a'u ti e'etéjve?

⁶ Majta a'ímej jemi, capu ú'u anú'u'a'ahua'aca'a huá'a tzajta'a a'íj ti tiu'utaxáj.

A'íjna jime'e, mej nu'u hua'utajé mej nu'u tejá'umua'ariive'en a'u ti ja'ati a'uténe'íchi

⁷ Tí'ij i Jesús raaseíj a'íj mej ríjcaa a'íime í ti huá'a'inee mej tiú'ucua'ani. A'íi mú rahauca'a vejli'í mej a'ujrá'ase jemin í ti tihua'amícuca. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

⁸⁻⁹ —Tí pua'a hui ja'ati muá'ineen pej tiú'ucua'ani huá'a jamuan í mej tí'iyeste a'íjna jime'e ti seíj huaténe'íche'ca'a, capej pe'ánna a'ujyé'ixa'an a'ájna vejli'í jemin í ti muaatá'inee pej tiú'ucua'ani, sino a'atzu pe a'ímuá' a'utayeíjxi'ín. Na'ari caí, ti pua'a seíj uvé'enen ti jaítze'e ruxe'eve'e pecaí mú'ee ti ajta raatá'inee, aj pu i a'íin

muaatá'ixaate'esin yee ájchesi, tá'aj amanna a'ujyeíjxi'in a'íjna i ja'ati. Aj pej pi tiu'utatévi'ira'ata, a'ánna pej a'ujyeíjxi'in pe'íjna japua í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e.

10 'Mi pajta mú'ee, ayée pepu'u hui huárini ti pua'a ja'ati muaatá'ineen, án pej a'ujyeíjxi'in japuan í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e ti i ayén a'íin ti muaatá'inee timuaatá'ixaate'en t'íj uv'énen a'u pej a'ujyeíjxi'in. Ayee pu timuaatá'ixaate'esin tijín: “Ne'amiigu, patá'aj ájcheni peyajna patá'aj a'ujyeíjxi'in yé vejli'i a'u ti jaítze'e á'ujxe'eve'e.” Ayee pej pe'íjna jín huarín, ayée pej hui rí'i tira'ancuré'asin huá'a jemi í teite mej á jamuan a'ujteí.

11 'Ja'iné ja'ati ti na'a ti á'ujtzaahuat'e, aj pu i a'ij pua'a raatá'ixaa ti caí jeíhua ruxe'eve'e. Ajta a'íin ti caí á'ujca'ane ti ti'itíj jín te'enteárute ti ve'ée, aj pu i tiraatá'asin ti ayén te'enteárute ti'itíj jime'e ti jaítze'e ve'ée. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

12 Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna ti raatá'inee ti tiú'ucua'ani tijín:

—Ayee pej hui huárini pat'íj hua'utá'inen mej tiú'ucua'ani a'atzaj chumua'an nusu t'íca'a. Capej huá'inen a'ímej í á'a amiigustemua'a, ca'ín a'ihuáamua'a nusu á'ajuutzimua'a, o a'ímej í chíjteaani mej á'é'eche vejli'i á jemi. Tí pua'a piyen hua'utá'inen a'ímej, mat'íj mi majta me'ín muaatá'ineesin mú'etzi. Ayee mú huarín, a'íi mú hui tí'imuanajchite'en.

13 'Mi pajta mú'ee, pat'íj hua'utá'inen mej tiú'ucua'ani, a'ímej pepu'u huatá'inen í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, pajta a'ímej í mej jeíhua rajpuaíjtzí cu'í'ini'ira'a jime'e, pajta a'íime í mej a'ij pua'a titéeci'íca, pajta a'íime í mej aracúcu'unijmee. 14 Ayee pej huarín, rí'i mú timuaatá'asin, a'iné camu tí'ituaave í mej jín timuaanájchite'en. Mí ajta, a'íi pu Dios hui timuaatanájchite'esin a'ájna xicájra'an jetze mé jetzen a'ítajú'un huá'a tzajta'a í mí'ichite. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e ti nu'u ja'ati hua'utá'inee mej nu'u tiú'ucua'ani

15 Ajta seíj ti ajta a'uun huatéjca huá'a jamuan, t'íj ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Rí'i pu tiraatá'asin a'íjna ti tiú'ucua'ani a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen Dios huataseíjre'esin ti ij tiu'uta'ájta íiyen chaanaca japua.

16 Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Ja'ati pu nu'u hui rí'i huaújruurejca'a ti ij tihua'umín. Mu'iicáca pu nu'u huatá'inee.

17 Tí'íj a'ájna teja'uré'ene ti tihua'umín, tí'iquí a'íin raata'íteca'a í ti jemin tí'ivaire'e ti ij hua'utájeeve a'ímej í mej huatá'iniihuaca'a. Ayen tijín: “Setá'aj yeehui a'uré'enen a'iné pu'uri huaxí'epi'in.”

18 'Majta a'íime, naími'i mú nu'u miyen autéjhui mej tiu'utaúruuni'i. Ajta a'íin í ti amuacá raatá'inee, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín: “Neuchén nu chuej huánanai nej japuan tiu'umuári'en. Ruxe'eve'e nej ye'utéeseij. Ayee nu tí'imuahavii mú'etzi pej tinaatá'uuni'i.”

19 'Ajta seíj, ayée pu nu'u tiu'utaxájtaca'a tijín: “Neuchén nu puuyesi huánanai. Anxíj paari mú ará'ase. Nu'uri á'uraa nej ni huá'ucalaadu. Patá'aj tinaatá'uuni'i pajta ineetzi.”

20 'Ajtahua'a í seíj, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Neuchén nu huaténe'íche'ca'a. A'íj pu jín caí rí'írí nej ne'uun á'ume'en.”

21 'Ajta a'íin ti tí'ivaire'e ti huaja'utajé, tí'iquí a'uré'araa. Ajta nu'u ayén tiraata'ixaa a'íjna ti tí'ira'ajite'e a'ij mej tiu'utaxájtaca'a. Ajta, a'íin ti huatéechi'i, jeíhua pu nu'u hui huataniú'ucaca'a. Tí'íj i raata'íteca'a a'íjna ti tí'ivaire'e tijín: “Patá'aj yeehui ca'anacan pe'uun á'ume'en caaye jetze, ajta juye jetze ti c'íj antayaúj, tíj na'a ta'uténinei u chajta'a. Patá'aj hua'erávi'itín a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, pajta a'ímej í mej rajpuaíjtzí cu'í'ini'ira'a jime'e, pajta a'ímej í mej aracúcu'unijmee, pajta a'ímej í mej ná'achijmee í ru'íca jetze.”

²² 'Ajta a'ñn ti tí'ivaire'e, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijñ: “Nevástara'a, nu'uri niyen huaríj a'ij pej tinaata'aíj. Aru maúche'e mú ú'uve mej seica mú a'uvé'uju'un.”

²³ 'Ajta a'ñn ti huatéechi'i, a'ñi pu nú'u hui ayén tiraata'ixaa a'ñna ti jemin tí'ivaire'e tijñ: “Patá'aj yeehui pe'uun á'ume'en í juye jetze a'imuá ti a'ataneáatimee, pajta méyee a'imuá mej huachéjme. Patá'aj ca'anéri jín hua'utájeeve mej mú a'uvé'uju'un, mej mi u huájiste yú nech'i'ita. ²⁴ Ayee nu tí'imua'ixaate'e. A'ñme í nej amuacaí hua'utá'inee, a'ñme, capu seíj yé tí'icua'ani íiyu i nej tihuá'amin.” Ayee pu hui tiu'utaxájtaca'a a'ñna ti huatéechi'i.

Mej nu'u raxí'eve'eca'a í teite mej nu'u á'ujujhua'ane'en me'ñna jamuan í Círístu'u

²⁵ Jéihua mú teite á'ujujhua'ane'e me'ñna jamuan í Jesús. Tí'ij jí a'ñn hua'useírajraa a'imej í teite. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijñ:

²⁶ —Ja'ati ti na'a ti mú a'uvé'eme'en ineetzi jemi, ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e ti a'ñn jaítze'e rí'i tinájcha'ñca ineetzi caí rí'i tirájcha'ñca í rutáata, ajta í runáana nusu í ru'íj, ajta í ruyaujmua'a nusu í ru'ihuaamua'a, ajta í rucu'utzimuá nusu í rujúutzimuá'a. Na'ari caí, canu raatá'asin ti nee jamuan á'uche'ecane'en.

'Ee xaa ne'u, canu ja'ati huatá'asin ti neetzi jamuan á'uche'ecane'en ti pua'a caí ja'ati á'ujca'ane ti na'ará'astijre'en, ti a'ñn ja'ati huámi'ini neetzi jetze me'ecan, ti ayén te'ehuaújca'anen ruxí'evi'ira'a jime'e.

²⁷ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna nej caí ja'ati huatá'an ti neetzi jamuan á'uche'ecane'en ti pua'a a'ñna í ja'ati caí ruxí'evi'ira'a jín na'ará'asten, ti pua'a caí ayén che'atá na'a tirajpuaíjtzi á'ara'ani netíj inee tirajpuaíjtzi na'ame.

²⁸ 'Tí pua'a seíj mú'een ayén tirá'ajtaahuami'i chí'ij ti ájtee, ni caí ja'ati ayén rini ti autéjcheni ti rá'ajtaahuan. Amuacaícan a'ñi pu a'ujyeíjxa tí'ij raaté'itien a'achú ti tí'itíj huataújxe'eve'esin ti ij ráamua'aree ti pua'a cí'ípée í tumin ti ij rá'ajcí'iti, nusu caí.

²⁹ 'Ee xaa, ayée pu rini. Na'ari caí, ti pua'a auchén autéechen, ajta huaxín í tumin, capu ché'e ra'antící'itzi. Majta me'ñn í teite, matí'ij raseijra, a'ñi mú autéhuijsin mej ra'utéxieehuari'ira.

³⁰ 'Ayee mú tiu'utaxájta tijñ: “Amíjna mi teáata'a, a'ñi pu yeehui a'utéjche ti rá'ajtaahua mi chí'ij, aru capu cha'a tí'ituaave'e í ti jín ra'antící'iti.”

³¹ 'Na'ari seíj ti tí'itéjvee rey jime'e, ti pua'a meri á'uju'un mej huateújne'usi'ite'en, ¿a'iné rini a'ñna? ¿Ni caí amuacaí a'ujyeíjxa ti ij tiú'umua'ati aisí ti pua'a caí rí'irí ti hua'utémua'itin a'imej jime'e í mej tamuáamuata'a ví'ira'a ará'ase? Ajta a'ñn í seíj ti tí'itéjvee rey jime'e, ayée pu hua'itéví'itici a'achú cumu seité ví'ira'a í xantaaru'u. Aa ni'ijta xaa ne'u, ayée pu hui rini.

³² 'Ajta ti pua'a ayén tira'atámítiejte'en ti caí huatári'iristare ti hua'utémua'itin, ayée pu rini. Tí'ij auj a'imuá e'evé'evee í seíj, a'ñi pu seica huata'iti mej mi á'uju'un í seíj jemi í rey mej mi raatáhuavii mej raaxí'epi'intare'en mej mi caí runé'usi'ite'e.

³³ 'Ayee pu hui che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi. Ja'ati ti na'a ti ayén tí'ijxe'eve'e ti nee jamuan á'uche'ecane'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti nain mé teuúhua'axin a'achú ti tí'ijcha'ñi. Na'ari caí, canu raatá'asin ti nee jamuan á'uche'ecane'en.

Tí pua'a nu'u tixñ í ti jín ancacá í unaj

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ 'Seajta mú'een, ayée xu hui tí'ivaire'e sej rí'i huá'uruuren í seica í teite í niuucari jime'e mej mi rí'i rí'éene'e muá'ara'ani í ru tzajta'a. Seajta, ayée xu che'atá sena'a tí'ivaire'e tíj unaj mej ra'uré'eviváara'a muá'aye'i í teite í hua'ira'a japua a'iné naa pu ta'ancacá í unaj. Aru ti pua'a huateáru'una, tí'iquí ráxi'isin í ta'ancacá, ¿a'iné tejamuá'amítiejte'e? ¿Niqui ajtahua'a rí'irí ti ancacá á'ara'ani? Capu hui xaa ne'u a'atzu. ³⁵ Capu ché'e tí'itíj vaire'e, ni í chuej japua, capu ajta tí'ivaire'e ti rajnájchite'en í ye'emuaate chuita japua. Ayee mu'u raru'ujca mé mú rúurieexijsin.

'Ayee pu'u hui, jime'en í ja'ati ti huíteájnamua, ché'e a'ñn ráanamua temua'a naa.

15

A'ijna jime'e ti nu'u cáne'a á'uvej
(Mt. 18:10-14)

¹ Majta a'íime í mej huá'ajijve'eca'a í teite mej tí'itici, majta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, a'íi mú ajteáxiireca'a mej mi ráanamua. ² Mí ajta a'íime í fariseos, ajta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'utéyu'uxaca'a, a'íi mú miyen tí'ixajtaca'a tíjín: —Amíjna mi teáata'a, amí pu hui r'íi tihua'ancuré'evi'iti í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, ajta huá'a jamuan tí'icua'a.

³ Aj pu i Jesús ayén seij niuucari jín tihua'utá'ixaa tíjín:

⁴—Tiché'e tiyen tiraataxáj. Tí pua'a seij mú'een cáne'axi tíye'emua a'achú cumu anxíte mej ará'ase. ¿Ni caí ayén rini ti pua'a seij á'uveti? Aa pu hua'utéhuiite'esin í seica 'itzitá. Ajta raaré'ehuausin í seij ti á'uvej ajta na'a caí ráateuni.

⁵ T'íij ráateuni, aj pu i huataújtemua'ave'esin. T'íij ji uhuateújratziira. ⁶ T'íij jí u a'umé í ruche. Aj pu i ru'amiigustemua'a huatájeevi. Majta me'ín, ajteáxiiri, aj pu i ayén tihua'utá'ixaate'esin tíjín: “Setá'aj huataújtemua'ave'en. Nu'uri yeehui ráateu í cáne'a ti á'uvej.” —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁷ Ajta ayén tíjín:

—Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'een a'uun ta japua ti Dios é'eseijre'e, ti pua'a ja'ati seicié tiú'umua'ati ti ij caí cha'a a'ij pua'a ti'itijcha'íi, ti ij ajta ayén huárini a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e, a'íi mú í mej me'uun é'eseijre'e jemin í Dios, jaítze'e mú rutémua'ave'e me'íjna jime'e ti a'íin ja'ati ayén seicié tiu'umuá'aj í Dios jemi mecaí a'ímej jime'e í seica, í mej mu'íi, í mej r'íi tí'iteteite, í ti caí huá'aturaate'e mej seicié tiú'umua'ati.

A'ijna jime'e ti nu'u tumin á'uvej

⁸ Tiché'e tiyen tiraataxáj. Tí pua'a hui 'íita'a ayén tí'ituaave'e a'achú cumu tamuáamuata'a tumin. ¿Ni qui caí ayén rini ti pua'a seij á'urieni? A'íi pu ti'itij aparaatu ájtairan. T'íij jí uhuaré'e'icha'uta u ruchi'itá. R'íi pu tí'ihuauuni ajta na'a caí ráateuni. ⁹ T'íij raateún, ru'amiigustemua'a pu huatájeevi, a'ímej í mej vejli'i antachéejmee. Majta me'ín ajteáxiiri. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaate'esin tíjín: “Setá'aj huataújtemua'ave'en neetzi jemi, a'íiné nu'uri ráateu yeehui í tumin nej yá'urie.”

¹⁰ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'irineca u ta japua í Dios jemi, ajta a'ímej jemi í mej ravaire'e. A'uu mú hui rutémua'ave'e me'íjna jime'e ti seij ti a'ij pua'a ti'itijcha'íica'a í jécua imuá, aj pu i a'utéjche ti seicié tiú'umua'ati í Dios jemi.

A'ijna jime'e ti nu'u yaujra'an mú a'ij huárupi

¹¹ Jesús pu ajtahua'a seij niuucari jín tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a ja'ati e'echéjme'e. Hua'apuaca pu nu'u tiyaúumua'a. ¹² Ajta a'íin yaujra'an ti pa'arí'i, ayée pu nu'u tiraata'ixaa í rutáata tíjín: “Patá'aj yee tinaatá'an ineetzi í ti tináaci'iti pat'íij caí cha'a mé'ehua'atan mú'ee.” Ajta a'íin táatajra'an, a'íi pu nu'u já'ita'a tihua'utá'a nain a'achú ti tí'ijcha'íica'a.

¹³ A'atzu pu'u á'ateevi'ica a'íjna ti pa'arí'i. T'íij jí nu'u tí'ijseij í ti tí'ijcha'íica'a í táatajra'an. Ajta á'uraa a'íjna í yaujra'an. Aa pu nu'u a'ímuá a'ará'a seij chuéjra'a japua. A'uu pu nu'u ca'anacan tiu'uxjte nain tíj na'a ti tiraac'íi a'íjna jime'e ti a'ij pua'a ti'itijcha'íica'a.

¹⁴ T'íij nain tiu'uxjte, aj pu nu'u i jeíhua huatatújritze a'ujna seij chuéjra'a japua. Aj pu i tira'utéturaate tí'itij ti huácu'ani. ¹⁵ Aj pu i á'uraa. Aj pu nu'u i seij jemi a'uré'ene ti ij a'íin í ja'ati raatá'an ti tiu'umuári'en. Ajta a'íin í ja'ati, ayée pu nu'u hui tiraamuáriste ti a'uun á'ume'en a'u mej tuiixu a'urá'uu ti ij tihua'umín.

¹⁶ J'éecan pu nu'u huata'ílicuataca'a a'íjna ti pa'arí'i. Ayee pu nu'u tirajpuaíjtzica'a. Ruxí'evi'ira'a jime'e tiú'ucua'aníche'e a'íjna í cutzape'e tí'itij, tuiixu mej racua'aca. Mí ajta i caí, capu ja'ati raatá'acare'e ti tí'itij huácu'ani.

17 'Aj pu nu'u i u huaújmu'a'atzi. Aye'e pu nu'u tiu'umuá'aj tijín: “Majta a'íime yeehui í mej ravaire'e í nitáàta, matíj mena'a pua'amé ruxiéhua mú tí'icua'a. Ajta te'avá'aturaave huá'a jemi. Mí neajta inee, íiye nu huatéjvee ne'icuaata. Ayej ne'ase nemí'ini tujri jime'e. 18 Ayej ne'ase yeehui ná'uraa neyajna. A nu a'umé í nitáàta jemi. Aye'e nu tiraatá'ixaate'esin yee: Táàta, jeíhua nu auteájturaa í Dios jemi, neajta mú'eetzi jemi. 19 Capu cha'a ayén tiraavíjite'e pej piyen naatámua'ati yee niyauj. Patá'aj piyen náaruuren ineetzi patíj huá'aruure í mej á'a jemi tí'imuari'e.”

20 Tí'iqui á'uraa. Aj pu i a'uun e'iré'ene í rutáàta jemi. Tí'ij a'ímuá aumé'eca, a'íi pu nu'u hui táàtajra'an raaseíj. Jé'ecan pu rá'ancu'uvajxi. Tí'ij i a'utiéchejraa a'u ti e'evé'eme í yaujra'an. Aj pu nu'u i ru'iré'echuixi, ajta ru'itépí'itze.

21 'Ajta a'íin yaujra'an, ayée pu tiraata'ixaa tijín: “Táàta, jeíhua nu yeehui auteájturaa í Dios jemi, neajta mú'eetzi jemi. Capu ché'e yeehui ayée tiraavíjite'e pej piyen tinaatájeeve yee niyauj.”

22 'Mi ajta a'íin táàtajra'an, ayée pu nu'u tihua'utá'ixaa í mej jemin tí'imuari'e tijín: “Ca'anacan mé se'avé'echui í síicu'uri ti jaítze'e naa 'een sej si se'íjna ru'ucáchejte'en. Seajta í aniira setá'aj ru'ucárujtí'i í xiteáara'an jetze, seajta ra'ajtáca'acaite'en. 23 Setá'aj seajta yeehui siyen huárini, sej se'íjna í viseáaru'u í tej teri rajrújite, setá'aj u ya'uvé'ejan, setá'aj ráame'eni.

'Tiché'e yeehui tiú'uyesten, teajta tiú'ucua'ani taxiéhua. 24 A'iné i niyauj, pu'uri ajtahua'a mu'u e'ejnéj. Pueere yee ari mu'u a'umí'i. Ajta á'uvej, aru tu'uri teajtáhua'a ráateu.” Aye'e pu tihua'utá'ixaa. A'íj mú nu'u hui jín ma'utéjhuii mej tiú'uyesten.

25 'Ajta a'íin yaujra'an ti vásta'a, áa pu já'ahua'a tejé'emuari'eca'a a'u ti a'upá'atza. Tí'ij ari á e'evé'eme'ecaa á vejli'i a'u ti a'utéjvee í chí'ij, a'íi pu ráanamujri'i mej tí'icuiina, majta tí'ine'e. 26 Tí'ij nu'u i seíj huatajé í ti ravaire'e í táàtajra'an. Aj pu nu'u i ayén tiraata'íhua'uri'i a'ij mej rici.

27 'Ajta a'íin ti tí'ivaire'e, ayée pu hui tiraata'ixaa tijín: “Pu'uri yeehui uvé'ene í á'ajuu. Ajta a'atáàta, a'íi pu ráame'iri'i í viseáaru'u í tej rajrújite a'íjna jime'e ti ajtahua'a uvé'ene jemin í rutáàta. Capu yeehui a'ij éene'e. Rí'í pu naa te'uvé'ene.” Aye'e pu nu'u tiraata'ixaa.

28 'Ajta a'íin ti vásta'a, tí'ij ayén tiráanamujri'i, tí'ij nu'u i huataniú'ucaca'a. Capu raxí'eve'eca'a ti uteárute u chí'ita. Ajta a'íin táàtajra'an, a'íi pu nu'u huirájraa ti ij ya'utajé. Jéíhua pu raatéje ti uteárute u chí'ita.

29 'Ajta a'íin ti vásta'a, ayée pu nu'u tiraata'ixaa í rutáàta tijín: “Casi'i. Tíj na'a nej yé huaca mú'eetzi jemi, jeíhua nu tí'imuari'e. Canu yeehui ja'anáj ti'itíj jín auteájturaa mú'eetzi jemi. Nain nu yeehui jín te'ará'aste a'ij pej tinaata'áj. Pajta mú'ee, capej yeehui ja'anáj ti'itíj naatá'a í nej jín tiú'uyesten huá'a jamuan í ne'amiiigustemua'a, ni ti'itíj caura. 30 Mí pajta mú'ee, ayée pu huaríj, amíjna muá'ayauj, a'íi pu 'uuca jamuan raaxíjite nain í pej tiraatá'a. Ajta tí'ij uvé'ene, mú'ee pej raajé'icatze í viseáaru'u í tej rajrújite.”

31 'Ajta a'íin táàtajra'an, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Niyauj, tíj pena'a peri pua'an xicaj yé huaca ineetzi jemi. Ajta tíj na'a ti'ipua'amé í nej tí'ijcha'íi, mú'eetzi pu ti'a'áa.

32 Aru amíjna muá'ajuu, ayée pu éene'e cumu ti m'í'ichica'a a'iné capu mé'e já'ahua'aca'a. Aye'e pu 'een íjii cumu ti ajtahua'a huatarún. A'íi pu yeehui á'uvejcaa, aru pu'uri ajtahua'a huataseíjre. A'íj pu jín ayén tiú'ujxe'eve'e tej huatátatemua'ave'en, teajta tiú'uyesten.”

16

A'íjna í ti tí'ivaire'e ti nu'u aujteájturaa huápi'í a'íjna jemi í ti jemin tí'ivaire'e

1 Jesús pu ajta ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Aa pu nu'u hui já'ahua'a chíjteaani é'echajca'a. Seíj pu ravaire'eca'a a'íjna jime'e ti antiújmua'areereca'a nain a'achú ti tí'ijcha'íica'a í chíjteaani. Matí'ij nu'u mi seica jetzen

te'ujpuá'ajte a'íjna ti antiújmua'aree a'íjna jime'e ti ca'anacan raaxíjite'e cha'a na'a ti tí'iseijre'eca'a.

² 'Tí'ij i chíjteaani raatajé. Ayee pu nu'u tiraata'íhua'uri'i tijín: “¿A'iné na'a qui nej neri tiú'unamuajri'i a'ij pej ríci mú'ee? Patá'aj yeehui ra'uyú'uxan nain a'achú pej jín antí'amua'aréere nej ni ráamua'aree a'achú ti caj te'ará'ase, í pej caí yeehui ché'e piyen antí'amua'aréere pua'amé.”

³ 'Ajta a'ín ti ravaire'eca'a, ayée pu tiu'umuá'aj tijín: “¿A'iquí nerini? A'íjna ti tí'ine'ajite'e, a'í pu nu'u tiná'ari'ira í nej jín antínmua'aree. Mí neajta inee, canu neca'ane nej te'até'ijche'en. Ajta netí'itevi'ira'a nej yeehui va'ri'ira huatáhuauni. ⁴ Nu'uri yeehui ramua'aree a'ij nej rini, mej mi teite na'ancuré'evi'itin temua'a naa a'ujna huá'ache netí'ij caí cha'a tí'imuari'e neyajna.”

⁵ 'Tí'ij nu'u i hua'utajé sej ajta sej í mej tirá'acha'íire'eca'a a'íjna í chíjteaani. Ayee pu nu'u tiraata'íhua'uri'i í sej ti amuacáí ve'eré'ene tijín: “¿A'achúni yeehui pe-tirá'acha'íire'e í ti tí'ine'ajite'e?”

⁶ 'Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í ja'ati tijín: “Anxíte pua'améca í taampu a'íjna í aceite ti aceituuna jetze me'ecan.”

'Ajta a'ín ti antiújmua'aree, ayée pu nu'u hui tiraata'ixaa tijín: “Ye'ecui i cuapée ti jetzen té'eyu'usi'i a'achú pej caj tirá'acha'íire'e. A'ujyeíjxi mú'ee, ca'anacan. Patá'aj sej auyú'uxa ti jetzen á'ayu'usi'i a'achú cumu anxíj tamuáamuata'a taampu ti ará'ase.”

⁷ 'Tí'ij nu'u i ajta sej ayén tiu'uta'íhua'uri'i tijín: “Carij mú'ee, ¿a'achúni yeehui petirá'acha'íire'e?”

'Ajta a'ín, ayée pu hui tiraata'ixaa tijín: “Anxíte pua'améca medida í triigu.”

'Ayee pu tiraata'ixaa tijín: “Ye'ecui, i cuapée. Patá'aj sej auyú'uxa ti jetzen á'ayu'usi'i tijín: muáacuate pej nu'u rá'acha'íire'e.”

⁸ 'Ajta nu'u a'ín ti tí'ira'ajite'e, a'í pu hui rí'i tiraatá'a a'iné rí'i pu tiu'umuá'aj a'íjna jime'e a'ij ti ye'í huárini. Majta a'íime í mej a'uchéjme sej chuéjra'a japua íiyen chaanaca japua, jaítze'e mú raayí'iti a'ij mej ye'í huárini í seica í ruxí'ej teite mecaí a'íime í mej me'íjna jetze ajtéme'ecan í ti hua'atátzavi'ijte'e í tavástara'a.

⁹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Caxu ché'e sena'a raaxíjite'e í tumin íiyen ti me'ecan chaanaca japua. Ché'e ayén tejámuaatévaire'en méjca'i huáyee sej si ru'amiigustemua'a jín antimuá'itin mej mi me'ín amua'ancuré'evi'itin temua'a naa a'ájna xicájra'an jetze tí'ij caí cha'a mé'e á'a túmintan. A'uu mú hui amua'ancuré'evi'itin a'u ti caí ja'anáj é'evatzisín í huá'achi'i.

¹⁰ 'A'íjna ti xí'epi'in ríci a'íjna jime'e ti ciliéene'e jín ti'itéjvee, a'í pu ajta xí'epi'in rini ti pua'a ti'itevéé á'ara'ani ve'ecán jime'e. Ajta a'ín ti hui caí xí'epi'in ríci a'íjna jime'e ti ciliéene'e jín ti'itéjvee, a'ín capu ajta xí'epi'in rini ti pua'a ti'itevéé á'ara'ani ve'ecán jime'e.

¹¹ 'A'íj pu jín, ti pua'a secaí té'aste í sej jín antiújmua'aree sej rajmuári'e í tumin ti yen seijre'e íiyen chaanaca japua, ¿ni qui siyen tí'imua'atze ti ja'ati ayén tejamua'íjcate'esin sej raamuári'en ti huápi'i tí'ijnajche tíj na'a rusén jime'e? Capu xaa ne'u ayén té'eme.

¹² 'Tí pua'a secaí té'aste sej rajmuári'en se'íjna jime'e ti Dios amuaatapuaíjve, capu ja'anáj amuaatá'asin ti mú'ejmi áa'amua'áa pu'éene'e á'ara'ani.

¹³ 'Capu hui rí'irí ti ja'ati hua'apuaca huávaire'en a'ímej jemi í mej tí'ajta. Tí pua'a ayén huárini, ayée pu té'eme. Jéihua pu rájcha'íire'e a'ame í sej, ajta jeihua pu rí'i tirájcha'íi a'ame í sej. Na'ari, a'í pu rí'i tirá'atzaahuate'e a'ame í sej. Ajta í sej, a'í pu rá'axiehuari'ira a'ame. Capu a'atzu rí'irí sej huataúra'an ti Dios tejámuaata'ajite'en, ti pua'a hui se'íjna jín huataúra'an sej tumin tíseire'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁴ Majta a'íime í fariseos, jeihua mú ranecua'atzeca'a í tumin. Matí'ij miyen tiráanamujri'i, jeihua mú ra'utéxiehuari'iri'i me'íjna í Jesús. ¹⁵ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu a'ñin píríci í sej siyen tiú'ujseijrata sej si rí'í títetéturaave í teite jemi. Mí ajta Dios, a'ñi pu tirú'umua'aree a'ij sej 'een mú ru tzajta'a. A'ijna ti nu'u ayén naa seijre'e í teite jemi, a'ñi pu hui a'ij pua'a seijre'e í Dios jemi.

A'ijna í ti Moisés ra'utéyu'uxaca'a, ajta a'ijna í ti Dios tiu'uta'aíjta

¹⁶ 'Tíj na'a hui a'ajná'imua ajta caí huataseíjre í Juan, a'ñi pu'u tihuá'a'ixaate'eca'a a'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'ijna í Moisés teecan, ajta a'ij mej tira'uyú'uxaca'a a'ñime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Tíj na'a tiu'utaseíjre í Juan, a'ij mú tihuá'a'ixaate'e í niuucari jime'e í mej jín huaújtemua'ave'en a'ij ti 'een í Dios jemi a'u ti tejé'aijta. Majta naími'i tí'itese'e mej me'uun a'uteárute ca'anéeri jime'e.

¹⁷ 'Ajta a'ñin yu'uxari, Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a, aúche'e pu hui nain jín te'ará'astejsin. Jaítze'e pu á'ateere mej ra'ará'asten caí nain tíj na'a ti tí'iseijre'e íyen chaanaca japua, ajta í ta japua ti tejé'eseijre'e.

*Tí'pua'a nu'u ja'ati ru'íj mé úurieeni
(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)*

¹⁸ Ajtahua'a seíj niuucari hua'utá'ixa tíjín:

—Ja'ati ti mé rúurieeni í ru'íj, ti pua'a á'iyen seíj ancuré'evi'itín, a'ñi pu raxána'acira'aten a'ijna jemi í 'íita'a. Ajta, ti pua'a ja'ati ra'ancuré'evi'itín seíj í 'íita'a ti amuacáí mé rúurie í rucín, a'ijna í ja'ati, a'ñi pu hui ajta raxána'acira'aten.

A'ijna í chíjteaani, ajta a'ijna í Lázaro

¹⁹ Ajtahua'a pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a chíjteaani e'echéjme'e, ti naa éene'en tí'iteújche'etehua'a, cixuri jime'e ti tí'inacamua, ajta ti tí'irí'een. Tí'ij pí na'a pu tí'iyestehua'a. Jéihua pu hui tí'ina'achita'a a'ijna jime'e ti ruxiéhua'é'echejca'a.

²⁰ 'Ajta nu'u a'ñin ti caí a'ij tí'ijviicua'i, áa pu a'itéjca tá'apueerta a'u ti é'eche í chíjteaani. Ayee pu nu'u ántehuaaca'a a'ijna í ja'ati ti caí a'ij tí'ijviicua'i tíjín Lázaro. A'ñi pu tí'icui'i. Nainjapua nu'u hui cá'atza í ru jetze.

²¹ 'Jé'ecan pu raxí'eve'eca'a ti ráacua'ani í cua'ira ti tí'ite'ení ti te'ecájvitze meesa japua a'u ti tejé'ecua'a í chíjteaani. Majta a'ñime í tzi'íci, a'ñi mú a'uré'enineica'a, majta raacánaixi í ti hui cá'atza japua.

²² 'Tí'iqui a'ájna xicájra'an ti jetzen huamí'í a'ijna í Lázaro, matí'ij nu'u mi a'ñime í mej tí'ivaire'e í ta japua, a'ñi mú ya'uví'iti í Abraham jemi a'u ti Dios é'eseijre'e. Ajta a'ñin í chíjteaani, tí'ij nu'u i a'ñin huamí'í. Majta hui ra'avá'ana.

²³ 'A'u pu a'uteájturaa a'u ti á'ataa í taij. Jéihua pu rajpuaíjtza'a a'ijna í chíjteaani teecan. Tí'ij í ájneerca'a. Aj pu i raaseíj a'ijna í Abraham, ajta a'ijna í Lázaro ti a'utéveeca'a í Abraham jamuan.

²⁴ 'Aj pu i raatajé tíjín: “Abraham, mi pej ní'ya'upua, ná'ancu'uvajxi'í. Patá'aj mú ye'uta'íte pemíjna mi Lázaro ti ij amín ra'antíru'unen í ruxité ti ij naatécimuajte'en í neneanú jetze, a'iné jeihua nu rajpuaíjtzi íye taij tzajta'a.”

²⁵ 'Ajta a'ñin Abraham, ayée pu nu'u hui tiu'utaniú tíjín: “Niyauj, ni pecáí ramua'aree a'ij ti timuáavaij patí'ij pauj ruurica í chaanaca japua. Jéihua pu yeehui rí'í timuáavaij. Ajta amíjna mi Lázaro, jeihua pu a'ij pua'a tirajpuaíjtza'a. Mí ajta íjii, a'ñi mú yeehui rá'ancu'uvajxi'ísin meyajna. Pajta mú'ee, íjii parajpuaíjtzi pej pua'amé. ²⁶ Ajta íjii, ayée pu yeehui 'een, pu'uri ayén huaújruu ti ayén te'atácuuni'ín. A'ij pu jín caí rí'irí mej antáçine amun pújme'en mú'ejmi jemi a'ñime í mej miyen raxí'eve'e. Ajta caí rí'irí mej a'u ti pújme'en a'itáçine téjmi jemi a'ñime í mej majta miyen raxí'eve'e.” Ayee pu nu'u tiraata'ixaa a'ijna í Abraham.

²⁷⁻²⁸ 'Tí'ij i ayén tiu'utaniú tíjín: “Tí' pua'a ayén tí'eene'en, niyá'upua, ayée nu yeehui muahuavíi, pej amíjna Lázaro huata'íte ti a'uun a'atanén nitáata ti é'eche, a'iné anxívica

nu ti'ihuaamua'a. Ché'e yeehui amín rí'i tihua'jutá'ixaate'en mej mi caí miyun pújme'en a'uvé'eci'ica'an mej mi caí rajpuaíjtzi muá'ara'ani meyajna.”

²⁹ 'Abraham pu nu'u ayén tiraata'ixaa tijín: “A'íi pu a'uteájturaa a'íime jemi a'íjna Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a, ajta í mej ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Miché'e yeehui a'íjna huanamua.”

³⁰ 'Ajta a'íin chíjteaani teecan, ayée pu tiraata'ixaa tijín: “Niyá'upua, mi pej Abraham pú'een. Capu ti'itíj vaire'e. Aru ti pua'a yeehui ja'ati ti ari huamí'i aj pu huataseíjre'esin a'ímej jemi, aj mú mi seicié tí'imua'ati í Dios jemi.”

³¹ 'Aj pu nu'u i ayén tiraata'ixaa tijín: “Tí pua'a mecaí ráanamua a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, camu yeehui majta rá'antzaahuat'esin ti pua'a huataseíjre'en huá'a jemi í ja'ati ti a'itáara í mi'ichite tzajta'a.” —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

17

Tí pua'a nu'u a'ihuáara'a ti'itíj jín auteáaturan mú'etzi jemi

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Jesús pu ayén tihua'jutá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Ayee pu té'eme ti ti'itíj huataseíjre'en í mej jín auteáaturan í Dios jemi. Ché'e a'ij ti na'a jé'ecan jemin a'íjna í ja'ati ti ayén ca'aníjra'a hua'jutá'an mej mi ti'itíj jín auté'itzen í Dios jemi.

² 'Na'ajtzí a'íjna í ja'ati mej amuacaícan ra'acátapi'iran cíjpa'ara'an jetze í tetej se'uníjra'a ti ve'éé mej mi ra'ateájrieeni á jaata'a ti ij án aujámín a'u ti autí'ij. Jaítze'e pu hui tiraatéva'irihua'an caí ayén tiraatéva'irihua'an ti pua'a a'íin ca'aníjra'a tihua'jutá'an a'ímej í mej cílieen mej mi me'ín auteáaturan í Dios jemi.

³ 'A'íj pu jín, rí'i xu'u mú'een. Tí pua'a a'íin a'ihuáara'a auteáaturan mú'etzi jemi, patá'aj ra'ajteá'axi'ín. Tí pua'a seicié tiú'umua'ati mú'etzi jemi, aj pej xaa tiraatá'uuni'ira.

⁴ 'Tí pua'a sej xicaj, ja'ati auteáaturan mú'etzi jemi arahua'apuáca jetze, ajta ti pua'a a'íin á a'uré'enen mú'etzi jemi ayén pua'amé arahua'apuáca jetze tí'ij ajtahua'a ayén timuaatáhuavii yee tinaatá'uuni'iri'i í nej jín auteájturaa mú'etzi jemi, ayée pej hui huárini pej tiraatá'uuni'i. —Ayee pu tihua'jutá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí pua'a nu'u ja'ati té'antzaahuat'e

⁵ Majta a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, ayée mú tiraata'ixaa me'íjna í tavástar'a tijín:

—Taatévaire'e tetá'aj té'antzaahuat'e'en jaítze'e.

⁶ Aj pu i Jesús ayén tihua'jutá'ixaa tijín:

—A'íi pu tiú'ujxe'eve'e sej cíj caj té'antzaahuat'e'en. Tí pua'a siyen cíj caj sena'a té'antzaahuat'e'en, ayée pu tiu'utári'iristari sej siyen tiraata'aíjte'en se'íjna í huaréj ti a'itiújcuta, ti á já'ita'a jaata'a e'eteújhuiite'en ruseíj. Ajta a'íin huaréj, ayée pu rini a'ij sej tiraata'aíjte'esin.

A'ij ti nu'u ye'í ja'ati huatévaire'en

⁷⁻⁸ 'Tiché'e tiyen tiraataxáj. Tí pua'a ja'ati tí'imuarí'e mú'ejmi jemi a'íjna jime'e ti taséhua na'ari cáne'axi cha'íi, ¿a'iné ye'í setiraatájeevi tí'ij a'íin uvé'enen a'u ti tejé'emuari'e? ¿Ni qui hui siyen tiraatájeevi yee: “Mu a'utá'iyi'i, a'ujyeíjxi'i patá'aj tiú'ucua'ani?” Caxu xaa ne'u siyen tiraatájeevi, sino ayée xu'u tiraatájeevi tijín: “Patá'aj yee rí'i tiú'uruuren í tej tiú'ucua'ani. Pajta, patá'aj rí'i huá'aruuren pej pi titaamín, aj pu yee xaa huatári'iristari pej tiú'ucua'ani, pajta pej huayé'en.”

⁹ 'Ajta a'íin, tí'ijta ari ayén tiú'uruuren a'ij sej tiraata'aíj, ¿ni secaí cha'a a'ij tiraatá'ixaate'esin yee cha'a Dios timuaatanájchite'en? Caxu xaa ne'u a'atzu, a'iné ayée pu tiú'uruu a'ij sej tiraata'aíj.

¹⁰ 'Ayee xu che'atá sena'a huárini. Setí'ij seri raací'i nain jime'e í ti jín Dios tejámua'íjca, ayée xu'u tiu'utaxájta yee catu hui tí'itíj vaire'e iteen. Ayee tu'u huaríj a'ii ti tiú'ujxe'eve'eca'a itejmi jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús tihuá'uhuaa a'ímej í mej tamuáamuata'a ará'ase

¹¹ Aúche'e pu huamé'ecaa í juye jetze Jerusalén ti a'uré'enine'i. A'uu pu a'ume'eca a'u ti e'eve'e'ástime a'uun ti huatacá'a u í Samaria, ajta u Galilea. ¹² Tí'ij a'uun a'uterutíjme'ecaa, a'úu mú ra'antinájcheca'a í teteca í mej tamuáamuata'a ará'ase. A'íime metí'icucui'i me'íjna jime'e í ti tineájxi huá'ahua'ira'a jetze, í mej miyen ratamuá'amua tíjín: lepra. A'atzu mú imuá a'utéhuixi.

¹³ Matí'ij mi ca'anín jín raatajé tíjín:

—Jesús, mi pej maestro pú'een. Patá'aj tá'ancu'uvajxi'in.

¹⁴ Tí'ij Jesús hua'useíj, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj u á'uju'un huá'a jemi í mej tí'ivaire'e u teyujta'a sej si huataújsejrata mej me'ín ráamua'aree tíjín xu'uri huarúj.

Matí'ij mi u á'uju'un. Mu'uri á aujú'ucaa, aj mú mi huarúj. ¹⁵ Tí'ij i seíj huaré'araa tí'ij ráamua'areeri'i tíjín pu'uri huarúj. Aj pu i a'atzu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a í Dios jemi tíjín:

—Rí'i nu timuaatá'asin nevástara'a.

¹⁶ Aj pu i e'erájve á chuaata'a á vejlí'i jemin í Jesús. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Ché'e Dios timuaatanájchite'en.

A'íjna í ja'ati, í Samaria pu é'eme'ecan.

¹⁷ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni mecaí ará'ase a'achú cumu tamuáamuata'a a'íime í mej huarúj? ¿A'uné a'ij mé'een í seica í mej aramuáacua? ¹⁸ ¿Ni amí na'a ruseíj huaré'araa ti ij rí'i tiraatá'an í Dios jemi, amíjna ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan?

¹⁹ Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna ti tí'icui'ica'a tíjín:

—Ájchesi. Pepu'uri huarúj, a'iné peté'antzaahua. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

A'ij ti nu'u éene'e a'ame a'ájna xicájra'a jetze í ti nu'u jetzen tiu'uta'aíjta í Dios

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'íi mú fariseos miyen tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesús tíjín:

—¿A'anajni rí'i teja'uré'enejsin ti Dios tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua?

Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Ja'anáj ti teja'uré'enejsin ti Dios tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua, capu ayén huataseíjre'esin a'íjna jime'e í sej jín ráamua'aree, ajta í sej jín raaseíj yee pu'uri yen huataseíjre.

²¹ 'Camu hui miyen tiraataxájta í teite yee: “Ye'ecui seijre'e”, na'ari yee “A'acuí seijre'e.” Camu a'atzu, a'iné pu'uri yé seijre'e a'íjna jime'e nej nee yé huatéjvee mú'ejmi tzajta'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—Pu'uri a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'a sej jetzen siyen raxí'eve'e xá'aju'un huápi'i sej raaseíj netí'ij amuacaí te'enteároute ne'íjna jime'e nej nain jín antínmua'areere. Aru, caxu hui raseijran.

²³ 'Teteca mú miyen tejámuaatá'ixaate'esin ti jíme'en yee pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti Dios tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua a'iné yé pu nu'u huatéjvee na'ari yee mé pu nu'u huatéjvee na'ari yee áa pu nu'u é'eseijre'e. Caxu hui u á'uci'ica'an huá'a jamuan. ²⁴ A'iné, ayée nu hui seíire'e na'ame ne'ájna xicájra'an nej jetzen amuacaícan te'enteároute ne'íjna jime'e nej nain jín antínmua'areere na'ame. Ayee nu che'atá nena'a seíire'e na'ame matíj í mej témaxcava'ara'a u júte'e. Tí'ij huatátaxi'in, ca'anacan pu huanéeri'icirej ye'icáa a'ame.

²⁵ 'Aru mi'i pu hui ayén tiú'ujxe'eve'e nej jeíhua rajpuaítzi ná'ara'ani inee. Ayee pu ajta tiú'ujxe'eve'e mej netíte a'íime iiji mej huáteemua.

²⁶ 'Ayajna tíj tiu'uríj ajca'ihuá'ímua tí'ij auj ruurica'a a'íjna í Noé teecan, ayée pu che'atá na'a té'eme a'ájna xicájra'an jetze nej jetzen yé uvé'enejsin inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

²⁷ 'Metí'icua'acare'e í teite, majta yé'ecare'e. Seica mú néjne'ijche'ecare'e, majta seica víjvii'iche'ecare'e. Camu a'ij mena'a. Ayee mú rijcaa ajta na'a caí Noé a'uun pu a'uteájrupi í baarcu jetze. Ajta pu i jeíhua tíjsteca'a í jaj. A'í pu hui naíjmi'ica antipua'ari.

²⁸ 'Ayee pu che'atá tiráaru ajca'ihuá'ímua tí'ij auj ruurica'a a'íjna í Lot teecan. A'í mú tí'icua'acare'e í teite. Majta yé'ecare'e. Majta tí'inanaavecure'e. Majta tí'ituaacare'e. Majta tí'ihuiitehua'a mú mi, majta chí'ij tá'ahuacare'e.

²⁹ 'Aru a'ájna xicájra'an jetze tí'ij Lot huirájraa a'ujna u Sodoma, taij pu hui u je'icáaxire, ti azufre jín á'ataaca'a. Naíjmi'ica pu antipua'ajte. ³⁰ Ayee pu che'atá na'a tihuá'aruuren a'ájna xicájra'an jetze nej huatasej're'esin inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

³¹ 'Ayee xu hui huárini a'ájna xicájra'an jetze. Tí pua'a ja'ati án á'ujveeca í ruchi'i japua ti avé'jaxu'umua'i, ti pua'a a'uun te'urá'aca í tí'á'ara'an u chí'ita, cha'a caí a'uun uteáru'ipiche'en ti ij te'irá'ín. Ajta a'íin ti tejé'emuari'e í ruví'ira'ata'a, cha'a ajta a'íin caí u á'uye'ícan u ruche ti ij tí'itíj a'uvé'a'an.

³² 'Setá'aj hui ra'utamua'aree a'ij ti tiráaru í íra'ara'an í Lot teecan. ³³ Ja'ati ti na'a, ti pua'a a'íin ayén huárini a'ij ti tirá'iteu rusej tíj na'a nain xicaj tzajta'a, a'í pu xaa a'uvá'íjti. Ajta a'íin ti taúra'aca ti huámi'ini ineetzi jetze me'ecan, a'í pu xaa huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

³⁴ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna tíca'ari tzajta'a, mé hua'apua mú huatéje'ití muá'aju'un í utaatzí japua. Dios pu hui seij á'avi'itín. Ajta í seij, áa pu a'uteáturaasin.

³⁵ 'Majta hua'apua 'uuca, mé naími'i mú te'á'atí'ixín mú muá'aju'un. Dios pu seij á'avi'itín. Ajta í seij, áa pu a'uteáturaasin.

³⁶ 'Majta hua'apua teteca, mé naími'i mú tejé'emuari'e muá'aju'un u ví'ira'ata'a. Dios pu hui ajta seij á'avi'itín. Ajta í seij, áa pu a'uteáturaasin. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁷ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Tavastara'a, ¿a'uné jetze rá'avi'itín í Dios?

Ayee pu tiu'utaniú tíjín:

—A'uu mej e'etiújseire'esin í muá'ara'ica a'u ti tí'itíj auucá'a ti m'í'ichi.

18

A'íjna 'íita'a ti nu'u rusej'taca'a, a'í pu nu'u raatéemua'ití a'íjna í juees

¹ Aj pu i Jesús seij niucari jín tihua'utá'ixaa mej mi ráamua'aree ti ayén nu'u tiú'ujxe'eve'e mej téniuuca'an ja'anáj ti na'a. Ajta ayén tiú'ujxe'eve'e mej nu'u caí ruxieemíjte'e. ² Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a seij chajta'a jetze ja'ati pu é'echejca'a ti juees jín tí'itíveeca'a. Capu nu'u hui rá'atése'eca'a í Dios a'íjna í juees, capu ajta jetzen ruxe'eve'eca'a a'ij ti tí'ití huá'aruure í teite.

³ 'Ajta nu'u seij a'uun a'utéveeca'a 'íita'a ti huaújseistareca'a. Ajta a'íin í 'íita'a, ja'anáj ti na'a pu a'uré'enineica'a í juees jemi. Ayee pu nu'u hui tí'ijhuaviiraca'a tíjín: “Patá'aj yeehui piyen náaruuren pej ne'uxíjte'en pe'íjna jime'e ti ja'ati néjcha'íire'e.” ⁴ Ajta a'íin í juees, a'í pu nu'u rá'ijmíjraca'a. Pu'uri a'ateevi'i ti ayén raruurejca'a. Aj pu i ayén tiu'umuá'aj tíjín: “Jee xaa ne'u, canu yeehui rá'atése'e í Dios, capu ajta neetzi jetze ruxe'eve'e a'ij ti tí'itíj huá'aruure í teite. ⁵ Aru amíjna mi 'íita'a, tí'ij pí na'a pu yeehui yé táninei. Jé'ecan pu nejaaxiejte'e. Tij caí nee nu yeehui rá'axijte'en ne'íjna jime'e ti

ja'ati rájcha'ïre'e. Na'ari caí, ajtahua'a pu yehui yé táninéica'a a'ame ajta nena'a caí tácu'a'anaxi'in ne'íjna jime'e." Ayee pu nu'u tiu'umuá'aj.

⁶ Ajta tavástarala pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Xaanamuajri'i mú'een a'ij ti ti'ixa a'íjna í juees ti a'ij pua'a ti'tiújcha'ï. ⁷ Ajta a'íin í Dios í sej rájya'upua, ¿a'iné tejamuá'मितiejte'e a'ij ti huárini mú'ejmi jime'e í ti amua'antíhua'u? ¿Ni caí amuá'axijte'en a'íjna jime'e í mej amuájcha'ïre'e í á'amuaxi'ej teite, í ti Dios amua'antíhua'u? A'ii ne'u caí. Nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, mú'een xu rahuahuau ti ayén huárini. ¿Ni qui á'ateere ti á'amua'ijmíira a'ame? Capu xaa ne'u a'atzu.

⁸ Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e. Dios pu ayén té'ujca'ane ti ama'uxíjten a'íjna jime'e í mej amuájcha'ïre'e. Ajta ca'anacan pu ayén ríni. Mí ajta, netí'ij uvé'enen inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite, ¿ni qui mecaí cha'a té'atzaahuate'e a'íime í mej yen chaanaca japua a'uchéjme? Camu a'atzu, tzíte'e.

A'íjna ti fariseo pú'eene'e, ajta a'íjna ti huá'ajijve'eca'a í mej tí'itici

⁹ Jesús pu ajtahua'a sej níuucari jín tihua'utá'ixaa a'ímej jíme'en í mej miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tijín rí'i mú nu'u tí'iteteite, í mej majta huá'axieehuata í seica í ruxí'ej teite. Tijín:

¹⁰ —A'íime í teite, í mej hua'apua, a'úu mú nu'u a'uteájrupi teyujta'a mej mi me'uun huatéjniuuni. Sej pu fariseo pú'eene'e. Ajta í sej, a'íi pu hui pírici ti huá'ajijve'eca'a í mej tí'itici.

¹¹ Ajta a'íin í fariseo, a'íi pu nu'u huatéechaxi. A'íi pu i a'utéjche ti ayén tiu'utéjniuuni í ru tzajta'a tijín: “Dios, jé'ecan nu huatántemua'ave'e mú'eetzi jemi, a'iné canu yehui niyen 'een matí'í'een í seica í teite. A'íi mú yehui tí'inahua'aj na'ari a'ij mú pua'a titetiújcha'ï, majta metíu'uxana'acira'ate 'úucate jamuan. Canu yehui neajta niyen 'een tíj amíjna ti huá'ajijve'e a'ímej í mej tí'itici. ¹² Hua'apuaca jetze nu yehui né'itzi'ivi sej itieeri jime'e. Neajta niyen tiraatá'aca sej tamuáamuata'a ti anxíte me'ecan í ti tinaac'íi.”

¹³ Ajta a'íin ti huá'ajijve'e í mej tí'itici, áa pu nu'u hui a'atzu ímuá a'utevé'e. Capu nu'u ajta á'ujca'anejca'a ti júte'e á'ujneere, sino anteújtu'asixi í rútaviitze'e í rumuájca'a jime'e. Ayee pu nu'u tiu'utéjniuuni tijín: “Dios, patá'aj yehui ná'ancu'uvajxi'in ineetzi, a'iné a'ij nu pua'a ti'itíncha'ï.” Ayee pu'u hui tiu'utaxájtaca'a.

¹⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'íjna í ja'ati ti huá'ajijve'e í mej tí'itici, a'íi pu xaa rí'éene'ecán jín huateájturaa í ru tzajta'a í Dios jemi tí'ij a'ará'a í ruche. Ajta í sej í fariseo, capu hui a'atzu xí'epi'in tiu'uteájturaa í Dios jemi. Ayee pu'u tieene'e já'araa, a'iné ti pua'a ja'ati ti na'a á'ujtzaahuate'e, a'íi pu tiu'utatévi'ira'ata. Ajta ti pua'a ja'ati tíj na'a caí ayén té'ujtzaahuate'e, Dios pu ve'ecán jín tí'ira'íjcate'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí nu'u Jesús rí'i tihua'utá'asin a'ímej í tí'iríi

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Majta seica í teite, tí'iríi mú á je'evé'evi'itixi í Jesús jemi ti ij a'íin hue'iré'echuiixi'in ti ij Dios ayén a'íjna jín rí'i tihua'utá'an. Matí'ij me'ín hua'usej a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjhuane'e, matí'ij mi hua'ajtéa'axi í teite.

¹⁶ Mí ajta a'íjna í Jesús, a'íi pu hua'utajé í tí'iríi mej mi a'ire'enen í jemin. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Miche'e memín mé huaje'evé'evi'itín ineetzi jemi mi tí'iríi. Caxu huá'ijmíjra, a'iné amímej pu hui tí'icí'iti mej mi me'uun a'uteárute a'ujna Dios ti é'esejre'e.

¹⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ja'ati ti na'a ti hui caí ayén che'atá na'a á'ujca'ane ti Dios tiraata'ájte'en a'ij mej tité'ujca'ane mi tí'iríi, capu xaa ne'u a'ájna a'uteáruti a'u ti Dios é'esejre'e. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

A'íjna í temuaj ti nu'u chéjteaani pú'een

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

18 Ajta a'ín í ja'ati, a'úu pu a'utéveeca'a. A'ii pu a'ín pú'een seíj ti tí'ajta. Ayee pu tiraata'íhua'uri'í a'íjna í Jesús tijín:

—Maeestru, mi pej urarí'en í á'a tzajta'a, a'iné tiú'ujxe'eve'e nej niyen huárini ti ij tináaci'iti nej ruuri ná'ara'ani tǵ na'a rusén jime'e.

19 Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—¿A'iné 'een jín piyen tí'inexa yee nej urarí'en yú ne tzajta'a? ¿Ni pecaí ramua'aree ti seíj na'a a'ín pú'een ti urarí'en í ru tzajta'a? A'ii pu a'ín pú'een í Dios.

20 'Pepu'uri hui tirú'umua'aree a'ij ti Dios tiu'uta'aíjtaca'a yé capej tí'axana'acira'ate, capej yee tí'itecui'ica, capej ajta yee tí'inahua'aj, capej ajta yee tí'ihua'itacare'en. Pajta yee rí'í tihua'ucha'in a'atáata, pajta a'anána.

21 Ajta a'ín ti tí'ajta, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nain nu jín tira'ará'astijre tǵ na'a nej naúche'e pá'ari'ista.

22 Tí'ij Jesús ráanamujri'í a'ij ti tiu'utaxájtaca'a, aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Seíj pu'u hui muá'aturaate'e. Patá'aj nain tiú'utuaani a'achú pej caj tí'ijcha'íi. Aj pej pi hua'uré'an í tumin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. Tí pua'a piyen huárini, aj pej xaa ra'ancuré'asin í ti ta japua é'eseijre'e a'íjna ti huápi'í tí'ijnajche. Aj pej hui pijtá'í mú a'arájra'ani neetzi jamuan. —Ayee pu tiraata'ixaa.

23 Ajta a'ín ti tí'ajta, tí'ij ráanamujri'í a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, jé'ecan pu hu-ataújxeemiste, a'iné jeíhua pu tí'ijcha'íica'a.

24 Aj pu i Jesús ra'ará'aseij. Tí'ij i ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jé'ecan pu huápi'í huá'amuari'eriste'e a'ímej chíjteaani mej mi me'uun a'uteárute u ta japua Dios ti é'eseijre'e.

25 'Ee xaa ne'u, ayée nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna, jaítze'e pu muári'eri ti chíjteaani a'uun a'uteárute u ta japua Dios ti é'eseijre'e caí ti cameeyu'u tí'itǵ anaarute í pí'ise'e jetze. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

26 Majta me'ín í mej ráanamujri'í, ayée mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'iné ye'í tí'iri'iri ti ja'ati a'uun huateáturan Dios ti é'eseijre'e?

27 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ímej jemi í teteca, capu xaa a'ij tí'iri'iri. Mí ajta Dios, a'íi pu xaa raayí'iti.

28 Ajta a'ín í Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, nain tu hui teri teja'uhua'axi í tej tí'ijcha'íica'a tej ti á'ujujhua'ane'en á jamuan.

29-30 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayée pu hui tihua'aci'iti ja'ati ti na'a ti ari jaítze'e rí'í tinájcha'íi ineetzi caí máaj ja'ati a'íjna jime'e ti nee jamuan á'uche'ecan. Tí pua'a hui ja'ati ayén jaítze'e tí'ijxe'eve'e ti nee jamuan á'uche'ecane'en caí ayén tí'ijxe'eve'e ti a'uun huateáturan í ruchi'itá, nusu ti pua'a jaítze'e rí'í tinájcha'íi ineetzi caí í ru'íj nusu í ruja'atzimua' nusu í rucu'utzimua' nusu í rujúutzimua'a nusu í ruvaújsimua'a, jeíhua pu jaítze'e ra'ancuré'asin íjii ti yú aumé a'íjna jetze i chaanaca, ajta, a'íi pu hui ruuri a'ame tǵ na'a rusén jime'e tí'ij méjca'í huáyee ti yé e'evé'eme. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jesús pu nu'u ajtahua'a ayén tiraataxájtaca'a tijín nu'uri mi'ini inee

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 Tí'ij i rujímua'a hua'utajé a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tu'uri hui tímua'a á a'ujnéjsin ántivi Jerusalén. Ajta naíjmi'í pu te'araúrastejsin a'ij mej ye'í tira'uyú'uxaca'a a'íme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan ineetzi jime'e, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite.

32-33 'A'íi mú tiu'utátuure'esin ineetzi a'ímej jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Majta a'íme, a'íi mú na'axiéhuari'ira muá'aju'un, majta a'ij pua'a tí'inexajtan. A'íi mú

hui majta naatetzí'ijmua'axi'isin, majta naatévajxi'isin. Matí'ij mi nejé'icatan. Tí'ij hui ari huaíca xicaj jetze teumé'en, aj nu ni aitamé huá'a tzajta'a í mi'ichite. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁴ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, camu a'atzu yaú'itiée muá'araa. A'íi pu rá'avaataca'a a'ij ti huataújmua'a. A'íj pu jín caí a'ij tihua'amitejte'eca'a a'ij ti huataújmua'a í ti raataxájtaca'a.

Tí'ij nu'u Jesús tiráhuuaa a'íjna ta'arácun a'ujna u Jericó
(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Aa mú vejli'i a'ucajú'uca a'ájna já'ahua'a u Jericó. Ajta se'ij, áa pu a'utácatii juye ti a'atánine'i, ti va'iri'ira huauca'a. Arácun a'íjna í ja'ati. ³⁶ Tí'ij a'íin huá'unamua'jri'i í mej jeíhua teite u á'uci'ica'an, tí'ij i a'íi tiu'uta'íhua'u ti'itíj ti a'ij rijcaa.

³⁷ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Yé pu e'icáame a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan.

³⁸ Tí'ij i ayén tiraatajé tijín:

—Jesús, mi pej i'i huácacixa'ara'an a'íjna í David teecan, patá'aj hui ná'ancu'uvajxi'ín.

³⁹ Majta me'ín í mej amuaaté'ee muaajú'ucaa, a'íi mú ra'ajté'axi, majta raatá'ijmíjri'i ti nu'u caí tí'ixajta. Mí ajta a'íin caí, capu raatapuá'ajtaca'a. Jaítze'e pu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Mí pej huácacixa'ara'an a'íjna í David teecan, patá'aj ná'ancu'uvajxi'ín ineetzi.

⁴⁰⁻⁴¹ Ajta a'íin í Jesús, áa pu a'utéechaxi. Ajta hua'uta'aíj mej ye'evé'evi'itin jemin. Tí'ij á vejli'i e'evé'eme'ecaa, Jesús pu ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné ti'itíj petí'ijxe'eve'e nej niyen muáruuren mú'eetzi?

Aj pu i a'íin ta'arácun, ayén tiu'utaniú tijín:

—Nevástara'a, ayée nu hui tí'ijxe'eve'e nej neajta atáneere.

⁴² Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu muaatá'asin pej pajtáhua'a atáneere. Pepu'uri huarúj a'iné peté'atzaahuate'e mú'ee.

⁴³ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu i a'íin ta'arácunica'a, atáneereca'a. Ajta á'uraa jamuan í Jesús. Ajta rí'i pu tiraatá'acare'e í Dios. Majta a'íime í teite, matí'ij raase'ij, a'íi mú majta rí'i tiraatá'a í Dios.

19

A'íjna í Jesús, ajta a'íjna í Zaqueo

¹ Tí'ij i Jesús a'uun pu a'uteájrapi u Jericó. A'uu pu já'ita'a aumé'ecaa. ² Ajta se'ij a'uun a'utéveeca'a ti ayén ántehuaa tijín Zaqueo. A'íi pu a'íin pú'een í ti tihua'a'ijte'e a'íimej í mej huá'aji'ivi í mej tí'itici. Chíjteaani pu pú'een a'íjna í Zaqueo. ³ A'íi pu raseijrami'ica'a ja'ati ti pírici a'íjna í Jesús. Aru capu rí'iríistaca'a a'iné jeíhua mú teite, ajta i'itzapuátuun a'íjna í Zaqueo. ⁴ A'íj pu jín anayeíxi'i a'utiéchejraa. Aj pu i antíraa í mejchi jetze ti ij raase'ij temua'a naa a'iné pu'uri ramua'areereca'a tijín áa pu a'ire'enejsin.

⁵ Tí'ij Jesús a'uun e'iré'ene. Aj pu i ájneereca'a í ciyej jetze. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Zaqueo, patá'aj ca'anacan acájra'ani. Ayee pu hui tiú'ujxe'eve'e nej ne'uun anú'asti jíji ne'ájna a'u pe'éche.

⁶ Tí'ij i ca'anacan acájraa. Aj pu i ra'ancuré'evi'iti temua'a naa a'íjna í Jesús.

⁷ Majta a'íime í teite, matí'ij raase'ij, matí'ij mi autéjhuii mej miyen a'ij pua'a tí'ixajta tijín:

—A'uu pu a'umé ti a'uun anú'asti a'u ti é'eche se'ij ti a'ij pua'a ti'itiújcha'íi.

⁸ Ajta a'íin Zaqueo, á pu a'utéechaxi. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Casi'i, nevástara'a, nu'uri já'ita'a hua'utapua'íjve'esin a'íimej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, já'ita'a í nej tí'ijcha'íi. Ayee nu hui neajta rini. Tí pua'a necaí ja'anáj ja'ati tiu'unáhua'iri'i, ayée nu muáacuaca pua'améca raatá'asin.

⁹ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Íjü pu xaa Dios hua'irájtuaa a'imej íiye mej che a'iné a'ijna í ja'ati, a'ii pu ajta a'ín pú'een huácaxa'ara'an a'ijna í Abraham teecan.

¹⁰ 'Ayee pu tí'een a'iné inee, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, ayée nu hui 'een jín mú a'uvé'emej nej ni hua'avé'ehuauni, neajta hua'irájtuaani a'imej í mej miyen á'ujjhua'an cu xíee mej meri á'uveti. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jesús.

Ajta a'ijna í tumin í ti tamuáamuata'a ará'ase

¹¹ Maúche'e mú tí'inamuajraca'a í teite, tí'ij Jesús seij niuucari jín tihua'utá'ixaa a'iné pu'uri vejli'i antenésime'eca ánti Jerusalén. Majta a'ime í teite, ayée mú tí'imujca tijín pu'uri tímua'a huatasej're'esin ti Dios autéjcheni ti tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua.

¹² A'ij pu jín ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu nu'u hui ja'anáj tiuju'uríj a'ijna í ja'ati ti huá'a jetze airáne í teite í mej tí'aijtaca'a. Tí'ij jí u a'umé'e a'ame seij chuéjra'a japua mej mi me'uun ye'entíhuauni rey jime'e. Tí'ijta'i nu'u uvé'enejsin.

¹³ 'Tí'ij caí xí u á'ume, amuacaícan pu nu'u a'imej huatajé í mej tí'imuari'e í jemin. Tamuáamuata'a mú hui ará'aseca'a. Aj pu i tumin hua'utá'a seij ajta seij, ti ayén tí'ijnajche ayén pua'amé a'achú mej ramuá'itici huaíca máxcira'i jime'e. Ayee pu nu'u tihua'utá'ixaa tijín: “Setá'aj se'ijna jín tiraamuáriste'en ti jaítze'e raamuá'itín, ajta nena'a caí uvé'enen.”

¹⁴ 'Mi majta me'ín í ti tihua'áijte'e, a'í mú nu'u hui rájcha'íre'eca'a. Matí'ij mi seica huata'íteca'a mej mi miyen tiraata'ixaate'en yee mej caí raxí'eve'e ti a'ín te'enteárute í rey jime'e.

¹⁵ 'Mi ajta a'ín tira'anteájrupi rey jime'e. Ajta nu'u uvé'ene a'ájna ti é'eche. Aj pu i hua'utajé a'imej í ti hua'utá'a í tumin ti ij ráamu'a'aree a'achú mej caj raamuá'iti seij ajta seij.

¹⁶ 'Ajta a'ín ti amuacáí á e'iré'ene, ayée pu nu'u hui tiraata'ixaa tijín: “Nevástara'a, a'ijna í tumin mú'eetzi ti a'áa, ayée pu yehui tamuáamuata'a pua'améca huamuá'iti.”

¹⁷ 'Ayee pu nu'u tiu'utaniú a'ijna ti tí'ira'áijte'e tijín: “Xí'epi'ín pej huaríj mi pej rí'í nevaire'e. A'iné capej tí'itíj jín a'uté'ítzee pe'ijna jime'e ti caí ve'ée, nee nu yehui tí'imua'ijcate'en patá'aj tiu'uta'aíjta tamuáamuata'a pua'amecié í chajta'a jetze.”

¹⁸ 'Ajta a'ín ti tí'ivaire'e ti ra'ité'asi, a'í pu ajta á e'iré'ene. Ayee pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Nevástara'a, a'ijna í tumin, mú'eetzi ti a'áa, anxí'vica pua'améca huamuá'iti.”

¹⁹ 'Ajta a'ín ti tí'ira'áijte'e, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Ayee nu yehui tí'imua'ijcate'en patá'aj tiu'uta'aíjta anxí'vica pua'amecié í chajta'a.”

²⁰ 'Tí'ij jí seij á e'iré'ene ti tí'ivaire'e í jemin. Ayee pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Nevástara'a, ye'ecui yehui mú'eetzi ti a'áa í tumin. Ayuu nu jetze ra'ancáaj'icie cáxuri jetze. Netí'ij ni yehui raaté'avaata. ²¹ Ayee nu yehui huaríj a'iné nemuaatátziin. Muári'eri ti ja'ati rí'í tiu'uteá'turan mú'eetzi jemi. Mú'ee pej raaré'ese'iri í pej caí tiu'utá'a. Pajta mú'ee tí'itza'anaca a'u pej yehui caí tejé'ehuaste'e.”

²² 'Aj pu nu'u i ayén tiu'utaniú a'ijna ti tí'ira'áijte'e tijín: “Nee nu yehui puaíjtzí muaatá'asin ne'ijna jime'e a'ij pej tiu'utaxájtaca'a, mi pej a'ij pua'a tí'ivaire'e. Mú'ee pe rú'umua'areereca'a tijín netí'áijtaca ca'anéeri jime'e. Neajta raaré'ese'iri í nej caí tiu'utá'a. Pajta piyen tí'inexa yee netí'itza'anaca a'u nej caí tejé'ehuaste'e.”

²³ 'Tí' pua'a yehui piyen tí'imujca, ¿a'iné 'een jín pecaí piyen huaríj pej á yaúutuaa í tumin huá'a jemi í mej tí'ine'ijte ti i a'atzu raamuá'itín? Ayee pepu'u jín huá'iniiche'e, nee nu ra'ancuré'aniiche'en neetzi ti ne'áa, neajta í ti raamuá'iti netí'ij uvé'ene.”

²⁴ 'Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'imej í mej á vejli'i a'uté'uuca'a tijín: “Setá'aj yehui rá'ari'i í tumin ti ru'ité'aa, sej si raatá'an se'ijna ti tamuáamuata'a ru'ité'aa.”

²⁵ 'Majta a'ime, ayée mú nu'u tiraata'ixaa tijín: “Tavastara'a, ¿a'iné ti i? Amí pu yehui ari ru'ité'aa tamuáamuata'a pua'améca í tumin.”

26 'Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín: "Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e. Ja'ati ti na'a ti jeihua tí'ijcha'íi a'íjna jime'e ti rí'i tiu'utévai, jaítze'e pu yeehui tí'ijci'iti a'íjna. Ajta ja'ati ti na'a ti caí ti'itíj tícha'íi a'íjna jime'e ti a'ij pua'a tiu'utévai, Dios pu rá'ari'ira í ti cáj caj tí'ijcha'íi. 27 Majta a'íime í mej néjcha'íire'e, majta mej caí raxí'eve'eca'a nej rey jín te'enteárute nej ni tíhua'uta'ájte'en, mé xu yeehui huaje'evé'evi'itín, seajta huá'ucui'ini íiye vejli'i ne jemi." Ayee pu nu'u hui tiu'utaxájtaca'a a'íjna í rey.

Tí'ij nu'u Jesús a'uteáruti u Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

28 Tí'ij Jesús raatapuá'ajtaca'a ti tihuá'a'ixaate'en, aj pu i anayeíxi'i á'uraa. Aj pu a'ujnéesime'eca ánti Jerusalén. 29-30 Tí'ij jí a'uun vejli'i a'uré'ene a'ujna já'ahua'a Betfagé, ajta a'ujna já'ahua'a Betania, chajta'a ti a'uun a'utacá'a ájca'i jírí jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Aceituunajemi. A'uun pu hua'apuaca huata'íteca'a í mej jamuan á'ujjhuua'ane'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj se'uun a'uteárute a'ájna chajta'a, a'íin ti é'eseijre'e í juye jetze. A'ájna vejli'i a'u sej a'uteáruti, áa xu puuru'u é'eteuni ti a'ijtápi'i, ti caí xi ja'anáj ja'ati japuan avé'eyeijxi. Setá'aj rá'ijxijta. Seajta ye'erájan. 31 Tí'ij pua'a hui ja'ati ayén tejá'amua'ihua'ura yee a'iné 'een jín será'ijxijta, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en yee tavástara'a pu nu'u hui raxí'eve'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

32 Matí'ij mi me'uun u á'uju'un í ti hua'uta'íteca'a. Ayee pu te'irájraa tíj tihua'utá'ixaa. 33 Matí'ij mauj rá'ijxijtajme'eca'a í puuru'u, matí'ij mi hua'usej a'íime í ti huá'aci. Aj mú mi tihua'uta'ihua'uri'i tijín:

—¿A'iné 'een jín será'ijxijta mi puuru'u?

34 Matí'ij mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Tavastara'a pu nu'u hui raxí'eve'e.

35 Matí'ij mi ya'ujáj í Jesús jemi. Matí'ij mi tiú'ujcixu tira'ité'itate. Aj mú mi ra'antítuaa me'íjna í Jesús í puuru'u jetze. 36 Tíj na'a tiu'umé'ecaa í Jesús, teite mú cáxuri tiu'uteváarajye'ícaa í juye jetze a'u ti aumé'ecaa.

37 Tí'ij í aj aumé'ecaa a'ájna Aceituunajemi, a'u ti a'ucaújcijme'en. Naími'i í mej jamuan huajú'ucua, a'íi mú autéjhuii mej rí'i tiraatá'an í Dios me'íjna jime'e mej huataújtemua'ave a'iné jeihua mú tiu'uséj ti huápi'i tiú'ujxe'leve'e. 38 Ayee mú tí'ixajtaca'a tijín: Rí'i pu tiraatá'a a'íjna ti rey jime'e ti'itéjvee ti ajta mé'e vé'eme niuucajtze'en í tavástara'a, amíjna ti Dios ra'antíhua'u.

Miché'e rí'i hui ti'itechée muá'ara'ani a'íime í mej ta japua é'eseijre'e.

Miché'e majta rí'i tiraatá'an a'íjna ti a'uun á'ujca anti'ímua.

39 Majta seica í fariseos, matí'ij ráanamujri'i, ayée mú tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tijín:

—Maestru, hua'utá'ijmijri'i mej mi caí cha'a miyen tí'ixajta a'íime í mej á jamuan á'ujjhuua'an.

40 Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Tí'ij pua'a a'íime mecaí miyen tí'ixajta, a'íi pu hui tetej ayén che'atá na'a tí'ixáata a'ame ca'aníjra'a jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

41 Tí'ij á vejli'i aumé'ecaa u Jerusalén, aj pu i raasej í chajta'ana. Tí'ij i huaújyeineca'a a'íjna jime'e. 42 Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí'ij pua'a mú'een séjmua'areere, íjii, a'íjna xicájra'a jetze ti'itíj ti pú'een ti rí'i tejámuaatá'asin sej si rí'i ti'itechée xá'ara'ani í Dios jemi. Aru caxu raamuá'a. A'íj pu hui jín ari rú'avaa sej si caí raasej. 43 Pu'uri teja'uré'enejsin mú'ejmi jemi a'ájna xicájra'an jetze mej jetzen amuaaténe'usi'ite'esin a'íime í mej amujcha'íire'e. A'íi mú hui ra'atanájsin í jaxu'u jetze me'íjna jime'e í inaamua mej rá'ajtaahuaca'a. Majta amua'iteánajsin. Majta nainjapua te'iteánaxi'isin í sej jetze huiráci'ica.

⁴⁴ 'Majta, naíjmi'ica mú hui a'antipúa'arite'e mú'ejmi, majta í a'amuayaujmua'a, í mej me'uun a'uchéjme a'u ti jaxu'u jín teje'eré'anami'i. Nain mú huaté'uuna í tetej ti rujapua ticaíjme, me'íjna jime'e sej hui caí ramua'areereca'a ja'anáj ti Dios huatasejre mú'ejmi jemi.

Tí'ij nu'u Jesús hua'utamuári í teite u teyujta'a
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Aj pu i a'uun a'uteájrupi u teyujta'a. Tí'ij i a'utéjche ti hua'irámuarite'en a'ímej í mej me'uun tí'ituaá muá'aye'i. ⁴⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze yee: “Ayee pu tí'ivaire'e í nechi'i mej mi me'uun huatéjnuuni í Dios jemi.” Mí seajta mú'een, ayée xu hui raruure ti tí'ivaire'e tíj teásta'a a'u mej tzajta'an é'eru'ava'ataca í nahua'ari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁷ Nain xicaj tzajta'a pu tihua'amua'atehua'a í teite u teyujta'a. Majta a'íime í mej tí'aijta u teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta í mej jaítze'e vivejme'en jín títetateí huá'a tzajta'a í teite, a'íi mú tí'itese'eca'a í ru tzajta'a a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica. ⁴⁸ Aru camu a'ij tirájteu a'ij mej ye'í huárini a'iné naími'i í teite, a'íi mú rí'i tí'ijnamuajracaa.

20

Tí'ij nu'u ja'ati tira'íjca a'íjna í Jesús

¹ A'ájnámua pu ayén tiuju'uríj. A'uu pu tihua'amua'atejca'a u teyujta'a a'u ti e'eráyaujta'a. Ajta pu huá'a'ixaate'eca'a í teite í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Mat'íj mi seica á e'iré'ene, a'íime í mej teyujta'a tí'aijta, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta í huá'avaujsimua'a. ² Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—¿Tí'itáni jín peti'itéjvee pej pi piyen ríci? ¿A'ataani hui a'íjna jín tímua'íjca?

³ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Nee nu neajta tejámuaata'íhua'ura sej si seajta mú'een siyen tinaatá'ixaate'en.

⁴ A'íjna ti jín huá'umuai'ihuaca'a í Juan teecan, ¿a'ataani hui tira'íjca a'íjna? ¿Ni í Dios ca'ín í teite?

⁵ Mat'íj mi miyen tí'ití'uríhua'uri'i tíjín:

—Tí'ij pua'a tiyen tiraata'ixaate'en yee Dios ti júte'e é'esejre'e, a'íi pu tira'íjca, aj pu xaa ayén titaatá'ixaate'esin yee a'iné tej tíj caí rá'atzaahuate'e. ⁶ Na'ari, ti pua'a hui tiyen raataxáj yee tetecca mú tira'íjca, aj mú mi teite taateátu'asixi'ísin tetej jime'e, a'iné ayée pu tihua'amitiejte'e ti Juan a'íin pú'eene'e seíj ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁷ A'íj mú jín miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Catu ramua'aree ja'ati ti jemin tí'itéveeca'a a'íjna í Juan.

⁸ Ajta a'íin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu neajta nee amuaatá'ixaate'esin ja'ati nej jemin tí'itéjvee nej ni niyen ríci.

Mej nu'u tí'imíjhuaca me'íjna í mej majta a'ij pua'a tí'iteteite
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Ajta á'iyen, Jesús pu seíj niuucari jín hua'utá'ixa í teite ayén tíjín:

—Ja'ati pu nu'u hui jéihua uuva huáhuui. Tí'ij jí, seica huatá'a í teite mej me'uun tiu'umuári'en í huastari tzajta'a. Aj pu nu'u i á'uraa a'íjna í ja'ati. Jéihua pu mu'u é'etee.

¹⁰ 'Tí'ij a'ájna teja'uré'ene mat'íj pua'a raju'uraca, seíj pu nu'u u a'uta'íteca'a huá'a jemi í ti hua'utáni'ijte mej mi raatátuiire'en je'icáca ti tiú'ucí'reca'a. Majta a'íime í teite, a'íi mú nu'u raatéevajxi me'íjna ti tí'ivaire'e. Majta nu'u caí tí'itíj raatá'a, ayée mu'u tiraata'íteca'a.

¹¹ 'Ajtahua'a nu'u seíj huata'íteca'a ti jemin tí'ivaire'e. Majta a'íime ti hua'utáni'ijte, majta mú nu'u raatéevajxi. A'ij mú pua'a ráaruu. Majta caí tí'itíj raatá'a, ayée mu'u nu'u

tiraata'íteca'a. ¹² Huaícaca jetze, a'í pu nu'u hui seíj ajtahua'a huata'íteca'a. Majta nu'u me'ín ti tihua'utániijte, a'í mú tiraapuaíj. Majta raaré'íteca'a.

¹³ Tí'iqui nu'u ayén tiu'umuá'aj a'íjna í ja'ati ti á'are'ara'an pú'een í chuej, tijín: “¿A'iquí yeehui náarini inee? Niyauj nu hui huata'íti í nej huápi'í raxí'leve'e. Ayej ne'ase, a'í mú xaa arátese'esin me'íjna.”

¹⁴ 'Mi majta a'íime, matí'ij nu'u raaseíj, aj mú mi tiu'utaú'ixaa. Ayeé mú tiraaxí'epi'intare tijín: “A'ii pu yeehui a'ín pú'een í ti tí'ijci'iti. Tiché'e raajé'ica ti ij téjmi huáci'iti.”

¹⁵ A'íj mú nu'u jín raaré'íteca'a. Matí'ij nu'u mi raajé'ica.

¿A'iné hui tejamuá'amitíejte'e mú'ejmi? ¿A'iquí huá'aruuren a'íjna ti á'are'ara'an pú'een a'u ti uuva é'ehuiiti'í? ¹⁶ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. A'í pu a'uun a'uré'enejsin. Ajta á'iyen, a'ín huá'acui'ini a'ímej í ti hua'utániijte. Aj pu i xaa seica huatapuaíjve'esin mej mi me'uun hui teja'umuári'en.

Matí'ij miyen tiráanamujri'í í teite, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ché'e caí ja'anáj ayén tí'irijca.

¹⁷ Aj pu i Jesús hua'useírajraa. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Na'ari caí ayén ti'ayajna a'íj nej tejámuaatá'ixaa, ¿a'iné 'een jín ayén té'esimua'í í yu'uxari jetze? Ayeé pu, tijín:

A'íjna í tetej í mej méjca'í rúurie a'íime í mej chi'ij ta'ahuaca, ayée pu te'irájraa ti a'ín a'ín pú'een í mej ra'atéchajtza u esquiina a'u mej yé'ejtaahua í chi'ij.

¹⁸ Ja'ati ti na'a ti pua'a seíj í ja'ati a'íjna japua rájveti í tetej í mej meri ra'atéjche u isquiina, a'í pu huaténa'axijsin nainjapua u ru jetze.

Na'ari, ja'ati ti na'a í mej tí'imuarí'e, ti pua'a seíj japua rájveti a'íjna í tetej, a'í pu tira'iráxayeepe'esin.

—Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e mej nu'u huá'ajijve'eca'a í mej tí'itici

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Majta a'íime í mej tí'imua'ataca'a í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta a'íime í mej tí'ajjtaca'a u teyujta'a, jeíhua mú tiu'umuá'aj a'íj mej ye'í huárini mej mi ca'anacan raatéevi'í, a'iné ayée mú tirú'umua'areereca'a ti huá'a jemi huatéeniu a'íjna jime'e í niuucari ti raataxájtaca'a. Aru a'íime, a'í mú huá'atziíine'eca'a í teite.

²⁰ Jéihua mú rá'eeve'eca'a. A'íj mú jín seica huata'íteca'a í mej miyen ruseíjrataca'a mej miyen tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e. Ayeé mú tí'ijxe'eve'eca'a mej tiraata'íhua'u tí'itíj jime'e ti i a'ín a'íjna jín auté'itzen mej mí tiu'utátuiire'en í tajtuhuan jemi.

²¹ Majta a'íime í mej rá'eeve'eca'a, ayée mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Maeestru, teen tu ramua'aree tijín pej piyen tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e, pajta tihuá'amua'ate a'íj ti tiraavíjte'e. Ayeé pepu'u che'atá huá'aruuren í teite. Mú'ee pej tzáahuati'ira'a jime'e tihuá'amua'ate a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ²² ¿Ni qui xí'epi'ín tej tiyen tiu'unájchita a'íjna jemi ti tí'ita'ajjte'e, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín César?

²³ Ajta a'ín Jesús, a'í pu rú'umua'areereca'a mej caí miyen tí'ira'íhua'uraca'a tzáahuati'ira'a jime'e. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

²⁴ —Seíj senataseíjrate'e í tumin. ¿A'ataani néerime'ara'an pírici ti jetzen acájvee? ¿A'iné té'axa ti jetzen é'eseijre'e? ¿A'iné hui ántehuaa?

²⁵ Matí'ij mi miyen tiu'utaniú tijín:

—A'í pu pírici í César.

Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen raatá'an se'íjna í César, tí'itíj ti á'are'ara'an pú'een. Setá'aj seajta raatá'an í Dios tí'itíj ti á'are'ara'an pú'een.

²⁶ Majta a'ñime, camu a'ij tirájteuve'eca'a a'ij mej ye'í huárini mej raatémua'itín me'íjna jime'e a'ij ti a'ñin tihua'utá'ixaa á jéjre'e huá'a tzajta'a í teite. Majta a'ñime í teite, naa mú rí'í tira'utase'ij a'ij ti a'ñin tiu'utaxájtaca'a. Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a mej tí'ixajtaca'a a'ñime í seica.

A'íjna jime'e mej nu'u huatarújsin í teite huá'a tzajta'a í mi'ichite

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ A'atzu á'ateevi'lica, seica mú e'iré'ene. A'ñime mú pí'rici í saduceos. Ayee mú tí'ixaxa'a a'ñime yee camu cha'a huatarújsin í mej meri huácuii. Mat'í'ij mí miyen tiraata'íhua'uri'í t'í'jín:

²⁸—Maeestru, ayée pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan ti ayén té'eme itejmi jemi. Tí'pua'a nu'u ja'ati ti neiche, ti pua'a a'ñin caí tí'tí'iríjmu'a'a huá'mi'ini, ruxe'eve'e nu'u ti a'ñin ihuáare'ara'an ra'ancuré'evi'itín a'íjna ti ratévi'itine'e í ti huam'í'í ti ij a'íjna jetze me'ecan tiyaúj á'ara'ani.

²⁹ Ayee pu hui ja'anáj tiuju'ur'íj itejmi jemi. Ayee mú ará'axcaa a'achú cumu aráhua'apua í teite í mej ru'íhuaamua'ataca'a. Tí'ij jí a'ñin ti vásta'a, a'ñi pu huaténe'icheca'a. Ajta á'iyen huam'í'í. Capu xi tiyaúuca. Ayee pu hui che'atá na'a tiráaruu í se'ij ti ra'ité'asi. Mu'uri'í'í hua'apua.

³⁰ Ajta a'ñin í se'ij ti ra'ité'asi, a'ñi pu ra'ancuré'evi'ití a'íjna í 'íita'a ti raatévi'itine'e a'íjna ihuáare'ara'an teecan. Mu'uri'í'í hua'íca. ³¹ Ajtahua'a se'ij ti ra'ité'asi, a'ñi pu ajta ra'ancuré'evi'ití. Ayee pu che'atá na'a tihuá'uruu na'íjmi'lica í mej aráhua'apua, mej caí jetzen tiyaúj muá'araa, na'ími'í'í mú huácuii. ³² Ajta á'iyen, a'ñin í 'íita'a pu huam'í'í.

³³ 'Me'ecui xaa, mat'í'ij a'itác'ine huá'a tzajta'a í mi'ichite, ¿a'ataani íra'ara'an pu'éene'e a'ame?, a'iné na'íjmi'í'í mú ra'ancuré'evi'ití.

³⁴ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'í'jín:

—A'ñime í teite í mej íjii huáteemua, a'ñi mú néjne'iche, majta víviiche. ³⁵ Majta a'ñime ti ayén tihua'uv'íjte'e mej a'ájna e'ará'asti mej a'itác'ine huá'a tzajta'a í mi'ichite, majta me'ájna e'ará'asti a'ájna xicá'jra'an jetze ti Dios nainjapua tiu'uta'a'íjta, a'ñi mú caí cha'a néjne'ichen, camu majta víviichen. ³⁶ Camu majta ché'e cui'ini, a'iné ayée mú 'een mat'í'ij a'ñime í mej ta japua tí'ivaire'e. A'ñi mú yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios a'iné mu'uri huanéj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

³⁷ Ajta a'ñin í Moisés, a'ñi pu hui titaatá'ixaa a'íjna jime'e t'í'ij ra'uyú'uxaca'a a'ij ti ja'anáj se'ij a'uteá'jtaa tu'upi ti ajt'í'í'í. A'íj pu jín, Moisés ayén raatamuá'a í tavástar'a'a t'í'jín: “Í ti Diojra'an pú'een a'íjna í Abraham, ajta ayén che'atá na'a Diojra'an pú'een a'íjna í Isaac, ajta Diojra'an pú'een í Jacobo.”

³⁸ Moisés pu hui tihua'utá'ixaa cumu mej maúche'e ruuricaa. A'íj pu jín, a'íi pu a'ñin pú'een í huá'a Dios a'ñime í mej ruuri. Capu huá'a Dios pú'een a'ñime í mej mi'ichíjta muaateájturaa t'íj na'a rusén jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁹ Majta seica í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, ayée mú tiu'utaniú t'í'jín:

—Maeestru, x'í'epi'ín pej tiu'utaxájtaca'a.

⁴⁰ Tíj na'a a'ajná'imua, capu ché'e ja'ati ahuaújca'ane ti ti'it'íj raata'íhua'u.

¿A'ataani rayauj í Ciríistu'u?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'í'jín:

—¿A'iné 'een jime'e miyen tí'ixaxa'a me'íjna jime'e í Ciríistu'u Dios ti ra'antíhua'u yee yaujra'an pú'een í David teecan? ⁴² Ajta a'ñin í David, ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'en ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén ántehuaa t'í'jín Chuiicari. Ayen t'í'jín:

Dios pu ayén tiraata'ixaa í nevástar'a'a í ti ra'antíhua'u ti jime'en yee:

“Acáayeijxi'í'í ipuari japua, íiye nerí'irínta'a.

⁴³ Paúche'e pej hui mej cájcatii ajta necaí hua'utémua'itín í mej muájcha'íire'e."

⁴⁴ 'Ajta a'íin í David, a'íi pu hui ayén raatamuá'a a'íjna ti Dios ra'antíhua'u tijín nevástará'a. Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'íné tí'irí'iri ti a'íin Ciríistu'u ayén a'íin pú'eene'e a'íjna ti David jetze airaújnejjte? Capu a'ij tí'irí'iri tzá'te'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij Jesús huá'a jetze te'ujpuá'ari a'ímej í jueesi

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Majta teite tí'inamuajraca'a. ⁴⁶ Ayen tijín:

—Rí'í xu'u mú'een, a'ímej jemi í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a. Jé'ecan pu hua'aráanajche mej tí'tí'ijmé'en ti'itechéjmé'e mé mé'ujujhua'ane'en a'ájna mej tejé'etu'araca, majta a'íime í teite, a'íi mú majta tihua'aseíira'a muá'aye'i.

'Ayee mú me'íjna jín tite'ujtzáahuat'e muá'aju'un a'íime í puaarijse me'íjna jime'e mej ve'ecán jín títeetate'ete í Dios jemi. Majta, ayée mú tí'ijxe'eve'e mej me'uun a'ujrá'asen í ípuari japua ti jaítze'e ruxe'eve'e a'ujna teyujta'a, ajta hua'aráanajche mej mi á vejli'i a'ujrá'ase jemin ti tihuá'amin matí'ij tí'iyeste.

⁴⁷ 'A'íi mú hui majta huá'ari'iraca í huá'achi'i a'ímej í 'uuca mej huataújseístareca'a. Ayee mú jín huarín, aj mú mi a'uun a'uteáruti u teyujta'a. Matí'ijta mi a'ateevi'i mú muá'aju'un mej téniuusime'e muá'aju'un mej mi seica teite hua'usej. Majta me'ín í mej miyen 'een, jeíhua mú huápi'i rajpuaitzi muá'aju'un. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

21

Tí'ij nu'u 'íita'a ti rusejítaca'a, a'íi pu nu'u tiu'utámua'ívejtaca'a tumin jime'e

(Mr. 12:41-44)

¹ Aj pu i Jesús antanéerajraa. A'ímej pu huasej í mej chíjteaani pú'een. A'uu mú tumin ú'useire'eca'a, ti ij a'uun tiu'utévaire'esin u teyujta'a a'íjna í tumin. ² A'íi pu ajta 'íita'a huasej ti caí a'ij tí'ijviicua'i. Ajta a'íjna í 'íita'a, a'íi pu hua'apuaca ucáahua'axi í tumin ti caí a'ij tí'ijnajche. ³ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayée pu tí'een í Dios jemi. Amíjna mi 'íita'a, jaítze'e pu ru'ucáahua'axi mecaí naími'i í seica.

⁴ A'íime í seica, naími'i mu'u hui miyen ru'ucáahua'axi me'íjna jime'e ti avé'eturaa í mej jeíhua tí'ijcha'íi. Aru amíjna, capu a'ij tí'ijviicua'i. Mí ajta amín, nain u'ucáahua'axi a'íjna í ti jín huateújvaire'esin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

Ajta, mej nu'u raaté'uuna maúche'e í teyuu

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Majta seica miyen tí'ij'ixaate'eca'a me'íjna jime'e ti naa seijre'eca'a í teyuu, ajta í tetej ti curé'ete'ete nainjapua, ajta a'íin í muai'ívéjri í mej teuhuaré'evii ti naa tí'een.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

⁶—Naíjmi'i tíj na'a sej yen tí'iseij, aj pu teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an mej jetzen nain huaté'uuna temua'a naa. Capu ché'e seíre'e a'ame jaxu'u jetze í tetej ti rujapua ticaljme.

A'ij ti nu'u té'eme tí'ij nu'u ari te'entipué'arijme'en

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Maestru, ¿a'anajqui ayén té'eme? ¿Tí'itájni jín téjmua'areeren ti ari tímua'a ayén teja'uré'enejsin?

⁸ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ríi xu'u mú'een ti ij caí ja'ati amuáacuanamua. Mu'iití mú uvé'enejsin neniúucajtze'e. Ayee mú tejámuaatá'ixaate'esin yee: “Nee nu yeehui ne'ín pú'een í Ciríistu'u.” Majta miyen ti'ixáata muá'aju'un tijín: “Pu'uri hui tén teja'uré'enejsin.” Caxu hui á'ujjhua'ane'en huá'a jamuan a'íime.

⁹ 'Setí'ij siyen tiú'unamua tijín: “Muaateújne'usi'ite'esin á já'ahua'a seica jamuan í teite, majta seica meri autéhuijsin mej tiújne'usi'ite'en”, caxu tí'itziine'e. Ayee pu hui tiú'ujxe'eve'e ti amuacaí ayén té'ara'ani. Mí ajta caí capu xi ca'anacan te'entipúa'ari nainjapua.

¹⁰ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Seica mú teitejra'a, majtáhua'a seica teitejra'a, a'íi mú naími'i huateújne'usi'ite'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majtáhua'a í mej majta seíj chuéjra'a japua a'uchéjme, a'íi mú naími'i huateújne'usi'ite'esin.

¹¹ 'Pua'amecié pu huateújca'atzijxi'isin jeíhua huápi'i í chaanaca japua, ajta huatúuri'ihua a'ame. Ajta jeíhua pu tiu'ucuí'ini'ira'a a'ame. Ayee pu tí'itíj rini ti tiú'utziini'ire'e a'ame. Ajta júte'e, tí'itíj pu huatasejre'esin ti huápi'i ruxe'eve'e.

¹² 'Aru ti caí xi ayén tiú'urini, a'íi mú hui amuacaícan á'amuavivi'iran, majta a'ij pua'a á'amuaruuren. A'uu mú tiu'utátuiire'esin mú'ejmi u teyujta'a na'ari a'u mej amua'iteáanan. A'uu mú amuá'avi'itín a'ímej jemi í tajtúhuaani, majta a'ímej jemi í mej rey jín antiújmua'aree. Ayee mú 'een jín á'amuaruuren me'íjna jime'e sej na'ará'astijre ineetzi. ¹³ Ayee pu hui ajta te'iráame sej si siyen tihua'utá'ixaate'en a'ij ti Dios amuáaru mú'ejmi.

¹⁴⁻¹⁵ 'Seajta mú'een, setá'aj siyen huárini. Caxu amuacaícan se'íjna jín tiú'umua'ati a'ij sej titeeteújnan, a'iné nee nu amuaatá'asin a'ij sej tiu'utaxáj, seajta sej raayí'itihua'an, sej si hua'utémuaitín a'ímej. Camu a'ij tirájteuvé muá'aju'un a'ij mej tejámuaatíte, ni camu hua'itzi jín amuaatémua'itín.

¹⁶ 'Majta a'íime í ruvaújsimua'a, majta í á'amua'ihuaamua'a, majta a'íime á'amuaneusimua'a, majta á'amigustemua'a, a'íi mú avíitzi jín tiu'utátuiire'esin mú'ejmi. Majta je'icáca mú'ejmi cui'ini. ¹⁷ Naími'i í teite, a'íi mú amuajcha'íre'e muá'aju'un mú'ejmi me'íjna jime'e sej na'ará'astijre ineetzi.

¹⁸ 'Camu a'atzu a'ij á'amuaruuren ti pua'a caí Dios hua'utá'acare'en, sino a'íi pu Dios á'amuacha'íj a'ame tíj na'a rusén jime'e. ¹⁹ Setá'aj hui huateújca'anen í ru tzajta'a sej si te'utáviicua'i. Tí pua'a siyen huárini, mú'een xu raamuá'itín sej si ruuri huateáturan í Dios jemi.

²⁰ 'Ayee xu 'een jín ráamua'aree ti ari tímua'a a'ájna teja'uré'enejsin ja'anáj mej pua'a tiu'uté'uuna u Jerusalén. A'ímej xu seijran mej antevéjme muá'aju'un í xantaaru'u a'ujna u Jerusalén.

²¹ 'Majta a'íime í mej Judea a'uté'uu, miché'e a'íime jíye'itzi jín á'ucíne a'utí á'ujrime. Majta a'íime í mej Jerusalén a'uté'uu, miché'e a'íime huirácíne á pua'acié u chajta'ana jetze. Majta a'íime í mej itzitá a'uté'uu, miché'e caí me'uun a'uteáru'ipiche'en u chajta'ana jetze.

²² 'Ché'e ayén té'ara'ani a'iné pu'uri hui teja'uré'ene a'ájna xicájra'an ti jetzen araúrastejsin nain a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Jéihua mú rajpuaíitzi muá'aju'un me'íjna jime'e ti Dios ayén puaíitzi hua'utá'asin.

²³ 'Jé'ecan pu a'ij pua'a huá'aruuren a'ájna xicájra'an jetze a'íime í 'uuca í mej autájucájme, ajta a'íime i í mej mauj huá'atzi'ite í ruyaujmua'a. Jéihua mú hui huápi'i rajpuaíitzi muá'aju'un a'íime í mej Israel a'uchéjme. Jé'ecan pu puaíitzi hua'utá'asin í Dios.

²⁴ 'Xantaaru'u mú jeíhua teite cui'ini í tiu'ujchún jime'e. Majta mu'iicáca mú á'avi'itín nainjapua í chuej ti yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Majta a'íime í mej caí Israel

é'eme'ecan, a'ñi mú raté'uuna í Jerusalén ajta na'a caí araúrasten a'ájna xicájra'an mej jetzen tiu'uta'aíjta a'ñime í mej caí Israél é'eme'ecan.

A'ij ti nu'u ye'í yé ti'vecánejsin a'ájna ti ajta huá'a jetze airáne í teite
(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ 'Ajta jeíhua pu tiu'utaseíjre'esin u júte'e í xicaj jetze, ajta í máxcira'i jetze, ajta xu'ura'ave tzajta'a. Ajta íiyen chaanaca japua, jeíhua pu tiújta'ahua'a a'ame á jaata'a jetze ti ve'ée. Jé'ecan pu ti'iráana a'ame. A'ij pu jín utévatziijsin í huá'a tzajta'a í teite a'ájna jime'e mej tí'itziíine'e. Capu a'ij tihuá'amítiejte'e a'ame ²⁶ Jéíhua mú huateújtímua'ira í toteca me'ájna jime'e mej a'ij pua'a tité'ujmua'ate a'ij ti huá'a japua yen tí'aiixa íiyen chaanaca japua, a'iné tí'itíj tíj na'a ti júte'e tejé'eseijre'e, a'ñi pu hui huateújca'atzijxi'isin.

²⁷ 'A'ájna xicájra'an jetze, a'ñi mú neseijran inee, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, nej a'icáamé'e na'ame jaitiri tzajta'a. Huápi'i pu naa seíre'e a'ame mej mi naa rí'i tira'utaseíj í teite. Nemuári'eri'ira'a jín nu yé ve'ecánejsin.

²⁸ 'Tí'ij autéjcheni ti ayén tiú'urini, rí'i xu'u huaújrueen. Setá'aj ajnéjne'erixi'in a'iné pu'uri hui vejli'i a'ájna xicájra'an Dios ti jetzen amua'irájtuaani. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

²⁹ Ajta seíj niuucari hua'utá'ixa tíjín:

—Casi'i, xaaseíj se'ájna í huaréj, ajta naíjmi'i í ciyej ti tí'iseijre'e. ³⁰ Tí'ij antineájxi'in í xamua'ira'an, mú'een xu rujímua'a sena'a raseijran, seajta siyen ramua'aréeren ti ari vejli'i pí tí'irici í víita'ari tzajta'a. ³¹ Aye pu che'atá na'a tí'een. Setí'ij seri raaseíjra a'ij nej tejámuaatá'ixaa, seajta siyen ramua'aréeren ti ari tímua'a a'ájna pítejá'arici ti Dios tiu'uta'aíjta.

³² 'Aye nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'imej jime'en íjii mej huáteemua, maúche'e mú miyen seíre'e muá'aju'un tí'ij naíjmi'i te'araúrasten a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa. Camu me'ín anáaté'ee mú á'apua'aren. ³³ A'ñi pu xaa á'apua'aren í ta japua ti é'eseijre'e. Ajta í chaanaca, a'ñi pu ajta á'apua'aren. Mí ajta hui a'ñin í niuucari nej raataxájtaca'a, capu ja'anáj á'apua'aren.

³⁴ 'Rí'i xu'u, temua'a naa, mú'een. Caxu a'ij pua'a ruruure í ru tzajta'a se'ájna jime'e sej jeíhua rutá'aruaijve'e, ajta ayén tejamuaata'asée á'aye'i mi a'amua tzajta'a tí'itíj ti a'ij pua'a 'een. Rí'i xu'u seajta mú'een ti ij caí a'ij pua'a amuáaruuren mi a'amua tzajta'a se'ájna jime'e sej jeíhua huápi'i a'ij pua'a tité'ujmua'ate a'ij ti ye'í té'eme. Na'ari caí, a'ájna xicájra'an jetze pu hui ca'anacan mú'ejmi japuan rávajtzi setí'ij pua'a caí ché'e hui rachú'eve'e. ³⁵ A'iné a'ñi pu huá'a japua rávajtzi naíjmi'ica japua í mej yen japuan huachéjme í chaanaca.

³⁶ 'Tí'ij pí na'a xu atanéjne'eri. Setá'aj siyen rahuaviira í Dios jemi ti ij amuaatévaire'en ti ij caí tí'itíj a'ij amuáaruuren a'ij ti tí'itíj rini. Setá'aj seajta rahuaviira sej si siyen ne jemi seíre'e xá'ara'ani, neetzi jemi, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

³⁷ Nain tújca'ari tzajta'a, a'ñi pu tihuá'amua'atehua'a u teyujta'a. Ajta tí'ij pí na'a ti huaré'ecienacare'e, a'úu pu á'uye'icaa á'aye'i a'ujna jirí jetze ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Aceituunajemi. A'uu pu e'etáxa'iirihua'a. ³⁸ Majta a'ñime í teite, a'ñi mú íye'e mena'a a'uré'enineica'a jemin a'ujna teyujta'a mej mi ráanamua.

22

Matí'ij nu'u mi raaxí'epi'íntare mej nu'u avítzi jín raatévi'i í Jesús
(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Pu'uri a'ájna vejli'i pí'tí'irijcaa matí'ij pua'a me'ájna jín tí'iyeste í mej pan cua'aca í mej caí levadura ranájchite'e. Aye mú majta miyen ratamuá'amua tíjín Tí'ij Dios tihua'utá'uuni'iri'i í huá'ayaujmua'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a, a'ujna já'ahua'a u Egipto. ² Majta a'ñime í mej tí'aijta teyujta'a, majta a'ñime í mej tí'imua'ata í yu'uxari

jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, jeíhua mú tí'imua'ajca a'ij mej ye'í tiraajé'ica í Jesús. Caxíí mú a'ij tirájteuve'e a'iné huá'atziine'eca'a í teite.

³ Tí'ij jí, a'íin tiyaaru'u, í ti ayén ántehuaa Satanás, a'íi pu tzajta'an uteájrupi a'íjna jetze í Judás, í mej miyen ratamuá'amua tíjín Iscariotes. A'íi pu ajta huá'a jetze ajtémecan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. ⁴ Tí'ij jí a'íin Judás a'ímej jemi a'uré'ene a'íime í mej tí'aijta teyujta'a, ajta í mej tihuá'aijte'e a'ímej í mej tí'icha'íi a'ujna teyujta'a. Ayee mú tiúj'ixaate'eca'a me'íjna jime'e a'ij ti ye'í huárini a'íjna í Judás tí'ij avíitzi jín tiu'utátuiire'en a'íjna í Jesús.

⁵ Majta a'íime, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Majta te'ataújratziiri'i mej tumin raatá'an.

⁶ A'íi pu ra'ancuré'a í hua'aniyuca. Aj pu i a'utéjche ti tiu'uchú'eve'en ja'anáj ti rí'iri ti hua'utátuiire'en í Jesús mej caí raseíreca'a í teite.

Tí'ij nu'u tavástarala tihua'umí a'ímej í mej jamuan á'ujjhuane'e
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Tí'ij i a'ájna teja'uré'ene í xicájra'a mé jetzen racua'aca í pan mej caí levadura ranájchite'e. A'ájna xicájra'an jetze, a'íi mú majta ramuai'ivajta a'íjna í cáne'a í mej jín ra'utámua'aree a'ájna xicájra'an ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i í huá'ayaujmu'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

⁸ Aj pu i Jesús hua'uta'íteca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan mej u á'uju'un. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj á'uju'un sej si rí'i tejá'uruuren tej ti ráacua'ani te'íjna í tej jín ra'utámua'aree ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i í huá'ayaujmu'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

⁹ Ajta a'íime, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'uné jetze piyen tí'ijxe'eve'e tej rí'i tejá'uruuren?

¹⁰ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setí'ij se'uun a'uteárute u chajta'ana, teáata'a pu amua'antinájchi ti xa'ari huátisin, jaj ti urajmuua. Setá'aj cujta'an u á'uju'un. Seajta jamuan a'uteáruti u chi'ita a'u ti a'íin ará'aiixa.

¹¹ 'Setá'aj siyen tiraata'ixaate'en a'íjna ti a'ánna é'eche yee: “Ayee pu tí'ixa í mae-stro, yee: ¿A'uné jetze é'erí'iri ti tzajta'an tiú'ucua'ani í ti jín ra'utámua'aree ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i í huá'ayaujmu'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a? A'íj pu yee tiú'ucua'ani a'ímej jamuan í ti hua'antíhuau.”

¹² 'A'íi pu hui amuaataseíjrate'esin í cuaartu, ti ve'ée, ti án ímuá á'ujvee. Pu'uri ra'avé'ejaj. Setá'aj se'újna rí'i te'uhuáruuren. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹³ Aj mú mi a'ucíj. Matí'ij me'uun a'ará'a, ayée pu te'irájraa a'ij ti tihua'utá'ixaa í Jesús. A'íj mú jín rí'i tiú'uruu í mej jín ra'utámua'aree a'ij ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i.

¹⁴ Tí'ij teja'uré'ene a'atzaj mej pua'a racua'ani, naími'i mú ja'utéjeji á vejli'i meesa jetze, a'íjna í Jesús, majta a'íime í mej jamuan á'ujjhuane'e. ¹⁵ Tí'ij i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Jeíhua nu huápi'i raxí'eve'eca'a nej mú'ejmi jamuan amuacaícan tiú'ucua'ani, nej caí xí rajpuaíjtzi, tej ti naími'i ra'utámua'aree te'íjna jime'e í ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i í huá'ayaujmu'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

¹⁶ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, canu hui ché'e ja'anáj ráacua'ani í pan ajta caí nain araúrasten a'ájna xicájra'a Dios ti jetzen nain jín huateúra'ate'esin íiyen chaanaca japua.

¹⁷⁻¹⁸ Aj pu i rájti í taasa. Tí'ij i rí'i tiraatá'a í Dios jemi, aj pu i hua'utajájni. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ye'ecui, setá'aj huará'ujaanten, a'iné ayée nu tejá'amua'ixaate'e nej caí ché'e ja'anáj ra'antí'isin í já'ara'a ti uuva jetze airámi'iyeca'a, ajta caí yen huataseíjre'en ja'anáj ti Dios tiu'uta'ajta íiyen chaanaca japua.

¹⁹ Tí'ij i raatí'í í pan. Tí'ij i ajtahua'a pu rí'i tiraatá'a í Dios. Aj pu i ra'antítaaraxi í pan. Aj pu i hua'utá'í'ipi'i. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu huataújmu'a í pan. A'ii pu a'ín pú'een í netévira'a í nej jín á'amujapua huaniú. Ayee xu huárini sej si ra'utamua'aree a'ij nej huárini.

²⁰ Matí'ij meri tiu'ucuá'a, ayée pu che'atá na'a huaríj. A'í pu ra'ajjáj í taasa. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ijna i taasa tzajta'a tu'urájmu'aa, ayée pu huataújmu'a í niuucari ti jíme'en Dios jéjcu'a jín te'ataújratziiri'i ti amua'irájtu'aa. Neajta inee, nu'uri raatasejrataca'a ti ayén ti'ayajna a'ijna jíme'e í nexuure'e nej ra'iráxire'esin mú'ejmi jetze me'ecan.

²¹ Ajta a'ín í ja'ati ti avítzi jín tiu'utátuiire'esin ineetzi, a'í pu hui ajta yé seijre'e neetzi jamuan iyencuí meesa japua. ²² Ayee pu tí'ineruuren ineetzi, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, a'ij ti tiú'uxi'epi'íntari'ihuaca'a. Aru ché'e huataújxiemiste'en a'ijna ti neetzi jíme'en tiu'utátuiire'esin avítzi jíme'e.

²³ Majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, ayée mú te'utéjhuii mej huataúrihua'u me'ijna jíme'e ja'ati ti a'ín pú'een ti ayén rini.

A'ataqui máaj a'ín pú'een í ti ruxe'eve'e

²⁴ Matí'ij mi majta miyen autéjhuii mej huataúrihua'u maújjaaxiéevi'ira me'ijna jíme'e ja'ati ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e. ²⁵ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íime í mej rey jín títeté'u'upu'u huá'a tzajta'a í mej caí Israél é'eme'ecan, a'í mú ca'anéjri jín tihuá'aijte'e. Ajta a'íime í mej miyen tihuá'aijte'e, ayée mú tiú'ujxaa yee rí'í mú ti'itexá'apuai.

²⁶ 'Aru mú'een, caxu siyen éene'e xá'aju'un matíj a'íime, sino ayée xu'u éene'e xá'ara'ani. A'ín í ja'ati ti jaítze'e ruxe'eve'e mú'ejmi jemi, ché'e a'ín ayén éene'e á'ara'ani tíj ti jaítze'e pa'ari'í. Ajta a'ín hui ti tí'aijta, ché'e ayén éene'e tíj a'ijna ti tí'ivaire'e.

²⁷ 'Casi'i, ¿a'ataani jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee? ¿Ni a'ijna ti á vejli'i a'uré'ehuiixi a'utí meesa a'utéjvee, na'ari a'ijna í ti tí'ijmín? ¿Ni necaí ne'ín pú'een inee i nej jaítze'e ve'ecán jín, i nej yé vejli'i huaré'eca'a íye í meesa a'utéjvee? Mí neajta inee, yé nu seijre'e a'amua jamuan nej ni tejamaamín mú'ejmi.

²⁸ 'Seajta mú'een, mú'een xu se'ín pú'een í sej tí'ij pí na'a yé huaté'uu neetzi jemi í nej rajpuaíjtzí. ²⁹ Neajta nu tejá'amua'íjcate'e mú'ejmi, sej si tiu'uta'aíjta a'iné a'ijna í niyá'upua pu'uri ayén tinaa'íjca ineetzi nej ni tiu'uta'aíjta.

³⁰ 'Ayee nu hui tejá'amua'íjcate'e sej si siyen tiú'ucua'ani, seajta huayé'en í meesa a'utéjvee neetzi jamuan a'ájna xicájra'an ne jetzen yé ve'ecánejsin nej ni tiu'uta'aíjta íyien chaanaca japua. Mú'een xu a'ujrá'ase japuan í ipuari sej si huá'axijte'en a'ímej í teitejra'a í mej majta Israél jetze huanéj, í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús ayén tiraata'ixaa í Pedro tijín: “Huaíca pej naatéehua'ita”

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Aj pu i a'ijna í Jesús ayén tiraata'ixaa í Pedro tijín:

—Simón, Simón, a'ijna í tiyaaru'u ti i'í Satanás, a'í pu raatáhua'u ti Dios raatá'an ti i tiu'utése'en ti muaatémua'itin pej pi mé núurieeni.

³² 'Aru inee, ayée nu hui raatáhua'u mú'eeetzi jíme'e í Dios jemi pej pi caí auté'itzen pe'ijna jíme'e pej ná'astijre'e ineetzi. Neajta niyen tí'imua'aijte'e. Patí'ij rí'í huarín mua'a tzajta'a, patá'aj pajtáhua'a na'ará'astijre'en. Ayee pej huárini. Patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an a'ihuáamu'a.

³³ Ajta a'ín í Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, nu'uri niyen ahuánca'ane nej mú'eeetzi jamuan aiteánami'ihua na'ari nej huámí'ini mú'eeetzi jamuan.

³⁴ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Pedro, ayée nu hui tí'imua'ixaate'e, tí'ij caí xi huajíjhua í tecuaara'i, huaíca pej piyen tina'avé'avaata tijín capej nemua'ate.

Pu'uri nu'u ajteáxireca'a í ti nu'u puaijtzí raatá'asin a'íjna í Jesús

³⁵ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni caí ti'itíj tejamuá'aturaate'eca'a netí'ij amuaata'íteca'a sej siyen a'ucíjxi'in, sej caí ca'aní anpiín, seajta caí ti'itíj anú'a'in, sej tumin tzajta'an ucá'an, sej seajta caí ajtáca'acaimé'e?

Ayee mú tiu'utaniú tijín:

—Capu ti'itíj auteájturaa.

³⁶ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ari íjii, ti pua'a piyen rájcha'íí a'íjna í ca'aní, patá'aj ra'anpiín, na'ari pajta pe'íjna í pej tzajta'an tumin ucá'an. Tí pua'a pecaí seíj tícha'íí í chun, xantaaru'u mej rájcha'íí, ayée pej huárini. Patá'aj ráatuaani í á'acíxu pej pi seíj chun huánanan í tumin jime'e.

³⁷ Ayee pu té'eyu'usi'í tijín: “Ayee pu hui tihuá'amitíejte'eca'a tijín a'íi pu a'ín pú'een seíj ti a'ij pua'a tí'itevij.” Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ruxe'eve'e ti ayén che'atá na'a te'araúrasten ineetzi jemi. Jee xaa ne'u, a'íjna ti ayén té'eyu'usi'í ineetzi jime'e, pu'uri tímua'a araúrastejsin. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁸ Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—Casi'í, tavástar'a, hua'apua pu yee tí'iseijre'e í chun.

Ayee pu í ayén tiu'utaniú tijín:

—Amí pu'u tí'ici'ípe.

Tí'ij nu'u Jesús huatéeniu a'ujna já'ahua'a Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Aj pu í huirájraa í Jesús. Tí'ij í a'uun a'ará'a a'ájna a'u ti é'e'aseca í jirí jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Aceituunajemi. Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íí mú majta a'ucíj jamuan. ⁴⁰ Tí'ij a'uun a'ará'a, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen huatéjniuuni sej si caí auté'itzen ti'itíj jime'e.

⁴¹ Tí'ij í a'uun huaja'uteájtuaa, a'atzu pu imuá á a'ure'enée a'achú cumu a'atzu imuá pu e'eráava'itzi í tetej ti pua'a ja'ati raatárieni. A'uu pu títunutaca'a. Tí'ij í raatáhuuu í Díos jemi. ⁴² Ayen tijín:

—Niyá'upua, ayée nu tí'imuahuvii, ti pua'a mua'aráanajche pej naatá'an nej ni caí niyen tirajpuaíitzi ná'ara'ani. Aru ché'e ayén tiú'urini a'ij pej mú'ee tí'ijxe'eve'e. Ché'e hui caí ayén teja'uré'enineica'a a'ij nej nee tí'ijxe'eve'e. —Ayee pu tiraatáhuaviiri'í.

⁴³ Aj pu í seíj jemin huataseíjre ti ta japua tí'ivaire'e. A'íí pu ca'aníjra'a raatá'a. ⁴⁴ Ajta a'ín í Jesús, jeíhua pu tí'itese'eca'a. A'íj pu jín, jaítze'e huatéeniu. Jé'ecan pu taíxi'eca'a. Ayee pu seijre'eca'a xíee tíj xúure'e á e'erájtzone á chuaata'a.

⁴⁵ Tí'ij í ájchee a'u ti e'eténiiusime'e, tí'ij í a'uré'ene a'u mej a'ij é'ene'e a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mu'uri cu'utzuca'a a'iné jeíhua mú cua'anaca'a me'íjna jime'e mej ruxieemíjte'e. ⁴⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné sej si cu'utzu? Xá'ajhuiixi'í, seajta huatéjniuuni ti ij caí ti'itíj a'amua japua rájveti, sej si caí auteáturan í Díos jemi.

Matí'ij nu'u ya'ujáj me'íjna í Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Aúche'e pu tixájtaca'a í Jesús, matí'ij jeíhua teite e'iré'ene. Ajta a'ín ti ayén ántehuaa tijín Judás, ti ajta huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íí pu amuacáí huamé'ecaa. Aj pu í ajteáxireca'a ti ij ru'itépí'itzen a'íjna í Jesús.

⁴⁸ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Judás, ni piyen tinu'itépí'itze'esin pej pi neetzi jime'e tiu'utátuiire'en ineetzi, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite.

⁴⁹ Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, matí'ij raaseíj a'ij ti tí'ití rijcaa, matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, ¿ni tiyen huárini tej hua'utévajxi'in tel'ijna jime'e í tí'itachun?

⁵⁰ Ajta se'ij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'í pu ra'ajtéevajxi a'íjna ti ravaire'e a'íjna ti tí'aijta u teyujta'a. Ra'ajtasíjcheca'a í naxaira'an, ruri'irínta'an ti ra'ajtánaxaiica'a.

⁵¹ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Caxu ché'e siyen raruure.

Aj pu i Jesús ra'ajtamuariej a'íjna í naxaira'an jetze. Ajta tiráahuaa. ⁵² Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'aijta u teyujta'a, ajta í mej tihua'aijte'e í mej tí'icha'íi u teyujta'a, ajta a'ímej í huá'a vaujsi, na'ijmi'i mat'ij mena'a mej jemin e'iré'ene. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni qui nahua'ari ne'ín pú'een sej si siyen mú'een mú a'uvé'uju'un sej chun tiu'íisime'en, seajta c'ijey? ⁵³ T'í'ij p'í na'a nain xicaj tzajta'a, a'úu nu hui a'utevéé ná'aye'i a'u ti e'eráyaujta'a u teyujta'a mú'ejmi jemi. Seajta mú'een, caxu ja'anáj naateevi'i. Ari íjii xu xaa siyen neruure a'iné ayée pu tejamuaac'íi ti a'amua jetze huá'raa a'íjna ti tí'aijta tíca'amiste'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

T'í'ij nu'u Pedro raavé'avaataca'a a'íjna í Jesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Mat'í'ij mi raateevi'i. Aj mú mi ya'uví'iti. A'uu mú ya'uré'eneijte a'u ti é'eche a'íjna ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a. Ajta a'íin Pedro, a'atzu pu imuá rá'asijme'e. ⁵⁵ Mat'í'ij mi a'unai a'ájna já'ita'a ti e'eráyaujta'a u teyujta'a. Aj mú mi ateráaseajraa. Ajta a'íjna í Pedro, a'í pu huá'a jamuan a'ujye'ijxi. ⁵⁶ T'í'ij a'íin 'íita'a ti tí'ivaire'e, a'í pu raase'ij ti a'uun á'ajcatii a'u ti á'ataa. T'í'ij temua'a raase'ij, aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amíjna mi teáata'a, amí pu ajta jamuan á'uche'ecane'e.

⁵⁷ Ajta a'íin Pedro, ayée pu tiu'utéhua'itaca'a tijín:

—'íita'a, canu ramua'ate.

⁵⁸ A'atzu a'ateevi'i, ajtahua'a se'ij raase'ij. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tijín:

—Mú'ee pe pajta huá'a jetze ajtéme'ecan.

Ajta a'íin í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Hoombi xaa, canu xaa ne'u.

⁵⁹ T'í'ij se'ij hora teuumé'eca, ajtahua'a se'ij ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti amín a'íin pú'een se'ij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'iné Galilea pu é'eme'ecan.

⁶⁰ Ajta a'íin í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Hoombi xaa, capu a'ij tiná'amit'ejte'e a'ij pej ti'ixa.

T'í'ij auj ayén tí'ixajtaca'a, tí'ij i huajíjhuaca'a í tecuaara'i.

⁶¹ Ajta a'íin í tavástarara'a, a'í pu p'í a'uré'eve. Aj pu i ra'aráseij a'íjna í Pedro. Ajta a'í pu ra'utámua'areeri'i a'ij ti tavástarara'a tiraata'ixaa yee tí'ij ca'í xi huajíjhuan í tecuaara'i, huá'ca pej piyen tina'avé'avaata tijín capej nemua'ate.

⁶² T'í'ij i Pedro huirájraa á pua'ac'íe. Aj pu i tiujye'inejraa huá'p'i. A'ij pu pua'a té'ujmua'ajcaa.

Mat'í'ij nu'u mi ra'utéxiehuari'iri'i me'íjna í Jesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Majta a'íime í mej racha'íica'a, a'í mú autéjhuii mej ra'utéxiehuari'i, majta raateévajxi me'íjna í Jesús. ⁶⁴ Mat'í'ij mi ra'utají'icie á jí'iseá'ara'an jetze. Aj mú mi ca'anéeri jín raata'íhua'uri'i tijín:

—Huataxáj yee a'atani muaateévajxi.

⁶⁵ Majta je'íhua mú ra'utéxiehuari'iri'i me'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een.

Mat'í'ij nu'u mi á ya'uré'eneijte a'ímej jemi í rujuéesistemua'a

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Tí'ij huateapuá'areca'a, naími'i mú tiújseij, í huá'avaujsimua'a, majta í mej tí'aijta u teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ataca í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a. Majta á ya'uví'iti huá'a jemi í rujuéesi.

⁶⁷ Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj taatá'ixaate'en ti pua'a mú'ee pe pe'ín pú'een í ti Dios án muaja'ujyéjtzta í ipuari japua nusu pecaí.

Tí'ij i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Tí pua'a niyen tejámuaatá'ixaate'en yee: “Nee nu ne'ín pú'een”, caxu mú'een ná'antzaahuate'esin. ⁶⁸ Ajta ti pua'a niyen tejámuaata'íhua'u yee: “¿A'ataani nej p'írici inee?, caxu mú'een, a'atzu huatániuusin.”

⁶⁹ 'Silu íjii ti yú auca'ití a'ame, inee nej neajta huá'a jetze airáne í teite, a'úu nu hui a'ujcaí na'ame a'ujna ri'irínta'an í Dios ti nain jín antiújmua'aree.

⁷⁰ Naími'i mú miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni pe'ín pú'een yaujra'an í Dios?

Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Ayee pu ti'ayajna, nee nu ne'ín pú'een a'ij sej tiu'utaxájtaca'a.

⁷¹ Mat'í'ij mi miyen tiu'utaú'ixaa tijín:

—¿Ti'itáani máaj a'ij tetí'ixe'eve'e í tej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en ti'ití'j jime'e? Tu'uri ne'u hui ráanamujri'i a'ij ti amín tiu'utaxájtaca'a.

23

A'ijna í Jesús, ajta a'ijna í Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Mat'í'ij mi naími'i ájhuiixi í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Mat'í'ij mi ya'uví'iti me'ijna í Jesús a'ijna jemi í Pilato. ² Mat'í'ij mi autéjhuii mej ti'ití'j jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee tu hui ráamua'areeri'i ti amín ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mi huaténe'use'en í gobierno jemi. Capu hua'utá'asin a'ijna í Jesús mej tiraanájchite'en í César í ti huá'ajijve'e. A'íi pu hui ajta ayén tihua'ixaate'e tijín amíi pu a'íin pú'een í ti Dios án ye'ujyéjtzta í ipuari japua, ti ajta rey jime'e ti'it'éjvee. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a í teite.

³ Tí'ij i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni pe'ín pú'een í pej Rey jime'e ti'it'éjvee a'íimej jemi í mej Israel jetze ajtème'ecan?

Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Jee, nee nu ne'ín pú'een í pej raxa.

⁴ Tí'ij i Pilato ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej tí'aijta u teyujta'a, ajta a'íimej í mej me'uun ajteáxiireca'a tijín:

—Capu a'ij ná'amitiejte'e ti'ití'j ti jín auteájturaa í nej jín ra'uxíjte'en.

⁵ Majta a'íime, ca'anín mú jín miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jeíhua pu hui ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mi já'ita'a a'utáciine. A'uu pu hui a'ut'éjche ti ayén rijca ájtepua Galilea. Ajta á'iyen, a'u ti hui ve'eráne ayujna.

A'ijna í Jesús, ajta a'ijna í Heródes

⁶ Ajta a'íin Pilato, tí'ij ayén tiráanamujri'i, ayée pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni qui a'íin Jesús a'únna é'eme'ecan u Galilea?

⁷ Tí'ij Pilato ayén ráamua'areeri'i tijín a'íi pu Heródes a'uun tejé'aijta a'u ti Jesús é'eme'ecan, aj pu i hua'uta'aíj mej rá'anvi'itin jemin a'ijna í Heródes, í ti rey jín ti'it'éjvee. A'íi pu ajta a'ajná'imua a'uun a'utéveeca'a u Jerusalén.

⁸ Ajta a'íin Heródes, jeíhua pu huataújtemua'ave tí'ij raaseíj a'ijna í Jesús, a'iné pu'uri a'ateevi'i ti raseijrami'íca'a. Ayee pu tí'ijxe'eve'eca'a ti a'íin Jesús ti'ití'j jín ayén huáriní

ti huápi'i ruxe'eve'e a'iné pu'uri jeíhua ramua'areereca'a a'ij ti a'ín ti'itíj huáruu a'íjna í Jesús.

⁹ Jéihua pu tí'ira'ihua'uraca'a. Ajta a'ín Jesús, capu a'atzu huataniú. ¹⁰ Majta a'íime í mej tí'ajta teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, a'úu mú vejlí'i jemin huaté'uuca'a. Ca'anín mú jín tí'ijxajtzi'iraca'a.

¹¹ Ajta a'ín í Heródes, majta a'íime í xantaaru'u í ti tihuá'ajte'e, mat'íj miyen tíhuá'unamuajri'i, mat'íj mi autéjhuii mej miyen tiraatze'írajmua'an. Majta ra'utéxiehuari'iri'i me'íjna í Jesús. Mat'íj mi cáxuri ru'ucáachejte, huá'a cáxu í mej jamuan tí'ajta í Heródes. Mat'íj mi hua'uta'aíj mej mi majtáhua'a rá'anvi'itín í Pilato jemi.

¹² A'ájna xicájra'a jetze, a'íi mú ru'amiigustemua'a muá'araa a'íjna í Pilato, ajta a'íjna í Heródes. Tí'ij caí xi ayén tiuju'uríj, maúche'e mú tiújcha'íire'eca'a.

Mat'íj nu'u mi ra'uxíjte me'íjna Jesús me'íjna jime'e ti nu'u huámi'ini
(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ Ajta a'ín Pilato hua'utajé a'ímej í mej tí'ajta u teyujta'a, ajta a'ímej í mej tihuá'ajte'e í teite, ajta a'ímej í teite. ¹⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Set'íj siyen yee ru'uvé'eneijte semájna ineetzi jemi, ayée xu se'íjna jín jetzen tí'ijpua'ajte'e yee a'íi pu ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mi já'ita'a a'utá'ine. Nu'uri tiraata'íhua'uri'i, mú'een xu nese'iraca'a. Mi ajta, capu a'ij ná'amitíejte'e tí'itíj ti jín auteájturaa í sej jín jetzen tí'ijpua'ajte'e. ¹⁵ Capu ajta a'ij tirá'amitíejte'e a'íjna í Heródes a'iné a'íi pu ajtahua'a mú ye'uta'íteca'a itejmi jemi.

A'íj xu hui jín seri ramua'aree ti caí ayén tiraavíjte'e ti amín huámi'ini, a'iné capu tí'itíj jín auteájturaa. ¹⁶ A'íj nu hui jín inee puajtzi raatá'asin nemájna. Neajta rá'axijte'en. Net'íj ni raateátuaasin nicu. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pilato.

¹⁷ Ayee mú tí'ijri'irejca'a mej se'íj huatátuaani í mej aiteánami'i a'ájna mat'íj tí'iyestehua'a. ¹⁸ Majta a'íime í teite, naími'i mú miyen titeetejíhuajraa tíjín:

—Miche'e hui rá'anvi'itín amájna mi teáata'a, pej pi Barrabás huatátuaani itejmi jemi.

¹⁹ (A'íjna í Barrabás, ayée mú 'éen jín ra'iteáana a'iné ca'aníjra'a pu hua'utá'a í teite Jerusalén mej é'echejca'a mej mi huateújne'usi'ite'en. A'íi pu ajta a'ín pú'een se'íj í ti tí'itecui'ica.)

²⁰ Ajta a'ín Pilato, aúche'e pu raxí'eve'eca'a ti raatátuaani a'íjna í Jesús. A'íj pu jín, ajtahua'a pu ayén tihuá'ajee ti ij ráamua'aree a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite. ²¹ Majta a'íime í teite, majtáhua'a mú miyen titeetejíhuajraa tíjín:

—Patá'aj hui rá'utatan, patá'aj rá'utatan.

²² Huaíca pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'iné 'een jime'e? ¿Tí'itájni a'ij huáruu ti a'ij pua'a 'een? Capu hui a'ij ná'amitíejte'e tí'itíj ti jín auteájturaa ti ij ayén raavíjte'e ti huámi'ini amájna. A'íj nu hui jín niyen nena'a rini. Puaíjtzí nu'u raatá'asin. Neajta raateátuaasin.

²³ Majta a'íime í teite máàj mú jaítze'e ca'anín jín huajíjhuaca'a. Majtahua'a miyen tiraata'aíj ti rá'utatan. Mat'íj mi tiu'umuá'iti me'íjna jime'e í mej jeíhua tejíjhuajme'eca'a.

²⁴ Aj pu i Pilato raaxí'epi'intare ti ayén huaríj a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite. ²⁵ Tí'ij i raatátuaa a'íjna í mej ra'iteáana a'íjna jime'e ti ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi huateújne'usi'ite'en, ti ajta tí'itecui'ica. A'íi pu a'ín pú'een í mej rájhuaviiri'i í teite. Ajta a'ín í Pilato, a'íi pu tiu'utátui í Jesús mej mi miyen ráaruuren a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite.

Mat'íj nu'u mi rá'utatai me'íjna í Jesús
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Mat'íj mi ya'ujáj. Aa mú ya'ujáasime'eca, mat'íj se'íj huatéevi'i ti ayén ántehuaa tíjín Simón ti Cirene é'eme'ecan. A'uu pu 'ititzá e'eráará'a ti i a'uun Jerusalén a'uteárute.

Mat'ij mi ru'uhuatéechuite í cúruu ti ij rá'anchueni. Meraata'áj ti ráachuisime'en cujta'an í Jesús.

²⁷ Jéihua mú teite huajú'ucaa huá'a cujta'a. Mu'iití í 'uuca, jeihua mú ruxieemijte'eca'a, mua'antiujyeine'e mú muaajú'ucaa a'íjna jemi.

²⁸⁻²⁹ Aj pu i Jesús pí a'uré'eve. Ayee pu tihuá'ixaa tijín:

—Mú'een 'uuca, mi sej huá'ayaujmu'a a pú'een a'íime í mej Jerusalén a'uchéjme, caxu neetzi jín ruyeine, sino rujímua'a sehuaújyeinixi'i mú'ejmi jime'e, seajta se'ímej jime'e í ruyaujmu'a a'iné aj pu hui teja'uré'enejsin a'íjna í xicájra'a sej jetzen siyen tiu'utaxájta yee: “Dios pu rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej caí ja'anáj tiyaúumua'a muá'araa, majta a'ímej í mej caí ja'anáj ti'irí huá'a jetze huatasejre, majta a'ímej í mej caí ja'anáj huá'utzii í huá'ayaujmu'a.”

³⁰ 'A'ájna xicájra'an jetze, ayée mú hui rini í teite. A'íi mú tiraatá'ixaate'esin í jirí tijín: “Patá'aj téjmi japua rájveti.” Majta miyen che'atá mena'a tiraatá'ixaate'esin a'íjna í jirí áa ti huacájme tijín: “Patá'aj taaté'avaa.”

³¹ 'Tí pua'a niyen tirajpuaíjtzi ne'íjna jime'e nej caí ti'itíj jín auteájturaa, ¿a'iné teja-muá'amitíejte'e mej miyen tirajpuaíjtzi muá'aju'un a'íime í mej xaa ti'itíj jín auteájturaa? Huáp'i mú hui rajpuaíjtzi muá'aju'un xaa ne'u. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³² Majta seica mú huajájpuajme'e mej mi me'uun huá'utatan jamuan í Jesús. A'íime í mej hua'apua, a'íi mú a'íin pú'een í mej xaa a'ij pua'a tí'irujca.

³³ Mat'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mi'ichímu'uta. A'íi mú rá'utatai jamuan í mej a'ij pua'a tí'irujca. Sej mú aúutatai rí'iríinta'an pújme'en í Jesús. Majta í sej, a'íi mú rá'utatai úutata'an pújme'en.

³⁴ Tí'ij i Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Niyá'upua, patá'aj hui tihua'utá'uuni'i a'iné camu ramua'aree a'ij mej ríci.

Majta a'íime í xantaaru'u, a'íi mú huáhuajcaca'a mej tetej a'ucáhua'axin mej mi ráamua'aree ja'ati ti raci'iti í cixure'ara'an í Jesús. ³⁵ Majta a'íime í teite, a'úu mú a'uté'uu mejseíraca'a. Majta a'íime í mej tihuá'ajte'e, a'íi mú majta ra'utéxieehuari'iri'i. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amí pu seica japua huaniú. Ché'e hui amín rujapua huániuuni, ti pua'a hui ayén ti'ayajna ti amín a'íin pú'een Dios ti ra'antíhua'u, a'íjna Dios ti án ya'ujyeíjtza í ipuari japua.

³⁶ Majta a'íime í xantaaru'u mua'ajteáxireca'a, majta ra'utéxieehuari'iri'i. A'íi mú majta raatanéste í viinu ti antzináj ti ra'antiyé'en. ³⁷ Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a Rey jime'e pej ti'itéveeca'a a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtéme'ecan, patá'aj á japua huániuuni.

³⁸ Majta taabla ti'itíj mú aúutatai a'u ti á'ujmu'u í Jesús. Ayee pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze í taabla tijín: “A'ii pu a'íin pú'een í hua'aRey a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan”.

³⁹ Ajta sej í mej hua'apua í ti a'ij pua'a tí'ijri'irejca'a, aj pu á'atataihuaca'a. A'íi pu ayén a'ij pua'a tiraataxájtaca'a. Ayen tijín:

—¿Ni pecaí pe'ín pú'een a'íjna ti Dios án mua'ujyeíjtza í ipuari japua? Patá'aj á japua huániuuni, pajta téjmi japua.

⁴⁰ Ajta í sej ti a'ij pua'a tí'ijri'irejca'a, ti ajta á'atataihuaca'a, a'íi pu ra'ajté'axi tijín:

—¿Ni hui pecaí rá'atése'e í Dios? Casi'i, ayée pej che'atá pena'a tirajpuaíjtzi tíj amíjna.

⁴¹ Ayee pu hui tiraavíjte'e tej tiyen tirajpuaíjtzi a'iné pu'uri taac'i a'ij ti tiraavíjte'e a'íjna jime'e a'ij tej ti'itíj huáruu. Ajta amín, capu ti'itíj jín auteájturaa.

⁴² Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Jesús, patá'aj na'utámua'aree a'ájna xicáara'an pej jetzen autéchesin pej tiu'uta'ájta.

⁴³ Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Ayeé nu hui tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, íjii, mú'ee pe pe'uun a'utevéé pua'amé neetzi jamuan a'u ti Dios rí'í timuaatá'asin. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u cui'i huamí'í a'íjna í Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Tí'ij ari teuumé'eca a'atzaj tacuarixpua, aj pu i nainjapua huateática'areca'a í chuej japua. Ayeé pu á'atee a'achú cumu huaíca hora ti ayén 'eene'e, a'iné a'íjna xicaj a'umí'í. Capu i ché'e huáneeri'icicaa. Ajta a'íin í cáxuri ti itzíjhua, ti ajta a'uun a'utaviviíjme'ecaa u teyujta'a, a'íi pu já'ita'a acasiújtza'anixi. ⁴⁶ Ca'anín pu jín huajíjhua'a a'íjna í Jesús. Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Mí pej niyá'upua, mú'etzi nu huatátuiire'esin í nexiejniu'uca.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i raatapuá'ajta'a ti tíyeeye'e.

⁴⁷ Ajta a'íin í xantaaru'u, ti anxíte tí'ajta, tí'ij raaseíj a'ij ti huaríj, aj pu i rí'í tiraatá'a í Dios. Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'íi pu rí'í tí'itevistaca'a.

⁴⁸ Majta a'íime í teite í mej ajteáxi'reca'a me'újna mej mi tiú'umua'ariive'en, matí'ij raaseíj a'ij ti tilítí huaríj, a'íi mú anteújtu'asixi án rútaviitze'e me'íjna jime'e mej huataújxiemiste. Majta a'ucíj. ⁴⁹ Majta a'íime í mej ramua'ajcaa, majta a'íime í 'uuca í mej e'eráaci jamuan a'ujna u Galilea, a'íi mú a'ímuá a'uté'uu mej seijraca'a a'ij ti tilítí rici.

Matí'ij nu'u mi u ye'avá'ana

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Meenti seíj a'uun jé'eseijre'eca'a ti ayén ántehuaa tijín José. A'íi pu a'íin pú'een seíj ti huá'a jetze ajtémecan í huá'a jueesi í mej huaícate japuan tamuáamuata'a mej ará'ase. Rí'í pu tí'itevistaca'a a'íjna. Capu tilítíj jín auteájturaa. ⁵¹ Ajta a'íin, capu ra'aránajcheca'a a'ij mej tiraaxí'epi'íntare, capu ajta rí'í raatá'a a'ij mej huaríj í seica í jueesi. A'uu pu é'eme'ecan a'íjna í José, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Arimatea, ti ajta a'uun huatacá'a u Judea. Ajta a'íin José, a'íi pu rachú'eve'eca'a ja'anáj xicáara'an jetze Dios ti tiu'uta'ájta íiyen chaanaca japua.

⁵² Tí'ij í a'uun á'ume í Pilato jemi. Ayeé pu tiraatáhuaviiri'í ti a'íin Pilato raatátuiire'en í Jesús ti mí'ichi. ⁵³ Tí'ij jí ra'acájtí í cúruu jetze í tévira'a. Aj pu i saavana jín racá'ijcataca'a. Tí'ij jí a'uun a'uteájrupi a'u ti aúucun. Tí'ij jí yenu'uhuaré'etee a'u mej mauchén yauucú í jaij. Caxíi mú ja'anáj ja'ati me'uun utétuara'a. ⁵⁴ Pu'uri a'ájna pítí'irijcaa a'ájna xicájra'a mej jetzen rí'í ruruuren. Ajta pu'uri tén teja'uré'enejsime'e a'ájna xicájra'an mej jetzen ruse'upi.

⁵⁵ Majta a'íime í 'uuca, í mej me'uun e'eráaci u Galilea jamuan í Jesús, a'íi mú cujta'an huajú'ucca a'íjna í José. Matí'ij mi raaseíj a'u ti aúucun, majta a'u ti yá'uruu í mí'ichi.

⁵⁶ Matí'ij mi a'ucí í ruche. Aj mú mi rí'í ráaruu í tu'upi ti naa teáarí'e, majta í mej jín racápítijra. Majta á'iyen huaújse'upe a'ájna xicájra'an jetze a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.

24

Tí'ij nu'u ajtahua'a a'itáraa a'íjna í Jesús huá'a tzajta'a í mí'ichite

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Tí'ijta a'ájna teja'uré'ene í tójca'ari ta'amuájca i itieeri jetze. Íyee mu'u u á'uju'un me'íjna í 'uuca mej tejá'utíi í mej rí'í tiú'uruu í tu'upi ti naa teáarí'e. Matí'ij mi u á'uju'un a'u ti aúucun.

² Matí'ij mi me'uun a'ará'a. Aj mú mi raaseíj a'ujna ti aúucun ti pua'a ari te'entácuuni'í. Ajta a'íin í tetej í mej ra'itéjmua, pu'uri ja'ati u yé'enxírraca'a. ³ Matí'ij mi a'uun a'uteájrupi a'u ti aúucun. Aru camu ráateu í tévira'an í Jesús.

⁴ Majta mauj me'íjna jín tí'imua'ajca a'ij ti tilítí huaríj a'íjna jime'e í mí'ichi, jíye'itzi jín mú hua'apua huataseíjre í tetecca a'íimej jemi í 'uuca. Ayeé mú cuaiínavi'in tilítéchejca'a.

Ayee pu ti'itemastájye'icaa cumu mej témexcava'ara'an. ⁵ Jé'ecan mú tiu'utátziin í 'uuca. A'íj mú jín títunutaxi, majta aicaújtuxi. Majta a'íime í teteca, ayée mú tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné sej si 'een jín siyen rahuahuau huá'a tzajta'a í mi'ichite sej ti ari ruuri?
⁶⁻⁷ Capu hui ye'e já'ahua'a, a'iné pu'uri ajtahua'a huatarúj. ¿Ni hui secaí ramua'aree a'ij ti tejámuaatá'ixaa tí'ij auj a'utéveeca'a mú'ejmi jemi a'ujna u Galilea yee ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej tiu'utátuiire'en a'íjna ti huá'a jetze airáne í teite huá'a jemi í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi mej mi rá'utatan? Ajta yee huaíca xicaj tzajta'a pu ajtahua'a nu'u huatarújsin. —A'íi mú teteca miyen tihua'utá'ixaa.

⁸ Majta a'íime í 'uuca, aj mú mi ra'utámua'areeri'i a'ij ti tihua'utá'ixaa. ⁹ Mat'íij mi huiráaci a'u ti aúucun. Mat'íij mi a'ucij ruche. Aj mú hua'utá'ixa a'íimej í mej tamuáamuata'a japuan sej ará'ase, ajta í seica. Nain mú hua'utá'ixa a'ij mej ti'tíj tiu'uséij.

¹⁰ A'íime í 'uuca, a'íi mú a'íin pú'een, í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta a'íin í Juana, ajtahua'a sej í María ti náanajra'an pú'een a'íjna í Jacobo, majta seica í 'uuca. A'íi mú miyen tihua'utá'ixaa a'íimej í mej Jesús hua'antíhuau.

¹¹ Mí ajta caí a'íime, camu huá'antzaahua í 'uuca a'iné capu a'ij tihuá'amitiejte'eca'a a'ij mej tiu'utaxájtaca'a.

¹² Ajta a'íin Pedro, a'íi pu ájchee Ti'íij jí a'utiéchejraa a'ájna a'u ti aúucun. Tí'ij i a'uteájrupi. Ti'íij jí aicaújtutzi, tí'ij cáxuri tiu'uséij. Aa pu rujímua'a tí'ijpiica'a á chuaata'a. Ti'íij jí á'uraa. Jéihua pu tí'imua'ajca í ru tzajta'a a'ij ti ti'tí' huaríj.

A'ájna nu'u já'ahua'a juye jetze Emaús ti a'uré'enine'i
(Mt. 16:12-13)

¹³ A'ájna xicájra'a jetze, mé hua'apua í mej huá'a jetze ajtémecan a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'úu mú aujú'ucaa chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Emaús. A'atzu pu a'ímuá pítejá'arici a'ujna u Jerusalén, a'achú cumu tamuáamuata'a kilómetros.

¹⁴ Ayee mú tiu'uxájtajme'e nain a'ij ti ti'tíj huaríj. ¹⁵ Maúche'e mú tiu'uxáatajme'eca, majta ti'ihuaúrihuaurájme'e rujímua'a, tí'ij a'íin Jesús ajteáxiireca'a ti 'ij huá'a jamuan huamé'en. ¹⁶ Aru capu hua'utá'a mej ráamuati.

¹⁷ Tí'ij i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itájni a'ij setiú'urixaate'e siyen huajú'un?

Mat'íij mi huatéhuiixi, mua'icaujtutájme'e. ¹⁸ Ajta sej ti ayén ántehuaa tijín Cleofas, a'íi pu ayén tiu'utaniú tijín:

—¿Ni pecaí ramua'aree a'ij ti ti'tí' huaríj íjii itejmi jemi? ¿Ni pecaí mú'ee pe'ín pú'een í pej huayé'i pena'a pej caí ti'tíj mua'aree a'ij ti ti'tí' taruure itejmi?

¹⁹ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itáani a'ij huaríj?

Mat'íij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'íjna jime'e í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan. A'íi pu hui tí'ixaxa'ata'a í ru-muári'eri'ire'ara'an jime'e í Dios jetze me'ecan. Ajta jeíhua pu ayén tiú'uruu ti huáp'i ruxe'eve'e, mejseíraca'a í teite. ²⁰ Majta a'íime í mej tí'aijta u teyujta'a, majta a'íime í mej tí'ita'aijte'e, a'íi mú hui Jesús tiu'utátui mej mi tiu'utá'an mej raajé'ica. Mat'íij mi rá'utatai.

²¹ 'Mí teajta iteen, ayée tu hui tí'ijxe'eve'eca'a ti a'íin pu'éene'e á'ame'enche'e ti tu'irájtuaani itejmi i tej Israel jetze ajtémecan. Pu'uri huaíca xicaj tejauume í mej rá'utatai.

²² Majta seica juuca í mej téjmi jetze ajtémecan, jeíhua mú a'ij pua'a te'utaseíjra. Iíye'e mú u a'atanéj a'u mej ye'avá'ana me'íjna í Jesús. ²³ Aru camu ráateu í mi'ichi. Mat'íij mi huaré'aci. Aj mú mi taata'ixaa tijín seica mú huataseíjre a'íimej jemi. A'íi mú nu'u me'ín pú'een í mej ta japua tí'ivaire'e. Ayee mú eeri'i tihua'utá'ixaa ti nu'u ari ajtahua'a huatarúj a'íjna í Jesús. ²⁴ Majta seica í mej ta jamuan á'ujujhua'an, a'íi mú majta u

a'atanéj a'u mej ye'avá'ana. Ayee pu éene'e a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'ñime í 'uUCA. Aru camu hui á'a ya'useíj me'íjna í Jesús. —Ayee mú tiraata'ixaa a'ñime í mej hua'apua.

²⁵ Ajta a'ñin, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ij xu pua'a tité'ujmuajte mú'een. Caxu a'ij tirájteuve mi ru tzajta'a sej si ca'anacan tirá'antzaahuat'e'en nain tíj na'a a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'ñime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁶ ¿Ni caí ayén tiú'ujxe'eve'eca'a ti ij amuacaí ayén tirajpuaítzi á'ara'ani a'íjna í ti ajta Dios a'án ya'ujyeíjtza í ipuari japua, ti ij á'iyen te'enteárute a'íjna jime'e ti tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua, ajta nainjapua?

²⁷ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús temua'a naa nain tíj na'a ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze a'íjna jime'e, tíj na'a ti a'ñin ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta matíj mena'a í mej tiu'utaxájtaca'a a'ñime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁸ Matíj meri á vejli'i aujú'ucaa a'ájna chajta'a a'u mej ará'aiixa, aúche'e pu huamé'ecaa a'íjna í Jesús, ayée pu cumu mú pu á'ayee a'umé'e a'ame. ²⁹ Ajta a'ñime, jeíhua mú ca'aníjra'a raatá'a ti a'uun huateáturan. Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj yé huateáturan téjmi jemi, a'iné pu'uri téchuijxari, ajta ari t'n tética'ari.

Tí'ij i a'uun a'uteájrupi ti ij huá'a jamuan a'uun a'uteáturan. ³⁰ Tí'ij i Jesús ayén huaríj tí'ij a'ñin aúca'atii huá'a jamuan á vejli'i meesa jetze. Tí'ij i raati'í'ipií í pan, ajta r'í'í tiraatá'a í Dios. Aj pu i ra'antítaaraxi í pan. Tí'ij i a'utéjche ti hua'uta'í'ipi'ite'en. ³¹ Jíme'en pu'u hua'utá'í'ipi'i, aj mú mi raamuá'a. Aj pu i e'ehuaújpuarixi mejseíraca'a.

³² Matíj mi miyen tí'itiúrihua'uri'i tíjín:

—¿Ni caí ú'utzunajca'a í taxiejniu'uca í ta tzajta'a, ajta ca'aníjra'a yú huataseíjre u ta tzajta'a tí'ij a'ñin tiu'uxájtajme'e ta jamuan í juye jetze, ti ayén tí'ita'ixaate'ecaa a'ij ti huataújmua'a í ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze?

³³ Matíj mi ájhuiixi. Ca'anacan mú huaré'aci u Jerusalén. A'uu mú huá'uteu a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan seíj mej ará'ase, majta í seica í mej huá'a jamuan á'ujjhuane'e. Naími'i mú tiújseij me'újna. ³⁴ Majta me'íjna í mej me'uun a'uté'uuca'a u Jerusalén, ayée mú tihua'utá'ixaa í mej hua'apua tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Tavástara'a pu ajtahua'a a'itá'aa huá'a tzajta'a í mi'ichite. Ajta huataseíjre jemin a'íjna í Simón.

³⁵ Majta a'ñime í mej hua'apua, a'ñi mú tihua'utá'ixaa a'ij ti tí'ití huaríj matíj me'uun aujú'ucaa í juye jetze, ajta a'ij mej ye'í tiraamuá'a tí'ij a'ñin ra'antítaaraxi í pan.

Tí'ij nu'u Jesús huataseíjre a'ímej jemi í mej nu'u mauj jamuan á'ujjhuane'e ti auj ruurica'a amuacaícan

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Maúche'e mú tí'ixáataca'a me'íjna jime'e tí'ij a'ñin Jesús huataseíjre huá'a jemi. A'uu pu já'ita'a huatéechaxi. Aj pu i ayén tihua'utateújte tíjín:

—Ché'e huatéepua'are í a'amua tzajta'a.

³⁷ Jé'ecan mú huajíjxica'a. Majta tiu'utátziin a'iné ayée pu huá'aseijrate'ecaa. Cu xiee mej cu mí'ichi seijra. ³⁸ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'iné 'een jín a'ij pua'a amuaatá'a? ¿A'iné sej si caí xi té'atzaahuat'e'e? ³⁹ Casi'i, i nemuajca'a jetze, ajta i ne'íca jetze. Nee nu ne'ín pú'een. Setá'aj na'ajtamuarí'en sej si siyen raaseíj. Seíj ti mí'ichi, capu ayén nexí'ej tí'itéhua'ira'a, capu ajta ayén nexí'ej tí'itéjari. Xu'uri neseij nej xaa téhua'ira'a, neajta téjari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁴⁰ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu i ayén tihua'utaseíjra í rumuájca'a jetze, ajta ru'íca jetze. ⁴¹ Majta a'ñime, camu xi rá'antzaahuat'e a'iné jeíhua mú a'ij pua'a yá'useijraca'a, majta rútemua'ave'eca'a. Aj pu i ayén tihua'uta'í'ihu'uri'i tíjín:

—¿Ni secaí tí'itíj tícha'íí í nej ráacua'ani?

⁴² Matí'ij mi seij raatá'a í hua'í ti huá'ijchi'i. ⁴³ Tí'ij i ra'ancuré'echui. Aj pu i ráacua mejseíraca'a a'íime. ⁴⁴ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejámuaatá'ixaa netí'ij a'amua jemi huácatii ti ayén ruxe'eve'eca'a ti nain jín te'araúrasten a'ij ti te'uyú'uxaca'a neetzi jime'e a'íjna í Moisés, majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, ajta jetzen í tihuá'achuiica.

⁴⁵ Aj pu i hua'utá'a mej mi yaú'itiée muá'ara'ani a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

⁴⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze nej nu'u niyen tirajpuaítzi ná'ara'ani inee, i nej ne'ín pú'een í Ciríistu'u ti Dios án neja'ujyeíjtza í ipuari japua. Ajta nu'u huaíca xicaj tzajta'a nu neajtahua'a aitára'ani huá'a tzajta'a í mí'ichite.

⁴⁷ 'Majta nu'u, nainjapua tihua'utá'ixaate'esin neniúucajtze'e mej mi seicié tiú'umua'ati í Dios jemi ti ij a'ín tihua'utá'uuni'i. Ma'utéjhuijsin nu'u mej miyen tihua'utá'ixaate'en íye mej Jerusalén a'uchéjme, majta méyee í mej a'ímuá antachéejme, majta méyee í mej seij chuéjra'a japua huachéjme, tíj na'a í ti yen seijre'e íyen chaanaca japua nainjapua.

⁴⁸ 'Mú'een xu tihua'utá'ixaate'esin a'ij sej seri se'íjna jín tiu'uséj. ⁴⁹ Nee nu u ya'uta'íti mú'ejmi jemi a'íjna ti niyá'upua jín te'ataújratziiri'i. Seajta mú'een, setá'aj siyen yen huaté'en íyen chajta'a ajta na'a caí huateáaturan mú'ejmi jemi a'íjna ti júte'e e'icánejsin. A'íj xu jetzen araújca'anejsin. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u i a'ín Jesús tíraa u ta japua

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Tí'ij i a'íjna í Jesús huaja'uví'iti u já'ahua'a u Betania. Tí'ij i ajméjca'ataxi. Aj pu i rí'í tihua'utá'a í huá'a tzajta'a. ⁵¹ Tí'ij auj rí'í tihua'utá'asime'eca, a'úu pu huaja'uhua'axi. Aj pu i júte'e tíraa. ⁵² Majta a'íime, a'úu mú raateánajcheca'a. Jéihua mú huataújtemua'ave. Matí'ij mi a'ucíj u Jerusalén. ⁵³ Tí'ij p'í na'a, mú me'uun a'uté'uuca'a u teyujta'a mej mi rí'í tiraatá'an í Dios.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Juan jíme'en í Jesuciristu'u

I ti jín a'utéjche i yu'uxari

¹ Ajmí'ímua pu seijre'eca'a a'íjna í ti í niuucari. Ajta, a'íjna í niuucari, a'í pu seijre'eca'a í Dios jemi. Ajta a'í pu Dios pú'ene'e a'íjna í niuucari. ² A'í pu 'ajmí'ímua seijre'eca'a í Dios jemi tí'ij caí xi mé'e já'ahua'aca'a í chaanaca. ³ Nain tíj na'a ti tí'iseijre'e, a'íjna niuucari jetze pu ayén tiu'utaseijre. A'í pu í Dios, ajta a'íjna í niuucari, a'í mú naíjmi'i tiú'utaahuaca'a tíj pua'amé yen tí'iseijre'e. Ajta, capu tí'itíj ayén tí'iseíire'e á'ame'enche'e ti pua'a caí a'íjn niuucari ayén raatétaahuaca'a.

⁴ Tíj na'a 'ajmí'ímua ti yú e'iré'ene, a'íj pu jetze airáme'ecan a'íjna ti i'irúuri rusén jíme'e. Ajta a'íj pu jín ayén tiú'uneeri'icica'a huá'a tzajta'a í teite a'íjna jíme'e ti jín i'irúuri mej mi miyen tiráamua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi. ⁵ Ajta a'íjna tej tiyen teajta ratamuá'amua tíjín tatzari, a'í pu huanéeri'icí já'araa a'ímej tzajta'a í teite í mej á'ujujhua'ane'e tíca'amiste'e. Majta a'íjme í mej miyen tíca'amiste'e á'ujujhua'ane'e, camu raayí'tihua'a mej ra'ujé'ica í tatzari ti huá'a tzajta'a huáneeri'icicaa.

⁶ Seíj pu ayén u a'uvé'emej ti Dios ayén ya'uta'íteca'a. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Juan. ⁷ Ayee pu 'een jín u a'uvé'emej ti ij ayén a'íjna jín te'anxájta a'ij ti ari tí'ijmua'areereca'a a'íjna jíme'e í ti i'í tatzari, mej mi naími'i miyen té'antzaahuate'en a'ij ti a'íjn ayén tihuá'ixaate'e. ⁸ Ajta a'íjna í Juan, capu a'íjn pú'ene'e í tatzari sino ayée pu'u 'een jín a'uvé'emej ti ij a'íjna jín tihua'utá'ixaate'en a'íjna jetze me'ecan a'íjna í tatzari. ⁹ Ajta a'íjn ti tzáahuati'ira'a jín tatzari pú'een, ti ajta huanéeri'icí á'aye'li huá'a tzajta'a í teite, a'achú mej pua'amé yen seijre'e, a'í pu mú a'uvé'eme'eca'a íiyen chaanaca japua.

¹⁰ A'í pu ayén huateájturaa íiyen chaanaca japua. Ajta, a'í pu nain tiú'utaahuaca'a tíj na'a ti yen chaanaca japuan tí'iseijre'e. Mí majta me'íjn, í mej yen huachéejme'ecaa íiyen chaanaca japua, camu raamuá'a. ¹¹ A'í pu mú a'uvé'eme'eca'a, ajta a'íjme jemi í rute'testemua'a huateájturaa. Majta a'íjme, camu xaa ra'ancuré'evi'iti. ¹² Mí majta, seica mú xaa ra'ancuré'evi'iti a'íjme í teitestemua'ame'en. Ajta a'íjn, ayej tihua'utá'a a'ímej í mej rá'astijre ti 'ij ayén tihuá'uci'iti mej mi yaújmua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani í Dios, a'achú mej pua'améca. ¹³ Majta a'íjme, camu miyen teteca jetze airáme'ecan me'íjna jíme'e ti teáata'a ayén tí'ijxe'eve'eca'a. Camu a'atzu xaa ne'u, sino ayée mu'u me'íjna jetze ajtémecan í Dios.

A'í pu huateújtevistaca'a í niuucari

¹⁴ Ajta a'íjn í niuucari a'í pu ayén huateújtevistaca'a. A'í pu ajta itejmi jemi huateájturaa. Teen tu teajta tiyen raaseíj tel'íjna í ti jín rí'i tiraatá'a í Dios. Teen tu raaseíj í ti jín Dios rí'i tiu'utá'a a'íjna jíme'e ti a'í na'a caj tí'iyaujra'an í Dios. A'í pu é'eme'ecan í ruyá'upua jemi. Nain pu jín rí'i titájcha'íca'a ruxí'evi'ira'a jíme'e. Ajta, nain pu ayén tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a. ¹⁵ Ajta a'íjn í Juan, ayée pu a'íjna jín tiu'utaxájtaca'a, ayén tí'ixáata tíjín:

—A'ii pu a'íjn pú'een í nej jín neri tejamuá'ixaa yee a'íjna ti ye'evé'eme nee cujta'a, jaítze'e pu ve'ecán jín tí'itájvee necaí inee, a'iné a'í pu amuacaí seijre'eca'a necaí inee.
—Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Naíjmi'i iteen, tu'uri tiyen tel'íjna jín ra'ancuré'a tel'íjna jíme'e í ti nain jín rí'i naa titatá'aca. Ruxí'evi'ira'a pu jín rí'i titatá'aca tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. ¹⁷ A'iné ayée pu'u, a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, Dios pu ayén raateájtuaa í Moisés jemi. Dios pu ajta ayén tira'íjca a'íjna í Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een, ti ij a'íjn ruxí'evi'ira'a jín rí'i titaatá'an, ti ij ajta tzáahuati'ira'a jín titaataseíjrate'en a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ¹⁸ Capu ja'atí ja'anáj

raasej í Dios, sino a'í pu'u ti a'í na'a caj tí'yaujra'an. Ruxí'evi'ira'a pu jín rí'í titatá'aca tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame. Capu ja'atí ja'anáj raasej í Dios, sino a'í pu'u ti sej na'a yaujra'an pú'een, ti ajta Dios jemi seijre'e, a'í pu ayén taatamuá'ate a'ij ti 'een.

Í Juan ti huá'amuaí'ihuacare'e pu te'anxájta jíme'en í Jesus ti i'í Círístu'u
(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Majta a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecan, mej majta tejé'ajta me'újna Jerusalén, a'í mú huaja'uta'íteca'a í Juan jemi seica í mej tí'ivaire'eca'a u hua'atáyujta'a, majta seica í mej me'íjna jetze airáne a'íjna í Leví teecan mej mi miyen tiraata'íhua'u ti jíme'en yee: “¿A'ataani pej píricí?” ²⁰ Ajta a'íjna í Juan, capu hua'utá'ijmíjri'í mej ráamua'ati sino ruxí'evi'ira'a pu jín ayén tihua'utá'ixaa mejseíraca'a naíjmi'í í teite. Ayen tíjín:

—Canu nee ne'ín pú'een í Círístu'u ti Dios ra'antíhua'u.

²¹ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'ataani pej pú'een? ¿Ni pe'ín pú'een a'íjna í Elías?

Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu ne'ín pú'een.

Majta miyen tíjín:

—¿Ni pe'ín pú'een í tej rachú'eve'e, a'íjna ti Dios jetze me'ecan titaatá'ixaate'esin?

Ayee pu tiu'utaniú tíjín:

—Canu ne'ín pú'een.

²² Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—¿A'ataani ne'u pej pú'een mú'ee? Patá'aj taatá'ixaate'en á'a jíme'e tej ti teajta tiyen tihua'utá'ixaate'en a'íme í mej taja'uta'íteca'a. ¿A'iné petí'ixa á'a jíme'e?

²³ Aj pu'í ayén Juan tiu'utaniú tíjín:

—Nee nu ne'ín pú'een a'íjna ti ayén jíme'en tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan ti nu'u ayén ja'atí pu á e'evé'ejijhua a'ujna já'ahua'a 'itzitá. Ayen tíjín: “Rí'í xu huaújruren sej si siyen temua'a naa ra'ancuré'evi'ítin se'íjna í tavástara'a.”

²⁴⁻²⁵ Majta seica í fariseos, í mej tiu'uta'ájti'ire, ayée mú tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—Tí pua'a piyen mú'ee caí a'ín pú'een a'íjna í Círístu'u, pajta caí mú'ee a'ín pú'een í Elías, pajta caí mú'ee a'ín pú'een a'íjna í tej rachú'eve'e ti Dios jetze me'ecan titaatá'ixaate'esin, ¿a'iné 'een jín piyen huá'amuaí'ihua í teite?

²⁶ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Juan tíjín:

—Nee nu á'amuaiaí'ihua jaj jíme'e. Mí ajta, sej pu ayén mú'ejmi jemi seijre'e í sej caí ramua'ate. ²⁷ A'ii pu a'ín pú'een í ti auj mé e'evé'eme. A'iné inee ciliéene'e nu jín tí'itéjvee í jemin, capu ayén tiraavíjte'e nej ra'ajta'í'ipi'ín í ca'acaira'an.

²⁸ Ayee pu tiu'uruu a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuua tíjín Betábara, u jetze pújme'en, í játe'anara'an jetze í Jordán, a'u ti a'ín Juan huajé'emuaí'ihuaca'a.

Jíme'en í cáne'a ti Dios raatámuaí'ivajta

²⁹ Yee ruijmua'a yee, a'í pu raasej a'íjna í Jesús ti e'evé'eme'ecaa a'ájna jemin. Aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan tíjín:

—Casi'í xaasej mú'een, mi cáne'a Dios ti raatámuaí'ivajta. A'ii pu a'ín pú'een ti ruxí'evi'ira'a jín ra'uré'uuna nain jíme'e a'ij mej tite'uteájturaa í Dios jemi a'achú mej pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua. ³⁰ A'ii pu a'ín pú'een í nej jíme'en niyen tiu'utaxájtaca'a net'íj niyen tejámuaatá'ixaa yee: “Sej pu yé 'e'evé'eme'e a'ame nehuárita'a mejca'ihuáyee, ti ajta jaítze'e ve'ecán jín tí'itéjvee necaí inee, a'iné a'í pu amuacáí huatasejre necaí inee.” ³¹ Canu neajta inee nesej ramua'atejca'a. Aru ayée nu en jín mú a'uvé'emej nej ni niyen huá'amuaí'ihua í jaj jíme'e ti ij a'ín ayén huatasejre'en a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan.

³² Aj pu'í Juan ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu raasej ne'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti júte'e 'e'icáme'ecaa. Yee pu seijre'eca'a tij cucui'i. Aj pu i án mu'úutze'en a'ujyeíjxi. ³³ Canu a'atzu ramua'atíche'e ti pua'a caí ayén tinaatá'ixaate'enche'e a'ijna ti neja'uta'íteca'a ayén tijín: “Tí pua'a hui piyen raasej ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén e'icáanen ti ij seij japuan huateáturan, aj pej ramua'ati ti a'íin pú'een ti ayén tiraata'ájte'esin a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti mú'ejmi tzajta'a huateáturan sej si se'ijna jetze arájca'anen.”

³⁴ 'Nee nu niyen raasej. Neajta nu niyen tejámuaatá'ixaate'esin ti a'íin pú'een í yaujra'an í Dios. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Jíme'en í mej amuacaí á'ujujhua'ane'e jamuan í Jesús

³⁵ Yee ruijmua'a yee, ajtahua'a pu a'uun a'utéveeca'a a'ijna í Juan. Ajta a'íime í ti huá'uvi'itijme'e, hua'apua mú jamuan á'ujujhua'ane'e. ³⁶ Tí'ij raasej ti a'uun a'atamé'ecaa a'ijna í Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Xaasej mú'een, í cáne'a Dios ti raatámuaí'ivajta.

³⁷ Mat'ij miyen tiráanamujri'i a'íime í mej hua'apua, mat'ij mi Jesús huatavén. ³⁸ Ajta a'íin Jesús, tí'ij pí a'uré'eve, aj pu'i hua'usej mej raavájrjme'e. Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een?

Aj mú miyen tiu'utaniú tijín:

—Rabí, ¿a'uné pe'eché mú'ee?

A'ijna i niucari tijín Rabí, ayée pu huataújmua'a tijín: Tevij ti Tihua'amua'ate.

³⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yú a'uvé'uju'un setá'aj ya'usej.

Mat'ij mi a'ucij jamuan. Majta u ya'usej a'utí'é'echejca'a. Majta mú jamuan a'uun a'uteájturaa a'achú pua'an hora tí'ituraaca'a a'ijna xicájra'a jetze. Yee pu teuumé'eca te'ecáará'a tacuarixpua. ⁴⁰ Ajta, seij ti huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej hua'apua í mej Jesús jamuan a'ucij, ayée pu ántehuaaca'a tijín Andrés. A'íi pu juutzeájra'an pírici a'ijna í Simón, ti ajta i'i Pedro.

⁴¹ Aj pu'i a'íin Andrés amuacaí ra'antinájcheca'a a'ijna í ruja'a, í Simón. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tu'uri ráateu te'ijna í Mesías. (Mesías, ayée pu huataújmua'a a'ijna í niucari tijín: Ciríistu'u ti Dios Ra'antihua.)

⁴² Tí'ij jí ye'eráavi'iti a'ijna í Simón í Jesús jemi. Ajta a'íin Jesús, temua'a pu tira'aráasej. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej a'íin pú'een í yaujra'an í Jonás. Ayee pej ántehuaa pua'amé tijín: Cefas.

(Cefas, ayée pu huataújmua'a tijín: Pedro, ti ajta tetej pú'een.)

Jíme'en a'ijna í Felipe, ajta í Natanael

⁴³ Yee ruijmua'a yee, Jesús pu a'uun á'uye'imijca'a. Ayee pu tiraaxí'epi'intare ti a'uun á'ume'en a'ujna ájtepua, Galilea já'ahua'a. Tí'ij i a'íin ra'antinájcheca'a a'ijna í Felipe. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj ne jamuan á'uche'ecane'en.

⁴⁴ A'ijna í Felipe, a'úu pu é'eme'ecantaca'a, a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betsáida. A'uu mú majta é'eme'ecan a'ijna í Andrés, ajta a'ijna í Pedro. ⁴⁵ Aj pu'i a'íin Felipe a'íin huáteu í Natanael. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Tu'uri ráateu te'ijna ti jíme'en Moisés teecan ayén tira'uyú'uxaca'a a'ijna jetze í yu'uxari, í niucari í mej jín tí'ajta. A'ii pu hui ajta a'íin pú'een í mej majta jíme'en ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'ii pu a'íin pú'een a'ijna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan. A'íi pu yaujra'an pú'een í José.

⁴⁶ Ajta a'ijna í Natanael, ayée pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni qui Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni ayén tí'iri'iri ti a'uun Nazarét ti'itíj airaanen ti ti'irí'een?

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Felipe tijín:

—Che'eré, patá'aj ya'useíj.

⁴⁷ Tí'ij Jesús raaseíj ti e'evé'eme'ecaa a'íjna í Natanael, ayée pu tiu'utaxájtaca'a jíme'en a'íjna tijín:

—Xaaseíj, pu'uri e'evé'eme seíj ti tzíte'e Israél jetze ajtémecan. Capu tí'ihua'itzi a'íjna jemi. Capu ja'anáj tí'ihua'itaca.

⁴⁸ Aj pu'i a'íjn Natanael ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné peneja'umuá'a? ¿A'iné pej pi 'een jín nemua'ate?

Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Nee nu ne'uun muaja'useíj patí'ij pe'uun e'irácatii jeten a'íjna í huaréj, tí'ij caí xi muaatajéve a'íjna í Felipe.

⁴⁹ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Natanael tijín:

—Rabí, mú'ee pej pe'ín pú'een pej i'i yaujra'an í Dios. Mú'ee pej a'íjn pú'een í pej titaata'aíjte'esin itejmi, i tej Israél jetze ajtémecan.

⁵⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej piyen té'atzaahuat'e pe'íjna jime'e nej niyen timuaatá'ixaa yee nej ne'uun muaja'useíj patí'ij pe'uun e'irácatii í huaréj jete. Ayee nu tí'imua'ixaate'e pej pauj piyen tí'iseijran ti'itíj jime'e ti jaítze'e ruxe'eve'e caí a'íjna.

⁵¹ Ajta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e pej piyen raseijran ti ayén antacúuni'ihua a'ame u ta japua. Majta a'íime í mej me'uun tí'ivaire'e Dios ti é'eseijre'e, a'íi mú yéve'ecánineíca'a muá'aju'u ineetzi jemi, i nej neajta teáata'a jetze airáane. Majta mú a'uun á'ujnineica'a muá'aju'u me'újna u ta japua.

2

Jíme'en í ti amuacáí Jesús huaríj í mej jín r'í'i tira'utaseíj

¹ Tí'ij huaíca xica jetze teuumé'eca, seíj pu huaténe'icheca'a a'ájna já'ahua'a Galilea, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Caná. Ajta a'íjn náinajra'an í Jesús, a'uun a'utéveeca'a.

² Majta a'íime í mej tí'iyeste, a'íi mú raatá'ínee me'íjna í Jesús, majta hua'utá'ínee a'íimej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, mej mi huá'a jamuan tiú'uyesten. ³ Tí'ij huaxíj a'íjna í viinu, aj pu'i a'íjn náinajra'an í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna tijín:

—Capu ché'e urajmuaa í viinu.

⁴ Tí'ij jí Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Náanaj, ¿a'iné petí'ijxe'eve'e ineetzi jemi? Capúu xi a'ájna teja'uré'ene í nej jetzen a'íimej jemi huataseíjre'en meneseíraca a'íime í teite.

⁵ Aj pu'i a'íjn náinajra'an ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej tí'ivaire'e tijín:

—Setá'aj siyen huárini a'íj ti a'íjn tejámuaatá'ixaate'esin.

⁶ Ajta a'uun vejli'i teja'uvéejme'ecaa í xa'ari. Ayee pu tí'ipua'ameca'a a'achú cumu arájsevi ti tetej jime'e taavíjhuaca'a. A'íi pu a'íjn pú'een í mej me'íjna jín tiu'ujá'usi na'ari me'íjna jetze hua'íhua a'íime í mej Israél jetze ajtémecan mej mi miyen me'íjna jín araúrasten í ruye'irá. Ayee pu té'uvejrica'a a'achú cumu seité liitro, na'ari seité liitro japuan tamuáamuata'a. ⁷ Aj pu'i Jesús ayén tihua'uta'aíj a'íimej í mej tí'ivaire'e. Ayen tijín:

—Setá'aj ra'avé'ejiste'axi'ín í jaj í xa'ari tzajta'a.

Matí'ij mi te'evé'ejiste'axi temua'a naa

⁸ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj ru'itajáni'ín cíj caj í jaj tu'urájmuua mi xa'ari tzajta'a. Setá'aj seajta raatá'an se'íjna ti a'íjna jín antiújmuua'aree mej yé tí'iyeste.

Aj mú mi miyen raatá'a. ⁹ Ajta a'ín ti antiújmua'aree, a'í pu ra'anti'í a'íjna í jaj ti huatéújviinutaca'a. A'í pu caí ramua'areereca'a a'u ti é'eme'ecan a'íjna í viinu. Mí majta a'íme í mej tí'ivaire'e, a'í mú xaa ramua'areereca'a. A'í pu jín, a'í pu raatajé a'íjna í ja'ati ti huaténe'icheca'a. ¹⁰ Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Ja'atí ti na'a, ayée tu tí'ijri'ire. Amuacaí pu hui hua'atá'aca a'íjna í viinu ti jaítze'e rí'en. Tí pua'a meri tá'aruaj, aj pu'i a'ín hua'utá'asin í ti caí rí'en. Mí pajta mú'ee, mé'e pu a'ayeúche í ti jaítze'e rí'en tíj na'a tej autéjhuii tej tij íjii ra'antiyé'en. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹¹ A'ii pu a'ín pú'eene'e í ti amuacaí ayén tí'tíj jín huaríj a'íjna í Jesús, í mej jín rí'í tira'utaseíj. Ayee pu huaríj a'ujna u Caná, chajta'a ti a'uun a'utacá'a u Galilea. Ayee pu huá'a jemí huataseíjre í tí'imuari'eri'ire'ara'an í ti jín rí'í tihua'utá'a. Majta a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'í mú jaítze'e rá'antzaahua.

Jesús pu a'uun a'utéveeca'a u Capernaúm

¹² Tí'ijta'i, a'uun a'ucáane a'ujna Capernaúm a'ímej jamuan í náinajra'an, ajta ihuáamua'ame'en. A'uu mú é'etee a'achú pua'an xicaj.

Jesús pu hua'irámuari a'ujna teyujta'a a'ímej í mej tí'itetu'araca (Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Tí'ij ari vejli'itaca'a a'ájna mej jetzen miyen ra'utamua'aree a'ájna xicájra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a, tí'iquí Jesús án a'ujnéj a'ujna Jerusalén. ¹⁴ A'uu pu a'uteájrupi ta'anténine'i í teyuu ti a'utéjvee. Aj pu'i a'uun huá'uteu a'ímej í mej tí'itetu'araca tí'iteén huáacasi nusu cáne'axi ca'ín cucuí'ise. Ajta seica pu huáteu í mej án e'ijtéjcaa meesa jetze mej mi tumin huapuáta'ata. ¹⁵ Aj pu'i cuarta huatétaahuaca'a caujnari jime'e. Tí'ij jí a'íjna jín hua'irámuari naíjmi'ica. A'ímej pu ajta huiiramuári í cáne'axi, ajta í huáacasi. Ajta pu pí té'ejhua'axixi í tihuá'ameesa a'ímej í mej japuan tumin tí'ipuata'ati'iraca'a. Ajta nainjapua ráahua'astíraa í tumin. ¹⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej cucuí'ise tu'araca tijín:

—Setá'aj te'irá'an nain í ti ayun tí'iseijre'e. Caxu ché'e siyen raruure niyá'upua ti raatéchi'i. Ché'e caí ayén tí'itéva'irihua'an tíj chi'i í mej tzajta'an tumin mua'itici. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁷ Majta a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, aj mú mi miyen ra'utamua'areeri'i ti ayén té'eyu'usi'i tijín: “Na'anca'anéecan nu yeehui jín niyen yé á'aseca a'u pej a'utéchi'i nej ni muaateánajche.”

¹⁸ Majta a'íme í mej tihuá'aíjte'e í mej Israél jetze ajtéme'ecan, ayée mú tirájhuaviiri'i ti ij a'ín ca'anéeri jín tí'tíj hua'utaseíjrate'en í mej jín rí'í tiraaseíj. Míyen tijín:

—Patá'aj taataseíjrate'en tí'tíj í tej jín a'ij tímua'utaséj tej ti te'íjna jín ráamua'aree pej pe'íjna jín anti'amua'aree pej piyen ríci.

¹⁹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a siyen raaté'uuna se'íjna i teyuu, nee nu hua'íca xicaj tzajta'a neajtahua'a ra'ajjásin.

²⁰ Ajta a'íme í Israél mej jetze ajtéme'ecan, ayée mú titeetaniú tijín:

—Ayee pu hui á'atee a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a japuan arájsevi mej rá'ajtaahuaca'a. ¿Ni qui mú'ee piyen hua'íca xicaj tzajta'a pajtáhua'a rá'ajtaahua? —Ayee mú tiraata'íhua'uri'i.

²¹ Mí ajta a'ín Jesús, a'í pu a'íjna jín tí'ixajtaca'a í teyuu ti jetzen seijre'e. A'ii pu a'ín pú'eene'e í tévira'an. ²² Tí'ij Dios ra'ajjáj í Jesús huá'a tzajta'a í mej meri huácuii, a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, aj mú mi ra'utamua'areeri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e. Ajta, ayén tihuá'amitiejte'eca'a ti ayén tí'ayájnaca'a a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í huá'ayu'uxa jetze. Majta rá'antzaahua a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a.

A'íme í mej amuacaí té'antzaahua a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús

²³ Tí'ij a'uun a'utéveeca'a u Jerusalén a'ájna xicájra'an jetze mat'í'ij tí'iyestejca'a a'ájna jime'e ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i, jé'hua mú teite raasej a'ij ti Jesús rijca'a a'ájna jime'e ti huá'pi'i naa tihua'asejrate'e. A'ij mú jín mu'iití rá'antzaahua ti nu'u a'ín pú'eene'e í mej rachú'eve'eca'a. ²⁴ Mí ajta Jesús, capu huataúra'a ti huataújtuiire'en a'ímej jemi, a'iné a'í pu naíjmi'ica mua'atejca'a. ²⁵ Capu ayén ruxe'eve'eca'a ti ja'atí ayén raatá'ixaate'en a'ij ti 'een í teáata'a, a'iné a'í pu rusej rú'umua'areereca'a a'ij ti 'éene'e mua'atzíire'ara'an í tzajta'an í tevi.

3

Nicodemo pu tí'ira'ihua'uraca'a í Jesús

¹ A'uun pu sej a'utéveeca'a ti a'ímej jetze ajtémecantaca'a í fariseos. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Nicodemo. A'í pu sej a'ín pú'eene'e í hua'avaujsi í mej Israel jetze ajtémecan. ² A'í pu tíca'imua á e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Vásta'a, teen tu ramua'aree pej pe'uun a'uvé'emej í Dios jemi a'ájna jime'e a'ij pej titaatá'ixaate'en. Ayee tu tí'ijmua'aree ti caí a'ij tí'iri'iri ti ja'atí ayén rijca patíj mú'ee, a'ájna jime'e í tej jín a'ij tímua'utaséj ti pua'a caí Dios ayén jemin seijre'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti a'ín jé'cuacan jín huanú'ihua

³ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Jee xaa ne'u, ayée nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ti pua'a ja'atí caí ajtahua'a huanú'ihua, capu ri'iri ti a'ín a'uun a'uteároute a'ujna Dios ti é'eseijre'e.

⁴ Aj pu'í Nicodemo ayén tiraata'ihua'uri'i tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti ja'atí ayén ajtahua'a huanú'ihua ti pua'a a'ín ari vásta'a pú'eene'en? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri ti ajtahua'a atéhui'ixín í jucáara'an jetze í runáana ti ij ajtahua'a huanú'ihua. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ájna í Nicodemo.

⁵ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ti pua'a caí ayén huaujjé'cuare'en a'ájna jime'e ti ayén huaujmua'ihua jaj jime'e, ajta ti pua'a caí ayén ajtahua'a huanú'ihua a'ájna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan í jemin, capu a'ij tí'iri'iri ti a'ín ja'atí a'uun a'uteároute a'ujna Dios ti é'eseijre'e. ⁶ Seicié pu 'een a'ájna ti a'ájna jetze airáninei ti ayén ratéhua'ira'a. Ayee pu che'atá na'a seicié 'een a'ájna ti a'ájna jetze airaújnejte í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁷ 'Capej a'ij té'amujca nej niyen tí'imua'ixaate'e yee ruxe'eve'e pej pajtáhua'a huanú'ihua. ⁸ Casi'i, ayée pu rici í eeca. Nain japua pu huá'eecaj. Pajta ranamua ti jújhua'ana. Mí ajta, capu a'ij timuá'amitiejte'e a'u ti pújme'en a'uvé'eye'i na'ari a'u ti pújme'en huarú'ipi. Ayee pu che'atá na'a tihua'aruure matíj mena'a pua'amé í mej miyen airaújnejte me'ájna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ájna í Jesús.

⁹ Ajta a'ín Nicodemo ayén tiraata'ihua'uri'i tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti ayén teja'uré'enen?

¹⁰ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mí pej tihua'amua'ate a'ímej í mej Israel teecan jetze ajtémecan, ¿ni tzaa ayén ti'ayajna pej caí yaú'itie a'ij nej tí'imua'ixaate'e? ¹¹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayée tu tel'ájna jín tí'ixaxa'a í tej tiyen ramua'aree, teajta tel'ájna jín tiu'utaxájta í tej tají'i jín tiu'uséj.

'Mí seajta mú'een, caxuu xi ra'ancuré'a a'ij tej tejá'amua'ixaate'e. ¹² Ayee nu nel'ájna jín timuaatá'ixaa a'ij ti tí'irineca íiyen chaanaca japua. Mí pajta mú'ee, capej jime'en té'atzaahuat'e. ¿A'iné tí'iri'iri pej piyen té'antzaahuat'e'en ti pua'a niyen nel'ájna jín timuaatá'ixaate'en a'ij ti tí'irineca u ta japua Dios ti é'eseijre'e? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

13 'Capu ja'atí ja'anáj u a'ujnéj u ta japua sino a'í pu'u í ti yé ve'ecáane íyén chaanaca japua. Nee nu ne'ín pú'een í nej neajta teáata'a jetze airáane. 14-15 Ajta, tíj a'ín Moisés ajmí'i ra'ajpí a'íjna í cu'ucu'u a'ujna já'ahua'a ti caí é'e tí'titaca'a, ayée pu che'atá na'a tiú'ujxe'eve'e ti Dios ayén na'ajján ineetzi í nej neajta teáata'a jetze airáane, ti ij ayén tihúa'aci'iti a'achú mej pua'amé ná'antzaahuat'esin mej mi miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e.

Dios pu nu'u huá'axe'eve'e matíj mena'a pua'amé yen huachéjme íyén chaanaca japua

16 'Ayee pu Dios ayén hua'utaxí'eve a'ímej í mej yen huachéjme íyén chaanaca japua ti í ayén neja'uta'íteca'a ineetzi, nej nee nena'a caj tí'iyaujra'an, nej ni niyen huámi'ini huá'a jetze me'ecan mej mi caí antipúa'are sino ti ayén tihúa'aci'iti mej mi miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e, a'achú mej pua'amé miyen na'ará'astijre'esin ineetzi.

17 'Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna. Capu Dios ayén neja'uta'íteca'a nej yé ve'ecáanen íyén chaanaca japua nej ni niyen hua'uxíjte'en ne'ímej í mej yen huachéjme ne'íjna jime'e nej ni puaijtzí hua'utá'an sino ayée pu neja'uta'íteca'a nej ni huá'a japua huániuuni ne'íjna jime'e nej naíjmi'ica tiu'utá'uuni'i.

18 'Ayee pu tí'ijci'iti ja'atí ti na'a ti ayén ná'astijre'e ineetzi, nej ni caí ra'uxíjte'en, neajta caí puaijtzí raatá'an. Mí ajta a'ín, ja'atí ti na'a ti caí ná'astijre'e ineetzi, Dios pu ari ra'uxíjte ti ij ayén puaijtzí raatá'an a'íjna jime'e ti a'ín caí ná'astijre'e ineetzi nej nee nena'a caj tí'iyaujra'an í Dios.

19 'Ayee pu ari huá'a jime'en ra'uxíjte í Dios nej neri huá'a jemi huataseíjre a'ímej jemi í mej yen huachéjme chaanaca japua nej ni niyen tíhua'utétatzavi'i. Mí majta me'ín í teite, ayée mú jaítze'e raataxí'eve mej me'uun a'uteáturan a'u ti a'utíca'a mej caí raataxí'eve mej me'uun a'uteáturan a'u ti á'üneeri'i. Ayee mú 'een jín raataxí'eve a'iné a'ij mú pua'a titetiújcha'íca'a.

20 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ja'atí ti na'a ti ayén a'ij pua'a tí'tiújcha'í, capu a'atzu ra'aráanajche ti ayén huárini ti a'ij pua'a 'een jime'e a'u ti á'üneeri'i. Capu xaa ne'u ayén á'ujca'ane ti ayén a'ij pua'a huárini a'u ti á'üneeri'i a'íjna jime'e ti rátzíine'e ti ij ayén huatámitieere'en a'ij ti 'een a'íjna ti jín ayén ríci.

21 'Mí ajta, ja'atí ti na'a ti hui tzáahuati'ira'a jín rí'i tí'tiújcha'í, a'í pu xaa ayén á'ujca'ane ti ayén ríjca a'u ti á'üneeri'i ti ij ayén huatámitieere'en temua'a naa ti ayén ríci a'íjna jime'e ti rá'astijre'e í Dios. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

Jesús pu tihúa'ixaate'e a'ímej í mej a'uun huachéjme u Judea

22 Tí'ij í Jesús a'uun á'ume a'ájna já'ahua'a, a'uun ti a'utacá'a u Judea. Majta mú jamuan a'ucíj a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'uu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a a'achú pua'an xicaj. Ajta huá'umuai'ihuaca'a í teite.

A'íjna í Juan, í ti huá'amuai'ihuaca, a'í pu jaítze'e tihúa'ixaate'e jime'en í Jesús

23 A'ajná'imua, a'í pu Juan ajta huá'amuai'ihuaca'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Enón. A'uu pu vejli'i a'utacá'a u chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa Salim. Ayej tí'iruurejca'a a'iné jeíhua pu jájmuaaca'a a'ujna. Majta mú jeíhua teite e'iré'enineica'a í jemin ti ij huá'umuai'ihua. 24 Ayee pu tí'iruurejca'a a'iné camúu xí ra'iténajca'a me'íjna í Juan.

25 Matí'ij mi autéjhuii a'íme í mej Juan jamuan á'ujujhua'ane'e mej tiújte'a'axí'ín a'ímej jamuan í seica í mej Israel jetze ajtéme'ecan me'íjna jime'e í hua'aye'ira, í ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej nu'u 'é'eti'ihuáxi'ín. 26 Matí'ij mi e'iré'ene í Juan jemi. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Rabí, casi'i a'ij ti ríci a'íjna ti a'uun a'utéveeca'a mú'etzi jemi patí'ij pe'uun u jetze pújme'en u Jordán. A'ii pu hui a'ín pú'een í pej jime'en tiu'utaxájtaca'a. Ajta íjii, a'í pu huá'amuai'ihua í teite. Majta naími'i mú e'iré'eninei í jemin.

27 Ajta a'ín Juan, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Tíj na'a ti ja'atí ayén ra'ancuré'asin, ayée pu tíljici'iti a'íjna jime'e ti Dios ayén tiraatá'asin. ²⁸ Mú'een xu hui seajta seri náanamujri'i nej niyen tejámuaatá'ixaa yee nej caí ne'ín pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u, sino Dios pu ayén neja'uta'íteca'a nej ní amuacá huataseíjre'en mú'ejmi jemi.

²⁹ 'Ayee pu tí'irineca tí'ij ja'atí huaténe'iche. A'íjna í 'íita'a, a'í pu huateáturaasin a'íjna jemi ti ra'ancuré'evi'iti. Ajta a'íjn amiigura'an í ja'atí, a'í pu á vejlí'i a'utéveeca ti ij ayén rá'anví'itin a'íjna í 'íita'a a'íjna jemi í teáata'a. A'í pu ajta ayén rutémua'ave'e a'íjna jime'e ti ayén ranamua a'ij ti a'íjn ja'atí tiu'utaxájta a'íjna jime'e ti ari ra'ancuré'evi'iti a'íjna í 'íita'a. Ayee nu hui che'atá nena'a netémua'ave'e inee, a'íné pu'uri antipúá'ari í nej jín antínmua'aree.

³⁰ 'Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ti a'íjn jaítze'e ve'ecán jín te'enteárute. Ajta ineetzi jemi, ayée pu ajta ruxe'eve'e nej jaítze'e ciliéene'e jín tiu'utévaire'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan.

A'í ti u e'icaanej u júte'e

³¹ 'A'íjna ti hui u e'icaanej u júte'e, a'í pu nain jín antiújmua'aree. Neajta inee, i nej íiyen chaanaca japua me'ecan, íiye nu hui me'ecan, neajta niyen tí'ixaxa'a a'ij ti tí'itíj ráj á'aye'i íiyen chaanaca japua. Ajta a'íjn ti júte'e e'icaanej, a'í pu nain jín antiújmua'aree.

³² A'í pu ayén a'íjna jín tí'ixaxa'a a'ij ti a'íjn tiu'uséj, ajta a'ij ti a'íjn tiu'unamujri'i í Dios jemi. Mí ajta, capu ja'atí rá'atzaahuat'e a'ij ti tí'ixa. ³³ Ajta a'íjn ti ayén rá'antzaahuat'e, a'í pu ayén raatá'itira ti ayén ti'ayajna ti Dios ayén tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a.

³⁴ 'A'íjna ti Dios ya'uta'íteca'a, ayée pu hui che'atá na'a a'íjna jín tí'ixa a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Dios. Ayee pu a'íjna jín rici a'íné Dios pu ayén raatá'a ti a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios nain jín huateáturan í jemin. ³⁵ Ajta, a'íjn ya'upuáara'an raxí'eve'e í ruyauj, ajta ayén raatá'a ti a'íjn yaujra'an nain jín antiújmua'aréere á'ara'ani.

³⁶ 'A'íjna ti rá'astijre'e a'íjna í yaujra'an, a'í pu ruuri huateáturaasin í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. Ajta a'íjn ti caí ayén tira'ará'astijre'e, capu raci'iti ti ruuri huateáturan í Dios jemi sino Dios pu puaíjtzí raatá'asin.

4

Jíme'en í 'íita'a ti Samaria é'eme'ecan

¹ Majta me'ín í fariseos, ayée mú ráamua'areeri'i tíjín jaítze'e pu nu'u huá'amua'itijci í teite a'íjna í Jesús caí a'íjna í Juan. Ajta nu'u huá'amuai'ihua. ² Mí ajta a'íjn Jesús, capu ayén tihuá'amuai'ihuaca'a, sino a'íjme mu'u í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. ³ Ajta a'íjn Jesús, tí'ij ayén tiu'unamujri'i mej nu'u miyen tiráamua'areeri'i a'íjme í fariseos, aj pu'i a'uun e'erájraa u Judea. Tí'ij jí ajtahua'a a'uun a'utamé ájtepua u Galilea.

⁴ Ayee pu tiú'ujxe'eve'eca'a ti a'uun já'ita'a a'uré'enen u Samaria. ⁵ Tí'ij jí a'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tíjín Sicar, ti a'uun ajtémecan u Samaria. A'uu pu vejlí'i a'utacá'a a'íjna chuéjra'a ti a'íjn nu'u Jacobo teecan raatapuaíjve í ruyauj í José teecan.

⁶ A'uu pu ye'etéecu a'íjna í Jacobo. Ajta a'íjn Jesús, a'úu pu a'ujyeíjxi á vejlí'i a'utí e'etéecun a'íné temua'a pu tí'icua'anaca'a a'íjna jime'e ti á'atee ti huaméj í juye jetze. A'atjaz a'ájna pítí'irijcaa á tacuarixpua. ⁷ Tí'ij jí seíj á e'iré'ene, 'íita'a ti Samaria é'eme'ecan. Ayee pu a'íjna jín e'iré'ene ti ij jaj aítajáni'ín. Aj pu'i Jesús ayén tiraatajé tíjín:

—Cíj caj jaj tinaatá'a.

⁸ Majta a'íjme, í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'úu mú á'uju'un u chajta'a mej mi cua'ira tiú'unanan.

⁹ Ajta a'íjn 'íita'a ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee pej hui Israél jetze ajtémecan. Neajta inee, inee i'i 'íita'a íiye nej Samaria me'ecan. ¿A'íné 'een jime'e piyen jaj nehuavii nej cíj caj timuaatá'an?

(Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í 'íita'a a'íné, a'íjme í mej Israél jetze ajtémecan, camu a'ij á'ujmua'ara a'íjmej jemi, í mej Samaria é'eche.) ¹⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Tí pua'a pej mua'areere ti'itíj ti jín Dios ruxí'evi'ira'a jín muaatapuaíjve'esin, pajta ramua'areere ja'atí nej pú'een inee, i nej niyen muahuavii, ayée pej naatahuavíranche'e. Neajta nu niyen ne'íjna muaatá'aniche'en ne'íjna í jaj í pej jín rusén jín ruuri.

¹¹ Ajta a'íin í 'íita'a, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, capej ti'itíj tícha'íi í pej jín ra'itajáni'in í jaj, ajta jeíhua pu hui ucátee í ti atécun. ¿A'uné jetze péye'ejáni'isin pe'íjna í jaj? ¹² ¿Ni piyen jaítze'e ti'itíj jín antí'amua'aree mú'ee caí a'íjna í tayá'upuaci'í, a'íjna í Jacobo teecan ti ayén taatá'a tej tiyen a'uyé'en iiyecuí? A'íi pu ajta ayajna yé'ecare'e, majta a'íime í yaújmua'ame'en, majta í tihuá'aye'emuaaca'a.

¹³ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tíjín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e ti ayén tihuá'aruuren a'achú mej pua'amé miyen raye'e me'íjna í jaj ti aiitáninei mi ta'atécun jetze. Mat'íij huayé'en, majtáhua'a mú huata'í'ícu méjca'í huáye. ¹⁴ Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'íjna huayé'en í jaj nej hui niyen raatá'asin, capu ché'e ja'anáj huata'í'ími. Jee xaa ne'u, ayée pu seíire'e a'ame í jemin ti a'íjna í jaj nej niyen tiraatá'asin ti ayén aiitáninéica'a a'ame ti ij a'íin ja'atí rusén jín ruuri á'ara'ani. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

¹⁵ Aj pu'í a'íin 'íita'a ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, patá'aj piyen cíj caj tinaatá'an pe'íjna í jaj nej ni caí ché'e huata'í'ímin, ti ij ajta caí ché'e ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen yeraajéin neyajna.

¹⁶ Aj pu'í í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Aricu, u a'utájee í ti muajá'uvi'itin. Pajta mú a'uvé'eme'en.

¹⁷ Aj pu'í a'íin 'íita'a ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Capu ja'atí nejá'uvi'itin.

Aj pu'í ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Xí'epi'in pej tiu'utaxájtaca'a ti nu'u caí ja'atí muajá'uvi'itin. ¹⁸ Ayee pu ti'ayajna í mej meri anxívi ará'ase muá'araa a'íime í mej muatévi'itine'e. Ajta a'íin í pej jamuan á'uca íjii, capu muajá'uvi'itin a'íjna. Ayee pej tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a.

¹⁹ Aj pu'í ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a tíjín:

—Nevástara'a, ayée pu hui tiná'amitiejte'e pej piyen Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ²⁰ Tavaújsimua'aci'í mú raná'amiche'e í Dios a'íjna jetze í jirí. Mí seajta mú'een, mi sej Israél jetze ajtémecan, ayée xu tí'ixaxa'a ti ayén ruxe'eve'e tej te'uun yé'ana'amiche'en a'ujna já'ahua'a u Jerusalén. —Ayee pu tiraata'ixaa.

²¹ Ajta a'íin Jesús, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—'íita'a, ayée nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, pu'uri tén teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an jetze sej caí ché'e raná'amiche'e xá'aju'un í tayá'upua íiyen jirí japua, camu majta ché'e raná'amiche'e muá'aju'u u Jerusalén.

²² 'Mú'een, mi sej Samaria é'eme'ecan, ayée xu hui caí ramua'ate se'íjna í sej rana'amiche. Mí teajta iteen, teen tu ramua'ate te'íjna í tej rana'amiche a'iné a'íjna ti ayén ta japua niuuni, a'íimej jetze pu huataseíjre'esin í mej Israél jetze ajtémecan.

²³ 'Mí ajta, pu'uri tén teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an jetze mej miyen me'íjna jetze araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej mi miyen tzáahuati'ira'a jín raná'amiche'en í tayá'upua. Jee xaa ne'u, pu'uri a'ájna teja'uré'ene mej miyen rici a'íime í mej tzáahuati'ira'a jín rana'amiche a'iné tayá'upua pu ayén huá'ahuauhuau a'íimej í mej miyen rana'amiche.

²⁴ 'Dios pu xiéjniu'ucari pú'een, majta a'íime í mej rana'amiche, ayée pu ruxe'eve'e mej me'íjna jetze araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej mi tzáahuati'ira'a jín raná'amiche'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²⁵ Ajta a'íin 'íita'a, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Nee nu hui ramua'aree ti a'íin téjmi jemi huataseíjre'esin a'íjna í ti jee Mesías pú'een, í mej miyen ratamuá'amua tíjn Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u. Tí'ij a'íin ayén huataseíjre'en, a'íi pu nain jín titaatá'ixaate'esin.

²⁶ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Inee, i nej á jamuan ti'ixa, nee nu ne'ín pú'een.

²⁷ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi uvé'ene a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Jé'ecan mú a'ij ra'utaseíj me'íjna jime'e ti a'íin 'íita'a jamuan tí'ixajtaca'a. Mí ajta, capu ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'i tíjn: “¿A'iné péjruuren pemíjna mi 'íita'a?” Ni camu miyen yee: “¿A'iné 'een jime'e piyen jamuan ti'ixa?”

²⁸⁻²⁹ Ajta a'íin 'íita'a, á pu ya'utára a'íjna í ruxa'ari. Tí'ij jí u á'ume u chajta'a. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa í teite. Ayen tíjn:

—Mú se'utáuruyi'i sej si ya'useíj ja'atí ti ayén tinaatá'ixaa nain jime'e a'ij nej ti'itíncha'íi. ¿Ni qui caí a'íin pú'een í Ciríistu'u? —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁰ Matí'ij miyen tiráanamujri'i, aj mú mi me'ín í teite huiráaci u chajta'a. Matí'ij mi me'uun u á'uju'un í Jesús jemi.

³¹ Meenti mauj a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, ayée mú ca'anéjri ratá'acare'e ti tiú'ucua'ani. Ayee mú tiraata'ixaa tíjn:

—Rabí, patá'aj tiú'ucua'ani.

³² Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Nee nu ne'íjna jín huaténvairé'esin ne'íjna jime'e í cua'ira í sej caí ramua'ate.

³³ Majta me'ín, ayée mú tiú'ixaate'eca'a tíjn:

—Tij ja'atí ari tiraavé'etuiiri'i í cua'ira.

³⁴ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—A'íj nu jín niyen huaténvairé'esin ne'íjna jime'e nej ni niyen ra'ará'asten í ti jín Dios ayén neja'uta'íteca'a, neajta nej nain jín ra'antíci'íiti ne'íjna í ti jín tinaa'íjca.

³⁵ Caxu siyen tiu'utaxájta yee aúche'e te'á'atura a'achú cumu muáacua máxcira'i, sej si tiu'uré'atzaana. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, xaaseíj, seajta nainjapua huanéereajra'ani a'ujna mej a'uté'uu í mej tí'ihuaste'e. Jéihua mú huacuaínavi'ijmee. Pu'uri huaxí'epi'ín sej huá'ajseire'en sej si tiu'utátuiire'en í Dios jemi. ³⁶ Ajta íjii, pu'uri ra'ancuré'asin ja'atí a'íjna ti raci'íiti, a'íi pu huá'ajseire'esin mej mi miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e mej mi naíjmi'i miyen huataújtemua'ave'en, a'íjna í ti tiu'uhuáste a'ij ti Dios tiraa'íjca, ajta a'íjna ti ayén tiu'uré'atza a'ij ti ajta Dios tiraa'íjca.

³⁷ 'A'íj pu jín ayén ti'ayajna a'ij ti té'eyu'usi'i ti ayén tíjn: “A'íi pu raayí'íiti ti tiu'uhuáste'en. Ajta a'íin í seíj ayée pu raayí'íiti ti tiu'uré'atzaana.” ³⁸ Ayee nu hui ne'íjna jín amuaata'íteca'a sej si siyen se'íjna huaré'atzaana a'u sej caí teja'uhuáste. Seica mú jeíhua huápi'i tiu'umuáriej. Seajta mú'een, a'íj xu siyen ancuré'a í mej raamuá'íiti me'íjna jime'e í mej tiu'umuáriej. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁹ Majta a'íime í mej Samaria é'eme'ecan, mu'íiti mú rá'antzaahua me'íjna jime'e ti ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í 'íita'a ti jín Jesús nain tiraata'ixaa a'ij ti ti'itíújcha'íica'a. ⁴⁰ A'íj pu jín, me'ín u e'iré'ene í jemin, matí'ij mi jeíhua rájhuaviiri'i ti i a'íin a'uun a'uteáturan huá'a jamuan. A'íj pu jín, a'uun ayén é'etee huá'a jamuan a'achú cumu hua'apua xicaj.

⁴¹ Majta jeíhua mú jaítze'e rá'antzaahua í Jesús me'íjna jime'e a'ij ti tihua'utá'ixaa.

⁴² Ayee mú tiraata'ixaa me'íjna í 'íita'a tíjn:

—Amuacá tu hui te'íjna jín té'antzaahua te'íjna jime'e a'ij pej pena'a peri titaatá'ixaa. Teajta íjii, catu ché'e tiyen te'íjna jín tena'a té'antzaahuaste'e sino tu'uri tiyen ráanamujri'i tajímua'a. Teajta hui tiyen ramua'aree tzáahuati'ira'a jime'e ti a'íin pú'een a'íjna ti ayén téjmi japua niuuni tetíj tena'a pua'amé yen seijre'e chaanaca japua.

Jesús pu nu'u tiráahuaa yaujra'an sej ti ti'itíj jín ti'itéveeca'a

⁴³ Tí'ij teuumé'eca a'achú cumu hua'apua xicaj, aj pu'i a'íin Jesús huirá'jraa a'ujna. Aj pu'i a'uun á'ume ájtepua u Galilea. ⁴⁴ Jesús pu ayén huataú'jxajta'a a ruse'ij mej nu'u caí rí'i tirá'jcha'í a'íime í mej a'uun é'eche a'u ti ajta é'eche se'ij ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. A'ij pu jín, huirá'jraa a'ujna u Judea. ⁴⁵ Mí ajta a'íime í mej Galilea é'eme'ecan, temua'a mú naa tira'ancuré'evi'iti tí'ij a'íin huá'a jemi a'ará'a. Ayee mu'u meri nain tiu'usé'ijraca'a a'ij ti huar'ij a'íjna í Jesús tí'ij a'uun a'utéveeca'a a'ujna Jerusalén mat'í'ij tí'iyestejca'a a'ájna xicá'jra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i. Majta a'íime í mej Galilea é'eme'ecan, a'íi mú majta a'uté'uuca'a me'újna.

⁴⁶ Ajta a'íin Jesús, a'íi pu ajtahua'a huá'umuaareca'a a'íimej jemi í mej me'uun e'echéjme'e me'újna Caná, a'u ti í jaj a'uteú'jviinutaca'a. A'íi pu se'icé ayén ráaru, ne'u.

Ajta pu se'ij a'uun a'utéveeca'a ti ti'ití'j jín ti'itéveeca'a a'íjna jemi í rey. Ajta a'íin, se'ij pu tiyáujca'a ti a'uun á'ucatií a'ujna Capernaúm. Tí'icui'ica'a a'íjna í yaujra'an. ⁴⁷ Tí'ij a'íin ja'atí ayén ráamua'areeri'i ti Jesús a'uun a'ará'jraa a'ujna Judea, ajta nú'u ari a'uun a'ará'a u Galilea, tí'iquí a'íjna í ja'ati u á'ume í jemin. Jéihua pu tirá'jhuaviiri'i ti a'íin Jesús a'uun á'ume'en a'íjna jemi ti tí'icui'i ti ij raarú'jte'en a'iné pu'uri nu'u tímua'a mí'ini. ⁴⁸ Ayee pu Jesús tiraata'ixaa, tijín:

—Caxu ja'anáj té'antzaahuat'e'sin ti pua'a necaí niyen ti'ití'j tejamuaatase'ijrate'en í se'j jín rí'i tína'utase'ij na'ari ti'ití'j í se'j jín ráamua'aree ti Dios ayén naatá'a nej niyen huá'ini.

⁴⁹ Ajta a'íin ti ti'ití'j jín ti'itéveeca'a í rey jemi, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevá'stara'a, patá'aj piyen u á'ume'en neetzi jamuan, na'ari caí, a'íi pu hui mí'ini í niyauj.

⁵⁰ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Aricu a'u pej é'eche. Pu'uri run í ayauj.

Ajta a'íin ja'atí, a'íi pu rá'antzaahua a'ij ti tiraata'ixaa a'íjna í Jesús. Tí'ij jí á'uraa. ⁵¹ Tí'ij ari á ve'jli'i aumé'ecaa a'íjna í ja'atí, a'íi mú ra'antiná'jcheca'a í mej ravaire'e. Ayee mú tiraata'ixaa ti nu'u ari huarú'j a'íjna í yaujra'an. ⁵² Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'atzaj ti pua'a ayén huatéepua'aj a'íjna ti jín pí'staca'a a'íjna í yaujra'an. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—A'atzaj pu hui huatéepua'aj í tajcaí a'atzaj te'ecá'ará'a í tacuarixpua.

⁵³ Jíme'en mu'u miyen tiraata'ixaa, aj pu'i ráamua'areeri'i a'íjna í ya'upuá'ara'an ti ayén pua'a pí'tí'irijcaa a'atzaj ti pua'a Jesús ayén tiraata'ixaa ti nu'u a'íin yaujra'an ari run. A'ij pu jín, huataú'jtuiitze í tavá'stara'a jemi. Majta a'íime í te'itestemua'ame'en, a'íi mú majta miyen huar'ij.

⁵⁴ A'íi pu a'íin pú'een í ti hua'apua ti ayén huá'pi'i ruxe'eve'e ti ayén tiú'uruu a'íjna í Jesús a'ujna já'ahua'a u Galilea tí'ij a'uun huirá'jraa u Judea.

5

Tí'ij Jesús tirá'huua se'ij ti ciyáaxara'aca'a í ru'icán jetze

¹ Pu'uri a'atzu á'atevi'ica mat'í'ij tiu'uyé'este a'íime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan. Ajta a'íin Jesús, a'uun pu a'ujné'j a'ánna Jerusalén. ²⁻³ A'uun pu jéjmuaa a'ájna ve'jli'i ta'áa pué'erta a'u mej jetzen a'uteá'ru'ipi í cáne'axi. Ayee pu té'ja'ará'jtehuua tijín Betesda. Anxívi pu á'aportaali'jme'ecaa a'u mej e'etiú'jse'irihua'a jéihua teite í mej tí'icucui'ica'a. Seica mú miyen aracúcu'unijme'ecaa, majta seica, a'ij pua'a mú huatzúna'iche'e, majta seica ciyáaxavi'icaa í huá'íca.

⁴ A'íi mú miyen rachú'eve'eca'a ti ij ja'atí ayén ra'utáruureajxi'ín í jaj, a'iné ja'anáj ti na'a, ayée pu rijcaa se'ij ti júte'e tí'ivaire'e Dios ti é'eseijre'e. A'íi pu ave'ecánineica'a a'ájna ti jéjmuaa, ti ij a'íin ra'utáruureajxi'ín. Ajta a'íin ja'atí ti amuacaí ateá'jra'ani í jaj tzajta'a, a'íi pu ayén run tí'j na'a ti jín tí'icui'i.

⁵ Meenti se'ij a'uun a'utéveeca'a ti ayén ari á'atee a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a japuan aráhuaca nine'ira'a ti ayén tí'icui'i. ⁶ Tí'ij í Jesús ayén raase'ij ti

a'uun aúuca'atii, ayée pu ráamua'areeri'i ti a'áin nu'u ja'atí ari á'atee ti ayén 'een. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni piyen tí'ijxe'eve'e pej huarún?

⁷ Ajta a'áin ti tí'icui'i, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Nevástara'a, tí'ij ayén ra'utáruureajxi'in í jaj, capu hui mé'e ja'atí ti naatévaire'en nej ni ateájra'ani í jaj tzajta'a. Ajta, netí'ij nauj á á'ume'en, se'ij pu hui ca'anacan a'uun ateeme nej caí inee. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ájna ti tí'icui'i.

⁸ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ájchesi. Anchuée mi á'utaatzi. Pajta hui á'ura'ani.

⁹ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i a'áin ja'atí huarúj. Ajta yá'uchuii í rú'utaatzi. Tí'ij jí á'uraa. Ajta a'ájna pítí'irijcaa a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi tí'ij huarúj.

A'á mú ra'uxájte me'ájna í Jesús me'ájna jíme'e ti a'áin raarújte a'ájna mat'íj ruse'upi

¹⁰ Ajta a'ájme í mej Israél jetze ajtáme'ecan, ayée mú tiraata'ixaa me'ájna í ja'atí ti ayén huarúj tijín:

—Pu'uri hui a'ájna pítí'irici í xicájra'an tej jetzen tase'upi. Ajta ayée pu té'eyu'usili a'ájna jetze í yu'uxari ti ayén tí'ita'aijte'e ti nu'u caí a'ij tí'iri'iri pej piyen ráachuisime'en mi á'utaatzi íjii.

¹¹ Ajta a'áin ti ciyáaxara'aca'a, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu tinaatá'ixaa a'ájna ti naarújte tijín yee nej nu'u rá'anchueeni í ne'utaatzi, neajta nu'u u á'ura'ani.

¹² Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani pú'een a'ájna í ja'atí ti ayén timuaatá'ixaa pej nu'u piyen rá'anchueeni, pajta nu'u á'ura'ani?

¹³ Ajta a'áin í ja'atí ti ayén huarúj, capu a'atzu ramua'atejca'a ja'atí ti pu'eene'e, a'iné a'ájna í Jesús pu'uri á aúuruteca'a huá'a tzajta'a í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a.

¹⁴ Tí'ij jí Jesús a'uun yá'uteu a'ujna teyujta'a. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Me'ecui xaa, pepu'uri huarúj. Pecáj ché'e tí'itíj jín a'aturáa í Dios jemi. Na'ari caí, ayée pu teja'uré'enejsin ti jaítze'e puájtzi muáaci'iti caí ajmí'i.

¹⁵ Aj pu'i á'uraa a'ájna í ja'atí. Ajta ayée pu tihua'utá'ixaa a'ájme'í í mej Israél jetze ajtáme'ecan ti a'áin Jesús a'áin pú'eene'e ti ayén raarújte. ¹⁶ Majta a'ájme'í í mej Israél jetze ajtáme'ecan, ayée mú 'een jín a'ij pua'a raruurejca'a me'ájna í Jesús me'ájna jíme'e ti a'áin ayén rijcaa a'ájna xicájra'a mej jetzen rusé'upihua'a.

¹⁷ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, a'á pu auj tí'imuari'e í niyá'upua. Ayee nu che'atá nena'a inee tí'imuari'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁸ Ayee mú 'een jín jaítze'e miyen tí'itese'eca'a mej mi raajé'ica me'ájna jíme'e ti nu'u ayén Jesús raatéxiehuataca'a ti ayén huárini a'ij mej tí'ijri'ire a'ájna xicájra'an jetze mej rusé'upihua'a. A'á pu ajta nu'u ayén ratamuá'amua'ate'e í Dios ti nu'u ya'upuáara'an pú'een. A'á pu nu'u jín ayén tiú'ujseijrataca'a ti ayén che'atá na'a 'een tíj í Dios.

Jíme'en í mej jín ruxé'ej mena'a 'een í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

¹⁹ Ayee pu tiu'utaniú a'ájna í Jesús tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jíme'e, capu ri'irí nej niyen tí'itíj huáruuren nese'íj, i nej neajta teáata'a jetze airáne. Ayee nu che'atá nena'a tí'iruure a'ij nej tí'isise'ij ti ayén tí'iruure í niyá'upua. ²⁰ Ayee pu í niyá'upua nexí'eve'e ineetzi i nej yaujra'an pú'een. A'á pu ajta tí'ineseijrate'e nain a'ij ti a'áin tí'iruure.

'Jee xaa ne'u, ayée pu tinaataseijrate'esin tí'itíj ti jaítze'e huápi'i ruxe'eve'e caí a'ij nej neri tiú'uruu sej si temua'a naa tira'utase'ij. ²¹ Ayee pu hui niyá'upua hua'ajjájpuaxi'isin í teite huá'a tzajta'a í mej meri huácuui. A'á pu ajta hua'utá'asin mej mí majtáhua'a

ruuri muá'ara'ani. Ayee nu che'atá nena'a hua'utá'asin a'achú pua'amé a'íime ti ayén na'aráanajche nej niyen hua'utá'an mej mi majtáhua'a ruuri muá'ara'ani.

²² 'Ajta yeehui a'ín niyá'upua, capu ja'atí á'axijte'e sino pu'uri ayén nain jín tinaa'íjca ineetzi, i nej yaujra'an pú'een nej ni najmil'ica a'uxijte'en. ²³ Ayee pu 'een jín huaríj í niyá'upua mej mi miyen che'atá mena'a r'íi tinaatá'an ineetzi matíj majta r'íi tiratá'aca me'íjna í niyá'upua. Ajta, a'ín ti caí r'íi tinaatá'aca ineetzi, i nej yaujra'an pú'een, a'í pu ajta caí r'íi tiraatá'aca í niyá'upua ti íiyen neja'uta'íteca'a.

²⁴ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ja'atí ti na'a ti ayén ranamua a'ij nej ti'ixa, ajta ti ayén ra'ará'astijre'en a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a, a'íjna í ja'ati, ayée pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Capu ja'anáj puaíjtzí raci'ti a'iné a'í pu ari huirá'jraa a'u ti ayén tiye'eci'ítíche'e ti huámi'ini. A'í pu ajta ari a'uun a'uteájrupi a'u ti ayén ye'eci'iti ti ruuri á'ara'ani.

²⁵ 'Ayee nu tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu teja'uré'enejsin, jee xaa ne'u. Ayee pu ari teja'uré'ene a'ájna xicájra'an ti jetzen ayén tihuá'aci'iti a'ímej í mej meri huácuii mej mi miyen ráanamua a'ij nej ti'ixa inee, i nej yaujra'an pú'een í Dios. Majta a'íime í mej miyen ra'ancuré'asin a'ij mej tí'ijnamujran, a'í mú rusén jime'e ruuri muá'aju'u.

²⁶ 'A'iné ru jetze pu ayén rusén jín ruuri í Dios, a'í pu ayén naatá'a ineetzi i nej yaujra'an pú'een nej ni niyen che'atá nena'a ne jetze rusén jín ruuri. ²⁷ A'í pu hui ajta naatá'a nej ni ne'íjna jín antínmua'aréere ná'ara'ani nej ni hua'uxijte'en í teite a'iné nee nu neajta teáata'a jetze airánnejte.

²⁸ 'Caxu se'íjna jín r'íi tiyé'useijra, a'iné aj pu teja'uré'enejsin matíj mena'a pua'amé í mej meri huácuii, ayée mú ranamujran net'íj hua'utájeeve. ²⁹ A'uu mú e'itajú'un a'u mej e'evé'enámi'ihuajmee. Majta a'íime, í mej r'íi titetiújcha'íca'a, a'í mú e'itajú'un mej mi ruuri muá'ara'ani. Mí majta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íca'a, a'í mú e'itajú'un nej ni niyen hua'uxijte'en ti ij ayén puaíjtzí tihuá'aci'iti.

A'ij ti te'anxájta í ya'upuá'ara'an, ajta a'ij ti huataújmua'a a'ij ti r'ici í yaujra'an

³⁰ 'Capu r'íri nej niyen ti'itíj huáruuren nesej nena'a, sino ayée nu che'atá nena'a huá'axijte'e a'ij nej tí'ijnamua í niyá'upua jemi. Ajta, ayée pu tiraavíjte'e a'ij nej tihuá'axijte'e a'iné canu niyen rahauca nej niyen r'ici a'ij ti tina'aráanajche sino ayée nu r'ici nej ni niyen r'íi tiraatá'an a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

³¹ 'Tí pua'a nesej nena'a niyen tiu'utánxaj, canu niyen tzáahuati'ira'a jín niyen tiu'utánxajta. ³² Mí ajta, sej pu ayén tineetéxajta ineetzi, neajta inee, ayée nu ramua'aree tíj na'a a'ij ti tí'inexa ineetzi, ayée pu tzáahuati'ira'a jín tí'inexa a'íjna.

³³ 'Mú'een xu seica huata'áiteca'a í Juan jemi. A'í pu ajta tzáahuati'ira'a jín tejámuaatá'ixaa ineetzi jime'e. ³⁴ Capu hui ayén ruxe'eve'e ti ja'atí ayén tí'inexajta ineetzi. 'Mí neajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í Juan ti ij Dios ayén tejámuaatá'uunil'i. ³⁵ Ayee pu a'atzu tiu'utévai a'íjna í Juan tíj tatzari ti á'ataa, ti ajta nain japua huatátzave'ejye'i. Seajta mú'een, ayée xu a'atzu huataúra'a sej siyen huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e sej ra'ancuré'a a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ 'Ti'ití pu jaítze'e ruxe'eve'e caí a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan. A'íjna ti Dios ayén jín tinaa'íjca nej ni niyen ne'íjna jín te'ará'asten í nej neri niyen ne'íjna jín r'ici, a'í pu ajta tí'ivaire'e sej si siyen ráamua'aree ti ayén neja'uta'íteca'a a'íjna í niyá'upua. ³⁷ Ajta a'ín í niyá'upua ti ayén neja'uta'íteca'a, a'í pu ajta naatéxajta'aca ineetzi jime'e. Mú'een xu caí ja'anáj ráanamujri'i ti tiu'uxájtaca'a. Caxu seajta ja'anáj ruj'íi jín raasej a'ij ti 'een. ³⁸ Caxu seajta ra'ancuré'asin a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a a'iné caxu na'ará'astijre'esin ineetzi, Dios ti neja'uta'íteca'a.

³⁹ 'Mú'een xu aujca'aneecan jín tiú'ujmua'ate se'íjna jetze í yu'uxari a'iné ayée pu tejamuá'amitiejte'e sej se'íjna jetze yaú'itíee xá'aju'un a'ij sej ye'í huá'ini sej si rusén

jín ruuri xá'ara'ani. A'ii pu hui a'ín pú'een í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usil'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a ineetzi jime'e.

⁴⁰ 'Mí seajta mú'een, caxu á'ujca'ane sej siyen na'ará'astijre'en ineetzi nej ni amuaatá'an sej si rusén jín ruuri xá'ara'ani.

⁴¹ 'Capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a tevi ayén rí'i tinaatá'an. ⁴² Mí seajta mú'een seicié xu tí'imua'atze. Nee nu niyen ramua'aree sej caí hui raxí'eve'e í Dios í a'amua tzajta'a.

⁴³ 'Ayee nu 'een jín ave'ecáane niyá'upua jetze me'ecan. Mí seajta mú'een, caxu na'ancuré'evl'iti. Aru ti pua'a ja'atí runiúucajtze'en jín mú a'uvé'eme'en, mú'een xu xaa ra'ancuré'evl'iti se'íjna.

⁴⁴ '¿A'iné tí'iri'iri sej tzáahuati'ira'a jín té'antzaahuat'e'en tí pua'a siyen rí'i tiu'utaúra'an rujámua'a sena'a, seajta caí tí'itese'e sej ráahuauni ti Dios rí'i tejamuaatá'an? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri. ⁴⁵ Caxu siyen mú'een tí'imua'atze nej tejá'amuaaxajtz'i'iran í niyá'upua jemi. A'ii pu a'ín pú'een í ti tejá'amuaaxajtz'i'iran a'íjna í Moisés teecan, í sej siyen rachú'eve'e ti a'ín a'amua japua niuuni.

⁴⁶ 'Tí pua'a siyen té'atzaahuat'e se'íjna jemi í Moisés, ayée xu seajta ná'antzaahuat'enche'e ineetzi se'íjna jime'e ti a'ín ayén neetzi jime'e ra'utéyu'uxaca'a.

⁴⁷ ¿A'iné sej si caí rá'atzaahuat'e a'ij ti a'ín tira'utéyu'uxaca'a? ¿A'iné tí'iri'iri sej siyen rá'antzaahuat'e'en a'ij nej inee tejámuaatá'ixaate'esin? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

6

Jesús pu tihua'umí a'ímej í mej anxíj vi'ira'a ará'axcaa

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ A'atzu a'ateevl'i, tí'iquí Jesús a'uun u jetze pújme'en antá'raa í jaj japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Galilea. Ayee pu ajta téja'arájtehuaa tíjín Tiberias. ² Jéihua mú teite a'ucíj jamuan a'iné mu'uri raaseíj me'íjna ti huápi'i ruxe'eve'e ti ayén tihua'uhuaa a'ímej í mej tí'icucui'ica'a. ³ Aj pu'i Jesús a'ánna a'ujnéj jirí japua. An pu a'utayéijxi, majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e.

⁴ Pu'uri vejl'i'itaca'a a'ájna xicájra'an mej jetzen tí'iyestehua'a me'íjna jime'e ti Dios hua'irájtuaa a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a. ⁵ Tí'ij jí Jesús ayén huanéereajraa. Tí'ij i hua'useíj mej e'evé'uju'uca'a í teite. Aj pu'i Jesús a'ín Felipe ayén tiu'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'uné teyé'enanán í pan í mej racua'ani a'íime í teite?

⁶ Pu'uri ramua'areereca'a í Jesús a'ij ti rini. Mí ajta, ayée pu 'een jín raata'íhua'uri'i í Felipe ti ij ayén raaseíj a'ij ti rini. ⁷ Felipe pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Tí pua'a tiyen tí'ituaave'e a'achú mej ramuá'itijca aráhuai'ca máxcira'i jime'e, capu a'í na'a cí'ipe tej ti pan huánanan tej ti naíjmi'ica tiu'umín.

⁸⁻⁹ Aj pu'i seíj ti jamuan á'uche'ecane'e, a'íjna í Andrés ti juutzeájra'an pú'een í Simón, a'í pu ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Yé pu pa'ari'i huatéjvee. Anxí'vica pu hui pan tícha'íi, ajta hua'apuaca í hua'ité. Mí ajta, capu a'atzu cí'ipe mej mi naími'i tiú'ucua'ani.

¹⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj hua'uta'aíjte'en í teite mej a'ujrá'asixi'in.

Ayee pu 'een jín ayén raataxájtaca'a a'iné jeíhua pu huá'ixaata'aca'a a'ujna. Majta a'íime í teteca, a'úu mú a'uráaseajraa. Ayee mú ará'asijme'e a'achú cumu anxíj vi'ira'a méyee majta méyee.

¹¹ Aj pu'i Jesús ra'ancuré'e'í'ipi í pan. Ajta rí'i tiraatateújtzi'ire í Dios jemi. Ajta hua'uré'e'í'ipi'í a'ímej í mej a'ucaíjme'ecaa a'achú ti seíj raxí'eve'eca'a. Ayee pu che'atá na'a hua'uré'e'í'ipi'í í hua'ité. ¹² Matí'ij ruxiéhua tiú'ucuaa, ayée pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tíjín:

—Setá'aj raaré'e'í'ipi'in í ti avé'eturaa. Ché'e caí ti'itíj a'uvá'itzi'in.

¹³ Matí'ij mi raaré'e'í'ipi'i. Ayee mú te'evé'ejiste'axi í sicíri jetze a'íjna í pan ti avé'eturaa mej tiú'ucuaa.

¹⁴ Majta a'íime í teite, matí'ij miyen raaseíj me'íjna í Jesús ti ayén huaríj, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayey xaa ne'u ti'ayajna, amí pu hui a'íin pú'een a'íjna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ti ayén yé nu'u uvé'enejsin íiyen chaanaca japua.

¹⁵ Ajta a'íin Jesús, ayée pu rú'umua'areereca'a í ru tzajta'a mej miyen raaxí'epi'intare mej a'ire'enejsin mej mi ca'anéeri jín tiraa'íjcate'en ti a'íin te'enteárute í rey jime'e. A'íj pu jín, ayén ajtáaa. A'uu pu jirí japua a'ujnéj ruseíj.

Jesús pu antamé japuan í jaj ti ve'ée
(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Tí'ij huaré'eciéenajme'eca, a'úu mú a'ucáane a'utí e'leve'e'ástime í jaj a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e. ¹⁷ A'uu mú baarcu jetze atéeci. Matí'ij mi antacíj u jetze pújme'en u Capernaúm. Pu'uri huaré'etica'arijme'e. Ajta a'íin Jesús, capu mé'e já'ahua'aca'a. ¹⁸ Ca'anín pu jín huá'eecaca'a. Ajta pu'uri á'ujruurejca'a í jaj. ¹⁹ Matí'ij aujú'ucuaa a'achú anxíj, o arájsevi kilómetros, matí'ij mi raaseíj ti e'evé'eme'ecaa a'íjna í Jesús. Jaj japua pu huamé'ecaa. Jé'ecan mú tiu'utátziin.

²⁰ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu a'íin pú'een. Caxu tí'itziíine'e.

²¹ Matí'ij mi miyen huateújca'ane mej mi miyen ra'ateájtuaani í baarcu jetze. Camu a'achú a'ateevi'i me'uun a'utanéj a'ájna a'u mej a'uju'ucuaa.

A'íi mú nu'u rúuhuaumen me'íjna í Jesús

²² Majta a'íime í teite í mej a'uun u jetze pújme'en e'etiújseij í Jesús jemi, a'íi mú a'uun a'uteájturaa.

Yee ruijmua'a yee, ayée pu tihuá'amitíejte'eca'a ti seíj na'a e'ecáve'eca'a í baarcu, ajta ti a'íin Jesús caí a'íjna jetze ateájraa huá'a jamuan í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, sino rujímua'a mu'u antacíj. ²³ Matí'ij mi seica me'uun újhuiixi í baarcu a'ájna vejli'i a'u mej tejá'ucuaa í teite tí'ij Jesús rí'i tiraatá'a í Dios. A'uu pu é'eme'ecan í baarcu, chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Tiberias. ²⁴ Matí'ij mi a'íime teite miyen ráamua'areeri'i ti nu'u caí ajta a'uun á'ucatii u Tiberias a'íjna í Jesús, majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Matí'ij mi me'íjna jetze atéecijxi a'íjna jetze í baarcu ti ti'imu'íi. Seica mú atéecijxi seíj jetze, majtáhua'a í seica, seíj jetze mú mijta atéeci, mej mi me'uun a'atanén u Capernaúm, mej mi me'uun ráahuauni me'íjna í Jesús.

Jesús pu a'íin pú'een í pan í mej jín ruuri muá'ara'ani

²⁵ Matí'ij ráateu me'újna u jetze pújme'en a'alaguun jetze, aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Rabí, ¿a'anajni yé perá'a peyujna?

²⁶ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Caxu se'íjna jín nehuauhuau se'íjna jín sej tiu'uséij a'íj nej huaríj í sej jín a'íj te'utaseíj sino ayée xu'een jín nehuauhuau se'íjna jime'e sej ráacua se'íjna í pan, seajta sej temua'a naa titéju'uxai. ²⁷ Caxu siyen sena'a tiu'umuári'en sej si se'íjna huamuá'itín í cua'ira ti a'uvaíjtzi sino setá'aj siyen tiu'umuári'en sej si se'íjna huamuá'itín í sej jín huateújvairé'en tíj na'a rusén jime'e. Neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte, nee nu ne'íjna amuaatá'asin a'iné a'íin Dios ti niyá'upua pú'een, a'íi pu a'íjna jín tinaa'íjca.

²⁸ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'itájni hui ruxe'eve'e tej tiyen te'íjna jín huárini a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios?

²⁹ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Ayee pu tí'ijxe'eve'e í Dios sej siyen ná'antzaahuat'e'en ineetzi ti Dios neja'uta'íteca'a.

³⁰ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni jín piyen ríci ti huápi'i ruxe'eve'e tej ti tiyen raasej, tej ti te'ijna jín muá'antzaahuat'e'eni í A'iné pej pí piyen ríci? ³¹ Tavaújsimua'aci'i mú miyen ráacua me'ijna ti nu'u maná pú'een me'újna a'u ti caí é'ti'itijca'a. Ayee pu té'eyu'usi'i tijín: “A'íi pu nu'u hua'utá'a mej me'ijna huácua'ani í cua'ira ti nu'u júte'e é'eme'ecan.”

³² Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti caí a'íin pú'een í Moisés teecan ti ayén hua'utá'a a'íime á'amua'upua'istemua'a mej ráacua'ani í cua'ira ti júte'e é'eme'ecan. Capu xaa ne'u, sino niyá'upua pu ayén amuaatá'asin sej si huateújvair'e'en se'ijna jime'e í cua'ira ti tzáahuati'ira'a jín júte'e é'eme'ecan.

³³ 'A'iné nee nu a'íin pú'een í cua'ira ti Dios jemi é'eme'ecan, neetzi pu jemi ajta é'eme'ecan. Nee nu júte'e e'icaanej nej ni hua'utá'an mej ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e matíj mena'a pua'amé yen huachéjme íiyen chaanaca japua.

³⁴ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, patá'aj piyen taatá'an pe'ijna í cua'ira tíj na'a ti yú auca'ití a'ame.

³⁵ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu a'íin pú'een í ti jetzen é'eme'ecan í cua'ira í mej jín huateújvair'e'en mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e. Ja'atí ti na'a ti neetzi jemi ve'eré'enen, capu ja'anáj i'icuatá a'ame. Ajta, ja'atí ti na'a ti ayén na'ará'astijre'en ineetzi, capu ajta ja'anáj huata'l'imi, sino Dios pu rusén jín raatá'asin.

³⁶ 'Neajta inee, ayée nu neri tejámuaatá'ixaa sej seri neseij ineetzi. Mí seajta mú'een, caxu té'atzaahuat'e. ³⁷ Matíj mena'a pua'amé í ti Dios naatátuiire'esin, a'íime mú ve'eré'enejsin ineetzi jemi. Ajta ti pua'a ja'atí ayén neetzi jemi ve'eré'enen, canu ja'anáj raaré'iti.

³⁸ 'Canu ne'ijna jín mú a'uvé'emej nej ni niyen huárini a'ij nej neseij nena'a tí'ijxe'eve'e sino nej ni niyen huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'ijna ti yen neja'uta'íteca'a. ³⁹ Ajta, ayée pu tí'ijxe'eve'e a'ijna ti yen neja'uta'íteca'a ti caí seij á'uveti a'íime í mej ve'eré'ene ineetzi jemi sino nej ni naíjmi'ica japua huániuuni a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

⁴⁰ 'Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ijxe'eve'e í niyá'upua ti ayén tiráaci'iti ti ruurican jín huateáuran tíj na'a rusén jime'e ja'atí ti na'a ti ayén tirá'amitiejte'e ja'atí nej pírici, ajta ayén tiná'astijre'e ineetzi. Neajta inee, ayée nu ra'ajjásin huá'a tzajta'a í mej meri huácuii a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

Muaújniuste a'íime í mej Israel jetze ajtémecan

⁴¹ Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, matí'ij mi autéjhuii mej runiúuste'e rujímua'a me'ijna jime'e ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'íin pú'een í cua'ira ti júte'e e'icaanej. ⁴² Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿Ni caí a'íin pú'een í Jesús ti ajta yaujra'an pú'een a'ijna í José? ¿Ni qui tecaí huá'amua'ajte í táatajra'an, ajta í náanajra'an? A'iné tijtá ne'u. A'íj pu jín, ¿a'iné tí'iri'iri ti a'íin ayén tí'ixajta ti nu'u júte'e e'icaanej?

⁴³ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Caxu hui siyen ché'e runiúuste'e. ⁴⁴ Capu ri'irí ti ja'atí ayén ve'eré'enen ineetzi jemi ti pua'a caí Dios amuacá ca'aníjra'a raatá'an ti ij ayén huárini. Neajta nu niyen ra'ajjásin huá'a tzajta'a í mej meri huácuii a'ájna xicájra'a ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

⁴⁵ 'Ayee mú tira'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tijín: “Dios pu nu'u ayén tihua'umua'aten naíjmi'ica.” Ja'atí ti na'a ti ayén ranamua í ru tzajta'a a'ij ti tí'ixa í niyá'upua, ajta ti ayén ráaruuren a'ij ti a'íin tí'ijxe'eve'e, a'íi pu ve'eré'enejsin ineetzi jemi.

46 'Capu ayén huataújmu'a ti ja'atí ari raasej a'íjna í niyá'upua sino inee, i nej ne'uun a'uvé'emej a'u ti a'ín é'esejre'e, nee nu neri raasej í niyá'upua.

47 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ja'atí ti na'a ti ayén té'antzaahuate'en a'ij nej ti'ixa, a'í pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

48 Nee nu ne'ín pú'een í cua'ira ti jetzen airáninei í mej jín ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

49 'A'amua'huáacixa'astemua'aci'i mú ráacua me'íjna í maná a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'eti'itijca'a. Majta á'iyen mú huácuui. 50 Mí ajta, yé pu seijre'e a'íjna í cua'ira ti júte'e e'icaanej. Tí pua'a ja'atí ráacua'ani a'íjna, capu ja'anáj mi'ini.

51 'Nee nu ne'ín pú'een a'íjna í cua'ira ti júte'e e'icaanej, ti jetzen airáninei í mej jín ruuri muá'ara'ani. Tí pua'a ja'atí ayén ráacua'ani a'íjna í cua'ira, a'í pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Ajta, a'íjna í cua'ira, a'ii pu a'ín pú'een í nej ratéhua'ira'a, í nej neajta ratámua'ivajta huá'a jetze me'ecan matíj mena'a mej yen huachéjme íyén chaanaca japua mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

52 Majta a'íme í mej Israel jetze ajtéme'ecan, ca'anín mú jín autéjhuii mej ti'ihuaúrixaate'en. Miyen tíjín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti a'ín ja'atí ayén nu'u ruhuá'ira'a taamín?

53 Aj pu i Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejámuaatá'ixaate'esin. Tí pua'a secaí ráacua'ani i nehuá'ira'a, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte, ajta ti pua'a secaí raayé'en i nexuure'e, caxu rusén jín ruuri xá'aju'un. 54 A'atí ti na'a ti ayén ráacua'ani i nehuá'ira'a, ajta ayén raayé'en i nexuure'e, a'í pu ayén ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Neajta nu niyen ra'ajjájsin a'ájna xicá'ra'an ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

55 'Ayey ti'ayajna xaa ne'u. A'í pu nehuá'ira'a, a'ín pú'een í ti cua'ira jetzen airáninei í mej tzáahuati'ira'a jín ruuri muá'ara'ani í Dios jemi. Ajta a'íjna, a'ii pu xaa ne'u a'ín pú'een í jaj í mej tzáahuati'ira'a jín iraayé'en mej mi caí ché'e ruxiéemiste'e í Dios jemi.

56 A'atí ti na'a ti ayén ráacua'ani i nehuá'ira'a, ajta ti ayén raayé'en i nexuure'e, a'í pu huateáturaasin ineetzi jemi. Neajta nu niyen che'atá nena'a huateáturaasin í jemin.

57 'A'í pu ayanna neja'uta'íteca'a í niyá'upua ti i'irúuri. Neajta nu ne'íjna jetze aránca'ane nej ni ruuri ná'ara'ani í niyá'upua jemi. Ajta a'ín í ja'atí ti ayén tí'icua'a ineetzi jemi, a'í pu ayén che'atá na'a neetzi jetze arájca'ane ti ij a'ín ruuri á'ara'ani í Dios jemi. 58 A'ii pu a'ín pú'een í cua'ira ti júte'e e'icaanej. Tahuáacixa'astemua'aci'i mú miyen ráacua me'íjna í maná. Majta huácuui. Mí ajta, a'ín ti ayén racua'aca a'íjna í cua'ira ti neetzi jetze airáninei, a'í pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

59 Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tí'ij a'uun tihua'amua'atejca'a a'u mej e'etiújse'irihua'a a'ujna u Capernaúm.

A'ij mej tiu'umuá'aj a'íme í mej jamuan á'ujjhua'ane'e

60 Matí'ij me'íjna huánamuajri'i, ayée mú mu'ití tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej jamuan á'ujjhua'ane'e tíjín:

—A'ij pu pua'a taatá'a ti ayén ti'ixa. Jé'ecan pu hui muári'eri tej tiyen yaú'itíe tá'ara'ani.

61 Ajta a'ín Jesús, ayée pu rú'umua'areereca'a mej miyen runiúuste'ecaa. Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni a'ij pua'a amuaatá'a nej niyen tejámuaatá'ixaa? 62 Ari ti pua'a siyen naasej ineetzi, i nej teáata'a jetze airánnejte, nej ni a'uun a'ujnéen júte'imua a'u nej amuacáí á'ucatii. 63 A'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu jetzen airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. Mí ajta, capu a'íjna jín tí'ivaire'e a'íjna ti jetzen airáninei í sej ratéhua'ira'a. Capu a'atzu xaa ne'u. Mí ajta, a'íjna í niuucari í nej niyen tejá'amua'ixaate'e, a'íjna í

xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ca'aníjra'a naatá'a nej niyen tiu'utaxáj. Ajta, a'íj pu jetze airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. ⁶⁴ Mí seajta mú'een, mu'iití xu caí té'atzaahuat'e.

Ayee pu tihua'utá'ixaa a'iné tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, a'íi pu rú'umua'areereca'a ja'atí ti pírici ti caí rá'atzaahuat'e'eca'a, ajta ja'atí ti pú'een ti Jesús jime'e tiu'utátuiire'esin. ⁶⁵ Ajta, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu 'een jín tejámuaatá'ixaa ti caí ri'irí ti ja'atí ayén huataújtuiire'en ineetzi jemi ti pua'a caí Dios amuacaí ca'aníjra'a raatá'an ti ayén huárini. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶⁶ A'ajná'imua mu'íi mú miyen titeecáujxieehuataca'a mej mi caí ché'e jamuan á'ujuhua'ane'en. ⁶⁷ Aj pu'i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'íimej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase tíjín:

—Ari mú'een, ¿ni seajta seri ajtácünicu ineetzi jemi?

⁶⁸ Ajta a'íin í Simón, ti ajta i'i Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, ¿a'atajni máaj jemin té'uju'un? Mú'etzi pu'u jemi seijre'e í niuucari í tej jín ruuri tá'ara'ani, tíj na'a rusén jime'e. ⁶⁹ Ayee tu hui rá'atzaahuat'e, teajta tiyen ramua'aree pej pe'ín pú'een i pej Dios jemi e'icaanej, ti Dios ajta muaja'utétuaasin í ruri'iríinta'a.

⁷⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—¿Ni qui necaí niyen amua'antíhua'u mú'ejmi mi sej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase? A'iné nijta ne'u. Mí ajta, seíj ti mú'ejmi jetze ajtémecan, tiyaaru'u pu jetzen seijre'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁷¹ A'íjna ti nu'u tiyaaru'u jetzen seijre'e, a'íi pu ayén huatamuá'a í Judás. A'íi pu yaujra'an pú'eene'e a'íjna í Simón ti ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. Ajta a'íin Judás, huá'a jetze pu ajtémecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'íi pu a'íin pú'een ti avíitzi jín tiu'utátuiire'esin a'íjna jime'e í Jesús.

7

Mat'íj tiu'uyé'este me'íjna jime'e mej avé'inaamua'asin

¹ Tíj na'a a'ajná'imua, a'úu pu a'uteájturaa í Jesús a'ujna u Galilea. Capu ché'e a'uun á'uche'ecane'e u Judea a'iné a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a í mej a'uun é'echejca'a, ayée mú raxí'eve'eca'a mej raajé'ica. ² Pu'uri ajta vejli'itaca'a a'ajna mat'íj miyen tí'iyestehua'a me'íjna jime'e mej avé'uj'inaamua'asin, í mej Israél jetze ajtémecan. ³ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa í ihuáamu'a'ame'en í Jesús tíjín:

—Patá'aj hui piyen huiirájra'ani peyujna pej pe'uun á'ura'ani a'ujna u Judea, mej mi a'íime í mej mú'etzi jamuan á'ujuhua'an miyen raaseíj a'ij pej rici pe'íjna jime'e ti hui huápi'i ruxe'eve'e, í mej jín a'ij te'utaseíj. ⁴ Tí pua'a hui ja'atí ayén raxí'eve'e mej mi mé jéjre'e miyen ráamu'a'ati, capu ayén avíitzi jín tí'imuari'e. A'iné ayée pej hui rici pe'íjna jime'e ti huápi'i ruxe'eve'e, naa pu xí'epi'in pej piyen á jéjre'e huatá'aseijrata huá'a jemi, matíj mena'a pua'amé mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. —Ayee mú tiraata'ixaa.

⁵ Majta a'íime í mej ihuáamu'a'ame'en pú'eene'e, camu majta rá'antzaahua me'íjna í Jesús. ⁶ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Capúu xi a'ájna teja'uré'ene ti huaxí'epi'in ineetzi jemi nej ni ne'uun a'utanén. Aru mú'ejmi jemi, ja'anáj ti na'a pu ayén í'ixi'epi'in. ⁷ Capu hui a'atzu ri'irí mej amuájcha'íire'e í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Mí majta xaa ineetzi menéjcha'íire'e me'íjna jime'e nej caí niyen a'ij pua'a tihua'axajta mej miyen a'ij pua'a titetiújcha'íi. ⁸ Setá'aj se'uun a'ujnén a'ánna a'u mej tejé'eyeste. Caxíi nu a'umé'e na'ame inee nej ni ne'uun íjii teja'uvé'emua'ariive'en a'iné capu xi ayén teja'uré'ene ti ari huaxí'epi'in.

⁹ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i a'uun a'uteájturaa a'ujna u Galilea.

Jesús pu avíitzi jín a'uun a'ujnéj

¹⁰ Mí ajta a'ín, ayée pu huaríj. Mat'íj a'ucíj í ihuáamua'ame'en mej mi me'uun tejá'uyesten, a'í pu ajta u á'ume. Capu ruseírata u á'ume, sino avíitzi pu'u jín u á'ume.

A'í mú rahuauhuau í Jesús a'íme í mej Israel jetze ajtémecan

¹¹ Majta me'ín í mej me'uun tejé'eyestehua'a, a'í mú rá'ixi'eeri'ireca'a me'íjna í í Jesus. Miyen tí'ixáata tíjín:

—¿A'uné a'ij 'een a'íjna í ja'atí?

¹² Jéihua mú a'ij pua'a tí'ixajtaca'a a'íjna jime'e í Jesús huá'a tzajta'a í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Seica mú miyen tí'ixajtaca'a tíjín: “R'í pu tí'itevij.” Majta seica miyen tí'ixajtaca'a tíjín: “Capu a'atzu. A'í pu hui huá'acuanamua í teite.”

¹³ Majta, capu ja'atí ayén á'ujca'anejca'a ti ayén ruseírata tiu'utaxájta a'íjna jime'e í Jesús a'iné mehuá'atzi'ine'eca'a a'ímej í mej tí'itíj jín antiújmua'areereca'a a'íme jemi í mej Israel jetze ajtémecan.

Jesús pu tihua'umuá'ate mat'íj tí'iyestehua'a

¹⁴ Mat'íj meri já'íta'a ujú'uncaa í mej tí'iyestehua'a, aj pu'i Jesús a'uun a'uteájrupi teyujta'a. Tí'ij jí a'utéjche ti tihuá'umua'aten í teite. ¹⁵ Jé'ecan mú r'í tira'utasej a'íme í mej me'uun tí'aijta teyujta'a. Ayee mú tiúj'ixaate'eca'a tíjín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti a'ín caí ja'anáj tí'ihuaújmua'ate, a'í pu raay'íti ti ayén tihua'umua'aten?

¹⁶ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu a'ij tirájteu nesej a'ij nej tihuá'amua'aten sino a'í pu ayén tinaatá'a a'íjna ti yé neja'uta'íteca'a. ¹⁷ Tí pua'a hui ja'atí ayén á'ujca'ane ti ayén huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'í pu xaa ayén ramua'aréeren ti pua'a Dios ayén naatá'a nej niyen tí'imua'ataca ca'ín nesej nena'a a'ij tirájteu. ¹⁸ A'íjna ti ayén tí'ixaxa'a a'ij ti a'ín na'a tirájteu rusej, ayée pu 'een jín ayén rici ti ij r'í tiu'utaúra'an rusej.

'Mí neajta inee, ayée nu ne'íjna jín tí'imuari'e nej ni niyen r'í tiraatá'an ne'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. Tí pua'a hui ja'atí ayén á'ujca'ane ti ayén huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'í pu xaa ayén ramua'aréeren ti pua'a Dios ayén tinaatá'a nej niyen tí'imua'ata ca'ín nesej nena'a a'ij tirájteu.

¹⁹ '¿Ni caí a'ín Moisés teecan ayén amuaatátui a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta? Aa ni'íjtá ne'u. Mí seajta mú'een, capu ja'atí ti mú'ejmi jetze ajtémecan ayén araúrasten a'ij ti a'ín niuucari tí'ixa. ¿A'iné 'een jime'e siyen tí'ijxe'eve'e sej naajé'ica?

²⁰ Majta a'íme í mej me'uun ajteáxireca'a, ayée mú titeetaniú tíjín:

—Tiyaaru'u pu mú'eetzi tzajta'a seijre'e. ¿A'ataani hui ayén tí'ijxe'eve'e tí'ij muáaje'ica?

²¹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Sej nu'u jín niyen huaríj ti ayén huápi'í ruxe'eve'eca'a. Ajta a'ín amuaatájteu naíjmi'ica. Jé'ecan xu avé'ejí'istaxi. ²² Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ijri'ire se'íjna jime'e ti Moisés teecan ayén amuaata'áj sej nu'u ra'antisíjchixi'ín í naviira'an. Jee xaa, capu Moisés teecan jetze huanéj, sino Dios pu ayén raateájtuaa a'ímej jemi í á'amua'ayacu'upaci'istemua'a. A'íj xu jín siyen ra'antisí'iche í naviira'an í uneeca'í ti teáata'a se'ájna xicájra'an sej jetzen ruse'upi. ²³ Ayee xu 'een jín tí'ijri'ire sej si caí auté'itzen se'íjna jemi í niuucari ti Moisés teecan raateájtuaa. Tí pua'a ayén 'een, ¿a'iné 'een jín si níniu'ucacu ineetzi jemi se'íjna jime'e nej niyen nain jín raarújte se'j í ja'atí ne'ájna xicájra'a sej jetzen ruse'upi?

²⁴ 'Xaatapuá'ajta sej siyen tihuá'axijte'e a'ij ti tejamuá'amitiejte'e. Mí seajta mú'een, ayée xu huárini sej si siyen tihua'uxíjte'en a'ij ti tiraavíjte'e tzáahuatí'ira'a jime'e.

Jesús pu jime'en tí'ixa a'utí'í'eme'ecan

²⁵ Jime'en pu'u ayén tiraataxájtaca'a, aj mú mi seica miyen autéjhuii mej tí'ihuaúrihua'u. Miyen tíjín:

—¿Ni caí a'ñin pú'een í mej miyen jíme'en tí'itese'e mej raajé'ica? ²⁶ Yee pu hui jéjre'le huatéjvee tihuá'ixaate'e. Mí majta, camu a'ij tí'ijee. ¿Ni qui meri miyen raamuá'a tijín: “A'ii pu a'ñin pú'een í Ciríistu'u”? ²⁷ Mí teajta iteen, teen tu hui ramua'aree a'u ti é'eme'ecan tel'ijna í ja'ati. Mí ajta a'ñin í Ciríistu'u, tí'ij a'ñin yé uvé'enen, capu ja'atí ramua'aréeren a'u ti é'eme'ecan a'ijna. —Ayeé mú tí'ixajtaca'a.

²⁸ Ajta a'ñin Jesús, aúche'e pu tihuá'amua'atejca'a u teyujta'a. Aj pu'i ayén ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jee xaa ne'u, ayée pu hui ti'ayajna sej nemua'ate, seajta siyen ramua'aree a'u nej é'eme'ecan. Canu nesej nena'a yé ve'ecáane sino ti yé neja'uta'íteca'a, a'ñi pu nain jín ayén tí'ijri'ire. Capu tí'ihua'itzi í jemin. Mí seajta mú'een, caxu ramua'ate a'iné caxu rá'astijre'e. ²⁹ Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate a'iné a'úu nu é'eme'ecan í jemin. A'ñi pu hui ajta yen neja'uta'íteca'a.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi miyen tiu'utatése mej raatéevi'i. Mí ajta, capu ja'atí ayén raatéevi'i a'iné capúu xi a'ájna teja'uré'ene, a'ájna ti jetzen huaxi'epi'íntari'ihuaca'a ti ayén huámi'ini. ³¹ Majta a'ñime í mej jemin e'etiújseij, mu'ití mú miyen rá'antzaahua. Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí'ij yé uvé'enen a'ijna í Ciríistu'u Dios ti ra'antíhua'u, ¿ni qui jaítze'e ayén a'ijna jín rini ti huápi'i ruxe'eve'e caí amijna mi ja'atí?

A'ñime fariseos mú nu'u xantaaru'u huata'áiteca'a mej raatéevi'i me'ijna í Jesús

³² Majta a'ñime í fariseos, ayée mú tiú'unamuajri'i a'ñimej í teite mej miyen xahuaani'i mú jín tiúj'ixaate'e. Matí'ij mi a'ñime í mej tí'iajta u teyujta'a, majta a'ñime í fariseos, a'ñi mú seica huata'áiteca'a a'ñimej í mej me'uun tí'icha'ñi mej mi raatéevi'i.

³³ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ché'e á'ateeri mú'ejmi jemi a'iné pu'uri vejli'i nej ni ne'uun a'ujnén ne'ijna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. ³⁴ Mú'een xu nehuauni, aru caxu mé'e nejé'eteuni. Ajta, capu ri'iríista a'ame sej se'uun a'ujnén a'u nej a'ij éene'e na'ame.

³⁵ Majta a'ñime í mej me'uun tí'iajta teyujta'a, ayée mú tiúj'ihua'uraca'a tijín:

—¿A'uquí hui a'umé a'u ti caí ri'irí tej tiyen yé'uteuni? ¿Ni qui a'uun seij chuéjra'a japua a'umé huá'a jemi í teite í mej a'ucíjxi huá'a tzajta'a a'ñime í mej Grecia é'eme'ecan? ¿Ni qui hui ajta ayén tihuá'amua'aten a'ñimej í mej Grecia é'eme'ecan? ³⁶ ¿A'iquí huataújmua'a a'ijna í niuucari ti jín tej nu'u rahuauni, teajta nu'u caí rateuni, ti ajta nu'u caí ri'irí tej a'uun á'uju'un a'u ti a'ij éene'e a'ame? —Ayeé mú tiújihua'uraca'a.

Jesús pu hua'utá'ineesin mej mi jemin ve'eré'enen

³⁷ Tí'ij ari te'entipúa'arijme'eca í mej tí'iyeste, a'ájna xicájra'an ti jaítze'e ruxe'eve'eca'a í mej me'ijna jetze tí'iyestehua'a, aj pu'i Jesús ayén huatéechaxi huá'a tzajta'a. Aj pu'i ayén ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí pua'a hui ja'atí ayén ruxiéemiste'e a'ijna jime'e ti caí urarí'ene'e jín huateájturaa í Dios jemi, ché'e a'ñin ayén ve'eré'enen ineetzi jemi nej ni niyen ca'aníjra'a tiraatá'an.

³⁸ Ayeé pu che'atá na'a raruuren a'ijna í ja'ati ti ayén na'ará'astijre'esin ineetzi a'ij ti té'eyu'usil'í í yu'uxari jetze tijín: “A'ij pu jetzen airáninei í tzajta'an temua'a naa a'ijna í jaj ti jetzen araujca'anen a'ijna í ti jín ruuri a'ame. Ayej seíire'e a'ame tíj jetzen airáami'iee í jaj.” —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ A'ijna í niuucari tijín “jaj”, ayée pu huataújmua'a tijín: í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti Dios raateájtuaaniiche'e huá'a tzajta'a a'ñimej í mej rá'antzaahua. Ayeé pu a'ijna jín tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jesús a'iné capu xi é'e já'ahua'aca'a a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ijna jime'e ti a'ñin Jesús caí xi a'ujnéj u júte'e ti ij Dios ayén án ye'ecájrati í ipuari japua.

Capu xi huá'amitiejte'eca'a í teite ja'atí ti pírici a'ijna í Jesús

⁴⁰ Jíme'en mu'u miyen ráanamujri'i ti ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a seica í teite tijín:

—Ayej hui xaa ne'u ti'ayajna ti a'íin pú'een ti ayén tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, í tej tiyen rachú'eve'e.

⁴¹ Majta seica mú miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'ii pu hui a'íin i'i pírici ti i'i Ciríistu'u.

Majta seica miyen tiú'íhua'uraca'a tijín:

—¿A'iné hui tí'iri'iri ti a'íin Ciríistu'u ayén a'uun é'eme'ecanta u Galilea? ⁴² ¿Ni caí ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti nu'u a'íin Ciríistu'u ayén airaújneijte'esin a'íjna jetze í teitestemua'ame'en í David teecan? Ajta nu'u ti a'uun é'eme'ecanta a'ame a'ujna u Belén, a'u ti a'íin David teecan e'echéjme'e. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴³ A'íj mú jín já'ita'a a'utacíj í teite me'íjna jime'e í Jesús. Seica mú seicié tí'ixajta'a. Majta seica seicié. ⁴⁴ Seica mú miyen raxí'eve'eca'a mej miyen raatéevi'i. Mí ajta, capu ja'atí ahuaújca'ane ti rajví'i.

Camu nu'u rá'atzaahuata'eca'a í Jesús a'íime í mej títetaté'eca'a

⁴⁵ Matí'ij mi a'íime í mej tí'icha'íi u teyujta'a, a'úu mú a'uré'ene huá'a jemi í mej me'uun tí'aijta u teyujta'a, majta í fariseos jemi. Matí'ij miyen tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné 'een jín secaí ye'eráavi'iti?

⁴⁶ Majta a'íime í mej tí'icha'íive, ayée mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu hui ja'atí ayén tí'ixaxa'a tíj amín tí'ixaxa'a.

⁴⁷ Ayeé mú tiu'utaniú a'íime í fariseos tijín:

—¿Ni ajta ari ayén amuáacuanamua mú'ejmi? ⁴⁸ ¿Ni caí seíj ti tí'ita'aijte'e ari rá'antzaahua a'íjna, na'ari seíj ti téjmi jetze ajtáme'ecan í tej fariseos pú'een? ⁴⁹ Majta í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a, camu a'atzu yaú'ítie a'íj ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í niuucari Moisés teecan ti raateájtuaa. Dios pu ari hua'uxíjte amíime. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í fariseos.

⁵⁰ Ajta a'íin Nicodemo, a'íjna ti ari í Jesús jemi a'atánejca'a, tíj ajta seíj pú'eene'e ti huá'a jetze ajtáme'ecan, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

⁵¹ —Capu ayén tiraavíjte'e tej tiyen ra'uxíjte'en tí'ij puaíjtzí ráaci'iti. Ayeé pu té'axa í yu'uxari jetze í tej jín tí'aijta ti ayén nu'u ruxe'eve'e tej nu'u tiraa'íhua'u amuacaícan jín te'íjna í ja'ati tej ti ráamua'aree a'íj ti tí'itíj jín ríci. ¿Ni caí ayén ti'ayajna?

⁵² Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni hui mú'ee pe pajta pe'uun é'eme'ecan u Galilea? Aúuhuauchi í yu'uxari jetze pej pí piyen ráamua'aree ti caí ja'atí a'uun é'eme'ecan u Galilea ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

⁵³ Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a. Matí'ij mi a'ucíjxi a'u ti seíj é'eche.

8

A'íjna í 'íita'a ti huaújxana'acire

¹ Ajta Jesús pu a'uun á'ume jirí ti a'utacá'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Aceituunajemi.

² Tapuá'arijme'eca pu a'uun a'ujnéj teyujta'a. Majta mú jeíhua teite ajteáxíireca'a í jemin. Aj pu'i a'ujyeíjxi ti i tihua'umua'aten. ³ Majta a'íime í mej jetzen tiú'ujmua'ate í niuucari í mej jín tí'aijta, majta a'íime í fariseos, a'íi mú seíj e'eráavi'iti í 'íita'a. Ayeé mú tiraatéevi'i tí'ij auj ayén ríjcaa í 'íita'a ti ruxána'acira'ate'eca'a. Matí'ij mi raata'aíj ti a'uun já'ita'a a'utéchaxin mej mi raaseíj í teite. ⁴ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tijín:

—Maestru, ayée mú yeehui tiraatéevi'i amíjna mi 'íita'a tí'ij auj xana'acira'ate'eca'a.

⁵ Ajta a'íin Moisés, ayée pu yeehui titaata'aíj a'íjna jetze í niuucari ti raateájtuaa ti ayén ruxe'eve'e tej nu'u tetej jín raajé'ica. Ari mú'ee, ¿a'iné yeehui pajta tí'ixa?

⁶ Ayee mú me'íjna jín tiraata'íhua'uri'i mej mi me'íjna jín ra'antimuá'itín a'ij ti a'íin ti'itíj jín tihua'utá'ixaate'esin. Ayee mú rahuauca'a me'íjna í mej jín tiraaxájtzi'i.

Ajta a'íin Jesús, a'íi pu aicaújtutzi. Aj pu'i a'utéjche ti ruxité jín ra'uyú'uxa á chuaata'a. ⁷ Maúche'e mú tí'ira'íhua'uraca'a. Aj pu'i Jesús ayén huatéechaxi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a hui seíj mú'een ja'anáj caí a'íjna jín ayén auté'itze í á'amuamua'atziira'a jime'e, ché'e a'íin ja'atí amuacá raatatú'a í tetej jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁸ Ajtahua'a pu aicaújtutzi. Ajta ra'uyú'uxaca'a á chuaata'a. ⁹ Majta a'íime, jíme'en mu'u miyen ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, mat'íj mi me'uun tíhuui, seíj majta seíj, amuacaícan a'íjna ti jaítze'e vásta'a. Tí'ij jí a'íi na'a í Jesús a'uun a'uteájturaa jamuan a'íjna í íita'a ti a'uun já'ita'a a'utéveeca'a. ¹⁰ Aj pu'i Jesús huatéechaxi. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Íita'a, ¿a'uné hui a'ij mé'een a'íime? ¿Ni caí mé'e ja'atí ti ayén ti'itíj jín mú'etzi jetze tí'ijpua'ajte'e?

¹¹ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, capu yeehui ja'atí ayén neetzi jetze ti'itíj jín tí'ijpua'ajte'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Canu neajta inee ti'itíj jín mú'etzi jetze te'ujpuá'ajte'esin. Patá'aj á'ura'ani. Capej hui ché'e piyen pe'íjna jín te'uté'itzeaa'an. —Ayee pu tiraata'ixaa.

Jesús pu hua'atáztavi'i a'íime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua

¹² Tí'ij ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa í teite í Jesús, ayej tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Nee nu yeehui ne'ín pú'een í tatzari ti jín huáneeri'i huá'a japua naíjmi'ica í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. A'atí ti na'a hui ti nee jamuan á'uche'ecane'en, capu ja'anáj ayén tíca'amiste'e á'uche'ecane'e a'ame, sino ayée nu yeehui raateájtuaani í jemin ne'íjna í tatzari í ti jín ruuri á'ara'ani.

¹³ Mat'íj mi a'íime fariseos miyen tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej piyen aseíj tité'axajta. A'íj pu yeehui jín caí ti'itíj vaire'e a'ij pej tité'axajta aseíj.

¹⁴ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Tí pua'a niyen neseíj tí'inxajta, aúche'e pu yeehui tí'ivaire'e nej niyen tí'inxajta neseíj a'íjna jime'e nej niyen ramua'aree a'u nej a'arájraa, neajta niyen che'atá nena'a ramua'aree a'uj nej a'umé. Mí seajta mú'een, capu yeehui a'ij tejamuá'amitíeje'e, a'u nej a'arájraa, na'ari a'u nej a'umé. ¹⁵ Ayee xu siyen sena'a huá'axijte'e a'ij sej rujímua'a tirájteuve. Mí neajta inee, canu ja'atí íjii á'axijte'en. ¹⁶ Aru, ti pua'a hui niyen ja'atí á'axijte'e, aúche'e pu ayén tiraavíjte'e nej niyen rici a'iné canu neseíj niyen a'ij tirájteu, sino a'íi pu ayén naatá'a a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

¹⁷ Ayee pu yeehui té'eyu'usi'i a'íjna jetze í niuucari í sej jín tí'aijta ti ayén nu'u tí'ivaire'e ti pua'a mehuá'apua miyen ti'itíj jín ti'iteújxajtajme'en. ¹⁸ Nee nu yeehui ne'ín pú'een seíj í nej niyen tí'inxajta neseíj. Ajta yeehui í seíj ti ayén tineteáxajta, a'íi pu a'íin pú'een í niyá'upua ti íyen neja'uta'íteca'a.

¹⁹ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné yeehui a'ij 'een ti ayá'upua pú'een?

Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Caxu yeehui nemua'ate ja'atí nej pú'een. Caxu seajta ramua'ate í niyá'upua. Tí pua'a siyen nemua'ajcaa, ayée xu yeehui seajta tí'ijmua'ate í niyá'upua.

²⁰ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús tí'ij auj tihuá'amua'atejca'a a'ujna teyujta'a, a'ájna vejli'i a'u mej yé'ese'iri í tumin. Mí majta í teite, capu ja'atí ayén tiraatéevi'i a'iné capúu xi a'ájna teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze ti jetzen Jesús huámi'ini.

“A'u nej a'umé, capu rí'irí sej se'uun á'uju'un”

²¹ Ajtahua'a pu Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu yeehui ne'uun a'ujnéjsin, seajta mú'een xu nehuauni ineetzi. Ajta, caí Dios tejámuaatá'uuni'ira. Mú'een xu cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi. Capu ri'irí sej se'uun a'ujnéen a'u nej a'ujnéjsin inee.

²² Matí'ij mi miyen tí'itíuríhua'uri'i a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a tijín:

—¿A'iné yeehui huataújmua'a a'íjna í niuucari ti nu'u caí ri'irí tej te'uun a'ujnéen a'u ti nu'u a'ujnéjsin? ¿Ni qui ayén huataújmua'a ti a'ín huaújje'ica?

²³ Aúche'e pu ayén tihuá'a'ixaate'eca'a tijín:

—Mú'een xu hui yúuci pújme'en é'eme'ecan. Neajta inee, júte'e nu é'eme'ecan. Mú'een xu yeehui huá'a jetze ajtème'ecan a'ímej í mej yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Neajta inee, canu niyen huá'a jetze ajtème'ecan. ²⁴ Ayee nu hui niyen amuaatá'ixaa ti pua'a caí ayén Dios tejámuaatá'uuni'ira, mú'een xu cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi. Tí pua'a yeehui secaí siyen té'antzaahuat'e'en nej ne'ín píríci a'ij nej ti'ixa, mú'een xu xaa cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi.

²⁵ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani yeehui pej pú'een?

Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een í nej niyen jíme'en tejá'amua'ixaate'ecaa tíj na'a jéjcuá ímuá ti yú e'iré'ene. ²⁶ Jéihua nu neri tí'ixajtami'í mú'ejmi jime'e, neajta niyen ne'íjna jín amua'uxíjte'en. Mí ajta a'ín ti yen neja'uta'íteca'a, a'í pu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a. Neajta nu hui niyen tihuá'ixaate'e a'ímej í mej yen japuan seijre'e íiyen í chaanaca japua a'ij nej niyen tiráanamujri'i ne'íjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²⁷ Majta a'íime, camu yaú'itíee muá'araa a'ij ti tihuá'a'ixaate'eca'a, ti ayén jíme'en raxa ti ya'upuáara'an pú'een. ²⁸ A'íj pu jín, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setí'ij yeehui aj neja'utavén ineetzi i nej teáata'a jetze airáme'ecan, aj xu si ramua'aréeren ja'atí nej pú'een, seajta xu ramua'aréeren nej caí nesej nena'a a'ij tirájteu a'ij nej tejámuaatá'ixaa sino ayée nu che'atá nena'a tí'ixaxa'a a'ij ti niyá'upua ayén tinaamuá'ate. ²⁹ A'íjna ti hui yen neja'uta'íteca'a, a'í pu neetzi jemi seijre'e. Capu ayén ruséntacan naatéjtuaa a'iné ayée nu yeehui tí'ij pína'a niyen tí'ijri'ire a'ij ti tira'aráanajche.

³⁰ Majta a'íime í teite, tí'ij Jesús auj ayén tihuá'a'ixaate'eca'a, mu'ití mú miyen rá'antzaahua.

Jíme'en í mej yaújmua'ame'en pú'een í Dios, majta a'íime í mej ravaire'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een

³¹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecan í mej majta rá'antzaahua tijín:

—Tí pua'a hui siyen te'utáviicua'i sej si siyen tira'ará'astijre'en a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, aj xu xaa siyen tité'ujujhua'ane'e xá'aju'un ineetzi jamuan.

³² Mú'een xu seajta yeehui ramua'aréeren se'íjna ti nain jín ayén tí'ayajna. A'íj xu jín ruxiéehua á'ujujhua'ane'en xá'aju'un.

³³ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Teen tu yeehui Abraham teecan jetze airáne. Catu yeehui ja'anáj seica jemi ca'anéeri jín tiu'utévai. A'íj pu yeehui jín, ¿a'iné auj tí'irí'iri pej piyen tí'ita'ixaate'e tej nu'u taxiéehua á'ujujhua'ane'e tá'ara'ani?

³⁴ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ja'atí ti na'a ti ayén te'uteáturaave'en í Dios jemi, a'í pu ca'anéeri jín tí'imuarí'e a'íjna jemi ti a'ij pua'a 'een.

³⁵ Ajta a'ín ti ca'anéeri jín tejé'emuarí'e a'u mej é'eche í teitestemua'ame'en a'íjna ti tí'ira'aijte'e, a'í pu caí a'uun rusén jín huateáturaasin a'ujna. Majta a'ín ti yaujra'an pú'een, a'úu pu yeehui huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

³⁶ 'A'íj pu jín, ti pua'a niyen huárini inee, i nej neajta yaujra'an pú'een, nej ni amua'írájtuaani sej si ruxiéehua á'ujujhua'ane'en, ayée xu xaa ne'u ruxiéehua á'ujujhua'ane'e xá'aju'un, tzíte'e. ³⁷ Nee nu hui niyen ramua'aree sej se'íjna jetze airáne se'íjna í Abraham teecan. Mí seajta mú'een, xu'uri siyen á'ujca'ane sej siyen naajé'ica se'íjna jime'e sej caí ché'e ranamuajracu a'ij nej tejá'amua'ixaate'e. ³⁸ Ayee nu ne'íjna jín tejá'amua'ixaate'e a'ij nej yeehui neri ne'uun tejá'useij í niyá'upua jemi. Seajta mú'een, ayée xu che'atá sena'a tí'ijri'ire a'ij sej seajta tiráanamujri'i í ruyá'upua.

³⁹ Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Teen tu yeehui rájya'upuaca'a te'íjna í Abraham teecan.

Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui siyen yaújmua'ame'en pú'eene'en a'íjna í Abraham teecan, ayée xu che'atá sena'a rí'i titetiújcha'íi a'ij ti a'íjn ajta rí'i tí'tiújcha'íica'a. ⁴⁰ Ayee pu i éene'e, xu'uri siyen tiraaxí'epi'intare sej naajé'ica. Neajta inee, nee nu ne'ín pú'een se'íj ti ayén tejámuaatá'ixaa a'íjna ti ayén ti'ayajna, í nej neajta niyen ráanamujri'i ne'íjna jemi í Dios. Capu yeehui ayén tí'ijri'irejca'a a'íjna í Abraham teecan. ⁴¹ Ayee xu siyen a'ij pua'a titetiújcha'íi a'ij ti ajta ríci í á'amuaya'upua.

Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Catu yeehui huanú'ihuaca'a huá'a jetze í mej ruse'íjtajmee pat'íj mú'ee. Se'íj pu'u yeehui a'íjn pú'een í tej rájya'upua. A'íj pu yeehui a'íjn pú'een í Dios.

⁴² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui a'íjn Dios á'amuaya'upua pú'eene'en, mú'een xu nexí'eve'e xá'aju'un a'iné a'úu nu a'uvé'emej í jemin. Canu yeehui nese'íj nena'a niyen a'uvé'emej sino a'íj pu yen neja'uta'íteca'a.

⁴³ '¿A'iné 'een jín secaí nejaú'itie a'ij nej tejá'amua'ixaate'e? Caxu xaa ne'u yaú'itie a'iné secaí ahuaújca'ane sej ra'ancuré'an a'ij nej tí'ixa. ⁴⁴ Mú'een xu yeehui se'íjna jetze ajtémecan í tiyaaru'u. A'íj pu a'íjn pú'een í á'amuaya'upua. Seajta mú'een, ayée xu'u sena'a se'íjna jín siyen rá'astijre'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í á'amuaya'upua. Tíj na'a ti huatase'íjre í teáata'a ti yú e'iré'ene, a'íj pu yeehui tí'itecui'ica. Capu ja'anáj tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a. A'íj pu yeehui nain jín tí'ihua'itaca. Tíj na'a ti ayén tí'ihua'i, a'íj pu jetzen airáninei í tzajta'an a'íjna ti hua'itzi pú'een. Ayej xaa ne'u, a'íj pu a'íjn pú'een ti tí'ihua'itaca. Ajta tíj na'a ti hua'itzi pú'een, a'íj pu jetzen airáninei.

⁴⁵ 'Mí neajta inee, ayée nu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a. A'íj xu jín, caxu yeehui ná'atzaahuate'e. ⁴⁶ ¿Ni se'íj mú'ejmi jetze ti ajtémecan ayén tí'itíj jín ná'axijte'e a'íjna jime'e nej tí'itíj jín auteájturaa í Dios jemi? A'iné capu rí'irí sej siyen huárini, ayée pu huataújmua'a nej niyen tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a ayén, ¿a'iné yeehui 'een jime'e secaí ná'atzaahuate'e? ⁴⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'íjna ti Dios jetze ajtémecan ayén rá'astijre'e a'ij ti tí'ixa í Dios. Seajta mú'een, ayée xu 'een jín caí siyen rá'astijre'e se'íjna jime'e sej caí Dios jetze ajtémecan.

Ciríistu'u pu amuacáí huatase'íjre caí a'íjna í Abraham teecan

⁴⁸ Majta a'íjme í mej tí'ajta teyujta'a, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni yeehui caí ayén ti'ayajna a'ij tej tí'ixa pej piyen Samaria é'eme'ecan, ajta tiyaaru'u pu mú'eetzi tzajta'a se'íjre'e?

⁴⁹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu tiyaaru'u neetzi tzajta'a se'íjre'e sino nee nu rí'i tiratá'aca í niyá'upua. Seajta mú'een, ayée xu méjca'i tinúutache ineetzi. ⁵⁰ Mí neajta inee, canu yeehui nese'íj nena'a niyen rahuauhuau ti ja'atí rí'i tinaatá'an, sino se'íj pu'u xaa ayén rahuauhuau. A'íj pu yeehui a'íjn pú'een ti tzáahuati'ira'a jín ayén tiraaxí'epi'intare'en. ⁵¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a ja'atí ayén tirá'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a, capu yeehui ja'anáj rací'iti ti huámi'ini.

⁵² Jíme'en mu'u miyen ráanamujri'i, aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tu'uri yeehui ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti tiyaaru'u pu mú'eetzi tzajta'a seijre'e. A'í pu yeehui Abraham huamí'i, majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Mí pajta mú'ee, ayée pepu'u yeehui tí'ixa ti ayén nu'u, ti pua'a ja'atí ayén tirá'astijre'e a'ij pej tí'ixa, ti nu'u caí ja'anáj mí'ini.

⁵³ ¿Ni tzaa yeehui piyen jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee caí í ti'itíj ti jín ti'itéveeca'a í tayá'upua í Abraham? A'í pu yeehui xaa huamí'i. Majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'í mú majta huácuui. Ari mú'ee, ¿a'iné petí'ixa a'atani pej pírici?

⁵⁴ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu yeehui tí'itíj vaire'e ti pua'a niyen nesej té'antzaahuate'e. A'í pu a'ín pú'een ti ayén rí'i tinaatá'aca í niyá'upua, a'íjna í sej jíme'en siyen tí'ixa yee a'í pu a'amua Dios pú'een. ⁵⁵ Seajta mú'een, caxu yeehui ramua'ate. Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate. Tí pua'a niyen tejá'amua'ixaate'e yee canu ramua'ate, ayée nu tí'ihua'itaca setíj mú'een. Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate, neajta niyen rá'astijre'e a'ij ti tí'ixaxa'a. ⁵⁶ Ajta yeehui a'íjna í Abraham ti á'amuyaya'upua pú'een, a'í pu huataújtemua'ave a'íjna jíme'e ti ayén tirá'amitiejte'eca'a ti ayén raasej ja'anáj xicá'ra'an nej jetzen nain jín antínmua'areere. A'í pu xaa raasej, ajta a'íjna jín huataújtemua'ave.

⁵⁷ Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa yeehui piyen raasej pe'íjna í Abraham teecan? Capu a'ij tí'iri'iri, a'iné capej xi piyen hua'apuata japuan tamuáamuata'a nine'ira'a rájcha'íi.

⁵⁸ Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Ayee nu tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Tí'ij caí xi Abraham huasejre, nee nu neri seijre'eca'a.

⁵⁹ Jíme'en mu'u miyen tiráanamujri'i, aj mú mi tetej titú'utu í mej jín raateátu'asixi'in. Ajta a'ín Jesús huateú'avaataca'a. Aj pu'i a'uun huirá'raa a'ujna teyujta'a.

9

Jesús pu raarújte ja'atí ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a

¹ Tí'ij a'uun a'atamé'ecaa, Jesús pu ja'atí huasej ti aracúuni'i pu huanú'ihuaca'a. ² Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Maestru, ¿a'atani yeehui ayén auteájturaa í Dios jemi ti ij a'ín ayén te'aracúuni'i huanú'ihua? ¿Ni qui a'ín auteájturaa ca'ín í vaújsimua'ame'en?

³ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu yeehui ja'atí auteájturaa í Dios jemi. Capu amíjna ja'atí ayén auteájturaa, camu majta í vaújsimua'ame'en. Ayee pu yeehui tiráaruu ti ij ayén huatasejre'en í jemin a'ij ti Dios tiraayí'iti a'íjna jíme'e í rumuári'eri'ire'ara'an. ⁴ Ayee pu ruxe'eve'e tí'ij auj tújca'ari tzajta'a pí'irici tej tiyen te'íjna jetze tiu'umuári'en Dios ti jín ayén yen neja'uta'íteca'a. Pu'uri yeehui a'ájna teja'uré'enejsin ti huatética'ari. Capu ché'e rí'iríista a'ame a'ájna ti ja'atí ayén tiu'umuári'en. ⁵ Ijii, netí'ij nauj niyen huaca íiyen chaanaca japua, ayée nu tí'ivaire'e huá'a tzajta'a í teite tíj tatzari ti jín huá'a japua huáneeri'i mej mí miyen tí'itíj huasej matíj mena'a pua'amé í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i, a'ín á chuaata'a e'erájtzitzee. Ajta, ru'íjci'e jín rajrú'une í xarij. Aj pu i ra'arápitijri'í á jí'iseá'ara'an jetze a'íjna ti arácun. ⁷ Ajta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aricu yeehui, u pá'ume'en pe'újna a'u ti jé'ejmuaa ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Siloé.

(Ayee pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tijín: ti huata'íti'ihuaca'a.)

Aj pu'i u á'ume a'íjna í ja'ati, ajta acáujista'ante. Tí'ij jí mú a'uvé'emej. Pu'uri ayén atáneerica'a. ⁸ Majta a'íime í mej á vejlí'i a'uchéjme'ecaa a'u ti é'echejca'a a'íjna í ja'ati,

majta a'ñme, í mej mejmí'i miyen rasejrac'a a t'íj a'ñn auj limojna huauca'a, ayée mú tiu'utaxájtaca'a t'íjñ:

—¿Ni caí yeehui a'ñn pú'een ti ayén a'uun a'utacái á'aye'i ti ij limojna hua'utáhuavii í teite?

⁹ Seica mú miyen tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'ñn pú'een. Majta seica miyen t'íjñ:

—Capu yee a'ñn pú'een, sino ayée pu'u na'a seijre'e t'íj a'íjna.

Ajta a'ñn, ayée pu tiu'utaxájtaca'a t'íjñ:

—Nee nu yeehui ne'ñn pú'een.

¹⁰ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i t'íjñ:

—¿A'iné ye'í pete'atáneereca'a?

¹¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa t'íjñ:

—A'íjna yeehui í mej miyen ratamuá'amua t'íjñ: Jesús, a'í pu xarij huateáru'une, t'íquí yeehui na'arápítijri'i yé nej'í jetze. Aj pu'i ayén tinaata'aj nej nu'u ne'uun u á'ume'en ne'újna Siloé, a'u ti jé'ejmuaa nej nu'u ni aránja'usixi'ñ. Net'íj yeehui ni u á'ume, neajta aránja'usixi. Aj nu ni niyen mé úneereca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹² Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i t'íjñ:

—¿A'uné a'ij 'é'en a'íjna í ja'atí?

Ayee pu tihua'utá'ixaa t'íjñ:

—Canu yeehui mé'e yé'emua'aree.

A'ñme í mej t'íajta teyujta'a, a'í mú chueere'e, majta camu a'ij tirájteuve a'ij mej rici

¹³ Mat'íj mi ya'uví'ití me'íjna ti aracúuni'i a'ímej jemi í fariseos. ¹⁴ Ajta, ayée pu a'ájna pítí'irijca'a a'ájna xicájra'an jetze mej jetzen ruse'upi t'íj Jesús ayén raateáru'une í xarij, ajta tiráahuaa. ¹⁵ A'íj mú jín, a'ñme í fariseos majta miyen tiraata'íhua'uri'i a'ij ti a'ñn te'atáneereca'a. Ajta a'ñn ja'atí ayén tihua'utá'ixaa t'íjñ:

—A'í pu yeehui na'arápítijri'i yé nej'í jetze. Neajta niyen aránja'usixi. Ajta íjii, nee nu yeehui neri mé únee.

¹⁶ Majta í mej huá'a jetze ajtème'ecan í fariseos, ayée mú tiu'utaxájtaca'a t'íjñ:

—Capu yeehui a'uun é'eme'ecan í Dios jemi a'íjna a'iné capu ayén rá'astijre'e a'íjna jime'e í xicaj tej jetzen tase'upi.

Majta seica miyen t'íjñ:

—¿A'iné yeehui t'í'iri'iri ti ja'atí ayén huárini ti huáp'í ruxe'eve'e ti pua'a ayén nu'u te'uteáturaavecaren é Dios jemi?

A'íj pu jín, seica mú seicié t'í'ixajtaca'a. Majta í seica, seicié mú majta t'í'ixajtaca'a. Camu naími'i rux'íej mena'a miyen t'í'ixajtaca'a. ¹⁷ Mat'íj miyen majtáhua'a tiraata'íhua'uri'i t'íjñ:

—Pajta mú'ee, ¿a'iné yeehui petí'imua'atze ja'atí ti p'írici?, a'iné a'í pu timuáahuaa pej pi atáneereca'a.

Ajta a'ñn ja'atí ayén tihua'utá'ixaa t'íjñ:

—A'í pu yeehui Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'a.

¹⁸ Majta a'ñme í mej a'uun t'íajta teyujta'a, camu rá'antzaahua ti ayén aracúuni'i huanú'ihuaca'a, ti ari huarúj ti i ari atanee íjii, icu. Mat'íj mi miyen hua'uta'ajjtaca'a mej mi u a'uvé'uju'un í vaújsimua'ame'en. ¹⁹ Ayee mú tihua'uta'íhua'uri'i t'íjñ:

—¿Ni tzaa yeehui a'ñn pú'een á'amuayauj? ¿Ni a'ñn pú'een sej siyen ti'ixa yee aracúuni'i pu huanú'ihuaca'a? ¿A'iné yeehui auj t'í'iri'iri ti ari mé únee?

²⁰ Majta a'ñme í vaújsimua'ame'en, ayée mú tiu'utaniú t'íjñ:

—Ayee tu xaa ramua'aree ti a'ñn tayauj p'írici, teajta yeehui ramua'aree ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a. ²¹ Mí teajta iteen, catu xaa ne'u ramua'aree a'ij ti 'een jime'e ti ayén ari mé únee nusu ja'atí ti ayén raarújte. Setá'aj yeehui siyen tiraata'íhua'u a'iné, pu'uri vásta'a. A'í pu ajta rusej tiu'utaxájtaca'a.

²² Ayee mú 'een jín tiu'utaxájtaca'a í vaújsimua'ame'en a'iné mehuá'atziine'eca'a a'ímej í mej a'uun teyujta'a tí'ajta, í mej majta meri miyen tiraaxí'epi'intare mej mi ru'irá'ite me'újna teyujta'a ja'atí ti na'a ti ayén tiu'utaxáj yee Jesús pu nu'u a'ín pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u. ²³ A'íj mú jín miyen tiu'utaxájtaca'a í vaújsimua'ame'en yee matá'aj raata'íhua'u me'íjna a'iné a'íjna í hua'ayauj pu'uri vástaca'a.

²⁴ Majtahua'a mú miyen raatajé me'íjna ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj piyen pena'a rí'i tiraatá'an í Dios. Pajta caí yeehui piyen rí'i tiraatá'acare'en pe'íjna í ja'atí a'iné a'í pu ateáturaave í Dios jemi.

²⁵ Ajta a'ín, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui ayén ateáturaave í Dios jemi nusu caí, canu xáahuí a'atzu ramua'aree, sino ayée nu xaa ramua'aree nej amuacá aracúuni'i. Mí neajta íjii, nee nu hui mé únee.

²⁶ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné ye'í muáaru? ¿A'iné ye'í timuáahuaa pej pi yeehui atáneere?

²⁷ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nu'uri amuaatá'ixaa. Seajta mú'een, caxu náanamujri'i. ¿A'iné 'een jime'e siyen raxí'eve'e nej neajtahua'a amuaatá'ixaate'en? Tij seajta mú'een siyen raxí'eve'e sej seajta jamuan á'ujjua'ane'en.

²⁸ Majta miyen jeíhua mú a'ij pua'a tiraata'ixaa tijín:

—Aa neti'ijta ne'u. Mú'ee pej yeehui pe'íjna jamuan á'uche'ecan, tzíte'e. Teajta iteen, teen tu tiyen rá'astijre'e te'íjna í Moisés teecan. ²⁹ Teen tu yeehui tiyen ramua'aree ti Dios ayén jamuan tiu'uxájtaca'a í Moisés. Ajta, jime'en a'íjna í ja'atí, catu yeehui a'atzu ramua'aree a'u ti é'eme'ecan.

³⁰ Aj pu'i ayén tiu'utaniú a'íjna í ja'atí tijín:

—¿Ni caí ne'u icu? Mú'een xu caí ramua'aree a'u ti é'eme'ecan. Mí ajta, a'ín ayén naarújte nej ni niyen atáneere. ³¹ Ayee tu yeehui ramua'aree ti Dios caí ayén ranamua ja'atí ti ayén ateáturaave í jemin. Dios pu xaa ayén ranamua a'íjna í ja'atí ti ayén rana'amiche, ajta ti ayén rá'astijre'e a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e. ³² Capu yeehui ja'anáj ja'atí ayén tiráanamujri'i ti seíj ayén raarújte a'íjna ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a ti ij ayén atáneerica'a á'ara'ani. ³³ Tí pua'a hui caí Dios jemi é'eme'ecantacache'e, capu a'ij riníche'en ti naarújte'enche'e ineetzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁴ Majta a'íime miyen tiraata'ixaa tijín:

—Nain pej jín auteájturaa í Dios jemi mú'ee, tíj na'a pej yeehui piyen huanú'ihuaca'a ti yú e'iré'ene. ¿Ni tzaa mú'ee piyen auté'aca'ane pej piyen titáamua'aten? —Ayee mú tiraata'ixaa.

Majta ru'irá'iteca'a.

Jesús pu nu'u hua'ajté'axi a'ímej í mej teyujta'a tí'ajta

³⁵ Ajta a'ín Jesús, ayej ráamua'areeri'i mej miyen ru'irá'iteca'a. Tí'ij ayén yá'uteu a'íjna í ja'atí, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni piyen rá'atzaahuat'e pe'íjna ti teáata'a jetze airaújnejte?

³⁶ Aj pu'i a'ín ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Nevástara'a yeehui, ¿a'atani a'ín pírici nej ni niyen rá'antzaahuat'e'en?

³⁷ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pepu'uri yeehui raaseíj. Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna, a'í pu á jamuan ayén ti'ixa.

³⁸ Ajta a'ín tevi ayej tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, nee nu yeehui muá'atzaahuat'e.

Aj pu'i raateánajcheca'a. ³⁹ Ajta a'ín Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee nu yeehui ne'íjna jín a'uvé'emej íiyen chaanaca japua nej ni hua'uxíjte'en naíjmi'ica í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, mej mi miyen atanéjne'ere a'íime í

mej aracúcu'unijmee, mej mi majta yehui miyen aracúcu'unijmé'e muá'ara'ani a'ñime í mej nu'u miyen atanéjne'e.

⁴⁰ Majta seica í fariseos, a'úu mú vejli'i a'uté'uuca'a. Matí'ij miyen ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a, matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ii nu'u ye'í? ¿Ni tzaa yehui teajta iteen aracúcu'unijmee?

⁴¹ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yehui siyen aracúcu'unijme'eni ti ij caí ti'itíj a'ij tejamuá'amitiejte'e, capu rí'iríista á'lame'enche'e ti ja'atí ti'itíj jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en. Mí seahta mú'een, ayée xu yehui ti'ixa sej nu'u siyen atanéjne'e ti ij nain jín tejamuá'amitiejte'e. A'ij xu jín, seúche'e xu á'aturaave í Dios jemi.

10

A'ijna ti huá'ajye'emua, ajta a'u ti e'iténine'i

¹ 'Ayee nu yehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a ja'atí a'uun a'uteárute cáne'axi tihua'acúraa, ti pua'a caí a'uun a'uteárute a'utí e'iténine'i sino ti pua'a ancuré'ara'ani í tejcuá jetze, a'í pu nahua'ari pú'een, ajta ti tí'itecui'ica.

² 'Mí ajta, a'ñin ti yehui a'uun a'uteárute a'u ti é'epueerta, a'ii pu a'ñin pú'een ti huá'ajye'emua í cáne'axi. ³ Ajta a'ñin ti tí'icha'íi a'u ti é'epueerta, a'í pu tira'antácuune'esin tí'ij a'uun a'uteárute a'ijna ti huá'ajye'emua. Majta a'ñime í cáne'axi, a'í mú yehui ranamua i niúucare'ara'an. Ajta a'ñin ja'atí ayén huá'ajee a'ij mej ántea'arua sej ajta sej. A'í pu ajta hua'irájajpua.

⁴ 'Tí'ij ari naíjmi'ica huirajáapuan í ruye'emua, a'í pu huá'a cujta'a aumé'e a'ame. Majta a'ñime amuacáí mú huajú'un muá'aju'un í jemin a'iné a'í mú rá'aste a'ij ti a'ñin tihua'ixaate'e. ⁵ Camu ja'anáj miyen huajú'u muá'aju'u jemin sej í mej caí ramua'ate. Camu xaa ne'u, sino muataúuruuna í jemin a'iné camu yehui ramua'ate í niúucare'ara'an a'ijna í ja'ati í mej caí ramua'ate.

⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús a'ijna jime'e í niuucari. Majta a'ñime, camu yaú'itíee muá'araa a'ij ti a'ñin tihua'utá'ixaa.

Jesús pu a'ñin pírici í ta'anténine'i a'u mej a'uteárute cúrajta'a

⁷ A'ij pu jín, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Nee nu yehui ne'ín pú'een í ta'anténine'i í mej jetzen uteárute í cáne'axi u cúrajta'a. ⁸ Matíj mena'a mej miyen amuacáí huatasejre necaí inee, a'í mú nahua'ari pú'eene'e, majta mej tí'itecui'ica. Mí ajta, a'ñime í cáne'axi, camu yehui huá'unamujri'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a.

⁹ 'Nee nu yehui ne'ín pú'een í ta'anténine'i. A'atí ti na'a ti ayén a'uun a'uteárute a'ijna jime'e ti ná'antzaahuate'en ineetzi, a'í pu ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. A'í pu yehui ruxiéehua huiráaye'ícaa a'ame, ajta uteáru'ípiche'e a'ame. Ruxiéehua pu rateuní í ti jín huateújvairé'en.

¹⁰ 'Ajta a'ñin nahua'ari, ayée pu'u yehui 'een jín u a'uvé'emej ti ij tiu'unáhua'an, ti ij ajta titéecui'ini, ti ij ajta naíjmi'ica antipué'ajte'en. Mí neajta inee, ayée nu yehui 'een jín mú a'uvé'emej mej mi ruuri muá'ara'ani, ti ij ayén tihua'aci'iti nain a'ij ti tí'iseijre'e í mej jín huataújtemua'ave tíj na'a rusén jime'e.

Jesús pu ayén tihua'amua'ate a'ijna jime'e í ti huá'ajye'emua

¹¹ 'Nee nu yehui ne'ín pú'een i nej xí'epi'ín jín seijre'e, i nej neajta niyen huá'ajye'emua í cáne'axi. Neajta nu niyen huámi'ini huá'a jetze me'ecan. ¹² Ajta a'ñin í mej raatá'a ti tiu'umuári'en, capu yehui a'ñin pú'een í ti huá'ajye'emua í cáne'axi. A'ij pu jín, ti pua'a raasej ti 'íira'ave e'evé'eme, a'í pu án huajaúuhua'axi'sin, ajta huataúuruuna. Aj pu'í, a'ñin 'íira'ave huá'a tzajta'a a'uun a'uteáruti, ajta huaja'ucuíjxi'isin í cáne'axi.

13 Ajta a'íin í ja'atí ayén huataúruuna a'iné ayée mu'u raatá'a ti tiu'umuári'en na'a, ajta capu yehui a'atzu jetzen ruxe'eve'e a'ij ti tihuá'aruuren í cáne'axi, ícu.

14 'Mí neajta inee, nee nu yehui ne'ín pú'een i nej rí'í tít'itevij, i nej neajta huá'ajye'emua í cáne'axi. Nee nu huá'amuaajte ne'ímej í cáne'axi. Majta a'íime í cáne'axi, a'íi mú yehui nemua'ate ineetzi. 15 Ayee pu che'atá na'a nemua'ate í niyá'upua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a ramua'ate í niyá'upua. Neajta nu huámi'ini huá'a jetze me'ecan í cáne'axi.

16 'Nee nu yehui neajta huá'a cujta'a huaméj seica í cáne'axi í mej caí huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej íiyu seijre'e cúrajta'a. Ayee pu yehui ruxe'eve'e nej ni niyen huaja'uvé'ejajpuan. A'íi mú majta ra'ancuré'asin í neniua. Naíjmi'i mú í cáne'axi, matíj mena'a pua'amé, a'úu mú seíre'e muá'aju'u seíj tzajta'a í cúraa. Ajta, seíj pu'u yehui huá'a cujta'a a'umé'e a'ame.

17 'Ayee pu yehui 'een jín niyá'upua neetzi xe'eve'e a'iné nee nu huámi'ini nej ni neajtahua'a huatarún. 18 Capu ja'atí ná'ari'iraj ineetzi sino nexí'evi'ira'a nu jín m'íni. Nee nu yehui ne'íjna jín antínmua'aree nej ni niyen ahuánca'ane nej huámi'ini. Neajta ne'íjna jín antínmua'aree nej ni neajtahua'a huatarún. Ayee pu a'íjna jín tinaa'íjca í niyá'upua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

19 Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús, aj mú mi já'ita'a a'utacíj a'íime í mej a'uun tí'ajta huá'a teyujta'a í mej Israél jetze ajtémecan. 20 Mu'íití mú miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Tiyaaru'u pu yehui tzajta'an seijre'e, ajta rutímua'i. Caxu siyen rá'atzaahuat'e.

21 Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Capu yehui rí'írí ti ja'atí ayén tí'ixajta ti pua'a ayén tiyaaru'u tzajta'an seijre'e. ¿Ni tzaa tiyaaru'u ayén raayí'ítí ti ayén yehui raarújte'en ja'atí ti ayén arácun? Capu xaa ne'u. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu ayén tihuá'ixaate'e ja'atí ti pírici

22 Pu'uri a'atzu á'ateevi'ica tí'ij ari vejli'i pítí'irijcaa matí'ij miyen me'íjna jín tí'iyeste ja'anáj mej miyen tiu'utátui í teyuu. Pu'uri ajta a'ájna pítí'irijcaa ti huáseevi'i á'aye'i.

23 Ajta a'íin Jesús, a'úu pu á'uche'ecane'e a'ujna teyujta'a, a'u ti te'ejtéaavij ti Salomón rá'ajtaahuaca'a. 24 Majta miyen ajteáxi'reca'a í jemin a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Capej yehui piyen tá'aviitze'e. Patá'aj piyen tzáahuati'ira'a jín taatá'ixaate'en ti pua'a pe'ín pú'een í Círíistu'u nusu pecaí.

25 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu hui xaa neri amuaatá'ixaa. Seajta mú'een, caxu ná'antzaahua. A'íjna í nej jín niyen ríci ti huápi'i ruxe'eve'e, ayée nu yehui ne'íjna jín niyen ríci niuucajtze'en í niyá'upua. Ajta, a'íi pu a'íjna jín ayén tí'inexa. 26 Mí seajta mú'een, caxu yehui ná'atzaahuat'e a'iné caxu huá'a jetze ajtémecan í cáne'axi í nej huá'ajye'emua.

27 'Ajta a'íime í cáne'axi, ayée mú nenamua a'ij nej tihuá'ixaate'e. Nee nu yehui huá'amuaajte, majta miyen ná'astijre'e ineetzi. 28 Ayee nu yehui hua'atá'aca mej miyen ruurican huateáuran tíj na'a rusén jime'e. Camu ja'anáj antipúa'ari; capu yehui rí'írí ti ja'atí ayén ná'ajajpuani'i. 29 Ajta niyá'upua, í ti ayén naatátui a'ímej í cáne'axi, a'íi pu nain jín antiújmua'aree. Capu yehui ajta rí'írí ti ja'atí ayén rá'ajajpuani'i.

Jesús pu tihuá'ixaate'e a'ímej í mej níniu'ucacu

30 'Teen tu naíjmi'i, seíj tu tena'a pírici í niyá'upua, neajta inee. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

31 Majta a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majtáhua'a mú tetej titú'utu mej mi me'íjna jín raateátu'asixi'in. 32 Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu neri jeíhua tejamuaataseírate a'ij nej rici ti i'í xí'epi'in. ¿Tí'itájni si jín pí tínaateátu'asixi'isin? ¿Ni qui a'íjna jime'e nej raarújte, na'ari ti'itáj jín, ne'u?

³³ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Catu yeehui te'íjna jín muaateátu'asixi'isin pej piyen ti'itáj jín rici ti i'í xí'epi'in, sino ayée tu 'een jín muaateátu'asixi'isin pej piyen a'ij pua'a ti'ixa í Dios jemi, a'iné mú'ee pepu'u, tevi pena'a pírici. Pajta piyen tí'aseijrata pej nu'u Dios pú'een. —Ayee mú tiraata'ixaa.

³⁴ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni caí ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti nu'u Dios ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej a'ímej jemi raateájtuaa í runiuuca? Ayen tijín: “Ayee pu nu'u yeehui ayén tihua'utá'ixaa ti nu'u ayén hua'utamúa'a tijín: Diosi mej nu'u pú'een.” ³⁵ Dios pu ayén hua'utamúa'a a'íjna jime'e mej nu'u dioosi pú'een. Ajta capu yeehui ri'irí tej tiyen ra'uré'uuna te'íjna ti ari té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

³⁶ 'Tí pua'a Dios ayén hua'utamúa'a, ¿a'iné tej tiyen raatámua'ati te'íjna ti niyá'upua huateúra'ate, ajta yen ya'uta'íteca'a íiyen chaanaca japua? ¿Ni qui tiyen che'atá tena'a raatámua'ati a'ij ti Dios ari hua'utamúa'a í seica? A ni'íjtá ne'u. A'íj pu yeehui jín, ¿a'iné siyen se'íjna jín tí'inexajtzi'i se'íjna jime'e nej niyen tejamuaatá'ixaa yee nee nu ne'ín pú'een í yaujra'an í Dios?

³⁷ 'Setá'aj ná'atzaahuate'e ti pua'a yeehui niyen che'atá nena'a rijca a'ij ti ajta rici í niyá'upua, na'ari ti pua'a necaí nena'a, setá'aj caí ná'atzaahuate'e. ³⁸ Jee xaa, ti pua'a niyen nena'a rijca a'ij ti ajta a'ín rici, seajta secaí siyen ahuaújca'anen sej yeehui ná'antzaahuate'en, ayée nu tejamuaatá'ixaate'en setá'aj siyen sena'a té'atzaahuate'e se'íjna jime'e a'ij nej rici sej si siyen yeehui ráamua'aree, seajta yaú'itíee xá'ara'ani tej tiyen náimi'i seíj tena'a pírici, í niyá'upua, neajta inee. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ Majtahua'a mú miyen tí'itese'eca'a mej mi raatéevi'i. Mí ajta a'ín, huá'a jetze ajtáaa.

Jesús pu antáaa u jetze pújme'en játe'ana jetze í Jordán

⁴⁰ Aj pu'i a'uun antáaa í Jesús u jetze pújme'en í játe'anara'an jetze a'ujna u Jordán. A'uu pu a'ará'a a'utí amuacaí a'ín huámua'i'ivijhuaca'a a'íjna í Juan. A'uu pu a'uteájturaa.

⁴¹ Majta mu'ití mú u e'iré'ene í jemin. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui ja'anáj ayén huaríj a'íjna í Juan ti'itáj mej jín a'ij tira'utaseíj a'íjna jime'e mej rí'i tiraateájtuaani í Dios. Mí ajta, tíj na'a mej miyen tiu'utaxájtaca'a me'íjna jime'e í Jesús, ayée pu yeehui ayén ti'ayajna. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴² Majta mu'ití mú me'uun huataújtuaa í Jesús jemi.

11

Jesús pu tiú'unamuajri'i a'íjna jime'e í Lázaro

¹ Ajta seíj pu tí'icui'ica'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Lázaro. A'uu pu e'echéjme'e chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betania. A'uu mú majta e'echéjme'e í juutzeájra'an, a'íjna í María, ajta í Marta í ti i'í cu'utzeáara'an. ² Ajta a'íjna í María, a'íi pu a'ín pú'een ti ra'avé'exiri'iri'i í tavástara'a a'íjna jime'e ti naa teáarí'e. A'íi pu ajta ra'anáhuatzi'iri'i í rucipuá jime'e í iicájra'an jetze. Ajta a'ín ihuáare'ara'an tí'icui'icaa, a'íjna í Lázaro. ³ Mat'íj mi me'ín júutzimua'ame'en miyen tiraatániuucajte í Jesús tijín:

—Tavastara'a, a'íi pu yeehui tí'icui'i a'íjna í pej raxí'eve'e.

⁴ Ajta a'ín Jesús, tí'ij ayén ráamua'areeri'i, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui a'íjna jín tijcu'ineca'a ti i huámi'ini sino mej mi rí'i tiraatá'an í Dios. Ayee pu ajta a'íjna jín Dios ayén rí'i tinaatá'asin ineetzi, i nej yaujra'an pú'een.

Jesús pu jime'en ti'ixa a'íjna jime'e ti Lázaro huamí'i

⁵ Jesús pu huá'axe'eve'eca'a a'íjna í Marta, ajta í juutzeájra'an, ajta a'íjna í Lázaro.

⁶ Mí ajta a'ín, tí'ij ayén ráamua'areeri'i ti nu'u tí'icui'i a'íjna í Lázaro, aúche'e pu a'uun

a'uteájturaa hua'apua xicaj a'u ti a'ij éene'e á'aye'i. ⁷ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e ayén tijín:

—Tiché'e yeehui teajtáhua'a te'uun a'atanén u Judea.

⁸ Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, capu xi yeehui a'achú á'atee mej miyen tiu'utése mej muaateátu'asixí'in tetej jime'e. ¿Ni tzaa pajtáhua'a pe'uun a'atanéjsin?

⁹ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—¿Ni yeehui caí ayén á'atijti'i ti ayén huáneeri'i í xicaj jime'e a'achú cumu tamuáamuata'a hora japuan hua'apua? Capu ja'atí ayén te'ijcá'acata' a'ame ti pua'a auj néeriste'e á'uche'ecane'en a'iné a'í pu jín mé úunee a'íjna jime'e ti huáneeri'i íiyen chaanaca japua. ¹⁰ Tí pua'a yeehui a'íjn ja'atí ayén tíca'ari tzajta'a á'uche'ecane'en, a'í pu xaa a'ijcá'acata' a'ame a'iné capu huáneeri'i. A'íj pu jín huatáci'ipe tej te'uun a'atanén.

¹¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'í pu yeehui huatácu í ta'amiigu a'íjna í Lázaro. A'uu nu a'atanéjsin nej ni ráajisten.

¹² Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Tavastara'a, ti pua'a yeehui ayén cutzú, a'í pu r'í rujni.

¹³ Ayee pu tihua'amtiejte'eca'a a'ímej ti Jesús a'íjna jín ayén tí'ixajtaca'a ti ayén Lázaro cujaa ti ij huaújse'upe'en na'a. Mí ajta, a'íjna í ti Jesús ayén tí'ixajtaca'a, ayee pu huataújmua'a ti ayén huamí'i. ¹⁴ Aj pu'i ayén e'ehauritiécan jín tihua'utá'ixaa tijín:

—Pu'uri yeehui huamí'i a'íjna í Lázaro. ¹⁵ Neajta nu niyen huatántemua'ave nej caí ne'uun a'utéveeca'a a'iné a'í pu tejámuaatéva'iri sej si siyen rá'antzaahuate'en set'ij raaseiiran a'ij nej huárini. Tiché'e yeehui te'uun á'uju'un a'u ti a'ij 'é'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁶ Ajta a'íjn Tomás í mej majta miyen ratamuá'amua tijín í mej hua'apua pú'een, a'í pu ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í seica tijín:

—Tiché'e yeehui teajta te'uun á'uju'un tej ti tiyen jamuan huácui'ini.

Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa mej nu'u majtáhua'a huatarújsin í mej meri huácui

¹⁷ Tí'ij Jesús a'uun a'ará'a u Betania, ayee pu ráamuareeri'i tijín pu'uri ayén á'atee a'achú cumu muáacua xicaj mej ra'avá'ana a'íjna í Lázaro. ¹⁸ A'uu pu vejli'i p'íj'arici a'ujna u Jerusalén a'achú cumu huaíca kilómetros. ¹⁹ Mu'ití mú a'uun e'iré'ene a'íme í mej Israel jetze ajtémecan a'u mej é'eche a'íjna í Marta, ajta a'íjna í María mej mi miyen hua'utéjpua'ajte'en í mej jín ruxieemíjte'e ti a'íjn huá'ihuaara'a huamí'i. ²⁰ Tí'ij a'íjn Marta ayén ráamuareeri'i ti nu'u Jesús e'evé'eme'ecaa, aj pu'i u á'ume ti ij ra'antinájche. Ajta a'íjn María, a'úu pu a'uteájturaa u chil'ita. ²¹ Aj pu'i Marta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástarara'a, ti pua'a yeehui piyen yé huátatijche'e, capu mi'iníche'e í nejá'a. ²² Mí neajta inee, ayee nu yeehui ramua'aree ti Dios aúche'e ayén muaatá'asin tíj na'a a'ij pej tiraatáhuaviira.

²³ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—A'í pu yeehui ajtáhua'a huatarújsin a'íjna í a'ihuáara'a.

²⁴ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Marta tijín:

—Nee nu yeehui niyen ramua'aree ti ajtáhua'a huatarújsin a'ájna xicájra'an ti jetzen nain te'entipua'ajte, ti ajta Dios jetzen hua'ajjájpu naíjmi'ica í mej meri huácui.

²⁵ Ajta a'íjn Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu yeehui ne'ín pírici i nej hua'ajjá'apuana ná'aye'i í mej meri huácui, neajta nu niyen hua'atá'aca mej mi ruuri muá'ara'ani. A'atí ti na'a ti ayén ná'atzaahuate'e ineetzi, ti pua'a a'íjn ayén huámí'ini, aúche'e pu ayén ruuri a'ame. ²⁶ Ajta ja'atí ti na'a ti ayén r'í ti'itíjcha'í, ti ajta ná'atzaahuate'e ineetzi, a'í pu caí ja'anáj mi'ini. ¿Ni qui piyen té'atzaahuate'e pe'íjna jime'e?

²⁷ Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Marta tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Ayee nu yeehui té'atzaahuat'e pe' pe'ín pú'een í Ciríistu'u, pajta pe' yaujra'an pú'een í Dios, pe' yen chaanaca japua e'icánejsin.

Jesús pu nu'u huaújyeineca'a a'u mej ye'avá'ana me'íjna í Lázaro

²⁸ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i u á'ume u chi'ita. Tí'ij i avítzi jín ya'utajé í rujuu. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri mé e'evé'eme í maestro. A'íi pu yeehui muajé'echu'eve'e a'ujna.

²⁹ Jíme'en pu'u ayén tiú'unamuajri'i a'íjna í María, aj pu'i ca'anacan ájchee, ajta u á'ume í jemin. ³⁰ Ajta a'íin Jesús, capúu xi a'uun a'uteáruteca'a u chajta'a sino a'úu pu'u aúche'e a'utéveeca'a a'utí Marta ye'entinájcheca'a. ³¹ Majta í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, a'úu mú e'eré'ete'ecaa u chi'ita jamuan í María mej mi miyen ra'anpuá'ajte'en í mej jín ruxieemijte'eca'a. Matí'ij miyen raasej ti a'íin María ca'anacan ájchee, tí'iquí huirá'raa u chi'ita, matí'ij mi me'ín raatavén. Ayee mú tiu'umuá'aj ti nu'u a'uun á'ume a'u mej ye'avá'ana í ihuáare'ara'an ti ij a'uun e'ehuaújyeinixi'ín.

³² Tí'ij María a'uun a'ará'a a'utí a'utéveeca'a a'íjna í Jesús, aj pu'i raasej, ajta aítave a'u ti e'era'íicajme. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a yeehui piyen yé huatéveecache'en, capu ayén mí'iníche'e í nejá'a.

³³ Tí'ij í Jesús ayén raasej ti ruyeineca'a. A'íi mú majta ruyeineca'a a'íime í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, í mej majta jamuan huajú'ucaa. A'íj pu jín jeíhua pu utéene í tzajta'an. Ajta jeíhua pu a'ij pua'a raatá'a.

³⁴ Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné jetze seye'avá'ana?

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Mú a'utá'iyi'i, tavástara'a; patá'aj yeehui ya'utéesej.

³⁵ Aj pu'i huaújyeineca'a í Jesús. ³⁶ Matí'ij mi miyen tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Israel jetze ajtémecantaca'a tijín:

—Casi'i yeehui, jeíhua pu raxí'eve'eca'a.

³⁷ Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'íi pu yeehui se'j huarújte ti aracúuni'i. ¿Ni caí ayén tiraayí'itihua'a ti ij ayén raatá'an a'íjna í Lázaro ti caí huámí'ini?

Lázaro pu ajtahua'a huatarúj huá'a tzajta'a í mí'ichite

³⁸ Ajtahua'a pu utéene í tzajta'an í Jesús. Aj pu'i a'uun a'ará'a a'u mej ye'avá'ana, a'u ti é'eteasta'a. Tetej pu a'itémuaaca'a a'ujna a'u ti a'utécun. ³⁹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yeehui ra'antá'in mi tetej.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Marta, ti juutzeájra'an pú'een a'íjna ti huamí'i, tijín:

—Aru tavástara'a, a'ij pu pua'a yeehui teáarí'e, a'iné pu'uri ayén á'atee muáacua xicaj ti a'uun avé'enamí'ihuaca'a.

⁴⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni caí yeehui niyen timuaatá'ixaa pe' piyen rasejran í pe' jín rí'i tiraatá'an í Dios ti pua'a piyen ná'antzaahuat'en? A'iné ní'ijtá ne'u.

⁴¹ Matí'ij mi miyen ra'antá'íj í tetej. Aj pu'i Jesús júte'e á'ujneereca'a, ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Dios pe' neya'upua. Ayee nu yeehui ne'íjna jín rí'i timuaatá'asin ne'íjna jime'e pe' peri náanamujri'i. ⁴² Nee nu yeehui ramua'aree pe' piyen ja'anáj ti na'a nenamua. Mí neajta niyen tiu'utaxájtaca'a ne'íjna jime'e mej jeíhua yeré'evee í teite mej mi miyen rá'antzaahuat'en pe' yeehui yen neja'uta'íteca'a.

⁴³ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, aj pu'i ca'anín jín raatajé. Ayen tijín:

—Lázaro yeehui, patá'aj huiirájra'ani íye pua'acé.

⁴⁴ Aj pu'i huirájraa a'íjna í ti huamí'icaa. Aúche'e pu cá'ijcatzi'ihuaca'a í #cájra'an jetze, ajta í muájca'are'ara'an jetze, a'íjna jime'e í cǎxuri í mej jín hua'acaícata muá'aye'i í mi'ichite. Ajta paa'iu jín aránami'ihuaca'a í néerime'ara'an. Aj pu'i Jesús ayén ti-hua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yeehui tiracá'ari'i, seajta ra'utáxijta.

A'íime í mej teyujta'a tí'ivaire'e, maújchueere, majta mú rajé'icatacu me'íjna í Jesús (Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Matí'ij miyen raasej a'ij ti huarj í Jesús, mu'ití mú miyen huataújtuaa í jemin a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, a'íime í mej majta e'iré'ene mej ramuaare me'íjna í María. ⁴⁶ Mí majta seica, a'íimej jemi mú á'uju'un í fariseos. Majta mú hua'utá'ixa a'ij ti huarj a'íjna í Jesús. ⁴⁷ Matí'ij mi a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majta a'íime í fariseos, ayée mú hua'utajé í jueesi mej mi naími'i tiújseire'en. Ayee mú tiújihua'u tijín:

—¿A'iné yeehui terini? A'iné a'íi pu tí'ij pí na'a ayén tí'itj jín rici ti ayén huápi'i ruxe'eve'e, í mej jín a'ij teja'useíira'a muá'ara'ani í teite. ⁴⁸ Tí pua'a yeehui tiyen raatá'acare'en ti ayén rijca, naími'i mú miyen huataújtuaasin í jemin. Majta a'íime í mej Roma ajtème'ecan, matí'ij miyen ráamua'aree, aj mú mi yeehui yé uvé'enejsin, mej mi titá'ari'i nain í tej jín títetateí, íiyu teyujta'a, ajta íiyen chuéjra'a japua, íiye Israél.

⁴⁹ Aj pu'i sej ayén tiu'utaxájtaca'a, ti a'ájna'imua a'íjna jín tí'itéveeca'a tí'itj jime'e ti jaítze'e ve'ée í mej jín tí'ivaire'e u teyujta'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Caifás. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu yeehui caí tí'itj mua'aree. ⁵⁰ Capu yeehui ayén tejamuá'amitiejte'e ti ayén jaítze'e titaatéva'iri ti sej na'a ayén huámi'ini huá'a jetze me'ecan í teite caí tej naími'i antipua'are. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁵¹ Capu rusej na'a a'ij tirájteu a'ij ti tiu'utaxájtaca'a sino a'íi pu Dios jetze me'ecan raataxájtaca'a ti Jesús ayén nu'u huá'a jetze me'ecan mi'ini matj mena'a Israél jetze mej ajtème'ecan. ⁵² Ajta nu'u, capu a'íime na'a sino a'íi pu nu'u ajta huá'a jetze me'ecan huámi'ini í yaújmua'ame'en í Dios í mej nu'u a'ímuá'aucaíjme'e, ti ij a'íin nu'u ajta hua'uré'eseire'en mej mi sej mena'a teitejra'a pu'éene'e muá'ara'ani. ⁵³ Tíj na'a a'ájna'imua ti ayén tiu'utaxájtaca'a, a'íi mú miyen tiraaxí'epi'intare a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica.

⁵⁴ A'íj pu jín, Jesús caí ché'e rusejrata á'uche'ecane'e huá'a tzajta'a a'íimej í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a. Tí'ij jí huirájraa a'ujna Judea. Aj pu'i a'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti á vejli'i a'utacá'a a'u ti caí é'e tí'itjca'a. Aj pu'i chajta'a a'uteájrupi ti ayén téja'arájtehuaa tijín Efraín. A'uu pu a'uteájturaa, majta a'íime í mej jamuan á'ujjhua'ane'e.

A'íi mú rahuaahuau a'íime í mej tí'ivaire'e teyujta'a me'íjna jime'e méjchueere

⁵⁵ Tí'ijta ari vejli'i pí'tí'irijca'a matí'ij a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a miyen me'íjna jín tí'iyestehua'a í xicájra'an ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i, mu'ití mú me'uun curé'ecijxi mej mi me'uun a'ujnén ánti Jerusalén mej mi amuacá'atí'ihuaxi'in a'ij ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej mi miyen tiú'uyesten. ⁵⁶ A'íi mú maúche'e rahuauca'a. Matí'ij me'uun a'uté'uuca'a me'újna teyujta'a, ayée mú tiúj'ihua'uraca'a tijín:

—¿A'iné yeehui timuá'amitiejte'e mú'etzi? ¿Ni caí yé uvé'enejsin ti yé tí'irámua'ariive'esin í mej tí'iyesten?

⁵⁷ Majta a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majta í fariseos, ayée mú tiu'uta'aíjtaca'a ti nu'u ayén huárini ti pua'a ja'atí mé'e yé'emua'areere a'úu ti a'ij é'en í Jesús, ti a'íin nu'u ayén tihua'utá'ixaate'en mej nu'u mi raatéevi'i.

12

*María pu nu'u ra'anáxiri'iri'i #cájra'an jetze í Jesús
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)*

¹ Tí'ij auj te'á'aturaaca a'achú cumu arájsevi xicaj mej mi miyen me'íjna jín tiú'uyesten í xicájra'an ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i, a'úu pu á'ume u Betania a'íjna í Jesús. A'uu pu e'echéjme'e a'íjna í Lázaro ti Jesús ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuui. ² Mat'í'ij mi té'ucua'iraataca'a me'íjna jime'e a'ij ti Jesús huaríj. Mat'í'ij mi tiraamí. Ajta a'íjn Marta, ayée pu tí'ivaire'eca'a ti tihua'ateá'axi'in. Ajta a'íjn Lázaro, a'í pu huatécatii í meesa jetze jamuan a'íjna í Jesús.

³ Aj pu'i María ayén á yejjáj a'achú cumu já'ita'a liitro a'íjna í a'aseiite ti naa teáarí'e, ti ajta huápi'i jeíhua tí'ijnajche. Naardu pu raja'ara'a ti rumua'atí. María pu ra'anáxiri'iri'i í #cájra'an jetze í Jesús. Aj pu'i rucipúa jín ra'anáhuatzi'iri'i. Ajta temua'a pu naa te'uteáaríeca'a nainjapua u chi'ita a'íjna jime'e í a'aseiite ti naa teáarí'e.

⁴ Mí ajta seíj ti jamuan á'uche'ecane'e, ayée pu ti'ihuaújniuste tí'ij raaseíj. A'ii pu a'íjn pú'een a'íjna í Judás, ti ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. A'í pu ajta á'iyen avíitzi jín tiu'utátuiire'esin í Jesús. ⁵ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—¿A'iné yeehui 'een jín mecaí ráatuaa me'íjna í aceite a'iné ayée pu tí'ijnajche a'achú cumu huaíca ciento í tumin? Aj pu'i yeehui rí'iríista á'ame'enche'e mej miyen hua'utá'an í tumin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Judás.

⁶ Capu ayén raataxájtaca'a a'íjna jime'e ti jetzen ruxe'eve'eca'a a'ij ti tihua'aruure a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, sino ayée pu a'íjna jín ayén tiu'utaxájtaca'a a'iné a'í pu nahua'ari pú'eene'e. A'iné a'í pu racha'íca'a í mej tzajta'an ru'ucá'ave í tumin, a'í pu ajta ruvairé'eca'a a'íjna jime'e í tumin.

⁷ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Capej yeehui rá'itziite'e. Ché'e ayén huárini, a'iné a'í pu ayén raateájtuaa a'íjna í aceite ti ij ayén ra'utámua'aree í xicájra'an jetze mej jetzen na'avá'anajsín. ⁸ A'íj mú yeehui mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'u tíj na'a rusén jime'e a'íme í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Mí neajta inee, canu niyen rusén jín mú'ejmi jemi seíre'e na'ame. A'íj pu jín, xí'epi'in huaríj amíjna mi 'íita'a. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

A'íme í mej Israel jetze ajtémecan, ayée mú nu'u méje'icatacu me'íjna í Lázaro

⁹ Majta a'íme í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, mu'íití mú miyen ráamua'areeri'i ti Jesús a'uun a'utéveeca'a. Mat'í'ij mi me'uun e'iré'ene mej mi raaseíj, majta mej raaseíj me'íjna í Lázaro ti Jesús ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuui. ¹⁰⁻¹¹ A'íj mú jín miyen tiraaxí'epi'intare a'íme í mej me'uun tí'ajta teyujta'a mej mi majta raajé'ica me'íjna í Lázaro, a'iné mu'íi mú miyen rá'ajaahuate'eca'a í Jesús me'íjna jime'e ti ayén Lázaro huarújte. Majta a'íme í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, a'íj mú miyen huataújtuaaca'a í Jesús jemi.

Ij pu icu, Jesús pu a'uun a'ujnéj u Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Yee ruijmua'a yee, a'íme í mej me'íjna jín ajteáxiireca'a mej mi me'uun tiú'uyesten, ayée mú ráamua'areeri'i ti nu'u a'íjn Jesús e'evé'eme'ecaa a'ujna Jerusalén. ¹³ Mat'í'ij mi tacíj xámua'ij antíveichixi, majta ya'upí. Mat'í'ij mi á'uju'un mej mi ye'entinájche. Ayee mú tí'ijjhuaca'a tíjín:

—Temua'a pu tí'ixi'epi'in. Tiché'e yeehui rí'i tiraatá'an te'íjna ti ye'evé'eme niuucajtze'en í tavástara'a. Tiché'e yeehui rí'i tiraatá'an te'íjna í Rey ti titaata'aíjte'esin itejmi tej Israel jetze ajtémecan. —Ayee mú e'eve'ejíjhuajme'e.

¹⁴ Aj pu'i Jesús puuru'u huáteu ti caí xi ja'atí japuan avé'eyeijxi. Aj pu'i japuan avé'eyeijxi ti ij ayén huárini a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín:

¹⁵ Caxu yeehui tí'itziine'e mi sej se'uun huachéjme u Sión.

Casi'i yeehui mú'een, a'íi pu mé'e ve'emej í ti tejámuaata'aíjite'esin.

A'íi pu ajta yeehui avé'eca japuan í puuru'u ti rayauj.

¹⁶ Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, amuacaícan, camu yaú'ítie muá'araa a'ij ti huataújmu'a a'ij na'a ti ayén té'eyu'usi'ihuaca'a. Mí ajta, t'íi ari Dios ayén ra'ajjáj í Jesús, ajta ayén nain jín tira'íjca, aj mú mi xaa ra'utámua'areeri'i ti ayén jíme'en té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jíme'e í Jesús. Majta miyen ra'utámua'areeri'i mej miyen ráaruu.

¹⁷ Majta a'íime í mej mu'íi í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú majta Jesús jamuan seijre'eca'a t'íi Jesús ayén tiraatajé a'íjna í Lázaro ti nu'u ayén huiirájra'ani a'utí e'evé'enami'ihuaca'a. T'íi Jesús ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuui, a'íi mú á'iyen miyen tiu'utaxájtaca'a a'ij ti huaríj. ¹⁸ Majta a'íime í seica í teite, mat'íi ráamua'areeri'i ti Jesús ayén ti'itíj jín huaríj ti huápi'i ruxe'eve'e, mat'íi mi miyen u á'uju'un mej mi ye'entinájche. ¹⁹ Majta a'íime í fariseos, ayée mú tiú'jixaate'eca'a t'íjín:

—Ayej xaa ne'u té'eme; capu ti'itíj a'ij tejamuatévaire'esin sej siyen raatá'ijmíi. Casi'i, mat'íi mena'a yeehui pua'amé mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, naími'i mú rá'ajaahuat'e.

A'íi mú miyen t'íijxe'eve'e a'íime í mej Grecia é'eme'ecan mej raaseíj me'íjna í Jesús

²⁰ Majta seica me'uun a'uté'uuca'a huá'a tzajta'a a'íimej í mej a'uun a'ujnéj mej mi raateánajche í Dios a'ájna mat'íi t'íiyeste. A'uu mú é'eme'ecan a'íime u Grecia. ²¹ A'íi mú e'iré'ene í Felipe jemí, a'íjna ti a'uun é'eme'ecan u Betania, chajta'a ti a'uun a'utacá'a u Galilea. Ayee mú tirájhaviiri'i t'íjín:

—Mú'ee vásta'a, ayée tu yeehui t'íijxe'eve'e tej tiu'uxáj jamuan í Jesús.

²² Ajta a'íin Felipe, á pu a'uré'ene ti ij ayén tiraata'ixaate'en a'íjna í Andrés. Mat'íi mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús.

Jíme'en í niuucari ti t'íita'ajite'e a'ij tej ye'í huárini

²³ Jesús pu ayén tiu'utaniú t'íjín:

—Pu'uri yeehui a'ájna teja'uré'ene ti Dios ayén r'íi tinaatá'an ineetzi, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte. ²⁴ Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e ti pua'a caí é'ejveti á chuaata'a ti ij a'uun huámi'ini a'íjna í játze'ara'an í triigu, ayée pu ruseíj na'a huateáturaasin a'íjna í játze'ara'an. Na'ari ti pua'a ayén huámi'ini, jeíhua pu yeehui jetzen a'iránejsin seica í jatzi.

²⁵ 'Ayej che'atá na'a 'een huá'a jíme'e í teite. Tí pua'a ayén jaítze'e jetzen ruxe'eve'e ja'atí ti na'a a'íjna ti íyen t'íiseijre'e íyen chaanaca japua caí ayén jetzen ruxe'eve'e ti ra'ará'astijre'en í Dios, a'íi pu yeehui yá'ujisin í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a. Na'ari caí, ti pua'a caí ayén a'atzu jetzen tiú'ujxe'eve'e t'íj na'a ti íyen t'íiseijre'e íyen chaanaca japua sino ayée pu huataúra'an ti nain á'uri'eni ti íyen rájcha'íi, ti ij ayén ra'ará'astijre'en í Dios, ayée pu yeehui ruurican jín huataúra'asin t'íj na'a rusén jíme'e.

²⁶ 'Tí pua'a ja'atí ayén nevaire'e pu a'ame ineetzi, ayée pu ruxe'eve'e ti a'íin ayén che'atá na'a ríjca a'ij nej rici inee. Ajta, a'u ti na'a nej niyen a'utevé'e na'ame, a'íi pu ajta ineetzi jamuan a'utevé'e a'ame a'íjna ti nevaire'e. Tí pua'a yeehui ja'atí ayén nevaire'e, a'íi pu í niyá'upua ayén r'íi tiraatá'asin.

²⁷ 'Pu'uri a'ij pua'a ne'ase yú ne tzajta'a. ¿A'iné nena'a nij niyen tiu'utaxájta? ¿Ni qui niyen tiu'utaxájta ne'íjna ti jíme'en yee: “Niyá'upua, patá'aj yeehui piyen nu'irájtuaani ti ij caí ayén tináaci'íti a'ij ti ari teja'uré'enejsin”? Mí neajta caí, canu. Canu niyen tiu'utaxájta a'iné ayée nu yeehui 'een jín yú a'uvé'emej nej niyen yé huácattí íjii.

A'íi mú teite miyen ráanamujri'i t'íi Dios tiu'utaxájtaca'a

²⁸ 'Mí pej ní'ya'upua, patá'aj tihua'utaseíjrate'en í nej jín r'íi timuaatá'asin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Aj pu'í júte'e e'icánamuajre ti ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a t'íjín:

—Nu'uri yeehui niyen tihua'utaseíjrate. Neajtahua'a nu niyen tihua'utaseíjrate'esin.

²⁹ Majta a'íime í teite í mej a'uun ajteáxiireca'a, a'íí mú majta ráanamujri'i. Seica mú miyen raataxájtaca'a mej nu'u huatéeniu. Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a ti seíj nu'u ayén jamuan tiu'utaxájtaca'a ti júte'e tí'ivaire'e í Dios ti é'eseijre'e.

³⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu ayén yeehui tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e ti ca'aníjra'a naatá'an ineetzi sino ti ayén ca'aníjra'a amuaatá'an mú'ejmi.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e a'ij ti tí'imí'ini

³¹ 'Pu'uri yeehui ayén teja'uré'ene a'ájna xicájra'an jetze ti Dios jetzen hua'uxíjte'en matíj mena'a pua'amé yen huachéjme. Pu'uri ajta a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze í nej jetzen raatamuárite'esin ne'íjna ti yen tí'aijta íiyen chaanaca japua. ³² Neajta inee, matí'ij meri aj neja'utavén, aj nu ni niyen naíjmi'íca huatájeevi í teite mej mi curé'ecijxi'in ineetzi jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³³ Ayee pu 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a mej mi miyen ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'imí'ini.

³⁴ Matí'ij miyen tiraata'ixaa a'íime í mej me'uun ajteáxiireca'a tijín:

—Ayee tu yeehui tiyen ráanamujri'i te'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'aijta ti a'íin Círíistu'u nu'u ayén rusén jín ruuri huateáturaasin. A'íj pu yeehui jín, ¿a'iné tí'iri'iri pej piyen tí'ixa yee ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej nu'u á ya'utavén me'íjna ti teáata'a jetze airaújnejte? ¿A'ataani yeehui pírici a'íjna ti nu'u teáata'a jetze airaújnejte?

³⁵ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Aúche'e pu a'atzu á'ateere mú'ejmi jemi í tatzari ti jín huanéeri'icí a'ame. Setá'aj yeehui siyen á'ujjhuane'en a'ij ti tiraavíjte'e ajta auj mú'ejmi tzajta'a ayén seijre'e í tatzari ti jín huáneeri'i, ti ij yeehui caí a'amua japua rájveti í ti huatíca'a. A'íjna ti yeehui ayén tíca'amiste'e á'uche'ecan, capu ramua'aree a'u ti á'ume. ³⁶ Setá'aj siyen huataújtuaani a'íjna jemi ti jetzen airáninei í tatzari ti jín huáneeri'i sej si siyen se'íjna jetze ajtémecanta a'íjna ti huáneeri'i.

Tí'ij raatapuá'ajta'a ti ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'í á'uraa a'íjna í Jesús, ajta hu-ateúravaataca'a huá'a jemi.

Camu té'atzaahuate'e í teite

³⁷ A'íí pu ari jeíhua tiu'umuáriej huá'a jemi ti'itíj ti ayén huápi'i ruxe'eve'e. Mí majta a'íime, camúu xi jirá'ujca'anejca'a mej miyen huataújtuaani í jemin. ³⁸ Ayej tiu'uríj tí'ij ayén araúrasten a'ij ti tiraataxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ti ayén tijín:

Nevástara'a, capu ja'atí yeehui ayén rá'antzaahua
a'ij tej tihua'utá'ixaa.

Capu yeehui ja'atí ayén yaú'itiée já'araa a'ij ti huataújmua'a
a'íjna ti Dios rumuári'eri'ire'ara'an jín ayén huaríj.

³⁹⁻⁴⁰ A'íj mú jín caí rá'antzaahua a'íjna jime'e, a'ij ti pua'amecié ayén raataxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan tijín:

A'íí pu nu'u yeehui ayén huá'uruu mej miyen aracúcu'unijme'eni
mej mi caí atanéjne'ere.

A'íí pu yeehui ayén huá'uruu mej mi antaújnaamuan í ru tzajta'a
mej mi caí yaú'itiée muá'ara'ani.

Na'ari ti pua'a pí mena'a, a'íí mú seicié tiú'umua'atíjche'en,
nej nu'u niyen hua'urújte'enche'e.

⁴¹ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan a'íjna ti ayén raaseíj í ti Dios jín rí'i tiraatá'aniche'en. A'íí pu ajta ayén tiraataxájtaca'a a'íjna jime'e í Jesús.

⁴² Jee xaa ne'u, mu'ití'í í mej me'uun tí'aijta teyujta'a, a'íime mú miyen rá'antzaahua. Mí majta a'íime, camu raxájtacuca'a huá'a tzajta'a í teite me'íjna jime'e mej

huá'atziine'eca'a í fariseos, majta mej mi caí seica miyen huiirá'ite me'újna u teyujta'a.
⁴³ Jaítze'e pu hua'aránajchecha'a mej mi teite miyen rí'i tihua'utá'an caí í Dios.

A'í mú runajmi'i í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

⁴⁴ Aj pu'i Jesús ayén ruseíirata tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí pua'a yeehui ja'atí ayén ná'antzaahuat'e'en ineetzi, capu neetzi na'a á'atzaahuat'e'e sino ajta pu rá'atzaahuat'e'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. ⁴⁵ Tí'ij a'íjn ayén neseij ineetzi, a'í pu ajta raseíj a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

⁴⁶ 'Aye'e nu yeehui 'een jín mú a'uvé'emej íiyen chaanaca japua nej ni niyen huá'uruuren í teite tíj tatzari í ti jín huá'a tzejta'a huáneeri'i mej mi caí ché'e miyen tíca'amiste'en á'ujujhua'ane'en a'íme í mej miyen ná'astijre'e ineetzi. ⁴⁷ Tí pua'a ja'atí nenamua a'ij nej tí'ixa, ajta caí ná'astijre'e, canu yeehui rá'axijte'en inee, a'iné canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni niyen hua'uxíjte'en a'ímej í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua sino nej ni hua'irájtuaani.

⁴⁸ 'Jee xaa ne'u, tí'itíj pu yeehui pú'een ti ayén rá'axijte'en a'íjna í ja'ati ti ayén naaré'iti, ti ajta caí rá'astijre'e a'ij nej tí'ixa. A'íjna ne'u yeehui, í nej jín tiu'utaxájtaca'a, ayée pu rá'axijte'en a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen nain te'entipúa'ajte.

⁴⁹ 'Aye'e pu'u na'a, a'iné canu yeehui neseíj a'ij tirájteu a'ij nej tiu'uxájtaca'a sino a'íjn ti niyá'upua pú'een, a'í pu ayén tinaata'a'íj a'ij nej ye'í tiu'utaxáj, ajta í nej jíme'en niyen tiu'utaxájta. ⁵⁰ Nee nu yeehui niyen ramua'aree ti ayén tinaata'a'íj ti ij ayén tejá'amuaci'iti sej siyen ruurican huateáturan tíj na'a rusén jíme'e. A'íj nu jín ayée nu che'atá nena'a tí'ixa a'ij ti a'íjn niyá'upua ayén a'íjna jín tinaa'íjca nej ni tiu'utaxáj.

13

Jesús pu hua'anája'usixi í huá'íca jetze a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

¹ Pu'uri tímua'a a'ájna teja'uré'enejsime'e í mej jín ra'utámua'aree ja'anáj ti Dios ayén tihua'utá'uuni'iri'i. Pu'uri ramua'areereca'a í Jesús ti ari a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze ti jetzen á'ura'ani íiyen chaanaca japua ti ij a'uun a'ujnén u júte'e, ya'upuáara'an ti é'eseijre'e. Tíj na'a ti yen huataseíjre íiyen chaanaca japua, a'í pu ayén huá'axe'eve'eca'a a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ajta íjii, pu'uri ayén hua'utaseíjrataca'a ti nain jín huá'axe'eve'eca'a.

² Matí'ij tí'icua'acaa í chumua'an, a'í pu ajta a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Judás, ti yaujra'an pú'een í Simón, ti ajta ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. Pu'uri a'íjn Satanás ca'aníjra'a raatá'aca ti tiu'utátuiire'en í Jesús. ³ Jesús pu ajta ramua'areereca'a ti a'íjn ya'upuáara'an ayén nain jín tira'íjca, ti ajta ruyá'upua jemi a'uvé'emej, ajta a'úu pu ajta a'ujnéjsin í jemin.

⁴ Aj pu'i ájchee a'u mej tejé'ecua'aca, ajta huiiré'uchuiiri'i í rutasi ti ru'iré'evijca'a. Aj pu'i avá'ujj'icic'e c'ixuri jíme'e í mej jín huá'acá'ímua. ⁵ Tí'ij jí a'uun atéejei í caasu jetze. Aj pu'i a'utéjche ti hua'anája'usixi'ín í huá'achepuaatze'en seij ajta seij í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ajta hua'anáhuatzi'iraxi a'íjna jíme'e í c'ixuri ti jín avá'ujj'icic'eca'a.

Capu raxí'eve'e a'íjna í Pedro ti Jesús ayén ra'anája'usixi'ín

⁶ Aj pu'i a'uun e'iré'ene a'íjna jemi í Simón ti ajta i'í Pedro. Aj pu i a'íjn Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástarala, ¿ni yeehui pajta piyen na'anája'usixi'isin nechepuá jetze?

⁷ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í Jesús tijín:

—Capúu xi a'ij timuá'amitiejte'e a'ij nej 'éen jín niyen ríci, sino mejca'ihuáyee pej xaa yeehui yaú'itiée pua'amé.

⁸ Aj pu'i Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej xaa ne'u, ja'anáj piyen na'anája'usixi'isin í nechepuaatze'e.

Ajta a'íjn Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui necaí niyen mua'anája'usixi'in á'achepuaatze'e, capej ché'e huá'a jetze ajtémecanta pua'amé í mej neetzi jemi seíre'e muá'aju'u.

⁹ Aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro tíjín:

—Nevástara'a, ti pua'a yeehui ayén ruxe'eve'e, capej ayée pena'a na'anája'usixi'in í nechepuaatze'e, sino pajta pej piyen na'anája'usixi'in í nemuajca'a jetze, pajta na'avé'ēja'usixi'in í nemu'uutze'e.

¹⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Tí pua'a yeehui ja'atí ari ayén hua'íihuaca'a, ayée pu'u ruxe'eve'e ti ayée na'a ra'anája'usixi'in í chepuaatze'en, a'iné capu ché'e chueemuara'a nain japua ti ratéhua'ira'a. Seajta mú'een, caxu ché'e chueemua, sino seíj pu yeehui xaa ayén chueemuara'a.

¹¹ Ayee pu 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u seíj na'a chueemuara'a, a'iné a'íi pu ari ramua'areerca'a ja'atí ti a'ín pú'eene'e ti ayén tiu'utátuiire'esin í jíme'en í Jesús.

Jesús pu tihua'ixaate'e a'ij ti 'een jime'e hua'anája'usixi

¹² Tí'ij raatapuá'ajtaca'a ti ayén hua'anája'usixi, ajta pu huiré'ujviijri'i í rutasi. Aj pu'i a'ujyeíjxi á vejl'i a'utí í meesa a'utéjvee. Ayee pu tihua'uta'íhuauri'i tíjín:

—¿Ni yeehui séjmua'aree a'ij nej 'een jín niyen amuáaruu? Nee nu tejámuaatá'ixaate'esin. ¹³ Ayee xu yeehui mú'een neetamuá'amua yee Maeestru, seajta siyen tíjín Tavástara'a. Ayee pu yeehui tiraavíjete'e a'iné nee nu ne'ín pú'een.

¹⁴ 'Ajta íjii, nej á'amuavastara'a pú'een, neajta a'amua maestro, ayée nu amua'anája'usixi í á'amuachepuaatze'e. Setá'aj yeehui siyen che'atá sena'a anaúja'usixi'in ruchepuáatze'e rujímua'a. ¹⁵ Ayee nu amuaatá'itiiri'i sej si siyen huárini a'ij nej neri amuáaruu mú'ejmi.

¹⁶ 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e ti jaítze'e ruxe'eve'e a'íjna ti tí'ajta caí a'íjna ti ravaire'e. Ajta yeehui, jaítze'e pu ruxe'eve'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a caí i nej a'uta'í'ihuaca'a. ¹⁷ Ajta íjii, setíj seri tí'ijmua'aree se'íjna, Dios pu yeehui rí'i tejámuaatá'asin ti pua'a siyen che'atá sena'a huárini.

¹⁸ 'Canu naíjmi'lica mú'ejmi jíme'e niyen tí'ixa. Nee nu ramua'aree a'ij mej e'en í nej hua'avé'ehuau. Neajta nu niyen ra'avé'ehuau ti ij araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén tíjín: “A'íi pu nu'u yeehui í nej raatá'ínee ti tiú'ucua'ani ineetzi jamuan, a'íi pu nu'u yeehui a'utéjche ti nájcha'íire'e á'ara'ani.”

¹⁹ 'Ayee nu amuacaí niyen tejá'amua'ixaate'e íjii tí'ij caí xi ayén tiú'urini sej si siyen té'antzaahuat'e'en nej ne'ín pú'een a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa, sej si seuj té'atzaahuat'e'e a'ájna ti ayén tí'ineruuren.

²⁰ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e, ti pua'a yeehui ja'atí ayén ra'ancuré'evi'itin a'íjna nej raata'íteca'a, a'íi pu ajta na'ancuré'evi'iti ineetzi. Ajta ja'atí ti na'a ti ayén na'ancuré'evi'iti ineetzi, ayée pu che'atá na'a ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

I ti jín ra'antipuá'ajte í Jesús ti huá'a jamuan tiú'ucuaa

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, jeíhua pu a'ij pua'a raatá'a í tzajta'an í Jesús. Aj pu'i ayén e'ehauritiécan jín tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayee nu yeehui tzáahuati'ira'a jín niyen tejá'amua'ixaate'e, seíj ti mú'ejmi jetze ajtémecan ayén tiu'utátuiire'esin ineetzi.

²² Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, mua'araújseijraxi seíj ajta seíj. Camu a'ij tirájeuve'e a'ij ti huataújmua'a a'íjna ti Jesús ayén tiraataxájtaca'a. ²³ Ajta seíj ti a'ímej jetze ajtémecan, a'íi pu aicaújtutzi í Jesús jemi. A'ii pu a'ín pú'een Jesús ti raxí'eve'eca'a. ²⁴ Ajta a'ín Simón, ti ajta i'i Pedro, a'íi pu rumuájca'a jín raatajé a'íjna ti Jesús raxí'eve'eca'a. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj yeehui raata'íhua'u ja'atí ti pú'een ti jíme'en raataxájtaca'a.

²⁵ Ajtahua'a pu ayén aicaújtutzi í Jesús jemi. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Nevástará'a, ¿a'atani a'ín pú'een?

²⁶ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í Jesús tijín:

—Tí pua'a yeehui neri ra'ateáaru'unen i tuxa'a jetze í pan, aj nu ni raata'íite'esin ne'íjna í ja'atí ti a'ín pú'een.

Aj pu'i Jesús ayén ra'ateáaru'unej í pan í tuxa'a jetze. Aj pu'i a'íjna huata'íite í Judás, ti yaujra'an pú'een í Simón, ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. ²⁷ Jíme'en pu'u ayén ra'ancuré'í í pan a'íjna í Judás, aj pu'i Satanás ayén huataseíjre í tzejta'an. Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj yeehui ca'anacan piyen huárini a'ij pej peri tiu'umuá'aj.

²⁸ Majta í seica, camu a'atzu yaú'itíe muá'araa a'ij ti 'een jín ayén tiraata'ixaa. ²⁹ Seica mú miyen tiraamuá'a ti Jesús ayén tiraata'ixaa ti ti'itíj huánanan í mej jín tiú'uyesten na'ari ti'itíj ti hua'utapuaíjve'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. ³⁰ Jíme'en pu'u ayén ra'ancuré'í í pan, aj pu'i huirájraa a'íjna í Judás. Ajta pu'uri huatíca'acaa.

I niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e tej nu'u huátaxe'eve'en sej tejta sej

³¹ Tí'ij huirájraa a'íjna í Judás, aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Pu'uri yeehui Dios ayén rí'í tinaatá'a i nej neajta teáata'a jetze airánnejte. Neajta inee, ayée nu neri ne'íjna jín rí'í tiraatá'a í Dios ne'íjna jíme'e a'ij nej huaríj. ³² Tí pua'a yeehui niyen rí'í tiraatá'an í Dios ne'íjna jíme'e nej niyen huámi'ini, Dios pu ajta, ruseíj ayén rí'í tinaatá'asin a'íjna jíme'e ti ayén na'ajjásin. Ajta a'í pu ca'anacan rí'í tinaatá'asin.

³³ 'Niyaujmua'a, a'atzu nu'u niyen yé á'ateeri mú'ejmi jemi. Mú'een xu nehuauni. Mí neajta inee, ayée nu che'atá nena'a tejá'amua'ixaate'e a'ij nej neri tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecan. Capu xaa ne'u rí'irí sej yeehui a'uun a'ujnéen a'u nej a'ujnéjin.

³⁴ Neajta nu niyen jéjcuacan jín tejá'amua'íjcate'en sej siyen huaújxe'eve'en. Ayee pu ruxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huaújxe'eve'en a'ij nej neri tejámuaaxí'eve mú'ejmi.

³⁵ Tí pua'a yeehui siyen huaújxe'eve'en, aj mú mi náimi'i miyen ramua'aréeren sej siyen ná'astijre'e.

Jesús pu tihua'ixaate'e ti nu'u Pedro tiu'utéhua'ita í jemin

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Simón ti ajta i'i Pedro tijín:

—Tavastara'a, ¿a'uné yeehui pá'ume'e pua'amé?

Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capúu xi yeehui rí'irí pej pe'uun á'ume'en neetzi cujta'a a'u nej á'ume sino méjca'í huáyee xaa pej piyen pe'uun nej cujta'a pá'ume'e pua'amé.

³⁷ Aj pu'i Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín caí rí'irí íjii nej yeehui ne'uun á'ume'en á'a cujta'a mú'etzi? Nee nu yeehui á'anca'ane nej huámi'ini á jetze me'ecan.

³⁸ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—¿Ni tzaa yeehui piyen ahua'aca'ane pej nu'u piyen huámi'ini neetzi jetze me'ecan? Ayee nu yeehui tzáahuati'ira'a jín tí'imua'ixaate'e a'ij pej pi rini. Tí'ij caí xi huajjhuán í gallo, huaíca pej piyen tína'avé'avaata pej nu'u caí nemua'ate.

14

Jesús pu rí'í huá'aruure a'íme í mej jamuan á'ujjhuane'e

¹ Caxu a'ij tité'ujmuajca. Seuche'e xu yeehui rá'atzaahuat'e í Dios, seúche'e xu seajta ná'atzaahuat'e ineetzi. ² Jéihua pu chí'i a'uun tejé'eseijre'e a'u ti niyá'upua huatéechi'í í júte'e. Tí pua'a caí ayén ti'ayájnache'e, nee nu yeehui seicié tejámuaata'ixáate'enche'e.

A'uu nu a'umé'e na'ame nej ni ne'uun rí'i tejá'uruuren a'u sej se'uun a'uté'e xá'aju'un. ³ Ajta, ti pua'a niyen ne'uun á'ura'ani nej ni niyen rí'i tejá'uruuren a'u sej a'uté'e xá'aju'un, aj nu ni yen ve'ecánejsin neajtahua'a nej ni niyen amuá'anvi'itín sej si seajta se'uun a'uté'e xá'ara'ani a'u nej neajta a'ucaí na'ame. ⁴ Seajta mú'een, xu'uri yeehui huamuájte í juye jetze ti a'uun a'uré'enine'i a'u nej a'umé'e na'ame. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

⁵ Aj pu'i Tomás ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, catu yeehui ramua'aree a'u pej a'umé'e pua'amé. A'íj tu jín catu a'atzu huamuájte í juye jetze ti a'uun a'uré'enine'i.

⁶ Tí'íj jí Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een í ti amuá'avi'itín a'íjna jetze í juye, nee nu neajta ne'ín pú'een í ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a, neajta nu yeehui ne'ín pú'een í ti jetzen airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. A'atí ti na'a ti ayén huataújtuaani í Dios jemi, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'íjn amuacaícan huataújtuaani ineetzi jemi. ⁷ Tí pua'a rí'i setináamua'ati, ayée xu seajta tí'iramua'ati se'íjna í niyá'upua. Tij na'a ti yú auca'ití a'ame, mú'een xu xaa ramua'ate, seajta seri raaseíj.

A'í mu'u náimi'i í ya'upuá'ara'an, ajta í yaujra'an

⁸ Aj pu'i a'íjn Felipe ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, patá'aj yeehui taataseíjrate'en pe'íjna í ayá'upua. A'íj tu'u xe'eve'e iteen.

⁹ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nu'uri xaa yeehui á'atee nej mú'ejmi jemi huaca. ¿Ni tzaa pecaí xi nemua'ate, mú'ee Felipe? Ayee nu tí'imua'ixaate'e. Ja'atí ti na'a ti ayén naaseíj ineetzi, a'í pu ajta ari raaseíj í niyá'upua. ¿A'iné 'een jín piyen tinaatá'ixaa yee nej nu'u amuaataséjrate'en í niyá'upua?

¹⁰ ¿Ni tzaa pecaí piyen té'atzaahuate'e ti a'íjn niyá'upua ne jemi seijre'e, neajta nu yeehui che'atá nena'a niyá'upua jemi seijre'e? Canu neseíj a'íj tirájteu a'íj nej tí'imua'ixaate'e, sino a'íjn niyá'upua ti ayén nej jemi seijre'e, a'í pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ayén ríci. ¹¹ Patá'aj piyen ná'antzaahuate'en ti pua'a yeehui niyen timuaatá'ixaate'en yee niyá'upua pu nu'u ne jemi seijre'e, neajta nu jemin seijre'e í niyá'upua jemi. Na'ari caí, patá'aj pe'íjna jín pena'a té'antzaahuate'en a'íj nej yeehui huaríj ti huápi'i ruxe'eve'e.

¹² Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'atí ti na'a ti ayén ná'astijre'e ineetzi, ayée pu che'atá na'a huárini a'íj nej rijcaa inee. Jee xaa ne'u, a'í pu yeehui ayén huárini ti jaítze'e ruxe'eve'e caí í nej jín niyen rijcaa. Ayee pu 'een jín rini a'íjna jime'e nej ne'uun a'umé'e na'ame í niyá'upua jemi. ¹³ Neajta niyen huárini a'íj sej siyen tiraatáhuaviira neetzi jetze me'ecan, nej ni rí'i tiraatá'an í niyá'upua.

¹⁴ Tí'itíj ti na'a sej yeehui siyen tiraatáhuaviira neetzi jetze me'ecan, ayée nu xaa rini.

Jesús pu ayén te'ataújratziire ti a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén nu'u huateáturaasin huá'a jemi

¹⁵ Tí pua'a yeehui siyen nexí'eve'e ineetzi, ayée xu se'íjna ará'astijre'en í nej jín tejámuaata'ájte'esin. ¹⁶ Neajta nu niyen tiraatáhuaviira í niyá'upua jemi ti i a'íjn yen amuaja'uta'ítí'i seíj ti a'amua japua huániuuni, ti i a'íjn mú'ejmi jemi huateáturan tíj na'a rusén jime'e.

¹⁷ A'í pu a'íjn pú'een í xiéjniu'ucari ti jetzen airáninei tíj na'a ti ayén ti'ayajna. Capu rí'irí mej miyen ra'ancuré'an a'íjme í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua, a'iné capu a'íj huá'amitíejte'e a'íj ti ríci a'íjna í xiéjniu'ucari. Camu yeehui majta ramua'ate. Mí seajta mú'een, ayée xu 'een jín ramua'ate a'iné a'í pu a'amua jemi seijre'e, ajta pu mú'ejmi jemi huateáturaasin.

Jesús pu ajtahua'a tihua'ixaate'e ti nu'u mi'ini

¹⁸ 'Canu yeehui ruséntacan amuaateátuaasin, ti caí ja'atí ayén á'amuavaire'e sino nee nu neajtahua'a mú'ejmi jemi uvé'enejsin. ¹⁹ Capu ché'e á'ateere mej yeehui caí ché'e yé neseijran a'íime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. Mí seajta mú'een, mú'een xu xaa neseijran. Nee nu huatarújsin nej ni neajtahua'a ruuri ná'ara'ani, a'íj xu jín seajtáhua'a ruuri xá'aju'un. ²⁰ A'ájna xicájra'an jetze nej jetzen huatarújsin, aj xu si siyen ramua'aréren nej niyen jemin seijre'e í niyá'upua jemi, ajta yeehui a'íin, a'íi pu ajta neetzi jemi seijre'e.

²¹ 'Ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'a a'ij nej tiu'uta'aíjtaca'a, ti ajta ayén nain ra'ará'astijre'en, a'íi pu a'íin pú'een ti xaa nexí'eve'e. Niyá'upua pu yeehui ajta raxí'eve'e a'ame a'íjna ti ayén nexí'eve'e. Neajta inee, nee nu raxí'eve'e na'ame, neajta jemin huataseíjre'esin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²² Aj pu'í seíj tiu'utaxájtaca'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Judás. Capu a'íjna í Judás ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes, sino seíj. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, ¿a'iné auj tí'iri'iri pej pi piyen pena'a téjmi jemi huataseíjre'esin, pajta caí a'ímej jemi í mej yen huachéjme í chaanaca japua?

²³ Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí ayén tí'inexe'eve'e, a'íi pu ayén ra'ará'astejsin a'ij nej tí'imua'ata. Niyá'upua pu ajta raxí'eve'e a'ame. Teen tu hui teajta huataseíjre'esin í jemin. Teajta tiyen huateáturaasin í jemin. ²⁴ Ajta a'íin ti caí ayén tí'inexe'eve'e, a'íi pu ajta caí ra'ará'astejsin a'ij nej tí'imua'ata. Canu hui neseíj a'ij tirájteu a'ij nej tejá'amua'ixaate'e sino a'íjna í niuucari, a'íj pu jetze airáninei a'íjna í niyá'upua ti yen neja'uta'íteca'a.

²⁵ 'Ayee nu tejámuaatá'ixaa íjii nej nauj a'amua jemi yen huaca. ²⁶ Ajta a'íin ti yeehui a'amua japua huániuuni, a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti ayén tiraavíjte'e sej si raná'amiche'en, a'íi pu í niyá'upua ayén ya'uta'ítí neetzi jetze me'ecan, ti i a'íin nain jín tejamuáamua'aten. A'íi pu yeehui ajta ayén amuaatá'asin sej si siyen ra'utamua'aree nain jín a'ij nej tejámuaatá'ixaa.

Jesús pu tí'itíj jín hua'anpuá'ajte'e a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

²⁷ 'Ayee nu niyen amuaatá'asin ti ij nain jín amua'anpuá'ajte'en. A'íjna í nej jín amua'anpuá'ajte'esin, neetzi pu jetze airáninei. Capu yeehui ayén 'een a'ij ti a'íin 'een í ti huá'a jetze na'a airáninei a'ímej í mej yen japuan huachéjme íiyen chaanaca japua í mej me'íjna jín hua'anpuá'ajte'en í ruxí'ej teite. Caxu a'ij pua'a tité'ujmuajca. Caxu seajta tí'itziíne'e.

²⁸ 'Xu'uri yee siyen ráanamujri'i nej niyen tejámuaatá'ixaa nej nu'u a'umé'e na'ame, neajta nu'u mú'ejmi jemi uvé'enejsin. Tí pua'a yeehui siyen tí'inexe'eve'ecache'e, ayée xu 'een jín rutémua'ave'ecache'e se'íjna jime'e nej ne'uun a'umé í niyá'upua jemi a'íné niyá'upua pu jaitze'e ruxe'eve'e necaí inee. ²⁹ Ayee nu amuacáí tejá'amua'ixaate'e ti caí xi tí'itíj a'ij huaríj sej si siyen té'antzaahuat'e'en nej ne'ín pú'een a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen ayén teja'uré'enejsin nej ne'uun a'umé.

³⁰ 'Canu yeehui ché'e jeíhua tejámuaatá'ixaaate'esin a'íné pu'uri tín yé uvé'enejsin a'íjna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta yen japuan tí'aijta í chaanaca. Mí ajta a'íin, capu a'atzu rí'iri ti ayén tí'itíj jín na'antimua'ítin. ³¹ Che'eré yeehui, tiché'e huiráciíne teyujna mej mi me'ín í mej yen chaanaca japua huachéjme, miyen ráamua'aree nej niyen raxí'eve'e í niyá'upua, neajta niyen che'atá nena'a ríci a'ij ti a'íin ayén tinaata'aíj.

15

I ciyej ti huasti'i, ajta í pi'istáare'ara'an

¹ 'Nee nu ne'ín pú'een í ciyej ti xaa rí'en. Ajta niyá'upua pu a'íin pú'een í ti rí'i raruure í pi'ista. ² A'íi pu ra'antivé'iche tíj na'a í pi'ista ti neetzi jetze airáninei ti ajta caí taaca. Ajta

tíj na'a í pi'ista ti xaa taaca, a'í pu cij caj tira'antivé'iche ti ij jaítze'e huatáca'an. ³ Xu'uri yeehui urarí'en mú'een, a'íjna jime'e í niuucari í nej jín neri tejámuaatá'ixaa. ⁴ Setá'aj seuj siyen neetzi jemi seijre'e. Aj nu ni niyen che'atá nena'a mú'ejmi jemi seíre'e na'ame.

'Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti seíj pi'ista ayén ruseíj huatáca'an sino ayée pu tiú'u'jxe'eve'e ti auj ajtáveeca í ciyej jetze. Ayee pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi. Capu yeehui a'atzu a'ij tí'iri'iri seíj ti'itíj huamuá'itín í seíj jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi ti pua'a secaí neetzi jemi seijre'e.

⁵ 'Nee nu ne'ín pú'een í ciyej. Mí seajta mú'een, mú'een xu pi'ista pú'een ti neetzi jetze ajta'ú'upu'u. Tí pua'a ja'atí ayén neetzi jemi seijre'e, ti pua'a neajta inee jemin seijre'e, a'í pu yeehui ayén jeíhua tí'imua'itín í ti jín tiu'utátuiire'esin í Dios jemi.

'Seajta mú'een, ti pua'a secaí neetzi jemi seijre'e, caxu ti'itíj a'ij ruuren. ⁶ Ayee pu 'een tíj na'a ti caí ché'e ayén neetzi jemi seijre'e. Ayee pu 'een tíj a'íjna í pi'ista, í ti antíveichi'ihuaca'a, ti ajta ja'atí á ya'uhua'axi ti ij huatéhuan. Ayee mú raruuren naíjmi'ica í pi'ista mej miyen raaré'eseire'en, majta án yá'uhua'axín í taij japua ti ij huatéajtaani.

⁷ 'Tí pua'a siyen neetzi jemi seijre'e, ti pua'a seajta siyen ra'ará'asten í niuucari í nej ámuamuá'ate, ayée pu yeehui Dios ayén amuaatá'asin ti'itíj seíj a'ij tiraatáhuaviira.

⁸ Tí pua'a siyen jeíhua raamuá'itín í seíj jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi, a'í pu a'íjna jín ámitieere'e a'ame seíj siyen tína'ará'astijre'e ineetzi. Ayee xu se'íjna jín r'í'í tiraatá'asin í niyá'upua. ⁹ Ayee nu che'atá nena'a neri tejámuaataxí'eve a'ij ti ajta ari tinaataxí'eve í niyá'upua. Setá'aj seuj neetzi jemi seijre'e nej ni amuaaxí'eve'en.

¹⁰ 'Tí pua'a yeehui siyen ra'ará'asten a'ij nej neri tejámuaataa'áj, aj xu si siyen neetzi jemi seíre'e xá'aju'un nej ni amuaaxí'eve'en. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a tirá'aste a'ij ti tinaataa'áj í niyá'upua. A'íj nu yeehui jín niyen jemin seíre'e na'ame ti ij ajta niyá'upua ayén naataxí'eve'en. ¹¹ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e ti ij mú'ejmi jemi seíre'e á'ara'ani í nej jín netémua'ave'e, seíj si seajta nain jín huataájtemua'ave'en.

Mej nu'u huaújxe'eve'en seíj ajta seíj í mej té'atzaahuat'e

¹² 'Ayee nu yeehui ne'íjna jín tejá'amua'íjcate'e seíj si siyen che'atá sena'a huaújxe'eve'en a'ij nej neri tejámuaataxí'eve mú'ejmi. ¹³ A'íi pu a'íin pú'een í ti jaítze'e muári'eri í ti jín ja'atí ayén raataxí'eve'en í ruxí'ej tevi ti i ayén jetzen me'ecan huámi'ini.

¹⁴ 'Mú'een xu yeehui se'íin pú'een í neteítestemua'a ti pua'a siyen huárini a'ij nej tejá'amua'aijte'e. ¹⁵ Canu ché'e niyen amuaatámua'atzi yee mi seíj yeehui tí'ivaire'e ineetzi jemi, a'iné seíj ti ayén tí'ivaire'e, capu ramua'aree a'ij ti rici a'íjna ti tí'ira'aijte'e. Mí neajta inee, ayée nu amuaatámua'atzi yee mi seíj neteítestemua'a, a'iné nu'uri niyen tejámuaatá'ixaa nain a'achú nej nena'a niyen ráanamua'jri'í í niyá'upua jemi.

¹⁶ 'Caxu mú'een siyen na'avé'ehua'ineetzi, sino nee nu yeehui niyen amua'antíhua'u, neajta nu niyen ne'íjna jín tejámua'íjca seíj si u á'uju'un seíj si siyen ti'itíj huamuá'itín í seíj tiu'utátuiire'en í Dios jemi. Neajta niyen raxí'eve'e ti i ayén rusén jín huatéaturan í seíj raamuá'iti. Aj pu xaa, a'íin niyá'upua ayén amuaatá'asin ti'itíj seíj raatáhuaviira ineetzi jetze me'ecan. ¹⁷ Ayee nu tejá'amua'aijte'e, seíj hui huaújxe'eve'en seíj seajta seíj.

A'íime í mej té'atzaahuat'e miyen mú seíre'e muá'aju'un a'ímej jemi í mej íiyen chaanaca japua huachéjme

¹⁸ 'Caxu se'íjna á'uhua'anan. Tí pua'a yeehui me'ín amuájcha'íire'e í mej yen japan huachéjme í chaanaca, a'í mú amuacáí neetzi tícha'íire'eca'a. ¹⁹ A'íime í mej yen japan huachéjme í chaanaca a'íime mú miyen che'atá mena'a te'á'amua'xe'eve'ecache'e tíj í ruteítestemua'a ti pua'a siyen huá'a jetze ajtémecantache'e. Mí seajta mú'een, caxu huá'a jetze ajtémecan, sino nee nu yeehui amua'antíhua'u a'ímej tzajta'a. A'íj mú jín miyen amuájcha'íire'e a'íime í mej yen huachéjme í chaanaca japua.

20 'Caxu yá'uhua'anan a'ij nej tejámuaatá'ixaa yee jaítze'e pu ruxe'eve'e a'íjna ti tí'ajta caí a'íjna ti ravaire'e. Tí pua'a a'ij pua'a mena'a náaruu ineetzi, a'íí mú che'atá mena'a a'ij pua'a á'amuaruuren mú'ejmi. Na'ari ti pua'a miyen ra'ará'asten a'ij nej tihua'umuá'ate, a'íí mú majta ra'ará'astijre'esin a'ij sej tihua'amua'aten. 21 Ayee mú yeehui á'amuaruuren me'íjna jime'e sej siyen naará'aste ineetzi, a'iné camu ramua'ate a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

22 'Tí pua'a necaí yéve'ecánejniche'e, neajta caí a'ij tihua'uta'ixáate'enche'e, capu huá'aci'itíche'e ti Dios puajtzi hua'utá'an a'íjna jime'e mej natéxieehuaa. Ajta, íjii, capu yeehui ché'e mé'e ti'itíj í mej jín jetzen tí'ijpua'ajte'e me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. 23 Ja'atí ti néjcha'íire'e ineetzi, a'íí pu ajta tícha'íire'e í niyá'upua.

24 'Tí pua'a necaí niyen huáriniiche'e ti'itíj ti caí máaj ja'atí ayén raayí'itihua'a, capu ayén tiraavíjite'ecache'en ti Dios ayén puajtzi hua'utá'an a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í jemin. Mí majta a'íime, mu'uri naaseíj, majta néjcha'íire'eca'a ineetzi, majta miyen che'atá mena'a ráaruu í niyá'upua. 25 Ayee mú yeehui miyen huaríj ti ij araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta tíjín: "A'íí pu caí raavíte'e já'araa mej mena'a miyen tinéjcha'íire'e muá'araa."

26 'Tí'ij a'íin yeehui yen uvé'enen a'íjna ti a'amua japua huániuuni, í nej yen ya'uta'ítí mú'ejmi jemi, ti ajta Dios jemi é'eme'ecan, a'íí pu ayén tineteaxáatajme'e a'ame ineetzi. A'íí pu a'íin pú'een í xiéjniu'ucari ti tzáahuati'ira'a jín tí'imua'ata, ti ajta a'uun a'uvé'emej í Dios jemi. 27 Seajta mú'een, ayée pu ajta ruxe'eve'e sej siyen tinaatéaxajta ineetzi a'iné netíj nena'a yen huataseíjre ti yú e'iré'ene, mú'een xu á'ujujhua'ane'e ineetzi jamuan.

16

Jesús pu tihua'ixaate'e ti caí hua'utamuarí'eriste'en a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'an

1 'Ayee nu ne'íjna jín tejá'amua'ixaate'e sej si caí ti'itíj jín huamuá'itichen. 2 A'íime mú amu'irá'iti í teyujta'a. Jee xaa ne'u, ayée pu a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'an jetze ti jetzen ayén té'eme. Ayee pu tiraatámitiejte'esin í ja'atí ti ayén tiu'utévai í Dios jemi a'íjna jime'e ti amuáacui mú'ejmi. 3 Ayee mú me'íjna jín tí'iruuren a'iné camu nemua'ate ineetzi, camu majta ramua'ate í niyá'upua.

4 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e sej si siyen ra'utámua'aree nej niyen tejámuaatá'ixaa ti pua'a ari ayén teja'uré'enen. Canu niyen tejámuaatá'ixaa 'ajmí'imua a'iné naúche'e nu yeehui seijre'eca'a mú'ejmi jemi. 5 Neajta inee, íjii nu ne'uun á'ume'e na'ame ne'íjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu ne'íhua'u a'u nej a'umé.

I ti tí'imuari'ihua í ti hua'íca í ti jín tí'imuari'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios

6 'Jé'ecan xu huataújxiemiste se'íjna jime'e nej niyen neri tejámuaatá'ixaa. 7 Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ayén tejámuaatéva'iri nej niyen á'ura'ani. A'iné ti pua'a necaí á'ura'ani, capu yé ve'ecánejsin, mú'ejmi jemi a'íjna ti yeehui a'amua japua huániuuni.

'Mí neajta inee, ti pua'a niyen á'ura'ani, aj nu ya'uta'ítí ne'íjna ti a'íin yé ve'ecáanen íiyen mú'ejmi jemi. 8 Tí'ij a'íin yé ve'ecáanen, aj pu'i ayén a'íjna jín huá'axijte'en a'íimej í mej yen japua huachéjme í chaanaca japua, a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta a'íjna jime'e nej niyen ri'éene'ecán jín seijre'e. A'íí pu ajta a'íjna jín huá'axijte'en a'íjna jime'e ti Dios puajtzi hua'utá'asin.

9 'Ayee pu 'een jín a'íjna jín huá'axijte'en a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'iné camu ná'atzaahuat'e ineetzi. 10 Ayee pu ajta 'een jín huá'axijte'en a'íjna jime'e nej niyen urarí'ene'acan jín seijre'e a'iné a'úu nu á'ume'e na'ame a'u ti é'eseijre'e í niyá'upua, a'u ti yeehui caí ché'e é'eri'iri sej naaseíj. 11 Jíme'en pu'u a'íjna í niuucari ti

Dios puaíjtzi ayén tiu'utá'asin, ayée pu huá'axijte'en a'iné pu'uri raaxí'epi'intare í Dios ti ayén puaíjtzi raatá'asin a'íjna ti tí'ajta íiyen chaanaca japua.

A'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu rí'í tiraateátuaasin í yaujra'an

¹² 'Ayee pu na'aráanajche nej jeíhua huápi'i niyen tejámuaatá'ixaate'en. Mí seajta mú'een, caxuu xi nain au'itiée xá'aju'un íjii. ¹³ Mí ajta a'íin yeehui í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a, tí'ij uvé'enen, a'í pu nain jín tejá'amua'aten ti ayén tí'ayajna. Capu ayén a'íjna jín tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti rusej na'a a'ij tirájteu sino ayée pu'u na'a ayén tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti na'a tí'inamua. A'í pu ajta tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti auj teja'uré'enejsin.

¹⁴ 'A'í pu yeehui ayén ra'ancuré'asin neetzi ti ne'á'a, ajta ayée pu che'atá na'a e'ehauritiéecan jín tejámuaatá'ixaate'esin. Ayee pu a'íjna jín huarín, a'í pu ayén rí'í tinaateátuaasin. ¹⁵ Tíj na'a ti ayén niyá'upua jemi tí'iseijre'e, a'í pu ajta neetzi tí'ine'a'a. A'í nu jín niyen raataxájtaca'a yee a'íin xiéjniu'ucari pu nu'u ayén ra'ancuré'an neetzi ti ne'á'a ti ij ajta nu'u tejámuaatá'ixaate'en e'ehauritiéecan jime'e mú'ejmi jemi.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e ti nu'u ca'anacan mi'ini

¹⁶ 'Capu a'achú á'ateeri sej caí ché'e siyen mé'e nejé'eseijran. Tí'ij ajta capu ajta ché'e á'ateeri, sej rujéjcuatze'en seajtáhua'a neseijran. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁷ Majta seica í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, ayée mú tí'iru'ihua'uraca'a tíjín:

—¿A'iné yeehui huataújmua'a a'íjna í niuucari ti nu'u caí a'achú á'ateeri tej caí ché'e mé'e yé'eseijran, ajta nu'u caí ché'e á'ateeri tej teajtáhua'a tajéjcuatze'en raseijran? ¿A'iné yeehui ajta huataújmua'a í sej ti ayén nu'u a'í pu ajta a'umé'e a'ame í ruyá'upua jemi?

¹⁸ Maúche'e mu'u miyen tí'iru'ihua'uraca'a tíjín:

—¿A'iné yeehui huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jíme'en yee ti nu'u caí a'achú á'ateeri? Catu a'atzu yaú'itie a'ij ti 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a.

¹⁹ Tí'ij jí Jesús ayén ráamua'areeri'i mej miyen raxí'eve'eca'a mej me'íjna jín miyen tiraata'ihua'u. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni siyen se'íjna jín tí'iru'ihua'u a'ij ti huataújmua'a a'íjna í nej niyen tiu'utaxájtaca'a yee ti nu'u caí a'achú á'ateeri sej caí ché'e mé'e nejé'eseijran, ajta ti caí nu'u ajta a'achú á'ateeri sej rujéjcuatze'en seajtáhua'a neseijran?

²⁰ 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Mú'een xu ruyeinixi'in, seajta huataújxiemiste'esin, majta a'íime miyen huataújtemua'ave'esin a'íime í mej yen chaanaca japua huachéjme. Mú'een xu xaa huataújxiemiste'esin. Mí ajta, a'íin í sej jín huataújxiemiste'esin, a'í pu ajta jetzen ayén a'iránejsin í sej seajta jín huataújtemua'ave'esin.

²¹ 'Ayee pu tejá'amuaruuren tíj ajta tí'ijruuren í 'íita'a ti ayén tí'ijcu'íine ti tiyaúj a'ame. Tí'ij a'ájna teja'uré'enen ti jetzen tiyaúj á'ara'ani, ayée pu jeíhua tirajpuaíjtzi a'ame. Mí ajta a'íin, ti pua'a ari huanú'ihua í pa'ari'i, aj pu'i yá'uhua'axijsin í ti jín rajpuaíjtzica'a a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i rutémua'ave'e a'iné í pa'ari'i pu'uri huanú'ihuaca'a íiyen chaanaca japua.

²² 'Ayee pu che'atá na'a tejá'amuaruuren mú'ejmi. Pu'uri ayén a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze sej jetzen huataújxiemiste'esin. Mí neajta inee, neajtahua'a nu á'amua'eseijran. Seajta mú'een, a'ájna xu huataújtemua'ave'esin. Ajta capu ché'e rí'iríista a'ame ti ja'atí amuá'a'ari í sej jín rutémua'ave'e.

Mata'aj mauj raatáhuavii mej mi majta ra'ancuré'an

²³ 'Ayee pu yeehui té'eme a'ájna xicájra'an jetze, sej caí ché'e tí'itíj néhuaviira ineetzi. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ájna xicájra'an jetze ti a'íin niyá'upua ayén amuaatá'asin tíj na'a í sej tiraatáhuaviira ineetzi jetze me'ecan. ²⁴ Tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, caxu yeehui xi tí'itíj raatáhuaviiri'i ineetzi jetze me'ecan. Setá'aj siyen

raatáhuavii a'iné ayée xu se'íjna jín huarín, aj xu si siyen ra'ancuré'asin, aj xu si seajta siyen nain jín huataújtemua'ave'esin.

A'í pu Jesús nu'u hua'utéemua'iti a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua

²⁵ Tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, ayée nu ne'íjna jín tejámuaatá'ixaa niuucari jime'e ti seicié namuajre'e. Mí ajta, a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'an jetze nej caí ché'e niyen seicié tejá'amua'ixaate'e na'ame, sino nee nu amitiéere'ecan jín tejámuaatá'ixaate'esin ne'íjna jime'e a'ij ti 'een niyá'upua ti é'eseijre'e.

²⁶ Ayee xu yehui huárini se'ájna xicájra'an jetze sej siyen tiraatáhuavii ineetzi jetze me'ecan. Canu niyen tejá'amua'ixaate'e ti ayén ruxe'eve'e a'ame nej niyen raatáhuavii í niyá'upua nej ni mú'ejmi jetze me'ecan huatáaniuni. ²⁷ Capu xaa ne'u. Niyá'upua pu rusej já'amuaxe'eve'e a'íjna jime'e sej yehui naataxí'eve ineetzi, seajta siyen rá'antzaahua nej ne'uun u airáane í niyá'upua jemi.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e ti nu'u a'uun a'ujnén í ruyá'upua jemi

²⁸ 'A'uu nu airáane í niyá'upua jemi, neajta nu niyen mú a'uvé'emej íyen chaanaca japua. Neajta íjii, ayée nu yehui tíchesin íyen chaanaca japua nej ni ne'uun a'ujnén í niyá'upua jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁹ Majta a'íme, í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, ayée mú tiraata'ixaa tíjín:

—Pepu'uri íjii xaa ne'u piyen e'ehauritiéecan jín tí'ixa. Capej ché'e seicié tí'ixa, pe'íjna jime'e ti caí é'ehuáuritie. ³⁰ Tu'uri xaa tiyen ramua'aree pej nain té'umua'aree, ajta yehui ti caí ayén ruxe'eve'e ti ja'atí ayén tí'itíj jín tí'imua'ihua'ura. A'íj tu jín tiyen rá'atzaahuat'e pej pe'uun airáane í Dios jemi.

³¹ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni tzaa siyen seri sicu tiná'atzaahuat'e? ³² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'an jetze mej jetzen amuaatamuárite'esin. A'uu xu a'ucíjxi'isin a'u ti seíj é'eche, seij seajta seij. Mú'een xu yehui mé núujisin nej ni nesej nena'a huateáturan. Mí neajta, canu nesej yú huateáturaasin a'iné niyá'upua pu neetzi jemi seijre'e. ³³ Ayee nu yehui 'een jín tejá'amua'ixaate'e sej si siyen rí'í tí'itesejre'e í ru tzajta'a se'íjna jime'e sej neetzi jetze ajtémecan. Jéihua mú puaíjtzí amuaatá'asin a'íme í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. Capu amín a'ij. Setá'aj siyen huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e nej neri hua'antimuá'iti.

17

Jesús pu rujapua niuuni rusej

¹⁻² Tí'íj Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'í júte'e á'ujneereca'a ayén tí'ixáata, tíjín:

—Mí pej ní'ya'upua, pu'uri hui a'ájna teja'uré'ene pej peri raaxí'epi'intare. Patá'aj tihua'utasejrate'en í teite pej peri rí'í tinaatá'a i nej ayauj pú'een, nej ni neajta rí'í timuaatá'an mú'eetzi, a'iné mú'ee pej pe'íjna jín piyen tinaa'íjca nej ni nain jín antínmua'areere huá'a jemi í teite, nej ni niyen hua'utá'an mej ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e, matíj mena'a pua'amé í pej naatátui ineetzi.

³ Ayee mú 'een jín ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e me'íjna jime'e mej miyen muáamua'ati mi pej mú'ee pena'a asej pe'ín pú'een tzáahuati'ira'a jime'e í Dios, majta me'íjna jime'e mej miyen náamua'ati, nej Jesús pú'een, i nej neajta a'ín pú'een í Círíistu'u í pej neja'uta'íteca'a.

⁴ Ayee nu 'een jín rí'í timuaatá'a huá'a jemi í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, a'iné nu'uri ra'antipúa'ajte í pej jín piyen tinaa'íjca.

⁵ 'Ari íjii, mi pej ní'ya'upua, patá'aj hui piyen che'atá pena'a rí'í tinaateájtuaani mú'eetzi jemi a'ij pej rí'í tineetá'acare'e netí'íj ne'uun á'ucatíi mú'eetzi jemi tí'íj caí xí seijre'eca'a í chaanaca.

Jesús pu huá'a japua huatániuusin a'ímej í mej jamuan á'ujjhu'a'an

⁶ 'Nu'uri niyen hua'utasejrate a'ij pej 'een ne'íime jemi í pej piyen naatátuiiri'i a'ímej í mej huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. A'íí mú ateítestemua'a mú pú'ene'e. Pajta mú'ee, mú'ee pej naatátuiiri'i. Majta a'íime, a'íí mú miyen ra'ará'astijre a'ij pej tiu'uta'aíjtaca'a.

⁷⁻⁸ 'Mu'uri ramua'aree tí mú'eetzi jetze te'iráane nain patíj pena'a pe'íjna jín tinaa'íjca, a'iné ayée nu che'atá nena'a tihua'utá'ixaa a'ij pej peri tinaatá'ixaa ineetzi. Majta a'íime, ayée mú ra'ancuré'a í nej hua'utá'ixa. Ayee mú tzáahuati'ira'a jín ramua'areereca'a nej mú'eetzi jemi a'uvé'emej, majta miyen rá'antzaahua pej piyen yen neja'uta'íteca'a.

⁹ 'Ayee nu huá'a jíme'en muahuavii. Canu niyen muahuavii huá'a jíme'en matíj mena'a pua'amé miyen yen seijre'e í chaanaca japua, sino huá'a jíme'en í pej pena'a peri naatávi'itiste, a'iné ateítestemua'a mú pú'een. ¹⁰ Matíj mena'a pua'amé í mej neteítestemua'a pú'een, a'íí mú majta ateítestemua'a pú'een mú'eetzi. Majta a'íime í mej ateítestemua'a pú'een mú'eetzi, ayée mú che'atá mena'a neteítestemua'a pú'een ineetzi. Ayee mú r'íi tinaatá'aca ineetzi me'íjna jíme'e mej miyen r'íi tí'itiújcha'íí netíj inee.

¹¹ 'Canu hui ché'e yen huateáturaasin íiyen chaanaca japua. Mí majta a'íime, a'íí mú xaa miyen huateáturaasin. Neajta inee, mú'eetzi jemi nu a'umé'e na'ame. Ayee nu tí'imuhuavii patá'aj r'íi tihuá'ucha'in amuarí'eri'ira'a jíme'e, a'íimej í pej naatávi'itiste mej mí miyen che'atá mena'a naíjmi'i seíire'e mej seíj mena'a pú'ene'en tetíj iteen. ¹² Netí'ij huá'a jemi huácacii, nee nu r'íi tihuá'acha'íica'a mú'eetzi jetze me'ecan. Capu ja'atí'á'uvej tí huá'a jetze ajtémecan sino a'íjna tí ayén tiraavíjte'e tí ayén puaíjtzí ráaci'iti. Ayee pu 'een jín huaríj tí ij ayén araúrasten a'ij tí té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

¹³ 'Neajta íjii nu a'umé'e na'ame mú'eetzi jemi. Mí neajta inee, ayée nu niyen tí'ixa netí'ij nauj huá'a jemi yé huaca mej mí nain jín miyen che'atá mena'a huataújtemua'ave'en netíj inee tí'inetemua'ave'e. ¹⁴ Nee nu tihua'utá'ixaa í niuucari í pej jín piyen tinaa'íjca. Majta a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, a'íí mú huá'ajcha'ire'e í neteítestemua'a a'iné camu huá'a jetze ajtémecan í mej íiyen seijre'e. Neajta inee, canu neajta huá'a jetze ajtémecan.

¹⁵ 'Canu ne'íjna jín niyen muahuavii pej pí hua'irájtuaani íiyen chaanaca japua sino patá'aj r'íi tihuá'ucha'in tí ij caí a'íin tí a'ij pua'a tí'itevij hua'antimua'ítin í neteítestemua'a. ¹⁶ Camu huá'a jetze ajtémecan í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a caí huá'a jetze ajtémecan. ¹⁷ Patá'aj r'íi tihua'uteájtuaani mú'eetzi jemi pe'íjna jíme'e í niuucari tí ayén tí'ayajna. Tíj na'a pej piyen tiu'utaxájtaca'a, a'íí pu ayén tí'ayajna.

¹⁸ 'Ayee nu che'atá nena'a tihua'uta'aíteca'a mej a'ucíjxi'in nainjapua í chaanaca patíj mú'ee yen tineja'uta'íteca'a. ¹⁹ Neajta inee, ayée nu huatáanne'a mú'eetzi jemi huá'a jetze me'ecan mej mí majta tzáahuati'ira'a jín huataúra'an majta mú'eetzi jemi.

Jesús pu ayén tí'ijhuauhuau huá'a japua, matíj mena'a í mej té'atzaahuate'e

²⁰⁻²¹ 'Canu ne'íimej nena'a jíme'en muahuavii, sino neajta niyen tí'imuhuavii ne'íime jíme'e í mej miyen té'antzaahuate'esin me'íjna jíme'e a'ij mej tihua'utá'ixaate'esin, mej mí naími'i miyen seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani, patíj piyen neetzi jemi seijre'e, mí pej ní'iyá'upua, netíj neajta inee mú'eetzi jemi seijre'e. Miché'e hui majta miyen téjmi jemi seíire'e muá'ara'ani mej mí a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, miyen té'antzaahuate'en pej yen neja'uta'íteca'a.

²²⁻²³ 'A'íjna tí huápi'i naa seijre'e í pej jín r'íi tinaatá'a, ayée nu che'atá nena'a ne'íjna jín r'íi tihua'utá'a mej mí miyen seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani tetíj iteen, netíj neajta huá'a jemi seijre'e, patíj pajta mú'ee neetzi jemi seijre'e. Neajta nu ne'íjna jín r'íi tihua'utá'a mej mí nain jín seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani, mej mí a'íime í mej yen

huachéjme íiyen chaanaca japua, miyen ráamua'aree pej piyen yen neja'uta'íteca'a, pajta piyen che'atá pena'a hua'utaxí'eve patíj pajta tinaataxí'eve ineetzi.

²⁴ 'Ayee nu tí'ijxe'eve'e, mi pej ní'íya'upua a'ímej jime'e í pej piyen naatávi'itíste, mej mi me'uun a'uteáturan a'u nej a'utevéé na'ame, mej mi majta miyen raaseíj me'íjna tí huápi'í naa seijre'e í pej jín rí'í tinaatá'a, a'íjna í pej jín rí'í tinaatá'a pe'íjna jime'e pej piyen nexí'eve'eca'a 'ajmí'imua tí'ij caí xi seijre'eca'a í chaanaca.

²⁵ 'Niya'upua, mi pej nain jín urarí'en, camu hui miyen muamua'ate a'íme í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Mí neajta inee, nee nu xaa muamua'ate. Majta í neteítestemua'a, a'í mú miyen ramua'aree pej piyen yen neja'uta'íteca'a. ²⁶ Nu'uri niyen hua'utaseíjrate a'ij pej 'een. Neajta nu hui nauj niyen hua'utaseíjrate'esin mej mi miyen che'atá mena'a hua'újxe'eve'en seij majta seij patíj mú'ee tí'inexe'eve'e, nej ni neajta huá'a jemi seíre'e ná'ara'ani. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

18

A'í mú raatévi'í me'íjna í Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Tí'ij Jesús ayén raatapuá'ajtaca'a tí tiu'uxájtaca'a, aj pu'í á'uraa, majta a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Mat'íj mi antacíj jachi japua tí ayén téja'arájtehuaa tíjín Cedrón. A'uu pu u jetze pújme'en jeíhua tiu'uvéjme'ecaa í ciyej, aseituuna ciyej. ² Ajta a'ín í Judás tí ayén tiu'utátuiire'esin í Jesús jime'e, a'í pu é'emua'atejca'a a'ujna a'iné mu'íi mú me'uun e'etiújseij, a'íjna í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e.

³ Majta a'íme í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majta a'íme í fariseos, ayée mú hua'avé'ehuaa a'íme í xantaaru'u í mej me'uun tí'icha'í u teyujta'a. Ayee mú ará'aseca'a a'achú cumu huaícate. Naími'í mú tatzari tiú'isime'e, majta tí'itíj lámpara, majta í mej jín huaténe'use'en. Ajta a'ín í Judás, a'í pu huá'uvi'itíjme'e. Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'utí Jesús a'utéveeca'a. ⁴ Ajta a'ín Jesús, a'í pu ari ramua'areereca'a a'ij tí tí'itíj raruuren. Aj pu'í hua'antinájcheca'a. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'ataani seúuhuaunen?

⁵ Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—Jesús, tí Nazarét é'eme'ecan.

Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu ne'ín pú'een.

Ajta a'ín Judás, tí ayén tiu'utátuiire'esin, a'úu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a í xantaaru'u. ⁶ Tí'ij Jesús ayén tihua'utá'ixaa yee tí nu'u a'ín pú'een, a'í mú ruhuárita'a cáacij. Majta e'eráavatzi á chuaata'a. ⁷ Ajtahua'a pu ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'ataani seúuhuaunen?

Majta miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Jesús tí Nazarét é'eme'ecan.

⁸ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nu'uri hui niyen tejámuaatá'ixaa yee nej ne'ín pú'een. Tí pua'a siyen neetzi huauca, setá'aj siyen hua'utá'an mej á'ucíne amíme í mej nee jamuan á'ujjuhua'an. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁹ Ayee pu tiuju'uríj tí ij ayén araúrasten a'ij tí a'ín ari tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Capu nu'u ja'atí á'uvej tí huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej pej nu'u naatátuiiri'í.”

¹⁰ Ajta a'ín Simón, tí ajta í'í Pedro, a'í pu chun huitéhueeca'a. A'í pu rú'ijcupi. Aj pu'í a'íjna jín tiraapuaíj tí ravaire'eca'a a'íjna í tí nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. Pedro pu ayén ra'ajtaveíjcheca'a í naxaira'an í ja'ati. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna tí tí'ivaire'e tíjín Malco.

¹¹ Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tíjín:

—Ucárujte'e mi a'achun. ¿Ni caí ayén ruxe'eve'e nej ne'íjna jín ra'ará'astijre'en í ti niyá'upua ayén jín tinaa'íjca?

A'uu mú yé'evi'itín í Jesús me'íjna jemi í Anás
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Matí'ij mi a'íime í xantaaru'u, ajta a'íin í ti huá'a capitán pú'een, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'íi u teyujta'a, a'íi mú raatéevi'i me'íjna í Jesús. Matí'ij mi ra'amuáaji'icie.

¹³ Amuacaí mú me'uun ya'uví'iti me'íjna jemi í Anás, a'iné a'íi pu a'íin pú'een'e í mu'uneára'an a'íjna í Caifás ti a'ájna'ímua nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a.

¹⁴ Ajta a'íin Caifás, a'íi pu a'íin pú'een'e ti ayén tihua'utá'ixaa í mej Israel jetze ajtémecan ti ayén nu'u tihua'atéva'irihua'an ti seij na'a í tevi ayén huámi'ini huá'a jetze me'ecan í teite.

Pedro pu ayén tí'ixa ti nu'u caí ramua'ate a'íjna í Jesús
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Ajta a'íin Pedro, a'íi pu imuá huamé'ecaa cujta'an í Jesús. Ajta jamuan huamé'ecaa seij ti ajta Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Ajta a'íin í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'íi pu ramua'atejca'a a'íjna ti nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. A'íj pu jín, jamuan í Jesús a'uun a'uteájrupi a'u ti e'eráyujta'a a'ájna ti é'eche a'íjna í ti tí'ajta.

¹⁶ Ajta a'íin Pedro, pua'acíe pu a'uteájturaa tá'apueerta. Aj pu'i í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'íi pu a'uré'ene tá'apueerta. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a ti a'uun tí'icha'íi tá'apueerta. Aj pu'i a'uun ya'uví'iti a'íjna í Pedro. ¹⁷ Aj pu'i a'íin 'íita'a ti a'uun tí'icha'íi tá'apueerta, ayée pu a'íin í Pedro tiu'utá'ixaa tijín:

—¿Ni hui pecaí pajta mú'ee huá'a jetze ajtémecan a'íime í mej me'íjna jamuan á'ujjhua'ane'e?

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Canu hui a'atzu.

¹⁸ Jé'ecan pu huáseevi'i a'ájna'ímua. Majta a'íime í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'íi, a'íi mú a'unai. Majta a'úu mú atavéejme'ecaa a'u ti á'ataa mej mi ahuáujpiste'en. Ajta a'íin Pedro, a'íi pu huá'a jamuan a'utéveeca'a, ajta pu a'íin á'ujpiste'eca'a.

A'uu mú rá'avi'itín í Jesús a'íjna jemi í Caifás
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Ajta a'íin ti nain jín antiújmua'areereca'a, a'íi pu ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Jesús a'íjna jime'e í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, ajta a'íjna jime'e a'ij ti a'íin tí'imua'ataca'a.

²⁰ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu hui jéjre'e tihua'utá'ixaa í teite í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Tí'ij pí na'a nu tihua'amua'atejca'a huá'a teyujta'a, neajta ne'újna teyujta'a a'u mej e'etiújse'iri a'íime í mej Israel jetze ajtémecan. Canu hui tí'itíj avíitzi jín tiu'utaxájtaca'a. ²¹ ¿A'iné 'een jín piyen tí'ine'ihua'u? Patá'aj piyen tihua'uta'íhua'u pe'ímej í mej náanamujri'i. Casi'i, a'íi mú xaa ne'u miyen ramua'aree a'ij nej tiu'utaxájtaca'a. —Ayee pu Jesús tiraata'ixaa.

²² Ajta seij ti huá'a jetze ajtémecan í mej me'uun tí'icha'íi teyujta'a, áa pu vejli'i a'utéveeca'a. Jíme'en pu'u ayén ráanamujri'i a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ra'arájvee. Ajta ayén tira'ajteá'ajxi tijín:

—¿Ni tzaa ayén tiraavíjte'e pej piyen tí'lira'ixaate'e pe'íjna ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a?

²³ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a necaí tí'itíj jín x'íepi'in huaríj net'íj niyen tiraata'ixaa, patá'aj hui piyen a'ij tiu'utaxáj. Na'ari caí, ti pua'a niyen x'íepi'in tiu'utaxájtaca'a, ¿a'iné 'een jín piyen na'arájvee?

²⁴ Aj pu'i a'ín Anás ayén tíhua'uta'aíj mej rá'anvi'itín me'íjna jemi í Caifás. Ajta, a'ín Jesús, a'í pu auj anáji'ici'ihuaca'a.

Pedro pu ajtahua'a ra'avé'avaataca'a ti nu'u caí ramua'ate í Jesús
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Aúche'e pu a'uun rupíste'eca'a a'íjna í Simón ti ajta i'i Pedro. Aj pu'i ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni tzaa ayén ti'ayajna pej huá'a jetze ajtème'ecan í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e?

Aj pu'i Pedro ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Canu.

²⁶ Ajta seíj ti ayén ravaire'eca'a í ti nain jín antiújmua'areereca'a, a'uun pu a'utéveeca'a. A'í pu ajta ihuáare'ara'an pú'ene'e a'íjna í ja'atí ti Pedro ayén ra'ajtaveíjcheca'a í naxaira'an. Aj pu'i ayén a'ín í Pedro tiu'utá'ixaa tíjín:

—Ayej ne'ase nee nu ne'uun muajé'eseij amíjna jamuan a'u ti a'uvéjme í aceituuna ciye'e.

²⁷ Ajtahua'a pu seicié tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro ti nu'u caí ramua'ate a'íjna í Jesús. Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ayén huajíjhuaca'a í gallo.

A'uu mú ya'uví'ití í Jesús a'íjna jemi í Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

²⁸ Mat'íj mi a'íime í mej tí'aijta u teyujta'a, a'úu mú ru'iráavi'ití me'újna a'u ti Caifás huiracaí á'aye'i. Mat'íj mi me'uun ya'uví'ití u chí'ita a'u ti á'ucatií í tajtuhuan tí tí'ivaire'e huá'a jetze me'ecan í Roma mej é'eche. Pu'uri tén tapuá'arijme'eca, ajta mu'uri tén autéhuijsime'e mej tiú'uyesten. A'íj mú jín caí a'uun a'uteájrupi a'u ti a'ín tajtuhuan á'ucatií mej mi caí tí'itíj jín auteáaturan í ruye'irá jíme'e a'iné capu huá'a jetze ajtème'ecantaca'a a'íjna í tajtuhuan. Ayeé mú raxí'eve'eca'a mej miyen ráacua'ani í cua'ira í mej jín ra'utámua'aree me'ájna xicájra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'irí'i.

²⁹ A'íj pu jín a'ín Pilato ayén huirájraa á pua'acié huá'a jemi. Aj pu'i ayén tíhua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'itájni yeehui jín siyen tí'ijxajtzi'i semíjna mi ja'atí?

³⁰ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Tí pua'a yeehui caí ayén tí'itíj jín auteáaturanche'e tí a'ij pua'a 'een, catu tiyen muaatátuiire'enche'e.

³¹ Aj pu'i Pilato ayén tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj siyen rá'anvi'itín setá'aj rujámua'a siyen ra'uxíjte'en se'íjna jíme'e a'ij tí tejamuaatá'aca í a'amua ye'irá.

Mat'íj mi miyen tiu'utaniú a'íime í mej tí'aijta u teyujta'a tíjín:

—Capu hui ayén titatá'aca tej ti tiyen ja'atí huajé'ica.

³² Ayeé pu tiu'uríj tí ij ayén araúrasten a'íjna í niuucari í tí jín Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a a'ij tí nu'u ayén tí'imí'ini. ³³ Aj pu'i Pilato ajtahua'a a'uun a'uteájrupi u chí'ita. Tí'ij jí u ya'utajé í Jesús. Ayeé pu tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni hui pe'ín pú'een í tí tihuá'aijte'e a'íme'ej í mej Israel jetze ajtème'ecan?

³⁴ Jesús pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni yeehui aseíj pena'a piyen a'ij tirájteu nusu seíj ayén tinaatéxajtaca'a mú'ee'tzi jemi?

³⁵ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pilato tíjín:

—¿Ni tzaa niyen Israel jetze ajtème'ecan? Canu xaa ne'u yeehui. A'íime í mej até'testemua'a pú'een, majta a'íime í mej me'uun tí'aijta u teyujta'a, a'í mú a'ín pú'een í mej mú'ee'tzi yé vé'etua ineetzi jemi. ¿Tí'itájni hui a'ij puáaru?

³⁶ Ajta a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—A'íjna í nej jín tí'ajta, capu hui yen me'ecan í chaanaca japua. Tí pua'a ayén éene'en á'ame'enche'e, ayée mú me'íjna jín tiu'utatése'enche'e í mej nevaire'e mej mi caí miyen ná'ateevi'in a'íime í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a. Mí ajta, seicié pu éene'e seijre'e í nej jín tí'ajta.

³⁷ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aa ni'ijta ne'u, mú'ee pej xaa hui ti'itíj jín tihuá'ajte'e a'íimej í teite.

Ajta a'íin Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Xí'epi'in pej piyen tiu'utaxájtaca'a nej nu'u ti'itíj jín tihuá'ajte'e. Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna nej ne'íjna jín huanú'ihuaca'a. Ayee nu 'een jín yen huataseíjre íiyen chaanaca japua nej ni niyen ne'íjna jín tiu'utaxá ne'íjna jime'e ti ayén ti'ayajna. Matíj mena'a pua'amé í mej miyen ra'ancuré'a me'íjna ti ayén ti'ayajna, naími'i mú hui nenamua.

³⁸ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itájni a'íin yeehui pú'een a'íjna ti ayén ti'ayajna?

Seíj pu'u huiráame, ti pua'a Jesús nusu Barrabás

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Tí'ij ayén tiu'utaxáataj, aj pu'i huirájraa, ajta a'uun a'ur'éene huá'a jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu hui ti'itíj a'ij ayén tiná'amitiejte'e í nej jín ti'itíj jín jetze te'ujpuá'ajte'en.

³⁹ Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ijri'ire nej niyen amua'irátuiitze'en seíj ti aiteánami'i setí'ij seri siyen ra'utámua'areeri'i í xicájra'an jetze ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i í á'amua'aujsimua'aci'i. ¿Ni siyen hui raxí'eve'e nej niyen amua'irátuiitze'en nemíjna ti ayén nu'u tejá'amua'ajte'e mi sej Israél jetze ajtème'ecan? —Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i.

⁴⁰ Matí'ij mi miyen ca'anín jín titeejíjhuaca'a tijín:

—Catu. Catu raxí'eve'e temíjna. Patá'aj yeehui tu'irátuiitze'en pe'íjna í Barrabás.

Ajta a'íin Barrabás, a'íi pu huá'a jetze ajtème'ecantaca'a a'íimej í mej hua'uténe'usi'i mej mi huá'ari'i í mej jín tí'ajta a'íime í mej Roma é'eme'ecan.

19

I curuun ti tzicare'e jín cistíjhuaca'a

¹ Aj pu'i Pilato ya'uví'iti a'íjna í Jesús mej mi ra'itévaxi'in me'íjna jime'e í cuarta.

² Matí'ij mi a'íime í xantaaru'u, tzicare'e mú huatécistaca'a mej mi curuun huatétaahua. Matí'ij mi ra'avé'emuaniri'i. Matí'ij mi cáxuri ru'ucávijri'i ti jáamua'ara ti neána. ³ Mu'ití mú ajteáxireca'a vejl'i í jemin. Ayee mú tí'ira'ixaate'eca'a tijín:

—Aja'í, mi pej nu'u yeehui tihuá'ajte'e í mej Israél jetze ajtème'ecan.

Matí'ij mi ra'aráavajxi.

⁴ Aj pu'i ajtahua'a huirájraa a'íjna í Pilato. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Casi'i mú'een, nu'uri hui niyen amuaatatuire'esin sej si siyen ráamua'aree ti caí ti'itíj a'ij tiná'amitiejte'e í nej jín tí'itíj jín jetze te'ujpuá'ajte'en.

⁵ Aj pu'i Jesús ajta huirájraa. Aúche'e pu ayén tíra'avé'emuájcaa a'íjna í curuun ti tzicare'e jín cistíjhuaca'a, ajta ru'ucavi'i a'íjna í cáxuri ti jáamua'ara ti neána. Tí'ij Jesús huirájraa, aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ye'ecui, pu'uri yé huatéjvee i teáata'a.

Pilato pu ayén tí'itese'e ti raatátuaani í Jesús

⁶ Majta a'íime í mej miyen tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'i, jíme'en mu'u miyen raaseíj, aj mú mi ca'anín jín huatejíhuajraa tijín:

—Aúutatai í cúruu jetze. Aúutatai pepu'u.

Aj pu'i Pilato ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'een xu hui rá'anvi'itin sej si rujímua'a sena'a rá'utatan. Mí neajta nee, capu hui a'ij ayén tiná'amitiejte'e í nej jín tí'itíj jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

⁷ Majta a'ñime í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a, jeíhua mú miyen tí'ira'ixaate'eca'a tijín:
—Ayee tu yeehui tiráyje'ira ti jíme'en ayén tiraavíjete'e ti a'ñin a'íjna jín huámi'ini a'íjna jime'e ti ayén huataújsejrataca'a ti a'ñi pu nu'u a'ñin pú'een í yaujra'an í Dios.

⁸ Tí'ij ayén ráanamujri'i a'íjna í Pilato, jaítze'e pu tiu'utátziin. ⁹ Ajtahua'a a'uun uteájrupi u chi'ita. Ajta ya'uví'iti í Jesús. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné yeehui imuá pé'eme'ecan mú'ee?

Ajta a'ñin Jesús, capu a'atzu huataniú.

¹⁰ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa pecaí piyen ahuá'aca'ane pej yeehui tinaatá'ixaate'en? ¿Ni caí ayén timuá'amitiejte'e nej ne'íjna jín antínmua'aree nej ni mu'irájtuaani, nusu nej ni neajta muá'utatan í cúruu jetze?

¹¹ Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a caí amuacaí Dios ayén tímuaatá'acare'enche'e pej piyen te'entí'amua'areere, capej ti'itíj jín antí'amua'areereche'e ineetzi jemi. A'íj pu jín, a'ñime í mej neetzi jime'e tiu'utátui mú'eetzi jemi, jaítze'e mú ti'itíj jín auteájturaa í Dios jemi.

¹² Tíj na'a ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, a'íjna í Pilato a'ñi pu a'ij tí'ijhuauca'a a'ij ti huárini ti ij ru'irájtuaani a'íjna í Jesús. Mí majta a'ñime, í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majtáhua'a mú miyen titeetejíhuajraa tijín:

—Tí pua'a hui piyen ru'irájtuaani pemájna mi teáata'a, capej ché'e ti'itíj jín ti'itevéé pua'amé pe'íjna jemi í César ti tí'ita'ajte'e a'iné ja'atí ti na'a ti ayén huataújsejrata ti a'ñin pú'een ti tí'ita'ajte'e, a'ñi pu hui ayén rájcha'íire'e a'íjna í César. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

¹³ Tí'ij Pilato ayén tíhuá'unamujri'i, aj pu'i ru'iráavi'iti a'íjna í Jesús. Aj pu'i Pilato án a'ujyeíjxi japuan í ipuari a'u mej tejé'exi'epi'íntare'e. Ayee pu téja'arájtehuua a'ujna tijín: A'uu ti tetej a'umuáanijmee ti pa'atza. Ajta, ayée pu téja'arájtehuua hua'aniuuca jime'e í hebreo tijín Gabata.

¹⁴ Pu'uri a'ájna pítí'irijcaa í xicájra'an mej jetzen rí'i huaújruren mej mi miyen me'íjna jín ra'utámua'aree a'ájna xicájra'an jetze ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i. Pu'uri ayén pítí'irijcaa a'atzaj cumu tacuarixpua. Aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ye'ecui ari'icu, mi ti hui tejá'amua'ajte'e.

¹⁵ Majta me'ín, ayée mú titeetejíhuajraa tijín:

—Huirávi'itichi.

Majta miyen tijín:

—Huirávi'itichi, patá'aj rá'utatan í cúruu jetze.

Aj pu'i Pilato tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni tzaa siyen tí'ijxe'eve'e nej ni hui niyen rá'utatan nemájna ti tejá'amua'ajte'e?

Majta a'ñime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—Capu hui ja'atí tí'ita'ajte'e sino a'ñi pu'u ti César jín ti'itíjvee.

¹⁶ Tí'ijta'i Pilato ayén hua'utátuii a'íjna í Jesús mej mi miyen rá'utatan í cúruu jetze.

A'ñi mú rá'utatai í Jesús í cúruu jetze

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ Matí'ij mi a'ñime í xantaaru'u miyen ya'uví'iti. Ajta a'ñin Jesús, a'ñi pu yá'uchuii í rucúruu. Matí'ij mi me'újna a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Mí'ichímu'uta. Ayee pu téja'arájtehuuaa hua'aniuuca jime'e í Hebreo tijín Gólgota. ¹⁸ A'uu mú rá'utatai jamuan hua'apuaca, seíjta'a mú rá'utatai í seíj, majta seíjta'a í seíj. Ajta a'ñin Jesús, a'úu pu já'ita'a á'utataihuaca'a. ¹⁹ Pilato pu ayén tiraata'ajtaca'a mej miyen tira'uyú'uxa jetzen í taabla ti ayén té'axajtaca'a tijín: “Jesús Nazarét ti nu'u é'eme'ecan, ti ajta nu'u tíhuá'ajte'e a'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecan.” Matí'ij mi rá'utatai í cúruu jetze a'u ti á'ujmu'u í Jesús.

²⁰ Majta a'ñime í mej Israel jetze ajtéme'ecan, mu'ití mú miyen ra'ujíjve a'iné a'úu pu vejli'i píjé'erijcaa u chajta'a jetze a'u mej yá'utatai. Ajta a'ñin ti á'asiímu'ihuaca'a,

huaíca niuucari pu jín é'eyu'usi'ihuaca'a, í huá'a niuuca í Hebreo, ajta hua'aniuuca í mej Roma é'eme'ecan, ajta hua'aniuuca í Griego.

²¹ Majta a'íime í mej me'uun tí'ajitaca'a u teyujta'a, ayée mú huaújniuuste me'íjna jemi í Pilato. Ayee mú tiraata'ixaa tíjn:

—Capej piyen hui tirá'ayu'uxa yee a'íi pu nu'u tí'ita'ajite'e itejmi i tej Israél jetze ajtémecan sino ayée pepu'u yee a'íi pu ayén ruseijrata ti a'íin pú'een í ti tí'ita'ajite'e.

²² Aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Ché'e yeehui ayén éene'en a'íné nu'uri niyen tira'utéyu'uxaca'a a'ij nej tiraaxí'epi'intare.

A'íi mú tí'ijpí í tí'icixure'ara'an í Jesús

²³ Majta a'íime í xantaaru'u, mat'íj meri rá'utatai í Jesús, mat'íj mi tí'ijpí í tí'icixure'ara'an. Mat'íj mi muáacuaci'e tí'ijseire'axi me'íjna í tí'icixure'ara'an. Tíj na'a ti seicié tí'ijcatii, seíj pu raací'i í xantaaru'u. Ajta a'íi pu avé'eturaa í sícu'ure'ara'an ti ru'ucavií á'aye'i. Seíj pu jín 'itizijhuaca'a nainjapua. ²⁴ A'íj mú jín miyen tiu'utaú'ixaa tíjn:

—Tiché'e caí yeehui rasiújtza'ana sino tiché'e tiyen tí'ihuátamua'itin tetej jime'e tej ti tiyen ráamua'aree ja'atí ti ayén raci'iti.

Ayee pu ayén tiu'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén tíjn: “A'íi mú yeehui seexu'ijmé'en huaré'upijte í tí'inecixu. Majta mú me'ín tí'ihuaujmua'ití tetej jime'e mej mi yeehui ráamua'aree ja'atí ti raci'iti í nesiicu'u.” Ayee mú xaa ne'u huaríj a'íime í xantaaru'u.

I'uuca, í mej me'uun a'uté'uuca'a vejli'i í cúruu jetze

²⁵ Majta seica, á mú vejli'i a'uté'uuca'a a'u ti a'uvéjme'ecaa í cúruu. A'ii mú a'íin pú'ene'e í náànajra'an í Jesús, ajta í juutzeájra'an í náinajra'an, ajta a'íjna í María ti íra'ara'an pú'ene'e a'íjna í Cleofas, ajtahua'a seíj, a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan.

²⁶ Aj pu'i Jesús raaseíj í runáana ti a'uun a'utéveeca'a. Ajta pu a'uun vejli'i a'utéveeca'a a'íjna Jesús ti raxí'eve'eca'a, ti ajta jamuan á'uche'ecane'e. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í runána tíjn:

—Casi'i, mú'ee 'íita'a, mé pu huatéjvee amíjna ti ayauj pú'een.

²⁷ Ajta ayén tiraata'ixaa a'íjna ti jamuan á'uche'ecane'e tíjn:

—Ye'ecui yeehui, ari huatéjvee a'íjna ti anáànaj pú'een.

Tíj na'a ti ayén tiu'utaxájtaca'a, ti yú e'iré'ene, a'íin ti jamuan á'uche'ecane'e ayén ya'uví'iti í náànajra'an í Jesús ti ij a'uun huateáuran u ruche.

Tí'ij Jesús huamí'i

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Tí'ij jí ayén huaríj a'íjna í Jesús. Pu'uri ramua'areereca'a ti ari nain te'entipua'ajte. Tí'ij ayén araúrastejsin a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, ayée pu i tiu'utaxájtaca'a tíjn:

—Ne'í'imí'i.

²⁹ Aa pu vejli'i xa'ari a'utacatii ti avé'ejustica'a a'íjna í viinu ti antzináj. Mat'íj mi tí'itíj huateáru'une ti ta'achira'a í viinu jime'e. Mat'íj mi jisopo cíye'ara'an jetze ru'ucáaxu'i, aj mú mi ra'ajteáxi'reca'a vejli'i í téne'ara'an jetze.

³⁰ Tí'ij a'íin ra'anti'í, aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a tíjn:

—Pu'uri icu. Nu'uri ra'antipua'ajte.

Jime'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i a'icámu'uvajxi. Aj pu'i huamí'i a'íjna í Jesús, icu.

Xantaaru'u pu ra'ajtéjtze í itza'apuare'ara'an jetze a'íjna í Jesús

³¹ Pu'uri a'ájna pítí'irijcaa í xicájra'an jetze, í mej jetzen rí'i huaújruuren. Ajta a'áin xicájra'an jetze ti ra'ité'ase, a'ájna pítí'irijcaa matí'ij ra'utéhuijsin mej miyen tiú'uyesten me'ájna jime'e í xicájra'an jetze ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i.

A'íj mú jín, camu raxí'eve'eca'a a'áime í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyujta'a mej mi a'áime mi'ichite miyen huateaturan me'ájna cúruu jetze tí'ij ari teja'uré'enen a'ájna saabado jetze. A'íj mú jín rájhuaviiri'i me'ájna í Pilato ti a'áin ayén tiu'uta'ájta mej mi a'áime xantaaru'u miyen hua'antína'axin í huá'íca jetze a'ímej í mej huá'utatai, mej mi ca'anacan huácui'ini. Tí pua'a miyen huárini, aj pu'i rí'iríista a'ame mej hua'acájtuaani í mi'ichite.

³² A'íj mú jín u a'uvé'uju'un a'áime í xantaaru'u. Matí'ij mi ra'antiná'axi í ru'icán jetze í seij í mej rá'utatai í Jesús jamuan. Majta miyen che'atá mena'a huaríj í seij jemi. ³³ Mí ajta, matí'ij Jesús jemi á e'iré'ene, matí'ij mi raaseíj ti a'áin ari mi'ichica'a. A'íj mú jín caí ra'antiná'axi í ru'icán.

³⁴ Mí ajta seij í xantaaru'u, a'í pu ra'ajtéjtze í itza'apuare'ara'an jetze ciyej jime'e ti antípiti. Aj pu'i airáaxire jeíhua í jaj, ajta í xúure'e.

³⁵ Neajta inee, i nej niyen raaseíj, nee nu niyen ti'itéxajta. Ajta ayée pu ayén ti'ayajna a'ij nej ti'itéxajta. Nee nu ramua'aree nej niyen tzáahuati'ira'a jín ti'ixa. Neajta niyen ne'ájna jín ti'itéxajta sej si seajta rá'antzaahuat'en.

³⁶ Ayee pu een jín tiu'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén té'axa tijín: “Camu nu'u seij antína'aca í cariira'an.” ³⁷ Ajta seica jetze ti ayén té'axa tijín: “A'í mú nu'u raseijran me'ájna í mej ra'ajtéjtze.”

A'u mej ye'etéete me'ájna í Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Tí'ij jí a'áin José, ti Arimatea é'eme'ecan, a'í pu tirájhuaviiri'i a'ájna í Pilato ti a'áin raatátuiire'en í tévira'an í Jesús. Ajta a'áin José, a'í pu ajta rá'astijre'eca'a a'ájna í Jesús. Mí ajta, a'áin ayén avíitzi jín huaríj a'iné a'í pu huá'atziíne'eca'a í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyujta'a. Aj pu'i Pilato ayén raatá'a. A'íj pu jín, u a'uvé'emej. Aj pu'i ra'acájtuaa í tévira'an í Jesús. Tí'ij jí yá'uchuii.

³⁹ Nicodemo pu ajta jamuan u a'uvé'emej. A'ii pu a'áin pú'eene'e ti tíca'amiste'e ráamuaareca'a í Jesús. Tí'ití pu a'arájti, a'ájna í mirra ti muátí'isi ranaxca ti áloes me'ecan, tí'itíj tu'upi. Ayee pu tíjetejca'a a'achú cumu seité kiilu japuan tamuáamuata'a.

⁴⁰ Matí'ij mi yá'uchuii í tévira'an í Jesús. Matí'ij mi racáhuua me'ájna jime'e ti naa teáarí'e. Majta racá'ijcataca'a c'ixuri jime'e ti me'esti. Ayee mú me'ájna jín huaríj a'ij mej tirájye'irajca'a mej hua'avé'enan í mi'ichite a'áime í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

⁴¹ Huastari pu teje'eré'eevee a'ájna vejli'i a'u mej rá'utatai me'ájna í Jesús. Ajta a'ujna, a'úu pu teásta'a seijre'eca'a ti ja'atí a'uun ya'ujcú ti ij a'uun ja'atí avá'anan. Ajta, capu xi ja'atí a'uun avá'anami'ihuaca'a. ⁴² A'uun mú ye'etéete me'ájna í Jesús a'iné a'úu pu vejli'i a'utacá'a, ajta pu'uri a'ájna pítí'irijcaa í xicájra'an jetze mej jetzen rí'i huaújruuren a'áime í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

20

Jesús pu a'itaméj a'u mej ye'avá'ana

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Tí'ij ari pítí'irijcaa í ti jín te'uté'itieesin i itieeri, íiya'ata pu'u a'uun pu á'ume a'ájna í María, Magdala ti é'eme'ecan a'ujna a'u mej ye'avá'ana. Aúche'e pu huachuíjxavi'íca'a. Tí'ij a'uun a'ará'a, aj pu'i raaseíj ti ja'atí ra'antá'íj í tetej ti a'itémuaca'a a'u ti a'utécun. ² Aj pu'i a'uun huaré'araa. Tí'ij i a'utiéchejraa a'u mej a'uté'uuca'a a'ájna í Simón ti ajta í Pedro, ajta í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e. A'ii pu a'áin pú'een í ti Jesús raxí'eve'eca'a. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mu'uri hui yá'uchuii í tavástará'a, me'újna a'u mej yauutéj. Teajta iteen, catu ramua'aree a'u mej yaúutuua.

³ Ajta a'íin í Pedro, ajta í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'úu mú á'uju'un a'u mej ye'avá'ana me'íjna í Jesús. ⁴ Naími'i mú me'uun a'uruáachejraa. Ajta í seij, a'íi pu jaítze'e ca'anín a'utiéchejraa. A'íj pu jín ayén ra'umuá'iti a'íjna í Pedro. A'íj pu jín, amuacaí pu a'uun a'ará'a. ⁵ Tí'íj a'uun a'ará'a, aj pu'i aicaújtutzi. Ajta a'uun uténeereca'a. Tí'íj i raaseíj ti án á'ujpiica'a a'íjna í cáxuri ti me'esti í mej jín racá'ijcataca'a. Ajta a'íin, capu a'uun uteájrupi.

⁶ Ajta a'íin Pedro, ti cujta'an huatiéejme'e, ajta pu a'uun a'ará'a. A'uu pu uteájrupi. Aj pu'i raaseíj í cáxuri ti me'esti ti a'uun á'ujpiica'a. ⁷ A'íi pu ajta raaseíj í cáxuri í mej jín ra'avá'ana í mu'úutze'en. Naa pu tí'ijiri'ihuaca'a. Ajta rujímua'a pu án á'ujpiica'a.

⁸ Tí'íj jí í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, ti amuacaí a'uun a'ará'a, a'íi pu ajta a'uun a'uteájrupi. Jíme'en pu'u raaseíj, aj pu'i té'antzaahua. ⁹ Majta a'íime, camúu xi yaú'itiéé muá'araa a'íj ti huataujmuajcaa me'íjna ti ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti nu'u ayén ruxe'eve'eca'a ti a'íin Jesús ayén a'itára'ani huá'a tzajta'a í mej meri huá'cuii ti ij ajtahua'a huatarún. ¹⁰ Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, matí'ij mi me'uun a'ucíjxi u ruche.

Jesús pu nu'u huataseíjre a'íjna jemi í María, Magdala ti é'eme'ecan

(Mr. 16:9-11)

¹¹ Ajta a'íin María, a'uun pu a'uteájturaa á pua'acié, a'ájna vejli'i a'u mej ye'avá'ana. A'íi pu ruyeineca'a. Tí'íj auj ruyeineca'a, a'íi pu aicaújtutzi, a'uun pu a'uténeereca'a.

¹² Aj pu'i hua'apuaca huaseíj í mej júte'e tí'ivaire'e. Cuai'navi'in mú tí'itéchejca'a. An mú e'ejté'eca'a a'u mej ya'ujté. Seíj pu án á'ujcatii a'u ti á'ujmu'ucaa. Ajta í seíj, a'u ti a'ucá'ícajme'ecaa. ¹³ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Mú'ee, 'íita'a, ¿a'iné yeehui 'een jín piyen ayein?

Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íi mú yeehui yá'uchuii í nevástará'a. Neajta inee, canu ramua'aree a'u mej yaúutuua.

¹⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i pí a'uré'eve. Tí'íj i raaseíj ti a'íin Jesús a'uun a'utéveeca'a. Mí ajta a'íin María, capu raamuá'a ti a'íin pú'een'e í Jesús.

¹⁵ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee 'íita'a, ¿a'iné 'een jín piyen ayein? ¿A'atajni pehuauhuau?

A'íi pu ayén tí'imua'atzejca'a ti a'íin pú'een'e ti rí'i a'uun te'uruurée á'aye'i a'ujna í huastari. A'íj pu jín ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástará'a, ti pua'a mú'ee piyen yá'uchuii, patá'aj piyen yeehui tinaatá'ixaate'en a'u pej yá'uruu nej ni ne'uun u á'ume'en nej ni rá'anchueeni.

¹⁶ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee, María.

Aj pu'i pí a'uré'eve í jemin. Ajta ayén tiraata'ixaa a'íjna jíme'e í huá'a niuuca a'íime í Hebreo tíjín:

—Raboni.

(Raboni, ayée pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tíjín Mí Pej Tí'imua'ata.)

¹⁷ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Capej xí nemuari'e a'iné naúche'e a'atzu a'amua jamuan seíre'e na'ame. Aj nu ni hui ne'uun a'ujnéjsin í niyá'upua jemi. Patá'aj pe'uun á'ura'ani huá'a jemi í ne'íhuaamua'a. Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en yee nej nu'u neajtahua'a ne'uun a'ujnéjsin jemin a'íjna ti niyá'upua pú'een, ti ajta á'amua'upua pú'een, jemin í ti ni'íDioj, ti ajta a'amua Dios pú'een. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹⁸ Ajta a'íin María ti Magdala é'eme'ecan, a'úu pu á'ume huá'a jemi í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu hui neri raasej í tavástar'a.

Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa a'ij ti a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa.

A'í mú rasej me'ijna í Jesús, í mej tamuáamuata'a japuan se'j ará'ase
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ A'ajná'imua, tí'ij ari a'ájna pítí'irijcaá í se'j jetze i itieeri, tí'ij ari huachúmua'ancaá, a'úu mú e'eré'ete'ecaa a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. Majta miyen aiteújna u chí'ita a'u mej anú'ujte'eca'a me'ijna jime'e mej huá'atzi'ine'eca'a a'ímej í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyujta'a. Aj pu'i Jesús ayén e'iré'ene huá'a jemi. A'uu pu huá'a tzajta'a a'utéechaxi. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ché'e hui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

²⁰ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i ayén hua'utasejrate í rumuájca'a, ajta í ru'ítza'apua a'u mej tíya'upua'í a'íime í mej rá'utatai í cúruu jetze. Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, huápí'í mú huataújtemua'ave matí'ij raasej í tavástar'a.

Jesús pu ayén tihua'a'íjcate'e a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej mi tihua'utá'ixaate'en a'ímej í teite

²¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ché'e hui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a. A'iné niyá'upua pu yen neja'uta'íteca'a ineetzi, ayéé nu che'atá nena'a tejámuaata'ítii inee.

²² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ayén hua'utaj'ítze. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj hui ra'ancuré'an se'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ²³ Tí' pua'a hui a'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen tiraatá'uuni'i ja'atí ti na'a í ti jín auteájturaa í Dios jemi, Dios pu xaa ayén tiraatá'uuni'ira, na'ari caí, ti pua'a a'ín xiéjniu'ucare'ara'an caí ca'aníjra'a amuaatá'an sej si caí siyen tiraatá'uuni'i, capu xaa Dios ayén tiraatá'uuni'ira. —Ayee pu Jesús tihua'utá'ixaa.

Capu té'atzaahuate'e a'ijna í Tomás ti Jesús a'itá'raa huá'a tzajta'a í mí'ichite

²⁴ Ajta a'ín Tomás í mej miyen ratamuá'amua tíjín í mej hua'apua, a'í pu huá'a jetze ajtéme'ecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'aseca'a. A'í pu ajta caí a'uun huá'a jemi a'utéveeca'a tí'ij Jesús ayén huá'a jemi huatasejre. ²⁵ Matí'ij miyen tiraata'ixaa me'ijna í Tomás mej nu'u miyen raasej í tavástar'a, aj pu'i ayén tiu'utaniú tíjín:

—Canu yeehui ja'anáj té'antzaahuate'esin ti pua'a necaí raasej í muájca'are'ara'an jetze a'u mej yé'enajtze, ti pua'a neajta caí anáxiteta a'u ti claavu a'aná'upu'ujme'ecaa, ti pua'a neajta caí ajtéjmeini í itza'apuare'ara'an jetze.

Majtahua'a mú raasej me'ijna í Jesús

²⁶ Tí'ij ari teumé'eca a'achú cumu sei itieeri, majtáhua'a mú me'uun e'eré'ete'ecaa u chí'ita. Ajta a'ín Tomás, a'úu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a. Ajta te'iteánami'ihuaca'a í puéerta jetze. Aj pu'i Jesús a'uun e'iré'ene. Ajta a'utéechaxi huá'a tzajta'a. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ché'e yeehui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

²⁷ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'ijna í Tomás tíjín:

—Casi'i, huasej i nemuajca'a. Patá'aj piyen anáxiteta. Patá'aj pajta mé vé'emeiini muá'amuaajca'a jime'e pej pí ajtéjmeini íiyej ne'ítza'apua jetze. Pecáj ché'e piyen seicié tí'imuaajca sino patá'aj té'atzaahuate'e.

²⁸ Aj pu'i Tomás ayén tiu'utaniú tíjín:

—Mú'ee pej pe'ín pú'een í nevástar'a, pajta í neDioj.

²⁹ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee pepu'u piyen té'atzaahuat'e pe'íjna jime'e pej yeehui piyen neseij. Miché'e huaújtemua'ave'en í mej caí naaseíj, í mej majta maúche'e miyen té'atzaahuat'e. —Ayee pu tiraata'ixaa.

A'iné'een jime'e té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze i yu'uxari

³⁰ Jéihua pu máaj ayén huaríj í Jesús ti ayén huápi'i ruxe'eve'e, mejseíraca'a a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, í ti caí á'ayu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari. ³¹ Mí ajta a'íjna jetze i yu'uxari, ayée pu 'een jín té'eyu'usi'i sej si siyen rá'antzaahuat'en ti Jesús a'ín pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u, ti ajta a'ín pú'een í yaujra'an í Dios. Ayee pu ajta 'een jín pí té'eyu'usi'i sej si siyen ruurican jín huat'eaturan tíj na'a rusén jime'e se'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e.

21

T'íj ari ajtahua'a huatarúu, Ciríistu'u pu tihuá'ixaate'e a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e

¹ T'íjta'i, Jesús ajtahua'a huataseíjre a'ímej jemi í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ayee pu tiu'uríj. ² A'uu mú a'uté'uuca'a a'íjna í Simón ti ajta i'i Pedro, ajta a'íjna í Tomás í mej miyen ratamuá'amua tíjín í mej hua'apua. A'uu mú majta a'uté'uuca'a a'íjna í Natanael ti a'uun é'eme'ecan u Caná, chajta'a ti a'uun huatacá'a u Galilea, majta a'íime í yaújmua'ame'en pú'eene'en í Zebedeo, majta seica í mej hua'apua í mej majta jamuan á'ujuhua'ane'e. ³ Ajta a'ín Simón ti ajta i'i Pedro, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Naúche'e nu hui u nehua'itépe'en.

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Teen tu yeehui teajta á'uju'un tá'aju'un.

Mat'íj mi u á'uju'un. Majta me'uun atéeci í baarcu jetze. Muaatáxa'ai mej rúuhua'ítepe'e. Majta, camu ti'itíj huat'éevi'i.

⁴ Íiya'ata pu'u, tíj ari tapuá'arijme'eca, Jesús pu a'uun a'utéveeca'a á saata'aj. Majta a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, camu raamuá'a ti a'ín pú'eene'e. ⁵ Aj pu'i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—Mí sej ne'ihuaamua'a, ¿ni seri hui hua'uvívi'i í hua'ité?

Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tíjín:

—Catu. Catu yeehui a'atzu.

⁶ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj hui ra'atéhua'axín í ruxíejmua'a ruri'irínta'an pújme'en í baarcu jetze. Amée xu yee seica teuni.

Mat'íj mi miyen huaríj. Jíme'en mu'u miyen huaríj, aj mú mi avé'ejisteca'a í hua'ité í xiéjmua'ari tzajta'a. Ajta, capu huatári'iristareca'a mej ra'itapín a'íjna jime'e í mej mu'iicáa í hua'ité. ⁷ Ajta a'ín í ti Jesús raxí'eve'eca'a, ayée pu tiraata'ixaa í Pedro tíjín:

—Tavastara'a pu pú'een amíjna.

Ajta a'ín Pedro, a'í pu te'ijvihuáani a'utéveeca'a ti ij ruxíéhua tiu'umuári'en. Jíme'en pu'u ayén ráanamujri'i ti amiigura'an ayén tiu'utaxájtaca'a yee a'ín ja'atí pu tavastara'a pú'een, aj pu'i ucaújchejte í rusiicu'u. Aj pu'i atéjve á jaata'a. ⁸ Majta a'íime í seica, cujta'an mú huajú'ucaa. Méraajájpuaajmé'e í xiéjmua'ari, mua'avé'ejistican í hua'ité. Capu a'achú áuteevi'i a'utí e'eve'e'ástime í jaj, a'achú cumu anxíte meetro. ⁹ Mat'íj meri me'uun a'ará'a a'u ti a'uhuáchi, aj mú mi miyen tiraaseíj ti a'uun á'ataaca'a, ajta ari á'atí'ixcuare'eca'a. Hua'ité mú án á'uje'etii í tí'ixcuá japua. Ajta pan pu án á'umuaanica'a.

¹⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj hui mé huaje'evé'i'in seica í hua'ité í sej seuchén hua'uvívi'i.

¹¹ Aj pu'i Simón ti ajta i'i Pedro, a'úu pu atéjraa í baarcu jetze. Ajta ra'itajájpuaaca'a í xiéjmua'ari a'u ti a'uhuáchi. Temua'a mú tite'evé'ejistica'a í hua'ité mej vivéjme. Ayee

mú ará'aseca'a a'achú cumu anxíte japuan hua'apuate japuan tamuáamuata'a japuan huaíca. Ajta a'ín xiéjmu'a'ari, capu huasiújtza'an, capu amín a'ij mej miyen avé'ejística'a.

¹² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Iye'ej sétiú'ucuá'a.

Capu ja'atí ahuaújca'ane ti ayén raata'íhua'u yee ja'atí ti pírici a'iné mu'uri ramua'areereca'a ti a'ín pú'eene'e í tavástara'a. ¹³ Aj pu'i Jesús a'uun e'iré'ene í huá'a jemi, ajta ra'anti'í'ipi'í í pan. Aj pu'i hua'uré'e'í'ipi'íte. Ayee pu che'atá na'a huaríj a'íjna jime'e í hua'ité.

¹⁴ Pu'uri i'í huaíca ti Jesús ayén huataseíjre a'ímej jemi í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tí'ij ari a'ítáaraa huá'a tzajta'a í mej meri huácuui.

Jesús pu jamuan ti'ixa í Pedro

¹⁵ Matí'ij meri tiú'ucuua, Jesús pu ayén tiraata'ixaa í Simón ti ajta i'í Pedro tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni tzaa piyen jaítze'e nexí'eve'e mej nu'u caí amíime?

Ajta a'ín Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Mú'ee pe yeehui ramua'aree nej muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj yeehui rí'í tihua'ucha'in í neti'iríjmu'a'a.

¹⁶ Ajtahua'a pu Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni qui pénéxe'eve'e?

Ayee pu tiu'utaniú tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Mú'ee pej ramua'aree nej muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rí'í huá'uruuren pe'íime í mej neetzi jemi tiújse'irihua'a muá'aye'i.

¹⁷ Ajtahua'a pu ayén che'atá na'a tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni qui piyen tzáahuati'ira'a jín nexí'eve'e?

Ajta a'ín Pedro, a'ij pu pua'a raatá'a ti Jesús ayén che'atá na'a huaíca tiraata'íhua'uri'í ti pua'a nu'u ayén raxí'eve'eca'a. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, mú'ee pej yeehui nain jín tirú'umua'aree. Mú'ee pej piyen ramua'aree nej xaa muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rí'í tihua'ucha'in í mej neetzi jemi tiújse'irihua'a muá'aye'i.

¹⁸ 'Ayee nu hui tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Patí'ij pauj pá'ari'ístaca'a, ayée pepu'u ti'ité'ache'etehua'a pej pi axiéehua á'uche'ecane'en a'ij ti timua'aránajcheca'a.

'Mí ajta, méjca'i huáye, patí'ij peri vástacira'litan, ayée pepu'u hui ajmájca'ataxi'isin ti ij ja'atí ayén mu'ucáchejte'en. A'í pu muá'avi'itín a'u pej caí á'uye'imí'í. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁹ Ayee pu 'een jín tiu'utaxájtaca'a í Jesús mej mi miyen ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'imí'ini a'íjna í Pedro, ti ajta jín rí'í tiraatá'asin í Dios. Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Paúche'e ná'astijre'e ajta pena'a caí huámí'ini.

Jíme'en a'íjna ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, ti ajta Jesús raataxí'eve

²⁰ Aj pu'í Pedro pí a'uré'eve tí'ij raaseíj ti cujta'an huamé'ecaa a'íjna ti Jesús raxí'eve'eca'a. A'í pu a'ín pú'eene'e ti aicaújtutzi án taviitze'en í Jesús matí'ij tí'icua'acaa, ti ajta tiraata'íhua'uri'í a'íjna í Jesús tijín: “Tavastara'a, ¿a'atani hui muaatátuiire'esin a'íime jemi?” ²¹ Tí'ij Pedro ayén raaseíj, ayée pu tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Ari amíjna, nevástara'a, ¿a'iquí tí'itíj raruuren?

²² Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capu hui mú'leetzi jetze ruxe'eve'e ti pua'a ayén na'aráanajche ti a'ín ayén ruuri huateáaturan ajta nena'a caí yen uvé'enen. Patá'aj piyen ná'astijre'e ineetzi. —Ayee pu tiraata'ixaa.

²³ A'ij mú jín miyen te'utánamuajri'i yee ti nu'u caí ja'anáj mi'ini a'ijna í ja'atí ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Mí ajta, capu ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jesús ti nu'u caí mi'ini sino capu jetzen ruxe'eve'eca'a ti pua'a a'ín ja'atí ayén ruuri huateáaturan ajta na'a caí uvé'enen í Jesús.

Ayee pu ra'antipué'ajte í Juan

²⁴ Nee nu ne'ín pú'een í nej Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Neajta nu niyen ne'ijna jín ti'itéxajta. Neajta niyen tira'utéyu'uxaca'a. Teajta iteen, ayée tu ramua'aree ti ayén ti'ayajna a'ij nej ti'itéxajta.

²⁵ Capu tí'iseicaj na'a í seica ti Jesús ayén tiú'uruu. Tí pua'a miyen nain a'uyú'uxanche'e, ayée pu tiná'amitíejte'e ti caí yen japuan á'avejri í chaanaca japua nain í yu'uxari ti ayén tiú'ujxe'eve'eca'a mej te'uyú'uxanche'e.

A'ij mej ye'í huaríj a'íime í mej tamuáamuata'a japan hua'apua ará'ase

Dios pu nu'u te'ataújratziiri'i ti huá'a jamuan huateáturan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios

¹ Ninueusi Teófilo, sej jetze í yu'uxari í ti amuájca, a'íj nu jetze neri ra'uyú'uxaca'a nain a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús, neajta nain jime'e a'ij ti tihua'utá'ixaa í teite. ² Ajta, a'íjn í Jesús, hua'ajtávi'iti a'ímej í mej tamuáamuata'a japan sej mej ará'ase. Tí'ij tihua'uta'aíjte'esime'e nain jime'e, a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu raatá'a ti Jesús tihua'uta'aíjte'en a'ij mej ti'iti huáruuren tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. Tí'iquí xaa á'uvi'itichi'ihuaca'a a'íjna í Jesús u ta japua.

³ Amuacaícan, tí'ij huamí'i í Jesús ajta á'iyyen huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite, tí'iquí a'ímej jemi huataseíjre í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Hua'apuate xicaj pu á'atee ti ayén ti'itá'seirihua'a a'ímej jemi. Jéihua pu tihua'utaseíjrate ti'iti jime'e í mej jín ráamua'aree tíjín ayén ti'ayajna ti ari ajtahua'a huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite. Ajta ayén ti-hua'utá'ixaate'eca'a a'íjna jime'e í Dios ti nainjapua tí'aijta.

⁴ A'íjna ti a'uun a'utéveeca'a huá'a jamuan, ajta auj tí'icua'acare'e huá'a jamuan. Ayee pu tihua'utá'ijmijri'i mej nu'u caí huiráci'ica'an me'újna u Jerusalén. Ayee pu tihua'utá'ixaa mej raachú'eve'en ti mi'i araúrasten í ti jín ari amuacaícan te'ataújratziiri'i í huá'aya'upua í ti ta japua é'eseijre'e. Ayen tíjín:

—A'ii pu a'íjn pú'een í nej neri amuá'ixaa. ⁵ A'ijna í Juan, a'íj pu hui huá'amua'i'ihuacare'e jaj jime'e. Mi ajtá'i ruijmua'a, aaruijmua'a, a'íj pu yé ve'ecánejsin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íj pu hui huateáturaasin mú'eetzi jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁶ Matí'ij mi tiújsej. Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Tavastara'a, ¿ni qui ari teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze pej taatá'asin tej títetaté'en íyyen Israel? A'íj pu a'íjn pú'een í ti amuacaícan jín ari te'ataújratziiri'i í tej rájya'upua ti ta japua é'eseijre'e.

⁷ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Capu a'amua jetze ruxe'eve'e sej ráamua'aree ja'anáj ti ayén tiraaxí'epi'íntare í tej rájya'upua. Capu ajta a'amua jetze ruxe'eve'e ja'anáj ti teja'uré'enejsin. ⁸ Mi seajta mú'een, tí'ij yé ve'ecáanen a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu hui amuaatá'asin í ti jín amú'uca'anisti'iraj a'ame. Aj xu si ne jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej yen a'uchéjme íyyen Jerusalén, seajta a'ímej í mej me'uun a'uchéjme u Samaaria. Aj xu sijta a'ímej í mej a'ímuá antachéjme seíj chuéjra'a japua, tíj na'a ve'etí yen seijre'e íyyen í chaanaca.

⁹ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i á'uvi'itichi'ihuaca'a u ta japua, mej seíraca'a í teite. Aj pu i jaitiri raaté'avaata. ¹⁰ Maúche'e mú júte'e a'unéjne'eric'a'a matí'ij mi jíye'itzi jín hua'apua huataseíjre í teteca a'ímej jemi. Naa mú cuaiínnavi'in te'ucavi'itimé'ecaa.

¹¹ Ayee mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mi sej Galilea é'eche, ¿a'íné 'een jín júte'e sé'ujnejne'e? A'ijna í Jesús, í ti á'uvi'itichi'ihuaca'a u ta japua, a'íj pu hui che'atá na'a ayén yé ve'ecánejsin ayajna setí'ij seri tiraaseíj a'ij ti ye'í tejá'uvi'itichi'ihuaca'a. —Ayee mú tihua'utá'ixaa.

¹² A'uu mú a'uté'uuca'a a'ujna Aceituunajemi, jírí jete ti á vejli'i a'utacá'a u Jerusalén. Ayee pu huatátee a'achú mej caj tihua'atá'acare'e ti ja'ati mé tanén a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi. Aj mú mi u e'eráci me'újna Aceituunajemi.

13 Aj mú mi me'ánna a'ujnéj u Jerusalén. Mat'íj mi a'uteájrupi u chi'ita ti rujapua tivéeme. An mú anticíj ta'antiteájtí japua í chi'íj. A'uun mú a'uteájrupi cuaartu tzajta'a, a'u mej e'iráaté'e muá'aye'i.

A'íj mú me'uun e'iráte'eca'a a'íjna í Pedro, ajta í Juan, ajta a'íjna í Santiago, ajta a'íjna í Andrés. A'íj pu ajta a'íjn a'utéveeca'a a'íjna í Felipe, ajta í Tomás, ajtahua'a a'íjna í Bartolomé, ajta í Mateo, ajta seij ti ayén ántehuaa tijín Santiago, yaujra'an a'íjna í Alfeo. A'íj pu ajta a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Simón mej miyen ratamuá'amua tijín ti a'ujca'anéecan jín ayén rini. Ajta a'íjna í Judás ti yaujra'an pú'een a'íjna í Santiago.

14 Seica mú majta me'uun a'uté'uuca'a í ihuáamua'ame'en í Jesús. Majta seica mej 'uuca pú'een. Ajta a'íjna í María, náànajra'an a'íjna í Jesús. Naíjmi'i mú tiújseij mej mi raatéjhuauni í Dios jemi. Naíjmi'i mú ramua'areereca'a mej rá'uviicua'i me'íjna jime'e mej ra'ará'astijre'en í tavástar'a.

15 Yee pu ja'anáj tiuju'uríj mat'íj naíjmi'i tiújseire'eca'a a'achú cumu anxíte japuan seité í mej ru'ihuaamua'a mej huaújmuajteca'a me'ájna. Aj pu i a'íjn Pedro, á a'utéechaxi ti i tihua'utá'ixaate'en. Ayen tijín:

16 —Ne'ihuaamua'a, ruxe'eve'eca'a ti a'íjn araúrasten a'ij ti ye'í té'eyu'usili í yu'uxari jetze a'íjna jime'e í Judás. A'íj pu ayén tiu'utaúra'a ti hua'utátuiire'en aviítzi'i jime'e a'ímeij í teite í Jesús mej mi raatéevi'i. A'íjna jetze í yu'uxari, ajta a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu raatévai a'íjna í David teecan t'íj a'íjn amuacaícan raataxáj a'ij ti ye'í ti'itíj raruuren a'íjna í Judás.

17 Judás pu hui ajta ta jetze ajtéme'ecan. Ayee pu che'atá na'a ti'itíj jín ti'itéveeca'a tetíj iteen. 18 Ayee pu xaa ne'u tiráaru. A'íjna í Judás, a'íj pu hui chuej huánanai a'íjna jime'e í tumin mej raatá'a me'íjna jime'e ti hua'utátuii a'íjna í Jesús. Ajta á'iyen caújcu'a'imi'in. Tí'iquí nu'u acáatza í caujnari. Aj pu i á chuaata'a á é'ejve. Temua'a pu'i te'utasiújtza'an, ayée pu éene'eca'a te'iráacua í tí'ixayaara'an. 19 Majta me'ín í mej me'uun huachéjme a'ánna u Jerusalén, naíjmi'i mú tiú'unamuajri'i a'ij ti ti'itíj ráaru a'íjna í Judás. A'íj mú jín miyen raatamuá'a me'íjna í chuej tijín Acéldama. Ayee pu huataújmua'a a'íjna i niuucari tijín Chuej ti nu'u Xúure'eme'e.

20 Ayee pu'u xaa ne'u ti'ayajna. Me'ecui xaa, pu'uri ayén teja'uré'ene a'ij tíj té'eyu'usili a'íjna jetze í yu'uxari ti ayén huataújmua'a tijín í Tí'ichuiicare'ara'an ti jime'en yee: Ché'e nu'u huateáturan í chi'ira'an.

Ché'e nu'u caí ja'ati utéeme'en.

Ajta ayén tijín:

Ché'e seij te'enteárate a'íjna jime'e í ti jín ti'itéveeca'a a'íjna í ja'ati.

21 'A'íj pu jín ruxe'eve'e tej seij avé'evi'itín, í ti ta jamuan á'uche'ecane'e, seij ti nain xicaj tzajta'a yé huatéveeca'a t'íj auj Jesús ta jamuan seijre'eca'a.

22 'Ja'atí ti ta jamuan á'uche'ecane'e tíj na'a ti Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús, ajta tíj na'a ti a'íjn Jesús á'uvi'itichi'ihuaca'a u ta japua. Ruxe'eve'e ti seij ti ta jamuan á'uche'ecane'e ti i ajta ayén tihua'utá'ixaate'en í teite ti ari huatarúj a'íjna í Jesús. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

23 Aj mú mi hua'apuaca avé'evi'iti: a'íjna í José Justo, mej majta miyen ratamuá'amua tijín Barsabás, majta me'íjna í Mateo. 24-25 Aj mú mi raatáhuaviiri'i í Dios. Aj mú mi miyen tijín:

—Tavastara'a, mú'ee pej rú'umua'aree a'ij ti ye'í tí'imua'atze í ru tzajta'a seij ajta í seij. Taatasejrate'e a'íjna í mej hua'apua'a mú'ee pej seij avé'evi'itín t'íj a'íjn te'enteárate a'íjna jime'e í ti jín ti'itéveeca'a a'íjna í Judás teecan. A'íj pu hui airájraa t'íj á'ura'ani a'u ti ayén tiye'uvíjtle'e.

26 Aj mú mi raatáruureajxi me'íjna í xa'ari í mej tzajta'an ru'utéehua'axi í tetej. Aj pu i seij huiitáavej a'íjna jime'e ti huataniú a'íjna í Mateo. Aj mú mi raatá'a ti tiu'utévaire'en huá'a jamuan í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase.

2

Tʼij huá'a jemi yé ve'ecáane

¹ Tʼij a'ájna teja'uré'enen a'ájna xicájra'a mej jetzen tí'yestehua'a me'íjna jime'e ta'aráhua'apua i itieeri. Ayee mú ratamuá'amua tijn Pentecostés. Aj mú mi naími'i tiújseij a'ájna xicájra'a jetze a'ujna u chi'ita.

² Matʼij mi ráanamujri'i ti ca'anín jín huatajújhua'anaca'a u júte'e. Jéihua pu té'usihuaajnaca'a a'ujna u chi'ita a'u mej e'iráte'eca'a. ³ Aj mú mi ti'itij huaseíj ayée cumu neanuri ti á'ataa. Ajta a'usiújtza'anixi cilié'ene'ejmé'e a'íjna í neanuri. Tʼiquí a'íin huá'a mu'úutze'en e'erávatzijxi í ti ajtasiújtza'anixi.

⁴ Tʼiquí huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huá'a jemi í teite. Matʼij mi autéjhuii mej tiu'uxáj seica jime'e í niuucari mé caí xi ja'anáj jín mé'e tejá'axa. A'íin pu hua'utá'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej miyen tiu'utaxáj.

⁵ Majta seica í teite me'uun a'uté'uuca'a í mej nainjapua curé'ecijxi í chuej japua. An mú a'uté'uuca'a a'ánna Jerusalén. Jéihua mú raxí'eve'eca'a a'íime í mej me'ánna é'echejca'a, í mej Israel jetze ajtémecan mej miyen rijca a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ⁶ Matʼij ráanamujri'i ti huatajújhua'anaca'a, naími'i í mej tiújseij, capu a'ij huá'amitiejte'eca'a í huá'a tzajta'a. Jé'ecan mú a'ij pua'a te'utaseíj a'iné mehuá'anamuajraca'a mej tí'ixajta'a a'íjna jime'e í hua'aniuuca seij ajta seij. ⁷ Jéihua mú a'ij pua'a tejá'useijraca'a. Ayee mú tiú'urihua'uraca'a tijn:

—A'íime i teteca i mej tí'ixa, a'úu mú hui Galilea é'eme'ecan. ⁸ ¿A'iné tiu'utári'iristareca'a mej miyen tí'ixajta tetij iteen tí'itamuá'amua? Taniuuca mú jín tí'ixa memíjna. ⁹ Seica tu te'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Partia, teajta seica a'ujna Media, teajta seica a'ujna Elam; teajta seica a'ujna já'ahua'a Mesopotamia. Teajta seica te'uun é'eme'ecan a'ujna Judea. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Capadocia, teajta seica a'ujna u Ponto. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Asia é'eme'ecan.

¹⁰⁻¹¹ 'Seica tu teajta te'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Frigia, teajta seica a'ujna Panfilia. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Egipto, teajta pua'amecié a'ujna u Africa, teajta naími'ici'e a'uun mej imuá te'eránamua u Cirene, teajta a'ujna u Creta, teajta a'ujna Arabia. Seica mú Roma é'eme'ecan; a'íin mú majta yé tamuaare, a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, majta í mej huateújjuriiyustaca'a. Teen tu huá'anamua a'ij mej tí'ixa í taniuuca jime'e. A'íin mú jín tí'ixa ti naa namuajre'e a'ij ti ye'í rij á'aye'i í Dios. —Ayee mú tihuaúrixaa.

¹² Seica mú a'ij te'utaseíj. Majta seica, a'ij pua'a tite'utaújmuaajteca'a. A'íin mú mi tiu'utaú'ihua'uri'i tijn:

—¿Tí'itaqui a'ij rini?

¹³ Majta seica hua'utéxieehuari'iri'i, í mej miyen tijn:

—Nahuáj mú anti'í ti ru'i. A'íin mú jín tá'aruaj. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

I niuucari ti amuacaícan jín raataxájtaca'a í Pedro

¹⁴ Ajta a'íin Pedro, a'íin pu á a'utéechaxi, majta í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase. Aj pu i hua'utajé ca'anín jime'e a'íimej í teite. Ayen tijn:

—Xáanamujri'i temua'a naa, mi sej Israel jetze ajtémecan, seajta mi sej íiyen a'uchéjme Jerusalén. Niché'e a'atzu tejámuaatá'ixaate'en. ¹⁵ Ayee xu tí'ixa tijn: “Meta'aruá a'íime í teteca.” Camu xaa ne'u. Capu hui ayén tí'ayajna a'iné auchén pu a'ire'enejsin í xicaj. ¹⁶ Mi ajta, a'ii pu a'íin pú'een í ti raaxájtaca'a a'íjna í ja'ati teecan ti ayén ántehuaaca'a tijn Joel. A'íin pu hui a'íjna jín tí'itéveeca'a í Dios jemi ti ij Dios jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'en í teite.

¹⁷ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tijn:

Ayee pu nu'u tí'ixa í Dios.

Ayee pu té'eme a'ájna xicájra'a jetze

tí'ij jetzen te'entipué'ari naíjmi'i.
 Nexiejniu'uca nu u a'uta'íti'i
 tí'ij huá'a tzajta'a huateáturan
 í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua.
 Á'amuayaujmu'a, í mej teteca, majta í mej 'uuca,
 a'íí mú neniúucajtze'e tihua'utá'ixaate'esin í teite.
 Ajta á'amuavaujsimua'a meti'imáara mú muá'aju'un
 a'ájna xicájra'a jetze.

¹⁸ Neajta nexiejniu'uca u a'uta'íti'i
 tí'ij huateáturan huá'a jamuan
 í mej tí'ivaire'e ineetzi jetze me'ecan.
 Capu amín a'ij ti pua'a méteteca nusu méjuuca.
 A'íí mú majta neniuuca jín tihua'utá'ixaate'esin.

¹⁹ Nee nu ti'itíj amuaataseíjrate'esin u ta japua
 í sej jín ramua'aréeren a'ij ti ti'itij rini.

Seajta raseijran ti'itij sej jín a'ij te'utaseíj
 ve'ecán japua tíj na'a ve'ée i chuej.

Ti'itij xu seijran tíj xúure'e,
 seajta taij, seajta í tá'ajcitziu.

²⁰ Ajta í xicaj, capu ché'e airáxiri.
 Ajta í máxcira'i, ayée pu huataújrurejsin tíj xúure'e.
 Aj pu xaa teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a jetze
 tí'ij a'íin tavástara'a yé ve'ecáanen
 íyen chaanaca japua.

A'íí pu nu'u ajtahua'a raajéjcuare'en naíjmi'i
 tíj pua'amé tí'iseijre'e íyen chaanaca japua.
 Naa pu nu'u ti'iseíire'e a'ame a'ájna xicájra'a jetze.

Ajta, a'ájna tiú'utziini'ire'e pu a'ame.

²¹ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti pua'a Dios huatáhuavii,
 a'ájna í Dios japuan pu niuuni a'ájna í ja'ati.

Ayee pu hui tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Joel.

²² 'Mí sej Israél jetze ajtéme'ecan, xáanamujri'i se'ájna: Xu'uri ramua'aree ti Dios
 ra'antíhua'u a'ájna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. Ayee pu ti'ayajna a'iné a'ájna í Jesús,
 jeihua pu ti'iti jín ayén huaríj ti huápi'i ruxe'eve'e, a'ájna jime'e ti tihua'utaseíjrate'en í teite.
 A'íí pu ajta rumuári'eri'ire'ara'an jime'e ayén huaríj mú'ejmi jemi sej si ráamua'aree ti
 Dios ra'antíhua'u.

²³ 'Ayee pu tiraaxí'epi'intare í Dios ti sej amuaatátuiire'en í teáata'a. Ajta amuacái
 pu a'íin Dios ráamua'areeri'i sej ye'í huaríj, mú'een xu rá'utatai í cúruu jetze. Ma-
 jta seica í mej a'ij pua'a tí'iteteite, a'íí mú amuaatévai. ²⁴ Ajta Dios pu raatatíste í
 xiéjniu'ucare'ara'an. A'íí pu ajta japuan huaniú í ti jín rajpuaíjtzi tí'ij huamí'i a'ájna í Jesús.
 Ayee pu huaríj, a'iné capu huatári'iristareca'a ti á'ateevi'in ti a'uun é'eseijre'e mí'ichite
 tzajta'a.

²⁵ 'A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í David teecan a'ájna jime'e í Jesús tijín:

Ja'anáj ti na'a nu raseíj ne'ájna í tavástara'a
 ti yé vejli'i seijre'e ne vejli'ipua nerí'iríinta'a.

A'íj pu jín caí ti'itíj né'itziite'e.

²⁶ A'íj nu jín netémua'ave'e yú ne tzajta'a.

Jé'ecan nu rí'i tiratá'aca í Dios.

Neajta inee, canu rí'i a'ij

a'iné naúche'e rachú'eve'en tí'ij a'íin

ajtahua'a naatátisten i nexiejniu'uca.

²⁷ Néntemua'ave'e a'iné mú'ee Dios
pej caí mé nejaúujisin a'ujna
mej a'uteáru'ipi í mi'ichite.

Capej pajta raatá'asin ti huatépete
i nehuá'ira'a ineetzi pej jeíhua nexí'eve'e.

²⁸ Pajta pajtáhua'a pena'a naatátisten i nexiejniu'uca
neatá'aj ruuri ná'ara'ani rusén jime'e.

Ayee pej naa tinaatá'asin nej huatántemua'ave'en
a'ujna pej a'utéveeca.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í David teecan.

²⁹ Ne'ihuáamua'a, ayée nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti a'ín David ari
huamí'i, majta ra'avá'ana. Aúche'e pu yé seijre'e íyeyen Jerusalén a'u mej ye'avá'ana. ³⁰ Mi
ajta ti'titij pu jín ti'itéveeca'a a'íjna í David teecan. A'í pu rú'umua'areereca'a ti a'ín Dios
ayén huaríj a'íjna jime'e ti Dios seíj a'ujyeíjtza í ruhuáacixa'a a'íjna í David teecan a'íjna
japua í ipuari. ³¹ A'iné a'í pu David teecan rú'umua'areereca'a a'ij ti ti'ti a'ame ja'anáj,
a'í pu a'íjna jín raataxájtaca'a ti a'ín Ciríistu'u huatarújsin. Ajta ti caí Dios mé rúujisin
a'ujna a'u mej a'uteáru'ipi í mi'ichite, capu nu'u ajta huatejpetzi í ruhuá'ira'a jetze.

³² 'Pu'uri hui Dios raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an a'íjna í Jesús tí'ij ajtahua'a ruuri
á'ara'ani. Teen tu tiu'uséij te'íjna jime'e. ³³ Pu'uri a'ujyeíjxi ri'iríinta'a í Dios u ta japua.
Ajta pu'uri ra'ancuré'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í ti Dios jín ayén te'ataújratziiri'i. Ayee
pu 'i cuj, i sej tí'iseij íjii, ajta nain jime'e sej tí'inamua, a'úu pu hui é'eme'ecan u ta japua
í Dios jemi.

³⁴ 'Me'ecui xaa, capu tíraa u ta japua a'íjna í David teecan. Majta ayée pu
tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Ayee pu a'ín tavástara'a tiraata'ixaa a'íjna í nevástara'a tíjín:

“Paúche'e yen újcatii íyeyen nerí'iríinta'a
ajta nena'a caí hua'utémua'itín
í mej muájcha'íire'e.

³⁵ Aj mú mi muaatévaire'esin mú'eetzi.”

Ayee pu tiraata'ixaa í Dios.

³⁶ A'íj mú jín, matá'aj seica naími'i í mej íyeyen a'uchéjme Israél, matá'aj ráamua'aree ti
ayén ti'ayajna a'íjna i niuucari a'íjna í Jesús sej rá'utatai, a'ii pu a'ín pú'een í ti Dios ayén
raatamuá'a tíjín Tavástara'a, ajta Ciríistu'u. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

A'ij mej ye'í tiu'umuá'aj me'íjna í teite mej ráanamujri'i me'íjna í Pedro

³⁷ Matí'ij ráanamujri'i í teite, a'ij pu pua'a hua'utá'a í huá'a tzajta'a. Aj mú mi miyeyen
tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Pedro, majta í seica í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase.
Ayee mú tíjín:

—Casi'i, ta'ihuaamua'a, ¿a'iné terini íjii?

³⁸ Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í Pedro tíjín:

—Setá'aj naíjmi'i seicié tihuaújmua'atziite'en se'íjna jime'e í ti ruxe'eve'e í Dios jemi,
setá'aj huámua'í'vijhua niuucajtze'en í tavástara'a a'íjna í Jesús. Ayee xu se'íjna jín
huárini, aj pu'i tejámuaatá'uuni'ira í Dios, ajta a'í pu raata'íti ti xiéjniu'ucare'ara'an
huateáturan mú'ejmi jemi. ³⁹ A'íjna i niuucari á'amua'íti mú'ejmi, ajta ruyaujmua'a,
ajta í mej a'ímuá a'uchéjme seíj chuéjra'a japua. Ayee pu tihua'aci'iti naíjmi'ica ti
hua'utájeeve a'íjna í tavástara'a, í ti Dios pú'een. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

⁴⁰ Seica niuucari pu jín tihuaú'ixaa. Jéihua pu hua'utá'íjmi'ijri'i mej mi caí miyeyen a'ij
pua'a titetiújcha'í matíj í seica í teite.

⁴¹ A'íime í mej ráanamujri'i, a'í mú huaújmua'íhuaca'a í mej miyeyen ará'ase a'achú
cumu hua'íca ví'ira'a. Aj mú mi a'ímej jemi antéujseij í seica í mej té'antzaahua.

⁴² Majta naíjmi'i mú miyen tiú'ujmua'atziite'eca'a, a'íi mú tihuá'amua'atejca'a a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Rí'i mú naa ti'it'échejca'a. Majta rujímua'a huaréuri'ipi'itehua'a í pan seíj majtáhua'a mi seíj. Majta mú ratéhuacare'e í Dios jemi.

Rí'i mú tiú'urihuaamua'acaa a'íime í mej amuaaté'ee mé té'antzaahua

⁴³ Jé'ecan mú rí'i titeújmua'atejca'a í mej té'antzaahua. Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, Dios pu hua'utévai mej mi miyen tiu'uy'í'itihua'an mecaí máàj seica. ⁴⁴ Naíjmi'i mú rí'i ti'it'échejca'a í mej té'antzaahua. Majta mú naíjmi'i tiu'uré'ura'a tíj na'a a'achú ti caj ti'ipua'amé seíj ajta í seíj ti'iti cua'ira, ajta ti'iti c'ixuri.

⁴⁵ Ayee mú rijcaa, ti pua'a caí ja'ati a'ij tí'ijviicua'ira, seíj pu ti'itíj tuaani ti á'are'ara'an pú'een, aj pu i xaa raatá'asin í tumin a'íjna í ti caí a'ij tí'ijviicua'i. ⁴⁶ Ja'anáj ti na'a nain tújca'ari tzajta'a mú tiújse'irihua'a u teyujta'a. Majta mú me'uun tiújse'irihua'a a'u mej é'eche mej mi huaré'uri'ipi'ite'en seexu'ijmé'en seíj majta seíj. Naíjmi'i mú tí'icua'acaa. Jé'ecan mú rútemua'ave'eca'a í ru tzajta'a. ⁴⁷ Rí'i mú tiratá'acare'e a'íjna í tavástarala. Majta seica naa mú tiyaú'itiée muá'araa. Tíj na'a nain xicaj tzajta'a, Dios pu ca'aníjra'a hua'atá'acare'e a'ímej í teite mej mi jéjcuacan jín té'antzaahuat'e'en. A'íj mú jín jaítze'e huatámu'iireca'a.

3

Mat'íj nu'u mi tiráhuua seíj ti ciyáaxara'aca'a í ru'íca jetze

¹ Seíj xicaj jetze pu ayén tiuju'uríj a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. Naíimi'i mú á a'ujnéj a'ánna já'ahua'a teyuu ti a'utéjvee. Ayee mú huaríj, a'iné pu'uri teja'uré'enejca'a a'atzaj mej pua'a téniúuve'e muá'aye'i í Dios jemi. A'atzaj pu pí'tí'irijcaa cumu ayée a'ucamé'eca í xicaj.

² Seica mú ja'ati á á'utu'ara'a muá'aye'i mej mi me'ín ye'itéjcheti a'ujna já'ahua'a tá'apueerta a'u mej miyen taja'atamuá'amua tíjín ti naa seijre'e. Ayee mú tí'ijrí'irejca'a tíj na'a nain xicaj tzajta'a, tí'ij a'íjn tumin huá'ahuaviira í mej me'uun a'uteáru'ipi u teyujta'a. Capu ráye'ivejca'a a'íjna í ja'ati. Ayee pu éene'e huanú'ihuaca'a, capu ráye'ivejca'a, a'iné ciyáaxara'aca'a í ru'íca jetze.

³ Tí'ij a'ímej huaseíj a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan í mej me'uun a'uteárutijme'e u teyujta'a, ti'iqui tumin hua'utáhuaviiri'i. ⁴ Aj pu i a'íjn Pedro ra'aráseij temua'a naa. Ajta a'íjna í Juan, ayée pu che'atá na'a naa tira'aráseij. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tíjín:

—Patá'aj hui taaseíj.

⁵ Ti'iqui anpuá'areca'a a'íjna í teáata'a. Ayee pu tí'imua'jca a'íjna tíjín tumin mú raatá'asin. ⁶ Ajta a'íjn Pedro ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Canu plata tícha'íi, canu neajta oro tícha'íi í nej muaatapuaíjve'en. Aru ti'itíj nu tícha'íi, a'íj nu'u hui muaatá'asin. Ayee nu tí'imua'ixaate'e a'íjna jetze me'ecan í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ajchesi, patá'aj hui rájra'ani.

⁷ Ti'iqui ra'anáavi'i í muájca'are'ara'an jetze. Ajta ra'ajjáj. Jíme'en pu'u ra'ajjáj, aj pu i huarúj í ru'íca jetze ajta nainjapua í ruchepuá jetze. ⁸ A'íjna ti ciyáaxara'aca'a tí'iqui ájtzucu. Ajta á a'utéchaxi. Aj pu i a'utéjche ti á'uche'ecane'en. Ti'iqui huá'a jamuan u a'uteájrupi u teyujta'a í Pedro, ajta í Juan. Titzúna'iche'e pu huamé'ecaa. Rí'i pu tiratá'acare'e í Dios.

⁹ Naíimi'i mú raaseíj í teite ti ari á'uche'ecane'e a'íjna í ti ciyáaxara'aca'a, majta ráanamua'jri'i ti rí'i tiratá'aca'a í Dios. ¹⁰ Maraamuá'a tíjín a'íi pu pírici í ti aj je'itécatii a'u ti é'epueerta ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín ti naa seijre'e, ajta í ti va'íri'ira huá'ahuavi'iraca'a í teite. Mat'íj mi naa rí'i tira'utaseíj, majta t'n tí'itzi'íne'eca'a.

Tí'ij nu'u ajtahua'a tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro

¹¹ Ajta a'íin í ti ciyáaxara'aca'a, a'íi pu huá'ahuavi'iraca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. Aa mú a'uté'uuca'a tá'apueerta ti ayén téja'arájtehuaa tíjn a'u ti Salomón e'evé'echi'ive'e. Naíimi'i mú a'uté'aru a'íime í teite a'u mej a'uté'uuca'a. Jé'ecan mú naa tite'utaújmuaajteca'a a'ímej jemi.

¹² Tí'ij a'íin Pedro hua'usej, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—¿A'iné 'een jín siyen a'ij tejá'usej mi ru tzajta'a mú'een, mi sej Israel jetze ajtémecan? ¿A'iné sej si jé'ecan tasej? ¿Ni siyen tí'imua'atze tej iteen tajímua'a tiráhuua a'íjna í ja'atí? ¿Ni ayén tejamuá'amitiejte'e tej iteen raarújte tel'ijna ti ayén mé tejá'uche'ecane'en tel'ijna jime'e í tej raay'íiti na'ari tel'ijna jime'e í tej caí ja'anáj auteájturaa í Dios jemi? Capu xaa ne'u ayén ti'ayajna.

¹³ Ajta a'íjna í Dios, a'íi pu r'íi tihua'atá'acare'e í á'amuvaujsimua'a teeca a'íjna í Abraham teecan, ajta a'íjna í Isaac teecan, ajta a'íjna í Jacobo teecan. A'íi pu hua'aDioj raarújte a'íjna í ja'atí, a'iné a'ij pu té'antzaahua a'íjna jemi í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. Dios pu ayén tiraatá'a a'íjna ti ravaire'e ti a'íin tí'iteveeca'a tí'itij jime'e ti jaítze'e ve'ée, a'íjna sej mú'een tiu'utátui a'íjna í Jesús huá'a jemi í mej tí'ajta. Ajta a'íin Pilato, raxí'eve'eca'a ti raatátuaani. Mi seajta mú'een, caxu raataxí'eve, sino ayée xu tí'ijxe'eve'eca'a ti huám'íni.

¹⁴ Caxu raatátuaa se'íjna í ja'atí ti caí ja'anáj tí'itij jín auteájturaa í Dios jemi, ajta í ti r'íi tí'itevistaca'a sino ayée xu tiraata'ixaa ti a'íjna huatátuaani í sej ti a'ij pua'a tí'itevistaca'a.

¹⁵ Mú'een xu hui seajta raajé'ica se'íjna í ja'atí ti hua'atá'acare'e mej ruuri muá'ara'ani í teite. Ajta Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an ti í ajtahua'a ruuri á'ara'ani. A'íj tu xaa huasej, iteen. ¹⁶ A'íj pu jetze arájca'ane í Jesús a'íjna í ti ciyáaxara'aca'a. Í sej raasej, sej seajta seri ramua'ate, a'íi pu rá'antzaahua í Jesús ajta tiráhuuate'e. A'íj pu jín ari huarúj.

¹⁷ Me'ecui xaa ne'u, ne'ihuaamua'a, nee nu ramua'aree a'ij sej tí'itij huáruu sej caí ramua'areereca'a, majta í mej tejá'amua'ijte'e, camu majta ramua'areereca'a. ¹⁸ Ajta Dios pu ra'ará'aste a'ij mej amuacaícan tiu'utaxájtaca'a a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'íin Ciríistu'u rajpuaítzi a'ame, a'íjna jime'e ti nu'u Dios án yá'ujra ipuari japua.

¹⁹ Setá'aj seicié tiú'umua'ati í Dios jemi. Seajta huataújtuiire'en í Dios jemi ti ij a'íin tejamuaata'áijte'en, ti ij ajta a'íin tejámuaatá'uuni'í í sej jín auteájturaa í jemin. Aj pu hui teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a jetze tí'ij jetzen tavástar'a ta japua niuuni. ²⁰ Aj pu í Dios u ye'uta'íiti'í mú'ejmi jemi a'íjna í Ciríistu'u ti ari raatá'a ti a'íjna jín antiújmua'areere ti tiu'uta'ajta nainjapua. A'íi pu a'íin pú'een í Ciríistu'u a'íjna í Jesús.

²¹ Ruxe'eve'e ti a'íin Jesús u a'utevéé á'ara'ani a'ujna u ta japua ajta na'a caí Dios tiu'ujéjcuare'en nain tíj na'a í ti íiyen tí'isejre'e í chaanaca japua. Ayee pu a'íin Dios ajmí'í te'ataújratziiri'í mat'íij tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej jetzen me'ecan tí'ixaxa'ata'a í Dios. ²² Ayee pu a'íin Moisés tihua'utá'ixaa a'ímej í tavaújsimua'a teeca tíjn: “Dios pu nu'u sej avé'eví'iti í ja'atí ti ayén che'atá na'a jetzen me'ecan tiu'utaxájta netíj inee. A'íi pu mú'ejmi jetze ajtémecanta a'ame. Xáanamujri'í naíjmi'í a'ij ti a'íin tiu'utaxájta, setá'aj seajta rá'antzaahuat'e'en. ²³ Ti pua'a nu'u caí ja'atí rá'antzaahuat'e'en, miché'e raatamuárite'en. Ché'e caí ché'e a'íin huá'a jemi seijre'e í teite.” Ayee pu nu'u hui tihua'utá'ixaa a'íjna í Moisés.

²⁴ Ayej xaa ne'u ti'ayajna naími'í í mej tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan, tíj na'a a'íjna tí'ij a'íin Samuel seijre'eca'a, ajta tíj na'a ti yú e'iré'ene, a'íi mú amuaaté'ee tiu'utaxájtaca'a a'ájna xicájra'a jetze tí'ij Dios tiraata'áijte'en a'íjna í Ciríistu'u. ²⁵ A'íjna í ti Dios jín te'ataújratziiri'í, a'íi pu hui ajta mú'ejmi jemi huateáturaasin a'iné mú'een xu naími'í huayaujmuua'a pú'een í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Dios pu ajta te'ataújratziiri'í í runiuuca jime'e a'ímej jemi í ruvaújsimua'a teeca. Ayee pu a'íjna jín tiraata'ixaa í Abraham teecan tíjn: “Naími'í í teite í mej me'uun huachéjme'e muá'aju'un í chaanaca japua, a'íi mú ra'ancuré'asin í ti íi xí'epi'ín tíj na'a í ti hua'utévaire'esin a'ímej

í mej á jetze a'iránejsin.” ²⁶ Tí'ij i Dios ra'antíhua'u a'íjna í Jesús ti ravaire'e. A'íi pu u ye'uta'íteca'a mú'ejmi jemi tí'ij a'íin rí'i tejamuaatá'an sej si naíjmi'i raatapuá'ajta se'íjna í ti a'ij pua'a een. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

4

Matí'ij nu'u hua'uvívi'i me'íjna í Pedro, majta me'íjna í Juan

¹ Maúche'e mú tihua'a'ixaate'eca'a í teite. Matí'ij mi seica áa e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. A'ii mú me'ín pú'ene'e í mej tí'icha'íi u teyujta'a, majta a'íime í Saduceos. ² Capu hua'aránajchecha'a í teite í mej miyen tihua'amua'atejca'a a'íjna í Pedro, ajta í Juan. Majta miyen tihua'a'ixaate'eca'a ti jín Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an a'íjna í Jesús. ³ Aj mú mi hua'uvívi'i. Matí'ij mi hua'iteána a'ujna já'ahua'a carcel. Camu tihua'uta'íhua'uri'i a'iné pu'uri téchuijxarijme'eca. ⁴ Majta í teite, jeíhua mú tiú'unamuajri'i a'ij mej tiu'uxájtaca'a. Majta rá'antzaahua. A'íj mú jín meri miyen ará'axcaa a'achú cumu anxíj vi'ira'a a'íime í mej té'atzaahuate'eca'a.

Matí'ij me'uun a'uté'uuca'a huá'a jemi í jueesi

⁵ Yee ruijmua'a yee, a'íi mú tiújsej a'ánna Jerusalén a'íime í mej antiújmua'aree a'ánna chajta'a, majta a'íime í huá'avaujsimua'a, majta a'íime í mej tihua'amua'atehua'a í yu'uxari jetze. ⁶ A'uu pu a'utéveeca'a a'íjna í Anás í ti hua'avastara'a, ajta a'íjna Caifás, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Alejandro. Mu'ití mú ma'án na'a a'uté'uuca'a a'íime í mej teitestemua'ame'en pú'een a'íjna í hua'avastara'a.

⁷ A'íi mú mi miyen tiu'uta'ajtaca'a mej hue'irávi'itín a'íjna í Pedro, majta a'íjna í Juan mej mi tihua'u'íhua'u. Aj mú mi á já'ita'a huaja'utéhuui. Matí'ij mi tihua'uta'íhua'uri'i. Miyen tíjín:

—¿A'ataani jetze xa'araújca'ane sej si siyen ríci, na'ari a'atani jetze me'ecan siyen tí'iruure se'íjna jime'e?

⁸ Aj pu i a'íin Pedro a'íjna jetze araújca'ane a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Aye pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een mi sej antiújmua'aree íye chajta'a, seajta mú'een mi sej huá'avaujsimua'a a'íime í mej yen huachéjme íye Israel. ⁹ Cunqui íjii sej seri tí'ita'íhua'u se'íjna jime'e í ti í'i xí'epi'ín í ti tiraac'í'i a'íjna í teáata'a í ti ciyáaxara'aca'a, setá'aj ráamua'aree a'ij ti 'een jín huarúj.

¹⁰ Aye tu tejá'amua'ixaate'e mú'ejmi, teajta a'achú pua'améca sej yen huachéjme íye Israel: A'íjna í teáata'a íye ti huatéjvee, a'íj pu jín ari huarúj a'íjna jime'e tí'iri rá'antzaahua a'íjna í Jesús í Ciriistu'u ti Nazarét é'eme'ecan, a'íjna í sej rá'utatai í cúruu jetze. Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an tí'ij ajtahua'a ruuri á'ara'ani.

¹¹ A'íjna í Jesús, a'ii pu a'íin pú'een “í tetej sej méjca'i ya'uhuá'axi mi sej chí'ij ájtaahuaca'a. Aye pu te'irájraa ti a'íin pu'ene'e já'araa í tetej ti anájca.” ¹² Capu hui mé'e ja'ati seijre'e tej jetzen arátaca'anen tí'ij Dios ta japua huániuuni. A'íi pu'u na'a Dios ayén raateájtuaa í Jesús itejmi jemi íyen tej seijre'e íyen chaanaca japua tej ti Jesús jetze arátaca'anen tí'ij Dios ta japua huániuuni. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

Mehuá'anechejca'a, majta xaa hua'utátuaa me'íjna í Pedro, majta me'íjna í Juan

¹³ Jé'ecan mú a'ij hua'utasej a'íime í tetea. Aye mú tihua'axajtaca'a tíjín:

—Huá'uca'anisti'i í huá'a tzajta'a amijna mi Pedro, ajta amijna mi Juan.

Majta ráamua'areeri'i tíjín mej caí ja'anáj tí'ihuaújmua'ate, majta miyen tíjín:

—Camu tí'itij jín titeeté'uuca.

Aj mú mi hua'umuájteca'a tíjín a'íi mú jamuan á'ujujhua'ane'e a'íjna í Jesús. ¹⁴ Majta me'íjna huasej í ja'ati ti huarúj. A'uu pu a'utéveeca'a jamuan a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í

Juan. A'íj mú jín caí a'ij tiu'utaxájtaca'a yee capu ayén ti'ayajna. ¹⁵ Aj mú mi hua'uta'a'áj mej huiráçine a'ujna mej a'iráatei me'íjna í jueesi. Mat'íj mi ti'itiúrixáate'ajraa.

¹⁶ Majta miyen tijín:

—¿A'iquí tehuá'aruuren temíme mi teteca? —Aye mu'u tiú'urihua'uraca'a.

Majta miyen tijín:

—Capu hui rí'írí tej tiyen tiraataxáj yee capu ayén ti'ayajna a'iné naíjmi'i í mej íiyen a'uchéjme íiyen Jerusalén, a'í mú ramua'aree a'ij ti ti'itij huáruu a'íjna í tevi a'íjna jime'e í ti tí'icui'ica'a. ¹⁷ Peru, tej ti caí jaítze'e méjca'i huáyee huá'anamuajra í teite tzajta'a, tiché'e hua'utá'ijmi'íjii mej caí ché'e tihuá'a'ixaate'e í teite me'íjna jime'e niuucajtze'en a'íjna í Jesús. —Aye mú tiu'utaú'ixaa.

¹⁸ Aj mú mi hua'utajé. Majta hua'utá'ijmíjri'i mej nu'u caí ché'e tihuá'a'ixaate'e í teite me'íjna jime'e niuucajtze'en í Jesús. Majta nu'u caí ché'e miyen tihua'amua'atée í teite.

¹⁹ Ajta a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, ayée mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu raaxí'epi'intaren rujímua'a ti pua'a ayén tiraavíjte'e tej amuá'antzaahuate'en mú'ejmi nusu tej rá'antzaahuate'en a'íjna í Dios. ²⁰ A'iné ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e tej raataxáj a'íjna tej teri raasej, ajta í tej teri ráanamujri'i.

²¹ Majta me'íjna í jueesi, a'í mú mauj hua'utá'ijmíjri'i, majta hua'utáneeche. Mat'íj mi hua'utá'a mej huiráçine me'íjna jime'e mej caí a'ij tirájteuve'eca'a a'ij mej ye'í tihua'ajteá'axi'in a'íjna jime'e a'iné naími'i í teite, a'í mú r'í'í tiraatá'acare'e í Dios me'íjna jime'e a'ij ti ti'itij huarj.

²² Ajta a'íjn í teáata'a ti Jesús jetze arájca'ane a'íjna í ti huarúj, ayée pu tirájcha'íca'a a'achú cumu hua'apuante nine'íra'a japuan já'íta'a.

I mej miyen tí'ijhuaucare'e í Dios jemi

²³ Mat'íj mi hua'utátuaa me'íjna í Pedro, majta me'íjna í Juan. Aj mú mi a'ucíj a'íime í mej huanámi'ihuaca'a. Mat'íj mi a'uun a'ará'a a'u mej a'uté'uuca'a a'íime í huá'a'amigustemua'a. Aj mú mi hua'utá'ixa nain a'ij mej ye'í tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej ve'ecán jín títetateí, majta í hua'avaujsi. ²⁴ Mat'íj me'ín huá'unamuajri'i, aj mú mi naími'i miyen tiraatáhuaviiri'í í Dios. Miyen tijín:

—Tavastara'a, mú'ee pej pe'ín pú'een í pej raatétaahuaca'a a'íjna í ta japua, pajta pe'íjna i chaanaca tej yen japuan seijre'e, pajta mú'ee raateájtuaa í jaj í ti ve'ée. Naími'i t'íj na'a a'achú t'íj pua'amé yen tí'iseijre'e, mú'ee pej nain tiú'utaahuaca'a. ²⁵ Mú'ee pej hui piyen tiu'utaxájtaca'a ajca'ihuá'imua pe'íjna jime'e ti ayén axiejniu'uca jetze arájca'ane a'íjna í David teecan, a'íjna ti muavaire'eca'a. Aye pu ra'uyú'uxaca'a tijín:

¿A'iné mej mi níniu'ucacu a'íime

í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan?

Majta í teite, a'í mú tí'imua'ajca me'íjna jime'e

ti caí ayén te'irájra'ani.

²⁶ R'í'í mú u á'uruuren mej mi huateújne'usi'ite'en

a'íime í hua'arey íiyen mej seijre'e chaanaca japua.

Majta a'íime í mej tihuá'ajte'e í teite,

a'í mú tiújseire'esin,

naími'i í mej rájcha'íre'e a'íjna i tavastara'a,

majta a'íjna ti án yá'ujra í ipuari japua.

Aye pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna í David teecan.

²⁷ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'íjna í Heródes, ajta a'íjna í Póncio Pilato, a'í mú hui tiújseij íiye chajta'a huá'a jamuan í teite mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, majta huá'a jamuan í mej ye'chej íiye Israel. Maújmua'atziite'eca'a a'ij mej tiraatémua'itin a'íjna ti muavaire'e, a'íjna í Jesús, a'íjna ti caí ja'anáj ti'itij jín auteájturaa mú'etzi jemi. A'í pu a'íjn pú'een pej

mú'ee án yá'ujra í ipuari japua. ²⁸ Ayee mú che'atá mena'a rijcu a'ij pej ye'í amuacaícan tiraaxí'epi'íntare ti ayén tiú'ujxe'eve'e á'ara'ani, tí'ij ayén tiú'urini.

²⁹ 'Me'ecui xaa ne'u, mú'ee pej ta'ivástar'a, casi'i, pí mi tí'itaneeche. Taatá'a í ca'aníjra'a í tatzajta'a itejmi i tej muavaire'e tetá'aj hui caí tí'itziine'e tej ti-hua'utá'ixaate'en mú'eetzi jetze me'ecan. ³⁰ Patá'aj pajta ahua'aca'anen pej pi ti-huá'uhuaate'en í mej tí'icucui'i. Pajta hua'utaseíjrate'en a'íjna í pej jín peri hua'utá'a mej raayí'itihua'an a'íjna jetze me'ecan i Jesús ti muavaire'e, ti caí ja'anáj tí'itij jín auteájturaa mú'eetzi jemi. —Yee mú tiraatáhuaviiri'í í Dios.

³¹ Matí'ij me'íjna jín miyen huaríj, aj pu'i huateújca'atzijxi í chi'ij mej tzajta'an hui-iráte'eca'a. Aj pu'i i huateájturaa í huá'a tzajta'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íjna jetze mú a'ujca'anéecan jín miyen tihua'utá'ixaa í Dios jetze me'ecan. Camu tí'itziine'eca'a.

A'íj mú nain tiu'uré'ura'a seij majta seij í mej tí'ijcha'íca'a

³² Naími'i í mej rá'atzaahuate'eca'a, a'íj mú rí'i tiú'urixaate'ecaa. Camu a'ij ti-huá'axajtaca'a seij majta seij. Majta tiu'uré'ura'a seij majta seij í mej tí'ijcha'íca'a. Capu ja'ati a'atzu ayén tí'ixa me'íjna jime'e yee neetzi pu tí'ine'aa. Metiu'uré'ura'ate micu, a'íjme.

³³ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, maúche'e mú ti-huá'a'ixaate'eca'a me'íjna jime'e ti Dios ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an a'íjna í Jesús. A'íj mú jetze aráujca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huápí'i mej mi ti-huá'a'ixaate'eca'a. Rí'i mú tihuá'ajcha'íca'a, seij majta seij. ³⁴ Ajta ayén éene'e, capu ja'anáj ja'ati caí a'ij tí'ijviicua'iraca'a a'íjna jime'e naími'i mú tiú'utuaaxi a'achú mej caj tí'ijcha'íjme'eca'a, tí'itij chuej, na'ari chi'ij. Aj mú mi miyen huaríj, u mú ye'erájtí í tumin mej ra'ancuré'a me'íjna jime'e mej tiu'utuáa. ³⁵ Aj mú mi tiu'utátui a'íjmej jemi í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Majta me'ín, a'íjme mú huaré'a í tumin í mej caí a'ij tí'ijviicua'í.

³⁶ A'íj pu jín ayén tiuju'uríj a'íjna í José, a'íjna ti tí'ivaire'eca'a a'íjmej jamuan huáacixa'astemua'ame'en í Leví teecan. A'uu pu é'eme'ecan a'íjna í José, a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Chipre. Ayee mú majta raatamuá'a tíjín Bernabé. A'íjna i niuucari tíjín Bernabé, ayée pu huataújmu'a a'íjna tíjín Ti rí'i tihua'atá'aca a'íjmej í mej ruxieemíjte'e. ³⁷ Seíj pu chuej tícha'íca'a a'íjna í José. Aj pu 'i ráatuaa. Ajta u ye'erájtí a'íjna í tumin. Tí'iquí a'íjmej huatátui í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

5

Tí'ij nu'u Dios puaíjtzí hua'utá'a a'íjna í Ananias, ajta a'íjna í Safira

¹ Ajta a'íjn í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Ananias, a'íj pu seíj chuej huátua a'íjna jamuan í ru'íj ti ayén ántehuaa tíjín Safira. ² Ajta a'íjna í Ananias, ayée pu tiu'utaújseijrataca'a ti nain e'erájtí í tumin. Mi ajta caí, capu. Jel'icáca pu huateájtuaa í tumin í ru jemi. Ajta ti títuraaveca'a, a'íj pu huatátui a'íjmej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ajta nain pu aumua'areereca'a a'íjna í í'íta'a.

³ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tíjín:

—Ananias, ¿a'iné 'een jime'e paraatá'a ti a'íjn tiyaaru'u timuaata'aíjte'en í muá'a tzajta'a? Mú'ee pej hui ráacuanamua í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios pe'íjna jime'e í pej jel'icáca huateájtuaa í tumin í pej raamuá'iti pe'íjna jime'e í chuej í pej ráatuaa. ⁴ ¿Ni caí mú'eetzi a'aaca'a patí'ij caí xi ráatuaa? Ajta, patí'ij raatua, ¿ni caí a'ij tí'iri'iristaca'a pej tiu'unájchi nain jime'e, capej a'ij pena'a? ¿A'iné pej pi tiu'umuá'aj pe'íjna jime'e? Capej a'íjmej p'tiú'ucuanamua í teteca, sino a'íj pej p'tiú'ucuanamua í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Pedro.

⁵ Tí'ij ráanamujri'i a'íjna í niuucari, aj pu'í á e'erájve á vejli'i a'u ti e'era'ícajme a'íjna í Pedro. Tí'iquí huamí'i a'íjna í Ananias. Majta naími'í í mej ráanamujri'i a'ij ti tí'itij huaríj,

jé'ecan mú tiu'utátziin. ⁶ Aj mú mi seica á e'iré'ene mej teteca mej teemua. Matí'ij mi ra'iré'e'ijcataca'a ti'itij jime'e, cáxuri. Matí'ij mi yá'utih. Matí'ij mi ra'avá'ana.

⁷ Teuumé'eca a'achú cumu huaíca hora, Aj pu 'i a'ín u a'atanéj a'íjna í íra'ara'an a'íjna ti huamí'i. Capu ti'itij mua'areereca'a a'íjna a'ij ti ti'itij huaríj. ⁸ Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Pedro tijín:

—Patá'aj hui naatá'ixaate'en, ¿ni qui seráatuaa se'íjna í chuej? ¿Ni qui siyen tira'ancuré'a í tumin se'íjna jime'e í chuej sej ráatuaa?

Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íta'a tijín:

—¡Jee! Teráatuaa.

⁹ Aj pu 'i a'ín Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín naími'i siyen tirú'umua'areereca'a sej si siyen ráaruu í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si siyen tiráacuanamuan? Casi'i, á mú e'evé'eca'arajna a'íme í mej meri á e'evé'uju'un. A'í mú u ye'avá'ana í á'acín. A'í mú hui majta muá'atini mú'eetzi, micu.

¹⁰ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro, aj pu 'i á e'erájve a'utí e'era'ícajme. Ajta pu a'ín huamí'i a'íjna í 'íta'a. Aj mú mi uteájrupi a'ujna chi'ita a'íme í teemua, matí'ij raasej tijín pu'uri mi'ichi. Aj mú mi ru'irájchui. Majta á'iyen u ye'avá'ana a'u mej ye'etéete í cína'ara'an. ¹¹ Majta naími'i í mej rá'atzaahuate'eca'a, majta í seica a'achú mej pua'amé í mej ráamua'areeri'i, naími'i mú tiu'utátziin temua'a naa.

Mej nu'u miyen jeíhua tiú'uruu me'íjna jime'e ti huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi

¹² Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, jeíhua mú miyen tiú'uruu mej mi hua'utasejrate'en í teite mej Dios jetze arájca'ane. Majta í mej té'atzaahuate'eca'a, a'í mú tiújsej a'ujna já'ahua'a mej miyen tejé'emua'amua tijín ti Salomón e'evé'echi'ive'e. ¹³ Ajta capu ja'ati á'uca'anejca'a ti ajteáxíre a'ímej jamuan a'ujna ti e'ejtéchivivi'i. Capu amín a'ij, a'íme í seica, rí'i mú tihua'ajcha'íca'a a'ímej í mej té'atzaahuate'eca'a. ¹⁴ A'íj mú jín, té'antzaahua jeíhua í teite, teteca, majta 'uuca. Mu'uri jaítze'e mu'icáa í mej rá'atzaahuate'eca'a me'íjna í tavástar'a.

¹⁵ Majta mi autéjhuii mej hua'irájtini í mej tí'icucui'i í caaye jetze. Caama japua mú huá'ujtuaa, majta itari japua. Ayee mú huá'uruu. Ayee mú tí'imua'astí tijín ti pua'a nu'u ciénime'ara'an a'íjna í Pedro huá'a japua tanén a'ímej í mej tí'icucui'i. ¹⁶ Jéihua mú majta curé'ecijxi í teite mej a'ímuá antachéjme. A'ímej mú u e'eráavi'iti í mej tí'icucui'i, majta í mej huá'a tzajta'a seijre'e í tiyaaru'u. Naími'i mú huarúj.

Mej nu'u huanámi'ihuaca'a, majtáhua'a mú nu'u hua'utátuaa

¹⁷ Matí'ij mi huá'anchueere jeíhua a'íjna ti tihua'ajte'e u teyujta'a, majta a'íme í mej huá'a jamuan á'ujjuhua'ane'e a'íme í Saduceos. ¹⁸ A'íj mú jín hua'uvívi'i a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Matí'ij mi hua'iteáana u carcel.

¹⁹ Tí'iquí tíca'imua seij á e'iré'ene. Tí'iquí te'entacú a'íjna a'u ti é'epueerta. A'í pu a'ín pú'een í ti tí'ivaire'e u ta japua Dios ti é'eseijre'e. Aj pu 'i a'ín hua'iráavi'iti. ²⁰ Tí'iquí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, setá'aj se'uun a'utéhuiixi'ín a'u ti e'eráyaujta'a já'ita'a u teyujta'a. Setá'aj hui hua'utá'ixaate'en í teite nain jime'e a'íjna i niuucari ti jime'en Dios tihua'utá'uuni'i. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í ja'ati.

²¹ Matí'ij mi miyen huaríj. Tapuá'arijme'eca mú u a'uteájrupi u teyujta'a. Aj mú mi autéjhuii mej tihua'utá'ixaate'en í teite.

Majta a'íme í mej tihua'ajte'e u teyujta'a, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, matí'ij me'uun a'ará'a, mehua'uta'ájtaca'a mej tiújseire'en í hua'ajueesi, majta naími'i í huá'avaujsimua'a, í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Israel. Matí'ij mi hua'uta'ájtaca'a mej hue'irávi'itin me'újna a'u mej nu'u aiteánami'ihuaca'a a'íme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

²² Matí'ij mi a'ucíj seica í hua'axantaarustemua'a. Aj mú mi me'uun a'uré'ene a'ujna carcel. Mí ajta caí capu anú'ujajé'ej ja'atitaca'a, majta a'uré'aci mej mi miyen tihua'utá'ixaa'te'en. ²³ Miyen tijín:

—Aye'e tu éeni'icí'e tena'a ráateu í carcel, temua'a pu naa te'iteánami'ihuaca'a. Majta mú racha'íca'a temua'a naa í xantaaru'u. Tetí'ij te'entacú, capu anú'ujé'ej ja'atitaca'a. —Yee mu'u tiu'utaxájtaca'a.

²⁴ Tí'ij ráanamujri'i a'íjna í capitán ti jín tí'ivaire'e u teyujta'a, majta í mej vivejme'en jín títetate'eca'a u teyujta'a, capu a'ij tihua'arí'iriste'eca'a a'ij mej ye'í tiu'utaxáj. Jéihua mú tiú'urihua'uraca'a a'ij ti té'ara'ani.

²⁵ Aj pu 'i seij á e'iré'ene. Aj pu 'i hua'utá'ixa tijín:

—Casi'i, a'íime í teteca í sej hui mú'een hua'iteána, a'úu mú anú'uhuaté'uu u teyujta'a. Metihua'amua'ate í teite.

²⁶ Ajtá'i á'iyen a'íin á'uraa a'íjna í capitán, seica jamuan í mej ravaire'e. Matí'ij mi huaja'uvé'evi'iti. Camu ca'anéeri jín a'iné mehuá'atziine'eca'a í teite. Aye'e mú tí'imua'astí tijín ti pua'a mehuá'uteátu'asixi'in tetej jime'e. ²⁷ Matí'ij huaja'uvé'evi'iti, aj mú mi hua'uta'aíjtaca'a mej huataújsejrata a'íme'ej jemi í mej títetate'í jueesi jime'e mej mi me'ín tihua'uta'íhua'u í mej tí'ajta u teyujta'a.

²⁸ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna tijín:

—Teen tu amuaatá'ijmijri'i sej caí ché'e siyen tihua'amua'ate í teite se'íjna jetze me'ecan í Jesús. ¿Ni siyen huaríj mú'een? Caxu xaa ne'u siyen huaríj. Seuche'e xu tihua'amua'ate nainjapua íyen Jerusalén. Seajta siyen ta jetze tí'ijpua'ajte'e itejmi tijín teen tu te'íin pú'een í tej raajé'ica te'íjna í tevi. —Aye'e mú tihua'utá'ixaa.

²⁹ Aye'e pu 'i tiu'utaniú a'íjna í Pedro, majta í seica. Miyen tijín:

—Ruxe'leve'e tej rá'antzaahuate'en í Dios. Capu ayén tiú'ujxe'leve'e tej mú'etzi ántzaahuate'en mi sej i'i teteca. ³⁰ A'íjna ti hua'aDioj í tavaújsimua'a teeca, a'íi pu hui ajtahua'a raatatíste í ruxíejniu'uca a'íjna í Jesús ti ij ruuri á'ara'ani.

'Mí seajta mú'een, seraajé'ica. Aye'e xu hui tirá'utatai ciyej jetze. ³¹ Dios pu a'án yá'ujra ípuari japua ruri'iríinta'a pújme'en. Ajta a'íjna jín antiújmua'areere já'araa ti amuacá' á'ara'ani, ajta ti huá'a japua huániuuni í teite. Aye'e pu ráaruu í Dios tí'ij a'íin hua'utá'an a'íme'ej í mej Israel jetze ajtáme'ecan í mej ahuaújca'anen mej mi seicíé'í tiú'umua'ati í Dios jemi, ajta tí'ij a'íin tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

³² 'A'ij tu huaseíj iteen, ajta ayén che'atá na'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu raatéxajtan. A'íi pu a'íin pú'een í ti Dios raata'íteca'a ti huateáturan a'íme'ej tzajta'a í mej rá'atzaahuate'e í Dios. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa.

Gamaliel pu nu'u rá'ixaa a'ij ti ye'í huárini

³³ Matí'ij ráanamujri'i a'íjna, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. A'íj mú jín miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej huá'ucui'ini.

³⁴ Aj pu 'i seij á a'utéechaxi ti ayén ántehuaa tijín Gamaliel. Fariseo pu pú'eene'e a'íjna. A'íi pu tihua'amua'atehua'a í yu'uxari jetze. Naíimi'i mú rí'í tirájcha'íca'a me'íjna í Gamaliel. Aj pu 'i a'íin tiu'uta'aíjtaca'a mej hue'irávi'itín a'íme'ej í teteca. ³⁵ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íme'ej í mej tí'ajta:

—Mú'een teteca sej íyen a'uchéjme Israel, rí'í xu'u a'ij sej ye'í huá'uruuren a'íme'ej í teteca. ³⁶ Xu'uri hui ra'utámua'areeri'i, ti ari á'atee ti sej huanéj ti ayén ántehuaaca'a tijín Teudas. Aye'e pu hui té'ujtzaahuate'eca'a tijín jé'ecan pu ruxe'leve'e. Seica mú majta jamuan á'ujjuhua'ane'e. Aye'e mú ará'axcaa a'achú cumu muáacua ciento í teteca. Aru meraajé'ica me'íjna í ja'ati. Majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, seica mú curé'itixi. Capu tí'itij a'ij tiraatévai a'íjna í Teudas.

³⁷ 'Ajtahua'a hui seij huanéj, a'íjna í Judás ti Galilea é'eme'ecan. Aj pu 'i huataseíjre a'íjna matí'ij hua'uté'itíe í teite. A'íi pu huaja'uví'iti mu'icáca mej mi jamuan

á'ujuhua'ane'en. Majta mú hui raajé'ica. Majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íí mú a'ucíjxi.

³⁸ 'A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e a'ij mej ye'í ríci. Caxu hui huá'ajeeve se'íime í teteca. Miché'e huirácíine, a'iné ti pua'a rujímua'a mena'a miyen tirájteu, naími'i pu tejá'uvajitzi. ³⁹ Na'ari caí ti pua'a me'íjna jetze arájca'ane í Dios mej miyen ríci, capu ra'antipua'ajte'esin. Rí'í xu'u hui sej si caí se'íjna ne'usi'ite'e í Dios, setá'aj caí huáapua'a rátese'e se'íjna í Dios. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Gamaliel.

⁴⁰ Naími'i mú rá'antzaahua. Aj mú mi a'ímej huatajé í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Majta hua'utéevajxi. Majta hua'utá'ijmíjri'i mej nu'u caí ché'e tihua'a'ixaate'e í teite Jesús jetze me'ecan. Aj mú mi hua'utátuaa.

⁴¹ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, matí'ij mi huiráaci a'ujna a'u mej e'iráte'eca'a a'íime í hua'ajueesi. Jé'ecan mú huataújtemua'ave me'íjna jime'e ti a'ín Dios ayén tihua'utá'a mej miyen rajpuaíitzi muá'araa me'íjna jetze me'ecan í Jesús.

⁴² Mí majta, camu xaa ne'u raatapuá'ajtaca'a mej caí ché'e miyen ríjca. Nain tújca'ari tzajta'a, a'íí mú tihua'amua'atehua'a í teite. A'íí mú tihua'a'ixa'atehua'a ti a'ín Dios án yá'ujra í ipuari japua a'íjna í Jesús. Aye mú tihua'a'ixa'atehua'a me'újna teyujta'a, majta me'újna huá'aache.

6

¹ Majta, mu'uri jaítze'e muliicáa a'íime í mej té'atzaahuate'eca'a. Majta seica í mej raayí'itihua'a í hua'aniyuca a'íime í griego, a'íí mú autéjhui mej tiníniu'ucacun. Mehuá'ajaaxiejvi'iraca'a a'íime í mej raayí'itihua'a í hua'aniyuca í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Miyen tijín:

—Matí'ij tiu'urá'ura'asin í ti tí'icua'iri'i tíj na'a nain xicaj tzajta'a, camu hui tihua'uré'a'aca í ucarijse mej ruséxu'ijmé'e á'ujuhua'an, í mej raayí'iti í hua'aniyuca a'íime í griego. —Aye mú tiu'utaxájtaca'a.

² Aj mú mi huá'ajseij a'íime í mej té'atzaahuate'e. Matí'ij mi miyen tihua'utá'ixaa a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase tijín:

—Capu hui raavíjte'e tej tiyen tiyá'uhua'anan tej tihua'utá'ixaate'en í teite Jesús jetze me'ecan tej ti tihua'umín í meesa japua.

³ 'Casi'i ta'ihuaamua'a, setá'aj hui arahua'apuáca avé'ehuauni í teteca mú'ejmi mej jetze ajtéme'ecan. Setá'aj hua'avé'ejajpuaxi'ín í mej rí'í mé tite'umuámua'aree í teite. Aye pu hui tiú'ujxe'eve'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huateáturan a'íime jemi seij ajta seij temua'a naa. Ajta ayén tiú'ujxe'eve'e mej rú'umua'areere. Ten tu tiyen tihua'ijcate'en te'íjna jime'e.

⁴ Teajta iteen, teuche'e tu tiyen rí'í titeejú'u tá'aju'un te'íjna jime'e tej raatáhuavii í Dios, teajta tihua'utá'ixaate'esin í teite í niuucari jime'e. —Aye mú tihua'utá'ixaa.

⁵ A'ii pu hua'aránajcheca'a naíjmi'ica í teite. Matí'ij mi hua'avé'ehuaui a'íime í Esteban, a'íjna ti jeíhua rá'atzaahuate'eca'a í Dios. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an huateáturaa jemin huápi'i. Majta mú me'íjna avé'ehuaui me'íjna í Felipe, majta me'íjna í Prócoro, majta me'íjna í Nicanor.

Seica mú majta avé'ehuaui. Aye mú ánte'arua tijín Timón, ajta a'íjna í Parmenas, ajta a'íjna í Nicolás. A'ii pu a'ín pú'een í ti Antioquía é'eme'ecan. Ajta, a'íí pu amuacáí rá'antzaahua í hua'aye'ira a'íime í mej Israel jetze ajtéme'ecan.

⁶ Matí'ij mi huaja'uví'iti a'u mej a'uté'uuca'a a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj mú mi me'ín raatáhuaviiri'i í Dios. Matí'ij mi antiújmua'aréere muá'araa me'íjna jime'e mej nu'u hua'utévaire'en a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

⁷ Jéihua mú ráanamujri'i í niuucari a'íime áa mej vejli'i antachéejmee, majta ajca'ihua'ímua mej antachéejmee, majta a'ímua'í mej a'uchéjme, naími'i mú ráanamujri'i.

Majta í teite í mej huá'a jamuan á'ujujhua'ane'e a'ánna Jerusalén, jeíhua mú hu-atámu'liireca'a. Majta me'ín í mej títetate'eca'a u teyujta'a, mu'ití mú rá'antzaahua í niuucari.

Matí'ij nu'u raatéevi'i me'íjna í Esteban

⁸ Ajta a'íjna í Esteban, jeíhua pu rá'atzaahuata'eca'a í Dios, ajta jeíhua pu Dios jetze arájca'anejca'a. A'ij pu jín hua'utasejra í teite a'ij mej ye'í rí'i tiraatá'an í Dios.

⁹ Majta mú seica á e'iré'ene mej mi raataxáj ti'itíj ti caí xí'epi'ín. A'ii mú a'ín pú'een í mej seij jetze é'eme'ecan u teyujta'a, mej miyen ratamuá'amua tijín hua'ateyuu í mej huatétuihuaca'a. A'íi mú a'ín pú'een í mej Israel jetze huanéj. A'uu mú é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Cirene, majta seica a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Alejandria. Seica mú majta me'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Cilicia, majta seica u Asia.

Matí'ij mi autéjhui mej tirá'ixaate'en me'íjna í Esteban. ¹⁰ Aru camu a'atzu raatéemua'iti a'iné a'íj pu jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta jaítze'e pu rú'umua'areereca'a a'íjna í Esteban mecaí a'íime.

¹¹ Matí'ij mi miyen huaríj avítzi'i jime'e. Seica mú huatajé. Aj mú mi hua'uta'aíj mej tiraaxájtzi'i tijín: “Tu'uri ráanamujri'i ti a'ín a'ij pua'a tiraataxájtaca'a a'íjna í Moisés, ajta í Dios.”

¹² Ayee mú huá'uruu mej huá'aniniu'ucaste í teite, majta í hua'avaujsi, majta í mej tihuá'amua'atehua'a í yu'uxari jetze. Matí'ij mi raatéevi'i í Esteban. Matí'ij me'uun ya'uví'iti a'ímej jemi í rujuési. ¹³ Majta seica mú avé'ehuau í mej miyen tí'hua'itaca'a tijín:

—Tí'ij pí na'a nain xica tzajta'a, a'ii pu hui a'ij pua'a ti'ixa a'íjna í teyuu, ajta í yu'uxari.

¹⁴ Tu'uri tiyen tiráanamujri'i ti a'ín ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u tiraatá'uuna a'íjna í teyuu a'íjna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ajta ti nu'u tá'ari'i í taye'irá í ti taatá'a a'íjna í Moisés teecan ti raateájtuaa. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

¹⁵ Aj mú mi ca'anín jín ra'aráseij náimi'i í hua'ajueesi. Ayee mú ra'utasej cumu ti tétaave'en í néerime'ara'an a'íjna í Esteban. Yee pu éene'e tíj néerime'ara'an í seij í xiéjniu'ucari ti tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi.

7

Ti nu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Esteban

¹ Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna ti tí'ajta u teyujta'a tijín:

—¿Ni ayén ti'ayajna?

² Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'íjna í Esteban. Ayen tijín:

—Xáanamujri'i, ne'ihuaamua'a, seajta mú'een, nevaújsimua'a. Tí'ij caí xi a'ín Abraham u a'ará'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Harán, tí'ij auj a'uun a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mesopotamia, Dios pu hui huatasejre í jemin í Abraham. A'íjna í Dios, ayee pu seijre'eca'a cumu mej témaxcava'ara'an. ³ Ayee pu a'ín Dios tiraata'ixaa tijín: “Huirá'jra'a ayujna aché. Majta muá'ateitestemua'a, capej huá'avi'iti sino miché'e miyen 'eene'en ayujna. Seij nu muaatasejrate'esin í chuej pej japuan seíre'e pua'amé. Patá'aj á'ura'ani pe'újna.” Ayee pu tiraata'ixaa.

⁴ Aj pu 'i a'ín Abraham huirá'jraa a'ujna Mesopotamia. Ayee pu ajta téja'arájtehuaa tijín Caldea. Ti'iquí a'uun a'ará'a a'ujna u Harán. A'atzu hui á'ateevi'ica, ti'iquí a'ín huamí'i í táatajra'an a'íjna í Abraham. Aj pu 'i Dios raata'aíj a'íjna í Abraham ti nu'u huirá'jra'ani a'ujna u Harán tí'ij á'ura'ani a'íjna chuéjra'a japua sej yen japuan a'uchéjme íjii. ⁵ Capu seij chuej raací'i a'íjna í Abraham, ni cáj caj a'u ti e'ehuaújchejte'en tí'ij a'ín ayén tiraataxáj a'íjna jime'e yee neetzi pu ne'áa í chuej. Ajta a'ín te'ataújratziiri'i í Dios ti chuej raatá'an. Ajta ayén tiraata'ixaa tijín: “Tí'ij nu'u huám'i'ini a'íjna í Abraham, a'ímej

pu cí'ti í yaújmua'ame'en.” Capu hui amín a'ij ti ajta caí tí'ti'iríjmua'a a'íjna í Abraham a'ájna xicá'ra'a jetze tí'ij Dios jetzen ayén te'ataújratziiri'i.

⁶ 'Ayee pu ajta tiraata'ixaa tíjín: “Muá'ahuaacixa'astemua'a mú me'uun a'uté'e muá'aju'un seíj chuéjra'a japua a'u mej caí é'eme'ecan. Majta a'íime í mej tí'aijta a'ujna, a'íi mú tíhua'uta'aíj'te'esin mej tiu'umuári'en puaíj'tzi jime'e. Majta a'ij pua'a tihua'ajé'eeve muá'aju'un. Muá'ateeri a'achú cumu muá'acua ciento nine'ira'a mej ra-jpuaí'tzi muá'aju'un.

⁷ 'Nee nu hui neajta niyen huá'aruuren mej mi miyen che'atá mena'a tirajpuaí'tzi muá'ara'ani a'íime í mej a'ij pua'a tihua'ajé'eeve muá'aju'un, ché'e tí'tij jime'e nicu. Aj mú mija'tá'í huirá'aju'un a'íime í a'ahuacixa'astemua'a me'újna. Majta me'ín miijmu naaté'aire'e íye a'u pej á'uca.” Ayee pu hui tiraata'ixaa í Dios a'íjna í Abraham teecan.

⁸ 'Aj pu 'i Dios raatá'a a'íjna í Abraham tí'tij ti jín ráamua'aree ti Dios ruseíj te'ataújratziiri'i ti nu'u chuej ráaci'ti. A'ii pu a'ín pú'een í mej ra'antisí'iche í runavij í ta'antiújvi'i í mej jetzen sea'araca. A'ij pu jín tí'ij teuumé'eca a'achú cumu aráhuaica xicaj ti huanú'ihuaca'a í yaujra'an í Abraham, ayée pu ráaruu í ruyauj ti ayén ántehua'aca'a tíjín Isaac. Ajta a'íjna í Isaac, ayée pu che'atá na'a ráaruu a'íjna í ruyauj ti ayén ántehua'aca'a tíjín Jacobo. Ajta a'ín í Jacobo, ayée che'atá na'a huá'uruu a'íime í ruyaujmu'a, í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'axcaa, í mej jee tavaújsimua'a pú'een.

⁹ 'Majta a'íime í tavaújsimua'a, jé'ecan mú rá'anchueere seíj í ru'ihuaara'a ti ayén ántehua'aca'a tíjín José. A'íi mú ráatuua í ru'ihuaara'a. Aj mú mi seica ya'uví'ti seíj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Egipto. Ajta Dios pu raaté'vai a'íjna í José.

¹⁰ Dios pu nu'u raaté'vai ti ij caí ché'e rajpuaí'tzi á'ara'ani. Dios pu jetze arájca'anejca'a a'íjna í José ti ij a'ín rú'umua'areere temua'a naa. Ajta Dios pu raatá'a a'íjna í José ti a'ín jeíhua rí'í rá'aseijrate'e a'íjna í rey, í mej miyen raatamuá'a tíjín Faraón. A'ij pu jín antiújmu'a'areereca'a a'íjna í José a'íjna jime'e ti tiu'uta'aíjta tíj na'a nainjapua a'uun ti huatacá'a u Egipto, ajta a'ujna a'u ti é'echejca'a a'íjna í rey.

¹¹ 'Aj pu 'i jeíhua tujri huatéxuaavireca'a a'ujna u Egipto, ajta íye a'u mej é'echejca'a a'íime í tavaújsimua'aci'i. Ayee pu téja'arájtehuuaa tíjín Canaán ayajna, a'íjna chuéjra'a japua íye a'utejé'eseijre'e. Jéíhua mú hui rajpuaí'tzi muá'araa í teite. Capu xuaavi'ica'a tí'tij mej huá'cu'ani.

¹² 'Tí'iquí ayén tiú'unamuajri'i a'íjna í Jacobo tíjín a'úu pu nu'u é'exuaavi í tí'tij ti irá'acua'ani a'ujna u Egipto. Aj pu 'i hua'uta'íteca'a mej á'uju'un me'újna í tavaújsimua'aci'i. Amuacaícan mú huaja'uvé'emuaareca'a. ¹³ Mat'íj'táhua'a huaja'uvé'emuaareca'a me'újna u Egipto. Aj pu 'i a'ín í José hua'utá'ixa a'íime í ru'ihuaamua'a ja'ati ti pú'een a'íjna. Ajta í José a'ij pu huatá'ixaa a'íjna í Faraón ja'atén mej pú'een a'íime í'ihuaamua'ame'en, majta ja'atén mej teitestemua'ame'en pú'een. ¹⁴ Ajta á'iyen tiu'uta'aíjtaca'a a'íjna í José ti ij a'uun a'ur'é'enen í tá'atjra'an, majta í mej jamuan é'echejca'a. Ayee mú ará'axcaa a'achú cumu huaí'cate japuan tamuáamuata'a japuan anxí'vi.

¹⁵ 'Tí'iquí Jacobo, a'uun á'uraa a'ujna u Egipto. A'uu pu ímuá a'umí'í a'íjna, majta a'íime í tavaújsimua'a, a'íi mú majta me'uun á'ucuii. ¹⁶ Aj mú mi me'uun ímuá huajá'uti í mí'ichite a'ujna u Canaán. Ayee pu téja'arájtehuuaa tíjín Siquem. A'uu mú huaje'evá'ana a'íjna tzajta'a í ti huá'unanairi'i a'íjna í Abraham a'íime í yaújmua'ame'en a'íjna í Hamor, ti Siquem é'echejca'a. A'achú pu tihua'unájchi a'íjna í Abraham.

¹⁷ 'Tí'ij a'ájna teja'ur'é'ene í xicaj ti jetzen araúraste a'íjna ti jime'en í Dios ayén te'ataújratziiri'i í Abraham jemi tzáahuati'ira'a jime'e, jeíhua mú huatámu'iiireca'a a'íime í tavaújsimua'aci'i í mej jetzen airáne. Mu'uri mu'icáa a'íime í teite mej me'uun a'uté'eca'a a'ujna u Egipto.

¹⁸ 'Aj pu nu'u i seij te'enteájrupi rey jime'e. A'íi pu caí raamuá'a a'íjna í José teecan.

¹⁹ Ajta á'iyen a'ij pua'a tihua'ajcha'íca'a í teite í tej huá'a jetze airáne iteen. A'íi pu

a'ij pua'a huá'uruu í tavaújsimua'aci'i. Aye pu hui tiu'uta'aíjtaca'a a'íjna í rey mej hua'iráhua'axin a'ímej í huá'ayaujmu'a'a í mej mauj uneeca'i mej mi huácu'i'ini.

²⁰ A'íjna xicá'jra'a jetze pu huanú'ihuaca'a a'íjna í Moisés. Dios pu rí'i yá'useijraca'a í pa'ari'i. Majta me'ín vaújsimua'ame'en a'íjna í pa'ari'i, a'í m'ú ráave'esijri'i me'újna ruche a'achú cumu huaíca máxcira'i. ²¹ T'í'ij hui a'ájna teja'uré'ene a'ájna xicá'jra'a jetze í mej jetzen huá'acui'ini a'íme í t'í'iríi, seij pu japuan huaniú. 'Hita'a a'íjna ti rá'ancu'uvajxi. A'ii pu a'í'n pú'ee'ne'e í yaujra'an a'íjna í rey. A'í pu ráave'esijri'i t'í'ij ruyauj. ²² Mat'í'ij mi nain tiraamuá'ate í huá'amua'atziira'a a'íme Egipto mej é'eme'ecan. Jé'ecan pu raay'í'itihua'a a'íjna í Moisés a'íjna jime'e ti tiu'utaxáj, ajta a'íjna jime'e a'ij ti t'í'it'í'ij huáruuren.

²³ Aye pu ari tirájcha'íca'a a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a a'íjna í Moisés, ajta ayén t'í'ijxe'eve'eca'a a'íjna ti u huaja'uvé'emuare í ru'ihuaamua'a, í mej miyen hua'atamuá'amua t'í'ij yaújmu'a'ame'en a'íjna í Israél. Aj pu'i á'uraa.

²⁴ T'í'iquí a'uun a'ará'a. T'í'iquí seij huaseíj ti Egipto é'eme'ecan. A'í pu a'ij pua'a raruurejca'a í'ihuaare'ara'an a'íjna í Moisés. T'í'iquí a'uun á'ume a'íjna í Moisés t'í'ij japuan huániuuni a'íjna í ru'ihuaara'a. A'í pu jín a'í'n Moisés a'íjna huajé'ica í ja'ati ti Egipto é'eme'ecan. ²⁵ Aye pu hui t'í'imua'ajca a'íjna jime'e mej ráamua'aree a'íme í ihuáamua'ame'en ti a'í'n Moisés Dios jetze arájca'ane t'í'ij hua'irájtuaani. Mi majta'i caí, camu.

²⁶ 'Yee ruijmu'a'ate'e yee pu huá'uteu hua'apuaca í ru'ihuaamua'a. Maújne'usi'ite'eca'a a'íme. Aye pu t'í'ijxe'eve'eca'a a'íjna í Moisés ti hua'utá'ijmi. T'í'iquí ayén tihua'utá'ixaa t'í'ij: “Mú'een teteca, mi seij ru'ihuaamua'a, ¿a'iné seij si siyen a'ij pua'a ruruure mú'een rujímua'a?” ²⁷ Aj pu nu'u í a'í'n ti a'ij pua'a raruurejca'a í seíj í ru'ihuaara'a, t'í'iqui nu'u a'í'n raatátajcheca'a í Moisés. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa t'í'ij: “¿A'ataani mua'antíhuau mú'etzi t'í'it'í'ij jime'e cumu juees, pej pi titaata'aíjte'en itejmi?” ²⁸ T'í'ij pajta ineetzi jé'icatan pat'í'ij tiraajé'ica pe'íjna mi ti Egipto é'eme'ecan í tajcaí.” Aye pu tiraata'ixaa.

²⁹ T'í'ij a'í'n ráanamua'jri'i a'íjna í Moisés, aj pu 'i huataúruu. A'uraa seíj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa t'í'ij Madián. A'uu pu hui á'ucati yee cumu ja'ati ti caí a'uun é'eme'ecan. A'uu pu huaténe'icheca'a. Ajta hua'apuaca t'í'irijmu'a'aca'a a'íjna í Moisés.

³⁰ Teuume'eca a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a, t'í'iqui seij huataseíjre a'íjna í Moisés jemi já'ahua'a itzítá á vejl'i í jirí jetze ti ayén ántehuaa t'í'ij Sinaí. A'uu pu hui a'utéveca'a t'í'it'í'ij tzajta'a tu'upi ti tétaasime'eca'a a'íjna í ja'ati. A'í pu p'ír'ici seij ti t'í'ivaire'e u ta japua. ³¹ T'í'ij a'íjna huaseíj a'íjna í Moisés, jé'ecan pu a'ij ra'utaseíj. Aj pu'i ya'utéeseij temua'a naa. T'í'iquí ráanamua'jri'i a'íjna í tavá'stara'a. ³² Ayen t'í'ij: “Nee nu ne'ín pú'een í hua'aDioj a'ímej í á'amua'vaujsimua'aci'i, í nej Diojra'an pú'een a'íjna í Abraham, neajta a'íjna í Isaac, neajta a'íjna í Jacobo.” Aye pu tiraata'ixaa a'íjna í Dios.

'Ajta a'í'n í Moisés, jeíhua pu ruviveeca'a. Capu ché'e á'ujca'anejca'a ti raaseíj.

³³ Ajta ayén tiraata'ixaa í tavá'stara'a t'í'ij: “Patá'aj ajtá'í'ipi'ín mi pej rajtáca'acai a'iné neetzi pu ne'áa mi chuej pej japuan á'uche'ecan. Nu'uri huaténe'a'aate. ³⁴ Nee nu hui neri hua'useíj a'ij mej ye'l'í a'ij pua'a huá'aruure í neteí'testemua'a í mej me'uun a'utéj u Egipto. Nee nu ráanamua'jri'i a'íjna í mej jín á'upuaapua'are'e. Neajta nu'uri yé ve'ecánejsin nej ni huá'a japua huániuuni mej mi huirá'í'ine a'ujna u Egipto. A'í nu jín ínee muaata'ájte'esin patá'aj á'ura'ani patá'aj pe'uun á'ume'en pe'újna Egipto.” Aye pu hui tiraata'ixaa a'íjna í Dios.

³⁵ A'íjna í Moisés, a'í pu a'í'n pú'een í mej raatíteca'a me'íjna jime'e mej miyen tiraata'ixaa t'í'ij: “¿A'ataani mua'antíhuau mú'etzi cumu t'í'it'í'ij jime'e juees pej pi nu'u titaata'aíjte'en itejmi?”

'Dios pu jetze rucá'anejca'a a'íjna í Moisés ti i a'ín tihua'uta'aíjte'en, ajta hua'irájtuaani. Dios pu ruseíj raata'íteca'a a'íjna í ja'ati t'íj a'ín huataseíjre'en í tu'upi tzajta'a ti'itíj ti tétaasime'eca'a.

³⁶ 'A'íjna í Moisés, a'í pu a'ín pú'een í ti hua'irájtuaa a'ujna u Egipto a'ímej í tayaaxújmua'aci'i. Ajta jeíhua pu ti'itíj hua'utaseíjra mej mi me'íjna jín ráamua'aree ti Dios jetze arájca'anejca'a a'íjna í Moisés a'ujna u Egipto, ajta a'ujna já'ahua'a jaj ti ve'ée ti é'eseíjre'e ti ayén téja'arájtehuaa tijín jaj ti pa'u, ajta a'ujna já'ahua'a itzítá. Á'atee a'achú cumu hua'apuante nine'ira'a ti ayén rijca'a a'íjna í Moisés.

³⁷ 'A'íjna í Moisés, a'í pu hui ajta a'ín pú'eene'e í ti ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í yaújmua'ame'en a'íjna í Israel teecan tijín: “Dios pu nu'u seíj avé'evi'iti ti a'ín ve'ecán jín ti'itevéé á'ara'ani í jemin. A'í pu nu'u ajtéme'ecan mú'ejmi jemi. Ajta nu'u ayén che'atá na'a tiu'utévaire'esin netíj nu'u inee. Setá'aj nu'u rá'antzaahuante'en.”

³⁸ 'Mat'íj me'ín teite tiújseíj a'ujna já'ahua'a itzítá, a'í pu ajta á a'utéveeca'a huá'a jamuan. A'í pu xaa tahuáacixa'astemua'a japua huaniú jemin a'íjna í ja'ati ti t'ívaire'e í ta japua, a'íjna ti tiraata'ixaa a'ánna jirí japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Sinaí. Moisés pu ra'ancuré'a í niuucari mé jetzen ruuri muá'ara'ani t'íj á'iyen a'ín taata'í'iten itejmi.

³⁹ 'Mí majta, camu á'ujca'anejca'a mej rá'antzaahuante'en sino ayée mú t'íjxe'leve'eca'a í ru tzajta'a mej huaré'eciine a'uun pújme'en u Egipto. ⁴⁰ Ayee mú tiraata'ixaa me'íjna í Aarón. Miyen tijín: “Patá'aj santute taatéaaven mej mi me'ín amuaaté'ee muá'ara'ani, a'iné, catu xaa ne'u ramua'aree a'ij ti ti'itíj ráaruu a'íjna í Moisés, í ti tu'irájtuaa a'ujna u Egipto.”

⁴¹ 'Aj mú mi me'ín santu ti'itíj huatétaahuaca'a, ti ayén seíjre'eca'a t'íj viseáaru'u. Mat'íj mi tiraatámua'i'vejte me'íjna í viseáaru'u. Jé'ecan mú huataújtemua'ave me'íjna jime'e í mej raatétaahuaca'a rujímua'a me'íjna í santu.

⁴² 'Ajta, a'ín í Dios, a'í pu hui mé hua'uhuá'axi. A'íj pu jín ajtáaraa a'ímej jemi mej mi seíj jemi tiu'utévaire'en, a'ímej jemi í mej me'uun é'eseíjre'e u ta japua, xu'ura'ave, máxcira'i, xicaj, ti'itíj ti a'ij t'íiseíjre'e u júte'e. Ayee pu té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari mej ra'uyú'uxaca'a a'íme í mej títetaté'eca'a ti'itíj jime'e í Dios jemi. Ayen tijín:

Mú'een yaújmua'ame'en a'íjna í Israel,

¿ni qui siyen tinaatámua'i'vejte

set'íj á'uciinicu se'újna itzítá?

Caxu xaa ne'u.

Sira'atee hua'apuante nine'ira'a

se'újna u mu'utzítá.

Caxu xaa ne'u tinaatámua'i'vejte.

⁴³ Mí seajta, ayée xu tiráatisime'e í chi'ira'an

se'íjna í santu ti ayén ántehuaa tijín Moloc,

seajta ráachuisime'e í ti jetzen seíjre'eca'a

xu'ura'ave'era'an í seíj í santu

ti ayén ántehuaa tijín Renfán.

A'ii mú nu'u hui a'ín pú'eene'e santute

í sej rujímua'a siyen tihua'utaahuaca'a

sej si r'í'i tihua'utá'an se'ímej.

A'íj nu jín ne'uun amuaata'íti a'ujná'imua a'ujna já'ahua'a

ti ayén téja'arájtehuaa tijín Babilonia.

Ayee pu hui tihua'utá'ixaa í Dios.

⁴⁴ 'A'ujna itzítá, a'í pu jé'eseíjre'eca'a huá'a jemi í tavaújsimua'a teeca a'íjna í ti curé'anami'i í inaamua a'u mej e'etiújse'iri. Ayee mú hui éene'en huatétaahuaca'a a'ij ti ye'í a'ín Dios tiraata'áj a'íjna í Moisés, t'íj ayén tiraata'ixaa tijín ti nu'u raatétaaven ayén éene'en t'íj a'íjna í mua'atejri a'ij ti a'ín tiraataseíjra.

⁴⁵ 'Matí'ij ra'ancuré'a me'íjna í inaamua, aj mú mi u ye'erájtí a'íime í mej mú a'uvé'uju'un a'íjna jamuan í Josué matí'ij hua'utéemua'ítí í teite a'ímej jemi í mej me'uun é'echejca'a. Dios pu hua'iráavi'ítí tí'ij a'íin hua'utá'an a'ímej í tavaújsimua'a teeca sejí chuéjra'a japua mej japuan huaujchéete'ajra'ani. A'uu pu jé'eseijre'eca'a a'íjna í inaamua ajta na'a caí a'íjna teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze tí jetzen a'íin huataseijre'en a'íjna í rey, í David teecan.

⁴⁶ 'A'íjna í David teecan, a'ii pu raac'í'í tí Dios rí'í tirájcha'íica'a. A'íj pu jín raatéjhuau a'íjna í David í Dios jemi tí'ij Dios raatá'an tí David rá'ajtaaven í teyuu tí'ij ayén tí'ivaire'e á'ara'ani tíj chí'ira'an a'íjna í Diojra'an a'íjna í Jacobo. ⁴⁷ Capu ajta ayén teja'uré'ene sino a'íj pu rá'ajtaahuaca'a í chí'ira'an í Dios a'íjna í Salomón.

⁴⁸ 'Mí ajta, Dios pu jaítze'e antiújmua'aree caí máaj ja'atí, a'íj pu caí é'e é'eche í chí'ij tzajta'a í mej rá'ajtaahuaca'a í teite. A'íj pu hui jín ayén ra'uyú'uxaca'a í seij tí tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tíjín: ⁴⁹ Ayee pu tí'ixa í tavástar'a. Ayen tíjín:

Nee nu a'ujyejxi'ísín í ne'ípuá japua u ta japua,
neajta nu'u e'erácheputarita í chaanaca japua.

¿Tí'ítáni chí'ira'a senaatétaaven ineetzi?

¿Ca'ín a'uné jetze é'eri'iri nej nu'u huánse'upe'en?

⁵⁰ ¿Ni necaí ne'ín pú'een inee
í nej nain tiú'utaahuaca'a
tí a'uun tejé'eseijre'e u ta japua,
ajta tí tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua?

Ayee pu tí'ixa í Dios.

⁵¹ Aj pu 'í ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Esteban. Ayen tíjín:

—Mú'een xu í'í muári'eri. Capu hui tí'ítíj a'amua tzajta'a uténinei. Ayee xu antaújnaamua í ru tzajta'a, matíj rijcaa í á'amuavaujsimua'ací'í. Ja'anáj tí na'a nain xicaj tzajta'a, mú'een xu caí ra'ancuré'a'ave a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁵² 'Naíimi'í a'achú mej pua'améca í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, a'íime í mej a'ij pua'a huá'uruu í á'amuavaujsimua'ací'í. A'íj mú majta huá'ucuii a'ímej í mej amuacaícan raataxájtaca'a yee a'íj pu yé ve'ecánejsín í tí rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi.

'Me'ecui xaa ne'u, mú'een mí sej caí ramua'areereca'a, mú'een xu raatéevi'í, seajta raajé'ica. ⁵³ A'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi, a'íj mú amuaatátui í ye'irá tí té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. Mí seajta mú'een, caxu rá'atzaahuat'e'eca'a. —Ayee pu'u tiu'uxájtaca'a a'íjna í Esteban.

Mej nu'u raajé'ica me'íjna í Esteban

⁵⁴ Matí'ij miyen tiráanamujri'í, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. A'íj mú jín temua'a tite'evá'ujche'eve í rutamej jetze. Temua'a mú tí'ijneechejca'a. ⁵⁵ Ajta a'íin í Esteban, xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu jetze rucá'anejca'a. Aj pu í á'ájneereca'a í ta japua. Tí'íquí ayén éene'en tiu'uséj tí airátatzaca'a a'ujna tí é'eseijre'e í Dios, ajta tí a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Jesús, rí'íríinta'a í Dios.

⁵⁶ Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Esteban ayén tíjín:

—Casi'í, néjsej í tí arí antácuuni í ta japua, neajta ne'íjna sejí í tí ajta huá'a jetze airáne í teite. Aj huatéjvee rí'íríinta'a í Dios. —Ayee pu jemin tiu'utaxájtaca'a.

⁵⁷ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi huíteújnaxí í rumuájca'a jíme'e í runaxaiita'a mej mí caí ráanamua a'ij tí tí'ixa. Majta huatejíihuajraa ca'anín jíme'e a'íime. Majta u a'utéruaacheca'a jemin. ⁵⁸ Aj mú mí ru'iráajaj me'újna u chajta'a. Matí'ij mí autéjhuii mej raateátu'asixí'ín tetej jíme'e. Majta me'ín í mej tí'ijseijraca'a, a'íj mú te'ítí'ijchuiixí í tiú'ujsiicu'u. Matí'ij mí á tejá'ajraj á chuaata'a jemin a'íjna í temuajj tí ayén ántehuaa tíjín Saulo.

⁵⁹ Matí'ij ratú'axaca'a a'íjna í Esteban, ayee pu tiraatéjhuau í Dios jemi, tíjín:

—Jesús, nevástar'a, patá'aj ra'ancuré'an í nexiejniu'uca.

⁶⁰ Aj pu 'i títunutaca'a. Ayen tijín:
 —Nevástar'a, capej a'ímej jetze pej jetzen rapua'ajte'e a'íjna í mej jín auteájturaa mú'eetzi jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.
 Ti'iquí huamí'i a'íjna í Esteban.

8

¹ Ajta a'íin í Saulo, a'íi pu tí'ijseijraca'a matí'ij raajé'ica me'íjna í Esteban.
 A'ájna xicájra'a jetze matí'ij raajé'ica, majta á'iyen autéjhuii mej a'ij pua'a huá'uruuren ca'anín jime'e a'ímej í mej té'atzaahuat'e, í mej me'uun a'uté'uuca'a a'ánna Jerusalén. Majta á'iyen a'ucíjxi nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, majta u Samaaria. A'íi mu'u caí a'ucíj a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

Saulo pu nu'u a'ij pua'a huá'aruure a'ímej í mej té'atzaahuat'e

² Majta seica í mej rí'i tira'ará'aste í hua'aye'ira, a'íi mú ra'avá'ana me'íjna í Esteban teecan. Jéihua mú rú'uxieemiste'eca'a. ³ Ajta a'íin Saulo, a'ij pua'a pu huá'aruurejca'a a'ímej í mej té'atzaahuat'e. A'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, a'íi pu a'uteáru'ipiche'e u huá'achi'ita. Ajta hua'irája'apuana'a í teteca, ajta a'ímej mé 'uuca. Naíjmi'ica pu ti'itatú'irihua'a mej mi hua'unán.

I ti nu'u tihua'a'ixa'atehua'a a'íjna í Felipe a'ímej í mej Samaaria é'eme'ecan

⁴ Majta me'ín í mej a'ucíjxi, a'u ti na'a mej á'ujujhua'ane'e, a'íi mú tihua'umuá'ate í teite me'íjna jime'e í niuucari í ti Dios jín hua'irájtuaani. ⁵ Aj pu 'i seij u a'atanéj a'ujna já'ahua'a chajta'a ti a'uun e'ejtém'e'ecan a'ujna u Samaaria. Ayee pu ántehuaa a'íjna í ja'ati tijín Felipe. Aj pu 'i a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en a'íjna jetze me'ecan í Ciríistu'u. ⁶ Jéihua mú rá'ajaahuat'e'eca'a í teite. Matí'ij ráanamujri'i a'íjna í Felipe, ajta matí'ij tiu'uséj a'ij ti ti'itíj huaríj, jéihua mú rá'atzaahuat'e'eca'a, a'íné ayée pu rijca mej mi ráamua'aree í ti Dios jetze arájca'anejca'a. ⁷ Majta mu'iití huarúj í mej tiyáaru'use huá'a tzajta'a seijre'eca'a; jé'ecan mú huajíjhuaca'a a'íime í tiyáaru'use matí'ij huiráaci í teite tzajta'a. Majta mu'iití mú huarúj í mej ciyáaxavi'i, majta í mej ru'íca jetze ciyáaxavi'i. ⁸ A'íj mú jín huaújtemua'ave temua'a naa a'ujna chajta'a.

A'íjna í Simón ti nu'u huápi'i tiu'ur'íire

⁹ Seij pu ajta a'utéveeca'a ti ayén ántehuaa tijín Simón. Jé'ecan pu rú'umua'areereca'a a'íjna ti ti'itíj a'ij huáruuren a'íjna jime'e mej a'ij te'utasej í teite. Pu'uri á'atee ti ayén rijcaa a'íjna í Simón. Jéihua pu á'ujtzaahuat'e'eca'a a'íjna jime'e ti nu'u jé'ecan ruxe'eve'e. ¹⁰ Naíimi'i mú rá'atzaahuat'e'eca'a, tíj na'a ti'iríi, majta í mej vaujsi. Miyen ti'ixáata tijín:

—Dios pu hui jetze arájca'ane amijna mi teáata'a.

¹¹ Pu'uri a'atevi'i a'íjna í Simón ti ayén rijcaa mej mi a'ij te'utasej. A'íj mú jín rá'atzaahuat'e'eca'a. ¹² Majta a'íi mú rá'antzaahua tí'ij a'íin Felipe hua'utá'ixa a'íjna jime'e í niuucari í ti ayén tí'iraxa í ti jetzen tí'aijta í Dios, ajta í ti jín raxa í Jesús jetze me'ecan. Aj mú mi huámuai'ivijhuaca'a í teteca, majta í 'uuca. ¹³ Ajta a'íin í Simón, a'íi pu ajta rá'antzaahua. Ajta huámuai'ivijhuaca'a. Jé'ecan pu a'ij te'utasej a'íjna jime'e a'ij ti ye'í rijcaa a'íjna í Felipe, ajta a'íjna jime'e ti ti'itíj hua'utasejra í mej jín ráamua'aree ti Dios jetze arájca'anejca'a a'íjna í Felipe. A'íj pu jín a'íin Simón a'utéjche ti á'uche'ecane'en jamuan.

A'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, a'úu mú a'uté'uuca'a u Samaaria

¹⁴ Matí'ij ráamua'areeri'i a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, í mej meri rá'antzaahua í niuucari í ti Dios jemi é'eme'ecan a'íime í mej Samaaria a'uchéjme, aj mú mi hua'uta'íteca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan a'íimej jemi.

¹⁵ Matí'ij me'uun a'ará'a, aj mú mi raatáhuaviiri'i í Dios tí'ij huateáturan huá'a tzajta'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ¹⁶ A'íné caxí pu yé ve'ecáne'eca'a a'íjna í

xiéjniu'ucare'ara'an í Dios t'íj huateáturan huá'a tzajta'a. Majta a'íime í teite, naími'i mú huámuai'íviijhuaca'a niuucajtze'en a'íjna í Jesús. ¹⁷ Mat'íj mi me'ín í mej hua'apua, a'íi mú hua'avé'emuari'exi a'án huá'amu'uutze'e a'íime í teite. Mat'íj miyen huaríj, aj pu xaa yé ve'ecáane huá'a tzajta'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁸ Ti'iquí a'íin Simón raaseíj ti yé ve'ecáane a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mat'íj seíj avé'emuari'e a'án mu'úutze'en. Ti'iquí a'íin tumin hua'utá'ami'ícaa. ¹⁹ Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Simón tijín:

—Setá'aj naatá'an nej niyen huárini, nej seíj avé'emuari'en, t'íj yé ve'ecáanen a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios t'íj a'íin huateáturan a'íjna tzajta'a í ja'ati.

²⁰ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Ché'e antipúa'are mi tumin, pajta mú'ee, a'iné pej pi piyen tí'imua'atze mú'ee pej tumin jín tiú'unanan í Dios ti tihua'atá'aca. ²¹ Capu hui ayén tiraavíjte'e pej piyen tiu'utévaire'en pe'íjna jime'e. Capej mú'ee huatá'aci'ípua a'íjna jime'e í pej caí r'íi ti'ití'acha'íi mua'a tzajta'a í Dios jemi. ²² Patá'aj raatapuá'ajta pe'íjna jime'e í pej a'íj pua'a tí'iruure. Patá'aj hui raatáhuavii í Dios, t'íj a'íin Dios timuaatá'uuni'i a'íjna jime'e í pej rájteu mua'a tzajta'a. ²³ Ayee nu tí'imuaseíj mú'eetzi, jé'ecan pej chueere'e mua'a tzajta'a. Temua'a pej tirajpuaítzi pua'amé pe'íjna jime'e í pej auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

²⁴ Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'íjna í Simón tijín:

—Setá'aj raatáhuavii í Dios ti ij caí ti'itíj a'íj neruuren, setíj seuchén tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ A'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, a'íi mú tihua'utá'ixaa í teite me'íjna jime'e í mej raaseíj a'íj ti ti'itíj ráaruu í Jesús, majta hua'utá'ixa í niuucari í ti jín hua'irájtuaani í Dios. Mú'icacíe mú miyen tihua'utá'ixaa í teite mej a'uchéjme a'ujna u Samaaria. Mat'íj mi a'ucíj a'ánna Jerusalén.

A'íjna í Felipe, ajta í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ti Etiopia é'eme'ecan

²⁶ Ti'iquí seíj tiu'uxájtaca'a jamuan a'íjna í Felipe. A'íi pu a'íin pú'ene'e a'íjna í ja'ati seíj ti tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Aricu á'ura'a aate pújme'en a'ájna juyéjra'a jetze ti Jerusalén a'uré'enine'i u jetze pújme'en a'ujna Gaza já'ahua'a.

A'íjna juyéjra'a jetze, a'íi pu a'íin pú'een ti a'uun mu'utzitá a'uré'enine'i. ²⁷ Aj pu 'i á'uraa a'íjna í Felipe. A pu a'ucamé'eca t'íj ja'ati antinájcheca'a ti Etiopia é'eme'ecan. A'íi pu a'íin pú'een í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a a'íjna í ja'ati. Ve'ecán jín pu ti'itíjvee a'íjna jemi í mej jee Candace. Ayee pu huataújmua'a Candace tijín Hua'areina í mej me'uun é'eme'ecan a'ujna Etiopia. A'íjna í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a, a'íi pu antiújmua'areereca'a ti tumin seire'eca'a. A'íi pu a'ánna a'atanéj a'ánna Jerusalén t'íj Dios a'utéenajche.

²⁸ Pu'uri a'uun píjé'ejve a'ájna chuéjra'a japua ti a'uun é'eme'ecan. A'íi pu jetze a'aracaí í carreta huamé'ecaa. Yu'uxari pu jetze té'ejijve'eca'a ti a'íin ra'uyú'uxaca'a a'íjna í ja'ati ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Isaías.

²⁹ Aj pu 'i a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, raatá'ixaa a'íjna í Felipe tijín:

—Ajtéxiiri vejli'i amijna jetze mi carreta. Patá'aj ra'antinájche.

³⁰ Huatiéechijmé'e pu a'íjna í Felipe ra'antinájcheca'a a'íjna í ja'ati. Ti'iquí a'íin Felipe ráanamujri'i í ti té'ejijve'eca'a a'íjna jetze í yu'uxari a'íin ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan. Aj pu 'i a'íin Felipe ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni peyeú'ite í pej rá'ajijve'e?

³¹ Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'íjna í ja'ati tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri nej yaú'itíe ná'ara'ani, ti pua'a caí ja'ati naatá'itíi a'íj ti huataújmua'a í niuucari, nej ni yaú'itíe ná'ara'ani? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati.

Aj pu 'i raatá'ínee a'íjna tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ti a'íin Felipe antíra'ani í carreta jetze, ti nu'u a'ujyeíjxi'ín jamuan.

³² Ayee pu té'axajtaca'a í ti jetzen té'ejiive'eca'a ti ayén té'esiiimua'ihuaca'a tijín: Meye'ujáj mej mi raajé'ica matíj nu'u hua'arujca í cáne'axi. Ayee pu'u éene'e a'ame tíj cáne'a mej racáyejsin. A'iné ayée pu a'íjna í cáne'a capu avé'eniu, yee cumu ti caí té'anri'ire. Matí'ij miyen raatéxiehuataca'a, ayée pu che'atá na'a caí te'evé'eniuuca'a a'íjna matí'ij a'ij pua'a ráaruu.

³³ Jéhua pu nu'u tiu'utatévi'iri'i a'íjna jime'e í mej ra'utéxiehuari'iri'i. Capu ja'ati japuan huaniú a'íjna. Capu ajta a'ij tí'iri'iri ti ja'ati ayén tiu'utaxáj a'íjna jetze í huácixa'astemua'ame'en a'íjna í ja'ati a'iné a'íi pu nu'u ya'uví'iti í xiéjniu'ucare'ara'an tí'ij caí ché'e íiyen seijre'e chaanaca japua.

³⁴ Aj pu 'i a'íin ti uvé'e'atajpi'ihuaca'a, ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Felipe tijín:

—Patá'aj naatá'ixaate'en, ¿ni rusej teújxajta na'ari ja'ati sej téxajta?

³⁵ Aj pu 'i a'íin Felipe a'utéjche ti raatá'ixaate'en a'íjna jime'e í ti rá'ajijve'eca'a í yu'uxari jetze. A'íj pu huataxájtaca'a a'íjna í niucari a'íjna jime'e a'ij ti tí'itij ráaruu a'íjna í Jesús.

³⁶ Matí'ij mi ayée a'uré'ene a'u ti jé'ejmuaa. Aj pu 'i a'íin í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ayée pu tiraata'ixaa a'íjna í Felipe tijín:

—Casi'i, ye'ecui ájmuaa. ¿Ni qui caí rí'irí pej náamuai'ihua ineetzi?

³⁷ Aj pu 'i Felipe ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a peté'atzaahuate'e mua'a tzajta'a, aj pu xaa ne'u huatári'iristari.

Aj pu 'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a tijín:

—Nee nu xaa ne'u té'atzaahuate'e ti a'íin Jesús íi yaujra'an í Dios.

³⁸ Aj pu 'i raata'aj ti huatéchaxin í carreta. Matí'ij mi acáaci í mej hua'apua. Aj mú mi atéeci á jaata'a. Tí'iquí a'íin Felipe ráamuai'ihuaca'a a'íjna í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a. ³⁹ Aj mú mi aitacj á jaata'a. Ajta á'iyen a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ya'uví'iti a'íjna í Felipe jíye'itzi jime'e. Ajta a'íin í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a capu ché'e raasej í Felipe a'ij ti huárupi. Capu amín a'ij, iyá'uraa naa tiú'ujtemua'ave'e.

⁴⁰ Ajta, a'íin í Felipe, a'úu pu a'utasejre a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Azoto. A'íi pu tihua'utá'ixaa í teite a'íjna jime'e í niucari ti jín Dios hua'irájtuaani. Ayee pu a'íjna jín huaríj, ajtahua'a mé yee ti huachájta'ajme, ajtahua'a méyee, ajta na'a caí a'ará'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cesarea.

9

Tí'ij nu'u a'íin Saulo huataújtuaa í Dios jemi

(Hch. 22:3-16; 26:9-18)

¹ Ajta a'íin í Saulo, ayén auj tihua'anechejca'a ti huá'ucui'ini a'íimej í mej rá'atzaahuate'eca'a a'íjna í tavástara'a. A'íj pu jín a'íjna u a'utésej a'íjna ti tihua'a'aijte'eca'a u teyujta'a. ² Aj pu 'i raatáhuaviiri'i ti a'íin raatapíjte'en í yu'uxari í ti jín u a'uteároute u teyujta'a ajta já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Damasco. Tí pua'a nu'u a'uun huajá'uteuni í teite í mej nu'u rá'atzaahuate'eca'a í niucari í mej jín rí'í titeejú'ucaa í Dios jemi, aj pu nu'u í hua'irávi'itij hua'anají'ici'exi'in, tí'ij nu'u í huá'avi'itin u Jerusalén.

³ Tí'ij ari a'uun vejli'i aumé'ecaa a'ájna Damasco, jíye'itzi jín pu jeíhua jairanéeri'ici já'araa. Júte'e ve'ecáane a'ájna a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Saulo. ⁴ Tí'iquí a'íin e'erájve á chuaata'a. Tí'itij pu huánamuajri'i ti ayén tiraata'ixaa tijín:

—Saulo, Saulo, ¿a'iné 'een jín piyen a'ij pua'a neruure?

⁵ Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Saulo tijín:

—¿A'ataani pej pú'een, nevástara'a?

Aj pu 'i ayén tiu'utánamuajre tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een i nej i'í Jesús, i pej a'ij pua'a neruure.

⁶ Aj pu 'i tavástar'a ayén tiu'utaniú tijín:

—Ájchesi, aricu u chajta'a. Aa mú muaja'utá'ixaate'esin a'ij pej ye'í huárini.

⁷ Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'úu mú a'uté'uuca'a, camu ché'e avé'enuuca'a. Ti'itij mú xaa huánamuajri'i, aru camu ja'atij á'a a'uséij.

⁸ A'uu pu 'i ájchee a'íjna í Saulo. Tí'ij mé úneereca'a, capu ché'e atáneerica'a. Matí'ij mi ra'anaví'ira'a í muájca'are'ara'an jetze, meya'uví'iti u Damasco. ⁹ Ayee pu á'atee a'achú cumu huaíca xicaj ti aracúuni'i, ajta ti caí ti'itij huácuaa; ayée pu che'atá na'a á'atee huaíca xicaj ti caí yé'ecare'e.

Ananias pu nu'u u huajé'emuaare a'íjna í Saulo

¹⁰ Seij pu a'utéveeca'a a'ujna Damasco, ja'ati ti ajta té'atzaahuate'eca'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Ananias. Aj pu 'i tavástar'a huatasejre jemin a'íjna í Ananias. Ayee pu tiraatajé tijín:

—Ananias.

Aj pu 'i ayén tiu'utaniú tijín:

—Ye'e nej huatéjvee, nevástar'a.

¹¹ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í tavástar'a tijín:

—Aricu, a'ájna cáayera'a jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín ti huataújje'iye. Patá'aj hui pe'uun tiu'uta'íhua'un í Judás ti é'eche ti pua'a a'uun a'utacatii a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Saulo. Tarso pu hui é'eme'ecan a'íjna í ja'ati. A'í pu rahuahuau í Dios jemi. ¹² Ja'ati pu nu'u huatasejre a'íjna jemi í Saulo. Tevij pu huatasejre ti ayén ántehuaa tijín Ananias. Ajta ayén tiú'usejre ti a'íjn Ananias nu'u ra'avé'emuariej a'án mu'úutze'en ti ij ajtahua'a atáneere. —Ayee pu tiraata'ixaa í tavástar'a.

¹³ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Ananias:

—Casi'i, nevástar'a. Mu'iití mú meri naatá'ixaa a'ij ti ti'itij ruure a'íjna í ja'ati. Jé'ecan pu nu'u a'ij pua'a huá'aruure a'ímej í mej muá'atzaahuate'e a'uun mej a'uchéjme a'ujna Jerusalén. ¹⁴ Ajta íjii, a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, a'í mú nu'u raatá'a ti a'íjn yé tanén, tí'ij hua'irávi'itin hua'anají'ici'exi'ín a'ímej í mej muaná'amiche mú'eetzi.

¹⁵ Ajtahua'a pu ayén tiraata'aíj í tavástar'a tijín:

—Aricu. Nee nu hui ra'avé'ehuaa ne'íjna í ja'ati tí'ij a'íjn neetzi jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eche, ajta í hua'arey. A'í pu hui ajta neetzi jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin í mej me'uun a'uchéjme a'ujna u Israél.

¹⁶ Ayej xaa ne'u, nee nu raatasejrate'esin ne'íjna í Saulo í ti ayén tiú'ujxe'eve'e ti jeíhua rajpuaítzi á'ara'ani neetzi jetze me'ecan. —Ayee pu tiraata'ixaa í tavástar'a.

¹⁷ Aj pu 'i á'uraa a'íjna í Ananias. A'uu pu a'ará'a Judás ti é'eche. Aj pu 'i a'uun a'uteájrupi u chí'ita. Ajta á'iyeen ra'avé'emuariej a'án mu'úutze'en a'íjna í Saulo. Aj pu 'i ayén raatateújte tijín:

—Ne'ihuaara'a, Saulo. A'í pu hui ayén tinaata'aíj í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti mú'eetzi jemi a'utasejre patí'ij yé ve'etamé'eca. Ayee pu tinaata'aíj pej pi pajtáhua'a atáneere, ajta pej pe'íjna jetze ará'aca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Ananias.

¹⁸ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aítácuurixi í jí'iseáara'an jetze í ti'itij naviira'an ti huatéehua. Aj pu'i ajtahua'a atáneereca'a. Tí'iquí a'íjn ájchee a'íjna í Saulo. Tí'iquí huámuaí'ivijhuaca'a. ¹⁹ Aj pu 'i xaa tiú'ucuaa. Ajta ru'uhuatáca'anisti'iri'i. A'uu pu huatájturaa huá'a jamuan í mej té'atzaahuate'e hua'apua, huaíca xicaj, a'ujna u Damasco.

Saulo pu nu'u tihua'a'ixaate'e u Damasco

²⁰ Aj pu 'i a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en u hua'atéyujta'a. Ayee pu tihuá'amua'atehua'a ti nu'u yaujra'an pú'een í Dios a'íjna í Jesús. ²¹ Naíjmi'i í mej ráanamujri'i, a'íi mú a'ij yá'useijraca'a jé'ecan. Ayee mú tí'ixajtaca'a tijín:

—¿Ni caí a'íin pú'een í ti a'ij pua'a huá'uruu a'ánna Jerusalén a'ímej í mej raná'amiche'e me'íjna í Jesús? ¿Ajta ni caí a'íjna pu jín mú a'uvé'emej tí'ij amín hua'irávi'itín hua'anají'ici'exi'ín tí'ij hua'utátuiire'en í mej tí'aijta a'ujna teyujta'a a'ánna Jerusalén? —Ayee mú tiú'urixaate'ecaa.

²² Máaj pu'u jaítze'e ru'uhuatáca'anisti'iri'i tí'ij a'íin ayén tihua'utá'ixaate'en í teite. Jé'ecan pu hua'utémua'iti a'ímej í juriiyu í mej Damasco é'eche a'íjna jime'e ti ayén tiraataxájtaca'a tijín:

—¡Jee, ayej ti'ayajna, a'íjna í Jesús, a'ii pu a'íin pú'een í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua!

Saulo pu nu'u huataúruu mej nu'u mi caí raatéevi'i

²³ A'atzu á'ateevi'ica, aj mú mi raaxí'epi'intare a'íime í mej Israel jetze ajtémecan mej mi raajé'ica me'íjna í Saulo. ²⁴ Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari tzajta'a, a'úu mú e'ítete'eca'a ti é'epueerta a'u ti e'iránine'i í juye. Ajta, a'íi pu ráamua'areeri'i a'íjna í Saulo tijín maraatévi'ira.

²⁵ Majta me'ín í seica, í mej té'atzaahuat'e, a'íi mú ra'ateájra sicíri jetze ti ve'éé. Matí'ij mi ra'acájtuaa tíca'imua a'atzaj cumu já'ita'a tíca'a me'íjna í Saulo í jaxu'u jetze. Aj pu 'i á'uraa.

²⁶ Tí'iquí a'uun a'ará'a u Jerusalén. A'íi pu raxí'eve'eca'a ti hua'ajtéjaahuat'e en a'ímej í mej té'atzaahuat'e. Mi majta, camu raxí'eve'eca'a a'íiné méjtziine'eca'a. Camu a'atzu rá'atzaahuat'e'eca'a ti a'íin ayén té'atzaahuat'e a'íjna í Saulo. ²⁷ Capu amín a'ij, a'íi pu í Bernabé, a'íi pu ra'ancuré'evi'iti. Aj pu 'i ya'uví'iti a'ímej jemi í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ajta hua'utá'ixa ti nu'u a'íin Saulo, a'íjna huasej í tavástar'a tí'ij nu'u á a'ume'eca juye jetze, ajta Saulo pu hua'utá'ixa tzáahuati'ira'a jime'e a'ímej í mej Damasco é'eche. A'íi pu tihuaú'ixaa Jesús jetze me'ecan.

²⁸ A'íj pu jín, a'uun a'uteájturaa a'íjna í Saulo a'ánna Jerusalén. Ajta a'íime huá'a jamuan á'uche'ecane'e. Tihuá'a'ixaate'eca'a Jesús jetze me'ecan tzáahuati'ira'a jime'e.

²⁹ Seica pu ajta jamuan tiu'uxájtaca'a. A'ii mú a'íin pú'een í mej tí'ixaxa'a hua'aniuuca jime'e í griego. Jéihua mú tiú'urixaate'ecaa me'íjna jime'e. A'íi mú rá'atese'eca'a mej raajé'ica. ³⁰ Matí'ij a'íime í mej ihuáamua'ame'en pú'een í mej té'atzaahuat'e, matí'ij me'ín ráamua'areeri'i, aj mú mi ya'uví'iti me'íjna í Saulo a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cesarea. Matí'ij mi raata'íteca'a a'uun pújme'en chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tarso.

³¹ Tíj na'a a'u ti na'a mej a'uchéjme í mej té'atzaahuat'e, a'ujna já'ahua'a ti ajtémecan a'ujna Judea, ajta a'ujna Galilea, ajta a'ujna Samaaria, naími'i mú rí'i titeechéjme'ecaa temua'a naa. Jé'ecan mú rucá'anejca'a í ru tzajta'a. Majta me'íjna jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios í ti rí'i tihua'utá'a. Metí'itziine'eca'a a'íjna jime'e ti pua'a tí'itij jín ma'uté'itzen í Dios jemi. Majta huatámu'iireca'a jeíhua.

Tí'ij nu'u a'íin tiráhuaa a'íjna í Eneas

³² Ajta a'íjna í Pedro, a'íi pu á'uche'ecane'e hua'amua'are í í'ihuaamua'ame'en í tavástar'a. A'ímej pu ajta u ja'uvé'emuaareca'a í seica í mej té'atzaahuat'e'eca'a. A'uun mú é'echejca'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Lida. ³³ Sej pu huáteu a'ujna, teáata'a ti ayén ántehuaa tijín Eneas. Pu'uri á'ateevi'ica aráhuaica nine'ira'a ti huáca'atii í utaatzi japua. Ciyáaxara'aca'a a'íjna í ja'ati. ³⁴ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—¡Eneas! Jesús í ti Dios án yá'ujra ipuari japua, a'íi pu hui tí'imuahuaate'en. Ájchesi, patá'aj rí'i ráaruuren mi á'utaatzi.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu 'i ájchee í Eneas. ³⁵ Majta me'ín í mej a'uun huachéejme'ecaa a'ujna Lida, majta me'újna u Sarón, naími'i mú raaseíj. Majta jéjcuacan jín tiu'umuá'aj. Merá'antzaahua micu me'íjna í tavástará'a.

Tí'ij nu'u ra'ajjáj í Doorca huá'a tzajta'a a'íime í mi'ichite

³⁶ Seij ti nu'u ajta té'atzaahuat'e, a'ujna já'ahua'a pu a'utéveeca'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jope. 'Íita'a a'íjna í ja'ati. Ayee pu ántehuaa tijín Tabita. Tabita, ayée pu huataújmua'a hua'aniuuca jime'e í griego tijín Doorca. A'í pu ayén rijca ti'iti jime'e ti 'i'í xí'epi'ín. Jéihua pu hua'atéva'irihua'a í mej caí a'ij tí'ijviicua'iraca'a.

³⁷ Tí'ij Pedro auj a'uun a'utéveeca'a a'ujna u Lida, tijcuí'ineca'a a'íjna í Doorca. Tí'iquí huam'í. Seica mú racá'iriri'i me'íjna í mi'ichi. Mat'íj mi ru'uteájtuaa a'ánna ta'amuájca ti aité'asi í cuaartu.

³⁸ A pu vejli'i pítejá'arici u Lida, a'ujna já'ahua'a Jope. Ajta a'úu pu a'utéveeca'a a'íjna í Pedro a'ujna u Lida. A'iné a'íime í mej té'atzaahuat'e'eca'a mu'uri ramua'areereca'a ti a'uun a'utéveeca'a, a'í mú hua'uta'íteca'a hua'apuaca mej mi ya'utá'ixaate'en a'ij ti ti'itij huaríj. Ayee mú tí'ijree tijín:

—Patá'aj hui ca'anacan á'ura'ani a'ujna Jope.

³⁹ Tí'iquí Pedro á'uraa huá'a jamuan. Tí'ij a'uun a'ará'a, a'í mú ya'uví'iti a'ánna ti auucá'a í mi'ichi í cuaartu tzajta'a. Majta me'ín mé 'uuca í mej mua'antiújjimuajtareca'a a'íjna jime'e mej huácuíi í huá'acina'ajmua'a, a'í mú jemin a'atavéejme'ecaa. Maújyeineca'a. Mat'íj mi tiraataseíjra ti'itij cíxuri, majta sícu'uri, ti'itij ti tí'itaahuacare'e a'íjna í Doorca tí'ij aúche'e ruurica'a. ⁴⁰ Aj pu 'i Pedro hua'uta'aíj mej huirácíne. Aj pu 'i tí'tunutaca'a. Tí'iquí raatéjhuau í Dios jemi. Pí pu ancuré'evee tí'ij raaseíj a'íjna í mi'ichi. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—¡Tabita, ajchesi!

Aj pu 'i atáneereca'a. Tí'ij i raaseíj a'íjna í Pedro. Aj pu 'i a'ujyeíjxi caama japua. ⁴¹ Ajta á'iyen Pedro pu rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Aj pu 'i ra'ajjáj. Tí'iquí a'ín Pedro, hua'utajé a'ímej í 'íhuaamua'ame'en, ajta a'ímej mé 'uuca í mej antiújjimuajtareca'a. A'í pu hua'utaseíjra í ti huam'í. Pu'uri ruurica'a a'íjna.

⁴² Majta á'iyen nainjapua ráamua'areeri'i a'íime í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna Jope. Mu'ití mú rá'antzaahua me'íjna í tavástará'a. ⁴³ Ajta a'ín í Pedro, a'atzu pu a'uun a'uteájturaa a'ujna u Jope. Seij pu jemi á'ucatii ti navij tí'ihua'aca. Simón pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati.

10

Ti nu'u seij huataseíjre a'íjna jemi í Cornelio

¹ Ajta seij a'uun a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cesarea. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í teáata'a tijín Cornelio. A'í pu a'ín pú'eene'e í hua'acapítan í mej miyen ánte'arua tijín xantaaru'u í mej Italia é'eme'ecan. ² A'íjna í Cornelio, jeíhua pu raná'amiche'e í Dios, majta í seica í teitestemua'ame'en. Cornelio pu ajta rá'astehua'a í hua'aye'ira a'íime í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Jéihua pu hua'utévai tumin jime'e, ajta rahuauca'a jeíhua í Dios jemi.

³ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'atzaj te'ecáará'a í tacuarixpua já'ita'a ucamé'ecaa í xicaj, tí'ij ti'itij huataseíjre. Cu xíee tevi uteájrapi u chí'lita a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Cornelio. Raaseíj temua'a naa. A'ii pu a'ín pú'een seij ti tí'ivaire'e í ta japua í Dios jemi a'íjna ti huataseíjre. Aj pu 'i ayén tiraatajé tijín:

—¡Cornelio!

⁴ Tí'iquí rajseíira'ajraa. Tí'itziíne'eca'a a'íjna í Cornelio. Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itáani, nevástará'a?

Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna ti tí'ivaire'e í ta japua tijín:

—Dios pu hui ra'ancuré'a nain í pej peri ráahuaviiri'i, ajta í pej jín hua'utévai í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. ⁵ Patá'aj hua'uta'aijte'en í teteca mej u á'uju'un me'újna u Jope, mej mi ya'uvé'evi'itín me'ájna í Simón ti ajta ayén ántehuaa tijín Pedro. ⁶ A'uu pu hui a'utéjvee seij jamuan ti ajta ayén ántehuaa tijín Simón. Navij pu tí'ihua'aca a'ájna í Simón. A pu vejlí'i é'eche a'u ti jaj e'leve'e'ástime. A'íi pu hui timuaatá'ixaate'esin a'ij pej ye'í huárini. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ájna í ti tí'ivaire'e í ta japua.

⁷ Aj pu 'i á'uraa a'ájna í tevi ti tirá'ixaa a'ájna í Cornelio. Aj pu 'i a'íin Cornelio, hua'apuaca huata'íteca'a í mej ravaire'e. Seij pu ajta seij huata'íteca'a ti 'i xantaaru'u. Jé'ecan pu rá'astejca'a í hua'aye'ira a'ájna jime'e a'ájna í xantaaru'u. ⁸ Nain pu hua'utá'ixa a'ij ti tí'itíj huaríj. Aj pu 'i hua'uta'íteca'a mej nu'u u á'uju'un u Jope.

Ti nu'u tí'itíj huatasejre jemin í Pedro
(Hch. 11:5-10)

⁹ Yee ruijmua'ate'e yee, a'atzaj tacuarixpua, mat'íj meri á vejlí'i aujú'ucaa u chajta'a, aj pu 'i Pedro antíraa í chí'ij japua a'u ti a'upá'atza tí'ij raatéjhuauni í Dios jemi. ¹⁰ Jé'ecan pu huata'í'icuataca'a. Pu'uri ayén tí'ijxe'leve'eca'a ti tiú'ucua'ani. Mat'íj mauj rí'i tí'iruurejca'a í ti tí'icua'ani, aj pu 'i tí'itíj huatasejre í jemin. ¹¹ Ayee pu a'ájna tiu'uséij ti nu'u antaújcu u ta japua. Tí'itíj pu á e'icáme'eca'a á júte'e, saavana tí'itíj, muáacuaci'e pu uhuá'isquínajme, ajta antíj'í'ici'ihuaca'a. ¹² Naíjmi'i mú tité'eseijre'eca'a a'ájna jetze í saavana naíjmi'i í animaales, í mej muáacuaca ajta'í'icajmee, majta í mej chuaata'a huaci'ica, í mej á'usinuurejye'i, majta í mej rá'ara'ive.

¹³ Aj pu 'i ja'ati huánamuajri'i ti ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pedro, ajchesi. Iiya'a huá'ucuii patá'aj huá'ucua'ani.

¹⁴ Ajta a'íin í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Canu xaa ne'u. Canu ja'anáj racua'ani í ti caí tatá'aca í taye'irá na'ari tí'itíj ti xána'avi'ire'e.

¹⁵ Ajtahua'a ja'ati huánamuajri'i. Ayen tijín:

—A'iné nain pu rí'i tiu'uteájtuaa í Dios, capej ché'e piyen tí'ixajta yee xána'avi'ire'e.

¹⁶ Ayee pu huaícacajetze. Ajtahua'a tíraa júte'e u ta japua a'ájna í saavana.

A'íime í ti hua'uta'íteca'a a'ájna í Cornelio
(Hch. 11:11-14)

¹⁷ Jé'ecan pu tí'imua'ajca a'ájna í Pedro tijín a'iquí 'een jín yé tanéj a'ájna mi tí'itíj, a'iquí té'eme íjii a'ájna jime'e í hua'aye'ira. Aúche'e pu tí'imua'ajca mat'íj me'ín a'ará'a tá'apueerta a'íime í ti huaja'uta'íteca'a a'ájna í Cornelio. A'íi mú tiu'uta'íhua'u a'u ti é'echejca'a a'ájna í Simón. Mat'íj me'uun a'ará'a.

¹⁸ Aj mú mi ca'anín jín hua'utajé ti pua'a nu'u a'uun á'uca a'ájna í Simón ti ajta ayén ántehuaa tijín Pedro. ¹⁹ Ajta a'ájna, aúche'e pu tí'imua'ajca a'ájna jime'e í ti huatasejre í jemin. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tijín:

—Simón, seica mú hui muahuahuau. Mé huaíca a'íime í mej muaatéhuaunen.

²⁰ Ajchesi. Patá'aj acájra'ani. Pej pi á'ura'ani huá'a jamuan. Capej tí'itziíne'e a'iné nee nu hua'uta'íteca'a.

²¹ Aj pu 'i acájraa a'ájna í Pedro a'u mej a'uté'uuca'a. Tí'iquí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een i sej nehuahuau. ¿Tí'itájni jín yé sev'éju'un?

²² Aj mú mi miyen titeetaniú tijín:

—Ayee tu 'een jín yevé'uju'un a'ájna jetze me'ecan a'ájna í Cornelio í ti hua'acapítan. Rí'i pu hui tí'itevij. Jé'ihua pu hui raná'amiche'e í Dios. Ajta naími'i mú rí'i tirájcha'íi í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Seij ti tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi, a'íi pu raatá'ixaa ti a'íin mú'eetzi huata'áijta pej nu'u á'ura'ani áa ti é'eche a'ájna, tí'ij a'íin Cornelio muáanamua nain jime'e a'achú pej pena'a caj tihua'utá'ixaate'esin í niuucari. —Ayee mú tiraata'ixaa.

²³ Tí'iquí a'ín hua'utá'ínee mej uteárute u chi'íta. A'uu mú a'uteájturaa a'ujna. Yee ruijmua'ate'e yee pu á'uraa a'íjna í Pedro huá'a jamuan í mej huaíca. Majta seica mú a'ucíj í'ihuaamua'ame'en í mej té'atzaahuat'e me'uun é'echejca'a a'ujna u Jope.

Pedro pu nu'u a'uun a'ará'a áa tí'éche a'íjna í Cornelio

²⁴ Majta seíj jetze í xicaj, a'úu mú a'ará'a u Cesarea. A'íi pu huá'achu'eve'eca'a a'íjna í Cornelio. A'íj pu jín hua'utajé í ru'ihuaamua'a, ajta í ru'amiigustemua'a. Naíjmi'i mú tiújseij u chi'íta. ²⁵ Tí'ij Pedro u a'uteájrupi u chi'íta, a'íi pu ra'antinájcheca'a a'íjna í Cornelio. Aj pu 'i a'ín Cornelio á e'erájve á vejli'ipuan í Pedro. ²⁶ Aj pu 'i a'ín Pedro pu ra'ajjáj. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Huatéechaxi, tevi nu'u pú'een inee.

²⁷ Matí'ij a'atzu tiu'uxáata rujímua'a, matí'ij mi uteájrupi u chi'íta. Tí'iquí a'ín Pedro hua'useíj í mej tiújseij jeíhua í teite. ²⁸ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro tíjín:

—Mú'een xu tirú'umua'aree í taye'irá tí caí taatá'aca itejmi i tej Israél jetze ajtémecan tej nu'u caí tiyen titejá'ujuhua'ane'en a'ímej jamuan í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan ni tej nu'u caí tiyen tihuá'amuaare.

'Mi ajta Dios pu naataseíjra tí caí ayén tiraavíjte'e nej niyen tiraaxajta yee capu amín té'aste amijna í ja'ati nusu yee xána'avi'ire'e pu seijre'e amijna. ²⁹ A'íj mú jín, naatajé me'íjna i ta'ihuaamua'a nej nu'u mú a'uvé'eme'en, canu tí'tíj a'ij tiu'utaxájtaca'a. Ayee nu tí'ijxe'eve'e nej ráamua'aree a'íquí 'een jín senaatajé. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

³⁰ Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'íjna í Cornelio tíjín:

—Pu'uri hui teumé muáacua xicaj, ayée nu niche huatacaí, nehuánitzi'ive'e. Neajta raatéjhua í Dios jemi, a'atzaj cumu já'íta'a ucamé'ecaa í xicaj. Tí'iquí ja'ati huataseíjre ineetzi jemi. Naa pu tí'itemastájye'ícaa a'íjna í tí ru'ucavíjca'a. ³¹ Ajta ayén tinaatá'ixaa a'íjna í ja'ati tíjín: “Cornelio, Dios pu nu'u ari ráanamua'jri'i a'íjna í pe'j raatéjhua í jemin. Ajta a'íi pu ra'utamua'areeri'i a'achú pe'j caj tihua'utapuaíjve í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. ³² Patá'aj hui hua'uta'íte mej u á'uju'un a'ujna u Jope. Miché'e nu'u ya'uvé'evi'itín me'íjna í Simón, tí ajta ayén ántehuaa tíjín Pedro. Aa pu á'uca a'u tí'éche í Simón, a'íjna tí navij tí'ihua'aca. Aa pu nu'u é'eche a'ájna vejli'i jaj tí'e'eve'e'ástime.” Ayee pu hui tinaatá'ixaa.

³³ A'íj nu jín ca'anacan hua'uta'íteca'a mí seica mej mi muaaja'utájeeve. Xí'epi'in pe'j huaríj pe'j peri mú ya'uvé'eme. Yee tu'uri, ticu, naími'i u'uté'uu. Dios pu ramua'aree a'ij tej ye'í tí'ijxe'eve'e, tetá'aj naími'i ráanamua a'achú tíj na'a caj a'ín tavástar'a tímuaata'aíj pe'j titaatá'ixaate'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Cornelio.

³⁴ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro tíjín:

—Nu'uri xaa niyen tí'initiejte'e íjii tíjín ayej xaa ne'u tí'ayajna a'íjna jemi í Dios naími'i mú miyen titeetaniú tíjín Dios pu ayén che'atá na'a tí'ijxe'eve'e naíjmi'ica jime'e tíj ajta itejmi. ³⁵ Naíjmi'ica pu a'ancuré'evi'iti í Dios a'ímej í teite í mej rí'i tiratá'aca, majta mej xí'epi'in rici. Capu Dios jetze ruxe'eve'e tí pua'a seíj chuéjra'a japua mé'eme'ecantan me'íjna í ja'atén.

³⁶ 'A'ii pu hui a'ín pú'een í niuucari í tí Dios jín ayén tihua'utajé a'ímej í huáacixa'astemua'ame'en a'íjna í Israél teecan. A'íi pu ayén tihua'utá'ixaa í niuucari jime'e tí tiu'utémua'aviste'e a'íjna jime'e tí huá'a japua huaniú a'íjna í Jesús í tí Dios án yá'ujra í ipuari japua. A'íjna í tí tavástar'a pú'een itejmi, a'íi pu taatá'a tej tí rí'i titeeteáturan í Dios jemi.

³⁷ Xu'uri ramua'aree a'ij tí ye'í tí'iti huaríj a'ujna já'ahua'a tíj na'a nainjapua u Judea. A'uu pu a'utéjche a'ujna u Galilea tí'ij a'ín tihua'utá'ixaa í teite, ajta tí'ij ráamuai'ihuaca'a a'íjna í Juan. ³⁸ Dios pu ya'uta'íteca'a í ruxéjniu'uca tí'ij a'ín jemin huateáturan í Jesús. Ajta a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu jetze arájca'anejca'a a'íjna í Jesús. Tí'iquí á'uche'ecane'e já'araa. Ayee pu í'iríjcaa í tí í'ixi'epi'in jime'e. Ajta tihuá'ahua'atehua'a

naíjmi'ica í mej rajpuaíjtzi me'íjna jime'e ti tiyaaru'u tihuá'a'ajjte'eca'a. Aye pu 'i rijcaa a'íjna í Jesús a'iné Dios pu raatévai.

³⁹ Teen tu raaseíj nain jime'e a'ij ti huaríj íye a'u mej é'eche a'íime í mej Israél jetze ajtémecan ajta a'ánna Jerusalén. A'í mú rá'utatai í cıyej jetze ta'utácúruu. Aye mú hui 'een jín raajé'ica me'íjna í Jesús. ⁴⁰ Ajta, Dios pu ajtahua'a raatatıste í xiéjniu'ucare'ara'an tí'ij teumé'eca huaíca xıcaj ti huamı'ı. A'ij pu jín ajtahua'a huatarúj a'íjna í Jesús. Ajta Dios pu hui hua'utá'a mej mi seica raaseíj. ⁴¹ Camu naımi'i raaseíj, sino a'í mu'u í ti hua'avé'evi'iti í Dios. Iteen tu te'ın pú'een i tej tiú'ucuaa, teajta hua'ı jamuan a'íjna í Jesús tí'ij a'ıtara'a a'u mej e'evé'enamı'ihuajme í mı'ıchite. Teen tu hui xaa ne'u raaseíj.

⁴² A'ı pu titaata'aíj tej ti tihua'utá'ixaate'en í teite, teajta tiyen tiraataxáj yee Jesús pu a'ın pú'een í ti Dios ra'antıhua'u a'íjna jime'e í ti hua'uxíjte'en naíjmi'ica í teite, í mej mauj ruurıjme, majta í mej merı huácui. ⁴³ Ajta í mej títetaté'eca'a me'íjna jime'e mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, naımi'i mú tiu'utaxájtaca'a me'íjna jime'e ti pua'a nu'u ja'atı ti na'a, rá'antzaahuate'en a'íjna í Jesús, nain pu nu'u jín tiraatá'uuni'ira í ti jın auteájturaa í Dios jemi niuucajtze'en í Jesús.

Tı nu'u a'ın xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ı pu huateájturaa huá'a jemi a'ımej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan

(Hch. 11:15-17)

⁴⁴ Aúche'e pu tí'ixajtacaa a'íjna í Pedro, tí'ij a'ın xiéjniu'ucare'ara'an í Dios yé ve'ecáane. Tı'ıquí huateájturaa huá'a tzajta'a naíjmi'ica jemi a'ımej í mej ráanamujrı'ı a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro. ⁴⁵ Seica mú majta á a'uté'uuca'a í mej a'ımej jetze ajtémecan í mej té'atzaahuatıe, í mej majta a'ımej jetze ajtémecan í mej ra'ancuré'ecura'a í runavıj í ta'antiújvi'ı í mej jetzen sea'araca. Jé'ecan mú rı'ı ta'utaseíj a'ıme me'íjna jın ti Dios ajta raateájtuaa í ruxéjniu'uca a'ımej jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁴⁶ Aye mú 'een jın rı'ı ta'utaseíj a'iné ayé mú tihuá'unamujrı'ı í mej seica niuucari jın tí'ixajtacaa, majta jé'ecan mú rı'ı tiratá'acare'e í Dios.

⁴⁷ Aj pu 'ı ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro tíjın:

—Aye mú che'atá mena'a tira'ancuré'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tetıj iteen. Ayej ne'ase, capu méèj ja'atı ti hua'utá'ıjmi mej caı rumuai'ıhua a'ıme í teite. Capu xaa ne'u méèj ja'atı.

⁴⁸ Ajta á'ıyen hua'uta'aíj mej huaújmuai'ıhua niuucajtze'en a'íjna í Jesús í ti ajta Cırııstu'u pú'een, í ti Dios án yá'ujra í ıpuari japua. Aye pu a'íjna jın huarıj, matı'ıj mı me'ın í mej huámuai'ıvijhuaca'a, a'ı mú raatáhuaviiri'ı me'íjna í Pedro ti a'ın á a'uteáıuran huá'a jamuan a'achú cumu hua'apua xıcaj, huaıca xıcaj.

11

Tı nu'u tihua'utá'ixaa a'íjna jime'e í Cornelio

(Hch. 10:9-23, 44-48)

¹ Aj mú mı a'ıme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta a'ıme í mej ihuáamuame'en pú'een í mej me'uun a'uchéjme nainjapua í Judea, a'ı mú ráamuareeri'ı tíjın a'ı mú majta ra'ancuré'a í niuucari í ti a'íjna jetze a'uvé'emej í Dios a'ıme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ² Tı'ıj a'ın Pedro a'ánna a'ará'a a'ánna Jerusalén, majta á'ıyen a'ıme í mej té'atzaahuatıe, í mej ra'antisı'ıche í runavıj, a'ij mú pua'a tiraatajé me'íjna. ³ Mıyen tíjın:

—A'ij pej pua'a huarıj a'iné a'ımej pej huaja'uvé'emuaareca'a í mej caı ra'antisı'ıche í runavıj, pajta huá'a jamuan tiú'ucuaa. —Aye mú tiu'utaxájtaca'a a'ıme.

⁴ Aj pu 'ı Pedro a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en nain a'ij ti tí'ıtıj huarıj. ⁵ Ayen tíjın:

—A'uu nu chajta'a a'utéveeca'a a'ujna Jope. Neraatéhuasıme'ecaa í Dios jemi. Aj pu 'ı tí'ıtıj ineetzi jemi huataseıjre, saavana tí'ıtıj ti júte'e á e'ıcaanej. Muáacuacı'e pu

ajtaujhua'isquínajmee, ajta antijí'ici'ihuaca'a. An pu hui e'icaanej a'u nej á'ujcatii. ⁶ Nee nu raseíjraca'a. Aj nu ni a'ímej huaseíj a'íjna tzajta'a í saavana jeíhua mú animaales, í mej muáacuaca ajta'ícajme, majta í mej simuáruuni, majta í mej chuaata'a huaci'ica í mej á'usinuurejye'i, majta í mej rá'ara'ive.

⁷ 'Netí'ij ni ne'íjna huánamuajri'i. Aj pu 'i ja'ati ayén tinaatá'ixaa tijín: “¡Pedro, ajchesi! Iiya'a huá'ucuii, patá'aj huá'ucua'ani.” ⁸ Ayee nu hui tiu'utaniú tijín: “Nevástara'a, canu xaa ne'u, a'iné canu ja'anáj ráacua tí'itíj tí caí tatá'aca í taye'irá nusu tí'itíj tí xána'avi'ire'e.”

⁹ 'Ute'e pu hui pújme'en ajtahua'a ja'ati ayén tinaatá'ixaa tijín: “A'iné nain pu tiú'utaahuaca'a í Dios, capej ché'e piyen tí'ixajta yee xána'avi'ire'e.” ¹⁰ Huaíca pu ayén tiuju'uríj. Ajta á'iyen tíraa júte'e u ta japua a'íjna í saavana.

¹¹ 'Jíme'en pu'u tíraa, seica mú hui u a'ará'a a'ujna a'u nej á'ucatii inee. Mé huaícaca'a a'íime. A'uu mú nu'u huaja'uta'íteca'a u Cesarea mej mi náahuauni ineetzi. ¹² Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu naata'áj nej nu'u á'ura'ani huá'a jamuan a'ímej, nej nu'u caí huá'atziine'e. A'íi mú majta a'ucíj ne jamuan a'ímej í ta'ihuaamua'a í mej arájsevi. Naíimi'i tu a'uteájrupi u chi'íta a'u tí é'eche a'íjna í ja'ati.

¹³ 'A'íi pu taata'ixaa tí nu'u seíj huataseíjre a'ájna a'u tí é'eche. A'íjna í tevi, a'íi pu a'íin pú'eene'e seíj tí nu'u tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi. Ayee pu nu'u tiraata'ixaa a'íjna í tevi tijín: “Patá'aj hua'uta'íte mi teteca a'ujna u Jope mej mi u ya'utájeeve a'íjna í Simón tí ajta ayén ántehuaa tijín Pedro. ¹⁴ A'íi pu nu'u timuaatá'ixaate'esin a'íj tí ye'í Dios timuaatá'uuni'ira ajta naíjmi'ica a'ímej á'ateitestemua'a.” Ayee pu hui tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati.

¹⁵ 'Netí'ij a'utéjche nej tihua'utá'ixaate'en, aj pu 'i yé ve'ecáane a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íi pu hui a'uteájturaa huá'a tzajta'a a'ímej. Ayee pu che'atá na'a tiu'uteájturaa ítejmi tzajta'a. ¹⁶ Aj nu ni ra'utámua'areeri'i ne'íjna í tí ayén tiu'utaxájtaca'a í tavástara'a tijín: “Ayej xaa ne'u tí'ayajna, a'íjna jíme'e í Juan, a'íi pu nu'u huá'umuai'ihuacare'e á jaj jíme'e. Aru a'íi pu xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huateáturaasin mú'ejmi tzajta'a.” Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tavástara'a.

¹⁷ 'A'íj pu jín, tí pua'a Dios ayén che'atá na'a tíhua'utapuaíjve'en í tí ajta taatapuaíjve ítejmi tetí'ij rá'antzaahua a'íjna í Jesús í tí Dios án yá'ujra í ipuari japua, a'iné auj tí'iri'iri nej ra'antimú'ítin í Dios. —Ayee pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

¹⁸ Matí'ij ráanamujri'i me'íjna í'ihuaamua'ame'en í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, camu ché'e tí'itíj xajtaca'a, sino r'íi mú tiraatá'a í Dios tijín:

—Huateáxcui'ihua, pu'uri hui Dios hua'utá'a í mej seíj chuéjra'a japua é'eche mej mi jéjcuacan jín tiú'umua'ati mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jíme'e.

I mej nu'u me'uun e'etiújse'iri u Antioquía

¹⁹ Majta me'ín í mej a'ucíjxi me'íjna jíme'e í mej seica raajé'ica me'íjna í Esteban, majta a'íj pua'a huá'uruu a'ímej í mej té'atzaahuate'e, a'íi mú a'ímuá a'ucíjxi. A'uu mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a Fenicia, majta seica a'ujna já'ahua'a Chipre, majta seica a'ujna já'ahua'a tí ayén téja'arájtehuaa tijín Antioquía. A'ímej mú huatá'ixaa í niuucari í mej Israel jetze ajtéme'ecan. ²⁰ Majta í seica í mej Chipre é'eme'ecan a'ímej jamuan í mej Cirene é'eme'ecan, a'íi mú me'uun a'atanéj me'újna u Antioquía. Aj mú mí autéjhuii mej hua'utá'ixaate'en a'ímej í mej hua'aniuuca jín tí'ixaxa'a í griego. A'íj mú hua'utá'ixa í niuucari í tí tiu'utémua'aviste'e a'íjna jetze me'ecan í tavástara'a a'íjna í Jesús. ²¹ Jéihua pu hua'utévai í tavástara'a. A'íj mú jín mu'ití rá'antzaahua. Majta ra'ancuré'evi'iti í tavástara'a.

²² Majta me'ín í mej té'atzaahuate'e, í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, matí'ij me'ín ráanamujri'i a'íj tí tí'itíj huaríj, a'íj mú huata'íteca'a í Bernabé a'ujna Antioquía.

²³ Tí'ij a'uun a'ará'a a'íjna í Bernabé, tí'iqui raaseíj tí Dios r'íi tiú'uruu huá'a jemi. A'íj

pu jín jé'ecan huataújtemua'ave a'íjna í Bernabé. Ayee pu tihua'utá'ixaa mej nu'u u huateújca'anen í ru tzajta'a mej mi mauj rá'atzaahuat'e í tavástar'a.

²⁴ Ayee pu tiú'uruu a'íjna í Bernabé, a'iné rí'i pu tí'itevistaca'a. Jé'ecan pu a'íjna jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta jeíhua pu té'atzaahuat'e'eca'a. A'íj pu jín jeíhua hua'utéemua'iti í teite mej mi rá'antzaahuat'en me'íjna í tavástar'a.

²⁵ Tí'íjtá'i á'uraa a'íjna í Bernabé a'ujna u Tarso ti i ráahuauni a'íjna í Saulo. ²⁶ Tí'íquí ráateu. Aj pu 'i a'uun ye'eráavi'iti a'ujna Antioquía. A'uu mú á'atee huá'a jamuan í mej té'atzaahuat'e a'achú cumu seij nine'ira'a. Majta tihua'umuá'ate jeíhua í teite a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Saulo. A'ujna u Antioquía, majta me'ín í teite amuacaícan mú miyen hua'utamuájteca'a tíjín cristianos mú pú'een.

²⁷ A'ájna xicájra'a jetze, seica mú u a'ará'a a'ujna Antioquía Jerusalén mej e'eráaci. A'íi mú me'ín pú'eene'e í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ²⁸ Ayee pu ántehua'aca'a seij tíjín Agabo. A'íi pu á a'utéechaxi á jál'ita'a huá'a tzajta'a. A'íj pu jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tí'ij ayén tihua'utá'ixaate'en ti nu'u huatúuri'ihua a'ame nainjapua íiyen chaanaca japua. (Ayej xaa ne'u tiuju'uríj tí'ij a'íin tí'aijtaca'a a'íjna í rey ti ayén ántehuaa tíjín Claudio.)

²⁹ Aj mú mi me'ín í mej té'atzaahuat'e í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Antioquía, a'íi mú raaxí'epi'íntare mej tíhua'uta'aíjte'en a'ímej í ru'ihuaamua'a a'ujna u Judea í mej jín huateújvaire'en, seij majta seij mej miyen tíhua'utapuaíjve'en a'achú mej caj tí'ijviicua'i.

³⁰ Ayee mú huaríj. U mú tihua'uta'íti'irí'i nain í mej tíhua'utapuaíjve. Ajta a'íin í Bernabé, a'íjna jamuan í Saulo, a'íi mi hua'utátuii í huá'avaujsimua'a a'ímej í mej me'uun a'uté'uuca'a a'ánna Jerusalén.

12

Mat'íj nu'u raajé'ica a'íjna í Jacobo, majta ra'iteáana me'íjna í Pedro

¹ Ajta, a'ájna xicájra'a jetze, a'íjna í rey í Heródes, a'íi pu a'utéjche ti huá'avivi'i seica í mej té'atzaahuat'e tí'ij a'íj pua'a huá'uruuren. ² A'íi pu raata'aíjtaca'a mej raajé'ica í Jacobo, í ti ja'atzeáara'an pú'een a'íjna í Juan. A'íi mú ru'íjveíjcheca'a í mu'úura'an. ³ A'iné a'íi pu ramua'areereca'a ti hua'aránajcheca'a a'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecan ti a'íin ayén tiú'uruu, a'íi pu ajta huatéevi'i a'íjna í Pedro, a'ájna mat'íj me'ín tí'iyestejca'a me'íjna jime'e mej racua'aca í pan ti caí cujchira'a.

⁴ Ayee pu a'íjna jín huaríj í Heródes ti ra'iteáana a'ujna carcel. Jéihua mú racha'íica'a miyen muáacua mé'e. Majtahua'a méyee memuaáacua mé'e. Majtahua'a muáacua mé'e. Majtahua'a méyee muáacua mé'e. Ayee pu a'íin tí'imua'ajca ti a'ájna ru'irájtuaani mej mi raaseíj náimi'i í teite. Ayee pu tiu'umuá'aj ti ayén huárini, tí'ij te'enáará'an í mej tiu'uyé'este me'íjna jime'e cáne'axi mej cui'ica. ⁵ A'íj pu jín a'íin Heródes racha'íica'a a'íjna í Pedro.

Mi majta í mej té'atzaahuat'e, a'íi mú a'ujca'anéecan jín rahuauca'a í Dios jemi me'íjna jime'e í Pedro.

Dios pu ru'irájtuaa a'íjna í Pedro

⁶ Yee ruijmua'ate'e yee pu huateática'areca'a ajta pu'uri ru'irájtuaaniche'e mej mi raaseíj í teite. Ajta a'íin í Pedro í'icujcaa. A jál'ita'a a'ure'eca'ítí anájí'icí'ihuaca'a cadeena jime'e ru'íica jetze, ajta rumuájca'a jetze. Majta í xantaaru'u mej hua'apua, a'íi mú ajtatápi'ihuaajme'ecaa me'íjna jetze í Pedro. Majta seica í xantaaru'u, a'úu mú á e'ité'uuca'a tá'apueerta, mej racha'íica'a.

⁷ Aj pu 'i jíye'itzi jime'e, seij huataseíjre jemin. A'íi pu a'íin pú'een seij ti tí'ivaire'e u ta japua í tavástar'a jemi. Ajta uhuanéeri'icire'ajraa a'ujna u carcel. Aj pu 'i raatáruureajxi a'íjna í tevi. Raajíste a'íjna í Pedro. Ayen tíjín:

—Ca'anacan, ajchesi.

Aj pu 'i á é'ejvatziyxí í cadeena á chuaata'a a'íjna ti jín jí'ici'ihuaca'a í Pedro. ⁸ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Ucá'achejte'e mua'asiicu'u, ajta ajtá'aca'acaite'e.

Aj pu 'i ayén huaríj a'íjna í Pedro. Ajtahua'a ayén tiraata'ixaa a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua tíjn:

—Ucá'achejte'e mi seíj muá'acixu. Patá'aj naatavájra ineetzi.

⁹ Aj pu 'i huirájraa a'íjna í Pedro, cujta'an a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua. Ajta capu ramua'areereca'a ti ayén ti'ayajna a'ij ti ti'itíj raruurejca'a a'íjna jamuan í ti tí'ivaire'e u ta japua. Capu ramua'areereca'a ti ayén ti'ayajna nusu tí'imaaraca'a na'a.

¹⁰ Matí'ij mi me'uun a'uré'ene a'u ti a'utéveeca'a seij í xantaaru'u ti racha'íica'a í carcel. Majta 'á'ayee seíj jemi í xantaaru'u. Aj mú mi me'ín a'uré'ene a'utí tepúusti'i puéertara'a e'itíjvee a'u ti a'atanén í juye. Tí'iquí antaújcu ruseíj a'íjna í puéerta. Aj mú mi huiráaci. A'íj mú jetze a'ucíj í juye. Matí'ij mi raatéexijte a'u ti aúu'ase í juye. Jíye'itzi jín pu á'uraa a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua. ¹¹ Aj pu 'i ráamua'areeri'i a'íjna í Pedro ti ayén ti'ayajna. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tíjn:

—Nu'uri ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti tavástara'a seíj u a'uta'íteca'a ti tí'ivaire'e u ta japua tí'ij a'íjn nu'irájtuaani tí'ij caí ayén tináaruuren a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'íjna í Heródes, majta a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan.

¹² Tí'ij a'íjn ráamua'areeri'i ti ayén ti'ayajna, aj pu 'i á'uraa. A'uu pu a'ará'a María ti é'eche, náanajra'an a'íjna í Juan ti ajta ayén ántehuaa tíjn Marcos. A'uu mú tiújseij jeíhua í teite. A'íj mú rahuauca'a í Dios jemi. ¹³ Tí'iquí a'íjn te'ejteátu'asixí a'ájna tá'apueerta a'ájna ta'anténine'i. Aj pu 'i seij huirájraa tí'ij raaseíj ja'ati ti pírici. Temuaij a'íjna, 'íita'a ti ayén ántehuaa tíjn Rode. ¹⁴ Tí'ij a'íjn ráanamujri'i ti huajíjhuaca'a, a'íj pu ráamua'areeri'i tíjn a'íj pu pírici í Pedro. Capu ajta te'entacú. Ayee pu huaríj, a'iné huáp'i pu rútemua'ave'eca'a a'íjna í temuaij. Tí'iquí a'utiéchejraa tí'ij huaja'utá'ixaate'en ti nu'u á a'utéveeca'a á tá'apueerta a'íjna í Pedro.

¹⁵ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í temuaij tíjn:

—Pá'atimua'i pepu'u.

Ajta a'íjn, jeíhua pu ayén tí'ixajtaca'a ti ayén ti'ayajna, tíjn:

—A'íj pu hui pírici.

Majta me'ín, miyen tíjn:

—Capu a'íjn pú'een. Xíjniu'ucare'ara'an pu pú'een.

¹⁶ Ajta aúche'e a'íjn Pedro, te'ejteátu'axa'a í puéerta jetze. Aj mú mi xaa te'entacú. Matí'ij raaseíj, jé'ecan mú a'ij te'utaseíj. ¹⁷ Rumuájca'a pu jín hua'utá'ixa a'íjna í Pedro mej mi caí ché'e a'ij te'áruaasime'en. Aj pu 'i hua'utá'ixa a'ij ti ye'í tiru'irájtuaa u carcel a'íjna í tavástara'a. Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Setá'aj raatá'ixaate'en se'íjna í Jacobo, seajta í seica í ta'ihuaamua'a.

Aj pu 'i á'uraa. Tí'iquí u já'ahua'a yee a'ará'a.

¹⁸ Yee ruijmua'ate'e yee cumu tapuá'arijme'eca. Jéihua mú á'upuaapua'are'e í xantaaru'u. Camu ramua'areereca'a a'ij ti ti'itíj ráaruu a'íjna í Pedro. ¹⁹ Jéihua pu rahuaahuau a'íjna í Heródes. Capu ráateu. Aj pu 'i a'ímej huata'íhua'uri'i í xantaaru'u í mej racha'íica'a. Ajta á'iyen a'íjn Heródes hua'uta'ájtaca'a mej nu'u huá'ucui'ini a'ímej í xantaaru'u. Aj pu 'i a'íjn huirájraa u Judea a'íjna í Heródes. Tí'iquí a'uun a'ará'a a'ujna Cesarea. A'uu pu á'atee.

Tí'ij nu'u huamí'í í Heródes

²⁰ Ajta a'íjn í Heródes, temua'a pu tihuá'ajaaxiejvi'iracaa a'ímej í mej a'uun a'uchéjme a'ujna u Tiro, majta í mej Sidón é'eche. A'íj mú tiújseij. Matí'ij mi naími'i u a'atanéj a'ujna Cesarea. Méjxe'eve'eca'a mej tiu'uxáj me'íjna jamuan í Heródes. Matí'ij mi seíj huamuá'íti tumin jime'e. A'íj pu a'íjn pú'een í ti ravaire'eca'a a'íjna í rey. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati tíjn Blando. A'íj pu hua'utévai mej mi tiu'uxáj jamuan. Matí'ij

mi raatáhuaviiri'i me'íjna í Heródes t'íj caí ché'e huá'ajaaxiejvi'ira a'ímej, sino ché'e r'í t'íeene'en. Majta rátziiine'eca'a a'iné a'úu pu teja'uvé'eye'icaa í tihuá'acua'ira a'ujna já'ahua'a a'ujna chuéjra'a japua a'u ti tejé'ajta a'íjna í Heródes.

²¹ A'ájna xicájra'a jetze mej raaxí'epi'intare, a'í pu ucaújchejte í rusiicu'u í mej jín ráamua'ati ti a'íin i'irey. Aj pu 'i acáayeyxi í ipuari jetze. Ti'iquí tihua'utá'ixaa naíjmi'ica í teite. ²² Mat'íj ráanamujri'i me'íjna í Heródes, ayée mú titeetejíhuajraa tijín:

—Dios pu hui pírici mi ti ti'ixa, capu tevi pú'een.

²³ Ajta a'íin í Heródes, capu r'í tiraatá'a í Dios. A'íj pu jín á'iyen seij í ti t'íivaire'e u ta japua í tavástar'a jemi, a'í pu tiráacui'ini. Ti'iquí tijcu'ineca'a. Mat'íj mi me'ín chu'inute raatéjci'ici me'íjna í Heródes. Aj pu 'i huam'íi.

²⁴ Majta, jeíhua mú ráanamujri'i í niuucari í mej tavástar'a jetze me'ecan tiu'utaxájtaca'a. Amuacaícan, a'í mú ráanamujri'i a'ímej í mej á vejli'i antachéejmee, majta ájca'ihua í méyee mej a'uchéjme, majtáhua'a ajca'ihuá'imua mej a'uchéjme. Naíjmi'ic'e pu huanamuáareajraa. ²⁵ Ajta a'íin í Bernabé, ajta í Saulo, mat'íj araúaste í mej tihuaja'uta'íti'iri'i, a'í mú a'ucj a'ujna Jerusalén. Majta ya'uví'iti me'íjna í Juan ti ajta ayén ántehuaaca'a tijín Marcos.

13

Mat'íj amuacaícan a'ucj majtáhua'a méyee a'íjna í Saulo, ajta a'íjna í Bernabé mej mi tihuá'ixaate'en í teite

¹ Ajta, a'ujna já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Antioquía, a'úu mú a'uté'uuca'a í teite í mej té'atzaahuate'e. Seica mú t'íixajtaca'a í Dios jetze me'ecan, majta seica mú tihuá'amua'atejca'a í teite. A'íi mú a'íin pú'een a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Simón, ti ajta ayén ántehuaaca'a tijín ti xu'umuara'a. Ajtáhua'a a'íjna í Lucio ti Cirene é'eme'ecan, ajta í Manaén. (A'íjna í Manaén, a'í pu amiigura'an pu éene'e í Heródes ti t'íajjtaca'a nainjapua u Galilea). Ajta pu a'íin a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Saulo.

² Ja'anáj mú téniúuve'e, majta rú'itzi'ive'eca'a, aj pu i a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sehue'evé'evi'itichi sem'íjna mi Bernabé, seajta sem'íjna mi Saulo matá'aj hui miyen tiu'utévaire'en me'íjna jíme'en í nej neri tihua'utá'itiiira.

³ Aj mú mi raatáhuaviiri'i í Dios, majta rú'itzi'ive'e. Mat'íj mi hua'avé'emuari'exi í huá'amu'uutze'e. Aj mú mi hua'uta'íteca'a mej nu'u á'ucine.

Mat'íj nu'u me'uun a'atanéj u Chipre

⁴ A'iné a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu hua'uta'íteca'a a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Saulo, a'úu mú pújme'en a'ucj a'ujna já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Seleucia. Aj mú mi atéeci í baarcu jetze. Mat'íj mi a'uun jetze pújme'en antacj seij chuéjra'a japua ti e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuaa tijín Chipre.

⁵ A'uu mú vejli'i e'ejtéene a'ujna já'ahua'a baarcu ti a'utéche'eca. Ayee pu téja'arájtehuaa í chajta'ana tijín Salamina. Mat'íj mi autéjhuii mej tihua'utá'ixaate'en a'íj ti tihua'utá'ixaa í Dios. A'uu pu tihuá'a'ixaate'eca'a hua'ateyuu tzajta'a a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan. Ajta a'íjna í Juan, a'í pu huá'a jamuan huamé'ecaa, ajta pu a'íin huá'avaire'eca'a.

⁶ Nain japua mú ú'ucineca'a t'íj na'a á teje'eráhuachi. Mat'íj mi me'uun a'ará'a chajta'a, ti ayén téja'arájtehuaa tijín Pafos. A'uu mú ra'antinájcheca'a seij í ti Israel jetze ajtémecan ti ayén ántehuaaca'a tijín Barjesús. Támua'aree a'íjna. Ajta t'íihua'itaca ti nu'u t'íixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁷ A'íjna ti támua'aree, a'í pu ravaire'eca'a í tajtuhuan í ti jín antiújmua'aree. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í tajtuhuan tijín Sergio Paulo. Jé'ecan pu té'umua'areereca'a a'íjna í tajtuhuan. Aj pu i hua'uta'ajjtaca'a a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Saulo a'íjna jíme'e ti a'íin tajtuhuan ayén t'íjxe'eve'eca'a ti huá'unamua a'íj ti 'een jín huaja'uta'íteca'a í Dios.

⁸ Ajta a'ín ti támua'aree, a'í pu ayén ántehuaaca'a tijín Elimas. A'í pu huá'a jetze me'ecan huatéechaxi tí'ij caí té'antzaahuat'e'en a'íjna í tajtuhuan. ⁹ Ajta a'ín í Saulo, ti ajta ayén ántehuaa tijín Pablo, a'í pu a'íjna jetze arájuca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Aj pu i ra'aráaseij temua'a naa.

¹⁰ Tí'iquí ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pe tí'ihua'itaca, í ti tiyaaru'u a'atáata pú'een, mú'ee pe caí raxí'eve'e naíjmi'i tíj na'a ti í'ixi'epi'ín. ¿Ni qui hui pecaí ja'anáj ra'antipué'ajte'esin pej caí mú'ee tí'hua'antiú'uuni'ira'an mej miyen rici a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios? ¹¹ Pu'uri Dios puajtzi muaatá'asin íjii. Pua'aracúuni pej pua'amé. Capej hui ché'e mé uunéeri pua'amé tújca'ari tzajta'a.

Tí'iquí ayén te'irájraa a'ij ti tiraata'ixaa a'íjna í Pablo. Temua'a pu te'aracúuni'i já'araa a'íjna ti támua'arejca'a. Cu xíee ti cuj huatética'are í jemin, ajta cumu ti huamé'en ciéeniste'e. Aj pu i ja'ati huáhuau ti ra'anavi'ira'a, ayén tijín capu mé úunee.

¹² Ajta a'ín í tajtuhuan, tí'ij raaseij a'ij ti tí'itij huaríj, tí'iquí rá'antzaahua a'iné a'ij pu pua'a ra'utaseij a'ij mej ye'í tihua'umuá'ate me'íjna jime'e í tavástara'a ti raniuuca.

Matí'ij nu'u me'uun a'uté'uuca'a u Antioquía ti a'uun huatacá'a u Pisidia

¹³ Aj mú mi a'ucíj, a'íjna í Pablo, majta me'íjna í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'uu mú atéeci í baarcu jetze. Matí'ij mi me'uun a'uré'ene a'ujna já'ahua'a seij chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Panfilia. A'uu mú a'ará'a a'ujna chajta'ana japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Perge. Tí'iquí a'íjna í Juan, a'úu pu huaja'utétuaaxi. Ajta a'uun airáne u Jerusalén.

¹⁴ Majta me'ín í seica, a'í mú huiráaci a'ujna Perge. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Pisidia. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ujna Antioquía. A'uu mú a'uteájrupi huá'a teyuu tzajta'a a'íjna xicájra'a mej jetzen ruse'upi. Matí'ij mi huatéra'aseca'a. ¹⁵ Aj mú mi seica ra'ujíjve í yu'uxari í te'anxívi, majta í seica í yu'uxari í mej te'uyú'uxaca'a í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Matí'ij mi í mej tí'aijta teyujta'a, a'í mú miyen tihua'utá'ixaa tijín:

—Ta'ihuaamua'a, ti pua'a tí'itij sehuá'a'ixaate'ecu í teite, á'iyen sehua'utá'ixaate'e íjii.

Ti nu'u a'ín Pablo ayén tihua'utá'ixaa

¹⁶ Aj pu i a'í á a'utéechaxi a'íjna í Pablo. Tí'ij i rumuájca'a jín hua'utá'ijmíjri'i tijín mej caí a'ij teáruaasime'en. Aye'e pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een teteca mi sej Israél jetze ajtémecan, mú'een mi sej seajta rá'atzaahuat'e'e í Dios, xáanamujri'i hui se'íjna i niuucari. ¹⁷ A'íjna í hua'aDioj í mej uyé'esise'ira'a a'ujna Israél, a'í pu hua'avé'evi'iti a'ímej í tayá'upuací'istemua'a. Aj pu i a'ín hua'utamú'iire jeíhua matí'ij mauj me'uun é'echejca'a a'u mej caí chuej é'ejcha'ica'a. A mú é'echejca'a me'újna já'ahua'a seij chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Egipto. Aj pu nu'u i Dios hua'irájtuua, a'ujna chuéjra'a japua, a'iné a'í pu ayén hua'umuá'amuate'ecaa.

¹⁸ 'A'í pu nu'u huá'a jime'e huá'uviicua'ire hua'apuate nine'ira'a matí'ij á'ujujhua'ane'e a'ujna já'ahua'a itzítá. ¹⁹ Ajta arahua'apuáca pu antipué'ari í teite í mej me'uun a'uchéjme'ecaa í seij chuéjra'a japua, ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Canaán. Aj pu nu'u i hua'utapuaíjve í ruteítistemua'a a'ímej í mej huá'achueere'eca'a í mej amuacaícan me'uun é'echejca'a.

²⁰ 'Jirá'atee nu'u a'achú cumu muáacua ciento japuan muáacuajetze nine'ira'a ti ayén hua'utéemua'iti. Ajta á'iyen Dios pu nú'u hua'utá'a í ruyaujmuua'a ti tíhua'uta'aíjte'en jueesi jime'e. Aye'e pu nu'u teuumé'eca ajta na'a caí huataseijre a'íjna í Samuel í ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²¹ 'Aj mú nu'u mi raatáhuaviiri'i ti Dios tiu'utá'an ti seij rey tíhua'uta'aíjte'en. Aj pu i Dios ayén raatá'a ti seij tíhua'uta'aíjte'en. A'ii pu nu'u a'ín pu'éene'e a'íjna í Saúl ti yaujra'an

pú'een a'íjna í Cis, í ti huá'a jetze ajtème'ecantaca'a a'ímej í mej Benjamín jetze airáane. Saúl pu tihua'uta'aíj a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a.

²² 'Aj pu nu'u i Dios rá'ari'iri'i a'íjna í Saúl ti tihuá'a'aijte'eca'a. Aj pu i a'íjna huatá'a ti a'íjn í David tihua'uta'aíjte'en rey jime'e. Jíme'en pu nu'u tiu'utaxájtaca'a í Dios, ayén tijín: “Nee nu hui ra'antíhua'u ne'íjna i David, í ti yaujra'an pú'een a'íjna í Isaí. Rí'i pu xáahuí tinaatá'asin ineetzi. Naijmi'i pu ayén tí'irini a'ij nej tí'ijxe'eve'e.” ²³ Seíj ti nu'u í'ihuaacixa'ara'an a'íjna í David teecan, a'ii pu hui a'íjn pú'een í Jesús í ti Dios ya'uta'íteca'a a'ímej jemi í mej Israel a'uchéjme ti ij huá'a japua huániuuni. Aye pu te'ará'aste í Dios a'íjna ti jíme'en te'ataújratziiri'i.

²⁴ 'Tí'ij caí xi á a'utaseíjre a'íjna í Jesús, a'íi pu hui Juan hua'utá'ixa a'ímej í mej Israel mé a'uchéjme. Aye pu tihua'utá'ixaa ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej huámua'í'vijhua, ajta mej nu'u seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a. ²⁵ Ajta, tí'ij ari a'ájna teja'uré'enejsime'eca í xicájra'a ti jetzen huámi'ini í Juan, ayé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tijín: “Canu hui nee ne'ín pírici í sej rachú'eve'e. Seíj pu a'íjn pú'een, aúche'e pu mé e'evé'eme. A'ijna jemi, capu hui ayén tínaavíjte'e ineetzi nej tí'itij jín raatévaire'en tí'itij jime'e ti cílieen jín seijre'e. A'íi pu jaítze'e ve'ecán jín tí'itevé'e a'ame necaí inee.”

²⁶ 'Ne'ihuáamua'a, mi sej Abraham jetze huanéj, mi seajta Dios jemi té'atzaahuat'e, mú'ejmi pu hui jemi a'ame a'íjna i niuucari tijín a'amua japua huániuuni í Dios.

²⁷ 'Mí majta a'ímej í mej Jerusalén mé é'echejca'a, majta a'íime í mej tihuá'a'aijte'eca'a, camu a'atzu ramua'areereca'a ja'ati ti pírici a'íjna í Jesús, camu majta yaú'ití'ée muá'araa í niuucari í mej ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Aye mú tira'ará'aste me'íjna í niuucari me'íjna jime'e mej tí'itij jín jetzen te'ujpuá'ajte me'íjna í Jesús. Camu rí'i a'ij mej ra'ujjve'eca'a a'íjna i niuucari a'ij ti ye'í huataújmua'a ja'anáj ti na'a tí'ijta' a'ájna teja'uré'enen a'ájna xicájra'a í mej jetzen ruse'upi.

²⁸ 'Camu hui majta a'ij tirájteu í mej jín ráamua'aree ti ayén tiraavíjte'e ti a'íjn huámi'ini. Mí majta, a'íi mú Pilato huatá'ixaa ti a'íjn raata'aíjta mej nu'u raajé'ica. ²⁹ Matí'ij mi miyen tiujú'uruurée nain tíj na'a ti té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna í yu'uxari jetze, aj mú mi ra'acájtí í cúruu jetze. Matí'ij mi ra'avá'ana.

³⁰ 'Aru Dios pu hui ayén tiraatá'a ti huatarún í mí'ichite tzajta'a. ³¹ Ajta a'íjn í Jesús, a'íi pu huataújseijrataca'a a'ímej jemi í mej amuacaícan jamuan á'ujjhuane'eca'a tí'ij a'íjn e'erájraa a'ujna Galilea, tí'ij a'uun a'ará'a a'ánna Jerusalén. Ijii, a'ii mú hui a'íjn pú'een í mej tihuá'a'ixaate'e í teite a'íjna jime'e a'íjna í Jesús.

³²⁻³³ 'Teajta iteen, ayé tu tejá'amua'ixaate'e te'íjna i niuucari í ti amuaatatémua'aviste'esin a'íjna í ti jín Dios te'ataújratziiri'i a'ímej jemi í tavaújsimua'aci'i. A'íi pu hui araúrate itejmi jemi, iteen i tej huá'ayaujmu'a. A'ij pu jín araúrate ti a'íjn raatá'a ti huatarún í mí'ichite tzajta'a a'íjna í Jesús. Aye pu té'eyu'usi'ihuaca'a í Chuiicari jetze í ti hua'apua tijín: “Mú'ee pej ní'yauj. Ijii nu xaa neri inee muá'iyapua na'ame.”

³⁴ 'Jíme'en hui a'íjna i niuucari ti nu'u Dios ayén tiraatá'a ti huatarún ajtahua'a í mí'ichite tzajta'a tí'ij caí ja'anáj huatépete í ti ratéhua'ira'a, ayé pu té'eyu'usi'ihuaca'a tijín: “Aye nu che'atá nena'a tejámuatá'asin naijmi'ica a'achú pua'améca a'ij nej neri tí'itij jín te'atánratziiri'i ne'íjna í David, í nej jín tiraatá'a, ti neetzi jemi seijre'e í ti xí'epi'ín 'een.” ³⁵ A'ij pu hui jín ayén té'eyu'usi'ihuaca'a seíj jetze í Chuiicari tijín: “Capej mú'ee tí'itá'acare'en ti huatépete í ti ratéhua'ira'a a'íjna ti muavaire'e, ti ajta rí'éene'ecán jín seijre'e mú'eetzi jemi.”

³⁶ 'Puj, ayej tí'ayajna xaa, a'íi pu hui í David hua'utévai í rute'ítestemua'a a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios. Tí'iquí huamí'i, matí'ij mi ra'avá'ana a'ímej jamuan í ruvaújsimua'a teeca. Ajta á'iyen huatejpetzi í ti ratéhua'ira'a, tzíte'e. ³⁷ Mí ajta a'íjn í ti ratéhua'ira'a a'íjna ti Dios raatá'a ti huatarún, capu xaa ne'u huatejpetzi.

³⁸ A'íj nu jín niyen tí'ijxe'leve'e, ne'ihuaamua'a, sej hui ráamua'aree tetíj teri tejá'amua'ixaate'e ti Dios tejámuaatá'uuni'ira a'íjna jime'e ti Jesús huamí'i mú'ejmí jetze me'ecan tu i a'ín raaté'uuna í sej jín auteájturaa í jemin. ³⁹ A'íj pu jetze hua'irátuaa naíjmi'ica a'achú pua'améca mej té'atzaahuat'e. A'íj pu hua'irátuaasin naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Mi ajta, a'íjna í yu'uxari ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, capu ja'anáj ti'itij jín hua'irátuaniiche'e.

⁴⁰ Rí'i xu'u mú'een tí'ij caí ayén tejamuáaruuren a'ij mej mejmí'i tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ⁴¹ Miyen tijín:

Casi'i, mú'een xu ta'utéxieehuari'iri'i, ché'e utévatziiin í á'amuatza'ajta'a.

Seajta mú'een antipua'are, a'iné ayée nu rini íjii sej ché'e ruuri,

ti'itij nu jín niyen rici í sej caí ja'anáj rá'antzaahuat'esin.

Capu amín a'ij ti pua'a ja'ati ayén tejamuá'ixaate'en.

Aj pu i Pablo pu a'íjna a'utéjche ti hua'utá'ixaate'en a'ímej í teite í mej caí Israel jetze ajtémecan

⁴² Aj mú mi huiráci u teyujta'a. Matí'ij huiráciine, aj mú mi seica raatá'inee ti tihua'utá'ixaate'en jaítze'e a'íjna jime'en seíj jetze í xicaj mej jetzen ruse'upi. ⁴³ Tí'ij antipua'areca'a í mej ráanamujri'i í niuucari, matí'ij mi jeíhua teite a'ucíj jamuan a'íjna í Pablo, majta a'íjna í Bernabé. Seica mú a'ín pú'eene'e í mej Israel jetze ajtémecan, majta seica í mej raataxí'leve í hua'aye'ira, a'íj mú pú'een í mej Israel é'eme'ecan.

A'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, jeíhua mú tihua'a'ixaate'eca'a. Mehuau'íjcate mej nu'u ráahuauni í ti nu'u Dios ayén tiraateátuaasin.

⁴⁴ Tí'ij ajtahua'a teja'uré'ene a'ájna xicá'ra'a í mej jetzen ruse'upi, naími'i mú e'etiújseij í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, mej mi ráanamua í niuucari ti jín tí'ajta a'íjna í Dios. ⁴⁵ Matí'ij mi me'ín í mej Israel jetze ajtémecan, matí'ij hua'useíj mej jeíhua teite tiújseij, jé'ecan mú huá'anchueere. Aj mú mi autéjhuii mej me'íjna jetze te'ujpuá'ajte'en ti'itij jime'e me'íjna í Pablo. A'ij mú pua'a tí'ijjeeveca'a a'ij ti tí'ixajtaca'a.

⁴⁶ Matí'ij mi huá'a jetze huatéujca'ane a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé. Matí'ij mi miyen tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íj pu hui ruxe'leve'e tej amuacaícan tejamuá'ixaate'en í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios, mú'eetzi jemi mi sej Israel jetze ajtémecan. A'iné caxu ra'ancuré'asin, capu ajta a'ij tejamuá'amitiejte'e ti ayén tejámuaavíjte'e sej siyen ruuri xá'ara'ani í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. A'íj tu jín, teri u á'uju'un huá'a jemi í mej caí Israel jetze ajtémecan. ⁴⁷ Ayee pu hui té'eme, a'iné ayée pu titaata'aj í tavástar'a tijín:

Nee nu amua'antíhua'u setá'aj tihua'utá'ixaate'en í mej caí Israel jetze ajtémecan, seajta nainjapua tíj na'a íiyen chaanaca japua.

A'íj mú ramua'aréeren me'íjna i niuucari i nej jín hua'irátuaasin.

—Ayee mú tihua'utá'ixaa.

⁴⁸ Matí'ij ráanamujri'i í mej caí Israel jetze ajtémecan, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Jé'ecan mú rí'i tiraatá'a í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios. Majta naími'i í ti Dios amuacaícan u huaja'antíhuau mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e a'u ti é'eseijre'e í Dios, a'íj mú rá'antzaahua. ⁴⁹ A'íj pu jín, jé'ecan mú hua'utá'ixa nainjapua a'ujna chuéjra'a japua. Tí'ij pí na'a ti tápuaapua'are, jaítze'e mú teite miyen tiráanamujri'i í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin ajta mena'a caí ráanamujri'i naími'i í mej me'uun a'uchéjme.

⁵⁰ Mi majta me'íjna í mej Israel jetze ajtémecan, a'íj mú ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi tiníniu'ucacun seica í uuca í mej jé'ecan rá'atzaahuat'e í Dios, í 'uuca mej jaítze'e ti'itij jín ruxe'leve'eca'a í chajta'ana. Majta seica ca'aníjra'a hua'utá'a í teteca í mej jeíhua ti'itij jín ruxe'leve'eca'a a'ujna u chajta'a. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a mej mi a'ij pua'a huá'uruuren me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Bernabé. Aj mú mi hua'utamuari a'ujna a'u mej a'uchéjme.

⁵¹ Majta me'ín í mej hua'apua, a'íí mú tiu'utéeca'atzi í tiú'ujca'acai tí'ij cáaxin í chuej, mej mi me'ín teite miyen tiráamua'aree mej auteájturaa í Dios jemi. Aj mú mi a'ucíj.

Aa mú a'ará'a já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Iconio. ⁵² Majta me'ín í mej té'atzaahuat'e, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Majta me'íjna jetze rucá'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

14

Mej nu'u me'uun a'uté'uuca'a u Iconio

¹ Ajta a'íin í Pablo, ajta í Bernabé, matí'ij me'uun a'ará'a a'ujna Iconio, aj mú mi a'uteájrapi hua'atéyujta'a a'íime í mej Israél jetze ajtémecan. A'uu mú tihuaú'ixaa í teite tzáahuati'ira'a jime'e. A'íj mú jín, jeihua rá'antzaahua a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

² Majta seica, í mej caí té'atzaahuat'e'eca'a, a'íí mú ca'aníjra'a hua'utá'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íj mú jín a'ij pua'a te'utánamuajri'i a'ímej í mej hua'apua. ³ A'íj mú jín á'atee a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, ca'anín mú jín tihua'utá'ixaa í tavástar'a jetze me'ecan. A'íj pu jín ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi miyen huárini mej ráamua'aree í teite, mej Dios jetze aráu'jca'ane í mej hua'apua.

⁴ Majta í teite í mej é'echejca'a u chajta'a, a'íí mú tiújse'irihua'a seica mej miyen tí'ijmua'areereca'a a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtémecan, majta seica tí'ijmua'areereca'a a'ímej jemi í mej hua'apua. ⁵ Aj mú mi me'ín í mej Israél jetze ajtémecan, majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'ímej jamuan í mej tihuá'ajte'e, a'íí mú miyen tiraaxí'epi'intare mej nu'u a'ij pua'a huárini, majta nu'u hua'uteátu'asixi'ín tetej jime'e.

⁶ Aj mú mi ráamua'areeri'i a'íime í mej hua'apua. A'íj mú jín huataúruu. A'uu mú a'ará'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Listra, ajta ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Derbe. A'uu pu jetzen ajtémecan a'ujna u Licaonia. Majta á'ujjhu'a'ane'e tíj na'a a'u ti imuá ja'u'ástimee í chuej. ⁷ Maúche'e mú tihuá'a'ixaate'eca'a í teite a'íjna í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin.

Mej nu'u me'uun a'uté'uuca'a me'újna u Listra

⁸ A'uu pu seij a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a Listra, tevi ti caí rá'aye'ivejca'a í ru'íca jetze. Aye'e pu éene'e huanú'ihuaca'a. Capu huáye'icaa. ⁹ A'íí pu ráanamujri'i a'ij ti tí'ixajta'a a'íjna í Pablo. Tí'iquí a'íin Pablo raasej. A pu temua'a naa tirú'umua'areereca'a ti a'íjna ti caí r'én ru'íca jetze, a'íí pu rujni a'íjna jime'e ti té'antzaahuat'en. ¹⁰ Aj pu i ayén tiraatajé ca'anín jime'e tijín:

—Huatéechaxi.

Tí'iquí a'íin ájtzucu. Ajta á á'uche'ecane'e já'araa.

¹¹ Matí'ij raasej a'ij ti tí'itíj huáruu í Pablo, aj mú mi huajíjhuaca'a í teite runiuuca jime'e mej jime'en tí'ixaxa'a a'ujna Licaonia. Miyen tijín:

—Í Dioso mú yé ve'ecáane. Cu xiee muaateújteitesta'a mej mi yé huatasejre íye itejmi jemi.

¹² Yee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amijna mi Bernabé, a'íí pu hui a'íin pú'een í Dios tej tiyen ratamuá'amua tijín Júpiter, ajta amijna í Pablo, a'íí pu hui a'íin pú'een a'íjna í Mercurio.

Aye'e mú raatamuá'a me'íjna í Pablo, a'iné a'íí pu nu'u raataxájtaca'a.

¹³ Aa pu vejli'i jé'esejre'eca'a í teyuu a'íjna ta'anténine'i a'ujna chajta'a. Ajta a'íin í puaarij ti tí'ivaire'e Júpiter jemi a'ujna teyujta'a, a'íí pu u huaja'uvé'ejajpuaca'a í tuuru'use, ajta í xuuxu'u ti tutíjhua. A'íjna í puaarij, majta í teite, a'íí mú huá'ana'amiche'e í tuuru'use, majta huá'umuai'ivejtaca'a.

¹⁴ Majta me'ín í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, mat'íj ráamua'areeri'i, á mú aúurupi í teite tzajta'a, meruaachijmé'e, majta antijíhua. Mat'íj mi amuacaícan tiu'utésijtza'anaxi í tiú'ujciixu me'íjna jime'e mej mi me'íjna jín hua'utá'íjmijra í teite. ¹⁵ Miyen tijín:

—Mú'een teteca, ¿a'iné sej si siyen ríci? Teen tu hui teajta teteca pú'een, setíj mú'een. Ayee tu 'een jín mú a'uvé'uju'un tetá'aj tejamuá'ixaate'en setá'aj mú'een raatapuá'ajta se'íjna ti caí tí'itij vaire'e, setá'aj raténa'amiche'en í Dios ti í'irúuri, ti ajta raatétaahuaca'a í ta japua ti auuteájmua, ajta í chaanaca tej japuan yen seijre'e, ajta í jaj ti íiyen seijre'e ta jamuan, ajta nain tíj na'a pua'amé tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua, ajta jaj tzajta'a ti tí'iseijre'e.

¹⁶ 'A'ájná'imua pu hui Dios hua'utá'a í teite mej miyen éene'en seijre'e matíj me'ín tí'ijxe'eve'eca'a. ¹⁷ Mi ajta, tíj na'a jéjcuá ímuá tíj na'a ti yú e'iré'ene, Dios pu huá'a jemi tiu'uteájtuaa í mej jíme'en ráamua'aree a'ij ti ye'í huaríj í Dios. Ayee xu hui tí'ijmua'aree ti Dios á'amuacha'íj temua'a naa. Nain pu jín tejámuaatévaire'esin viite jime'e, mej huáviye, ajta ti tiú'uciire, ajta tejámuaatá'asin í sej ráacua'ani, ajta sej rí'éene'e seíre'e xá'ara'ani mi ruxíejniu'uca jetze. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁸ Mu'iicáca pu huatá'ixaa í teite. Xa'ichu'i pu hua'utéemua'iti mej mi caí miyen tihua'amua'ívejte'e.

Mat'íj nu'u raateátu'asixi me'íjna í Pablo me'újna u Listra

¹⁹ Aj mú mi seica u a'uvé'uju'un. A'uu mú e'eráaci a'ujna já'ahua'a Antioquía, majta me'újna Iconio. A'ii mú a'ín pú'een í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Mat'íj mi hua'utá'ixa í teite ti nu'u a'ij pua'a tí'itevij í Pablo. Mat'íj mi raateátu'asixi tetej jime'e. Ayee mú tiu'umuá'aj tijín huam'íi. A'íj mú jín mi ya'ujáanajraa á pua'acé í chajta'ana jetze.

²⁰ Aj mú mi me'ín í mej té'atzaahuate'e me'uun e'etiújseij a'u mej yauujájsime'e í Pablo. Mua'ajteáxi'reca'a a'u mej yauutéj. Jíme'en mu'u jemin ajteáxi'reca'a, aj pu í ájchee a'íjna í Pablo. Ajtahua'a, pu a'uteájrupi u chajta'a. Yee ruijmua'ate'e yee, a'íi pu á'uraa a'íjna jamuan í Bernabé. A'uu mú a'ucíj u Derbe.

²¹ A'uu mú tihua'ú'ixaa í niucari jime'e ti jín Dios hua'irátuaasin. Jéihua mú hua'utéemua'iti í teite a'ujna Derbe, mej mi me'ín té'antzaahuate'en. Aj mú mi huaré'aci me'újna u Listra, majta me'újna u Iconio, majta u Antioquía. ²² Nainjapua mú ca'aníjra'a hua'atá'a a'ímej í mej té'atzaahuate'e mej mi caí ratápuaapua'ajta'an mej té'atzaahuate'e, majta hua'utá'ixa ti nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati amuacaícan ayén tirajpuaíitzi á'ara'ani ti í a'uun a'uteároute a'ujna ti é'eseijre'e í Dios.

²³ Majta hua'avé'ehuaú í hua'avaujsi mej mi tiu'utévaire'en u huá'a teyujta'a. Mat'íj téníuúve'e, majta huaúritzi'ive, aj mú mi ra'íjca í tavástar'a naíjmi'íca í mej rá'atzaahuate'e.

²⁴ Mat'íj antacíj a'ujna já'ahua'a seíj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Pisidia. A'uu mú a'ará'a a'ujna já'ahua'a seíj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Panfilia. ²⁵ Aj mú mi me'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Perge. A'uu mú tihua'ú'ixaa í niucari jime'e. Aj mú mi a'ucíj a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín u Atalia.

²⁶ A'uu mú baarcu jetze atéeci. Mat'íj mi antacíj yútan pújme'en a'ujna já'ahua'a Antioquía. Aa pu pítejá'aríci a'u mej yau'íjca í Dios ti hua'acha'íi á'ara'ani mej mi miyen ríjca a'ij mej tihua'uta'ítí'iri'i í ru'ihuaamua'a. ²⁷ Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'ujna Antioquía. Aj mú mi hua'ajtéseij í mej teyujta'a e'etiújse'írihua'a. Nain mú tihua'utá'ixaa í niucari jime'e a'ij ti Dios ayén tihua'utá'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi majta me'ín té'antzaahuate'en. ²⁸ Mat'íj mi me'uun á'atee huá'a jamuan í mej té'atzaahuate'e a'ujna Antioquía.

15

Mat'ij nu'u huá'a'itziite'eca'a a'ime í mej rá'astijre'eca'a í ruye'ira í mej Israel hecé ajtémecan

¹ Seica mú me'uun a'ará'a a'ujna u Antioquía. A'í mú a'ín pú'een í mej Israel jetze ajtémecan. A'uu mú e'eráaci a'ujna Judea. Mat'ij mi autéjhuii mej tihuá'umua'aten í ru'ihuaamua'a. Miyen tijín:

—Ti pua'a secái ra'ancuré'ecura'a í runavij í mej jetzen sea'araca a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Moisés teecan, ti pua'a secái siyen huárini, seij ajta seij, capu a'ij tí'iri'iri ti Dios tejámuaatá'uuni'i.

² Mi majta a'ijna í Pablo, ajta í Bernabé, jé'ecan mú tihuá'a'ixaate'eca'a tzáahuati'ira'a jime'e. Aj mú mi a'imej ru'ihuaamua'a miyen tiu'íjca a'imej í mej hua'apua, huá'a jamuan í seica mej mi á'ujcine a'ánna Jerusalén, mej mi raaxí'epi'intare'en a'imej jamuan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi í mej tiújse'irihua'a u teyujta'a a'ánna Jerusalén.

³ Majta me'ín í mej tiújse'irihua'a a'ujna Antioquía, a'í mú hua'uta'a'áj. Mat'ij mi a'ucíj. A'uu mú Fenicia a'uré'ene, majta me'újna u Samaaria. Nainjapua mú tihua'utá'ixaa me'ijna jime'e mej té'antzaahuate'en í Dios jemi, a'imej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'ij mú jín huataújtemua'ave temua'a naa a'ime í huá'a'ihuaamua'a mat'ij huá'unamuajri'i a'ij mej tí'ixajtaca'a.

⁴ Mat'ij me'uun a'ará'a a'ájna Jerusalén a'ijna í Pablo, ajta a'ijna í Bernabé, jé'ecan mú hua'ancuré'evi'iti temua'a naa a'ime í mej tiújse'irihua'a u teyujta'a, majta í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi. Mat'ij mi miyen tihua'utá'ixaa nain ti Dios tiu'uteájtuaa jaítze'e huá'a jemi í seica í teite.

⁵ Majta seica a'imej í fariseos í mej té'atzaahuate'e, a'í mú a'ájna a'uté'uuca'a. Miyen tijín:

—Jé'ecan pu hui ruxe'eve'e mej miyen huárini a'imej í mej té'atzaahuate'e í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Miché'e hui ra'ará'asten nain jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Moisés teecan. Miché'e ra'antisíjchixi'ín í runavij.

Mat'ij nu'u me'uun e'etiújseij u Jerusalén

⁶ Aj mú mi tiújseij a'imej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi mej mi ti'ihuaúrixaate'en me'ijna jime'e. ⁷ Mat'ij a'atzu á'ateevi'ica mej tí'ixa, aj pu í a'ín Pedro ájchee. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ne'ihuaamua'a, mú'een xu hui seri ramua'aree ja'anáj ti imuá Dios na'antíhuau ineetzi nej a'amua jetze ajtémecan, nej ni tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios tihua'utá'uuni'i í mej caí Israel jetze ajtémecan mej mi rá'antzaahuate'en. ⁸ Ajta a'ín Dios, í ti tirú'umua'aree a'ij ti ja'ati tí'imua'atze í ru tzajta'a, a'í pu taatasejra ti a'ín miijmu hua'ancuré'evi'iti. Ayee pu che'atá na'a tihua'utá'a ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an huateáuran a'imej tzajta'a tíj titaatá'a itejmi.

⁹ Jemin í Dios, naími'i tu tiyen taxí'ej tena'a 'een. A'ij ti a'ín raajéjcuare í taxiejniu'uca tet'ij rá'antzaahua, ayee pu che'atá na'a tihuá'ajejcuaren í huá'axiejniu'uca a'imej.

¹⁰ A'ij pu hui jín, a'iné 'een jín siyen tirá'axijte'e í Dios se'ijna jime'e sej tihua'a'íjcate'e a'imej í mej té'atzaahuate'e ye'irá jime'e í mej caí ravícua'iraca'a í tavaújsimua'a teeca, teajta iteen.

¹¹ Mí ajta, ayee pu titá'amitiejte'e itejmi tej caí tí'inajchita, tel'ijna jime'e ti tavástarara ta japua huaniú itejmi. Ayee pu hui che'atá na'a huá'a japua tí'iniuuni a'imej. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹² Aj mi mú raatapuá'ajtaca'a naími'i í mej tí'ixajtaca'a. Jé'ecan mú huá'anamuajraca'a mat'ij tihuá'a'ixaate'eca'a me'ijna í Pablo, majta me'ijna í Bernabé. Nain mú hua'utá'ixa tíj na'a ti hua'utá'a í Dios í huá'a tzajta'a a'imej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Jéihua mú rí'i huaríj í mej jín rí'i te'utaseíj. Dios pu hua'utévai a'ímej í mej hua'apua.
¹³ Matí'ij ra'anticí'i mej ti'ixa, aj pu i Jacobo ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ne'ihuaamua'a, xáanamujri'i í nej amuaatá'ixaate'esin. ¹⁴ Amijna í Simón auchén pu hui titaatá'ixaa ti Dios huá'a jíme'en hua'utévai a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, seica teite tzajta'a mej mi rí'i tiraatá'an. ¹⁵ A'ij ti ti'ixa a'íjna, ayée mú hui che'atá mena'a mejmí'i tira'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu xaa ne'u té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. ¹⁶ Ayen tijín:

Tí'ij antipua'aren, nee nu uvé'enejsin.

A'ijna í chí'ira'an í David, í tí'iríi á'ave, nee nu neajtahua'a rajajsin.

Nee nu rá'ajtaahua jéjcuacan ne'íjna jetze í ti auj á jé'ejnee.

¹⁷ Majta í seica í teite,

miché'e naímí'i ráahuauni í tavástar'a a'íime í teite í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, mej mi náamua'ati a'ij nej ántehuaa inee.

¹⁸ Ayee pu ti'ixa í tavástar'a í ti jéjcu'a'imua hua'utá'ixa a'íjna í tí'itíj í mej nu'u ráamua'ati.

¹⁹ 'A'íj nu hui jín niyen tejá'amua'ixaate'e tej caí tiyen tihúa'ajaaxiejví'ira a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan í mej mauchén té'antzaahuate'esin. ²⁰ Jaítze'e pu tí'ivaire'e tej tihua'uta'ítí'i yu'uxari jetze, tej ti tiyen tihua'utá'ixaate'en mej nu'u caí tí'icua'a í ti tí'icua'irí'i í mej ráamuai'ivajtaca'a huá'a jemi í huá'a dioosi, majta nu'u caí ruxána'acira'ate úucate jamuan, ajta mej caí í 'uuca ruxána'acira'ate í teteca jamuan.

'Majta mej nu'u caí racua'aca huá'ire'ara'an tí'itíj mej raatécua'imí'in, ajta mej caí racua'aca í xúure'ara'an. ²¹ A'ii pu ayén tiú'ujxe'eve'e, a'iné matíj mena'a tite'utéjhuii a'ujna a'u mej a'uchéjme í teite, ayée mú tihua'utá'ixaa a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, majta hua'atéyujta'a mú ra'ujíjve í yu'uxari jetze ti a'íin ra'uyú'uxaca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

I mej nu'u tihua'uta'ítí'irí'i a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan

²² Aj mú mi me'ín í mej tamuáamuata'a japan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi, a'íi mú raaxí'epí'intare mej seica avé'ehuauni í ru jemi mej mi hua'uta'íte a'íjna jamuan í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, mej mi á'ucí'ine a'ujna Antioquía. A'ímej mú antíhuau a'íjna í Judás ti ajta ayén ántehuaa tijín Barsabás, majta me'íjna í Silas. A'íime í mej hua'apua, a'ii mú a'íin pú'een hua'avaujsi í mej tí'ixí'epí'intare'e. ²³ A'ímej mú jemi raata'íteca'a í yu'uxari ti ayén a'íjna jín tirá'axa:

“Iteen, i tej tamuáamuata'a japan hua'apua ará'ase, teajta i tej i'i vaujsi i tej tí'tase'irí u teyujta'a, ayée tu á'amuateujte'e mi sej té'atzaahuate'e, mi sej seij chuéjra'a japua a'uchéjme se'újna Antioquía, seajta amen ti huatacá'a a'ujna já'ahua'a Siria, ajta se'újna já'ahua'a u Cilicia.

²⁴ “Tu'uri ráamua'areerí'i mej seica í tej caí huatá'aca, a'íi mú yé a'ucíj íye Jerusalén. Jé'ecan mú á'amua'ítziite'eca'a me'íjna jíme'e í mej tejamuá'ixaa. Jé'ecan pu utéevatzi í á'amuatzaajta'a. ²⁵ A'iné naímí'i tu'uri tiyen tiu'utá'a í niuucari jíme'e, ayée pu titá'amítiejte'e ti i'i xí'epí'in tej hua'antíhuauuni seica í téjmi jetze mej ajtéme'ecan. A'ímej tu ti antíhuau tej ti hua'uta'íte mú'ejmi jemi, mej mi u á'uju'un í teite a'ímej jamuan í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé.

²⁶ “A'íime í mej hua'apua, a'íi mú miyen tite'ehuaújca'ane ti pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e mej huácui'ini a'íjna jíme'e metihua'utá'ixaate'en í teite a'íjna jetze me'ecan í tavástar'a í Jesús ti i'i Círístu'u. ²⁷ A'íj tu jín tí'hua'uta'aíteca'a telíjna í Judás, teajta telíjna í Silas. A'íi mú tejámuaatá'ixaate'esin rujímu'a'a mú'ejmi jemi mej mi nain jín tejámuaatá'ixaate'en í niuucari jíme'e a'ij tej teri tiraaxí'epí'intare.

²⁸ “Jee xaa ne'u, ayée pu tirá'amítiejte'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta itejmi, ayée pu titá'amítiejte'e ti i'i xí'epí'in tej caí jeíhua tí'itíj jín tejá'amua'íjcate'e, sino a'ij tu'u í ti jaítze'e ruxe'eve'e. ²⁹ Caxu racua'aca í huá'ahua'ira'a í ye'emuaate í mej

huá'umuai'ivejtaca'a í huá'a dioosi jemi. Caxu seajta racua'aca huá'ire'ara'an í ti huatécua'iminihuaca'a na'ari ti'itíj xúure'ara'an.

“Caxu seajta tiú'ujxana'acira'ate 'úucate jamuan, majta memíjna í mé 'uuca, mej caí tiú'ujxana'acira'ate í teteca jamuan a'ij tej tejá'amua'ixaate'e. Rí'í xu titeeteáturaasin í Dios jemi ti pua'a siyen huárini se'íjna jime'e. Ché'e a'ij tejá'amua'aire'e.”

Matí'ij a'íjna í Judás, ajta a'íjna í Silas, a'úu mú a'uté'uuca'a u Antioquía

³⁰ Matí'ij mi miyen huaríj, matí'ij mi me'uun huajau'íteca'a a'ujna Antioquía. Aj mú mi a'ucíj. A'uu mú e'etiújseij naími'i í mej té'atzaahuate'e. Matí'ij mi hua'utapíj í yu'uxari.

³¹ Majta me'ín í huá'ihuaamua'a, matí'ij ra'ujíjve í yu'uxari jetze, jé'ecan mú huataújtemua'ave a'iné naa pu hua'utá'a a'íjna í yu'uxari. ³² Ajta, a'íjna í Judás, ajta a'íjna í Silas, a'íi mú rujímua'a mena'a antiújmua'areereca'a majta me'íjna jín mej mi tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín ca'aníjra'a jeíhua hua'utá'a í huá'ihuaamua'a a'íjna jime'e í mej tihua'utá'ixaa. Rí'í mú temua'a naa tihua'utá'a.

³³ Matí'ij mi a'atzu me'uun á'atee. Aj mú mi me'ín í huá'ihuaamua'ame'en miyen tihua'utá'ixaa mej á'uciine ruxí'evi'ira'a jime'e a'u mej e'eráaci, mej mi majtáhua'a me'uun e'ará'asti a'ímej jemi í mej huaja'uta'íteca'a. ³⁴ Mi ajta, a'íjna í Silas, ayée pu tira'aránajcheca'a ti a'uun a'uteáturan. ³⁵ Majta me'ín, í Pablo, ajta í Bernabé, a'íi mú a'úu na'a a'uteájturaa a'ujna Antioquía. Majta jamuan í seica, camuché'e mú metihúa'amua'atejca'a. Majta tihúa'a'ixaate'eca'a í niuucari jime'e ti jime'en rá'axa í tavástara'a.

Matí'ij nu'u já'ita'a a'utacíj a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé

³⁶ A'atzu á'ateevi'ica, aj pu i a'íin í Pablo ayén tiraata'ixaa a'íjna í Bernabé tíjín:

—Tiché'e teajtáhua'a huaja'uvé'emuaare í ta'ihuaamua'a í mej me'uun a'uchéjme nainjapua a'u tej teri huaja'utá'ixaa í niuucari ti jín ra'axa í tavástara'a, tetá'aj ráamua'aree a'ij ti ye'í tihúa'avaire'e.

³⁷ Ajta a'íin í Bernabé, a'íj pu huávi'itijme'e a'íjna í Juan, ti ajta ayén ántehuaa tíjín Marcos. ³⁸ Mi ajta a'íjna í Pablo, capu rá'avi'itimí'ica'a a'iné a'íi pu Marcos a'uun huaja'uhúa'axi a'ujna já'ahua'a u Panfilia. Capu ché'e tí'imuari'eca'a huá'a jamuan.

³⁹ Jéihua mú huaújte'axi. A'íj mú jín ruséxu'ijmé'e a'ucíjxi. Ajta a'íjna í Bernabé, a'íi pu xaa ya'uví'iti a'íjna í Marcos. Baarcu jetze mú a'ucíj mej mi me'uun e'ará'asti a'ujna u Chipre. ⁴⁰ Ajta a'íin í Pablo, a'íi pu ra'antíhua'u a'íjna í Silas.

Majta me'ín í huá'a'ihuaamua'a, a'íi mú ra'íjca í Dios í ti huá'ucha'íin í tavástara'a a'ímej í mej hua'apua. Matí'ij mi a'ucíj. ⁴¹ A'áa mú a'uré'ene a'ujna u Siria, ajta a'ujna Cilicia. A'u ti na'a a'úu mej e'etiújse'iri u teyujta'a, a'íi mú ca'aníjra'a hua'utá'aca í ru'ihuaamua'a.

16

Pablo pu nu'u ra'avé'ehuau a'íjna í Timoteo

¹ A'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Silas, áa mú a'ucáane me'újna u Derbe, majta me'újna u Listra. A'uu mú seíj huáteu ti té'atzaahuate'e. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna tíjín Timoteo. Ajta a'íjna í naánajra'an, Israél pu jetze ajtémecan, ajta táatajra'an, griego pu pú'eene'e a'íjna. ² Rí'í mú tirájcha'íica'a a'íjna í Timoteo a'íime ihuáamua'ame'en í mej Listra é'eme'ecan, majta í mej Iconio é'eme'ecan.

³ A'íjna í Pablo, ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti a'íin Timoteo u á'ume'en huá'a jamuan. A'íj pu jín raata'íteca'a mej ra'antisíjche í naviira'an mej mi caí huataníniu'ucacun a'íime í mej Israél jetze ajtémecan. Ayee pu'u, a'iné naími'i í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna a'úunimua tíj na'a a'uun ti huatacá'a, a'íi mú ramua'areereca'a ti táatajra'an a'íjna í Timoteo, a'íi pu griego pú'eene'e.

⁴ Matí'ij mi me'uun a'ará'a seíj jetze í chajta'ana, a'úu mú hua'utá'ixaate'e í teite a'ij mej tiraaxí'epi'intare í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi í mej

Jerusalén a'ujteí a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a mej miyen huárini í teite. Matí'ij ra'anticí'i í teite mej tihua'utá'ixaa, seij jetze í chajta'a, majtáhua'a méyee miyen huaríj, majtáhua'a méyee. ⁵ A'ij pu jín, a'íime í mej tiújse'irihua'a, a'íi mú ahuaújca'ane mej mi jaítze'e té'antzaahua. Majta huatámu'iireca'a.

Tí'ij nu'u Pablo jemi huatasejre a'ijna í ja'ati ti Macedonia é'eme'ecan

⁶ Nainjapua mú huacíj a'ujna tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Frigia. Aru capu hua'utá'a a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej a'uteároute a'ujna ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Asia, mej mi tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jime'en rá'axa í Dios niuuca. ⁷ Aj mú mi a'ujna vejli'i a'atanéj a'u ti e'eve'e'ástime seij chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Misia. A'uu mú a'utearutéche'e a'ijna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Bitinia, aru capu a'ij tiu'utári'iristareca'a a'iné capu hua'utá'a a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Jesús.

⁸ Matí'ij mi antacíj u jetze pújme'en u Bitinia. Matí'ij mi a'uun pújme'en a'ucájrupi chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Troas. ⁹ Tíca'imua pu tí'itij huámaaraca'a a'ijna í Pablo. Tí nu'u a'uun a'utéjvee után pújme'en ja'ati ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Macedonia. Jé'ecan pu nu'u hua'utáhuaviiri'i ayén tíjín:

—Xa'itáçini yú jetze pújme'en, mú'een, setá'aj hui taatévaire'en itejmi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í ja'ati.

¹⁰ Tí'ij ayén tiú'umaaraca'a a'ijna í Pablo, ca'anacan tu huátacate tej ti antáçine a'ujna já'ahua'a Macedonia, a'iné ayée pu titá'amitiejte'eca'a ti a'íin Dios taatajé tej ti tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios hua'irátuaasin.

Tí'ij nu'u Lidia huataújtuaa í tavástara'a jemi

¹¹ Tetí'ij huiráaci te'újna u Troas, a'úu tu antacíj í baarcu jetze a'ujna u Samotracia a'ujna a'u ti chuej a'utacá'a jaata'a. Yee ruijmua'ate'e yee tu e'entanéj a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Neápolis.

¹² Tetí'ij huiráaci te'újna, aj tu ti te'uun a'ará'a seij jetze í chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Filipos. A'uu mú mejmí'i é'echejca'a a'íime í mej Roma jetze ajtémé'ecan. Ajta, a'ujna Filipos, a'íi pu a'íin pú'een í chajta'a ti jaítze'e ruxe'eve'e tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Macedonia. A'uu tu a'atzu á'atee tej te'uun a'uté'uu.

¹³ Ja'anáj matíj pua'a rusé'upihua'a, a'úu tu huiráaci á pua'acié u chajta'a. A'uu tu já'ahua'a a'uré'ene vejli'i jate'e tej ti ráahuauni a'u ti é'eri'iri tej huatéjniuuni í Dios jemi. A'uu tu a'ujrá'aseca'a. Aj tu ti autéjhuui tej tihua'utá'ixaate'en í'uuca í mej tiújseij me'újna a'ijna jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios. ¹⁴ Seij í 'íita'a, ayée pu ántehuaaca'a tíjín Lidia. Tiatira pu é'eme'ecan a'ijna. A'íi pu çixuri tí'itua'aracare'e ti tí'inaca'amua. A'íi pu ajta raná'achemí'ica'a í Dios. Aj pu í Dios raatá'a ti rá'antzaahuate'en a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Pablo. ¹⁵ A pu í huámua'í'vijhuaca'a, majta a'íime í í'ihuaamua'ame'en.

Aj pu í ayén titaatajé a'ijna í Lidia tíjín:

—Tí pua'a ayén tejamuá'amitiejte'e a'ijna jime'e í nej neri rá'atzaahuate'e ne'ijna í tavástara'a, setá'aj mú a'uvé'uju'un nej jamuan sej si se'uun a'uté'uu xá'ara'ani a'u nej é'eche. —Ayee pu titaatá'ixaa.

A'íi pu ta'antimuá'iti.

Tí'ij nu'u huataújtuaa í tavástara'a jemi a'ijna í 'íita'a ti huá'amua'itici í teite

¹⁶ Ja'anáj ayée pu titáaru. A'uu tu aujú'ucaa a'ujna mej yé'ana'amiche í Dios. A'uu tu ti ra'antinájcheca'a seij í temuaj ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a. 'íita'a pu pú'eene'e a'ijna. A'ijna í tiyaaru'u, a'íi pu raayí'itihua'a ti tí'itij huámua'aree. Jéihua pu huá'amua'itichistehua'a a'ijna í 'íita'a í tumin huá'a jemi í mej racha'íica'a. ¹⁷ Tí'iquí a'íin taatavén. Aa pu e'eve'ejíjhujme'e ayén tíjín:

—Mí teteca, a'íi mú hui ravaire'e í Dios í ti ta japua é'eseijre'e naíjmi'ica japua matá'aj miyen tejámuaatá'ixaate'en a'ij ti tí'iri'iri ti Dios tejámuaatá'uuni'i.

¹⁸ Ayee pu a'urijne'e nain xicaj tzajta'a ajta t'ij caí ché'e rá'aviicua'i a'ijna í Pablo. Aj pu'i p'í a'uré'eve. T'i'iquí ayén tiraata'ixaa a'ijna í tiyaaru'u tijín:

—Ayee nu hui t'imua'aijte'e a'ijna jetze me'ecan í C'irístu'u pej huiirájra'ani pem'ijna jetze mi temuajj. —Ayee pu tiraata'ixaa.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i á'iyen huirájraa a'ijna í 'íta'a jetze.

¹⁹ Majta me'ín í mej racha'íca'a í temuajj, mat'ij ráamua'areeri'i ti caí ché'e a'ij t'iriri'iri mej raamuá'itin í tumin a'ijna jetze, aj mú mi hua'uvívi'i me'ijna í Pablo, majta me'ijna í Silas. Mat'ij mi huaja'uví'iti a'imej jemi í mej t'iaijta a'ujna já'ahua'a ti e'eráyaujta'a a'u mej tejé'etu'araca ti'itij. ²⁰ Mat'ij mi á huajaútuua huá'a jemi í jueesi. Miyen ti'ixáata tijín:

—A'iime i teteca, Israel mej jetze ajtème'ecan, jeíhua mú hui huá'ajaaxiejte'e íiyu mej a'uchéjme. ²¹ Seicié mú hui tihuá'amua'ate í ye'irá jetze ti caí ayén titaavíjte'e itejmi, tej tiyen tirá'antzaahuat'en, na'ari tej tiyen huárini iteen i tej Roma jetze ajtème'ecan.

²² Mat'ij mi me'ín teite hua'utájaaxiejvi'iri'i me'ijna í Pablo, majta me'ijna í Silas. Aj mú mi me'ín jueesi miyen tiu'uta'aíjtaca'a mej nu'u tihua'acá'ari'iraxin í tihuá'acá'ixu, majta nu'u hua'utéevajxi pi'ista jime'e. ²³ Mat'ij hua'utéevajxi jeíhua, majta hua'iteáana. Majta ra'íjca ti me'ijna í ti tí'icha'íi ti huá'ucha'íin temua'a naa. ²⁴ A'ijna mej tirá'acha'íiraste, a'íi pu hua'uteájtuaa ujca'ihuá'imua ti jaú'ase. Ajta í huá'íca, án pu ra'anárujte'axi a'ijna jetze í taabla ti ij caí huirácu'ucunen í huá'íca.

T'ij nu'u huataújtuaa í tavástar'a jemi a'ijna ti huá'acha'íca'a

²⁵ A'atzaj teumé'eca tíca'imua, a'atzaj cumu já'íta'a tíca'a, a'íi mú téniiusime'e í Dios jemi, majta tí'ichuiicaca'a a'ijna í Pablo, ajta a'ijna í Silas. Majta í seica í mej námi'ihuaca'a, a'íi mú huá'anamuajraca'a. ²⁶ T'ij i jíye'itzi jime'e huateújca'atzijxi í chuej. Ajta í jaxu'u a'u mej é'enami'ihuaca'a, ca'anín pu jín huateújca'atzijxi. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu i te'entaújcuunaxi a'u ti é'epueerta, a'ujna a'u mej é'enami'ihuaca'a, ajta tí'ijtza'anixi í cadeena í mej jín anaj'íci'ihuajme'eca'a í mej námi'ihuaca'a.

²⁷ Ajta a'íin ti tí'icha'íi, t'ij huatáji, aj pu i raasej ti te'entacúuni'ihuajme'ecaa a'ijna a'u ti é'epueerta. A'íi pu 'i rú'ijcupi í ruchun t'ij i huaújje'ica a'iné yee pu raatá'a cumu mu'uri huiráaci í mej námi'ihuaca'a. ²⁸ Mi ajta, a'íin í Pablo, ca'anacan pu huajíjhuaca'a. Ayee pu tiraatajé tijín:

—Capej hui piyen aruure pej piyen ajé'icata. Teuche'e tu námi'i huiráatei.

²⁹ Aj pu 'i taij huahuáu. T'i'iquí á'iyen u a'uteájrupi huatiéechijm'é a'ujna a'u mej é'enami'ihuaca'a. Aj pu 'i á é'ejtunutaca'a a'ujna vejli'i a'u mej a'uté'uuca'a a'ijna í Pablo, ajta a'ijna í Silas. ³⁰ T'i'iquí hua'iráavi'iti. Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné náarini t'ij Dios tinaatá'uuni'i?

³¹ Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rá'antzaahuat'en í tavástar'a, a'ijna í Jesús. Aj pu xaa Dios timuaatá'uuni'ira, ajta a'imej í mej á jamuan á é'eche.

³² Mat'ij mi miyen tirá'ixaa me'ijna í ja'ati, majta a'íime í mej jamuan á é'eche a'ijna jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa í tavástar'a. ³³ Yee pu 'i éene'e a'atzaj tíca'imua a'íin ti tí'icha'íca'a, a'íi pu hua'ujá'usi í mej tzaanica'a. Mat'ij mi á'iyen huaújmuai'ihuaca'a a'ijna í ti tí'icha'íca'a, majta a'imej í mej jamuan á é'eche. ³⁴ T'ij i huaja'uví'iti í ruche. Aj pu 'i tihua'umí. Ajta í mej jamuan á é'eche, jé'ecan mú huataújtemua'ave me'ijna jime'e mej rá'antzaahua í Dios.

Mej nu'u hua'utátuua me'ijna í Pablo, majta me'ijna í Silas

³⁵ Tapuá'arijme'eca mú me'ín í jueesi hua'uta'aíj í polisiíya. Ayee mú tiraata'ixaa a'ijna ti tí'icha'íca'a tijín:

—Ché'e hua'irájtuuaani í mej námi'i í mej hua'apua.

³⁶ Aj pu i a'íin ti tí'icha'íi, ayée pu tiraata'ixaa a'ijna í Pablo tijín:

—Menaata'áj í jueesi nej nu'u amua'irájtuaani. A'íj pu jín, pu'uri ri'irí sej huiráçine. Capu ja'ati ché'e á'amuaajaaxiejte'e a'ame. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna ti tí'icha'íca'a.

³⁷ Ajta a'íjn í Pablo, ayé pu tiraata'ixaa a'íjna ti tí'icha'íca'a tijín:

—Aricu, hua'utá'ixaate'e í polisiiya tijín: “Itejmi, i tej a'ímej jetze ajtémecan í mej romanos pú'een, a'íj mú caí ti'itíj taata'íhua'ura a'ij tej ti'itíj jín titeuteájturaa, a'íj mú majta taateevajxi mé jéjre'e teite tzajta'a, majta ta'iteána. ¿Ti'itáni? ¿Ni meri tá'axijte'en avíitzi'i jime'e? Catu xaa ne'u huiráaju'un. Miché'e me'ín yéve'eré'enen matá'aj me'ín tu'irájtuaani.”

³⁸ Mat'íj mi me'ín polisiiya miyen tihua'utá'ixaa a'ímej í jueesi a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pablo. Mat'íj ráamua'areeri'i ti a'íjn í Pablo, ajta a'íjn í Silas a'ímej jetze mú nu'u jetze ajtémecan í romano, jé'ecan mú tiu'utátziin a'ímej í jueesi. ³⁹ Mat'íj mi u á'uju'un a'ímej í jueesi mej mi teja'utaúuruuni'i huá'a jemi í mej hua'apua. Mat'íj mi hua'irájtuaa. Aj mú mi ca'aníjra'a hua'utá'a mej huiráçine a'ujna chajta'a. ⁴⁰ Mi majta me'ín í mej hua'apua, mat'íj huiráçaci a'ujna carcel, a'úu mú á'uju'un Lidia ti é'echejca'a mej mi hua'usej í ru'ihuaamua'a í mej té'atzaahuate'e. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a í huá'a tzajta'a. Aj mú mi a'ucíj.

17

Mat'íj nu'u mi autéjhuii mej tiújne'usi'ite'en me'újna u Tesalónica

¹ Mat'íj mi me'uun a'uré'ene a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Anfipolis, ajta ti ayén téja'arájtehuua tijín Apolonia. Aj mú mijtá'i me'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Tesalónica a'u ti hua'ateyuu é'eseijre'e a'íjme í mej Israél jetze ajtémecan. ² Tij na'a tí'ijri'irejca'a a'íjna í Pablo. A'uu pu a'uteájrupi hua'atáyujta'a ja'anáj ti ayén teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze mat'íj pua'a ruse'upi. Huaíca itieeri tzajta'a pu tihua'utá'ixaa í yu'uxari jetze.

³ Aye pu tihua'a'ixaate'eca'a ti ayén tiú'uxe'eve'eca'a ti a'íjn rajpuaíjtzi á'ara'ani a'íjna í ti nu'u Dios án yá'ujra í ipuari japua. Ajta, nu'u tí'ij huam'ín, ayé pu tiú'uxe'eve'eca'a ti huatarún ajtahua'a huá'a tzajta'a í mi'ichite. Aye pu tihua'a'ixaate'eca'a tijín:

—A'íjna í Jesús, a'íj pu hui a'íjn pú'een í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

⁴ Mat'íj mi seica rá'antzaahua í mej Israél jetze ajtémecan. Aj mú mi huá'ajaahua me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Silas, majta mú jeíhua té'antzaahua í mej me'ín pú'een í griego í mej raná'amiche'e í Dios, majta mu'ití'í'uuca í mej jaítze'e raxí'eve'e í chajta'ana.

⁵ Majta a'íjme í mej Israél jetze ajtémecan, jé'ecan mú huá'anchueere. A'íj mú jín huá'ajsej seica í mej a'ij pua'a tí'iteteite í mej á'ujujhua'ane'e a'ujna já'ahua'a a'u mej teje'etuáaj muá'aye'i. Aj mú mi ca'aníjra'a hua'utá'a í teite mej mi huataníniu'ucacun. Jé'ecan pu a'ij pua'a tiuju'uteáarij a'ujna í chajta'a.

Aj mú mi me'uun á'uju'un Jasón ti é'eche. A'ímej mú mi huáhuau í Pablo, majta me'íjna í Silas, mej mi hua'irávi'itín, majta tiu'utátuiire'en í teite jemi.

⁶ Mi majta, camu huá'uteu a'ímej í mej hua'apua; seica mú huá'ateu. A'íj mú jín a'ímej a'ujájpua'a me'íjna í Jasón, majta seica í ihuáamua'ame'en. A'íj mú mé huaja'ujájpua'a a'ímej jemi í mej ti'itíj jín títetateí. Majta antijíhua miyen tijín:

—Me'íjna i teteca i mej huá'ajaaxiejte'e nainjapua í teite í chaanaca japua, a'íj mú jín majta meri miyen u a'uvé'uju'un. ⁷ Ajta a'íjna í Jasón, a'ii pu hui hua'ancuré'evi'ití'í'ruce. Camu té'aste í ye'irá jetze í ti tiu'uta'ájtaca'a a'íjna í ta rey, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín César. Aye mú ti'ixa ti nu'u hui sej a'íjn pú'een í rey, a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Jesús. —Aye mú tiu'utaxájtaca'a a'íjme í mej a'ij pua'a tí'iteteite.

⁸ Mat'íj a'ímej huánamua'jri'i, jé'ecan pu a'ij pua'a hua'utá'a í huá'a tzajta'a í teite, majta í mej ti'itíj jín títetateí. ⁹ Aj pu i a'íjn í Jasón, majta me'íjna í seica, tumín mú tiu'utá'a a'ímej jemi í mej títetateí mej mi hua'utátuaani caí ché'e miyen huá'aruure mat'íj huá'uruu u mej huaja'uvé'ejajpua'a. Majta a'íjme í mej títetateí, a'íj mú hua'utátuaa.

Mat'ij nu'u me'uun a'uté'uuca'a u Berea a'ijna í Pablo, ajta a'ijna í Silas

¹⁰ Mat'ij mi me'ín huá'ihuaamua'a ca'anacan hua'uta'íteca'a me'ijna í Pablo, majta me'ijna í Silas mej á'ucüne tíca'ari tzajta'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Berea. Jíme'en mu'u me'uun a'ará'a, aj mú mi a'uteájrupi hua'atéyujta'a a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecan.

¹¹ A'íime í mej Berea é'eche, jaítze'e mú rí'i naa tihua'ajeeveca'a mecaí a'íime í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa. Naa mú rí'i tira'ancuré'a í niucari. Tí'ij pí na'a nain xicaj tzajta'a, a'íi mú rahuauca'a í yu'uxari jetze mej mi ráamua'aree ti pua'a ayén ti'ayajna nusu caí a'ij ti tí'ixajta'a a'ijna í Pablo. ¹² A'ij mú jín mu'iití té'antzaahua, majta mu'iití í mej a'ímej jetze ajtème'ecan í griego. A'íi mú majta té'antzaahua í mé 'uuca í mej rí'i huajá'usejiraca'a temua'a naa. Ayee mú che'atá mena'a té'antzaahua í teteca.

¹³ Majta a'íime í mej Israel jetze ajtème'ecan, a'íime í mej Tesalónica é'echejca'a, mat'ij ráamua'areeri'ti ti a'ín Pablo tihua'ú'ixaa í niucari ti jetzen rá'axa í Dios a'ujna Berea, mat'ij mi me'uun á'uju'un. A'íi mú majta ca'aníjra'a hua'utá'a í teite mej mi hua'utá'jaaxiejv'i. Jé'ecan mú huá'aniu'ucaste'eca'a. ¹⁴ Majta me'ín í huá'a'ihuaamua'a, a'íi mú caí á'atee; á'iyen mú raata'íteca'a ti Pablo á'ura'aní a'ujna ti e'leve'e'ástime í jaj ti ve'éé. Majta me'ín í Silas, ajta í Timoteo, a'íi mú a'uteájturaa a'ujna u Berea.

¹⁵ Majta í mej Pablo jamuan a'ucíj, a'íi mú ya'uví'iti chajta'a jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Atenas. Majta á'iyen huaré'aci. Mehua'uta'ítaca'a me'ijna í Silas, majta me'ijna í Timoteo mej nu'u tiújseire'en ca'anacan.

Tí'ij Pablo a'uun a'utéveeca'a u Atenas

¹⁶ Tí'ij Pablo aúche'e huá'achu'eve'eca'a a'ujna Atenas, jé'ecan pu tiniú'ucaca'a í ru jetze a'ijna jime'e ti hua'usej í huá'a dioosi í mej á e'eré'ete'ecaa nainjapua a'ujna chajta'ana. ¹⁷ A'ij pu jín, a'ín Pablo tihua'a'ixaate'eca'a huá'a teyujta'a a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecan, ajta a'ímej jemi í griego í mej Dios ná'amiche'e. Ajta tíj na'a nain tújca'ari tzajta'a, a'íi pu tihua'a'ixaate'eca'a a'ímej í mej me'uun a'uté'uuca'a a'ujna a'u mej tejé'etu'araca.

¹⁸ Majta me'uun seica a'uté'uuca'a í mej tiú'ujmua'ate a'ij mej tí'ixaxa'a a'íime í mej jee epicúreos, majta seica í mej tiú'ujmua'ate a'ij mej tí'ixaxa'a a'íime í mej miyen huataújmua'a tijín estoicos. Mat'ij mi autéjhui mej tiu'uxáj jeíhua. Mat'ij mi autéjhui mej miyen tirá'ixaate'en me'ijna. Ayee mú seica tí'ixa tijín:

—¿A'iné hui tí'ixa mi ti jeíhua tí'ixa?

Majta seica miyen tí'ixa tijín:

—Xiee ayén hui tí'ita'ixaate'e seíj jime'e í niucari ti seíj jemi é'eme'ecan í Dios.

Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'iné Pablo pu ayén tihua'a'ixaate'eca'a a'ijna jime'e í Jesús, ajta a'ijna ti nu'u huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite. ¹⁹ Mat'ij mi ya'uví'iti a'ánna a'u mej e'etiújse'irihua'a jirí japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Areópago. Ayee mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni rí'irí tej iteen ráamua'aree mi pej hui jéjcuacan jín tí'itamua'ate? ²⁰ ¿A'iné petí'ita'ixaate'e tí'itij jime'e tej caí ya'ú'itie, tej caí ja'anáj ráanamujri'i? Ayee tu hui tí'ijxe'eve'e tej ráamua'aree a'ij ti huataújmua'a a'ijna í niucari.

²¹ Ayee mú a'ijna jín tiraata'íhua'uri'í, a'iné naími'i í mej Atenas é'eme'ecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan í mej meri me'uun a'uchéjme a'ujna Atenas, camu máàj tí'itíj avé'emua'areerca'a. A'íi mu'u pí namujraca'a í ti jéjcuacan jín tihua'a'ixaate'eca'a í niucari.

²² Aj pu i Pablo huatéechaxi já'ita'a huá'a tzajta'a í mej e'etiújseire'eca'a a'ujna Areópago. Ayen tijín:

—Mú'een mi sej teteca, Atenas sej é'eme'ecan, nain nu jín tí'iseij sej jeíhua huá'achu'eve'e í rudiojtemua'a. ²³ Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e a'iné net'íj á'uche'ecane'e nehuá'asejiraca'a a'u ti na'a sej ye'utéchajtza seíj í a'amua dioosi. Seíj

nu huasej ipuari japua ti jetzen té'eyu'usi'i ayén tijín: “Tej rí'i tiraatá'an í Dios tej caí ramua'ate.” A'ijna sej caí ramua'ate, rí'i xu tiraatá'aca. A'ij nu xaa jín niyen tejámuaatá'ixaate'esin.

²⁴ A'ijna í Dios ti raatétaahuaca'a i chaanaca tej japuan seijre'e, ajta nain jime'e ti ayén tí'iseijre'e, a'ii pu hui a'ín pú'een í ti tí'ajta naíjmi'ici'e u ta japua, ajta naíjmi'ici'e íiyen chaanaca japua. Capu ayun che í Dios íiyu teyujta'a í mej rá'ajtaahuaca'a í teteca. ²⁵ Capu ayén tiú'ujxe'eve'e mej raatévaire'en ti'itij jime'e ti tirá'aturaate'e a'iné a'í pu rusej hua'atá'aca naíjmi'ica í teteca mej ruuri muá'ara'ani, mej ucajyáatiye'ican, ajta hua'atá'aca naíjmi'ica tíj na'a ti'itij ti huá'aturaate'e.

²⁶ Ayee pu Dios ráaruu mej sej jetze huanéj í teáata'a naími'i í teite mej mi nainjapua seijre'e íiyen chaanaca japua. Ajta, a'í pu hui raaxí'epi'intare a'achú mej á'atijti'iren, ajta a'u mej a'uchéjme'eni. ²⁷ Ayee pu Dios a'ijna jín huarj mej mi ráahuauni me'ijna, mej mi miyen éeni'ici'e ráateuni. Mi ajta a'ín, capu a'achú a'ímuá mé'e é'eseijre'e itejmi jemi.

²⁸ Ayee pu'u na'a tí'een a'iné a'ij tu jetze ruuri í Dios, tej ti tiyen éene'e mé té'ujjuhua'ane'en, tej ti tiyen huaté'uuca. Majta me'ín í mej tí'ichuicaca mú'ejmi tzajta'a, seica mú majta miyen che'atá mena'a tiu'utaxájtaca'a a'ij nej inee tejámua'ixaate'e. Majta miyen tijín: “Teen tu teajta yaújmua'ame'en pú'een í Dios.”

²⁹ Ja'iné teen tu yaújmua'ame'en pú'een í Dios, capu hui ayén tiraavíjte'e tej tiyen tí'imujca ti Dios ayén 'een tíj ti'itij ti taavíjhua oro jime'e, nusu i plata jime'e, nusu tetej jime'e. Capu ayén 'een tíj ti'itij í mej raatétaahuaca'a í teite a'ij mej ye'í tirájteu me'ijna jime'e í rumua'atzíira'a.

³⁰⁻³¹ A'ajná'imua, camu ramua'areereca'a í teite a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios tíj na'a ti yú e'iré'ene. Ajta a'ín í Dios, capu ja'anáj hua'uxíjte a'ajná'imua. Mi ajta, íjii pu xaa, a'í pu tihuá'aijte'e naíjmi'ici'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati í teite, a'ijna jime'e, ti Dios ari ayén tiraaxí'epi'intare sej xicájra'a jetze ti jetzen hua'uxíjte'en naíjmi'ica í mej yen a'uchéjme íiyen i chaanaca japua. A'í pu hui huá'axijte'en a'ijna í ja'ati ti Dios ra'antíhua'u. Dios pu ari hua'utasejra naíjmi'ica í teite ti ayén ti'ayajna a'ijna jime'e ti ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'ijna í ja'ati. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Pablo.

³² Mat'ij ráanamujri'i ti Dios ra'ajjáj í mi'ichite tzajta'a a'ijna í Jesús, seica mú rá'axieehuari'iraca'a. Majta seica miyen tijín:

—Ayee tu tí'ijxe'eve'e pej pajtáhua'a titá'ixaate'en pe'ijna jime'e.

³³ Aj pu i ajtáara í Pablo huá'a jetze. ³⁴ Aru maúche'e mú seica í teite á'ujjuhua'ane'e jamuan. Merá'antzaahua micu. A'ii mú me'ín pú'een, í mej huá'a tzajta'a a'uté'uuca'a a'ijna í Dionisio, í ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ujna Areópago, ajta sej í 'íta'a ti ayén ántehuaa tijín Dámaris, majta seica mú majta té'antzaahua.

18

Tíj nu'u Pablo a'uun a'utéveeca'a a'ujna u Corinto

¹ Ajta áiyen Pablo huirájraa a'ujna Atenas. Tí'iquí a'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Corinto. ² A'uun pu yá'uteu sej ti Israel jetze ajtémecan ti ayén ántehuaa tijín Aquila. A'uun pu é'eme'ecan a'ujna sej chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Ponto. A'ijna í Aquila, ajta a'ijna í íra'ara'an ti ayén ántehuaa tijín Priscila, a'í mú me'uun e'eráaci a'ujna já'ahua'a sej chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Italia, a'iné ayee pu tiú'uxe'eve'eca'a mej nu'u á'uciine me'újna a'ijna jime'e í hua'arey í romanos ti ayén á teja'uta'íteca'a mej á'uciine naími'i í mej Israel jetze ajtémecan.

Ajta a'ín í Pablo, a'í pu u huaja'uvé'emuaareca'a. ³ Pablo pu racú'une'epuaca'a í navij chí'ira'a. Ayee mú che'atá mena'a tí'imuari'eca'a a'ímej, a'ijna í Aquila, ajta a'ijna í Priscila. A'ij pu jín a'uteájturaa huá'a jamuan, ajta tí'imuari'eca'a huá'a jamuan a'ijna í Pablo.

⁴ Nain xicájra'a jetze matíj pua'a ruse'upi, a'úu pu a'uteáru'ipiche'e huá'a teyu-jta'a, tihuá'a'ixaate'eca'a tí'ij ayén éeni'ici'e hua'antimuá'itín a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, majta í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

⁵ Matí'ij mi huiráaci a'ujna u Macedonia a'íjna í Silas, ajta a'íjna í Timoteo. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti a'utéveeca'a í Pablo, ti ajta jín antiújmua'areereca'a nain jime'e ti tihua'utá'ixaate'en í yu'uxari jetze. Naa te'ehuaauritiéecan jime'e, a'í pu tihuá'a'ixaate'eca'a a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, a'íjna jime'e ti Jesús a'íin pú'een í tevi ti Dios án yá'ujra í ipuari japua, a'íjna mej rachú'eve'eca'a.

⁶ Majta me'ín, camu a'atzu raxí'eve'eca'a mej ráanamua. A'íj mú jín autéjhuii mej a'ij pua'a tirájeeve. Aj pu i Pablo tiu'utéca'atzixi í tiú'ujcixu mej mi ráamua'aree tíjín ma'uté'itzee í Dios jemi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een xu pú'een'e xá'aju'un tí'ij mú'ejmi jetze rájveti í puaíjtzi. Nee nu hui ra'ará'aste ti tinaa'íjca. Ijii ti yú auca'ití a'ame, huá'a jemi nu a'umé'e na'ame í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁷ Aj pu i huirájraa u hua'atéyujta'a. Aa pu a'ará'a áa ti é'eche ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Justo. A'í pu raná'amiche'e í Dios, ajta a'uun é'echejca'a a'ájna vejli'i a'u ti a'utéjvee í teyuu. ⁸ Ajta a'íin í Crispo, í ti tí'ajta u teyujta'a, a'í pu rá'antzaahua í tavástara'a, majta miyen che'atá mena'a naími'i ti huá'a jamuan é'echejca'a a'íjna í Crispo. Majta seica í mej Corinto a'uchéjme'ecaa, matí'ij ráanamua'ajri'i í niuucari, jeíhua mú rá'antzaahua. Matí'ij mi huámuai'ivijhuaca'a.

⁹ Aj pu i tíca'imua, tí'ij a'íin Pablo tí'imaaraca'a, a'í pu raasej í tavástara'a. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Capej tí'itziine'e. Paúche'e pej hui tihuá'a'ixaate'e pua'amé. Capej tépuaapua'aren.

¹⁰ Nee nu mú'etzi jamuan yé huatéjvee. Capu ja'ati timua'antiú'uuni'ira. Capu ajta ja'ati puaíjtzi muaatá'asin. Jéihua nu hui tite'itstemua'a íiye chajta'a. —Ayee pu tiraata'ixaa í tavástara'a.

¹¹ A'íj pu jín Pablo ayén a'uun é'etee sej nine'ira'a japuan já'ita'a a'ujna Corinto. Tihuá'amua'atejcaa a'íjna jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios.

¹² Aru tí'ij a'íin Galión a'uun tí'ivaire'eca'a tajtuhuan jime'e a'ujna ti ayén téja'aráttehuaa tíjín Acaya, a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, a'í mú autéjhuii mej tiníniu'ucacun me'íjna jemi í Pablo. Matí'ij mi ya'ujáj jueesi jemi. ¹³ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í tajtuhuan tíjín:

—A'ijna i teáata'a, a'í pu hui huá'amua'itijca'a í teite mej mi miyen seicié tí'ijna'amiche'en í Dios. Aru capu hui ayén tihua'atá'aca í taye'irá mej miyen ríjca.

¹⁴⁻¹⁵ Pu'uri tén tiu'utaxáatache'e a'íjna í Pablo, tí'ij a'íin Galión, ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan tíjín:

—Casi'i mú'een, mi sej Israel jetze ajtémecan, ti pua'a hui amín tí'itíj a'ij pua'a huáruu ti caí xí'epi'ín, na'ari tí'itíj huajé'ica ti huápi'i ruxe'eve'e, aj nu xaa niyen téja'amuanamuáarache'en. Mí ajta caí a'iné a'ii pu'u jín tí'ixa á'amuyé'ira, ¿a'iquí huataújmua'a a'íjna? ¿Ni caí niuucari pú'een a'íjna? Ayee pu hui tiraavíjte'e rujímua'a sej mú'een siyen ra'antipúa'ajte'en, a'iné canu nee raxí'eve'e nej raaxí'epi'intare'en ne'íjna i niuucari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁶ Tí'ij i hua'irájtuaa á pua'acié a'ujna a'u mej e'etiújse'irihua'a í jueesi. ¹⁷ Aj mú mi me'ín í mej i'i griego, naími'i mú rajví'i me'íjna í Sóstenes í ti tí'ajta u teyujta'a. Matí'ij mi raatévajxi a'ujna jemi í tajtuhuan. Mi ajta a'íjna í Galión, capu jetzen ruxe'eve'e já'araa a'íjna jime'e.

Tí'ij nu'u Pablo a'utéjche ti mú já'ahua'a a'atanén, ajta mú á'ayee

¹⁸ Aúche'e a'atzu á'atee a'ujna Corinto a'íjna í Pablo. Tí'iquí hua'utateújte í ru'ihuaamua'a. Ajta á'iyen baarcu jetze ateájraa, ajta á'uraa jamuan a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila. Matí'ij antáciine a'ujna já'ahua'a sej chuéjra'a japua ti ayén téja'aráttehuaa

tijín Siria. Tí'ij caí xi u e'erájraa a'ujna u Cencrea, aj mú mi racaaye ti i ra'ará'asten ti'iti jime'e ti a'ín a'ijna jín te'ataújratziiri'i.

¹⁹ Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Éfeso. A'uu pu huaja'utéhuui í Pablo a'ijna í Priscila, ajta a'ijna í Aquila. Aj pu i a'uun a'uré'ene a'ujna teyujta'a. Tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan í mej tiújse'irihua'a a'ujna.

²⁰ A'íi mú raatajé ti nu'u jaítze'e á'ateevi'in. Mi ajta caí, capu ahuaújca'ane.

²¹ Aj pu i hua'utateújte. Ayen tijín:

—Ja'anáj nu'irén yé tanéjsin ti pua'a Dios naatá'an.

Aj pu i ajteájraa í baarcu jetze. Tí'iquí a'uun Éfeso á'uraa. ²² Tí'ij a'uun a'utane, chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Cesarea. Amuacaícan pu a'ánna a'ujnéj u Jerusalén. Tí'ij í hua'utateújte í mej tiújsej u teyujta'a. Ajta á'iyen, a'ín a'uun a'ucáane a'ujna Antioquía.

²³ A'uu pu a'atzu á'atee a'ujna. Aj pu 'i u e'erájraa. Aa pu a'atáne a'u ti e'echájta'ajmee sexu'ijmé'e a'u mej a'uchéjme'ecaa í teite, seij chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Galacia, ajtahua'a seij ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Frigia. A'íi pu ca'aníjra'a hua'atá'acare'e naíjmi'ica í mej té'atzaahuat'e.

Tí'ij nu'u Apolos tihua'utá'ixaa í niuucari jime'e a'ujna Éfeso

²⁴ A'ijna xicáara'a jetze, seij pu á e'iré'ene ti Israél jetze ajtémecan. Ayee pu ántehuaa tijín Apolos. A'uu pu é'eche a'ujna chajta'ana jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Alejandria. Jé'ecan pu raayí'tihua'a ti tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e. Ajta temua'a tiraayí'tihua'a a'ij ti ye'í huataújmua'a í ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. ²⁵ Naa pu tiú'umua'atejcaa a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í tavástar'a. Tiu'utaxájtaca'a a'ujca'anéecan jime'e, ajta ti temua'a naa rí'i tiu'utániuuni a'ijna jime'e í Jesús. Ajta a'ij pu'u mua'areereca'a a'ijna í ti jín Juan hua'utámua'i'ihuaca'a.

²⁶ A'íi pu a'ijna jín a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en u teyujta'a a'ujca'anéecan jime'e. Matí'ij me'ín ráanamujri'i a'ijna í Priscila, ajta a'ijna í Aquila, a'íi mú raatá'ínee ti huaja'uvé'emuaare a'ujna a'u mej é'eche. A'uu mú rá'itiiri'i jaítze'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í tavástar'a. ²⁷ Ajta tí'ij ari á'uye'imi'ica'a a'ujna já'ahua'a Acaya a'ijna í Apolo, a'íi mú ihuáamua'ame'en ca'aníjra'a raatá'a. Aj mú mi tihua'uta'ít'i'iri'i í ru'ihuaamua'a í mej a'uun é'eche mej nu'u naa temua'a tira'ancuré'evi'itin. Tí'ij a'ín Apolos a'uun a'ará'a a'ujna Acaya, jé'ecan pu hua'utévai ti Dios hua'utá'a ruxí'evl'ira'a jime'e mej rá'antzaahuat'en. ²⁸ A'ujca'anéecan jime'e pu hua'utéemua'iti í teite a'ímej tzajta'a í mej Israél jetze ajtémecan. A'ijna yu'uxari jetze pu tihua'utasejrate ti Jesús a'ín pú'een í ti nu'u Dios án yá'ujra í ipuari japua.

19

Tí'ij nu'u Pablo a'uun

¹ Tí'ij a'ín Apolos a'uun a'utéveeca'a a'ujna Corinto, Pablo pu a'ánna imuá a'utéene mu'utzitá japua. Tí'ijtá'i a'uun a'ará'a a'ujna Éfeso. U pu huajá'uteu seica í mej té'atzaahuat'e. ² Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni caí huateájturaa mú'ejmi tzajta'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios setí'ij rá'antzaahua?

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Catu xaa teen mé'e yé'enamujraca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³ Aj pu i Pablo ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani niuucajtze'en jín xáamuai'ivijhuaca'a?

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'ij tu niuucajtze'en jín huatámua'i'ihuaca'a a'ijna í Juan teecan.

⁴ Pablo pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Juan pu hui huá'umuai'ihuaca'a í teite a'ijna jime'e mej mi seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a. Mí ajta, a'íi pu huá'a'ixaate'eca'a mej nu'u té'antzaahuat'en jemin í ti auj

uvé'enejsin méjca'i huáyee. A'íi pu hui a'íin pú'ene'e a'ame í Jesús, í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

⁵ Matí'ij ráanamujri'i, aj mú mi huámuai'ivijhuaca'a niuucajtze'en a'íjna í Jesús. ⁶ Ajta, jíme'en pu'u a'íin Pablo hua'avé'emuar'ixi án huá'amu'uutze'e, aj pu í a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huatasejre huá'a tzajta'a. Matí'ij mi autéjhuii mej tiu'uxáj niuucari jíme'e mej caí xi raay'í'itihua'a, majta mej tiu'utaxá í Dios jetze me'ecan. ⁷ Ayee mú ará'axcaa cumu tamuáamuata'a japan hua'apua í teteca.

⁸ A'atevi'i a'achú cumu huaíca máxcira'i ti a'íin Pablo á'uche'ecane'e hua'atéyujta'a. A'uu pu tihúa'a'ixaate'eca'a a'ujca'anécan jíme'e. Ajta hua'atémua'itijme'e í teite a'íjna jíme'e í ti Dios tí'ajta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua.

⁹ Mi majta seica, camu jíme'en tiu'utála í ruxéjniu'uca mej ráanamua í niuucari ti jíme'en tihúa'a'ixaate'eca'a. Camu ché'e rá'antzaahuate'ecuca'a sino ayée mu'u a'ij pua'a tí'ixajtaca'a í teite tzajta'a. Tí'iquí a'íin Pablo avé'eraa huá'a tzajta'a.

Tí'iquí seica í mej té'atzaahuate'e, a'ímej pu a'uví'iti a'u mej tihúa'umua'aten, a'ujna já'ahua'a chí'ira'an jetze a'íjna ti ayén ántehuaa tíjín Tiranno. A'uu pu tihúa'a'ixaate'eca'a nain xicájra'a tzajta'a. ¹⁰ Ayee pu teumé'eca a'achú cumu hua'apua nine'ira'a ti a'íin Pablo ayén tihúa'amua'atejca'a. A'ij pu jín naími'i í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna Asia, naími'i mú ráanamujri'i í niuucari ti jetzen rá'axa í tavástar'a, a'íjna í Jesús, naími'i í mej Israél jetze ajtéme'ecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Ajta a'íin í Dios, ve'ecán pu jín rí'i huá'uruu í teite a'íjna jetze í Pablo mej mi naími'i naa rí'i te'utasejra í Dios jemi. ¹² Tíj ajta a'íjna í pañuura'an a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í cáixuri ti jín avé'ujj'ic'i'e, ti pua'a nu'u ja'ati huá'a japua án teja'upítira'ani a'ímej japua í mej tí'icucui'i, aj mú nu'u mi huarúj naími'i, ajta nu'u hua'utamúari í tiyaaru'u í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a a'ímej í teite.

¹³⁻¹⁴ Majta seica í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a í mej á'ujjuhua'ane'e a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, a'íi mú huá'amuarite'eca'a í tiyaaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. Méjxe'eve'eca'a mej miyen huárini niúucare'ara'an jíme'e í Jesús.

Ayee mú che'atá mena'a tí'ijxe'eve'eca'a ja'ati tí'yaujmua'a ti Israél jetze ajtéme'ecantaca'a mej raatamuárite'en í tiyaaru'u ti tevi tzajta'a seijre'eca'a. Ayee mú ará'axcaa aráhua'apua a'íme í yaújmua'ame'en a'íjna í ja'ati ti tihúa'ajjte'e í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati tíjín Esceva. Matí'ij mi me'ín yaújmua'ame'en miyen tiraatajé í tiyaaru'u tíjín:

—Ayee nu hui tejá'amua'ijte'e ne'íjna jetze me'ecan a'íjna í Jesús í ti jetzen me'ecan tí'ixa í Pablo.

¹⁵ Aj pu í ayén tiu'utaniú a'íjna í tiyaaru'u tíjín:

—Néjmua'ate hui ne'íjna í Jesús, neajta ne'íjna í Pablo. Ari mú'een, ¿a'atéenni sej pírici?

¹⁶ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu í a'íin tiyaaru'u ca'anacan huá'a jetze rájve. A'ij pu jín hua'utéemua'iti. Jé'ecan pu hua'utéevajxi. Majta me'ín, ca'anacan mú huiráaci, memuámua'avijmé'e, meti'ipuaíjti'ihuajmé'e. Matí'ij mi huataúruu. ¹⁷ Majta í mej me'uun é'echejca'a me'újna Éfeso, naími'i mú ráamua'areeri'i ti tí'itíj huá'uruu a'íme í mej Israél jetze ajtéme'ecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'ij mú jín tiu'utátziin naími'i. Matí'ij mi rí'i tiraatá'a í tavástar'a, a'íjna í Jesús.

¹⁸ Majta mu'iití í mej té'atzaahuate'e, a'íi mú u a'uvé'uju'un mej tiraataxáj mé jéjre'e tí'iti jíme'e ti a'ij pua'a een í mej jín meri auteájturaa, tí'itíj ti na'a í mej a'ij pua'a huaríj. ¹⁹ Majta í mej tí'ichahuaara, u mú teja'ará'í'ipi í tiú'ujyu'uxari. Aj mú mi tiu'utaj, meti'iseíiraca'a í teite. Matí'ij raaté'itíee a'achú tíj na'a caj tí'ijnajcheca'a a'íjna í yu'uxari, ayée pu ará'a a'achú cumu muáacua jetze ví'ira'a í plata. ²⁰ Ayee pu ca'anín jín tí'ijnamujre'eca'a í niuucari ti jetzen rá'axa í tavástar'a, ajta méyee, ajta nainjapua mú ráamua'areeri'i.

²¹ Tí'ij ayén tiu'uríj. Tí'iquí Pablo raaxí'epi'intare ti i u huaja'uvé'emuaare a'ujna Macedonia, ajta a'ujna Acaya, ajta tí'ij a'ájna á'ume'en u Jerusalén. Ajta ti nu'u, a'ánna huajá'umuaaren a'ánna Jerusalén, ruxe'eve'e pu nu'u a'ame ti a'uun á'ume'en a'ujna Roma. ²² A'íj pu jín hua'apuaca huata'íteca'a í mej ravaire'e, a'ájna í Timoteo, ajta a'ájna í Erasto mej mi á'ucine a'ujna Macedonia. Ajta a'ín í Pablo, a'úu pu aúche'e a'uteájturaa a'ujna u Asia.

Mat'íj nu'u mi autéjhuii mej tiú'urítziite'en me'újna u Éfeso me'íjna í teite

²³ A'íjna xicájra'a jetze, jeíhua mú huataníniu'ucacuca'a í teite me'íjna jime'e ti huatasejre í hua'aye'ira í mej té'atzaahuate'e. ²⁴ Seij pu a'ín pú'eene'e ti ayén ántehuaa tijín Demetrio. A'í pu chí'ij ta'ahuaca ti cíleen ti plata rumua'atí. Ayee pu éene'en ta'ahuaca pu tíj dioosi ti huá'achi'i. Ayee pu ántehuaa a'íjna í hua'adioj tijín Artemisa. Jéihua pu huá'amua'ítici í mej jamuan tí'imuarí'eca'a. ²⁵ Huá'ajseij a'ímej í mej jamuan tí'imuarí'eca'a, ajta seica í mej miyen che'atá mena'a tí'imuarí'eca'a tí'itij jime'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Teteca, mú'een xu ramua'aree tej temua'a naa tí'ijmua'ítici í tumin te'íjna jime'e tej tí'imíjhuaca. ²⁶ Temua'a xu tí'ijmua'aree, seajta ranamua se'íjna í Pablo, a'í pu tejá'uxajtan ti a'ímej í dioosi a'úu mé é'eseijre'e u teyujta'a, teteca mú huá'ata'ahuaca. Camu nu'u dioosi pírici. A'íj pu hui jín ari jeíhua hua'utéemua'íti í teite í mej miyun me'ecan Éfeso, ajta nainjapua a'uun ti huatacá'a tíj na'a u Asia.

²⁷ 'Jé'ecan pu a'ij pua'a tí'iruure, a'iné ayée pu hui tiu'utári'iríistari tej jeíhua tejá'uríeeni í tej jín tí'imíjhuaca. Ajta a'íjna jime'e í tatéyuu ti tzajta'an huiirájvee í tadioj ti ve'ée, a'íjna í Artemisa, ayée pu tiu'utári'iríistari mej hui caí ché'e miyen tí'ijna'amiche'en. Majta, camu ché'e raataxí'eve'esin í ti ve'ée a'íjna í dios í mej raná'amiche'e nainjapua a'uun ti huatacá'a tíj na'a u Asia, ajta tíj na'a íyen chaanaca japua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²⁸ Mat'íj ráanamua'irí'i me'íjna, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. Ma'utéjhuii mej téjjjhuajmé'e. Miyen tijín:

—Huápi'i pu hui ve'ée a'íjna í Artemisa, Éfeso ti é'eme'ecan.

²⁹ Ca'anacan mú a'uvaíjtzime'e. Mat'íj mi huaruáachíjme'e naími'i. Me'uun a'uteájrapi u teyujta'a. Mat'íj mi teite huavívi'i a'ímej í mej hua'apua, a'íjna í Gayo, ajta a'íjna í Aristarco, í mej Macedonia é'eme'ecan. A'í mú á'ujujhua'ane'e jamuan a'íjna í Pablo. Mat'íj mi huaja'ujájpua'a a'ujna chí'ita a'u mej e'etiújse'irihua'a í teite.

³⁰ Ajta a'ín í Pablo, a'í pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti ajta a'ín a'uun a'uteároute. Majta me'ín í mej té'atzaahuate'e camu tiu'utá'a ti uteároute. ³¹ Majta seica í mej tí'ajta a'ujna Asia, í Pablo ti huá'ihuaara'a, a'í mú miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ché'e nu'u caí a'uteáru'ipiche'en a'ujna chí'ita.

³² Majta a'ímej í teite, ayée mú mauj títetéjjjhuajmé'e. Seica mú seicié tí'itejjjhuaca'a. Majta seica seicié. Majta já'ita'a mú ará'axcaa í mej caí ramua'areereca'a a'ij mej 'een jín téjjjhuajmé'e, majta camu ramua'areereca'a a'ij mej 'een jín tiújseij. ³³ Majta me'ín í mej Israél jetze ajtémecan, seica mú miyen ca'aníjra'a tiraatá'a ti a'íjna í Alejandro tihua'utá'ixaate'en í teite. Mat'íj mi seica ayeuutáxi a'u mej e'evé'enejne'e í teite. Majta seica miyen tira'arájee a'ij ti ye'í huárini. Ajta a'ín í Alejandro, a'í pu rumuájca'a jín hua'utá'ijmíjri'i mej caí ché'e tí'ixajta. A'í pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti huá'a japua huatáaniuni a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan.

³⁴ Mi majta í teite, mat'íj ráamua'areeri'i ti a'ín Israél jetze ajtémecan, naími'i mú jíjhuaca'a a'achú cumu hua'apua hora. Miyen tijín:

—Huápi'i pu ve'ée, a'íjna í Artemisa ti Éfeso é'eme'ecan.

³⁵ Ajta a'ín í tí'iyu'uxaca, a'í pu xaa hua'utá'ijmíjri'i mej nu'u caí ché'e tí'ixajta. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa í teite tijín:

—Mú'een teteca, Éfeso sej é'eme'ecan, naími'i í teite í mej íyen chaanaca japua seijre'e, naími'i mú hui ramua'aree tej iteen antítamua'aree te'íjna jime'e tej ráacha'íin í teyuu ti tzajta'an urájca í dios ti ve'ée, a'íjna í Artemisa, ajta a'íjna í tetej ti u e'icájve u ta japua. ³⁶ Capu a'ij tí'iri'iri ti ja'ati rá'axiehuari'ira a'íjna. Xaatapuá'ajta mi sej téjijhua. Caxu hui ti'itíj mua'aree a'ij sej ti'itíj ruure.

³⁷ 'Mú'een xu yé huavé'evi'iti se'ímej í teteca íyu chi'ita, se'íjna í Gayo, seajta se'íjna í Aristarco. Majta me'ín, camu hui ja'anáj tiu'unáhua u teyujta'a, camu majta a'ij pua'a ti'ixa í tadioj jemi.

³⁸ 'Tí pua'a hui a'ín Demetrio, majta í mej jamuan tí'imuari'e, ti pua'a ja'ati huá'ajaaxiejvi'ira, te'entácuuni'i a'ujna í jueesi mej e'iráati. Miché'e me'ín me'uun e'ehuaújniuuste'en. ³⁹ Ajta ti pua'a mú'een ti'itíj jín setiú'ujcha'íire'e, rujámua'a xu raaxí'epi'intare'en a'ij ti ti'itíj jín ti'itá'aca í yu'uxari jetze. ⁴⁰ Ayájna tetíj een, ayée pu hui tiu'utací'ipe mej téjmi jetze te'ujpuá'ajte'en me'íjna jime'e, a'ij tej ti'itíj huáruu íye cha-jta'a tej tíyen tí'ita'itziite'e. Ti pua'a miyen me'íjna jín téjmi jetze te'ujpuá'ajte'en, capu ti'itíj mé'e já'ahua'a tej tíyen tiu'utá'an í mej jín taatátuaani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna ti tí'iyu'uxaca.

⁴¹ Tí'ij antipuá'areca'a ti ti'ixa, a'í pu hua'irá'iteca'a í teite.

20

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'atanéj u Macedonia, ajta u Grecia

¹ Tí'ij antipuá'areca'a í mej huaúritziite, Pablo pu hua'utajé í mej té'atzaahuate'e ti ij a'ín a'atzu ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi caí ruxieemíjte'e. Aj pu í hua'iré'echuixi seij ajta seij, ajta hua'utateújte. Tí'iquí á'uraa u Macedonia.

² Nainjapua pu huá'umuaareca'a matíj mena'a titeechéjme'ecaa a'ímej í í'ihuaamua'ame'en. Jé'ecan pu ca'aníjra'a hua'utá'a a'íjna jime'e í ti jín tihua'utá'ixaa. Ajta á'iyen, a'uun a'ará'a a'ujna u Grecia. ³ A'uu pu ayén á'atee a'achú cumu huaíca máxcira'i.

Tí'iquí atéye'imijca'a í baarcu jetze ti i antára'ani a'ujna Siria. Majta a'íme í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a, a'í mú miyen tiraaxí'epi'intare mej me'uun ye'itéchu'eve'en juye jetze ti jetzen huaméj.

Ajta a'íjna í Pablo, tí'ij nu'u í ráamua'areeri'i. Tí'iquí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín niché'e huaré'ara'ani nej ni ne'uun a'uré'enen u Macedonia. ⁴ A'í mú a'ucíj jamuan, a'íjna í Sópater ti yaujra'an pú'een a'íjna í Pirro. A'uu pu é'eme'ecan a'íjna í Sópater u Berea. A'í mú majta a'ucíj a'íjna í Aristarco, ajta í Segundo, í mej Tesalónica é'eche. Gayo pu ajta á'uraa a'uun ti Derbe é'eme'ecan. A'í mú majta a'ucíj a'íjna í Timoteo, ajta a'íjna í Tíquico, ajta Trófimo. A'uu mú é'eme'ecan a'u ti huatacá'a u Asia.

⁵ A'í mú í ta'ihuaamua'a án e'ejrá'aseca'a. Majta me'ín, a'úu mú nu'u taje'echu'eve'e muá'aju'un itejmi a'ujna chajta'a u Troas. ⁶ Teajta iteen, tí'ij te'upuá'areca'a í mej tiu'uyé'este me'íjna jime'e í mej racua'aca í pan ti caí levadura ranaxca, a'úu tu e'eráci a'ujna Filipos í baarcu jetze. Anxíj xicaj tu jetze a'ará'a a'ujna Troas. A'uu tu huajá'uteu í seica. Teajta iteen, a'úu tu á'atee aráhua'apua xicaj.

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'atanéj u Troas

⁷ Tí'ij tá teja'uré'ene í seíj xicájra'a jetze, a'í mú tiújseij mej mi hua'uré'e'í'ipi'ite'en í pan. Ajta a'í pu tihua'umuá'ate a'íjna í Pablo. A'iné ayée pu tiú'uxe'eve'eca'a ti á'ura'ani í seíj xicájra'a jetze ti ra'ité'ase, aúche'e pu tihua'a'ixaate'eca'a ajta já'ita'a tíca'imua.

⁸ A'uu mú tiújseij a'ánna imuá' cuartu jetze, ti tiú'ujhuaica. An pu ú'utaaca jeíhua í cantiira'a. ⁹ Ajta a'úu pu huiracatii temuaj ti ayén ántehuaaca'a tijín Eutico. An pu ave'eré'eyeijxi ti anacun.

Ajta a'ñin í Pablo, jeíhua pu tihuaú'ixaa. Jé'ecan pu á'atee ti tihua'a'ixaate'e. A'ij pu jín huamuá'itiche í cutzi jime'e a'ijna í Eutico. Aj pu i ticu. Cuj pu ancoré'ejvej ti tiú'ujhuaíca jetze í chí'ij. Mat'ij mi ra'ajjáj m'íchican.

¹⁰ Aj pu i acájraa a'ijna í Pablo. Tí'ij i ra'avé'evii a'ijna í temuajij tí'irí m'íchi. Tí'iquí ru'ihuaamua'a ayén tiu'utá'ixaa tíjín:

—Caxu tí'itziíine'e. Aúche'e pu hui ruuri.

¹¹ Aj pu i ajtahua'a antíraa í chí'ij jetze. Hua'uré'e'í'ipi'ite í pan. Mat'ij mi ráacua. Temua'a pu tiu'utáxa'ii ti tihua'a'ixaate'e. Tapuá'arijme'eca pu á'uraa. ¹² Ajta a'ñin í temuajij, ruurican mú a'uví'iti. Jé'ecan mú naa tiu'utaújtemua'ave.

Tí'ij nu'u i u a'ajrájraa u Troas, ti nu'u i a'uun e'ará'asti u Mileto

¹³ Teajta iteen, ta'anáaté'e tu á'uju'un. Tetí'ij ti baarcu jetze atéeci. A'uu tu a'ará'a te'újna Asón, tej ti ye'erávi'itin te'ijna í Pablo, a'iné ru'icán pu e'eráye'imijca'a. ¹⁴ Tetí'ij ráateu te'ijna í Pablo te'újna Asón, tí'iqui ta jamuan ateájraa í baarcu jetze. Tetí'ijta ti a'ucíj a'ujna já'ahua'a u Mitilene. ¹⁵ A'uu tu huiráaci.

Yee ruijmua'ate'e yee tu antacíj után pújme'en. A'uu tu vejli'i e'ejtenee a'utí e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Quio, tetí'ij ti seíj jetze í xicaj te'uun antanéj te'újna Samos. Yee ruijmua'ate'e yee a'uun tu a'ará'a a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Mileto.

¹⁶ Ayee tu huaríj a'iné Pablo pu raaxí'epí'intare ti caí a'uun a'atanén a'ujna Éfeso. Capu ajta e'etérimí'ica'a a'ujna a'uun ti huatacá'a u Asia. Ca'anacan pu u a'uránejmí'ica'a a'ujna Jerusalén, ti pua'a nu'u í'irí'iristan tej te'uun a'uté'uuca'a mat'ij tí'iyesten me'ijna jime'e mej ra'utámua'aree ti ari ayén teuumé anxíj tamuáamuata'a xicaj.

A'ij ti nu'u Pablo tihua'utá'ixaa a'ímej í vaujsi í mej me'uun é'eme'ecan u Éfeso

¹⁷ A'uu pu a'utevé'e u Mileto, tí'ij Pablo hua'uta'aíjtaca'a mej u a'uvé'uju'un í vaujsi í mej huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej í mej tiújse'irihua'a a'ujna u Éfeso. ¹⁸ Mat'ij mi me'ín vaujsi á e'iré'ene. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een xu ramua'aree a'ij nej yé tiu'utéjvee netíj nena'a amuacaícan nej yé ra'áa íye Asia. ¹⁹ Ayee nu hui tí'ijvaire'e í tavástara'a tzáahuatí'ira'a jime'e. Canu á'antzaahuate'e ne'ijna jime'e sino nehuányeinixi ne'ijna jime'e nejá'amuacha'ij. Neajta, jeíhua nu tiu'utése ne'ijna jime'e mej a'ij pua'a tinaatajé.

²⁰ 'Canu ja'anáj á'atura nej caí tejá'amua'ixaate'e tí'itij ti amuaatéva'iri mú'ejmi. Netejá'amua'itii ne'újna teyujta'a, neajta ne'újna á'amuache. ²¹ Netihua'utá'ixaa ne'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecan, neajta ne'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, majta rá'antzaahuate'en me'ijna í tavástara'a í Jesús a'ijna ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

²² 'Tíj ajta íjii, a'úu nu hui Jerusalén a'umé'e na'ame ne'ijna jime'e ti a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tinaata'aíj. Canu xáahuí ramua'aree a'ij ti tí'itíj mu'u nejé'eruuren. ²³ A'ij nu'u xaa mua'aree, ti a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios amuacaícan ayén tinaatá'ixaa yee a'u ti na'a ti huachájta'ajme, a'úu mú nu'u ne'íteánajsin. Ayee nej nu'u tirajpuaítzi na'ame.

²⁴ 'Capu amín a'ij, capu ne jetze ruxe'eve'e ineetzi. Ajta netevi, capu tí'itij ranajche ineetzi jemi. A'ii nu'u hui niyen tí'ijxe'eve'e, nej ra'antíci'iti nej huára'ani íyeyen chaanaca japua, neajta ra'ará'asten ne'ijna jime'e í Dios ti ayén tinaa'íjca nej tihua'utá'ixaate'en í teite í niuucari jime'e ti jetzen rá'axa í Dios, tí'ij a'ñin tihua'utá'uuni'i ruxí'evi'ira'a jime'e.

²⁵ 'Mí seajta mú'een, nej á'amuaajemi á'uche'ecane'e á'aye'i, neajta já'amua'ixaate'e jime'en í Dios ti nainjapua tí'aijta, íyeyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayee nu tí'ijmua'aree sej caí ché'e ja'anáj neseijran ineetzi. ²⁶⁻²⁷ A'ij nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e íjii, ti pua'a ja'ati yá'urieeni í ruxíejniu'uca í Dios jemi, capu Dios ne

jetze rapua'ajte'e, a'iné canu ja'anáj raatapuá'ajtaca'a nej tejamuá'ixaa í niuucari, sino nain nu tejamuá'ixaa a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

²⁸ Rí'í xu'u mú'een mi ru tzajta'a. Seajta rí'í xu'u huá'a jetze a'ímej í teite Dios ti tejámua'íjca. Setá'aj huá'ucha'íin najmi'íca í mej tiújse'iri í Dios jemi, í ti huá'unanai í rutevij jime'e a'íjna í Jesús.

²⁹ 'Ayee nu nee tí'ijmua'aree netí'ij á'ura'ani, seica mú a'uvé'uju'u muá'aju'un mú'eetzi tzajta'a mej miyen 'een matíj íra'ave tite'uteáru'ipi huá'a tzajta'a í ye'emuaate. Camu tíhua'utá'uuni'ira í mej té'atzaahuate'e. ³⁰ Majta seica mú a'amua tzajta'a huataseíjre'esin. Hua'ítzi mú jín tejá'amua'aten mej mi amuá'jseire'en mú'ejmi í ru jemi.

³¹ 'Naa xu'u rí'í mú'een. A'íj xu autámua'aree, tí'irí ayén teuumé hua'íca nine'ira'a nej tejá'amua'ixaate'e seíj neajta seíj nain tújca'ari tzajta'a, nain tíca'ari tzajta'a, niyen ní te'icányé'ine'e a'amua jime'e.

³² 'Neajta íjii, netejá'amua'ijcate'e í Dios jemi, ne'íjna jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa a'achú ti caj titaatapuaíjve'esin í Dios. A'íjna í niuucari pu amuaatá'asin í ca'aníjra'a, ajta amuaatá'asin sej a'uté'e xá'ara'ani huá'a jamuan í ti Dios ruseíj hua'avé'ejajpuaca'a.

³³ 'Canu ja'anáj niyen tí'ijxe'eve'eca'a nej ra'ancuré'an huá'a tumin, canu neajta í tihua'acíxu a'ímej í ne'ihuaamua'a. ³⁴ Ayee xu hui seajta tí'ijmua'aree nej huaténvai nemuajca'a jime'e, neajta niyen che'atá nena'a tihua'utévai a'ímej í mej nej jamuan á'ujuhua'ane'e. ³⁵ Nain nu hui jín tiu'umuá'iej, neajta nu amuá'itíiri'i ti ayén tiú'ujxe'eve'e a'íjna jime'e tej hua'utévaire'en í mej caí a'íj tí'ijviicua'i.

'Mú'een xu seajta siyen tira'utámua'aree a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús tíjín: "Jaítze'e pu rí'í rutémua'ave'e a'íjna í ti tí'itá'aca caí a'íjna í ti te'encuré'aca." —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

³⁶ Tí'ij ayén tihua'uta'ixáate'e, aj pu i Pablo tíunutaca'a huá'a jamuan a'ímej í vaujsi. Ajta raatájhuau í Dios jemi. ³⁷ Naíimi'i mú ru'iré'echuixi, majta tiujyeínejraa. ³⁸ A'ii pu a'íin pú'een í niuucari ti raataxájtaca'a ti jaítze'e a'ij pua'a hua'utá'a yee mej nu'u caí ché'e ja'anáj mé'e yé'eseijran. Aj mú mi u á'uju'un jamuan a'u ti e'eteájraa í baarcu jetze.

21

Tí'ij nu'u a'íin Pablo á'uraa a'ujna u Jerusalén

¹ Tetí'ij ti á huaja'uhua'axi í ta'ihuaamua'a, tetí'ij ti atéeci í baarcu jetze. Aj tu ti antacíj a'ujna u Cos. Yee ruijmua'ate'e yee tu te'uun a'uráane te'újna Rodas. Teajta te'uun huiráaci, tetí'ijta ti te'uun a'uráane a'ujna u Pátara. ² A'uu tu ti seíj á'uteu í baarcu ti Fenicia a'umé. A'íj tu jetze atéeci. Tetí'ij ti a'ucíj.

³ A'uu tu aujú'ucaa tetí'ij raaseíj á ti e'eráahuachi. Ayee pu téja'arájtehuuaa tíjín Chipre. A'uu tu taúutata'a pújme'en ajcáane, mú tu á'uju'un tena'a ajta a'ujna u Siria. A'uu mú te'irátuaaxi í ijca ti tiú'utisime'e í baarcu. A'íj tu jín acáaci. Ayee pu téja'arájtehuuaa a'ujna tíjín Tiro.

⁴ A'uu tu ti huá'uteu í ta'ihuaamua'a. A'uu tu ti huá'a jamuan a'uteájturaa aráhua'apua xicaj jetze. Aj pu i xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tí'itíj hua'utá'ixa a'ímej. A'íj mú jín raatá'íjmíjracaa ti nu'u caí á'ura'ani a'íjna í Pablo a'ujna Jerusalén.

⁵ Tí'ij teja'uré'ene aráhua'apua xicaj jetze, aj tu ti a'ucíj. Naíimi'i í mej té'atzaahuate'e, majta í mej hua'atévi'itin, majta í huá'ayaujmua'a, a'úu mú tajaútuuaa ti ja'u'ástimee chajta'a jetze. A'uu tu tíunutaxi ja'apuaíri japua, tej ti raatájhuuauni í Dios jemi. ⁶ Tetí'ij ti hua'utateúute'e, aj tu ti atéeci í baarcu jetze. Majta me'ín í mej á taje'evá'atuaa, a'úu mú huaré'aci.

⁷ Tetí'ij huiráaci te'újna Tiro, teuche'e tu huajú'ucaa baarcu jetze. Tetí'ij ti te'uun a'ará'a te'újna Tolemaida. Tetí'ij ti hua'utateújte í ta'ihuaamua'a. Teajta te'uun huá'a jamuan a'uteájturaa sei xicaj. ⁸ Yee ruijmua'ate'e yee pu á'uraa í Pablo. Teajta iteen i tej jamuan

á'ujuhua'ane'e, teajta tu jamuan a'ucíj. Tetí'ij ti aitacíj a'u ti pújme'en, chajta'a ti ayén teja'arájtehuua tijín Cesarea.

A'uu tu a'ará'a áa ti é'eche a'íjna í Felipe ti tejá'uxajtan teite tzajta'a. A'ii pu a'íjn pú'een seíj í mej aráhua'apua ará'ase í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. A'uu tu a'uteájturaa te'íjna jamuan í Felipe. ⁹ Muáacuaca pu tiyaúumua'a júucajtacan mej caí xi víiche'e. A'íi mú tí'ixajtaca'a niuucari jime'e ti Dios raateájtuaa huá'a jemi.

¹⁰ A'uun tu á'atee yee pua'an xicaj tí'ij seíj á e'iré'ene ti ayén ántehuaa tijín Agabo. A'uu pu e'erájraa a'ujna u Judea. A'ii pu pírici a'íjna í Agabo seíj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ¹¹ U pu a'uvé'emej ti ij támua'areeri'i. Aj pu i ra'avé'existaca'a í Pablo í puaaseájr'ara'an. Tí'iquí a'íjna jín ra'amuaáaj'icie í ícájr'an jetze, ajta í muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee pu hui tí'ixa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna ti jime'en yee, mej nu'u ra'amuaáaj'ic'iesin a'íjna jime'e í puaaseájr'ara'an a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan a'ujna Jerusalén. Majta nu'u hua'utátuiire'esin a'ímej í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹² Tetí'ij ráanamujri'i te'íjna, iteen, majta a'íime í mej Cesarea é'eme'ecan, naími'i tu raatajé ti nu'u caí a'uun á'ume'en.

¹³ Aj pu i ayén tiu'utaniú í Pablo tijín:

—¿A'iné een jín siyen tiú'ujyein, seajta a'ij pua'a tité'ujmuajte ineetzi jime'e? Niché'le hui huámi'ini. Ayee nu té'enca'ane mej na'amuaáaj'ic'ien, neajta nej huámi'ini ne'újna Jerusalén ne'íjna jime'e nej ravaire'e í tavástar'a í Jesús. —Ayee pu titaatá'ixaa a'íjna í Pablo.

¹⁴ A'iné catu raatáviicua'iri'i tej ra'antimua'itín, tetí'ij ti raatá'a ti u á'ume'en. Ayee tu tiraata'ixaa tijín:

—Ché'le ayén teja'uré'enen a'ij ti tí'ijxe'eve'e í tavástar'a.

¹⁵ Teajta á'iyen huátacate. Tetí'ij ti te'uun a'ujnéj a'ájna Jerusalén. ¹⁶ Seica í mej té'atzaahuat'e í mej Cesarea é'eme'ecan, a'íi mú a'ujnéj ta jamuan. Ajta seíj ti huá'a jetze ajtémecan í mé Chipre é'eme'ecan, ayée pu ántehuaa tijín Mnasón. Pu'uri á'atee temua'a ti té'atzaahuat'e. A'uu tu e'eraíxanche'e a'u ti é'eche a'íjna.

Tí'ij nu'u Pablo ye'uvé'emuaareca'a a'íjna í Jacobo

¹⁷ Tetí'ij te'uun a'ará'a, naa mú rí'i tita'ancuré'evi'iti í ta'ihuaamua'a. Jé'ecan mú huataújtemua'ave. ¹⁸ Yee ruijmua'ate'e yee pu Pablo ta jamuan u á'ume tej ti ye'uvé'emuaare te'íjna í Jacobo. Majta í vaujsi, naími'i mú a'uun a'uté'uuca'a.

¹⁹ Aj pu'i Pablo hua'utateújte. Tí'iquí ayén tihua'utá'ixaa naíjmi'ica a'ij ti tí'it'ij huaríj a'ímej jemi í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'íjna jime'e ti Dios jetze ruca'ané a'íjn í Pablo, ayén Dios jetze te'araújca'anejca'a. ²⁰ Matí'ij ráanamujri'i, aj mú mi rí'i tiraatá'a í Dios. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í Pablo tijín:

—Casi'i, ta'ihuaara'a, a'iné a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, mu'ití mú hui té'atzaahuat'e, majta, naími'i mú raxí'leve'e ti ja'ati ayén huárini a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a. ²¹ Majta miyen tí'ixa pej nu'u tihua'amua'ate a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, í mej majta seíj chuéjra'a japua é'eche, mú'ee pej nu'u piyen tihua'amua'ate mej nu'u caí miyen rijca a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés, mej nu'u caí ra'antisíjchixi'í í hua'anavij í huá'ayaujmua'a, majta nu'u caí ra'ará'asten í taye'irá.

²² ¿A'iné tena'a tíjrini?, a'iné matí'ij ráamua'aree í teite pej yé uvé'ene, aj mú mi tiújseire'esin.

²³ Patá'aj piyen huárini a'ij tej timuaatá'ixaate'esin iteen. Muáacua mú yé muaaté'uu í teteca, í mej tí'it'ij jín te'ataújratziiri'i í Dios jemi. ²⁴ Patá'aj huá'anvi'itín pe'újna teyujta'a pej pi huá'ajejcuare'en huá'a jamuan, pajta tiu'unáachita í mej huá'ajijve'en. Aj pu hui

xaa ri'iríista a'ame mej caújyaxi'in. Aj mú mi ramua'aréeren ti caí ayén ti'ayajna a'ij mej timuaatá'ixaa mú'eetzi, sino pajta pej mú'ee ra'ará'astejsin í yu'uxari.

²⁵ 'Majta í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan, tu'uri tíhua'uta'ítiri'i tej tiyen raaxí'epi'intare mej caí hua'ira'a cua'aca mej ráamuai'ivajtaca'a. A'í pu hui xaa ri'irí mej ráacua'ani í mej caí ráamuai'ivajtaca'a. Aru, camu nu'u majta xúure'e cua'aca, majta caí racua'aca í huá'ire'ara'an í mej racácu'a'imín. Majta caí tiú'ujxana'acira'a í teteca 'uuca jamuan í mej caí hua'atévi'itin, majta í 'uuca, mej nu'u caí seica anteána'axcan í teteca í mej caí huá'acina'ajmua'a pú'een.

Mej nu'u raatévi'i me'íjna í Pablo u teyujta'a

²⁶ Yee ruijmua'ate'e yee, Pablo pu huaja'uví'iti a'ímej í teteca. Ajta huaújjejuare huá'a jamuan. Aj pu i teyujta'a a'uteájrupi ti i hua'utá'ixaate'en í mej tí'ajta a'ujna matí'ij ra'antipua'ajte'en í mej rujéjuare'en, majta me'íjna jín miyen huárini mej tiú'umuai'ivejta, seij ajta seij.

²⁷ Tí'ij ari tímua'a antipua'arijme'eca aráhua'apua xicaj jetze, seica í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'í mú raasej a'íjna í Pablo a'ujna teyujta'a. A'íme a'úu mú é'eme'ecan tíj na'a a'úu ti huatacá'a u Asia. Matí'ij raasej, nainjapua mú hua'utá'ixa í teite. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a mej huataníniu'ucacu, matí'ijta mi raatévi'i. ²⁸ Maaajíhuaca'a ca'anín jime'e. Miyen tíjín:

—Mú'een teteca mi sej hui Israél jetze ajtéme'ecan, sataatávaire'e. A'ii pu hui a'ín pú'een í teáata'a ti nainjapua á'uche'ecan, tíhua'amua'ate naijmi'ica í teite mej nu'u mé rúurieni í taye'irá, majta mej nu'u caí ra'ará'asten a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze, majta mej mi miyen a'ij pua'a tí'ixajta a'íjna jime'e í teyuu. Ajta a'ín, seij pu hui griegos uteárujte íyu teyujta'a, a'íj pu jín auté'itze í taye'irá jime'e.

²⁹ Ayee mú tiu'utaxájtaca'a, a'iné amuacáí mú raasej me'íjna í Trófimo ti Éfeso é'eme'ecan. A'uu mú ya'usej chajta'a, jamuan a'íjna í Pablo. A'íj mú jín miyen tiu'umuá'aj ti a'uun ru'uteárujte a'ujna teyujta'a.

³⁰ Nainjapua í chajta'a, jeíhua mú ru'itziite'eca'a. Majta cure'eraáchejye'icaa. Matí'ij mi raatévi'i me'íjna í Pablo. Majta ru'irajáanajraa á pua'acé a'ujna teyujta'a. Majta á'iyen te'iteána á ti é'epueerta.

³¹ Mu'uri tén raajé'icatache'e me'íjna í Pablo. Tí'ij i ráamu'a'areeri'i a'íjna í xantaaru'u ta'amuájca ayén tíjín mej nu'u nainjapua rú'itziite'e u chajta'a. Ajta a'íjna í xantaaru'u, ayée pu a'íjna te'entiújmua'areereca'a ti tíhua'uta'ájte'en í xantaaru'u í mej seivi'ira'a ará'axcaa.

³² Aj pu i a'ín xantaaru'u ta'amuájca huá'ajsej í ruxantaaru'ustemua'a, ajta a'ímej í mej anxíte tí'ajta. Matí'ij mi u á'uju'un meruaachijmé'e a'u mej a'uté'uuca'a í teite. Majta me'ín í teite, matí'ij hua'usej me'íjna í xantaaru'u ta'amuájca jamuan í ruxantaaru'ustemua'a, matí'ij mi raatapuá'ajtaca'a mej ratéva'ara'a í Pablo.

³³ Aj pu i ajteáxiireca'a í xantaaru'u ta'amuájca. Tí'ij i rajví'i a'íjna í Pablo. Aj pu i raata'ájtaca'a mej ra'amuájí'ici'en hua'apuaca jime'e í cadeena. Aj pu i ayén tíhua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'taani pírici? ¿Tí'itájni a'ij huáruu?

³⁴ Majta me'ín í teite, seica mú miyen seicié títetéjjhuajmé'e, majta seica seicié. A'íj pu jín caí a'ij tiráamu'a'areeri'i tzáahuati'ira'a jime'e a'íjna í xantaaru'u ta'amuájca a'íjna jime'e mej jeíhua téjjhuajmé'e. Tí'ij i raata'ájtaca'a mej ra'anján a'u mej e'iráti í xantaaru'u. ³⁵ A'iné jeíhua mú teite, majta ca'anéri jín ratáca'aníhua'a me'íjna í Pablo, matí'ij mi me'ín í xantaaru'u huá'ajajni'iri'i. Matí'ij mi yá'uchuii me'íjna í Pablo, majta ra'antítuaa me'íjna escaleera jetze ti ajtiú'upu'u í chí'ij jetze.

³⁶ Majta me'ín teite í mej raatavén, ayée mú mauj títetéjjhuajmé'e tíjín:

—Xá'ajajni'iri'i, ché'e huámi'ini.

Tʼij nu'u Pablo rujapua huataniú

³⁷ Matʼij ru'uteáruute'esime'eca me'ijna í Pablo a'u mej e'iráati í xantaaru'u, ti'iqui a'ín Pablo tiraata'íhua'uri'i a'ijna í xantaaru'u ta'amuájca tijín:

—¿Ni pecaí neetá'aca nej a'atzu timuaatá'ixaate'en?

Ajta a'ín xantaaru'u ta'amuájca, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—¿Ni mú'ee peraayí'iti í hua'aniuuca í griego? ³⁸ ¿Ni pecaí pe'ín pú'een í pej Egipto é'eme'ecan, í pej pauchén huá'itziite'eca'a í teite mej mí autéjhuii mej tiújne'usi'ite'en? ¿Ni pecaí mú'ee pe'ín píríci í pej huaja'uví'iti muáacua vi'ira'a mej tí'itecul'ica pe'újna a'u ti caí é'e ti'itíj?

³⁹ Aj pu i Pablo ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mí neajta, nee nu Israel jetze ajtémecan. A'uu nu é'eme'ecan a'ujna Tarso, chajta'ana ti jeíhua ruxe'eve'e a'uun ti huatacá'a u Cilicia. Jéihua nu muahuavii pej naatá'an nej tihua'utá'ixaate'en í teite.

⁴⁰ Aj pu i xaa raatá'a ti tihua'utá'ixaate'en. Aj pu i Pablo huatéechaxi a'ijna escaleera jetze. Rumuájca'a pu jín hua'utá'ijmijri'i mej caí ché'e téjijhuajme'en. Matʼij caí ché'e e'ijteruaasime'eca, aj pu i hua'aniuuca jín tihua'utá'ixaa í hebreo. Ayen tijín:

22

¹ —Ne'ihuaamua'a, seajta nevaújsimua'a, xáanamujri'i a'ij nej tejámuaatá'ixaate'esin inee jíme'en.

² Matʼij ráanamujri'i ti ayén tihua'utá'ixaa hua'aniuuca jime'e í hebreo, matʼij mí huateápu'areca'a temua'a naa.

Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'ijna í Pablo tijín:

³ —Nee nu hui Israel jetze ajtémecan. A'uu nu ja'unú'ihuaca'a a'ujna já'ahua'a Tarso a'úu ti huatacá'a u Cilicia. Aru, ayuu nu huavé'ese yú Jerusalén. Netihuánmua'ate ne'ijna jemi í Gamaliel, ti tejténamujraca'a í yu'uxari jetze ájca'i ti imuá é'eme'ecan. Ayee nu hui nee tiú'uvai jemin í Dios nain jime'e í nexí'evi'ira'a setíj mú'een ríci íjii. ⁴ Ja'anáj imuá nu a'ij pua'a huá'aruurejca'a ne'ímej í mej té'atzaahuate'e a'ijna jime'e í niuucari í mej jetzen huajú'ucaa. Nehua'utavén ajta nena'a caí huá'ucuii. Neajta naíjmi'ica huavívi'i í tetecca, neajta í mej 'uuca nej ni hua'iteáanan.

⁵ 'A'ijna ti tihua'áijte'e a'ímej í mej tí'ivaire'e teyujta'a, majta a'ímej í vaujsi, naími'i mú hui ramua'aree í mej yu'uxari naatapíj nej ni huaja'uvé'ejajpuan u Damasco í ta'ihuaamua'a í mej Israel jetze ajtémecan nej ni tiu'utátuiire'en. A'uu nu á'ume nej ni hua'uvívi'iran nu í mej té'atzaahuate'e, neajta u huája'arájajpuan neyujna Jerusalén tej ti puájtzi hua'utá'an.

Pablo pu tihua'a'ixaate'e a'ijna jime'e ti a'ín tavástara'a ra'antíhua'u
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ 'Netʼij ni ne'uun aumé'ecaa juye jetze. Nu'uri tímua'a antenésime'eca ne'újna Damasco a'atzaj cumu tacuarixpua. Ca'anacan pu hui taij huatátaaxi inee jemi. Júte'e pu e'icátatzave'e ca'anín jime'e. ⁷ Netʼij ni ca'anacan á e'erájve á chuaata'a. Neajta á'iyen ja'ati huánamujri'i ti ayén tinaatajé tijín: “Saulo, ¿a'iné'een jín piyen a'ij pua'a neruure?”

⁸ 'Netʼij ni niyen tiraata'íhua'uri'i tijín: “¿A'ataani pej píríci mú'ee, nevástara'a?” Ajta ayén tinaatá'ixaa tijín: “Nee nu nu'u hui a'ín pú'een Jesús nej Nazarét é'eme'ecan, nee nu a'ín pú'een í pej a'ij pua'a neruure.”

⁹ 'Majta me'ín í mej ne jamuan huajú'ucaa, a'í mú majta raaseíj í taij, majta tiu'utátziin. Mí majta, camu ráanamujri'i í ja'ati ti naatajé.

¹⁰ 'Netʼij ni niyen tiraata'íhua'uri'i tijín: “¿A'iné' ti'itíj neruuren, nevástara'a?”

'Ajta a'ín tavástara'a, ayée pu hui tinaatá'ixaa tijín: “Ájchesi, aricu a'ujna u Damasco. A'uu mú muaatá'ixaate'esin nain a'ij pej ye'í huárini.”

11 'Neajta aracúuni'i na'araa í taij jime'e. A'íj mú jín me'ín í mej ne jamuan huajú'ucaa, a'íj mú nejaútuua u Damasco.

12 'Seij pu a'uun a'utéveeca'a a'ujna ti ayén ántehuaa tijín Ananias. Nain pu jín ra'ará'aste í ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan. Rí'í mú tiraatajé naími'i í mej Israel jetze ajtémecan í mej a'uun é'echejca'a a'ujna Damasco.

13 Mu pu a'uvé'emej ti náamuaare a'íjna. Aa vejli'i pu ne jemi huatéechaxi. Aj pu i ayén tinaatá'ixaa tijín: “Ne'ihuaara'a, Saulo, patá'aj atanéri puá'ara'ani.”

Jíme'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, aj nu ni atáneerica'a na'araa. 14 Ajta ayén tinaatá'ixaa tijín: “Hua'aDioj í tavaújsimua'a teecan, a'íj pu nu'u hui mua'avé'evi'iti mú'etzi pej pi ráamua'aree a'ij ti tí'ijxe'eve'e, pajta rasejran a'íjna ti caí ja'anáj ti'itij jín auteájturaa í Dios jemi, pajta ranamujran a'ij ti ti'itij ti'ixa. 15 Mú'ee pe á'uche'ecane'e pua'amé teite tzajta'a pe'íjna jetze me'ecan í tavástar'a. Mú'ee pe nu'u hui huá'a'ixaate'e pua'amé a'ij pej peri tiu'uséij, pajta í pej peri ráanamujri'i. 16 Ajta íjii, ¿ti'itáni pauj chu'eve'e? Ájchesi, é'e huá'amua'i'ihuachi, pajta raatajéeven niuucajtze'en í tavástar'a ti ij a'íjn timuaatá'uuni'i í pej jín auteájturaa í Dios jemi.” Ayee pu hui tinaatá'ixaa.

Pablo pu tihuá'a'ixaate'e ti Dios a'íjna jín ra'antíhua'u ti ij tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan

17 'Net'íj ni neyun a'uvé'emej yú Jerusalén. Teyujta'a nu a'uteájrupi nej ni Dios jemi tiu'utáne'uuni'i. Neajta á'iyeen tiú'umaaraca'a. 18 A'íj nu hui tavástar'a huaseíj, ti nu'u ayén tinaatá'ixaa tijín: “Ca'anacan, á'ura'a ayujna Jerusalén a'iné camu muá'antzaahuat'esin a'ij pej tihua'utá'ixaate'esin ineetzi jetze me'ecan.”

19 'Aj nu ni niyen tiraata'ixaa tijín: “Nevástar'a, a'íj mú ramua'aree í nej á'uche'ecane'e hua'atéyujta'a á, neajta méyee, neajta hua'iteáana í mej té'atzaahuat'e mú'etzi jemi, neajta hua'utéevajxi. 20 Majta ramua'aree nej ne'uun a'utéveeca'a ne'ujna mat'íj raajé'ica me'íjna í Esteban í ti tiu'utaxájtaca'a mú'etzi jetze me'ecan. Nee nu hui tiu'utá'a ne'íjna jime'e mej raajé'ica. Neajta tiú'ucha'íj í tihuá'acixu a'ímej í mej raajé'ica.”

21 'Mí ajta a'íjn tavástar'a, ayee pu tinaatá'ixaa tijín: “Aricu, a'iné nemuaata'iti imua teite tzajta'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.” —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

Ti nu'u a'íjn xantaaru'u ta'amuájca, a'íj pu racha'íca

22 Maúche'e mú ráanamujri'i. Aj mú mi autéjhui mej huatejihuajra'ani. Miyen tijín: —Xá'anvi'itichi setá'aj raajé'ica. Tena'ajtzí raata'aíjtache'e mej raajé'ica.

23 Jé'ecan mú téjijhuajmé'e. Majta tiú'ujcixu, júte'e mú tejá'uhua'anáa, majta chuej eiré'aratzí. Júte'e mú tejá'uhua'anáa. 24 Majta mauj téjijhuajmé'e, ajta a'íjn xantaaru'u ta'amuájca, a'íj pu hua'uta'aíj mej ru'uteájtuaani u tete'e a'u mé é'eche í xantaaru'u. Ajta tiu'uta'aíjtaca'a mej ra'iré'avajxi'ín, majta tiraa'íhua'uran me'íjna í Pablo mej mi ráamua'aree a'ij mej 'een jín miyen títetéjijhuajmé'e í teite. 25 Mat'íj mi ra'atéeji'icie mej mi ra'iré'avajxi'ín.

Aj pu i Pablo ayén tiraata'ixaa í ti ti'itéjvee ti áa a'utéjvee ayén tijín:

—¿Ni ayén tejamuaatá'aca í á'amua'ye'ira sej si na'iré'avajxi'ín ineetzi i nej ne'uun Roma jetze e'ejtémecan? Mi majta caí xi miyen tiraax'íepi'íntare mej puaíjtzí naatá'an ineetzi.

26 Ajta a'íjn ti anxíte tí'ajta, tí'ij ráanamujri'i a'íjna í Pablo, a'úu pu á'ume a'íjna jemi xantaaru'u í ta'amuájca. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné pena'a píjri'ni a'íjna jime'e í ja'atí? A'uu pu chajta'a é'eme'ecan Roma ti e'ejtémecan.

27 Aj pu i a'íjn í xantaaru'u í ta'amuájca, á e'iré'ene í Pablo jemi. Tí'iquí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Naatá'ixaate'e. ¿Ni pe'uun é'eme'ecan chajta'a ti Roma e'ejtémecan?

Aj pu'i Pablo ayén tiu'utaniú tijín:

—Jee.

²⁸ Aj pu i a'ín í xantaaru'u í ta'amuájca ayén tiraata'ixaa tijín:

—Jeíhua nu tiu'unájchitaca'a inee nej ni huatenromáanota.

Tí'ij i ayén Pablo tiraata'ixaa tijín:

—Ni'i romano inee a'iné a'úu nu ja'unú'ihuaca'a.

²⁹ Majta me'ín í mej raata'íhua'uri'i, aj mú mi avé'eci rujímua'a. Ajta a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, a'í pu miijmu tiu'utátziin tí'ij ráamua'areeri'i ti aiteújna a'íjna í Pablo, í ti a'uun Roma ajtémecan.

Tí'ij nu'u a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, a'í pu nu'u ya'ujáj huá'a jemi í jueesi

³⁰ Yee ruijmua'ate'e yee, ajta a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti ráamua'aree a'ij mej 'een jín miyen tí'ijxajtzi'i í Pablo a'íme í mej Israel jetze ajtémecan. Tí'iquí ra'uxíjte. Ajta hua'uta'aíj mej nu'u tiújseire'en a'ímej í mej tí'aijta u teyujta'a, majta í jueesi. Aj pu i ya'ujáj a'íjna í Pablo. Tí'iquí huá'a jemi á yaúutuaa.

23

¹ Tí'ij i hua'usej í Pablo a'ímej í huá'a jueesi í mej e'etiújseire'eca'a. Tí'ij i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ne'ihuaamua'a, tíj na'a nej ché'e temuaísta, tíj na'a ti yú e'iré'ene nain nu jín te'ará'aste. Canu hui tí'itij jín auteájturaa í Dios jemi.

² Aj pu i a'ín Ananias, í ti tihua'aíjte'e a'ímej í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, a'í pu hua'uta'aíj mej ra'ancájveeni.

³ Ajta a'ín Pablo, ayén tiraata'ixaa tijín:

—Dios pu mua'ancávejsin mú'eetzi, mi pej a'ij pua'a tí'itevij. Mú'ee pepu'u pemen huatáca pej pi na'uxíjte'en pe'íjna jetze i yu'uxari. Mi pajta, ayée pej te'uteáturaasin pe'íjna jime'e pej hua'uta'aíj mej na'ancájveeni.

⁴ Majta me'ín í mej me'uun e'eré'ete'ecaa, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné pej pi piyen a'ij pua'a tí'ijree pemíjna í ti jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi?

⁵ Ayee pu tihua'utá'ixaa í Pablo tijín:

—Ne'ihuaamua'a, canu ramua'areereca'a ja'ati ti pú'een. Mi ajta tzij a'ín pú'een í ti jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi. Ajta, ti pua'a néjmua'areere, canu niyen tiu'utaxáatache'e, a'iné ayée pu té'eyu'usili í yu'uxari jetze tijín: “Capej a'ij pua'a tí'ijxajta pe'íjna ti tihua'aíjte'e í teite.”

⁶ Aj pu i ráamua'areeri'i í Pablo tijín seica mú pú'eene'e í mej miyen huataújmua'a tijín saduceos, majta seica miyen tijín fariseos. Aj pu i ca'anín jime'e hua'utajé tijín:

—Ne'ihuaamua'a, nee nu fariseo pírici. Huá'a jetze nu huanú'ihuaca'a a'ímej í fariseos. Ijii tí'inexajtzi'i iyequí me'íjna jime'e nej rachú'eve'e a'íjna xicáara'an jetze matí'ij huatarún í mí'ichite.

⁷ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pablo, aj mú mi autéjhuii mej tí'ihuaúrihua'u a'íme í fariseos, majta a'íme í saduceos. A'íj pu jín caí ché'e huatári'iristareca'a mej tí'itij huaxí'epi'intare'en matí'ij tiuújje seij ajta seij.

⁸ Majta me'ín í saduceos, ayée mú tí'ixa tijín: “Camu nu'u huatarújsin í mí'ichite.” Majta miyen tijín: “Camu nu'u seíire'e muá'aju'un í xiéjniu'ucare'ara'an mej tí'ivaire'e u ta japua, camu majta seíire'e muá'aju'un í huá'axiejniu'uca a'ímej í meri huácuii.”

Mi majta a'íme fariseos, nain mú jín té'atzaahuate'eca'a. ⁹ Jé'ecan mú jeíhua jíjhuaca'a. Mu'uri jaítze'e jeíhua téjijhuajmé'e. Matí'ij mi seica huatéhuiixi. A'ii mú a'ín pú'een í mej tihua'amua'ate í yu'uxari jetze. Majta mú me'ín pírici í mej fariseos jetze ajtémecan. Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amijna mi ja'ati, capu hui ti'itij a'ij huáruu. Ajta ti pua'a seij ari tiraata'ixaa í xiéjniu'ucari ti tí'ivaire'e ve'ecán jime'e u ta japua ti é'eseijre'e, tiché'e caí jemin niuuca'an í Dios.

¹⁰ Jé'ecan mú jeíhua tiú'urixaate'ecaa. Mu'uri jaítze'e níniu'ucacuca'a. A'ij pu jín tiu'utátziin í xantaaru'u ti anxíte tí'ajta. Ajta ayén tiu'umuá'aj tijín temua'a mú hui tiraatéte'eneaxi'isin a'ijna í Pablo. A'ij pu jín hua'uta'a'ij í xantaaru'u mej á'uju'un mej mi ru'irávi'itín ca'anéeri jime'e, mej mi me'uun rá'anvi'itín a'u mé é'eche í xantaaru'u.

¹¹ Seij tíca'ari tzajta'a pu a'ín tavástar'a huataseijre vejli'i a'ijna jemi í Pablo. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Uhuaté'aca'anechi mua'a tzajta'a. Ayájna patíj peri ne jemi tiu'utaniú íyen Jerusalén, ayée pej hui che'atá pena'a teja'utaxájta pe'újna Roma.

Mej nu'u miyen titehuaújxi'epi'íntari'iri'i mej raajé'ica í Pablo

¹²⁻¹³ Yee ruijmua'ate'e yee, seica í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'íi mú te'ataújratziiri'i mej raajé'ica me'ijna í Pablo. Hua'apuate japuan cij caj mú ará'axcaa í teteca. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín: “Camu nu'u tí'icua'ani, ni camu majta ye'en ajta mena'a caí raajé'ica.” ¹⁴ A'uu mú á'uju'un a'imej jemi í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'imej jemi í hua'avaujsi. Ayee mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Tu'uri hui tiyen tite'etáratziiri'i tej caí ché'e tiú'ucua'ani, ajta tena'a caí raajé'ica í Pablo. Aj tu hui ti tí'icua'ani, teajta ye'en. ¹⁵ Ijii, ayée xu huárini mú'een, majta í seica í jueesi, setá'aj raatáhuavii í xantaaru'u ta'amuájca ti ye'erávi'itín í Pablo, a'ijna jime'e sej si tiu'uta'íhua'u temua'a naa. Teajta iteen, tu'uri rí'i huatarúu tej raajé'ica matí'ij caí xi yé uvé'ene.

¹⁶ Mi ajta, pa'ari'i pu ti'inamuáaraca tí'ij ayén tihua'utá'ixaa. Aj pu 'i a'ín pa'ari'i a'uun á'ume a'u mej é'eche í xantaaru'u. Tí'ij i raatá'ixaa a'ijna í Pablo. A'ijna í pa'ari'i, a'íi pu rayauj cu'utzeáara'an í Pablo.

¹⁷ Tí'iquí a'ín Pablo seij huatajé í mej anxíte tí'ajta. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj hui rá'anvi'itín í pa'ari'i a'ijna í ta'amuájca jemi í xantaaru'u. Ti'itij pu raatá'ixaate'esin.

¹⁸ Tí'iquí a'ín ti anxíte tí'ajta, ya'uví'iti í xantaaru'u jemi ta'amuájca. Tí'ij i ayén tiraata'ixaa tijín:

—A'ijna í Pablo ti aiteánami'i, ayée pu tinaata'a'ij nej nu'u ye'erávi'itín íye mú'leetzi jemi ne'ijna í pa'ari'i. Ti'itij pu nu'u muaatá'ixaate'esin.

¹⁹ Ajta a'ín xantaaru'u ta'amuájca, ra'amuaví'ira í muájca'are'ara'an jetze. Tí'ij i ya'uví'iti á'ayee. Tí'ij i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itájni péne'ixaate'emí'i?

²⁰ Ayee pu tiraata'ixaa í pa'ari'i tijín:

—A'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'íi mú te'ataújratziiri'i mej muaatáhuavii í Pablo, pej nu'u ruijmua'a rá'anvi'itín huá'a jemi í hua'ajueesi matá'aj nu'u rí'i tiráamu'a'aree.

²¹ 'Aru, capej huá'atzaahuate'e. Seica mú nu'u rachú'eve'e muá'aju'un me'újna juye jetze avíitzi'i jime'e. Hua'apuate japuan cij caj mú ará'ase a'íime í teteca. Mer-aaxí'epi'íntarej runiuuca jime'e mej nu'u caí ti'itij cua'ani, majta nu'u caí ye'en ajta mena'a nu'u caí raajé'ica. Mu'uri rí'i huaújruu. Méjchu'eve'e mu'u mi pej raatá'an ti ayén huárini.

²² Aj pu i í xantaaru'u ta'amuájca raata'íteca'a í pa'ari'i ti á'ura'ani. Amuacaícan pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej ja'ati ixaate'e a'ij pej tinaatá'ixaa.

Xantaaru'u pu a'ijna Pablo a'uví'iti a'ijna jemi í tajtuhuan ti ayén ántehuaa tijín Félix

²³ Aj pu i hua'apuaca huatajé í mej anxíte tí'ajta. Tí'ij i ayén tíhua'uta'a'ij tijín:

—Huá'ajseire'en í xantaaru'u, a'achú cumu hua'apua ciento í mej ru'icán á'uju'un, majta huaícate japuan tamuáamuata'a mej avé'ete'ete, majta hua'apua ciento í mej

chun tiu'f'isin. Setá'aj á'uju'un se'újna Cesarea íjii tíca'a a'atzaj aramuáacua jetze pu teuumé'eca í tíca'ari.

²⁴ Ajta hua'utá'ixa tijín:

—Seajta se'íj té'esirate'en í cahuaayu'u í Pablo ti japuan ave'ecaí a'umé. Setá'aj se'uun yeúutuaani í tajtuhuan jemi ti ayén ántehuaa tijín Félix. Caxu ja'ati tá'acare'en ti a'ij raruuráa.

²⁵ Ayee pu tiraata'ítí'iri'i a'íjna í Félix tijín:

²⁶ “Claudio Lisias, í tajtuhuan ti jeíhua ruxe'eve'e. Ayee nu muateujte'e mú'ee Félix mi pej tajtuhuan jín ti'itéjvee, mi pej jeíhua axí'eve'e. ²⁷ A'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, a'íi mú raatévi'i me'íjna í tevi. Méje'icatache'e mú, aru nee nu a'uré'ene nehua'antívi'ití í nexantaaru'ustemua'a. Nee nu japuan huaniú a'iné neráamua'areeri'i ti a'íin romano pú'een. ²⁸ Neya'uví'ti huá'a jemi í jueesi í mej tí'ixí'epi'íntare'e a'iné néjmua'areerimí'ica'a a'ij mej 'een jín tí'ijxajtzi'i.

²⁹ “Netí'ij ni ráamua'areeri'i mej me'íjna jín tí'ijxajtzi'i me'íjna jime'e í ruye'irá. Capu tí'itíj jín auteájturaa í mej jín raajé'ica nusu í mej jín ra'íteáanan a'íjna í ja'ati. ³⁰ Aru netí'ij ráamua'areeri'i mej seica í mej me'uun Israel jetze ajtémecan, a'íi mú nu'u te'ataújratziiri'i mej raajé'ica, netí'ij ni muaata'ítí'iri'i ne'íjna í tevi. Neajta nu hua'uta'a'íj í mej tí'ijxajtzi'i mej mú'etzi huatá'ixaate'en í mej jín tí'ijxajtzi'i.” Aj pu 'i a'íjna huata'ítí'iri'i í tajtuhuan.

³¹ Majta me'ín xantaaru'u, ayée mú ráaruu a'ij ti tihua'utá'ixaa í xantaaru'u ta'amuájca. Tíca'a mú ya'uví'ti me'íjna í Pablo. Matí'ij mi me'uun ya'uré'eneijte a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Antipatris.

³² Yee ruijmua'ate'e yee mú a'ucíj í mej ta'avé'ete'ete me'íjna Pablo jamuan. Majta í mej ru'icán huajú'ucca, a'íi mú huaré'aci a'u mej é'eché í xantaaru'u. ³³ Matí'ij a'ucané me'újna Cesarea í mej avé'ete'ete, matí'ij mi raatátui me'íjna í yu'uxari, majta me'íjna í Pablo.

³⁴ Ajta a'íin í tajtuhuan tí'ij ra'ancuré'epi í yu'uxari, aj pu i ra'ujíjve. Ajta á'iyen a'íjna Pablo tiu'uta'íhua'uri'i ayén tijín:

—¿Tí'itáni chuéjra'a japua pé'eme'ecan?

Tí'ij i ráamua'areeri'i ti a'uun Cilicia é'eme'ecan.

³⁵ Aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aj nu muánamuajran matí'ij yé uvé'enen í mej tí'itíj jín mú'etzi jetze tí'ijpua'ajte'e.

Aj pu 'i raata'aíjtaca'a mej nu'u ráacha'íin í polisíiya a'ujna a'u ti Heródes e'irájca.

24

Tí'ij nu'u Pablo rusej rujapua huaniú a'íjna jemi í Félix

¹ Anxíj xicaj pu teuumé'eca, tí'ij a'íin í Ananias í ti tí'ajta u teyujta'a, a'íi pu a'ucané a'ujna Cesarea a'ímej jamuan í hua'avaujsi, ajta se'íj ti abogado pírici. Ayee pu ántehuaa a'íjna tijín Tértulo. A'íi mú tí'itíj jín jetzen te'ujpuá'ajte a'íjna í Pablo í tajtuhuan jemi.

² Matí'ij u ya'utajé í Pablo, aj pu i a'íin Tértulo a'utéjche ti tiraaxájtzi'i. Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Félix tijín:

—Tu'uri hui jeíhua rí'i tí'iteché naa taxiéhua pajta pauj mú'ee tí'ita'ajte'e. Jéihua pej rí'i tirájteuve é'e tzajta'a tetá'aj jaítze'e rí'i yee tí'itechéjme'eni. ³ Nain tu teri ancuré'a. A'íj tu jín naa titaatátemua'ave nainjapua. Rí'i tu timuaatá'aca mú'ee Félix pej i'i tajtuhuan, pej jeíhua naa rí'i tí'iruure. ⁴ Aru tetá'aj caí máaj muá'itzee, ayée nu tí'imuahuvii pej a'atzu huatá'an í ca'aníjra'a pej a'atzu táanamua tej timuaatá'ixaate'esin.

⁵ 'Ja'iné amijna mi tevi, jeíhua tu'uri hui tirájteuri'iri'i ti tí'itziita íiyen chaanaca japua. Nain japua pu ca'anéjri hua'utá'a í teite í mej Israel jetze ajtémecan mej mi huaujné'usi'ite'en. A'íi pu ajta antiújmua'aree a'ímej jime'e í mej rá'atzaahuate'e me'íjna

ti Nazarét é'eme'ecan. ⁶ Ajta a'íi pu huataújtese ti raatéxieehuata í teyuu. A'íj tu hui jín rajví'i. Ayee tu tí'ijxe'eve'eca'a tej puaíjtzí raatá'an a'íj ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

⁷ Ajta a'uun ti ta'amuájca, a'íjna í Lisias, a'íi pu a'uun a'uteájrupi. Tí'íj i tá'ajajni'iri'i ca'anéeri jime'e. ⁸ Ajta ayén titaatá'ixaa tíjín mej mú'eetzi jemi a'uvé'uju'un í mej tí'ijxajtzí'i. Ti pua'a nu'u mú'ee ase'íj petiraa'íhua'u, aj pej xaa ramua'aréeren ti ayén ti'ayajna nain í tej jín ti'itíj jín jetzen tí'ijpua'ajte'e. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Tértulo.

⁹ Majta me'ín í mej a'uté'uuca'a í mej Israél jetze ajtème'ecan, a'íi mú majta naími'i miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayee pu ti'ayajna.

¹⁰ Aj pu i a'íin tajtuhuan rumuájca'a jín tiraata'ixaa a'íjna í Pablo ayén tíjín:

—Patá'aj hui tiu'utaxáj.

Tí'íj i Pablo ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Rí'i pu hui tinaatá'a nej huatánne'a inee, a'iné néjmua'aree tíjín juees pej pírici a'íjna chuéjra'a japua. Pepu'uri á'atee pej juees pírici. ¹¹ ¿A'iné tí'iri'iri pej ráamua'aree ti ayén ti'ayajna? Auchén pu tamuáamuata'a japuan hua'apua xicaj á'atee nej a'án a'ujnéj án Jerusalén nej ni rí'i tiraatá'an í Dios.

¹² 'Majta a'íime í mej tí'inexajtzí'i, mat'íj naateevi'i, canu hua'ajteá'axi'ica'a í teite a'ujna teyujta'a ti ve'ée tzajta'a, ni canu neajta ca'aníjra'a hua'atá'aca mej huataníniu'ucacun a'ujna teyujta'a, ni canu neajta ca'aníjra'a hua'atá'aca ne'újna u chajta'a.

¹³ Amíime mi teite, camu majta a'íj tirájteusin í mej jín ne jetze te'ujpuá'ajte'en.

¹⁴ 'Ayee nu'u xaa tí'imua'ixaate'e. Nee nu hui ravaire'e í Dios í mej raná'amiche'e í nevaújsimua'aci'i. Nee nu ravaire'e ne'íjna jime'e í ye'irá í mej jetzen huajú'ucaa. A'íjna jime'e í neye'irá, ayee mú ti'ixa amíime tíjín nese'íj nu a'íj tirájteu. Mi neajta, canu. Nain nu hui ántzaahua a'íj ti ye'í té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze í ti te'anxívi, neajta nain a'achú mej caj ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

¹⁵ 'Ayee nu hui neajta inee tirájxe'evi'ira'a í Dios jemi, mat'íj amíime ne'íjna jime'e mej huatarújsin í mí'ichite tzajta'a í mej meri huácuui, a'íime í mej rí'i tí'iteteitestaca'a, majta a'íime í mej a'íj pua'a titeetiújcha'íica. ¹⁶ Aj nu hui jín tí'itese'e nej niyen ri'éene'e mé né'uche'ecane'en í Dios jemi, neajta huá'a jemi í teite.

¹⁷ 'Tí'íj teuumé'eca a'achú pua'an nine'ira'a nej á'uche'ecan nej ni tumin hua'utá'an í neteítetemua'a, neajta tiu'utámua'ívejtán í Dios jemi. ¹⁸ Net'í'íj ni u e'ehuánjejuare a'íj ti té'axa í taye'irá jime'e í yu'uxari jetze. Ayee nu rijcaa mat'íj seica taase'íj me'újna teyujta'a ti ve'ée.

¹⁹ 'A'íi mú me'ín pú'eene'e í mej me'uun é'eme'ecan a'uun ti huatacá'a a'ujna Asia. Camu jeíhua á'éteitestaca'a ineetzi jemi, camu majta rú'itziite'eca'a. Ti pua'a ti'itíj a'íj meté'umua'areere ineetzi jemi, miché'e me'ín yé ve'eré'enen mú'eetzi jemi mej mi me'íjna jín ne jetze te'ujpuá'ajte'en. ²⁰ Na'ari caí, miché'e memín mi mej yé huaté'uu raataxáj ti'itíj í nej jín auteájturaa net'í'íj ne'uun a'utéveeca'a huá'a jemi í huá'a jueesi.

²¹ 'Tíj caí hui a'íi pú'een í ti'itíj í nej jín auteájturaa net'í'íj u a'utéveeca'a huá'a jemi, net'í'íj ni huajíjhuaca'a niyen tíjín: “Mú'een xu tí'inexajtzí'i íjii se'íjna jime'e í nej té'atzaahuat'e a'íjna jime'e mej nu'u majtáhua'a huatarújsin í mí'ichite.” —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pablo.

²² Tí'íj Félix ráanamujri'i, capu ra'aránajcheca'a ti raaxí'epi'intare'en. A'iné a'íi pu rú'umua'areereca'a a'íj ti éene'e í hua'ayel'ira í mej té'atzaahuat'e. Ayee pu ti hua'utá'ixaa tíjín:

—Che'e mi'i uvé'enen í xantaaru'u í ta'amuájca a'íjna í Lisias. Aj nu temua'a naa tí'ijmua'areeren a'íjna í sej jín tí'ijxajtzí'i mú'een.

²³ Aj pu 'i Félix a'íjna huata'áj í xantaaru'u ti anxíte tí'ajta ti auj racha'íica a'íjna í Pablo. Ajta nu'u a'atzu raatá'an ti á'uche'ecane'en ruse'íj. Ajta mej ráamuaare í

amiigustemua'ame'en, majta ti'itij tiraatá'an ti tirá'aturaate'e. Ajta a'ijna í Félix, aj pu í á'uraa.

²⁴ Tí'ij teuumé'eca a'achú pua'an xica, ajtahua'a pu uvé'ene a'ijna í Félix, ajta jamuan íra'ara'an ti ayén ántehuaa tijín Drusila. A'í pu Israel jetze ajtémecan. Tí'ij í raata'ajjtaca'a í Pablo ti í a'ín tiraata'íhua'u a'ijna jime'e ti pua'a ja'ati rá'atzaahuate'e a'ijna í Jesús, ti í'í Cirístu'u.

²⁵ Pablo pu ayén tiraata'ixaa ti ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati ayén huárini í ti í'í xí'epi'in jime'e naíjmi'ica jemi, ajta nu'u ti rí'í hua'utécha'ín. Pablo pu ajta ayén a'ijna tiu'utá'ixaa a'ijna í Félix ti Dios ayén puaíjtzi tihua'utá'asin a'íime í mej yen seijre'e íyen í chaanaca japua. A'ij pu jín tiu'utátziin a'ijna í Félix. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj á'ura'ani íjii. Nemuaatájeevi hui neajtahua'a netí'ij huatáci'ipe. Aj nu ni muánamuajran neajtahua'a.

²⁶ Mi ajta a'ín Félix ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti Pablo tumin raatá'an a'ijna jime'e ti raatátuaani. A'ij pu jín jeíhua pu raata'ajjtaca'a ti tiu'uxáj jamuan. ²⁷ Tí'ij teuumé'eca hua'apua nine'ira'a, tí'iqui Félix airájraa ti tí'téveeca'a tajtuhuan jime'e. Tí'iquitá'í seij te'enteájrupi tajtuhuan jime'e. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Porcio Festo. Ajta a'ín í Félix, ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti rí'éene'e huateáuran a'ímej jemi í mej Israel jetze ajtémecan. A'ij pu jín caí raatátuaa í Pablo.

25

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'utéveeca'a í Festo jemi

¹ Aj pu í Festo a'uun a'ará'a a'ujna tí'ij te'enteárute tajtuhuan jime'e. Huaíca xicaj pu á'atee a'ujna Cesarea. Aj pu í a'ujnéj a'ájna Jerusalén. ² Majta me'ín í mej tihuá'ajjte'e u teyujta'a, majta seica í mej Israel jetze ajtémecan í mej ve'ecán jín títetateí, a'í mú jemin a'uré'ene me'íjna í Festo. Matí'ij mi tiraaxájtzi'iri'í me'íjna í Pablo. ³ Jeíhua mú rájhuaviiri'í tí'tij ti huá'a jetze ruxe'eve'eca'a ti a'ín Festo raata'ajta mej ya'uvé'evi'itin me'íjna í Pablo. Ayee mú tí'imua'ajca a'ímej mej raajé'ica á já'ahua'a, juye jetze.

⁴ Ajta ayée pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Festo tijín:

—Aitenami'í a'ijna í Pablo a'ujna Cesarea. Neajta inee, a'úu nu a'umé'e na'ame ruijmua'a, na'ari aaruijmua'a. ⁵ Miché'e seica u á'uju'un ne jamuan í mej tí'ajta ve'ecán jime'e mej mi ráamua'aree ti pua'a a'ín Pablo auté'ítze tí'tij jime'e, mej mi me'ín tí'tij jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶ Ayee pu u é'etee a'achú cumu aráhuaica xicaj, na'ari tamuáamuata'a xicaj a'ájna Jerusalén. Aj pu í a'ucáane a'ujna Cesarea. Yee ruijmua'ate'e yee pu a'ujyeíjxi huá'a jamuan í jueesi. Aj pu í raata'ajjtaca'a mej nu'u ye'eráajan me'íjna í Pablo.

⁷ Tí'ij a'ín Pablo a'uteájrupi a'ujna, aj mú mi me'ín í mej Israel jetze ajtémecan, a'íime í mej me'uun e'eráaci u Jerusalén, a'í mú ajteáxi'reca'a. Matí'ij mi jeíhua tiraaxájtzi'iri'í me'íjna jime'e ti a'ij pua'a een. Aru capu huatári'iristareca'a mej raataxáj ti pua'a ayén tí'ayajna nusu caí.

⁸ Aj pu í Pablo tiu'utaxájtaca'a tí'ij huateújnan. Ayen tijín:

—Canu hui tí'tij jín auteájturaa jemin í huá'ayu'uxa í mej Israel jetze ajtémecan ni canu neajta ne'íjna jime'e í hua'ateyuu. Canu neajta tí'tij jín auteájturaa a'ijna jemi í tí tihuá'ajjte'e a'ímej í romanos. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Pablo.

⁹ Ajta a'ín í Festo, a'íne ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti rí'í tiu'uteáuran a'ímej jemi í mej Israel jetze ajtémecan, tí'ij í ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni mua'aráanajche pej á'ura'ani pe'ánna Jerusalén neatá'aj ne'ájna ye'uxí'epi'intare'en mú'etzi jime'e?

¹⁰ Pablo pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Yee nu huatéjvee huá'a jemi i jueesi i mej huaíca i mej ravaire'e í ti tihuá'ajjte'e í romanos. Ayee pu hui tiraavíjte'e sej raaxí'epi'intare'en seyajna a'iné pepu'uri temua'a ramua'aree, canu ti'itij jín auteájturaa a'imej jemi í mej Israel jetze ajtéme'ecan. ¹¹ Ti pua'a xaa na'uteáturanche'e ti'itij jime'e ti hua'atá'aca mej naajé'ica, aj nu xaa áncanénche'e nej huámi'ini. Na'ari caí, ti pua'a hui caí ayén ti'ayajna a'ij mej meri tinaaxájtzi'iri'i, capu ja'ati huataújci'ipua ti neetzi tiu'utátuiire'en huá'a jemi. Némuahuavii ti a'ín raaxí'epi'intare'en a'ijna ti tihuá'ajjte'e í romanos.

¹² Ajta a'ín í Festo, a'imej jamuan pu tiu'uxájtaca'a í mej tirá'ixaa. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'ijna í Pablo tijín:

—Mú'ee pe hui rájhuaú ti a'ín raaxí'epi'intare'en í ti tihuá'ajjte'e í romanos, a'ijna jemi pe a'umé.

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'utéveeca'a a'ijna jemi í Agripa

¹³ Teuumé'eca a'achú cumu hua'apua xicaj, huaíca xicaj tí'ij seij a'uun a'ará'a a'ujna u Cesarea. A'ii pu a'ín pú'een a'ijna ti rey jime'e ti'itéveeca'a. A'ii pu tihuá'ajjte'e a'imej í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Agripa. A'ii pu ajta a'uun a'ará'a a'ijna ti yá'uvi'itin ti ayén ántehuaaca'a tijín Berenice. A'uu mú a'uvé'uju'un mej mi raatateújte'en me'ijna í Festo. ¹⁴⁻¹⁵ A'iné jeihua mú u á'ateeri me'újna, Festo pu raatá'ixaa a'ijna í rey a'ijna jime'e í Pablo. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—A'ijna tí'ij hui Félix airájraa í ti jín ti'itéveeca'a, netí'ij ne'újna á'ucatii u Jerusalén, a'ime í mej tí'ajta huá'a teyujta'a, majta hua'avaujsi í mej Israel jetze ajtéme'ecan, a'ii mú ti'itij jín jetzen te'ujpuá'ajte me'ijna í Pablo. Majta á'iyen néjhuaviiri'i nej puájtzi raatá'an. ¹⁶ Ayee nu tihua'utá'ixaa ne'ijna jime'e ti caí taatá'aca í hua'aye'ira í romanos tej tiyen puájtzi raatá'an í Ja'atij ti a'ín huámi'ini. Amuacaí pu ayén tiú'ujxe'leve'e ti a'ín ja'ati tiu'uxáj huá'a jamuan í mej ti'itij jín jetzen tí'ijpua'ajte'e ti rusej runiuuca jín huateújnan.

¹⁷ A'ij nu hui jín, matí'ij mú a'uvé'uju'un neetzi jemi, canu a'achú á'atee, sino yee ruijmua'ate'e yee nu a'ujye'ixi huá'a jamuan í jueesi. Netí'ij ni raata'ájtaca'a mej rá'anvi'itin í Pablo. ¹⁸ Majta me'ín í mej ti'itij jín jetzen te'ujpuá'ajte, matí'ij autéjhuii mej tiu'utaxáj, camu me'ijna jín jetzen te'ujpuá'ajte a'ij nej tí'imua'ajca. ¹⁹ A'ii mu'u jín tiraaxájtzi'iri'i me'ijna jime'e í ruye'irá, ajta a'ijna í ja'ati teecan ti ayén ántehuaaca'a tijín Jesús. Mi ajta a'ín Pablo ayén tí'ixa tijín: “Aúche'e pu nu'u ruuri a'ijna í Jesús.”

²⁰ Ja'iné canu a'atzu rájteu a'ij nej ye'í huárini ne'ijna jime'e, netiraata'íhua'uri'i ne'ijna í Pablo ti pua'a u á'uye'imí'i a'ánna Jerusalén mej mi ye'uxí'epi'intare'en me'ijna jime'e.

²¹ Tí'iquí a'ín naatáhuaviiri'i ti a'ín hui raaxí'epi'intare'en í ti tí'ita'ajjte'e itejmi i tej romanos pú'een. Netí'ij ni raata'íteca'a ti aiteánami'ihua, ajta caí capu rí'irí nej raata'íte ne'ijna jemi í ti tí'ita'ajjte'e.

²² Aj pu i a'ín Agripa ayén tiraata'ixaa tijín:

—Na'aráanajche hui nej ráanamua inee ruséntacan.

Aj pu i ayén tiu'utaniú a'ijna í Festo tijín:

—Ruijmua'a pej hui ranamuajran.

²³ Yee ruijmua'ate'e yee pu a'uun a'ará'a a'ijna í Agripa, ajta a'ijna í Berenice, ajta a'ijna í Festo. Jéihua mú á'ujtzaahuate'eca'a. Matí'ij mi me'uun a'uteájrupi huá'a jamuan í mej vivejmé'en jín tí'tetateí í xantaaru'u, majta í mej ye'eráaja me'ijna í Pablo. ²⁴ Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Festo tijín:

—Agripa mi pej i'i rey, seajta mi sej yee huaté'uu ta jamuan, xaasej hui semijna mi tevi. A'ime í mej Israel jetze ajtéme'ecan í mej a'uun é'leche a'ánna Jerusalén, majta í mej íiyen a'uchéjme ayujna Cesarea, naími'i mú naatáhuaviiri'i amijna jime'e i tevi. Ayee mú tí'tetéjjhuajmé'e tijín: “Capu nu'u ché'e ayén tiraavíjte'e ti ruuri.”

²⁵ 'Ayee pu hui tiná'amitiejte'e ineetzi ti caí ti'itij jín auté'itze ti hua'atá'aca mej raajé'ica. Ajta amijna, ayée pu tinaatáhuaviiri'i ti a'ín nu'u raaxí'epi'intare'en a'ijna í ti tí'ita'ajjte'e. Netí'ij ni niyen tiu'umuá'aj tijín niché'e raata'íte ne'újna u Roma.

²⁶ 'Ja'iné capu hui a'ij tiná'amitiejte'e a'ij nej ye'í tiraata'íte í nevástarala, a'ijna ti tí'ita'ajjte'e a'ijna jime'e i tevi, nee nu yee ravé'evi'iti mú'ejmi jemi, ne'ihuaamua'a, neajta mú'etzi jemi, Agripa, mi pej i'i rey, patá'aj tiraa'íhua'u tí'ij huámua'areeri'ihua a'ij nej ye'í tiraata'íte. ²⁷ Ayee pu'u, a'iné ayej ne'ase capu ti'itij vaire'e ti pua'a nej caí ra'uyú'uxan a'ij mej ti'itij jín jetzen tí'ijpua'ajte'e nej ni raata'íte. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ijna í Festo.

26

Tí'ij nu'u Pablo rusej runiuuca jín huateújna a'ijna jemi í rey, a'ijna ti i'i Agripa

¹ Aj pu i Agripa ayén tiraata'ixaa a'ijna í Pablo tijín: —Nee nu muaatá'asin pej tiu'utaxáj mua'a niuuca jime'e.

Aj pu i Pablo ajmeíjca'ataca'a. Tí'ij i a'utéjche ti huateújnan runiuuca jime'e. ² Ayen tijín: —Agripa mú'ee pej i'i rey, yee pu hui tiná'amitiejte'e ti temua'a naa tineetéva'iri nej ye'í huatéjvee mú'etzi jemi nej ni huaténnan íjii i mej jín tí'inexajtzi'i í mej Israel jetze ajtéme'ecan. ³ Naa pu ne'ase a'iné pepu'uri ramua'aree a'ij ti 'een í hua'aye'ira í mej Israel jetze ajtéme'ecan, pajta ramua'aree í mej jime'en rújee. A'ij nu jín niyen tí'imuaahuavii pej náanamua temua'a naa.

A'ij ti ti'itéhejca'a a'ijna í Pablo tí'ij caí xi huataújtuaa í tavástarala jemi

⁴ 'Naíimi'i í mej Israel jetze ajtéme'ecan mu'uri hui ramua'aree a'ij nej ye'í tiu'utéveeca netí'ij pá'ari'istaca'a, ajta íjii nej neri vásta'a. Canu ti'itij a'ij huáruu a'ujna nej é'eche ni iyecuí, canu neajta ti'itij a'ij ruure. ⁵ Mu'uri á'atee mej nemua'ate. Ti pua'a hua'aráanajche, í'iri'iri mej miyen tiu'utaxáj yee nain nu jín te'ara'aste'a í ye'irá í mej raaxí'epi'intare í mej i'i fariseo. Jaítze'e pu hui muári'eri hua'aye'ira a'ímej í fariseo.

⁶ 'Mí majta, mu'uri u ne'aráajaj mej mi neetzi jetze te'ujpuá'ajte'en me'ijna jime'e nej rachú'eve'e ne'ijna ti Dios jín te'ataújratziiri'i í tavaújsimua'aci'i jemi.

⁷ 'Majta a'íime í tate'itestemua'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íi mú majta rachú'eve'e ajta na'a caí teja'uré'enen a'ijna xicáara'a jetze matí'ij huatarújsin huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'ij mú hui jín raná'amiche'e í Dios. Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari tzajta'a mú ravaire'e. Ajta mú'ee, Agripa, pej i'i rey, a'iné ayée nu che'atá nena'a tí'ijchu'eve'en ne'ijna, a'ij mú jín tí'inexajtzi'i. ⁸ ¿Ni tzaa caí ri'irí sej rá'antzaahuat'e'en ti Dios ajtahua'a hua'utá'asen í mej meri huácuii mej mi majtáhua'a huatarún?

Pablo pu nu'u a'ij pua'a huá'aruurejca'a a'ímej í mej té'atzaahuat'e

⁹ 'Nee nu neajta jéjcu'ímua niyen tí'imua'ajca ti ayén tiú'ujxe'eve'e nej nain jín tihua'utá'ijmii í mej rá'atzaahuat'e me'ijna ti ayén ántehuaa tijín Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. ¹⁰ Neajta niyen huaríj a'ánna Jerusalén. A'íime í mej tí'ajta teyujta'a, a'íi mú hui cuapée naatapíj í nej jín huatánci'ípua nej hua'íteáanan jeíhua í mej té'atzaahuat'e. Ajta, matí'ij huá'acui'icare'e, nee nu neajta tiu'utá'a í ca'aníjra'a ne'ijna jime'e ti na'aránajcheca'a.

¹¹ 'Mu'ití nu hui puaíjtzi hua'utá'a mej mi ra'antipua'ajte'en í mej rá'atzaahuat'e, mej mi majta raatéxieehuata me'ijna í Jesús. Ayee nu huá'aruurejca'a nainjapua hua'atáyujta'a, a'iné jeíhua nu huá'ajcha'ire'eca. A'u ti na'a nu huayé'ive matíj mena'a titechéejme'ecaa nej ni a'ij pua'a huá'uruuren.

*Pablo pu nu'u ajtahua'a tihua'a'ixaate'e í teite ti Jesús ru'irájtuaa
(Hch. 9:1-19; 22:6-16)*

12 'Aye'e nu éeni'ic'i'e aumé'ecaa ne'újna Damasco. A'íime í mej tí'aijta teyujta'a, a'íi mú hui naata'íteca'a, majta naatá'a í nej jín niyen rici.

13 'Aye'e nu tí'imua'ixaate'e, mú'ee pej i'i rey, a'úu nu aumé'eca juye jetze a'atzaj cumu tacuarixpua netí'ij raaseíj ti a'icátaaxi u ta japua. Temua'a pu ne jetze tí'irájve í taij, ajta huá'a jetze í mej ne jamuan á'ujujhua'ane'e. Jaítze'e pu huatátaaxi caí í xicaj. 14 Tetí'ij ti a'itavátzi. Aj nu ni ja'ati huánamuajri'i ti á'a teja'utaxájtaca'a hua'aniuuca jime'e a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan tijín: “Saulo, Saulo, ¿a'iné pej pi piyen a'ij pua'a neruure ineetzi? Mú'ee pe aseíj a'aa í puaíjtzi.”

15 'Netí'ij ni niyen tiraata'íhua'uri'i tijín: “¿A'ataani pej pú'een, nevástara'a?”

'Aj pu i ayén tiu'utaniú tijín: “Nee nu nu'u ne'ín pú'een í Jesús, pej a'ij pua'a neruure.

16 Ájchesi. Huatéechaxi. Aye'e nu 'een jín huataseíjre mú'eetzi jemi nej ni timua'íjcate'en ne'íjna jime'e pej naatévaire'e, pajta tihua'utá'ixaate'en í teite a'ij pej peri tiu'uséij inee jemi, pajta piyen tihua'utá'ixaate'esin a'ij nej nauj éeni'ic'i'e timuaataseíjrate'esin.

17-18 “Nee nu nu'u á japua niuuni huá'a jemi í mej Israél jetze ajtéme'ecan, neajta huá'a jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ijii nu hui muaata'íti pej á'ura'ani a'ímej jemi mej mi yaú'itíe muá'ara'ani, majta ráamua'aree a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, ti i caí ché'e a'íin tihua'áijte'e í Satanás sino Dios pu'u tihua'uta'aíjte'esin. Aj pu nu'u xaa Dios tihua'utá'uuni'ira. Ajta hua'utá'asin mej me'uun a'uté'e muá'ara'ani a'ímej jamuan í ti Dios rí'í á tihuaja'utéhuu a'íjna jime'e í mej ná'antzaahua.” Aye'e pu hui tinaatá'ixaa a'íjna í Jesús.

19 'Aye'e pu'u xaa, Agripa mú'ee pej i'i rey, nera'ará'aste ne'íjna u ta japua ti é'eseijre'e.

20 Netí'ij ni amuacaí tihua'utá'ixaa ne'ímej í mej a'uun a'uchéjme a'ujna Damasco. Neajta a'ímej jemi í mej me'uun Jerusalén é'eche. Neajta naíjmi'ic'i'e tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, a'úu nu tihua'utá'ixaa í teite, neajta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Jéihua nu hui hua'ujé mej mi seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a, mej mi majtáhua'a Dios jemi seíre'e muá'ara'ani, matá'aj majta miyen huárini mej mi seica ráamua'aree tijín: “Mu'uri seicié tiu'umuá'aj.” 21 A'íj mú hui jín í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'íi mú naateevi'i a'ujna teyujta'a. Méneje'icatacuca'a, micu.

22-23 'Mí ajta, Dios pu naatévai jeíhua. A'íj nu jín caí xi huamí'í sino naúche'e nu hui tihua'a'ixaate'e naíjmi'ica í teite, í mej tí'iríi, neajta í mej vaujsi. A'ii nu'u hua'utá'ixa a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ajta a'íjna í Moisés teecan. Aye'e mú tiu'utaxájtaca'a ti ayén éene'en riníche'en ti nu'u ayén rajpuaíjtzi á'ara'ani a'íin ti Dios án yá'ujra í ipuari jetze. Ajta nu'u tí'ij huamí'ín, a'íi pu a'íin pú'eene'e a'ame í ti amuacaí huatarújsin í mi'ichíte tzajta'a. Ajta á'iyen a'íin nu'u tihua'a'ixaate'en ti ari é'eseijre'e í ti jín Dios hua'utévai í teite í mej Israél jetze ajtéme'ecan, ajta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Pablo pu nu'u tí'itese'e a'ij tí'ye'í tiraamuá'itín a'íjna í rey

24 Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Pablo, aj pu i á'iyen huajíjhuaca'a a'íjna í Festo tijín:

—Pablo, pá'atimua'i mú'ee. Pá'atimua'i hui pe'íjna jime'e pej jeíhua tihua'amua'ate.

25 Ajta a'íin í Pablo, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Festo pej i'i tajtuhuan. Canu hui netí'mua'i. A'íjna jime'e í nej neri tejamuá'ixaa ne-mua'atziira'a jetze pu huanéj ti rí'en, ajta ayén tí'ayajna. 26 Amí pu hui rey rú'umua'aree a'íjna jime'e. A'íj pu jín í'iri'iri nej caí tí'itziíne'e netiu'utaxáj jamuan. Ayej ne'ase, capu tí'itíj a'ij huaríj ti caí ráamua'areeri'i, a'iné capu tí'itíj a'ij huaríj avíitzi'i jime'e.

27 'Ari mú'ee, Agripa pej i'i rey, ¿ni pecaí rá'atzaahuate'e í mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan? Nee nu ramua'aree pej rá'atzaahuate'e.

28 Ajta Agripa ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni ayén timuá'amitiejte'e pej pe'ijna jín na'antimuá'itín nej neajta inee té'antzaahuat'e'en a'ijna jime'e í niuucari ti caí ti'imul'íi?

²⁹ Ajta a'íin í Pablo ayén tiu'utaniú tijín:

—Ti pua'a cij na'a, na'ari ti pua'a jeíhua, ayée nu hui tí'ijxe'eve'e í Dios jemi, pej mú'ee, majta naími'i mi seica í mej nenamua íjii, mej mi miyen tira'ará'asten me'ijna í Jesús netíj inee, í nej jíme'en neri puaíjtzi huatánne'a, sino mej caí miyen tirajpuaíjtzi muá'ara'aní netíj inee.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Pablo, tí'ij i huatéechaxi a'ijna í rey, ajta a'ijna í tajtuhuan, ajta a'ijna í Berenice; majta mú huatéhuiixi í mej e'eré'ete'ecaa huá'a jamuan. ³¹ Aj mú mi huiráaci rujímua'a mej mi ti'ihuaúrixaate'en me'ijna jime'e. Majta miyen tiú'urixaate'ecaa tijín:

—Amijna mi tevi, capu hui ti'itij a'ij huáruu í ti ti'itá'aca í mej jín raajé'ica. Capu ajta ayén tiraavíjte'e ti ayén aiteánami'ihua.

³² Ajta a'íin Agripa, a'íi pu ayén tiraata'ixaa a'ijna í Festo tijín:

—Ti pua'a a'íin caí ayén tí'ijhuauca ti a'íin raaxí'epi'intare'en í ti tí'ita'aijte'e, rí'írístaca'a pu tej ra'uxíjte'enche'e iteen.

27

Mej nu'u raata'íte me'ijna í Pablo a'ujna u Roma

¹ Matí'ij raaxí'epi'intare mej hua'uta'íte a'ujna Italia, matí'ij mi tiu'utátui me'ijna í Pablo, majta í seica í mej námi'ihuaca'a seíj jemi í ti anxíte tí'aijta. Ayee pu ántehuaaca'a a'ijna tijín Julio. A'íi pu tihua'aijte'e í mej miyen ánte'arua tijín xantaaru'ustemua'ame'en í ti tí'ita'aijte'e.

² A'uun tu a'atéci baarcu jetze a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Adramitio. Ajta a'íin í baarcu, a'íi pu antamé'eniche'e után pújme'en ti ij a'uun a'ure'enéniche'e a'u mej baarcu a'uté'uuve ti huatacá'a u Asia. Tetí'ij ti a'ucíj, seíj pu ajta á'uraa ta jamuan ti ayén ántehuaaca'a tijín Aristarco. A'uun pu é'eme'ecan a'ujna Tesalónica, a'ujna chajta'a ti a'uun huatacá'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Macedonia.

³ Yee ruijmua'ate'e yee, tetí'ij ti te'uun a'ará'a baarcu ti a'utéche'eca ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Sidón. Ajta a'íin í Julio, a'íi pu rí'i tí'itevistaca'a a'ijna jemi í Pablo. A'íi pu raatá'a ti huá'umuaare í ru'amiigustemua'a. Majta me'ín í amiigustemua'ame'en, rí'i mú naa tira'ancuré'evi'iti í Pablo.

⁴ A'uun tu tijtá ti antacíj. Tetí'ij ti te'uun a'uré'ene ti e'eráahuachi, ta'úutata'a tu pújme'en ajcáane. A'ujna ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Chipre. A'uun tu pújme'en a'uré'erupi a'iné yéeme'en pu avé'eecacaa. ⁵ Tetí'ijta ti antacíj a'ájna vejlí'i ti e'eve'e'ástime í jaj, a'uun ti huatacá'a a'ujna u Cilicia, ajta u Panflia. Tetí'ijta ti te'uun antanéj a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Mira, ajta a'uun ti huatacá'a já'ahua'a Licia.

⁶ Ajta a'íin ti anxíte tí'aijta, seíj pu a'uun huáteu í baarcu ti Italia á'ume. A'uun pu é'eme'ecan a'ijna í baarcu a'ujna Alejandria. Aj pu a'íin taata'aíj tej atécíine te'ijna jetze.

⁷ A'ijna í baarcu, yee pu pua'an xicaj á'atee ti huaméj. Jé'ecan pu taatamuári'eriste. Xa'ichu'i tu á vejlí'i a'uré'ene a'ujna ti e'eráahuachi ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Gnido. Aúche'e pu á e'evé'eecaca'a a'ujna. A'íj tu jín u jetze pújme'en ajcáane ti e'eráahuachi ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Creta. A'uun tu vejlí'i a'uré'ene a'ujna já'ahua'a Salmón.

⁸ Tetí'ijta ti mú á'uju'un muári'eri jime'e a'ujna ti e'eve'e'ástime í jaj. Tetí'ijta ti te'uun antanéj ti baarcu a'utéche'eca ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Ti a'urí'en ti rí'írí ti irá'ujcheni. A'uun pu vejlí'i pítejá'arici a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Lasea.

⁹⁻¹⁰ Tu'uri a'ateevi'i tej huajú'un. Pu'uri tiú'utziñni'ire'ecaa a'ujna a'u tej a'uju'ucaa, a'iné pu'uri vejlí'i pí tí'irijca í ti jetzen ti huáseevi'i á'aye'i. A'íj pu jín ayén tihua'utá'ixaa a'ijna í Pablo, tijín:

—Mú'een teteca, ayée pu hui tiná'amitiejte'e ineetzi ti jé'ecan tiú'utziini'ire'e a'ame, ti pua'a taajú'un. Teyá'ujsin i baarcu, teajta í ijca, ajta ayén tiu'utári'iriistari tej hui á'uveti iteen.

¹¹ Ajta a'ín ti anxíte tí'ajta, jaítze'e pu rá'antzaahua a'íjna í ja'ati ti baarcu huajájsin, ajta a'íjna ti antiújmua'aree a'íjna u baarcu jime'e. Ajta a'íjna í niuucari í ti Pablo hua'utá'ixa, capu rá'antzaahua.

¹² Ajta a'ujna mej autéjhui, capu naa hua'é'ene'e mej mi me'uun á'ateevi'in me'újna a'íjna xicá'ra'a jetze ti huácimuajra. A'íj mú jín mu'iití miyen tiu'umuá'aj mej á'uciine me'újna mej mi me'uun e'ará'asti me'újna Fenice, tej ti a'atzu á'ateevi'in te'újna, baarcu ti a'utéche'eca. A'ujna Fenice, a'úu pu Creta e'ejtémecan. A'u pu seijre'eca'a tíj na'a újtepua pújme'en, ajta ante pújme'en.

T'íj nu'u japuutzari hua'utá'aseca'a eeca jamuan á jaata'a

¹³ A'ujna, cáj pu tí'iré'e'écarej ye'icáa yénte pújme'en. Ayee mú tí'ixajtaca'a tíjín rí'irí mej nu'u mauj huajú'un. Matí'ij mi a'ucíj. A'u mú vejli'i e'ejtéene a'u ti e'eve'e'ástime í jaj, a'ujna u Creta.

¹⁴ Mí ajta, capu a'achú a'ateevi'i, ca'anín jín u a'utá'eecareca'a í jirí jetze. Ca'anín pu jín raataj'ítze í baarcu a'íjna ti yéntpua pújme'en a'iré'e'ecareca'a. ¹⁵ Jé'ecan pu yé'utajchájraa í baarcu. Capu ché'e huatári'iristareca'a tej huajú'un í eeca tzajta'a. A'íj tu jín huatáta'a ti tá'antini í eeca. ¹⁶ Aj tu ti te'uun a'uré'ene ti e'eráhuachi, chuej ti cálieen, ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Cauda. Capu ayén rí'i huápi'i tiú'eecaca'a a'ujna.

Ajta a'ín í baarcu ti cálieen jín seijre'e tej raajájsime'e, muári'eri tu jín ra'antítuaa í baarcu jetze ti ve'ée. ¹⁷ Matí'ij meri ra'antítuaa, aj mú mi raatacá'ane caujnari jime'e í baarcu ti ve'ée. Mu'uri tí'itziine'eca'a ti ari té'ejcachee í sej japua. Ayee pu téja'arájtehuaa a'ujna tíjín La Sirte. A'íj mú jín ra'acájtuaa á jaata'a í tí'itij ti ij ra'anján í eeca.

¹⁸ Yee ruijmua'ate'e yee, aúche'e pu huá'eecaca'a temua'a, jeíhua. Matí'ij mi autéjhui mej te'etéhua'axin á jaata'a í ijca mej tiú'utisime'e í baarcu jetze. ¹⁹ Huaíca xicaj tu á'atee tej te'eteehua'axi tamuájca'a jime'e nain ti tiú'utisime'ecaa í baarcu.

²⁰ Jé'ecan tu á'atee tej caí a'atzu raasej í xicaj, teajta í xu'ura'ave. Ajta aúche'e pu a'ij pua'a hua'é'eene'ecaa. Temua'a pu tiú'eecaca'a, majta viiyeca'a. Tu'uri tiyen tí'imua'ajca tej teri muá'itiche'esin. Teajta tiyen tí'imuaajca tej caí ché'e a'ij rini.

²¹ Ajta tu'uri a'ateevi'i tej caí tí'itij cua'acaa. Aj pu i huatéchaxi huá'a tzajta'a a'íjna í Pablo. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een teteca, sena'ajtzí ná'antzaahuat'enche'e. Sej caí e'eráci'ica'anche'e se'újna u Creta, catu tiyen teja'urieéniche'e í ijca. ²² Aru íjii, jeíhua nu hui á'amuhavii sej uhuatéjca'anen mi ru tzajta'a, a'iné capu ja'ati mí'ini mú'een. Tij teajta baarcu á'urieni. Capu amín tí'itij.

²³ Tíca'a, seij pu hui huatasejre inee jemi, seij ti ravaire'e í Dios í nej neajta ravaire'e inee, í ti ajta necha'ii. ²⁴ Ayee pu tinaatá'ixaa tíjín: “Pablo, capej nu'u tí'itziine'e. Ruxe'eve'e ti a'ín César raaxí'epi'intare'en í mej jín tí'imuaaxájtzi'i. Ajta nu'u ruxí'evi'ira'a pu jín Dios raatá'a mej ruuri muá'ara'ani náimi'i a'achú pua'amé mej huajú'un é'e jamuan.”

²⁵ A'íj pu hui jín setá'aj uhuatéjca'anen mi ru tzajta'a, mú'een, teteca. Nee nu xaa rá'atzaahuat'e'e í Dios. Ayee pu té'eme a'ij ti a'ín tinaatá'ixaa. ²⁶ Mí ajta, aúche'e pu hui ruxe'eve'e tej te'uun e'ará'asti a'ujna já'ahua'a ti e'eráhuachi.

²⁷ Teuumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua xicaj, tíca'a, aúche'e pu ráatajchijme'e í baarcu í eeca. A'íjna japua í jaj ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Adriático, tí'ij teja'uré'ene cumu a'atzaj já'ita'a tíca'a, a'íime í mej ramuari'e í baarcu, mu'uri ramua'areereca'a tej teri ratá'asijme'e a'u ti e'eráhuachi. ²⁸ Matí'ij mi raaté'itíee caujnari jime'e a'achú ti auutí'i. Ayee pu autí'icaa a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a

japuan arájsevi meetro. Capu a'atzu a'ateevi'i, majtáhua'a raaté'itíee, pu'uri seité japuan aráhua'apua meetro autí'icaa.

²⁹ Matí'ij mi muáacuaca atéehua'axi í tepúusti'i ti acaujtuáavijmee cítzata'an í baarcu ti i sej jetze avá'ujnan. Metí'itziine'eca'a tej te'ejteátu'a í tetej jetze. Majta tí'itziine'eca'a, a'íj mú jín autéjhuii mej huatéjniuuni ajta na'a caí huatapuá'are.

³⁰ Seica mú miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej huiráciine í baarcu jetze. A'íi mú miyen ruseíjrataca'a mej ra'atéhua'axin í tepúusti'i ti acaujtuáavijmee. Mi majta caí miyen huaríj. Meraacájtuaa mu'u í baarcu í ti cílieen jín seijre'e mej mi me'íjna jetze huatéúvairé'en.

³¹ Aj pu i Pablo ayén tiraata'ixaa a'íjna anxíte ti tí'aijta, ajta í mej jamuan á'ujjhua'ane'e tíjín:

—Aye pu hui tiú'ujxe'eve'e mej yee huatéaturan ta jamuan íye baarcu jetze, na'ari caí, capu tí'itíj a'íj tejámuaatévairé'esin.

³² A'íj mú jín me'ín xantaaru'u ra'antiveíjcheca'a í caujnari í ti jín a'íjtápi'ihuaca'a í baarcu ti cílieen jín seijre'e. Aj pu 'i atéjve á jaata'a.

³³ Tí'ij ari tén tapuá'arijme'eca, Pablo pu ayén ca'aníjra'a tihua'utá'a í huá'a tzajta'a mej nu'u tí'icua'ani. Ayen tíjín:

—Pu'uri á'atee tamuáamuata'a japuan muáacua xicaj sej siyen tí'ijchú'eve'e, seajta siyen tirajpuaijtzí tujri jime'e, caxu mé'e tejé'ecua'a. ³⁴ Nu'uri tejá'amua'ixaate'e sej a'atzu tiú'ucua'ani. Aye pu hui tiú'ujxe'eve'e sej si caí huácu'ini, a'iné capu tí'itíj a'íj á'amuaruuren.

³⁵ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu 'i pan huirá'i. Tí'ij i rí'i tiraatá'a í Dios jemi, mejseíraca'a í teite. Tí'ij i ra'antítaaraxi í pan, aj pu i a'utéjche ti ráacua'ani. ³⁶ Naími'i mú á'ujca'anejca'a. Matí'ij mi tiú'ucuaa majta a'íme. ³⁷ Aye tu ará'axcaa a'achú cumu hua'apua ciento japuan huaícate japuan tamuáamuata'a japuan arájsevi tej aráte'ecaa í baarcu jetze. ³⁸ Matí'ij tiú'ucuaa a'achú ti hua'aránajcheca'a, matí'ij mi ra'ateájrie á jaata'a me'íjna í triigu ti ij caí ché'e tíjetere í baarcu.

Tí'ij nu'u baarcu atéjrupi á jaata'a

³⁹ Tí'ij huatapuá'areca'a, camu ché'e huamuájtejcaa a'u ti pítejá'arici. Matí'ij mi raaseíj a'u ti é'eri'iri ti a'utéjcheni í baarcu, a'u ti huatáseata'a. A'uu mú tí'ijxe'eve'eca'a mej ye'use'aráichejra'ani í baarcu í sej japua ti pua'a rí'iriistan. ⁴⁰ Matí'ij mi ra'antiveíjcheca'a í caujnari í mej jín ra'íjtápe í baarcu. Majta raatáxipi í cíyey mej jetzen huajú'un. Matí'ij mi raatáxijtaca'a me'íjna í caujnari í ti jín ajtatápi'ihuajme'ecaa í paala í mej jín raatéchaxijte'en í baarcu. Majta miyen huaríj, merajcá'ane í cíxuri í ta'acáavii í baarcu jetze á ti aúnee ti ij ra'anján eeca jime'e a'íjna í cíxuri. Matí'ij mi huataúra'a ti rá'antini a'íjna í baarcu.

⁴¹ Ajta catu raatá'aseca'a a'ájna a'u ti á'useaata'a a'iné sej jetze pu te'ejcáxi. Capu ché'e rí'irístaca'a mej raatáru'uxante'en a'u ti aúnee. Ajta í cítzata'an u baarcu, pu'uri teená'achijme'ecaa a'íjna jime'e ti ra'ajtéeva'ara í jaj ca'anín jime'e.

⁴² Majta me'ín xantaaru'u, mehuá'acui'icuaa naíjmi'ica í mej aiteánami'ihuaca'a mej mi caí antajaún, ajta, mej mi caí á'uci'ica'an. ⁴³ Ajta a'ín anxíte ti tí'aijta, a'íi pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti japuan huániuuni tí'ij ráavairé'en a'íjna í Pablo. Aj pu jín caí hua'utá'a í xantaaru'u mej huá'ucui'ini. Aj pu i ayén tihua'uta'áj í mej raayí'tihua'a mej huatajaún mej nu'u anáaté'ee mua'atévatzin á jaata'a mej mi antajaún u jetze pújme'en a'u ti á'useaata'a. ⁴⁴ Majta nu'u seica cíyey japua huatajaún, majta seica cíyey japua ti tí'ipá'atza í baarcu jetze ajtaná'axi. A'uu mú naími'i a'ará'a u jetze pújme'en. Capu ja'ati aujámí.

¹ Tet'ij teri te'uun e'eré'etei ti e'eráhuachi, naími'i tu ruuricaa. Capu seij huamí'i. Aj tu ti ráamua'areeri'i tijín ayée pu téja'arájtehuua a'ájna ti e'eráhuachi tijín Malta. ² Majta me'ín í mej a'uun é'eche, rí'i mú tí'teteitestaca'a itejmi jemi. Mat'ij mi aúunai, aj mú mi taatajé tej ahuátapiste'en a'iné mevíyecaa, ajta huáseevi'i.

³ Ajta a'ín Pablo, c'eyej pu huaré'eseij t'ij ra'anajtuaa á tá'ataa. Aj pu i cu'ucu'u u airáane ti tiu'ujé'ica í taij jetze a'iné capu rá'aviicua'ireca'a ti pisti í taij. Tí'iquí Pablo tímu'iiri'i muájca'are'ara'an jetze. ⁴ Majta me'ín í mej a'uun é'eche, mat'ij raaseij ti cu'ucu'u a'án cáviijcaa muájca'are'ara'an jetze í Pablo, ayée mú tiú'urixaate'ecaa tijín:

—Cu xiee a'ín pú'een í ti tí'itecu'ica. Pu'uri xaa ráavai ti caí aujámi á jaata'a. Mi ajta, ayée pu hui tiraavijte'e í Dios jemi, ti caí raatá'asin ti ruuri á'ara'ani a'ájna í Pablo.

⁵ Tí'iquí a'ín Pablo, raatéca'atzij í rumuájca'a. Aj pu i án tá'ataa huavátzi í cu'ucu'u. Capu tí'itij a'ij ráaruu í Pablo. ⁶ Majta me'ín í teite, ayée mú tí'imujca tijín pu'uri tén teájaasin. Majta seica miyen tijín pu'uri tén mi'ini. Met'ijchu'eve'eca'a a'atzaj ti tí'itij a'ij raruuren.

A'atzu á'ateevi'ica, ajta a'ájna í Pablo, capu tí'itij a'ij ráaruu. Aj mú mi seicié tiu'umuá'aj. Mat'ij mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amijna, Dios pu hui pírici.

⁷ A'ujna vejli'i chuej ti a'utacá'a, ajta a'ájna í ja'ati í ti tajtuhuan pírici a'ujna ti e'eráhuachi, a'í pu ta'ancuré'evi'iti. Ajta, temua'a pu naa titaaxá'apuiri'i huaíca xicaj tzajta'a. Ayee pu ántehuaaca'a a'ájna tijín Publio.

⁸ Ajta a'ín táátajra'an a'ájna í Publio, a'í pu tí'icui'ica'a. Jéihua pu pístacare'e, ajta a'achu'itaca'a. Tí'iquí Pablo ráamuaareca'a. Ajta raatáhuaviiri'i í Dios ti huarún. Aj pu i ra'avé'emuariej án mu'útze'en. Tí'ij i huarúj. ⁹ Ayee pu'u huaríj, majta mú seica u a'uvé'uju'un í mej tí'icucui'i í mej a'uun é'eche. A'imej pu ajta tiú'uhuaa.

¹⁰ Jé'ecan mú rí'i titaatéje, majta nain mú titaatapuaíjve a'achú ti titá'aturaate'ecaa í tej jín á'uju'un. Teti'ijta ti huátacate tej ti á'uciine.

T'ij nu'u Pablo a'uun a'ará'a u Roma

¹¹ Tí'ij teuumé'eca huaíca máxcira'i, aj tu ti atéeci seij jetze í baarcu ti ajta a'uun a'uteájturaa téjmi jamuan ajta tíj na'a caí ché'e tiú'ucimujraví'icaa. A'uu pu é'eme'ecan a'ájna í baarcu u Alejandria í ti taajá'uti. Ajta, tí'itij pu seijre'eca'a á ti aúnee í baarcu jetze. Tí'iti pu antítaaviihuajme'ecaa hua'apua ti ayén seijre'e tíj diosi í mej hua'apua, seij ti ayén ántehuaa tijín Cástor, ajta í seij tijín Pólux. Teti'ijta ti te'uun a'ucij tej ti te'uun u e'ará'asti, seij jetze í chajta'a. ¹² Tet'ij ti te'uun a'ará'a baarcu ti a'utéche'eca a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Siracusa. Huaíca xicaj tu á'atee te'újna. ¹³ Tet'ij ti a'ucij. Tet'ij ti te'uun vejli'i ajtéene ti e'leve'e'ástime. A'uu tu ti a'ará'a te'újna chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Regio.

Yee ruijmua'ate'e yee yénte pújme'en pu ve'etá'eecaca'a ca'anín jime'e. Teajta seij jetze í xicaj, a'úu tu a'ará'a a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Puteoli. ¹⁴ A'uu tu huá'uteu seica í ta'ihuaamua'a. Mat'ij mi taatajé tej te'uun a'uteáturan huá'a jamuan sei itieeri. Ayee tu te'ájna jín huaríj, tet'ij ti te'uun a'ará'a te'újna u Roma.

¹⁵ Majta me'ín í ta'ihuaamua'a í mej me'uun é'eche, mu'uri ramua'areereca'a tej teri te'uun á'uju'un. A'ij mú jín huiráaci u chajta'a mej mi ta'antinájche. A'uu mú imuá e'eráaci me'újna chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín El Foro de Apio, ajta ti ayén téja'arájtehuua tijín Tí huaíca chí'ij e'erá'ase a'u mej á'ujta'aruaijve'e.

Tí'ij Pablo hua'useij, aj pu 'i rí'i tiraatá'a í Dios, ajta jaitze'e ahuaújca'ane í ru tzajta'a.

¹⁶ Tet'ij te'uun a'ará'a te'újna u Roma, a'í mú raatá'a ti Pablo ruseij námi'ihua. Seij pu'u racha'íca'a í xantaaru'u.

T'ij nu'u Pablo tihua'a'ixaate'e a'ujna u Roma

¹⁷ Teuumé'eca huaíca xicaj tzajta'a, aj pu i Pablo hua'utajé í mej tihua'aijte'e í mej Israél jetze ajtéme'ecan. Mat'ij tiújseij, tí'iquí Pablo ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ne'ihuaamua'a, canu hui ti'itíj a'ij huá'uruu a'ímej jemi í teite, canu neajta auté'itze a'ijna jime'e í taye'irá. Ayee nu éene'e, majtáhua'a mú naateevi'i me'újna Jerusalén, matí'ij mi a'íime hua'utátuii í romanos. ¹⁸ Metína'íhua'uri'i, majta miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej naatátuaani a'iné canu ti'itíj a'ij huáruu ti ayén tiraavíjete'e mej me'ijna jín naajé'ica.

¹⁹ 'Canu ti'itíj jín tihua'axajtzi'iran í mej Israél jetze ajtémecan inee. Mi majta, matí'ij huaújniuste, aj nu ní raatáhuaviiri'i ti a'ín raaxí'epi'intare'en a'ijna ti ayén ántehuaa tijín César. ²⁰ A'íi nu hui jín niyen tiraatáhuaviiri'i nej yé amuaatéesej, neajta tejamuá'ixaate'en. A'íj nu jín amuáji'ici'i cadeena jime'e a'iné nee nu niyen che'atá nena'a ti'ijchú'eve'e í Dios matíj a'íime í mej Israél jetze ajtémecan.

²¹ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Capu ja'ati mú titaja'utá'iti'iri'i mú'eetzi jime'e a'ujna u Judea. Majta í ta'ihuaamua'a, í mej a'uun e'eráaci, capu ajta ja'ati ti'itíj jín ti'imuaxajtzi'i, ni capu ajta ja'ati titaatá'ixaa mú'eetzi jime'e ti'itíj pej a'ij huáruu mé já'ahua'a.

²² 'Ajta itejmi, ta'aránanajche tej hui ráanamua a'ij pej ti'ixa mú'ee, a'iné naíjmi'ici'e pu a'ij pua'a namuajre'e a'ijna jime'e í ti jéjcuá í niuucari pej tihua'ihuá'ixaa í teite. —Ayee mú tiraata'ixaa me'ijna í Pablo.

²³ Matí'ij mi raaxí'epi'intare ja'anáj mej majtáhua'a tiújseire'esin mej mi majtáhua'a ráanamua me'ijna í Pablo. Mu'iití mú ajteáxi'reca'a í teite a'u ti Pablo a'utéveeca'a. Tíj na'a aré'apua'a te'utéjche ajta chúmua'anímua, raatapuá'ajtaca'a ti tihuaú'ixaa a'ijna jime'e ti Dios tí'ajta nainjapua íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. A'ijna í Pablo huá'atese'eca'a ti hua'utémua'itín mej mi rá'antzaahuate'en í Jesús. A'ijna í yu'uxari jetze pu tihua'utá'ixaate'eca'a a'ín ti ra'uyú'uxaca'a a'ijna í Moisés teecan, ajta a'ín mej ra'uyú'uxaca'a í seica í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ²⁴ Seica mú rá'atzaahuate'eca'a a'ij ti Pablo tihua'a'ixaate'eca'a. Majta seica, camu a'atzu rá'atzaahuate'eca'a.

²⁵ Matí'ij mi caí a'ij tiu'utá'a. A'íj mu jín a'ucíjxi. Maúche'e mú seica ranamuáaraca'a a'ij ti Pablo tí'ixajtaca'a. Tí'ij ra'antipua'ajte, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tzáahuati'ira'a pu hui jín tihua'utá'ixaa á'amuvaujsimua'aci'i tí'ij a'ín Isaías ayén tiu'utaxajtaca'a í Dios jetze me'ecan tijín:

²⁶ Aricu, huá'a tzajta'a a'ímej jemi í teitestemua'ame'en.

Patá'aj nu'u tihua'utá'ixaate'en yee mú'een xu ranamuaara xá'aju'un, aru caxu yaú'itiée xá'aju'un.

Ja'ati pu nu'u xaa tejámuaatá'ixaate'esin a'ijna jime'e í niuucari, aru caxu ramua'aréeren a'ij ti huataújmua'a.

²⁷ Ayee nu nu'u huá'aruuren a'iné mu'uri hua'uteáana í huá'axiejniu'uca jetze.

Majta nácuaxa'i pú'een.

Yee mú cu xíee mecaí tanamuaj.

Camu nu'u majta atanéjne'e.

Canu xaa hua'utá'asin mej mé uunéjne'ere.

Canu neajta hua'utá'asin mej ráanamua a'íime mej mi yaú'itiée muá'ara'ani í ru tzajta'a, mej mi caí yé vé'uju'un ineetzi jemi nej ni tihua'utá'uuni'i.

Ayee a'ijna í Isaías í Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁸ 'Setá'aj hui siyen ráamua'aree mú'een, íjii ti yú aumé, ti Dios ari hua'utá'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, mej mi miyen che'atá mena'a tira'ancuré'an í ti jín Dios te'ataújratziiri'i ti nu'u huá'a japua huatániuni. A'íi mú xaa ranamuajran, micu. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Pablo.

²⁹ Tí'ij ayén tiu'utaxajtaca'a a'ijna í Pablo, aj mú mi a'ucíj í mej Israél jetze ajtémecan. Matí'ij mi huiráaci á pua'acié. Aj mú mi ti'itiúrixáate'ajraa rujímua'a.

³⁰ Ajta a'ijna í Pablo, a'úu pu á'atee hua'apua nine'ira'a a'ujna u chi'ita í mej huataújneij tzajta'a. A'íi pu hua'ancuré'evi'itijcicare'e naíjmi'ica í mej yé'emuaarecare'e. ³¹ Jéihua

pu tihuá'a'ixa'atehua'a a'íjna jime'e ti Dios nain jín antiújmua'aree íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ajta tihuá'amua'atehua'a a'íjna jime'e í tavástar'a, í Jesús ti Dios án yá'ujra í ipuari japua. Capu tí'itziine'eca'a a'íjna í Pablo. Ajta capu ja'ati niu'ucami'ica'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Roma a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹ A'ij nu jetze tejá'amuayu'use'e ne'íjna jime'e í nej ravaire'e í Ciríistu'u ti i'í Jesús. A'í pu na'antíhuau ineetzi, i nej i'í Pablo nej ni ne'íjna jín te'ará'asten a'ij ti a'ín tinaa'íjca. Ayee pu een jín na'avé'ehuau huá'a tzajta'a í seica, nej ni tihua'utá'ixaate'en ne'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios huá'a japua huániuuni.

² Jéjca imua' pu Dios ayén te'ataújratziiri'í ti ayén rí'í tihua'utá'an a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín miyen ra'utéyu'uxaca'a me'íjna jetze í yu'uxari ti yen téjmi jemi huateájturaa. ³ Ajta a'ín í niuucari, a'íj pu jíme'en raxa a'íjna ti i'í yaujra'an pú'een, ti ajta airáane a'íjna jetze í David teecan. Ayee pu teja'uré'ene a'iné a'í pu teáatacan huanú'ihuaca'a matíj í seica.

⁴ Mí ajta a'ín í Dios, a'í pu á'iyen ayén ra'antíhua'u ti nain jín antiújmua'areere a'íjna jime'e ti a'íjna jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna ti ayén raatamuá'a tijín niyauj pu yee pú'een. Dios pu ayén nain jín tira'íjca tí'íj a'ín a'itáara huá'a tzajta'a í mí'ichite. A'í pu a'ín pú'een a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. A'í pu tavástar'a pú'een.

⁵ Ciríistu'u nu jetze ra'ancuré'a a'íjna ti jín í Dios rí'í tinaatá'a nej ni niyen jetzen me'ecan á'ura'ani huá'a tzajta'a í teite nej ni niyen hua'utá'inen mej mí ra'ará'astijre'en me'íjna í tavástar'a me'íjna jime'e mej té'antzaahuate'en, naími'í í teite í mej yen chaanaca japua huachéjme.

⁶ Seajta mú'een, mú'een xu seajta huá'a jetze ajtémecan a'íme í teite, í ti Dios ajta amua'antíhua'u mú'ejmi sej si jetzen ajtémecanta xá'ara'ani í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u.

⁷ A'íjna yu'uxari jetze nu niyen tejá'amuayu'use'e naíjmi'ica mí sej se'uun huachéjme se'újna u Roma, mú'een í ti Dios já'amuaxe'eve'e, ti ajta amua'antíhua'u sej si jemin seíre'e xá'ara'ani. Ché'e ayén teja'uré'enen ti a'ín í Dios, í tej rájya'upua, ajta í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, miché'e me'ín rí'í tejamuaatá'an, majta amua'anpuá'ajte'en.

Pablo pu nu'u rax'eve'e ti huaja'uvé'emuaare u Roma

⁸ Amuacaícan jime'e, ayée nu naíjmi'í rí'í tiratá'aca ne'íjna í Dios í nej ravaire'e ne'íjna jime'e sej siyen tirá'astijre'e í Dios. Jamuan í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, ayée nu rí'í tiratá'aca, a'iné nain japua í chaanaca mu'uri ramua'aree sej siyen té'atzaahuate'e. ⁹⁻¹⁰ Ajta a'ín í Dios, í nej ravaire'e nain jín a'achú nej a'anca'anéecan jín niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jíme'en raxa a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'í pu tirú'umua'aree nej ja'anáj ti na'a niyen amua'utámua'areeri'í netí'íjtá rahuavíiraj ná'aye'í. Ayee nu tí'ijhuavii ti ayén neetá'acare'en í Dios nej ne'uun á'amuamuaare ná'ara'ani ti pua'a ayén Dios tirá'aca'ane. ¹¹ Jéihua nu á'amuaseijramí'í nej ni ca'aníjra'a amuaatá'an sej si se'íjna jetze arájca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si jaítze'e te'utáviicua'í.

¹² Jee xaa ne'u, ayée nu tí'ijxe'eve'e inee, tej ti tiyen che'atá tena'a ca'aníjra'a huatáta'an itejmi jemi, a'íjna jime'e tej taxí'ej té'atzaahuate'e taxí'evi'ira'a jime'e. ¹³ Ayee nu neajta tí'ijxe'eve'e, ne'íhuaamua'a, sej siyen ráamua'aree nej mu'ití niyen raaxí'epí'intare nej ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi. Tíj na'a nej amuacaí niyen tiraaxí'epí'intare nej niyen huárini, tíj na'a ti yú e'iré'ene, tí'itíj pu naatá'ijmíjri'í nej ni caí ne'uun á'ume'en. Ayee nu tí'ijxe'eve'eca'a nej niyen che'atá nena'a tiraamuá'itín mú'ejmi jime'e í nej jín

tiu'utátuiire'en í Dios jemi a'ij nej neri tiraamuá'iti huá'a tzajta'a í seica í teite í mej seij chuéjra'a japua huachéjme.

¹⁴ Ayee nu neri ne'íjna jín te'atánratziiri'i í Dios jemi nej ni tihua'utá'ixaate'en a'íime í mej raayí'iti hua'aniuuca a'íime í mej Grecia é'eme'ecan, nej ni neajta tihua'utá'ixaate'en a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Capu amín a'ij ti pua'a jeíhua mé té'umua'aree nusu ti pua'a mecaí ti'itíj a'ij té'umua'aree, naúche'e nu niyen tihua'utá'ixaate'esin naíjmi'ica. ¹⁵ A'íj nu jín jeíhua a'anca'anéecan jín niyen raxí'eve'e nej neajta tejámuaatá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios a'amua japua huániuuni, mú'een, mi sej Roma é'eche.

Ti té'eviicua'i í niuucari

¹⁶ Capu netévi'iraste'e a'íjna í niuucari, sino a'íj nu jín rí'i tiratá'aca í Dios, a'iné í niuucari jetze pu me'ecan í muári'eri'ire'ara'an í Dios í ti jín huá'a japua huániuuni naíjmi'ica í mej ra'ará'astijre'esin, amuacaícan a'íime í mej Israel jetze ajtéme'ecan, majta á'iyen a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹⁷ A'íjna í niuucari jetze pu ajta seijre'e a'ij ti huaríj í Dios mej mi me'ín teite miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ayee mú xaa ne'u ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e, me'íjna jime'e mej meri té'atzaahuate'e. A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín: “A'íjna ti urarí'ene'acan jín huateájturaa í Dios jemi í ru tzajta'a, a'íj pu ruurican huateáturaasin a'íjna jime'e ti arau'jca'ane a'íjna jime'e ti té'atzaahuate'e.”

Naími'i mú á'atura í Dios jemi

¹⁸ Mí ajta, júte'e pu e'evé'eme'ecan a'íjna ti jéjre'e seijre'e ti rí'i huápi'i niu'ucami'i í Dios a'íjna jime'e a'ij mej rici í teite a'íjna ti a'ij pua'a 'een, a'íjna jime'e í mej meri mé rúurie í Dios, majta a'ij pua'a tihuá'ajcha'íi í ruxí'ej teite, majta miyen tihuá'íjmi'i mej caí ché'e ranajche í Dios tzáahuati'ira'a jime'e. Ayee mú 'een jín huá'aruure mej mi a'ij pua'a ti'itete'testa muá'ara'ani. ¹⁹ Ajta tíj na'a ti ayén í'iri'iri ti ja'atí ayén tirá'amitiejte'e a'ij ti 'een í Dios, matíj mena'a pua'amé í teite miyen tirú'umua'aree í ru tzajta'a a'iné Dios pu ruseíj ari hua'utaseíjrate.

²⁰ Tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca ti yú e'iré'ene, temua'a pu naa ayén tihuá'amitiejte'e á'aye'i a'íime a'íjna í tej caí rasise'i tají'i jime'e. A'íj pu xaa ayén tirá'amitiejte'e á'aye'i a'ij ti 'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios, ajta ti ayén huateáturan tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, tíj na'a rusén jime'e, a'iné ayée pu 'een í Dios. Ayee pu tirá'amitiejte'e á'aye'i a'íjna jime'e ti Dios ari raatétaahuaca'a. A'íj pu jín, capu ri'irí ti ja'atí ayén jetzen seij té'ujpuaapua'are'en. A'íime mú rujímua'a miyen pú'een.

²¹ A'íj mú ramua'atejca'a í Dios. Majta raatéxieehuataca'a me'íjna jime'e mej caí ché'e ranajcheca'a me'íjna ti í Dios, camu majta rí'i tiraatá'acare'e. Mí majta a'íime, a'íj mú jetze ucájrupi mej me'íjna jetze tiú'umua'ati í mua'atzíira'a ti caí ti'itíj vaire'eca'a. Capu ché'e huatári'iristareca'a ti ayén tihua'utámitiejte'en tzáahuati'ira'a jime'e.

²² Matí'ij mauj miyen tí'ixajtaca'a tíjín teen tu yee rí'i metíteumuámua'aree, capu ayén te'irájraa. Jaítze'e mú caí mé uumuámua'aree muá'araa. ²³ Ayee pu tihuá'aruurejca'a asta mena'a caí raatapuá'ajtaca'a mej miyen rí'i tiraatá'an me'íjna í Dios ti caí ja'anáj mi'ini. Ayee mu'u seij huateánajcheca'a ti ayén seijre'e tíj tevi na'ari tíj pina'a nusu tíj ti'itíj ti muáacuaca ajta'íicajmee ca'ín ti'itíj ti á'usinuuren.

²⁴ A'íj pu jín Dios ayén mé hua'uhuá'axi mej mi miyen ra'ará'astijre'en naíjmi'i tíj na'a ti a'ij pua'a 'een ti ayén tihuá'amitiejte'e í huá'a tzajta'a, ti'itíj ti na'a ti a'ij pua'a 'een í mej jín hua'ujtemua'ave'en. A'íj mú majta miyen tí'ijri'irée muá'araa í ru jetze tíj na'a ti tiu'utévi'iraste'e.

²⁵ Ayee pu a'íjna jín tihuá'uruu a'iné a'íj mú ya'uhuá'axi me'íjna ti jime'en raxa í Dios tzáahuati'ira'a jime'e mej mi ra'ará'astijre'en me'íjna ti hua'itzi na'a pú'een. A'íj mú miyen hua'uténajcheca'a, majta hua'utévai a'íime ti Dios huá'utaahuaca'a. Camu ché'e

mi ravaíre'ecu muá'araa me'íjna í Dios, í tej tiyen rí'í tiratá'aca tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

²⁶ A'íj pu jín Dios ayén hua'utá'a mej mi miyen ra'ará'astijre'en ti'itíj ti a'ij pua'a éene'ecan jín huíránineica í huá'a tzajta'a, tíj na'a ti tiu'utévi'iraste'e. Ajta a'íime í mej 'uuca í mej huá'a jetze ajtéme'ecantaca'a, a'íi mú tiratépuaapua'ajtehua'a mej miyen tite'enteújnaxca teteca jamuan a'ij ti a'íin Dios tihua'uteájtuaa. Ayee mu'u 'een jín huaríj mej mi miyen seicié huárini ti caí a'íin Dios ayén éeni'ici'e tihua'uteájtuaa.

²⁷ Majta a'íime í teteca, ayée mú che'atá mena'a tiratépuaapua'ajtehua'a mej miyen tihua'anteánaxcan í 'uuca a'ij ti tiraaxí'epi'intare í Dios. Ayee mú éeni'ici'e huaríj me'íjna jime'e mej ruxí'ej teteca jamuan huaújxana'acira'aten a'íjna jime'e í ti a'ij pua'a 'een ti huá'a tzajta'a huíráninei. Ayee mú huaríj me'íjna jime'e ti tiu'utévi'iraste'e í ruxí'ej teteca jamuan. A'íj pu jín pu'uri tihua'ucí'í a'ij ti tiraavíjte'e a'íjna jime'e í mej jeíhua huápi'í a'ij pua'a huaríj.

²⁸ Ajta, a'iné capu ayén tihua'amitiejte'eca'a ti ayén raavíjte'eca'a mej miyen ráamua'ati í Dios, a'íi pu ayén hua'utá'a mej miyen tiú'umua'ati a'ij mej tirájteu rujímua'a a'íjna jime'e í rumua'atzíira'a. Ayee mu'u huaríj me'íjna jime'e ti caí ti'itíj vaíre'e, ajta mej mi miyen tí'ijri'irée tíj na'a ti caí ayén tiraavíjte'e.

²⁹ Nain pu huá'a jemi seijre'e ti a'ij pua'a 'een. A'íj mú jín huaújxana'acira'ataca'a, majta a'ij pua'a titetiújcha'íica'a. Jé'ecan mú tí'inecua'atzeca'a. Jee xaa ne'u a'ij mú pua'a tí'iteteitestaca'a. A'íj mú jetze ucájrupi: a'íi mú ti'iteúra'ate'ecare'e í ti'á'ara'an í ruxí'ej tevi. Majta tí'itecui'íca. Jéihua mú majta ruté'axi'íicaa. Majta rucuanamuaajca'a rujímua'a. Majta mú a'ij pua'a huá'aruurejca'a í ru'ihuaamua'a. Jee xaa ne'u, ayée mú rici. A'ij mú pua'a tiú'ujjepe'e.

³⁰ Hua'itzi mú jín tihua'a'ixaate'e í ruxí'ej teite, majta rájcha'íire'e í Dios. Majta ruxí'evi'ira'a jín hua'utéxieehuataca'a í ruxí'ej teite. Majta á'ujtzaahuate'e. Ayee mú ruseíjrataca'a mej nu'u huápi'í ruxe'eve'e. A'íj mú majta jetzen ucájrupi a'ij mej ye'í huárini mej mi a'ij pua'a tihua'utzejrajmua'an. Camu majta huá'astijre'e í ruvaújsimua'a. ³¹ Camu a'atzu miyen tí'ijri'ire ti xí'epi'ín 'een seijre'e. Jéihua mú majta caí araúraste í mej jín te'ataújratziiri'í. Camu majta huá'axe'eve'e í ruteítestemua'a. Camu a'atzu xaa ne'u hua'acu'uvée muá'aye'í í ruxí'ej teite.

³² Rumua'atzíira'a mú jín tirú'umua'aree a'ij ti Dios ari tiraaxí'epi'intare ti ayén tiraavíjte'e ti ayén tiráaci'íti ti huámi'íni a'íjna í ja'ati ti ayén tí'ijri'ire. Capu huá'a jetze ruxe'eve'e. Maúche'e mú miyen rici. Majta ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi miyen che'atá mena'a tí'ijri'irée muá'ara'ani.

2

Dios pu tzáahuati'ira'a jín tihua'axijte'e í teite

¹ Pajta mú'ee, ja'atí pej pírici, ti pua'a piyen seij jetze tí'ijpua'ajte'e í a'axí'ej tevi ti'itíj jime'e. Capu rí'irí pej piyen tiu'utaxáj yee capej a'íin pu'éene'e í pej jín piyen huaríj ti'itíj ti a'ij pua'a 'een. Mú'ee pej aseíj á jetze tiá'apua'ajte'e pe'íjna jime'e pej piyen che'atá pena'a ti'itíá'acha'íi a'ij ti a'íin ti'itíújcha'íi a'íjna í pej jetzen ti'itíj jín tí'ijpua'ajte'e. ² Teajta íteen, ayée tu ramua'aree ti a'íin Dios ayén tihua'uxíjte'en tzáahuati'ira'a jime'e a'íimej í mej miyen a'ij pua'a titetiújcha'íi.

³ ¿Ni qui ayén timuá'amitiejte'e ti caí Dios puaíjtzí muaatá'asin, mú'ee mi pej piyen che'atá pena'a a'ij pua'a ti'itíá'acha'íi tíj ajta a'íin a'ij pua'a ti'itíújcha'íi í pej jetzen tí'ijpua'ajte'e ti'itíj jime'en? ⁴ ¿Ní qui mú'ee pej raatéxieehuataca'a pe'íjna í Dios ti jeíhua huápi'í rí'í timuaatá'aca, ti ajta mua'acu'uvée á'aye'í? Aúche'e pu téleviicua'í mú'eetzi jime'e. ¿Ni caí ti'itíj mú'eetzi jetze tásiseiiri ti Dios ayén rí'í timuaatá'aca pej pi seicié tiú'umua'ati í jemin?

⁵ Mí pajta mú'ee, ¿a'iné pej pi peri ra'iteáana í á'axiejniu'uca pej pi caí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi? Ayee pej ramuá'itici ti a'ín Dios jeíhua huápi'i puaíjtzi muaatá'asin a'ájna xicá'ra'a jetze ti jetzen ayén huataseíjre'en á jéjre'e í Dios t'íj nain jín tité'axijte'en tzáahuati'ira'a jime'e.

⁶ A'í pu Dios nu'u ja'atí ayén tiu'utá'asin a'ij ti nu'u tiraavíjite'e seij ajta seij. ⁷ Majta seica, a'í mú í mej miyen té'eviicua'i mej miyen rí'i titetiújcha'í me'íjna jime'e mej miyen rahuauhuau ti Dios ayén rí'i tihua'utá'an, ti a'ín ajta ve'ecán jín tihua'uta'aíjite'en, ti ajta ayén tihua'utá'an mej mi ruurican huateáturan í jemin t'j na'a rusén jime'e, ayée pu xaa ne'u tihua'aci'iti mej ruurican huateáturan í Dios jemi t'j na'a rusén jime'e.

⁸ Ajta a'í me í mej rujímua'a mena'a rájteuve, majta caí á'ujca'ane mej miyen ra'ará'astijre'en a'íjna jime'e ti ayén ti'ayajna, sino a'í mu'u me'íjna jín ra'ará'astijre'e me'íjna ti huá'a tzajta'a huiiráninei ti a'ij pua'a 'een, ayée pu tihua'aci'iti ti Dios ayén hua'ajteá'axi'isin. A'ij pu pua'a tihua'utá'asin í puaíjtzi a'íjna jime'e ti niu'ucami'í.

⁹ Mat'j mena'a pua'amé í mej a'ij pua'a titetiújcha'í, jé'ecan pu hua'utamuarí'eriste'esin. Dios pu huápi'i puaíjtzi hua'utá'asin, amuacaí a'í mej í mej Israél jetze ajtémecan, ajta á'iyen a'í mej jemi í mej seij chuéjra'a japua huachéjme.

¹⁰ Majta a'í me, mat'j mena'a pua'amé í mej rí'i titetiújcha'í, Dios pu ayén rí'i tihua'utá'asin. A'í pu ajta ve'ecán jín tihua'uta'aíjite'esin. Temua'a pu naa hua'anpuá'ajte'esin t'j na'a rusén jime'e. Ayee pu xaa ne'u tihua'aci'iti a'í mej í mej Israél jetze ajtémecan, majta a'í me í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Ayee pu té'eme a'iné naími'í mú ruxí'ej 'een í Dios jemi. ¹² Mat'j mena'a pua'amé í mej caí ja'anáj ra'ancuré'a í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée mú majta á'apua'aren. Mí ajta Dios pu caí huá'axijte'esin a'íjna jime'e í niuucari. Majta a'í me í mej ra'ancuré'a me'íjna í niuucari, ti pua'a miyen ti'it'j jín até'itze'ara'an, mat'j mena'a pua'amé, a'íjna í niuucari, a'í pu xaa ti'it'j jín huá'a jetze te'ujpuá'ajte'esin. ¹³ Ayee pu'u, a'iné a'í me í mej urarí'ene'acan jín huateáturaasin í Dios jemi, camu miyen huateáturaasin me'íjna jime'e mej ranamua me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Camu xaa ne'u, sino ayée mú xaa urarí'ene'acan jín huateáturaasin í Dios jemi ti pua'a miyen ra'ará'astijre'en a'ij ti tirá'axa a'íjna í niuucari.

¹⁴ Jee xaa ne'u, a'í me í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, í mej caí ja'anáj ra'ancuré'a í niuucari, ti pua'a miyen ra'ará'astijre'en a'ij ti ti'ixa me'íjna jime'e mej a'íj tirájteu í ru tzajta'a, ayée pu a'íjna jín huataújmua'a mej ru tzajta'a a'ij tirájteu me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁵ A'í mú miyen tí'itaseijrate'e t'j na'a a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e í niuucari í mej jín tí'ajta. A'í pu seijre'e í huá'a tzajta'a. Tzáahuati'ira'a pu jín hua'atá'aca mej xaa tirú'umua'aree a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'íjna í niuucari. Ayee pu huá'a jetze tí'ipuaapua'ajte'e í huá'amua'atziira'a, ajta a'í pu tihua'atá'uuni'iraca.

¹⁶ Ayee pu té'eme a'ij nej tejá'amua'ate. A'ájna xicá'ra'a jetze ti jetzen nain jín antiújmua'areere a'ame a'íjna í Jesús ti ajta í'í Ciríistu'u, Dios pu raatá'asin ti a'ín Ciríistu'u huá'axijte'en í teteca t'j na'a í mej jín miyen tiú'uruu avítzi jime'e.

A'í me í mej Israél jetze ajtémecan, ajta í niuucari ti Moisés raateájtuaa

¹⁷ Pajta mú'ee, tiché'e tiyen mú'etzi jín tiu'utaxáj pej nu'u pe'íjna jetze ajtémecan í Israél, pajta rá'astijre'e pe'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, pajta piyen á'atzaahuat'e pe'íjna jime'e pej nu'u ranajche tzáahuati'ira'a jime'e í Dios. ¹⁸ ¿Ni qui ayén ti'ayajna, nusu peri ramua'aree a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e? ¿Ni pajta peri piyen raxí'epi'intare'e í ti'íxi'epi'ín pe'íjna jime'e pej temua'a naa tihua'amua'ate pe'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta?

¹⁹ ¿Ni qui pajta piyen tí'imua'atze pej nu'u raayí'iti pej tihua'umua'aten a'í mej í mej caí ja'anáj tí'ihuaújmua'ate? ¿Na'ari pej nu'u raayí'iti pej tihua'utaseíjrate'en tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti 'een í Dios? ²⁰ ¿Ni qui piyen raayí'iti pej rí'i tihua'umua'aten a'í mej í ti caí

ayén tihua'amitiejte'e a'ij ti tiraavíjte'e, nusu piyen raayí'iti pej tihua'umua'aten a'ímej í mej caí xi huavaújse? ¿Ni qui ayén ti'ayajna pej piyen raayí'iti a'íjna jime'e í niuucari í mej jín tí'aijta, ti ajta ayén tzáahuati'ira'a jín té'eyu'usi'i? ¿Ni tzaa ayén tí'ivaire'e a'íjna í niuucari pej pi nain jín rú'umua'areere?

²¹ Tí pua'a ayén ti'ayajna mú'etzi jemi, mi pej seica tiú'umua'aten, ¿a'iné 'een jime'e pecaí piyen tiá'amua'ate asej? Mí pej piyen tihua'amua'ate mej nu'u caí tiu'unáhua'an, ¿ai qui piyen caí tí'inhua'aj mú'ee? ²² Ayej pej pajta tihua'ixaate'e mej nu'u caí ruxána'acira'ate. ¿Ni qui mú'ee pecaí axana'acira'ate? Mí ti caí mua'aráanajche mej huá'anajche í mej caí díos pú'een, ¿ni pecaí piyen tí'inhua'aj huá'a teyujta'a tzajta'a? ²³ Mú'ee pej ca'anéri hua'atá'aca mej mi ratéxieehua í Dios a'íjna jime'e pej caí ra'ará'astijre'e pe'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Mí pajta mú'ee, mú'ee pej ahua'atzaahuate'e pe'íjna jime'e í niuucari.

²⁴ A'ij pu jín ayén té'eyu'usi'i, tijín: "A'ij mú pua'a tiya'usej í Dios a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mú'ejmi jime'e." ²⁵ Tí pua'a piyen rá'astijre'e pe'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, aj pu xaa ayén timuaatévaire'esin mej mi ráamua'aree í teite pej pe'íjna jetze ajtémecan a'íjna í Israel. Mí ajta, ti pua'a piyen tí'itíj jín auteáturan pe'íjna jetze í niuucari, ayée mú muáruuren matíj hua'arujca a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

²⁶ Ajta, ja'atí ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ti pua'a a'ín ayén ra'ará'astijre'en í niuucari í mej jín tí'aijta, ¿ni caí Dios ayén tiraatá'asin a'íjna í ja'atí ti ayén éene'en huateáturan a'ímej jemi í mej Israel jetze ajtémecan tíj í ja'atí ti ra'antisíjcheca'a í runavij? Jee xaa ne'u, ayée mú ríci. ²⁷ A'íjna í ja'atí ti caí ra'antisíjcheca'a í runavij ti ajta auj rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'aijta, a'í pu muá'axijte'en mú'etzi a'íjna jime'e pej até'itzea'ara pe'íjna jemi í niuucari. Capu amín a'ij pej peri ra'ancuré'a pe'íjna í niuucari, pajta ra'antisíjcheca'a í á'anavij.

²⁸ Tí pua'a ja'atí ayée na'a tí'ijri'ire mé jéjre'e, capu ayén huataújmua'a ti a'ín í ja'atí tzáahuati'ira'a jín Israel jetze ajtémecan. Capu xaa ne'u. Ajta a'ín í ja'atí ti ayén ra'antisíjcheca'a í runavij, capu ayée na'a tí'ivaire'e ti ij ayén seíire'e á'ara'ani mé jéjre'e í huá'ire'ara'an jetze. ²⁹ Capu ayén ti'ayajna ti ja'atí tzáahuati'ira'a jín Israel jetze ajtémecan a'íjna jime'e ti a'ín te'ará'astijre mé jéjre'e seijre'e. A'í pu'u xaa ruxe'eve'e ti a'ín nain jín araúrasten í ru tzajta'a. Ajta, a'íjna í tí'ití ti tí'ivaire'e ti ij ja'atí ayén urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi, capu a'í na'a í mej miyen tí'ijri'ire í ruhua'ira'a jime'e. Capu ajta a'í na'a pírici í ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze, sino a'í pu a'ín pírici ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén rí'í ráaruuren í ja'atí í tzajta'an. Ajta a'íjna í mej jín rí'í tiraatá'asin a'íjna í ja'atí, capu huá'a jemi a'iránineica í teite sino Dios pu jemi airánineica.

3

Círístu'u pu tá'ari'ira í tej jín auteájturaa í Dios jemi

¹ ¿Tí'itájni jín a'ij rá'amua'araj a'íjna í ja'atí ti Israel jetze ajtémecan? ¿Ni qui tí'itíj a'ij tiraatéva'iri ti a'ín ra'antisíjcheca'a í runavij? ² Ayej xaa ne'u. Jéihua pu tira'ancuré'asin, ajta mu'licáca pu jín raatéva'iri, a'íjna jime'e ti Dios amuacá raateájtuaa í runiuuca a'ímej jemi í mej Israel jetze ajtémecan.

³ Mí majta seica, camu miyen tira'ará'astijre. ¿A'iné huataújmua'a a'íjna í mej caí miyen tira'ará'astijre? ¿Ni qui miyen ra'uré'uuna me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i?

⁴ Camu a'atzu xaa ne'u. Ché'e ayén éene'en í Dios jemi ti a'ín Dios rusej ayén tzáahuati'ira'a jín huateáturan tíj na'a rusén jime'e. Mí majta í teteca, ché'e ayén éene'en mej tí'ihua'itaca. Ché'e ayén éene'en a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tijín:

Mej mi ráamua'aree ti ayén ti'ayajna

a'ij pej peri tiu'utaxájtaca'a,

pej pi tiu'utémua'itín pe'íjna jime'e

mat'ij me'ín muá'axijte'en.

⁵ Tí pua'a ayén seijre'e ti Dios ayén urarí'ene'acan jín huateájturaa a'íjna jime'e tej caí rá'astijre'e iteen, ¿a'iné huataújmua'a amíjna? ¿Ni qui tiyen tiu'utaxáj a'ij mej tí'ixaxa'a a'íime í mej caí ramua'ate í Dios? Ayee mú tijn: “Capu nu'u xí'epi'ín ríci í Dios a'íjna jime'e ti a'ín huataniú'ucan itejmi jemi.”

⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ayén ti'ayajna a'ij mej tí'ixaxa'a a'íime, ¿a'iné auj tí'iri'iri ti a'ín Dios huá'axijte'en naíjmi'ica í mej yen huachéjme í chaanaca japua? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

⁷ Rí'iri ti ja'atí ayén tiu'utaxáj yee: “¿A'iné 'een jime'e Dios ayén auj ná'axijte'en a'íjna jime'e í nej nu'u auteájturaa í jemin? Capu ayén tiraavíjte'e a'iné Dios pu jaítze'e tzáahuati'ira'a jín huateáturaasin a'íjna jime'e nej nu'u tí'ihua'itaca. Ajta jaítze'e mú miyen rí'í tiratá'aca í Dios me'íjna jime'e.”

⁸ Tí pua'a ayén ti'ayájnache'e a'ij ti tí'ixa a'íjna í ja'atí, ayée pu ajta rí'irístaca'a tej tiyen tiu'utaxájtache'e tijn: “Tiché'e nu'u tiyen a'ij pua'a tirájcha'íi ti ij ayén huateáturan í ti í'ixi'epi'ín.” Jee xaa ne'u, ayée mú seica ta jetze tí'ijpua'ajte'e tej nu'u tiyen tí'ixaxa'a. Mu'uri xaa ne'u miyen ra'antimuá'ítí ti Dios ayén a'íjna jín huá'axijte'en. Naími'i tu auteájturaa í jemin.

⁹ ¿A'iné na'aquí? ¿Ni qui ayén huataújmua'a ti jaítze'e naa tí'itavaire'e itejmi i tej Israél jetze ajtémel'ecan caí a'ímej? Capu xaa ne'u a'atzu, a'iné tu'uri tiyen raataxájtaca'a ti a'ín í ti a'ij pua'a 'een, a'í pu ta'antimuá'ítí tej ti a'uté'itzee í Dios jemi naíjmi'ica iteen i tej Israél jetze ajtémel'ecan, majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ¹⁰ Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna a'iné ayée pu té'eyu'usi'í tijn:

Capu nu'u mé'e ja'atí

ti ayén urarí'ene'acan jín seijre'e.

Capu ja'atí.

¹¹ Capu nu'u mé'e ja'atí

ti yaú'ítie a'ij ti 'een í Dios jemi.

Capu nu'u mé'e ja'atí

ti ayén rahuauhuau ti ij raateánajche.

¹² Naími'i mú meri mé rúurie méjca'í.

Camu ché'e tí'ítí jín tí'ivaire'e í jemin.

Capu mé'e ja'atí

ti ayén rí'í tí'itíjcha'íi.

Capu ja'atí xaa ne'u.

¹³ A'ij pu pua'a namuajre'e a'ij mej tí'ixaxa'a.

Runeanu mú jín tí'ihua'itaca

mej mi huá'ucuanamuan í ruxí'ej teite.

Ayee pu che'atá na'a tí'ivaire'e í niuucari

í mej jín tí'ixaxa'a

tíj ajta í huá'ave'eri ti je'ihuajé'ica,

a'íjna ti cu'ucu'u jetze 'aíjninei.

¹⁴ Jéihua mú a'ij pua'a tiú'ujjepe'e,

majta huá'pi'í jeíhua huá'ajaaxiejte'e í ruxí'ej teite.

¹⁵ Ca'anacan mú a'uruáachejye'í

mej mi seij huajé'ica mé já'ahua'a.

¹⁶ A'u ti na'a mej é'eciinej,

a'í mú a'ujca'anécan jín raaté'uuna

tíj na'a ti a'uun tejé'eseijre'e.

Jéihua mú puaíjtzi hua'atá'aca í ruxí'ej teite.

¹⁷ Capu ayén tíhuá'amitiejte'e a'ij ti 'een

tí'ij Dios hua'utéjpua'ajte'en í teite mej mi ru'ihuaamua'atan temua'a naa.

18 Camu majta rá'atase'e í Dios.

Camu majta ratá'aca ti huá'a jemi seijre'e.

19 Teajta iteen, tu'uri tiyen ramua'aree a'ij ti ti'ixa í niuucari í mej jín tí'aijta. Ayee pu tihuá'ixaate'e a'ímej í mej jetzen ruxe'eve'e mej miyen ra'ará'astijre'en me'íjna í niuucari. Ajta ayén huatétuihuaca'a mej mi huateáuran mej caí ché'e ti'itíj xajta naíjmi'i í teite me'íjna jime'e ti caí ché'e mé'e ti'itíj í mej ru jetze rujpuá'ajte'en. Ayee pu'u te'irájraa ti ij ayén ámitieere'e ti Dios huá'axijte'en naíjmi'ica í mej yen huachéjme í chaanaca japua a'íjna jime'e mej auteájturaa í jemin.

20 A'íj pu jín, capu ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín ja'atí ayén rá'astijre'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Mí teajta iteen, ayée tu 'een jín ramua'aree ti'itíj ti píríci ti a'ij pua'a 'een te'íjna jime'e ti caí ri'irí tej nain jín ra'ará'astijre'en te'íjna í niuucari.

21 Ajta íjii, pu'uri ayén titaataseíjrate a'ij ti tí'iri'iri tej tiyen ri'éene'ecán jín huateáuran í Dios jemi. Tu'uri ramua'aree ti caí ayén che'atá na'a tí'ivaire'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Jee xaa ne'u, ayée pu che'atá na'a tí'ita'ixaate'e a'íjna í niuucari, majta a'íime í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

22-23 Ayee pu che'atá na'a tihuá'aci'iti naíjmi'ica mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáuran í Dios jemi me'íjna jime'e mej miyen ra'ará'asten me'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciriístu'u. Ayee pu che'atá na'a tihuá'aci'iti a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecan, majta a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné naími'i mú ruxí'ej 'een í Dios jemi. Naími'i mú majta auteájturaa í jemin. Ajta capu ja'atí ayén raayí'iti tí'ij ayén nain jín rí'i tiraatá'an í Dios.

24 Ajta pu Dios ruxí'evi'ira'a jín ayén tíhua'uxí'epi'intari'iri'i mej mi ri'éene'ecán jín huateáuran í jemin a'íjna jime'e ti a'í pu ayén rí'i tíhua'utá'a. Ayee pu 'een jín huá'a japua huaniú a'íjna jime'e a'ij ti huaríj í Ciriístu'u ti ajta i'í Jesús. 25 Dios pu ayén raateájtuaa í Jesús huá'a tzajta'a a'íime í mej yen japuan huachéjme íiyen chaanaca japua ti ij a'ín ayén huataúra'an tíj muai'ivéjri í ti jín tiu'utanájchita a'íjna jime'e í mej té'echa'hica'a í Dios jemi. Ajta ti ij a'ín hua'utéjpua'ajte'en í Dios jemi a'íjna jime'e mej rá'atzaahuat'e. Dios pu ayén huaríj ti ij ayén tíhua'utaseíjrate'en ti caí a'ín a'ij pua'a huaríj tí'ij a'ín amuacaí tíhua'utá'uuni'iri'i í mej jín auteájturaa í jemin. Capu a'ájná'imua puaijtzí hua'atá'acare'e. 26 A'í pu ajta ayén huaríj mej mi me'ín í mej huáteite íjii miyen raaseíj ti a'ín xí'epi'ín huaríj a'íjna jime'e ti ruseíj urarí'en. Ayee pu ajta huaríj mej mi ráamua'aree ti ajta xí'epi'ín ríci a'íjna jime'e ti ayén tíhua'axi'epi'intari'i mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáuran í jemin, naíjmi'ica, a'achú mej pua'amé rá'astijre'e.

27 Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿ti'itájni jín tá'atatzaahuat'e? Catu ti'itíj jime'e, a'iné capu ché'e ayén tiraavíjte'e. ¿Ti'itájni píríci í niuucari ti taatá'ijmíjra? ¿Ni qui a'íjna jime'e tej ra'ará'astijre'en te'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta? Capu xaa ne'u a'ín pú'een, sino a'íjna í niuucari í tej jín té'atzaahuat'e.

28 Ayee pu xaa ti'ayajna, a'iné ayée pu titá'amitiejte'e ti ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín ja'atí té'atzaahuat'e. Ajta capu ti'itíj jín raatéva'iri ti ayén ra'ará'astijre'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta.

29-30 Ajta a'ín í Dios, ¿ni qui ayée na'a pú'een huá'a Dios, í mej Israél jetze ajtème'ecan nusu ajta huá'a Dios pú'een a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan? Jee xaa ne'u, a'í pu ajta huá'a Dios pú'een a'iné seij pu'u a'ín pú'een í Dios. A'í pu huá'axijte'en a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan mej mi ri'éene'ecán jín huateáuran í jemin me'íjna jime'e í mej té'atzaahuat'e. A'í pu ajta ayén che'atá na'a huá'axijte'en a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen che'atá mena'a ri'éene'ecán jín huateáuran í jemin a'iné ayée mú che'atá mena'a té'atzaahuat'e. 31 ¿Ni qui tiyen te'íjna jín ra'uré'uuna te'íjna í

niuucari í mej jín tí'ajta te'íjna jime'e tej tiyen té'atzaahuat'e? Catu xaa ne'u. Mí teajta iteen, teen tu te'íjna jín raanaíjmire'en.

4

Jíme'en a'íjna í Abraham

¹ ¿A'iné tena'a tiu'utaxájta te'íjna jime'e í tayaaxújci'i, a'íjna í Abraham teecan, í tej jetzen airáane? ¿A'iné tíraarí'ire a'íjna jemi í Dios?

² Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ti pua'a a'íjn Abraham ayén rí'éene'ecán jín huateáturanche'e í Dios jemi, a'íjna jime'e ti ayén tí'itíj jín te'ará'aste, aj pu xaa rí'iríista á'ame'enche'e ti a'íjn ruseíj ahuaújtzaahuat'e'en. Mí ajta caí, capu a'atzu rí'iríistaca'a ti ayén huárini í Dios jemi.

³ Mí ajta, ayée pu té'axa í yu'uxari jetze tíjn: “Abraham pu rá'antzaahua a'íjna í Dios. A'íj pu jín, ayée pu Dios tiraaxí'epi'íntari'iri'i ti a'íjn ayén urarí'ene'acan jín huateájturaa í jemin.” Ayee pu té'eyu'usi'i. ⁴ Niché'e seij huataxáj í niuucari. Tí pua'a ja'atí tí'itíj jín tí'imuari'e, ayée pu ruxe'eve'e mej tiraanájchite'en me'íjna jime'e ti a'íjn tiu'umuáriej. Camu tí'itíj raatapuaíjve'esin ruxí'evi'ira'a jime'e, sino ayée mú tí'ijnajchite'en a'íj ti tiraavíjte'e.

⁵ Ayee pu che'atá na'a 'een í Dios jemi. Capu a'atzu a'íj tí'iri'iri ti ja'atí ayén raamuá'itín ti ayén urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti ayée na'a tiu'umuáriej tí'itíj jime'e. Mí ajta a'íjn, ti pua'a ayén rá'antzaahuat'e'en a'íjna ti tihua'axi'epi'íntari'ire a'ímej í mej a'íj pua'a titetiújcha'ií mej mi miyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin, ti pua'a rá'antzaahuat'e'en na'a a'íjna í ja'ati, Dios pu a'íjna jín tí'ijxi'epi'íntari'iran ti ij a'íjn rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

⁶ Ajta, ayée pu che'atá na'a ra'utéyu'uxaca'a a'íjna í David teecan ti ayén té'axa ti nu'u Dios ayén rí'i tiratá'aca a'íjna í ja'ati ti Dios ayén tíji'ijxi'epi'íntari'ire ti ij ayén a'íjn rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Capu ajta nu'u jetzen ruxe'eve'e ti a'íjn ja'atí caí tiu'umuáriej tí'itíj jime'e ti xí'epi'ín 'een. ⁷ Ayen tíjn:

Rí'i pu tihua'utá'a a'ímej

í ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i
í mej jín auteájturaa í jemin.

Miché'e me'íjna jín huaújtemua'ave'en,
a'iné capu ché'e puaijtzí hua'utá'asin.

⁸ Rí'i pu tiratá'aca a'íjna í ja'ati
ti Dios caí ayén jetzen tí'itíj jín te'ujpuá'ajte'en
ti a'íjn tí'itíj jín auteájturaa í jemin.

⁹ Ajta a'íjna í ti jín Dios rí'i tihua'atá'aca, ¿ni qui a'ímej na'a cí'iti í mej meri ra'antisíjcheca'a í runavij na'ari ajta ayén tihua'aci'iti í seica í mej caí miyen ra'antisíjcheca'a í runavij? Ayee nu neri tejámuaatá'ixaa ne'íjna jime'e í Abraham teecan, ti Dios ayén tiraaxí'epi'íntari'iri'i ti a'íjn rí'éene'ecán jín huateájturaa í jemin, a'íjna jime'e ti a'íjn Abraham ayén rá'antzaahua.

¹⁰ ¿A'anajni ayén tiraaxí'epi'íntari'iri'i í Dios? ¿Ni qui ayén ráaruu tí'ij Abraham caí xí ra'antisíjcheca'a í runavij? ¿Na'ari ayén tiraaxí'epi'íntari'iri'i tí'ij a'íjn ayén ari ra'antisíjcheca'a? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, capu Dios ayén tiraaxí'epi'íntari'iri'i tí'ij ari ra'antisíjcheca'a í runavij sino tí'ij caí xí ra'antisí'iche. ¹¹ Aj pu'i ayén raateájtuaa a'íjna í ye'irá mej mi miyen ra'antisíjche í runavij. Ajta ayén huataujmuajcaa a'íjna í ye'irá ti a'íjn Abraham teecan ayén rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, a'íjna jime'e tí'ij caí xí ra'antisí'iche í runavij, a'íj pu rá'antzaahuat'e í Dios.

A'íj pu jín, a'íj pu a'íjn pú'een í huá'ahuaacixa'a naíjmi'i a'íjme í mej caí ra'antisí'iche í runavij, í mej majta té'atzaahuat'e. A'íj pu jín Dios ayén che'atá na'a tí'ihua'axi'epi'íntari'ire mej mi miyen che'atá mena'a rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi tíj a'íjna í huá'ayaaxujci'i. ¹² Ajta a'íjna í Abraham teecan, a'íj pu ajta

huá'ahuaacixa'a pú'een í mej ra'antisí'iche í runavij. Majta a'íime, camu miyen mena'a ra'antisí'iche í runavij, sino a'íi mú majta miyen éene'e rí'i titetiújcha'íi tíj ajta a'íjna í Abraham teecan rí'i ti'ití'újcha'íica'a, a'íjna ti tahuáacixa'a pú'een, ti ajta té'atzaahuate'eca'a tí'ij caí xi ra'antisí'iche í runavij.

I ti jín Dios te'ataújratziiri'i, a'í pu raanaíjmire a'íjna jime'e tej rá'antzaahua

¹³ Ajta pu Dios ayén te'ataújratziiri'i a'íjna jemi í Abraham, ajta a'ímej jemi í mej jetzen airáne ti nu'u ayén tiráaci'iti nain ti seijre'e íiyen chaanaca japua. Capu Dios ayén te'ataújratziiri'i, a'íjna jime'e ti a'íjn Abraham ayén rá'astijre'eca'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Capu xaa ne'u, sino ayée pu 'een jín Dios te'ataújratziiri'i a'íjna jime'e ti a'íjn Abraham teecan ayén rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti té'atzaahuate'eca'a.

¹⁴⁻¹⁵ Ayee pu'u na'a, a'íné ti pua'a ayén tihuá'uci'iti a'ímej í mej rá'astijre'e me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, capu ché'e ayén ruxe'leve'e ti ja'atí ayén té'antzaahuate'en, ajta capu ché'e ti'ití'j vaire'e í ti jín Dios te'ataújratziiri'i. Puaíjtzí pu hua'atá'aca a'íjna jime'e ti caí rí'irí ti ja'atí nain jín ra'ará'astijre'en a'íjna í niuucari. Mí ajta, camu ti'ití'j jín auteáturan ti pua'a caí seijre'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁶ A'íj pu jín, a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i ayén tihuá'aci'iti a'íjna jime'e mej miyen té'atzaahuate'e ti ij ayén éene'e á'ara'ani ti Dios ruxí'evi'ira'a jín rí'i tihua'utá'an, ajta ti ayén tzáahuati'ira'a jín tihuá'aci'iti naíjmi'ica a'ímej í mej me'íjna jetze airáne í Abraham teecan. Naíjmi'ica pu tí'ici'iti amuacaícan a'íime í mej ra'antisí'icheca'a í runavij, ajta a'íime í mej miyen che'atá mena'a té'atzaahuate'e tíj a'íjna í Abraham teecan. A'í pu a'íjn pú'een í tahuáacixa'a, naíjmi'ica a'achú tej pua'amé.

¹⁷ Ayee pu té'eyu'usi'i tíjín: “Ayee nu neri timuaaxí'epi'íntari'iri'i mú'eetzi. Mu'ití mú teite mú'eetzi jetze a'iránejsin.” A'íj pu jín, ayée pu tirá'amitiejte'e í Dios, ti a'íjn Abraham teecan a'íjn pu'éene'e já'araa í tahuáacixa'a. Abraham pu ayén rá'antzaahua a'íjna í Dios ti raayí'iti ti ajtahua'a hua'utátisten í huá'axiejniu'uca a'ímej í mej meri huácuii. Ajta a'íjna í ti caí xi tí'seijre'e, Dios pu runiuuca jín ayén tí'ixaxa'a tí'ij ajta ayén te'irájra'ani.

¹⁸ Ajta a'íjn í Abraham, tí'ij ayén tirá'amitiejte'eca'a ti caí ché'e a'íj tí'irí'iristaca'a ti típe'eri á'ara'ani, mí ajta, ayée pu té'antzaahua mej miyen mu'ití jetzen tite'iránejsin í teite a'íj ti Dios te'ataújratziiri'i í jemin. Ayen tíjín: “Ayee mú pua'amé muá'aju'u a'íime í mej mú'eetzi jetze a'iránejsin matíj xu'ura'ave pua'an.”

¹⁹ Pu'uri rájcha'íica'a a'íjna a'achú cumu anxíte nine'ira'a a'íjna í Abraham. A'íj pu jín ayén tirá'amitiejte'eca'a ti ari á'apua'aren í rutevij jetze. Ayee pu che'atá na'a tí'imua'ajca a'íjna í ru'íj jime'e, a'íjna í Sara, ti caí ché'e rí'irí'istaca'a ti tiyaúj á'ara'ani.

²⁰ Capu amín a'íj. Capu raatéxíeehuataca'a ti rá'antzaahuate'en. Jé'ecan pu ra'utámua'areeri'i a'íj ti te'ataújratziiri'i í Dios. A'íj pu jín, huateújca'ane í ru tzajta'a ti ij jaítze'e ayén té'antzaahuate'en. Ajta, a'í pu rí'i tiraatá'a í Dios.

²¹ Ayee pu nain jín tirá'amitiejte'eca'a ti Dios ayén raayí'iti ti ayén huárini í ru-muári'eri'ire'ara'an jime'e a'íj ti a'íjn ari te'ataújratziiri'i. ²² A'íj pu jín ayén Dios tiraaxí'epi'íntari'iri'i ti a'íjn Abraham rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

²³⁻²⁴ Ajta a'íjna í niuucari ti jime'en ayén Dios tiraaxí'epi'íntari'iri'i, capu ayén té'eyu'usi'ihuaca'a ti ij ayée na'a tiráaci'iti a'íjna sino ayée pu ajta tí'itaci'iti itejmi. Dios pu ayén che'atá na'a títaaxí'epi'íntari'iri'i itejmi tej ti teajta rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ayee pu ajta tí'itaci'iti itejmi, i tej rá'atzaahuate'e a'íjna ti ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite a'íjna í Jesús ti ajta a'íjn pú'een í tavástara'a.

²⁵ A'í pu ayén huataújtuii ti i huámí'ini ta jetze me'ecan, ti ij a'íjn tiu'unájchitaca'a ta jime'en í tej té'echa'íica'a te'íjna jime'e í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Aj pu'í Dios a'íjna jín ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite tej ti tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

5

Capu ché'e taci'iti itejmi í puaíjtzi

¹ Ayee pu ti'ayajna. Tu'uri ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi a'íjna jime'e í tej té'atzaahuat'e. Ajta a'íin í tavástar'a, a'íjna Jesús ti ajta i'í Ciriístu'u, a'í pu ayén ta'anpuá'ajte í Dios jemi. ² Pu'uri xaa ne'u ri'irí tej tiyen huataseíjre'en jemin ti ij íjii, a'í ri'í titaatá'an. Ayee tu éeni'ici'e seijre'e ti a'í ri'í titaatá'a. Teajta tiyen te'íjna jín tátemua'ave'e te'íjna jime'e tej teuj rachú'eve'e a'ájna xicáara'an í tej jetzen seijre'e tá'ara'ani te'íjna jamuan í Dios ti ayén ri'í huápi'i naa seijre'e mej mi me'íjna jín ri'í naa tira'utasej í teite. ³ Capu a'í na'a, sino teajta te'íjna jín tiyen tátemua'ave'e te'íjna jime'e í tej jín rajpuaíjtzi, a'iné ayée tu tí'ijmua'aree tej tiyen raayí'iti tej te'utáviicua'i te'íjna jime'e tej ti'itíj jín tirajpuaíjtzica'a.

⁴ Ajta, ti pua'a tiyen raayí'iti tej tiyen te'utáviicua'i, teajta tu teri tiu'utéemua'iti í Dios jemi. Tí pua'a teajta tiyen tiu'utéemua'itin, aj pu xaa ayén í'iri'iri tej tiyen raachú'eve'en tej ti te'uun a'uteáturan í Dios jemi. ⁵ Capu ja'anáj taatatévi'iraste'esin tej tiyen raachú'eve'en a'iné jeíhua pu ca'aníjra'a taatá'a í Dios í tatzajta'a a'íjna jime'e tej jetzen arátaca'ane a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta Dios ayén tíya'uta'íteca'a í ruxíejni'u'uca tí'ij téjmi jemi huateáturan. ⁶ Catu a'atzu a'ij té'eviicua'iraca'a tí'ij a'ájna teja'uré'ene a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios ayén tiraaxí'epi'intare ti a'íin Ciriístu'u huá'a jetze me'ecan huámí'ini í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

⁷ A'ájna'imua pu ayén tí'irini ti ja'atí ayén huataúra'an ti huámí'ini seij jetze me'ecan ti ri'í tí'itevij. Jee xaa ne'u, camu mu'íi í mej miyen huataúra'an mej mi seij jetzen me'ecan huácu'i'ini. Capu amín a'ij ti pua'a a'íin ja'atí jé'ecan huápi'i ri'í tí'itevij.

⁸ Mí ajta Dios, ayée pu 'een jín titaataseíjrate ti a'íin huápi'i taxe'eve'e a'íjna jime'e tetí'ij teuj á'aturaave'e í jemin, Ciriístu'u pu xaa ta jetze me'ecan huamí'i. ⁹ Ayee pu'u 'een jín huamí'i tej ti tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi. A'íj pu jín ayén huarín, ayej xaa ne'u ti'ayajna tí'ij a'íin ta japua huániuuni ti ij caí táaci'iti í puaíjtzi ti ayén teja'uré'enejsin.

¹⁰ Ayee pu ti'ayajna, a'iné tetí'ij teuj rájcha'íire'eca'a te'íjna í Dios, a'í pu ayén ri'í táaruu tej ti tiyen ri'í titeeteáturan í jemin a'íjna jime'e ti a'íin yaujra'an ta jetze me'ecan huamí'i. Ijii, a'iné a'í pu ayén ri'í táaruu tej ti ri'í titeeteáturan í Dios jemi, ¿ni caí ayén ti'ayajna ti a'íin tu'irájtuaani a'íjna jime'e ti ajtahua'a i'irúuri? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna.

¹¹ Capu a'í na'a, sino teajta tu tiyen tátemua'ave'e jemin í Dios te'íjna jime'e ti a'íin tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciriístu'u, a'í pu ayén ri'í titáaruu tej ti tiyen ri'í titeeteáturan í Dios jemi.

A'íjna í Adán, ajta a'íjna í Ciriístu'u

¹² Ayee pu ti'ayajna, ti a'íjna ti a'ij pua'a 'een ayén huataseíjre íiyen chaanaca japua a'íjna jime'e ti seij na'a ayén auteájturaa í Dios jemi. Ajta a'íjna jime'e ti a'íjna í seij ayén auteájturaa, aj pu'i ajta ayén teja'uré'ene ti huamí'i a'íjna í ja'atí. A'iné naími'i mú miyen airáne me'íjna jetze í tevi, ayée pu ajta tihua'ucí'i mej mi majta huácu'i a'iné naími'i mú majta miyen auteájturaa í Dios jemi.

¹³ Jee xaa, tí'ij caí xi huatétuihuaca'a í niuucari í mej jín tí'ajta, mu'uri miyen á'aturaacaj í teite í Dios jemi. Mí ajta, ti pua'a caí seijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta, capu ajta xaa ri'iríista a'ame ti ja'atí ayén ra'uxíjte'en í seij ti'itíj jime'e í ti jín auteájturaa.

¹⁴ Mí ajta, tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a a'íjna í Adán asta na'a caí huataseíjre a'íjna í Moisés, naími'i mú huácu'i í teite. Capu amín a'ij ti pua'a mecaí miyen che'atá mena'a huaríj a'ij ti huaríj a'íjna í Adán ti caí ayén ra'ará'astijre a'ij ti Dios ayén tira'íjca. Ajta a'íjna í Adán, a'í pu ayén éene'e tíj a'íjna ti caí xi huataseíjre.

¹⁵ Mí ajta, capu ruxí'ej na'a a'íjna ti te'irájraa a'íjna jime'e ti Dios ruxí'evi'ira'a jín taatapuaíjve, ajta a'íjna ti 'airájraa ti seij na'a auteájturaa í Dios jemi. Capu xaa ne'u, a'iné mu'ití mú miyen huácu'i me'íjna jime'e ti seij ayén auteájturaa í Dios jemi. Mí

ajta, jaítze'e pu huápi'i tí'ivaire'e a'íjna ti Dios taatapuaíjve, a'iné a'íi pu ra'uré'uu a'íjna ti jetzen me'ecan seíire'e já'araa ti a'ij pua'a éene'eca'a ti ij ajta huá'aci'iti mu'iicáca a'ij ti í seij í tevi huaríj ruxí'evi'ira'a jíme'e ti ij a'íin ayén rí'i tihua'utá'an.

¹⁶ Ajta, a'íjna ti Dios taatapuaíjve, capu ayén che'atá na'a 'een a'ij ti te'irájraa a'íjna jíme'e ti í seij ayén auteájturaa í Dios jemi. Tí'ij a'íin í ja'ati ayén auteájturaa í Dios jemi, aj pu'i Dios ra'uxíjte, ajta puaíjtzi raatá'a. Mí ajta Dios, matí'ij jeíhua auteájturaa í jemin, a'íi pu ayén taatapuaíjve a'íjna í tej jín urarí'ene'en jín huateáturan í jemin.

¹⁷ Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné ti pua'a ayén ti'ayántan í mej huácuu matíj mena'a pua'amé airáane me'íjna jetze í tevi, ayée pu ajta ayén ti'ayajna mej mi ruuri muá'ara'ani me'íjna jíme'e mej ra'ancuré'a me'íjna ti jín Dios jeíhua huápi'i rí'i tihua'utá'a, majta me'íjna jíme'e miyen ra'ancuré'a ti hua'utapuaíjve mej mi miyen urarí'ene'acan jín huateáturan í jemin a'íjna jíme'e a'ij ti huaríj a'íjna í tevi, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u.

¹⁸ Ayee pu xaa ne'u teja'uré'ene, a'iné seij pu'u ayén auteájturaa í Dios jemi, Dios pu naíjmi'ica a'uxíjte ti ij puaíjtzi hua'utá'an. Ayee pu ajta te'irájraa mej mi naíjmi'i miyen urarí'ene'acan jín huateáturan, mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jíme'e.

¹⁹ A'íj pu jín, ayén te'irájraa mej miyen tite'uteájturaa í Dios jemi a'íime í mej mu'íi a'íjna jíme'e ti í seij a'íjna í Adán teecan ayén auteájturaa í Dios jemi, ayée pu ajta tihuá'aci'iti mu'iicáca mej mi miyen urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jíme'e ti í seij í tevi, a'íjna í Jesús, ayén araúrate a'íjna ti jín Dios tira'íjca. ²⁰ Ajta a'íin í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu 'een jín raateájtuaa ti ij ayén jaítze'e huataseíjre'en í mej jín a'uteájturaa í Dios jemi. Mí ajta jíme'en a'íjna ti nu'u ayén jaítze'e huataseíjre í mej jín auteájturaa, ayée pu ajta te'irájraa. Dios pu ajta jaítze'e rí'i tihua'utá'a í ruxí'evi'ira'a jíme'e.

²¹ Ayee pu'u xaa ne'u, a'íjna ti a'ij pua'a 'een í Dios jemi, ayée pu a'íjna hua'utéemua'iti í mej huácuu. Ayee pu te'irájraa tí'ij ayén che'atá na'a tiu'utéemua'iti a'ame a'íjna í ti jín Dios rí'i titaatá'a, tej ti rí'éene'ecán jín huateáturan, tej ti tiyen ruuri tá'ara'ani tíj na'a rusén jíme'e a'íjna jíme'e ti a'íin tavástara'a í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, a'íi pu ayén ta japua huaniú.

6

Teen tu nu'u ruurican jín seijre'e Ciríistu'u jemi

¹ ¿A'iné huataújmu'a í nej neri jamuá'ixa? ¿Ni qui tej teuj auté'ítze'ara'an í Dios jemi ti ij jaítze'e Dios rí'i titaatá'an?

² Catu xaa ne'u. ¿A'iné tí'iri'iri tej tiyen teuj títe'uté'ítze'ara'an í Dios jemi, a'iné catu ché'e rá'astijre'e te'íjna ti a'ij pua'a 'een? Capu xaa ne'u ché'e a'ij tí'iri'iri tej ra'ará'asten í ti a'ij pua'a 'een.

³ Mí seajta mú'een, xu'uri siyen ramua'aree se'íjna, tetí'ij huámua'i'ivijhuaca'a te'íjna jíme'e tej teri rá'astijre'e te'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús, teen tu teajta te'íjna jetze ajtémecantaca'a tí'ij a'íin huamí'i.

⁴ Tetí'ij huámua'i'ivijhuaca'a, ayée pu ajta titáaruu mej ta'avé'ena a'íjna jamuan í ti huamí'i, tej ti tiyen che'atá tena'a jéjcuacan jín ruuri tá'ara'ani a'ij ti ajta tiráaruu a'íjna í Ciríistu'u. Dios pu ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'íjna jíme'e ti muári'eri'ire'ara'an huataseíjre.

⁵ Tí pua'a tiyen te'íjna jetze ajtémecantaca'a tí'ij a'íin huamí'i, ayée pu ti'ayajna tej teajta jetzen ajtémecanta tá'aju'un te'íjna tí'ij Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

⁶ Ayee pu'u, ayée pu titá'amitiejte'e, ti a'íin ti a'ij pua'a 'een, í tej jín a'ij pua'a tí'itítacha'íica'a, Dios pu ajta ra'uxíjte jamuan í Ciríistu'u matí'ij rá'utatai í Cúruu jetze, ti ij ayén antipúa'are a'íjna ti a'ij pua'a 'een í tej jín a'ij pua'a tí'itítacha'íica'a ti ij caí ché'e ca'aníjra'a tejámuaata'ájte'en a'íjna ti a'ij pua'a 'een. ⁷ Tí pua'a ja'atí ari huámí'ini, capu ché'e rí'iriista a'ame ti a'íin í ti a'ij pua'a 'een ayén tiraata'ájte'en.

⁸ Mí teajta iteen, ayée pu titá'amitiejte'e ti ayén ti'ayajna. Tí pua'a iteen Ciríistu'u jetze ajtémecan a'íjna jíme'e ti huamí'i, teen tu teajtáhua'a ruuri tá'aju'un te'íjna jamuan.

⁹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'iné Dios pu ari ra'ajjáj a'íjna í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite, a'íj pu jín, capu ché'e rí'irí ti Ciríistu'u ajtahua'a huámi'ini. Capu ché'e rí'irí ti ra'antimuá'itín a'íjna í muári'eri'ire'ara'an í mej jín huácu'ini.

¹⁰ Tí'íj a'ín huamí'i, ayée pu 'een jín huamí'i ti ij ra'upuá'ajte'en a'íjna ti a'ij pua'a 'een í mej jín a'ij pua'a titetiújcha'íica'a. Ajta íjii, ti Ciríistu'u ajtahua'a i'irúuri, a'í pu ayén a'íjna jín ruuri ti ij rí'i tiraatá'an í Dios. ¹¹ Ché'e ayén che'atá na'a tejamuá'amitiejte'e sej seri huácu'ij sej si caí ché'e siyen ratéva'irihua'an se'íjna ti a'ij pua'a 'een. Ché'e ajta ayén tejamuá'amitiejte'e sej ruurican huateájturaa í Dios jemi a'íjna jime'e sej seri se'íjna jetze ajtémecan í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús.

¹² A'íj pu jín, caxu siyen ratá'acare'en ti a'ín í ti a'ij pua'a 'een ayén tejá'amua'ijte'e í a'amua tzajta'a. Caxu seajta rá'astijre'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í a'amua tzajta'a.

¹³ Caxu seajta ratuure'e tíj na'a ti seijre'e í á'amua'jetze se'íjna jemi í ti a'ij pua'a 'een sej si siyen ratéva'irihua'an, sino setá'aj siyen huataújtuiire'en í Dios jemi se'íjna jime'e ti ayén tejamuá'amitiejte'e ti a'ín ari amua'irájtua huá'a tzajta'a a'íime í mej meri huácu'ij. Setá'aj siyen tiraatátuire'e tíj na'a ti seijre'e á'amua'jetze sej si siyen se'íjna jín ratéva'irihua'an ti'itíj jime'e ti x'epi'in 'een. ¹⁴ Tí pua'a siyen huárini, capu ja'anáj tejámuaata'ájte'esin a'íjna ti a'ij pua'a 'een, a'iné xu'uri siyen se'íjna jetze aráujca'ane ti Dios rux'evi'ira'a jín rí'i tejamuatá'aca. Caxu ché'e siyen ca'anéeri jín rá'astijre'e se'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

Tí pua'a nu'u ca'anéeri mú jín tí'ivaire'e

¹⁵ ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui tiyen teuj a'ij pua'a ti'itítacha'íi tá'ara'ani te'íjna jime'e ti Dios rux'evi'ira'a jín rí'i titaatá'aca, teajta caí ché'e rá'astijre'e te'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta? Catu xaa ne'u a'atzu.

¹⁶ Mú'een xu siyen ramua'aree ti pua'a siyen huataújtuiire'en ja'atí jemi sej si ca'anéeri jín ra'ará'astijre'en, mú'een xu ca'anéeri jín raatéva'irihua'a xá'aju'un, xaa ne'u. Capu amín a'ij, ti pua'a siyen tiraatéva'irihua'an se'íjna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta ayén amuaatá'asin sej huácu'ini, na'ari ti pua'a siyen sena'a tiraatéva'irihua'an se'íjna ti x'epi'in 'een sej si siyen ruuri huateáturan í Dios jemi.

¹⁷ A'ajná'imua xu xaa siyen ca'anéeri jín raatévai se'íjna ti a'ij pua'a 'een. Ajta íjii, ayée nu 'een jín rí'i tiraatá'aca í Dios ne'íjna jime'e sej a'ujca'anéecan jín ra'ará'astijre'e se'íjna í niuucari í mej jín tejamuamuá'ate, í sej seajta ra'ancuré'a. ¹⁸ Dios pu amua'irájtua sej si caí ché'e ca'anéeri jín ratéva'irihua'an se'íjna ti a'ij pua'a 'een. Mí ajta, ayée pu amuáaruu sej si ca'anéeri jín raatévaire'en se'íjna ti x'epi'in 'een a'íjna jemi í Dios.

¹⁹ Ayee nu ne'íjna jín e'ehauritiéecan jín tejá'amua'ixaate'e a'ij ti tihuá'aruurejca'a huá'a tzajta'a í teite a'iné ayée pu tejamuá'aturaate'e sej caí nain jaú'itie. Ayee xu sejmí'i tiú'ujtuiiraca'a setíj sena'a sej ratéhua'ira'a sej si siyen raatéva'irihua'an í sej jín huateújxana'acira'aten, sej si seajta siyen huárini tíj na'a ti caí x'epi'in 'een í Dios jemi. A'íj pu jín, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huataújtuiire'en nain jime'e setíj sena'a sej ratéhua'ira'a sej si siyen raatéva'irihua'an í ti x'epi'in 'een sej si siyen rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi.

²⁰ Setí'ij seuj raatéva'irihua'a se'íjna ti a'ij pua'a 'een, capu a'amua jetze ruxe'eve'eca'a sej siyen ra'ará'astijre'en se'íjna ti x'epi'in 'een í Dios jemi. ²¹ ¿Ti'itájni jín a'ij tejámuaatévai a'ajná'imua a'íjna, tíj na'a ti ari já'amuatevi'iraste'e? Capu sein ti'itíj, a'iné tíj na'a ti ayén a'ij pua'a 'een, ayée pu hua'atéva'irihua'a mej mi me'íjna jín huácu'ini.

²² Mí ajta íjii, tí'íj Dios amua'irájtua sej si caí ché'e ratéva'irihua'an a'íjna í ti a'ij pua'a 'een, ayée xu seri ca'anéeri jín raatéva'iri se'íjna í Dios. Ajta, ayée pu tejá'amua'íiti sej siyen rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, sej si siyen se'íre'e xá'ara'ani í jemin tíj na'a rusén jime'e.

²³ Ayee pu'u xaa ne'u ti'ayajna. Ayee pu raamuá'itín í ja'atí ti huámi'ini ti pua'a ayén raatévaire'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Ajta, ayée pu 'een jín Dios rí'í titaatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e tej ti tiyen ruuri huateá'turan í jemin, a'íjna jime'e tej te'íjna jetze ajtémecan te'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, í tavá'stara'a.

7

A'ij ti huataújmua'a ti pua'a 'íita'a huatéviche'en

¹ Ne'ihuaamua'a, mi sej ramua'aree a'ij ti té'axa í yu'uxari jetze í mej jín tí'aijta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'íjn niuucari ayée na'a tí'ira'aijte'e í ja'atí tíj na'a ti auj ruuri. Capu ché'e tí'ira'aíite'e a'ame tí'ij huámi'ini.

² Ayee pu ti'ayajna, ti pua'a 'íita'a ayén ari víiche'e, ayée pu tí'ira'aijte'e a'íjna í niuucari ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti a'íjn 'íita'a ayén huateá'turan jamuan í rucín tíj na'a ti auj ruuri. Ajta ti pua'a a'íjn cína'ara'an í 'íita'a huámi'ini, capu ché'e ayén tí'ira'aíite'e a'ame.

³ A'ij pu jín, ti pua'a nu'u sej jamuan huatéviche'en ti pua'a auj ruuri í cína'ara'an, ayée mú tiraatamuá'amuante'e muá'aju'u me'íjna í 'íita'a tíjín ti huaújxana'acira'ate. Mí ajta ti pua'a a'íjn cína'ara'an ayén huámi'ini, a'íjna í niuucari capu ché'e tí'ira'aíite'e a'ame. Ajta camu ché'e miyen raatamuá'amuante'e muá'aju'u tíjín ti huaújxana'acira'ate, ti pua'a sej jamuan huatéviche'en.

⁴ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, a'iné Ciríistu'u pu ayén rajpuaájtzi já'araa í rutevij jime'e mú'ejmi jetze me'ecan a'íjna jime'e ti huamí'í í cúruu jetze, capu ché'e tejá'amua'aíite'e a'ame a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. A'íj xu jín, mú'een sej jetze xu ajtémecan. A'íi pu a'íjn pú'een a'íjna ti Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'íchite sej si siyen raatátuiire'en í Dios jemi setíj sena'a sej se'íjna jín huaríj ti 'íixí'epi'ín. ⁵ Ayee pu'u xaa ne'u titáaruu tí'ij ayén tí'ita'aijte'eca'a a'íjna ti a'ij pua'a 'een. A'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, a'íj pu ca'aníjra'a raatá'a a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í ta tzajta'a. Ajta a'íjn ti a'ij pua'a 'een, ayée pu tí'imuari'eca'a í ta tzajta'a, tetíj tena'a ve'ée í ta jetze, tej ti tiyen raamuá'itín tej huácu'ini.

⁶ Ajta íjii, capu ché'e tí'ita'aíite'e a'ame a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, a'iné Ciríistu'u pu huamí'í ta jetze me'ecan. A'íj pu a'íjna jetze taateájtuaa tej ti jéjcuacan jín tí'itéva'irihua'an te'íjna jime'e í ye'irá ti a'íjna jetze me'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tej ti caí ché'e tiyen tí'itéva'irihua'an í ye'irá jime'e ti mí'ime'ecan, ti ajta té'eyu'usi'ihuaca'a.

A'íjna ti a'ij pua'a 'een ti nu'u yen seijre'e neetzi jetze

⁷ ¿A'iné huataújmua'a a'íjna? ¿Ni ayén huataújmua'a, ti a'íjn niuucari í mej jín tí'aijta, ni caí a'íjn pú'een í ti a'ij pua'a 'een? Capu xaa ne'u, a'iné canu niyen ramua'aréerenche'e tí'itíj ti pírici ti a'ij pua'a 'een ti pua'a caí huateá'turanche'e itejmi jemi a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Tí pua'a caí ayén tinaatá'ixaate'enche'e a'íjna í niuucari tíjín: “Capej tí'inecua'atze”, canu ja'anáj ramua'aréerenche'e ti ayén a'ij pua'a 'een ti pua'a niyen tí'inecua'atze.

⁸ Ajta a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei yú ne tzajta'a, a'íj pu ayén tí'ihuaújxe'eviste neetzi jetze nej ni jeíhua huápí'í tí'inecua'atze a'íjna jime'e ti a'íjn niuucari ayén tinaamuá'ate a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jime'en yee “capej tí'inecua'atze.” Ayee pu'u, a'iné ti pua'a caí ayén seijre'e í niuucari í mej jín tí'aijta, capu rí'írí tej tiyen tí'iramua'areere tí'itíj ti pírici ti a'ij pua'a 'een. ⁹ Ajta jéjcuá imuá nu niyen nexiéhua á'uche'ecane'e; canu tí'itíj tí'ijmua'areereca'a. Capu tí'ine'aijte'eca'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Aj nu ni niyen ra'utámua'areeri'í ne'íjna í niuucari. Netí'ij ni niyen tiráamua'areeri'í tíj na'a í nej jín auteájturaa ne'íjna jemi í niuucari. Canu ché'e rí'í mé te'uché'ecane'e.

¹⁰ Ajta, ayée pu tiná'amítiejte'eca'a ti ayén tiu'uríj. A'íjna í niuucari ti jín Dios ayén tiraaxí'epi'íntare ti nu'u jín rí'í titaatá'acare'enche'e, capu ayén rí'í titaatá'a tzáte'e, sino

ayée pu'u na'uxíjte nej ni niyen huámi'ini ne'íjna jime'e nej caí ra'ará'aste ne'íjna í niucari.

¹¹ Ayee pu a'íjna jín te'irájraa. A'íjna ti a'ij pua'a 'een, ayée pu ti'ihuaújxe'eviste ineetzi jetze a'íjna jime'e ti a'íin niucari ayén tiu'utaxájtaca'a ti'itíj ti píríci ti a'ij pua'a 'een. Ajta á'iyen, a'íin ti a'ij pua'a 'een ayén náacuanamua nej ni caí niyen ra'ará'asten ne'íjna í niucari. Ayee pu a'íjna jín huaríj, a'íi pu í niucari ayén na'uxíjte nej ni huámi'ini a'íjna jime'e nej caí ra'ará'astijre.

¹² A'íj pu jín, capu ti'itíj rá'aturaate'e a'íjna í niucari í mej jín tí'ajta. Ajta a'íjna ti jín ayén tihuá'ajte'e, capu ajta ti'itíj rá'aturaate'e. Ayee pu 'een jín tí'ajta a'ij ti tiraavíjte'e, ajta nain pu jín i'í x'íepi'in.

¹³ ¿Ni qui ayén huataújmu'a ti a'íjna ti i'í x'íepi'in ayén na'uxíjte nej ni niyen huámi'ini? Capu xaa ne'u a'atzu. Mí ajta, ayée pu ruxe'eve'eca'a tej tiyen tiraatámua'ati ti'itíj ti píríci ti a'ij pua'a 'een, tej ti tiyen tiráamu'a'aree ti a'íin píríci a'íjna ti xaa a'ij pua'a 'een í Dios jemi. A'íj pu jín a'íjna ti a'ij pua'a 'een ayén ti'ihuaújxe'eviste ineetzi jetze, ti i'í a'íin ti i'í x'íepi'in, ayén na'uxíjte'en nej ni ne'íjna jín huámi'ini, nej caí rá'aste ne'íjna í niucari, ti ij ajta ayén seíre'e á'ara'ani ti jeíhua huáp'i a'ij pua'a seijre'e í Dios jemi a'íjna í ti'itíj ti a'íin niucari raatá'ijmí.

¹⁴ Ayee tu ramua'aree ti a'íin niucari a'íjna jetze me'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Mí neajta inee, i nej jín ratéhua'ira'a, nee nu neajta tí'ivaire'e nain jime'e ne'íjna ti a'ij pua'a 'een.

¹⁵ Ayee pu'u, canu yaú'itie a'ij nej 'een jín niyen ti'itíncha'íi. A'iné í ti'itíj í nej niyen raxí'eve'e nej jín niyen huárini, canu xaa ne'u niyen ríci. Ajta, a'íjna ti caí a'atzu na'aráanajche, ayée nu ne'íjna jín ríci.

¹⁶ Ayee pu'u, ti pua'a niyen ríci ne'íjna jime'e ti caí a'atzu na'aráanajche, aj nu xaa ne'íjna jín niyen tiu'utaxáj yee a'íi pu nu'u i'í x'íepi'in a'íjna í niucari í mej jín tí'ajta.

¹⁷ A'íj pu jín, ayée na'a 'een. Canu ché'e ne'íin pú'een í nej neseíj niyen ríci, sino a'íi pu a'íin pú'een í ti a'ij pua'a 'een ti tásiseiri yú ne tzajta'a.

¹⁸ Ayee nu ramua'aree ti yú ne tzajta'a a'íjna jetze í nej ratéhua'ira'a, capu ti'itíj ú'useijre'e ti x'íepi'in 'een. Nee nu xaa niyen á'anca'ane nej niyen huárini ne'íjna jime'e ti i'í x'íepi'in. Mí neajta inee, capu rí'irí nej niyen rijca.

¹⁹ Mí ajta, í nej jín niyen ríci, capu a'íin pú'een í ti i'í x'íepi'in ti ajta na'aráanajche nej niyen huárini. Ca pu xaa ne'u. Ajta, a'íjna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta caí a'atzu na'aráanajche nej niyen rijca, naúche'e nu ne'íjna jín niyen ríci. ²⁰ A'íj pu jín, ti pua'a niyen ne'íjna jín rijca a'ij ti caí tina'aráanajche, canu ché'e ne'íin pú'een inee, i nej niyen ríci, sino a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ú'useijre'e yú ne tzajta'a, a'íi pu xaa a'íin pú'een í ti a'íjna jín ayén ríci.

²¹ A'íj pu jín, ayée pu tiná'amitiejte'e ti ayén tí'ineruure. Netíj nena'a nej niyen ne'íjna jín á'anca'ane nej niyen huárini í ti i'í x'íepi'in jime'e, a'íi pu ajta neetzi jemi seijre'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een.

²² Jee xaa ne'u, nexiejniu'uca nu jín niyen tí'ijxe'eve'e nej niyen ra'ará'astijre'en tíj na'a ti taateájtuaa í Dios. ²³ Ayee pu ajta tiná'amitiejte'e ti ayén tí'ineruure netíj nena'a ti'itéjvee í ne jetze. A'íi pu ne'use'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een a'íjna jamuan í ti tí'ajta yú nexiejniu'uca jetze. A'íi pu ajta na'antimuá'iti nej ni ca'anéeri jín raatéva'irihua'a ne'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ayén tí'ajta yú nej jetze netíj nena'a ti'itéjvee.

²⁴ Cui'i xaa ineetzi. ¿A'ataani ayén nu'irájtuaasin a'íjna jetze i nej ratéhua'ira'a ti i caí ayén tináaci'iti nej niyen huámi'ini?

²⁵ Jee xaa ne'u, jé'ecan nu huáp'i rí'i tiratá'aca í Dios ne'íjna jime'e a'ij ti huaríj ta jetze me'ecan a'íjna í Jesús, í Ciríistu'u ti ajta tavástara'a pú'een. Mí neajta inee, nexiejniu'uca nu jín ratéva'iri a'ij ti titaateájtuaa a'íjna í Dios. Netíj nena'a ti'itéjvee yú ne jetze, ayée nu neajta ratéva'iri a'ij ti tí'ine'ajte'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Tej nu'u tiyen rí'i tí'itacha'íi taajú'un a'ij ti tí'ijxe'eve'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

8

¹⁻² Rumuári'eri'ire'ara'an pu jín amua'irájtua a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si siyen ruuri huateáturan í jemin a'íjna í Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús. Capu ché'e ja'anáj tejá'amua'aáite'e a'ame a'íjna í muári'eri'ire'ara'an a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ajta jamu-atá'aca sej huácu'ini. A'íj pu jín, capu ché'e Dios ti'itíj jín mú'ejmí jetze te'upuá'ajte'esin.

³ Ajta a'íin í Dios, a'í pu ayén huaríj a'ij ti caí tiu'utári'iristareca'a ti ayén huárini itejmí jemi a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Capu a'atzu tavaire'eca'a a'íjna í niuucari a'íjna jime'e tej caí te'evícu'ira tej ra'ará'asten. A'íj pu jín Dios mú ya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij a'íin ayén che'atá na'a huataseíjre'en matíj a'íime í teteca í mej a'ij pua'a titetiújcha'íí í Dios jemi, ti ij ajta a'íin huataújmuai'ivejta a'ímej jetze me'ecan í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu a'íjna jín huaríj tí'ij ayén ra'uxíjte'en ti caí ché'e tí'ita'aáite'e á'ara'ani a'íjna ti a'ij pua'a 'een.

⁴ A'í pu ayén huaríj tej ti te'íjna jín tiyen ra'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e, a'ij ti a'íin tí'ijxe'eve'e a'íjna í niuucari. Ayee tu xaa teri tiyen ra'ará'astijre a'iné catu ché'e tiyen tí'itítacha'íí te'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í ta tzajta'a, sino tej tiyen te'íjna jetze arátaca'ane te'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁵ Majta a'íime í mej miyen tí'itíjcha'íí me'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í huá'a tzajta'a a'ímej, ayée mú me'íjna jín tí'imua'atze a'ij ti a'íin ca'aníjra'a tihua'atá'aca a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Majta a'íime í mej me'íjna jetze arájca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée mú me'íjna jín rahuauhuau a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁶ Tí pua'a ja'atí ayén na'a a'íjna jetze tí'imua'jca ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í tzajta'an, ayée pu tí'ijci'iti ti huámi'ini.

Mí ajta ti pua'a a'íin ja'atí ayén tiu'utaúra'an ti ayén tí'itíjcha'íí a'ij ti a'íin tí'ijxe'eve'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu Dios ra'anpuá'ajte'en í tzajta'an, ajta ayén raatá'acare'en ti ayén ruurican huateáturan í jemin. ⁷ Ajta a'íjna í ja'ati ti a'íjna jetze tí'umua'ati ti a'ij pua'a 'een, a'í pu rájcha'íire'e í Dios. Capu taúra'aca ti a'íin tí'ira'aáite'e á'ara'ani a'íjna í niuucari ti Dios jetze airáninei. Jee xaa ne'u, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'íin ja'atí ayén ra'ará'asten ruseíj.

⁸ Ayee pu'u na'a. Capu a'ij tí'iri'iri mej r'í'í tiraatá'an í Dios a'íime í mej mena'a miyen rá'astijre'e me'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í huá'a tzajta'a.

⁹ Mí seajta mú'een, caxu siyen titetaúra'acare'en ti a'íin í ti a'ij pua'a 'een ayén tejá'amua'aáite'e á'ara'ani, a'iné a'íj pu ari huateájturaa mú'ejmí jemi a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íj pu jín, a'í pu tejá'amua'aáite'e a'ame. Ajta, ti pua'a caí ayén seij jemi huateájturaa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Ciríistu'u, a'íjna í ja'ati, capu Ciríistu'u jetze ajtème'ecan.

¹⁰ Ajta, ti pua'a Ciríistu'u ayén huateájturaa í a'amua tzajta'a, ayée pu já'amuaci'iti ti a'íin auupuá'are í sej ratéhua'ira'a. Á'apua'aren xaa ne'u a'íjna jime'e ti huiiránineica'a á'aye'í ti a'ij pua'a 'een í a'amua tzajta'a. Mí ajta, ayée xu ruuri huateájturaa í a'amua tzajta'a a'íjna jime'e ti Dios ayén amua'uxijte sej si siyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin. ¹¹ Ajta, ti pua'a ayén huateájturaa mú'ejmí tzajta'a í xiéjniu'ucare'ara'an a'íjna í Dios ti ra'ajjáj a'íjna í Jesús huá'a tzajta'a í mí'ichite, a'íjna ti ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mej meri huácu'í, a'í pu ajta rarújte'en í sej ratéhua'ira'a a'íjna jime'e ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an ari seijre'e í a'amua tzajta'a.

¹² A'íj pu jín, ayén ruxe'eve'e itejmí jemi tej ti caí ché'e tiyen rá'astijre'e te'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í ta tzajta'a. ¹³⁻¹⁴ Ayee pu'u na'a, a'iné ti pua'a siyen ra'ará'astijre'e se'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í a'amua tzajta'a, ayée pu tejá'amuaci'iti sej huácu'ini. Mí seajta mú'een, ti pua'a siyen tira'antipúa'ajte'en se'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ayén huiiráninei í a'amua tzajta'a, ti pua'a seajta siyen huárini se'íjna jime'e sej jetzen arájca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu tejá'amuaci'iti

sej siyen ruuri huateáturan í Dios jemi, a'iné a'íime í mej miyen jetzen araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi mú yaújmua'ame'en pú'een í Dios.

¹⁵ Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í sej ra'ancuré'a, capu ayén tejá'amua'aijte'e sej ca'anéeri jín tiu'umuári'en, sej si seajtáhua'a rátzii'ne'e se'íjna ti tejá'amua'aijte'e. Capu xaa ne'u, sino a'íi pu'u a'íin pú'een í xiéjniu'ucari ti ayén á'amuaya'upuajtaca'a. A'íj tu jín tiyen rá'anjee í Dios, tíjn: "Táata yee, taata." ¹⁶ Ajta a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta í tamua'atzíira'a, ayée mú che'atá mena'a tí'ijmua'aree tej nu'u tiyen yaújmua'ame'en pú'een í Dios, í ti tá'íya'upua.

¹⁷ Ajta, ti pua'a teri tiyen yaújmua'ame'en pu'éene'en í Dios, tí'itáj pu a'íjna jín ajta tí'itaci'íti. Ayee pu tí'itaci'íti í Dios jemi tíj ajta ayén tiraaci'í í Círíistu'u. Tí pua'a tiyen teajta jamuan Círíistu'u rajpuaíjtzi, teen tu teajta jamuan Círíistu'u ra'ancuré'asin te'íjna ti r'íi huápi'i naa seíire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

A'íjna ti r'íi huápi'i naa seíire'e a'ame tíj auj mé e'evé'eme

¹⁸ Ayee pu xaa ne'u tiná'amitiejte'e ineetzi. A'íjna ti caí xi seijre'e itejmi jemi, í ti huápi'i naa seíire'e a'ame ti ajta tí'itaci'íti tí'ijtáhua'a huataseíjre'en í tavástar'a, jeíhua pu jaítze'e huápi'i ruxe'eve'e a'íjna caí a'íjna í tej jín rajpuaíjtzi íiyen chaanaca japua. ¹⁹ Ajta, tíj na'a ti ayén tí'iseijre'e ti Dios ayén tiú'utaahuaca'a, a'íi pu ari a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios hua'utaseíjrata a'ímej í mej yaújmua'ame'en pú'een.

²⁰ Ajta nain tíj na'a a'íjna ti tí'iseijre'e, ayée pu seicié huaújrúu ti ij caí ayén éene'e á'ara'ani a'íj ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios. Mí ajta, capu ayén ruseíj huaújrúu sino Dios pu ruxí'evi'ira'a jín ayén raateájtuaa ti ij ayén raajéjcuare'en mejca'ihuáye'e.

²¹ Nain ti tí'iseijre'e, ayée pu tí'ijchú'eve'e a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios ayén raateájtuaani ti ij caí ché'e ayén ca'anéeri jín ratéva'irihua'an a'íjna ti ra'antipua'ajte'esin. Aj pu xaa ayén che'atá na'a huataujseíirata a'ame tíj na'a í ti Dios raatétaahuaca'a jamuan í mej yaújmua'ame'en pú'een í Dios. Ruxiéehua pu jín naa seíire'e a'ame. ²² Ayee tu tí'ijmua'aree ti ayén éene'e á'aye'í tíj na'a jéjcu'a ímuá ti yú e'iré'ene, ti ayén che'atá na'a tí'iseijre'e ti taújye'in a'íjna jime'e ti temua'a tirajpuaíjtzi á'aye'í tíj 'íita'a ti pua'a ayén tira'utacuí'ine.

²³ Mí teajta iteen, teen tu tiyen che'atá tena'a tataye'in a'iné pu'uri seijre'e itejmi jemi a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ti a'íin pú'een í ta'amuájca ti Dios ayén jín te'ataújratziiri'i. Ta'ataca'anéecan tu jín tiyen rachú'eve'e ti ij ayén nain jín titáaci'íti a'íjna jime'e tej yaújmua'ame'en pú'een í Dios, ti ij ajta Dios ayén ru'irájtuaani í tej ratéhua'ira'a.

²⁴ Ayee pu 'een jín Dios tu'irájtuaa tej ti tiyen rachú'eve'en te'íjna í tej caí xi raseíj. Mí ajta, ti pua'a teri raseíj í tej rachú'eve'e, capu ché'e ruxe'eve'e tej rachú'eve'e. ¿Ni caí ayén tí'ayajna ti caí mé'e ja'atí ti ayén rachú'eve'e a'íjna ti ari raseíj? Capu xaa ne'u mé'e ja'atí.

²⁵ A'iné tu'uri rachú'eve'e te'íjna ti caí xi taaci'í, a'íj pu jín ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen rachú'eve'en tecaí tiyen cátaxieehuata. ²⁶ Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu tavaire'e a'íjna jime'e í tej rahuavíraca í Dios jemi, a'iné catu a'íj rini tajímua'a, ni catu a'atzu ramua'aree tí'itáj ti niuucarijra'a ayén ruxe'eve'e tej ti tiyen tiu'utéjniuuni í jemin. A'íj pu jín a'íi pu ta jetze me'ecan téniuusin. Ayee pu tí'ici'íxi, cumu tícaí té'anri'ire, a'iné capu ja'atí raay'íti ti ayén tiu'utaxáj. ²⁷ Ajta a'íjna ti ayén tirú'umua'aree nain jime'e a'íj tej tí'imua'atze í ta tzajta'a, a'íi pu ajta ramua'aree a'íj ti huataújmua'a a'íjna ti rahuavíi a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'iné a'íi pu ayén huá'a japua huatániuusin a'íj ti a'íin ayén tí'ijxe'eve'e í Dios.

Nain tu jín tiu'utémua'itin í jemin

²⁸ Teen tu teajta tiyen ramua'aree ti Dios ayén tavaire'e ti ij nain jín ayén te'irájra'ani ti i a'íjna jín r'íi titaatá'an itejmi, i tej raxí'eve'e í Dios. Ajta Dios pu a'íjna jín ayén taatajé tej ti tiyen ratéva'irihua'an a'íj ti a'íin ari titaaxí'epi'íntari'iri'i. ²⁹ Ajta a'íime í ti Dios jéjcu'a

imuá huá'amuajtejca'a ti ayén hua'irájtuaani, a'í pu ajta jéjcuá imuá hua'antíhuau ti ij ayén huá'uruuren mej mi miyen che'atá mena'a seíre'e muá'ara'ani ti a'íjna í yaujra'an. Ajta ayén tiraaxí'epi'intare ti ij ayén hua'ajá'a pu'éene'e á'ara'ani, a'í pu ajta jaítze'e vásta'a pu'éene'e á'ara'ani mecaí í seica í ru'ihuaamua'a í mej mu'íi ti Dios huá'aya'upuaca'a.

³⁰ Ajta a'íime í ti ayén jéjcuá imuá hua'antíhuau, a'í pu ajta hua'utajé. Ajta a'íime í ti ayén hua'utajé, a'í pu ajta ayén tíhua'uxí'epi'intari'iri'i mej nu'u ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ajta a'íime í ti ayén tíhua'uxí'epi'intari'iri'i, a'í pu ajta ayén hua'utá'a mej mi nain jín miyen che'atá mena'a seíre'e tíj ajta a'uun seijre'e í yaujra'an tíj na'a rusén jime'e.

³¹ A'íj pu jín, ¿a'iné tetiu'utaxájta? Tí pua'a Dios ayén ta japua niuucari, ¿ni qui auj ayén tí'iri'iri ti ja'atí ayén ta'antipúa'ajte'en itejmi? Capu xaa ne'u. ³² Capu Dios ayén tiraatá'uuni'iri'i í ruyauj ti ij caí huámi'ini í cúruu jetze, sino ayée pu tihua'utátuii ta jetze me'ecan naíjmi'ica, tetíj tena'a pua'amé iteen. A'íj pu jín, ayén che'atá na'a ruxí'evi'ira'a jín ayén nain taatapuaíjve'esin, nain tíj na'a ti tí'iseijre'e í Ciríistu'u jemi.

³³ ¿A'ataani ayén tihuá'axajtzí'iran a'ímej ti Dios ayén hua'antíhuau? Capu ja'atí xaa ne'u, a'iné Dios pu ruseíj ayén tíhua'uxí'epi'intari'iri'i mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. ³⁴ ¿A'ataani ayén tí'ixí'epi'intare'en ti ayén puaíjtzí taatá'an itejmi? Capu ja'atí, a'iné seíj pu'u ta jetze me'ecan niuu a'ame. A'í pu ajta a'uun é'eseijre'e ri'iríinta'an í Dios. A'í pu a'ín pú'een í Ciríistu'u ti huamí'i ta jetze me'ecan. Jee xaa ne'u, jaítze'e pu ayén tiraavíjte'e tej tiyen raataxáj yee a'í pu a'ín pú'een ti ajta a'itáara huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.

³⁵ ¿A'ataani ayén te'entiú'uuna í Ciríistu'u jemi ti ij caí ché'e ayén taxe'eve'e? ¿Ni qui ayén tí'ijruuren ti pua'a ti'itíj tamuári'eriste'e na'ari ti pua'a ti'itíj ayén tá'itziite'e? Capu xaa ne'u. ¿A'í ti pua'a miyen a'íj pua'a táaruuren nusu ti pua'a tiyen tiejcu? Capu ajta a'íjna. ¿A'í ti pua'a tej caí a'íj tí'ijviicua'i?, ca'ín ¿tí pua'a ayén titáaci'ti ti tzi'ini'ire'e í tej te'íjna jín huácui'ini? Capu xaa ne'u ayén te'entiú'uuna í Ciríistu'u jemi. ¿A'í ti pua'a miyen táacui'ini? Capu ajta xaa ne'u.

³⁶ Aye pu té'eyu'usi'i tíjín:

Tíj na'a ti 'eíjninei í xicaj,
asta na'a caí u e'eteárute,
tí'ij pína'a mú miyen huá'atu'ire'e a'ímej
mej mi táacui'ini.

Aye pu tihuá'amitíejte'e
tej tiyen che'atá tena'a ti'itéva'iri
matíj a'íime í cáne'axi í mej huá'acui'ica
mej mi miyen ráatuaani í huá'ahua'ira'a í cáne'axi.

³⁷ Capu xaa ne'u ayén ja'atí te'entiú'uuna. Tíj na'a ti ayén tí'itaruure, nain tu jín tiyen tiu'utémua'iti a'íjna jime'e ti Ciríistu'u ayén taataxí'eve ti ij ayén huámi'ini ta jetze me'ecan.

³⁸⁻³⁹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Aye pu tiná'amitíejte'e ineetzi ti ayén ti'ayajna ti caí ti'itíj ayén te'entiú'uuna ti ij caí ché'e ayén titáaci'ti a'íjna ti jín Dios taataxí'eve. Capu amín a'íj ti pua'a tiyen ruuri huateáturan na'ari ti pua'a tiyen huácui'ini. Camu majta miyen te'entiú'uuna a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e í Dios jemi, na'ari a'íime í mej miyen tí'ivaire'e í tiyaaru'u jemi. Ti'itíj ti na'a ti a'íj seijre'e, ti pua'a auj teja'uré'enejsin na'ari ti pua'a a'ri ayén te'irájraa nusu muári'eri'ire'ara'an pú'een í ja'ati, capu ajta ayén te'entiú'uuna. Capu amín a'íj ti pua'a a'ín pu'éene'en ti ta japua é'eseijre'e na'ari u tajete, ti'itíj ti na'a ti ayén seijre'e, capu a'atzu a'íj tí'iri'iri ti ayén te'entiú'uuna í Ciríistu'u jemi, a'íjna í Jesús ti ajta tavástara'a pú'een.

9

Dios pu nu'u hua'antíhuau a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan

¹ Ayee nu tzáahuati'ira'a jín niyen tejá'amua'ixaate'e í Ciríistu'u jemi. Canu tí'ihua'i nena'a. Ayee nu á'anxijte'en í nemua'atziira'a jime'e nej ni niyen ráamua'ati ti pua'a ayén tiraavíjte'e nusu caí. Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ajta a'íjna jín nevaire'e.

² Jé'ecan nu huatánxieemijte'e, neajta ja'anáj ti na'a niyen rajpuaíjtzí yú ne tzajta'a. ³ Tí pua'a ri'iríistanche'e, ti Ciríistu'u ayén mé núurieniche'e ti ij na'antipua'ajte'en huá'a jetze me'ecan í ne'ihuaamua'a, a'íime í mej miyen che'atá mena'a airaújnejjte netíj inee.

⁴ A'íi mú Israél jetze ajtémecan. A'íi mú a'íin pú'een í ti Dios huá'aya'upuaca'a. A'íi pu ajta huataseíjre huá'a jemi a'íjna ti naa seíire'e já'araa mej mi miyen raamuaarée ti Dios a'uun huatájturaa huá'a jemi. Dios pu ajta huá'a jemi mu'licáca jín tiu'utá'a í runiuuca a'ij ti ayén té'eme'enche'e. Majta a'íime, ayée mú ra'ancuré'a me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, majta me'íjna í ye'irá a'ij mej tí'ina'amiche'e. Dios pu ajta mu'licáca jín te'ataújratziiri'i huá'a jemi. ⁵ A'íi mú majta huá'a jetze huanéj í tavaújsimua'a jetze. Ajta, huá'a jetze pu ayén airaújnejjte a'íjna í Ciríistu'u ti ajta a'íin pú'een í Dios í ti nain jín antiújmua'aree. Tiché'e tiyen r'íi tiraatá'acare'en tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

⁶ Canu niyen tejá'amua'ixaate'e ti a'íin niuucari caí ti'itíj vaire'eca'a ti Dios ayén tihua'utá'a. Canu xaa ne'u, a'iné a'íime í mej jetzen airaújnejjte í tayá'upuaci'i a'íjna í Israél, camu naími'i miyen Israél jetze ajtémecan. ⁷ Ajta capu ayén huataújmua'a mej naími'i yaújmua'ame'en pú'een a'íjna í Abraham teecan ti pua'a miyen me'íjna jetze airaújnejjte. Camu xaa ne'u. Mí ajta ayén tíjín: “Ayee pu ámitieere'e a'ame. A'íi mu'u a'íin pu'éene'e muá'aju'u í á'ayaujmua'a, a'íime í mej jetzen a'iránejsin a'íjna jetze í Isaac.”

⁸ Ayee pu'u na'a, a'íime í mej Abraham jetze airaújnejjte, capu ayée na'a hua'uc'íi naíjmi'ica ti Dios ayén huá'aya'upuaca'a me'íjna jime'e mej me'íjna jetze airaújnejjte. Ayee pu ajta tihua'aci'iti a'íimej í mej té'atzaahuat'e me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i. A'íime pu xaa ayén ámitieere'e a'ame mej miyen yaújmua'ame'en pú'een a'íjna í Abraham teecan. ⁹ Ayee pu'u, a'iné Dios pu ayén te'ataújratziiri'i tíjín: “A'ájna ti ari ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén teja'uré'enejsin, nee nu neajtahua'a yé uvé'enejsin. Ajta a'íin í Sara, a'íi pu ari tiyaúj a'ame.”

¹⁰ Ajta í ti jaítze'e ruxe'leve'e, ayée pu tiráaru a'íjna í Rebeca. A'íi pu hua'apuaca tiyaúumua'a já'araa. Ajta seíj pu'u a'íin pu'éene'e í hua'atáàta, a'íjna í tayá'upuaci'i, a'íjna í Isaac. ¹¹⁻¹³ Ajta mat'íj caí xi huanúnu'ihua í mej hua'apua, mat'íj caí xi ti'itíj a'ij huáruurejca'a, ti pua'a ti xí'epi'in 'een na'ari ti a'ij pua'a 'een, ayée pu Dios tiraata'ixaa í hua'anáànaj tíjín: “A'íjna ti vást'a, a'íi pu raatévaire'esin a'íjna ti pa'ari'i.” Ajta ayén tíjín: “Nee nu raataxí'leve ne'íjna í Jacobo. Neajta rájcha'íire'eca'a ne'íjna í Esaú.” Ayee pu 'een jín tiraata'ixaa ti ij ayén ráamua'aree a'ij ti rici í Dios ti a'íin seíj avé'ehuau. Capu ayén a'íjna jín ra'avé'ehuau a'íjna jime'e ti a'íin ja'atí ti'itíj jín ra'ará'astijre, sino a'íi pu ayén 'een jín ra'avé'ehuau ti a'íin Dios ruseíj raatajé.

¹⁴ A'iné tiyen te'íjna jín tiu'utaxájta. ¿Ni qui tiyen tiu'utaxájta ti caí xí'epi'in rici í Dios? Catu xaa ne'u. ¹⁵ Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Moisés tíjín: “Nee nu niyen tiraatá'uuni'ira ja'atí ti na'a ti ayén na'aráanajche. Neajta nu niyen rá'acu'uve ja'atí ti na'a ti ayén na'aráanajche.” ¹⁶ A'íj pu jín, capu ayén tí'ijci'iti seíj í ja'atí a'íjna jime'e ti ayén raxí'leve'e ruseíj. Capu ajta a'íjna jín ti ti'itíj rici, sino a'íjna jín pu ayén tí'ijci'iti ti Dios ayén rá'ancu'uvajxi.

¹⁷ A'íj pu jín Dios ayén tiraata'ixaa a'íjna í Faraón tíjín: “Ayee nu ne'íjna jín niyen timua'íjca pej te'enteárupe'íjna jime'e pej i'i rey, nej ni hua'utaseíjrate'en a'ij nej huá'ini í nemuári'eri'ira'a jime'e nej ni puaíjtzí muaatá'an. Aj mú mi neetzi jime'e miyen tihua'utá'ixaate'esin a'u ti na'a mej huachéjme íiyen chaanaca japua.”

¹⁸ A'íj pu jín, Dios ayén rá'acu'uve ja'atí ti na'a ti ayén ra'aráanajche. Ajta pu ayén raatá'aca ti ayén ra'atéchaxijte'en í xiéjniu'uca ja'atí ti na'a ti ayén ra'aráanajche í Dios ti ij ayén ráaruuren. ¹⁹ Ajta seíj mú'een, ayée pu tinaatá'ixaate'esin tíjín: “Tí pua'a ayén

ti'ayajna, ¿a'iné 'een jime'e Dios ayén auj ta jetze tí'ijpua'ajte'e? ¿A'ataani rájcha'íire'e í Dios?"

²⁰ Mí neajta inee, ayée nu tí'imua'ihuau tijín: “¿A'ataani pej pú'een pej pi piyen aniúuste'e í Dios jemi mí pej i'i teáata'a? Dios pu muaatétaahuaca'a mú'eetzi.” ¿Ni piyen tiraatá'ixaate'esin pe'íjna tí muaatétaahuaca'a tijín: “A'iné 'een jime'e piyen naatétaahuaca'a”? Capej xaa ne'u.

²¹ Niché'e neajtahua'a seij timuaata'íhua'u ne'íjna jime'e í ja'atí ti xa'ari tí'íta'ahuaca. ¿Ni caí ayén tiraavíjte'e tí a'ín seica huátaahuan í xa'ari tí naa tí'iseijre'e, tí ajta huápi'í tí'ijnajche, ajta seica tí caí naa tí'een, tí chá'ana'a na'a jín tí'ivaire'e? Ajta nain a'í pu jín ayén tí'ítaavijhuaca'a seij jime'e í xarij. ²² ¿A'iné pena'a tiu'utaxáhta tí pua'a Dios ayén huáriniiche'e tí a'ín caí huataniú'ucan, ajta ayén te'utavícua'iranche'e temua'a naa a'ij mej r'í muá'aye'i a'íime í tí ayén tiraavíjte'e tí a'ín Dios puajtzi hua'utá'an? Ayee pu 'een jín rini í Dios tí ij ayén ámitieere'e tí a'ín rumuári'eri'ire'ara'an jín puajtzi hua'utá'asin a'ímej í mej a'ij pua'a titetiújcha'í. ²³ Ajta, ayée pu te'utavícua'iranche'e tí ij ajta tiraatasejrata tí ayén huápi'í r'í tihua'utá'a a'ímej í tí huá'ancu'uvajxi, í tí amuacaí ayén r'í tihua'uteájtuaa tí ij ayén tihua'uci'íti mej mí ruuri miyen éeni'ici'e huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e.

²⁴ Ayee pu xaa ne'u tí'itaruuren itejmí í tí ari taatajé, itejmí i tej Israél jetze ajtémecan, ajta a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ²⁵ Jee xaa ne'u, ayée pu a'íjna jín tí'ixa í Dios a'íjna jetze tí ayén ra'utéyu'uxaca'a a'íjna í Oseas teecan tijín:

A'íime í mej caí amuacaí neetzi jetze ajtémecantaca'a,
nu'uri niyen hua'utámua'atzi
tijín mej neteítstemua'a pú'een.

Ajta a'íjna nej caí raataxí'eve,
ayée nu neajta raatámua'atzi
tijín mí nej muaxe'eve'e.

²⁶ Ajta, ayée pu té'eme a'ájna
a'u mej miyen tihua'utá'ixaa í teite
mej nu'u caí neteítstemua'a pú'een,
a'ájna mú miyen hua'utámua'atzi
mej nu'u yaújmuame'en pú'een í Dios tí i'í ruuri.

²⁷ Ajta a'ín í Isaías teecan, ayée pu ca'anín jín tiu'utaxáhtaca'a a'ímej jime'e í mej Israél jetze ajtémecan tijín: “Capu amín a'ij, tí pua'a miyen mu'icáa a'íime í huá'ayaujmua'a a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan. Tí pua'a mej miyen a'achú ará'axca tíj na'a tí seijre'e í sej tí a'uun é'ejca a'u tí e'eve'e'ástime í jaj, capu naíjmi'ica hua'irátuaasin í Dios, sino a'ímej pu'u hua'irátuaasin í mej jín miyen huateájturaa.”

²⁸ “Ayee pu té'eme, a'iné ca'anacan pu Dios ayén nain jín ra'antipua'ajte'esin tí puajtzi hua'utá'asin a'ímej í mej yen huachéjme í chaanaca japua.” ²⁹ Ayee pu che'atá amuacaí tira'utéyu'uxaca'a a'íjna í Isaías tijín:

Ayee tu éene'e ta'aju'unche'e matíj a'íime
í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u Sodoma,
matíj majta a'íime í mej a'uun é'echejca'a u Gomorra,
í mej caí ché'e é'eseijre'e me'újna.

Mí ajta a'ín Dios, í tí tihua'aijte'e naíjmi'ica
í mej a'uun é'eseijre'e u ta japua,
a'í pu ayén raateájtuaa itejmí jemi
mej mí miyen huateáturan a'íime
í mej ta jetze airaújnejte.

A'íime í mej Israél jetze ajtémecan jíme'en í niuucari tí téjmi jemi huatétuihuaca'a

³⁰ A'íj pu jín, ¿a'iné ti'itíj tetiu'utaxájta? Ayee pu'u xaa ne'u. A'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, camu miyen rahuauca'a mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi. Capu amín a'ij. Ayee pu ajta tihua'ucí'i a'íjna jime'e í mej miyen ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi me'íjna jime'e mej té'antzaahua. ³¹ Mí majta a'íime, í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, í mej miyen rahuauca'a mej mi ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, me'íjna jime'e mej miyen ra'ará'astijre me'íjna í niucari í mej jín tí'ajta, a'íi mú xaa caí miyen ra'ancuré'a me'íjna í mej rahuauca'a.

³²⁻³³ ¿A'iné 'een jín mecaí miyen ra'ancuré'a? Ayej xaa ne'u, ayée mú 'een jín huamuá'itiche me'íjna jime'e mej rahuauca'a mej mi miyen huárini mej ti'itíj jín te'ará'astijre'en. Camu rahuauca'a me'íjna jime'e mej té'antzaahuat'e'en. A'íi mú jín huamuá'itiche me'íjna jime'e mej raatéxiehuataca'a me'íjna ti jime'en ayén té'eyu'usil'i tijín:

Casi'i, ayée nu raateátuaasin ne'íjna
 í ja'atí ne'újna u Sión.
 Ayee pu tinaatéva'ire'e tíj í tetej
 í mej jetzen a'ijcá'acata í teteca,
 í mej majta jetzen a'itávitzej.
 Ajta capu raatatévi'iraste'esin a'íjna
 í ja'atí ti ayén rá'atzaahuat'e'en.

10

Camu nu'u raamuá'a me'íjna ti Dios raateájtuaa

¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, nej niyen a'anca'anéecan jín tí'ijxe'eve'e yú ne tzajta'a, neajta nu rahuaahuau í Dios ti ij a'ín Dios ayén hua'irájtuaani. ² A'íime nu jín niyen ti'ixa í mej a'ujca'anéecan jín rana'amiche í Dios. Aru camu tzáahuati'ira'a jín rana'amiche. ³ Matí'ij miyen rahuauca a'ij mej ye'í huárini mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, camu a'atzu ramua'areerca'a a'ij ti Dios ari tiraaxí'epi'intare ti ij ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ayee mu'u rahuauca me'íjna í mej jín rujímua'a mena'a rájteu. A'íj mú jín miyen raatéxiehuataca'a me'íjna í ti Dios ari ayén tiraaxí'epi'intare.

⁴ Ayee pu'u na'a, a'iné Ciríistu'u pu nain jín ra'ará'astijre a'íjna í niucari í mej jín tí'ajta ti ij ja'atí ti na'a ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín í ja'atí ayén té'atzaahuat'e'e.

⁵ Ajta a'íjna í Moisés teecan, ayée pu ra'uyú'uxaca'a ti nu'u a'ín í ja'atí ti rá'astijre'a a'íjna í niucari í mej jín tí'ajta, ayée pu nu'u ajta tiú'ujxe'eve'e ti a'ín a'íjna jetze aráujca'ane í niucari. ⁶⁻⁷ Ajta a'íjna í ja'atí ti ari ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, ayée pu tí'imua'atze tijín: “Capej piyen té'umua'atze í a'atzajta'a ti ayén ruxe'eve'e peja'ujnén u ta japua pej yé rave'ecájneijte'en pe'íjna í Ciríistu'u.” Ajta ayén ti a'íjna jime'en: “Capej piyen pej téte'imua a'ucáanen í tajete pej ra'itátuaani í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.”

⁸ Mí ajta, ayée pu ti'ixa a'íjna ti tzáahuati'ira'a jín huateájturaa ri'éene'ecán jín í Dios jemi tijín: “Pu'urí mú'eetzi jemi seijre'e í niucari pej piyen tihua'utá'ixaate'en, pajta pe'íjna jetze piyen tí'imua'atze í á'a tzajta'a.” A'ii pu a'ín pú'een í niucari í tej tiyen tihúa'a'ixaate'e tá'aye'i.

⁹ Ayee pu'u na'a, a'iné ti pua'a mémuaseiraca'a í teite, pej piyen raataxáj yee Jesús pu tavástara'a pú'een, ajta ti pua'a piyen té'atzaahuat'e'e í á'a tzajta'a ti Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite, aj pu xaa Dios mua'irájtuaani.

¹⁰ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, ja'atí pu ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'íjna jime'e ti té'atzaahuat'e'e í ru tzajta'a. Dios pu ajta ru'irátuaasin a'íjna jime'e ti a'ín ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a ti Dios jetze ajtémecan, meti'iseíiraca'a í teite.

11 Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í niuucari jetze tijín: “Capu ja'anáj ratatévi'iraste'esin ja'atí ti na'a ti rá'antzaahuat'e'en a'íjna í Ciríistu'u.” 12 Aye pu'u, naími'i mú ruxí'ej 'een, a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné seij pu'u a'ín pú'een í tavástar'a'a ti ayén tí'ita'ajte'e naíjmi'ica itejmi, ti ajta nain jín rí'i tihua'atá'aca a'ímej í mej miyen rahuavii ti a'ín hua'utévaire'en.

13 Ajta ayén té'eyu'usi'i tijín: “Ja'atí ti na'a ti ayén rahuauhuau í tavástar'a'a jemi ti a'ín raatévaire'en, Dios pu ayén ru'irátuaasin a'íjna í ja'atí.” 14 Aru, ¿a'iné tí'iri'iri mej miyen rahuaviira me'íjna í tavástar'a'a ti pua'a mej caí xi rá'atzaahuat'e'e? Capu a'ij tí'iri'iri xaa ne'u. Ajta, ¿a'iné tí'iri'iri mej miyen rá'antzaahuat'e'en ti pua'a mej caí xi ráanamujri'i me'íjna ja'atí ti pírici? Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri. Ajta, ¿a'iné tí'iri'iri mej miyen ráanamua ti pua'a caí ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

15 Ajta, ¿a'iné tí'iri'iri mej miyen tihua'utá'ixaate'en ti pua'a mé caí huata'ít'i'ihuaca'a mej me'uun á'uju'un huá'a jemi? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri. A'ij pu jín ayén té'eyu'usi'i tijín: “Jé'ecan tu huápi'i naa huá'aseijrate'e a'ímej í mej huata'ít'i'ihuaca'a téjmi jemi mej mi taatá'ixaate'en me'íjna jíme'en í tavástar'a'a.”

16 Mí ajta, camu naími'i miyen ra'ancuré'a me'íjna í niuucari í tej jín tátemua'ave'e, a'iné ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan tijín: “Tavastara'a, capu ja'atí ayén rá'antzaahua a'ij tej tihua'utá'ixaa.” 17 Aye pu'u. Ja'atí pu ayén té'atzaahuat'e'e a'íjna jíme'e ti ayén ráanamujri'i í mej tiu'utaxájtaca'a. Ajta a'ín í niuucari í mej miyen raataxájtaca'a, ayée mú 'een jín raataxájtaca'a a'iné Ciríistu'u pu ayén hua'uta'áj.

18 Neajta inee, ayée nu tejá'amua'ihua'u ti pua'a mecaí ráanamujri'i. A'iné mijta, xaa ne'u. Ayen té'eyu'usi'i tijín:

Aye pu nainjapua namujre'e

a'ij mej tí'ixaxa'a íiyen chaanaca japua.

Ajta hua'aniuuca, mu'uri miyen ráanamujri'i

a'u ti na'a yen japuan í chaanaca tíj na'a auuyaúj.

19 Neajtahua'a nu niyen tejá'amua'ihua'u ti pua'a mecaí yaú'itíee muá'araa a'íime í mej Israél jetze ajtémecan. Ajmí'i pu ayén tiu'utaniú a'íjna í Moisés teecan. Ayen tijín:

Aye nu ca'anéeri jín amuaatá'asin

sej ahuaújchueere'en ne'íjna jíme'e

nej rí'i tihua'utá'asin a'ímej

í mej caí Israél jetze ajtémecan.

Neajta nu amuaataniú'ucaste'esin ne'íjna jíme'e

nej ni rí'i tihua'utá'asin a'ímej í teite

í mej caí rí'i mé tite'umuámua'aree.

20 Ajta a'ín Isaías, ayée pu huataúra'a ti ayén á jéjre'e tiu'utaxájt tijín:

Aye mú na'antinájcheca'a a'íime

í mej caí náahausime'e.

Neajta nu huatánseijrataca'a a'ímej jemi

í mej caí nehuauca'a.

21 Mí ajta a'ín, ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íime jíme'e í mej Israél jetze ajtémecantaca'a tijín:

Tí'ij pí na'a nain xicaj tzajta'a,

ayée nu huá'ahuavii mej mi seicié tiú'umua'ati ineetzi jemi.

Mí ajta, camu a'atzu ná'astijre'e.

Temua'a mú tite'entaújnaamua ineetzi jemi.

11

Jíme'en í Israél, í ti Dios ra'antíhua'u

¹ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ihua'u. ¿Ni qui ari mé hua'uhua'axi í Dios a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een? Capu xaa ne'u, a'iné capu mé núurie ineetzi, i nej neajta Israél jetze ajtémecan, a'iné a'íj nu jetze 'airáanej í Abraham teecan, neajta huá'a jetze ajtémecan a'íime í mej airaújnejte me'íjna jetze í Benjamín teecan.

² Jee xaa ne'u, capu ayén mé hua'uhua'axi í Dios a'ímej í ruteítestemua'a í ti jéjcuá imuá hua'antíhuau. ¿Ni secaí siyen ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti a'íjna jín ayén té'axa a'ij ti a'íjn Elías ayén tiraatéjhuau í Dios jemi ti ij a'íjn puaíjtzí hua'utá'an? ³ Tijín: “Casi'i, nevástara'a, mu'uri huá'ucuii a'ímej í mej mú'etzi jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Majta miyen tiu'uté'uunaxi me'íjna í tejcuá í mej japuan tí'imuai'ivajtaca. Nee nu'u ni yé huatéjvee. Capu ché'e máaj ja'atí. Majta meri neje'icacatu.” Ayee pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Elías.

⁴ Mí ajta a'íjn í Dios, ayée pu tiu'utaniú tijín: “Ayee nu hua'uteájtuaa mej mi miyen huateáaturan ineetzi jemi a'achú cumu aráhua'apua vi'ira'a í teite, í mej caí ja'anáj ranajcheca'a me'íjna í Baal.” Ayee pu tiraata'ixaa. ⁵ Ayee pu che'atá na'a seijre'e íjii a'íime í mej teitestemua'ame'en pú'een. Dios pu ruxí'evi'ira'a jín hua'antíhuau. ⁶ Ajta ti pua'a Dios ayén hua'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e, capu ché'e ri'irí mej miyen tí'itíj jín te'enteároute í jemin a'íjna jime'e mej miyen tí'itíj jín ra'ará'astijre'en. Na'ari caí, capu tí'itíj a'ij tí'itíva'iri ti Dios ayén hua'antíhuau í ruxí'evi'ira'a jime'e.

⁷ ¿A'iné na'aquí? A'íjna í mej a'ujca'anéecan jín rahuauca'a a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, camu ra'ancuré'a me'íjna. Mí majta, a'íime í ti Dios hua'antíhuau, a'íi mú xaa ra'ancuré'a. Majta a'íime í seica, Dios pu ayén ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi antaújnaamuan í ruxíejniu'uca jetze í jemin.

⁸ Ayee pu'u na'a, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tijín: “Dios pu ayén huá'uruu mej mi miyen tíu'ujtimua'ira í rumu'úu jetze. Ayee pu huá'uruu ti ij caí a'ij tihuá'amitiejte'e í mej rasise'i, mej mi majta caí yaú'itíe muá'ara'ani í mej ranamua. Ayee pu'i éene'e já'araa tíj na'a ti yú e'iré'ene.”

⁹ Ajta a'íjn í David teecan, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín: Miché'e caí ché'e miyen rutémua'ave'e me'íjna jime'e

ti jeíhua tihua'ucí'i,
sino miché'e seica tihuá'ari'i nain jime'e,
majta hua'antipúa'ajte'en.

Ché'e ayén huá'a japua rájveti
a'ij ti tiraavíjte'e a'íjna jime'e
mej auté'itze í Dios jemi.

¹⁰ Ché'e caí ayén tihuá'amitiejte'e
a'ij ti tí'itíj tihuá'uci'iti.

Miché'e miyen títeeteújca'anen
tíj na'a ti yú auca'ití a'ame me'íjna jime'e
mej ca'anéri jín tí'imuari'e.

Dios pu nu'u hua'irájtuaasin a'íime í mej seij chuéjra'a é'eme'ecan

¹¹ Neajta nu niyen tejá'amua'ihua'u. ¿Ni qui miyen nain jín auté'itze ti ij ayén huá'a japua rájveti mej rajpuaítzi muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e, ti ij caí ché'e ri'iriistan ti Dios hua'irájtuaani? Capu xaa ne'u a'atzu, sino ayée pu éene'e já'araa. A'iné a'íi mú auteájturaa í Dios jemi, Dios pu ayén rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen ruuri huateáaturan í jemin. Ayee pu 'een jín huaríj í Dios ti ij ayén huá'uruuren a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan mej mi chueere'e muá'ara'ani.

¹² Ajta, ti pua'a Dios ayén jeíhua huápi'i rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan a'íjna jime'e í mej miyen huamuá'itiche í jemin a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, jeíhua pu jaítze'e huápi'i tihua'utá'asin najmí'ica a'ájna xicáara'an ti jetzen huá'anajmire'en a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan.

13 Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mi sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné Dios pu ayén tinaata'aáj nej niyen tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi, ayée nu tiu'utánca'ane nej ni nain jín jamuaatévaire'en a'ij ti tiraavíjite'e. 14 Ayee nu 'een jín rici nej ne'íjna jín ca'aníjra'a hua'utá'an ne'ímej í nexí'ej teite ti pua'a ri'iriistan mej mi chueere'e muá'ara'ani nej ni je'icáca antimuá'itín mej miyen rá'antzaahuante'en.

15 Ayee pu'u, tí'ij a'íin Dios ayén mé hua'uhuá'axi a'ímej í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, aj pu i a'íin hua'ancuré'evi'iti a'ímej í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. ¿A'iné té'eme icu, tí'ij Dios ajtahua'a hua'ancuré'evi'itín a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan? ¿Ni caí ayén seíre'e a'ame tí'ij ti pua'a Dios ayén hua'ajjájpuan huá'a tzajta'a í mej meri huácuii?

16 Niché'e sej niuucari amuaatá'ixaate'en ne'íjna jime'e í cuaíjtzí í mej jín pan ta'ahuaca. Tí pua'a Dios huatéúra'ate'en a'íjna í cuaíjtzí í mej amuacaícan raatámuaí'ivejte, a'í pu ajta huatéúra'ate'esin nain í pan í mej ráataahuaca'a. Ajta, ti pua'a Dios ayén huatéúra'ate a'íjna í naana'a ti jetzen ajtanéj í cíyej, a'í pu ajta huatéúra'ate naíjmi'í í pi'ista ti jetzen ajta'ú'upu'u í cíyej jetze. Ayee pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi.

17 Tiché'e tiyen raataxáj ti Dios ayén ra'antiná'axi jetzen í aceituuna je'icáca í pi'ista. Aj pu ij seíj antiví'ijte í pi'ista ti seíj jetze me'ecantaca'a aceituuna ti ruseíj ajnéj. Seajta mú'een, ayée xu se'íjna jetze ajtémecantaca'a í aceituuna ti ruseíj ajnéj. Ajta íjii, mú'een xu seri se'íjna jetze ajtémecan ti Dios jetze ra'antiví'ijte a'íjna í pi'ista. Pu'uri amú'uca'anisti'í a'íjna ti já'ara'ara'an pírici a'íjna í aceituuna. 18 A'íj xu jín, caxu siyen á'ujtzaahuante'e se'íjna jime'e í ti Dios ari ra'antiná'axi a'íjna í pi'ista. Tí pua'a siyen á'ujtzaahuante'e setá'aj siyen tiú'umua'ati se'íjna jetze í niuucari ti ayén tíjín yee: “Capu ayén mú'ejmi jetze arájca'ane í naana'ara'an a'íjna í cíyej, sino mú'een xu se'íjna jetze arájca'ane í naana'ara'an.”

19 Ri'irí sej siyen tí'ixajta ti jime'en: “Ayee pu ra'antiná'axi a'íjna í pi'ista ti ij ayén ta'antiví'ijte'axi'ín itejmi í cíyej jetze.”

20-21 Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Capu amín a'ij. Ayee pu 'een jín huá'uruu a'íjna jime'e mej caí rá'antzaahua. Mí seajta mú'een, ayée xu'u sena'a se'íjna jetze ajtémecan se'íjna jime'e sej siyen té'atzaahuante'e. Caxu siyen á'ujtzaahuante'e, sino setá'aj siyen tí'itziine'e, a'iné Dios capu ayén tiraatá'uuni'iri'í a'íjna í pi'ista ti ajtaneájxi í cíyej jetze ti r'én. Capu ajta tejámuaatá'uuni'ira mú'ejmi.

22 Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati í ti jín Dios amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi, ajta í ti jín muári'eri hua'utá'a a'ímej. A'í pu muári'eri hua'utá'a a'ímej í mej auteájturaa í jemin. A'í pu ajta amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi. Ajta, ayée pu auj á'amuaruuren ti pua'a siyen á'ateevi'ín sej se'íjna jetze arájca'ane ti jime'en Dios r'í tejamuaatá'a. Na'ari caí, a'í pu ajta mé amúhual'axi'sin mú'ejmi.

23 Ajta a'íime, ti pua'a mecaí ché'e á'ateevi'ín mej caí miyen té'atzaahuante'e, Dios pu ayén ajtahua'a hua'antiví'ijte'esin a'iné a'í pu raayí'iti ti ayén huárini.

24 Ayej xaa ne'u ti'ayajna, Dios pu raayí'iti ti ayén huárini a'ij ti caí tí'iríneca ja'anáj ti na'a íiyen. A'í pu amua'antiná'axi a'íjna jetze í cíyej ti 'itzitá huanéj ti ij ayén amua'antiví'ijte'en jetzen í sej í mej ra'ateáhuii. Mí ajta, a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, a'iné a'íime amuacaí mú'ejmi ajtémecantaca'a me'íjna jetze í cíyej, capu a'atzu muári'erista a'ame ti Dios ajtahua'a hua'antiví'ijte'axi'ín a'íjna jetze, mej mi majtáhua'a teitestemua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani.

Tí'ij Dios hua'irátuaasin a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan

25 Ayee nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej si yaú'itiée xá'ara'ani temua'a naa a'ij ti huataújmuua'a a'íjna ti rú'avaa í Dios jemi, sej si caí á'ujtzaahuante'e tí'itíj jime'e. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mej meri antaújnaamua mu'ití a'íime í mej Israél jetze ajtémecan. Maúche'e mú' miyen huatéáturaasin asta mena'a caí miyen ara'astí muá'ara'ani a'achú

mej pua'amé ti Dios ayén huá'uxi'epi'intare mej té'antzaahuat'en a'íime í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

²⁶ Aj pu i xaa Dios hua'irájtuaani naíjmi'lica a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecan. A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i tíjín:

Mu pu a'uvé'emé'e a'ame a'ujna u Sión,

a'íjna í ja'ati ti hua'irájtuaani.

Ayee pu rí'i huá'aruuren a'íime

í mej Jacobo jetze airáane mej mi caí ché'e

a'ij pua'a titetiújcha'íí í Dios jemi.

²⁷ Neajta nu niyen te'atánratziiri'i a'ímej jemi

nej niyen huá'uruuren ne'ájna xicáara'an

nej jetzen tíhua'utá'uuni'ira

í mej jín auteájturaa neetzi jemi.

²⁸ A'íí mú rájcha'íire'e í Dios me'íjna jime'e mej raatéxiehuataca'a me'íjna í niucari í ti jín Dios hua'irájtuaani. Ayee mú me'íjna jín huaríj, ayée pu tejamuaac'íi mú'ejmi sej si seajta ráanamua se'íjna í niucari. Mí ajta, a'íín í Dios, aúche'e pu huá'axe'eve'e a'íjna jime'e ti jécua ímuá hua'antíhuau, ajta a'íjna jime'e ti tí'itíj jín te'ataújratziiri'i a'ímej jemi í huá'ahuaacixa'astemua'aci'í.

²⁹ Jee xaa ne'u, aúche'e pu hua'utévaire'esin a'iné Dios pu caí ra'uré'uuna a'íjna í niucari ti tí'itíj jín te'ataújratziiri'i. Capu ajta yá'uhua'ana a'íjna ti jín hua'utajé.

³⁰ Seajta mú'een, a'ájna'ímua xu caí seajta rá'astijre'eca'a. Mí ajta a'íín Dios pu ayén amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi, a'iné a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan, camu rá'astijre'eca'a.

³¹ Ajta íjii, ayée mú'een jín auteájturaa í Dios jemi ti ij ajta Dios huá'ancu'uvajxi'ín a'íjna jime'e ti ari amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi. ³² Ayee pu Dios hua'uxíjte naíjmi'lica í mej jín auteájturaa í jemin, ti ij ajta huá'ancu'uvajxi'ín matíj mena'a pua'amé miyen seijre'e.

³³ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna. Jé'ecan pu huápi'í tiu'uyí'iti a'íjna í Dios. Nain pu jín tirú'umua'aree. Capu a'atzu ámitieere'e a'ij ti tí'itíj jín ayén tí'ixi'epi'intare'e. Capu rí'irí tej tiyen yaú'itíe tá'ara'ani a'ij ti Dios ayén ruxí'evi'ira'a jín huá'aruure í teite í mej yen japuan seijre'e í chaanaca japua.

³⁴ “¿A'ataani ramua'aree a'ij ti 'een í mua'atzíire'ara'an í Dios? ¿A'ataani ayén raatévai í Dios ti ij ayén tiraata'ixaate'en a'íjna í Dios a'ij ti ye'í huárini? Capu ja'atí xaa ne'u.

³⁵ ¿A'ataani ari ayén tí'itíj tiraatapuaíjve í Dios ti ij ayén ruxe'eve'e á'ara'ani ti a'íín Dios ajta tí'itíj jín ayén tirá'acha'íire'e a'íjna í ja'ati? Capu ja'atí xaa ne'u.” ³⁶ Ayee pu'u, a'iné naíjmi'í pu jemin me'ecan. A'íí pu nain tiú'utaahuaca'a. Nain pu a'íjna jín ayén tí'iseijre'e ti ij ayén rí'í tiraatá'an. Teajta iteen, tiché'e teajta rí'í tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

12

Mej nu'u huataújtuaani í Dios jemi

¹ A'iné Dios pu ari amuá'ancu'uvajxi, ayée nu tejá'amuahavii, ne'ihuaamua'a, sej si huataújtuaani í Dios jemi í rutevij jime'e, setá'aj raateájtuaani í Dios jemi í sej seajta jín rí'í tiraatá'an. Tí pua'a seri siyen huárini, aj xu si raatévaire'en a'ij ti tiraavíjte'e, sej ruuri jín huataújmuai'ivejta. ² Caxu siyen titetaúra'acare'en sej siyen che'atá sena'a titetiújcha'íí matíj a'íime í seica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Caxu xaa ne'u siyen rijca mú'een, sino setá'aj siyen seicié huaújruuren se'íjna jime'e sej seri huaújjejuare í á'amua'atziira'a jetze. Aj xu siyen ramua'aréren a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, seajta siyen ramua'aréren tí'itíj ti í'í xí'epi'ín í Dios jemi, tí'itíj ti ayén tira'aránanajche, nusu a'ij sej huárini sej si nain jín ra'ará'astijre'en a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e.

³ A'iné Dios pu a'íjna jín tinaa'íjca nej ni niyen tejamuáamua'aten, ayée nu tejá'amua'ixaate'e naíjmi'ica mú'ejmi. Ché'e caí ja'atí ayén á'ujtzaahuat'e, a'iné capu ayén tiraavíjte'e. Caxu xaa ne'u siyen rijca, sino setá'aj siyen rí'i mé tite'umuámua'aree í ru jetze. Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati a'ij ti ti'itíj jín Dios ari tejámua'íjca, seij ajta seij. Ayee pu xaa ne'u tiraavíjte'e.

⁴ Ayee pu'u na'a. Tetíj tena'a pua'amé tej tiyen ratéhua'ira'a, ajta capu tí'iseicaj na'a tíj na'a ti'itéjvee í ta jetze. Capu ajta tí'iseicaj na'a í ti jín titaatéva'iri tetíj tena'a tiyen ti'itéjvee, sino ayée pu'u ti'imuí'i.

⁵ Ayee pu che'atá na'a 'een tej teri Ciríistu'u jetze ajtémecan. I tej mu'ití ará'ase, ayée tu naíjmi'i tí'itaseijrata tej seij tena'a jetze ajtémecan í tevi. Ajta ja'atí ti na'a ti ta jetze ajtémecan, a'í pu ajta huá'a jetze ajtémecan í seica, a'achú mej pua'amé.

⁶ Capu ayén ruxí'ej na'a titaac'íi itejmi a'íjna í tej jín teri ratéva'iri. A'íj pu jín, tiché'e tiyen tiraatévaire'en, a'ij ti a'íin Ciríistu'u ayén rí'i titaatá'a. Tí pua'a ayén tiraac'íi seij í ja'atí ti ayén tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan, ché'e a'íin ayén jetzen me'ecan tiu'utaxájta a'achú ti caj tirú'umua'aree. ⁷ Tí pua'a ayén tiraac'íi seij í ja'atí ti ayén hua'utévaire'en í seica, ché'e ayén hua'utévaire'en, na'ari ti pua'a ayén tiraac'íi ti ayén tihuá'umua'aten í seica, ché'e ayén tihuá'umua'aten.

⁸ Tí pua'a ayén tiraac'íi a'íjna í ja'atí ti ayén raayí'tihua'an ti ca'aníjra'a hua'utá'an í seica, ché'e ayén ca'aníjra'a hua'utá'an. Seica pu ayén tihua'uc'íi mej miyen tihua'utapuaíjve'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Miché'e miyen ruxí'evi'ira'a jín temua'a naa tihua'utapuaíjve'en. Ajta a'íin ti ayén antiújmua'aree a'íjna jime'e ti tí'aijta teyujta'a, ché'e a'íin a'ujca'anéecan jín tí'ivaire'e. Ajta a'íin ti huá'acu'uve a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, ché'e a'íin rutémua'ave'ecan jín huá'ancu'uvajxi'ín.

A'ij mej ye'í ti'itíjcha'íi í mej té'atzaahuat'e í Dios jemi

⁹ Ayee pu ruxe'eve'e sej tzáahuati'ira'a jín huaújxe'eve'en seij seajta seij. Setá'aj raatéxiehuat'e'en se'íjna ti a'ij pua'a 'een, seajta ra'ará'astijre'en se'íjna ti i'í xí'epi'ín. ¹⁰ Setá'aj siyen huaújxe'eve'en seij seajta seij tíj ru'ihuaamua'a naa. Setá'aj seajta huatéujca'anen temua'a naa se'íjna jime'e sej rí'i tiu'utá'an seij seajta seij. ¹¹ Caxu raaxiéhuata sej ratéva'irihua'an í tavástar'a, sino sa'ujca'anéecan xu jín siyen se'íjna jetze huatéujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² Setá'aj huaújtemua'ave'en se'íjna jime'e sej siyen ti'itíj jín tí'ichu'eve'e ti Dios jemi é'eme'ecan. Setá'aj seajta siyen te'utáviicua'i se'íjna jime'e í sej jín rajpuaítzi xa'aye'i. Seuche'e xu rahuaviira í Dios. Caxu raatápuaapua'ata'an. ¹³ Setá'aj siyen tihua'uré'an í sej tí'ijcha'íi a'ímej jemi í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Setá'aj seajta siyen ruxí'evi'ira'a jín hua'ancuré'evi'itín í á'amuaxí'ej teite í ruche. ¹⁴ Ayee xu seajta siyen huá'uruuren a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure. Setá'aj rí'i tihua'utá'an. Caxu siyen rahuaviira í Dios jemi ti ij a'íin puaíjti hua'utá'an, sino rí'i xu tihua'utá'an.

¹⁵ Setá'aj siyen huaújtemua'ave'en a'ímej jamuan í mej rutémua'ave'e. Ayee xu seajta huárini sej huataújxiemiste'en a'ímej jamuan í mej ruxiéemiste'e.

¹⁶ Setá'aj siyen rí'i tí'itechejca tíj í ru'ihuaamua'a naa. Caxu á'ujtzaahuat'e, sino setá'aj siyen antéujseire'en huá'a jamuan í mej caí ti'itíj jín tí'teté'u'upu'u ti jeíhua ruxe'eve'e. Caxu siyen á'ujtzaahuat'e í ru tzajta'a sej nu'u rí'i mé tite'umuámua'aree temua'a naa caí máaj ja'atí.

¹⁷ Tí pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a á'amuaruure mú'ejmi, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a raruure mú'een. Rí'i xu'u setá'aj siyen sena'a huárini tí'ij ayén rí'i tihuá'amitiejte'e naíjmi'ica í teite sej xí'epi'ín rici.

¹⁸ Setá'aj siyen huárini, setíj sena'a sej caj tirú'umua'aree, ti pua'a rí'iriistan, setá'aj rí'i titetíjcha'íi huá'a jemi í seica í teite, a'achú mej pua'amé.

¹⁹ Caxu puaíjtzi ratá'acare'en í ja'ati ti ari a'ij pua'a amuáaru, sino ché'e a'ín Dios ayén puaíjtzi raatá'an. Ayee xu huárini, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tijín: “Ayee pu tí'ineci'ipua ineetzi nej puaíjtzi raatá'an ne'íjna í ja'ati ti a'ij pua'a muáaru. Nee nu raatá'asin ne'íjna a'ij ti tiraavíjte'e.”

²⁰ Mí seajta mú'een, ayée xu huárini a'ij ti té'eyu'usi'i tijín: “Tí pua'a i'icuatá a'íjna ti muájcha'íire'e, patá'aj tiraamín. Ajta ti pua'a huata'í'imín a'íjna í ja'ati, patá'aj jaj raatá'an. Tí pua'a piyen huárini, ayée pej puaíjtzi raatá'asin pe'íjna jime'e pej xí'epi'ín ráaru. A'í pu xaa, a'í pu tirajpuaíjtzi a'ame temua'a naa.”

²¹ Caxu ratá'acare'en ti a'íjna ti a'ij pua'a 'een ayén amuaamuá'itín, sino setá'aj siyen tiraamuá'itín se'íjna ti a'ij pua'a 'een se'íjna jime'e sej xí'epi'ín ríci.

13

¹ Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ti ja'atí ti na'a ayén hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tí'itíj jín antiújmua'aree. Dios pu ayén raaxí'epi'íntare mej miyen tí'itíj jín títetaté'en. A'íj pu jín Dios ayén hua'antíhuau. ² A'íj pu jín, ti pua'a ja'atí caí huataúra'an ti ij ayén hua'ará'astijre'en, a'í pu ajta mé rúhua'ana a'íjna ti Dios ayén raateájtuaa íiyen chaanaca japua. Ajta, ti pua'a ja'atí ayén huárini, puaíjtzi pu a'íjna japua rávaijtzi.

³⁻⁴ Tí pua'a ja'atí ayén rí'í tí'itíjcha'íi, capu ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén huá'atziíine'e a'ímej í mej tí'itíj jín antiújmua'aree. Mí ajta, a'íjna ti a'ij pua'a tí'itíjcha'íi, ayée pu xaa ne'u tiraavíjte'e ti a'ín ayén huá'atziíine'e a'íme í mej tí'aijta. Tí pua'a piyen tí'ijxe'eve'e pej caí tí'itíj jín rátzííine'e pe'íjna ti tí'aijta, patá'aj piyen huárini tí'itíj jime'e ti i'í xí'epi'ín. Tí pua'a piyen huárini, ayée pu rí'í timuaatá'asin a'íjna ti tí'aijta, a'iné Dios pu a'íjna jín ra'antíhua'u ti ij a'ín tí'itíva'írihua'an jemin. Mí ajta, ti pua'a piyen a'ij pua'a tí'tiá'acha'íi, aj pej xaa rátzííine'e pua'amé, a'iné a'í pu a'íjna jín antiújmua'aree ti puaíjtzi jamuaatá'an. A'í pu xaa ne'u tí'ivaire'e í Dios jemi ti ij Dios jetze me'ecan ayén puaíjtzi hua'utá'an a'ímej í mej a'ij pua'a tí'tetiújcha'íi.

⁵ A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e sej siyen hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tí'itíj jín títetaté'í ti ij caí ayén a'amua japua rájveti í puaíjtzi. Ayee pu ajta ruxe'eve'e a'íjna jime'e sej siyen ra'ará'astijre'e í Dios. ⁶ Ayee pu ajta tiú'ujxe'eve'e sej seajta se'íjna jín tí'inajchita a'íjna ti á'amuaíjve'e, a'iné a'ímej í mej miyen á'amuaíjve'e, a'í mú tí'ivaire'e í Dios jemi. Tí'íj pí na'a nain xicaj tzajta'a, ayée mú me'íjna jín tí'ivaire'e.

⁷ Tí pua'a piyen ja'atí té'echa'íire'e, patá'aj piyen tiraanájchite'en a'achú pej caj tirá'acha'íire'e, na'ari ti pua'a piyen pe'íjna jín té'echa'íi í mej Gobieerno jemi muajíjve'e, patá'aj piyen che'atá pena'a tihua'unájchite'en. Ajta ti pua'a piyen pe'íjna jín té'echa'íi í mej muajíjve'e me'íjna jime'e í pej tí'itu'araca, patá'aj pajta piyen pe'íjna jín tiu'unájchita. Tí pua'a ayén tiraavíjte'e pej piyen rí'í tihua'ajcha'íi a'ímej í mej tí'aijta, patá'aj piyen huárini. Na'ari ti pua'a ayén tiraavíjte'e pej rí'í tihua'uteájtuaani a'ímej í mej tí'teté'u'upu'u, patá'aj piyen rí'í tihua'utá'an.

⁸ Setá'aj nain jín tiu'unájchita sej si caí ché'e tí'itíj jín té'echa'íi í á'amuaí'ej tevi jemi. Ayee xu'u sena'a se'íjna jín tirá'acha'íire'e í sej sej huaújxe'eve'en sej seajta sej, a'iné a'íjna ti ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, a'í pu a'íjna jín ari ra'ará'astijre a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta.

⁹ Ayee pu tihua'uta'aíj tijín: “Capej tí'ixana'acire'e.” Ajta ayén tijín: “Capej tí'itecui'ica.” Ajta i'í ti ayén tijín: “Capej tí'inahua'aj.” Ajta i'í ti ayén tijín: “Capej tí'inecua'atze.” Naíjmi'í í niuucari ti ayén 'een, ajta tí'itíj ti a'ij ti ra'ité'ase, naíjmi'í tíj na'a ti ayén, a'í pu ará'ase a'íjna jetze í niuucari ti ayén té'eyu'usi'i tijín: “Patá'aj piyen raxí'eve'e í axí'ej tevi patíj aseíj tí'axe'eve'e.”

¹⁰ Tí pua'a ja'atí ayén tzáahuatí'ira'a jín raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, a'í pu caí ja'anáj a'ij pua'a raruuren. A'íj pu jín, a'íjna í ja'ati nain jín ra'ará'astejsin a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta.

11 Setá'aj siyen huárini se'íjna jime'e sej seri rú'umua'aree ti'itíj ti xicáara'an jetze pátí'irici. Pu'uri ayén teja'uré'ene sej rí'i huaújuuren sej si atanéjne'ere temua'a naa, a'iné pu'uri jaítze'e vejli'i a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios ta japua niuuni. Pu'uri xaa ne'u jaítze'e vejli'i ti caí vejli'itaca'a tetí'ij amuacaí té'antzaahua.

12 Pu'uri jaítze'e huatíca'a a'ájna ti jetzen tí'aijta a'ájna ti a'ij pua'a 'een. Pu'uri ajta vejli'i a'ájna xicáara'an ti jetzen Ciríistu'u ta japua niuuni. A'íj pu jín, tiché'e tiyen mé rúhuhua'axin tíj na'a ti a'ij pua'a 'een tej tiyen amuacaí te'íjna jín tiyen rijca. Tiché'e teajta te'íjna jetze arátaca'anen í tej jín raatémua'itin te'íjna í tej jín tí'itese'e.

13 Tiché'e tiyen rí'i tí'ititacha'íca a'ij mej tí'ijri'ire í teite mej néeriste'e á'ujjuhua'an. Tiché'e teajta caí ché'e tiyen a'ij pua'a éene'ecan jín tí'iyeste, teajta caí ché'e a'ij pua'a tí'iteta'arua, teajta caí ché'e tí'ixana'acire'e huá'a jamuan í mej tiú'unecua'atziste'e, teajta caí ché'e tí'ixana'acire'e se'íj jamuan ti caí a'íj pú'een í pej yá'uvi'itin. Tiché'e teajta caí tiyen ne'use'e tajímua'a. Capu ajta xí'epi'in tej tiyen a'atachueere'e tajímua'a.

14 Mí seajta mú'een, setá'aj siyen rí'i titetiújcha'íca a'ij ti tí'itiújcha'íca'a í tavástar'a, a'ájna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Caxu ché'e siyen se'íjna jetze tí'imujca a'ij sej ye'í huárini sej si siyen ra'ará'astijre'en se'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiránineí í á'amuatza'jta'a.

14

Catu nu'u rá'axijte'e í taxí'ej tevi

1 Tí pua'a ja'atí caí xí tirú'umua'aree a'ij ti huataújmua'a ti ayén ra'ará'astijre'en í tavástar'a, setá'aj ra'ancuré'evi'itin ruxí'evi'ira'a jime'e. Caxu siyen sena'a rá'axijte'e se'íjna jime'e a'ij ti tirá'amitiejte'e a'ájna. 2 Ayee pu tí'ijmua'aree ruse'íj í Dios jemi ti nú'u ayén tí'itá'aca ti nain tiu'uca'aní, ajta a'ájna í se'íj, ti caí temua'a naa tirú'umua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi, ayée pu tirá'amitiejte'e ti ayée na'a tí'itá'aca ti ráacua'ani ti te'ejnéj á chuaata'a.

3 Ayee pu tiú'ujxe'leve'e ti a'ín í ti nain tí'icua'a caí ayén raxíéehuata a'ájna ti caí nain tí'icua'a. Ajta a'ín ti caí nain tí'icua'a, ayée pu che'atá na'a ruxe'leve'e ti a'ín caí rá'axijte'e a'ájna ti nain tí'icua'a, a'iné Dios pu ajta ayén ra'ancuré'evi'iti a'ájna í ja'atí.

4 Pajta mú'ee, mi pej caí nain tí'icua'a, ¿a'atani ayén a'ájna jín timua'íjca pej piyen rá'axijte'en í ja'atí ti se'íj jemi tí'ivaire'e? Capu ja'atí, a'iné se'íj pu'u tí'ira'aijte'e. Ajta a'ín í ja'atí, a'í pu ará'astijre'esin a'ájna ti tí'ira'aijte'e. Na'ari ti pua'a caí ayén huárini, a'í pu jemin muá'itiche'en. Mí ajta, a'ájna ti nain tí'icua'a, a'í pu xaa ará'astijre'esin, a'iné tavástar'a pu ca'aníjra'a raatá'asin ti ij ayén ra'ará'astijre'en.

5 Ajta se'íj jemi, ayée pu tirá'amitiejte'e ti sei xicaj ayén jaítze'e ruxe'leve'e í Dios jemi caí seica xicáara'an jetze. Ajta se'íj jemi, ayée pu tirá'amitiejte'e ti ruxí'ej na'a ayén 'een nain xicáara'an jetze. Miché'e miyen rujímua'a mena'a tiraaxí'epi'intare'en temua'a naa, a'ij ti té'umua'atze í ru tzajta'a í ti xí'epi'in 'een í Dios jemi.

6 A'ájna ti ayén tirá'amitiejte'e ti se'íj xicáara'an jetze jaítze'e ruxe'leve'e, ayée pu tiraaxí'epi'intare í tavástar'a jemi. Ajta a'ín ti nain tí'icua'a, ayée pu ajta rici í tavástar'a jemi, a'iné a'ájna í ja'atí ajta pu rí'i tiratá'aca í Dios. Ajta a'ín ti caí nain tí'icua'a, a'í pu ayén che'atá na'a tí'icua'a í tavástar'a jemi. A'í pu ajta rí'i tiratá'aca í Dios.

7 Ayee pu'u, a'iné tetíj tena'a pua'amé iteen, capu ja'atí ayén ruse'íj ruuri. Capu ajta ayén ruse'íj mi'ini. 8 Tí pua'a tiyen i'irúuri, ayée tu i'irúuri tej ti rí'i tiraatá'an í tavástar'a na'ari ti pua'a tiyen huácui'ini, ayée tu che'atá tena'a cui'ini tej ti huatátatuiire'en í tatevij jime'e te'íjna jemi. A'íj pu jín, capu amín a'ij ti pua'a tiyen i'irúuri nusu ti pua'a tiyen huácui'ini. Teuche'e tu tavástar'a jetze ajtéme'ecan. 9 A'íj pu jín, Ciríistu'u ayén huamí'i, ajta a'itáara huá'a tzajta'a í mi'ichite ti ij a'ín ayén hua'avastara'a pu'éene'e á'ara'ani a'ímej í mej meri huácuii, ajta a'ímej í mej mauj i'irúuri.

10 Pajta mú'ee, í pej caí xí tirú'umua'aree temua'a naa, ¿a'iné 'een jín piyen rá'axijte'e í a'ihuáara'a? Pajta mú'ee, í pej nain jín tí'itá'aca, a'iné 'een jín piyen raxíéehua

pe'íjna í a'ihuáara'a. Capu a'atzu ayén tiraavíjete se j siyen rijca, a'iné naíjmi'i tu tiyen huataseíjre'esin a'íjna jemi í Dios ti ij a'ín ayén tá'uxijte'en naíjmi'ica itejmi.

¹¹ Ayee pu xaa ne'u té'eyu'usi'i tijín:

Ayee pu ti'ixa a'íjna í tavástara'a tijín:

A'iné nee nu ruuri, ayée pu ti'ayajna,
matíj mena'a pua'amé
mej yen chaanaca japua seijre'e,
a'íí mú títunutaxi'isin ineetzi jemi.

A'íí mú majta, miyen rí'i tinaatá'asin
me'íjna jime'e í nej Dios pú'een.

¹² A'íj pu jín, a'achú tej pua'amé tej yen seijre'e, naíjmi'i tu tiyen tiu'utaxájta mé jéjre'e í Dios jemi a'íj tej ti'itíj jín huaríj.

Tej nu'u caí ca'aníjra'a raatá'an í ta'ihuaara'a t'íj ti'itíj jín auté'itze

¹³ A'íj pu jín, tiché'e tiyen raatapuá'ajta tej tiyen té'ataxijte'e tajímua'a. Aru tiché'e tiyen raaxí'epi'intare'en í ta tzajta'a tej ti caí ché'e ti'itíj jín raatamuári'eristen í ta'ihuaara'a, nusu tej ti caí ché'e ca'aníjra'a raatá'an ti ij ti'itíj jín huamuá'itichen í Dios jemi. ¹⁴ Ayee nu tirú'umua'aree inee, a'iné ayée nu tiú'unamuajri'i ne'íjna jemi í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ayén ti'ayajna. Tij na'a ti seíj racua'aca ti tí'icua'iri'i pú'een, capu ruseíj na'a raxana'ave'e a'íjna ti racua'aca. Mí ajta, ti pua'a a'íjna jemi í ja'ati ayén tirá'amitiejte'e ti ti'itíj ayén xána'avi'ire'e, a'íjna jemi pu xaa ayén 'een, ti ayén xána'avi'ire'e.

¹⁵ Tí pua'a piyen ca'aníjra'a ratá'aca í a'ihuáara'a ti a'ín caí ayén racua'aca í ti'itíj í pej xaa racua'aca, rí'iríista a'ame pej raapuaíjtzite'en i tzajta'an a'iné, a'íjna jemi, a'íí pu xána'avi'ire'e a'íjna ti ráacua. Capej xí'epi'ín huaríj. Capej xaa ne'u raxí'eve'e í a'ihuáara'a pe'íjna jime'e pej ca'aníjra'a raatá'a ti ayén huárini a'íj ti tiraapuaíjtzitare. Capej mú'ee rá'apua'ajte'e í a'ihuáara'a a'iné Ciríistu'u pu ari jetzen me'ecan huamí'i. ¹⁶ Capej ché'e piyen ti'itíá'acha'íí. Na'ari caí, ayée mú seica miyen ti'ijxáatzi'ire'e muá'ara'ani me'íjna ti ayén timuá'amitiejte'e ti xí'epi'ín 'een.

¹⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'iné a'íjna ti ayén titaací'i ti Dios ayén tí'ita'ajte'e naíjmi'ica itejmi, capu ayén a'íjna jín tej tiyen tí'icua'a na'ari tej tiyen ye'eca. Capu xaa ne'u, sino ayée tu rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi. Teajta rí'i titeeteájturaa í ta tzajta'a. Ajta, a'íí pu ca'aníjra'a taatá'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tej ti tiyen huatátatemua'ave'en.

¹⁸ Jee xaa ne'u, ja'atí ti na'a ti ayén ravaire'e í Ciríistu'u, a'íjna í ja'ati ayée pu rí'i tiratá'aca í Dios. Majta me'ín í teite, ayée pu ajta hua'aráanajche ti ayén tí'ijri'ire a'íjna í ja'ati.

¹⁹ A'íj pu jín, tiché'e tiyen ahuátaca'anen tej ti tiyen rí'i ti'itítacha'íí tej tiyen ta'ihuaamua'a tá'ara'ani temua'a naa, tej teajta rí'i huátaruuren tajímua'a tej ti jaítze'e raayí'itihua'an a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

²⁰ Caxu se'íjna jín raaté'uunan se'íjna ti Dios ayén raateájtuaa huá'a jemi í á'amua'ihuaamua'a se'íjna jime'e sej nain tí'icua'a. Naa pu ti'irí'een tíj na'a ti tí'icua'iri'i. Mí ajta, ti pua'a ja'atí a'íjna jín ca'aníjra'a raatá'an í ru'ihuaara'a ti a'ín ihuáare'ara'an ayén ráacua'ani a'íjna ti rajpuaíjtzí í Dios jemi, a'íj pu jín ayén auteáturaasin í Dios jemi a'íjna í ja'ati ti ayén ca'aníjra'a raatá'a í ru'ihuaara'a.

²¹ A'íj pu jín, jaítze'e pu ayén tiraavíjete'e pej caí piyen racua'aca í hua'ira'a ca'ín pej caí piyen raye'eca í nahuáj. Jee xaa ne'u patá'aj caí piyen ti'itíj jín a'íj huárini ti ayén ca'aníjra'a raatá'acare'en ti a'ín a'ihuáara'a ti'itíj jín auteáturan í Dios jemi. ²² Tí pua'a ayén timuá'amitiejte'e ti ayén ti'irí'een í Dios jemi pej piyen ti'itíj huácua'ani, patá'aj piyen aseíj pena'a avíitzi jín tirú'umua'areere. Capej piyen tí'ixajta mé jéjre'e, teite

tzajta'a. Ché'e huaújtemua'ave'en a'íjna í ja'atí ti caí rumua'atzíira'a jín á'ujxijte'e a'íjna jime'e a'ij ti ti'itíj jín ríci, a'íné a'í pu ari ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'irí'een í Dios jemi.

²³ Mí ajta a'ín í ja'atí, ti pua'a caí xi temua'a naa tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'irí'een í Dios jemi ti ij ti'itíj huácua'ani, ti pua'a ayén racua'aca, a'í pu a'íjna jín a'uxíjte'en ti a'ij pua'a ríci a'íné a'í pu caí té'atzaahuat'e ayén ráacua. Ajta, ti'itíj ti na'a ti ja'atí ayén jín ríci, ti pua'a caí ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'irí'een í Dios jemi ti ayén huárini, a'í pu a'íjna jín auteáturaasin í Dios jemi ti pua'a ayén rijca, a'íné capu té'atzaahuat'e'eca'a.

15

Tej nu'u rí'í tihua'atá'acare'en í taxí'ej teite

¹ Teajta iteen, i tej temua'a naa tirú'umua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi, ayée pu tiraavíjte'e tej te'utáviicua'i te'íjna jime'e a'ij mej tí'ijrí're a'íme í mej caí xi yaú'itie temua'a naa í Dios jemi. Tiché'e caí tiyen tena'a rahuauca itejmi jime'e a'ij ti titá'amitiejte'e, sino tiché'e rí'í tihua'utá'an í seica. ² Ayee pu titaavíjte'e itejmi, a'achú tej pua'amé, tej ti rí'í tiraatévaire'en í ta'ihuaara'a ti ij a'ín jaítze'e raayí'tihua'an a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

³ Ayee pu xaa ne'u Ciríistu'u ajta ayén huaríj. Capu ayée na'a rahuauca'a a'ij ti tira'aránajcheca'a, sino ayée pu tira'ará'aste a'ij ti té'eyu'usi'i tijín: “Ayee pu neetzi japua rájve mej na'ajteá'axi'ín mú'etzi jetze me'ecan.”

⁴ Ayee pu'u, a'íné nain tíj na'a ti a'ájnámua'é'eyu'usi'ihuaca'a, ayée pu 'een jín té'eyu'usi'ihuaca'a tej ti jetzen huátamua'aten, ti ij a'ín ti é'eyu'usi'ihuaca'a ca'aníjra'a taatá'acare'en tej ti tiyen te'utáviicua'i, teajta tiyen rachú'eve'e ti Dios ayén tu'irájtuaani.

⁵⁻⁶ Ajta a'ín Dios ti ayén ca'aníjra'a amuaatá'aca sej si siyen huateújca'anen, ajta sej si te'utáviicua'i, ché'e a'ín ajta amuaatá'acare'en sej rí'í titetiújcha'í rujímua'a sej si siyen ru'ihuaamua'a xá'ara'ani temua'a naa a'achú sej pua'amé. Ché'e Dios rí'í tej amuaatá'acare'en a'íjna jime'e sej seuj siyen rá'astijre'e í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, sej si naíjmi'i siyen rí'í tiraatá'an se'íjna í Dios ti ya'upuáara'an pú'een í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. Setá'aj siyen rí'í tiraatá'acare'en a'achú sej tirú'umua'aree í á'amuatzajta'a.

Naíjmi'ica pu nu'u tihuá'aci'íti í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'esin

⁷ Setá'aj siyen che'atá sena'a ancuré'ujvi'itín seij seajta seij a'ij ti Ciríistu'u ajta amua'ancuré'evi'ití mú'ejmi sej si siyen se'íjna jín rí'í tiraatá'an í Dios.

⁸⁻⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín Ciríistu'u ayén a'íjna jín te'enteájrupi ti ij hua'utévair'e'en a'ímej í mej runavij a'antisíliche a'íjna jime'e mej miyen ráamua'aree ti Dios tzáahuati'ira'a jín araúraste a'ij ti ari te'ataújratziiri'i. Ciríistu'u pu nain jín te'ataújratziiri'i huá'a jemi í huá'ahuaacíxa'astemua'aci'í mej mi a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a majta miyen rí'í tiraatá'asin í Dios me'íjna jime'e ti a'ín huá'ancu'uvajxi. Ayee pu té'eyu'usi'i tijín:

A'íj nu jín rí'í timuaatá'asin huá'a tzajta'a a'ímej

í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Ayee nu ti'ichuíca na'ame

nej ni ne'íjna jín rí'í timuaatá'an.

¹⁰ Ajtahua'a ayén tijín:

Setá'aj huataújtemua'ave'en huá'a jamuan

í teitestemua'ame'en í Israél teecan,

mú'een mi sej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Ajtahua'a seij ayén tijín:

Setá'aj rí'í tiraatá'an í tavástara'a,

naíjmi'i mú'een, a'achú sej pua'amé,

mi sej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Setá'aj seajta siyen tiu'utáchuiica í jemin
 sej se'íjna jín rí'i tiraatá'an, naíjmi'i mú'een,
 mi teite, mi sej yen huachéjme chaanaca japua.

¹² Ajtahua'a, ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan
 tijín:

Seij pu airaújnejte'esin a'íjna jetze í Isaí.

A'í pu ayén huataseíjre'esin

tí ij ayén tihua'uta'ájte'en naíjmi'lica a'ímej í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Majta a'íme, ayée mú rájchu'eve'esin

tí'ij a'íin hua'irájtuaani.

¹³ Ajta a'íin í Dios tí ayén ca'aníjra'a tatá'a tej tí tiyen raachú'eve'en, ché'e a'íin ayén rí'i tejamuaatá'an sej si jeíhua huápi'i huataújtemua'ave'en, tí ij ajta amua'anpuá'ajte'en temua'a naa se'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e se'íjna í tavástara'a. Ché'e a'íin ajta ayén rí'i tejamuaatá'an sej si jaítze'e siyen raachú'eve'en se'íjna jime'e sej se'íjna jetze aráu'jca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁴ Ayee pu tiná'amitíejte'e ineetzi tí ayén tí'ayajna mú'ejmi jime'e sej siyen nain jín rí'i titetiújcha'íi sej seajta sej. Nain xu ú'umua'aree í tí ruxe'eve'e, seajta siyen raayí'ti sej si huaúriti sej seajta sej.

¹⁵⁻¹⁶ Ayee nu jeíhua ahuánca'ane nej ni niyen tejámuaatayú'use'en tí'itíj jime'e. Capu tí'iseicaj na'a, canu neajta tí'itziíine'eca'a nej niyen huaríj, sino ayée nu neajtahua'a tí'itíj jín amua'utámua'areeri'i ne'íjna jime'e, a'íne Dios pu ayén tinaa'íjca. Ayee nu ne'íjna jín te'enteájrupi nej ni tiu'utévaire'en í Dios jemi. Neajta nu ne'íjna jín antínmua'aree nej niyen raatévaire'en í Ciríistu'u tí ajta í'í Jesús, nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan a'ij tí ari huaríj í Dios. Ayee mú éene'e muá'aju'u tíj muai'ivéjri tí seíj raateájtuaa í Dios jemi tí ij ayén rí'i tiraatá'an.

Jee xaa ne'u, a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ayén huá'aruuren mej mi miyen urarí'ene'acan jín huateátturan í Dios jemi. ¹⁷ A'íj nu jín huápi'i huatántemua'ave'e jemin í Ciríistu'u tí ajta í'í Jesús ne'íjna jime'e nej niyen ravaire'e í Dios.

¹⁸⁻¹⁹ A'íj nu'u jín niyen á'anca'ane nej tejamuá'ixaate'en ne'íjna jime'e tí Ciríistu'u ari ayén tíú'uruu a'íjna jime'e nej ravaire'e mej mi me'ín í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan miyen ra'ará'astijre'en me'íjna í Dios. Ayee mú 'een jín rá'astijre'e me'íjna jime'e mej miyen ráanamujri'i a'ij nej tiu'utaxájtaca'a, majta miyen naaseíj ineetzi a'ij nej tí'itíj jín huaríj, nej niyen huaríj tí huápi'i ruxe'eve'e, í mej jín a'ij te'utaseíj, a'íne Dios pu raateájtuaa í rumuári'eri'ire'ara'an ineetzi jemi a'íjna jime'e nej ne'íjna jetze aránca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

A'íj nu jín nain japua neri tihua'utá'ixaa ne'íjna í niuucari tí jíme'en raxa í Ciríistu'u. Nainjapua tíj na'a a'uun mej huachéjme u Jerusalén, neajta méyee a'u mej e'eré'ete'ecaa ajta nena'a caí ne'uun ímuá'atanéj ne'újna a'u mej a'uchéjme tíj na'a tí a'uun huatacá'a u Ilírico, nain nu jín tihua'utá'ixaa í Ciríistu'u jetze me'ecan.

²⁰ Tíj na'a nej a'utéjche nej ra'ará'astijre'en í tavástara'a tí yú e'iré'ene, ayée nu ahuánca'ane nej niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e a'u mej caí xi ja'anáj yá'unamujri'i, nej ni caí niyen che'atá nena'a ne'íjna jetze autéjcheni a'u tí ari seíj teja'umuáriej.

²¹ Mí neajta inee, ayée nu huaríj a'ij tí té'eyu'usi'i tijín:

A'í mú raseijran me'íjna

í tí caí xi ja'atí a'íjna jín tihua'utá'ixaa.

Majta mú yaú'itíee muá'aju'u me'íjna

í mej caí xi ja'anáj ráanamujri'i.

Pablo pu nu'u á'uye'imi'í u Roma

²² A'ij pu jín, mu'iití mú naatá'ijmijri'i nej caí niyen ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi. ²³⁻²⁴ Aru íjii, a'iné capu ché'e mé'e é'eri'iri nej ne'uun teja'umuári'en tíj na'a ayun tí huacá'a, ajta a'iné pu'uri tejauume a'achú pua'an nine'ira'a nej niyen tí'ijxe'eve'e nej amuaja'uvé'emuaare, ayée nu tí'imua'atze nej niyen huárini netí'ij ne'uun á'ume'en u España. Ayee nu tí'ijxe'eve'e inee nej ne'uun amuaja'utéseijra netí'ij ne'uun á'ume'en, tej ti a'atzu huátatemua'ave'en tajímua'a, sej si seajta naatévaire'en nej ni neajtahua'a u á'ume'en a'u nej á'ume.

²⁵ Mí neajta inee, íjii, u nu a'umé'e na'ame u Jerusalén nej ni hua'utévaire'en a'ímej í mej me'uun é'eche í ta'ihuaamua'a, í mej Dios jemi seijre'e.

²⁶ Majta a'ímej í mej me'uun Macedonia huachéjme, majta a'ímej í mej me'uun Acaya é'eme'ecan, ayée pu hua'aránajcheca'a mej ti'itíj hua'utá'an a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, í mej me'uun é'eche u Jerusalén.

²⁷ Ayee pu tihua'aránajcheca'a mej miyen huárini. Jee xaa ne'u, ayée mú ti-huá'acha'íire'eca'a, a'iné a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayée pu ti-hua'ucí'i mej ra'ancuré'an me'íjna í ti jín Dios rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej Israel jetze ajtémecantaca'a. A'ij mú jín, a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan miyen tihuá'acha'íire'e mej miyen tí'itíj tihua'utá'an me'íjna í mej jín huateújvaire'en.

²⁸ Ayee nu amuacá'i hua'utátuiire'esin ne'íjna í mej tiu'utá'a í ta'ihuaamua'a. Netí'ij nain jín ra'anticí'in, aj nu ni ne'uun a'umé mú'ejmi jemi. Neajta á'iyen u a'umé'e na'ame u España. ²⁹ Ayee nu rú'umua'aree ti ayén té'eme a'ájna netí'ij ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi ti a'ín tavástar'a ayén nain jín rí'i titaatá'an naíjmi'ica itejmi. Capu tí'itíj a'ij tita'aturáate'e a'ame.

³⁰ Ayee nu tejá'amuahuavii, ne'ihuaamua'a, mi sej seajta ra'ará'astijre'en í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Cirístu'u, sej si siyen tinaatévaire'en se'íjna jime'e í nej jín tí'itese'e. Setá'aj siyen tí'ijhuaviira í Dios ineetzi jime'e.

³¹ Setá'aj siyen tí'ijhuaviira ti ij a'ín Dios ayén nu'irájtuaani mej mi caí a'ij neruure a'íme í mej caí miyen ra'ará'astijre'e í tavástar'a, a'íme í mej Judea huachéjme. Setá'aj seajta siyen rahuaviira mej mi me'ín í mej Dios jemi seijre'e, í mej Jerusalén é'eme'ecan, mej mi miyen ra'ancuré'an í nej jín hua'utévaire'en.

³² Ayee xu huárini nej ni ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi ti pua'a Dios ayén neetá'acare'en, tej ti tajímua'a huatátatemua'ave'en, tej ti teajta ca'aníjra'a huatáta'an seij teajta seij. ³³ Ajta a'ín í Dios ti rí'i ta'anpuá'ajte, ché'e a'ín ayén huateáturan naíjmi'ica jemi, mú'ejmi. Ché'e ayén teja'uré'enen.

16

Pablo pu huá'ateujte'e í ru'amiiugstemua'a

¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í ta'ihuaara'a ti 'íita'a, a'íjna í Febe. A'í pu huá'avaire'e a'ímej í mej e'etiújse'iri a'ujna já'ahua'a Cencrea.

² Ayee nu tejá'amuahuavii sej si siyen ra'ancuré'evi'iti temua'a naa a'ij ti tiraavíjte'e itejmi jemi, i tej Dios jemi seijre'e. Setá'aj siyen ra'ancuré'evi'itin a'iné a'í pu ajta rá'astijre'e í tavástar'a. Setá'aj siyen nain jín raatévaire'en tíj na'a ti tirá'aturaate'e, a'iné a'í pu ari mu'iicáca huatévai í teite, ajta pu neetzi huatévai.

³ Setá'aj hua'utateújte'en se'ímej í Priscila, seajta se'íjna í Aquila. A'í mú majta miyen neetzi jamuan tí'imuari'e tej ti naíjmi'i raatévaire'en te'íjna í Cirístu'u ti ajta i'i Jesús. ⁴ A'í mú miyen huataúra'a mej mi neetzi japua huániuuni. Ayee mú tén me'íjna jín huácuii. Jé'ecan nu ne'íjna jín tí'intemua'ave'e. Majta a'íme, ayée mú majta tiú'ujtemua'ave'e matíj mena'a pua'amé í mej e'etiújse'iri, a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

⁵ Setá'aj seajta hua'utateújte'en a'ímej í mej a'uun e'etiújse'iri a'u mej é'eche a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila. Setá'aj seajta siyen tiraateújte'en se'íjna í ne'amiiugu í Epeneto, ti a'uun é'eche u Acaya ti ayén amuacá'i huataújtuiiri'i í Cirístu'u jemi.

⁶ Setá'aj siyen tiraatateújte'en se'íjna í María, a'íjna ti ari jeíhua tiu'umuáriej mú'ejmi jemi. ⁷ Setá'aj seajta hua'utateújte'en se'ímej í Andrónico, seajta í Junias. A'íí mú majta nee jamuan aiteánami'ihuaca'a. Majta a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íí mú temua'a naa huá'amuaajte me'íjna í mej hua'apua, í mej majta amuacáí ra'ará'astijre í Ciríistu'u nee caí inee.

⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a tiraatateújte'en se'íjna í Ampliato, í nej jeíhua raxí'eve'e í tavástara'a jemi. ⁹ Ayee xu seajta tiraatateújte'en se'íjna í Urbano ti ta jamuan ravaire'e í Ciríistu'u. Setá'aj siyen tiraatateújte'en se'íjna í Estaquis, í ne'amiigu í nej neajta jeíhua raxí'eve'e. ¹⁰ Setá'aj se'íjna huatatéujte'en í Apeles. A'íí pu jeíhua rá'uviicua'iri'í í Ciríistu'u jetze me'ecan, ajta ayée pu tiu'utéemua'íti. Setá'aj siyen hua'utateújte'en se'ímej í mej Aristóbulo jamuan é'leche.

¹¹ Setá'aj seajta raatateújte'en í ne'ihuaara'a, se'íjna í Herodión. Ajta a'íime í mej Narciso jamuan é'leche, í mej majta rá'astijre'e í tavástara'a, setá'aj siyen che'atá sena'a tihua'utateújte'en.

¹² Setá'aj seajta se'ímej huatatéujte'en a'íjna í Trifena, seajta se'íjna í Trifosa. A'íí mú 'úucaj pú'een, í mej majta jeíhua huápi'í t'í'imuari'e í tavástara'a jemi. Setá'aj siyen raatateújte'en se'íjna í Pérsida, í ne'amiigu í nej neajta jeíhua raxí'eve'e. A'íí pu a'íin pú'een se'íj í 'íta'a ti ajta jeíhua huápi'í ari tiu'umuáriej í tavástara'a jemi.

¹³ Setá'aj seajta raatateújte'en se'íjna í Rufo, tavástara'a ti ra'antíhua'u. Setá'aj seajta siyen raatateújte'en se'íjna náànajra'an a'íjna í Rufo, a'íné a'íí pu ayén tináacha'íí cumu nej yaujra'an í'í pú'eene'en. ¹⁴ Setá'aj siyen hua'utateújte'en se'ímej í Asíncrito, seajta se'íjna í Flegonte, seajta se'íjna í Hermas. Setá'aj siyen che'atá sena'a hua'utateújte'en í seica, se'íjna í Patrobas, seajta se'íjna í Hermes, seajta a'íimej í ta'ihuaamua'a í mej huá'a jamuan e'eré'etei. ¹⁵ Setá'aj seajta se'ímej huatatéujte'en se'íjna í Filólogo, seajta se'íjna í Julia, seajta se'íjna í Nereo, seajta í juutzeájra'an ti 'íta'a, seajta se'íjna í Olimpas, setá'aj seajta siyen hua'utateújte'en naíjmi'ica a'íimej í mej huá'a jamuan e'eré'etei, í mej majta Dios jemi seijre'e.

¹⁶ Setá'aj seajta siyen hua'utateújte'en se'ij seajta se'ij a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Mat'ij mena'a pua'amé í mej e'etiújse'iri mej mi raanájche í Dios, naími'í mú miyen tejá'amuanteújte'e.

¹⁷⁻¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, mú'een, ne'ihuaamua'a. R'íí xu'u mú'een a'íimej jemi í mej ca'aníjra'a amuaatá'aca sej si jál'íta'a a'utácíine, majta miyen á'amuaamuarí'eriste'e sej siyen auté'itzen í Dios jemi. A'íí mú meri ajtac'íj a'íjna jetze a'ij sej seri tíraar'íire. Caxu huá'a jamuan á'ujujhua'ane'en, a'íné mat'ij mena'a mej miyen 'een, camu a'atzu ravaire'e í tavástara'a, a'íjna í Ciríistu'u. Rujímua'a mu'u ravaire'e. Ayee mú me'íjna jín huá'acuanamua í teite í mej caí ti'it'íj jín á'atura. Ayee mú me'íjna jín tihua'a'ixaate'e niuucari jime'e ti ayée na'a naa namuajre'e, nusu ti'it'íj í mej jín ahuaújtzaahuate'en a'íime í mej miyen ranamua.

¹⁹ Naími'í mú meri miyen ráanamujri'í sej seri rá'astijre'e í tavástara'a. A'íj nu jín huápi'í netémua'ave'e mú'ejmi jime'e. Mí neajta inee, ayée nu tí'ijxe'eve'e sej siyen támua'aree sej si siyen ríjca a'ij ti ayén tiraavíjte'e í Dios jemi, sej si seajta caí siyen huataúra'an sej siyen ríjca se'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een. ²⁰ Ajta a'íin í Dios ti r'íí ta'anpuá'ajte, ca'anacan pu nain jín ra'antipua'ajte'esin a'íjna í Satanás, ti ij ayén amuaatá'an sej nain jín raatémua'itin se'íjna í tiyaaru'u.

²¹ A'íí pu ayén yé á'amuaatéujte'e a'íjna í Timoteo, ti ne jamuan tí'imuari'e. Yé mú majta á'amuateujte'e í ne'ihuaamua'a a'íjna í Lucio, ajta í Jasón, ajta a'íjna í Sosípater.

²² Neajta inee, í nej í'í Tercio, í nej neajta niyen rá'ayu'uxa í Pablo jetze me'ecan ne'íjna í yu'uxari, nee nu neajta á'amuateujte'e í tavástara'a jetze me'ecan. ²³ Ajta a'íjna í Gayo, í nej jemin yé huaca ajta ti r'íí tihua'atá'aca naíjmi'ica a'íimej í mej miyen yé tíújse'iri meyajna, a'íí pu ajta yé á'amuateujte'e. ²⁴ Majta a'íime, í Erasto ti a'íjna jín ti'it'éjvee

íiye chajta'a ti tumin tíse'iri, ajta a'íjna í ta'ihuaara'a, a'íjna í Cuarto, a'íi mú majta yé á'amuateujte'e.

I ti jín ra'antipua'ajte

²⁵ Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'an te'íjna í Dios ti ayén raayí'iti ti ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen rí'i titetiújcha'íica a'ij nej tejá'amua'ixaate'e ná'aye'i ne'íjna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa a'ij ti huaríj í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. A'íjna í niuucari, a'íi pu a'íin pú'een í ti Dios jín ari titaataseíjrate a'íjna ti ayén rú'avaataca'a tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca ti yú e'iré'ene.

²⁶ Mí ajta íjii, Dios pu ari titaataseíjrate. A'íjna í Dios ti seijre'e tíj na'a rusén jime'e, a'íi pu ayén tiu'uta'aíjtaca'a tej tiyen ráamua'aree te'íjna jetze í mej jetzen ra'utéyu'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu tí'ijxe'leve'e mej mi náimi'i matíj mena'a pua'amé í mej íiyen seijre'e í chaanaca japua, mej mi rá'antzaahuat'e'en, majta ra'ará'astijre'en í jemin.

²⁷ Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'acare'en tíj na'a rusén jime'e te'íjna í Dios ti a'íin ruseíj nain jín támua'aree. Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'acare'en a'íjna jime'e ti ta japua huaniú a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. Ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Corinto a'uchéjme'ecaa, í ti seíj

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, i nej i'i Pablo, í ti Dios na'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni tiu'utévaire'en í Ciríistu'u jetze me'ecan ti ajta a'íin pú'een í Jesús, ne'íjna jamuan í ta'ihuaara'a í Sóstenes. Yee nu tejá'amuayu'use'e mú'een mi sej se'uun e'etiújse'iri se'újna Corinto sej si raateánajche í Dios, mi sej rí'i tí'itesejre'e se'íjna jime'e ti a'íin Ciríistu'u, ti ajta Jesús pú'een, mú'ejmi huateúra'ate, ajta mú'ejmi huatajé sej si jemin seijre'e. Mú'een xu seajta huá'a jemi seijre'e matíj mena'a pua'amé mej yen seijre'e tíj na'a ve'éé í chaanaca í mej majta miyen tí'ixa ti yee Jesús pu hua'avastara'a pú'een. Jee xaa ne'u, a'íi pu a'íin pú'een í hua'avastara'a, ajta ayén che'atá na'a tavástar'a pú'een itejmi.

³ Ajta a'íin í Dios í tej rájya'upua, ajta í tavástar'a a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, miché'e me'íin rí'i tejamuata'tan, majta amua'anpuá'ajte'en.

I ti jín Dios rí'i tihua'utá'a

⁴⁻⁵ Ja'anáj ti na'a nu niyen rí'i tiraatá'aca í Dios nej ranajche mú'ejmi jime'e, a'iné jeíhua pu rí'i tejamuata'ta í Dios a'íjna jime'e sej seri jemin seijre'e í Ciríistu'u, ti ajta Jesús pú'een, a'íne a'íjna jemi mú'een xu seri nain te'encuré'a ti tejámuatéva'iri í sej jín tihua'utá'ixaate'en í teite, ajta í sej jín yaú'itiéé xá'ara'ani a'ij ti 'een í Dios jemi. ⁶ Ayee pu 'een jín amuáaru a'iné mú'een xu temua'a naa tihua'utá'ixaa í teite í Ciríistu'u jetze me'ecan. ⁷ A'íj pu jín caí tí'iti jama'utéturaate í ti jín Dios rí'i tejamuata'ta. A'íj xu jín, seuj rachú'leve'e ti yen huatasejre'en í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

⁸ A'íi pu ajta ca'aníjra'a amuata'tasin sej si te'utáviicua'i ajta na'a caí nain te'entipua'are, ti ij caí ja'ati tí'iti jín a'amua jetze tí'ijpua'ajte'e a'íjna xicáara'a ti jetzen tihua'axiejte'en í teite a'íjna í tavástar'a, í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'íi pu xaa tihua'axiejte'en a'achú mej pua'amé yen huachéjme í chaanaca japua. ⁹ Ayee pu té'eme a'iné Dios pu ayén araúrastejsin a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'i. Ajta, a'íi pu amuatajé sej si siyen ruuristan jamuan í yaujra'an a'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

Pablo pu ayén tihua'a'ihua'u tijín: “¿Ni qui ayén huatámu'iire í Ciríistu'u?”

¹⁰ Mi neajta inee, ayéé nu jeíhua tejá'amuahuavii niuucajtze'en a'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u sej si ruxí'ej sena'a tí'ixajta, sej si caí ché'e já'ita'a a'utaci'ica'an, sej si seajtáhua'a rí'i huaújruuren, sej si se'íjna jín anteújseire'en naíjmi'i sej si siyen che'atá seíj sena'a jín siyen tí'ixi'epi'intare'e.

¹¹ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, a'iné a'íime í mej Cloé jemi é'eche, a'íi mú miyen tinaatá'ixaa mú'ejmi jime'e sej nu'u rújaaxiejvi'i rujímua'a sena'a. ¹² A'íjna jime'e í sej nu'u rújaaxiejvi'i, ayéé pu huataújmua'a sej siyen ríci, ti seíj ayén tí'ixa yee: “Nee nu Pablo jetze ajtéme'ecan.” Ajta seíj ayén yee: “Neajta inee, Apolos nu jetze ajtéme'ecan.” Ajta seíj ayén yee: “Nee nu Pedro jetze ajtéme'ecan” na'ari yee: “Nee nu Ciríistu'u jetze ajtéme'ecan.”

¹³ Niché'e a'atzu tejámuata'íhua'u. ¿Ni qui ayén seicié huaújruu í Ciríistu'u ti ij ayén huatámu'iire? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui miyen ná'utatai í cúruu jetze ineetzi í nej i'i Pablo mú'ejmi jetze me'ecan? Camu xaa ne'u a'atzu. Ari íjii, ¿ni qui niyen á'amua'íhuaca'a neniúucajtze'e i nej i'i Pablo? Canu xaa ne'u a'atzu.

¹⁴⁻¹⁵ Jé'ecan nu rí'i tiratá'aca í Dios nej caí ja'ati huámu'íhuaca'a sino a'ímej nu'u ne'íjna í Crispo, neajta ne'íjna í Gayo. Ayee nu'u huaríj sej si caí se'íjna jín á'ujtzaahuate'e

se'íjna jime'e sej huámuai'ivijhuaca'a neniúucajtze'e. ¹⁶⁻¹⁷ Neajta nu huá'umuai'ihuaca'a a'ímej í teitestemua'ame'en a'íjna í Estéfanos. Ayee pu'u xaa ne'u, canu cui'i ramua'aree ti pua'a neajtahua'a se'í huámuai'ihuaca'a nusu necaí.

Jee xaa, capu Ciríistu'u ayén ne'uta'íteca'a nej ni huá'umuai'ihua í teite sino ayée pu 'een jín ne'uta'íteca'a nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e í ti jín Dios hua'irájtuaani. Capu ayén ne'uta'íteca'a nej ni ne'íjna jín tihua'utá'ixaate'en nej jeíhua huápi'i raayí'iti í huá'amua'atziira'a a'ímej í teteca í mej nu'u rí'i tiu'uyí'iti. Capu xaa ne'u, sino ayée pu'u a'íjna jín ne'uta'íteca'a ti ij ayén tí'ivaire'e á'ara'ani í muári'eri'ire'ara'an a'íjna í niuucari ti jime'en raxa í Ciríistu'u, í mej rá'utatai í cúruu jetze.

Ciríistu'u pu a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios

¹⁸ Ayee pu'u, a'iné a'ímej jemi í mej a'uvá'itzi, ayée pu tihuá'amitiejte'e tej huatétatimua'i te'íjna jime'e tej tiyen tihuá'ixaate'e ti Ciríistu'u ayén huamí'i huá'a jetze me'ecan í cúruu jetze. Mi teajta iteen, í ti Dios tu'irátuaasin, téjmi pu ayén titá'amitiejte'e ti a'ín niuucari a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios. ¹⁹ A'iné ayée pu té'esiimua'i tíjn: Nee nu yee ra'antipua'ajte'esin

í huá'amua'atziira'a a'ímej
í mej nu'u jeíhua huápi'i raayí'iti.

Neajta nu yee raaté'uuna nain

í mej meri raarí'ire a'íme
í mej temua'a tirú'umua'aree.

²⁰ Ti pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'uné a'ij 'é'en a'íjna í ti temua'a tirú'umua'aree? Capu xaa ne'u mé'e já'ahua'a. Ajta a'ín ti tiú'ujmua'ate, ¿a'uné a'ij 'é'en a'íjna? Capu ajta mé'e já'ahua'a. Na'ari í seij ti ayén huápi'i raayí'iti ti tiu'utaxáj a'ímej jemi í mej íjii huáteite, ¿a'uné é'esejre'e? Capu ché'e mé'e é'esejre'e a'iné Dios pu ari raatasejratataca'a ti caí ti'iti a'ij huataújmua'a í huá'amua'atziira'a a'ímej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca.

²¹ Mi ajta a'ín í Dios, ayée pu raaxí'epi'intare rumua'atziira'a jime'e ti caí ri'iríista a'ame mej miyen me'íjna jín ráamua'ati huá'amua'atziira'a jime'e a'íme í mej miyen íiyen seijre'e. Ayee pu 'een jín ayén raaxí'epi'intare í Dios a'iné ayée pu raxí'eve'eca'a ti ayén hua'irájtuaani a'íjna jime'e mej miyen rá'atzaahuatete' a'íjna í niuucari ti nu'u caí a'ij huataújmua'a, í niuucari tej tiyen tihuá'ixaate'e.

²² Majta me'ín, í mej Israél jetze ajtémecan, ayée mú tí'ijhuavii í Dios jemi í mej jín rí'i naa te'utasej, ajta a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'í mú rahuauhuau í mua'atziira'a mej mi me'íjna jín nain au'itíeé muá'ara'ani. ²³ Mi teajta iteen, ayée tu tihuá'ixaate'e te'íjna jime'e í Ciríistu'u í mej rá'utatai í cúruu jetze. Ajta a'ín í niuucari í tej jín tihuá'ixaate'e, ayée pu a'íjna jín hua'utá'iaaxiejte'esin a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan. Ajta a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayée pu tihuá'amitiejte'e ti caí a'ij huataújmua'a.

²⁴ Mi majta a'íme, í ti Dios hua'utajé, ti pua'a a'íme í mej Israél jetze ajtémecan na'ari mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayée pu tihuá'amitiejte'e ti Ciríistu'u a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an ti jín Dios hua'irájtuaani, ajta a'í pu a'ín pú'een í mua'atziira'a ti jín Dios tí'ajta.

²⁵ Jee xaa ne'u, a'íjna ti nu'u caí a'ij huataújmua'a, a'íjna ti Dios jemi é'eme'ecan, jaítze'e pu raayí'iti caí í huá'amua'atziira'a í teteca. Ajta a'íjna ti nu'u caí rú'uca'anisti'i í Dios, jaítze'e pu tí'ivaire'e caí í huá'amuari'eri'ira'a í teteca. ²⁶ ¿Ni caí ayén tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? Casi'i, a'ij ti 'een mú'ejmi tzajta'a ti Dios ayén amuaatajé. Caxu mu'íi mi sej jeíhua huápi'i rú'umua'aree í huá'amua'atziira'a a'ímej, í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Caxu seajta mu'íi mi sej se'íjna jín antiújmua'aree í ti jeíhua huápi'i ruxe'eve'e nusu se'íjna jetze airaújneijte a'ímej í mej ruxiéehua á'ujjhuane'e. Caxu xaa ne'u.

²⁷ Mi ajta a'ín Dios, a'í pu hua'antíhuau a'ímej í mej caí a'ij té'umua'areereca'a ti ij a'ín hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej miyen rusejrate mej nu'u jeíhua huápi'i té'umua'aree. Dios pu ajta ayén hua'antíhuau a'ímej í mej caí ti'itij jín antiújmua'aree a'ímej jemi í mej yen huachéjme chaanaca japua ti ij ajta hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej ve'ecán jín títetateí.

²⁸⁻²⁹ Jee xaa, Dios pu ayén hua'antíhuau a'ímej í mej caí huá'a jetze tí'ica'anejca'a, ajta a'ímej í mej huá'axieehuataca'a. Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna, Dios pu ayén a'íjna jín hua'antíhuau a'ímej í mej caí seijre'e a'ímej jemi í teteca ti ij ayén hua'antipua'ajte'en a'ímej í mej títetateí íiyen chaanaca japua, ti ij caí ja'ati ayén á'ujtzaahuat'e í Dios jemi.

³⁰ Mi seajta mú'een, xu'uri jemin seijre'e í Ciríistu'u a'íjna jime'e a'ij ti tejámuaaxí'epi'íntari'iri'í í Dios. Ciríistu'u pu jemi é'eme'ecan í Dios mua'atzíira'a í tej jín tirú'umua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi. A'í pu ajta ta japua huaniú tej ti rí'éene'ecán jín a'uteáturan í jemin. Ciríistu'u pu mú'ejmi huat'eúra'ate. A'í pu ajta tiu'utanájchitaca'a a'amua jime'e í sej jín té'echa'ica'a. ³¹ A'ij pu jín, ayén té'eyu'usi'í tijín: “Ti pua'a yee ja'ati ayén raxí'eve'e ti ti'itij jín á'ujtzaahuat'e'en, ché'e a'ín ayén huárini a'íjna jime'e a'ij ti tavástara'a ayén rí'í tiraatá'a.”

2

Ayee pu'u na'a tihuá'ixaate'e a'íjna jime'e í Ciríistu'u í mej rá'utatai

¹⁻² Neajta inee, ne'ihuaamua'a, netí'ij amuacáí á mú ja'uvé'emuaareca'a nej ni tejámuaatá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'í, canu cui'í niyen ne'íjna jín tejamuá'ixaa ne'íjna jime'e í niuucari ti huápi'i jín naa namuajre'e, canu neajta ne'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a í teteca sino ayée nu tiraaxí'epi'íntare nej a'í na'a yaú'itíeé ná'ara'ani mú'ejmi jemi ne'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, í mej rá'utatai í cúruu jetze.

³ Neajta, netí'ij ne'uun a'utéveeca'a mú'ejmi jemi, ayée nu amua'aséjrate'ecaa ti nu'u caí nú'uca'anisti'í. Cu xíe nej tí'itziine'eca'a. Jee xaa, jeíhua nu névivejca'a.

⁴ Ajta a'ín í niuucari, í nej jín tejamuá'ixaa, capu ayén éene'e tíj a'íjna ti huápi'i naa namuajre'e, ti ajta huá'amua'atziira'a jetze airánineica í mej jín huá'amua'itici í teite. Capu xaa ne'u, sino ayée nu ne'íjna jín tejámuaatá'ixaa sej si ráamua'aree nej ne'íjna jetze aránca'ane í xíejniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'í pu jemin me'ecan í muári'eri'ira'a í nej jín niyen rici. ⁵ Ayee nu ne'íjna jín huaríj, sej si caí se'íjna jetze arájca'anen í huá'amua'atziira'a í teteca sino sej si se'íjna jetze arájca'anen í muári'eri'ire'ara'an í Dios se'íjna jime'e í sej té'atzaahuat'e.

A'íjna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, ti ajta ari titaatasejrate

⁶ Mi teajta iteen, teen tu xaa te'íjna jín tejamuá'ixaa sej jime'e í mua'atzíira'a a'ímej tzajta'a í mej meri tiu'unáijmi'ire. Ajta a'ín í mua'atzíira'a, capu huá'a jetze huanéj a'ímej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Capu ajta huá'a tzajta'a me'ecan a'ímej í mej tí'aijta íiyen chaanaca japua, í mej majta a'uvá'itzi. ⁷ Jee xaa ne'u, teen tu tiyen raxa í Dios mua'atzíira'a jime'e ti caí rí'irí ti ja'ati ayén rusej a'ij tirájteuni, í mua'atzíira'a ti rú'avaataca'a ti jime'en ajmí'í imuá'í'ij caí xi huatasejre í chaanaca. Dios pu ayén tiraaxí'epi'íntare ti ayén tí'itaci'iti itejmi a'íjna ti huápi'i naa seíre'e á'ara'ani.

⁸ Mi majta a'íme, í mej yen tí'aijta íiyen chaanaca japua, capu a'atzu a'ij ti huá'amitiejte'eca'a a'íjna ti rú'avaataca'a, a'iné ti pua'a miyen ramua'aréerecajche'e, camu miyen tirá'atatánche'e í tavástara'a, í ti ajta huápi'i naa tí'iseijre'e á'ara'ani tíj na'a rusén jime'e. ⁹ Mi ajta, ayée pu té'eyu'usi'í tijín:

A'íjna ti yee Dios rí'í ráaruu a'ímej jime'e

í mej raxí'eve'e,

capu ja'ati ayén raasej,

capu ajta a'ij tihuá'amitiejte'eca'a

a'ij ti té'eme'enche'e.

¹⁰ Mi ajta a'ñn, Dios pu taatasejrate a'ijna jime'e ti téjmi jemi raateájtuaa a'ijna í ruxéjniu'uca ti ij a'ñn ayén titaata'ítii. Ajta a'ñn xiéjniu'ucare'ara'an, nain pu jín ayén tirá'amitiejte'e, ajta nain pu tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í Dios.

¹¹ Ayee pu'u, a'iné huá'a jime'e í teteca, a'ñn xiéjniu'ucare'ara'an í teáata'a, a'ñ pu'u tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e a'ijna í ja'ati. Ayee pu che'atá na'a 'een í Dios jemi. Capu ja'ati tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í Dios sino a'ñ pu'u í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² Mi teajta iteen, catu te'ijna ancuré'a í huá'amua'atziira'a a'imej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca sino a'ñ pu téjmi jemi huateájturaa a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tej ti yaú'itiéé tá'ara'ani a'ij ti Dios ari rux'evi'ira'a jín rí'i titaatá'a. ¹³ A'ii pu a'ñn pú'een í tej amuá'ixaa. Capu a'ñn na'a pú'een í huá'amua'atziira'a í mej jín tá'itiiri'i í teteca sino a'ii pu a'ñn pú'een í niuucari ti ayén jín tá'itiiri'i í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee tu ríci tej huaú'ixaa a'ij ti huataújmua'a í mua'atziira'a ti Dios jemi é'eme'ecan te'ijna jime'e í niuucari ti a'ñn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a taatá'a tej tiyen tiu'utaxáj.

¹⁴ Ajta a'ijna ti caí jemin huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ñ pu caí ra'ancuré'asin a'ijna ti jemin é'eme'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'iné capu ti'iti a'ij huataújmua'a a'ijna jemi í ja'ati. Capu rí'irí ti a'ñn yaú'itiéé á'ara'ani a'iné ayée pu ruxe'eve'e ti ja'ati ayén jetzen araújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ti ij ayén tirá'amitiejte'e a'ij ti huataújmua'a.

¹⁵ Ajta a'ñn ti jetzen araújca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, nain pu ayén tirá'amitiejte'e a'ame ti pua'a ayén tí'ivaire'e nusu caí. Mi ajta, capu rí'irí ti seij ayén rá'axijte'en a'ijna í ja'ati, ti pua'a tí'ivaire'e nusu caí. ¹⁶ Ayen tijín: “¿A'ataani yee tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í tavástar'a ti ij a'ñn ja'ati ayén tirá'itiii?” Mi teajta iteen, ayée pu ayén titá'amitiejte'e a'ij ti ajta tirá'amitiejte'e í Ciriistu'u.

3

Mej nu'u tí'imuari'e jamuan í Dios

¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, ti caí huatári'iristareca'a nej niyen tejámuaatá'ixaate'en tíj a'ñme í ti huá'a jemi huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sino tíj a'ñme í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, mi sej seuchén huataújtuiiri'i í Ciriistu'u jemi. ² Netí'ij tejamuaamí, canu cua'ira jamuaamí sino a'ij nu'u amua'antí'ite í léechi a'iné caxu xi yá'ujepi'ira'a í cua'ira. Seajta íjii, seúche'e xu siyen 'een. Caxuu xi teja'ujepi'ira'a.

³ Seúche'e xu siyen e'en matíj a'imej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca. A'iné ayée pu seijre'e mú'ejmi tzajta'a cumu sej ruchueere'e, seajta sej rújaaxiejví'i. ¿Ni caí ayén huataújmua'a sej seuj huá'a jemi ajtémecan a'imej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca? Jee xaa ne'u, mú'een xu siyen tí'ijri'ire a'ij mej tí'ijri'ire í seica í teteca. ⁴ Ayee xu ríci. Seij ti mú'ejmi jemi ajtémecan ayén ti'ixa tijín: “Nee nu Pablo jetze ajtémecan.” Ajta í seij ayén tijín: “Neajta inee, Apolos nu jetze ajtémecan.” ¿Ni secaí siyen che'atá sena'a ríci matíj a'ñme í teteca í mej caí jetzen seijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios? Jee xaa ne'u, ayée xu ríci.

⁵ Niché'e a'atzu tejá'amua'ihua'u. ¿A'iné ti'itij jín tí'ivaire'e a'ijna í Apolos, na'ari ti'itájni jín na'antínmua'aree inee, inee i'i Pablo? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Teen tu'u ravaire'e í tavástar'a jemi. Ayee xu 'een jín té'antzaahua í tavástar'a jemi se'ijna jime'e tej tiyen ravaire'e, a'ij tíj a'ñn titaá'ijca seij ajta seij. ⁶ Ayee nu tí'ivaire'e tíj ja'ati ti ayén tiú'uhuii, ajta a'ñn í Apolos, a'ñ pu ayén tí'ivaire'e tíj ja'ati ti tiú'ipuaa. Ajta a'ñn í Dios, a'ñ pu raaváujsi'iri'i ti ij huáçire.

⁷ A'ij pu jín, a'ijna ti tiú'uhuii, capu ti'itij jín ruxe'eve'e. Ajta a'ñn ti tiú'ipuaa, capu ti'itij jín ruxe'eve'e, sino a'ñ pu xaa í Dios ti raaváujsi'iri'i ti i huáçire, a'ñ pu xaa a'ñn pú'een í ti ruxe'eve'e. ⁸⁻⁹ Naíjmi'i mú tí'ivaire'e a'ijna ti tí'ihuiite'e, ajta a'ijna ti ti'ipuaa á'aye'i.

Ruxí'ej mu'u tí'ivaire'e, ajta Dios pu ayén hua'utá'asin a'ij ti tiraavíjtle a'íjna jime'e í ti rací'icipua í ti jín tiu'umuáriej, a'iné teen tu jamuan tí'imuarí'e í Dios.

Seajta mú'een, ayée xu ti'itij jín tí'ivaire'e tíj a'u mej tejé'taseehua, ajta tíj chi'ij ti Dios rá'ajtaahua.

¹⁰ Mi neajta inee, a'iné Dios pu jeíhua huápi'i naa tinaatá'a nej ni niyen tiu'umuári'en, ayée nu huaríj tíj ja'ati ti chi'ij ájtaahua. Nee nu ra'itátaahuaxi ne'íjna ti japuan ájtaavijhua í jaxu'u tíj ja'ati ti temua'a naa raayí'iti. Ajta í seij, a'í pu japuan té'ajtaahua. Ajta ayén ruxe'eve'e ti rí'i naa tirá'ajtaahua ti ij caí a'ij pua'a éene'e ájci'ipiihua. ¹¹ A'iné, jime'en a'íjna ti a'itáavijhua, seij pu'u pú'een, ajta a'ii pu a'ín pú'een í Jesus ti ajta Ciríistu'u pú'een. Capu máaj ja'ati ti ayén tí'ivaire'e tíj a'íjna ti a'itáavijhua.

¹²⁻¹³ Ajta, ayée pu seíre'e a'ame ti ti'itij ti jín japuan ájtaavijhuaca'a ti pua'a a'íjna jime'e í oro nusu plata jime'e na'ari tetej jime'e ti huápi'i tí'ijnajche. Ajta ayén che'atá na'a seíre'e a'ame ti pua'a ayén ájtaavijhuaca'a a'íjna jime'e í ciyej na'ari íxaj jime'e ca'ín huácaxa'a jime'e. Jee xaa ne'u, ayée pu seíre'e a'ame í tí'iti í mej jín tiu'umuáriej í teite, seij ajta seij, matíj mena'a pua'amé mej íiyen seijre'e í chaanaca japua. A'íjna xicáara'a jetze, ayée pu Dios raaxí'epi'intare'en a'ij ti leen, a'iné ayée pu teja'uré'enejsin tíj taij ti jín hua'utaseíjrate'esin. Ajta a'íjna í taij, a'í pu raatémua'atzi ti pua'a xí'epi'ín metiu'umuáriej seij ajta seij nusu mecaí.

¹⁴ Ti pua'a ayén té'eviicua'i í taij tzajta'a a'íjna ti jín ja'ati tiu'umuáriej, ayée pu tí'iraci'iti a'íjna í ja'ati a'ij ti tiraavíjtle. ¹⁵ Na'ari caí, ti pua'a huateájtaani í ti jín tiu'umuáriej í ja'ati, nain pu á'ujisin. Ajta a'ín í ja'ati, Dios pu xaa ru'irátuaasin aru ayée pu éene'e a'ame tíj ja'ati ti xa'ichu'i a'uun ráavai í taij tzajta'a.

¹⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e sej se'ín pú'een í chi'ira'an í Dios. Ajta mú'ejmi tzajta'a pu huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ¹⁷ Ti pua'a ja'ati ayén raaté'uuna a'íjna í chi'ira'an í Dios, Dios pu ra'antipua'ajte'esin a'íjna í ja'ati a'iné pu'uri Dios huateúra'ate a'íjna í chi'ij, sej mú'een se'ín pú'een í chi'ira'an í Dios.

¹⁸⁻¹⁹ Caxu rucuanamua rujímua'a. Ti pua'a ayén tirá'amitiejte'e seíj í ja'ati ti ayén rí'i tirú'umua'aree a'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a a'ímej í mej íjii huáteite, ché'e a'ín caí ché'e ayén á'ujtzaahuate'e a'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a. Ché'e a'ín ayén ra'ancuré'an í mua'atziira'a ti tavástara'a jetze é'eme'ecan, a'iné a'íjna í huá'amua'atziira'a a'íime í mej íjii huáteite, capu tí'iti a'ij huataújmu'a í Dios jemi. Ayee pu xaa té'esimua'i tíjín: “Dios pu huá'avivi'ira'an a'ímej í mej miyen á'ujtzaahuate'e me'íjna jime'e mej tí'ihua'itaca í rumua'atziira'a jime'e.”

²⁰ Ajta ayén té'eyu'usi'i tíjín: “Tavastara'a pu ramua'aree ti caí tí'itij vaire'e í huá'amua'atziira'a a'íime í mej nu'u jeíhua huápi'i té'umua'aree.”

²¹⁻²² A'íj xu jín, caxu ché'e siyen á'ujtzaahuate'e se'íjna jime'e sej nu'u seíj jetze ajtémecan í teáata'a. Naími'i pu ayén tejá'amuci'iti, ti pua'a niyen tejá'amua'aire'e inee, i nej i'i Pablo na'ari a'ín Apolos ayén tejá'amua'aire'e nusu a'íjna í Pedro. Ti pua'a ayén a'íjna jín rí'i tejamuaatá'an í Dios a'íjna jime'e tíj na'a ti íiyen seijre'e chaanaca japua nusu sej siyen ruuri huateáturan na'ari sej siyen huácu'i'ini, tí'iti ti a'ij ti ayén íjii tí'iseijre'e ca'ín tí'iti ti ayén teja'uré'enejsin, naími'i pu ayén tejá'amua'aire'en.

²³ Seajta mú'een, ayée xu se'íjna jetze ajtémecan í Ciríistu'u, ajta a'ín Ciríistu'u, a'í pu ajta Dios jetze ajtémecan.

4

I mej jín antiújmua'aree a'íime ti Dios tihua'uta'íti'ire

¹ Ayee pu ruxe'eve'e ti ayén tejamuá'amitiejte'e itejmi jime'e tej tiyen ravaire'e í Ciríistu'u, ajta ti ayén titaa'íjca a'íjna jime'e í ti rú'avaa í Dios jemi. ² Ajta, a'íjna ti ravaire'e, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín í ja'ati ayén araúrasten nain jime'e a'íjna í ti jín tira'íjca. ³⁻⁴ Mi neajta inee, capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a mú'een siyen na'uxíjtle'en, na'ari

miyen na'uxijte'en a'ime í mej íjii huáteite me'ijna jime'e a'ij ti tihuá'amitiejte'e. Jee xaa ne'u, canu nesej á'anxijte'en, a'iné canu nee nesej ramua'aree tij ti'itij jín na'uteajturaa í Dios jemi. Capu amín a'ij, capu ayén huataújmua'a nej neri x'epi'in 'een í Dios jemi. Tavástarala pu a'in pú'een í ti ná'axijte'en.

⁵ A'ij xu jín siyen huárini. Caxu ti'iti jín huá'axijte'e ajta na'a caí a'ájna teja'uré'enen a'ijna xicáara'a ti jetzen Dios ari raax'epi'intare. Setá'aj seuj rachú'eve'e se'ijna í tavástarala a'í'ij ajtahua'a yé uvé'enen. Aj pu xaa, a'in raatasejrata tij na'a ti rú'avaataca'a a'u ti a'utíca'a. A'í pu ajta raatasejrata í ti ayén tihuá'amitiejte'eca'a í huá'a tzajta'a í teite. Aj pu i ayén tihuá'aci'iti ti Dios ayén r'í'í tihua'utá'asin najmi'ica a'ij ti tiraavijte'e seij ajta seij.

⁶ Mi neajta inee, nain jín í nej neri tejamuá'ixaa, ayée nu tejámuaatá'itiiri'i neetzi jime'e neajta ne'ijna jime'e í Apolos nej ni ne'ijna jín jamuaatévaire'en. Caxu yá'uhua'anan se'ijna í niuucari ti ayén tijín: “Setá'aj siyen araúrasten se'ijna jime'e a'ij ti té'eyu'usi'í.” Caxu siyen ahuaújtzaahuata'en se'ijna jime'e sej nu'u seij jetze ajtéme'ecan. Caxu seajta raatéxíeehuata í seij. ⁷ ¿Ni tzaa ja'ati ayén a'ijna jín timua'ijca a'ijna jime'e ti jaítze'e ruxe'eve'e caí í ti jín antiújmua'aree í ax'í'ej tevi? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui piyen ti'iti tí'ijcha'í'í í pej caí ra'ancuré'a seij jemi? Capu xaa ne'u. Ajta, ti pua'a ayén ti'ayajna pej piyen ra'ancuré'a, ¿a'iné 'een jime'e piyen á'atzaahuata'e? Capu ayén tiraavijte'e, a'iné Dios pu ayén muaatapuajve.

⁸ Mú'een xu nu'u seri huatájuxai temua'a naa. Seajta nu'u seri huateújchijteaanitaca'a. Mú'een xu nu'u caí taatá'inee, seajta siyen tí'aijta rujímua'a sena'a. Oojala cuj t'n ayén teja'uré'enen sej siyen tiu'ita'áijta. Jéihua huápi'i nu niyen tí'ijxe'eve'e. ⁹ Aye nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e a'iné ayée pu tiná'amitiejte'e ti Dios ayén taatasejrataca'a mú'ejmi jemi tej iteen a'in pú'een í tej caí ti'itij jín antítamua'aree, teajta teen tu a'in pú'een í mej majta jime'en meri raax'epi'intare tej nu'u huácu'ini a'u mej titejé'ecui'ica. Dios pu ayén taatasejrataca'a najmi'ica jemi í mej ta japua seijre'e, ajta huá'a jemi í mej yen japuan huachéjme í chaanaca, a'u ti na'a nainjapua.

¹⁰ Aye xu tí'ixaxa'a mú'een tej nu'u tatímua'í te'ijna jime'e tej tiyen ravaire'e í Ciríistu'u. Mi seajta mú'een, sej nu'u huápi'i naa tirú'umua'aree í Ciríistu'u jemi. Capu nu'u tú'uca'anisti'i itejmi. Mi seajta mú'een, ayée xu nu'u nain jín té'eviicua'í. Jé'ecan mú nu'u r'í'í tejamuatá'aca mú'ejmi. Majta métaxana'ave'e mú nu'u itejmi.

¹¹ Tij na'a ti yú e'iré'ene, ajta íjii, ayée tu tena'a jí'itiejcu, teajta 'i'icu. Temua'a tu titecá'ixure'e. Jé'ecan mú a'ij pua'a taruure. Catu teajta mé'e é'eche. ¹² Ca'anín tu jín tí'imijhuaca tamuájca'a jime'e. Ti pua'a a'ij pua'a meti'itaxájta, teen tu tiyen r'í'í tihua'atá'aca. Ajta ti pua'a a'ij pua'a métaruure, teen tu tiyen rá'aviicua'í. ¹³ Ajta, mat'ij teite hua'itzi tátaavijre'e itejmi, r'í'í tu naa tihuá'ajee. Tij na'a ti yú e'iré'ene ajta íjii, ayée pu tihuá'amitiejte'e itejmi jime'e tej nu'u jéihua huápi'i huá'axana'aviste'e, tej nu'u tiyen huá'aseijrate'e huá'a jemi tí'í í xa'iri í mej mé rú'uriera í mej yen japuan seijre'e í chaanaca.

¹⁴ Canu ne'ijna jín niyen tejá'amua'ixaate'e nej ni niyen amuaataté'iraste'en, sino nej ni r'í'í jamuaatá'iti mú'een, mi sej siyen ná'aseijrate'e cumu niyaujmua'a í nej jéihua huápi'i já'amuxa'eve'e. ¹⁵ Tij caí mu'iiti mú tejamuá'itiiri'i í Ciríistu'u jetze me'ecan. Capu a'ij ámitieere'e a'achú mej pua'amé ará'ase. Mi ajta, seij pu'u í ti á'amuyaya'upuajtaca'a, neajta inee, nee nu ne'in pú'een í nej á'amuyaya'upuajtaca'a í Ciríistu'u jemi ne'ijna jime'e nej tejamuá'ixaa í niuucari ti jín Dios amua'irájtuaani. ¹⁶ A'ij nu jín niyen tejá'amujaje sej siyen titeejú'un netj inee.

¹⁷ A'ij nu jín niyen amuaata'iti'iri'i ne'ijna í Timoteo í nej neajta ya'upuá'ara'an pú'eene'e í tavástarala jemi, í nej neajta jéihua huápi'i rax'í'eve'e. A'í pu amuaatánamuajriste'esin a'ij nej ti'tíncha'í'í jemin í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. Aye nu che'atá nena'a tihuá'itíi a'í'imej í seica, a'u ti na'a mej e'etiújse'iri. ¹⁸ Seica mú'een, xu'uri á'ujtzaahuata'e. Cu xíe ti cuj ayén tejamuá'amitiejte'e nej caí ché'e ne'uun mú a'atanén.

¹⁹ Mi neajta inee, nee nu xaa ca'anacan ne'uun a'atanéjsin mú'ejmi jemi ti pua'a ayén tineetá'acare'en í tavástara'a. Aj nu xaa ramua'aréren ti pua'a siyen ti'itiújcha'íi muári'eri'ire'ara'an jime'e í Dios na'ari se'j niuucari sena'a jín siyen ti'itiújcha'íi. ²⁰ Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné a'íjna í Dios, capu niuucari na'a jín tí'ajta sino rumuári'eri'ire'ara'an jime'en.

²¹ ¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui niyen ne'íjna jín u á'ume'en nej ni pua'íjtzí amuaatá'an na'ari nej niyen ne'íjna jín amua'aja'uvé'emuaare ne'íjna jime'e nejá'amua'axe'eve'e, nej ni neajta cua'anín jín tejamuá'ixaate'en?

5

Rá'axijte'e se'j ti je'íhua huápi'í a'ij pua'a ti'itiújcha'íi

¹ Ayee nu tiú'unamuajri'i ti ayén ti'ayajna ti nú'u se'j ti mú'ejmi jemi ajtémecan tí'ixana'acire'e a'íjna jime'e ti jamuan hui'ica a'íjna ti ratévi'itín í ya'upuá'ara'an. Jé'ecan pu a'ij pua'a se'jre'e a'íjna. Majta a'íime í mej se'j chu'éjra'a japua é'eme'ecan, camu miyen ríci. ² Mi seajta mú'een, a'íj xu jín á'ujtzaahuat'e. ¿Ni caí ayén tiraavíjte'e se'j se'íjna jín huataújxiemiste'en? Jee xaa ne'u. Setá'aj raatamuárite'en se'íjna í ja'ati ti ij caí ché'e se'jre'e mú'ejmi jemi.

³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Yé nu imuá huaca inee. Mi neajta, a'úu nu á'uca mú'ejmi jemi nemua'atziira'a jime'e. Nu'uri niyen ra'uxíjte ne'íjna í ja'ati ti ayén ríci netíj niyen ráruurénche'e ti pua'a ne'uun á'ucati'jche'e. ⁴⁻⁵ Ayee xu huáriní setí'ij e'etiújseire'en niuucajtze'en í tavástara'a, a'íjna í Jesús, ajta netí'ij ne'uun mú'ejmi jemi é'ese'jre'e nemua'atziira'a jime'e. Setá'aj siyen se'íjna jetze arau'jca'anen í muári'eri'ire'ara'an í tavástara'a í Jesús se'j si raatátuiire'en se'íjna í ja'ati í Satanás jemi ti ij a'íjn tiyaaru'u ra'upuá'ajte'en í tévira'an, ti ij ajta Dios ru'irájtuaani í xiéjniu'ucare'ara'an í ja'ati a'íjna xicá'ara'a ti jetzen tiu'ita'áijta í tavástara'a.

⁶ Capu xí'epi'ín se'j siyen se'íjna jín á'ujtzaahuat'e a'iné ayé pu tiu'uteújnaxca mú'ejmi jemi tíj ajta tiu'uteújnaxca í mej rajnájchite'esin í cua'íjtzí. Cíj mu'u caj tírajnájchite'esin. Ajta á'iyen nainjapua huaneájxi'ísín. ⁷ A'íj xu jín, setá'aj mé rúurieni se'íjna ti mí'ime'ecan se'j si siyen huaujjéjcuare'en tíj a'íjna í cua'íjtzí ti caí ti'ití ránaxcaca'a. Ayee xu huáriní a'iné pu'uri huataújmua'í'ivejtaca'a a'íjna í Ciríistu'u ti téjmi jetze me'ecan huamí'í ti ij caí pua'íjtzí táaci'ití. ⁸ A'íj pu jín, tiché'e tiyen tiú'uyesten a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi, tetá'aj caí ché'e tiyen a'ij pua'a ti'itítacha'íi, teajta caí ché'e ti'itíj jín auteá'turan í Dios jemi sino tiché'e tiyen rí'í ti'itítacha'íi tzáahuati'ira'a jime'e, tiché'e teajta tiyen tena'a tiu'utaxáj niuucari jime'e ti ayén ti'ayajna.

⁹ Nu'uri niyen tejámuaatá'itíiri'i í yu'uxari jetze se'j caí huá'a jamuan tiújse'irihua'an a'ímej í mej tí'ixana'acire'e. ¹⁰ A'íjna í niuucari ti jime'en yee “í mej tí'ixana'acire'e”, capu ayén huataújmua'a ja'ati ti na'a ti a'ij pua'a ríjca í Dios jemi, ti pua'a a'ij pua'a ti'itiújcha'íi nusu ti huápi'í tí'inecua'atze ti je'íhua tí'ijcha'íi na'ari tí'inahua'aj ca'ín se'j na'amiche ti caí Dios pú'een. Ti pua'a ayén huataújmua'ati, ayé pu ruxe'eve'e a'ame se'j siyen ajtá'íne na'íjmi'ica jemi í mej yen japuan se'jre'e í chaanaca.

¹¹ Mi ajta, ayé pu huataújmua'a í nej jín tejámuaatá'itíiri'i se'j caí ché'e jamuan á'ujujhua'ane'en se'j ti ayén tamuari tíj ta'ihua'ara'a ti pua'a a'íjn ja'ati ayén tí'ixana'acire'e nusu huápi'í tí'inecua'atze ti je'íhua tí'ijcha'íi na'ari rana'amiche ti caí Dios pú'een ca'ín a'ij pua'a tiú'ujjepe'e. Caxu seajta jamuan á'ujujhua'ane'en ti pua'a ayén rutahua'íve'e na'ari ti'inahua'ara. Caxu seajta tí'icua'a jamuan se'j ti ayén ríci. ¹²⁻¹³ Canu ne'íjna jín antínmua'aree ne niyen hua'uxíjte'en a'ímej í mej caí téjmi jetze ajtémecan sino a'íj pu Dios huá'axijte'en. Mi seajta mú'een, mú'een xu xaa se'íjna jín antiújmua'aree se'j siyen hua'uxíjte'en a'ímej í mej 'a'amua jetze ajtémecan. Setá'aj raatamuárite'en se'íjna í ja'ati ti a'ij pua'a ti'itiújcha'íi.

6

A'ij mej nu'u ye'í tiraaxí'epi'íntare'en rujímua'a

¹ Ti pua'a siyen tiú'ujaaxiejví'ira, ¿a'iné tí'irí'iri ti ja'ati ayén huataúra'an ti a'uun á'ume'en huá'a jemi í jueesi í mej caí téjmi jetze ajtémecan i tej té'atzaahuat'e mej mi me'ín miyen raaxí'epi'íntare'en? ¿A'iné 'een jime'e secaí rujímua'a raaxí'epi'íntare'en a'ímej jemi í mej jemin seijre'e í Dios? ² Xu'uri ramua'aree tej tiyen hua'uxíjte'en naíjmi'ica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Ti pua'a ayén té'eme sej hua'uxíjte'en se'ímej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, ¿ni tzaa secaí raayí'iti sej siyen raaxí'epi'íntare'en se'íjna ti caí tí'iti jetzen ruxe'eve'e?

³ Casí'i, teen tu teajta huá'axijte'e a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e. A'ij pu jín, capu a'atzu muári'eri tej tiyen raaxí'epi'íntare'en a'íjna ti téjmi jetze ayén tí'ijnineí íjii tej huáteite. ⁴ Ajta ti pua'a ayén ruxe'eve'e sej siyen raaxí'epi'íntare'en se'íjna ti mú'ejmi jetze tí'ijnineí íjii, ¿a'iné 'een jime'e siyen se'íjna jín tihuá'ijcate'e mej mi jueesi jín antiújmua'areere a'ímej í mej caí rí'í tihuá'axe'eve'e í teite?

⁵ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni amuaataté'viraste'en. ¿Ni tzaa caí rí'irí ti mú'ejmi jemi se'íj seijre'e ti ayén raayí'iti ti temua'a naa ra'uxíjte'en a'íjna jime'e í mej rújaaxiejví'i í ta'ihuaamua'a í mej majta té'atzaahuat'e? ⁶ Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ijrí'ire. Se'íj pu ayén runiúuste'e í ru'ihuaara'a, ajta ayén rí'ici huá'a jemi í mej caí té'atzaahuat'e.

⁷ Xu'uri se'íjna jín huamuá'itiche se'íjna jime'e ti ja'ati ayén runiúuste'e a'íjna jemi í ru'ihuaara'a. Ayee pu tejámuaaté'vá'iri sej siyen huataúra'an ti ja'ati ayén a'ij pua'a amuáaruuren nusu ti ayén tí'iti amuaanáhua'i. ⁸ Mí seajta mú'een, ayée xu rujímua'a se'ín pú'een í sej a'ij pua'a huá'aruuree xa'aye'i, seajta siyen tihuá'anahua'i. Ayee xu huá'aruure í ru'ihuaamua'a a'iquí nu'u mejá'amua'ihuaamua'a.

⁹ Mú'een xu ramua'aree temua'a naa ti caí ayén tihuá'aci'iti a'ímej í mej a'ij pua'a tí'itiújcha'íi mej me'uun a'uteáruite a'u ti Dios tejé'ajta. Caxu taúra'acare'en ti ja'ati á'amucuanamua. Camu a'uun a'uteáruite a'íime í mej a'ij pua'a rijca na'ari a'íime í mej rana'amiche a'íjna ti caí Dios pú'een nusu a'íime í mej tí'ixana'acire'e í ruxí'ej tevi jamuan ca'ín a'íime í mej ruxí'ej teteca jamuan tí'ixana'acire'e. ¹⁰ Capu ajta tihuá'aci'iti a'ímej í mej tí'inahua'ara nusu í mej jeíhua huá'pí'í tí'inecua'atze mej tí'ijcha'íica ca'ín í mej rutá'aruaijve'e na'ari í mej a'ij pua'a tiú'ujjepe'e o mej avíitzi jín tí'inahua'aj. Camu xaa ne'u seíire'e muá'aju'u í Dios jemi.

¹¹ Seajta mú'een, je'icáj xu huá'a jetze ajtémecantaca'a. Mí ajta Dios, a'í pu ari tejámuaacá'ari'irí'í í sej jín auteájturaa í jemin. A'í pu ajta huateúra'ate mú'ejmi. Ajta a'íjna jime'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, mú'een xu rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi niuucajtze'en a'íjna í tavástar'a, í Jesús ti ajta Círíistu'u pú'een.

Tí'iti tí'r'en í ta jetze

¹² Nain pu í'ixí'epi'ín. Ajta ayée pu tinaatá'aca nej niyen huárini. Mí ajta, capu nain ayén tí'ivaire'e. Naíjmi'i pu í'í xí'epi'ín, ajta ayée pu xaa tinaatá'aca nej niyen huárini. Mí neajta inee, canu huatáne'a'asin ti tí'iti na'antimuá'itín nej ni ne'íjna jín ca'anéeri jín tiraatévaire'en. ¹³ Ajta a'íjna ti tí'icua'irí'í, a'í pu ayén tí'ivaire'e í jucáj jetze. Ajta a'íjna í jucáj, a'í pu ajta ayén tí'ivaire'e ti cua'ira te'aráyeijxí'ín.

Mí ajta Dios, a'í pu ra'antipua'ajte'esin í jucáj, ajta í cua'ira. Ajta í tej ratéhua'ira'a, capu ayée na'a tí'ivaire'e tej ti te'íjna jín tí'ixana'acire'e sino tej ti te'íjna jín raatévaire'en í tavástar'a. Ajta í tavástar'a, a'í pu ajta raatévaire'esin a'íjna í tej ratéhua'ira'a. ¹⁴ Ajta a'íjn Dios, a'í pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ra'ajjáj í tavástar'a huá'a tzajta'a í mí'ichite. A'í pu ajta ta'ajjájua ítejmi.

¹⁵ Xu'uri ramua'aree ti Círíistu'u jetze ajtémecan a'íjna í sej ratéhua'ira'a. ¿A'iné huataújmua'a a'íjna? ¿Ni qui nej ra'anténajchite'e jamuan í 'íita'a ti tí'itej'íivi í rutevij

jime'e ne'íjna ti Ciríistu'u jetze ajtémecan? Capu xaa ne'u. ¹⁶ ¿Ni qui siyen ramua'aree ti a'íin ti ayén anteújnaxca jamuan í 'íita'a ti tí'itej'ívi í rutevij jime'e, ayée pu huaújrúu mej mi se'íj mena'a tévira'an pú'eenen? ¹⁷ Mi ajta, a'íin ti ayén huataújtuiire'en í tavástar'a jemi, ayée pu ruruuren ti a'íjna jamuan se'íj na'a pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an tzajta'a.

¹⁸ Setá'aj nain jín raatapuá'ajta sej siyen tí'ixana'acire'e. Ajta seica jime'e í mej jín ateáturaave í Dios jemi, naími'i pu ayén caí rutevij jín a'íj tiú'uruure. Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén tí'ixana'acire'e, a'íi pu a'íj pua'a raruure í rutevij. ¹⁹⁻²⁰ Casi'i, ayée pu tí'ivaire'e í á'amuatevi tíj teyuu ti tzajta'an huirájca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íi pu a'amua tzajta'a seijre'e. Ajta, mú'een xu ra'ancuré'evi'iti í Dios. Mú'een xu caí se'íjna jín antiújmua'aree í rutevij a'íné a'íi pu tiu'utanájchitaca'a mú'ejmi jetze me'ecan. A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e sej siyen raná'amiche'en í rutevij jime'e.

7

Jíme'en a'ímej í mej néjne'iche, majta í mej víche'e

¹ Jíme'en a'íjna í sej seri mé tineja'uta'íi'iri'i, ayée pu temua'a tí'ixi'epi'in ti caí ja'ati neiche. ² Mi ajta, ayée mú'jeíhua me'íjna jín tí'ixana'acire'e. Miché'e miyen huárini, a'achú mej pua'amé. Miché'e huáneiche í teteca, sej ajta sej. Majta a'íime í 'uuca, miché'e majta huavíche'en, sej ajta sej. ³ Ajta a'íin í teáata'a, ché'e ayén ra'ará'astijre'en a'íj ti tiraavíjte'e a'íjna jemi í ru'íj. Ajta a'íin 'íita'a, ché'e ayén che'atá na'a ra'ará'astijre'en a'íj ti tiraavíjte'e í rucín jemi.

⁴ Ayee pu'u na'a, a'íné a'íin íra'ara'an, capu ayén a'íjna jín antiújmua'aree í rutevij jime'e sino a'íi pu xaa ayén antiújmua'aree í cína'ara'an. Ajta a'íin cína'ara'an, capu ajta ayén a'íjna jín antiújmua'aree í rutevij jime'e, sino a'íjna íra'ara'an, a'íi pu xaa a'íjna jín antiújmua'aree. ⁵ Caxu ché'e sena'a ajtac'íica'an sino se'íjna jime'e sej seri siyen raax'íepi'intare sej a'atzu á'ateevi'in sej huatéjniuuni í Dios jemi. Setá'aj á'iyen ajteáxiire tí'ij caí a'íin Satanás ayén ca'aníjra'a jamuaatá'an sej se'íj jamuan tí'ihuaújxana'acira'aten a'íjna jime'e sej caí á'ujcu'uvejca'a.

⁶ Canu niyen tejá'amua'íi'i sino ayée nu ne'íjna jín ca'aníjra'a jamuaatá'aca sej siyen rici. ⁷ Neajta inee, ayée nu tí'ijxe'eve'e mej mi miyen 'eene'en net'íj inee, mat'íj mena'a pua'amé í teteca. Mi ajta a'íin Dios, a'íi pu ari ayén tiraatá'a sej ajta sej a'íj ti a'íin tíhua'uxí'epi'intari'iri'i.

⁸ Mi neajta inee, ayée nu tihua'íixaate'e ne'ímej í mej caí xi huanéjne'icheca'a, majta a'ímej í mej majta caí xi víche'ejme, majta a'ímej í mej huaújseistareca'a. Jíme'en a'ímej, mat'íj mena'a pua'amé, ayée pu i'i x'íepi'in mej mi miyen 'éene'e huateáturan net'íj inee. ⁹ Aru, ti pua'a caí r'í'iri mej á'ujcu'uvée, miché'e huanéjne'iche, majta huávíichen. Jaítze'e pu hua'atáva'iri mej miyen huárini mej caí rajpuajtzi muá'ara'ani í ru tzajta'a.

¹⁰ Mi neajta inee, canu niyen tihua'íjcate'e a'ímej í mej néjne'iche, majta í mej víche'ejme sino a'íi pu tavástar'a ayén tihua'ájte'e. Ché'e caí a'íin íra'ara'an ajtáye'ican a'íjna jemi í rucín. ¹¹ Ajta, ti pua'a ayén ajtára'ani, ché'e ayén éene'e huateáturan ti rusejtan. Na'ari caí, ché'e ajtahua'a ra'anténaxca a'íjna í rucín. Ajta a'íin í cína'ara'an, ché'e ayén che'atá na'a huárini. Ché'e caí ajtáye'ican a'íjna jemi í ru'íj.

¹² Ajta, a'ímej jime'e í seica, capu ayén tihua'íixaate'e í tavástar'a sino inee, nee nu niyen tihua'íixaate'e. Ché'e ayén huárini a'íjna í ta'ihuaara'a ti a'íjna tévi'itín í 'íita'a ti caí té'atzaahuate'e. Ti pua'a a'íin 'íita'a á'ujca'ane ti jamuan huateáturan, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'íin ta'ihuaara'a caí mé rúurieni. ¹³ Ayen che'atá na'a 'een jíme'en í 'íita'a ti ra'anténexcaca'a se'íj teáata'a ti ajta caí té'atzaahuate'e. Ti pua'a a'íin ajta ayén á'ujca'ane ti jamuan huateáturan, ayée pu che'atá na'a ruxe'eve'e ti caí mé rúurieni í rucín.

¹⁴ Ayee pu a'íjna jín ruxe'eve'e, a'íné Dios pu ajta huateúra'ate a'íjna í cína'ara'an ti caí té'atzaahuate'e a'íjna jime'e niuucajtze'en í íra'ara'an. Ajta a'íin í íra'ara'an ti

ajta caí té'atzaahuat'e, Dios pu ajta ayén huateúra'ate a'íjna íra'ara'an niuucajtze'en í ta'ihuaara'a. Na'ari caí, a'íi mú xána'avi'ire'e muá'aju'u í yaújmua'ame'en. Mi ajta í Dios, a'íi pu ari huateúra'ate a'ímej. ¹⁵ Mi ajta a'íin ti caí té'atzaahuat'e, ti pua'a ayén ajtára'ani, ché'e ayén 'eene'en. Capu ché'e ayén ruxe'eve'e mej naími'i huat'éen. Ajta a'íin í ta'ihuaara'a nusu a'íin í tajuu, ayée pu tihuá'aci'ti mej mi ruxiéehua raaxí'epi'íntare'en, a'iné Dios pu ayén taatajé tej ti temua'a naa ta'ihuaamua'a tá'ara'ani.

¹⁶ Ché'e ayén 'eene'en a'iné mi pej íra'ara'an pú'een, capej ramua'aree ti pua'a piyen ru'irájtuaani í á'acin nusu pecaí. Pajta mú'ee, mi pej cína'ara'an pú'een, capej pajta ramua'aree ti pua'a piyen ru'irájtuaani í 'á'a'íj nusu pecaí.

¹⁷ Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna. Ayee nu tihuá'ijcate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri nain-japua teyujta'a, a'achú mej pua'amé, mej mi miyen tiyen titeejú'un a'íj ti tavástara'a ayén tíhua'uxí'epi'íntari'iri'i seij ajta seij, a'íj ti ajta Dios tihua'utajé. ¹⁸ Ti pua'a ari antisíjchi'ihuaca'a í naviira'an í ja'ati tí'ij Dios raatajé, ché'e a'íin ja'ati caí ayén tí'itese'e ti ra'avá'anan í ti antisíjchi'ihuaca'a. Ajta, ti pua'a caí xi antisíjchi'ihuaca'a í naviira'an í ja'ati tí'ij Dios raatajé, ayée pu ruxe'eve'e ti a'íin ja'ati caí ra'antisí'iche í runavij. ¹⁹ Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné capu a'íj huataújmua'a í Dios jemi ti pua'a ja'ati ra'antisíjche í runavij nusu caí ayén ra'antisíjcheca'a. ²⁰ A'íj pu jín, ja'ati ti na'a, ché'e a'íin ayén éene'e huateáturan a'íj ti 'eene'e tí'ij Dios ayén raatajé.

²¹ Ti pua'a pauj ca'anéeri jín tí'imuari'eca'a tí'ij Dios muaatajé, capej pe'íjna jín a'íj té'amujca. Aru ti pua'a ayén tí'iri'iristan pej pi ra'antimuá'itin, pej pi pajta axiéehua á'uche'ecane'en, patá'aj piyen huárini. ²² Ayee pu'u na'a tí'een, a'iné a'íjna ti ca'anéeri jín tí'imuari'eca'a tí'ij tavástara'a raatajé, pu'uri ayén ruxí'evi'ira'a jín tí'ivaire'e í tavástara'a jemi. Ajta a'íin ti ruxiéehua tí'imuari'eca'a tí'ij tavástara'a raatajé, a'íi pu ari ca'anéeri jín tí'ivaire'e í jemin.

²³ Ciríistu'u pu tiu'utanájchitaca'a í seij jín té'echa'íca'a í Dios jemi. A'íj pu jín, caxu ché'e taúra'acare'en seij ca'anéeri jín tí'imuari'e huá'a jemi í teteca. ²⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen che'atá sena'a 'eene'en huateáturan í Dios jemi seij seajta seij setíj 'eene'e tí'ij a'íin amuaatajé.

²⁵ Jíme'en a'íime í mej caí ví'iche'ejme, capu tí'itij jín tinaa'íjca í tavástara'a sino ayée nu tejá'amua'ixaate'e a'íj ti ayén tiná'amitiejte'e ineetzi i nej caí até'itzea'ara a'íjna jíme'e ti a'íin ná'ancu'uvajxi í tavástara'a. ²⁶ A'iné pu'uri tén teja'uré'enejsin í tej jín rajpuaítzi tá'aju'un, ayée pu tiná'amitiejte'e ti ayén tiraavíjte'e seij siyen 'eene'en huateáturan setíj 'een íjii.

²⁷ Ti pua'a peri seij tévi'itine'en, capej piyen rahuauca a'íj pej ye'í huárini pej mé rúurieni. Na'ari ti pua'a pauj ase'íj á'uche'ecane'en, capej piyen rahuauca pej huaténeiche. ²⁸ Mi ajta, ti pua'a seij huaténeiche, capu a'íin tí'itij jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta ti pua'a se'íj 'íita'a ayén huatévi'iche'en, capu ajta tí'itij jín auteájturaa. Camu xaa ne'u a'íj pua'a ríci sino ayée pu hua'utamuári'eriste'esin me'íjna jíme'e mej meri naími'i á'ujjhua'an.

Mi neajta inee, ayée nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e a'iné canu raxí'eve'e ti ayén tejamuáaruuren. ²⁹ Casí'i, ne'ihuaamua'a, ayée pu huataújmua'a a'íjna í niuucari i nej já'amua'ixaate'e. Pu'uri tén teja'uré'enejsin a'íjna xicáara'a ti ayén titaaxí'epi'íntari'iri'i. Tíj na'a íjii ti yú auca'ití a'ame, miché'e miyen tí'itiújcha'íi a'íime í mej néjne'iche. Miché'e miyen ríjca matíj a'íime í mej caí xi huanéjne'icheca'a.

³⁰ Majta a'íime í mej ruxieemíjte'e, miché'e miyen 'eene'en yee cumu mej caí ruyein. Majta a'íime í mej rutémua'ave'e, miché'e majta miyen 'eene'en yee cumu mej caí ché'e na'anaj. Ajta a'íime í mej tí'inanaave, ché'e ayén tihuá'amitiejte'e mej caí tí'iti tícha'íi. ³¹ Ajta a'íime í mej miyen me'íjna jín ruvaire'e ti íiyen tí'iseijre'e chaanaca japua, miché'e caí nain jín ruvaire'e, a'iné pu'uri tén te'entipué'ajte nain tíj na'a ti yen tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua.

³² Neajta inee, ayée nu tí'ijxe'eve'e mú'ejmi jíme'e sej caí ti'itij jín a'ij té'ujmuajca a'iné a'ijna ti caí neiche, ayée pu a'ijna jetze ruxe'eve'e a'ijna jíme'e í ti tiráaci'iti í tavástar'a'a jemi. A'ij pu jín ayén rí'i tí'itiújcha'íi tí'ij ayén rí'i tiraatá'an a'ijna í tavástar'a'a. ³³ Mi ajta a'íin ti neiche, ayée pu a'ijna jetze ruxe'eve'e a'ijna jíme'e ti yen tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua ti ij ayén a'ijna jín rí'i tiraatá'acare'en a'ijna í ru'íj. A'ij pu jín caí ché'e rí'irí ti nain jín tiraatévaire'en í tavástar'a'a.

³⁴ Ayee pu che'atá na'a 'een jíme'en í 'íita'a ti ruse'íj á'uche'ecan, ti ajta caí ví'iche'e. Ayee pu a'ijna jetze ruxe'eve'e a'ijna jíme'e ti tí'iraci'iti í tavástar'a'a jemi. Ayee pu ajta a'ijna jetze ruxe'eve'e ti rí'éene'ecán jín huatéaturan í Dios jemi, nain jíme'e í rutevij jetze, ajta í ruxéjniu'uca jíme'e. Mi ajta, a'íin í 'íita'a ti ari ví'iche'e, ayée pu a'ijna jetze ruxe'eve'e a'ijna ti yen tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua ti ij ayén rí'i tiraatá'acare'en í rucín.

³⁵ Canu ne'ijna jín niyen tejá'amua'ixaate'e nej ni tí'itij jín amuaatá'ijmíi sino nej ni tí'itij jín amuaatévaire'en sej si siyen rí'i tí'itiújcha'íi a'ij ti tiraavíjte'e, sej si nain jín raná'amiche'en í tavástar'a'a.

³⁶ Ajta a'ijna í ja'ati ti ayén tiyaúj ti caí xí ví'iche'e, ti pua'a ayén rá'amitiejte'e ti caí xí'epi'in rici ti raatá'ijmíi, ajta ti pua'a ari mú á'ume'en í ti jín temuaístaca a'ijna í 'íita'a, ché'e a'íin ya'upuáara'an ayén huárini a'ij ti tirá'amitiejte'eca'a. Capu tí'itij jín tiú'ujxana'acira'aten í Dios jemi, ché'e a'íin 'íita'a huatéviiche'en. ³⁷ Mi ajta a'ijna í ja'ati, ti pua'a ayén temua'a naa tiraaxí'epi'intare í ru tzajta'a tiracha'íi á'aye'i í ruyauj a'ij ti 'een, ajta ti pua'a caí ja'ati ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti huatéviiche'en a'ijna í yaujra'an, a'ijna í ja'ati, a'íi pu xaa xí'epi'in rici.

³⁸ A'ij pu jín, xí'epi'in rici a'ijna í ja'ati ti ayén ratá'acare'en í ruyauj ti huatéviiche'en. Ajta a'íin í ja'ati ti ayén racha'íi á'aye'i í ruyauj a'ij ti 'een, ti ij caí huatéviiche'en, a'íi pu jaítze'e xí'epi'in rici. ³⁹ Ajta, a'ijna í 'íita'a ti ari ví'iche'e, a'íi pu ca'anéri jín naími'i seijre'e jamuan í rucín tíj na'a ti auj ruuri a'ijna í cína'ara'an.

Ajta, ti pua'a huámi'ini a'ijna í cína'ara'an, pu'uri rí'irí ti ajtahua'a ruxí'evi'ira'a jín huatéviiche'en a'ijna jamuan ja'ati ti ra'aráanajche. Seij pu'u ruxe'eve'e, ti ayén huatéviiche'en a'ij ti tiraavíjte'e í tavástar'a'a jemi. ⁴⁰ Mi ajta a'ijna í 'íita'a, jaítze'e pu í Dios rí'i tiratá'aca ti pua'a ayén 'éeni'ici'e huatéaturan a'ij ti 'een. Ayee pu tiná'amitiejte'e ineetzi. Ajta ayej ne'ase ti ajta ayén che'atá na'a tirá'amitiejte'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

8

I cua'ira í mej tí'imuaí'ivajtaca í rudioosi

¹ Jíme'en í cua'ira í mej tí'imuaí'ivajtaca í rudioosi jemi, ayée tu ramua'aree. Naíjmi'i tu mé úumua'aréjme. Ajta, ayée pu tí'irineca ti ja'ati ayén a'ijna jín á'ujtzaahuate'e ti jeíhua mé úumua'aree. Mi ajta, ja'ati pu rí'i a'ij tí'ijri'ire ti pua'a rí'i tí'ijxe'eve'e í ruxí'ej tevi. ² Ajta a'ijna í ja'ati ti ayén tí'imua'atze í ru tzajta'a ti jeíhua mé úumua'aree, a'íi pu caí mé úumua'aree a'ij ti ye'í tiú'ujxe'eve'e í Dios jemi. ³ Mi ajta, Dios pu ramua'ate a'ijna í ja'ati ti rí'i tí'ijxe'eve'e í Dios.

⁴ A'ij pu jín, jíme'en a'ijna í cua'ira í mej tihuá'amuaí'ivejte'e í rudioosi, ayée tu ramua'aree mej caí rí'i miyen seijre'e íiyen chaanaca japua í mej nu'u dioosi pú'een. Teajta, teen tu ramua'aree ti seij na'a í Dios ti íiyen seijre'e.

⁵ Jee xaa ne'u, mé mu'íi í mej jee dioosi pú'een, ti pua'a íiyen mej seijre'e chaanaca japua nusu a'uun mej é'eseijre'e u ta japua, a'iné ayée pu titá'amitiejte'e mej i'imu'íi í mej dioosi pú'een, majta i'imu'íi í mej tí'itij jín títetateí.

⁶ Mi teajta iteen, ayée tu tí'ijmua'aree ti, itejmi jemi, seij na'a í Dios í tej rájya'upua. Nain pu a'ijna jemi tiu'utaseíjre. Teajta iteen, naími'i tu te'ijna jín seijre'e tej ti rí'i tiraateájtuaani í jemin. Ajta seíj pu'u í tavástar'a'a, a'ijna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

Nain pu tiú'utaavijhuaca'a a'íjna jemi. Teajta iteen, naími'i tu te'íjna jetze arátaca'ane tej ti ruuri.

⁷ Mi majta, camu naími'i miyen che'atá mena'a tí'ijmua'aree, sino seica, ayée mú tí'ijri'irejca'a mej huá'ana'amiche'en í mej caí dioosi pírici. A'íj pu jín, ti pua'a miyen ráacua'ani í cua'ira í mej ramuai'ivajtaca, aúche'e pu ayén tihúa'amitiejte'e mej majta me'íjna na'amiche í ti caí Dios pú'een me'íjna jime'e mej ráacua me'íjna í cua'ira mej ráamuai'ivajtaca'a. Ayee mú a'íjna jín raacua'an, ti'iqui a'ij pua'a hua'atá'acare'e a'ame í huá'axiejniu'uca jetze a'íjna jime'e ti a'ij pua'a huárini a'íjna í huá'axiejniu'uca.

⁸ Aru, casi'i mú'een, capu ti'iti jín titatéva'iri í cua'ira í Dios jemi. Capu a'atzu a'uvaíjtzi ti pua'a tecaí ráacua'ani. Capu ajta titatéva'iri ti pua'a teráacua'ani. ⁹ Mi seajta mú'een, rí'í xu'u sej si caí siyen a'ij pua'a ráaruuren seij í ja'ati ti caí jeíhua té'eviicua'i, setá'aj caí siyen ca'aníjra'a tiraatá'acare'en ti a'ín ayén auteáturan Dios jemi se'íjna jime'e ti i'í xí'epi'ín mú'ejmi jemi.

¹⁰ Casi'i mú'ee, mi pej rí'í tí'ijmua'aree. Tiché'e tiyen tiraataxáj yee ja'ati ti caí jeíhua té'eviicua'i í ru tzajta'a, ajta a'í pu muasej, pej pe'uun tejé'ecua'a pe'újna teyujta'a a'u mej raná'amiche'e í hua'adioj. Tij ca'aníjra'a pepu'u raatá'asin a'íjna í ja'ati tí'ij a'ín ajta ráacua'ani í cua'ira í mej raatámuai'ivajtaca'a. ¹¹ Ayee pu a'íjna jín huaríj, aj pu'i a'uvaíjtzi a'íjna í a'ihuáara'a ti caí jeíhua té'eviicua'i, ti ajta jetzen me'ecan huamí'í í Ciríistu'u. A'uvaíjtzi, ícu, a'íjna jime'e pej ca'aníjra'a raatá'a pe'íjna jime'e pej nú'u rí'í tí'ijmua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi.

¹² A'íj pu jín, set'íj siyen auteáturan a'ímej jemi se'íjna jime'e sej a'ij pua'a huá'uruu í huá'amua'atziira'a jetze í mej caí jeíhua té'eviicua'i, mú'een xu seajta se'íjna jín auteáturaave í Ciríistu'u jemi. ¹³ A'íj pu jín, ti pua'a ne'ihuaara'a a'uvaíjtzi a'íjna jime'e ti ráacua í cua'ira í mej ráamuai'ivajtaca'a, canu ja'anáj racua'ani ne'íjna í cua'ira nej ni caí ca'aníjra'a raatá'an ti ayén huárini a'íjna ti jín a'uvaíjtzi.

9

A'ij ti tihua'atá'aca a'íime í mej tiu'uta'ájtzi'ire

¹ Neajta inee, nexiéhua nu á'uche'ecan. Neajta nu ne'ín pú'een seij ti Dios ne'uta'íteca'a nej ni jetzen me'ecan tiu'utaxáj. Neajta nu raasej ne'íjna í Jesús, í tavástara'a. Seajta mú'een, xu'uri neetzi jemi seijre'e a'íjna jime'e nej tí'ivaire'e í tavástara'a jemi. ² Ti pua'a caí ayén tihúa'amitiejte'e í seica jemi ti Dios ayén ne'uta'íteca'a, mú'ejmi jemi pu xaa ayén tejamuá'amitiejte'e a'iné mú'een xu se'ín pú'een í tej jín tiyen ramua'aree ti Dios ayén a'íjna jín tinaa'íjca.

³ Ayee nu huatánne'a a'ímej jemi í mej nej jíme'en tí'ihua'u. ⁴ ¿Ni caí ayén titaatá'aca tej tiú'ucua'ani, ajta tej huayé'en? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. ⁵ ¿Ni caí ayén che'atá na'a titaatá'aca tej seij tévi'itine'en ti ajta té'atzaahuate'e matíj í seica í ti Dios hua'uta'íteca'a, majta a'íime í ihuáamua'ame'en í tavástara'a, ajta a'íjna í Pedro?

⁶ Ari iteen, i nej i'í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, ¿ni qui teen tena'a te'ín pú'een í ti ayén ruxe'eve'e tej tamuájca'a jín tiu'umuári'en? ⁷ Capu ja'ati ti ayén tí'ivaire'e xantaaru'u jime'e ayén tihuaújnajchite'en rusej. Ajta capu ja'ati ayén caí racua'ani í táca'ira'an í ti ráahuii. Capu ajta ja'ati ayén caí ra'antí'isin hua'aleechi ti huá'aseire'e í ye'emuaate.

⁸ Canu niyen tí'ixa a'ij mej tirájteu rujíimua'a mena'a í teteca sino ayée pu che'atá na'a té'eyu'usi'i jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta.

⁹⁻¹⁰ Ayee pu té'esiimua'i í yu'uxari jetze, ti Moisés teecan ra'uyú'uxaca'a tijín: “Capej ra'ancánaamuan í puuya tí'ij a'ín atáye'ícaa rayuu í triigu.” ¿Ni qui jetzen ruxe'eve'e í Dios a'íjna í puuya, na'ari téjmi na'a jíme'en ayén tí'ixa? Jee xaa ne'u. Nain pu jín téjmi jín ayén tiu'utaxájtaca'a. Ayee pu 'een jín téjmi jime'e ayén té'eyu'usi'ihuaca'a a'iné ayée pu tiraavíjte'e ti a'ín ja'ati ti tase'ehuaca ayén rachú'eve'e ti tí'iti ráaci'iti a'íjna

jime'e ti tiú'utaseehuaca'a. Ajta, a'ín ti tí'itza'anaca, ayée pu ajta ayén tiraavíjte'e ti ayén rachú'eve'e ti ti'iti ráaci'iti a'íjna ti huáciireca'a.

11 Ti pua'a teri raateájtuaa mú'ejmi jemi te'íjna ti Dios jemi é'eme'ecan t'íj r'í á'amuaruuren, ¿ni qui ayén a'ij pua'a tejá'amuaseijrate'e ti ayén tí'itaci'iti je'icáj a'íjna í sej jín huateúvvaire'en íiyen chaanaca japua? 12 Ti pua'a ayén tiraavíjte'e ti ayén tihuá'uci'iti í seica je'icáj í sej jín huateúvvaire'en, jaítze'e pu ayén tiraavíjte'e ti ayén tí'itaci'iti itejmi.

Mi teajta iteen, catu tiyen rici sino nain tu jín té'eviicua'i tej ti caí ra'antánaamuan sej si caí ché'e ra'ará'astijre'en í niuucari ti jime'en raxa í Cirístu'u. 13 Xu'uri ramua'aree a'ij mej rici a'íme í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. Ayee mú racua'aca me'íjna í mej seica me'uun te'utetúutuhua'a mú á'aye'i u teyujta'a. Majta a'íme í mej me'uun tí'ivaire'e a'u mej tejé'emuai'ivajtaca, a'í mú majta miyen racua'aca je'icáj í mej me'uun raatámuai'ivajtaca'a.

14 Ayee pu che'atá na'a 'een, tavástar'a pu ayén tiu'uta'aíjtaca'a ti ayén tiraavíjte'e ti ayén tihuá'uci'iti a'ímej í mej tihua'utá'ixaate'esin í niuucari ti jime'en raxa í Dios, mej mi me'íjna jín huateúvvaire'en mej tiu'utaxáj me'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani.

15 Mi neajta inee, canu ja'anáj huatánne'a nej ne'íjna jín huaténvaire'en a'ij ti tiraavíjte'e ineetzi jemi. Canu neajta ne'íjna jín tejá'amuayu'use'e sej si siyen huárini ineetzi jemi. Jaítze'e pu na'aráanajche nej huám'ini caí ja'ati ayén tiná'ari'i a'íjna í nej niyen ne'íjna jín huateáturaasin.

16 Capu xaa ne'u ayén tineetá'aca nej ne'íjna jín ahuántzaahuate'en ne'íjna jime'e nej niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani a'iné Dios pu ayén a'íjna jín tinaa'íjca. Puaíjtzi pu naatá'asin ti pua'a necaí niyen tihua'utá'ixaate'en.

17 Jee xaa ne'u, ti'iti pu ayén tí'ineci'itíche'en ti pua'a niyen nexí'evi'ira'a jín tihua'uta'ixáate'enche'e. Mi ajta caí, capu, a'iné Dios ayén a'íjna jín tinaa'íjca. 18 Ti pua'a ayén ti'ayajna, ¿tí'itájni ayén tí'ineci'iti ineetzi? A'ii pu a'ín pú'een, nej caí hua'ajíve'e netihuá'ixaate'e, neajta caí huaténvaire'en ne'íjna jime'e í nej jín antínmua'aree.

19 A'íj pu jín, nee nu niyen nexíehua naa tejá'uche'ecan nain jime'e. Capu ja'ati tí'ine'ajte'e. Mi neajta inee, r'í nu neri huánruu naíjmi'ica jemi t'íj ja'ati ti ca'anéeri jín tí'imuari'e nej ni jaítze'e hua'umuá'itín. 20 A'ímej jemi í mej Israél jetze ajtémecan, ayée nu huánruu yee cumu nej Israél jetze ajtémecanta nej ni hua'umuá'itín í mej Israél jetze ajtémecan.

Jee xaa ne'u, capu ruxe'eve'e nej niyen rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. Capu amín a'ij, ayée nu huánruu t'íj ja'ati ti ayén rá'astijre'e nej ni hua'umuá'itín a'ímej í mej rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. 21 Neajta, a'ímej jemi í mej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée nu neajta huánruu t'íj ja'ati ti caí ayén rá'astijre'e nej ni neajta hua'umuá'itín a'ímej í mej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta.

Mi neajta inee, nee nu xaa seíj niuucari ará'astejsin í Dios jemi, í niuucari ti jín titá'itíiri'i í Cirístu'u. 22 A'ímej jemi í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, neajta nu niyen huánruu t'íj ja'ati ti caí a'ij tí'ijviicua'i nej ni hua'umuá'itín a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Naíjmi'ica jemi nu niyen huánruu t'íj na'a ti seijre'e nej ni seica huamuá'itín nain jín a'ij nej ye'í rici. 23 Ayee nu 'een jín rici ne'íjna jime'e nej ni tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani, ti ij ajta tí'ineci'iti í ti jín Dios r'í tihua'utá'asin a'ímej í mej ra'ará'astijre'esin me'íjna í niuucari.

24 Xu'uri ramua'aree a'ij mej tí'ijri'ire a'íme í mej ru'acheca a'u mej é'ehua'acaca. Naími'i í mej ru'acheca, ayée mú che'atá mena'a tí'itese'e mej tiu'umuá'itín. Mi ajta, seíj pu'u a'ín pú'een í ti tí'imua'itín, ajta ra'ancuré'asin í mej raatapuaíjve'esin. Setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'utése'en sej si seajta siyen ti'iti huamuá'itín í Dios jemi.

²⁵ A'ati ti na'a ti huá'a jamuan ti'echeca, ayée pu á'ujcu'uve nain jime'e ti ij ayén curuun ancuré'e'i'in ti a'uvaíjzi. Mi teajta iteen, ayée tu tí'itese'e tej ti curuun ancuré'e'i'in ti naa seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. ²⁶⁻²⁷ A'íj nu jín, canu ché'e nena'a ti'echeca. Canu neajta ché'e nena'a ti'itatú'axa í eeca tzajta'a, sino ayée nu te'ejténtu'axa í ne jetze, neajta inee raamuá'iti ná'aye'i ca'anéeri jime'e tí'ij na'ará'astijre'en í nej ratéhua'ira'a. Ayee nu 'een jín ríci ti ij caí Dios naaré'e'ite netí'ij neri niyen tihua'utá'ixaa í seica.

10

Mej nu'u caí raná'amiche'en me'íjna ti caí Dios pú'een

¹ Ayee nu tí'ijxe'eve'e inee, sej ra'utámua'aree ti jaitiri e'ecáave'e huá'uvi'itijme'e í tavaújsimua'aci'i. Majta á'iyen jaata'a antacíj. ² A'íj mú huámua'i'ivijhuaca'a jamuan a'íjna í Moisés teecan tí'ij auj e'ecáve'eca'a a'íjna í jaitiri, majta matí'ij antajú'ucaa jaata'a. ³ Naími'i mú majta ráacua me'íjna í cua'ira ti a'uun a'uvé'emej Dios ti é'eseijre'e. ⁴ Majta me'íjna anti'í í jaj ti ajta a'uun a'uvé'emej í Dios jemi, a'iné a'íj mú jetze ra'anti'í me'íjna jetze í tetej ti huá'a jamuan huamé'ecaa. Ajta a'íjn í tetej, a'ii pu a'íjn pú'eene'e í Cirístu'u.

⁵ Mi majta a'íjme, mu'iití mú caí rí'i tiraatá'a í Dios. A'íj pu jín Dios ayén hua'antipua'ajte a'ujna a'u ti caí é'eti'itijca'a.

⁶ Ajta, ayée pu 'een jín té'uyu'usi'ihuaca'a ti ij ayén titaatá'itíi itejmi tej ti caí tiyen te'íjna jetze tiyen titeejú'un a'íjna jetze ti a'ij pua'a een matíj a'íjme huaríj. ⁷ Caxu huá'anajche í mej caí díos pú'een, matíj seica a'íjme huaríj. Caxu huá'anajche xaa ne'u, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín: “A'íjme mú teite miyen a'ujrá'aseca'a mej mi tiú'ucua'ani, mej mi majta huayé'en. Matí'ij mi miyen ájhuiixi mej tiu'utéene'en.”

⁸ Jé'ecan pu ruxe'eve'e sej caí siyen che'atá sena'a tiú'ujxana'acira'aten matíj seica a'íjme huaríj. Majta, ayée mú huácuu sej xicaj tzajta'a a'achú cumu seité japuan huaíca vi'ira'a í teite. ⁹ Tiché'e caí ti'itíjín ra'íhua'ura í tavástar'a matíj seica a'íjme miyen huaríj. Matí'ij mi á'upua'areca'a, matí'ij cu'ucu'use hua'ucheí. ¹⁰ Teta'aj teajta caí a'ij tena'a ti'iteniuuca'an matíj majta seica miyen huaríj. Ajta a'íjn ti te'entípuaapua'ate, a'íj pu hua'antipua'ajte a'íjmej.

¹¹ Jee xaa ne'u, ayée pu 'een jín tihua'uruu ti ij Dios ayén titaatá'itíi. Mi ajta, ayée pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jime'e tí'ij rí'i táaruuren itejmi, a'iné pu'uri a'ájna teja'uré'enejsin í xicaj ti jetzen te'entipua'ari í chaanaca i tej japuan yen seijre'e.

¹² A'íj pu jín, ti pua'a ayén ja'ati seíj tirá'amitíejte'e ti caí rí'iríistan ti tí'itíj jín até'itze'ara'an í tavástar'a jemi, ché'e a'íjn rí'i tiu'umé'en ti ij caí auteáturan. ¹³ Tíj na'a ti ayén a'amua japua rájve ti ij ca'aníjra'a amuaatá'an sej si tí'itíj jín auteáturan í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a huá'a japua rájve matíj mena'a pua'amé'íyeyen seijre'e chaanaca japua. Ajta a'íjn Dios, capu ja'anáj até'itzea'ara mú'ejmi jemi.

A'íj pu jín, Dios caí ja'anáj raatá'asin ti tí'itíj ayén huápi'i ca'aníjra'a jamuaatá'an sej si auteáturan í Dios jemi se'íjna jime'e sej caí ché'e te'utáviicua'i. Mi ajta a'íjn, tí'ij auj ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si tí'itíj jín auteáturan, Dios pu ajta amuaatá'asin a'ij sej ye'í huárini sej si ajtácíne, sej si seajta te'utáviicua'i.

¹⁴ A'íj xu jín, ayée xu huárini, mi nej já'amuaxe'eve'e. Rí'i xu'u mú'een, sej si caí ja'anáj huá'ana'amiche'en a'íjmej í mej caí díoosi pú'een. ¹⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tíj teite í mej rí'i meteuumuámua'are. Setá'aj rujímua'a siyen tiraaxí'epi'intare'en ti pua'a xí'epi'in netí'ixa na'ari necaí.

¹⁶ A'íjna í vaasu í tej jetzen ye'eca tej ti tiyen rí'i tiraatá'an í Dios, a'íj pu ajta ayén huataújmua'a tej naími'i huatétavaire'en te'íjna jime'e Cirístu'u ti raxuure'e. Ajta a'íjna í pan tej ra'antitá'ara'a tá'aye'i, teen tu teajta naími'i huatétavaire'en te'íjna jime'e ti Cirístu'u ta japua huaniú í rutevij jime'e. ¹⁷ Ajta, a'iné seij pu'u í pan, ayée pu huataújmua'a i tej i'li mu'íi, tu'uri seíj tena'a teitejra'an pú'een tej seíj tena'a jetzen ajtéme'ecan, a'iné naími'i tu seíj tena'a cua'aca í pan.

18 Casi'i, xu'uhuaújmu'a'atzi se'ijna jetze a'ij mej tí'ijri'ire a'ime í mej Israél jetze ajtème'ecan. A'ime í mej racua'aca í mej tí'imuai'ivajta, a'í mú majta naími'i tí'ivaire'e í Dios jemi.

19 ¿A'iné ne'u huataújmu'a'a í nej ti'ixa? ¿Ni qui jeíhua jetzen ruxe'eve'e í cua'ira í mej tí'imuai'ivajta huá'a jemi í mej caí diosí pú'een? Capu xaa ne'u. Ari a'ijna ti caí dios pú'een, ¿ni qui jeíhua jetzen ruxe'eve'e a'ijna? 20 Capu xaa ne'u, sein. Ayee pu huataújmu'a'a í nej tejá'amua'ixaate'e. A'ijna í mej tí'imuai'ivajta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, camu raatámuai'ivajta í Dios jemi sino a'imej jemi mu'u í tiyáaru'use. Canu raxí'eve'e seij hua'utévaire'en a'imej í tiyáaru'use.

21 Capu rí'irí seij siyen jetzen ye'eca í vaasu í mej jín rí'i tiraatá'aca í tavástara'a ti pua'a seajta seuj se'ijna jetze ye'eca í vaasu í mej jín rana'amiche í ti caí Dios pú'een. Capu ajta rí'irí seij jetzen tí'icua'a í meesa í mej jetzen ra'utámua'aree í tavástara'a ti pua'a seajta seuj se'ijna jetze tí'icua'a í meesa mej jetzen huá'ana'amiche'e í tiyáaru'use.

22 Na'ari caí, ayée tu a'ijna jín rini, ca'aníjra'a tu raatá'asin í Dios ti a'ín chueere'e á'ara'ani a'imej jemi í tiyáaru'use ti ij ayén huataniú'ucan itejmi jemi. Ajta, a'í pu jeíhua huápi'i jaítze'e ruca'ané tecaí iteen.

Tej nu'u rí'i tiraatá'an í taxí'ej tevi

23 Nain pu nu'u ayén tineetá'aca. Mi ajta, capu nain ayén tineetéva'iri. Nain pu xaa ayén tineetá'aca. Mi ajta, capu nain ayén rí'i neruure. 24 Seajta, setá'aj siyen huaújruuren seij seajta seij. A'ati ti na'a, ché'e caí ayén rahuauca í ti jín rí'i huateúvaire'en, sino ché'e ayén rahuauca a'ij ti ye'í huárini ti rí'i tiraatá'an í ruxí'ej tevi.

25-26 Setá'aj siyen ráacua'ani ti'iti ti na'a í mej ratua'ujna mej é'eseijre'e í mej tí'itu'araca. Caxu seajta siyen tiú'urihua'ura ti pua'a ayén a'ij pua'a amuáaruuren í á'amua'axiejniu'uca jetze nusu caí, a'iné tavástara'a pu ra'áa í chuej i tej japuan huachéjme. A'í pu ajta ra'áa tíj na'a ti íiyen tí'iseijre'e.

27 Ti pua'a seij ti caí té'atzaahuate'e ajta amuaata'inen seij jamuan tiú'ucua'ani, patá'aj piyen ahua'aca'anen pej pe'uun á'ume'en jamuan a'ijna í ja'ati, patá'aj nain tiú'ucua'ani tíj na'a ti án teje'etia'asin mú'etzi jemi. Capej tí'ihua'u pena'a ti ij caí a'ij pua'a muáruuren í axiejniu'uca jetze.

28-29 Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén timuaatá'ixaate'en yee ti nu'u huatámuai'ivijti'ihuaca'a, ayée pej huárini pej caí racua'aca pe'ijna jime'e pej raxí'eve'e pej raatévaire'en pe'ijna í ja'ati ti ayén timuaatá'ixaa, pajta pe'ijna ti caí a'ij pua'a raruuren í xiéjniu'ucare'ara'an a'ijna í ja'ati.

Jee xaa ne'u, capu a'ij raruuren í á'axiejniu'uca. ¿A'iné 'een jime'e ayén tiu'utá'ijmii neetzi jemi nej ni caí niyen huárini a'ij ti tineetá'aca nej ni caí a'ij pua'a raruuren í xiéjniu'ucare'ara'an í nexí'ej tevi? 30 ¿A'iné auj tí'iri'iri ti ja'ati ayén a'ij pua'a tí'inexajta a'ijna jime'e nej rí'i tiratá'aca í Dios ne'ijna jime'e í cua'ira nej nexí'ehua ráacua?

31 Ayee pu'u na'a, setíj sena'a ti'itij jín rici, ti pua'a setí'icua'aca na'ari seye'eca nusu ti'iti seij a'ij ruure, setá'aj siyen huárini setá'aj rí'i tiraatá'acare'en í Dios jemi. 32 Setá'aj siyen huárini seij si caí a'ij pua'a tihua'atá'acare'en se'ime í mej Israél jetze ajtème'ecan nusu se'ime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan na'ari se'ime í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. 33 Ayee nu tí'itese'e nej rí'i tihua'atá'acare'en naíjmi'ica nain jime'e ti ij ayén tihua'uci'iti í ti hua'atéva'iri, ti ij ajta Dios hua'irájtuaani. A'í nu jín caí niyen nena'a rahuauca í ti neetzi téva'iri.

11

1 Neajta inee, ayée nu tiu'umé tíj ajta Ciríistu'u tiu'umé. Setá'aj seajta mú'een siyen che'atá sena'a huárini netíj inee.

A'ij mej nu'u ye'í huárini í 'uuca teyujta'a

² Mi seajta mú'een, xí'epi'in xu huaríj se'íjna jime'e sej nain jín néjmua'aree, seajta seuj rá'astijre'e í ye'irá í nej jamuaatá'itiri'i. ³ Mi neajta inee, ayée nu tí'ijxe'eve'e sej siyen ráamua'ati ti Círíistu'u ayén antiújmua'aree a'ímej jemi, matíj mena'a pua'amé seijre'e í teteca. Ayee mú che'atá mena'a í teteca tite'entiújmua'aree a'ímej jemi í ru'íjta'amua'a. Ajta Dios pu ayén antiújmua'aree í Círíistu'u jemi.

⁴ A'íj nu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. A'ati pu ayén raatéxíeehuata a'íjna ti jín antiújmua'aree ti pua'a utemúucu'utzi huatéjniuuni. ⁵ Ajta, ti pua'a 'íita'a ayén antimuá'avi'i huatéjniuuni, nusu antimuá'avi'i tí'ixajta í Dios jetze me'ecan, a'íj pu ajta raatéxíeehuata a'íjna í ti tí'ira'ajte'e. Ayee pu che'atá na'a tiu'utévi'iraste'e tíj 'íita'a ti ayén caújyen rumu'úu jetze.

⁶ Ayee pu'u xaa ti'ayajna, a'iné ti pua'a 'íita'a caí ayén á'ujca'ane ti ra'avá'anan í rumu'úu, ayén tiraavíjte'e ti a'ín 'íita'a caújsiseaaxi'in í rumu'úu jetze. Mi ajta, ti pua'a ayén tirá'amitiejte'e ti tiu'utévi'iraste'e ti ayén caújsiseaaxi'in, ché'e a'ín ayén ra'avá'anan í rumu'úu.

⁷ Jee xaa ne'u, ayée pu ruxe'eve'e ti antimuá'avi'i seijre'e í teáata'a a'iné a'íj pu a'ín taavíjra'ara'an pú'een í Dios, ajta a'íj pu a'ín pú'een í ti rí'i tiratá'aca. Mi ajta a'ín 'íita'a, a'íj pu a'ín pú'een í ti rí'i tiratá'aca í teáata'a. ⁸ A'iné a'íjna í teáata'a, capu ayén a'íjna jetze huatéaavijhuaca'a í 'íita'a jetze sino a'ín 'íita'a, a'íj pu xaa a'íjna jetze huatéaavijhuaca'a í teáata'a jetze. ⁹ Capu ajta ayén huatéaavijhuaca'a í teáata'a a'íjna jime'e tí'ij raatévaire'en í 'íita'a sino a'ín 'íita'a, ayée pu huatéaavijhuaca'a a'íjna jime'e tí'ij raatévaire'en í teáata'a.

¹⁰ A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e ti a'ín 'íita'a ayén ra'avá'anan í rumu'úu ti ij ayén seijre'e ti a'ín rá'astijre'e a'íjna ti tí'ira'ajte'e. Ayee pu ajta ruxe'eve'e ti ij caí a'ij pua'a hua'atá'acare'en a'ímej í mej tí'ivaire'e í ta japua. ¹¹ Mi ajta, camu rujímua'a seijre'e í 'uuca í tavástarala jemi. Camu majta rujímua'a seijre'e í teteca jemi. ¹² Ayee pu'u na'a a'íjna jime'e ti a'ín 'íita'a a'íjna jetze huatéaavijhuaca'a í teáata'a, ajta a'ín teáata'a, ayée pu a'íjna jetze airaújnejte í 'íita'a. Ajta nain pu Dios jemi teja'uvé'eme.

¹³ Setá'aj siyen rujímua'a sena'a tiraaxí'epi'intare'en ti pua'a ayén tiraavíjte'e ti pua'a 'íita'a ayén antimuá'avi'i huatéjniuuni í Dios jemi. ¹⁴ ¿Ni caí ayén tejamuá'amitiejte'e a'íjna jime'e í tej ratéhua'ira'a ti ayén tiu'utévi'iraste'e ti pua'a teáata'a ayén cáati'ire? ¹⁵ Mi ajta, ti pua'a 'íita'a ayén cáati'ire, a'ii pu a'ín pú'een í ti jín rí'i tiratá'aca í Dios a'iné ayée pu raateájtuaa í cipua í jemin ti ij ayén ra'avá'anan. ¹⁶ Ti pua'a ja'ati ayén huárini ti tájaaxiejvi'i a'íjna jime'e, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en yee catu seicié tiyen tí'itítacha'ii, majta a'íime í mej pua'amecié e'etiújse'iri í Dios jemi, camu yee majta seicié miyen tí'itíjcha'ii.

A'ij mú pua'a ríci mat'íj e'etiújseire'en

¹⁷ Ajta í nej neri jamuaatá'ixaate'esin, canu rí'i tejámuaatá'asin a'iné set'íj mú'een e'etiújseire'en, caxu rí'en jín e'etiújseire'en sino a'ij pua'a xu'u rijca. ¹⁸⁻¹⁹ Amuacaícan, ayée nu yé ráamua'areeri'i sej já'ita'a a'utac'íca set'íj se'uun e'etiújseire'en. Mi neajta inee, tímua'a nu tén télatzaahuat'e a'iné ayée pu ruxe'eve'e mej seica airáaju'un mú'ejmi jemi í mej seicié tí'imua'atze sej si siyen hua'utámua'ati a'ímej í mej mú'ejmi jemi seijre'e, í mej majta tzáahuati'ira'a jín miyen ríci.

²⁰ Mú'een xu seajta siyen huárini. Set'íj e'etiújseire'en, caxu se'íjna jín tí'icua'ani í sej jín ra'utámua'aree ti tavástarala ta japua huaniú. ²¹ Caxu xaa ne'u, sino tí'ij a'ájna teja'uré'enen sej siyen tiú'ucua'ani, setíj sena'a pua'amé siyen ríci seij seajta seij. Ayee xu anáaté'ee tí'icua'ani í sej te'ucá'ini'eme'ecaa. Ajta í seica í mej caí miyen te'ucá'ini'eme'ecaa, capu ché'e tihuá'aci'iti, sino metiéecuj mú muá'aju'u. Majta seica miyen huápi'i huatétea'aruaijsin.

²² ¿A'ii tá'uj na'a? ¿Ni tzaa secaí huachéjme a'u sej tejá'ucua'ani, a'u sej seajta a'uyé'en, na'ari seri huá'axíeehua a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi, nusu sej siyen raxí'eve'e sej

a'ij pua'a tihua'utá'an a'ímej í mej caí ti'iti tícha'íí? ¿A'iné na'a í nej jín tejá'amua'ixaate'e? ¿Ni qui niyen rí'í tejamuá'ixaate'en ne'íjna jime'e sej siyen ti'itiújcha'íí? Canu xaa ne'u.

Mat'íij nu'u ra'utámua'aree í tavástarara'a
(Mt. 26:26-29; Mk. 14:22-25; Lk. 22:14-20)

²³ Ayee pu'u na'a, í ti nevástarara'a raateájtuaa ineetzi jemi, a'ij nu'u neajta mú'ejmi jemi huateájtuaa. A'ajná'imua tíca'ari tzajta'a tí'ij avíitzi'í jín huatátuiri'ihuaca'a í tavástarara'a, a'íjna í Jesús, a'í pu raatí'ipíi í pan. ²⁴ Tí'ij rí'í tiraatá'a í Dios, aj pu'í ra'antítaaraxi, ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjín: “A'í pu a'íin pú'een í nej ratéhua'ira'a í nej jín mú'ejmi japua niuuni. Setá'aj siyen ráacua'ani sej si se'íjna jín na'utámua'aree.”

²⁵ Mat'íij tiú'ucuaa, ayée pu che'atá na'a huaríj a'íjna jime'e í vaasu í mej jetzen huayé'en. Ayee pu tihuá'ixaate'e tíjín: “Ayee pu huataújmua'a a'íjna í vaasu. A'í pu a'íin pú'een í niuucari ti jéjcuá í ti jín Dios ti'itij jín te'ataújratziiri'í a'íjna jime'e nej ra'iráxire'esin í nexuure'e. Ajta, a'íjna í ye'irá í sej jín huayé'en se'íjna jetze í vaasu, setíj sena'a sej siyen ríci, sej siyen se'íjna jín na'utámua'aree.” Ayee pu'u tihua'utá'ixaa.

²⁶ A'íj pu jín, setíj sena'a sej racua'ani se'íjna í pan, seajta sej huayé'en se'íjna jetze í vaasu, ayée xu se'íjna jín tihua'utá'ixaate'en a'íj ti huataújmua'a ti a'íin tavástarara'a huamí'í. Mú'een xu siyen tihua'utá'ixaate'esin tíj na'a ti yú auca'ití a'ame ajta na'a caí uvé'enen í tavástarara'a.

A'íj mej nu'u ye'í tiráacua'ani í mej jín ra'utámua'aree í tavástarara'a

²⁷ A'íj pu jín, ja'ati ti na'a ti ayén ché'e na'a ráacua'ani a'íjna í pan, nusu cha'a na'a na'a huayé'en a'íjna jetze í vaasu a'íj ti caí tiraavíjete'e, ayée pu jetzen ujpuá'ari ti raatéxiehuaataca'a í Círístu'u ti ayén rajpuájtzica'a í rutevij jime'e, ti ajta ra'iráxire í ruxuure'e. ²⁸ A'íj pu jín, ché'e ayén huárini ja'ati ti na'a ti ayén amuacaí rá'amitíejte'e a'íj ti 'een í ru tzajta'a í Dios jemi ti ij ayén ráamua'aree ti ari ayén tiraavíjete'e. Aj pu xaa, rí'íríista a'ame ti ayén ráacua'ani í pan, ajta ti huayé'en í vaasu jetze.

²⁹ Ayee pu 'een jín ayén ruxe'leve'e ti ja'ati ayén rá'amitíejte'e a'íj ti huataújmua'a a'íjna ti ratéhua'ira'a í tavástarara'a. Ti pua'a ja'ati caí ayén rá'amitíejte'e a'íj ti huataújmua'a í ye'irá, ajta cha'a na'a na'a ráacua'ani í pan, ajta cha'a na'a na'a huayé'en í vaasu jetze, Dios pu ayén puájtzi raatá'asin a'íjna jime'e ti caí rí'í huaújruu a'íj ti tiraavíjete'e. ³⁰ A'íj mú' jín mu'ití caí ché'e huá'aca'anisti'í í mej a'amua jetze ajtéme'ecan, majta tí'icucui'í. Majta seica meri huácuii.

³¹ A'íj pu jín, ti pua'a ayén amuacaí tá'amitíejte'e a'íj ti 'een í tatzajta'a í Dios jemi, capu ayén puájtzi táaci'iti. ³² Ajta, tíj na'a ti tavástarara'a ayén tá'axijte'en, a'í pu a'íjna jín puájtzi taatá'asin ti ij caí puájtzi táaci'iti naíjmi'ica jamuan í mej yen huachéjme, íiyen chaanaca japua.

³³ A'íj xu jín, mú'een, ne'ihuaamua'a, ayée xu huárini. Setí'ij u e'etiújseire'en, setá'aj huaújxe'leve'en sej seajta sej sej si náimi'í tiú'ucua'ani. ³⁴ Ti pua'a ja'ati ayén jeíhua tí'icuata, ché'e a'íin a'uun tejá'ucua'ani u ruche. Na'ari caí, Dios pu amuá'axijte'en setí'ij u e'etiújseire'en. Neajta inee, netí'ij ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi, aj nu ní jaítze'e rí'í á'amuaruuren.

12

I ti nu'u jín tihua'íjca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios

¹ Ayee nu tí'ijxe'leve'e sej ráamua'aree a'íj ti 'een a'íjna í ti jín tejámuaalíjca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

² Xu'uri sicu ramua'aree a'íj sej tí'ijrí'irejca'a setí'ij caí xi té'atzaahuate'eca'a. A'ímej xu jemi á'ujca'anejca'a í mej caí diosi pú'een, í mej majta caí tí'ixaxa'a. Mú'een xu huá'ajaahuate'eca'a a'íj ti ye'í tejamuá'amitíejte'eca'a. ³ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Ti pua'a ja'ati ayén a'íjna jetze arájca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í

Dios, a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an, capu ja'anáj ca'aníjra'a raatá'asin a'ijna í ja'ati ti ayén tiu'utaxáj yee: “Ché'e Dios puaíjtzi raatá'an a'ijna í Jesús.” Mi ajta, ti pua'a ja'ati caí a'ijna jetze araújca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu a'atzu ajta ri'irí ti a'ín ayén tiu'utaxáj yee: “Jesús pu vástare'ara'an pú'een.”

⁴ Capu tí'iseicaj na'a í ti jín tejámuaa'íjca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Mi ajta, seij pu'u a'ijna í xiéjniu'ucari. ⁵ Capu tí'iseicaj na'a í seij jín tí'livaire'e í Dios jemi. Mi ajta, seij pu'u í ti tavástara'a pú'een. ⁶ Capu ajta tí'iseicaj na'a í seij jín tí'imuari'e. Mi ajta, seij pu'u í Dios ti nain jín tí'imuari'e huá'a jamuan í teteca, a'achú mej pua'amé íiyen seijre'e.

⁷ Ajta naíjmi'ica jemi, a'ín xiéjniu'ucari ayén huataseijre ti ij ti'iti jín tihuá'ijcate'en seij ajta seij, mej mi me'ijna jín tihua'utévaire'en naíjmi'ica. ⁸ Seij pu ayén a'ijna jín tiraa'íjca a'ijna í xiéjniu'ucari ti ayén tiu'utaxáj temua'a pu naa raayí'itihua'acan jime'e. Ajtahua'a seij, a'ín xiéjniu'ucari ruseij pu ajta a'ijna jín tiraa'íjca í ja'ati ti ayén tiu'utaxáj a'ij ti tirú'umua'aree.

⁹ A'ijna í xiéjniu'ucari, ruseij pu ajta ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati té'atzaahuat'e, ajta seij pu ayén tiratá'aca ti a'ín ja'ati tihuá'ahua'atehua'an. ¹⁰ Ajta seij, a'í pu ayén tiratá'aca í ja'ati ti ayén rijca í mej jín rí'i tira'utaseij. Ajta seij ti ayén tihua'utá'ixaate'en í Dios jetze me'ecan a'ijna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucari ca'aníjra'a ratá'aca. Ajta í seij, ayée pu tiratá'aca ti raayí'itihua'an ti raatámitiejte'en ti'iti ti xiéjniu'ucari pú'een. Ajta seij raayí'iti ti tiu'utaxáj seica jime'e í hua'aniuuca í mej seica chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ajta seij í ja'ati, ayée pu ratá'aca ti raayí'itihua'an ti ayén tiu'utaxáj a'ij ti huataújmua'a a'ijna ti raataxájtaca'a í seij.

¹¹ Tíj na'a mej miyen jín rici, a'í pu ruseij ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ijna í xiéjniu'ucari. A'í pu ruseij ayén hua'atá'aca naíjmi'ica, seij ajta seij, a'ij ti a'ín tihua'uxí'epi'intari'iri.

Seij pu'u í tej jetzen ajtémecan

¹² Ayee pu che'atá na'a 'een í Ciríistu'u jemi a'ij ti 'een a'ijna jime'e ti seij ratéhua'ira'a. Seij pu'u ti ratéhua'ira'a, ajta jeíhua pu ti'imu'íi ti jetzen tí'iseijre'e. Mi ajta, ti pua'a ayén ti'imu'íi ti jetzen seijre'e, seij pu'u pú'een í tévira'an.

¹³ A'ij pu jín, set'íj huámuaí'ivijhuaca'a, seij pu'u í xiéjniu'ucari ti mú'ejmi tzajta'a huatájturaa ti ij ayén amuáaruuren sej si seij sena'a tévira'an pú'eene'e xá'ara'ani jamuan í Ciríistu'u. Capu amín a'ij, ti pua'a Israél jetze xa'ajtémecan na'ari siyen seij chuéjra'a japua é'eme'ecan nusu siyen ca'anéeri jín tí'imuari'e ca'ín siyen ruxiéehua á'ujjuhua'an. Seij pu'u í xiéjniu'ucari sej jetzen araújca'ane. ¹⁴ Ajta, capu tí'iseicaj na'a ti jetzen seijre'e í tévira'an sino ti'imu'íi.

¹⁵ A'ij pu jín, ti pua'a a'ín ícájra'an ayén tiu'utaxáj yee a'iné canu muájca'a pú'een, canu neajta ajtémecan í tévira'an jetze, capu ayén ti'ayajna. A'í pu aúche'e a'ín tévira'an jetze ajtémecan. ¹⁶ Ayen che'atá na'a, ti pua'a a'ín naxaira'an ayén tiu'utaxáj yee a'iné canu jí'isi pú'een, canu neajta jetzen ajtémecan í tévira'an, capu ajta ayén ti'ayajna. A'í pu xaa tévira'an jetze ajtémecan a'ijna í naxaira'an.

¹⁷ Ti pua'a nain tévira'an a'ín pú'eene'en í jí'isi, ¿a'iné tí'iri'iri ti huiiténamuajra? Capu a'ij tí'iri'iri. Ajta, ti pua'a nain tévira'an a'ín pú'eene'en í ti jín huiteájnamua, ¿a'iné tí'iri'iri ti tiú'í'ichue? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

¹⁸ Mi ajta a'ín Dios, ayée pu éene'en tiu'uteájtuaa í ti jetzen seijre'e í tévira'an í Ciríistu'u a'ij ti a'ín tiraaxí'epi'intare. ¹⁹ Ti pua'a naími'íi ti jetzen seijre'e ayén seij na'a pú'eene'en, ¿a'uné é'eseijre'e a'ame í tévira'an? Capu mé'e já'ahua'a a'ame. ²⁰ Mi ajta, ayée pu ti'imu'íi ti tévira'an jetze tí'iseijre'e, ajta seij pu'u í tévira'an.

²¹ A'ij pu jín, capu ri'irí ti a'ín jí'isi ayén tiraata'ixaate'en í muájca'a tíjín: “Capej nej jetze ruxe'eve'e mú'ee.” Capu ajta ri'irí ti a'ín mu'úura'an ayén che'atá na'a tiraata'ixaate'en í í'icaj yee: “Capej nej jetze ruxe'eve'e mú'ee.”

²² Mi ajta, a'ín ti jetzen seijre'e ti ayén titá'amitiejte'e ti caí ruca'ané, a'í pu xaa ayén jaítze'e ruxe'eve'e caí í seica. ²³ Ajta, a'ín ti jetzen seijre'e í tej tiyen ratéxieehuata te'ijna

jime'e ti ayén titá'amtiejte'e ti caí ti'itij vaire'e, a'íi tu jaítze'e rí'i tiratá'aca tel'ijna jime'e í tej jín rí'i tiraatéchejte'en. Ajta a'íin ti jetzen seijre'e ti ajta tiu'utévi'iraste'e ti pua'a ayén seijre'e mé jéjre'e, a'íj tu tiyen rí'i ti'itéche'ete a'ij ti tiraavíjete'e. ²⁴⁻²⁵ Ajta, í seica ti jetzen seijre'e, ti ajta caí ayén tiu'utévi'iraste'e, catu tiyen rí'i tiratéche'ete.

Mi ajta Dios, ayée pu éene'en huateájtuaa í tévira'an tí'ij ayén jaítze'e rí'i tiratá'acare'en a'íjna ti tirá'aturaate'e mej mi caí já'ita'a a'utáciine í mej tévira'an jetze ajtémecan sino mej mi miyen che'atá mena'a ahuaújcu'uven seij majta seij. ²⁶ A'iné ti pua'a seij ayén tirajpuaíjtzí, naími'i mú miyen che'atá mena'a tirajpuaíjtzí muá'aju'un. Ajta ti pua'a ayén tiráaci'iti seij ti ti'itij jín rí'i tiu'uteáturan, naími'i mú majta jamuan huataújtemua'ave'esin. ²⁷ Ayee pu ajta xaa ne'u tí'een mú'ejmi jime'e. Mú'een xu tévira'an pú'een í Ciríistu'u. Naími'i xu jetzen ajtémecan, seij seajta seij.

²⁸ Ajta a'íin Dios ari hua'antíhuau a'ímej í mej ti'iti jín tihua'utévaire'en í mej u e'etiújse'iri teyujta'a. Amuacaí, a'íi pu hua'antíhuau a'ímej í ti hua'uta'íteca'a mej á'ujujhua'ane'en metihuá'ixáate'e, ajta á'iyen a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'an. A'íi pu ajta hua'antíhuau a'ímej mej mi miyen tihuá'umua'aten, majta í mej miyen tiu'umuári'en í mej jín naa rí'i te'utaseíj í teite, ajta a'ímej í mej tihuá'ahua'atehua'an. Majta a'ímej í mej ti'iti jín hua'utévaire'en, majta í mej ti'itij jín antiújmua'aree, majta a'ímej í mej seica niuucari jín tí'ixaxa'a. Naíjmi'ica pu ayén tiu'utá'a í Dios.

²⁹ ¿Ni qui naíjmi'ica ayén tiu'utá'a mej mi miyen á'ujujhua'ane'en metihuá'ixáate'e? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui majta naíjmi'i miyen tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan? Camu majta xaa ne'u. Na'ari ¿ni qui naíjmi'i miyen tihuá'amua'aten? Camu xaa ne'u. ¿Ni qui naíjmi'ica ayén tiu'utá'a mej mi tiu'umuári'en í mej jín naa rí'i te'utaseíj í teite? Camu xaa ne'u. ³⁰ Jari qui a'íjna, ¿ni naíjmi'i miyen tihuá'ahuaate'e nusu miyen seij niuucari jín tí'ixaxa'a na'ari miyen tiu'utaxá a'ij ti huataújmua'a í ti raataxájtaca'a í seij? Camu xaa ne'u naíjmi'i miyen tite'entiújmua'aree. ³¹ Seajta mú'een, setá'aj siyen huateújca'anen sej si siyen ráateuni í Dios jemi se'íjna ti jaítze'e ruxe'eve'e, ti pua'a siyen tí'ijxe'eve'e. Mi neajta inee, naúche'e nu jamuaatá'itira a'ij sej jaítze'e rí'éene'en jín tí'iteseijre'e.

13

Mej nu'u huaújxe'eve'en seij majta seij

¹ Ti pua'a necaí raxí'eve'e í nexí'ej tevi nej niyen tí'ira'ixaate'e, capu ti'itij vaire'e. Ayee nu éene'e na'ame í jemin tíj í tepúusti'i ti ayén 'een tíj taampu í ti jín ja'ati ché'e na'a tí'iruajte'e na'ari tíj tuxa'a í ti ru jetze rájvitze. Capu amín a'ij ti pua'a niyen seica niuucari jín tirá'ixaate'en nusu ne'íjna jime'e í hua'aníuuca í mej tí'ivaire'e u ta japua.

² Ti pua'a necaí raxí'eve'e í nexí'ej tevi, capu ajta ti'iti vaire'e nej raayí'iti nej tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. Ti pua'a neyaú'itíee nain tíj na'a ti rú'avaa í Dios jemi, nusu nej nain ú'umua'aree na'ari niyen té'atzaahuate'e nej ni niyen tiraata'aíjete'en í jírí ti a'uun tícheni a'u ti a'utáca. Ti pua'a niyen raayí'iti, canu ti'itij jín tí'ivaire'e ti pua'a necaí neajta raxí'eve'e í nexí'ej tevi.

³ Ayee pu che'atá na'a 'een ti pua'a niyen tihua'uré'e'a'ate'en nain tíj na'a nej tí'ijcha'íi na'ari ti pua'a neajta niyen huatánne'an í ne jime'e mej mi naateáaira, canu neajta ti'iti mua'itín ti pua'a necaí raxí'eve'e í nexí'ej tevi.

⁴ Ti pua'a ja'ati ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, ayée pu 'eene'e a'ame. A'íi pu a'ateevi'i ti te'utáviicua'i a'ame, ajta rí'i tirá'ancu'uvajxi'isin í seij. Capu ajta chueere'e, ajta capu á'ujtzaahuate'e. ⁵ Ajta a'íin ti raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, capu jíye'itzi jime'e runeeste ti huataniú'ucan, ajta capu rájcha'íire'e í seij. Capu ajta te'entiú'uunaca, ajta caí rahuauca í ti jetzen ruxe'eve'e. Capu ajta ra'utámua'areeri'i ti pua'a ja'ati ayén a'ij pua'a ráaruuren.

⁶ Ayee pu ajta 'een í ja'ati ti ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi. Capu a'íjna jín huataújtemua'ave'esin a'íjna jime'e ti a'ij pua'a een sino a'íj pu jín huataújtemua'ave'esin

a'ijna jime'e ti tzáahuati'ira'a jín ayén huaríj. ⁷ Ti pua'a ja'ati ayén raxí'leve'e í ruxí'ej tevi, a'í pu nain jín tiraatá'uuni'ira. Nain pu ajta jín té'atzaahuate'e ti a'ín Dios rí'i tiraatá'asin. A'í pu ajta nain jín tí'ijchú'leve'e ti Dios nain jín araúrastejsin. Nain pu ajta jín té'eviicua'i í ti jín tirajpuaíjtzi.

⁸ Capu ja'anáj huatépua'ari tej ti tiyen tí'itaxe'leve'e. Mi ajta, a'í pu xaa huatépua'ari tej tiyen tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan. Ajta, tej tiyen seica niuucari jín tí'ixaxa'a, a'í pu ajta huatépua'ari. Ajta, a'ijna ti téjmi jemi huatéajturaa tej ti temua'a naa tirú'umua'areere, a'í pu ajta huatépua'ari.

⁹ Ayee pu'u xaa, catu nain jín tirú'umua'aree. Catu teajta nain jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan. ¹⁰ Mi ajta, tí'ij ayén huataseíj're'en í ti ari huaújnaimire, aj pu xaa huatépua'ari í ti á'aturaacaj.

¹¹ Netí'ij nauj pá'ari'istaca'a, ayée nu che'atá nena'a tí'ixaxa'ata'a tíj pa'ari'i, neajta niyen tí'imua'atzejca'a tíj pa'ari'i. Ajta íjii, í nej neri vásta'a, ayée nu neri mé rúurie nej niyen mé teúumua'arejca'a tíj pa'ari'i.

¹² Ajta íjii, ayée tu che'atá tena'a rasise'i í Dios tetíj taciéenime'e tí'isise'ij 'ájte'ehua jetze, í tej caí temua'a raseíj. Mi ajta, a'ijna xicáara'a ti mé'e vé'eme, aj tu xaa raseijran í jetzen, temua'a naa. Íjii, je'icáj nu caj té'umua'aree. Mi ajta, a'ijna xicáara'a jetze, nain nu jín yaú'itiée na'ame tíj ajta Dios tí'inemua'ate. ¹³ A'íj pu jín, tí'ihuaica ti íjii ayén seijre'e ítejmi jemi. A'ii pu'u a'ín pú'een: tej té'atzaahuate'e, tej rachú'leve'e ti Dios nain jín raanaíjmire'en, tej huátaxe'leve'en. Ajta a'ii pu a'ín pú'een í ti jaítze'e ruxe'leve'e, tej huátaxe'leve'en seíj teajta seíj.

14

Jíme'en í mej seíj niuucari jín tiu'utaxáj

¹ Setá'aj siyen rahuauca sej huaújxe'leve'en seíj seajta seíj. Ayee pu 'i 'eene'e, seúche'e xu siyen seajta rahuauca ti Dios rí'i tejámuaatá'acare'en a'ijna jime'e, í muári'eri'ire'ara'an ti a'ijna jemi seijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sej si siyen tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. ² Mi ajta, a'ín í ti raayí'iti ti seíj niuucari jín tiu'utaxáj, capu ayén tihua'ixaate'e í teite a'iné camu yaú'itiée muá'aju'u a'ij ti tí'ixa. A'í pu'u jamuan tí'ixa í Dios a'ijna jime'e ti rú'avaa jemin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³ Mi ajta, a'ín ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'í pu xaa a'ímej tí'ixáate'e í teteca ti ij rí'i huá'uruuren, ti ij ajta ca'aníjra'a hua'utá'an, ti ij ajta rí'i tihua'utájeeve. ⁴ Ajta a'ín ti seíj niuucari jín tí'ixaxa'a, a'í pu ruseíj rí'i ruruure. Mi ajta, a'ín ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'í pu rí'i huá'aruuren naíjmi'lica í mej a'uun e'etiújse'iri teyujta'a.

⁵ Ayee nu xaa tí'ijxe'leve'e sej naími'i siyen seica niuucari jín tiu'utaxáj. Mi neajta inee, jaítze'e nu niyen tí'ijxe'leve'e a'ijna sej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'an.

Casi'i mú'een, ti pua'a caí mé'e já'ahua'a ja'ati ti ayén tihua'ixaate'en a'ímej jemi í teite a'ij ti huataújmua'a a'ijna ti raataxájtaca'a a'ijna ti seíj niuucari jín tí'ixaxa'a, ti pua'a caí ja'ati ti ayén raayí'iti, capu a'ij tí'iri'iri ti rí'i huá'uruuren a'ímej í mej e'etiújse'iri teyujta'a. A'ij pu jín jaítze'e pu ruxe'leve'e a'ame a'ijna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a caí a'ijna í ja'ati ti seíj niuucari jín tí'ixaxa'a.

⁶ Casi'i, ne'ihuaamua'a, ti pua'a ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi nej tejámuaatá'ixaate'en seíj jime'e í niuucari í sej caí yaú'itie, canu tí'iti jín a'ij tejámuaatévare'esin. Ayee pu té'eme ti pua'a necaí tejámuaatá'ixaate'en ne'ijna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, nusu ti pua'a necaí Dios jetze me'ecan na'ari ti pua'a necaí tí'itij jín tejámuaatá'ixaate'en ti ca'aníjra'a jamuaatá'an ca'ín ti pua'a necaí tejámuaatá'itíii.

⁷ Ayee pu che'atá na'a ruxe'leve'e ti ja'ati ayén e'ehauritiéecan jín tiu'utácuina a'ijna jetze í cí'isiti'ira'a ti caí uráxiejniu'uca na'ari a'ijna jetze í mej jetzen ruxité jín tí'icuina. Ti pua'a caí e'ehauritiéecan jín tiu'utácuina í cí'isiti'ira'a jetze, ¿a'iné auj tí'iri'iri ti ja'ati

ayén ráamua'aree ti'iti ti chuicarira'a pú'een? ⁸ Ajta, ti pua'a caí e'ehauritiéecan jín huatánamuajre'en í corneeta jetze, capu ja'ati rucaten ti ij u a'uvé'ene'use'en.

⁹ Ayee pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi, ti pua'a siyen tihua'utá'ixaate'en í teite niuucari jime'e í mej caí yaú'itie. ¿A'iné tí'iri'iri ti ja'ati ayén ráamua'aree a'ij ti huataújmua'a í sej raataxájtaca'a? Capu a'ij tí'iri'iri. Capu ti'itij vaire'e a'ame í sej raataxájtaca'a.

¹⁰ Temua'a pu ti'imui'í í niuucari ti íiyen namuajre'e chaanaca japua. Ajta naími'i mú miyen e'ehauritiéecan jín tí'ixaxa'a. ¹¹ Mi ajta, ti pua'a necaí ramua'aree a'ij ti huataújmua'a í niuucari, ayée nu seijre'e na'ame í jemin í ti raxa tíj ja'ati ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ajta a'íjna ti tí'ixa, a'í pu ajta ineetzi jemi ayej éene'e seíre'e a'ame tíj ja'ati ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹² A'íj pu jín, mi sej huápi'i raxí'eve'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti'itij amuaatá'an, ayée pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jime'e, setá'aj ahuaújca'anen sej hua'utémua'itin í seica se'íjna jime'e sej rí'i huá'uruuren a'ímej í mej u e'etiújse'iri teyujta'a.

¹³ Mi ajta a'ín ti seij niuucari jín tí'ixaxa'a, ayée pu ruxe'leve'e ti a'ín ja'ati ayén raatáhuavii ti a'ín Dios ayén raatá'an í muári'eri'ire'ara'an ti jín yaú'itiee á'ara'ani a'ij ti tí'ixa.

¹⁴ Ayee pu xaa ne'u tí'een, a'iné ti pua'a niyen ne'íjna jín raatéjhuauni seíj jime'e í niuucari, nexiejniu'uca pu xaa ajta huaténiiusin. Mi ajta, nemua'atziira'a pu caí ti'iti jín tí'imua'itin. ¹⁵ Ari inee, ¿a'iné nerini? Nexiejniu'uca nu jín xaa huaténiiusin. Neajta niyen che'atá nena'a nemua'atziira'a jín niyen rini. Neajta nu tiu'utáchuiica nexiejniu'uca jime'e, neajta í nemua'atziira'a jime'e. ¹⁶ Ti pua'a piyen rí'i tiraatá'an í Dios á'axiejniu'uca jime'e, ¿a'iné tí'iri'iri ti ja'ati ti caí mú'ejmi jetze ajtémecan ayén huaténiiuuni yee ché'e ayén té'ara'ani tí'ij ayén muáanamua pej piyen rí'i tiraatá'aca í Dios? Capu rí'iri a'iné a'íjna í ja'ati, capu yaú'itiee a'ame a'ij pej tiu'utaxájta. ¹⁷ Rí'iriista pu a'ame pej piyen temua'a naa rí'i tiraatá'an í Dios. Mi pajta mú'ee, capej a'ij rí'i ráaruu í axí'ej tevi.

¹⁸ Ayee nu 'een jín jeíhua rí'i tiratá'aca í Dios ne'íjna jime'e nej jaítze'e niyen tí'ixaxa'a seica jime'e í niuucari secaí naími'i mú'een. ¹⁹ Neajta, netí'ij huá'a jemi a'utéveeca a'ímej í mej e'etiújse'iri teyujta'a, nej ni niyen tihua'utá'itii, jaítze'e pu na'aráanajche ineetzi nej e'ehauritiéecan jín tihua'utá'ixaate'en anxíj niuucari jime'e necaí nej niyen tiu'utaxájtamuáamuata'a ví'ira'a niuuca seíj jime'e í niuucari í mej caí yaú'itie.

²⁰ Ne'ihuaamua'a, caxu ché'e siyen tí'imua'ijca matíj í tí'iríi, sino setá'aj siyen éene'en seijre'e matíj í tí'iríi se'íjna jime'e sej caí a'ij pua'a rici. Setá'aj seajta siyen che'atá sena'a tiú'umua'ati matíj a'íime í mej meri vaujsi. ²¹ Ayee pu té'eyu'usí'i a'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta tíjín: “Ayee nu tihua'utá'ixaate'esin a'íjna í teitejra'a ne'íjna jime'e í mej seica niuucari jín tí'ixaxa'a. A'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'í mú tihua'utá'ixaate'esin. Mi majta a'íime í neteítestemua'a, camu na'ará'astijre'esin ineetzi.”

²² A'íj pu jín, a'íjna í niuucari í mej caí yaú'itie, capu ayén tí'ivaire'e ti i tihua'utá'itii a'ímej í mej té'atzaahuate'e sino ayée pu tí'ivaire'e huá'a jemi í mej caí té'atzaahuate'e.

²³ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Casi'i, ¿a'iné ti'iti metiu'utaxájta í seica í mej caí té'atzaahuate'e, na'ari í seica í mej caí rí'i mé titeumuámua'aree ti pua'a a'uun ma'uteárute a'u sej e'etiújse'iri? Seajta mú'een, ti pua'a xaa siyen naími'i tí'ixáata xá'aju'un seica jime'e í niuucari í mej caí yaú'itie, ¿a'iné tihua'ámitiejte'e a'ímej? ¿Ni qui siyen nu'u tite'eteújtímua'iri'i? Jee xaa ne'u.

²⁴ Ajta, ti pua'a seíj a'uun a'uteárute mú'ejmi jemi ti caí té'atzaahuate'e nusu ti caí mú'ejmi jetze ajtémecan, seajta mú'een, ti pua'a xaa naími'i seti'ixáata xá'aju'un í Dios jetze me'ecan, ayée pu tiraatámitiejte'esin sej naími'i rá'axijte'en a'íjna jime'e ti a'ín ayén auteájturaa í Dios jemi. ²⁵ Aj pu'i ayén huataseíjre'esin tíj na'a ti ru'a'avaataca'a u tzajta'an. Ajta a'ín teáata'a, á e'erávaijtzí á chuaata'a. A'í pu raaténajchi í Dios, ajta ayén tiu'utaxájta yee ti Dios mú'ejmi jemi seijre'e.

Mej mi naín jín miyen huárini a'ij ti tiraavíjete

²⁶ ¿A'iné sena'a si rini, ne'ihuaamua'a? Setá'aj siyen huárini setíj sena'a sej e'etiújseire'esin. Setá'aj naími'i rí'i huaújrúuren ti'iti jime'e, ti pua'a sejí tí'ichuicami'i, nusu sejí ti'iti jín tihua'ítirami'i na'ari tí'ixajtamí'i í ti jetzen raateájtuaa í Dios ca'ín sejí niuucari jín tí'ixajtamí'i, na'ari sejí ayén raxí'leve'e ti tihua'ú'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a í niuucari ti raataxájtaca'a í sejí. Setá'aj siyen huárini sej rí'i huá'uruuren naíjmi'ica.

²⁷ Ti pua'a seica miyen raxí'leve'e mej seica niuucari jín tiu'utaxáj, miché'e miyen 'eene'en mej hua'apua mé'e na'ari mej huaíca mé'e. Miché'e miyen tiu'utaxáj sejí majta sejí. Ajta, ché'e sejí ayén tihua'ú'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a. ²⁸ Ajta, ti pua'a caí mé'e ja'ati ti ayén raayí'iti ti ayén tihua'ú'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a, ché'e a'ín caí tí'ixajta huá'a jemi í mej e'etiújse'iri. Ché'e a'ín rusej tí'ixajta í ru jemi, ajta í Dios jemi.

²⁹ Majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, miché'e miyen éene'en tí'ixajta, mej hua'apua mena'a, na'ari mej huaíca mena'a. Majta í seica, miché'e miyen tiraaxí'epi'intare'en a'ij ti ti'ixa í sejí. ³⁰ Ajta, ti pua'a jíye'ítzi jín ti'iti raateájtuaani sejí jemi, ché'e a'ín ti ti'ixa ayén raatapuá'ajta.

³¹ Ayee pu tí'iri'iri sej naími'i Dios jetze me'ecan tiu'utaxáj sej si tí'hua'utá'itíi naíjmi'ica, sej si seajta ca'aníjra'a hua'utá'an. ³²⁻³³ Majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ayée pu ruxe'leve'e mej majta raayí'itihua'an mej tiraa'íjcate'en í ruxéjniu'uca huá'a jemi í mej e'etiújse'iri. Ayee pu ruxe'leve'e a'iné capu Dios cha'a na'a huá'aruuren mej mi caí xí'epi'in ruruure sino a'í pu hua'uté'pua'ajte'esin.

Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini a'ij mej meri tí'ijrí'ire naíjmi'i í seica í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. ³⁴ Caxu hua'atá'acare'en a'ímej í 'uuca, mej mi tí'ixajta matí'ij e'etiújseire'en u teyujta'a. Capu a'ij tí'iri'iri mej tí'ixajta sino mej ra'ará'astijre'en a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze í mej jín tí'aijta. ³⁵ Ti pua'a miyen raxí'leve'e mej ti'iti huámua'aree, miché'e miyen tihua'uta'íhua'u í rucína'astemua'a í ruche. Ayee pu xaa ne'u, a'iné ayée pu tiu'utévi'iraste'e ti pua'a 'íta'a tí'ixajta huá'a jemi í mej e'etiújse'iri u teyujta'a.

³⁶ ¿A'ii tá'uj na'a? ¿Ni mú'ejmi jetze a'uvé'emej í niuucari ti jíme'en raxa í Dios, na'ari ayén na'a mú'ejmi jemi huatétuihuaca'a? Capu xaa ne'u. ³⁷ Ti pua'a ja'ati ayén tirá'amitíejte'e í ru jetze ti a'í rusej a'ín pú'een sejí ti tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, na'ari a'ín jetze arájca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ché'e a'ín ayén ráamua'ati nej niyen ne'íjna jín tejá'amuyau'use'e a'ij ti a'ín tinaa'íjca í tavá'stara'a. ³⁸ Ti pua'a a'ín ja'ati caí ayén ráamua'ati, caxu seajta mú'een siyen rá'astijre ti 'ij ayén tihua'uci'iti.

³⁹ A'ij pu jín, ne'ihuaamua'a, naa pu tí'ixi'epi'in sej ca'anín jín rahuauca sej Dios jetze me'ecan tí'ixajta. Seajta, setá'aj caí huá'íjmíjra í mej seica niuucari jín tí'ixajta.

⁴⁰ Ayee pu'u na'a, setíj sena'a sej siyen rici, setá'aj siyen xí'epi'in éene'ecan jín rijca a'ij ti tiraavíjete.

15

Cirístu'u pu a'itá'raa huá'a tzajta'a í mi'ichite

¹ Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, sej si ra'utámua'aree a'ij nej éene'en jín tejamuá'ixaa ne'íjna í niuucari ti jín Dios jamua'irátuaasin, í sej seajta ra'ancuré'a, í sej seajta seuj siyen jemin seijre'e. ² A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti jín Dios amua'irátuaasin ti pua'a seuj siyen rá'astijre'e a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa. Na'ari caí, capu ti'itíj a'ij tejá'amua'aire'e ti pua'a seicié sena'a tirá'antzaahua.

³ Ayee na'a, a'iné ayée nu che'atá nena'a a'amua jemi raateájtuaa ne'íjna í nej neajta ra'ancuré'a í ti jaítze'e ruxe'leve'e tej ráamua'aree ti a'ín Cirístu'u huamí'i ta jetze me'ecan ti ij titaatá'uuni'i í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

⁴ Matí'ij nu'u ra'avá'ana, ajta, tí'ij ayén teuumé'eca huaíca xicaj tzajta'a, Dios pu ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

⁵ Aj pu 'i a'ijna jemi huataseíjre í Pedro, ajta á'iyen huá'a jemi í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase. ⁶ Ajta á'iyen a'imej jemi huataseíjre í mej miyen a'ará'ase a'achú cumu anxíj ciento japuan cáj caj mat'íj naíjmi'i u e'etiújseire'eca'a. Maúche'e mú mu'í ruuri, majta seica, meri huácuui.

⁷ Ti'iquí ajta a'ijna jemi huataseíjre í Jacobo, ajta á'iyen naíjmi'ica jemi í ti hua'antíhuau.

⁸⁻⁹ Ajta, neetzi jemi pu'uquí te'entipúa'ajte ti ayén huataseíjre. Tij ayée nu huanú'ihuaca'a mat'íj caí xi nechú'eve'eca'a, a'iné nee nu ne'ín pú'een í ti jaítze'e cálieene'en jín ti'itájvee huá'a jemi ti Dios hua'antíhuau. Jee xaa ne'u, capu ayén tiraavíjte'e nej niyen raataxáj yee nee nu huá'a jetze ajtème'ecan a'imej í ti Dios hua'antíhuau, a'iné nee nu huápi'i a'ij pua'a huá'uruu a'imej í mej e'etiújse'irihua'a mej mi raaténajche í Dios.

¹⁰ Mí ajta Dios, a'í pu r'í tinaatá'a. A'íj nu jín nee nu ne'ín pú'een seij ti Dios na'antíhuau. Ajta jé'ecan pu huápi'i tiu'utévai ti a'ín ayén r'í tinaatá'a a'iné jaítze'e nu ca'anín jín tiu'umuáriej mecaí í seica. Mí ajta, Dios pu a'ín pú'eene'e ti ca'aníjra'a naatá'a. Canu neseíj nena'a tiu'umuáriej. ¹¹ Capu amín a'ij. Capu jetzen ruxe'eve'e ti pua'a a'ime mé tiu'umuáriej nusu inee. Naími'i tu tiyen che'atá tena'a tihuá'ixaate'e. Seajta mú'een, ayée xu che'atá sena'a té'antzaahua.

Mat'íj a'itajú'un í mi'ichite

¹² Ajta, ti pua'a teri tiyen tejamuá'ixaa ti Dios ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite, ¿a'iné 'een jime'e miyen ti'ixáata muá'aye'i seica, í mej a'amua jetze ajtème'ecan a'ijna jime'e mej nu'u caí ché'e huatarújsin a'ime í mej meri huácuui?

¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ti pua'a ayén mecaí ché'e huatarún a'ime í mej meri huácuui, capu ajta Dios ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite. ¹⁴ Ajta, ti pua'a Dios caí ra'ajjáj í Ciríistu'u, capu ti'iti vaire'e í tej teri tejamuá'ixaa, ajta capu ti'itij vaire'e sej siyen té'atzaahuate'e. ¹⁵ Ajta, ayée pu té'eme tej tí'ihua'itaca tena'a te'ijna jime'e í tej jín tiu'utaxájtaca'a te'ijna jime'e í Dios, a'iné tu'uri tiyen raataxájtaca'a yee: “A'í pu ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite.” Mí ajta caí capu, ti pua'a mecaí ché'e huatarún í mej meri huácuui. Jee xaa ne'u, ti pua'a ayén 'een mat'íj seica tí'ixaxa'a, capu Dios ayén ra'ajjáj.

¹⁶ Ayee pu'u, ti pua'a Dios caí hua'ajájpuaxí'i a'imej í mej meri huácuui, ayée pu huataújmua'a ti caí Dios ajta ra'ajjáj í Ciríistu'u. ¹⁷ Ti pua'a caí ra'ajjáj a'ijna í Ciríistu'u, capu ti'itij vaire'e sej siyen té'atzaahuate'e. Ajta, ti pua'a caí ra'ajjáj, capu ayén a'amua japua huaniú í sej jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁸ Ajta a'ime í mej miyen té'atzaahuate'e í Ciríistu'u jemi muáacuui, mu'uri á'uvej. ¹⁹ Ti pua'a ayée na'a auj titaatéva'iri tej teuj i'irúuri tej tiyen rá'atzaahuate'e í Ciríistu'u, jaítze'e pu a'ij pua'a tí'itaruure ti caí a'ij tihuá'aruure naíjmi'ica a'imej í seica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca.

²⁰ Mí ajta xaa, ayée pu ti'ayajna ti Ciríistu'u a'itáaa huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'ii pu a'ín pú'een í ta'anáayeijxi í tej jín ramua'aree mej majta huatarújsin a'ime í mej meri huácuui.

²¹ Ayee pu'u na'a, a'iné ayée pu tihuá'aci'iti í teite mej miyen huácu'ini me'ijna jime'e ti seij na'a í teáata'a ayén auteájturaa í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a tihuá'aci'iti mej huatarún me'ijna jime'e ti ajta seij na'a í teáata'a huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

²² A'iné naími'i mú miyen cui'ica me'ijna jime'e ti a'ín Adán auteájturaa í Dios jemi, ayée mú che'atá mena'a huatarújsin me'ijna jime'e mej me'ijna jetze ajtème'ecan a'ijna í Ciríistu'u.

²³ Mí ajta, ayée pu tihuá'aci'iti a'ij ti tíhua'uxí'epi'intari'iri'i í xicáara'an jetze ti ayén tiraavíjte'e. Amuacaí pu huatarúj a'ijna í Ciríistu'u. Ajta á'iyen, tí'ij yé uvé'enen, a'ime mú huatarújsin a'ime í mej Ciríistu'u jetze ajtème'ecan. ²⁴ Aj pu 'i nain te'entipúa'ajte. Amuacaí pu Ciríistu'u a'imej antipúa'ajte'esin mat'íj mena'a títeté'u'upu'u, ajta a'imej í mej ti'itij jín antiújmua'aree. Aj pu'i xaa tiu'utátuure'esin í Dios jemi tíj na'a a'ín ti jín antiújmua'areeca'a.

²⁵ Ayee pu'u, a'iné ayée pu ruxe'leve'e ti a'ín Círístu'u ayén tiu'ita'áijta ajta na'a caí hua'utémuaitin matíj mena'a pua'amé mej rájcha'íire'e. ²⁶ Ajta í ti jín te'entipua'ajte ti raatémua'ítin í ti rájcha'íire'e, a'íi pu a'ín pú'een í ti jín ú'umí'ini. ²⁷ Ajta, tí'ij ayén tí'ixa ti nu'u a'ín nain tiu'utémuaiti, capu xaa ne'u ayén huataújmua'a ti a'ín ajta raatémua'ítin a'íjna í Dios ti ayén raatá'a ti nain jín antiújmua'areere.

²⁸ Tí'ij tiu'utémuaitin nain tíj na'a ti íiyen tí'iseijre'e, ajta júte'e ti tejé'eseijre'e, a'íjna ti i'í yaujra'an pú'een í Dios, a'íi pu rusej huataújtuaasin a'íjna jemi í Dios ti nain jín antiújmua'aree, matíj mena'a pua'amé í mej íiyen seijre'e chaanaca japua, ajta u ta japua.

²⁹ Tí pua'a pí na'a ayén seicié éene'en, ¿a'ij ti huateújmua'atiiche'e mej miyen tí'ijri'ire í teite mej huámuai'ivijhua a'ímej jetze me'ecan í mej meri huácuii? Tí pua'a mecaí ché'e miyen huatarún í mej meri huácuii, ¿a'iné 'een jime'e miyen huá'aniucajze'e rumuai'ihuaca?

³⁰ Teajta iteen, ¿a'iné 'een jime'e tiyen á'ataca'ane tíj na'a tej tiyen huácui'ini puaíjtzí jime'e?

³¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ne'íjna jime'e nej ahuántzaahuate'en mú'ejmi jime'e í Círístu'u jemi, a'íjna í Jesús ti ajta tavástar'a pú'een. Tí'ij pí na'a nain xicaj tzajta'a, ayée pu tiná'amítiejte'e ineetzi nej neri mi'imica. ³² Tí pua'a mecaí huatarún í mej meri huácuii, ¿a'iné tí'ítij tinee'téva'iri nej niyen teáata'a pú'een, ti pua'a niyen huaténe'use'en huá'a jamuan í tí'itén a'ujna já'ahua'a u Éfeso?

Ayee mú xaa tí'ixaxa'a tíj: “Tiché'e yee tiú'ucua'ani, teajta tí'iti antiyé'en, a'iné ruijmua'a tu cui'ini.”

³³ Caxu ratá'acare'en ti ja'ati á'amuacuanamua tí'ítij jime'e. Casi'í, a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, ayée mú nu'u a'ij pua'a ca'aníjra'a hua'atá'aca í mej rí'í titetiújcha'íi mej mi majta miyen che'atá mena'a a'ij pua'a huárini.

³⁴ Setá'aj seajtáhua'a rí'í mé titeumuámua'are'en, setá'aj seajta raatapuá'ajta í sej jín até'itzaara í Dios jemi. Camu tzáahuati'ira'a jín ramua'ate í Dios seica í mej a'amua jetze ajtémecan. Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni amuaatatévi'iraste'en.

A'ij mej seíre'e muá'aju'u mat'íj huatarún í mi'ichite

³⁵ Mí ajta, ti pua'a ja'ati ayén tiu'uta'íhua'u tíj: “¿A'iné ye'í tí'iri'iri mej huatarún í mi'ichite? ¿Tí'itájni tévira'an jín miyen seíre'e muá'aju'u?”

³⁶ Mí neajta inee, ayée nu tiraatá'ixaate'esin yee, mí pej caí mé úumu'a'aree. A'ijna í jatzi pej raahuáste, capu ajnéjsin ti pua'a caí amuacáí a'utátzi'ite. ³⁷ Pat'íj tí'ihuaste'e, capej pe'íjna huaste'e í cíyey tí ajnéjsin sino a'íj pej huaste'en í jatzi ti pua'a tí'iti triigu nusu tí'iti seica. ³⁸ Ajta a'ín í Dios, a'íi pu ayén ratá'aca í cíyey'ara'an a'ij ti ari tiraaxí'epi'intari'iri'í, seij ajta seij í jatzi.

³⁹ Ajta, capu ruxí'ej na'a 'een í hua'ira'a. Seij pu seicié éene'e téhua'ira'a í teáata'a. Ajta seicié mú éene'en téhua'ira'a í ye'emuaate. Majta a'íime í pina'ase, a'íi mú majta seicié éene'en téhua'ira'a. A'íi mú majta í hua'ité, seicié mú majta éene'en téhua'ira'a.

⁴⁰ Ajta ti júte'e tí'iseijre'e, ajta ti íiyen tí'iseijre'e chaanaca japua, capu ruxí'ej na'a tí'een. Ajta, seij pu a'ín pú'een í ti naa tihuá'aseijrate'e a'íjna ti júte'e tí'iseijre'e. Ajta seij pu ajta a'ín pú'een í ti naa tihuá'aseijrate'e a'íjna ti tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua. ⁴¹ A'ijna í xicaj, a'íi pu seij a'ín pú'een ti naa tihuá'aseijrate'e. Ajta í máxcira'í, capu ruxí'ej na'a ayén tihuá'aseijrate'e. Majta a'íime í xu'ura'ave, camu majta ruxí'ej mena'a miyen 'een.

⁴² Ayee pu che'atá na'a éene'en tí'iseijre'e a'íjna jime'e í mej huatarújsin a'íime í mej meri huácuii. A'ijna í tévira'an ti huanú'ihuaca'a, a'íi pu á'apua'aren. Ajta a'ín ti Dios ra'ajjásin, capu ché'e ja'anáj á'apua'aren a'íjna. ⁴³ A'ijna tévira'an, ayée pu huanú'ihuaca'a mej caí rí'í tiratá'acare'en. Ajta, tí'ij Dios ra'ajján, a'íi pu temua'a naa rí'í tiraatá'asin. Tí'ij huanú'ihua a'íjna í tévira'an, capu a'atzu ruca'ané. Ajta, tí'ij Dios ra'ajján, a'íi pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ra'ajjásin.

⁴⁴ Ayee pu éene'en nu'ihuan ti ij te'utáviicua'i íiyen chaanaca japua. Ajta, ayée pu éene'en ra'ajjásin ti ij ayén jetzen aráu'jca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ti pua'a ayén seijre'e í tévira'an ti ayén te'utáviicua'i íiyen chaanaca japua, ajta pu ayén che'atá na'a seijre'e í tévira'an ti jetzen aráu'jca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁴⁵ Jee xaa ne'u, ayée pu té'eyu'usi'i tijín: “A'ijna í tevi, a'ijna í Adán ti amuacái huataseíjre, a'íi pu ayén éene'en ruuri huateájturaa.” Ajta a'ijna í tevi, a'ijna ti ajta Adán pírici í tu'uvé'eteajti, ayée pu éene'en huateájturaa xiéjniu'ucari ti ayej a'uj tihua'atá'aca mej miyen ruuri muá'ara'ani.

⁴⁶ Capu amuacái huataseíjre a'ijna ti jetzen aráu'jca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sino a'ijna ti rusej te'utáviicua'i íiyen chaanaca japua. Tí'ij a'íin ayén huataseíjre'en, aj pu xaa huataseíjre'esin a'ijna ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an jetze aráu'jca'anen. ⁴⁷ Ajta, a'íin í teáata'a, í ti amuacái huataseíjre, a'íi pu chuej jín huatéaavijhuaca'a. A'ij pu jín, íiyen mej chuej japua me'ecan. Ajta í teáata'a, í ti hua'apua ti huanéj, a'íi pu júte'e é'eme'ecan.

⁴⁸ Majta a'íime í mej yen japuan huachéjme íiyen chaanaca japua, ayée mú'een tíj ajta 'een í tevi ti chuej japua me'ecan. Majta a'íime í mej jetzen ajtémecan a'ijna ti júte'e é'eme'ecan, ayée mú'een majta 'een tíj 'een a'ijna í ja'ati. ⁴⁹ A'ij tej teri tiyen 'een tévira'an jime'e a'ijna í tevi ti chuej japua me'ecan, ayée tu che'atá tena'a éene'e tá'aju'un tévira'an jime'e a'ijna í tevi ti júte'e é'eme'ecan.

⁵⁰ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a. Capu rí'irí ti a'uun a'uteárute a'u ti Dios tejé'ajta ja'ati ti na'a ti auj ayén seijre'e tévira'an jime'e a'ijna í tevi ti chuej japua me'ecan. Ajta, a'ijna í ja'ati ti á'apua'aren, capu rí'irí ti ayén tiráaci'iti a'ijna ti caí ja'anáj á'apua'aren.

⁵¹ Xáanamujri'i mú'een, a'iné ayée nu tejámuaatá'ixaate'esin tí'itij jime'e ti rú'avaataca'a í Dios jemi. Catu naími'i cui'ini, sino Dios pu naíjmi'ica seicié taruuren itejmi. ⁵²⁻⁵³ Ayee pu té'eme a'ijna xicáara'a ti jetzen huatánamujre'en í trompeeta ti jime'en nain te'entipua'ajte. Tí'ij a'íin ti ta japua tí'ivaire'e ucáajijhua í trompeeta jetze, aj pu'i ayén seíre'e a'ame tí'ij mej huatémaxcava'axi'ín jíye'itzi jime'e. Aj pu'i Dios hua'ajjájpuaxi'isin a'íimej í mej meri huácuii mej mi caí ché'e ja'anáj auupuá'are. Teajta iteen, seicié tu huatétaruurejsin, a'iné ayée pu ruxe'eve'e ti a'íin ti á'apua'aren ayén seicié huaújruren ti ij caí ché'e auupuá'are. Ajta ayén ruxe'eve'e ti a'íin ti mí'ini, ajta ayén seicié huaújruren ti ij caí ché'e huámi'ini.

⁵⁴ Tí'ij seicié huaújruren a'ijna ti á'apua'aren ti ij caí ché'e auupuá'are, ajta tí'ij ari seicié huaújruru a'ijna ti mí'iníche'e ti ij caí ché'e huámi'ini, aj pu xaa ayén teja'uré'enejsin a'ij ti amuacái té'eyu'usi'ihuaca'a, a'ijna í niuucari ti jime'en raxa yee: “Nain pu hui jín raatéemua'iti a'ijna í ti huá'acui'ica. ⁵⁵ Mí' pej huá'acui'ica, ¿a'uné a'ij 'een í pej jín hua'utéemua'iti? Capu mé'e é'eseijre'e xaa ne'u.” Ajta ayén tijín: “Mí' pej jín tihua'upuaíj, ¿a'uné a'ij 'een? Capu xaa ne'u mé'e já'ahua'a.”

⁵⁶ Ajta a'ijna ti jín tihua'apuaijete'e a'ijna ti ajta huá'acui'ica, a'ii pu a'ijna jetze aráu'jca'anen í mej jín até'itzaara í Dios jemi. Ajta a'ijna í niuucari í mej jín tí'ajta, a'ii pu a'íin pú'een ti ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi miyen auté'itze'ara'an í Dios jemi.

⁵⁷ Mí' ajta, tiché'e tiyen rí'i tiratá'acare'en te'ijna í Dios ti ayén titatá'aca tej tiyen tiu'utéemua'itin te'ijna jime'e tej jetzen ajtémecan í tavástar'a, a'ijna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

⁵⁸ A'ij xu jín siyen huá'ini, ne'ihuaamua'a, mí' nej já'amuxee'eve'e huápi'i. Setá'aj rí'i tí'iteseijre'e ja'anáj ti na'a, setá'aj seajta te'utáviicua'i ti ij caí ja'ati amuá'ari'i í á'amua'atziira'a. Setá'aj seajta a'ujca'anéecan jín tiu'umuári'en í tavástar'a jemi ja'anáj ti na'a, a'iné xu'uri ramua'aree ti jé'ecan huápi'i tejámuaatéva'iri. Caxu huáapua'a sena'a tí'imuari'e tavástar'a jetze me'ecan.

16

Jíme'en í tumin í mej huá'uhuaviiri'i huá'a jime'e í ru'ihuaamua'a

¹ Jíme'en í tumin sej raseire'e sej si jín hua'utévaire'en a'ímej í mej Dios jemi seijre'e, ayée nu che'atá nena'a tejá'amua'íjcate'e a'ij nej neri tihua'u'íjca a'ímej í mej e'etiújs'e'iri nainjapua u Galacia.

² Ayee xu huárini sej seajta sej, a'íjna xicáara'a ti jetzen te'ute'itién í itieeri. Ché'e seij ayén ra'ajtá'an í ruche a'achú ti caj tí'ixe'evi'ira'a, ti pua'a Dios raatá'a jeíhua nusu c'ij na'a. Ché'e a'íjn rájseire'en tíj na'a sej itieeri ti ij caí ché'e ayén ruxe'eve'e sej rajsé'irihua'an a'ájna net'íj ne'uun a'atanén. ³ Net'íj ne'uun e'ará'asti, aj nu ni niyen hua'uré'epijte'esin í yu'uxari a'ímej í sej hua'antíhuau mej mi me'íjna jín majta ra'anú'an a'ujna u Jerusalén í sej seri rájseij sej hua'utapuaíjve'esin. ⁴ Ti pua'a ajta ayén tiná'amitiejte'e ti ayén titaatéva'iri nej neajta ne'uun á'ume'en, a'íj mú majta á'uju'u muá'aju'u neetzi jamuan.

A'ij ti nu'u huárini t'íj a'uun á'ume'en sej chuéjra'a japua

⁵ Net'íj ne'uun amuacá a'atanén u Macedonia, aj nu ni amúumuaarin. Mi neajta inee, nauj mi'i ne'uun u a'atanén u Macedonia. ⁶ Tij necaí a'atzu mú'ejmi jemi á'ateeri, na'ari niyen á'ateevi'in tíj na'a ti huásevi'i a'ame sej si siyen naatévaire'e se'íjna jime'e a'u ti na'a nej á'ume. ⁷ Canu niyen raxí'eve'e nej íjii nena'a amuaaséij nej ni a'atzu nena'a amuáamuaare, sino ayée nu raxí'eve'e nej ni á'ateevi'in nej ne'uun á'ucatii mú'ejmi jemi, ti pua'a ayén tinetá'acare'en í tavástar'a.

⁸⁻⁹ Mi neajta inee, a'úu nu a'utevé'e na'ame ne'újna u Éfeso ajta na'a caí teja'uré'enen a'ájna mat'íj tí'yeste me'íjna jime'e ta'aráhua'apua ti ará'ase i itieeri. Jee xaa, ayée nu huárini a'iné naa pu tináavai a'íjna jime'e í nej tí'imuari'e nej ni jeíhua huáp'i raatévaire'en í tavástar'a. Capu amín a'ij mej jeíhua néjcha'íire'e.

¹⁰ Ajta, t'íj a'uun a'atanén a'íjna í Timoteo, setá'aj r'íi tirájcha'íca temua'a naa, a'iné a'íj pu ayén che'atá na'a tí'ivaire'e í tavástar'a jemi net'íj inee. ¹¹ Ché'e caí ja'ati raxiéhuata. T'íj ajtahua'a u a'arájra'ani, setá'aj raatá'an tíj na'a ti ayén ruxe'eve'e ti ij ajtahua'a yé ra'asti neetzi jemi. Ayee nu rachú'eve'e ti a'íjn yé huácatii huá'a jamuan í seica í ta'ihuaamua'a.

¹² Ajta a'íjna í ta'ihuaara'a, a'íjna í Apolos, jé'ecan nu ca'aníjra'a raatá'acare'e ná'aye'i ti mú'ejmi jemi a'atanén huá'a jamuan í seica í ta'ihuaamua'a. Mi ajta a'íjn, capu á'uye'imi'í já'araa. Aj pu nu'u a'uun a'atanéjsin mú'ejmi jemi t'íj huatáci'ipéca.

I niuucari ti jín ra'antipúa'ajte

¹³ R'íi xu'u mú'een. Setá'aj r'íi tí'iteseijre'e se'íjna jime'e sej rá'astijre'e í tavástar'a. Setá'aj seajta huateújca'anen í ru tzajta'a. Setá'aj seajta arájca'anen se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si te'utáviicua'í. ¹⁴ Set'íj sena'a sej siyen ríci, setá'aj siyen ríjca se'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en.

¹⁵⁻¹⁶ Xu'uri ramua'aree a'íi mú a'íjn pú'een í mej amuacá huataújtuiiri'í í tavástar'a jemi ayujna Acaya a'íime í teitestemua'ame'en a'íjna í Estéfanos. A'íj mú majta meri me'íjna jín autéjhuii mej hua'utévaire'en a'ímej í mej Dios jetze ajtéme'ecan. Ayee nu ca'aníjra'a amuaatá'aca, ne'ihuaamua'a, sej si huá'atzaahuate'e a'ímej, seajta naíjmi'íca í teite í mej miyen che'atá mena'a tí'imuari'e tet'íj iteen, í mej majta tzáahuati'ira'a jín tí'ivaire'e í tavástar'a jetze me'ecan.

¹⁷ Nee nu xaa huatántemua'ave mat'íj yé ra'áa, a'íjna í Estéfanos jamuan a'íjna í Fortunato, ajta a'íjna í Acaico. A'íj mú xaa r'íi tinaatá'a me'íjna jime'e mej yé náamuaareca'a mú'ejmi jetze me'ecan ti ij caí tí'iti ná'aturaate'e. ¹⁸ A'íj mú r'íi tinaatá'a yú ne tzajta'a. Majta mú r'íi amuaatá'asin mú'ejmi í a'amua tzajta'a. Ayee pu tiú'ujxe'eve'e sej r'íi tihua'utá'an naíjmi'íca í teteca mej miyen 'een mat'íj a'íime í mej hua'íca.

¹⁹ Yé mú á'amuateujte'e a'íime í mej e'etiújse'iri hua'atáyujta'a tí a'u tí seijre'e tíj na'a tí a'u tí huatacá'a íye Asia. Ajta a'íjna í Aquila, ajta a'íjna í Priscila, a'íi mú temua'a naa á'amuateujte'e niucajtz'e'en í tavástar'a. Ayee mú che'atá mena'a yé á'amuateujte'e naíjmi'i í mej e'etiújse'iri a'u mej é'eche a'íjna í Aquila, ajta a'íjna í Priscila. ²⁰ Naími'i í ta'ihuaamua'a í mej yé huateí, a'íi mú majta á'amuateujte'e. Setá'aj huaújteujte'en temua'a naa, xu'iteújpi'itze'axi'i niucajtz'e'en í tavástar'a.

²¹ Neajta inee, i nej Pablo pú'een, nemuajca'a nu jín tejá'amuyau'use'e nej ni neajta amuaatateujte'en.

²² Tí pua'a ja'ati caí raxí'eve'e í tavástar'a, ché'e ayén puaíjtzi ráaci'iti. Ché'e yé uvé'enen í tavástar'a.

²³ Ché'e a'ín tavástar'a, a'íjna í Jesús, ché'e a'ín rí'i tejamuatá'acare'en. ²⁴ Jéihua nu neajta já'amux'e'eve'e ne'íjna jime'e sej seajta se'íjna jetze ajtéme'ecan í tavástar'a, a'íjna í Jesús. Yee pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Corinto é'eme'ecan, í ti hua'apua

A'í pu tihuá'ateujte'e

¹ Inee, i nej i'i Pablo, nee nu se'j ne'ín pú'een ti Dios ayén tinaa'íjca ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en a'ij ti ti'iti tí'iseijre'e í Ciríistu'u jemi, í ti ajta i'i Jesús. Jamuan a'íjna í ta'ihuaara'a a'íjna í Timoteo, ayée tu tejá'amuyayuse'e mi sej e'etiújse'iri sej si raateánajche í Dios, mi sej Corinto a'uchéjme, teajta tiyen tihuá'ayu'use'e naíjmi'ica í mej Dios jemi seijre'e, matíj mena'a í mej me'uun a'uchéjme tíj na'a ti a'uun huatacá'a u Acaya.

² Ché'e a'íjna í Dios, í tej rájya'upua, ajta a'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, miché'e r'íi tejamuaatá'acare'en, majta r'íi tejamua'anpuá'ajte'en sej si temua'a naa ru'ihuáamua'ataa xá'ara'ani.

I ti nu'u jín rajpuaíjtzi í Pablo

³ Tiché'e r'íi tiraatá'acare'en te'íjna í Dios ti ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'íjna í Dios, a'ii pu a'ín pú'een í tej rájya'upua ti ajta nain jín ta'acu'uvée á'aye'i. A'ii pu a'ín pú'een í Dios ti ajta nain jín r'íi taarú'u.

⁴ A'í pu ajta r'íi taarú'u a'íjna jime'e í tej jín á'aviicua'ire'e tá'aye'i tej ti tiyen che'atá tena'a r'íi hua'anrú'ure'en a'ímej í mej ti'itij jín á'aviicua'ire'e. A'íj tu jín tiché'e tiyen r'íi hua'anrú'ure'en te'íjna jime'e í ti jín Dios ajta r'íi taarú'u.

⁵ Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti temua'a naa ayén tí'itaci'ipuaca a'íjna ti jín ajta rajpuaíjtzica'a a'íjna í Ciríistu'u. Ayen che'atá na'a Ciríistu'u ajta temua'a naa r'íi taarú'u tej ti te'utáviicua'í.

⁶ Ti pua'a tiyen ti'itij jín á'aviicua'ire'e, ayée pu ajta tí'livaire'e ti ij Dios r'íi amua'anrú'ure'en, ajta amua'irájtuaani. Ajta, ti pua'a Dios ayén r'íi ta'anrú'ure'e, ayée pu ajta tí'livaire'e ti ij ajta a'ín r'íi amua'anrú'ure'en. Ayee pu xaa tejá'amuaruure mú'ejmi ti pua'a siyen che'atá sena'a temua'a naa te'utáviicua'í í sej jín rajpuaíjtzi tetíj iteen tirajpuaíjtzi.

⁷ Ayee pu titá'amitiejte'e sej siyen xaa ne'u té'eviicua'i, a'iné ayée tu tí'ijmua'aree ti ayén che'atá sena'a teja'amua'ipuaca sej siyen rajpuaíjtzi tetíj iteen, ajta Dios pu ayén che'atá na'a r'íi amua'anrú'ure'e a'ame mú'ejmi tíj ajta r'íi tita'anrú'ure'e a'ame itejmi.

⁸ Ayee tu tí'ijxe'leve'e, ta'ihuaamua'a, sej ráamua'aree a'ij tej tirajpuaíjtzica'a tetí'ij te'uun a'uté'eca'a a'ujna u Asia. Jé'ecan tu huápi'i á'aviicua'ire'eca'a, ajta na'a caí utéevatzí í tatzajta'a. Ayee pu titá'amitiejte'eca'a tej caí ché'e a'ij huárini.

⁹ Jee tzíte'e, ayée pu titá'amitiejte'eca'a í tatzajta'a tej huácu'ini. Mi ajta, ayée pu a'íjna jín táaruu tej ti caí tajímua'a á'atatzaahuat'e sino tej ti te'íjna jetze arátaca'anen í Dios ti hua'ajjá'apuana í mej meri huácuui.

¹⁰ A'í pu ayén tu'irájtuaa ti ij caí ayén titáaci'iti tej te'íjna jín huácu'ini ti huápi'i a'ij pua'a seijre'e. A'í pu ajta aúche'e tu'irátuaasin. Jee xaa ne'u, ayée tu ti'ijchú'leve'e ti a'ín ajtahua'a tu'irájtuaani.

¹¹ Mi ajta, ayée pu tiú'ujxe'leve'e sej se'íjna jín taatévaire'en, sej rahuaviira í Dios itejmi jime'e, mej mi majta mu'íi miyen r'íi tiraatá'acare'en í Dios itejmi jime'e me'íjna jime'e ti a'ín Dios ayén che'atá na'a r'íi titaatá'a itejmi a'ij sej seri mu'ití tirájhuaviiri'í.

A'iné nu'u 'een jime'e caí u a'atanéj u Corinto a'íjna í Pablo

¹² A'íj tu xaa jín á'atatzaahuat'e'en. Ajta a'ín í taxiejniu'uca ayén tí'ita'ixaate'e ti ayén ti'ayajna tej tiyen r'íi ti'itítacha'íi huá'a jemi í mej íiyen seijre'e chaanaca japua, teajta jaítze'e r'íi ti'itítacha'íi mú'ejmi jemi. Tíj na'a tej tiyen huaríj, ayée tu tzáahuati'ira'a jín

tiyen rijcaa í Dios jemi, nain jime'e a'ij ti tiraavíjete'e. Catu tiyen tí'ijri'irejca'a a'ij mej tí'ijri'ire í teteca mej íiyen seijre'e í chaanaca japua sino Dios pu ayén rí'í titaatá'a.

13-14 Ajta, í nej tejá'amuyau'use'e, ayée pu'u na'a a'ín pú'een a'ij sej sena'a tiraayí'iti sej ra'ujíjve'en, a'ij sej sena'a seajta tiyeú'itíe. Ayee nu neajta tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree nain jime'e tej te'ín pú'een í sej jín rí'í tiraatá'asin í Dios. Jee xaa, xu'uri siyen ráamua'areeri'i. Seajta mú'een, mú'een xu se'ín pú'een í tej jín rí'í tiraatá'asin a'íjna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatasejre'esin a'íjna í tavástará'a, a'íjna í Jesús.

15 A'iné ayée pu tiná'amitíejte'eca'a, ayée nu tiraaxí'epi'íntare nej amuacáí ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi nej ni neajtahua'a rí'í tejamuaatá'an.

16 Ayee nu tí'ijxe'eve'eca'a nej amuáamuaare netí'ij ne'uun á'lume'en u Macedonia, neajta netí'ij ne'uun pí'é'ejveti neajtahua'a á'amuaamuaaren. Neajta niyen raxí'eve'eca'a sej siyen tiraaxí'epi'íntare'en í sej jín naatévaire'e nej ni ne'uun á'lume'en u Judea.

17 ¿A'iné tejamuá'amitíejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui siyen tiná'aseijrate'e ti caí rí'í'í sej ná'antzaahuat'e'en se'íjna jime'e nej nu'u caí tzáahuatí'ira'a jín tí'ixi'epi'íntare'e? Mí neajta inee, canu xaa ne'u niyen 'een, a'iné canu niyen tí'ijri'ire matíj a'íime í teteca í mej rujímua'a tí'imua'atze tíjín “jee.” Mí ajta, capu ayén te'iráame.

18 Mí ajta Dios, a'í pu caí ja'anáj até'itzea'ara. A'íj pu jín, a'íjna í tej teri amuaatá'ixaa, capu ayén 'een ti hua'apuaca jín huataújmu'a. A'íjna ti jime'en raxa yee “jee”, capu ajta ayén huataújmu'a yee “capu.”

19 Ajta a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, teen tu tiyen jime'en amuá'ixaa inee, jamuan a'íjna í Silvano, ajta a'íjna í Timoteo. A'íjna í Ciríistu'u, nain pu jín tihuaújmu'a'atziite'e, ajta raxí'epi'íntare'e. A'íjna jemi tíj na'a í niuucari ti jime'en raxa yee “jee”, ja'anáj ti na'a pu ayén te'iráame tíjín “jee.”

20 Ajta nain í ti jín Dios te'ataújratziiri'i, a'í pu araúrastejsin í Ciríistu'u jetze. A'íj tu jín tiyen tí'ixaxa'a yee “jee.” Yee pu ti'ayajna í jemin. Ayee tu jín rí'í tiratá'aca í Dios.

21 Mí ajta Dios, a'í pu a'ín pú'een í ti rí'í titájcha'í itejmi. A'í pu ajta rí'í tejamuájcha'í mú'ejmi jemin í Ciríistu'u.

22 A'í pu itejmi huatéura'ate, ajta raateájtuua í ruxíejniu'uca itejmi jemi tej ti ráamua'aree ti a'ín raanaíjmire'en í ti ari taatá'a.

23 Dios pu rú'umua'aree a'ij nej tí'imua'atze. Canu tí'ihua'i nena'a. Canu ché'e nena'a tí'ixi'epi'íntare'e sino rí'í nu tí'ixi'epi'íntare'e. Ayee nu 'een jín caí ne'uun a'atanéj mú'ejmi jemi nej ni caí amuaatamuári'eriste'en.

24 Catu xaa ne'u tiyen tejá'amua'aijete'e sej si ca'anéeri jín ra'ará'astijre'en í tavástará'a, sino a'amua jamuan tu tí'imuari'e sej si se'íjna jín huataújtemua'ave'en, a'iné mú'een xu rá'astijre'e xa'aye'i temua'a naa.

2

1 Mí neajta inee, ayée nu tihuánxi'epi'íntari'iri'i nej caí neajtahua'a amuáamuaare nej ni caí neajtahua'a amuaatáxíeemijte'en.

2 Jee xaa ne'u, ti pua'a niyen amuaatáxíeemijte'en, ¿a'aténqui mena'a mi me'ín pu'éene'e muá'aju'u í mej naatatémua'aviste'esin? Capu ché'e sein ja'ati, a'iné mú'een xu se'ín pú'een í nej amuaatéxíeemijte.

3 Ayee nu 'een jín niyen tejamuaatayú'use nej ni ramua'areere sej caí naatéxíeemijte'esin netí'ij ne'uun e'ará'asti, a'iné ayée pu tiraavíjete'e sej naatatémua'aviste'en. Mí ajta, ayée pu tiná'amitíejte'eca'a sej siyen 'een naíjmi'i mú'een sej se'íjna jín huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e í nej neajta jín netémua'avi.

4 Netí'ij tejamuaatayú'use, jeíhua pu a'ij pua'a né'asejca'a, neajta neyeine temua'a. Jee xaa, huápi'i pu nú'ucuí'ica'a yú ne tzajta'a, a'iné canu raxí'eve'eca'a nej amuaatáxíeemijte'en, sino ayée nu tí'ijxe'eve'eca'a sej ráamua'aree nej jeíhua huápi'i já'amuaaxe'eve'e.

Mej nu'u tiraatá'uuni'i a'íjna ti auteájturaa í Pablo jemi

⁵ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén ti'iti jín a'ij tiú'uruu ti i ja'ati huataújxiemiste'en, capu ayén neetzi na'a huáruu sino je'icáj pu ajta mú'ejmi ayén huáruu. Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni caí jeíhua amuaatamuári'eriste'en najmi'ica mú'ejmi.

⁶ Pu'uri a'í pu'u, í mej mu'iití meri miyen puaíjtzi raatá'a a'íjna í ja'ati ti ayén huaríj.

⁷ A'íj pu jín, ayée pu ari tiú'ujxe'eve'e sej tiraatá'uuni'i, seajta rí'i ra'anrú'ure'en. Na'ari caí, a'í pu muá'itiche'en nain jime'e a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i ruxieemíjte'e.

⁸ A'íj nu jín niyen ca'aníjra'a amuaatá'asin sej seajtáhua'a siyen tiraataseíjrate'en sej seuj raxí'eve'e. ⁹ Ayee nu 'een jín tejamuaatayú'use nej ni amuaatésej a'íj sej titetiújcha'í mú'een, ajta nej ni ráamua'aree ti pua'a siyen nain jín té'aste.

¹⁰⁻¹¹ Ja'ati ti na'a sej tiraatá'uuni'i, nee nu neajta niyen che'atá nena'a tiraatá'uuni'ira. Ti pua'a niyen ti'iti jín tiraatá'uuni'iri'i, ti'iti ti na'a, ayée nu 'een jín tiraatá'uuni'iri'i nej ni a'amua japua huániuuni í Ciríistu'u jemi ti ij caí a'ín Satanás ti'iti jín ta'antimuá'itin, a'iné teen tu xaa ramua'aree a'ij ti a'ín éeni'icí'e tí'imuarí'e.

A'ij pu nu'u pua'a tiraatá'acare'e a'íjna í Pablo t'íj auj á'ucatii u Troas

¹² Netí'ij ne'uun a'ará'a ne'újna u chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Troas, nej ni ne'uun tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jime'en raxa í Ciríistu'u, nevástara'a pu ayén naatá'a nej ni nexiéehua temua'a naa tihua'utá'ixaate'en í teite.

¹³ Mi neajta, jeíhua nu huápi'i tí'imuaajca ne'íjna jime'e nej caí ráateu í ne'ihuaara'a, ne'íjna í Tito, ti caí a'uun a'utéveeca'a. A'íj nu jín hua'utateúute'e, ne'uun á'ume u Macedonia.

Tej nu'u tiu'utémuaitin jamuan í Ciríistu'u

¹⁴ Ajta, temua'a tu rí'i tiraatá'asin te'íjna í Dios ti ayén taatá'aca temua'a naa tej tiu'utémuaitin jamuan í Ciríistu'u. Cu xiee tej cuj iteen já'ita'a huajú'un, ajta a'í pu Ciríistu'u amuacaí huamé'en, majta ta cújta'a huajú'un í tej teri hua'utéemua'iti. Ajta a'u ti na'a tej já'ita'a huajú'un, Dios pu ayén raruure ti téjmi jetze airáninei a'íjna ti naa té'eeca í mej jín ráamua'ati.

¹⁵ Teajta iteen, ayée tu seijre'e í Dios jemi. Cu xiee tej cuj iteen ráatisin í ti naa té'eeca a'íjna jime'e tej tiyen Ciríistu'u jetze ajtéme'ecan. Ayee tu che'atá tena'a seijre'e huá'a jemi í ti Dios hua'irátuaasin, ajta huá'a jemi í mej á'apua'aren.

¹⁶ Ayee pu 'een, a'ímej jemi í seica í mej á'apua'aren, ayée pu huá'a jemi té'eeca tíj ti'iti ti huamí'i í mej jín majta á'apua'aren. Ajta a'íme í seica í ti Dios hua'irátuaasin, ayée pu huá'a jemi té'eeca tíj ti'iti ti ruuri ti naa teáari'e í mej jín huaújrujte'en. ¿A'ataani ayén á'avejren t'íj ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi? Capu xaa ne'u mé'é'e ja'ati ti ayén á'avejren.

¹⁷ Mi teajta iteen, catu tiyen e'en matíj í seica, í mej mu'iití, í mej miyen huateújvaire'en í mej jín ramuá'itici me'íjna jime'e mej ramuarí'e í niuucari ti jime'en raxa í Dios. Mi teajta iteen, ayée tu tzáahuati'ira'a jín ti'itítacha'í a'iné Dios pu ta'antíhuau. Teajta iteen, ayée tu í Dios jemi tí'ixaxa'a tíj seij ti Ciríistu'u jetze me'ecan tí'ivaire'e.

3

A'íjna í niuucari ti jéjcuacan jín te'ataújratziiri'i í Dios

¹ ¿Ni qui ayén tejamuá'amitiejte'e tej teajtáhua'a autéjhuii tej tajímua'a tiyen rí'i ti'itáta'aca mú'ejmi jemi? Na'ari, ¿ni qui ayén ruxe'eve'e ti ja'ati ayén yu'uxari autéyu'uxan í ti jín rí'i tejamuaatá'aca itejmi jime'e nusu ayén tiú'ujxe'eve'e sej ra'utéyu'uxan í sej jetzen rí'i ti'itáta'aca itejmi? Seica jemi pu xaa ayén tiú'ujxe'eve'e, aru itejmi jemi, capu.

² Mú'een xu rujímua'a sena'a se'ín pú'een í ti titaatéva'iri tíj yu'uxari í tej jín hu-atátasejrata huá'a jemi, matíj mena'a pua'amé mej yen seijre'e mej mi ra'ujíjve'en, mej yaú'itiée muá'ara'ani.

³ Mú'een xu xaa siyen 'een tíj yu'uxari ti Ciríistu'u jetze a'uvé'emej. Mi ajta, capu tetej jetze a'uyú'usi'ihuaca'a sino a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu raateájtuaa mú'ejmi jemi tí'ij ayén a'amua tzajta'a te'useíre'e á'ara'ani mi sej seuj ruuri.

⁴ Ayee tu té'atzaahuat'e a'iné Ciríistu'u pu ayén tí'iseijre'e í Dios jemi.

⁵ Capu ayén tiraavíjte'e tej tajímua'a tiyen tiu'utaxáj yee téjmi pu jetze seijre'e í muári'eri'ira'a tej ti tiyen raayí'itihua'an sino a'íjna í tej jetzen arátaca'ane, a'í pu a'uun a'uvé'eye'i í Dios jemi.

⁶ Ajta a'ín Dios, a'í pu ayén ta'antíhuau tej ti tiyen te'íjna jín tiu'utévaire'en, a'íjna í niuucari ti jéjcuu ti Dios ajta jín te'ataújratziiri'i. Teajta iteen, catu te'íjna jín tí'imuari'e ti á á'ayu'usili tetej jetze, sino a'ij tu jíme'en ti ayén seijre'e ti jetzen airáninei í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

Ajta a'ín í niuucari ti á é'eyu'usi'ihuaca'a í tetej jetze, a'í pu ayén hua'atá'aca mej mi miyen ja'ati a'uxíjte'en ti ij a'ín huámi'ini. Mi ajta, a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ruurican a'ihuateájtuaani.

⁷ Mi ajta a'ín í niuucari í mej jín miyen ja'ati a'uxíjte'en tí'ij a'ín huámi'ini, ayée pu á é'eyu'usi'ihuaca'a tetej jetze ti a'uré'etzatzaihuaca'a. Jé'ecan pu huápi'i naa seijre'eca'a tí'ij Dios ayén raateájtuaa a'íjna jemi í Moisés. Ajta a'ín Moisés, ayée pu huápi'i tetáatiye'icaa í néerime'ara'an jetze. Majta a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, capu ri'irístaca'a mej ra'arásej í Moisés a'íjna jime'e ti ayén huápi'i tetáatiye'icaa í néerime'ara'an jetze. Mi ajta, a'í pu tépua'arijme'eca'a.

⁸ Ajta a'ín ti jín tí'ivaire'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ¿ni caí ayén jeíhua huápi'i jaítze'e naa seíre'e á'ara'ani?

⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Ti pua'a ayén jeíhua huápi'i naa seijre'eca'a a'ájnámua tí'ij Dios raateájtuaa í niuucari í mej jín ja'ati a'uxíjte'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti jaítze'e huápi'i naa seíre'e á'ara'ani a'íjna í niuucari ti raatá'aca í ja'ati ti a'ín ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi.

¹⁰ Jee tzíte'e, ayée pu ti'ayajna, a'í pu ajmí'li huápi'i naa seijre'eca'a a'íjna í niuucari ti raateájtuaa í Moisés jemi. Ajta íjii, capu ché'e naa seijre'e a'íjna jime'e ti ari seíj huatasejre ti jaítze'e huápi'i naa seijre'e.

¹¹ Ajta, ti pua'a ayén naa éene'en huatasejre a'íjna ti ajta tépua'ari, jaítze'e pu huápi'i naa seíre'e a'ame a'íjna í ti ayén huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

¹² A'iné tu'uri tiyen rachú'eve'e í Dios jemi ti ayén te'irájra'ani, a'íj tu jín tiyen taxiéehua tihúa'ixaate'e, teajta caí tí'itziíne'e.

¹³ Catu tiyen rici a'ij ti a'ín Moisés huaríj ti cáxuri jín araújna í runéerime jetze mej mi caí ra'arásej a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, mej mi caí raasejra tí'ij a'íjna tépua'arijme'en a'íjna ti tetáatiye'icaa.

¹⁴ Majta me'ín, a'í mú caí huataúra'a mej yaú'itiée muá'ara'ani. Ayee mú huaríj. Cu xíee mej cuj araújna cáxuri jime'e. Tíj na'a a'ájnámua ti yú e'iré'ene, ayée pu 'een seijre'e. Matí'ij ra'ujíjve'e me'íjna í niuucari ti mí'ime'ecan í ti jín Dios ayén amuacáí te'ataújratziiri'i, aúche'e pu ayén seijre'e í mej jín aránami'li, ajta capu xi ja'ati hua'utáxixi, a'iné a'í pu'u raayí'iti í Ciríistu'u.

¹⁵ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'een íjii, ja'anáj ti na'a ti ayén ruxe'eve'e mej ra'ujíjve'en a'íjna í yu'uxari ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, maúche'e mú miyen aranámi'ihuajmee mej mi caí yaú'itiée muá'ara'ani.

¹⁶ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén huataújtuiire'en í tavástara'a jemi, Dios pu ra'utáxijta a'íjna ti jín aránami'ihuaca'a.

17 Ajta a'ñin í ti i'li tavástará'a, ajta a'ñin í ti i'li xiéjniu'ucare'ara'an, a'ñi mú ruxí'ej 'een, ajta a'u ti a'ñin é'eseijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í tavástará'a, a'úu pu é'eri'iri ti ja'ati ruxiéehua á'uche'ecane'en í Dios jemi.

18 Mi teajta iteen, ayée tu éeni'ici'e seijre'e. Ayee tu seijre'e. Cu xiee tej caí aranámi'ihuajmee, teajta tiyen che'atá tena'a temua'a naa tí'itaseijrata t'ij ajta a'ñin tavástará'a temua'a naa tiú'ujseijrata. Teen tu seicié huatétaruurejsin tej ti tiyen seíre'e tá'ara'ani t'ij tévira'an í tavástará'a, tej ti jaítze'e temua'a naa rí'i tí'itaseijratáa tá'aju'un t'ij na'a ti yú auca'ití a'ame. Ajta, a'ñi pu jetzen airáninei í tavástará'a jetze, ajta a'ñina jamuan í ruxiéjniu'uca.

4

A'ñi mú nu'u tí'ivaire'e í Ciríistu'u jemi

1 Teajta iteen, teen tu te'ñina jín tí'ivaire'e í Dios jemi a'ñina jime'e ti a'ñin Dios ayén tá'ancu'uvajxi. A'ñi tu jín caí muá'itiche'e.

2 Mi teajta iteen, tu'uri raatéxieehuataca'a tej ti tiyen a'ij pua'a rijca avíitzi jime'e, tej ti teajta caí tiyen rijca a'ñina ti tiu'utévi'iraste'e, tej ti caí tí'itij jín tacuanamua. Catu á'ataca'ane tej tiyen tí'itij jín tiu'uhuá'ita. Catu teajta á'ataca'ane tej seicié tiu'utaxáj te'ñina jime'e í niuucari ti jime'en raxa í Dios, sino ayée tu jé'iyecan jín tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e. Ayee tu te'ñina jín rici tej ti tiyen tiu'utaseijrata huá'a jemi mat'ij mena'a pua'amé í teite tej ti ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi ráamua'aree a'ij ti ayén ti'ayajna í Dios jemi.

3 Ajta, ti pua'a ayén a'utanámi'i í niuucari í tej jín tihuá'ixaate'e, ayée pu'u na'a a'utanámi'i huá'a jemi í mej á'apua'are.

4 A'ii mú a'ñin pú'een í ti hua'utánamua í huá'amua'atziira'a tzajta'a a'ñina í dios ti naíjmi'ica tí'aijte'e í mej íjii huáteite. Ayee pu 'een jín huá'uruu mej mi caí yaú'itiée muá'ara'ani í niuucari ti ayén tí'ivaire'e t'ij tatzari ti hua'atátzavi'i í huá'a tzajta'a mej mi miyen ráamua'ati me'ñina í tavástará'a ti ayén huápi'i naa seijre'e. A'ñi pu ajta a'ñin pú'een í ti nain jín ruxí'ej 'een t'ij í Dios.

5 Ayee pu xaa ti'ayajna, a'iné catu tajímua'a tena'a tihuá'ixaate'e, sino a'ñina í tej jime'en tihuá'ixaate'e, a'ñi pu a'ñin pú'een í Jesús ti ajta i'li Ciríistu'u. A'ii pu ajta a'ñin pú'een í tavástará'a. Teajta iteen, ayée tu tejá'amuavaire'e mú'ejmi Jesús jetze me'ecan.

6 Ajta a'ñin í Dios, ayée pu ajm'i'i imuá ayén tiu'utaxájtaca'a t'ijín: “Ché'e á'ataaca í taij a'ujna a'utí a'utíca'a.” A'ñi pu ajta utétatzeaa'areca'a yú tatzajta'a, ti ij a'ñin ayén taatá'an tej yaú'itiée tá'ara'ani, a'ij ti 'een jín huápi'i naa seijre'e í Dios a'ñina jime'e ti Ciríistu'u a'ñina jemi seijre'e.

Tej nu'u tiu'utémuaiti te'ñina jime'e ti Dios jetze airáninei

7 Teajta iteen, ayée tu seijre'e í Dios jemi t'ij xa'ari ti xarij jín taavíjhua, í tej tzajta'an teri ruuhuáseij í ti jín Dios rí'i titaatá'a, í ti ajta huápi'i tí'ijnajche. Ayee pu 'een í ti seijre'e ti a'ñin muári'eri'ire'ara'an ti nain jín tiu'utémuaitin, capu téjmi jetze airáninei, sino a'ij pu'u jetze í Dios.

8 Nain tu jín rajpuaíjtzi iteen. Mi teajta, catu a'atzu muá'itiche'en. Capu ajta a'ij tá'amitiejte'e a'ij ti té'eme. Mi teajta iteen, teen tu a'ij tirájteuve a'ij tej huárini.

9 A'ñime í teite, a'ij mú pua'a xaa táruurée muá'aye'i. Mi ajta Dios, capu mé túhuhua'ana. A'ñi mú xaa tá'ajipua. Mi ajta, camu ta'antipua'ajte'esin.

10 A'u ti na'a tej é'eciine, ayée tu che'atá tena'a tí'ipuaíjti'ihua tá'aju'un, a'ij ti éeni'ici'e huamí'i í Jesús. Ayee tu te'ñina jín rini, a'iné teen tu rá'aviicua'i, ajta ayén che'atá na'a seijre'e jemin í tej ratéhua'ira'a a'ñina ti jín Jesús ajta taatá'aca tej teuj ruuri.

11 A'iné iteen, i tej teuj ruuri, ayée pu tí'itaruure, ja'anáj ti na'a tu á'ataca'ane tej huácui'ini niuucajtze'en í Jesús. Ajta a'íjna jemi í tej ratéhua'ira'a, ti ajta á'apuapua'are, a'íjna jemi pu ajta seíre'e a'ame í muári'eri'ira'a ti jín ajtahua'a ruuri a'íjna í Jesús.

12 A'íj pu jín, teen tu tiyen rajpuaíjtzi te'íjna jime'e tej tiyen á'ataca'ane tej huácui'ini. Mi seajta mú'een, ruxiéehua xu rí'i tí'itechéjme se'íjna jime'e tej iteen rajpuaíjtzi.

13-14 Ayee pu té'eyu'usi'i tijín: “Nee nu té'antzaahua. A'íj nu hui jín niyen tiu'utaxájtaca'a.”

Ayee pu che'atá na'a 'een itejmi jemi. Teen tu teajta té'atzaahuate'e, teajta tiyen tí'ixaxa'a te'íjna jime'e tej teri ramua'aree ti a'íjna í ti ra'ajjáj í tavástar'a, a'íjna í Jesús, huá'a tzajta'a í mí'ichite, a'íj pu ajta ta'ajjájpuaxi'isin jamuan í Jesús. A'íj pu ajta taataseíjrata mú'ejmi jamuan tej ti naími'i huateáuran í jemin.

15 Ajta nain ti ayén tiu'uríj, a'íj pu tejámuatéval'iri mú'ejmi, a'iné setí'ij jaítze'e huatámu'iire se'íjna jime'e ti Dios rí'i tejamuatá'aca, jaítze'e xu huataújtemua'ave'esin sej si huápi'i rí'i tiraatá'an í Dios.

A'íjna ti á'apuapua'are, ajta a'íjna ti seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e

16 Ayee tu jín caí cataxiéehuaajye'i. Jee xaa, a'íjna í tej ratéhua'ira'a ti mé jéjre'e seijre'e, a'íj pu á'apuapua'are'e. Mi ajta í ti yú tatzajta'a seijre'e, a'íj pu rujéjcuare'e ja'anáj ti na'a nain xicaj tzajta'a.

17 Ajta a'íjna í tej jín cáj caj rajpuaíjtzi, ti ajta caí jeíhua ruxe'eve'e, a'íj pu ayén rí'i taruure tej ti tiyen ra'ancuré'an te'íjna ti huápi'i naa seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. Capu a'atzu ratí'ase a'íjna ti íjii seijre'e. Ajta, jeíhua pu jaítze'e ruxe'eve'e caí í tej jín rajpuaíjtzica'a.

18 A'íj tu jín, catu á'ataca'ane a'íjna jemi í ti tí'litaavijhua, ti ajta mé jéjre'e seijre'e, sino a'ij tu jemi á'ataca'ane te'íjna ti caí taavíjhua, í ti ajta caí mé jéjre'e seijre'e, a'iné a'íjna ti ayén taavíjhua, capu á'ateeri. Mi ajta, a'íjna ti caí taavíjhua, ti ajta caí mé jéjre'e seijre'e, a'íj pu xaa á'ateeri tíj na'a rusén jime'e.

5

Capu nu'u té'eviicua'i í tej ratéhua'ira'a

1 Ajta a'íjna í tej ratéhua'ira'a, ayée pu titaatéval'iri tíj inaamua tej jeten chejca. Teajta tiyen tí'ijmua'aree ti pua'a huaté'uune a'íjna í inaamua, teuche'e tu huatéechi'i í ti Dios jemi é'eseijre'e, ti ajta caí muájca'a jín taavíjhua. Júte'e pu e'eseíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

2 Teajta iteen, tej teuj íiyen seijre'e chaanaca japua, teen tu taxiéjniuuste'e yú tatzajta'a, teajta tiyen taxiemíjte'e te'íjna jime'e tej tij te'uun a'uteároute te'újna chí'ita ti júte'e é'eseijre'e ti ajta Dios jín ta'icánajsin.

3 Ayee pu a'íjna jín rini ti ayén ta'icanán, catu ti ché'e muámua'avijmé'e mé á'ujujhua'ane'e tá'aju'un. 4 Ayee pu tí'een, a'iné íjii tej teuj jeten huachéjme a'íjna í inaamua, jé'ecan tu tayein yú tatzajta'a, te'íjna jime'e ti ayén tamuári'eriste'e tí'iti jime'e. Capu a'íj na'a tej tiyen rátziíine'e ti Dios ayén tá'ari'i a'íjna ti jín ta'icánajsin, sino tej huápi'i tiyen tí'ixaxe'eve'e ti a'íj jaítze'e ta'icáanan, ti íj a'íj ti á'ateeri tíj na'a rusén jime'e nain tí'icáanan a'íjna ti á'apuapua'are.

5 Ajta, a'íj ti ayén rí'i taruure tej ti tiyen te'íjna ancuré'an, a'íj pu a'íj pú'een í ti Dios ruseíj raateájtuua itejmi jemi, í ruxéjniu'uca tej ti tiyen ráamua'aree ti Dios a'íjna jín te'ataújratziiri'i itejmi jemi.

6-7 A'íj tu jín, ja'anáj ti na'a, a'íj pu ca'aníjra'a tatá'aca, a'iné ayée tu ramua'aree tetí'ij teuj tiyen ruuri seijre'e te'íjna jetze í tej ratéhua'ira'a, teen tu caí xi te'uun a'ujteí í tavástar'a jemi. Ayee pu'u xaa ne'u tí'een, a'iné ayée tu 'een jín yé á'ujujhua'an te'íjna

jime'e tej rá'atzaahuate'e. Catu te'íjna jime'e tena'a yé á'ujuhua'an tej ti te'íjna jetze arátaca'anen a'íjna tej tí'isise'ij teyajna.

⁸ Temua'a pu ca'aníjra'a tatá'aca, ajta jaítze'e pu ta'aráanajche tej tíhuini te'íjna jetze í tej ratéhua'ira'a tej ti te'uun é'esejre'e a'u tej a'utéechi'í í tavástar'a'a jemi.

⁹ A'íj tu jín, tiyen tí'itese'e tej tiyen rí'í ti'itítacha'íí tej tiyen rí'í tiraatá'an í tavástar'a'a. Capu amín a'ij, ti pua'a tiyen a'ímuá seijre'e nusu tiyen jemin seijre'e.

¹⁰ Jee xaa ne'u ti ayén tí'een, a'iné ayée pu tiú'ujxe'eve'e tej naíjmi'í tiyen huatátasejrata a'ujna a'u ti a'utáca í Círíistu'u ti ij a'ín tá'uxijte'en naíjmi'íca itejmi. Aj pu xaa ayén tí'ijci'íti a'ij ti tiraavíjte'e seij ajta seij a'ij ti tí'iti tiu'umuá'íti a'íjna jime'e a'ij ti huaríj tí'ij auj ruurica'a, ti pua'a xí'epi'ín huaríj nusu a'ij pua'a huaríj.

A'ijna ti Dios raajéjcuare

¹¹ A'íj tu jín, tu'uri ramua'aree ti ayén tiú'ujxe'eve'e tej jeíhua huápi'í rá'atese'e í tavástar'a'a, ayée tu 'een jín tí'itese'e tá'aye'í tej ti hua'utémua'itín í teteca mej mi ra'ancuré'an í ti ayén tí'ayajna itejmi jetze. Ajta a'ín í Dios, a'íí pu ramua'aree a'ij tej 'en. Ajta, ayée nu tí'ijxe'eve'e ti ayén che'atá na'a tejamuá'amitiéjte'e í a'amua xiéjniu'uca tzajta'a.

¹² Catu teajtáhua'a mú'ejmi jemi ra'irá'aca í tej jín ahuátatzaahuate'en, sino teen tu jamuatá'aca í sej jín huataújtemua'ave'en itejmi jime'e sej si siyen raayí'itihua'an sej huatáaniuni a'ímej jemi í mej miyen me'íjna jín ahuaújtzahuate'en me'íjna jime'e a'ij ti ja'ati huaújse'irataca mejseíraca'a í teite, í mej majta caí huá'a jetze ruxe'eve'e a'ij ti 'een a'íjna í ja'ati í ru tzajta'a.

¹³ Ti pua'a ayén tí'ayajna a'ij mej tí'ixaxa'a tej nu'u tatímua'í, ayée tu 'een jín tatímua'í tej ti tiyen raatévaire'en í Dios. Na'ari caí, ti pua'a tiyen rí'í mé titeumuámua'aree, ayée tu 'een jín ríci tej ti rí'í jamuaatévaire'en mú'ejmi.

¹⁴ A'íí pu xaa a'ín pú'een í ti tí'ita'aijte'e ti a'ín Círíistu'u taxe'eve'e. Ayee pu titá'amitiéjte'e itejmi ti seij na'a huamí'í huá'a jetze me'ecan, naíjmi'íca, a'achú pua'amé í teite. Ajta, ti pua'a ayén tiu'uríj, a'íj mú jín naíjmi'í jamuan huácuíi.

¹⁵ Ayee pu ajta 'een jín huá'a jetze me'ecan huamí'í mej mi a'íime í mej mauj ruuri mej caí ché'e rujímua'a mena'a a'ij tirájteuve'en a'ij mej ye'í jetze me'ecan huamí'í, ti ajta huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

¹⁶ A'íj pu jín, íjii ti yú auca'ití a'ame, catu ché'e tiyen ja'ati mé 'usíse'ij a'ij ti titá'amitiéjte'e í tatzajta'a a'íjna jime'e í tej jín raaseíj mé jéjre'e. Jee xaa, ayée tu tejmí'í tí'ijsejiraca'a í Círíistu'u tí'ij a'ín auj tevi na'a pú'een'e. Ajta íjii, catu ché'e tiyen rasis'e'í.

¹⁷ A'íj pu jín, ti pua'a ja'ati ayén Círíistu'u jetze ajtémecan, a'íí pu a'ín pú'een seij ti Dios ari raajéjcuare. Pu'uri mé teuvátzi a'ij ti tí'itíújcha'íca'a ti mí'ime'ecan jime'e. Nain pu jéjcuacan jín seijre'e í jemin.

Tej nu'u rí'í huá'uruuren mej mi rí'éene'en huateáturan í Dios jemi a'íjna í tej jíme'en tí'ixa

¹⁸ Naíjmi'í tíj na'a a'íjna í tej jíme'en tí'ixa, a'íí pu jemi é'eme'ecan í Dios ti ayén táaruu tej ti teajtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin a'íjna jime'e ti Círíistu'u ayén ta japua huaniú. A'íí pu Dios ajta ayén a'íjna jín titaa'íjca tej ti teajta tiyen huá'uruuren í teite mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin.

¹⁹ Ayee pu huataújmua'a ti a'ín Dios ayén huá'uruu a'ímej í mej yen huachéjme í chaanaca japua mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin a'íjna jime'e ti Círíistu'u huá'a japua huaniú. A'íj pu jín caí ayén Dios hua'uxíjte a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í jemin, sino a'íí pu a'íjna jín titaa'íjca a'íjna jime'e í niuucari í tej jín rí'í huá'uruuren mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin.

²⁰ A'íj tu jín, teen tu te'ín pú'een í ti Dios taata'íteca'a tej ti tihua'utá'ixaate'en í Círíistu'u jetze me'ecan. Dios pu ayén tihuá'ajee a'íjna jime'e í niuucari í tej jín tihuá'ixaate'e. A'íj tu jín tiyen tejá'amuaje setá'aj siyen seajtáhua'a rí'éene'en huateáturan í Dios jemi.

²¹ Ajta a'ín í Dios, ayée pu ráaruu í Ciríistu'u téjmi jetze me'ecan. A'íjna ti caí ja'anáj ti'iti jín auteájturaa í jemin, a'í pu Dios ayén ráaruu ti japuan rájveti nain í puajtzi ti taci'itíche'en itejmi a'íjna jime'e í tej jín auteájturaa í Dios jemi, tej ti jamuan í Ciríistu'u tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

6

A'ij ti nu'u een ja'ati ti Ciríistu'u jetze me'ecan tí'ivaire'e

¹ A'iné teen tu naíjmi'i tí'imuari'e, ayée tu teajtáhua'a tejá'amuaje sej siyen ra'ancuré'an í ti jín Dios rí'i tejámuaatá'asin sej si siyen jeíhua huápi'i raatátuiire'en í jemin a'íjna í sej jín tiu'umuáriej.

² A'ij pu jín ayén té'eyu'usi'i tijín:

Ayee nu muáanamujri'i

a'íjna xicáara'an ti jetzen ari huaxí'epi'in.

Neajta, niyen muaatévai

a'íjna xicáara'an nej hui jetzen mua'irájtuaa.

Casi'i, mú'een, pu'uri ayén teja'uré'ene a'íjna xicáara'a ti jetzen ari huaxí'epi'in sej ra'ancuré'an. Jee xaa ne'u, pu'uri a'ájna pítí'irici a'íjna xicáara'a ti jetzen Dios amua'irájtuaani.

³ Teajta iteen, catu tiyen hua'utamuári'eriste'e ti'iti jime'e ti tihua'antiú'uuni'i, sino ayée tu rí'i ti'itítacha'íi tá'aye'i ti ij caí ja'ati a'ij tí'itaxajta.

⁴ Mi teajta iteen, ayée tu mú'ejmi jemi taseíjrata matíj a'ímej í mej tí'ivaire'e í Dios jemi nain jime'e. Capu amín a'ij, ti pua'a tiyen jeíhua huápi'i ti'itij jín á'aviicua'ire'e nusu tiyen tirajpuajtzi na'ari ti'iti tamuári'eriste'e ca'ín ti'iti a'ij pua'a taruure.

⁵ Teuche'e tu tiyen che'atá tena'a tí'ivaire'e, tij majta miyen taatévajxi'in nusu ta'iteáanan na'ari taatamuárite'en a'u ti na'a tej á'ujuhua'an ca'ín tej muári'eri jín tí'imuari'e, nusu tej huatáxa'aire'en tej atanéjne'eri na'ari tej huatatiéjcuca'a.

⁶ Ayee pu ajta seijre'e tej tiyen tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna jime'e tej caí ti'iti jín a'ij pua'a rici, teajta temua'a naa tirú'umua'aree a'ij ti 'een í Dios, teajta temua'a tu té'eviicua'i huá'a jemi í seica. Teen tu teajta rí'i tihuájcha'íi í taxí'ej teite, teajta te'íjna jetze arátaca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Teajta tu tzáahuati'ira'a jín huá'axe'eve'e.

⁷ Ayee tu teajta jé'iyecan jín tí'ixaxa'a. Catu tí'ihua'i tena'a. Teajta te'íjna jín tí'imuari'e í muári'eri'ire'ara'an jime'e í Dios. Teajta tu tiyen seijre'e te'íjna jamuan í tej jín tiu'utése'en nain jime'e ti ta jetze seijre'e tej ti tiyen huárini ti naa 'een í Dios jemi.

⁸ Ti pua'a miyen rí'i titaatá'an na'ari miyen taatéxieehua, nusu miyen a'ij pua'a tí'itaxajta ca'ín rí'i metihuá'a'ixaate'e itejmi jime'e, teuche'e tu tiyen tí'ivaire'e. Ayee mú majta tí'itaxáata muá'aju'u tej nu'u tí'ihua'itaca. Mi teajta iteen, tzáahuati'ira'a tu jín tiyen rici.

⁹ Capu ajta ta jetze ruxe'eve'e ti pua'a mecaí tamua'ate nusu métamua'ate. Ayee tu teajta huá'a jemi seijre'e cu xiee tej cui'icu. Mi teajta iteen, teuche'e tu ruuri. Puaíjtzi mú tá'ate'e aru camu tá'apua'ajte'en.

¹⁰ Ayee tu seijre'e cumu tej taxieemijte'e. Mi teajta iteen, ja'anáj ti na'a tu tátamua'ave'e. Catu a'ij tí'ijviicua'i. Mi teajta, ayée tu huá'aruuren mu'ití mej mi huateújchijteaanita. Catu nu'u ti'iti tícha'íi. Mi teajta, nain tu xaa tí'ijcha'íi.

¹¹ Ayee nu e'ehuauritiécan jín tejamuá'ixaa nain jime'e, mú'een, mi sej Corinto a'uchéjme. Jéihua nu á'anca'ane mú'ejmi jemi. ¹² Catu ti'iti á'amuaumaire'e mú'ejmi, sino mú'een xu rujámua'a sena'a rumuaire'e se'íjna jime'e a'ij ti tejamuá'amitiejte'e í á'amuatza'ata. ¹³ A'ij nu jín niyen tejá'amua'ahuavii sej si seajtáhua'a ahuaújca'anen itejmi jemi. Ayee nu xaa tejá'amua'ixaate'e cumu sej tí'iríi pú'ee'een.

Tej nu'u caí hua'ajtéja'ahuatéhua'an a'ímej í mej caí té'atzaahuat'e

14 Caxu hua'ajtéja'ahuatēhua'an a'ímej í mej caí té'atzaahuatē'e. Xu'uhuaújmua'atzi a'íjna jime'e, ¿a'iné tí'iriri mej seíj mena'a teitejra'a pú'eenē'en a'íjna ti urarí'en í Dios jemi, ajta a'íjna ti a'ij pua'a ti'itíjcha'íi? Capu xaa ne'u a'ij tí'iriri. Ari a'íjna, ¿ni qui ruxí'ej na'a seijre'e í néeriste'e, ajta í tíca'ari tzajta'a? Capu xaa ne'u.

15 ¿Tí'itájni a'ij metí'ixi'epi'intare'en a'íjna í Ciríistu'u, jamuan a'íjna í Satanás? Capu xaa ne'u tí'iti. Ajta a'íin ti té'atzaahuatē'e, ¿ni qui ayén ruxí'ej na'a ra'ancuré'asin tíj ajta ra'ancuré'asin a'íjna ti caí té'atzaahuatē'e? Capu xaa ne'u tí'iti.

16 ¿Tí'itájni a'ij metí'ixi'epi'intare'en a'íime í mej tí'ivaire'e teyujta'a a'ímej jamuan í tí'itén í mej huá'ana'amiche'e í mej caí Dios pú'een? Capu xaa ne'u tí'iti. Teajta iteen, ayée tu tí'ivaire'e í Dios jemi tíj teyuu ti tzajta'an huiirájca í Dios ti í'irúuri. A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Nee nu u'uchée na'ame huá'a tzajta'a.

Neajta nu huá'a Dios pu'éene'e na'ame.

Majta a'íime, a'íi mú neteítestemua'a
pu'éene'e muá'aju'u.

17 Ayee pu tí'ixa í tavástara'a tíjín:

A'íj xu jín ajtácíine huá'a jemi
sej si rujíme'en á'ujujhua'ane'en.

Caxu tí'iti muarí'e ti xána'avi'ire'e.

Neajta nu niyen rí'í amua'ancuré'evi'iti.

18 Ajta ayén tí'ixa í tavástara'a

ti nain jín antiújmua'aree tíjín:

Nee nu á'amuaya'upua pu'éene'e na'ame.

Seajta mú'een, ayée xu niyaujmua'a pu'éene'e xá'aju'un,

setíj sena'a sej teteca pú'een,

ajta mi sej 'uuca. Yee pu'u.

7

1 A'iné Dios pu ayén te'ataújratziiri'í, mú'een ta'ihuaamua'a í tej já'amuaxe'eve'e, tiché'e tiyen mé tirúurieeni tíj na'a ti ayén tí'itaxana'aviste'e, ti a'íjna jetze airánineica í tatevij jetze nusu í ta tzajta'an, tej ti raanaíjmire'en a'íjna ti tita'aturáate'e tej ti rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi. Teta'aj tiyen huárini te'íjna jime'e ti Dios ayén huateúra'ate itejmi jemi.

Pablo pu huá'axe'eve'e a'ímej í mej Corinto é'eche

2 Caxu ra'antánaamuan í á'amuaxiejniu'uca itejmi jemi, a'iné catu a'ij pua'a amuáaruu. Catu teajta ja'atí ca'aníjra'a huatá'a ti ij a'ij pua'a tí'itíjcha'íi. Jee xaa ne'u, catu ja'atí tiu'uhuá'ítze tej ti tí'itíj jín huatétavaire'en.

3 Canu niyen tejá'amua'ixaate'e nej ni tí'itíj jín ama'uxíjte'en. Canu a'atzu, a'iné nu'uri niyen tejamuá'ixaa tej tiyen á'ataca'ane mú'ejmi jemi, ti pua'a tiyen naími'í huácui'ini nusu tiyen naími'í ruuri huateáturan.

4 Jé'ecan nu nexíéhua tejá'amua'ixaate'e, canu a'ij tí'itziíne'e nena'a. Jé'ihua nu á'antzaahuatē'e mú'ejmi jime'e, neajta jé'ihua nu rí'í té'ennemua'ate. Neajta huápi'í nu netémua'ave'e nain jime'e í tej rajpuaíjtzi.

A'íi mú seicé tiu'umuá'aj

5 Mi teajta iteen, tetí'ij te'uun a'ará'a u Macedonia, capu a'atzu huatári'iristareca'a tej huátase'upe'en, sino teen tu rajpuaíjtzica'a nain jime'e, tíj na'a ti ayén titáaruu. Jé'ecan tu á'aviicua'íre'eca'a huá'a jemi í teite, teajta tí'itziíne'eca'a í tatzajta'a.

6 Ajta a'íin í Dios ti rí'í hua'anrú'ure'e á'aye'í í mej a'ij té'ujmua'ate, a'íi pu ayén rí'í táaruu a'íjna jime'e ti a'íin yé uvé'ene í Tito.

⁷ Ayee pu xaa a'ijna jín rí'i táaruu, ajta a'ijna jime'e ti a'ín Tito ajta rí'i táaruu ajta a'ijna jime'e sej amuacáí rí'i ráaruu a'ijna í ta'ihuaara'a. A'í pu xaa titaatá'ixaa mú'ejmi jime'e, sej nu'u jeíhua huápi'i siyen tí'ijxe'eve'e sej naasej, sej nu'u temua'a seajta tiújxiemijte'e, ajta nu'u temua'a mú'ejmi jetze ruxe'eve'e a'ij ti tí'inevaire'e ineetzi. A'í nu jín jaítze'e huatántemua'ave.

⁸ Mi neajta inee, capu ché'e a'ij pua'a ne'ase nej niyen amuaatéxiemijte ne'ijna jime'e a'ij nej tejámuaatá'itiiiri'i. Amuacáí pu xaa, a'ij pua'a né'asejca'a, aru capu ché'e, a'iné a'atzu pu'u á'atee sej ruxieemijte'eca'a.

⁹ Mi ajta, canu ne'ijna jín netémua'ave'e ne'ijna jime'e sej huataújxiemiste, sino a'í nu jín nena'a netémua'ave'e sej siyen huataújxiemiste sej si seicié ti'itiiújcha'íica'a. Ayee pu xaa ne'u a'ij pua'a amuaatá'a sej si siyen huataújxiemiste'en jemin í Dios. A'í pu jín, catu tajímua'a tena'a puaíjtzi amuaatá'a.

¹⁰ Jee xaa ne'u. Ti pua'a ja'ati ayén huataújxiemiste'en í Dios jemi ti ij seicié ti'itiiújcha'íica'a, capu xaa a'ij pua'a tiraatá'asin, sino Dios pu ru'irátuaasin. Na'ari ti pua'a ja'ati ayée na'a ruxieemijte'e matíj a'íime í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, ayée pu teja'uré'enejsin ti auupuá'are.

¹¹ Aru casi'i mú'een, a'ij ti tejamuáaruu a'ijna jime'e sej siyen huataújxiemiste'en í Dios jemi. Huápi'i pu ca'aníjra'a amuaatá'a sej ráahuauni í ti jín Dios tejámuaatá'uuni'i. Jé'ecan xu huataníniu'ucacuca'a se'ijna jime'e ti a'ij pua'a éene'e. Jé'ecan xu seajta tí'itziíine'eca'a se'ijna jime'e ti a'amuaci'itíiche'e í puaíjtzi. Seajta jé'ecan huápi'i á'ujca'anejca'a ineetzi jime'e, seajta huápi'i xu a'ij té'ujmua'ate. Mú'een xu seajta temua'a naa puaíjtzi raatá'a a'ijna ti a'ij pua'a ríjcaa. Ijii tu xaa tiyen ramua'aree sej caí ti'ití jín auteájturaa a'ijna jime'e ti a'ij pua'a éene'e.

¹² A'í pu jín temua'a tiu'utévai í nej amuaata'ítiiiri'i. Mi neajta inee, canu ne'ijna jín amuaata'ítiiiri'i ne'ijna jime'e í ja'ati ti ayén auteájturaa, canu neajta amuaata'ítiiiri'i ne'ijna jime'e ti ja'ati seij jemi auteájturaa, sino ayée nu 'een jín amuaata'ítiiiri'i ti ij ayén amuaatámitiejte'en mú'ejmi í Dios jemi a'achú sej caj á'ujca'ane téjmi jemi.

¹³ A'í tu jín teri rí'i huaríj í tatzajta'a. Capu ajta a'í na'a tej teri rí'i huaríj, sino teajta tiyen te'ijna jín huatátatemua'ave'e te'ijna jime'e ti a'ín Tito ayén che'atá na'a rutémua'ave'e, a'iné mú'een naími'i xu rí'i tiraatá'a í tzejta'an.

¹⁴ Jee xaa, nu'uri nejmí'i ahuántzaahua í Tito jemi mú'ejmi jime'e. Seajta mú'een, caxu a'atzu naatatévi'iraste. A'iné nain í tej teri tejamuá'ixaa, ayée pu ti'ayajna, ayée pu che'atá na'a ayén ti'ayajna í tej jime'en ahuátatzaahuate jemin í Tito. ¹⁵ Ajta jaítze'e pu a'ín ayén ahuaújca'ane mú'ejmi jemi, a'iné a'í pu ayén ra'utámua'areeri'i a'ij sej mú'een naími'i titá'astijre'e. A'í pu ajta a'ijna atamuá'areeri'ihua'a á'aye'i sej siyen temua'a naa ra'ancuré'evi'ití, sej siyen jeíhua huápi'i tí'itziíine'eca'a.

¹⁶ Neajta inee, nee nu netémua'ave'e, a'iné nain nu jín á'anca'ane mú'ejmi jemi, a'iné mú'een xu xaa araúrastejsin.

8

A'ij mej nu'u tiu'utapuaíjve'e a'íime í mej e'etiújse'iri teyujta'a

¹ Ta'ihuaamua'a, ayée tu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree a'ij ti Dios rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej u e'etiújse'iri a'u ti na'a a'uun ti huatacá'a u Macedonia.

² Matí'ij mauj jeíhua huápi'i á'aviicua'ire'eca'a, ajta jeíhua tihua'aturaate'eca'a í mej jín huateújvaire'en, mi majta, jeíhua mú huápi'i rútemua'ave'eca'a. A'í pu jín ayén te'irájraa mej miyen ruxí'evi'ira'a jín tiu'utévai me'ijna jime'e ti jeíhua huápi'i ará'aseca'a í Dios jemi.

³ Ayee nu tihua'utéxajta í mej miyen tiu'utapuaíjve a'achú mej caj tí'ijviicua'iraca'a. Jee xaa, a'í mú ruxí'evi'ira'a jín jaítze'e miyen huaríj.

⁴ Ca'anín mú jín tájhuaviiri'i tej tiyen hua'utá'an mej tiu'utévaire'en me'íjna jime'e mej hua'utévaire'en a'ímej í mej e'etiújse'iri í mej ajtème'ecan í tavástar'a jetze.

⁵ Mí majta a'íime, camu miyen mena'a tiu'utapuaíjve a'ij tej tí'ijchu'eve'eca'a. Amuacaí mú huataseíjre í tavástar'a jemi, majta á'iyen itejmi jemi me'íjna jime'e tí ayén tí'ijxe'eve'eca'a í Dios.

⁶ A'íj tu jín teri ca'aníjra'a raatá'a te'íjna í Tito ti a'íin ayén raanaíjmire'en mú'ejmi jemi a'íjna tí jín amuacaí a'utéjche mú'ejmi tzajta'a sej si siyen che'atá sena'a tiu'utapuaíjve'en ruxí'evi'ira'a jime'e.

⁷ Ajta íjii, a'iné jaítze'e pu ayén tejamuací'i mú'ejmi caí í seica, nain jime'e, tí pua'a sej rá'atzaahuat'e'en í tavástar'a na'ari sej tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e tí ayén tí'ayajna nusu sej rú'umua'areere a'ij tí 'een í Dios jemi, ca'ín seajta nain jín á'ujca'ane itejmi jemi, seajta taxe'eve'e. A'íj pu jín, ayée tu tí'ijxe'eve'e. Ayee xu huárini sej si seajta hua'utémuaitin se'íjna jime'e í sej jín rí'i tihua'utá'asin.

⁸ Canu ne'íjna jín tejámuaata'ájte'esin, sino ayée nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e sej si huataújsejrata sej siyen che'atá sena'a tzáahuati'ira'a jín huá'axe'eve'e se'ímej í mej Jerusalén e'etiújse'iri matíj í seica í mej a'ujca'anéecan jín hua'utévai í ru'ihuaamua'a.

⁹ Jee xaa, xu'uri ramua'aree í tí jín rí'i titaatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e í tavástar'a, a'íjna í Jesús, tí ajta Círíistu'u pú'een. A'í pu ayén nain tí'ijcha'íca'a, mí ajta a'í pu u júte'e ayén éeni'ici'e huataújsejrataca'a tíj seíj tí caí a'ij tí'ijviicua'i tí ij mú'ejmi japua huániuuni, sej si siyen se'íjna jín seíre'e xá'ara'ani sej se'íin pu'éene'e xá'ara'ani í sej ra'ancuré'asin í jemin se'íjna jime'e tí a'íin Círíistu'u caí a'ij tí'ijviicua'iraca'a.

¹⁰ Ayee pu tiná'amitiejte'e a'íjna jime'e í sej hua'utévaire'en. Ayee pu i'í xí'epi'ín sej íjii raanaíjmire'en í sej jín autéjhuii í ru'usí, í sej amuacaí se'íjna jín te'ataújratziiri'i, seajta amuacaí siyen rijcaa.

¹¹ Mí seajta mú'een, íjii setá'aj raanaíjmire'en í sej jín siyen rijcaa. A'iné mú'een xu a'ujca'anéecan jín huataúra'a sej siyen huárini, setá'aj siyen che'atá sena'a se'íjna jín raanaíjmire'en sej siyen tiu'utá'an a'achú sej caj tí'ijcha'íi.

¹² A'iné, tí pua'a ja'ati á'ujca'ane tí tí'iti tiu'utá'an, ayée pu xí'epi'ín tirá'asejrate'e í Dios tí a'íin ja'ati ayén tiu'utá'a a'achú tí caj tí'ijcha'íi. Capu a'atzu jetzen ruxe'eve'e í Dios tí'iti tí a'ij caí tí'ijcha'íi a'íjna í ja'ati tí xaa tí'iti tiu'utá'a.

¹³⁻¹⁴ Canu ne'íjna jín niyen tejá'amua'ixaate'e tí ij caí hua'utamúári'eriste'en í seica. Canu neajta ne'íjna jín á'amua'ijcate'e tí huápi'i muári'eri mú'ejmi jemi. Ayee nu'u ní niyen tí'ijxe'eve'e sej si ruxí'ej sena'a te'utáviicua'i. A'íj pu jín, ayén tí'ivaire'e í sej jeíhua tí'ijcha'íi íjii sej si se'íjna jín hua'utévaire'en í tí tihua'aturaate'e. Ajta, méjca'ihua yee, a'í mú miyen che'atá mena'a amuaatévaire'esin me'íjna jime'e í mej jeíhua tí'ijcha'íi tí ij caí tí'iti tejamuá'aturaate'e mú'ejmi.

¹⁵ Ayee pu xaa ne'u, a'iné ayée pu té'eyu'usí'i tíjín: “Capu nu'u tí'iti turaaveca a'íjna jemi tí jeíhua rájsej. Ajta, capu nu'u tirá'aturaate'eca'a a'íjna tí cíj na'a rájsej.”

Tito pu a'uun a'atanéjsin

¹⁶ Me'ecui xaa, jeíhua tu huápi'i rí'i tí'ira'ate'e í Dios tí ayén ca'aníjra'a raatá'a a'íjna í Tito tí ayén a'ujca'anéecan jín amuaatamuá'areeri'i netíj inee.

¹⁷ A'í pu xaa ayén ra'ancuré'a a'íjna í tej jín ca'aníjra'a raatá'a, ajta a'íjna jime'e, tí jeíhua á'ujca'anejca'a. A'í pu ruseíj huataúra'a tí ij a'uun u á'ume'en mú'ejmi jemi.

¹⁸ Teajta iteen, ta'ihuaara'a tu huata'íteca'a tí ij ajta jamuan u á'ume'en. A'íjna í ta'ihuaara'a, naíjmi'ici'e mú rí'i tí'isej me'íjna jime'e a'ij tí a'íin tihua'ixaate'e á'aye'i í niuucari tí jín Dios hua'irájtuaani.

¹⁹ Ajta, a'íime í mej me'uun e'etiújse'iri í Dios jemi, a'í mú ra'antíhua'u tí ij a'íin ta jamuan á'uche'ecane'en tej tí naími'i tiyen aráta'asten te'íjna jime'e í tej hua'utá'asin, tej tí te'íjna jín rí'i tiraateájtuaani í tavástar'a. Teajta tiyen 'een jín raata'íteca'a tí a'uun

á'ume'en mú'ejmi jemi sej si ráamua'aree tej teuj á'ataca'ane tej tiyen hua'utévaire'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

²⁰ Ayee tu tí'itese'e ti ij caí ja'ati ayén tí'itaxajtzi'ira a'íjna jime'e tej nu'u a'ij pua'a rici te'íjna jime'e tej ramuari'e a'íjna í mej miyen a'ujca'anéecan jín tiu'utá'a, ti tí'imu'íi.

²¹ Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné catu tiyen tena'a tí'itese'e tej ti tiyen rijca a'ij ti tiraavíjite'e í tavástar'a jemi, sino tej ti tiyen che'atá tena'a rijca a'ij ti tiraavíjite'e huá'a jemi í teteca.

²² Teajta a'ímej jamuan í mej hua'apua, teajtáhua'a tu seíj huata'ítí í ta'ihuaara'a, í ti ari mu'ití huataújsejrataca'a ti a'ín temua'a naa á'ujca'anejca'a mu'ití jime'e. Ajta íjii, jaítze'e pu á'ujca'ane a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i té'atzaahuat'e'e mú'ejmi jemi.

²³ Ajta, a'íjna í Tito, a'ii pu a'ín pú'een ti neetzi jamuan tí'ivaire'e mú'ejmi jime'e. Naíjmi'i tu tí'imuari'e. Majta a'íme í mej hua'apua í ta'ihuaamua'a, a'ii mú a'ín pú'een í mej hua'uta'íteca'a a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri. A'ii mú a'ín pú'een í mej huá'a jetze me'ecan tí'ivaire'e í teite majta me'íjna jín r'íi tiraatá'aca í Ciríistu'u.

²⁴ A'ij xu jín, setá'aj siyen hua'utasejrate'en se'ímej í teteca sej tzáahuati'ira'a jín huá'axe'eve'e, mej mi naíjmi'i miyen ráamua'aree nainjapua a'u mej e'etiújse'iri mej mi ta'utátzaahuat'e'en a'ij ti tiraavíjite'e tej tiyen á'atatzahuat'e'e mú'ejmi jime'e.

9

A'ij tej ye'í huárini tej ti hua'utévaire'en í seica

¹ Jíme'en a'íjna í tej jín huá'avaire'e a'ímej í ti Dios r'íi tihua'ajcha'íi, capu a'atzu ruxe'eve'e tej tiyen tejamaatayú'use.

² A'iné nu'uri ramua'aree sej seri á'ujca'ane sej si siyen huárini ruxí'evi'ira'a jime'e. A'ij nu jín niyen á'antzaahuat'e'e huá'a jemi í mej me'uun a'uchéjme tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Macedonia. Ayee nu tihua'ixaate'e yee pu'uri ayén á'atee seíj nine'ira'a í sej seri r'íi huaújruu. Ajta, xu'uri ca'aníjra'a hua'atá'aca a'íjna jime'e sej siyen a'ujca'anéecan jín tiu'utévaire'en.

³ Mi neajta inee, ayée nu 'een jín ta'ihuaamua'a huata'ítí mú'ejmi jemi ti ij caí ayén te'irájra'ani tej huáapua'a tena'a ahuátatzahuat'e'en a'íjna jime'e sej caí xi r'íi huaújruu, a'ij nej neri tihua'utá'ixaa mú'ejmi jime'e.

⁴ Na'ari caí, ti pua'a seica í mej me'uun Macedonia é'eme'ecan miyen me'uun ne jamuan á'uju'un, teajta tiyen amuáateuni sej caí xi r'íi huaújruuren, aj pu xaa taatá'eví'iraste'esin itejmi. Capu amuaatatévi'iraste'esin mú'ejmi, sino itejmi pu xaa a'íjna jime'e tej mú'ejmi jín ahuátatzahuat'e.

⁵ A'ij pu jín ayée pu tinaatámitiejte ti ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen ca'aníjra'a hua'utá'an í ne'ihuaamua'a mej mi me'uun á'uju'un mú'ejmi jemi, mej mi amuacáí r'íi amuáaruuren me'íjna jime'e í sej jín te'ataújratziiri'i sej tiu'utapuaíjve'en. Ayee pu'u, a'iné canu raxí'eve'eca'a nej ca'anéeri jín amuaata'ájte'en sej si tiu'utapuaíjve'en sino sej si ruxí'evi'ira'a jín tiu'utá'an.

⁶ Caxu yá'uhua'anan. Ti pua'a cíj sena'a tiu'utá'an, cíj xu'u seajta te'ancuré'asin. Ajta, ti pua'a jeíhua setiu'utá'an, jeíhua xu seajta te'ancuré'asin.

⁷ Ayee pu tiú'ujxe'eve'e sej siyen huárini, seij seajta seij. Ché'e ja'ati ti na'a ayén tiu'utá'an a'ij ti ari tiraaxí'epi'íntare í ru tzajta'a. Ché'e caí ayén ramuájche'e, a'iné jé'ecan pu ra'aráanajche í Dios ti ja'ati rutémua'ave'e tiu'utapuaíjve'en.

⁸ Ajta a'ín í Dios, a'í pu raayí'ítí ti ayén raatámu'iireen nain jime'e í ti jín r'íi tejamuaatá'an sej si siyen ja'anáj ti na'a te'encuré'a'ave'en tíj na'a ti tiú'ujxe'eve'e. A'í pu ajta ayén raatámu'iirejsin ti ij ayén tí'ici'ípée a'íjna jetze setíj sena'a sej jín tiu'umuári'en ti xí'epi'ín 'een.

⁹ Ayee pu té'eyu'usi'i tíjín:
A'í pu a'ímuá tihua'urá'ate.
A'í pu ajta tihua'apuaíjve'e

a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

Ajta, tíj na'a ti ayén ríci ti xí'epi'in 'een,
a'í pu ayén huateáturaasin í Dios jemi
tíj na'a rusén jime'e.

¹⁰ Ajta a'ín ti tí'itá'aca í imue'eri ti jín ja'ati ayén tiu'uhuáste'en, a'í pu ajta ayén tiu'utá'asin, ajta raatámu'iiren í sej jín huateújvaire'en sej si jaítze'e siyen tiu'umuári'en a'íjna jime'e ti xí'epi'in 'een.

¹¹ Jéihua pu huápi'i raatámu'iirejsin nain jime'e ti tejamuá'aturaate'e sej si ruxí'evi'ira'a jín tihua'utá'an temua'a naa.

A'íj tu jín iteen, temua'a tu rí'i tiraatá'asin í Dios

¹² A'iné tíj na'a sej siyen se'íjna jín tí'ivaire'e, mú'een xu siyen hua'atéva'iri a'ímej í mej Dios jemi seijre'e, se'íjna jime'e í ti tihua'aturaate'e. Ajta, caxu a'í sena'a jín tí'ivaire'e, sino ajta mú jéihua rí'i tiraatá'aca í Dios jemi me'íjna jime'e a'ij sej huaríj.

¹³ Ayee pu'u, a'iné ayée xu se'íjna jín tihua'avaire'e, a'í mú me'íjna jín ramua'aréeren a'ij sej tirá'aste í tavástara'a. Seajta mú'een, ayée xu se'íjna jín rí'i tiraatá'asin í Dios sej rá'astijre'e, seajta ra'ancuré'a'aca í niuucari ti jín Dios amua'irátuaasin. Ayee xu seajta rí'i tiraatá'asin í Dios se'íjna jime'e í sej temua'a naa tihua'utapuaíjve a'ímej í mej Jerusalén a'uchéjme, seajta naíjmi'ica.

¹⁴ Majta a'íme, ayée mú á'ujca'ane mú'ejmi jemi, majta miyen rahuahuau í Dios jemi mú'ejmi jime'e, me'íjna jime'e ti Dios jéihua huápi'i rí'i tihua'utá'a a'ij sej tí'iti jín huaríj.

¹⁵ Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'an í Dios temua'a naa te'íjna jime'e ti a'ín ayén taatapuaíjve a'íjna ti ayén huápi'i tiú'ujxe'leve'e í ti jime'en caí rí'irí tej tiyen rí'i tiraatá'an a'ij ti tiraavíjte'e.

10

Pablo pu nu'u tí'iseijrata a'ij ti Dios tiraata'aíj

¹ Neajta inee, i nej i'i Pablo, ayée nu ca'aníjra'a amuatá'aca ne'íjna jime'e nej niyen che'atá nena'a rí'i tí'itíncha'íj tíj ajta í Ciríistu'u ti ayén te'utáviicua'iri'í matí'ij a'ij pua'a ráaruu, ti ajta huá'ancu'uvajxi í teite. Nee nu ne'ín pú'een í mej miyen tí'ixaxa'a nej nu'u tí'itziine'e ti pua'a mú'ejmi jemi naatéveeca, neajta nu'u huaténca'ane yú ne tzajta'a mú'ejmi jemi netí'ij nu'u ye'ímuá huatéveeca.

² Mí neajta inee, ayée nu amuaatáhuaviira sej caí siyen rijca netí'ij ne'uun a'utéveeca mú'ejmi jemi, setá'aj caí ca'aníjra'a neetá'acare'en nej niyen huatánseijrata nej niyen che'atá nena'a neca'ane yú ne tzajta'a netíj niyen tí'ihuánxi'epi'intari'ire nej niyen huatánseijrata huá'a jemi í mej miyen tí'itaxajtzi'i tej nu'u tiyen tí'itítacha'íj matíj a'íme í mej íiyen huachéjme chaanaca japua.

³ Teajta iteen, teen tu á'ujujhua'an íiyen chaanaca japua tatevij jime'e í tej ratéhua'ira'a. Mí teajta iteen, catu tiyen tatevij jín ne'use'e.

⁴ A'iné a'íjna í tej jín ne'use'e, capu a'uun a'uvé'emej í huá'amua'atziira'a jetze í mej rutevij jín á'ujujhua'an, sino a'úu pu a'uvé'emej í tej jetzen arátaca'ane tej ti muári'eri'ire'ara'an jín raaté'uuna te'íjna í mej jín téujnaamua.

⁵ Teen tu ra'uré'uunaca tíj na'a í huá'amua'atziira'a í mej jín huá'acuanamua í teite. Teen tu ramuá'itici í huá'amua'atziira'a, tíj na'a í mej jín á'ujtzaahuate'e mecaí ratá'aca í ruxéjniu'uca mej ráamua'ati í Dios. Tíj na'a huá'amua'atziira'a, ayée tu che'atá tena'a raruure tíj í xantaaru'u ti ja'ati seíj huatéevi'i, ajta tiu'utátuiire'en a'íjna jemi ti tí'íajta. A'íj tu jín tíj na'a í huá'amua'atziira'a tej tiyen ramuá'itici, teen tu Ciríistu'u jemi tí'ituiire'e tí ij ayén ra'ará'astijre'en.

6 Teajta iteen, tu'uri rí'i huatarúu tej ti tiyen huárini setí'ij rí'i raanaíjmire'en sej rá'astijre'en í Dios. Ti pua'a a'íjna seij ayén raatéxiehuata ti caí ché'e ayén ra'ará'astijre'en, puaíjtzi tu raatá'asin naíjmi'íca ja'ati ti na'a ti ayén rini.

7 Me'ecui xaa, setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati í ti ayén ti'ayajna. Ti pua'a ja'ati ayén tirá'amitiejte'e ti a'íjn Ciríistu'u jetze ajtémecan, ché'e a'íjn ajta ra'utámua'aree í ru tzajta'a tej teajta tiyen che'atá tena'a iteen í Ciríistu'u jetze ajtémecan tíj ajta a'íjna.

8 Capu amín a'ij, ti pua'a inee jaítze'e na'ahuántzaahuat'e'en ne'íjna jime'e í ti jín nevástara'a tinaa'íjca. Capu a'íjna jín ayén tinaa'íjca nej ni amua'antipua'ajte'en sino nej ni rí'i amuáaruuren. Mi neajta inee, canu ja'ati huatá'asin ti a'íjn ayén naatatévi'iraste'en.

9 Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e sej si caí ayén tinejá'useijra nej nu'u tejá'amuamarite'e ne'íjna jime'e a'ij nej tejá'amuyau'use'e.

10 A'iné ayée mú tí'ixaxa'a tíjín tíj na'a ti rá'ayu'uxaca, ca'aníjra'a pu tatá'aca, ajta ca'anéri pu jín tí'ita'aijte'e a'íjna í yu'uxari jetze. Mi ajta a'íjn, ti pua'a nu'u yé huatéveeca itejmi jemi, capu á'ujca'ane ti ayén titaatá'ixaate'en. Ajta, capu nu'u a'atzu ruxe'eve'e a'ij ti tí'ixáata a'ame.

11 Majta a'íjme í mej miyen tí'ixaxa'a, miché'e miyen ráamua'aree tíjín ayée tu che'atá tena'a tí'ixaxa'a í yu'uxari jetze ti pua'a ye'ímuá taaté'uuca tetíj teajta tí'ixaxa'a ti pua'a te'uun mú'ejmi jemi a'uté'uuca'a.

12 Mi teajta iteen, catu á'ataca'ane tej tiyen raataxáj yee teen tu huá'a jetze ajtémecan í seica. Catu teajta tiyen yee ayée tu che'atá tena'a 'een matíj í seica í mej miyen rí'i ruruure mú'ejmi jemi. Majta a'íjme, ti pua'a miyen tiú'ujseijra seij ajta seij, majta miyen á'ujtzaahuat'e'e rujámua'a, ti pua'a miyen rijca, camu xaa ne'u miyen rí'i mé titeumuámua'aree.

13 Mi teajta iteen, ayée tu tena'a á'atatzaahuat'e'e a'ij ti ayén tiraavíjte'e. Ayee tu rici a'achú ti caj Dios ayén taaté'itíitze tej ti tiyen ahuátatzaahuat'e'en mú'ejmi jime'e.

14 Catu tiyen huápi'i mú a'uc'í'ica í ti jín Dios taaté'itíitze ti pua'a tiyen te'uun a'atanén mú'ejmi jemi sino teen tu te'íjn pú'een í tej amuacaí tejámuaatá'ixaa í niuucari ti jíme'en raxa í Ciríistu'u.

15 Catu huápi'i á'atatzaahuat'e'e te'íjna jime'e í mej jín tiu'umuáriej í seica, sino ayée tu tí'ijxe'eve'e iteen, sej jaítze'e té'antzaahuat'e'en, tej ti jaítze'e tiu'utévaire'en mú'ejmi jemi.

16 Teen tu tiyen raxí'eve'e tej te'uun tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jíme'en raxa í Ciríistu'u, huá'a jemi í mej a'ímuá a'uchéjme seij chuéjra'a japua, ti ij caí ayén ruxe'eve'e tej tiyen á'atatzaahuat'e'e te'íjna jime'e a'ij ti tiu'umuáriej í seij, a'ujna a'u ti ayén tirá'itíitze.

17 Ayen tíjín: "A'íjna ti ayén á'ujtzaahuat'e'e, ché'e a'íjn a'íjna jín á'ujtzaahuat'e'e a'ij ti Dios ayén rí'i tiraatá'a."

18 Ayee pu'u xaa tí'een, a'iné a'íjna ti rusej rí'i tiú'ujseijrata, capu a'íjn pú'een a'íjna ti Dios ayén ra'ancuré'evi'iti sino a'íjna í ja'ati ti a'íjn tavástara'a ayén rí'i tí'ijseijra.

11

Pablo pu tzáahuati'ira'a jín ti'itéjvee í tavástara'a jemi

1 Ayee nu tí'ijxe'eve'e sej si a'atzu te'utáviicua'i se'íjna jime'e nej ni niyen netímua'ira jín netejá'amua'ixaate'e. Jee xaa, setá'aj a'atzu te'utáviicua'i neetzi jemi.

2 Tij caí ti a'íjn Dios ayén naatá'a nej ni niyen amuá'anchueere'en mú'ejmi, a'iné nee nu niyen raaxí'epi'íntare sej si siyen a'íj sena'a jemin huatéáturan í Ciríistu'u sej caí tí'iti jín até'itze'ara'an, yee cumu sej huatéviche'en í jemin.

3 Mi neajta inee, ayée nu éeni'ici'e tí'itziíne'e ti pua'a ayén che'atá na'a ja'ati amuaacuanamuan tíj a'íjn í cu'ucu'u ayén tiráacuanamuan í rumua'atzíira'a jime'e a'íjna í Eva. Ayee nu neajta éeni'ici'e tí'itziíne'e, ti pua'a ayén a'ij pua'a amuáaruuren í á'amua'atziira'a

jetze sej si caí ché'e tzáahuati'ira'a jín rá'astijre'e í Ciríistu'u, sej si caí ché'e siyen nain jín raná'amiche'en.

⁴ Ayee pu tí'een, a'iné ti pua'a ja'ati mú a'uvé'eme'en ti ajta ayén tí'ixaxa'a seica jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Jesús, ti caí ruxí'ej 'een a'ij tej teri tejamuá'ixaa, mú'een xu xaa rí'i tíra'ancuré'evi'itijcica. Na'ari caí, ti pua'a seij ayén huateáturan mú'ejmi jemi í xiéjniu'ucari ti caí a'ín pú'een ti Dios amuacá raateájtuaa mú'ejmi jemi, mi seajta mú'een, naa xu temua'a tíra'ancuré'evi'itijcica. Na'ari caí, ti pua'a siyen ra'ancuré'an seij í niuucari ti ajta caí ruxí'ej 'een a'ij ti 'een í sej amuacá ra'ancuré'a, temua'a xu naa tirá'astijre'e se'íjna.

⁵ Ayee pu tiná'amitiejte'e ineetzi, nej caí niyen jaítze'e ciliéene'e jín tí'ivaire'e mecaí a'íime í mej nu'u miyen tiu'uta'aíjti'ire mej mi jeihua huápi'i ve'ecán jín tiu'utévaire'en.

⁶ Ti pua'a ayén tí'een nej nu'u caí niyen ne'íjna jín tihua'amua'ate nej ni temua'a naa tiu'utaxáj huá'a jemi í teite, capu amín a'ij, a'iné temua'a nu naa inee rí'i tirú'umua'aree ne'íjna jime'e a'ij nej tí'ixaxa'a. Nain tu jín tiyen temua'a naa tejamuataasejrate mú'ejmi jemi, teajta naíjmi'ica jemi.

⁷ ¿Ni qui necaí auteájturaa í Dios jemi ne'íjna jime'e nej niyen huánruu nej ni ciliéene'e jín tiu'utévaire'en mú'ejmi jemi ti ij Dios huápi'i tejamuata'an mú'ejmi a'íjna jime'e nej huáapua'a nena'a tejamuata'ixaa í niuucari ti jíme'en raxa í Dios? Canu xaa a'atzu a'íjna jín auteájturaa í Dios jemi.

Single line Composer ⁸ Nee nu huajá'uriiri'i a'ímej í mej pua'amecié e'etiújse'iri í Dios jemi nej ni ne'íjna jín huaténvaire'en nej ni neajta amuaatévaire'en mú'ejmi.

⁹ Ajta, netí'ij ne'uun a'utéveeca'a mú'ejmi jemi, ajta jeihua pu tiná'aturaate'eca'a, canu tí'itij jín amuaatamuári'eriste a'iné a'íime í ne'ihuaamua'a í mej me'uun a'uvé'uju'un, a'íi mú miyen naatá'a í ti tiná'aturaate'eca'a. Ayee nu nain jín huaríj nej ni caí amuaatájaaxiejte'en. Neajta naúche'e nu niyen ne'íjna jín rici.

¹⁰ Tíj na'a ti ayén tí'ayajna Ciríistu'u jemi, a'íi pu ajta neetzi jemi seijre'e. A'íj nu jín caí raatá'asin ti ja'ati ayén naatá'ijmii nej ni caí ché'e tihua'utá'ixaate'en tíj na'a a'u ti huatacá'a u Acaya a'íjna í nej jín a'utántzaahuat'e'en.

¹¹ ¿A'iné 'éen jime'e? ¿Ni qui a'íjna jime'e nej caí já'amuaxe'eve'e? Capu xaa ne'u. Dios pu xaa ramua'aree tíjín nejá'amuaxe'eve'e.

¹² Neajta, a'ij nej rici, naúche'e nu jaítze'e niyen rini nej ni ra'antipua'ajte'en ne'íjna jime'e í mej jín á'ujtzaahuat'e'e mej nu'u miyen che'atá mena'a tí'imuari'e tetíj iteen.

Single line Composer ¹³ Matíj mena'a mej miyen 'een matíj a'íime, a'íi mú caí tzáahuati'ira'a jín huata'ítihuaaca'a. A'íi mú hua'itzi jín tí'imuari'e, majta miyen tíu'ujseijrata ti nu'u Ciríistu'u hua'uta'íteca'a.

¹⁴ Teajta iteen, catu rí'i tira'utasej te'íjna jime'e. Teen tu teri tiyen ramua'aree ti a'ín Satanás ajta ayén ruseijrata ti a'ín pú'een seij ti tí'ivaire'e u ta japua a'u ti á'uneeri'i rusén jime'e.

¹⁵ A'íj pu jín, capu a'ij taatéjteuuve ti pua'a a'íime í mej miyen tí'ijvaire'e í Satanás jemi miyen che'atá mena'a tíu'ujseijrata mej nu'u me'íjna jín tí'ivaire'e í ti xí'epi'in 'éen jime'e. Majta, ayée mú te'entipua'ajte a'ij mej meri tiraamuá'iti me'íjna jime'e a'ij mej tí'itij huáruu.

I ti nu'u jín tirajpuaíjti a'íjna í San Pablo

¹⁶ Neajtahua'a nu niyen tejá'amua'ixaate'e: caxu siyen tí'ineseijra nej nu'u netímua'i. Na'ari caí, ti pua'a siyen tí'ineseijra, setá'aj siyen na'ancuré'evi'itin tíj seij ti rutímua'i nej ni neajta a'atzu ahuántzaahuat'e'en.

¹⁷ Canu ne'íjna jín niyen tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e ti ayén tinaa'íjca í tavástar'a, sino nej niyen netímua'iracan jín tí'ixa nej ni tzáahuati'ira'a jín ahuántzaahuat'e'en.

¹⁸ A'iné mu'ití mú miyen á'ujtzaahuat'e'e me'íjna jime'e a'ij mej tí'itíjcha'íi í ru jetze, ayée nu che'atá nena'a á'antzaahuat'e'en a'ij nej tí'itíncha'íi í ne jetze.

19 Mi seajta mú'een, jeíhua xu rí'i mé tite'umuámua'aree. A'íj xu jín temua'a naa te'ataví'icua'i a'ímej jemi í mej rutímua'i.

20 Ti pua'a ja'ati ayén tejámuaata'aíjte'en sej si ca'anéri jín tiu'umuári'en, mú'een xu siyen te'ataví'icua'i. Na'ari, ti pua'a ja'ati ayén amuá'ari'í í sej jín huateújvairé'en, mú'een xu seajta te'ataví'icua'i se'íjna jime'e. Seajta siyen che'atá sena'a ríci ti pua'a ja'ati amuaacuanamuan nusu ti pua'a ja'ati á'ujtzaahuaté'e mú'ejmi jemi na'ari ti pua'a ayén amu'itéjveeni.

21 Jee xaa ne'u, jé'ecan nu huápi'i tí'itevi'ira'a tej caí tiyen che'atá tena'a á'ataca'ane matíj a'íime.

Mi ajta, tí'iti ti na'a ti jín ja'ati ayén á'ujtzaahuaté'e, ayée nu che'atá inee ne'íjna jín á'antzaahuaté'e.

22 ¿Ni qui miyen nu'u a'ímej jetze ajtémecan í mej miyen hua'atamuá'amua tíjín Hebreos? Nee nu neajta a'ímej jetze ajtémecan. ¿Ni qui miyen nu'u me'íjna jetze airáne a'íjna í Israel? Ayee nu che'atá inee ne'íjna jetze airáne. Na'ari, ti pua'a miyen nu'u Abraham jetze airaújnejte. Neajta nu inee a'íjna jetze airánnejte.

23 ¿Ni qui miyen nu'u tí'ivaire'e Círístu'u jetze me'ecan? Jaítze'e nu inee niyen tí'ivaire'e. Ijii nu xaa netímua'iracan jín tejá'amua'ixaate'e. Jaítze'e nu jeíhua tí'imuari'e mecaí a'íime. Jaítze'e nu jeíhua aiteánami'ihuaca'a mecaí a'íime. Mu'iití mú naatéevajxi. Canu ché'e ramua'aree a'achú mej pua'amé miyen náaruu. Neajta nu mu'iití tén huam'íi.

24 Anxívi pua'amé mú miyen náaruu a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, mej miyen na'itéevajxi navij puásire'ara'a jime'e ayén pua'amé seité japuan tamuáamuata'a japuan aramuáacua.

Single line Composer 25 Huaíca pua'amé mú na'itéevajxi cíyey jime'e. Majta seíj naatétu'asixi tetej jime'e. Huaíca pua'amé pu a'ucájrupi í baarcu í nej tzajta'an yé'icacare'e. Ayee nu neajta á'atee seíj tíca'ari, neajta seíj tújca'ari nej ne'uun jaj japua huajaújsime'e.

26 Jéihua nu a'ímuá huayé'ive í juye jetze, neajta jeíhua nu tiu'utátziin ne'íjna jime'e nej antáyelicáa í játe'ana japua, neajta ne'ímej jime'e í nahua'ari, ajta a'ímej jemi í nej hua'axí'ej Israel jetze ajtémecan na'ari a'ímej jemi í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan. Neajta niyen che'atá nena'a tiu'utátziin a'u nej á'uye'icáa ti pua'a chajta'a na'ari a'u ti caí mé'e é'e ja'ati nusu játe'ana jetze ti ve'ée, neajta a'ímej jemi mej miyen tí'ihua'itaca me'íjna jime'e mej nu'u ta'ihuaamua'a pú'een.

27 Jéihua nu rá'uviicua'iri'i, neajta jeíhua rajpuaíjtzica'a. Mu'iití nu pua'amé huatáxa'ai nej atanee ne'íjna jime'e í nej tiu'utátziin. Neajta nu rajpuaíjtzica'a ne'íjna jime'e nej huata'í'icuataca'a, neajta nej huata'í'imi. Mu'iití nu pua'amé necaí tiú'ucuaa, neajta huatéxaami, neajta caí tí'itéchejca'a.

28 Ajta í'i, tíj na'a nain tújca'ari tzajta'a, ayée pu tí'inemuári'eriste'e a'íjna jime'e ne jé'ecan a'íj té'ennemua'ate a'ímej jemi í mej nainjapua e'etiújse'iri í Dios jemi.

29 Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a seíj caí rú'uca'anisti'ira ti huá'a jetze ajtémecan í mej e'etiújse'iri í Dios jemi, ayée pu ajta caí neetzi tinú'uca'anisti'í í jemin. Ajta, ti pua'a ja'ati ayén ca'aníjra'a raatá'an seíj ti ajta huá'a jetze ajtémecan ti íj a'íjn ayén auté'itzen í Dios jemi, jé'ecan pu naatájaaxiejte'esin.

30 Ti pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e nej tí'iti jín ahuántzaahuaté'en, ayée nu huárini nej niyen ne'íjna jín á'antzaahuaté'en ne'íjna jime'e í ti caí nú'uca'anisti'í.

31 Ajta a'íjn í Dios ti ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástará'a, a'íjna í Jesús, a'í pu ramua'aree nej caí tí'ihua'i. Tiché'e rí'i tiraatá'an a'íjna í Dios tíj na'a rusén jime'e.

32 Netí'ij ne'uun a'utéveeca'a u Damasco, a'íjna í tajtuhuan ti a'íjn rey ra'antíhua'u, a'í pu racha'íca'a í chajta'a, a'ujna u Damasco, ti íj a'íjn ayén naateeví'í.

33 Mi neajta inee, ayée nu éeni'icí'e huirájraa mej na'acájtuaa sicíri jetze a'ujna a'u ti anacun í jaxu'u jetze.

12

Ti'iti pu xaa huatasejre í Pablo jemi

¹ Naúche'e nu á'antzaahuat'e. Capu a'ij rini ti caí ti'iti jín tineetéva'iri. Nu'uri ne'ijna jín tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti ti'iti tiu'utasejre ineetzi jemi, ajta a'ijna ti tavástar'a ayén naatasejra.

² A'ati nu niyen mua'ate ti Ciríistu'u jetze ajtème'ecan ti ja'anáj ayén tiráaru. Pu'uri á'atee a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua nine'ira'a ti Dios júte'imua ya'uví'iti a'u mej é'esejre'e í mej Dios jemi tí'ivaire'e. Canu ramua'aree ti pua'a a'ín ja'ati aúche'e ayén sejre'e í rutevij jime'e nusu caí. Dios pu xaa ramua'aree.

³ Nee nu xaa ramua'aree ti Dios ayén ya'uví'iti u júte'imua a'ujna a'u ti naa hua'éen. Canu ramua'aree ti pua'a auj sejre'e í rutevij jime'e nusu caí ché'e, sino a'í pu í Dios ramua'aree.

⁴ A'uu pu ayén éeni'ici'e tejá'anamua a'ijna ti caí a'ij tí'iri'iri ti ja'ati raataxáj íiyen chaanaca japua, a'iné capu ayén á'achauutzijre'e ti ja'ati ayén raataxáj íiyen chaanaca japua.

⁵ Canu ne jime'en á'antzaahuat'en, sino a'ij nu xaa jín á'antzaahuat'en ne'ijna í ja'ati. Ajta ti pua'a niyen ne jime'en á'antzaahuat'e, a'ij nu jín a'utántzaahuat'esin ne'ijna jime'e í ti caí nú'uca'anisti'i.

⁶ Mi ajta, ti pua'a niyen ca'aníjra'a ti'itáne'a'acare'en nej ni a'utántzaahuat'en, canu ne'ín pú'eene'e na'ame sej ti cha'a na'a ti'ixa, a'iné nee nu tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxája. Mi neajta inee, canu niyen rini ti ij caí ja'ati ayén huápi'i tí'inesejra ineetzi a'ij ti caí tiraavíjte'e, sino ché'e a'ín ayén tí'inesejra a'ij nej ríci, ajta a'ij nej tí'ixa.

⁷ A'iné jé'ecan pu huápi'i tiú'ujxe'eve'eca'a a'ijna ti huatasejre ineetzi jemi, nej ni caí huápi'i ahuántzaahuat'en, Dios pu ayén raateájtuaa ineetzi jemi ti'iti ti né'itziite'eca'a í netevi jetze. Cu xiee ti kuj tziicare'e na'ajtéjtze i ne jetze. A'í pu a'ín pú'eene'e í ti Satanás ya'uta'íteca'a ti ná'itziite'en nej ni caí huápi'i ahuántzaahuat'en.

⁸ Huaíca pua'amé nu niyen ne'ijna jín tirájhuaviiri'í í tavástar'a ti ná'ari'í a'ijna ti nú'ucui'ica'a yú ne tzajta'a.

⁹ Ajta a'ín í tavástar'a, a'í pu ayén tinaatá'ixaa tíjín: “A'ijna í nej nexí'evi'ira'a jín rí'í timuaatá'aca, ayée pu á'avejre mú'eetzi, a'iné ayée pu raanaíjmire'en í nemuári'eri'ira'a a'ijna jime'e í ti caí mú'uca'anisti'i.”

A'ij nu jín, niyen nexí'evi'ira'a jín ahuántzaahuat'en ne'ijna jime'e ti caí nú'uca'anisti'i ti ij a'ín muári'eri'ire'ara'an í Ciríistu'u ayén neetzi jemi huateáturan. ¹⁰ A'ij nu jín, niyen nexí'evi'ira'a jín á'anca'ane í Ciríistu'u jetze me'ecan nej ni ne'ijna jín te'utáviicua'i a'ijna ti caí nú'uca'anisti'i nusu í mej a'ij pua'a tí'inejee na'ari a'ijna ti nemuári'eri'ira'a ca'ín mej a'ij pua'a neruure na'ari mej puaíjtzi tinaatá'aca. Ayee nu á'anca'ane a'iné tíj na'a ti caí nú'uca'anisti'i, a'ij nu jetze aránca'ane í tavástar'a ti 'ij rí'í tinetá'aca ineetzi.

Pablo pu huápi'i a'ij té'ujmua'ate huá'a jemi í mej Corinto e'etiújse'iri

¹¹ Jee xaa ne'u, nee nu xaa netímua'i. Mú'een xu ca'anéri naatá'a nej ni niyen huá'ini. Mi ajta, jaítze'e pu ayén tiraavíjte'ecache'en sej siyen rí'í na'anrú'ure'en, a'iné canu xaa ne'u jaítze'e ciliéene'e jín tí'ivaire'e mecaí a'íime í mej nu'u huápi'i ve'ecán jín tí'ivaire'e ti eerí'í Dios nu'u hua'antíhuau. Capu amín a'ij nej caí ti'iti jín antínmua'aree.

¹² Xu'uri tiu'uséj mú'ejmi jemi ti ayén huaríj tíj na'a ti ayén rijca í ja'ati ti Dios raata'íteca'a. A'ijna í mej jín naa rí'í tira'utasej, ajta a'ijna ti jín Dios tihuá'u'itíiri'í, ajta a'ijna ti ayén huaríj a'ijna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios, naíjmi'í pu ayén tiu'utasejre mú'ejmi jemi netí'ij nauj té'eviicua'iraca'a a'ímej jemi í mej néjcha'íire'e.

¹³ ¿Ti'itájni ayén caí tejamuaac'í ti ajta caí ayén tihua'uc'í a'ímej í mej pua'amecié e'etiújse'iri? Capu ti'iti xaa ne'u, sino a'ijna í nej caí ja'anáj ti'itij jín muári'eri amuaatá'a. Setá'aj tinaatá'uuni'í nej caí ne'ijna jín xí'epi'ín pí amuáaru.

Huaíca pu jín ayén ti'ixa a'íjna í Pablo ti huaja'uvé'emuaare

14 Casi'i, mú'een, nu'uri neajtahua'a rí'i huánruu nej ni neajtahua'a amuaja'uvé'emuaare. Pu'uri huaíca teja'uré'enejsin. Neajta, canu a'atzu ti'itij jín muári'eri amuaatá'asin, a'iné canu rúuhuaumen ti mú'ejmi á'amua'a, sino nej mú'ejmi a'uvé'ehuauni. Ayee nu ríci a'iné capu ayén tiraavíjite'e mej me'ín tí'iríi miyen ruvaújsimua'a ti'iti tá'acare'en, sino a'íime í vaújsimua'ame'en, a'íi mú miyen ti'iti hua'utá'aca í ruyaujmua'a.

15 Nee nu xaa nexí'evi'ira'a jín ti'iti á'ujjsin neetzi ti ne'áa na'ari niyen raaxíjite'en tíj na'a ti neetzi ne'áa nej ni jamuaatévaire'en mú'ejmi. Ajta, ti pua'a niyen jaítze'e já'amua'xe'eve'e, ¿ni qui ayén huataújmua'a sej caí ché'e siyen nexí'eve'e ineetzi?

16 Ché'e ayén 'eene'en nej caí ti'iti jín muári'eri á'amua'ate. Ayee xu ti'ixa nej nu'u huápi'i rú'umua'aree nej hua'itzi jín ti'itíncha'íica'a, neajta nu'u hua'itzi jín amujá'urie.

17 ¿Ni niyen ti'iti jín amujá'urie ne'íjna jime'e nej seica huata'íteca'a mú'ejmi jemi? Canu xaa ne'u.

18 Nee nu ca'aníjra'a raatá'a ne'íjna í Tito ti ij a'íin á'ume'en mú'ejmi jemi. Neajta jamuan raata'íteca'a ne'íjna í ta'ihuaara'a. ¿Ni qui ti'iti jín amujá'urie a'íjna í Tito? Capu xaa ne'u. ¿Ni tecaí iteen tiyen che'atá tena'a ti'itítacha'íi tíj ajta a'íjna? ¿Ni tecaí tiyen che'atá tena'a á'ataca'ane mú'ejmi jemi tíj ajta a'íjna? A'iné tíjtá xaa ne'u.

19 Tíj na'a nej niyen tejá'amua'ixaate'e, ayén tejamuá'amitejte'e tej tiyen ta japua huatétanan mú'ejmi jemi. Mi teajta iteen, catu, sino í Dios jemi tu tiyen tejá'amua'ixaate'e te'íjna jime'e tej Ciríistu'u jetze ajtémecan, tej ti nain jín rí'i amuáaruuren mú'ejmi, í tej já'amua'xe'eve'e.

20 Ayee nu 'een jín tí'itziíne'e ti pua'a neri ne'uun e'ará'asti, neajta niyen éeni'ici'e amuáateuni sej caí siyen ti'itiújcha'íi a'ij nej tí'ijxe'eve'e, seajta siyen éeni'ici'e naaté'uuni mú'een nej caí niyen 'een a'ij sej seajta tí'ijxe'eve'e. ¿Ni qui siyen mú'een xu tiu-jteá'axí'isin nusu siyen ahuaújchueere'en na'ari siyen tiníniu'ucacu? ¿Ni qui siyen já'ita'a a'utajú'un na'ari seajta siyen a'ij pua'a ti'ihuaújxajtzi'i nusu a'ij pua'a setiú'ujxajta? ¿Ni qui majta seica miyen á'ujtzaahuate'e muá'aju'u, majta a'ij pua'a rij muá'aju'u?

21 Ayee nu neajta éeni'ici'e tí'itziíne'e ti ayén Dios naatatévi'iraste'en mú'ejmi jemi net'íj neajtahua'a ne'uun e'ará'asti. Tij caí ayén tiú'ujxe'eve'e a'ame nej ne'íjna jín huaténxiemíjite'en ne'íjna jime'e í mej mu'íití, a'íime í mej a'amua jetze ajtémecan, í mej majta amuacá auteájturaa í Dios jemi. A'íi mú a'íin pú'een í mej majta caí xi seicié tiu'umuá'aj mej mi raatapuá'ajta í mej jín auté'ítzea'ara, tíj na'a ti a'ij pua'a seijre'e í Dios jemi, mej ruxána'acira'ate'eca'a, mej majta rutevij jín raamuá'itijci í tumin, mej caí ti'iti á'astijre'e, a'íjna í mej jín miyen a'ij pua'a ti'itiújcha'íi.

13

Pablo pu tihuá'ijmii

1 Nu'uri hua'apua jama'uvé'emuaareca'a, neajtahua'a nu neri tén a'atanéjsin mú'ejmi jemi. Ayee nu rini a'ij ti té'eyu'usi'i tíjín: “Mej mi tzáahuati'ira'a jín seíj a'uxíjite'en, ayée pu ruxe'eve'e mej miyen tiu'utaxáj hua'apua í teite nusu huaíca.”

2-3 Ayee nu tihua'utániuuche í mej mejmí'i auteájturaa í Dios jemi, neajta naíjmi'ica í seica. Ijii, nej ye'ímuá huatéjvee, nu'uri neajtahua'a niyen che'atá nena'a ti-huá'aniuuche netíj huaríj net'íj hua'apua amuáamuaareca'a. Ti pua'a neajtahua'a ne'uun a'atanén, canu ché'e tíhua'utá'uuni'ira, a'iné mú'een xu siyen raxí'eve'e nej ti'iti jamuaataseíjrate'en í sej jín ráamua'aree ti a'íin Ciríistu'u ayén ca'aníjra'a tinaatá'aca nej ni niyen tiu'uxáj a'íjna jetze me'ecan. Ajta a'íin Ciríistu'u, capu ayén 'een mú'ejmi jemi tíj seíj ti caí rú'uca'anísti'i, sino jé'ecan pu huápi'i tiu'umuári'ej mú'ejmi jemi a'íjna jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an.

⁴ A'ñi pu xaa jín ayén á'utataihuaca'a í cúruu jetze a'íjna jime'e ti caí rú'uca'anisti'iraca'a í rutevij jetze. Mi ajta íjii, a'ñi pu ruuri seijre'e a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios. Ajta, itejmi, ayée pu che'atá na'a caí túb'uca'anisti'i a'íjna jime'e tej Ciríistu'u jetze ajtémecan. Mi teajta iteen, í tej jín tí'ivaire'e mú'ejmi jemi, teen tu ruuri tá'aju'un í jemin te'íjna jime'e tej jetzen arátaca'ane í Dios.

⁵ Setá'aj siyen huaújmu'a'atziite'en aísí ti pua'a siyen rá'astijre'e se'íjna jime'e sej té'atzaahuate'e nusu secaí. Setá'aj huateújseij temua'a naa í ru jetze. ¿Ni qui ayén ari tejamuá'amitiejte'e ti a'ñin Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een, a'ñin mú'ejmi jemi huateájturaa? Na'ari caí, nusu seri huamuá'itiche.

⁶ Ayee nu tí'ijxe'eve'e ti ij ayén tejamuá'amitiejte'e tej caí huamuá'itiche iteen.

⁷ Mi teajta iteen, ayée tu tí'ijhuavii í Dios sej si caí tí'iti jín auteáuran. Catu tiyen ta jime'en rahuahuau ti ij ayén tejamuá'amitiejte'e tej tiyen te'íjna jín te'ará'asten, sino sej si siyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e. Capu amín a'ij, ti pua'a ayén tejamuá'amitiejte'e tej huamuá'itiche nusu tecaí.

⁸ Ayee nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e, a'iné catu te'íjna jín antítamua'aree tej raatá'ijmii te'íjna ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e, sino teen tu te'íjna jín antítamua'aree tej ti tiu'utévaire'en te'íjna jime'e ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e.

⁹ Teen tu xaa tiyen tátemua'ave'e te'íjna jime'e ti caí túb'uca'anisti'i itejmi, teajta te'íjna jime'e sej mú'een seri huateújca'ane í ru tzajta'a í tavástar'a jemi. Ayee tu mú'ejmi jime'en tí'ijhuavii ti ij Dios ayén amuaanaíjmire'en.

¹⁰ Ayee nu ye'imuá huatéjvee niyen tejá'amuyau'use'e ti ij caí ayén tiú'ujxe'eve'e á'ara'ani nej ni niyen amuaatamuári'eriste'en ne'íjna jime'e ti nevástar'a ayén tinaa'íjca nej ni rí'i amuáaruuren. Capu xaa ne'u a'íjna jín ayén tinaa'íjca nej ámuatát'uuna.

Huá'ateujte'e, a'ñi pu ajta ra'antipúa'ajte

¹¹ Setá'aj huaújtemua'ave'en, ne'ihuaamua'a. Setá'aj rí'i huaújruuren se'íjna jime'e a'ij sej tí'itíujcha'ii. Setá'aj seajta siyen rá'astijre'e í nej jín á'amuahavii. Setá'aj seajta siyen che'atá sena'a rí'i tiú'umua'ati, setá'aj seajta ruxiéehua tí'itechejca. Ti pua'a siyen huárini, a'ñi pu mú'ejmi tzajta'a huateáturaasin a'íjna í Dios ti ayén já'amuxaxe'eve'e, ti ajta amua'anpuá'ajte'en.

¹² Setá'aj siyen huaújteujte'en, xu'iteújpi'ítze'axi'in se'íjna jime'e sej naími'i Ciríistu'u jetze ajtémecan.

¹³ Naími'i í mej té'atzaahuate'e, í mej majta íiye tiújse'iri, a'ñi mú' á'amuateujte'e.

¹⁴ Ché'e ayén mú'ejmi jemi huateáuran a'íjna í ti jín rí'i tejamuatát'aca í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Ché'e ajta já'amuxaxe'eve'e í Dios. Ché'e ajta a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáuran mú'ejmi jemi naíjmi'ica. Ché'e ayén teja'uré'enen. Antipúa'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Gálatas a'uchéejme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, inee i'i Pablo, naíjmi'ica jamuan í ne'ihuaamua'a í mej nee jamuan yé huateí, teen tu yé tejá'amua'uyuse'e mú'ejmi mi sej e'etiújse'ire mu'iicacié u Galacia. Nee nu ne'ín pú'een seíj í ti Dios neja'uta'íteca'a. Capu teví na'a neja'uta'íteca'a, capu ja'atí ajta na'antíhuau sino a'í pu'u í Jesús ti i'i Ciríistu'u, ajta í táatajra'an ti a'ín pú'een í Dios ti ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

³ Ché'e a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástar'a a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, miché'e me'ín r'í tejamuaatá'an ruxí'evi'ira'a jime'e, miché'e majta r'í tejamuhuaté'pua'ajte'en í á'amuat'zajta'a. ⁴ Ché'e ayén éene'en, a'iné a'í pú'u í tavástar'a huataúra'a ti huámi'ini ta jetze me'ecan ti ij a'ín tu'irájtuaani a'ímej tzajta'a í mej a'ij pua'a titetiújcha'í í mej yen japuan huachéjme'íyen chaanaca japua. Aye pu tí'ijxe'eve'e í Dios í tej rájya'upua ti a'ín Jesús ayén huá'ini. ⁵ A'ij pu jín tiché'e tiyen r'í tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e. Aye pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

Capu máàj niuucari í ti jín hua'irátuaasin a'íjna í Dios

⁶ Jé'ecan nu a'ij pua'a te'utánmua'a ne'íjna jime'e sej siyen ca'anacan mé rúuhua'ana se'íjna ti amuaatajé sej si ra'ará'astijre'en sej a'iné Ciríistu'u pu a'amua japua huaniú ruxí'evi'ira'a jime'e. Mú'een xu mé rúuhua'ana sej si seicié tira'ancuré'an seica í niuucari í sej nu'u jín huataújtemua'ave'en.

⁷ Mí ajta caí, capu a'atzu a'ín pú'een seij í niuucari í ti jín Dios amua'irátuaasin. Ayej ne'ase seica mú' á'amua'itziite'e sej si caí ché'e r'í tité'ujmua'ate. Tij mecaí miyen tí'itese'e mej seicié ráaruuren í niuucari ti xaa a'ij tí'itíj jime'en tí'iraxa í Ciríistu'u. ⁸ Aru ti pua'a ja'atí ayén seicié tejá'amua'ixaate'e í niuucari ti caí ayén namuajre'e a'ij tej teri tejamuá'ixaa, ché'e Dios puájtzi raatá'an. Capu amín a'ij ja'atí ti pú'een ti ayén seicié tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a inee na'ari sej ti tí'ivaire'e u ta japua.

⁹ Tu'uri tiyen tejá'amua'ixa. Teajtáhua'a tu tiyen tejá'amua'ixaate'e yee ti pua'a ja'atí ayén seicié tejá'amua'ixaate'e seica í niuucari ti caí ayén namuajre'e a'ij tej teri tejamuá'ixaa, ché'e Dios puájtzi raatá'an.

¹⁰ ¿A'iné setí'imua'atze mú'een neetzi jime'e? ¿Ni qui yee nej niyen ráahuausin í teite tzajta'a mej mi r'í tinaasej nusu nej niyen ráahuausin í Dios jemi ti a'ín xaa r'í tinaasej? ¿Ni qui ayén tejamuá'amitiejte'e nej ne'íjna jín niyen tí'itese'e nej ni r'í tihua'utá'an í teite? Tí pua'a ayén té'eme'enche'e nej ne'íjna jín tí'itese'e, capu ché'e r'í'iríista á'ame'enche'e nej niyen nicu tí'ijvaire'e í Ciríistu'u.

Capu nu'u rusej a'ij tirájteu a'ij ti tí'itíj jín tí'ivaire'e í Ciríistu'u jemi

¹¹ Aye nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej si ráamua'ati ti caí ja'atí rusej a'ij tirájteu í niuucari í nej jín tejamuá'ixaa. ¹² Canu ra'ancuré'a teite jemi. Capu ja'atí ayén tineemuá'ate, sino í Ciríistu'u, a'í pu tinaatasejrate a'íjna ti avítzi'ihuaca'a í Dios jemi.

¹³ Seajta mú'een, xu'uri ráamua'areeri'i a'ij nej tí'ijri'rejca'a í jéjcuamua net'íj nauj rá'astijre'eca'a í hua'aye'ira a'íime í mej Israél jetze ajtémecan. Na'aranca'anécan nu jín a'ij pua'a huá'aruurejca'a a'ímej í mej Ciríistu'u jemi seijre'eca'a. Nee nu tí'itese'eca'a nej hua'antipua'ajte'en naíjmi'ica. ¹⁴ Jaítze'e nu rá'astijre'eca'a í nevaújsimua'a teecan tihua'aye'ira caí a'íime í nexí'ej teite, í mej Israél jetze ajtémecan, í mej majta miyen tí'itetei net'íj inee. Naíjmi'ica nu huatéemua'iti ne'íjna jime'e í nej raayí'itihua'a í taye'irá.

15-16 Mí ajta Dios, a'í pu na'antíhuau netí'ij caí xi huanú'ihua. A'í pu ajta naatajé a'íjna jime'e ti ná'ancu'uvajxi ruxí'evi'ira'a jime'e. Tí'ij i ra'aránajcheca'a nej ráamua'ati a'íjna ti i'li yaujra'an nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en huá'a tzajta'a a'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan. Tí'ij Dios ayén náaru, canu ja'atí jemi a'atanéj ti ij a'ín tinaamuá'aten a'ij nej ti'ití jín niyen huárini. 17 Canu neajta ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén nej ni huá'umuaare a'ímej í mej amuacá antíhuaviihuaca'a netí'ij caí xi inee, sino á'iyen nu ne'uun a'atanéj u Arabia. Aj nu ni'ijta ne'uun á'ume u Damasco.

18 Huaíca nine'ira'a nu ne'uun é'etee. Aj nu ni ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén nej ni ráamua'ati ne'íjna í Pedro. Neajta nu jamuan á'ucatii a'achú cumu hua'apua itieeri. 19 Seij nu neajta ne'uun a'uséj ne'íjna í Jacobo ti i'li juutzeájra'an í tavástar'a. Canu máaj ja'atí a'uséj ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'íme í mej antíhuaviihuaca'a. 20 Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti a'ín Dios ajta ramua'aree nej caí hua'itzi jín tejá'amuy'u'use'e.

21 Neajta á'iyen, ne'uun u a'ará'a ne'újna í seij chuéjra'a japua u Siria, neajta ne'újna u Cilicia. 22 Majta a'íme í mej me'uun a'uchéjme í mej majta Cirístu'u jemi seijre'e, capu ja'atí nemua'ajcaa.

23 A'í mu'u niuucari namuajraca'a tijín: “A'í pu yeehui a'ín pú'een í ti ajmí'i a'ij pua'a taruurejca'a. Mí ajta íjii pu yeehui ayén tihuá'a'ixaate'e á'ayel'í í teite mej mí miyen tira'ará'astijre'en í ye'irá ti ajmí'i ra'antipua'ajte'emí'icaa.” 24 Majta a'íme, rí'í mú tiraatá'aca í Dios ineetzi jime'e.

2

A'í mú nu'u ra'ancuré'evi'iti a'ímej í mej tiu'uta'ájti'ire

1 Tí'ij ari ayén teuumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua nine'ira'a, neajtahua'a nu ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén ne'íjna jamuan í Bernabé. Neajta nu ne'ín a'uví'ití í Tito. 2 A'uu nu a'ujnéj ne'íjna jime'e ti Dios ayén ca'aníjra'a naatá'a. A'uu nu tihua'utá'ixaa nain jime'e í niuucari a'ij nej ye'í tihua'ihuá'ixaate'esin ne'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan. Aru avíitzi nu jín niyen huaríj huá'a jemi í mej nu'u tihuá'ajte'e. Ayee nu een jín huaríj ti ij caí ja'atí tina'antiú'uuni'i a'íjna jime'e a'ij nej ríci. Tí pua'a ayén tina'antiú'uuni'i, capu ché'e ti'ití huatévare'esin a'ij nej ríci.

3 Mí ajta caí, capu ayén te'irájraa a'ij mej í seica, tí'ijxe'eve'eca'a a'iné a'íme í mej tihuá'ajte'eca'a, camu miyen raata'íteca'a a'íjna jime'e í mej ra'antisíjchixí'ín í runavij, a'iné huá'a jetze pu ajtémecan í griego a'íjna í Tito. 4 Ayee pu een jín huataseíjre itejmi jemi a'iné seica mú avíitzi jín uteájrupi itejmi tzajta'a mej mi tájeeve a'ij tej ti'itítacha'í iteen í Cirístu'u jemi ti a'ín ari tu'irájtuaa. A'í mú miyen ruseíjrataca'a mej nu'u téjmi jetze ajtémecan.

Mí majta caí, camu. Metí'ihua'itaca mu'u. Ayee mu'u raxí'eve'eca'a micu mej mí titaata'ájte'en ca'anéjri jime'e. 5 Catu a'atzu hua'utá'a mej mí miyen titaatémua'itín, a'iné ayé tu tí'ijxe'eve'eca'a ti auj rí'írísta á'ara'ani sej ráanamua tzáahuati'ira'a jime'e í niuucari ti jín Dios amua'irátuaasin.

6 Majta a'íme, í mej nú'u huápi'i mú ruxe'eve'e, camu máaj a'ij tirájteu mej mí majta me'ín raanaíjmire'en a'ij nej tihua'ihuá'ixaa í teite í mej caí Israél jetze ajtémecan. Ajta, capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a mej miyen huápi'i ruxe'eve'e nusu mecaí, a'iné Dios pu ruxí'ej na'a hua'ancuré'evi'itici í teite, matíj mena'a pua'amé.

7 Mí majta me'ín, matí'ijta'ij ayén tihuá'amitíejte'eca'a ti a'ín Dios ayén che'atá na'a tinaata'ájte'eca'a ineetzi tíj ajta ayén a'íj tiu'uta'ájte'eca'a a'íjna í Pedro. Tihua'amitíejte'eca'a ti Dios ayén tinaata'ájte'eca'a nej ni tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan ne'íjna í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani. Mí ajta a'ín, í Pedro, Dios pu ayén tiraata'ájte'eca'a ti ayén tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan.

⁸ Ayee pu'u na'a, a'iné a'ín ti tí'imuari'eca'a í Pedro jamuan ti ij tiraata'aíjten ti a'ín huá'a jamuan u á'ume'en í mej Israél jetze ajtémecan, a'í pu ayén che'atá na'a tí'imuari'eca'a ineetzi jamuan nej ni huá'a jamuan u á'ume'en í mej caí Israél jetze ajtémecan.

⁹ Majta me'ín í mej huaíca, a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, a'íi mú a'ín pu'éene'e í mej jee antiújmua'aree a'ímej jemi í seica í mej Dios jemi seijre'e. Tí'ij ari ayén tihuá'amitiejte'eca'a ti Dios ayén r'í tinaatá'a, aj mú mi temua'a naa tina'ancuré'evi'iti, majta me'ín temua'a naa te'encuré'evi'iti me'íjna í Bernabé. A'í mú xaa miyen tiraaxí'epi'intare itejmi jime'e tej nu'u huá'a jamuan u á'uju'un a'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan tej ti tiyen tihua'utá'ixaate'en, majta miyen ru jetze mej nu'u a'ímej jemi u á'uju'un í mej Israél jetze ajtémecan.

¹⁰ A'í mu'u tájhuaviiri'i tej nu'u a'ímej autámua'aree teuche'e í mej caí a'ij té'eviicua'i tej nu'u hua'utévaire'en. Neajta inee, nee nu xaa ahuánca'ane nej ni nexí'evi'ira'a jín niyen huárini.

Pablo pu ra'ajté'axi a'íjna í Pedro a'ujna já'ahua'a u Antioquía

¹¹ Ajta a'ín í Pedro, tí'ij a'uun a'atanéj u Antioquía, nee nu ra'ajté'axi í jemin, a'iné a'í pu a'uté'itzee tí'itíj jime'e. ¹² Matí'ij caí xi á a'atanéj seica í teteca jamuan a'íjna í Jacobo, ayée pu rijcaa a'íjna í Pedro. Huá'a jamuan pu tí'icua'acare'e a'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan. Mí ajta a'ín, matí'ij e'iré'ene a'íme í seica, Pedro pu ayén a'utéjche ti ajtára'ani huá'a jemi í mej caí Israél jetze ajtémecan. Capu ché'e huá'ajaahuat'e'eca'a a'iné huá'atziine'eca'a a'ímej í mej huá'a jetze ajtémecan a'íme í mej miyen ra'antisí'iche í runavij.

¹³ Majta í seica í mej Israél jetze ajtémecan, camu majta miyen huaríj jé'iyecan jime'e sino miyen hua'itzi jín rusejrataca'a a'ij ti ajta huaríj a'íjna í Pedro. A'í pu jín te'uteujhua'itze ajta a'íjna í Bernabé. ¹⁴ Tí'ij ayén tiná'amitiejte'eca'a mej caí miyen r'í titetiújcha'íca'a tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tí'itamua'ate í niuucari, matí'ij neseíraca'a í teite niyen tiraata'ixaa ne'íjna í Pedro tijín: “Mú'ee pej huá'a jetze ajtémecan í mej Israél jetze huanéj. Mí pajta mú'ee, ayée pepu'u tí'ití'á'acha'í matí'ij a'íme í mej caí Israél jetze ajtémecan. Pecaj xaa ne'u piyen tí'ití'á'acha'í. ¿A'iné een jime'e piyen huá'aruure pe'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan mej mi miyen te'araúrasten tihuá'aye'ira a'íme í mej Israél jetze ajtémecan?”

Dios pu ayén naíjmi'ica huirátuaasin matí'ij mana'a mej té'atzaahuat'e

¹⁵ Teen tu huá'a jetze ajtémecan te'íjna jime'e tej Israél jetze huanéj. Catu huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej auté'itzea'ara í Dios jemi. ¹⁶ Teen tu tiyen ramua'aree a'ij ti een í Dios jemi ti ja'atí r'íéene'ecán jín huateáturan í jemin. Capu xaa ne'u tí'ití a'ij tiraatévaire'en a'íjna í ja'ati ti pua'a nain jín araúrasten a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, sino a'í pu xaa r'íéene'ecán jín huateáturan í Dios jemi ti pua'a a'ín ra'ará'astijre'en í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. Teajta iteen, ayée tu teajta iteen teri rá'atzaahuat'e te'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús tej ti tiyen r'íéene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e tej ra'ará'astijre'en te'íjna í Ciríistu'u. Catu xaa ne'u ra'ará'astijre'e te'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta a'iné capu ja'atí r'íéene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi ti pua'a ra'ará'astijre'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁷ Ari ti pua'a ayén te'irájra'ani tej tiyen a'ij pua'a éene'ecan jín huateáturan matí'ij a'íme í mej caí Israél jetze ajtémecan te'íjna jime'e tej tiyen ráahuausin tej ti tiyen r'íéene'ecán jín huateáturan jemin í Ciríistu'u, ¿a'iné na'aqui huataújmua'a? ¿Ni qui ayén huataújmua'a ti Ciríistu'u ca'aníjra'a tatá'a tej ti tiyen a'ij pua'a tí'ití'acha'í? Capu xaa ne'u, capu a'atzu.

¹⁸ Mí neajta inee, ti pua'a neajtahua'a nena'a ra'utéjcheni nej ra'ará'astijre'en í nej nejmí'i raatapuá'ajtaca'a nej niyen rá'astijre'eca'a, ti pua'a niyen huárini neajtahua'a, ayée pu huataújmua'a tíjín yee na'uté'itzee tí'itíj jime'e netí'ij amuacaícan raatapuá'ajtaca'a.

19 A'ij pu jín, netí'ij rá'astijre'eca'a í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu teja'uré'ene ti caí huatári'iristareca'a nej nain jín aráne'astijre'en. A'ij pu jín ayén pu huataújmua'a, cu xiee nej huamí'i jemin a'ijna í niuucari í mej jín tí'ajta nej ni ruurican huateáturan í Dios jemi. 20 Naací'i ajta ineetzi mej mi miyen náaruuren matí'ij rá'utatai í Ciríistu'u í cúruu jetze. A'ij nu jín caí ché'e nena'a ruurican huateájturaa sino ruurican nu huateájturaa a'iné Ciríistu'u pu ruurican seijre'e neetzi jetze. Ajta a'ij nej rí'i tí'tíncha'ií jii nej nauj ratéhua'ira'a, ayée nu aránca'ane ne'ijna jime'e nej ra'ará'astijre'en ne'ijna ti i'i yaujra'an pú'een í Dios. A'íi pu icu naataxí'eve, ajta huataúra'a ti huámi'ini neetzi jetze me'ecan.

21 A'ij nu jín caí mé rúujisin ne'ijna í ti Dios jín rí'i tinaatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e. Ayej xaa ne'u, ti pua'a rí'iríistanche'e ti ja'atí ayén rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'ijna jime'e ti nain jín ra'ará'asten a'ijna jime'e í niuucari í mej jín tí'ajta, capu ché'e tí'ití huatevaíre'enche'e ti huamí'i í Ciríistu'u.

3

Jíme'en a'ijna í niuucari í mej jín tí'ajta, ajta í mej té'atzaahuat'e

1 Mú'een, mi sej Galacia a'uchéjme, caxu a'atzu mé úumua'aree mú'een. ¿A'ataani á'amuaaxiéenereca'a sej si siyen a'ij pua'a mé titeumuá'aren? Mú'ejmi jemi tu temua'a naa tejámuaatá'ixaa mej rá'utatai me'ijna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u.

2 Niché'e sej tejámuaata'íhua'u. ¿A'iné sej si éeni'ici'e ra'ancuré'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios? ¿Ni qui se'ijna jín sej rá'astijre'eca'a í niuucari í mej jín tí'ajta na'ari se'ijna jín sej rá'atzaahuat'e'eca'a í sej ráanamujri'i itejmi jemi? 3 ¿Ni tzaa siyen rí'i huápi'i caí mé teuúmua'aree? Ayej xu ra'utéjhuii sej si siyen arájca'ane se'ijna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ¿Ni tzaa ayén tejamuá'amitiejte'e sej si siyen raanaíjmire'en sej ra'ará'astijre'en í tavástar'a se'ijna jime'e sej ru jetze a'ij tirájteu rujímua'a sena'a? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

4 Naíjmi'i tíj na'a í ti Dios jín rí'i tejamuatá'a, ¿ni qui ayén tejamuá'aruu ti ij ayén éene'e á'ara'ani ti nain tejá'uveti? Mí ajta, capu xaa ne'u a'ij ámitieere'e ti pua'a nain tejá'uveti nusu caí. 5 ¿A'iné een jime'e Dios raata'íteca'a í ruxíejniu'uca ti a'ín mú'ejmi jemi huateáturan? Ajta, ¿a'iné een jime'e Dios ayén tiu'umuá'iej mú'ejmi jemi a'ijna jime'e ti raaré'an í tí'imuari'íhua ti huápi'i ruxe'eve'e? ¿Ni qui ayén huaríj a'ijna jime'e sej ra'ará'astijre se'ijna í niuucari í mej jín tí'ajta? Capu a'atzu xaa ne'u, sino ayée pu'u huaríj a'ijna jime'e sej rá'atzaahuat'e'eca'a í tej teri tejamuá'ixaa.

6 Ayej pu che'atá na'a té'atzaahuat'e'eca'a a'ijna í Abraham teecan a'ij ti Dios tiraata'ixaa. A'ij pu jín, Abraham rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi. 7 Setá'aj siyen ráamua'aree se'ijna ti jíme'en yee matíj mena'a pua'amé í mej té'atzaahuat'e, a'ii mú nu'u a'ín pú'een í mej jetzen airáne a'ijna í Abraham teecan.

8 Ajta, jéjcuá imuá, a'íi pu ayén té'eyu'usi'íhuaca'a í yu'uxari jetze ti Dios ayén ti-hua'atá'acare'en a'ímej í mej caí Israel jetze ajtémecan mej mi rí'éene'ecán jín hu-ateáturan í jemin a'ijna jime'e í mej té'atzaahuat'e, micu. Ajta a'ín í Dios, amuacaícan pu ayén tiraata'ixaa a'ijna í Abraham teecan a'ijna í niuucari ti jíme'en Dios hua'irájtuaani, ayén tíjín: “Naíjmi'íca í teite í mej huachéjme íiyen chaanaca japua, nee nu yee rí'i tihua'utá'asin mú'eetzi jime'e.”

9 A'ij pu jín, naíjmi'íca í mej té'atzaahuat'e, Dios pu rí'i tihua'utá'asin jamuan a'ijna í Abraham teecan ti ajta rá'atzaahuat'e'eca'a í Dios.

10 Mí ajta a'íime í mej ra'ará'astijre me'ijna í niuucari í mej jín tí'ajta, naíjmi'íca pu puaíjtzi huatá'asin í Dios, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í tíjín: “Puaíjtzi pu yee tiraatá'asin ja'atí ti na'a ti caí nain jín ra'ará'astijre'en a'ij ti ye'í té'axa jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta.”

11 Ajta a'ijna í niuucari í mej jín tí'ajta, capu rí'irí ti a'ín ayén ráaruuren í ja'atí tí'ij ayén urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi. Ayej pu'u éene'e já'araa a'iné ayée pu ajta

té'eyu'usi'i tijín: “A'íi pu hui ti ri'éene'e jín huateájturaa í Dios jemi, a'íi pu yee ruuri a'ame a'íjna jime'e, icu, ti a'íin ayén té'atzaahuat'e.”

¹² Tí pua'a ja'atí ayén ra'ará'astijre'en í niuucari í mej jín tí'aijta, capu ayén ruxe'eve'e ti a'íjna ja'atí té'antzaahuat'en, sino ché'e ra'ará'astijre'en pu'u a'íjna í niuucari a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tijín: “A'íjna ti yee ayén ra'ará'astijre'en a'ij ti té'eyu'usi'i í niuucari jetze, a'íi pu yee a'íjna jín rí'i ti'itiújcha'íi a'ame.”

Single Line Composer ¹³ Ajta a'íjna í Ciríistu'u, a'íi pu tu'irájtuaa ti ij caí puaíjtzi táaci'iti a'íjna jime'e tej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'aijta. Puaíjtzi pu xaa raac'íi ta jetze me'ecan a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tijín: “Puaíjtzi pu yee raatá'asin ja'atí ti na'a mej rá'atatan í ciyej jetze.” ¹⁴ Ayee pu a'íjna jín tiráaruu ti ij ayén tihua'uci'iti a'ímej í mej caí Israél jetze ajtém'e'ecan a'íjna í ti jín Dios rí'i tiraatá'a a'íjna í Abraham teecan, ti ij ajta tej te'íjna jín té'atzaahuat'e tej tij ra'ancuré'an te'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'ij ti a'íin ari te'ataújratziiri'i.

Jíme'en í niuucari í mej jín tí'aijta ajta a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i

¹⁵ Casi'i, ne'ihuaamua'a, tiché'e te'íjna jín tiu'utaxáj a'ij ti tí'irineca tej ti teuj yen huachéjme íyen chaanaca japua. Tí pua'a ja'atí ari ra'uyú'uxaca'a í cuapée jetze í mej jín ra'ancuré'an í ti'á'ara'an í ja'atí ti huam'íi, ti pua'a ari ayén té'eyu'usi'ihua a'ij ti tiraavíjte'e, capu rí'irí ti ja'atí ti'ití máaj jetzen ra'uyú'uxa. Ruxe'eve'e mej ra'ará'astijre'en a'ij ti té'eyu'usi'ihua.

¹⁶ Me'ecui xaa, Dios pu ayén ajmí'i te'ataújratziiri'i ti'itíj jime'e a'íjna jemi í Abraham teecan, ajta a'ímej jemi í mej jetzen a'iránejsin. Aru, capu ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén tihua'uci'itíche'e í mej mu'ití a'iránejsin a'íjna í Abraham teecan jetze, sino ti ayén tiráaci'itíche'e í ti seáj na'a a'iránejsin. Ajta a'íin ti seáj na'a, a'íi pu a'íin pú'een í Ciríistu'u.

¹⁷ Ayee pu huataújmua'a a'íjna. Amuacaícan, Dios pu ayén raatá'a í runiuuca í Abraham jemi a'ij ti teja'uré'enejsin. Tí'ijta ari teuumé'eca a'achú cumu muáacuacientos nine'ira'a japuan seité japuan tamuáamuata'a, aj pu'i Dios hua'utá'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. A'íj pu jín, capu rí'irí ti a'íin niuucari ra'uré'uuna a'íjna ti jín Dios amuacaícan tihua'íjca í Abraham teecan jemi. A'íj pu jín aúche'e tí'ivaire'e a'íjna í ti jín tihua'íjca.

¹⁸ Ayee pu'u tí'een, a'iné ti pua'a ti'ití ayén tiráaci'iti seáj í ja'atí a'íjna jime'e ti a'íin niuucari í mej jín tí'aijta ayén tiraatá'aca, capu ché'e ayée na'a éene'e a'ame ti ayén tiráaci'iti a'íjna jime'e ti ja'atí ayén te'ataújratziiri'i ti ayén nu'u teja'uré'enejsin. Ajta a'íin Dios, a'íi pu ruxí'evi'ira'a jín ayén rí'i tiraatá'a a'íjna í Abraham teecan a'iné ayée pu te'ataújratziiri'i.

¹⁹ Tí pua'a ayén een, ¿a'iné ti i Dios hua'utá'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta? Ayee xaa ne'u, ayée pu een jín raateájtuaa huá'a jemi mej mi ráamua'aree nain jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu éene'e á'ame'enche'e ajta na'a caí huataseíjre'enche'e a'íjna ti jetzen huanéj a'íjna í Abraham teecan a'ij ti ayén Dios tihua'íjca ti ayén té'eme'enche'e. Ajta a'íin í niuucari í mej jín tí'aijta, capu Dios rusej raateájtuaa huá'a jemi, sino a'íime í mej tí'ivaire'e í ta japua, a'íi mú majta raaxí'epi'intare mej mi huá'a jemi raateájtuaani me'íjna í niuucari.

²⁰ Ayee pu'u na'a, ti pua'a ayén seijre'e seáj ti í'ixi'epi'in, a'íi pu tihua'utévaire'esin naíjmi'ica í mej tí'irixaate'e, mej mi ra'antipua'ajte'en. Mí ajta, seij pu'u pú'een í Dios. Rusej pu ayén tihua'íjca, ajta rusej pu raanaíjmire.

Jíme'en í ti jín tí'ivaire'e a'íjna í niuucari í mej tí'aijta

²¹ ¿A'iné na'a jí? ¿Ni qui ayén huataújmua'a ti seicié té'axa a'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'aijta, ajta seicié té'axa a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i? Capu xaa ne'u, a'iné ti pua'a ayén tí'irí'iríistache'e ti taatá'acare'en tej rúurijche'e í Dios jemi a'íjna í niuucari ti huateájturaa a'ímej jemi, aj pu xaa, icu, rí'iríistaca'a tej rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e tej rá'astijre'e te'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta.

²² Mí ajta, a'íjna í niuucari jetze, ayée pu té'axa mej nu'u naími'i miyen auteájturaa í Dios jemi, a'achú mej mena'a pua'amé yen huachéjme íyén chaanaca japua. Ayee pu een jín té'axa ti ij a'íjna jín rí'iriistan ti a'íin Dios te'ataújratziiri'i ti tihuá'uci'iti a'íjna jime'e mej ra'ará'astijre'en me'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. Jee xaa ne'u, ayée pu'u na'a ti a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i, a'ímej pu tí'ici'iti a'ímej í mej miyen té'atzaahuat'e.

²³ Tí'ij caí xi huataseíjre í Ciríistu'u tej ti tiyen ra'ará'astijre'en, ayée pu éeni'ici'e seijre'eca'a cumu tej aiteánami'ihuaca'a a'íjna jime'e ti ca'anín jín tacha'i a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Ayee tu éene'e huateájturaa a'ájná'imua tíj na'a ti yú e'iré'ene tíj íjii ayén huataseíjre a'íjna í tej teri tiku rá'atzaahuat'e. ²⁴ A'íj pu jín, ayén pu tacha'i a'íjna í niuucari ajta na'a caí huataseíjre'en í Ciríistu'u tej ti tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan a'íjna jime'e tej ra'ará'astijre te'íjna í Ciríistu'u.

²⁵ Me'ecui xaa ne'u, a'iné ari huataseíjre í tej jemin rá'astijre'e, capu ché'e tacha'i a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta.

²⁶⁻²⁷ Naími'i xu yaújmua'ame'en pú'een í Dios se'íjna jime'e sej rá'astijre'e se'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús, a'iné Ciríistu'u pu á'amuaneere'e sej si'i siyen éene'e xá'ara'ani tíj a'íjna, setíj sena'a pua'amé huámua'i'ívi'ihuaca'a í jemin.

²⁸ A'íj pu jín, caí ché'e mé'e já'ahua'a í ti Israél jetze ajtémecan, na'ari ti jí'i Griego. Capu ajta mé já'ahua'a í Ciríistu'u jemi í ti jí'i seíj ti ca'anéri jín tí'imuari'e nusu í ti ruxiéehua jín tí'imuari'e. Capu ajta jetzen ruxe'ev'e í Ciríistu'u ti pua'a ja'atí teáata'a pú'ene'en nusu í'íta'a na'a, a'iné naíjmi'i xu Ciríistu'u jetze ajtémecan. Mú'een xu xaa seij teitejra'a pú'een í jemin.

²⁹ Ajta, ti pua'a siyen Ciríistu'u jetze ajtémecan, a'íj xu jín seajta yaújmua'ame'en pú'een a'íjna í Abraham teecan, ajta a'íj pu tejá'amuaci'iti a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i.

4

Ciríistu'u pu'u raay'i'iti ti rí'i taateájtuaani tí'ij Dios taatéya'upuajta

¹ Niché'e niyen neajta seij tiu'utaxáj. A'íjna í ja'atí ti ayén nain tiráaci'iti, meenti auj pá'ari'ista, ayée pu che'atá na'a een tíj ajta seíj ti ca'anéri jín tí'imuari'e. Capu amín a'íj ti ari nain tí'á'ara'an pú'een. ² Ruxe'ev'e ti a'íin hua'ará'astijre'en a'ímej í mej racha'íi, í mej me'íjna jín antiújmua'aree mej tiú'ucha'íin nain í tí'á'ara'an ajta na'a caí ari ayén te'araúrasten a'achú pua'an nine'ira'a ti ari píti'ihuáujxi'epi'íntari'iri'i í táàtajra'an jemi.

³ Ayee pu che'atá na'a éene'e já'araa itejmi jemi. Tí'ij caí xi teja'uré'ene a'ájna xicájra'a ti jetzen tí'itaci'iti a'íjna í ti ari píti'ihuáujxi'epi'íntari'iri'i, ayée tu éeni'ici'e seijre'eca'a matíj a'íime í mej ca'anéri jín tí'imuari'e a'iné teuche'e tu rá'astijre'eca'a í tihuá'aye'ira í mej rujímua'a mena'a rájteu í mej Israél jetze ajtémecan.

⁴⁻⁵ Mí ajta Dios, tí'ij ari teja'uré'enen a'íjna xicájra'a ti jetzen ayén raaxí'epi'íntare, a'íj pu ruyauj a'uta'íteca'a ti yé ve'ecáanen. Ajta a'íin yaujra'an, a'íj pu huanú'ihuaca'a í 'í'íta'a jetze, ajta ayén tiraac'íi ti ayén tira'ará'astijre'en í niuucari í mej jín tí'aijta, ti ij a'íin hua'irájtuaani a'íime í mej ca'anéri jín rá'astijre'eca'a me'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, tej ti tiyen ra'ancuré'an nain a'íj ti tiraavíjte'e ti titáaci'iti a'íjna jime'e ti Dios ayén taatéya'upuajtaca'a.

⁶ A'iné mú'een xu yaújmua'ame'en pú'een í Dios, Dios pu ye'uta'íteca'a í ruyauj xiéjniu'uca tí'ij a'íin xiéjniu'ucare'ara'an huateáturan í á'amuatza'ita'a. A'ii pu a'íin pú'een í xiéjniu'ucari ti ayén rájee tíjín: "Abba, mi pej ní'iyá'upua." ⁷ A'íj xu jín caí ché'e ca'anéri jín tí'imuari'e sino xu'uri yaújmua'ame'en pú'een. A'iné mú'een xu'uri yaújmua'ame'en pú'een, Dios pu ajta ayén amuáaruu ti tí'itíj tejamuáaci'iti.

Pablo pu a'íj té'ujmuajca a'ímej jime'e í mej té'atzaahuat'e

⁸ Jéjcuá imuá, setí'ij caí xi ramua'ajcaa í Dios, mú'een xu ca'anéri jín tihuá'avaire'eca'a a'ímej í mej caí miyen huataseíjre mej mi dioosi pu'éene'en muá'ara'ani sino teite mu'u

miyen tí'ijxe'leve'eca'a. ⁹ Aru íjii, sej seri ramua'ate í Dios nusu íjii ti Dios rí'i tejamuaatá'a a'ájna jime'e ti á'amuaumajte mú'ejmi, ¿a'íné auj tí'iri'iri ti ti'ití ca'aníjra'a amuaatá'an sej si'í seajtáhua'a ra'ará'astijre'en í tihua'aye'ira ti caí ti'itíj vaire'e, í ti caí amuatá'acare'e sej rí'i me títeumuámua'are'en? ¿Ni qui siyen huataúra'an sej seajtáhua'a ca'anéri jín tiu'utévaire'en se'ájna jime'e í niuucari?

¹⁰ Mú'een xu siyen tiraayí'itihua'an se'ájna jime'e ti ari a'ájna teja'uré'ene í xicaj ti jetzen ti'ití a'ij huaríj na'ari í máxcira'i ti jetzen ti'ití teja'uré'enejsin nusu a'ájna tí'ij ari pítí'irici víita'ari tzajta'a ca'ín xíjcata'a. Seajta se'ájna autámua'areeri'i í nine'ira'a í mej jetzen miyen tí'ijr'i'ire ti'itíj jime'e. ¹¹ A'íj nu jín niyen tí'itzi'ine'e mú'ejmi jime'e. Ayej ne'ase capu ti'itíj huatévai nain í nej jín tiu'umuáriej mú'ejmi tzajta'a.

¹² Ne'ihuaamua'a, ayée nu tejá'amua huavii sej siyen rijca netíj inee. Ayee nu neajta ti'itíncha'íica'a setíj mú'een, setí'ij caí xi ramua'ajcaa í niuucari í mej jín tí'aijta. Netí'ij ne'uun á'ucatii a'amua jamuan, caxu ti'itíj jín auteájturaa ineetzi jemi. ¹³ Netí'ij amua-caícan tejámuaatá'ixaa í niuucari ti jín Dios amua'irájtuaani, ayée nu tí'icui'ican jín niyen huaríj. ¹⁴ Jéihua pu huáp'i'í amuaatamuári'eristareca'a a'ájna jime'e nej niyen tí'icui'icaa. Mí seajta mú'een, caxu naataxána'ajve. Caxu seajta naatéxiehuataca'a, sino temua'a xu naa tína'ancuré'evi'iti yee cumu nej a'ín pu'éene'en seij ti tí'ivaire'e u ta japua na'ari nej inee a'ín pu'éene'en í Ciríistu'u ruseíj ti ajta i'i Jesús.

¹⁵ ¿A'ii tá'uj tzaa huaríj sej si caí ché'e siyen rí'i naa tiú'ujtemua'ave'e setíj sejmí'í éene'e netí'ij ne'uun á'ucatii a'amua jamuan? Jee xaa ne'u, rí'irí nej niyen raataxáj tzaahuati'ira'a jime'e yee ti pua'a rí'iríistanche'e a'ájnámua sej siyen huárini, ayée xu ra'itatu'utú'unche'e í á'amua'ajisi, seajta naatatú'utu'ute'enche'e ineetzi. ¹⁶ ¿A'íné na'a qui? ¿Ni seri néjcha'íire'e se'ájna jime'e nej niyen tzaahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e?

¹⁷ Majta a'íime í teite, jeíhua mú á'aviicua'ire'e mej mi amuaatémua'itín mej mi rujímua'a mú'ejmi jime'e huaújtemua'ave'en. Ayee mú tí'ijxe'leve'e tej tij já'ita'a a'utáci'ine sej si caí ché'e á'aviicua'ire'e téjmi jamuan sino sej si siyen sicu rí'i tihua'axe'leve'e a'ímej. ¹⁸ Naa pu xí'epi'ín ti pua'a ja'atí á'aviicua'ire'e sej si rí'i tiraatéxe'leve'en. Ajta capu ayén ruxe'leve'e nej ne'uun á'ucatii a'amua jamuan. A'í pu'u ché'e a'ín a'utéviicua'ire'en a'ij ti tiraavíjte'e a'ájna jime'e ti í'ixi'epi'ín.

¹⁹ Mí sej ní'ití'irijmua'a, jeíhua nu tirajpuaíitzi na'ame mú'ejmi jime'e, ayén cumu í 'íita'a ti ra'utacuí'ine pa'ari'í jime'e. Ayee pu té'eme ajta sena'a caí siyen che'atá sena'a rí'i titetiújcha'íi tíj a'ájna í Ciríistu'u. ²⁰ Canu a'atzu ramua'aree a'ij nej ye'í huárini mú'ejmi jime'e. Rí'i cu nena'a ne'uun á'ucati'che'e mú'ejmi jemi nej ni'í caí ché'e tejá'amua'ayuse'e nena'a, sino nej ni tejamuá'ixaate'en senese'íiraca.

A'ájna í Agar, ajta a'ájna í Sara, í tej jíme'en yaú'itiéé tá'ara'ani í mej hua'apua

²¹ Setá'aj siyen tinaatá'ixaate'en mú'een mi sej siyen raxí'leve'e sej si ra'ará'astijre'en se'ájna í niuucari í mej jín tí'aijta, ¿ni tzaa secaí siyen tiráanamua'ajri'i a'ij ti té'axa a'ájna jetze í niuucari? ²² Ayee pu té'eyu'usi'i ti nu'u hua'apua'ca típe'eristemua'a í mej teteca a'ájna í Abraham teecan. Seij pu nu'u jetzen huanú'ihuaca'a a'ájna í 'íita'a ti nu'u ca'anéri jín tí'imuari'eca'a, ajta í seíj, a'í pu nu'u jetzen huanú'ihuaca'a a'ájna í 'íita'a ti nu'u ruxiéehua á'uche'ecane'e.

²³ A'ájna ti huanú'ihuaca'a a'ájna jetze í 'íita'a ti ca'anéri jín tí'imuari'eca'a, a'í pu nu'u che'atá na'a ayaana éene'en huanú'ihuaca'a matíj í tí'iríi. Ajta nu'u í seíj, a'ájna ti nu'u huanú'ihuaca'a jetzen í 'íita'a ti nu'u ruxiéehua á'uche'ecane'e, a'í pu a'ájna jín huanú'ihuaca'a ti nu'u Dios ayén jín te'ataújratziiri'i.

²⁴ Rí'irí tej tiyen raataxáj ti ayén huataújmua'a a'ájna í niuucari ti ayén té'eyu'usi'i. A'íime í 'uuca í mej hua'apua, ayée mú huataújmua'a í niuucari ti hua'apua ti jín Dios tihua'ujca í teteca jemi. Seij niuucari pu a'uun é'eme'ecan í jirí japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Sinaí. A'íj mú jetzen a'iránejsin a'íime í tí'iríi í mej tiu'utévaire'esin ca'anéri jime'e. Ajta a'ájna í niuucari, a'íj pírici a'ájna í 'íita'a ti ayén ántehuaa tíjín Hagar.

25 A'íjna í Hagar, ayée pu huataújmua'a a'íjna í jirí í Sinaí, ti a'uun a'utacá'a u Arabia. Ayee pu ajta huataújmua'a chajta'a ti é'esejre'e u Jerusalén, a'iné aúche'e pu ca'anéri jín tí'imuari'e jamuan í yaújmua'ame'en.

26 Ajta a'íjna í Jerusalén ti ta japua é'eme'ecan, a'í pu ruxiéehua á'uche'ecan. Ajta a'í pu pú'een í tanáana. 27 Ayee pu'u na'a a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín: Pajta mú'ee, ti caí ché'e mua'utacuí'ini, patá'aj ca'anín jín huá'ayeinixi'in. Ayee pej huárini, a'iné pepu'uri jaítze'e tiyaúumua'a pua'amé mi pej caí ja'anáj autájucataca'a caí a'íjna í 'íita'a ti rucín jamuan huáhuui.

28 Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, ayée xu che'atá sena'a seijre'e tíj a'íjna í Isaac ti a'íjna jín airáne ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'i. 29 A'ajná'imua a'íjna í yaujra'an ti ayén che'atá na'a éene'en huanú'ihuaca'a matíj í tí'irí, a'í pu a'ij pua'a tiráaru a'íjna í yaujra'an ti ayén huanú'ihuaca'a a'íjna jime'e í tí'imuari'eri'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta íjii, ayée pu che'atá tí'irineca.

30 Mí ajta, ¿a'iné té'axa í yu'uxari jetze? ¿Ni qui ayén tíjín yee: “Patá'aj yeehui raatamuárite'en pe'íjna í 'íita'a ti ca'anéri jín tí'imuari'e, pajta yeehui í yaujra'an”? Jee xaa, a'iné capu yee ja'anáj ti'ití tí'ijci'iti a'íjna í yaujra'an í 'íita'a ti ca'anéri jín tí'imuari'e, sino “nain pu yee tí'ijci'iti a'íjna í yaujra'an í 'íita'a ti ruxiéehua á'uche'ecan.” 31 A'íj pu jín, ne'ihuaamua'a, catu te'íjna jetze airáne a'íjna í 'íita'a ti ca'anéri jín tí'imuari'eca'a. Catu xaa ne'u, sino a'íj tu jetzen airáne a'íjna í 'íita'a ti ruxiéehua á'uche'ecane'e.

5

Mej nu'u caí taúra'acare'en mej ca'anéjri jín tí'imuari'e

1 Ciríistu'u pu tu'irájtuaa tej ti taxiéehua á'ujujhua'ane'en. A'íj xu jín, caxu ché'e taúra'acare'en sej siyen ca'anéri jín tí'imuari'e. A'í pu xaa á'amuaamuari'eristé'e a'ame.

2 Neajta inee, i nej i'i Pablo, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen huataúra'an mej ra'antisíjchixi'in í a'amua navij jetze, capu ché'e a'atzu jamuaatévaire'esin í Ciríistu'u.

3 Neajta nu niyen tiraatá'ixaate'esin tzáahuati'ira'a jime'e ja'atí ti na'a ti ayén huataúra'an mej ra'antisíjche í naviira'an jetze, ayée pu ajta ruxe'eve'e ti a'ín nain jín ra'ará'astijre'en tíj na'a a'íj ti té'eyu'usi'i jetzen í niuucari í mej jín tí'aijta.

4 Mú'een, mi sej nu'u siyen rahuauhuau sej si ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, mú'een xu seri mé rúurie se'íjna í Ciríistu'u. Mú'een xu ajtacíj jemin a'íjna í ti r'í tejamuaatá'a. 5 Mí teajta iteen, teen tú te'íjna jetze arátaca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios te'íjna jime'e tej té'atzaahuate'e. Ayee tu een jín arátaca'anéecan jín rachú'eve'en ti ayén titáaci'iti tej ti tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íj tej tí'ijxe'eve'e.

6 Ayee pu'u tí'een, a'iné í Ciríistu'u jemi, capu a'atzu jetzen ruxe'eve'e ti pua'a ja'atí ari ra'antisíjcheca'a í runavij nusu caí. Mí ajta, a'í pu xaa jetzen ruxe'eve'e ti ja'atí ayén hua'utaxí'eve'en í teite a'íjna jime'e ti té'atzaahuate'e tzáahuati'ira'a jime'e.

7 Temua'a xu sejmí'i siyen tí'ijri'irejca'a. ¿A'ataani tejamua'antiú'uuni'iri'i sej si caí ché'e siyen rá'astijre'e se'íjna í niuucari ti ayén ti'ayajna? 8 Capu xaa ne'u ayén ca'aníjra'a amuaatá'aca a'íjna ti á'amuajee, sino sej pu ja'atí jetze me'ecan.

9 Ayej ne'ase ti ayén che'atá na'a á'amuaaruure tíj ajta ayén raruure í pan í mej rana'achite me'íjna í levadura ti'ití. Aj pu'i rárutixi'in nain japua í pan tzajta'a. 10 Ayee pu tiná'amitiejte'e ti tavástar'a caí amuaatá'a sej seicié tiú'umua'ati. Ajta a'ín í ja'atí ti tejamua'antiú'uuni'i, tavástar'a pu puaíjtzí raatá'asin, ja'atí ti na'a ti ayén rici.

11 Ayee nu tejá'amua'ihua'u, ne'ihuaamua'a, ti pua'a niyen nena'a tejá'amua'ixaate'e ti ayén nu'u tiú'ujxe'eve'e mej ra'antisíjche í runavij, ¿a'iné een jín miyen mauj a'íj pua'a neruure? Tí pua'a niyen tejá'amua'ixaate'e, capu ché'e ja'atí nejaaxiéete'e a'ame a'íjna jime'e nej niyen tejá'amua'ixaate'e ti Ciríistu'u huamí'í í cúruu jetze. 12 Ajta jime'en a'ímej í mej tejamua'antiú'uuni'i, ayée pu tina'ará'anjche ineetzi, ti ru'uráxuaahua í nahuaa ti ij nain jín hua'atésijchixi'in.

¹³ Mí seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, Dios pu ayén amuaatajé sej si'i ruxíéhua á'ujuhua'ane'en, sicu. Ayee pu i éene'e, caxu huataúra'an sej si siyen ché'e sena'a tí'ijri'irée a'ij ti tejamuá'amitiejte'e í ti a'ij pua'a een jime'e, sino setá'aj huateújvaire'en rujímua'a se'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en. ¹⁴ Setá'aj siyen rí'i titetiújcha'íi a'iné tíj na'a ti té'axa jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta, nain pu araúratejsin sej jime'e í niuucari ti ayén yee: “Patá'aj yee raxí'eve'e pe'íjna í axí'ej tevi patíj asej tí'axe'eve'e.” ¹⁵ Tí pua'a seuj siyen a'ij pua'a tiú'uxajta, na'ari seuj siyen titetiújcha'íire'e se'íjna jime'e sej chueere'e, rí'i xu'u mú'een sej si caí ahuájpu'ajte'en rujímua'a.

Jíme'en a'íjna ti ta tzajta'a huiránineica, ajta a'íjna ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios airánineica

¹⁶ A'íj nu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, setá'aj siyen tí'ijri'irée sej se'íjna jetze arájca'ane'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si caí siyen ra'ará'astijre'en se'íjna í ti a'ij pua'a een ti huiráninei í a'amua tzajta'a. ¹⁷ Ayee pu'u, a'iné í xí'evi'ire'ara'an ti a'ij pua'a een ti huiráninei í tzajta'an í ja'atí, a'í pu rájcha'íire'e í xí'evi'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'í mú miyen tiújcha'íire'e. A'íj xu jín caí ja'anáj á'aturaaven tí'tíj jime'e sej si caí siyen huárini a'ij sej riníiche'en.

¹⁸ Mí ajta, ti pua'a a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen ra'ará'astijre'en a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e, capu ché'e mú'ejmi jetze te'upuá'ajte'en tí'tíj jime'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁹ Temua'a pu tirá'amitiejte'e a'ij ti ríci ti pua'a ja'atí ayén ra'ará'astijre'en í ruxí'evi'ira'a ti a'ij pua'a een ti huiráninei í tzajta'an. Ayee mú ríci í teite, metí'ixana'acire'e, majta a'ij pua'a titejáj'ujuhua'ane'en. Cha'a na'a mú taúra'aca seica jamuan í teite. ²⁰ A'í mú majta huá'anajche a'ímej í mej caí dioosi pú'een, majta mú huá'achahua'iraca í ruxí'ej teite. Jé'ecan mú tiújcha'íire'e muá'aye'i seica jamuan. Camu majta rí'i tí'iru'ixaate'e. Majta mú á'ujchuéere muá'aye'i. Jé'ecan mú majta runé'usi'ite'e muá'aye'i me'íjna jime'e mej tiú'uteúra'ate'en nain. Já'ita'a mú a'utac'íca muá'aye'i. Majta téhuicare'e muá'aye'i seica jemi me'íjna jime'e mej seicé tí'imua'atze.

²¹ Jé'ecan mú majta tí'inecua'atze í tihua'áa í seica, majta rutá'aruaijve'e. Meta'aruáj mú ruxíéhua á'ujuhua'ane'e muá'aye'i jamuan í mej tí'iyeste tí'tíj jime'e. Tíj na'a ti ayén a'ij pua'a een, ayée mú ríci a'íime í mej ra'ará'astijre'en í ruxí'evi'ira'a ti a'ij pua'a een ti huiráninei í huá'a tzajta'a. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'íime í mej miyen a'ij pua'a titetiújcha'íi, capu xaa ne'u ayén tihua'áci'iti mej me'uun a'uteárute a'u ti Dios é'eseijre'e.

²² Mí majta a'íime í mej jetzen arájca'ane me'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée mú rí'i titetiújcha'íi. Mehuá'axe'eve'e mú muá'aye'i í seica í teite. Maújtemua'ave'e mú muá'aye'i. Temua'a pu naa rí'i huateápua'areca'a í huá'a tzajta'a. Majta raay'íti mej te'utávica'i me'íjna jime'e ti huá'amuari'eriste'e. Rí'i mú majta tihua'acha'íi muá'aye'i í ruxí'ej teite. Rí'i mú tí'teteite a'íime. Camu tí'tíj jín auté'ítzeaa í seica jemi.

²³ Rí'i mú tí'tiújcha'íican jín mé á'ujuhua'an. Camu majta rí'i a'ij rij muá'aye'i. Ajta a'ímej jime'en í teite mej miyen 'een, capu mé'e já'ahua'a seij í niuucari ti ayén huá'a jetze tí'tíj jín te'upuá'ajte'en. ²⁴ Majta a'íime, í mej jetzen ajtéme'ecan í Ciríistu'u, mu'uri nain tí'iteca'a me'íjna jime'e í ruxí'evi'ira'a ti a'ij pua'a een ti huiráninei í huá'a tzajta'a mej mí caí ché'e a'ij pua'a titetiújcha'íi. ²⁵ Tí pua'a tiyen ruurican huateáuran í Dios jemi te'íjna jime'e tej jetzen arátaca'anen te'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tiché'e teajta tiyen rí'i tí'títacha'íi te'íjna jime'e tej teajta jetzen arátaca'anen te'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an jetze.

²⁶ Tiché'e caí á'atatzaahuate'e tí'tíj jime'e. Tiché'e teajta caí ca'aníjra'a tatá'acare'en tej ti huatétane'usi'ite'en tajímua'a. Tiché'e teajta caí tihua'anecua'atzi'ira í tihua'áa í taxí'ej teite.

6

Mej nu'u huateújvair'en seij ajta seij

¹ Ne'ihuaamua'a, ti pua'a seij mú'een auteáturan ti'itíj jime'e, setá'aj siyen huárini. Ché'e seij mú'een rí'i ráaruuren. Ajta a'íin ti rí'i ráaruurejsin, ché'e a'íin pu'éene'e í ti jaítze'e araujca'anée a'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ché'e ajta rí'i tí'itíújcha'íican jín ayén rí'i ráaruuren, ajta caí yá'uhua'anan ti í'iri'iri ti ti'ití ca'aníjra'a raatá'an ti ij ayén che'atá na'a auteáturan tíj ajta í seij. ² Sej si ra'ará'astijre'en í niucari ti Ciríistu'u jetze me'ecan. Ruxe'eve'e seij siyen huateújvair'en seij ajta seij se'íjna jime'e ti ja'atí te'utáviicua'i a'íjna ti raatamuári'eriste'e.

³ Ayee pu'u, a'íné ti pua'a ja'atí ayén tiraatámitiejte'e ti a'íi na'a rusej jeíhua ruxe'eve'e, ti pua'a caí ti'ití, a'íi pu rucuanamuan rusej í ru tzajta'a. ⁴ Mí ajta, ché'e ayén éene'en ti ja'atí ti na'a ayén tiráamua'ati a'ij ti tí'imíjhuaca rusej. Tí'ijta ayén huarín, aj pu xaa rí'iríista a'ame ti ahuaújtzaahuat'e'en, aru a'íi pu'u na'a a'íjna jime'e ti ari tiú'uruu rusej. Capu ché'e ruxe'eve'e a'ame ti a'íin ayén ahuaújtzaahuat'e'en a'íjna jime'e ti ayén nu'u jaítze'e ruxe'eve'e caí í ruxí'ej tevi. ⁵ Ché'e ayén éene'en a'íné ayee pu ruxe'eve'e ti ja'atí ti na'a ayén rá'aviicua'iran a'íjna jime'e ti raatamuári'eriste'e.

⁶ Ajta a'íime ti ja'atí ayén tihuá'amua'ate a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze, miché'e me'ín c'ij tiraatá'an í ti jín huateújvair'en a'íjna ti tihuá'amua'ate.

⁷ Caxu siyen rucuanamua. Capu rí'irí seij raatéxieehuata í Dios, a'íné a'íi pu tiu'utanájchita a'ij ti tiraavíjte'e. A'achú seij caj tiu'utá'an, ayée pu che'atá na'a tejá'amua'íiti. ⁸ A'íjna í ja'atí ti ayén tí'itíújcha'íi ti ij ayén rí'i tiraatá'an í ruxí'evi'ira'a ti a'ij pua'a een ti huiiráninei í tzajta'an, ayée pu tí'iraci'iti ti tejá'uríeeni a'íjna jime'e í ruxí'evi'ira'a ti a'ij pua'a een.

Ajta a'íin í ja'atí ti ayén rí'i tí'itíújcha'íi ti ayén rí'i tiraatá'an a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu tí'iraci'iti ti ayén ruurican huateáturan í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. ⁹ Tiché'e caí taxieemijte'e te'íjna jime'e tej tiyen raruure í ti i'í xí'epí'in, a'íné tí'ij a'ájna teja'uré'enen ja'anáj ti huaújxi'epí'intare, ti pua'a tecaí amuacaícan raatéxieehuata, a'ájna xicájra'a jetze pu xaa tí'itaci'iti nain a'ij ti tiraavíjte'e. ¹⁰ A'íj pu jín, tíj na'a ti ayén tí'itaci'iti tej tiyen huárini, tiché'e tiyen rí'i tihuá'ucha'in í taxí'ej teite. Teta'aj jaítze'e rí'i tihuá'ucha'in a'íimej í mej majta ta jamuan té'atzaahuat'e'e.

Mej nu'u rí'i tiraasej ti ij caí ja'atí huá'ucuanamua

¹¹ Rí'i xu'u mú'een tiraasej a'ij nej ve'ecán jín tira'uyú'uxaca'a í nemuajca'a jime'e. ¹² Mí majta, a'íime í mej á'amua'itziite'e, ayée mu'u een jín tí'itese'e seij si ca'anéjri jín ra'ajtásiichixi'in í runavij mej mi rujímua'a mena'a huateújvair'en. Camu raxí'eve'e ti puaíjtzí hua'utá'an a'íjna jime'e mej nu'u majta ra'ará'astijre'en me'íjna í Ciríistu'u í ti á'utataihuaca'a í cúruu jetze. ¹³ A'íi mú huataúra'a mej mi ra'ajtasíjche í runavij, mi majta caí camu ra'ará'astijre'e í niucari í mej jín tí'ajta. Ayee mu'u raxí'eve'e mej mi amuaataséjrate'en a'íime í mej Israel jetze ajtémecan mej mi me'íjna jín ahuaújtzaahuat'e'en a'íime jemi í seij nu'u ra'ajtasíjcheca'a í runavij.

¹⁴ Mí neajta inee, ché'e nu'u caí ja'anáj ahuaántzaahuat'e'en tí'itíj jime'e sino ché'e a'íi pu'u na'a ti Ciríistu'u nej jetze me'ecan rajpuaíjtzí já'araa í cúruu jetze. A'íj nu jín caí ché'e ra'ará'astijre'en í tihuá'aye'ira a'íimej í mej yen chaanaca japua huachéjme. A'íj mú majta jín néjcha'íire'e ineetzi. ¹⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'íné capu ché'e tí'itíj ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a ja'atí ra'ajtasíjcheca'a í runavij nusu caí. A'ii pu'u xaa Dios jetze ruxe'eve'e ti a'íin ja'atí seicié tiú'umua'ati ti ij rujéjcuatze'en huateáturan jemin í Dios.

Í ti jín ra'antipúa'ari

Single Line Composer ¹⁶ Ché'e Dios hua'utéjpu'a'ajte'en, ajta huá'ancu'uvajxi'in a'achú mej mena'a pua'amé ra'ará'astijre'e a'íjna í niucari, a'íné a'ii mú a'íin pú'een í mej Israel jetze ajtémecan, í teitejra'a í ti Dios hua'antíhuau.

¹⁷ A'íj pu jín íjii tí yú auca'ití a'ame, ché'e caí ché'e ja'atí né'itziite'e, a'iné temua'a nu neri nicu tí'icápita'inara'a ne'íjna jime'e í nej rajpuaíjtzi í Jesús jetze me'ecan.

¹⁸ Ché'e a'ín tavástara'a, a'íjna í Jesús tí ajta í'í Ciríistu'u, ché'e a'ín rí'í tejamuaatá'an í a'amua tzajta'a, mí sej ne'ihuaamua'a pú'een. Ayee pu'u, ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Éfeso a'uchéjme'ecaa

Pablo pu tihuá'iti a'ímej í mej e'etiújse'iri hua'atéyujta'a a'ujna u Éfeso

¹ Inee, i nej i'í Pablo, nee nu se'ij pírici ti Dios na'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni ti'itíj jín tiraatévaire'en a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. Ayee nu tejá'amuyau'use'e mú'ejmi, mi sej teitestemua'ame'en pú'een í Dios, mi sej Éfeso é'eche. Nain xu jín araúrate a'ij ti ari tejámua'íjca a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. ² Ajta a'íjn í Dios, í tej rájya'upua jamuan, ajta a'íjn í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, miché'e me'ín rí'í tejamuáacha'íjn, majta amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

Jíme'en a'íjna ti jín rí'í titatá'aca a'íjna í Ciríistu'u

³ Tiché'e rí'í tiraatá'an te'íjna í Dios í ti ya'upuáara'an pú'een í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, a'íné a'íjn Dios, a'íj pu ayén taatapuaíjve nain tíj na'a ti é'eseijre'e u ta japua ti ij titáaci'iti jamuan í Ciríistu'u.

⁴ Ayee pu ti'ayajna, a'íné jéjca imuá, tí'ij caj xi raatéaahuaca'a í chaanaca í tej yen japuan seijre'e, a'ájná'imua Dios pu ta'antíhuau jamuan í Ciríistu'u tej ti tiyen urarí'ene'e tá'ara'ani í tatzajta'a, tej ti caí ti'itíj jín auteáturan í jemin. ⁵⁻⁶ A'íné jeíhua pu huápí'í taxe'eve'eca'a, ayée pu titaaxí'epi'íntari'iri'í ti a'íjn ruse'ij tayá'upua á'ara'ani a'íjna jime'e ti Ciríistu'u ayén huárini ti ta jetze me'ecan huámi'ini.

Dios pu ayén titaaxí'epi'íntari'iri'í í ruxí'evi'ira'a jime'e. Ayee éene'e á'ara'ani, tej ti tiyen rí'í tiraatá'an a'íjna jime'e ti jeíhua huápí'í naa seijre'e ti a'íjn Dios ayén rí'í titáacha'íjn. Ajta ruxí'evi'ira'a jín ayén rí'í titáacha'íjn jamuan a'íjna í ti raxí'eve'e, a'íjna í Ciríistu'u. ⁷ A'íj xaa tiu'utanájchitaca'a a'íjna í tej jín té'echa'íca'a í Dios jemi. Ayee pu a'íjna jín tiu'utanájchitaca'a a'íjna jime'e ti ruxuure'e airáaxire ta jetze me'ecan ti ij Dios ayén titaatá'uuni'í í tej jín jemin auteájturaa. Ayee tu een jín ramua'aree ti Dios rí'í titáacha'íj ruxí'evi'ira'a jime'e, nain jime'e ti tejé'eseijre'e u ta japua.

⁸ Nain pu ayén taatapuaíjve a'íjna jime'e ti a'íjn nain jín rí'í mé teuúmua'aree, ajta nain jín yaú'itie a'íjna í Dios. ⁹ Ajta, ayée pu taatá'a tej ráamua'ati ti'ití ti pírici ti rú'avaa a'íjna jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e, a'íné ayée pu ra'aránajcheca'a ti ayén huárini tí'ij a'íjn ayén tiraaxí'epi'íntare ti'ití ti jín ti'itevé'e a'ame í Ciríistu'u.

¹⁰ Ayee pu raaxí'epi'íntare ti ayén éene'e a'ame tí'ij teja'uré'enen a'ájna xicájra'a ti jetzen nain araúratejsin, ti ij Ciríistu'u hua'amuí'uu pu'eene'e a'ame naíjmi'í matíj mana'a pua'amé é'eseijre'e u ta japua, ajta matíj mana'a pua'amé yen seijre'e íyen chaanaca japua.

¹¹⁻¹² Teajta iteen, i tej amuacaí rá'antzaahua te'íjna í Ciríistu'u, Dios pu ajta ta'antíhuau ti ij ti'ití táaci'iti jamuan í Ciríistu'u. A'íj pu jéjca imuá taaxí'epi'íntari'iri'í a'ij ti ayén tira'aránajcheca'a. A'íj pu a'íjn pú'een í ti Dios nain jín rí'í tiú'uruuren a'ij ti ari ti'ihuaújxi'epi'íntari'iri'í tej ti tiyen rí'í tiraatá'an te'íjna jime'e ti jeíhua huápí'í naa tí'iseijre'e í jemin.

¹³ Seajta mú'een, mi sej siyen ráanamujri'í í niucari ti ayén ti'ayajna, í ti Dios jín amua'irátuaasin, mú'een xu seajta rá'antzaahua. Ajta, ayée pu che'atá na'a tejamuací'í jamuan í Ciríistu'u tíj ari Dios ayén te'ataújratziiri'í ti a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan mú'ejmi jemi.

¹⁴ Ajta a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ii pu a'íjn pú'een í ti téjmi jemi huateájturaa, í tej teajta jín ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti ti'ití táaci'iti a'ájna xicájra'an ti jetzen Dios

titaatátuiire'esin a'íjna jime'e í Ciríistu'u ti ta jetze me'ecan tiu'utanájchitaca'a tej ti rí'i tiraatá'an te'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i naa tí'iseijre'e í jemin.

Pablo pu rahuauhuau í Dios jemi ti a'ín ayén hua'atá'acare'en mej temua'a naa rí'i titá'umua'ati

¹⁵⁻¹⁶ A'íj nu jín, tíj na'a nej amuacaí ráanamujri'i sej siyen rí'i rá'astijre'e í tavástarala, a'íjna í Jesús, seajta siyen rí'i tihuá'ajcha'íi naíjmi'ica a'ímej í teitestemua'ame'en í Dios, tíj na'a ti yú e'iré'ene, canu ja'anáj raatapuá'ajtaca'a nej niyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios mú'ejmi jime'e, neajta nu rahuauhuau mú'ejmi jime'e.

¹⁷ Ayee nu nauj niyen rahuauhuau jemin a'íjna ti ya'upuá'ara'an pú'een í tavástarala, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. Ayee nu rahuauhuau ne'íjna í ya'upuá'ara'an ti huápi'i naa seijre'e ti ij a'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayén amuaatá'an sej si rí'i mé titeumuámua'aree, sej si seajta rí'i tiyaú'itiéé xá'ara'ani a'íjna ti ari huataseijre mú'ejmi jemi sej si siyen tiráamua'ati temua'a naa í Dios.

¹⁸ Ayee nu neajta rahuauhuau sej si seajta yaú'itiéé xá'ara'ani tzáahuati'ira'a jime'e í a'amua tzajta'a sej si siyen ráamua'aree tí'tí ti pírici í sej rachú'leve'e, í ti jín amuaatajé í Dios, sej si seajta siyen ráamua'aree a'ij ti een tíj na'a pua'amé ti rí'i huápi'i naa seijra a'ame a'íjna ti huá'aci'iti a'ímej í teitestemua'ame'en í Dios.

¹⁹⁻²⁰ Neajta nu niyen rahuauhuau sej si siyen ráamua'aree ti caí ámitieere'e, ti huápi'i jeíhua raayí'iti í Dios ti tí'tíj jín ayén huáruuren í téjmi tzajta'a a'íjna í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e. Teen tu tiyen rá'atzaahuate'e a'íjna jime'e ti ari jeíhua huápi'i rí'i tiú'uruu í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e a'íjna jime'e a'ij ti huaríj í Ciríistu'u jime'e tí'ij ayén raatarújte huá'a tzajta'a í mí'ichite, ajta ya'uví'iti u ta japua. Tí'ij í án yá'ujra í ipuari japua ruri'iríinta'a pújme'en.

²¹ Ciríistu'u pu a'íjna jín te'enteájrupi í ti jaítze'e ve'ée caí máàj tí'tí ti u júte'e é'eseijre'e. A'íj pu jaítze'e ve'ecán jín tí'tíjvee caí máàj ja'atí ti tí'ajta na'ari ja'atí ti tí'tí jín antiújmua'aree nusu tevi ti ca'anéeri jín tiu'utéemua'iti o ja'atí ti a'íjna jín tí'tíjvee ti amuájca jime'e. Jaítze'e pu ajta ayén tiú'ujxe'leve'e í niuucari í tej jín tiyen ratamuá'amua te'íjna í Ciríistu'u caí máàj sej í niuucari í tej jín ja'atí huatamuá'a. Ayee pu xaa ne'u che'atá een íjii ti me'ecan, ajta ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

²² Ajta a'ín Dios, a'íj pu raatá'a ti Ciríistu'u nain jín antiújmua'areere, ajta a'íj pu ra'antíhua'u ti tiu'utévaire'en a'íjna jime'e ti a'ín pu'éene'e á'ara'ani í hua'amuíu nain jime'e í huá'a jemi í mej e'etiújse'iri mej mi raateánajche í Dios.

²³ Majta a'íjme í mej e'etiújse'iri, ayée mú che'atá mana'a ajtémecan a'íjna jetze í hua'amuíu tíj ja'atí ratéhua'ira'a í ru jetze, a'íné a'íjna í Ciríistu'u ti ajta hua'amuíu pú'een, a'íj pu huá'anaijmire'en nain jime'e. A'íné a'íj pu a'ín pú'een í ti raanaíjmire'en tíj na'a ti é'eseijre'e ti Dios raatétaahuaca'a.

2

Dios pu nu'u hua'irájtuaa mej mi caí ché'e tí'tíj jín te'uteáturan í jemin

¹ Seajta mú'een, ayée xu 'eene'e sej mí'ichica'a í Dios jemi a'íjna jime'e í sej jín auteájturaa í jemin, ajta a'íjna í sej a'ij pua'a rijcaa. ² Ayee xu a'ij pua'a titetiújcha'íica'a setí'ij seuj siyen rijcaa a'ij mej rici íjii a'íjme í mej yen japuan seijre'e í chaanaca japua.

A'ájná'imua a'íj xu siyen á'astijre'eca'a se'íjna ti a'ij pua'a een ti ajta a'íjna jín antiújmua'aree ti ayén tíhua'uta'áijte'en a'ímej í mej xiéjniu'ucari pú'een í mej seijre'e eeca tzajta'a. A'íj pu a'ín pú'een í xiéjniu'ucari ti ari tí'imuari'e huá'a tzajta'a a'ímej í mej huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej caí ja'atí á'astijre'e.

³ Teajta iteen, amuacaícan tu naími'i tiyen huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ímej. Ayee tu che'atá tena'a rá'astijre'eca'a a'ij ti titá'amítiejte'eca'a a'íjna jime'e tí'tí ti huanéj í ta jetze nusu tí'tí ti huataseijre í tamua'atzíira'a jime'e. Tíj na'a ti seijre'eca'a í ta jetze, teen

tu raatá'acare'e ti a'ín titaata'ájte'en. Aye'e tu éene'eca'a matíj í seica í ti Dios puajtzi hua'utá'asin.

⁴ Mí ajta Dios, a'í pu jeíhua huápi'i taataxí'eve. A'íj pu jín, naa pu tá'ancu'uvajxi ruxí'evi'ira'a jime'e. ⁵ Tetí'ij teuj tiyen éene'e tej mi'ichica'a a'íjna jime'e í tej jín auteájturaa í jemin, a'í pu taatarújte jamuan í Ciríistu'u. A'í pu amua'irájtua a'íjna jime'e ti huápi'i rí'í tejamuájcha'í ruxí'evi'ira'a jime'e.

⁶ Ajta, Dios pu taajiste jamuan í Ciríistu'u. A'í pu ajta a'íjna jamuan án taja'urá'atzaca'a a'ujna u júte'e a'u ti tí'ajta a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. ⁷ Aye'e pu een jín huaríj ti ij ayén éene'e á'ara'ani tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e. A'í pu taatasejrate'esin ti rí'í huápi'i titájcha'í a'íjna jime'e ti a'ín ta japua huaniú a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús.

⁸ A'í pu amua'irájtua a'íjna jime'e ti a'ín rí'í tejamuájcha'í a'íjna jime'e sej rá'antzaahua. Dios pu ayén amuaatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e. Caxu rujímua'a sena'a a'ij tirájteu. ⁹ Tí'ij caí ja'atí á'ujtzaahuat'e, a'íj pu jín caí rí'írí ti ja'atí rusej raamuá'itín a'íjna jime'e a'ij ti xí'epi'in jín rici.

¹⁰ Aye'e pu'u na'a, a'iné teen tu te'ín pú'een í Dios ayén rusej táaruurejsin a'ij ti tirá'amitiejte'e. Jéjcuacan pu ayén táaruu í tatzajta'a jamuan a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús tej ti tiyen huárini a'íjna jime'e ti i'í xí'epi'in a'ij ti a'ín amuacaícan rí'í tiráaruu téjmi jime'e.

Ciríistu'u pu ta'anpuá'ajte yú tatzajta'a

¹¹⁻¹² A'íj pu jín caxu siyen yá'uhua'anan ti a'ájná'imua ayée xu 'eene'e sej caí Ciríistu'u jemi huaté'uuca. Ajta mú'een xu caí huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan.

Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'íme í mej miyen huataújmu'a a'íj: “I tej ra'antisí'iche í tanavij”; ayée mú amuaatamuá'a mú'ejmi tíj “Mí sej caí siyen ra'antisí'iche í runavij.” Aye'e mú tejá'amuaxa me'íjna jime'e sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. Caxu seajta yá'uhua'anan ti a'ájná'imua, ayée xu caí ajtémecantaca'a a'ímej jetze í ti Dios huá'a jemi raateájtuaa í niuucari í ti jín te'ataújratiiri'í ti ayén rí'í tihua'utá'an. Capu ajta mé'e já'ahua'aca'a í sej jín rachú'eve'en. Ajta, capu huatasejre mú'ejmi jemi í Dios íyen chaanaca japua.

¹³ Mí ajta íjii, mi sej a'ímuá a'uté'uuca'a a'u tej teajta iteen jé'esejre'eca'a, xu'uri vejli'í huaté'uu téjmi jemi a'íjna jime'e ti a'ín Ciríistu'u ayén a'amua japua huaniú a'íjna jime'e ti ruxuure'e airáaxire. ¹⁴ A'í pu a'ín pú'een í ti ta'anpuá'ajte yú tatzajta'a naíjmi'ica mú'ejmi, ajta itejmi. A'í pu ayén táaruu tej ti tiyen sej tena'a teitestemua'ame'en pu'éene'e tá'ara'ani. A'í pu raaté'uu a'íjna ti te'entanámi'ihuaca'a, a'íjna í tej jime'en tané'usi'ite'eca'a.

¹⁵ A'í pu ra'antipua'ajte í rutevij jime'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, nain jime'e í mej jín tihua'a'íjmiira. Aye'e pu een jín huaríj ti ij ayén huá'uruuren í ru jetze a'ímej í mej hua'apua mej mi sej mana'a teitestemua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani. Aye'e pu a'íjna jín huaríj, a'í pu hua'utéepua'ajte í mej hua'apua.

¹⁶ A'íj pu ajta jín ayén huaríj tej ti teajtáhua'a a'uté'uu tá'ara'ani í Dios jemi í tej hua'apua a'íjna jime'e í rutevij í mej rá'utatai í cúruu jetze. Aye'e pu een jín huaríj, a'í pu ra'antipua'ajte í tej jín tané'usi'ite'eca'a.

¹⁷ A'í pu mú pa'uvé'emej ti i ayén tejámuaatá'ixaate'en a'íjna jime'e í niuucari í ti jín amua'anpuá'ajte'en mi sej a'ímuá a'uté'uuca'a. Aye'e pu che'atá na'a tihua'utá'ixaa a'ímej í mej vejli'í sejre'eca'a a'íjna jime'e í niuucari í ti jín ajta hua'utéepua'ajte a'ímej.

¹⁸ Aye'e pu'u, Ciríistu'u ta japua huaniú, tej ti, i tej hua'apua, sej tena'a jín í xí'jniu'ucari tiyen jamuan tiu'utaxáj te'íjna jamuan í tej rájya'upua. ¹⁹ A'íj xu jín caí ché'e se'ín pú'een í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan na'ari a'íme í mej caí a'ij rumuari, sino xu'uri huá'a jetze ajtémecan a'ímej jemi í mej a'uté'uu í Dios jemi. Jee xaa ne'u, xu'uri huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

²⁰ Naíjmi'i tu tí'ivaire'e tá'aju'un tǎj seǎj í chí'ij ti tzajta'an é'eseijre'e í Dios. A'íime í ti hua'utajé í Jesús, majta a'íime í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ayée mú tí'ivaire'e muá'aju'un tǎj tetej ti japuan ájtaavijhua í jaxu'u. Ajta a'ín í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, a'íi pu a'ín pú'een í tetej ti esquineero jín tí'ivaire'e.

²¹ Naími'i tu tí'tavi'iraxi'isin jetzen te'íjna í Ciríistu'u, teajta naími'i tu huatéēju'u tá'aju'un tej ti tiyen tí'ivaire'e tá'ara'ani tǎj teyuu ti jetzen Dios huiirájcati. ²² Seajta mú'een, jetzen a'íjna í Ciríistu'u, mú'een xu seajta tiújvi'iraxi'isin sej si siyen tí'ivaire'e xá'ara'ani tǎj chí'ij ti jetzen huiirájcati í ruxíejniu'uca jime'e a'íjna í Dios.

3

Pablo pu nu'u a'íjna jín antiújmua'aree ti raateájtuaani a'íjna í niuucari huá'a jemi í mej caí Israel jetze ajtémecan

¹ A'íj nu jín niyen rici inee, i nej i'í Pablo, i nej neajta aiteánami'i ne'íjna jime'e nej tí'ivaire'e jemin í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús ne'íjna jime'e nej tejá'amua'ixaate'e mú'een mi sej caí Israel jetze ajtémecan.

² Tij secaí seri ráanamujri'i se'íjna jime'e ti Dios ayén rí'i tinaateájtuaa a'íjna jime'e ti ayén tinaa'íjca nej ni tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi. ³ Nu'uri cíj caj tejámuaatá'itiiri'i a'íjna jime'e ti Dios naataseíjrate mé jéjre'e ti'ití ti píríci í ti rú'avaataca'a í jemin.

⁴ Setí'ij ra'ujíiven a'íj nej tejá'amuy'uuse'e ne'íjna jetze i yu'uxari, aj xu xaa yaú'itíe xá'aju'un a'íj nej tiyeú'itíe temua'a naa ne'íjna jime'e ti rú'avaataca'a a'íjna jetze í Ciríistu'u.

⁵ Capu xaa ne'u hua'utaseíjrate a'ímej í seica í teite í mej caí ché'e ye'e já'ahua'aca'a, í mej jéjca imuá seijre'eca'a. Mí ajta íjii, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén hua'utaseíjrate a'ímej í mej huaté'uu í Dios jemi mej mi miyen tiraatévaire'en. A'íi pu ajta ayén tíhua'utaseíjrate a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁶ A'íi pu a'ín pú'een í ti rú'avaataca'a ti a'íime í mej caí Israel jetze ajtémecan, ayée pu tíhuá'aci'ti jamuan a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, mej mi naími'i antéújseire'en mej mi miyen 'eene'en mej seǎj mana'a teitestemua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani, mej mi naími'i ra'ancuré'an a'íjna ti te'ataújratziiri'i ti ayén riníche'en a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús.

⁷ A'íj nu jín niyen te'enteájrupi ne'íjna jime'e nej niyen tí'ivaire'e nej tíhua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jíme'en raxa í Dios. A'íi pu ayén rí'i tinájcha'íi a'íjna jime'e ti ayén naatapuaíjve ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni niyen tiu'umuári'en ne'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios.

⁸⁻⁹ Ayee pu een, nee nu ne'ín pú'een í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e mecaí í seica í mej cálieen jín títeté'u'upu'u í Dios jemi. Capu amín a'íj, aúche'e pu Dios ayén rí'i tinájcha'íi ti a'íjna jín tinaa'íjca nej ni tíhua'utá'ixaate'en ne'íimej í mej caí Israel jetze ajtémecan mej mi ráamua'aree a'íj ti een Ciríistu'u jemi ti tí'iseijre'e, ti caí ámitieere'e naíjmi'i tǎj na'a tí'ípua'amé ti tí'itaci'ti a'íjna jemi tǎj na'a rusén jime'e, nej ni tíhua'utá'ixaate'en naíjmi'ica temua'a naa a'íj ti Dios tiraaxí'epi'íntare a'íj ti té'eme a'íjna jime'e í ti rú'avaa. Jéjca imuá tǎj na'a ti yú e'iré'ene, a'íi pu rú'avaataca'a í Dios jemi, í ti nain tiú'utaahuaca'a tǎj na'a tí'ípua'amé ti tí'iseijre'e.

¹⁰⁻¹¹ Ayee pu tiraaxí'epi'íntare mej mi miyen ra'antícuuna a'íjna í ti rú'avaataca'a a'ímej jemi í mej e'etiújse'iri u teyujta'a mej mi a'ímej hua'usej í mej tí'aijta u ta japua, majta a'ímej í mej tí'itǎj jín antiújmua'aree a'uun ti Dios é'eseijre'e, mej mi miyen ráamua'aree ti caí tí'iseicaj na'a í Dios ti jín ayén huaríj í rumua'atzíira'a jime'e, a'íjna ti jéjca imuá ayén tiraaxí'epi'íntare tǎj na'a rusén jime'e. A'íi pu ari ra'antíci'í a'íjna jime'e ti a'ín Ciríistu'u, a'íjna í Jesús ti ajta i'í tavástar'a pú'een, a'íi pu ta japua huaniú.

¹² A'íné tu'uri rá'atzaahuate'e te'íjna, ajta a'íjna jime'e ti a'ín Ciríistu'u huamí'i ta jetze me'ecan, a'íj pu jín ari rí'irí tej ti caí tí'itzi'íne'e ja'anáj ti na'a te'uun e'ará'asti í Dios jemi.

13 A'íj nu jín niyen tejá'amuahuavii, sej caí ruxiéemiste'e a'íjna jime'e nej niyen tira-puaíjtzi mú'ejmi jetze me'ecan, a'iné jeíhua pu huápi'i tejá'amuaci'iti ti ayén tí'ineruure.

Ciríistu'u pu nú'u taxe'eve'e

14-15 A'íj nu jín niyen títunuta jemin í tej rájya'upua í tej jetzen ra'ancuré'a a'ij ti huataújmu'a a sej ajta sej í teitestemua'ame'en, í mej u júte'e é'eseijre'e, majta í mej yen chaanaca japua huachéjme, matíj mana'a pua'amé í teitestemua'ame'en í Dios.

16-17 Ayee nu tí'ijhuavii ti a'ín Dios ca'aníjra'a amuaatá'an í a'amua tzajta'a sej si siyen se'íjna jetze arajújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ché'e a'ín Dios ajta ayén rí'i tejá'amuacha'íi a'íjna jime'e ti a'ín amuaaré'epijte a'íjna ti naa je'icáj tí'iseijre'e í jemin, ti ij a'ín Ciríistu'u a'uun a'uteáturan mú'ejmi jemi, a'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e.

18 Ayee nu neajta tí'ijhuavii sej si siyen amuacáí huaújxe'eve'en nain jime'e, sej si seajta siyen nain jín te'utáviicua'i se'íjna jime'e sej huápi'i huaújxe'eve'en, sej si seajta á'iyen se'íjna jetze arajújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si ráamua'aree nain jime'e í ti jín Ciríistu'u já'amuaxe'eve'e. Tíj na'a a'u ti é'eseijre'e aaté'imua, ajtepuá'imua, aací'imua, a'íi pu xaa a'uun e'ará'asti ti ij a'uun amuaaxí'eve'en.

19 Jee xaa ne'u, ayée nu tí'ijhuavii mú'ejmi jime'e sej si siyen ráamua'aree í ti jín Ciríistu'u já'amuaxe'eve'e, a'íjna ti caí ámitieere'e nain jime'e, tí'ij a'uun a'uteáturan mú'ejmi jemi naíjmi'i tíj na'a í ti jín Dios amuaanaíjmire'en.

20-21 Ajta a'ín í ti jeíhua huápi'i raayí'iti ti ayén huárini a'íjna jime'e í tej caí raayí'iti tej rahuavii nusu ti caí ayén titá'amítieje'e a'íjna jime'e ti a'ín tí'imuari'e í ta tzajta'a í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e, tiché'e tiyen rí'i tiraatá'an a'u tej e'etítase'iri í jemin. Jamuan a'íjna í Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús, tiché'e tiyen che'atá tena'a rí'i tiraatá'an tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame tíj na'a rusén jime'e. Yee pu icu. Ché'e ayén teja'uré'enen.

4

Naími'i mú seíj mana'a teitestemua'ame'en pú'een í Dios a'iné xiéjniu'ucare'ara'an í Dios hua'upuá'ajte

1 A'íj nu jín, inee, i nej aiteánami'i a'íjna jime'e nej ravaire'e í tavástara'a, ayée nu tejá'amuahuavii sej si siyen rí'i titetiújcha'íi a'ij ti tiraavíjte'e a'iné Dios pu amuaatajé.

2 Sej si caí ti'itíj jín á'ujtzaahuate'e sino ayée xu'u cumu sej caí ti'itíj jín ti'itíjvee. Sej si huá'ancu'uvajxi'in sej si te'utáviicua'i seíj seajta sej a'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en.

3 Setá'aj huateújca'anen sej si seuj seíj sena'a teitestemua'ame'en pú'eenen a'iné a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu rí'i tejamuáaseire'esin a'íjna jime'e ti ari amua'anpuá'ajte.

4 Ayee pu'u tí'een, a'iné seíj mu'u í teitestemua'ame'en í mej yen seijre'e, ajta seíj pu'u í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee pu che'atá na'a een ti seíj na'a a'íjna sej jetzen rachú'eve'e a'íjna ti jín amuaatajé í Dios.

5 Seíj pu'u í tavástara'a, ajta seíj pu'u a'ín pú'een í tej rá'atzaahuate'e, ajta seíj pu'u jín í niuucajtze'en í mej jín muái'ivijhuaca'a. 6 Ajta seíj pu'u í Dios, í tej naími'i rájya'upua. A'íi pu nain jín antiújmu'a'aree. A'íi pu ajta nain jín tí'imuari'e tí'ij nain tiu'unaíjmi'ire'en. A'íi pu ajta naíjmi'i jemi seijre'e itejmi jemi.

7 Ajta itejmi, ayée pu títaatapuaíjve í Ciríistu'u seíj ajta sej a'íjna í ti jín rí'i tí'itacha'íica'a a'ij ti a'ín titaaxí'epí'íntari'iri'i. 8 A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i tíjín:

Tí'ij nu'u a'ín a'ujnéj u ta japua,

a'íi pu nu'u huaja'uvi'ití a'ímej

ti ij hua'iteáanan naíjmi'ica

í ti hua'utéemua'iti.

A'íi pu ajta nu'u hua'uré'epijte a'ímej

í ruteítestemua'a a'íjna

ti jín rí'i tíhuájcha'íica'a.

⁹ Ajta a'íjna i niuucari ti ayén raxa yee: “A'í pu nu'u a'ujnéj u ta japua”, ¿a'íné huataújmua'a a'íjna? ¿Ni qui ayén huataújmua'a yee a'í pu ajta amuacáí yé ve'ecáane íiyen chaanaca japua? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna ti ayén huataújmua'a.

¹⁰ A'íjna ti yé ve'ecáane, a'ii pu a'ín pú'een í ti a'uun a'ujnéj anná'imua u ta japua ti ij raanaíjmire'en tíj na'a ti ti'ípua'amé ti nainjapua tí'iseijre'e.

¹¹ A'ii pu a'ín pú'een í ti seica antíhuau, mej mi te'enteárute me'íjna jíme'e í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, ajta seica, mej mi miyen tiu'utévaire'en me'íjna jíme'e mej tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. A'í pu ajta seica antíhuau mej mi miyen á'ujjhuá'ane'en mej tihua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin, ajta seica, mej mi miyen me'íjna jín antiújmua'areere mej mi rí'i tihuá'ucha'in í mej e'etiújse'iri. Ajta seica, a'í pu ayén tihua'utá'a mej mi tihuá'umua'aten í teite.

¹² Ayee pu een jín hua'antíhuau mej mi rí'i huá'uruuren í huá'a tzajta'a í mej huaté'uu í Dios jemi, mej mi a'íme majta tiu'utévaire'en a'íjna jíme'e mej mi tiújvi'iraxi'in jamuan í Ciríistu'u. ¹³ Ayee tu een jín huarín, aj tu xaa e'ará'asti tej ti seíj tena'a jín rá'antzaahuate'en, tej ti tiyen che'atá tena'a ráamua'ati te'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios. Aj tu xaa, nain jín teri huavaújse a'íjna jíme'e tej teri tiu'unaíjmire a'ij ti Ciríistu'u titaaxí'epi'íntari'iri'i tej ti tiyen 'eene'en tíj ajta a'ín een.

¹⁴ Ayee tu teajta te'íjna jín huarín, catu ché'e tiyen 'éene'e tá'aju'un matíj í tí'iríi mej mana'a tejá'unamuajran, me'íjna jíme'e mej caí xi ramua'aree yee ayée pu tí'ixi'epi'in o capu ayén tí'ixi'epi'in. Catu ché'e tiyen cha'a tena'a titeejú'un tíj í jaitiri ti a'ín eeca ayén ráatajchi a'u ti na'a pújme'en. Capu ché'e ri'iríista a'ame mej mi miyen chá'a mana'a titáacuanamuan me'íjna jíme'e a'ij ti tihua'aráanajche mej titá'ixaate'en a'íme í teteca í mej raayí'iti temua'a naa mej jín e'ihuácuanamuan me'íjna jíme'e ti hua'itzi na'a pú'een.

¹⁵ Mí teajta iteen, ayée tu tí'ixáata tá'aju'un jé'iyecan jíme'e a'íné tétaxe'eve'e. Ayee tu een jín huarín, aj tu xaa nain jín tí'tavi'iraxi'isin jamuan í ti tamu'úu pú'een, ti i'í Ciríistu'u.

¹⁶ Ajta a'íjna jetze, najmi'íca pu ayén vaujsi'i í rute'ítestemua'a, ajta najmi'i mú tiújvi'iraxi'isin nainjapua tíj mana'a mej antiújna'amiche. Ayee pu té'eme a'íjna jíme'e mej huaújxe'eve'en seíj majta seij, ajta a'íjna jíme'e matíj mana'a pua'amé miyen tí'imuari'e me'íjna jíme'e a'ij ti tihua'uc'í seíj ajta seij.

A'í mú nu'u jé'cuatze'en seijre'e í Ciríistu'u jemi

¹⁷ A'íj nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e. Ayee nu tejá'amua'íjcate'e í tavástara'a jetze me'ecan sej si caí ché'e siyen titetiújcha'í matíj a'íme í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan. Capu tí'itíj vaire'e í huá'amua'atziira'a.

¹⁸ Camu rí'i tiyeú'ítie, majta a'ímuá mú a'uteájturaa a'u ti caí é'eseijre'e í Dios ti i'í ruuri, a'íjna jíme'e mej caí ramua'aree a'ij ti een í Dios jemi me'íjna jíme'e mej ra'antaná í ruxéjnu'uca.

¹⁹ Camu ché'e rutévi'ira'a. A'íj mú jín miyen huataúra'a mej miyen huaríni a'ij ti tihuá'amitiejte'e, tí'ití ti hua'aráanajche í huá'a tzajta'a mej mi nain jín tiú'uxana'acira'aten. Majta me'ín, camuché'e á'ujcu'uvée ráahuausin mej majtáhuua'a miyen a'ij pua'a huaríni.

²⁰ Mí seajta mú'een, caxu siyen raamuá'a se'íjna jemi í Ciríistu'u, sej si siyen che'atá sena'a a'ij pua'a huaríni matíj a'íme.

²¹ Ayej ne'ase xu'uri ráamua'areeri'i, ti ajta a'ín tejamuaamuá'ate tzáahuati'ira'a jíme'e a'ij ti een a'íjna jemi í Jesús.

²² Ayee pu tejamuaamuá'ate a'íjna jíme'e a'ij sej sejmí'i titetiújcha'íica'a, sej si yá'uhua'axin a'ij sej sejmí'i titetiújcha'íica'a, a'íné ayée pu a'ij pua'a á'amuaruurejca'a a'íjna jíme'e ti á'amucuanamuajca'a a'íjna í á'amuaamu'atziira'a ti tí'ihua'itaca.

23-24 Ajta, sej si siyen huaujjéjcuare'en se'íjna jime'e a'ij sej mé titeumuámua'aree sej si siyen rí'i titetiújcha'íi a'ij ti tejámuaaxí'epi'intari'iri'i sej si siyen 'eene'e xá'ara'ani t'íj í Dios ti nain jín ayén ríci tzáahuati'íra'a jime'e a'ij ti tiraavíjete'e, ajta a'íi pu urarí'en.

25 A'íj pu jín, ayén ruxe'eve'e sej raatapuá'ajta sej caí siyen tiú'ujcuanamua, sino ayée xu jé'iyecan jín tiraata'íxaate'en í ruxí'ej tevi, a'íné naími'i tu sej tena'a jetze ajtémecan í teitestemua'ame'en.

26-27 Tíi pua'a siyen ti'it'íj jín huataníniu'ucacu, caxu se'íjna jín ti'it'íj jín auteáturaave'en í Dios jemi. Caxu seajta siyen á'ateevi'in sej seri níniu'ucacu ti'it'íj jime'e. Ayee nu tejá'amua'íjcate'e sej caí raatá'asin ti a'ín tiyaaru'u ayén avíitzi jín huataseíjre'en mú'ejmi tzajta'a.

28 Ajta a'íjna ti ti'inahua'ara, ayée pu ruxe'eve'e ti caí ché'e tí'inahua'aj sino ché'e rumuájca'a jín tiu'umuári'en ti'it'íj ti a'ij tiratéva'iri ti ij ayén ti'it'í huamuá'itín í ti jín hua'utévaire'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

29 Caxu ti'it'í xajta ti a'ij pua'a namuajre'e, ajta ti caí ti'it'íj vaire'e sino a'íj xu'u huataxáj í niuucari ti i'í xí'epi'in a'íjna jime'e ti hua'atéva'iri mej mi jaítze'e yaú'itíe muá'ara'ani a'ij ti tihua'aturaate'e, ti ij ajta rí'i tihua'utá'an a'ímej í mej ranamua. 30 Caxu seajta a'ij pua'a tiraatá'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íjna ti rujímua'a amuaatéhuii ajta na'a caí teja'uré'enen a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios amua'irátuaasin.

31 Setá'aj raatapuá'ajta nain jime'e í sej jín a'ij pua'a mé titeumuámua'aree, na'ari í sej jín tí'ijaaxiejte'e nusu í sej jín níniu'ucacu ca'ín í sej jín hua'ataj'ívi í teite o sej jín a'ij pua'a tihua'áxa. Nain t'íj na'a ti a'ij pua'a een, setá'aj siyen raatapuá'ajta. 32 Setá'aj rí'i titetiújcha'íi, seajta ahuaújcu'aven seíj seajta seíj. Setá'aj siyen tiu'utaúruuni'i seíj seajta seíj a'íné Dios pu ajta tejámuaatá'uuni'iri'i a'íjna jime'e ti Ciríistu'u a'amua japua huaniú.

5

A'ij mej ye'í rí'i ti'it'íjcha'íi muá'ara'ani a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios

1 A'íj xu jín siyen tite'ehuaújca'anen sej si siyen rí'i tite'urarí'eene'en í ru tzajta'a a'ij ti te'urarí'en í Dios, a'íné xu'uri yaújmua'ame'en pú'een í Dios ti já'amuaaxe'eve'e. 2 Setá'aj siyen rí'i titetiújcha'íi se'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en a'íné Ciríistu'u pu ayén che'atá na'a taataxí'eve. A'íi pu huataújmuai'ivejtaca'a ta jetze me'ecan í Dios jemi. A'íné a'íi pu a'íjna jín rí'i tiraatá'a í Dios, a'íj pu jín ayén éene'e seíjre'e t'íj muai'ivéjri ti naa teáarí'e u ta japua a'íjna jime'e ti a'ín ayén ta jetze me'ecan huaniú.

3 Caxu a'atzu raatá'acare'en ti ayén huárini mú'ejmi tzajta'a sej huaújxana'acira'aten na'ari sej ti'it'í jín a'ij pua'a huárini nusu sej huápi'i ranecua'atze í tumin. Capu xaa ne'u ayén tiraavíjete'e mej miyen huárini a'íime í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios, í ti hua'utehunii í ru jemi.

4 Caxu seajta hua'atá'acare'en mej miyen tí'ixajta niuucari jime'e ti a'ij pua'a namuajre'e na'ari ti caí ti'it'íj vaire'e nusu í mej jín tité'exieehuari'i. Capu a'atzu i'í xí'epi'in mej miyen a'ij pua'a tí'itejeeve sino miché'e rí'i tiraatá'an í Dios.

5 Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tí'itevistáa a'íjna jime'e ti tiú'ujxana'acira'aten nusu a'íjna jime'e ti a'ij pua'a mé teuúmua'aree ca'ín a'íjna jime'e ti huápi'i raxí'eve'e ti jeíhua tí'ijcha'íi, capu ja'anáj raci'ti ti a'íjna a'uun a'uteárute Dios ti é'eseíjre'e a'ájna í xicájra'a ti jetzen tiu'uta'ájta a'íjna í Ciríistu'u, a'íné a'íi ti huápi'i raxí'eve'e ti jeíhua tí'ijcha'íi, ayée pu seíjre'e í Dios jemi t'íj seíj ti ayén rana'amiche ti'it'í ti caí Dios pírici.

6 Caxu raatá'acare'en ti ja'atí amuáacuanamua a'íjna jime'e í niuucari ti hua'itzi na'a pú'een, a'íné Dios pu jeíhua huápi'i puaíjtzi hua'utá'asin a'ímej í mej miyen tí'ihua'itaca. A'íi mú a'íi pú'een í mej caí rá'astijre'e í Dios. 7 A'íj xu jín, caxu hua'ajteánaxcan a'ímej.

8 A'ájna'ímua xu seajta siyen titetiújcha'íica'a mat'íj a'íime í mej tíca'amiste'e á'ujjhua'an. Mí seajta íjii, ayée xu een mat'íj a'íime í mej néeriste'e á'ujjhua'an. Ayee xu

seri 'een a'íjna jime'e ti Ciríistu'u a'amua japua huaniú. A'íj xu jín, seuj siyen rí'i huárini matíj a'íime í mej néeriste'e á'ujuhua'an.

⁹ Ayee mú xaa ne'u rí'i titetiújcha'íi í mej néeriste'e á'ujuhua'an mej miyen nain jín ríci ti xí'epi'ín jime'e, majta miyen ríci a'íj ti tiraavíjte'e, ajta ti tzáahuati'ira'a jime'e seijre'e.

¹⁰ Setá'aj seajta ráahuauni sej yaú'ítiée xá'ara'ani a'íj sej rí'i tiraatá'an í Dios.

¹¹⁻¹² Caxu a'atzu hua'ajteánaxcan huá'a jemi í mej miyen a'íj pua'a titetiújcha'íi í mej tíca'amiste'e á'ujuhua'an, sino ayée xu hua'utaseíjrate'en ti caí tí'itíj vaire'e a'íj mej ríci, a'iné ayée pu tiu'utévi'iraste'e ti ja'atí ayén tí'ixajta a'íj mej avíitzi jín ríci a'íime í mej caí ja'atí á'astijre'e.

¹³⁻¹⁴ Mí ajta, naíjmi'i pu huataseíjre'esin a'íj ti een ti pua'a ja'atí raatétatzavi'i, a'iné a'íjna í tatzari, nain pu jín tí'iseijrata a'íj ti een. A'íj pu jín, ayén té'eyu'usi'i tíjín:

Huatájisi mi pej i'i cutzú.

Ajta ajchesi amájna huá'a tzajta'a í mi'ichite.

Ajta a'íin Ciríistu'u pu muatétatzavi'ira.

¹⁵ Rí'i xu'u mú'een, sej si siyen rí'i titetiújcha'íi matíj a'íime í mej rí'i me títeumuámua'aree. Caxu siyen 'eene'en matíj a'íime í mej seicié me títeumuámua'aree.

¹⁶ Setá'aj siyen ahuaújca'anen sej si nain jín siyen huárini a'íj ti tí'ixi'epi'ín íjii ti auj huaxí'epi'ín a'iné a'íj pua'a mú miyen ríci í mej huáteemua íjii.

¹⁷ A'íj xu jín, caxu seicié me títeumuámua'aree sino ayée xu ahuaújca'anen sej si siyen yaú'ítiée xá'ara'ani a'íj ti tí'ijxe'eve'e í tavástar'a. ¹⁸ Caxu siyen ta'aruu a'iné ti pua'a siyen huárini, a'íj pu pua'a á'amuaruuren ajta secaí nain jín á'uveti. Mí seajta mú'een, setá'aj nain jín aráu'jca'anen se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁹ Set'íj u e'etiújseire'en, setá'aj siyen tí'ihuaúrixaate'en se'íjna jime'e í chuiicari í sej seajta jín tí'icuiina, seajta í sej jín rí'i tiraatá'an í Dios. Setá'aj siyen tiu'utáchuiica, seajta tiu'utácuina í a'amua tzajta'a sej si siyen rí'i tiraatá'an í tavástar'a.

²⁰ Seajta, setá'aj siyen huárini ja'anáj ti na'a sej tí'ijteujtzi'ire'e í Dios í tej rájya'upua nain jime'e ti tí'iseijre'e niuucajtze'en í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u.

A'íj mej ye'í rí'i titetiújcha'íi muá'ara'ani a'íime í mej víche'ejme

²¹ Setá'aj siyen huárini sej siyen huataúra'an sej huaújvaire'en seíj seajta seíj se'íjna jime'e sej rá'astijre'e se'íjna í Ciríistu'u.

²² Seajta mú'een, mi sej víche'ejme, setá'aj siyen huataúra'an sej siyen che'atá sena'a hua'ará'astijre'en í rucína'astemua'a setíj seri tirá'astijre'e se'íjna í tavástar'a. ²³ Ayee xu een jín huárini a'iné a'íin í cína'ara'an í 'íta'a, ayée pu che'atá na'a te'entiújmua'aree a'íjna jemi í ti ratévi'itín tíj ajta a'íin Ciríistu'u te'entiújmua'aree naíjmi'ica jemi í mej e'etiújse'iri í jemin. Ajta Ciríistu'u pu hua'irátuaasin.

²⁴ Me'ecui xaa, a'iné a'íi mú rá'astijre'e me'íjna í Ciríistu'u a'íime í mej e'etiújse'iri í jemin, ayée pu che'atá na'a ruxe'eve'e mej mi a'íime í mej víche'ejme mej mi hua'ará'astijre'en a'íimej í rucína'astemua'a nain jime'e.

A'íj mej ye'í rí'i titetiújcha'íi muá'ara'ani a'íime í mej néjne'ichejme

²⁵⁻²⁶ Seajta mú'een, mi sej huá'acinastemua'a pú'een, setá'aj siyen che'atá sena'a huá'axe'eve'e í ru'íjta'amua'a tíj ajta a'íin Ciríistu'u tíhua'utaxí'eve a'íimej í mej e'etiújse'iri í jemin. A'íi pu ajta huataúra'a ti huámi'ini huá'a jetze me'ecan ti ij ajta rujímua'a hua'utehuii í ruteítestemua'a. A'íi pu hua'ujéjcuare a'íjna jime'e ti huá'ari'iri'i í mej jín auteájturaa í jemin. A'íi pu ajta rí'i huá'uruu í huá'a tzajta'a a'íjna jime'e mej rá'antzaahua me'íjna í niuucari ti a'íin raateájtuaa huá'a jemi.

²⁷ A'íi pu Ciríistu'u ajta huataújtuiire'esin í ru jemi. Ayee mú seíire'e muá'aju'un tíj ja'atí ti síicu'uri jín ucaújchejte ti caí a'atzu tí'itíj cámeijri'i, ti caí a'atzu huatétzu'uta, ti caí tí'ití tirá'aturaate'e. Ayee mú naa seíire'e muá'aju'un tíj tí'itíj ti témaxcava'ara'a. Naa mú

urarí'ene'e muá'aju'un, majta camu ti'itíj jín a'aturáa muá'aju'un tí'ij caí ja'atí ti'itíj jín huá'a jetze te'ujpuá'ajte'en.

²⁸ Ayee pu ruxe'eve'e mej mi a'íime í mej neíche'ejme miyen che'atá mana'a ti-huá'axe'eve'e í ru'íjta'amua'a matíj majta tiú'ujxe'eve'e í ru jetze. A'ín ti ayén raxí'eve'e í ru'íj, a'í pu ajta ayén ruxe'eve'e ruseíj.

²⁹ Ayee pu'u tí'een, a'iné capu ja'atí ja'anáj ayén rájcha'íire'eca'a í rutevij, sino a'í pu ti'ijmícua, ajta rí'í pu ayén che'atá na'a raaxá'apuai tíj ajta a'ín Ciríistu'u rí'í tihua'axá'apuai a'ímej í mej e'etiújse'iri í jemin.

³⁰ Teen tu xaa tí'avi'iraxi jamuan a'íjna í Ciríistu'u. ³¹ Ayen tíjín: “A'íj pu nu'u jín, ja'atí pu ayén mé rúujisin í rutáàta, ajta í runáàna ti ij nu'u huaténe'iche a'íjna jamuan í ru'íj. Majta nu'u a'íime í mej hua'apua, ayée mú nu'u seíj mana'a teitejra'a pu'eene'e muá'ara'ani.” Yee pu'u xaa ne'u.

³² A'ii pu pú'een ti'itíj ti huápi'í ruxe'eve'e ti ajta avítzi jín ayén tí'een. Mí neajta inee a'ij nu jíme'en ti'ixa ne'íjna í Ciríistu'u, neajta ne'ímej jíme'e í mej e'etiújse'iri í jemin.

³³ Mí seajta mú'een, setíj sena'a sej neíche'ejme, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huá'axe'eve'e í á'amua'íjste'emua'aca setíj seajta tiú'ujxe'eve'e í rutevij jetze. Ajta a'íime í mej víche'ejme, ayée pu ajta tiú'ujxe'eve'e mej hua'ará'astijre'en í huá'acinastemua'a.

6

A'ij mej ye'í rí'í titetiújcha'í muá'ara'ani a'íime í mej yaújmua'ame'en pú'een

¹ Seajta mú'een, mi sej i'í ti'irí, setá'aj hua'ará'astijre'en í ruvaújsimua'a a'iné ayée pu tiraavíjte'e í tavástarala jemi. ² Ayen tíjín: “Patá'aj nu'u rí'í tihua'utá'an í a'atáàta, ajta a'anáàna.” A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'í ti'itíj jíme'e ti pua'a ja'atí ayén ra'ará'astijre'en. ³ Ajta ayén tíjín: “Tí ij temua'a naa timuáavaire'en, pej pi pajta nu'u á'ateevi'in pej ruuri puá'ara'ani íiyen chaanaca japua.”

⁴ Seajta mú'een, mi sej huá'aya'upua pú'een, caxu muári'eristan í ruyaujmua'a jemi mej mi caí huataniú'ucan, sino rí'í xu tihua'ucha'in. Sej si tihua'umua'aten, seajta tihua'utá'ixaate'en temua'a naa a'ij ti tí'ijxe'eve'e í tavástarala.

⁵ Seajta mú'een, mi sej ca'anéeri jín tí'ivaire'e seíj jemi, setá'aj hua'ará'astijre'en a'ímej í mej íiyen chaanaca japua tejá'amua'íjte'e. Setá'aj siyen che'atá sena'a hua'ará'astijre'en setíj seajta tirá'astijre'e tzáahuati'ira'a jíme'e se'íjna í Ciríistu'u, a'íjna jíme'e sej rí'í huataújseijrata, seajta siyen tí'itziine'e ti pua'a secaí nain jín te'ará'asten.

⁶ Setá'aj siyen a'ujca'anéecan jín tihua'utévaire'en a'ímej í mej tejá'amua'aijte'e ti pua'a miyen tejá'amuaseij nusu mecaí. Setá'aj siyen che'atá sena'a tihua'utévaire'en setíj seajta tiraatévaire'en se'íjna í Ciríistu'u. Setá'aj siyen se'íjna jín araúrasten a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios nain jíme'e a'achú sej ú'ucaca'ane í ru tzajta'a.

⁷⁻⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a ruxí'evi'ira'a jíme'e tihua'utévaire'en yee cumu tavástarala jemi xu tí'ivaire'e. Jee xaa ne'u, caxu teteca sena'a jemin tí'ivaire'e a'iné ayée xu ramua'aree ti a'ín tavástarala ayén tiraatapuaíjve'esin naíjmi'lica a'ij ti ti'ití huáruu ti i'í xí'epi'in. Capu amín a'ij ti pua'a a'ín ja'atí ca'anéeri jín tí'imuari'e nusu ayén ruxí'evi'ira'a jín tí'ivaire'e.

⁹ Seajta mú'een, mi sej tihua'aijte'e, ayée xu che'atá sena'a rí'í tihua'ajcha'í a'ímej í mej mú'ejmi jemi tí'ivaire'e. Caxu huá'aneche a'iné xu'uri ramua'aree ti a'ín ti a'uun é'eseijre'e u ta japua, a'íj pu tihua'aijte'e a'ímej í mej mú'ejmi jemi tí'ivaire'e. A'í pu ajta tejá'amua'aijte'e mú'ejmi. Ajta í jemin, naími'í xu ruxí'ej'een, mi sej tihua'aijte'e, seajta mi sej ca'anéeri jín tí'imijhuaca.

Jíme'en í tej jín tiu'utése'en

¹⁰ Tíj íjii, setá'aj siyen huateújca'anen a'íjna jime'e sej jetzen araújca'anen í tavástara'a sej nain jín tiu'utémua'itín í muári'eri'ire'ara'an jime'e. ¹¹ Setá'aj rí'i titecaujnan nain jime'e í ti Dios raateájtuaa mú'ejmi jemi í sej jín tí'itese'e tíj ajta xantaaru'u ti nainjapua cauñnan, sej si te'utáviicua'i nain jime'e ti tiyaaru'u avítzi jín tiraaxí'epi'intare a'ij ti huárini ti amuaatémua'itín.

¹² Ayee xu huárini a'iné catu xaa ne'u a'ímej jamuan tí'itese'eca'a í teteca sino huá'a jamuan a'ímej í mej ti'itíj jín antiújmua'aree, majta a'ímej í mej tí'aijta, a'íme í xiéjniu'ucari í mej a'ij pua'a 'een, í mej majta titetateí ti'itíj jime'e ti tíca'amiste'e seijre'e íiyen chaanaca japua, ajta í mej é'eseijre'e u ta japua.

¹³ A'íj xu jín nainjapua cauñnan se'íjna jime'e ti Dios raateájtuaa mú'ejmi jemi sej si jín tí'itese'e tí'ij a'ájna teja'uré'enen í xicaj ti jetzen huataseíjre'en a'íjna ti a'ij pua'a een. Ayee xu huárini ti ij caí a'íin mé jamaúutaxin a'u sej a'uté'uuca'a. Seajta mú'een, setá'ij seri raatémua'iti, ayée xu huárini, setá'aj se'uun a'uté'uu pua'acíé xá'ara'ani.

¹⁴ Ayee xu seíire'e xá'aju'un, nain í sej siyen tiu'utaxáj, jé'iyecan xu jín siyen raataxáj. Ajta nain a'ij sej ríci, ayée xu siyen raruuren a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi. A'íj pu xaa ayén tejámuaatévaire'esin tíj ajta tí'ivaire'e a'íjna í puaasi ti jín avá'ujj'icie í xantaaru'u, ajta a'íjna ti jín antaújnaamua í rú'taviitze'e.

¹⁵ Setá'aj siyen che'atá sena'a rí'i huaújruuren tíj ajta seíj ti rí'éene'e jín ajtaújca'acaite'e ti i a'uun japuan é'eye'ive a'u ti a'ij pua'a jau'én. Setá'aj siyen huateújca'anen sej si siyen te'utáviicua'i sej tihua'utá'ixaate'en í teite se'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios hua'anpuá'ajte'esin. ¹⁶ Seajta se'íjna jime'e, setá'aj siyen huárini, setá'aj nain jín rá'antzaahuate'en í tavástara'a. Ayee xu een jín huarín, mú'een xu raayí'tihua'an sej huateújnan tí'ij caí ti'itíj jín amua'antipua'ajte'en a'íjna í tiyaaru'u.

¹⁷ Setá'aj seajta ra'ancuré'an a'íjna ti jín Dios amua'irátuaasin. Ayee pu tejámuaatéva'iri tíj ajta tiraatéva'ire í xantaaru'u a'íjna ti jín utemúucu'utzi. Ajta i'i, setá'aj siyen ru'itéchueeca a'íjna í chuun ti ruxí'ejta'a ajcamíimijmee ti amuaatáchuiite'esin a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íjna ti ruxí'ejta'a ajcamíimijmee, a'ii pu a'íin pú'een í niuucari ti jetzen raxa í Dios.

A'iné een jime'e miyen huatéjniuuni, ajta a'ij mej ye'í huárini

¹⁸ Setá'aj siyen araújca'anen se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si rahuauca í Dios jemi tí'ij pí na'a se'íjna jime'e nain ti'ití ti a'ij tejamuá'aturaate'e. A'íj xu jín, seúche'e xu atanéjne'ere. Caxu raxí'éhuata sej siyen huá'a jime'e rahuauca í Dios jemi naíjmi'ica a'ímej í mej huaté'uu í Dios jemi.

¹⁹ Setá'aj siyen rahuauca í Dios jemi neetzi jime'e ti ij a'íin Dios ayén naatá'an a'ij nej niyen tiu'utaxáj ja'anáj ti na'a, nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en í teite, nej ni niyen caí tí'itziíine'e tí'ití jime'e nej niyen tihua'utá'ixaate'en ne'íjna jime'e ti é'aviitzi'i a'íjna jime'e a'ij ti Ciríistu'u ta japua huaniú.

²⁰ A'íj nu jín neri aiteánami'i ne'íjna jime'e nej tihua'ixaate'e í teite í Jesús jetze me'ecan. Setá'aj siyen tí'ijhuaviira í Dios jemi nej ni caí tí'itziíine'e tí'itíj jime'e nej tihua'utá'ixaate'en a'ij ti ayén tínaavíjte'e ineetzi nej niyen huárini.

Pablo pu huá'ateujte'e, ajta ra'antipua'ajte

²¹ Ajta a'íin Tíquico, í ne'ihuaara'a í nej raxí'eve'e ti ayén che'atá na'a té'atzaahuate'e í tavástara'a jemi netíj inee, a'íi pu caí tí'itíj jín até'itzea'ara í Dios jemi. A'íi pu nain tejámuaatá'ixaate'esin sej si ráamua'aree a'ij ti tí'inevaire'e, sej si seajta ráamua'aree a'ij nej ríci.

²² Ayee nu een jín mú'ejmi jemi raata'ítí sej si ráamua'aree a'ij ti tí'itavaire'e, ti ij ajta a'íin rí'i tejámuaatá'an.

²³ Ché'e Dios hua'utéjpua'ajte'en naíjmi'ica í sej ru'ihuaamua'a. Ajta a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, miché'e me'ín amuaataxe'eve'en a'iné mú'een xu té'atzaahuat'e.

²⁴ Ché'e a'ij tihuá'avaire'e naíjmi'ica í mej rusén jín raxí'eve'e me'íjna í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Filipos a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹ Inee, i nej i'i Pablo, ajta a'íjna i Timoteo, iteen i tej ravaire'e te'íjna í Jesus í Ciríistu'u, ayée tu tejá'amuayu'use'e naíjmi'ica mú'een, mi sej rá'atzaahuat'e se'íjna í Jesus í Ciríistu'u, majta me'íime í mej tejá'amua'ajte'e, majta me'íime í mej tejá'amuavaire'e ti'itij jime'e. Naíjmi'ica tu tejá'amuayu'use'e mi sej Filipos a'uhuachéjme.

² Ché'e a'íin Dios í ti tá'iyá'upua, ajta a'íin í tavástara'a a'íjna í Jesus ti ajta i'i Ciríistu'u, miché'e me'íin rí'i tejá'amuacha'íi muá'ara'ani, miché'e majta amua'anpuá'ajte'en í á'amua'iejniu'uca jetze mi sej mu'íi, sej si xí'epi'ín ru'ihuaamua'a xá'ara'ani temua'a naa.

Pablo pu huá'ahuaviitze'e a'íime í mej té'atzaahuat'e

³ Jé'ecan nu netémua'ave'e í Dios jemi ja'anáj ti na'a nej huáhuau í Dios jemi mú'ejmi jíme'en net'íjtá amua'utámua'aree. ⁴ Ja'anáj ti na'a nej huahuauca í Dios jemi naíjmi'ica jime'e mú'een, jé'ecan nu tí'ijteujtzi'ire'e í Dios jemi net'íjtá á'amuaamua'areere.

⁵ Ayee nu'u caj tí'irici inee a'íjna jime'e í sej naatévai tej ti hua'utá'ixaate'en í teite te'íjna í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. Senaatévai í jécua, seajta íjii. ⁶ Nee nu neajta jépi'ín tejá'umua'aree ti a'íjna í ti a'utéjche ti rí'i amuáaruuren í a'amua tzajta'a, a'íi pu xaa ne'u raanaíjmire'esin a'íjna xicájra'a jetze tí'ij ajtahua'a uvé'enen a'íjna í Jesús ti ajta ayén ántehuaa í Ciríistu'u.

⁷ Ayee pu tiraavíjte'e nej niyen ti'ihuánmua'aten mú'ejmi jime'e a'iné mú'ejmi nu a'amua jemi á'anca'ane. Ti pua'a niyen í'inami'ihua, na'ari ti pua'a nej a'íjna jetze huatániuni í niuucari ti a'íjna jetze raxa í Dios, na'ari niyen tiraataxáj yee temua'a pu i'i xí'epi'ín amíjna i niuucari, naími'i tu ra'ancuré'a'ave í tej jín rajpuaítzi, teajta a'achú ti caj taatapuaíjve í Dios.

⁸ Dios pu ramua'aree nej jeíhua a'ij pua'a té'ennemua'ate mú'ejmi jime'e. Ayee nu che'atá a'amua jetze á'anca'ane a'ij ti a'íin ajta a'amua jetze á'ujca'ane a'íjna í Jesus ti ajta i'i Ciríistu'u.

⁹ Ayee nu tí'ijhuavii í Dios jemi naíjmi'i jime'e mi sej ru'ihuaamua'a, sej si jaítze'e huaújxe'eve'en rujímua'a tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, setá'aj caí ti'itij jín auté'itzen, setá'aj siyen raayí'itihua'an jaítze'e, setá'aj nain jín rí'i mé titeumuámua'aree í Dios jemi.

¹⁰ Neajta nu niyen tí'ijxe'eve'e ti ij ayén amuaatámitiejte'en í ti jaítze'e ruxe'eve'e, ti ij caí ti'iti a'amua tzajta'a tásiseiirihua'an ti a'ij pua'a een, ti ij caí ja'ati ti'itij jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en a'íjna xicájra'a jetze tí'ij yéj uvé'enen a'íjna í Ciríistu'u í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

¹¹ Setá'aj siyen huárini ti'iti ti í'ixi'epi'ín a'íjna jemi í Jesus ti ajta i'i Ciríistu'u tíj na'a ti yú a'ucá'a. Aj mú mi xaa jeíhua rí'i tiraatá'asin í Dios.

Nain pu nu'u jín tiu'utévaire'esin í Ciríistu'u jemi

¹² Casi'i, ne'ihuaamua'a, ayée nu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree a'íjna jime'e, a'ij ti ti'iti náaruu, í net'íj tiu'utévai niuucajtze'en í Dios mej mi jaítze'e ráanamua. ¹³ Pu'uri jéjre'e seijre'e nej námi'i ne'íjna jime'e nej tí'ivaire'e í Ciríistu'u jetze me'ecan. Temua'a mú ramua'aree a'íime í xantaaru'u í mej racha'íi a'íjna ti ve'ecán jín ti'itéjvee, majta í seica. Naími'i mú ramua'aree.

¹⁴ Majta í seica í ne'ihuaamua'a, í mej majta ti'ixa í Ciríistu'u jetze me'ecan, mu'uri á'ujca'anejca'a me'íjna jime'e nej námi'i. Mu'uri ti'ixa ca'anisíj jime'e. Camu ti'itij jín tí'itzi'ine'e.

15 Mi majta seica miyen ti'ixa í Ciríistu'u jetze me'ecan, a'iné jeíhua mú chueere'e neetzi jime'e, mej néjcha'íre'e. Majta seica miyen ti'ixa tzáahuati'ira'a jime'e.

16 A'íime í mej ti'ixa tzáahuati'ira'a jime'e, ayée mú ríci a'iné mení'ixe'eve'e. A'íi mú ramua'aree nej námi'i a'íjna jime'e nej ne'íjna jín tí'ixajtaca'a Ciríistu'u jetze me'ecan.

17 Mi majta í seica, a'íi mú rujímua'a mena'a a'ij tirájteu mej tiu'utaxáj í Ciríistu'u jetze me'ecan. Camu ti'ixa tzáahuati'ira'a jime'e sino ayée mú tí'imua'atze tí pua'a miyen ti'ixa, aj nu ni jaítze'e tirajpuaítzi na'ame íiyu nej námi'i.

18 Aru, ¿a'iné í'irini? A'ii pu a'íin pú'een í tí jaítze'e ruxe'eve'e í mej tí'ixaxa'a í Ciríistu'u jetze me'ecan. A'íj nu jín netémua'ave'e. Capu ne jetze ruxe'eve'e a'ij mej ye'í ti'ixa, tí pua'a metí'ixajta jé'iyecan jime'e nusu mecaí. Ayej ti'ayajna. Mi neajta inee, jaítze'e nu máaj netémua'ave'e.

19 Aye nu'u, nee nu ramua'aree tí xí'epi'in te'iráame neetzi jemi a'iné mú'een xu rahuavii í Dios jemi. Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Ciríistu'u, a'íi pu i ajta naatévai.

20 Jé'ecan nu rachú'eve'e, ayée nu neajta tí'ijxe'eve'e, nej ni caí ja'anáj tí'itevi'ira'a í Dios jemi. Huápi'i nu raxí'eve'e nej niyen a'ahuánca'ane'en nej niyen rí'i tiu'utánseijrata mej mi ráamua'aree í nej Ciríistu'u nu jetze neca'ane tí pua'a niyen irá'ateevi'in nej i'irúuri ná'ara'ani na'ari nej huám'i'ini.

21 Aye pu tiná'amitéjte'e ineetzi, tí pua'a niyen irá'ateevi'in nej i'irúuri ná'ara'ani, nain nu jín tiu'utévaire'esin ne'íjna jemi í Ciríistu'u. Mi neajta, tí pua'a neri huám'i'ini, nee nu xaa tiu'utémuaiti í ta japua.

22 Tí pua'a niyen irá'ateevi'in nej i'irúuri ná'ara'ani, aj nu xaa ne'u nain tí'iseijran a'ij nej tí'imuari'e. Aj nu xaa ne'u tiu'utémuaiti. A'íj nu xaa caí mua'aree tí'itij tí jaítze'e í'ixi'epi'in, tíj nej irá'ateevi'in nej ruuri nusu nej ca'anacan huám'i'ini.

23 Jé'ecan nu ráamua'areeri'i i nexiejniu'uca jime'e. Aru canu xáahuí ramua'aree tí'itij tí jaítze'e na'aráanajche. Jé'ecan pu ayén ne'astí á'aye'i nej á'ura'ani neatá'aj a'utevéé ná'ara'ani í Ciríistu'u jemi. Jaítze'e pu í'ixi'epi'in tzíte'e nej á'ura'ani. 24 Mi ajta jaítze'e pu a'amua jetze ruxe'eve'e nej ruuri ná'ara'ani.

25 Ayej ne'ase, ayén tí'ayajna nej yen huacaí ná'ara'ani. Ayen nu huacaí na'ame sej si jaítze'e rá'antzaahuat'en, sej si jaítze'e huaújtemua'ave'en. 26 A'íj pu jín netí'ijta'hua'a yé huacaí ná'ara'ani a'amua jemi, jé'ecan xu huataújtemua'ave'esin, seajta rí'i tiraatá'an í Ciríistu'u tí i'í Jesús, a'iné a'íi pu naatévai ineetzi.

27 Me'ecui xaa, huápi'i pu ruxe'eve'e sej siyen huárini a'ij tí tiraavíjte'e, setíj tiráanamujri'i se'íjna jetze í niuucari tí jetzen raxa í Dios. Tí pua'a ne'uun a'atanén nej tejámuaatá'ixaate'en na'ari nej yé'umua'ati ye'imua, ayée nu raxí'eve'e nej ni ráamua'aree sej seuj té'atzaahuat'e naíjmi'i. Setá'aj naíjmi'i tiu'utése'en tí ij caí ja'ati amuaamuaitin sej si caí ché'e rá'atzaahuat'en í niuucari tí jetzen raxa í Dios.

28 Mú'een xu caí siyen tihuá'itziine'e setiu'utatése'e sej tí'ihuaúrixaate'en huá'a jaman í mej amuájcha'íre'e. Tí pua'a siyen huárini, aj mú xaa ráamua'aree mej huatéepua'are. Mi seajta mú'een, Dios pu amua'irájtuaani.

29 Aye pu'u na'a, a'iné Dios pu amuaatá'a sej rajpuaíjtzi xá'ara'ani Ciríistu'u jetze me'ecan, seajta rá'antzaahuat'en. 30 Aye tu teri taxí'ej antí'uuve te'íjna jime'e setíj amuacaícan naaseíj í nej jín tí'itese'eca'a, seajta seúche'e xu ranamujran nej tí'itese'e naúche'e.

2

Ciríistu'u pu nu'u tí'ití jín tí'itéveeca'a, aj pu i antí'raa í júte'e

1-2 Mú'een xu Ciríistu'u jetze ruca'ané í a'amua tzajta'a. A'íi pu ajta rí'i amuaatá'aca tí a'íin já'amua'eve'e í Ciríistu'u sej si xí'epi'in huárini, a'iné xu'uri ra'ancuré'evi'iti í xiéjniu'ucare'ara'an, seajta seica xu tihuá'umua'atziire'e, seajta xu seica á huá'acu'uve. A'íj nu jín á'amuahavii sej rí'i tinaatá'an nain jime'e, sej si siyen ruxí'ej tíu'umua'ati

temua'a naa naíjmi'i, sej si siyen ruxí'ej titehuaújxe'eve'en, sej si ruxí'ej tirájteuve'en sejí ajta mi sejí, sej si mú'een rujímua'a ráahuauni.

³ Ché'e caí ja'ati rusej rájteuve'en í ti jín ahuaújtzaahuat'e'en. Ajta ché'e caí ja'ati teúura'ate'e, sino ché'e a'ín ayén tiraatámitiejte'en ti jaítze'e tí'ivaire'e í sejí caí a'íjna.

⁴ Ché'e caí ja'ati a'í na'a rahuauca a'íjna í ti jetzen ruxe'eve'e rusej, sino ché'e ajta raatévaire'en í sejí a'íjna jime'e ti ajta a'íjna jetze ruxe'eve'e.

⁵ Setá'aj siyen che'atá sena'a tiú'umuá'ati a'ij ti tiu'umuá'aj a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús.

⁶ Ajta a'ín í Ciríistu'u, ayée pu i éene'e i'i Dios, capu ayén tirá'amitiejte'eca'a ti ayén titeúura'ate'e ti ayén aúche'e ruxí'ej 'eene'en í Dios jemi. ⁷ Sinu áa pu ti'itiá'a í ruxí'evi'ira'a jime'e í ti jín ti'itevéé já'araa u ta japua. Aj pu i a'ín huasejre tíj í ja'ati mej tí'ira'aijte'e. Ayee pu huanú'ihuaca'a tetj iteen.

⁸ Ajta pu ayén tevi pu'éene'e tetj iteen. Ajta a'ín, capu ve'ecán jín ti'iteveeca'a, sino huataúra'a ti huámil'ini. Huamí'i, icu, í cúruu jetze. ⁹ A'ij pu jín Dios anti'ímua ra'antítuaa. Aj pu i raatá'a ti te'enteároute ti'itij jime'e ti jaítze'e ve'é caí máaj ti'iti.

¹⁰⁻¹¹ A'ij pu jín, a'íjna xicáara'an jetze tí'ij te'entipua'ajte'en nain, mat'ij ráamua'aree tijín: “Pu'uri tí'aijta í Jesús”, aj mú xaa títunutaxí'ín naími'i í mej é'esejre'e u ta japua, majta í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua, majta í mej é'esejre'e u tajete, matá'aj naími'i miyen raataxáj yee: “A'ii pu tavástara'a pú'een a'íjna í Jesús ti i'i Ciríistu'u.” Ayee mú me'íjna jín huarín, aj mú mi rí'i tiraatá'asin í Dios í tej rájya'upua.

A'íme í mej té'atzaahuat'e miyen nu'u tí'ivaire'e mej hua'utátatzavi'i í mejyen a'uchéjme íyen chaanaca japua

¹² Seajta mú'een, mi nee á'amua'ixe'eve'e, ja'anáj ti na'a nej á'ucatii a'amua jamuan, ja'anáj ti na'a, ayée xu huaríj netj tejamuá'ixaa. Seajta íjii, nej yé ímuá huatáca, setá'aj siyen che'atá sena'a huárini. Seúche'e xu siyen rijca, a'ij nej tejá'amua'ixaate'e. Setá'aj raanaíjmire'en í ti auj tejamuá'aturaate'e a'amua tzajta'a. Rí'i xu'u mú'een nain jime'e, sej si caí ti'itij jín auté'itzen í Dios jemi.

¹³ Ayee pu'u, a'ín Dios pu amuaatá'aca í ca'aníjra'a, sej si siyen rijcaa í ti í'ixi'epi'ín a'ij ti a'ín tira'aráanajche. Ajta a'í pu tejámuaatévaire'esin sej si raanaíjmire'en.

¹⁴⁻¹⁵ Naíjmi'i tíj na'a ti ayén ruxe'eve'e sej siyen huárini, setá'aj caí jime'en runiúuste'e, na'ari sej caí jime'en a'ij pua'a tiúj'ixaate'e tí'ij caí ja'ati ti'iti jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en.

Sej si seajta ti'iterí'ene'en í a'amua tzajta'a, sej si siyen teitestemua'ame'en pu'éene'en xá'ara'ani í Dios, sej si caí ti'itij jín auteáturan í Dios jemi, íyen chaanaca japua sej huápuaseaaruve'en huá'a tzajta'a í mej a'ij pua'a tí'iteteite, í mej caí xí'epi'ín me títeumuámua'aree. Seajta huá'a tzajta'a á'ucíne sej tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios taajéjcuare'e itejmi.

Ayee xu se'íjna jín huarín, mú'een xu huasejre'en á jéjre'e huá'a jemi í teite. Xíee sej cu mú'een hua'atátzavil'ira a'íme.

¹⁶ A'ij nu jín ahuaántzaahuat'esin ne'ájna xicáara'an jetze tí'ij ajtahua'a uvé'enen a'íjna í Ciríistu'u. Ayee nu niyen ahuaántzaahuat'esin ti jé'ecan naa tináavai nej ne'íjna jín tí'itese'eca'a, ajta ayén naa tináavai ne'íjna jime'e í nej tiu'umuá'iej.

¹⁷ Mú'een xu tiu'utámua'ivejta se'íjna jime'e sej tí'ivaire'e í Ciríistu'u jemi, seajta se'íjna jime'e sej rá'atzaahuat'e. Ajta, ti pua'a méneje'icatan ayajna mej mi raanaíjmire'en í sej jín seri siyen tiu'utámua'ivejtaca'a, naúche'e nu netémua'ave'e ne'íjna jime'e nej a'atzu tejámuaatévai. Mú'ejmi nu jetze netémua'ave'e.

¹⁸ Seajta mú'een, setá'aj siyen che'atá sena'a huaújtemua'ave'en, seajta neetzi huatá'an í nej jín huatántemua'ave'en.

Jíme'en a'íjna í Timoteo, ajta a'íjna í Epafrodito

19 Ajta, ti pua'a ayén neetá'acare'en í nevéstara'a a'íjna í Jesús, ayée nu raxí'eve'e nej ca'anacan Timoteo tiu'uta'ítí'i mú'ejmi jemi nej ni huatántemua'ave'en netí'ij ráamua'aree a'ij ti tejá'amua'aire'e mú'ejmi. 20 Capu mé'e ja'ati ayajna tíj amijna ti ayén che'atá na'a tí'imua'atze netíj inee, ti ajta ayén rahuauca tzáahuati'ira'a jime'e a'íjna ti a'amua jetze ruxe'eve'e.

21 Mi majta mi seica, naími'i mú rahuauca í ti huá'a jetze ruxe'eve'e. Camu a'atzu rahuauca í ti jetzen ruxe'eve'e í Ciríistu'u ti i'i Jesús. 22 Aru xu'uri mú'een ramua'aree ti a'ín Timoteo, pu'uri tiu'utaseíjrataca'a ti caí auté'ítze a'iné pu'uri tinaatévai a'íjna jime'e nej tihua'utá'ixaa í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. J'éecan pu tiu'umuáriej ne jamuan tíj seij yaujra'an tí'imijhuaca jamuan í táàtajra'an.

23 A'íj nu jín néjxe'eve'e nej raata'íte mú'ejmi jemi netíj neri ráamua'areere a'ij ti ye'í tinaatévaire'esin ineetzi. 24 Mi neajta inee, naúche'e nu rachú'eve'e í nevéstara'a, nej ni neseíj ca'anacan a'atanén.

25 Ajta, ayej ne'ase, ayée pu ruxe'eve'e nej amuacaícan mú'ejmi jemi raata'íte í ne'ihuaara'a, a'íjna í Epafrodito. A'ii pu a'ín pú'een í sej mú'een neja'uta'ítí'iri'i ineetzi jemi ti a'ín tinaatá'an tí'iti ti ná'aturaate'e. A'íj pu tiu'umuáriej nee jamuan, teajta naíjmi'i tu tiu'utése'eca'a. 26 J'éecan pu xaa á'amuaseijramí'i. Ajta a'ij pua'a raatá'a a'íjna jime'e í sej ráamua'areeri'i ti a'ín tijcuí'ineca'a.

27 Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti tí'icuí'ica'a. Tín pu huamí'i. Mi ajta, Dios pu rá'acu'uvejca'a a'íjna. Ajta ayén che'atá na'a ná'acu'uvejca'a ineetzi nej ni caí nexiéemiste'eche'e. Pu'uri naací'i í nej jín rajpuaítzi ná'aye'i.

28 A'íj nu jín neri jaítze'e raxí'eve'e nej raata'íte mú'ejmi jemi sej si huaújtemua'ave'en setí'ijtáhua'a raaseíj. Mi neajta inee, nej ni caí ché'e niyen tí'inexieemiste'e.

29-30 Setá'aj ra'ancuré'evi'itín í tavástara'a jetze me'ecan. Setá'aj huaújtemua'ave'en a'íjna jemi í Epafrodito. Seajta rí'i tihuá'ajcha'íica í teteca tíj amijna, se'íjna jime'e ti tén huamí'i ti tí'imuari'eca'a í Ciríistu'u jetze me'ecan. A'íj pu ayén huataújtuaa ti huámí'ini tí'ij tináavaire'en ineetzi. Capu ayén tejamuaací'i mú'ejmi sej si siyen huárini a'iné sej caí yé já'ahua'aca'a.

3

Jíme'en a'íjna ti xaa tí'ivaire'e í Dios jemi

1 Pu'uri íjii, ne'ihuaamua'a, setá'aj huaújtemua'ave'en jemin í tavástara'a. Nu'uri niyen tejámuaata'ítí'iri'i. Nu'uri neajtahua'a nena'a tejá'amua'ítí'i. Capu né'una'aviste'e neetzi jemi nej niyen ríci, a'iné a'íj pu á'amua'achá'ij a'ame.

2 Rí'i xu'u mú'een, a'ímej jemi í teteca í mej miyen á'ujujhua'an matíj í tzi'ici í ti caí ja'ati huá'ajye'emua. A'ij mú pua'a ríci a'íjme í teteca, mej ruhuá'ira'a ajtasí'iche. Metiú'ítzíte'e, micu.

3 Mi teajta iteen, a'ii tu a'ín pú'een í tej tanavij a'antisí'iche tzáahuati'ira'a jime'e. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu xaa taatá'aca í tej rí'i tiratá'acare'en í Dios. J'éecan tu jetzen huatátatemua'ave'esin í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús. Teajta iteen, catu xaa rá'atzaahuate'e te'íjna jime'e í tej rájteu í tazajta'a.

4 Ti pua'a seíj ayén tirá'amítiejte'e ti ayén tiraavíjte'e ti rá'atzaahuate'e a'íjna í ti tirájteu í ru tazajta'a, ché'e a'ín ráamua'aree ti jaítze'e ayén tiraavíjte'e ineetzi jemi.

5 Tí'ij teuumé'eca aráhuaica xicaj nej jetzen huanú'ihuaca'a, mena'antisíjcheca'a í nenavij jetze. Huá'a jetze nu ajtémé'ecan í mej jee yaújmua'ame'en a'íjna í Israel teecan. Neajta i'i huácaxa'ara'an a'íjna í Benjamín teecan. Huá'a jetze nu ajtémé'ecan í mej jee hebreo pú'een. Ayee nu huanú'ihuaca'a. Neajta nu hua'aniuuca jín tí'ixaxa'a. Jíme'en a'íjna í yu'uxari ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moises teecan, nee nu i'i fariseo.

6 Ayee nu rí'i huápí'i tí'itese'eca'a ne'íjna jime'e í neye'irá. A'íj nu jín a'ij pua'a tihuá'ajtea'axí'ica'a í mej rá'atzaahuate'eca'a me'íjna í Jesús. Neajta, canu ja'anáj tí'itij

jín auteájturaa a'íjna jime'e í nej tíjye'iraca'a. ⁷ Nain a'achú ti caj ti'ípua'amé, j'éecan pu ne jetze ruxe'eve'eca'a í nej nejmi'i tíjye'iraca'a.

Ajta íjii, ayée pu tiná'amitiejte'e ineetzi ti caí ché'e ti'itij vaire'e a'íjna jime'e nej neri ravaire'e ne'íjna í Ciríistu'u. ⁸ Ajta á'iyen, í ti jaítze'e ruxe'eve'e, a'ij ti ti'iti tináaci'itíche'e, pu'uri ayén tiná'amitiejte'e tíjín yee tiú'itziite'e. Niché'e yee mé rúhua'axin.

A'ii pu'u, j'éecan pu jaítze'e tineetéva'iri nej ráamua'ati ne'íjna í nevástara'a, a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús. Ne'íjna jime'e í Ciríistu'u, nain nu mé huahuá'axi. Cu xiee, xaiiri ti cu pú'eenen a'íjna ti ajmí'i na'aránajcheca'a. Ayee pu tiná'amitiejte'e íjii ti ayén een jime'e. Nee nu mé rúuriexi ne'íjna jime'e nej ni tiu'utémua'itín í Ciríistu'u jemi.

⁹ Ayee nu'u tí'imua'atze ne'íjna jime'e, nej ni huatevéé ná'ara'ani í Ciríistu'u jemi, nej ni caí ti'iti jín auteáturan í Dios jemi. Canu ché'e niyen tí'imua'atze yee nee nu rí'i tí'itevij ne'íjna jime'e nej yee nain jín ra'ará'astijre a'ij ti té'axa í yu'uxari jetze, sino ayée pu tirá'amitiejte'e í Dios í nej rí'i tí'itevij, a'íjna jime'e nej rá'atzaahuatze'e í Ciríistu'u.

¹⁰ A'ii pu a'ín pú'een í nej raxí'eve'e neatá'aj ráamua'ati ne'íjna í Ciríistu'u, neajta ráamua'ati í muári'eri'ira'a í ti jín Dios ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite, neajta rajpuaítzi na'ame í Ciríistu'u jamuan, nej ni niyen seíre'e ná'ara'ani tíj a'íjna í Ciríistu'u tí'ij huamí'i.

¹¹ A'íj nu jín rachú'eve'en nej raatá'ase a'íjna xicáara'an jetze matí'ij a'itácine í mi'ichite ti pua'a necaí a'ij huárini inee.

A'íj pu nu'u tí'itese'e ti ayén tira'ará'asten ti jíme'en Ciríistu'u raatá'aseca'a

¹² Caxí nu xaa ne'u raatá'aseca'a ne'íjna í nej caí xi auté'itze'ara'an; canu neajta xí nain ra'ará'astijre. Naúche'e nu huátieen nej ni raatá'ase ne'íjna í tíjíme'en naatá'aseca'a í Ciríistu'u ti i'i Jesús ti ij a'ín huateúra'ate'en ineetzi.

¹³ Ne'ihuaamua'a, canu niyen tejá'amua'ixaate'e yee nu'uri raanaíjmire, sino ayée nu'u ríci: canu ché'e niyen ne'íjna jín tí'imua'atze yee í tu'uvé'eteajti sino netí'itese'e nej ni raatá'ase í ta'amuaájca.

¹⁴ Ayee nu een jín ríci, nej ni raatá'ase a'u ti a'utavií í júmi'inari, nej ni ti'iti huamuá'itín í ti jín Dios né'ejee u júte'e í Ciríistu'u jemi, a'íjna jemi ti ajta i'i Jesús. ¹⁵ Naími'i a'achú tej caj ti'ípua'amé í tej teri vaujsi, tiché'e tiyen che'atá tena'a tiú'umua'ati. Na'ari caí ti pua'a siyen seicié tiú'umua'ati ti'itij jime'e, ti caí ayén tejámuaavíjete'e, Dios pu tejámuaataseíjrate'esin.

¹⁶ A'íj tu'u, tiché'e tiyen ra'ará'astijre'en te'íjna jime'e í tej teri raatá'aseca'a.

¹⁷ Ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen ti'ihuaúritiejte'en netíj ríci inee. Seajta mú'een, ayée xu tiú'umua'ati se'íjna jime'e í mej miyen ríci a'ij tej tejamuá'ixaa. Neajta nu xaa huányeinixi ne'íjna jime'e í nej neri'itíhua'a niyen tejá'amua'ixaate'e.

¹⁸ Rí'i xu'u mú'een, a'iné mu'íi nu tejámuaatá'ixaa, ne'íjna jime'e í nej neri'itíhua'a niyen tejámuaatá'ixaate'esin, neajta nu neyeínen ne'íjna jime'e, í mej mu'ití seicié miyen tí'imua'atze. Ayee mú ríci, cu xiee mej cu rájcha'íire'e í Ciríistu'u ti a'ín huamí'i í cúruu jetze.

¹⁹ Ayee pu tihuá'aci'iti í mej yá'uríeeni í huá'axiejniu'uca ti auj ruurica'a. Me'ehuaájpuarixi'isin, micu. Jaítze'e pu huá'a jetze ruxe'eve'e mej jeíhua tiú'ucua'ani. A'íj pu jín hua'axaye pu pú'een í huá'a Dios. Majta miyen á'ujtzaahuatze'e me'íjna jime'e í mej jín tiu'utatévi'ira'ata. A'ii mu'u jetze tiú'umua'ati a'íjna ti é'eseijre'e íiyen chaanaca japua.

²⁰ Mi teajta iteen, a'úu tu é'eme'ecan u ta japua. Teajta j'éecan tu rachú'eve'e ti a'uun e'icáanen a'íjna ti tu'irájtuaani, í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti i'i Ciríistu'u.

²¹ A'íj pu seicié táaruuren tíj na'a a'ín ratéhua'ira'a ti naa seijre'e, a'íjna í ru-muári'eri'ire'ara'an jime'e, í ti jín tiu'utémua'itín naíjmi'i ti yé seijre'e íiyen chaanaca japua, ajta naíjmi'i ti án é'eseijre'e u ta japua.

4

Tej nu'u rí'i huátaruuren í tavástar'a jemi

¹ Ayee pu'u, ne'ihuaamua'a í nej já'amuaxe'eve'e. Jé'ecan nu á'amuaseijrami'i, a'iné mú'een xu a'ín pú'een í nej jín huatántemua'ave'e, í nej raamuá'iti. Xa'ahuaújca'anen mi ru tzajta'a sej si tiu'utévaire'en seúche'e í tavástar'a jemi, mú'een mi nej já'amuaxe'eve'e.

² Nee nu huá'ijee amímej, ne'íjna í Euodia, neajta ne'íjna í Sintique, mej mi antiújc'i'ipiire'en mej mi ru'ihuaamua'a muá'ara'ani í tavástar'a jemi.

³ Pajta mú'ee, mi pej xaa neetzi jetze ajtévaire'e, nee nu muahuavii í pej hua'utévaire'en amímej í uuca, a'iné a'íi mú majta najtévaire'eca'a ineetzi, tetí'ij tihua'utá'ixaate'eca'a í niuucari ti jín Dios tu'irájtuaani. Majta jetzen rajtévaire'eca'a a'íjna í Clemente, majta huá'a jetze mi seica í mej neetzi jetze najtévaire'eca'a. Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze a'ij mej ánte'arua mej mi a'uté'uu muá'ara'ani ruurican tíj na'a rusén jime'e í Dios jemi.

⁴ Ja'anáj ti na'a nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, sehuaújtemua'ave'e mú'een í tavástar'a jemi. Neajtahua'a nu tejámuaatá'ixaate'esin yee: Sehuaújtemua'ave'e.

⁵ Setá'aj naími'i siyen tiráamua'aree sej caí ti'iti teúura'ate'e, sino será'uviicua'i temua'a naa a'ímej í mej seicié tí'imua'atze. Pu'uri yé vejli'i huatéjvee í tavástar'a.

⁶ Caxu tí'imua'ajca ti'itij jime'e, sino nain xu tiraata'ixaate'en í Dios jemi a'achú ti caj tejamuá'aturaate'e, setá'aj raatáhuavii nain jime'e, seajta rí'i tiraatá'an í Dios.

⁷ Aj pu xaa Dios amuaatá'asin í sej jín rí'i huárini í ru tzajta'a. Capu ja'ati ramua'aree a'ij ti ye'í tí'iri'iri ti ayén rí'i tejaamuaatá'an í ru tzajta'a. A'íj pu xaa Dios amuaatépua'ajte'esin í á'amuaxiejniu'uca, ajta í á'amuamua'atziira'a a'íjna jime'e í sej jetzen araújca'ane í Ciríistu'u ti i'i Jesús.

Mej nu'u rí'i tiú'umua'atzi me'íjna jetze ti x'epi'ín een

⁸ Seajta á'iyen, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen tiú'umua'ati se'íjna jetze ti'iti ti ayén ti'ayajna, na'ari ti'iti ti ayén raavíjte'e sej si rí'i tiraatéjtuaani nusu ti'iti ti ayén raavíjte'e ti tiráaci'iti se'íj.

Seajta siyen jetzen tiú'umua'ati ti'iti ti jé'iyecan, ca'ín ti'iti ti naa seijre'e. Ti pua'a ti'iti tí'ixi'epi'ín na'ari ayén tiraavíjte'e sej rí'i tiraata'ixaate'en, setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati.

⁹ Ajta, ti'iti ti na'a nej tejamuamuá'ate, nusu ti'iti sej ra'ancuré'a neetzi jetze, na'ari nej tejámuaatá'ixaa, setá'aj siyen huárini. Ajta a'ín í Dios pu amuaatévaire'esin sej si naa rí'i titeeté'uuca.

Jíme'en í mej jín raatapuaíjve

¹⁰ Jé'ecan nu huatántemua'ave'e í nevástar'a jemi, ne'íjna jime'e í sej seajtáhua'a sena'a na'utámua'areeri'i. Mú'een xu ramua'areereca'a tzíte'e ti'iti ti ná'aturaate'eca'a. Ayee pu'u, capu tejamuatá'a a'ij sej ye'í tinaatévaire'en.

¹¹ Canu niyen tí'ixa yee canu a'ij tí'ijviicua'i. Canu xaa ne'u. Nu'uri raarí'ire a'ij nej tirá'aviicua'íran ne'íjna jime'e a'achú nej caj tí'ituaave.

¹² Nee nu ramua'aree a'ij nej ye'í huárini ti pua'a nej caí a'ij tí'ijviicua'i nusu ti pua'a yee netí'ituaave inee. Nee nu neri raarí'ire nej nain jín tiu'utémuaitin ne'íjna jime'e í nej juxa na'ari ti pua'a ne'í'icua. Ajta ti pua'a ti'iti na'avé'eturaate'en, na'ari ti pua'a necaí ti'itij tícha'ii, neajta niyen raarí'ire nej tiu'utémuaitin. ¹³ Nain nu jín tiu'utémuaitin, ne'íjna jime'e nej Ciríistu'u jetzen aránca'ane.

¹⁴ Mi seajta mú'een, x'epi'ín xu huaríj se'íjna jime'e sej siyen tinaatévai íiye nej a'íjna jín tí'itese'eca'a.

¹⁵ Seajta mú'een, mi sej Filipos é'eche, xu'uri ramua'aree a'ij ti 'eene'e setí'ij xa'ichu'í te'ará'aste amuacaícan í sej c'íj rá'antzaahua í niuucari ti jíme'en raxa í Dios.

Netí'ij neri huiiramé'eca ne'újna Macedonia, mú'een xu'u naatévai se'íjna jime'e í tej naíjmi'i tiu'umuáriej. Mú'een xu xaa tinaatapuaíjve ineetzi. Seajta mú'een xu te'encuré'a neetzi jemi. A'u ti na'a mú' tiújse'irihua'a mi seica, camu a'atzu miyen huaríj setíj mú'een.

¹⁶ Ajta, netí'ij ne'uun a'utéveeca'a a'ujna Tesalónica, caxu sej sena'a tineja'uta'ítí'iri'i a'íjna jime'e í ti tiná'aturaate'eca'a.

¹⁷ Canu xaa rahuauca sej seajtáhua'a tinaatá'an, sino a'ij nu'u huauca í ti tejamuáaci'iti aúche'e. ¹⁸ Nain nu neri ancuré'a. Neajta xaa ne'u jaítze'e aúche'e. A'iné Epafrodito ari tinaatá'a a'achú sej caj tineja'uta'ítí'iri'i, jeíhua nu tí'ijcha'íi neri í sej tineja'uta'ítí'iri'i. Yee pu 'een tíj muai'ivéjri ti naa teáarí'e, ti naa 'een, ti ra'aráanajche í Dios.

¹⁹ Ajta a'íin í Dios í nej tí'ijvairé'e, a'íi pu nain tejámuaatapuaíjve'esin ruxí'evi'ira'a jime'e a'achú ti caj tejamuá'aturaate'e. Ayee pu tejámuaatá'asin a'ij ti tiraavíjte'e, a'iné a'íin pu nain tí'ijcha'íi jamuan a'íjna í Ciríistu'u, í ti i'i Jesús.

²⁰ Tiché'e jé'ecan tiraatateújtzi'ire í Dios, a'íjna í tej rájya'upua. Tiché'e rí'i tiraataxáj tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayajna.

A'íjna ti jín ra'antipú'ari

²¹ Setá'aj hua'utateújte'en neetzi jetze me'ecan naíjmi'ica í mej a'uté'uu í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'íin Ciríistu'u huá'a japua huaniú.

Majta í ne'ihuaamua'a í mej ayajna huatéi, a'íi mú' majta huá'ateujte'e. ²² Naíjmi'i í mej yé huatéi ayajna, í mej yé huaté'uu í Dios jemi, a'íi mú' á'amuateujte'e tzíte'e, a'íime í mej huá'a jetze ajtémé'ecan í huá'ateitestemua'a a'íjna ti i'i César.

²³ Ché'e a'íin í tavástara'a, a'íjna í Ciríistu'u ti i'i Jesús, ché'e a'íin rí'i tejá'amuacha'íi á'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Colosas a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, i nej i'i Pablo, nee nu neajta huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej í ti tihua'uta'aíj a'íjna í Jesús, í ti ajta i'i Ciríistu'u. Ayee nu tí'ivaire'e í Ciríistu'u jemi, a'iné ayée pu tí'ijxe'eve'e í Dios. Jamuan ne'íjna i ne'ihuaara'a, a'íjna i Timoteo, ayée nu tejá'amuayu'use'e mi sej Colosas é'eche, mú'een mi sej a'uté'uu í Dios jemi.

Ayee tu tejá'amuateujte'e mú'een, mi sej seúche'e té'eviicua'i, se'íjna jime'e sej rá'atzaahuaté'e se'íjna í Ciríistu'u. Ché'e a'íjn í ti tá'iyá'upua í ti i'i Dios, ché'e amín r'í'í tejá'amuacha'í'í á'ara'ani, ché'e ajta amua'anpuá'ajte'en í á'amuaxiejniu'uca tzajta'a.

Pablo pu huá'ahuaviitze'e a'ímej í mej té'atzaahuaté'e

³ Ja'anáj ti na'a tej tí'ijhuavii te'íjna í Dios, í ti rájya'upua a'íjna í tavástará'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, ja'anáj ti na'a tej tí'ijhuavii mú'ejmi jime'e, jé'ecan tu tátemua'ave'e í Dios jemi. ⁴ Ayee tu ríci te'íjna jime'e tej teri yá'umua'areeri'i sej nu'u rá'atzaahuaté'e se'íjna í Ciríistu'u ti i'i Jesús, seajta nu'u jeíhua huá'ixe'eve'e naíjmi'íca í mej a'uté'uu í Dios jemi.

⁵ Ayee xu ríjca, a'iné seúche'e rajchú'eve'e se'íjna í ti Dios á'amua'ine'e í ta japua. Tet'í'ij caí xí tejamuaatayú'use, mú'een xu seri sejmí'í ráanamujri'i se'íjna í niuucari ti jíme'en raxa í Dios a'atzáahuati'ire'e jime'e. ⁶ A'íjna i niuucari ayén che'atá na'a huataseíjre mú'ejmi jemi tíj ajta huataseíjre nainjapua í chaanaca. Ayee pu seijre'e teite tzajta'a tíj ciyej ti ájvaujse'esin, ti ajta antatáca'a.

Ayee pu che'atá na'a tí'iruure mú'ejmi jemi. Tíj aúche'e na'a set'í'ij amuacaícan ráamua'areeri'i iye'ehuaritiéecan jime'e ti Dios tzíte'e r'í'í á'amuacha'í'í tíj na'a a'íjn niuucari te'utéjche ti r'í'í amuáaruuren. ⁷ Naíjmi'í tíj na'a a'íjna, a'í'í pu tejamuaamuá'ate a'íjna í Epafra ti ta jamuan tí'ivaire'e. Jé'ecan tu raxí'eve'e te'íjna. Ajta a'íjn, huápi'í pu ta jetze me'ecan tí'ivaire'e í Ciríistu'u jemi. Capu ti'itíj jín ateáturaaveca.

⁸ A'í'í pu ajta ari titaatá'ixaa í sej r'í'í huápi'í ru'ihuaamua'a seijre'e se'íjna jime'e sej jetzen arájca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁹ A'íj tu jín, catu ja'anáj raatapuá'ajtaca'a tej Dios tí'ijhuavii mú'ejmi jime'e. Nain xícaj tzajta'a ti yú e'iré'ene tí'ij amín titaatá'ixaa, ayée tu ríci. Dios tu tí'ijhuavii ti i a'íjn tejamuáamua'aten nain jime'e sej si ráamua'aree a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios, sej si temua'a mé titeumuámua'aree, ti ij a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios amuaatá'an sej si ráamua'aree a'íj sej ye'í huárini e'ehauritiéecan jime'e temua'a naa.

¹⁰ Ayee tu een jín tí'ijhuavii sej si siyen huárini a'íj ti tihua'uvíjte'e a'ímej í mej ramua'ate a'íjna í tavástará'a. Teajta sej si siyen r'í'í raatá'an se'íjna jime'e í sej jín tí'imíjhuacare'e. Setá'aj siyen éene'en tíj ciyej ti ájvaujse'esin, ti ajta antatáca'a. Ajta sej si jaítze'e raay'í'itihua'an a'íj ti een í Dios. ¹¹ Ché'e Dios amuaatá'an nain í ca'aníjra'a í á'amuatzaajta'a a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í tej jín r'í'í tira'utaseíjra. Aj xu si jetzen arájca'anejsin sej si te'utáviicua'i, sej si seajta seuj raachú'eve'en a'íj ti til'ití'í á'amuaruuren, sej si seajta huaújtemua'ave'en.

¹² Ayee xu een jín tí'ijteujtzi'ire'e xá'ara'ani í ti tá'iyá'upua, a'iné a'í'í pu amuaatá'a sej si ra'ancuré'an se'íjna í ti tejamuáaci'iti sexu'ijmé'en a'ájna a'utí ja'anáj ti na'a huáneeri'í. Ayee pu che'atá na'a tejá'amuaci'iti seíj ajta mi seij tíj ayén tihuá'aci'iti í seica í mej huaté'uu í Dios jemi.

¹³ Ayee pu té'eme, a'iné a'í'í pu tu'irájtuaa a'ujna a'u ti a'utíca'a ja'anáj ti na'a tí'ij caí ché'e títa'ájte'en a'íjna ti a'uun antiújmua'aree. Dios pu taja'aráavi'iti a'ujna a'u ti

tejé'aijta a'íjna í yaujra'an ti huápi'i raxí'eve'e. ¹⁴ Ayee pu tiu'utanájchitaca'a í tej jín té'echa'íca'a í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'íjn yaujra'an ta jetze me'ecan huamí'i, ajta titaatá'uuni'iri'i í tej jín auteájturaa í jemin.

Dios pu nu'u ta'anpuá'ajte a'íjna jime'e ti Círíistu'u huamí'i ta jetze me'ecan

¹⁵ Ajta a'íjn í yaujra'an, a'ii pu a'íjn pú'een í tej jetzen ráamua'aree a'ij ti een í Dios í tej caí rasise'i. A'ii pu ajta a'íjn pú'een í ti amuacaí seijre'eca'a tí'ij caí xi mé'e jé'e tí'itijca'a. ¹⁶ A'íj pu jamuan Dios nain tiú'utaahuaca'a, tíj na'a tí'ipua'amé í ta japua ti tejé'eseijre'e, ajta tíj na'a pua'amé ti tejé'eseijre'e íiyen chaanaca japua, nain í tej rasise'i, ajta nain í tej caí rasise'i.

Majta me'ín í xiéjniu'ucari í mej tejé'aijta u ta japua, Dios pu nain huá'utaahuaca'a a'achú mej pua'amé. Aj pu i hua'antíhuau mej mi miyen che'atá mana'a tiu'utévaire'en í ta japua matíj tajtúhuaani, a'ajhuáase, muayajtúumua'a ti ve'ée, pixcaa muayúu, ajta tenáantzi. Nain pu tiú'utaahuaca'a jamuan í Círíistu'u, ajta Círíistu'u pu hua'ancuré'evi'iti.

¹⁷ Círíistu'u pu ayén seijre'eca'a tí'ij caí xi mé'e é'e tí'ititaca'a. Ajta nain pu Círíistu'u jetze arájca'ane ti ij te'utáviicua'iran. ¹⁸ A'ii pu a'íjn pú'een í ti ve'ecán jín antiújmua'aree rute'testemua'a jime'e, a'ímej í mej té'atzaahuate'e. A'ii pu a'íjn pú'een í ti jetzen tiu'unéj nain ti tí'iseijre'e, ajta a'ii pu a'íjn pú'een í ti amuacaí a'itáraa huá'a tzajta'a í mí'ichite. A'íj pu jín ayée pu éene'e á'ara'ani ti jaítze'e ve'etí a'ame nain jime'e.

¹⁹ Ayee pu'u, ra'aránajcheca'a í Dios ti Círíistu'u ayén che'atá na'a éene'e á'ara'ani í ruxí'ej Dios nain jime'e. ²⁰ Ajta, ra'aránajcheca'a ti Círíistu'u jamuan hua'utéjpua'ajte'en í mej rájcha'íire'e mej mi rí'i titeeteáturan í Dios jemi. Naíjmi'ica a'ímej í mej ta japua tejé'eseijre'e, majta a'ímej í mej yen seijre'e íiyen chaanaca japua, a'íj pu hua'utépua'ajta'a a'íjna jime'e ti Círíistu'u ra'iráaxire í ruxuure'e í cúruu jetze, tí'ij huamí'i ta jetze me'ecan.

²¹ Seajta mú'een, amuacaí, caxu xí'epi'ín éene'e í Dios jemi, seajta rájcha'íire'eca'a í a'amua tzajta'a se'íjna jime'e a'ij sej ye'í tí'ijri'irejca'a. ²² Mí ajta Dios pu ari amua'anpuá'ajte a'íjna jime'e ti Círíistu'u huamí'i jetzen í cúruu. Círíistu'u pu a'amua japua huaniú a'íjna jime'e ti tirajpuaíjtza'a í ru jetze. Aj pu i amuá'avi'itín í Dios jemi, mú'een mi sej a'uté'uu xá'aju'un jemin. Caxu ché'e ja'anáj tí'itíj jín auteáturan í Dios jemi. Capu ajta ja'atí mú'ejmi jetze tí'itíj jín te'upuá'ajte'esin.

²³ Ayee pu té'eme ti pua'a seuj te'utáviicua'i sej té'atzaahuate'e, ajta ti pua'a secaí yá'uhua'anan í sej seuj rachú'eve'en a'ij ti tí'ixaxa'a í niuucari ti jín Dios amua'irájtuaani. A'ii pu a'íjn pú'een í niuucari í mej meri tihua'utá'ixaa nainjapua. Mí neajta inee, Dios pu ajta ayén tinaa'íjca nej ni ne'íjna jín tiu'utévaire'en.

Pablo pu nu'u a'íjna jín antiújmua'aree ti hua'utévaire'en a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi

²⁴ Ajta íjii, nee nu huatántemua'ave'e ne'íjna jime'e ti ayén tejámuaatéva'irihua'an í nej jín tirajpuaíjtzi na'araa. Neajta niyen raanaíjmire'en í ne jetze jime'e í ti te'á'atura mej mi ráamua'aree a'ij ti tirajpuaíjtza'a a'íjna í Círíistu'u. A'íj nu jín nehuá'avaire'e a'ímej, í ti jín Círíistu'u antiújmua'aree, a'íme í mej i'i teitestemua'ame'en. ²⁵ Nee nu xaa te'enteájrupi ne'íjna jime'e ti jín Dios ayén tinaa'íjca nej ni niyen huár'ini a'ij ti Dios ayén tiraaxí'epi'íntare. A'íj nu jín tejámuaatá'ixaate'esin nain jime'e í niuucari ti jetzen raxa í Dios.

²⁶ A'íjna i niuucari, a'ii pu a'íjn pú'een í ti rú'avaa ti Dios ramua'areereca'a avíitzi jime'e, ajca'ihuá'imua, nain xicaj tzajta'a ti yú'e'iré'ene. A'íj í mej amuacaícan é'echejca'a, camu a'atzu ramua'areereca'a a'ij ti Dios riníche'en. Aru íjii, pu'uri tihua'utá'ixaa mé jéjre'e huá'a jemi í mej a'uté'uu í Dios jemi. ²⁷ Ayee pu raaxí'epi'íntare í Dios ti tihua'utá'ixaate'en mé jéjre'e mej mi ráamua'aree ti jé'ecan pu naa seijre'e a'íjna í ti rú'avaa huá'a tzajta'a í teite í mej miyen a'uchéjme nainjapua, íiyen í chaanaca japua.

A'ii pu a'ñn pú'een í Círíistu'u ti a'amua tzajta'a é'eseijre'e. A'ñ pu ajta amuaatá'asin sej si raseijran ti jé'ecan pu naa seijre'e í Dios jemi.

²⁸ Teajta iteen, ayée tu tihuá'ixaate'e í teite a'ij ti ti'itíj huáruu a'ñna í Círíistu'u. Naíjmi'ica tu rí'i ti'ixáate'e, teajta iye'ehuaritiéecan jín tu tihuá'amua'aten mej mi ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e ti tiu'utátuiire'en pua'a ayén ti'ayajna nusu caí. Ayee tu een jín ríci tej ti urarí'ene'acan jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi a'ájna xicájra'a jetze tetí'ij huá'anvi'itin naíjmi'ica í Círíistu'u jemi.

²⁹ A'ij nu jín niyen ca'anín jín tí'imijhuaca, neajta niyen tí'itese'e nain jime'e a'achú ti caj tínetá'aca í ca'aníjra'a, neajta nain jín í nej jín á'anca'ane.

2

A'ij pu nu'u té'ujmua'ate a'ñmej jemi í mej Colosas a'uchéjme

¹ A'ij nu jín niyen raxí'eve'e sej si ráamua'aree nej a'amua japua tí'itese'esin jeíhua. Ayee nu che'atá nena'a huá'a japua tí'itese'e a'ñmej í mej Laodicea é'eche, neajta a'ñmej í mej caí ja'anáj naaseíj neneerime jetze.

² Ayee nu een jín ríci mej mi huateújca'ane í ru tzajta'a, mej mi majta naíjmi'i ru'ihuaamua'a muá'ara'ani temua'a naa me'ñna jime'e í mej huaújxe'eve'e rujímua'a. Ayee nu raxí'eve'e ti tihuá'aci'ti ti'ití ti jé'ecan tihua'utéva'irihua'an mej mi yaú'itiéé muá'ara'ani nain jime'e, mej mi majta ráamua'aree ti ayén ti'ayajna a'ñna ti rú'avaata í Dios jemi. A'ii pu a'ñn pú'een a'ñna ti i'i Círíistu'u. ³ Naíjmi'i í ti ruxe'eve'e tej ti rí'i mé titeumuámua'aree, jaítze'e pu titaatéva'irihua'an caí tumín ti rú'avaata teásta'a. Ajta a'ñn í Círíistu'u, a'ñ pu taatá'asin tej ti yaú'itiéé tá'ara'ani nain jime'e, tej ti ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e.

⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ij caí ja'atí amuaacuanamuan a'ñna jime'e í niuucari í ti caí jé'iyecan jín namuajre'e. ⁵ Canu xaa ye'eche a'amua jamuan, sino ayée nu ye'imúa'yé huaca. Capu amín a'ij. Jéihua nu amua'atamuá'areeri yú ne tzajta'a, cu xíee nej cu vejli'i a'utéjvee mú'ejmi jemi. Jé'ecan nu huatántemua'ave'e ne'ñna jime'e nej neri ramua'aree í sej rí'i ru'ihuaamua'a temua'a naa, Seajta te'utáviicua'i se'ñna jime'e í sej rá'atzaahuate'e se'ñna í Círíistu'u.

Dios pu nu'u hua'unajmire'e í Círíistu'u jemi

⁶ A'iné xu'uri autéjhuii sej rá'antzaahuate'en se'ñna ti a'ñn pú'een í ti i'i tavástar'a, a'ñna Jesús ti ajta i'i Círíistu'u, setá'aj siyen rí'i titeeté'uuca a'ij ti tiraavíjte'e a'ñna jemi.

⁷ Setá'aj siyen se'ñna jetze ucarute í sej rájteuni í Círíistu'u jemi sej si siyen che'atá sena'a te'utáviicua'i tíj ciyej ti ajtanána'ajme téte'imua chuaata'a. Xu'uri cíj caj yaú'itie í Círíistu'u jemi. Setá'aj siyen tihuaújmu'aten sej si yaú'itiéé xá'ara'ani nain jime'e, sej si jaítze'e te'utáviicua'i se'ñna jime'e í sej rá'atzaahuate'e a'ij mej meri tejamuamuá'ate. Setá'aj seajta huápi'i tiraateújtzi'ire'en í Dios.

⁸ Rí'i xu'u mú'een, caxu hua'atá'acare'en mej amuaatémua'itín seica jime'e niuucari í mej jín tí'ihua'itaca. Ayee mú' tí'ijxe'eve'e mej mi miyen tejamuá'ari'i í sej jín té'atzaahuate'e me'ñna jime'e a'ij mej tirájteu rujímua'a, í niuucari ti caí ti'itíj vaire'e. A'ñna, í mej tí'ixaxa'a, camu a'ij tirájteu í Círíistu'u jemi, sino ayée mu'u tejá'amua'ixaate'e me'ñna jime'e í mej rujímua'a mena'a tirájteu, na'ari í mej jín tí'imua'ata me'ñna jime'e í mej rájye'irajca'a í jécua.

⁹ Ayee pu'u, a'iné nain tíj na'a ti Dios een, a'ñ pu huateájturaa í Círíistu'u jemi í ru jetze.

¹⁰ Ajta Dios pu ayén amuaanaíjmire í Círíistu'u jemi sej si ruuri xá'ara'ani jemin. Ajta a'ñn í Círíistu'u, a'ii pu a'ñn pú'een í ta'anájca huá'a jemi matíj mena'a pua'amé é'eseijre'e í xiéjniu'ucari í mej te'ájta, majta a'ñme í mej títeté'u'upu'u u ta japua.

¹¹ Seajta mú'een, xu'uri ra'ará'aste se'ñna jime'e í mej ra'antisí'icheca í runavij. Mi seajta, caxu ra'ará'aste se'ñna jime'e í mej teteca miyen amuáruu í rumuájca'a jime'e

sino Ciríistu'u pu'u ayén ra'ará'aste mú'ejmi jetze me'ecan tí'ij huamí'i í cúruu jetze. A'íi í pu nain amuá'ari'iri'i í sej jín a'ij pua'a rijca ti ij caí ché'e tejámuaata'aíjten í a'amua jetze.

¹² Ayee pu tirá'amitiejte'e í Dios ti ayén tejamuáaruu setí'ij huámuaí'ivijhuaca'a. Xiee sej cu mú'een ava'ujnáa í Ciríistu'u jamuan. Ayen che'atá na'a tíj sej mú'een a'itá'ine í mi'ichite tzajta'a jamuan í Ciríistu'u. Ayee pu een a'ijna jime'e sej mú'een rá'atzaahuate'e se'ijna jime'e í muári'eri'ira'a Dios ti jín ra'ajjáj a'ijna í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite.

¹³ A'ájna'imua, ayée xu éene'e í ru tzajta'a, seúche'e xu mi'ichite pu'éene'e í Dios jemi, se'ijna jime'e í sej auteájturaa u Dios jemi, seajta se'ijna jime'e í mej caí miyen amua'antisíjchixi í á'amuanavi jetze. Mi ajta íjii, Dios pu ajtahua'a amuaatatíste í á'amuaxiejniu'uca sej si a'uté'uu xá'ara'ani í Ciríistu'u jamuan. Nain pu ari tejámuaatá'uuni'iri'i í sej jín auteájturaa í jemin. ¹⁴ A'íi pu xaa ra'uré'uu a'ijna ti té'eyu'usi'ihuaca'a, í ti jetzen rá'axajta'a í niuucari ti jime'en téjmi jetze tí'itíj jín te'ujpuá'ajte, í tej jime'en té'echa'ica'a. A'íi pu antipúa'ari'ira'a a'ijna jime'e ti rá'utatai í cúruu jetze jamuan a'ijna í Ciríistu'u.

¹⁵ Majta me'ín í xiéjniu'ucari í mej tí'aijta, majta í mej títetateí í ta japua, Ciríistu'u pu huajá'uriiri'i í mej jín antiújmua'areereca'a. A'íi pu ajta hua'utatévi'iraste mé jéjre'e. Hua'ave'ejápuajmé'e, pu a'iteájraa. Hua'utéemua'iti a'ijna jime'e ti huamí'i í cúruu jetze.

Mej nu'u ráahuauni a'ijna ti í júte'e é'eme'ecan

¹⁶ A'ij pu jín, miché'e mi caí á'amuaaire'e me'ijna jime'e a'ij sej tiú'ucua'ani, a'ij sej ye'í titeeyé'en, nusu a'ijna xicájra'a ti jetzen ayén nu'u ruxe'eve'e sej tiú'uyesten ti te'ute'itién í máxcira'i, na'ari ti te'ará'asti ja'anáj mej ruse'upi. ¹⁷ Naíjmi'i tíj na'a ti ayén tí'een, cu xiee ti ja'atí huácien jetze á'uche'ecan. Ayee pu tí'ivaire'e tej ti tiyen ráamua'aree a'ij ti teja'uré'enejsin.

Mí ajta, í ti xí'epi'ín tén, a'ii pu a'ín pú'een, a'ijna í Ciríistu'u. ¹⁸ Majta me'ín í mej hua'aráanajche mej rucínive'e jéjre'ecitze'e, a'íime í teteca mú nu'u tíhua'utateújtzi'ire'e a'ímej í mej títetateí í ta japua. Mí seajta mú'een, caxu hua'atá'acare'en miyen tejamuá'ari'iran me'ijna jime'e í sej seri raamuá'iti í Dios jemi. A'íi mú xaa rucínive'e me'ijna jime'e mej mi nain tiu'utaxáj a'ij mej nu'u tiu'usej a'ij ti tí'een u ta japua. Majta jeíhua ahuaújtaahuate'en me'ijna jime'e í huá'amua'atziira'a í mej rujímua'a mana'a tirájteu. ¹⁹ Mu'uri mé rúurie me'ijna í ta'anájca í tej jetzen airáneajxi'ín, í tej jetzen arátaca'ane tej ti tiyen che'atá tena'a naími'i huavaújse'en a'ij ti Dios titatá'aca tíj ajta tiújvi'iraxi'ín í cari táata'a jamuan.

²⁰ Casi'i mú'een, Ciríistu'u pu a'amua japua huaniú tí'ij huamí'i, ajta camu ché'e tejámua'aíjten me'ijna jime'e í huá'amua'atziira'a í seica í teteca. Tí pua'a ayén, a'iné een jín siyen che'atá sena'a tí'ijri'ire matj í seica í mej miyen tí'ijxe'eve'e mej tejámuaata'aíjten me'ijna jime'e a'ij mej meri tí'ijri'irejca'a. ²¹ Ayee mú tejámua'ixaate'e tíjín: “Caxu ra'ajtamua'amuaten. Caxu ra'ajtácua'an. Caxu ra'ajtémijhua'an.”

²² Naíjmi'i tíj na'a í niuucari ti ayén een, naími'i pu jime'en raxa tí'ití ti antipúa'ari a'ijna jime'e í mej raaxín. ²³ Ayej xaa ne'u, ayée pu tíhua'amitiejte'e ti i'í xí'epi'ín ti pua'a ja'atí ra'ará'astijre'en a'ijna jime'e í niuucari ti ayén een. Ci xiee rí'i mú mé titeumuámua'aree, cu xiee tí'ití'ia í ti jín tí'itéveca'a ruxí'evi'ira'a jime'e, cu xiee puajtzi pu raatá'an í ru jetze.

Mí ajta, capu tí'itíj vaire'e sino ayée pu'u mej mi huataúra'an rujímua'a mana'a micu.

3

A'ij mej nu'u ye'í huá'ini a'íime í mej té'atzaahuate'e

¹ Ayee pu tirá'मितेजेते'e í Dios í sej seri seajtáhua'a huatarúu jamuan í Ciríistu'u. A'íi j pu jín, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen tiú'umua'ati se'íjna jime'e í ti tejé'esejire'e u ta japua a'u ti Ciríistu'u nain jín antiújmua'aree u Dios jemi.

² Setá'aj siyen tiú'umua'ati se'íjna jime'e u ti tejé'esejire'e u ta japua. Caxu siyen sena'a tiú'umua'ati se'íjna jime'e u ti tí'isejire'e íiyen chaanaca japua. ³ Ayee xu huárini, a'iné xu'uri huácuii u Ciríistu'u jamuan. Ajta, Ciríistu'u pu amuaaté'ine u ta japua u Dios jemi u sej jín ruuri xá'ara'ani jemin.

⁴ Ajta a'íin u Ciríistu'u, a'íjna tej jetzen arátaca'ane tej i'i ruuri, tí'ij a'íin huatasejire'en mé jéjre'e, aj tu ti tiyen che'atá tena'a huatasejire'en jamuan. Nain pu ayén naa tí'isejire'e á'ame huápi'i mej mi naíjmi'i naa rí'i tira'utasej.

Jíme'en í mej mejm'i tí'ijri'irejca'a, ajta í ti jéjcuacan jín sejire'e

⁵ A'íi j pu jín, setá'aj siyen raatapuá'ajta naíjmi'i tíj na'a ti a'ij pua'a een, ti a'amua jetze aiirániineica. Caxu huá'a jamuan jí'ipite'en u sej caí naíjmi'i jí'ipi. Caxu ché'e siyen rijca í ruxána'acire'e jime'e. Caxu seajta taúra'acare'en ti tejámuaata'aíjete'en í a'amua jetze ti aiirániineica. Caxu ché'e rahuauca í ti a'ij pua'a een.

Seajta i'i, caxu tí'imuaiche'e. Ja'atí ti ayén tí'imuaiche'e, ayée pu che'atá na'a een u Dios jemi tíj a'íjna í ja'atí ti raná'amiche'e í ti caí Dios pú'een. ⁶ Pu'uri teja'uré'enejsin ti 'utévatzijsin í puaíjti huá'a japua í mej caí me'íjna jín ra'ará'astijre'e í Dios. Jé'ecan mú tirajpuaítzi muá'aju'un.

⁷ Seajta mú'een, ayée xu amuacaícan rijca'a nain jime'e ti a'ij pua'a een, setí'ij seúche'e rá'astejca'a nain ti ayén. ⁸ Ajta íjii, ayée pu ruxe'eve'e sej ti'icaúra'ari'i naíjmi'i tíj na'a ti ayén een: Caxu níniu'ucacu, ni caxu rújaaxiévi'ira, ni caxu ruté'axi'i, ni caxu a'ij pua'a éene'en, ni caxu a'ij pua'a tihuá'ixaate'e huá'a jemi í teite. Caxu seajta a'ij pua'a tí'ixajta.

⁹ Caxu tí'iru'ixaate'e hua'itzi jime'e seíj ajta sej, a'iné xu'uri raatapuá'ajta'aca'a se'íjna ti mí'ime'ecan ti ú'usejire'eca'a í a'amua jetze. Seajta nain mé úurieeni a'ij ti ye'í rijca'a a'íjna ti mí'ime'ecan. ¹⁰ Ari mú'een, xu'uri ti'ihuaújchejte se'íjna jime'e ti ti'irí'een, ti ti'ijéjcu. Dios pu auj amuaajéjcuare'esin í a'amua tzajta'a sej si siyen éene'e xá'ara'ani tíj a'íjna ti amuaateájtuaa íiyen chaanaca japua, sej si nain jín ráamua'ati.

¹¹ Ajta í Dios, capu jetzen ruxe'eve'e ti pua'a ja'atí Israél jetze ajtéme'ecan nusu ti pua'a i'i Griego pú'eene'en. Capu ajta jetzen ruxe'eve'e ti pua'a peri ra'ará'aste pe'íjna jime'e mej mua'antisíjcheca'a á'a navij nusu pecaí. Capu amín a'ij ti pua'a a'ímuá pé'eme'ecan, na'ari seij chuéjra'a japua pe'eche. Capu ajta a'ij í'irini ti pua'a seica pej jemin tí'ivaire'e na'ari pej piyen tihuá'aíjete'e í seica. Ayee pu'u, Ciríistu'u pu xaa a'íin pú'een í ti ruxe'eve'e. Nain pu jín ra'ará'asten. Ajta a'íin pu huateáturaasin huá'a tzajta'a í ruteítestemua'a a'u ti na'a mej mena'a a'uchéjme.

¹² Ayee pu'u, Dios pu amua'antíhua'u. Xu'uri huaté'uu jemin, ajta a'íi pu amuá'ixe'eve'e. Sej si siyen huárini a'ij ti tiraavíjete'e. Setá'aj ahuaújcu'aven seíj seajta seij. Setá'aj rí'i huá'acha'íi í seica, caxu á'ujtzaahuate'e, caxu seajta rucíinive'e. Setá'aj siyen te'utáviicua'i tí'ití ti a'ij tejá'amuaruure.

¹³ Setá'aj siyen rá'uviicua'i seíj seajta seij. Setá'aj seajta tiu'utaúruuni'i ti pua'a seij rájaaxiejte'en í ruxí'ej tevi. A'iné tavástar'a pu ari mú'ejmi tiu'utá'uuni'iri'i, setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'utaúruuni'i seíj seajta mi seij. ¹⁴ Ajta, í ti jaítze'e ruxe'eve'e caí máa niuucari, setá'aj siyen huaújxe'eve'en. A'ii pu a'íin pú'een í sej jín avaujsejitare'en sej si seij sena'a teitejra'a pu'éene'en xá'ara'ani. Ajta, a'íi pu amuaanaíjmire'esin.

¹⁵ Ché'e Ciríistu'u amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a sej si ru'ihuaamua'a xá'ara'ani temua'a naa. Ayee pu tejamuaatajé í tavástar'a sej si siyen xí'epi'in éene'e seíj ajta mi seij, a'iné naími'i xu ruseáxu'itare'en. Seajta siyen tí'ijtéujtzi'ire'en í Dios.

¹⁶ Setá'aj siyen tiú'umua'ati jeíhua se'íjna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Ciríistu'u sej si ráamua'aree a'ij sej tihuá'umua'aten í seica, a'ij sej ye'í rí'i mé titeumuámua'are'en sej si

tihua'a'ixaate'en nain e'ehauritiéecan jime'e. Seajta chuiicari xu jín tiraatateújtzi'ire'en í Dios. Ayee xu tiu'utáchuiica í ru tzajta'a se'íjna jime'e chuiicari ti yu'uxari jetze me'ecan, nusu chuiicari ti Dios jetze raxa, na'ari ti'ití ti rí'i amuaatámua'atziite í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁷ Ayee pu'u, setíj sena'a ti'ixa, setíj sena'a ríci, setá'aj siyen huárini nain jime'en niuucajtze'en í tavástar'a a'íjna í Jesús. Setá'aj tiraatateújtzi'ire'en í Dios í tá'iyá'upua jamuan í Ciríistu'u.

A'ij mej ye'í huárini í mej té'atzaahuat'e a'ímej jemi í teite

¹⁸ Mú'een, mi sej víche'e, setá'aj ra'ará'astijre'en a'ímej jemi á'amuaçinastemua'a, a'iné ayée pu tiraavíjte'e í tavástar'a jemi. ¹⁹ Seajta mú'een, mi sej neiche, setá'aj rí'i tihua'ajcha'íi xá'ara'ani temua'a naa a'ímej í sej huajá'uvi'itín. Caxu a'ij tihua'ajeeve.

²⁰ Seajta mú'een, mi sej hua'atá'atajmua'a, setá'aj siyen nain jín hua'ará'astijre'en matíj mena'a tejamuá'ixaate'en a'íme í ruvaújsimua'a, a'iné a'íi pu rí'i tiraatá'asin a'íjna í tavástar'a.

²¹ Seajta mú'een, mi sej huá'avaujsimua'a, caxu huáp'i'i hua'ajteá'axi'i a'ímej í ruyauj-mua'a mej mi caí a'ij pua'a té'ujmua'jte.

²² Seajta mú'een, mi sej tí'ijti'ire'e, setá'aj nain jín ra'ará'astijre'en a'ímej í mej tejá'amua'ajjte'e. Setá'aj siyen tiu'umuári'en temua'a naa setíj sena'a tiraayí'iti a'iné mú'een xu rá'atzaahuat'e se'íjna í tavástar'a. Caxu raatapuá'ajta se'íjna jime'e tí'ij caí mé'e já'ahua'a a'íjna í ti tejá'amua'ajjte'e. Seica mú' miyen ríci. Aj mú' caj tí'imuari'e ti pua'a a'íin ti tihua'ajjte'e ti huá'aseijra. Ayee mu'u ríci mej mi rí'i raatá'an.

²³ Mí seajta mú'een, setíj sena'a ríci, setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'umuári'en tzaahuati'ira'a jime'e setíj tiraatévaire'enche'e se'íjna í tavástar'a. Caxu siyen sena'a tiu'umuári'en mej mi amuaaséj a'íme í teteca. ²⁴ Xu'uri ramua'aree ti a'íin tavástar'a, a'íi pu ajta tejámuaatanájchite'esin í ti rujímua'a. Aúche'e pu tejá'amuaç'i'iti a'íjna sej raamuá'iti, a'iné a'íi pu a'íin pú'een í sej tí'ijvair'e a'íjna í tavástar'a ti ajta i'i Ciríistu'u.

²⁵ Mí ajta, a'íin í ti a'ij pua'a ríci, ayée pu che'atá na'a a'ij pua'a tí'ijci'iti. Ruxí'ej pu tihua'aruuren í Dios jemi, capu ja'atí jaítze'e rí'en caí í seij í jemin.

4

¹ Seajta mú'een, mi sej tihua'ajjte'e, setá'aj tíhua'utapuaíjve'en tíj na'a í ti ruxe'eve'e, tíj na'a ti ayén tiraavíjte'e ti tihua'aci'iti. Ayee xu huárini a'iné xu'uri ramua'aree ti seij ajta tejá'amua'ajjte'e mú'ejmi. Júte'e pu é'eseijre'e a'íjna.

Jíme'en í ti te'entipua'ari, ajta í ti jíme'en ca'aníjra'a hua'utá'asin

² Setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi. Caxu a'ij ruaaca. Seajta mú'een, seúche'e tí'ijteujtzi'ire'e í Dios. ³ Seajta, setá'aj siyen seuj rahuaviira í Dios jemi itejmi jime'e ti ij Dios ayén taatasejrate'en a'ij ti ye'í ti'ití huáruuren tej ti tiyen tíhua'utá'ixaate'en í niuucari, tej ti te'íjna hua'utasejrate'en í Ciríistu'u, a'íjna ti rú'avaata í Dios jemi. A'íj pu jín, nu'uri aiteánami'i.

⁴ Seuche'e xu seajta rahuaviira í Dios jemi neetzi jime'e nej ni e'ehauritiéecan jín tihua'a'ixaate'en a'ij ti tiraavíjte'e nej niyen ríci.

⁵ Ayee xu rijca mú'een, caxu ché'e sena'a á'ujujhua'ane'en huá'a jamuan í mej caí té'atzaahuat'e, sino ayée xu'u rijca matíj teite í mej rí'i metíteumuámua'aree. Ja'anáj ti na'a ti í'iri'iri sej siyen huárini í ti i'í xí'epi'ín, ayée xu'u rijca. ⁶ Setá'aj rí'i hua'atá'acare'en se'íjna jime'e sej siyen tí'ixaxa'a, mej mi me'íjna jín ráamua'aree í sej caí rucínive'e. Seajta siyen tihua'a'ixaate'en mej mi huajíjxin, mej mi rí'éene'e muá'ara'ani.

Jíme'en í ti te'entipua'ari

⁷ Ajta a'íin í Tíquico a'íjna í ta'ihuaara'a í Ciríistu'u jemi, a'íi pu tejámuaatá'ixaate'esin nain a'ij ti tí'inevair'e ineezi. Jéihua nu raxí'eve'e nemájna. A'íi pu ari rí'i tinávai

ara'axcáacan jime'e. Capu ja'anáj á'itzee. Ajta, naíjmi'i tu tí'ivaire'e í tavástara'a jemi. ⁸ A'íi j nu jín neraata'íiti mú'ejmi jemi ti ij ayén tejámuaatá'ixaate'en a'ij ti tí'itavaire'e, ti ij r'íi jamuaatá'an.

⁹ Neajta nu jamuan raata'íiti ne'íjna í Onésimo, í ti mú'ejmi jetze ajtémecan. J'écan tu teajta raxí'eve'e te'íjna í ta'ihuaara'a. Capu ajta ja'anáj á'itzee. A'íi mú nain jín tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti tí'iruure iiyecuí.

¹⁰ Majta me'ín í ta'ihuaamua'a, a'íi mú á'amuateujte'e, amuacaícan a'íjna í Aristarco ti ajta ayajna aiteánami'i nee jamuan, ajta a'íjna í Marcos, ti i'i neuseá'ra'an pírici a'íjna í Bernabé. Xu'uri ramua'aree a'ij sej ye'í huárini a'íjna jime'e, ti jíme'en yee ti pua'a a'ín a'uré'enen mú'ejmi jemi a'íjna í Marcos, setá'aj ra'ancuré'evi'itin temua'a naa.

¹¹ Ajta a'íin í Jesús, í ti ajta ayén ántehuaa tijín Justo, a'íi pu ajta á'amuateujte'e. A'íime í mej huaíca, a'ii mu'u a'ín pú'een í mej Israel jetze ajtémecan, í mej miyen neetzi jetze té'ejtévaire'e tej ti tiyen tihua'utá'ixaate'en í teite jíme'en í Dios ti tí'ajta íiyen chaanaca japua. J'écan mú r'íi naatá'a ineetzi.

¹² Ajtahua'a se'ij pu á'amuateujte'e, a'íjna í Epafras. A'íi pu ajtémecan mú'ejmi jetze, ajta pu ravaire'e a'íjna í Jesús ti i'i Ciríistu'u. Ja'anáj ti na'a pu tí'itese'e a'íjna jime'e ti rahuavii í Dios jemi mú'ejmi jime'e, sej si te'utávii'cua'i, sej si caí tí'itíj jín auteáturan, sej si seajta ra'ará'astijre'en nain jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. A'íjna í Epafras, j'écan pu tí'itese'e mú'ejmi jime'e, ajta a'ímej jime'e í mej me'uun a'uchéjme, a'ájna já'ahua'a Laodicea, majta í mej se'ij jetze é'eche í chajta'a a'ájna Hierápolis. ¹⁴ A'íi mú majta á'amuateujte'e, a'íjna í Lucas, í ti tihua'ahua'ate, í tej raxí'eve'e, ajta a'íjna í Demas.

¹⁵ Setá'aj siyen hua'utateújte'en neetzi jetze me'ecan a'ímej í ta'ihuaamua'a Laodicea mej a'uchéjme, seajta se'íjna í Ninfas. Setá'aj seajta hua'utateújte'en a'ímej í mej e'etiújse'iri a'u ti é'eche í Ninfas.

¹⁶ Set'íj seri ra'ujíjve se'íjna i yu'uxari sej si naíjmi'i ráanamua, setá'aj siyen tiu'uta'íte mej mi hua'utánamuajriste'en a'íime Laodicea mej é'eche. Ajta í se'ij í yu'uxari, Laodicea ti é'eme'ecan, setá'aj seajta ra'ujíjve'en sej si seajta naíjmi'i ráanamua. ¹⁷ Seajta, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en se'íjna í Arquipo yee: "R'íi pepu'u mú'ee, pej pi nain jín ra'ará'asten í tavástara'a ti tímuaa'íjcate."

¹⁸ Inee, i nej i'i Pablo, a'ij nu jetze já'amuateujte'e a'íjna i nej ra'uyú'uxaca'a nemua-jca'a jime'e. Caxu yá'uhua'anan í nej aiteánami'i. Ché'e a'ij tejá'amuaaire'e. Ayee pu icu.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'imej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, í ti sej

A'í mú huá'ateujte'e í mej Tesalónica e'etiújse'iri

¹ Inee Pablo, ajta a'íjna i Silvano, ajta a'íjna i Timoteo, ayée tu tejá'amuayu'use'e mú'ejmi mi sej Tesalónica é'eche, sej seajta tiújse'iri í Dios jemi, seajta jemin í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. Ayee tu tí'ijxe'eve'e ti Dios rí'í tejamuáacha'íin, ti ajta rí'í amuáaruuren a'amua tzajta'a sej si rí'í ru'ihuaamua'a xá'ara'ani.

Jíme'en í mej jín hua'utájuyete mej mi té'antzaahuete'en a'íime í mej Tesalónica é'eche

²⁻³ Ja'anáj ti na'a tu rí'í tiraatá'aca í Dios jemi mú'ejmi jíme'e. Ja'anáj ti na'a tej huavii í Dios, teajta tu rá'ixaate'e mú'ejmi jíme'e, a'iné mú'een xu jeíhua tí'imuari'e se'íjna jíme'e sej rá'astijre'e se'íjna í tavástar'a. Seajta siyen che'atá sena'a jeíhua tí'imuari'e se'íjna jíme'e sej raxí'eve'e sej hua'utévaire'en í seica í mej é'eseijre'e í Dios jemi. Seajta mú'een, caxu ja'anáj raatéxieehuataca'a í sej rachú'eve'e í tavástar'a a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u tí'ij a'íin amua'irájtuaani, a'u sej yé'ejpuaíjtzica'a.

⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mi sej ta'ihuaamua'a. Tu'uri ramua'aree ti Dios já'amuaxe'eve'e, ajta a'í pu amua'avé'ehuauxi. ⁵ Ayee tu een jín ramua'aree a'iné tetí'ij tiyen tejamuá'ixaa í niucari jíme'e ti jíme'en raxa í Dios, caxu ché'e sena'a ráanamujri'í sino a'í xu jín muári'eri'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í xu jín temua'a naa yaú'itiée xa'araa í ru tzajta'a. A'í xu seajta jín rú'umua'areereca'a ti ayén ti'ayajna a'íjna í niucari. Mú'een xu seajta siyen tasejrac'a ti'itén tej teitejra'an pu'eene'e, teajta tiyen tí'ivaire'eca'a mú'ejmi jíme'e. Ayee tu huaríj mú'ejmi jemi sej si ráamua'aree a'íj ti tiraavíjte'e í tavástar'a jemi.

⁶ Seajta mú'een á'iyen xu siyen che'atá sena'a huaríj tetíj iteen, ajta tíj a'íin huaríj í tavástar'a, a'iné jeíhua xu rajpuaíjtzica'a. Capu amín a'íj. Seuche'e xu huataújtemua'ave, a'iné a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ca'aníjra'a amuaatá'a í a'amua tzajta'a.

⁷ A'íj mú jín, naími'i a'íime í mej e'etiújse'iri, a'achú mej mena'a pua'amé í mej me'uun é'eme'ecan u Macedonia, majta í mej me'uun é'eme'ecan u Acaya, a'í mú rí'í tejá'amuaseij mú'ejmi a'íj sej rici. ⁸ Capu a'úu na'a á'anamujre'e mú'ejmi jemi í niucari ti jíme'en raxa í tavástar'a, sino nainjapua pu namujre'e a'íjna jíme'e sej seri rá'astijre'e í Dios. A'íj pu jín caí ché'e ruxe'eve'e tej ti'iti huataxáj te'íjna jíme'e.

⁹ Jee xaa ne'u, seica mú tí'ita'ixaate'e a'íj tej tite'utéjhuii tej tiu'umuári'en a'amua tzajta'a. Seajta nu'u, setí'ij rá'antzaahua í Dios, seajta nu'u huaja'uhuá'axi se'ímej í mej caí Dioosi pú'een. Xu'uri nu'u ravaire'e se'íjna ti i'í Dios tzáahuati'ira'a jíme'e, ti ajta ruuri rusén jíme'e. ¹⁰ Xu'uri nu'u íjii rachú'eve'e se'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios ti a'íin ajtahua'a u e'icáanen u ta japua, a'íjna Dios ti raatarujte huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'ii pu a'íin pú'een í Jesús. A'í pu tu'irátuaasin tí'ij caí puaíjtzi táaci'iti ti Dios hua'utá'asin a'ímej í mej yen chaanaca japua huachéjme.

2

A'ij ti teja'umuáriej a'íjna í Pablo huá'a jemi

¹ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, temua'a xu ramua'aree ti naa titáavaí tetí'ij amuáamuareca'a. ² Amuacaí mú xaa a'íj pua'a táaruu a'íime í mej Filipos é'eche. Jéihua tu rajpuaíjtzica'a te'újna. Xu'uri ramua'aree ti ayén ti'ayajna. Capu amín a'íj. A'iné Dios pu ca'aníjra'a taatá'a, a'íj tu jín teuj á'ataca'anejca'a tej tiyen tejámuaatá'ixaate'en í niucari ti jín Dios amua'irátuaasin. Jéihua mú taatamuári'eriste xaa ne'u.

³ Catu te'íjna jín autéjhuii tej tiyen tejámuaatá'ixaate'en hua'itzi jime'e, sino teen tu tiyen ámuuatá'ixaate te'íjna jime'e tej jé'iyecan jín tí'ixaxa'a. Catu teajta tí'itese'e tej amuaacuanamuan.

⁴ Mi teajta iteen, ayée tu tejá'amua'ixaate'e a'iné ayée pu tira'aránajcheca'a í Dios ti a'íjna jín ta'antíhuau tej ti amuá'ixaate'en í niuucari ti Dios jín amua'irátuaasin. Catu tiyen tí'itese'e tej rí'í tihua'utá'an í teite, sino tej rí'í tiraatá'an í Dios ti tirú'umua'aree a'íj tej te'á'uhuátamua'atzi í tatzajta'a.

⁵ Xu'uri ramua'aree tej caí ja'anáj tiyen tejámuaatá'ixaa tena'a te'íjna jime'e í niuucari ti naa á'amuanamuajriste'e. Catu teajta tiyen taseíjrataca'a tej tí'itij ancuré'an. Dios pu rú'umua'aree tej tiyen ríci tzáahuati'ira'a jime'e.

⁶ Catu ja'anáj tiyen rahuauhuau mú'ejmi jemi sej rí'í titaatá'an. Catu teajta tiyen rahuauhuau seica jemi. Rí'irístaca pu tej tiyen tejamuaata'íjte'enche'e ca'anéeri jime'e a'íjna jime'e ti Ciríistu'u ta'antíhuau. ⁷ Mi teajta iteen, catu tiyen huaríj, sino rí'í tu tí'itítacha'íica'a mú'ejmi jemi. Ayee tu che'atá tena'a rí'í tejamuájcha'íca'a tíj a'ín í hua'anáanaj í tí'irí rí'í tihuájcha'íi.

⁸ Jé'ecan tu á'amuaxe'eve'eca'a. A'íj pu jín, ayén ta'aránajcheca'a tej tiyen tejámuaatá'ixaate'en í niuucari ti Dios jín amua'irátuaasin. Teajta tiyen á'ataca'anejca'a tej tejamuaatá'an nain tíj tena'a tej tí'ijcha'íica'a, ayée tu teajta á'ataca'anejca'a tej huácu'ini mú'ejmi jetze me'ecan. Ayee tu tí'imua'atzejca'a a'iné jé'ecan tu á'ataca'ane mú'ejmi jemi. ⁹ Tij secaí seuj ramua'aree, ta'ihuaamua'a, tej jeíhua tiu'umuáriej, teajta tej rajpuaíjtzica'a.

Jee xaa, tetiu'umuáriej tújca'ari tzajta'a, teajta tíca'ari tzajta'a tej ti caí ja'ati huatamuári'eriste'en tej amuaatá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios amua'irátuaasin.

¹⁰ Mú'een xu taaseíj a'íj tej tí'itítacha'íica'a mú'ejmi jemi, mi sej té'atzaahuate'e. Nain tu jín tiyen huaríj a'íj ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Catu ja'anáj ja'ati a'íj pua'a huáruu. Catu teajta tí'itij jín auteájturaa. Dios pu ajta ramua'aree ti ayén tí'ayajna. ¹¹ Mú'een xu ramua'aree a'íj tej rí'í tí'itítacha'íica'a mú'ejmi jemi naíjmi'íca a'achú sej pua'amé. Ayee tu che'atá tena'a tejamuá'itíiri'i sej teajta sej tíj tihuá'itíi í hua'atáata a'ímej í tí'irí.

¹² A'íj tu jín, ca'aníjra'a amuaatá'a sej si siyen rí'í titetiújcha'íi a'íj ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Teajta tiyen huaríj sej si huateújca'anen í ru tzajta'a. Jé'ecan tu á'amuajee sej si siyen huá'ini a'íj ti tiraavíjte'e í Dios jemi, a'iné a'íi pu a'ín pú'een í tí'í amuajee sej si se'uun e'ará'asti a'u ti a'ín tejé'ajta í Dios, sej si seajta se'uun ye'encuré'an í sej jín naa seíre'e xá'aju'un tíj na'a rusén jime'e. ¹³ Ten tu xaa tejamuá'ixaa í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. Seajta mú'een, setí'ij ráanamujri'i, caxu se'íjna jetze ra'ancuré'a í mej ché'e mena'a tí'ixaxa'a í teteca sino ayée xu tiyaúchueere'e ti Dios jetze me'ecan í niuucari. Jee xaa ne'u, a'íj pu jetze me'ecan, ajta a'íi pu rí'í á'amuaruuren í a'amua tzajta'a, mi sej té'atzaahuate'e. A'íj tu jín ja'anáj ti na'a tu tí'ijteujtzi'ire'e í Dios jemi te'íjna jime'e sej siyen ra'ancuré'a í niuucari.

¹⁴ Seajta mú'een, ta'ihuaamua'a, ayée xu huaríj, cu xíee sej huá'íjchueca'a a'ímej í mej Judea a'uchéjme, í mej majta e'etiújse'iri teyujta'a mej mi raateánajche í Dios, a'iné a'íi mú' majta ajtémecan í Ciríistu'u jetze. Ayee xu che'atá sena'a tirajpuaíjtzica'a a'ímej jemi í ruxí'ej teite a'íj mej tirajpuaíjtzica'a a'íime í mej Judea é'eme'ecan.

¹⁵ Majta a'íime í seica, í mej caí té'atzaahuate'eca'a, a'íi mú' raajé'íca í tavástar'a ti ajta í'í Jesús. Majta huá'ucuii a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Majta taatamuári itejmi. A'íj mú' pua'a tiraatá'aca í Dios jemi. Majta mú' huájcha'íre'e naíjmi'íca í teite í mej yen chaanaca japua huachéjme.

¹⁶ Ayee mú' een jín miyen ríci mej mi tá'íjmíjra tej ti caí ché'e hua'utá'ixaate'en í niuucari ti Dios jetze me'ecan a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan. Camu a'atzu raxí'eve'e ti Dios hua'irátuaani í hua'axí'ej teite. Ayee mú' me'íjna jín huarín, a'íi mú'

raamuá'itín tì Dios puaijtzì hua'utá'an tìj na'a rusén jìme'e a'íjna jìme'e mej jeíhua huápi'i auteajturaa jemin í Dios. Pu'uri xaa a'ájna teja'uré'enejsin tì Dios puaijtzì hua'utá'asin.

Pablo pu ayén tí'ijxe'eve'e tì ajtahua'a huá'umuaare

¹⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Tetí'ij ca'anéri jín ajtacíj, catu mé amuuhuá'axi, sino jeíhua tu tí'imua'atzejca'a mú'ejmi jìme'e. Capu a'atzu á'ateevi'ica tetí'ij caí ché'e huáapua'a tej tiyen ye'imúa' huaté'en. A'íj tu jín jeíhua huápi'i tiu'utése tej tì a'atanén mú'ejmi jemi. ¹⁸ Jéihua tu tiyen tí'ijxe'eve'eca'a tej te'uun a'atanén a'u sej é'eche. Jee xaa ne'u, ayée nu tí'ijxe'eve'eca'a inee, i nej i'i Pablo. Canu ja'anáj caí tí'ijxe'eve'eca'a. Mí ajta a'ín í Satanás, a'í pu na'antánaamua.

¹⁹ Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e tí'iti í nej jìme'en tí'ijchú'eve'e, í nej jìme'en netémua'ave'e, í nej jìme'en ahuántzaahuaté'en ne'íjna jìme'e nej tí'imua'itín ne'íjna xicáara'a jetze tí'ij ajtahua'a huatasejre'en í tavástar'a tì ajta i'i Jesús. ¿Ni secaí mú'een se'ín pú'een?

²⁰ Jee xaa ne'u, mú'een xu se'ín pú'een, í nej jìme'en a'utántzaahuaté'esin, í nej jìme'en huatántemua'ave'esin.

3

A'ij mej tirajpuaítzi muá'aju'un

¹ Tetí'ij caí ché'e té'eviicua'i tej caí ramua'aree a'ij tì tejá'amua'aire'eca'a, ayée pu titá'amitiejte'eca'a itejmi tì ayén jaítze'e tiraavíjte'e tej tiyen tajímua'a huateáaturan teyujna Atenas. ²⁻³ A'íj tu jín, te'ín Timoteo tiu'uta'ítiri'i tì u a'atanén mú'ejmi jemi. A'íjna í Timoteo, a'í pu a'ín pú'een í ta'ihuaara'a, ajta Dios pu ra'avé'ehuau tì ij ta jamuan á'uche'ecane'en tej tihua'utá'ixaate'en í niucari tì jìme'en raxa a'ij tì huaríj í Ciríistu'u. Ayee tu een jín tiraata'ítiri'i tì ij a'ín Timoteo ca'aníjra'a amuaatá'an sej si huateújca'anen í ru tzajta'a, tì ij caí sej raaté'iehuata a'íjna jìme'e tì jeíhua tirajpuaítzi íjii. Xu'uri temua'a ramua'aree tì ari tiraaxí'epi'ántari'iri'i tej tiyen tirajpuaítzi tá'ara'ani.

⁴ Jee xaa ne'u, tetí'ij te'uun a'uté'eca'a mú'ejmi jemi, ayée tu amuaacáan tejamuá'ixaa tej tiyen tirajpuaítzi tá'ara'aniche'e te'íjna jìme'e mej a'ij pua'a taruurénche'e. Ajta ayén teja'uré'ene. A'íj xu seri mua'aree. ⁵ Neajta nu tiraatániu'uche nej ni ráamua'aree a'ij tì tejá'amua'aire'eca'a, tì pua'a sej té'atzaahuaté'e. Canu ché'e té'eviicua'iraca'a, a'iné nu'uri tí'itzi'ine'eca'a ne'íjna jìme'e tì a'ín tiyaaru'u amuaatamuári'eriste'en mú'ejmi jemi sej si caí ché'e té'antzaahuaté'en, tí'ij caí ché'e tí'iti vaire'e á'ara'ani naíjmi'í í tej jín tiu'umuá'iej mú'ejmi jemi.

⁶ Aru a'ín í Timoteo, pu'uri mú'ejmi jemi u e'erájraa. Tí'ita'ixaate'e a'íjna í tej jìme'en tátémua'ave'e sej nu'u sej té'atzaahuaté'e, seajta huaújxe'eve'e sej seajta sej. Seajta nu'u sej rutémua'ave'e seti'íjtá ta'utámua'aree itejmi. Mú'een xu nu'u raxí'eve'e sej taaseíj. Teajta iteen, ayée tu che'atá tena'a huápi'i tí'ijxe'eve'e tej amuaaséij.

⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, mú'een ta'ihuaamua'a. Jé'ecan pu rí'í taatá'a tetí'ij ráamua'areeri'í sej sej siyen té'atzaahuaté'e. Pu'uri xaa rí'iri tej te'utáviicua'i nain jìme'e í tej jín rajpuaítzi, ajta í tej jín taxiemiste'eca'a. ⁸ A'iné mú'een xu sej té'eviicua'i sej sej rá'atzaahuaté'e í tavástar'a, pu'uri ajtahua'a í'iri'iri nej rí'í mé tiu'utéveeca. ⁹ A'íj tu jín jé'ecan huápi'i tí'ijteujtzì're'e í Dios mú'ejmi jìme'e te'íjna jìme'e tej jeíhua huápi'i tátémua'ave'e í mú'ejmi jemi a'iné mú'een xu rí'í titatá'aca.

¹⁰ Nain tújca'ari tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, ca'anín tu jín rahuavii tì Dios ayén tatá'acare'en tej tì teajtáhua'a amuaaséij, teajta tejámuaatévai're'en tej raanaíjmire'en tí'iti tì na'a tì tejamuá'aturaate'e a'íjna jìme'e sej rá'atzaahuaté'e í tavástar'a.

¹¹ Ajta a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástar'a tì ajta i'i Jesús, miché'e me'ín taatá'acare'en tej tì te'uun a'atenén mú'ejmi jemi. ¹² Ché'e a'ín tavástar'a ruxí'evi'ira'a jín amuaatá'an sej si jeíhua huápi'i huaújxe'eve'en sej seajta sej, sej si

seajta siyen che'atá sena'a tihuá'uxe'eve'en naíjmi'ica í teite a'achú mej mena'a pua'amé í á'amuaxi'ej teite tetíj iteen tejá'amuaxe'eve'e.

¹³ Ché'e ajta a'ín amuaatá'an í ca'aníjra'a í á'amuatza'jta'a sej si caí ti'itij jín auteáturan í Dios jemi í tej rájya'upua, sej si seajta siyen urarí'enejme'eni í a'amua tzajta'a a'íjna xicáara'an jetze ti ajtahua'a huataseíjre'en a'íjna í tavástara'a ti ajta i'í Jesús, jamuan naíjmi'i í mej tí'ivaire'e u ta japua.

4

A'ij mej ye'í huárini mej mi rí'í tiraatá'an í Dios

¹ Ajta íjii, ta'ihuaamua'a, tu'uri tiyen tejámuaatá'ixaa a'ij sej ye'í titetiújcha'íi sej si rí'í tiraatá'an í Dios. Jee xaa, xu'uri siyen rí'í titetiújcha'íi. Mí teajta iteen, ayée tu tejá'amuahuvii Jesús jetze me'ecan sej si siyen jaítze'e rí'í titetiújcha'íi. Ten tu ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si jaítze'e rí'í titetiújcha'íi tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. ² Xu'uri xaa ramua'aree ti'iti ti niucarijra'a pú'een í tej jín teri amuá'ixaa Jesús jetze me'ecan.

³ Ayee pu tí'ijxe'eve'e í Dios sej si urarí'ene'en xá'ara'ani, ajta nu'u sej raatapuá'ajta sej ja'ati jamuan tiú'ujxana'acira'ate. ⁴ Ayee pu tí'ijxe'eve'e sej siyen tí'ijmua'areere sej siyen ráaruuren í rutevij sej si siyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e ti pua'a ja'ati huaténe'iche. Ché'e a'ín ayén ratévi'itine'en mej mi raaseíj í seica ti xí'epi'ín huaríj nain jime'e.

⁵ Ché'e a'ín caí ché'e na'a ratévi'itine'en a'ij mej rici a'íime í teitejra'a í mej caí rá'astijre'e í Dios, matíj mena'a pua'amé yen huachéjme íyen chaanaca japua, í mej ché'e mena'a néjne'iche a'ij ti tihuá'amitiejte'e rumua'atzíira'a jime'e ti a'ij pua'a een. ⁶ Ajta nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati caí ja'anáj auteáturan a'íjna jime'e ti a'ij pua'a ráaruuren í ruxí'ej tevi a'íjna jime'e ti ruxána'acira'aten jamuan íra'ara'an í ru'ihuaara'a. Ayee pu'u, a'iné Dios pu puájtzi raatá'asin a'íjna ti ayén rini. Tu'uri tejmí'i tiyen tejámuaatá'ixaa. ⁷ Capu ayén titaatajé í Dios tej ti tiyen tiu'uxána'acire'en sino a'í pu ayén ta'antíhuau tej ti urarí'enejme'eni í tatzajta'a.

⁸ A'ij pu jín, ti pua'a ja'ati caí rá'atzaahuat'e a'ij tej tejá'amua'ixaate'e te'íjna jime'e, a'í pu caí mé rúhua'axijsin í niucari ti teteca jemi é'eme'ecan. Capu a'atzu, sino a'í pu xaa mé rúhua'axijsin í Dios ti ruxéjnu'uca huata'íteca'a ti mú'ejmi jemi huateáturan. ⁹ Capu a'atzu ruxe'eve'e nej niyen tejá'amuyu'use'e a'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en sej si temua'a naa tiú'urihuaamua'atan. Dios pu ari ramua'aree sej siyen huaújxe'eve'en.

¹⁰ Jee xaa, ayej ti'ayajna sej huá'axe'eve'e í ru'ihuaamua'a naíjmi'ica a'achú mej pua'amé a'u mej a'uchéjme tíj na'a a'utí huatacá'a u Macedonia. Mí teajta iteen, ayée tu'u ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si seuj jaítze'e huaújxe'eve'en.

¹¹⁻¹² Ten tu teajta tiyen tejá'amua'íjcate'e sej si rí'í titetiújcha'íi ti ij caí ti'iti á'amuaaxiejte'e, sej si antiújmua'areere se'íjna jime'e a'ij ti tiraac'íi seij ajta seij. Ajta i'í, ché'e ja'ati tiu'umuári'en í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e seij ajta seij a'ij ti tirú'umua'aree. Ayee tu amuacaícan tejámuaa'íjca mej mi rí'í tejamuaaséj a'íime í mej té'astijre'e í tavástara'a jemi, ajta ti ij caí ti'iti tejamuá'aturaate'e.

Tí'ij ajtahua'a yen huataseíjre'en í tavástara'a

¹³ Jíme'en a'ímej í mej meri huácuii, ayée mú seijre'e: cu xiee mej cu'utzu. Ayee tu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e sej si caí ché'e ruxiéemiste'e matíj a'íime í seica í mej caí rachú'eve'e í tavástara'a. ¹⁴ Ayee tu té'atzaahuat'e iteen: tí'íjtá Jesús huamí'i, a'í pu ajtahua'a huatarúj. A'ij tu jín tiyen teajta té'atzaahuat'e ti a'ín Dios ajtahua'a hua'arávi'itin jamuan í Cirístu'u a'ímej í mej meri huácuii a'íjna jime'e í mej majta meri ra'ará'astijre me'íjna í Jesús.

¹⁵ Ayee tu tejá'amua'ixaate'e í tavástara'a jetze me'ecan ti ayén éene'e á'ara'ani. Catu anáaté'ee tá'aju'un iteen i tej tiyen ruuri seijre'e yen chaanaca japua tí'ij amín

ajtahua'a huatasejre'en í tavástar'a sino a'íime í mej meri huácuii, a'íi mú xaa anáaté'ee muá'aju'un.

¹⁶ Tí'ij Dios raataxájta í niuucari ti jín tihua'uta'aíjte'en, a'úu pu e'icánamuáare'e a'ame ti ja'ati ucáajijhua í trompeeta jetze a'ujna Dios ti é'eseijre'e. Ajta u e'icájijhua a'íjna ti jemin tí'ivaire'e. Aj pu xaa í tavástar'a u e'icánejsin u júte'e. Majta me'ín í mej huácuii, í mej anáaté'ee ra'ará'astijre, a'íi mú a'itajú'un a'u mej e'evenámi'ihuaajme'ecaa. ¹⁷ Teajta á'iyen iteen, i tej teuj ruuri, i tej yen seijre'e í chaanaca japua, a'íi pu ajta tá'avi'itin í jaitiri jetze huá'a jamuan í mej mauchén huatarúj. Ayee tu seíre'e tá'aju'un jamuan í tavástar'a tíj na'a rusén jime'e.

¹⁸ A'íj xu jín, r'íi xu tiu'utaúra'an mú'een rujímua'a se'íjna jime'e i niuucari i nej já'amua'ixaate'e.

5

Mej nu'u huaújcaten ti pua'a yee uvé'enen í tavástar'a

¹ Ta'ihuaamua'a, capu a'atzu ruxe'eve'e tej te'íjna jín tejá'amuayu'use'e a'atzaj ti pua'a yee uvé'enen í tavástar'a, til'iti ti xicáara'an jetze ajtahua'a huatasejre'esin. ² Xu'uri ramua'aree temua'a naa ti ca'anacan teja'uré'enejsin. Ayee pu huatasejre'esin tíj nahua'ari ti uteáruti tíca'ari tzajta'a a'u ti tejé'enhua'an.

³ Majta me'ín í teite, ayée mú til'ixáata muá'aju'un tíjín: “Capu ché'e til'iti a'ij rici. Pu'uri tiu'upuá'areajraa.” Ti pua'a meri miyen tí'ixajta, aj pu i a'ájna teja'uré'enejsin í xicáara'an ti jetzen hua'antipúa'ajte'esin. Ayee pu seíre'e a'ame tíj 'íita'a ti ra'utacu'íine. Capu huatári'iristari mej huatá'uuna mej mi caí rajpuaítzi muá'ara'ani.

⁴ Mi seajta mú'een, ta'ihuaamua'a, caxu ché'e tíca'amiste'e seijre'e. A'íj pu jín, caí ché'e mú'ejmi japua cájveti a'íjna xicáara'an jetze. Capu ayén teja'uré'enejsin mú'ejmi jemi tíj í nahua'ari ti a'uun a'uteáruti tíca'ari tzajta'a. ⁵ Capu a'atzu xaa ne'u, a'iné mú'een xu huá'a jetze ajtémecan a'ímej jemi í mej a'ájna é'eseijre'e a'u ti á'uneeri'i í Dios jemi. Mú'een xu huá'a jetze ajtémecan a'ímej jemi í mej á'ujujhua'an tújca'ari tzajta'a. A'íj pu jín, ayén tiraavíjte'e tej tiyen huárini.

⁶ A'íj tu jín caí ché'e tiyen ríj tá'aju'un matíj í seica í mej miyen seijre'e. Cu xíee mej cu'utzu. Tiché'e tiyen é'ene'e tá'ara'ani tej atanéjne'ere, tej r'íi mé titeumuámua'aree.

⁷ Majta me'ín í mej cu'utzu, ayée mú tí'itecu'utzu tíca'amiste'e, majta me'ín í mej rutá'aruaijve'e, a'íi mú rutá'aruaijve'e tí'ij auj huatíca'a.

⁸ Mi teajta iteen, a'iné teen tu huá'a jetze ajtémecan a'íime jemi í mej néeriste'e á'ujujhua'an í Dios jemi, tiché'e tiyen r'íi titejá'ujujhua'ane'en. Tiché'e teajta rá'antzaahuat'en í tavástar'a. Ti pua'a tiyen huárini, a'íi pu tavástar'a ta japua niuuni. Tiché'e teajta huátaxe'eve'en seij teajta seij. Ti pua'a tiyen huárini, ayée pu xaa huatári'iristari tej tiyen tí'ijchú'eve'e ti Dios tu'irájtuaani.

⁹ Ayee pu een a'iné capu Dios ayén tiraaxí'epi'íntare itejmi jemi tej ti tiyen tirajpuaítzi tá'ara'ani te'íjna jime'e ti Dios til'itij jín tita'uxíjte'en. Capu xaa ne'u, sino ayée pu Dios ayén titaaxí'epi'íntari'iri'i ti a'íin tavástar'a ti ajta i'í Jesús ti i'í Ciríistu'u, a'íi pu tu'irátuaasin. ¹⁰ A'í pu huamí'i ta jetze me'ecan tej ti tiyen ruuri tá'ara'ani jamuan í tavástar'a, tetíj tena'a a'achú tej pua'amé. Capu amín a'ij, tej teuj ruuri na'ari teri huácuii, naími'i tu huateáturaasin jemin tíj na'a rusén jime'e.

¹¹ A'íj xu jín ca'aníjra'a tiu'utá'an seij seajta seij. Setá'aj seuj tiu'utévaire'en. Jee xaa, xu'uri siyen rici seij seajta seij.

Pablo pu r'íi tihuá'ixaate'e a'íime í mej té'atzaahuat'e

¹² Mi sej ta'ihuaamua'a, ayée tu tejá'amuahuavii sej si r'íi tihuájcha'íi se'ímej í ruvaújsimua'a, í mej r'íi tí'imijhuaca mú'ejmi jemi, í mej majta me'íjna jín antiújmua'aree mej tejamuámua'aten a'ij ti tí'ijxe'eve'e í tavástar'a. A'í mú majta ca'aníjra'a

amuaatá'aca. ¹³ Ché'e ayén tejamuá'amitiejte'e mej jeíhua huápi'i rí'i tí'iteteite a'íjna jime'e mej miyen tí'imijhuaca mú'ejmi jemi, sej si siyen rí'i tí'iteseijre'e í ru tzajta'a.

¹⁴ Ayee tu teajta tejá'amuahuvii sej si rí'i tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej caí tí'imuari'ecu mej mi majtáhua'a tiu'umuári'en. Sej si ca'aníjra'a hua'utá'an a'ímej í mej caí rucacá'ane í ruxéjniu'uca jetze. Setá'aj seajta hua'utévaire'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Setá'aj naíjmi'ica á'acu'uvee.

¹⁵ Rí'i xu'u mú'een ti ij caí ja'ati ayén che'atá na'a a'ij pua'a ráaruuren í ruxí'ej tevi ti ajta a'ij pua'a ráaruu a'íjna. Ayee xu tí'itese'e sej si ja'anáj ti na'a rí'i tihuájcha'íi sej seajta sej, seajta naíjmi'ica. ¹⁶⁻¹⁷ Setá'aj rutémua'ave'e ja'anáj ti na'a. Caxu ja'anáj ratapuá'ajtacare'en sej huatéjniuuni í Dios jemi.

¹⁸ Setá'aj nain jín tí'ijteujtzi'ire'e í Dios a'iné ayée pu tí'ijxe'eve'e sej siyen huárini a'iné Jesús, í ti i'í Ciríistu'u, a'í pu a'amua japua niuuni. ¹⁹ Caxu ra'antánaamuan se'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ²⁰ Caxu seajta a'ij pua'a tihuá'aseijra a'ímej í mej tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, sino rí'i xu tihuá'unamua temua'a naa a'ij mej tí'ixa. ²¹ Naa xu temua'a tiu'uta'íhua'un tí'iti ti na'a i'í xí'epi'in na'ari caí. Caxu ja'anáj yá'uhua'anan í ti i'í xí'epi'in. ²² Ti pua'a tí'iti ayén tejamuá'amitiejte'e ti a'ij pua'a een, caxu ja'anáj siyen rijca tí'iti ti na'a ti ayén a'ij pua'a é'eene'en.

²³ Ajta a'ín Dios, a'íjna ti amua'anpuá'ajte'en, ché'e a'ín amuaaté'avaa ti ij nain jín amuaanaíjmire'en. Ché'e Dios amuaaté'avaa mú'ejmi sej si caí tí'iti jín a'aturáa u á'amuaaxiejniu'uca tzajta'a nusu á'amuaamua'atziira'a jetze na'ari í rutevij jetze a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a yé uvé'enejsin í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. ²⁴ Capu a'atzu até'itzea'ara a'íjna ti ayén tejamuataajé. A'í pu ajta araúrastejsin a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'i.

I ti jín ra'antipúa'ajte

²⁵ Ta'ihuáamua'a, setá'aj rahuauca í Dios jemi téjmi jime'e.

²⁶ Setá'aj seajta hua'utateújte'en temua'a naa naíjmi'ica í ta'ihuaamua'a.

²⁷ Ayee nu tejá'amua'íjcate'e jemin í tavástara'a sej raata'aíjta mej hua'utánamujriste'en a'íjna í yu'uxari naíjmi'ica í ta'ihuaamua'a.

²⁸ Ajta a'ín tavástara'a, í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, ché'e a'ín rí'i tejamuá'acha'íin mú'ejmi. Ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, í ti hua'apua

Pablo pu tihuá'ayu'use'e a'ímej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, jamuan í seica

¹ Inee i nej i'i Pablo, jamuan i Silvano, ajta a'íjna i Timoteo, ayée tu tejá'amuayu'use'e mi sej Tesalónica é'eche, seajta mi sej e'etiújse'iri jemin a'íjna í Dios í tej rájya'upua, seajta jemin í tavástar'a a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. ² Ajta a'íjn í Dios í tej rájya'upua, ajta a'íjn í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, miché'e me'ín r'í'i tejamuáacha'íjn, majta amua'anpuá'ajte'en temua'a naa a'amua tzajta'a.

Dios pu nu'u huá'axijte'en í mej a'ij pua'a ti'itíújcha'í t'íj yé uvé'enen í tavástar'a

³ Ayee pu xaa ne'u tijí'ixi'epi'íjn tej tiyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios ja'anáj ti na'a mú'ejmi jime'e. Ayee pu tiraavíjte'e a'iné tíj na'a ti yú auucá'a, jaítze'e xu mú'een té'atzaahuat'e, ajta jaítze'e xu mú'een huaújxe'eve'e seij seajta seij.

⁴ A'íj tu jín r'í'i tejá'amuaxa í seica jemi í mej e'etiújse'iri mej mi tí'ijteujtzi'ire'e í Dios. Ayee tu een jín r'í'i tejá'amuaxa a'iné mú'een xu rá'aviicua'i temua'a naa í sej jín rajpuaíjti. Seajta mú'een, seúche'e xu rá'astijre'e í tavástar'a. ⁵ A'íj tu jín ramua'aree ti Dios ayén tí'ixi'epi'íntare'e a'ij ti tiraavíjte'e. Ajta ayée pu tirá'amitiejte'e í Dios ti ayén tiraavíjte'e sej se'uun u a'uteárute a'u ti tejé'ajta. A'íj xu jín rajpuaíjti xa'aye'i íjii.

⁶ Dios pu ajta ayén che'atá na'a een naíjmi'ica jemi. A'í pu seij huatá'asin a'ij ti tiraavíjte'e. Majta a'íme í mej tejamua'antiú'uuni'iri'i, a'í pu puaíjti hua'utá'asin a'ij mej meri puaíjti tejamuáatá'a mú'ejmi. ⁷ Ajta Dios pu amuaatá'asin sej huaújse'upe'en ta jamuan a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huataseíjre'esin u júte'e í tavástar'a, a'íjna í Jesús. A'í pu huá'a jamuan huataseíjre'esin a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e. Ayee pu seíre'e a'ame, cu xiee ti tí'itechejca a'íjna jime'e ti teátaasin.

⁸ A'í pu puaíjti hua'utá'asin a'ímej í mej caí ramua'ate í Dios, majta í mej caí ra'ará'astijre í niuucari ti jime'en raxa a'ij ti huaríj í tavástar'a a'íjna í Jesús. ⁹ A'í pu puaíjti jín hua'utá'asin ti caí ja'anáj antipua'ari. A'í pu ajta hua'uré'iti mej mi me'uun a'uteárute a'u ti caí é'eseijre'e í mej jín ráamua'aree ti Dios nainjapua tí'ajta rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

¹⁰ Ayee pu huá'aruuren a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a yen uvé'enejsin mej mi r'í'i tiraatá'an a'ímej í teitestemua'ame'en í mej jemin huaté'uu. Majta naími'i í mej meri ra'ará'astijre, a'í mú' r'í'i te'utaseíjra me'íjna jemi. Ayee pu ajta che'atá na'a tejamuáaci'iti sej raaseíj a'íjna jime'e sej rá'antzaahuat'e a'ij tej tejamuá'ixaa. ¹¹ A'íj tu jín, ja'anáj ti na'a tu rahuauhuau í Dios jemi mú'ejmi jime'e. Ayee tu rahuauhuau ti ayén tiraatámitiejte'e í Dios ti ayén tiraavíite'e á'aye'i ti amua'antíhua'u. Ché'e a'íjn raanaíjmire'en naíjmi'i tíj na'a sej seri jín te'ataújratziiri'i ti xí'epi'íjn een. Ché'e a'íjn raanaíjmire'en a'íjna jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an, ajta naíjmi'i tíj na'a sej jín tiu'umuári'en a'íjna jime'e sej té'atzaahuat'e. ¹² Ayee tu een jín rahuauhuau sej si r'í'i tiraatá'an se'íjna í tavástar'a a'amua tzajta'a. Ché'e a'íjn tavástar'a ajta r'í'i tejamuáatá'an mú'ejmi. Ayee tu tí'ijxe'eve'e a'iné a'íjna í Dios, ajta í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, a'íj mú' r'í'i tejá'amuacha'íj muá'aju'un tíj na'a rusén jime'e.

2

Jíme'en a'íjna í ja'ati ti caí ja'ati á'astijre'e, ti ajta rájcha'íire'e í Dios

¹⁻² Jíme'en a'íjna xicáara'an ti jetzen yen uvé'enejsin í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, tí'ij a'íjn tájseire'en í ru jemi, ayée tu tejá'amuahuavii, ta'ihuaamua'a, sej

caí tí'tziine'e. Caxu tí'tá'acare'en tí ja'atí tejamua'antiú'uuni'iran, tí ayén tí'ixajta yee pu'uri teja'uré'ene a'íjna xicáara'an tí jetzen yen uvé'enejsin í tavástará'a.

Caxu rá'atzaahuaté'e tí puá'a ayén tejá'amua'ixaaté'e yee nee nu tí'ixa Dios jetze me'ecan ne'íjna jíme'e, na'ari tí puá'a ja'atí ayén yee ayée nu te'encuré'anamuajrí'í tíjín yee pu'uri teja'uré'ene. Caxu seajta rá'atzaahuaté'e tí ja'atí mú'ejmi jemin a'uré'enen, ayén tejá'amua'ixaaté'e yee yu'uxari nu a'aráapi tí a'íin Pablo ra'utéyu'uxaca'a tí jetzen té'eyu'usí'í tí yee ari teja'uré'ene a'íjna xicáara'an tí jetzen yen uvé'enejsin.

³ Caxu ja'atí tá'acare'en tí amuáacuanamua tí'tí jíme'e, a'íné ayée pu ruxe'eve'e tí amuacáí ayén teja'uré'enen mej mé rúurieni í Dios, majta autéhuijsin mej rájcha'íire'e muá'aju'un. Aj pu í huataseíjre'esin a'íjna í ja'atí tí caí tí'tí á'astijre'e. A'í pu huá'a jetze ajtémé'ecan a'ímej í tí Dios hua'antipua'ajte'esin.

⁴ A'í pu ajta rájcha'íire'e matíj mena'a puá'amé í mej miyen huataújmuá'a tíjín dioosi mej pírici. A'í pu ayén á'ujtzaahuaté'e tí nu'u jaítze'e ruxe'eve'e caí mááj tí'tí í mej miyen rateánajche. A'í pu jín ayén huarín, aj pu í a'uun a'uteárute teyujta'a a'u mej ya'uténajche í Dios. Aj pu í a'íjna japua a'ujyeíjxa í ípuari japua, ajta a'uun huataújsejirata tí nu'u a'íin pú'een í Dios.

⁵ ¿Ni qui secaí ché'e ramua'aree nej niyen ne'íjna jíme'en tejámuatá'ixaa netí'ij ne'uun a'utéveeca'a mú'ejmi jemi? Jee xaa ne'u, seúche'e xu ramua'aree. ⁶ Seajta siyen ramua'aree tí'tí tí pírici tí rá'íjmi tí ij caí ca'anacan huataseíjre'en a'íjna í ja'atí ajta na'a caí ari teja'uré'enen ja'anáj tí puá'a huaújxi'epi'íntari'íri'í. ⁷ Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Pu'uri tí'imuari'e a'íjna tí rú'avaa tí caí tí'tí á'astijre'e. Mí ajta a'íin tí rá'íjmi, aúche'e pu ayén raateánajsin ajta na'a caí yá'uví'tín.

⁸ Aj pu xaa huataseíjre'esin mé jéjre'e a'íjna tí caí tí'tí á'astijre'e. Ajta a'íin tavástará'a, a'íjna í Jesús, a'í pu rájé'icatan. A'í pu rá'apua'ajte'en a'íjna í runiuuca jíme'e, ajta a'íjna jíme'e tí naa seíre'e a'ame tí'ij ajtahua'a huataseíjre'esin í tavástará'a.

⁹ Ajta a'íin tí caí tí'tíj á'astijre'e, a'í pu amuacáí huataseíjre'esin jíme'en í muári'eri'ire'ara'an a'íjna í Satanás. Jéihua pu ayén raruuren mej mí naa rí'í tira'utaseíj í teite. Jéihua pu huá'acuanamuan a'íjna jíme'e í tí jín hua'utaseíjrate'esin, í mej jín ramua'aréeren a'íj tí té'eme. ¹⁰ Ayej pu een jín huá'acuanamuan nain jíme'e a'íj tí tírú'umua'aree mej mí a'upuá'arixí'ín í teite a'íné camu huataúra'a mej raataxí'eve'en í tí ayén tí'ayajna tí ij Dios hua'irájtuaani.

¹¹⁻¹² A'íj pu jín Dios tíu'uta'a'ájta tí a'uun a'uteáturan huá'a jemi a'íjna tí huá'acuanamua mej mí ca'anéri jín rá'antzaahuaté'en í tí hua'ítzi na'a, tí ij Dios hua'uxí'epi'íntari'ire'en ayén tíhuá'axijte'en mej miyen a'íj puá'a huaríj a'íjna jíme'e mej rá'atzaahuaté'e í tí caí ayén tí'ayajna, sino ayée pu hua'aránajcheca'a mej miyen huárini í tí a'íj puá'a een í Dios jemi.

Dios pu nu'u hua'antíhuau tí'ij hua'irájtuaani

¹³ Seajta mú'een, mí sej ta'íhuaamua'a, jéihua pu já'amua'axe'eve'e í tavástará'a. Ajta, ayée pu tiraavíjte'e tej tíyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios tíj na'a mú'ejmi jíme'e a'íné jéjcuá ímuá Dios pu amua'antíhuau tí ij a'íin amua'irájtuaani a'íjna jíme'e tí a'íin xiéjniu'ucare'ara'an ayée amuaatéhui, ajta a'íjna jíme'e sej rá'atzaahuaté'e í tí ayén tí'ayajna í Dios jemi.

¹⁴ Ayej pu een jín Dios ayén amuaatajé a'íjna jíme'e í tej tejamuá'ixaa í Círístu'u jetze me'ecan tí ij ayén tejamuá'aci'í'tí sej siyen che'atá sena'a naa seíre'e xá'ara'ani tíj ajta ayén naa seijre'e u ta japua í tavástará'a, a'íjna í Jesús tí ajta í'í Círístu'u.

¹⁵ A'íj xu jín, mí sej ta'íhuaamua'a, setá'aj huateújca'anen í ru tzajta'a. Seajta mú'een, ayée xu huárini se'íjna jíme'e, tí'tí tej a'íj tejamuamuá'ate, nain tíj tena'a tejámuatá'ítíiri'í nusu tej amuá'ixaa, caxu yá'uhua'an.

¹⁶⁻¹⁷ Yee pu ícu, ta'íhuaamua'a, ché'e ayén té'ara'ani, mej miyen amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a, majta ca'aníjra'a amuaatá'an sej sí siyen tíu'umuári'en se'íjna jíme'e

nain jime'e ti tí'imuari'ira'a ti i'í xí'epi'in, sej si seajta siyen tihua'utá'ixaate'en. Ché'e ayén rí'í amuáaruuren a'íjna í tavástará'a, a'íjna rusej í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, ajta í Dios í tej rájya'upua, í ti taxe'eve'e tíj na'a rusén jime'e, ajta ayén taatá'a a'ij tej tiraachú'eve'en a'íjna jime'e ti rí'í titáacha'íin.

3

Pablo pu ayén tihua'ahuavii mej rahuavii ti a'íin Dios hua'irájtuaani

¹ Casi'í, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen rahuaviira téjmi jime'e tej ti ca'anacan ti-hua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e í tavástará'a ti raxa naíjmi'ic'e mej miyánna huachéjme, mej mi majta ráanamua a'íime í mej á imuá a'uchéjme ajta na'a caí nainjapua huánamuajre'en. Setá'aj siyen rahuaviira mej miyen che'atá mena'a ra'ará'astijre'en í niuucari setíj mú'een tira'ará'astijre. ² Setá'aj seajta rahuaviira ti a'íin tavástará'a tu'irájtuaani mej mi caí a'ij táaruuren í teteca í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, í mej majta a'ij pua'a tí'iteteite.

Ayee xu rahuaviira a'iné camu naími'í té'atzaahuate'e. ³ Ajta a'íin í tavástará'a, capu ja'anáj até'itzea'ara. A'í pu xaa ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si te'utáviicua'í. Ajta, a'í pu rí'í tejá'amuacha'íi a'ame tí'ij caí amuaatémua'itín a'íjna ti a'ij pua'a een.

⁴ Teajta iteen, ayée pu titá'amitiejte'e a'íjna jemi í tavástará'a sej siyen huárini a'ij tej teri tejamuata'aíj. Ajta, ayée pu che'atá na'a titá'amitiejte'e sej seuj siyen huárini méjca'ihua yee.

⁵ Ché'e a'íin tavástará'a ca'aníjra'a amuaatá'an í a'amua tzajta'a sej si siyen che'atá sena'a titehuaújxe'eve'en seij seajta seij tíj ajta Dios tejá'amuaxe'eve'e mú'ejmi. Ché'e a'íin ajta amuaatá'an í ca'aníjra'a sej si siyen che'atá sena'a te'utáviicua'í tíj ajta Ciríistu'u te'utáviicua'irí'í.

Ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej tiu'umuári'en

⁶ Ayee tu tejá'amua'ijte'e, ta'ihuaamua'a, niuucajtze'en í tavástará'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, sej si siyen caí titejáj'ujjhua'ane'en jamuan seij á'amua'ihuaara'a ti ajta i'í huá'ina'ase'e, ti caí tí'imijhuaca, ti caí ayén che'atá na'a rí'í tí'itíjcha'íi a'ij tej teri tejamuá'ixaa mú'ejmi. ⁷ Mú'een xu rujímua'a seri ramua'aree a'ij sej ye'í huárini, sej si siyen che'atá sena'a huárini tetíj iteen.

Catu a'atzu huá'ina'ase'eca'a tetí'ij teuj mú'ejmi jemi a'uté'uuca'a. ⁸ Catu huáapua'a tena'a tiú'ucuaa seij jemi, sino tetiu'unájchitaca'a ticu. Nain tújca'ari tzajta'a, teajta nain tíca'ari tzajta'a, tetiu'umuáriej ca'anín jime'e. Jéihua tu te'utáviicua'irí'í tej ti caí tí'ití jín amuaatamuári'eriste'en.

⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu tiraavíjte'eca'a tej huáapua'a tena'a tiú'ucua'ani. Capu amín a'ij. Seicié tu huaríj tej ti amuáamua'aten a'ij sej huárini, sej si siyen che'atá sena'a rí'í titetiújcha'íi. ¹⁰ Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Tetí'ij teuj a'uté'uuca'a mú'ejmi jemi, ayée tu tejámuaata'aíjte a'íjna jime'e yee: Ti pua'a ja'ati caí jírá'ujca'ane ti tiu'umuári'en, caxu raatá'acare'en ti a'íin tiú'ucua'ani.

¹¹ Ajta íjii, ayée tu tí'inamua tíjín seica a'íime, a'í mú huá'ina'ase'e. Camu tí'itíj jín tí'imuari'e sino ayée mu'u rucíinive'e mej mi tiú'itziite'e. ¹² Ayee tu ca'aníjra'a hua'utá'asin naíjmi'íca í mej miyen 'een, ayée tu tíhua'uta'aíjte'esin a'íjna jemi í tavástará'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, mej mi tiu'umuári'en, mej caí ché'e a'ij mena'a tí'itéruurejne'en, mej mi rujímua'a raamuá'itín í mej jín huateújvaire'en.

¹³ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, caxu raxiéehuata sej siyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e.

¹⁴ Ti pua'a ja'ati caí á'ujca'ane ti ra'ará'astijre'en a'ij tej tejá'amua'ayuse'e te'íjna jetze i yu'uxari, ayée xu huárini. Setá'aj ráamua'ati se'íjna í ja'ati, seajta siyen tiyá'uhua'axin tí ij huataujtévi'irata a'íjna í ja'ati. ¹⁵ Mí seajta mú'een, caxu siyen a'ij pua'a raruure tíj ja'ati ti amuájcha'íire'e, sino ayée xu rí'í tiraatájeeve a'iné á'amua'ihuaara'a pu pú'een.

A'í pu rí'í tihua'utéatuaasin, ajta ra'antipúa'ajte

¹⁶ Ajta a'íin tavástara'a ti tiu'utépuá'ajte, ché'e a'íin ruseíj amua'anpuá'ajte'en a'amua tzajta'a, ja'anáj ti na'a, ajta nain jime'e. Ché'e a'íin tavástara'a huateáturan mú'ejmi jemi.

¹⁷ Inee Pablo, nemuajca'a nu jín tejá'amuyú'uxaca a'íjna i yu'uxari jetze i nej jín amuaatateújte'e. Ayee nu té'eyu'uxaca nainjapua í tí'ineyu'uxa. A'íj xu jín ráamua'aree ti ayén ti'ayajna nej ra'uyú'uxaca'a neseíj. ¹⁸ Ajta a'íin tavástara'a, a'íjna í Jesús, ti ajta í'í Ciríistu'u, ché'e a'íin rí'í tejamuáacha'íin naíjmi'ica mú'ejmi.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Timoteo, í ti seij

A'íjna yu'uxari jetze pu rateújte'e

¹ Inee, i nej i'í Pablo, nee nu ne'ín pú'een seij ti ravaire'e a'íjna í Ciríistu'u ti ajta Jesús pú'een. Ayee pu éeni'ici'e na'antíhuau a'iné ayée pu tinaata'áj í Dios ti tu'irájtuaa, ajta í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, í tej rajchú'eve'e.

² Ayee nu yé tí'imuyau'use'e mú'ee, Timoteo, pej piyen nemuari yee niyauj a'iné mú'ee pej pajta piyen che'atá pena'a tzáahuati'ira'a rá'astijre'e í tavástara'a netíj inee. Ayee nu tí'ijhuauhuau mú'eetzi jime'e ti a'ín í Dios í ti tá'iya'upua, ajta a'ín í Ciríistu'u ti ajta Jesús í i'í tavástara'a, miché'e me'ín rí'í timuaacha'íj muá'ara'ani, miché'e majta muá'ancu'uvajxí'ín, miché'e majta rí'í mu'uhuáruuren í á'a tzajta'a.

Jíme'en í mej hua'itzi jín tí'imua'ata

³ Net'íj ne'uun aumé'ecaa u Macedonia, ayée nu timuaatáhuaviiri'í pej pe'uun a'uteáturan a'ujna Éfeso. Neajtahua'a nu niyen tí'imuahuvii pej pe'uun a'uteáturan pej pi piyen tihua'utá'ijmíí í seica í teteca mej mi caí ché'e miyen tihuá'amua'ate me'íjna jime'e í niuucari ti hua'itzi jín namuajre'e.

⁴ Mata'aj caí ché'e me'íjna namuajra a'ij mej ti'itíj tihuá'a'ixaate'e me'íjna jime'e a'ij metiteejnéj í huáacixa'astemua'ame'en. Cu xíee mecaí ja'anáj ra'antipua'ajte'esin mej miyen raataxáj yee a'ii pu a'ín pú'een ti ayén huanéj í seij jetze, ajta í seij, seij pu ajta jetzen huanéj asta mena'a caí e'ará'asti í Dios jemi. Naíjmi'í tíj na'a, ayée pu'u tí'ivaire'e mej mi huateújne'usi'ite'en í teite me'íjna jime'e í mej caí a'ij tirú'umua'aree. Capu ti'itíj vaire'e mej mi raanaíjmire'en a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Tí'ij ja'atí ayén raanaíjmire'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén tirá'antzaahuate'en í Dios.

⁵ Ayee tu een jín tí'imua'ijcate'e mej mi huaújxe'eve'en seij majta seij me'íjna jime'e í mej urarí'en í ru tzajta'a, majta í mej rí'í mé titeumuámua'arejme, majta í mej tzáahuati'ira'a jín rá'astijre'e í tavástara'a.

⁶ Seica mú meri ya'uhuá'axi mej miyen 'eene'e. A'íj mú jín autéjhuii mej miyen tiu'utaxáj me'íjna jime'e í niuucari ti caí ti'itíj vaire'e.

⁷ Ayee mú tí'ijxe'eve'e mej te'enteárate me'íjna jime'e mej tihuá'umua'aten a'ij ti huataújmua'a í niuucari í mej jín tí'aijta ti Moises ra'uyú'uxaca'a. Mí majta a'íime, camu a'atzu yaú'itie a'ij mej ti'ixa. Camu majta ramua'aree a'ij ti een me'íjna jime'e í mej jín miyen raataxáj yee ayée pu ti'ayajna.

⁸ Teen tu ramua'aree ti tí'ivaire'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, Moises ti ra'uyú'uxaca'a. Tí ij ayén tí'itéva'irihua'an, ayée pu ruxe'eve'e mej nain jín ra'ará'astijre'en a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.

⁹ Teajta, tiyen tí'ijmua'aree tíjín ayée mú een jín ra'uyú'uxaca'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta mej mi hua'utá'ijmíí a'ímej í mej a'ij pua'a titetiújcha'íí. Camu me'íjna jín hua'utá'ijmííjra a'ímej í mej rí'í mé titeumuámua'aree í ru tzajta'a. A'íime mú xaa me'íjna jín hua'utá'ijmííjra í mej caí ranamuajracu a'ij ti tirá'axa í niuucari í mej jín tí'aijta, majta a'ímej í mej caí rá'astijre'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Majta seica, a'ii mú a'ín pú'een í mej rá'axieehuari'í í hua'aye'ira, majta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íí, majta a'íime í mej rutáàta cui'ica, na'ari runààna, ja'atí ti na'a ti tí'itecui'ica.

¹⁰ Ayee mú majta í niuucari jín hua'utá'ijmííjra a'ímej í mej xána'acira'a 'úucate jemi, majta a'ímej í mej che'atá mena'a xána'acira'a huá'a jamuan í tí'irí ca'ín huá'a jamuan seica í teteca. Ayee mú che'atá seica me'íjna jín í niuucari hua'utá'ijmííjra a'ímej í mej seica vivi'í mej mi tihua'umuáriste'en ca'anéeri jime'e, majta a'ímej í mej tí'ihua'itaca,

majta a'ñn í mej tí'itecuanamuajca. Tí'itíj ti na'a ti caí naa 'een, ti seicié 'een, a'ñi mú hua'utá'ijmíjra me'íjna jime'e í niuucari í mej jín tí'aijta, tí'itíj ti na'a mej caí ranamuajracu í niuucari ti r'íi tiú'uruure í tiú'utzajta'a.

¹¹ A'íjna í niuucari ti r'íi tiú'uruure, a'ñi pu a'íjna jín ayén tirá'axa a'ij ti tí'iraxa í niuucari ti naa namuajre'e, ti ajta jín Dios tu'irájtuaani. Ajta a'ñn Dios, a'ñi pu a'íjna jín tinaa'íjca ineetzi nej ni tihua'utá'ixaate'en ne'íjna jime'e í niuucari. A'íj nu jín r'íi tiraatá'asin í Dios.

A'ñi pu tí'ijteujtzi'ire'e a'íjna jime'e ti Dios rá'ancu'uvajxi

¹² Jé'ecan nu tí'ijteujtzi'ire'e ne'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús í tavástar'a í nej jetzen aránca'ane. Ayee nu een jín tí'ijteujtzi'ire'e a'iné ayée pu tirá'amitiejte'eca'a nej caí tí'itíj jín auté'itze. A'ñi pu na'antíhuau ineetzi nej ni raatévaire'en.

¹³ Jécua ímuá nu a'ij pua'a tí'ixaxa'ata'a í Dios jemi, neajta a'ij pua'a huá'aruurejca'a a'ímej í mej rá'astijre'e í tavástar'a. Jéihua nu huá'ane'usi'ite'eca'a. Aru capu amín a'ij, Dios pu ná'ancu'uvajxi a'íjna jime'e nej caí ramua'areereca'a a'ij nej rijca, neajta caí té'atzaahuat'e'eca'a.

¹⁴ Jéihua pu huá'p'i r'íi tinéjcha'ñi já'araa í tavástar'a. A'ñi pu ajta ayén naatá'a nej ni rá'antzaahua ne'íjna í Ciríistu'u ti ajta ayén ántehuaa tíjñ Jesús. Ayee pu ajta naatá'a nej ni raxí'eve'e ná'ara'ani.

¹⁵ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e ti ayén ti'ayajna ti a'íjna jín mú pa'uvé'emej íiyen chaanaca japua a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús tí'ij a'ñn hua'irájtuaani a'ímej í mej a'ij pua'a tí'tetiújcha'ñi. Ché'e caí ja'atí ayén tí'ixajta yee capu ayén ti'ayajna. Nee nu ramua'aree a'iné nee nu ne'ñn pú'een i nej jaítze'e a'ij pua'a tí'itíncha'ñica'a caí máaj ja'atí.

¹⁶ A'íj pu jín Dios ná'ancu'uvajxi ineetzi i nej a'ñn pú'een í nej jaítze'e a'ij pua'a tí'itíncha'ñica'a tí'ij a'ñn Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús tihua'utasejrate'en í teite a'ij ti een jime'e í Ciríistu'u raayí'iti ti ja'atí tiu'utá'uuni'i nain jime'e tíj na'a ti a'ij pua'a een. A'ñi pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a mej mi miyen raasej a'ímej í mej rá'antzaahuat'enche'e mej mi me'uun a'uteáturan jemin ruurican tíj na'a rusén jime'e.

¹⁷ A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e tej r'íi tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e, teajta tiraatateújtzi'ire'en te'íjna ti Tajtuhuan jín tí'itíjvee, ti caí ja'anáj rupuata'atan, ti ajta caí ja'anáj mi'ini, í tej caí ja'anáj rasej tají'i jime'e. A'íi pu a'ñn pú'een í ti a'ñi na'a caj tí'iDioj.

¹⁸ Niyauj, mi pej i'í Timoteo, ayée nu tí'imua'ixaate'e a'íjna jime'e í mej amuacaícan á jemi tiu'utaxájtaca'a a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Patá'aj piyen tiu'utatése'en temua'a naa pe'íjna jime'e í pej jín tí'ivaire'e í tavástar'a jemi.

¹⁹ Patá'aj pauj té'atzaahuat'e, pajta mú'ee r'íi tí'ti'á'acha'ñi puá'ara'ani í a'atzajta'a tí'ij caí a'uun huatasejre'en tí'itíj ti tiu'utévi'iraste'e. Seica mú meri mé rúuhua'axi mej té'atzaahuat'e'eca'a, majta, a'ñi mú raatéxiehuataca'a mej r'íi té'useijre'ecaa í ru tzajta'a. Ayee mú jín huarín, nain pu e'ehuaújpuarixi í mej jín té'atzaahuat'e'eca'a.

²⁰ A'ímej jemi nu tí'ixa í mej hua'apua, a'íjna í Himeneo, ajta a'íjna í Alejandro. A'ímej nu neri tiu'utátui í Satanás jemi mej mi ráamua'ati mej caí ché'e a'ij pua'a tiraatá'an í tavástar'a a'íjna jime'e a'ij mej ríci.

2

Jíme'en a'ij mej ye'í sej huatéjniuuni

¹⁻² Ayee pu tiná'amitiejte'e ti ayén ruxe'eve'e sej si siyen huárini. Setá'aj naíjmi'ica jín huatéjniuuni. A'íj xu jín siyen tiraatáhuavii, seajta siyen huá'a jemi huatéjniuuni, seajta tíhua'ateújtzi'ire naíjmi'ica jemi, a'ímej í mej Tajtuhuan jín tí'teté'u'upu'u, majta a'ímej í mej tí'aijta. Ayee xu huárini tej ti r'íi yee tí'itechejca, teajta ra'ará'asten í taye'irá jime'e, teajta r'íi tirájcha'ñi tá'ara'ani í tavástar'a tí'ij caí ja'atí tájaaxiejte'e.

3-4 Ayee pu tiraavíjete se j si siyen huárini. Ayee pu tira'aránanajche a'ame í Dios ti tu'irájtuuaa, a'iné a'í pu ayén tí'ijxe'eve'e ti naíjmi'ica huirájtuuaani, mej mi ráamua'aree nain t'íj na'a ti ayén ti'ayajna a'íjna jemi. 5 Ayee pu'u tí'een, a'iné seij pu'u í Dios, ajta seij pu'u a'í pú'een ti huá'a japua huániuuni í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta pu teáata'a pírici. A'ii pu a'ín pú'een í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús.

6 A'í pu huataújmuai'ivejritaca'a tí'ij a'ín tiu'utanaájchita nain jime'e í mej jín auteájturaa í teite í Dios jemi. A'ii pu a'ín pú'een a'íjna ti Dios tihua'utá'ixaa á jéjre'e, a'atzaj ti pua'a raaxí'epi'intare.

7 Mí neajta inee, a'íj pu jín na'antíhuau nej ni tihua'utá'ixaate'en í teite ne'íjna jime'e nej ni tiu'utévaire'en í Dios jemi. Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Canu tí'ihua'i. Nee nu xaa tihuá'amua'ate a'ímej í mej té'atzaahuate'e í tavástar'a jemi, neajta tihua'utá'ixaate'esin tzáahuati'ira'a jime'e a'ímej í mej majta Israel jetze ajtémecan.

8 A'íj nu jín niyen tí'ijxe'eve'e mat'íj mena'a a'úu mej a'ucaíjme, miché'e huatéjniuuni í Dios jemi, miyen r'í tite'urarí'eene'en í ru tzajta'a majta caí níniu'ucacu, majta caí rújaaxí'evi'ira.

9 Ajta a'íme í 'uuca, ayée nu che'atá tí'ijxe'eve'e mej mi miyen tí'itechejca a'ij ti tiraavíjete'e, miché'e miyen caí tí'itechejca me'íjna jime'e ti tiu'utévi'iraste'e sino me'íjna jime'e ti caí a'ij pua'a tihuá'asejrate'e. Miché'e caí ayée mena'a teva'ujhuá'atehua'an í rucipúa jetze a'íjna jime'e ti huápi'i tí'ijnajche, miché'e majta caí ayée mena'a te'ucarújete'ejmé'en cumu tí'it'íj oro ti tí'ipu'éene'ejmee, miché'e majta caí huápi'i ayée mena'a te'ecamuat'zi'ivi'ijmé'e me'íjna jime'e tí'it'íj perla, nusu mecaí ayée mena'a tí'iteújche'etehua'an me'íjna jime'e í cáxuri ti huápi'i tí'ijnajche. 10 Miché'e miyen huárini í 'uuca mej mi seica miyen ráamua'areere mej r'í tí'iteteite. Miché'e miyen tiú'uruuren a'ij ti tí'ixi'epi'in, a'iné ayée pu tihua'uvíjete'e a'ímej í 'uuca í mej miyen tiú'ujsejrata mej miyen rá'astijre'e í Dios jemi.

11 Ayee pu ruxe'eve'e a'ímej jemi í mej 'uuca mej mi ráari'iren miyen tí'inamuáara, majta miyen tihua'ará'astijre'en í teteca. 12 Canu hua'atá'aca a'ímej í 'uuca mej mi tihuá'umua'aten u teyujta'a í teteca, ni mej majta tihua'uta'aíjete'en. Ruxe'eve'e ti a'ín 'íita'a a'uun teyujta'a caí avé'eni'uuca'an. 13 Ayee pu'u tí'een, a'iné Dios pu amuacaícan Adán huatétaahuaca'a. Ajta á'iyen a'ín Eva huatétaahuaca'a.

14 Ajta, a'ín Adán, a'í pu ramua'areereca'a a'ij ti rijcaa tí'ij auteájturaa í Dios jemi. Capu ja'atí ráacuanamua. Mí ajta a'ín Eva, Satanás pu xaa ráacuanamua. A'íj pu jín a'aturáa já'araa í Dios jemi.

15 Aru Dios pu hua'irátuaasin a'ímej í 'uuca mat'íj a'íme tiyaúumua'a muá'ara'ani ti pua'a miyen á'ateeren mej té'atzaahuate'e, majta mej r'í tihuá'ajcha'í í seica. Majta mej urarí'enejme'eni í ru tzajta'a me'íjna jime'e mej miyen huárini a'ij ti tiraavíjete'e.

3

Jíme'en a'ij mej ye'í huárini a'íme í mej tí'ajta teyujta'a

1 Ayej xaa ne'u ti'ayajna a'íjna í niuucari. Tí pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e ti a'ín antiújmua'areere a'íjna jime'e ti hua'acha'í í mej e'etiújse'iri u teyujta'a, a'í pu xaa raxí'eve'e ti tiu'umuári'ihua ti i'í xí'epi'in. 2 A'íj pu jín, ayén ruxe'eve'e ti ayén éene'en a'íjna ti ayén antiújmua'aree a'íjna jime'e ti hua'acha'í. Ruxe'eve'e ti caí tí'it'íj jín a'aturáa mej mi caí a'ij pua'a tí'ixajta í teite, ajta ti seíj na'a neiche. Ajta ayén ruxe'eve'e ti r'í tí'it'íjcha'í, ti c'íj na'a tí'iyee'eca í tí'it'íj nahuáj, ajta ti caí tiú'ujxajtave'e, mej mi r'í tiraatá'an í teite. Ajta ayén ruxe'eve'e ti hua'ancuré'evi'itin temua'a naa a'ímej í mej ramuáaren a'ájna ti é'eche, ajta ti raayí'itihua'an ti tihuá'umua'aten temua'a naa.

3 Ajta ayén ruxe'eve'e ti caí rutahuaíve'e, ajta ti caí runé'use'eve'e, sino ti r'í tejá'ucati a'ímej jemi í teite, ajta ti caí tí'it'íj jín tí'ijaaxiejta. Ayee pu ajta ruxe'eve'e ti caí ramuájche'e í tumin ti ramuá'itici. 4 Ayee pu ruxe'eve'e ti raayí'itihua'an ti tihua'uta'aíjete'en temua'a

naa a'ímej í mej jemin é'eche, ajta í yaújmu'a'ame'en. Ayee pu che'atá na'a ruxe'eve'e mej ra'ará'asten a'ij ti tiraavíjte'e. ⁵ Ayee pu tí'een, a'iné ti pua'a caí raayí'itihua'an ti tíhua'uta'aíjte'en a'ímej í mej jemin é'eche, capu a'ij tí'iri'iri ti huá'ucha'ín a'ímej í mej a'uun e'etiújse'iri í teyujta'a mej mi tiraatateújtzi'ire'en í Dios.

⁶ Ruxe'eve'e ti ari á'atee ti té'antzaahua. Na'ari caí, a'í pu a'ujtzaahuat'e'en a'íjna jime'e ti ve'ecán jín tí'it'éjvee. Tí pua'a ayén té'ujtzaahuat'e'e, Dios pu ayén che'atá tí'ijxi'epi'intare'en a'ij ti ari tiraaxí'epi'intare í tiyaaru'u jemi.

⁷ Ajta ayén ruxe'eve'e mej jemin ramua'areere ti rí'í tí'itevij a'íme í mej caí té'atzaahuat'e'e. Na'ari caí, seica mú ra'utéxiehuari'ira, ajta a'ín tiyaaru'u, a'í pu jíme'en ayén tiraatémua'iti.

A'ij mej ye'í huárini a'íme í mej tí'ivaire'e u teyujta'a

⁸ Jíme'en a'íme í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, ayée pu ruxe'eve'e mej miyen rí'í mé tité'ujujhua'ane'en mej caí tí'ihua'ita, mej mi rá'antzaahuat'e'en í teite. Ajta ayén ruxe'eve'e mej caí jeíhua raye'eca tí'it'íj nahuáj, majta mej caí ramuájche'e í tumin mej ramuá'it'ici a'íjna jime'e mej huá'ucuanamua í seica.

⁹ Ayee pu ajta ruxe'eve'e mej nain jín té'atzaahuat'e'en a'íjna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, a'ij ti tiú'uruu í tavá'stara'a. J'é'ecan pu ruxe'eve'e mej miyen tirú'umua'areere í ru tzajta'a ti ayén tí'ayajna.

¹⁰ Tí pua'a miyen tí'ijxe'eve'e mej mi tiu'utévaire'en u teyujta'a, a'í pu ruxe'eve'e mej me'ín teite amuacaícan miyen tiraaxí'epi'intare'en a'ímej jemi í mej tí'ivaire'ecu. Tí pua'a caí tí'it'íj a'ij tíhua'aturaate'e, aj pu rí'iri'ista a'ame mej miyen tiu'utévaire'en.

¹¹ Ayee pu che'atá na'a tí'een a'ímej jemi í 'uuca í mej huajá'uvi'itín. J'é'ecan pu ruxe'eve'e mej miyen rí'í mé tité'ujujhua'ane'en. Ruxe'eve'e mej caí a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e, majta caí rutá'aruaijve'e, mej caí tí'it'íj jín até'itze'ara'an.

¹² Majta a'íme í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, ayée pu ruxe'eve'e ti seíj na'a neiche, ajta ti raayí'itihua'an ti temua'a naa tíhua'uta'aíjte'en í ruyaujmua'a, ajta a'ímej í seica í rute'ítestemua'a.

¹³ Tí pua'a seíj rí'í tiu'utévaire'en u teyujta'a, ayée pu raamuá'itín mej rí'í tiraatá'an í teite me'íjna jime'e ti rí'í tiu'utévai. Ajta pu Dios raatá'ca'anisti'ire'esin ti ij auj tí'ivaire'e, ajta caí tí'itzi'íne'e a'iné a'í pu té'aste a'íjna í Círí'stu'u jemi ti ajta í'í Jesús.

Jíme'en í niuucari ti jé'iyecan jín namuajre'e, ti ajta titaataseíjrate í Dios

¹⁴⁻¹⁵ Jjii, nej tí'imuyau'use'e, ayée nu tí'ijxe'eve'e nej ca'anacan ne'uun a'utevée ná'ara'ani mú'etzi jemi. Aru ti pua'a ná'ateevi'ín niyájna, ayée nu tí'ijxe'eve'e pej ráamu'a'aree a'ij mej tí'it'íj jín huárini a'íme í teitestemua'ame'en í Dios, a'íme í mej e'etiújse'iri u teyujta'a mej mi tiraatateújtzi'ire'en me'íjna í Dios ti i'irúuri. A'íi mú a'ín pú'een í mej tíhua'a'ixaate'e í niuucari ti ayén tí'ayajna í Dios jemi. Majta a'íme, camu taúra'aca mej seicié tíhua'utému'a'itín.

¹⁶ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna, capu hua'itzi na'a. Huápí'í pu muári'eri ti ja'atí ráamu'a'ati a'íjna ti rú'avaa í Dios jemi, í tej jín tiyen tí'íye'ira, a'iné ayée pu tiuju'uríj:

A'í pu ayén huataseíjre tehuá'ira'acan jime'e.

Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios,

a'í pu ayén té'axajtaca'a

ti ayén tí'ayajna í Círí'stu'u jemi.

Majta a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e, a'í mú raaseíj.

Majta a'íme í teitejra'a

mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua,

seica mú miyen tíhua'utá'ixaa a'ij ti a'ín huaríj.

Majta a'íme í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua,

mu'ití mú té'antzaahua a'íjna jemi.

Ajta Dios pu ya'uví'iti í ta japua
ti ij a'uun nain jín antiújmua'areere á'ara'ani.

4

Jíme'en a'ímej í mej raatéxãeehuatá muá'aju'u mej mi caí ché'e té'atzaahuat'e'en

¹ Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ayén ti'ixa e'ehuaauritiéecan jime'e ti nu'u ayén té'eme méjca'ihua yee tí'ij te'entipué'arijme'en. Seica mú nu'u yá'uhua'axijsin í mej té'atzaahuat'e. A'íme mú nu'u namuaara muá'aju'u í xiéjniu'ucari í mej tihuá'ahuaitze'e, majta mú ranamuajran a'ij ti a'ín tiyaaru'u tihuá'amua'aten.

² A'íj pu jín ayén huatasejre'esin mej miyen hua'itzi jín tihuá'amua'aten me'íjna jime'e a'íme í mej tí'ihua'itaca, í majta a'ij pua'a titetiújcha'í. Capu rí'irí ti ja'atí hua'utatévi'imua'an. A'iné camu miyen rici a'ij mej tirú'umua'aree í ru tzajta'a ti ayén tiraavíjte'e, cu xiee tiyaaru'u pu huá'ataixi'í í hua'amu'úu jetze.

³ A'í mú hua'utá'ijmíjra í teite mej caí huateneíchen, mej caí huatéviche'en. Majta miyen tihua'uta'aíjte'esin mej caí ráacua'ani ti'tíj ti tí'icua'iri'i. Aru a'ín Dios, nain pu yen tiu'uteájtuaa mej mi ra'ancuré'an í teite í mej té'atzaahuat'e, majta ramua'aree ti'tíj ti ayén ti'ayajna, mej mi me'íjna jín tiraatateújtzi'ire'en.

⁴⁻⁵ A'iné temua'a pu ti'irí'een naíjmi'i tíj na'a ti Dios tiú'utaahuaca'a, capu ayén tiraavíjte'e ti ja'atí ti'tíj mé úrieni sino ché'e a'ín ra'ancuré'an. Ché'e ajta a'íjna jín tiraatateújtzi'ire'en í Dios jemi, a'iné pu'uri a'uun e'avíitzi'ire'e í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín Dios ari ayén tiu'utátuiire'esin tí'ij huatéjniuuni í Dios jemi.

Jíme'en a'íjna ti temua'a naa tí'ivaire'e í Jesús jemi

⁶ Patá'aj piyen tihua'utá'an mej mi ráamua'ati í a'ihuáamua'a a'íjna i nej neri muaatá'ixaa. Tí pua'a piyen huárini, temua'a pej tiu'utévaire'esin í Ciríistu'u jemi ti ajta i'í Jesús. Petiu'utévaire'esin pe'íjna jime'e tíj na'a pej pá'ari'istaca'a, mú'ee pej ranamuájraca'a í niuucari pej jetzen té'antzaahua, í niuucari í mej temua'a naa timuaamuá'ate.

⁷ Capej rá'atzaahuat'e a'íjna í niuucari ti caí Dios jemi é'eme'ecan, ti'tíj mej tí'imuarita ti caí ayén ti'ayajna, ti caí ti'tíj vaire'e. Patá'aj piyen ámu'a'ate pe'íjna jime'e pej piyen huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

⁸ Cíj pu caj tí'ivaire'e ti pua'a piyen huá'acua'ajte'en pe'íjna jime'e pej raatá'an í a'atzaajta'a pej pi huaté'aca'ane í mua'atévira'a jetze. Aru tí'ivaire'e tíj na'a naíjmi'ica ti pua'a piyen ámu'a'ate pe'íjna jime'e pej piyen huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Tí'ivaire'e íjji pej yen huateáturan íiyen chaanaca japua, ajta timuaatéva'ire pej pi ruuri puá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

⁹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ayén ti'ayajna. Ché'e caí ja'atí ayén seicié tí'ixajta. ¹⁰ Ayee tu een jín tí'imíjhuaca, teajta tí'itese'eca'a tej tiyen raachú'eve'en tel'íjna jemi í Dios ti i'irúuri, ti ajta rí'í tihua'atá'aca naíjmi'ica í teite jaítze'e. A'í pu ajta hua'irátuaasin a'ímej í mej té'atzaahuat'e.

¹¹ Paúche'e tihuá'amua'ate, pajta pauj tihua'uta'aíjte'en pe'íjna jime'e nej yé tí'imuyau'use'e. ¹² Capej ti'itá'acare'en ti ja'atí muacáxieehuata a'íjna jime'e pej pauj temuaj, sino ayée pepu'u rí'í tejá'uche'ecane'en temua'a naa mej mi a'íme í mej té'atzaahuat'e miyen che'atá mena'a á'ujujhua'ane'en patíj mú'ee a'íjna jime'e a'ij pej tihuá'ixaate'e, a'ij pej rí'í ti'ití'á'acha'í, ajta a'ij pej tihuá'axe'eve'e. Miché'e majta miyen che'atá mena'a timuá'íjchue patíj mú'ee a'íjna jime'e a'ij pej tirá'astijre'e í tavástar'a, ajta a'ij pej te'urarí'en í a'atzaajta'a.

¹³ Ayee pej rijca asta necaí uvé'enen, patá'aj piyen hua'utánamuajriste'en í yu'uxari jetze í teite tzajta'a, pajta tihua'utá'ixaate'en, pajta tihuá'umua'aten. ¹⁴ Capej raxiéehuata a'íjna ti Dios muaatapuaíjve matí'ij mej vaujsi mua'ajtamuariej, majta tiu'utaxájtaca'a mú'etzi jime'e í Dios jetze me'ecan.

¹⁵ Patá'aj piyen raruure pe'íjna jime'e, patá'aj nain jín tí'amua'ate mej mi naímili miyen tiraaseíj pej raanaíjmire'en í ti mú'eetzi jemi huateájturaa. ¹⁶ Rí'i pepu'u pe'íjna jime'e a'ij pej ti'itíj ruure, pajta a'ij pej ti'itíj tihua'amua'ate. Patá'aj piyen te'utáviicua'i pe'íjna jime'e a'iné ti pua'a piyen huárini, mú'ee pej aseíj huiirá'atuaasin, pajta hua'irátuaasin a'ímej í mej muánamuajran.

5

A'ij ti ye'í ti'itíjcha'í á'ara'ani a'ímej jemi í mej té'atzaahuat'e

¹ Capej a'ij pua'a ti'ijteá'axi'í seij ti ari vástacira'i, sino rí'i pej tiraatájeeve cumu a'atáàta pepu'u. Ajta a'íime í teteca í mej caí xi vaújsicira'i, patá'aj rí'i tihua'utájeeve cumu a'ihuáamua'a pepu'u. ² Patá'aj rí'i tihua'utájeeve í 'uuca í mej meri ucarijse cumu a'anáàna pepu'u, majta a'ímej í mej caí xi ucarijse cumu á'acu'utzimua'a pepu'u na'ari á'ajuutzimua'a. Patá'aj rí'i tihua'utájeeve a'ij ti tiraavíjte'e nain jime'e.

³ Ajta a'íime í 'uuca í mej meri huaújseistareca'a, ti pua'a ayén ti'ayajna mej huaújseistareca'a, majta í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, patá'aj hua'utévaire'en. ⁴ Na'ari caí, ti pua'a auj tiyaúumua'a ca'ín auj tíye'ecuaíjmu'a'a, ayée pej huárini. Miché'e a'íime mí'i rí'i ráaruuren mej me'íjna jín te'ará'asten mej hua'utévaire'en í ruxí'ej teite. Matí'ij miyen huarín, mu'uri xaa tiu'unájchitaca'a me'íjna jime'e í mej té'echa'ica'a ruvaújsimua'a jemi na'ari ruye'ecuaíjmu'a'a jemi. Ajta a'íi pu a'ín pú'een í ti rí'i tiratá'aca í Dios.

⁵ Patá'aj piyen huárini, ti pua'a ja'atí xaa huaújseistareca'a, ti ajta caí a'ij tí'ijviicua'i, a'íi pu xaa té'antzaahuat'e í Dios jemi, ajta téniúuve'e nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a ti 'ij ayén tí'ijhuaviira ti 'ij Dios raatévaire'en.

⁶ Ajta a'íin í 'íita'a ti huaújseistareca'a, ti pua'a ayén rí'i tira'aráanajche a'íjna jime'e ti naa seijre'e jemin, cu xiee ti huamí'i í Dios jemi. Mí ajta, aúche'e pu ruuri. ⁷ Patá'aj pajta hua'utánamuajriste'en í teite pe'íjna í niuucari mej mi caí ti'itíj jín a'aturáa muá'ara'ani, tí'ij ajta caí ja'atí ti'itíj jín huá'a jetze tí'ijpua'ajte'e.

⁸ Tí pua'a ja'atí caí tihua'utévaire'en a'ímej í ruteístemua'a, a'ímej í mej jaítze'e vejli'i jemin é'eche, a'íi pu a'íjna jín mé rúurie ti rá'atzaahuat'e'eca'a í Dios jemi. Jaítze'e pu a'ij pua'a rici caí seíj ti a'ij pua'a ti'itíjcha'í, ti ajta caí ja'anáj rá'atzaahuat'e.

⁹ Jíme'en a'ímej í mej huaújseistareca'a, a'ímej pepu'u auyú'uxan í mej miyen rájcha'í a'achú cumu huaícate nine'ira'a o jaítze'e nine'ira'a. Ajta, ayée pu ruxe'eve'e ti caí ja'anáj tí'ixana'acire'e jemin í rucín teecan.

¹⁰ Ayee pu ajta ruxe'eve'e, mej naímili ramua'areere í teite ti pua'a xí'epi'ín huaríj tí'itíj jime'e, ti rí'i tihua'uxá'apuairi'í í tí'irí ca'ín ti hua'ancuré'evi'iti a'ímej í mej rámuarecare'e nusu ti hua'anájaj'usixi í huá'ica jetze a'ímej í mej huaté'uu í Dios jemi na'ari ti hua'utévai a'ímej í mej tihua'amuári'eriste'e o ti ayén huataúra'a ti ayén huárini tí'itíj ti a'ij tí'ixi'epi'ín.

¹¹ Ajta a'íime í mej huataújseistareca'a, í mej mauj téemuastaca'a, capej piyen huá'ayu'uxa jetzen í cuapée, a'iné tí'ij ari jaítze'e hua'utá'asi mej huavíche'en, majta caí ché'e raxí'eve'e muá'aju'u mej tiu'utévaire'en í Ciríistu'u jemi, a'íi mú xaa huatévice'esin.

¹² Tí pua'a piyen hua'uyú'uxan í cuapée jetze, ajta ti pua'a miyen huatévice'en, a'íi mú rajpuaíitzi muá'aju'un í Dios jemi a'iné mu'uri ra'utéxieehuari'iri'í í mej amuacaícan jín te'ataújratziiri'í í Dios jemi. ¹³ Ajta a'íjna jime'e, ayée mú tí'ijrí'ire mej á'ujujhua'ane'en í huá'achi'í tzajta'a méyee, majta méyee. Ayee mú jín mé'ujujhua'an a'iné ayée mú rici a'ij ti tí'itíj tihua'aráanajche. Ayee mú á'ujujhua'an méyee, majta méyee mej jeíhua tíu'ujxajtave'e, majta jeíhua tíu'urihua'uve'e me'íjna jime'e a'ij ti rici í xí'ejra'an tevi. Ajta, ayée te'irájra'ani mej jeíhua tíu'ujxajtave'e ti caí ayén tiraavíjte'e.

¹⁴ Ayee pu tí'irineca a'ímej jemi í mej mauj téemuastaca'a í mej huataújseistareca'a. A'íj nu jín niyen tí'imua'ixaate'e tíjín miché'e huatévice'en mej mi tiyaúumua'a muá'ara'ani. Miché'e majta rí'i tiu'umuári'en a'u mé é'eche mej mi caí raatá'an me'íjna ti tájcha'íire'e

ti ti'itíj jín huá'a jetze te'ujpuá'ajte'en. ¹⁵ Ayee pu ti'ayajna mej seica meri mé rúurie í mej amuacaícan te'ataújratiiri'í í Dios jemi mej mi ra'ará'asten me'íjna í Satanás.

¹⁶ Ajta a'íin 'íita'a ti ajta té'atzaahuat'e, ti pua'a á mé é'eche jemin seica í mej huaújseistareca'a, ché'e a'íin hua'utévaire'en ti ij caí huá'amuarí'eriste'e a'ímej í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. Tí pua'a ayén huárini, aj pu xaa huatári'iristari a'ímej jemi í mej teyujta'a tí'ivaire'e mej mi hua'utévaire'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i í mej huaújseistareca'a.

¹⁷ Patá'aj piyen huá'uruuren a'ímej í mej antiújmua'aree u teyujta'a. Tí pua'a xí'epi'in merici, ayée pu tiraavíjte'e pej temua'a rí'í tihua'atá'acare'en ti'itíj jime'e ti tihua'aturaate'e. Patá'aj jaítze'e rí'í tihua'utá'an a'ímej mej mi'í huatéujca'anen me'íjna jime'e mej tihua'utá'ixaate'en, majta mej tihua'umua'aten.

¹⁸ Ayee pej huárini, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tíjín: “Caxu ra'amuj'í'iquihua'an mi puuya ti rayún í triigu ruíca jime'e sino ché'e rí'íriistan ti cáj caj tiráacua'ani.”

Ajta pu ayén té'eyu'usi'í tíjín: “Ayee pu tiraavíjte'e mej mi tiraanájchite'e ja'atí ti tí'imíjhuaca a'achú ti caj tiraamuá'iti.”

¹⁹ Tí pua'a ja'atí ti'itíj jín jetzen tí'ijpua'ajte'e sej ti hua'acha'í u teyujta'a, ti pua'a a'í na'a tí'ijpua'ajte'e, capej ranamujra. Aru ti pua'a mé hua'apua na'ari mehuaíca miyen jetzen tí'ijpua'ajte'e, aj pej xaa ráanamua.

²⁰ Majta a'íme í mej hua'acha'í í teite teyujta'a, ti pua'a a'ij pua'a mé titetiújcha'í í Dios jemi, patá'aj hua'ajteá'axi'in, meti'inamuá'araca í teite, mej mi ráamua'aree í seica mej mi caí miyen tité'itzee ti'itíj jime'e ti caí xí'epi'in.

²¹ Jemin í Dios, neajta jemin í Ciriístu'u ti ajta i'í Jesús, neajta huá'a jemi í mej tí'ivaire'e í ta japua, Dios ti hua'antíhuau, ayée nu tí'imua'ijcate'e patá'aj nain jín na'ará'astijre'en a'ij nej neri timuá'ixaa. Capej tí'itíj jín a'ij rijca pe'íjna jime'e pej sej jaítze'e xe'eve'e, pajta sej caí piyen tí'ixe'eve'e sino patá'aj piyen che'atá pena'a huá'uruuren naíjmi'ica.

²² Capej a'iyé'itze'e pej ra'avé'emíjhua'an sej í ja'atí ti'itíj ti a'ij jime'en pej pi caí jamuan auteá'aturan í Dios jemi. Patá'aj asej rí'í tihua'acha'íin patá'aj caí tí'itíj jín auteá'aturan í Dios jemi, sej jamuan í tevi.

²³ Patá'aj raatapuá'ajta pej caí a'í pena'a jaj ye'eca. Patá'aj cáj caj tí'itíj nahuáj tiu'uyé'en a'iné jeíhua pej tí'icui'í muá'a tzajta'a.

²⁴ A'íjna jime'e í seica í teteca, á jéjre'e pu sejre'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi ti ij amuacaícan puaijtzí hua'utá'an. Ajta seica jime'e, capu a'ij ámitieere'e amuacaícan í mej jín auteájturaa í Dios jemi, sino méjca'í huáyee xaa teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an ti jetzen huatasejre'esin. ²⁵ Ayee pu che'atá na'a een a'íjna jime'e í ti xí'epi'in í mej jín meri tiu'utévai, a'í pu á jéjre'e sejre'e. Na'ari ti pua'a caí amuacaí ámitieere'e, méjca'í huáyee pu huatasejre'esin. Capu rí'íri ti huatévavaa tíj na'a rusén jime'e.

6

¹ Ayee pu ruxe'eve'e mú'ejmi jemi setíj sena'a pua'amé mej ca'anéeri jín tejá'amuariste'e ti i ayén tejamuá'ámitiejte'e ti ayén raavíjte'e sej hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tejá'amua'aijte'e. Na'ari ti pua'a secaí siyen huárini, a'í mú a'ij pua'a tiu'utaxájta me'íjna jime'e í tej tiyen ratamuá'amua tíjín Dios ti ta'ivástara'a, majta me'íjna jime'e a'ij tej tí'imua'ata.

² Ajta, a'iné a'í mú í mej tejá'amua'aijte'e, a'í mú majta té'atzaahuat'e, ayée xu huárini. Caxu huá'axiehuari'ira se'íjna jime'e sej ru'ihuaamua'a í tavástara'a jemi, sino ayée xu jaítze'e tihua'utévaire'en. Ayee xu huárini a'iné jaítze'e pu tihua'aci'iti a'ímej í mej tejá'amua'aijte'e a'íjna jime'e sej siyen tihua'utévaire'en, majta miyen té'atzaahuat'e, ajta Dios pu huá'axe'eve'e. A'í pu a'íin pú'een í ti ruxe'eve'e pej piyen tihua'umua'aten. Pajta, patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi miyen huárini.

Jíme'en í ti tzáahuati'ira'a jín tájcha'íire'e

³⁻⁴ Seica mú miyen tí'imua'ataca me'íjna jíme'e ti caí ayén ti'ayajna, ti seicié een a'íjna jíme'e í niucari ti rí'í táaruuren ti jíme'en taamuá'ate í tavástar'a í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. Majta miyen tí'imua'ataca a'íjna jíme'e ti seicié een a'íjna jíme'e í niucari ti tzáahuati'ira'a jín ti'ixa í Dios jemi. Tí pua'a ja'atí ayén éene'en, capu ti'itíj ú'umua'aree sino á'ujtzaahuate'e pu'u. Jéihua pu tiú'uríhua'uve'e nain jíme'e, ajta runé'use'eve'e a'íjna jíme'e a'ij ti huataújmu'a seij í niucari. A'ii pu a'ín pú'een í ti te'iráaye'i ti ayén ríci. Muaújchueere'e rujímua'a na'ari muaújtese'e. Majta a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e ca'ín sei pu ayén tí'ijxajtzi'í í ruxí'ej tevi ti ij a'ij pua'a ráaruuren.

⁵ Ja'anáj ti na'a muaújtese'e a'íime í mej a'ij pua'a mé titeumuámua'aree. A'íi pu tiyaaru'u tihuá'ari'irí'í í mej amuacaícan jín rú'umua'areereca'a tzáahuati'ira'a jíme'e. A'ij pu jín ayén tihuá'amitíejte'e mej miyen tiraamuá'itín me'íjna jíme'e mej huataújseijrata mej nu'u Ciríistu'u jemi tí'ivaire'e. ⁶ Mí ajta, ti pua'a ja'atí rí'í huá'uruuren a'íjna jíme'e ti rá'astijre'e í Dios, jeíhua pu a'íjna jín raamuá'itín, ti pua'a ajta rutémua'ave'e.

⁷ A'iné tetí'ij huataseíjre íiyen chaanaca japua, catu ti'itíj uvé'eneijte. Ajta, tetí'ij huírácíine tiyánna chaanaca japua, catu ti'itíj á'atini. ⁸ Ayee pu éene'e, tiché'e huátatemua'ave'en te'íjna jíme'e tej tí'ijcha'íí í tej tí'icua'a, ajta í tej jín ti'itétache'ete.

⁹ Majta a'íime í mej miyen raxí'eve'e mej huatéujchijteaanita, ayée mú 'een matí'ij a'íime í ti'itén ja'atí ti caujnari jín hua'utéejí'icí'e. A'íi pu hua'utánamua í huá'a tzajta'a mej mí jeíhua tí'ijxe'eve'e, mej caí jín rí'í mé teuúmuámua'are'e, ti jeíhua a'ij pua'a tiú'uruure. A'ii pu a'ín pú'een í ti nain tihuá'ari'ira, ti hua'antipua'ajte'esin rusén jíme'e.

¹⁰ A'iné a'ij pu jetze airáninei naíjmi'í tíj na'a ti a'ij pua'a seijre'e a'íjna jíme'e mej huápi'í tumin necua'atze'e. Majta seica, a'íi mú meri ra'atéxíeehuataca'a í mej té'atzaahuate'e me'íjna jíme'e mej jeíhua huápi'í ranecua'atze'e í tumin. Matí'ij miyen huárini, jeíhua mú rajpuaítzi muá'aju'u.

Tí nu'u tí'itese'e temua'a naa tí'ij raatémua'itín í ti xí'epi'ín 'een

¹¹ Pajta mú'ee, mí pej rá'astijre'e í Dios, patá'aj caí a'atzu té'aste pe'íjna jíme'e sino ayée pepu'u huárini. Patá'aj piyen tiráahuauuni pej urarí'ene'en í a'atzajta'a, pajta patá'aj rí'í tí'ichejca í Dios jemi. Pajta patá'aj té'atzaahuate'e tzáahuati'ira'a jíme'e. Ayee pepu'u pajta tiráahuauuni pej huá'axe'eve'e temua'a naa í teite, pej te'utáviicua'í, pajta ayén huatéa'apua'ajte'e mí a'atzajta'a.

¹² Patá'aj tí'itese'e temua'a naa pej pi raatémua'itín pe'íjna ti xí'epi'ín een a'íjna jíme'e pej té'atzaahuate'e. Patá'aj tí'itese'e pe'íjna huatémua'itín pej ruuri puá'ara'ani rusén jíme'e í Dios jemi, a'iné a'ij pu jín Dios muaatajé a'ájna xicáara'an pej jetzen raatá'a á'aniuuca metí'iseíiraca'a í teite. Xí'epi'ín pej raataxájtaca'a pej nu'u ra'ará'astijre'en í tavástar'a jemi.

¹³ Ayee nu tí'imua'ijcate'e ti'itíj jíme'e jemin í Dios ti naíjmi'íca hua'atá'aca mej ruuri muá'ara'ani, ajta jemin í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús ti ajta xí'epi'ín tiu'utaxájtaca'a tí'ij a'ín tí'ixaate'eca'a jemin a'íjna í tajtuhuan ti ayén ántehuaaca'a tíjín Póncio Pilato.

¹⁴ Ayee nu tí'imua'ijcate'e pej piyen ra'ará'astijre'en nain jín a'ij nej neri tímuaata'aíj, pej pí caí ti'itíj jín auteáturan, ti ij caí ja'atí ti'itíj jín mú'etzi jetze te'ujpuá'ajte'en. Patá'aj pauj piyen ríjca tíj na'a ti yú auca'ití a'ame asta caí ajtahua'a yé huataseíjre'en í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u.

¹⁵ Ajta ayén té'eme tí'ij Dios ayén raaxí'epi'íntare'en yee pu'uri raavíjte'e ti ajtahua'a huataseíjre'en. Ajta a'ín Dios, a'ii pu a'ín pú'een í tej rí'í tiraatá'aca, í ti ruseíj nain japua tí'ajta. A'íi pu huá'amu'ucán pú'een a'íimej í mej Tajtuhuan jín títeté'u'upu'u. A'ii pu ajta a'ín pú'een í hua'avastara'a a'íimej í tej tiyen hua'atamuá'amua tíjín yee tavástar'a, í mej miyánna seijre'e íiyen chaanaca japua.

¹⁶ A'íi pu'u na'a a'ín pú'een í ti caí ja'anáj mi'ini, ajta a'ín pu a'uun á'uca a'u ti ayén jeíhua á'utaaca a'u tej caí a'arájvee í jemin. Capu ja'atí ja'anáj raaseíj, ajta capu ri'irí ti ja'atí rují'i jín raaseíj. Tiché'e rí'i tiraatá'an, ajta ché'e a'ín nain jín antiújmua'aréere á'ara'ani rusén jime'e.

¹⁷ Ayee pej tíhua'uta'aíjte'en a'imej í mej chíjteaani pú'een, í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua mej mi caí huá'axieehuata í seica í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Miché'e majta caí me'íjna jín á'ujtzaahuat'e me'íjna jime'e mej jeíhua tí'ijcha'íi ti huápi'i tí'ijnajche, a'iné capu ri'irí mej ráamua'aree a'ij ti tíhua'atéva'irihua'an méjca'i huáyee. A'íj pu jín, miché'e rá'atzaahuat'e í Dios ti ruxí'evi'ira'a jín taatapuaíjve'esin najmi'i t'j na'a tej ti te'íjna jín huátatemua'ave'en.

¹⁸ Patá'aj tíhua'uta'aíjte'en mej mi miyen huárini í ti i'í xí'epi'in jime'e, mej mi jeíhua huápi'i miyen tiu'umuári'en me'íjna jime'e ti xí'epi'in, mej mi ruxí'evi'ira'a jín tíhua'utá'an í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, mej mi rá'ujca'ane mej tiu'án temua'a naa a'íjna mej tí'ijcha'íi. ¹⁹ Tí pua'a miyen huárini, jeíhua mú huápi'i raté'avaata í Dios jemi ti tíhua'atéva'irihua'an méjca'i huáyee rusén jime'e. Ayee mú miyen huarín, a'íi mú xaa ramua'aréeren mej me'uun te'enteáruite í Dios jemi mej mi ruuri muá'ara'ani rusén jime'e. A'ii pu a'ín pú'een í ti tíhua'atéva'irihua'an tzíte'e.

Jíme'en í ti ra'antipuá'ari

²⁰ Mú'ee, mi pej i'í Timoteo, patá'aj rí'i pena'a pej pi nain jín te'ará'asten Dios ti jíme'en tímua'íjca. Capej a'atzu rá'aste í mej jeíhua tiú'ujxajtave'e me'íjna jime'e í niucari ti caí ti'it'j vaire'e, ajta ti seicié 'een. Ayee mú té'ujtzaahuat'e mej tirú'umua'aree, aru capu ayén ti'ayajna. Camu a'atzu rú'umua'aree.

²¹ Majta seica meri huá'unamuajri'i. Ayee mú jín huarín, mat'íj mi me'ín ca'anacan ya'uhuá'axi í mej té'atzaahuat'e. Aj mú mi ajtacíj í tavástara'a jemi, micu. Yee pu i cu. Ché'e a'ij tí'imuavaire'e.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Timoteo, i ti hua'apua

Pablo pu rateújte'e

¹ Inee, nee nu i'í Pablo, ti Dios na'antíhuau ruxí'eví'ira'a jíme'e nej ni raatévaire'en í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús a'íjna jíme'e ti Dios ayén te'ateújratziiri'i ti taatá'asin tej ruuri tá'ara'ani rusén jíme'e jamuan te'íjna í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús.

² Ayee nu yé tí'imuyayuse'e mú'ee pej i'í Timoteo, mi pej ní'yauj. Ché'e a'ín Dios ti tá'iyá'upua, ajta a'ín í tavástará'a, í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús, miché'e me'ín rí'í timuaatá'an, miché'e muá'ancu'uvaxi'ín, majta rí'í tímua'anpuá'ajte'en í a'atzajta'a.

Te'anxájta jíme'en a'íjna í Círíistu'u

³ Tij na'a teti'íjtá mua'utámua'aree, nain xicaj tzajta'a na'ari nain tíca'ari tzajta'a, netí'íjtá téníiusime'en, nee nu tí'ijteujtzi'ire'e mú'eetzi jíme'e í Dios jemi í nej jemin caí tí'itíj jín auteájturaa nej ravaire'e. Ayee nu che'atá nena'a jemin ravaire'e matíj me'ín tí'ivaire'eca'a í nehuácixa'astemua'a teecan.

⁴ Nee nu mua'utámua'aree í pej jín ayein. A'íj nu jín jeíhua raxí'eve'e nej neajtahua'a muaaseíj nej ni ne'íjna jín huatántemua'ave'en.

⁵ Nee nu ra'utámua'areeri'i pej té'atzaahuaté'e tzáahuatí'ira'a jíme'e. A'íj pu amua-caícan té'antzaahua í á'aye'ecua a'íjna í Loida teecan, ajta á'iyen a'anána Eunice ayén che'atá na'a té'antzaahua. Ajta íjii ayée pu tiná'amitíejte'e ineetzi pej piyen che'atá pena'a té'atzaahuaté'e í tavástará'a jemi.

⁶ A'íj nu jín niyen tí'imua'aijte'e pej pajtáhua'a ahua'aca'anen pej tiu'utévaire'en nain jíme'e a'ij ti Dios timuaatá'a netí'íj mua'avé'emuaríej í nemuajca'a jíme'e. ⁷ Patá'aj ahua'aca'anen temua'a naa a'iné capu ayén tiraatá'a í Dios tej tiyen tí'itzi'ine'e. Capu a'atzu, sino a'íj pu titaatá'a tej te'íjna jetze arátaca'ane, teajta tej ti taxe'eve'e, teajta tej ti rí'í metíteumuámua'aree. ⁸ A'íj pej jín caí tí'íteví'ira'a pej tihua'utá'ixaate'en í teite a'ij ti tiú'uruu í tavástará'a. Capej pajta tí'íteví'ira'a pe'íjna jíme'e nej rá'astijre'e. Mí pajta mú'ee, patá'aj ne jamuan huatá'an tej ti náimi'i rajpuaítzi tá'ara'ani, tej ti Dios jetze arátaca'ane tej tiyen huárini mej mi jaítze'e ráanamua í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin.

⁹ A'íj tu jetze arátaca'ane í Dios ti tu'irájtuaa ítejmi, ajta titaalíjca tej ti tiyen urarí'ene'en tá'ara'ani í tatzajta'a. Capu a'íjna jín tu'irájtuaa a'íjna jíme'e tej tí'itíj jín tiu'utévai. Capu xaa ne'u. Ayee pu'u na'a tu'irájtuaa a'íjna jíme'e a'ij ti amuacaícan tiraaxí'epi'íntare, ajta a'íjna jíme'e ti rí'í titaatá'a. A'íj pu ajmí'i rí'í titaatá'a jamuan í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús. Tí'íj caí xi seijre'eca'a í chaanaca tej yen japuan puasearuve'e, a'íj pu ayén rí'í titaatá'a.

¹⁰ Aru íjii, pu'uri á jéjre'e seijre'e a'ij ti rí'í titaatá'a a'íjna jíme'e ti huataseíjre a'íjna ti tu'irájtuaa, a'íjna í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús. A'íj pu ra'antipué'ajte a'íjna í mej jín cui'ini. Ajta, a'íj pu taatá'a tej raaseíj í tej ruuri tá'ara'ani rusén jíme'e tej raará'astijre'en í niuucari ti jín Dios tu'irátuaasin.

¹¹ Ajta ineetzi, Dios pu na'antíhuau nej ni tihua'utá'ixaate'en í teite ne'íjna í niuucari, neajta ne'íjna jín tiu'utévaire'en, neajta nej tihua'umua'aten. ¹² A'íj nu jín niyen nena'a rajpuaítzi. Mí neajta, canu tí'íteví'ira'a a'iné nee nu ramua'ate ne'íjna í nej rá'astijre'e. Ajta ayén tiná'amitíejte'e ti a'ín raayí'ti ti raté'avaa í nej jíme'en tiraalíjca tí'íj a'ájna huataseíjre'en a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios ayén na'uxíjte'en a'ij ti tiraavíjte'e.

¹³ Ayee pepu'u pauj tihua'umua'aten pe'íjna jíme'e a'ij pej tináanamujri'i, í neniucua jíme'e í ti rí'í tihua'utarújte'en. Patá'aj pauj piyen rá'astijre'e í tavástará'a, patá'aj pajta pauj piyen huá'axe'eve'e í teite.

¹⁴ Patá'aj rí'i tiraté'avaa í ti jín Dios timua'íjca. Patá'aj rí'i te'uhuaté'aca'anen pe'íjna jime'e xiéjniu'ucare'ara'an í Dios pej jetze ará'aca'ane pej pi rí'i tiraté'avaa, a'iné a'ín xiéjniu'ucare'ara'an yé huateáturaasin téjmi jemi.

¹⁵ Pepu'uri ramua'aree í mej mé núurie naími'i a'íime í mej a'uun é'eme'ecan tíj na'a a'úu ti huatacá'a u Asia. A'íi mú huá'a jetze ajtéme'ecan a'íjna í Figelo, ajta a'íjna í Hermógenes. ¹⁶ Ayee nu tí'ijxe'eve'e ti a'ín tavástara'a rí'i huá'ancu'uvajxi'in í teitestemua'ame'en a'íjna í Onesíforo a'iné jeíhua pu yé nevé'etui í nej jín huarún. Capu ajta raatatévi'iraste nej aiteánami'ihuaca'a.

¹⁷ Mí ajta a'ín Onesíforo, tí'ij a'uun a'utéveeca'a u Roma, a'íi pu náahuau muári'eri jime'e. Aj pu i xaa náateu. ¹⁸ Ché'e tavástara'a ayén tiraatá'an ti Dios rí'i rá'ancu'uvajxi'in a'ájna xicájra'a ti jetzen tavástara'a ajtahua'a huataseíjre'en. Mú'ee pe ramua'aree temua'a naa naíjmi'i tíj na'a í ti jín tinaatévai netí'ij ne'uun á'ucatií u Éfeso.

2

Jíme'en a'íjna ti ravaire'e í Ciríistu'u tíj xantaaru'u

¹ Pajta mú'ee, pej ní'iyauj, patá'aj huaté'aca'anen í a'atzajta'a pe'íjna jime'e ti Dios rí'i timuaatá'a a'iné mú'ee pe rá'astijre'e í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús. ² Ayee pepu'u huárini. A'íjna pej peri neetzi huánamuajri'i a'ij nej tihua'utá'ixaa í teite, seica mej tí'iseíiraca'a, patíj pena'a tináanamujri'i, a'íj pepu'u jín tihua'uta'ajte'en seica í teteca í mej rí'i titetiújcha'íi, mej mi raayí'itihua'an mej tihuá'umua'aten í teite. Patá'aj te'utáviicua'í ta jamuan.

³ Patá'aj rí'i tiraatévaire'en í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús. Patá'aj piyen che'atá pena'a te'utáviicua'í ta jamuan a'íjna jime'e í pej rajpuaíjtzi tíj ajta xantaaru'u ti tí'ivaire'e te'utáviicua'í a'íjna jime'e ti rajpuaíjtzi. ⁴ Ajta, ja'atí ti na'a ti tí'ivaire'e tíj xantaaru'u, tí'ij a'ín rí'i raatá'an a'íjna ti tí'ira'ajte'e, a'íi pu'u na'a jetzen ruxe'eve'e a'ij mej rici í mej i'í xantaaru'u.

⁵ Ayee pu che'atá na'a 'een a'íime í mej me'uun a'uteároute mej mi tiu'utatése'en huá'a jamuan í mej huatéruaache. Tí'ij seíj raamuá'itín a'íjna í curuun, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ayén tiu'utatése'en a'ij mej tiraaxí'epi'intare a'íime í mej tí'ajta. ⁶ Ajta a'íjna ti jeíhua tí'imíjhuaca japuan í ruchuej, ayée pu tiraavíjte'e ti amuacaícan tiráci'iti a'íjna ti tiú'uciireca'a. Aj pu tihuá'aci'iti í seica. ⁷ Patá'aj pe'íjna jetzen piyen tí'imua'atze a'ij nej tí'imua'ixaate'e, a'iné tavástara'a pu muaatá'asin pej yaú'itíee puá'ara'ani nain jime'e a'ij ti huataújmu'a.

⁸ Patá'aj ra'utámua'aree pe'íjna jime'e í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. A'íi pu ajtahua'a huatarúu huá'a tzajta'a í mí'ichite. A'íi pu ajta huáacíxa'ara'an pú'een a'íjna í David teecan. A'ii pu a'ín pú'een í niuucari í nej tihuá'a'ixaate'en í teite. ⁹ A'íj nu jín niyen rajpuaíjtzi, mej miyen na'anáají'iquí'en a'ij mej tihua'anáají'iquí í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi. Aru naúche'e nu tihua'utá'ixaate'esin a'iné capu a'ij tí'irí'iri mej raté'avaa a'íjna í niuucari ti Dios jetze raxa a'u nej aiteánami'i. ¹⁰ A'íj nu jín nain jín te'utáviicua'íra ne'ímej jemi í ti Dios hua'antíhuau, ti ij ajta Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús hua'irájtuaani mej mi jemin huateáturan rusén jime'e a'u ti á'uneeri'i temua'a naa.

¹¹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e seíj niuucari ti ayén tíjín:

Tí pua'a tej tiyen jamuan huácuui,
teen tu teajta jamuan ruuri tá'ara'ani.

¹² Tí pua'a tej tiyen te'utáviicua'í í tej rajpuaíjtzi,
teen tu teajta jamuan tí'aíta tá'aju'un.

Na'ari caí, ti pua'a tiyen mé rúurieni,
a'íi pu ajta mé túuhua'axíjsin itejmi.

¹³ Tí pua'a tiyen títe'uté'ítze'ara'an í Dios jemi,
a'íi pu caí ja'anáj a'uté'ítzeesin itejmi jemi

a'iné capu rí'irí ti a'ín rusej ratíte í ru jetze.

Jíme'en a'íjna í ja'atí ti xí'epi'in seijre'e

¹⁴ Patá'aj pauj pe'íjna jín tihua'utá'ixaate'en mej mi me'íjna jín ra'utámua'aree a'ij nej neri timuá'ixaa. Patá'aj rí'í tihua'utá'ixaate'en í Dios jemi mej mi caí tiú'ujtesí're'e rujímua'a niuucari jíme'e a'iné capu ti'itíj vaire'e sino a'ij pu pua'a na'a huá'aruure a'ímej í mej ranamua. ¹⁵ Patá'aj piyen pe'íjna jín tí'itese'e nain jín a'achú pej caj tirú'umua'aree pej pi huatá'aseijrata í Dios jemi patíj seij í ti Dios raataxájtaca'a tíjín xí'epi'in pej huaríj. Ayee pej piyen éene'e pua'amé tíj seij ti tí'imijhuaca ti caí ja'anáj auteájturaa ti'itíj jíme'e ti raatatévi'iraste'en. A'iné a'íi pu xí'epi'in rijca a'íjna jíme'e ti tí'imua'ata a'ij ti tiraavíjete'e a'íjna í niuucari ti ayén ti'ayajna.

¹⁶ Capej huá'ajaahuate'e a'ímej í mej jeíhua tiú'ujxajtave'e, a'iné a'íime í mej miyen tiú'ujxajtave'e, jaítze'e mú mé rúujipua í ye'irá ti ayén ti'ayajna asta mena'a caí ché'e ti'itíj xajta ti xí'epi'in 'een. ¹⁷ Jéihua mú a'ij pua'a tiú'uruure a'íime í mej miyen tiú'ujxajtave'e, tíj na'a ti tiu'umé a'ij mej ti'ixa, jaítze'e pu a'ij pua'a huá'aruuren í teite. Ayee pu tí'irineca a'ímej jemi í mej hua'apua, a'íjna í Himeneo, ajta a'íjna í Fileto.

¹⁸ A'íi mú meri mé rúuhua'axi í niuucari ti ayén ti'ayajna a'iné ayée mú tí'ixaxa'a mej nu'u meri majtáhua'a huatarúj í mi'ichite. Mu'uri seica huatéemua'iti a'ij mej té'antzaahuate'en.

¹⁹ Mí ajta, Dios ayén tiú'uruu ti ij caí ti'itíj ta'antipua'ajte'en itejmi. Cu xíee tíj chí'ij ájtaahuaca'a ti cimieentu japua rú'ujche ti caí rí'irí ti ja'atí ra'anján, ajta, ti á'ayu'usilí ti ayén tíjín: “Tavastara'a pu huá'amua'ajte a'ímej í ruteítestemua'a”; ajta ti ayén tíjín: “Naími'i matíj mena'a pua'amé í mej miyen raataxáj yee ti rá'astijre'e í tavástar'a, miché'e me'ín mé rúuhua'axin í mej a'ij pua'a jín titetiújcha'íi.”

²⁰ Jéihua pu ti'itíj a'uun té'useijre'e chí'ij tzajta'a ti ve'ée. Capu a'íi na'a seijre'e ti'itíj ti taavíjhua í oro jíme'e na'ari plata jíme'e sino ajta pu a'ín té'useijre'e ti cíyey jín tí'itaavijhua, ajta xarij jíme'e. Seica ti a'uun te'irá'a, ayée pu tí'ivaire'e matí'ij tí'iyeste, ajta seica ti ajta a'uun te'irá'a, cha'a na'a pu jín tí'ivaire'e.

²¹ Ayee pu tí'een. Tí pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e ti tí'ivaire'e í Dios jemi tíj a'íjna í ti'itíj ti ayén tí'ivaire'e matí'ij tí'iyeste, ayée pu ruxe'leve'e ti mé rúuriení naíjmi'i tíj na'a ti a'ij pua'a 'een. Aj pu xaa ayén tiraavíjete'e a'ame ti ij tiraatévaire'en í tavástar'a, ti ij tavástar'a ayén raté'avaa ti ij tiraatéva'irihua'an ti'itíj jíme'e ti xí'epi'in 'een.

²² Patá'aj pauj mé rúuhua'axin í mej jín a'ij pua'a titetiújcha'íi í mej teemua. Patá'aj piyen huárini huá'a jamuan í mej miyen tí'ixa yee mej rá'astijre'e í tavástar'a me'íjna jíme'e í mej urarí'en í ru tzajta'a. Patá'aj piyen rijca a'ij ti tí'ijxe'leve'e í Dios. Patá'aj pajta huá'axe'leve'e í teite. Pajta piyen hua'anpuá'ajte'en í huá'a tzajta'a í a'ihuáamua'a. ²³ Capej huá'astijre'e a'ímej í mej jeíhua tiú'ujxajtave'e a'iné pepu'uri ramua'aree ti ayée na'a tí'ivaire'e mej mi tiú'ujaaxiejte'en í teite í mej rí'í mé titeumuámua'aree.

²⁴ Ajta, capu ayén tiraavíjete'e seij ti tavástar'a vaire'e ti ayén éene'e á'uche'ecane'e ti seica jamuan tí'ijaaxiejte. Capu a'atzu, sino ché'e a'ín rí'í tihua'umua'aten. Ché'e ajta caí niu'ucami'í te'utáviicua'í. ²⁵⁻²⁶ Ajta a'ín ti ravaire'e í tavástar'a, ayée pu ruxe'leve'e ti ruxiéehua rí'í huá'uruuren a'ímej í mej rájcha'íire'e a'ij ti a'ín tí'imua'ataca. Ruxe'leve'e ti a'ín ra'utámua'aree yee rí'irí ti Dios hua'utá'an mej mi seicié tiú'umua'ati mej mi ráamua'ati í niuucari ti ayén ti'ayajna, mej mi majtáhua'a rí'í mé tite'umuámua'aree muá'ara'ani. Matí'ij miyen huárini, rí'iríista pu a'ame mej huirácíne a'u ti tiyaaru'u huáje'itéaana a'u ti ayén huá'uruu a'ij ti a'ín tí'ijxe'leve'eca'a mej ra'ará'astijre'en.

3

A'ij mej éene'e muá'aju'u í teite tí'ij te'entipua'ajte'en naín

¹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti ayén té'eme méjca'ihua yee tí'ij te'entipúa'arijme'en nain. Jéihua mú rajpuaítzi muá'aju'u. ² Ayeé mú éene'e muá'aju'u í teite. Ayeé mú raxí'eve'e muá'aju'un seica í teite a'ij ti a'ímej tihuá'amitiejte'e seij ajta seij. Majta jeíhua huápi'i raxí'eve'e mej tumín tíseire'en. Jéihua mú á'ujtzaahuaté'e muá'aju'u, majta jeíhua huá'axieehuata muá'aju'u í ruxí'ej teite. Jéihua mú a'ij pua'a tiu'uxáatave'e muá'aju'u.

Camu huá'atzaahuaté'e muá'aju'u í ruvaújsimua'a. Camu majta rí'i tihua'utá'asin a'ímej í mej ti'itíj jín hua'utévai. Jéihua mú a'ij pua'a titetiújcha'íi muá'aju'un. ³ Camu huá'axe'eve'e muá'aju'u í teite. Camu majta tihua'utá'uuni'ira sino jeíhua mú a'ij pua'a tiu'uxáatave'e muá'aju'u. A'íi mú majta simuáruuni muá'aju'u. Merájcha'íire'e mú muá'aju'u nain jime'e ti i'í xí'epi'in.

⁴ Avíitzi mú jín tiu'utátuiire'esin í ruxí'ej tevi. Camu a'atzu á'ujcu'uvée muá'aju'u. Jéihua mú á'ujtzaahuaté'e muá'aju'u me'íjna jime'e ti ayén tihuá'amitiejte'e mej jeíhua ruxe'eve'e. Jéihua mú raxí'eve'e muá'aju'u mej miyen huárini a'ij ti tihua'aráanajche. Majta camu raxí'eve'e muá'aju'u í Dios.

⁵ Aru a'íi mú majta miyen huataújseijrata í teite jemi mej nu'u rá'astijre'e í Dios, aru camu a'íjna jetze araujca'anée muá'aju'u. Xíi mu'u mena'a tíliteséire'e muá'aju'un. Capej huá'ajaahuaté'e mú'ee.

⁶ Ayeé mú 'een matíj a'íime í mej hua'itzi jín uteáru'ipi u huá'achi'ita í teite mej mi hua'utémuaitin a'ímej í 'uuca í mej caí té'eviicua'i í ru tzajta'a, í mej ruxiéemiste'e me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Majta miyen huataura'aca ti ti'itíj ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi miyen huárini ti'itíj ti a'ij pua'a 'een, ti ajta hua'aráanajche.

⁷ Ja'anáj ti na'a miyen tihuá'anamuajran í mej tihuá'amua'ate mej mi jaítze'e yaú'itiée muá'ara'ani ti'itíj ti jéjcu. Camu ja'anáj huataúra'asin mej ráamua'ati í niuucari ti ayén ti'ayajna.

⁸ Ajta a'íime í teteca í mej tihuá'amua'ate, ayée mú che'atá mena'a tirájcha'íire'e í ti ayén ti'ayajna matíj a'íime í mej Moisés teecan mej tícha'íire'eca'a, a'íime í mej hua'apua. A'íi mú a'íin pú'eene'e a'íjna í Janes teecan, ajta a'íjna í Jambres teecan.

Ajta a'íime í mej miyen 'een, ayée mú a'ij pua'a mé titeumuámua'aree. Camu a'atzu té'atzaahuaté'e tzáahuati'ira'a jime'e. ⁹ Camu ché'e á'ateeri mej miyen rici a'iné ayée che'atá na'a tihuá'aruuren a'ij ti tihuá'uruu í seica í mej hua'apua. Naími'i mú ramua'aréeren ti caí ti'itíj vaire'e a'ij mej tí'ixaxa'a.

Pablo pu ra'antipúa'ajte í ti jín tira'íjcate'e a'íjna i Timoteo

¹⁰ Mí pajta mú'ee ramua'aree nain jime'e a'ij nej éeni'ici'e á'uche'ecan, í nej jín tí'imíjhuaca. Mú'ee pej pajta ramua'aree nej tzáahuati'ira'a jín té'atzaahuaté'e, neajta té'eviicua'i temua'a naa í nej jín rajpuaíjtzi. ¹¹ Mú'ee pej ramua'aree temua'a naa mej a'ij pua'a náaru, nej jeíhua rajpuaíjtzi na'araa. Mú'ee pej ramua'aree ti'itíj ti a'ij náaru a'ujna já'ahua'a u Antioquía, ajta a'ujna u Iconio, ajta a'ujna u Listra. Jéihua nu te'utáviicua'iri'i í nej jín rajpuaíjtzica'a. Ajta nevástara'a pu nu'irájtuaa nain jime'e í nej rajpuaíjtzica'a.

¹² Ayej xaa ne'u, ayén che'atá na'a tí'iruuren ja'atí ti na'a ti tí'litese'e ti ra'ará'astijre'en í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. A'ij mú pua'a raruuren me'íjna í ja'ati.

¹³ Ajta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, majta a'íime í mej caí tzáahuati'ira'a jín miyen rici, maúche'e mú jaítze'e a'ij pua'a 'eene'e muá'aju'u í ru tzajta'a. Maúche'e mú jaítze'e huá'acuanamua muá'aju'u seica í teite. Majta jaítze'e mú te'uteúhua'itze'esin rujímua'a.

¹⁴ Mí pajta mú'ee, patá'aj pauj piyen té'atzaahuaté'e a'ij pej tíraar'íire, pe'íjna jetze ti ayén timuá'amitiejte'eca'a. Patá'aj piyen pauj té'atzaahuaté'e a'iné mú'ee pe ramua'aree a'ij mej timuaamuá'ate. ¹⁵ Pajta, tíj na'a patí'ij pá'ari'ista, mú'ee pe ramua'areereca'a a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari ti Dios ru jemi raaté'avaataca'a.

A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti muaatá'asin pej rí'i mé teuúmua'aree ti ij Dios mua'irájtuaani a'íjna jime'e pej rá'antzaahua í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús.

¹⁶ Naíjmi'i tǎj na'a ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti Dios ru jemi raaté'avaataca'a, a'úu pu é'eme'ecan í Dios jemi a'íné xíejniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu rumuári'eri'ire'ara'an jín hua'utá'a mej mi miyen tira'uyú'uxa. Ajta tí'ivaire'e mej mi jín tihuá'umua'aten í teite na'ari mej mi jín hua'utá'ixaate'en í mej jín ráamua'aree í mej jín auteájturaa í Dios jemi, mej mi rí'i huá'uruuren. Ajta pu tí'ivaire'e mej mi tihuá'umua'aten a'ij ti tí'ixi'epi'in í Dios jemi, ajta a'ij ti caí tí'ixi'epi'in mej mi urarí'ene'e muá'ara'ani í ru tzajta'a. ¹⁷ Ajta ayén tiraatéval'iri a'íjna í ja'ati ti rá'astijre'e í Dios ti a'ín í yu'uxari jín huaújnaijmire'en naími'i tǎj na'a ti ruxe'eve'e ti ij ayén huárini ti'itǎj ti a'ij tí'ixi'epi'in.

4

¹ Ayee nu 'een jín tí'imua'ijcate'e jemin í Dios, ajta jemin í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús. A'íné Ciríistu'u pu raaxí'epi'intare'en a'ímej jemi í mej mauj yen huachéjme íiyen chaanaca japua, ajta a'ímej jemi í mej meri huácuii. A'íi pu ajtahua'a huatasejre'esin tí'ij tiu'uta'aíjta nainjapua.

² Patá'aj mú'ee tihuá'utá'ixaate'en í niuucari jime'e. Pajta patá'aj hua'utáhuavii ca'anín jime'e mej mi ráanamua ti pua'a miyen tité'ujca'ane mej ráanamua na'ari mecaí ranamuajracu. Patá'aj rí'i huá'uruuren a'ímej í mej caí xí'epi'in metíteumuámua'aree. Patá'aj hua'utá'ijmii mej mi caí a'ij pua'a ríjca. Patá'aj pajta hua'utá'an í ca'aníjra'a mej mi miyen huárini a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.

Rí'i pepu'u pe'íjna jime'e pej pi te'utáviicua'i huá'a jemi í teite, pajta pe'íjna jime'e pej tihuá'umua'aten temua'a naa. ³ Ayee pej huárini a'íné a'ájna pu teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze mej jetzen caí ché'e te'evíicua'ira muá'aju'u mej ráanamua í ti i'i xí'epi'in a'ij pej ti'ihuá'amua'ateca. Mí majta a'íime, seica mú huatájeevi a'ímej mej ráanamua me'íjna jime'e a'ij mej rujímua'a mena'a tirájteu. ⁴ A'íi mú yá'uhua'axijsin í ti ayén ti'ayajna mej mi rá'antzaahuate'en í niuucari ti cha'a na'a pu'u ti'ixa.

⁵ Mí pajta mú'ee, patá'aj pauj nain jín rí'i mé teuúmua'aree. Patá'aj pajta te'utáviicua'i ti pua'a tí'itǎj muaatamuári'eristen. Neajta nu niyen tí'imua'ijcate'e pej rí'i tejá'uche'ecane'en pej pi tihuá'utá'ixaate'en í teite í niuucari jime'e ti jín Dios hua'irájtuaani. Patá'aj nain jín te'ará'asten í pej jín antí'amua'aree pe'íjna jime'e í pej jín tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁶ Ayee pu'u tí'een a'íné ayée pu tiná'amitiejte'e tǎj nena'a nej rajpuaíjtzica'a ti ayén tí'ivaire'e í Dios jemi cumu mua'í'véjri í mej án yejxíre'esin japuan í mej jetzen tí'imua'í'ivajta. Pu'uri teja'uré'ene a'ájna xicáara'a nej jetzen huámí'ini.

⁷ Jéihua nu rá'uviicua'iri'i nej niyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Nu'uri ra'anticí'i í nej jín avé'enmua'areereca'a. Canu raatéxieehuataca'a sino nerá'astijre'eca'a í nevástara'a.

⁸ A'íj pu jín Dios raaté'avaataca'a ineetzi jemi tí'itǎj ti tináaci'ti a'íjna jime'e nej urarí'ene'en í ne tzajta'a. Nevástara'a pu raaxí'epi'intare'en a'ij ti tiraavíjte'e; a'íi pu a'íjna naatátistejsin a'ájna xicáara'an ti jetzen ayén tí'iraxi'epi'intari'iran ineetzi jime'e. Ajta, capu neetzi na'a huatátistejsin, sino naíjmi'ica a'achú pua'améca í mej aráujca'anécan jín rajchú'eve'e ti a'ín ajtahua'a huatasejre'en huá'a jemi.

Pablo pu tí'irixaate'e a'ij ti ye'í huárini

⁹⁻¹⁰ Patá'aj huatá'aca'anen tǎj na'a ti tí'iri'iri pej yetanén neetzi jemi, a'íné Demas pu mé núurie a'íjna jime'e ti jaítze'e ra'aránajcheca'a í ti ayén tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua. Crescente pu a'uun á'ume a'ujna já'ahua'a ti huatacá'a u Galacia. ¹¹ Ajta a'íjna í Lucas, a'íi pu'u ye huateájturaa neetzi jemi. Patá'aj raatá'inen pe'íjna í Marcos ti pua'a mé'e piya'usej ti ajamuan yé tanén. Patá'aj ye'erávi'itin, a'íné a'íi pu netéval'iri í nej jín tí'ivaire'e í Dios jemi. ¹² Neraata'íteca'a ne'íjna í Tíquico ti a'uun á'ume'en u Éfeso.

¹³ Patá'ij mú a'arájra'ani, patá'aj mú neja'arápijre'en í nej ra'iteváara ná'aye'i í nej ne'uun ye'uteájtua a'íjna jemi í Carpo, a'ujna Troas ti é'eche. Pajta, patá'aj mú tineja'arápijre'en í yu'uxari, ajta í seica í cuapé, neetzi ti tí'ine'aa.

¹⁴ Ajta a'íin í Alejandro ti tepúusti'i tí'ita'ahuaca, jeíhua pu a'ij pua'a náaru. Aru tavástar'a pu ayén raruuren a'ij ti tiraavíjtle a'íjna jemi a'íjna jime'e a'ij ti náaru.

¹⁵ Pajta mú'ee, rí'í pepu'u pe'íjna jemi tí'ij a'íin caí muaatémua'itín, a'iné jeíhua pu rájcha'íire'eca'a a'ij tej tihua'utá'ixaate'eca'a í teite.

¹⁶ Netá'ij amuacaícan huatánne'a'aca'a, capu ja'atí neetzi jime'e huatéechaxi ti ne japua huániuuni. Naími'i mú mé núurie. Ché'e Díos caí puaíjtzí hua'atá'acare'en a'íjna jime'e a'ij mej huaríj. ¹⁷ Mí neajta inee, a'íj nu jetze ará'anca'ane í tavástar'a. A'íj pu naatá'a í ruca'aníjra'a nej ni nain jín tihua'utá'ixaate'en í teite, mej mi naími'i ráanamua a'íime í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan. Ajta a'íj pu nu'irájtuaa nej ni caí ca'anacan huámi'ini.

¹⁸ Tavástar'a pu naatévaire'esin nain jime'e tí'ij caí a'íin ti a'ij pua'a 'een naatémua'itín ti'tíj jime'e. A'íj pu nu'irájtuaasin ti ij ná'aví'itín u júte'e a'u ti a'íin tejé'aijta nej ni ne'uun a'utevéé ná'ara'ani. Tiché'e tiyen rí'í tiraatá'an tíj na'a ti yú aumé tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén té'ara'ani.

I ti jín ra'antipúa'ajte

¹⁹ Patá'aj naatateújti'itze'en a'íjna í Prisca, ajta a'íjna í Aquila, ajta a'ímej í teitestemua'ame'en a'íjna í Onesíforo. ²⁰ Ajta a'íin í Erasto, a'úu pu a'uteájturaa a'ujna chajta'ara'a jetze u Corinto. Neajta Trófimo nu a'uun a'uteájtuaa tí'icuí'ican a'ujna chajta'ara'a jetze u Mileto.

²¹ Patá'aj huatá'aca'anen pej yetanén amuacaícan ajta caí xi a'ájna pítejá'arici ti huáseevi'i á'aye'i. A'íj mú yé muatateújte'esin a'íjna í Eubulo, ajta a'íjna í Pudente, ajta a'íjna í Lino, ajta a'íjna í Claudia, majta naími'i í ta'ihuaamua'a í mej té'atzaahuat'e.

²² Ché'e a'íin tavástar'a huatáaturan mú'ee'tzi jemi. Ché'e a'íin rí'í timuaatá'an. Yee pu'u. Pu'uri antipúa'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Tito

Pablo pu tí'ijyu'use'e a'íjna í Tito

¹ Inee, i nej i'i Pablo, ayée nu tí'ivaire'e í Dios jemi. Ajta a'ín í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, a'í pu na'antíhuau nej ni niyen tiu'utévaire'en ne'íjna jime'e mej mi jaítze'e té'atzaahuate'e a'íme í Dios ti hua'antíhuau, mej mi majta jaítze'e yaú'itiée muá'ara'ani tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a meri yaú'itiée muá'ara'ani tzáahuati'ira'a jime'e, aj mú mi r'í'í titetiújcha'í muá'aju'u me'íjna jime'e í ruyel'irá. ² A'íj mú jín rachú'eve'e muá'aju'u mej miyen ruuri muá'ara'ani t'ij na'a rusén jime'e, a'iné ayée pu te'ataújratziiri'í í Dios jécua ímuá. Ajta a'íjna í Dios, capu tí'ihua'itaca.

³ Ajta a'ín Dios, a'iné pu'uri teja'uré'ene ja'anáj ti pua'a huaújxi'epi'intari'ire, a'í pu taatá'a tej ráamua'aree í runiuuca jime'e. A'íj pu jín ayén tinaata'a'íj a'íjna í Dios ti tu'irájtuaani nej ni tihua'utá'ixaate'en a'íjna jime'e ti Dios te'ataújratziiri'í. Jee xaa ne'u, a'íj nu jín ti'itéjvee í tavástar'a jemi.

⁴ Ayee nu tí'imuyu'use'e, mi pej i'i Tito, mi pej pajta niyauj pu'éene'e pua'araa tzáahuati'ira'a jime'e pe'íjna jime'e pej piyen che'atá pena'a té'atzaahuate'e net'ij inee. Ayee nu tí'ijxe'eve'e mej miyen muáruuren a'íjna í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús, í ti tu'irájtuaani, miché'e r'í'í timuáacha'ín, miché'e majta mua'anpuá'ajte'en í á'a tzajta'a.

I ti jín tí'imijhuaca a'íjna í Tito a'ujna u Creta

⁵ Ayee nu 'een jín muaja'uteájtuaa a'ujna u Creta í chuej ti e'eráahuachi í jaj japua pej pi r'í'í ráaruuren í ti á'aturaacaj, pej pi pajta hua'antíhuau ni a'ij nej neri timuá'ixaa a'ímej í mej te'enteároute vaujsi jime'e nain japua mat'ij mena'a mej huachéjme a'ujna u Creta.

⁶ Ajta ayée pu ruxe'eve'e ti ayén 'een a'íjna í ja'ati ti te'enteároute vásta'a jime'e, ti caí ti'it'ij jín a'aturáa, ajta ti seij na'a tévi'itine'en í 'íita'a. Majta í yaújmua'ame'en a'íjna í ja'ati, ayée pu ruxe'eve'e mej té'atzaahuate'e, tí'ij caí ja'at'í a'íjna jín huá'a jetze te'upuá'ajte'en mej a'ij pua'a titetiújcha'í na'ari mej caí ti'it'ij á'astijre'e.

⁷ Ja'at'í ti ayén vásta'a jín ti'itéjvee, a'í pu xaa ayén antiújmua'aree a'íjna jime'e ti Dios jetze me'ecan tí'ivaire'e a'ímej jemi í teite. A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e ti r'í'í ti'it'ijcha'í, ti caí ti'it'ij jín a'aturáa. Ruxe'eve'e ti caí ayén á'ujtzaahuate'e, ajta ti caí ca'anacan huataniú'ucan, ajta ti caí rutahuaíve'e. Ajta, ayén che'atá na'a ruxe'eve'e ti caí ayén runé'use'eve'e, ajta ti caí a'íjna jín ruvaire'e a'íjna jime'e í tumin mej tí'ipua'ívi u teyujta'a, na'ari ti caí tí'inecua'atze ti jeíhua tí'ijcha'í.

⁸ Mí ajta a'ín, ché'e ayén éene'e á'ara'ani ti ruxí'evi'ira'a jime'e hua'ancuré'evi'itin mat'ij mena'a pua'amé ramuáaren, ti ajta a'íjna jetze ucarute a'íjna jime'e ti x'í'epi'ín 'een. Ajta pu ayén ruxe'eve'e ti a'ín r'í'í mé teuúmua'aree, ti ajta r'í'í ti'it'ijcha'í, ti ajta urar'í'en í ru tzajta'a. Ajta i'i, ayée pu ruxe'eve'e ti ruca'ané í ru tzajta'a ti ij caí ti'it'ij jín auteáturan a'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een.

⁹ Ruxe'eve'e ti a'ín ajta yaú'itiée temua'a naa í niuucari ti ayén ti'ayajna a'ij tej teri tihua'umuá'ate ti ij caí ja'anáj yá'uhua'anan. Tí pua'a ayén huárini, aj pu xaa raayí'itihua'a a'ame ti ij tihuá'umua'aten tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti ayén tiraavijte'e. A'í pu ajta raayí'itihua'a a'ame ti hua'utémua'itin a'ímej í mej seicié tí'ixaxa'a.

¹⁰ Ayee pu ruxe'eve'e a'iné mu'it'í mú mé á'ujujhua'an í mej caí ti'it'ij á'astijre'e. Jéihua mú tihuá'amua'ate me'íjna jime'e í niuucari ti caí ti'it'ij vaire'e, ti ajta tiú'ucuanamua. A'ímej mú jetze ajtéme'ecan a'íme í mej ra'antisí'iche í runavij.

¹¹ Jé'ecan pu ruxe'eve'e tej hua'utá'ijmí mej mi caí ché'e miyen tí'ixajta a'iné jeíhua mú tihua'antiú'uuni'ira mat'ij mena'a pua'amé ruteítstemua'a seij í ja'ati, majta méyee.

Ayee mú 'een jín miyen tihua'amua'ate a'íjna jime'e í ti caí ayén tiraavíjete mej mi avíitzi jín raamuá'itín í tumin í mej rujímua'a huatéúvairé'en.

¹² Seij ti huá'a jetze ajtéme'ecan, ti nu'u huá'a jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ayén tiu'utaxájtaca'a a'ímej jime'e tíjín: “Naími'i mú tí'ihua'itaca a'íme í mej Creta huachéjme. A'ij mú hui pua'a tí'iruure a'íme í mej huá'ina'ase'e. Majta jeíhua huápi'i juxaaveca ajta mena'a caí anajúcataxi'in.”

¹³⁻¹⁴ Jee xaa, ayée pu ti'ayajna a'ij ti tiraataxájtaca'a. A'ij pu jín, ayée pu ruxe'eve'e pej piyen huárini. Patá'aj ca'anín jín hua'ajteá'axi'in mej mi té'antzaahuaté'en tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tiraavíjete, mej mi caí ché'e ranamuajra í niuucari ti caí tí'itíj vaire'e ti ajta a'ímej jetze huanéj a'íme í mej Israél jetze ajtéme'ecan, mej mi caí ché'e ranamuajra a'ij mej tihua'aijete a'ímej í teteca í mej caí raataxi'éve í ti ayén ti'ayajna í Dios jemi.

¹⁵ Ajta a'ímej jemi í mej urarí'ene'en seijre'e í ru tzajta'a, ayée pu tihua'amitíejete ti naími'i tíj na'a ti Dios ayén tiú'utaahuaca'a, a'í pu tí'ivaire'e í ruye'irá jime'e. Majta, camu a'atzu taúra'aca ti tí'itíj hua'utáxana'ave'en ti a'ij pua'a 'een. Mí ajta a'ímej jemi í mej a'ij pua'a seijre'e í ru tzajta'a, capu tí'itíj i'irí'en. Jéihua mú a'ij pua'a mé titeumuámua'aree. Majta, camu ché'e raayí'iti mej miyen huaruitíejete'en yee a'í pu ayén tiraavíjete nusu a'í pu caí ayén tiraavíjete.

¹⁶ Ayee mú tí'ixaxa'a tíjín: “Teen tu ramua'ate í Dios.” Mí majta caí, camu ramua'ate a'iné camu miyen rici a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Jé'ecan mú tiú'uxana'avi'iste'e. Camu tí'itíj á'astijre'e. Camu majta tí'itíj jín a'ij tí'ivaire'e í Dios jemi.

2

Jíme'en í niuucari ti rí'i huá'aruure

¹ Mí pajta mú'ee, ayée pu ruxe'eve'e pej piyen tihua'umua'aten mej mi miyen rí'i titetiújcha'íi a'ij ti tiraavíjete a'íjna jime'e mej té'atzaahuatete tzáahuati'ira'a jime'e.

² Patá'aj piyen tihua'umua'aten í mej vaúsicira'i mej caí jeíhua rayé'ecare'en í nahuáj, sino cíj mu'u, mej mi seica rí'i tihua'useíj. Ruxe'eve'e mej mi rí'i mé titeumuámua'are'en, majta mej rí'i titetiújcha'íi me'íjna jime'e mej rá'astijre'e í tavástará'a. Ajta ayén ruxe'eve'e mej huá'uxe'eve'en í ruxí'ej teite, ajta mej mi te'utávii'cuai temua'a naa.

³ Patá'aj piyen che'atá pena'a tihua'umua'aten a'ímej í ucarijse mej mi majta rí'i titetiújcha'íi. Capej hua'atá'acare'en mej a'ij pua'a tiú'ujeve seij ajta seij. Capu ajta ayén tiraavíjete mej jeíhua rayé'ecare'en í nahuáj, sino mej mi ráari'iren mej tihua'umua'aten tí'itíj ti a'ij tí'ivaire'e. ⁴ Miché'e me'ín jucarijse miyen tihua'umua'aten í mej 'uuca í mej mauj teemua mej mi miyen tihua'uxe'eve'en í rucí'na'astemua'a, majta í ruyaujmua'a.

⁵ Ayee pu ruxe'eve'e mej rí'i metíteumuámua'aree a'íme í mej mauj teemua, mej mi caí tiú'uxana'acira'aten. Ajta, ayée pu ruxe'eve'e mej nain jín tí'ijcha'íi í ruche. Ajta, mej mi rí'i huá'acha'íi í ruteítstemua'a. Miché'e majta hua'ará'astijre'en í rucí'na'astemua'a. Na'ari, ti pua'a mecaí miyen huárini, í seica í mej huá'aseij, camu ché'e raataxi'éve'esin mej ra'ará'astijre'en í tavástará'a.

⁶ Ayee pej che'atá pena'a ca'aníjra'a hua'utá'an í teteca í mej mauj teemua mej mi rí'i mé titeumuámua'are'en me'íjna jime'e a'ij mej rici. ⁷ Pajta mú'ee, patá'aj piyen aseíjrata huá'a jemi tíj seíj ti ari araúraste nain jime'e a'ij nej neuchén timuá'ixaa, a'íjna jime'e a'ij pej rici ti i'í xí'epi'in jime'e. Patá'aj tihua'umua'aten tzáahuati'ira'a jime'e, pajta piyen tihua'utaseíjrate'en ti huápi'i ruxe'eve'e mej mi miyen huárini.

⁸ Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en temua'a naa e'ehauritiéecan jime'e a'ij ti tiraavíjete mej mi caí miyen seicié tí'ixajta. Ayee pej huárini ti i hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej muájcha'íire'e me'íjna jime'e mej caí tí'itíj jín huatániuusín ti a'ij pua'a namuajre'e mej jín titaaxájtzi'i.

⁹ Patá'aj piyen tihua'utájeeve a'ímej í mej tí'imuari'e ca'anéri jime'e, mej mi hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tihua'aijte'e. Miché'e miyen tiu'umuári'en mej mi nain jín rí'i tihua'utá'an. Ayee pu ruxe'eve'e mej caí a'ij mena'a tihua'ajeeve a'ímej í mej tihua'aijte'e. ¹⁰ Mej mi majta caí tihua'anáhua'ira, sino mej mi nain jín hua'ará'astijre'en, matá'aj caí ti'itíj jín até'itze'ara'an. Tí pua'a miyen huárini, ayée mú 'een jín ca'aníjra'a hua'utá'asin í seica mej mi majta raataxi'eve'en, mej majta ra'ará'astijre'en a'ij tej tihua'amua'ate a'íjna jime'e ti Dios tu'irájtuaani.

¹¹ Jee xaa, pu'uri mé jéjre'e seijre'e ti Dios ari rí'i tihua'acha'íi í teteca a'íjna jime'e ti Dios jír'á'ujca'ane ti hua'irájtuaani naíjmi'ica. ¹² A'íj tu jín ramua'aree ti ayén ruxe'eve'e tej ra'antipua'ajte'en nain jime'e ti a'ij pua'a 'een í Dios jemi, ajta nain jín tej rájhuausin íiyen chaanaca japua, ti caí ayén á'ateere rusén jime'e.

Ajta, ayée pu ruxe'eve'e tej tiyen rí'i ti'itítacha'íi a'ij ti tiraavíjte'e, a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Ajta ayén ruxe'eve'e tej rí'i mé titeumuámua'are'en tetíj tena'a tej tiyen á'ateeri íiyen japuan í chaanaca ti yen seijre'e.

¹³ Teajtáhua'a tu teuj rachú'eve'en í tej jín huatátatemua'ave'e a'ájna xicáara'an ti jetzen teja'uré'enejsin í tej rachú'eve'en ti ajtahua'a yé huatasejre'esin a'íjna í Dios ti nain jín antiújmua'aree, ti ajta tu'irájtuaani. A'íi pu a'ín pú'een í Jesús ti ajta í'í Ciríistu'u.

¹⁴ A'íi pu huataúra'a ti huámi'ini ta jetze me'ecan ti ij a'ín tiu'unájchita nain jime'e a'ij tej té'echa'íica'a iteen, te'íjna jime'e tej caí a'atzu ra'ará'astijre í Dios. Ayee pu 'een jín ajta huam'íi ta jetze me'ecan ti ij rí'i táaruuren í tatzajta'a tej ti teitestemua'ame'en pu'éene'e tá'ara'ani, tej ti ahuátaca'anen tej ti tiyen huárini i ti í'ixi'epi'in jime'e.

¹⁵ A'íi pu a'ín pú'een í ti ruxe'eve'e pej piyen tihua'umua'aten. Patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an nain jime'e í pej jín anti'amua'aree. Patá'aj pajta hua'ajteá'axi'ín. Capej hua'atá'acare'en ti ja'atí a'ij pua'a tí'imuaseijra.

3

A'ij mej ye'í huárini í mej té'atzaahuate'e

¹ Patá'aj hua'u'íjcate'en í teite mej mi miyen huá'astijre'en a'ímej í mej tí'aijta, majta a'ímej í mej ti'itíj jín antiújmua'aree. Miché'e miyen huárini a'ij mej tí'ijxe'eve'e í mej tí'aijta. Miché'e majta ahua'ujca'anen mej mi me'íjna jín tiu'umuári'en ti'itíj ti a'ij tí'ixi'epi'in. ² Capej hua'atá'acare'en mej a'ij pua'a tihua'ajeeve í ruxí'ej teite sino patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi ru'ihuaamua'a muá'ara'ani temua'a naa, mej mi majta rí'i tihua'ucha'in í seica. Miché'e majta rí'i ti'ihuaúrixaate'en mej caí a'ij mena'a pua'a tiú'ujjeeve.

³ Capej yá'uhua'anan a'ij tej éene'e jéjcuá imuá tetí'ij caí xi té'atzaahuate'eca'a. Catu ti'itíj ú'umua'areereca'a. Catu teajta ti'itíj á'astijre'eca'a. Ti'itíj ti na'a pu tacuanamua-jca'a. Cu xiee tej ravaire'eca'a ca'anéri jime'e í ti ta tzajta'a seijre'eca'a ti a'ij pua'a 'een. Ajta ti'itíj ti ta'aránajcheca'a ti caí xí'epi'in jime'e, a'íj tu teajta vaire'eca'a.

Ayee tu ti'itítacha'íica'a tej huá'ajcha'ire'eca í taxí'ej teite. Seica mú majta tájcha'íire'eca'a itejmi. Teajta iteen, ayée tu che'atá tena'a iteen tajímua'a tu tájaaxiejvi'iraca'a seij teajta seij.

⁴ Mí ajta a'ín í Dios í ti tu'irájtuaa, a'íi pu taatá'a tej tiyen raasej ti a'ín rí'i temua'a tí'itacha'íi. A'íi pu ajta taxe'eve'e. ⁵ A'íi pu xaa tu'irájtuaa. Capu a'íjna jín tu'irájtuaa a'íjna jime'e tej tiyen huaríj í ti í'ixi'epi'in sino a'íjna jime'e ti a'ín tá'ancu'uvajxi. A'íi pu taajéjcuare í ruxíejniu'uca jime'e. Cu xiee tej teajtáhua'a huanúnu'ihuaca'a í Dios jemi, a'íjna jime'e ti tá'ari'iri'i ti xána'avi'ire'eca'a í ta jetze.

⁶ Ruxíejniu'uca pu xaa huateájtuaa itejmi jemi nain jime'e í ruxí'evi'ira'a a'íjna jime'e ti ta japua huaniú a'íjna í Jesús ti ajta í'í Ciríistu'u. ⁷ Ayee pu 'een jín raateájtuaa téjmi jemi ti i a'ín ayén tiraaxí'epi'intare'en tej ti caí ché'e ti'itíj jín auteáturan í jemin a'íjna jime'e ti

tá'ancu'uvajxi. Ayee tu 'een jín seijre'e tej ti teri rachú'eve'e tí'ij titáaci'iti méjca'ihua yee tej ruuri tá'ara'ani jemin tíj na'a rusén jime'e.

⁸ Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna. A'íj nu jín niyen tí'ijxe'eve'e pej mú'ee ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi rá'antzaahuate'en netíj nena'a neri timuá'ixaa a'ímej í mej meri rá'astijre'e í Dios. Miché'e majta rí'í mena'a me'íjna jetze ucarute mej rí'í titetiújcha'íica me'íjna jime'e ti í'ixi'epi'in. Tí pua'a miyen huárini, a'íí mú xaa rí'í tiraatá'asin í Dios, majta hua'utévaire'en naíjmi'ica.

⁹ Mí majta seica, jeíhua mú me'íjna jín tiú'urihua'ura muá'aju'u me'íjna jime'e ti caí ámitieere'e, majta seica me'íjna jetze ucáruti mej miyen tí'ixáata muá'aju'u yee a'atani tévira'an jetze huanéj í ruhuáacixa'astemua'aci'í. Majta seica, ayée mú tiú'urihua'ura muá'aju'u me'íjna jime'e yee a'iquí huataújmua'a a'íjna í niuucari ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan. Ayee mú 'een jín miyen autéhuijsin mej mi já'ita'a a'utácíine, majta mej mi huateújne'usi'ite'en. Naíjmi'í matíj mena'a miyen 'een matíj a'íime, camu tí'itíj vaire'e. Capej huá'ajaahuate'e.

¹⁰ Tí pua'a ja'atí ayén tejá'amua'ítziite'e sej si siyen a'utehuiini sej si já'ita'a a'utácíine, ayée pej ráaruuren. Patá'aj seij pana'a raatá'íjmi'í na'ari hua'apua. Tí pua'a auj ayén rijca ti caí muá'astijre'e, patá'aj raata'íte mé já'ahua'a. ¹¹ Tí pua'a caí muá'astijre'e, ayée pepu'u 'een jín piyen tiráamua'aree ti a'íin í tevi seicié na'a tí'imua'atze ti caí ayén tiraavíjte'e. Pu'uri Dios raaxí'epi'íntari'iri'í a'íjna jime'e ti puaíjtzí raatá'asin.

Pablo pu tí'ira'ixaate'e

¹² Nee nu muaata'íti'ira mú'eetzi jemi ne'íjna í Artemas, neajta ne'íjna í Tíquico. Matí'ij me'uun e'ará'asti a'u pej a'utéjvee, aj pej xaa ahua'aca'anen a'achú pej caj tirú'umua'aree pej yé tanén neetzi jemi, ayujna Nicópolis. Ayee nu tiraaxí'epi'íntare nej niyen neyun á'ateeri tíj na'a a'ájna ti huáseevi'í a'ame.

¹³ Patá'aj piyen huárini nain tíj na'a ti í'iri'iri pej hua'utévaire'en pe'íjna í Zenas, pajta pe'íjna í Apolos. A'íjna í Zenas, a'íi pu a'íin pú'een seij ti tí'ixi'epi'íntare'e. Patá'aj hua'utévaire'en mej mi me'uun a'arácíine. Patá'aj piyen rí'í ráaruuren ti ij caí tí'itíj tihuá'aturaate'e. ¹⁴ Majta a'íime í tateítestemua'a, ayée pu ruxe'eve'e mej miyen tiraayí'itihua'an mej me'íjna jetze ucarute mej miyen rijca í ti í'ixi'epi'in jime'e mej mi me'íjna jín huateújvaire'esin. Na'ari caí, camu tí'itíj jín huateújvaire'esin.

I ti jín ra'antipúa'ajte

¹⁵ A'íí mú yee muateujte'e matíj mena'a pua'amé mej yé huaté'uu ne jamuan. Patá'aj piyen tihua'utateújte'en ta jetze me'ecan a'ímej í mej taxe'eve'e, í mej miyen che'atá mena'a té'atzaahuate'e. Ché'e rí'í tejá'amua'aire'e.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Filemón

Pablo pu tirá'ayu'use'e í Filemón

¹⁻² Inee, i nej i'li Pablo, ayée nu een jín aiteánami'i a'íjna jime'e nej ra'ará'astijre í Ciríistu'u ti ajta Jesús pú'een. Jamuan í ne'ihuaara'a a'íjna í Timoteo, ayée tu tí'imuyayuse'e mi pej i'li Filemón, mi pej ta jamuan tí'imijhuaca, mi tej muaxe'eve'e jeíhua, ajta a'íjna ti i'li Apia, a'íjna í 'íita'a ti tajuu pú'een ti ajta té'atzaahuat'e, ajta mi Arquipo, í ti ayén che'atá na'a té'eviicua'i tetíj iteen. Teen tu tihuá'ayu'use'e naíjmi'ica í mej a'uun e'etiújse'iri a'u pej é'eche.

³ Ajta a'íjn Dios í tej rájya'upua, ajta a'íjn tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'li Ciríistu'u, miché'e rí'i tejamuáacha'íjn, miché'e majta amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

Filemón huá'axe'eve'e í teitestemua'ame'en í Dios, ajta rá'astijre'e í tavástar'a

⁴ Tíj na'a nej amua'utámua'aree, ayée nu rí'i tiratá'acaa ná'aye'i í Dios netíj nena'a tí'ijhuavii. ⁵ Ayee nu een jín tí'ijteujtzi'ire'e ná'aye'i ne'íjna jime'e nej niyen tí'inamua pej jeíhua huápi'i rá'astijre'e í tavástar'a, a'íjna í Jesús. Pajta jeíhua huápi'i huá'axe'eve'e a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

⁶ Ayee nu tí'ijhuavii í Dios jemi pej pi piyen huatá'aseijrata tzáahuati'ira'a jime'e pej nain jín rá'astijre'e í tavástar'a mej mi í seica ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti een tíj na'a pua'amé tí'itaci'iti a'íjna jime'e tej rá'atzaahuat'e í Ciríistu'u. ⁷ Jé'ecan nu netémua'ave'e mú'etzi jemi. Jee xaa ne'u, rí'i pej naatá'a a'íjna jime'e pej ca'aníjra'a hua'utá'a a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

Pablo pu Onésimo japuan huániuusin

⁸ Nee nu xaa ne'íjna jín antínmua'aree nej ti'itij jín timuaata'aíjte'en a'ij pej ti'iti huáruuren a'íjna jime'e ti Ciríistu'u na'antíhuau. ⁹ Mi neajta caí, canu niyen rini nej timuaata'aíjte'en ca'anéri jime'e. A'í pu'u na'aráanajche nej niyen timuaatáhuavii a'iné jeíhua nu muaxe'eve'e inee, i nej neri vástacira'i pú'een, neajta neri aiteánami'i ne'íjna jime'e nej rá'astijre'e í Ciríistu'u ti ajta i'li Jesús. ¹⁰ Ayee nu tí'imuahavii ne'íjna jime'e í niyauj a'íjna í Onésimo, ti ari ajta té'atzaahuat'e a'íjna jime'e nej niyen raatéya'upuajtaca'a ayujna a'u nej aiteánami'i.

¹¹ Jé'ecua imuá, capu ti'iti timuaatévai. Mi ajta a'íjn, pu'uri tineetéva'iri ineetzi, ajta pu mú'etzi ti'itéva'iri. ¹² Nu'uri ní raata'íti mú'etzi jemi ne'íjna í nej jeíhua huápi'i raxí'eve'e. ¹³ Ayee nu tí'ijxe'eve'eca'a ti yé huateáturanche'e nee jamuan ti ij naatévaire'enche'e mú'etzi jetze me'ecan nej nauj yé aiteánami'i ne'íjna jime'e nej tihuá'ixaate'e í teite Ciríistu'u jetze me'ecan.

¹⁴ Mi neajta inee, canu tí'ijxe'eve'eca'a ti'ití pej caí neetá'acare'en sino nej niyen Onésimo japuan huániuuni. Ti pua'a piyen ti'itij jín naatévaire'enche'e, ayée nu tí'ijxe'eve'eca'a pej piyen huárini á'axe'evi'ira'a jime'e. Canu xaa ne'u raxí'eve'eca'a pej ca'anéri jín piyen huáriniiche'e.

¹⁵⁻¹⁶ Tij caí ayén een jín a'atzu á'atee ti imuá a'ij huárupi ti ij ajtahua'a mú'etzi jemi huateáturan tíj na'a rusén jime'e, ti ij a'íjn huateáturan mú'etzi jemi tíj muá'ihuaara'a pej jeíhua raxí'eve'e. Capu ché'e ca'anéri jín muatévaire'esin sino a'ihuáara'a pu a'ame. Jé'ecan pu ruxe'eve'e ineetzi jemi a'íjna í ja'ati. Aru jaítze'e pu ruxe'eve'e mú'etzi jemi a'iné tevi pu pú'een, ajta a'ihuáara'a pú'een í tavástar'a jemi.

¹⁷ A'ij nu jín niyen muahuavii ti pua'a piyen tinaasejri'i nej á jamuan tí'imuarí'e. Patá'aj piyen che'atá pena'a ra'ancuré'evi'itín pe'íjna í Onésimo patíj tína'ancuré'evi'ití ineetzi. ¹⁸ Ti pua'a ti'itij jín a'ij pua'a muáaru na'ari ti pua'a ti'itij jín timuá'acha'íire'e, neetzi pej huajíve'en.

¹⁹ Nemujca'a nu jín tí'imuyayuse'e. Inee, i inee i'i Pablo, nee nu tí'imuanajchite'en. Mi neajta inee, canu a'atzu ne'íjna jín timuaatá'ixaate'esin ne'íjna jime'e í pej tiná'acha'íire'e pe'íjna jime'e ti timuáaci'iti pej ruuri pua'amé tíj na'a rusén jime'e. ²⁰ Ayee nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaara'a, pej pi ti'itij jín naatévaire'en í tavástara'a jemi. Patá'aj ca'aníjra'a naatá'an í Ciríistu'u jemi.

²¹ Ayee pu tiná'amitíejte'e ti ayén ti'ayajna pej piyen huárini a'ij nej tí'imuahuvii. A'ij nu jín yé tí'imuyayuse'e. Nu'uri ramua'aree pej piyen jaítze'e rini a'ij nej caí tí'imuahuvii. ²² Ajta a'íjna jime'e, patá'aj piyen huárini. Patá'aj seij rí'i huáruuren í cuaartu nej ni ne'uun huiirájcati, a'iné ayée nu rachú'eve'e ti Dios neetá'acare'en nej neajtahua'a ne'uun a'atanén mú'eetzi jemi a'íjna jime'e pej piyen raatáhuaviiri'í í Dios jemi.

Seica mú raatateújte, ajta í niuucari ti jín ra'antipúa'ajte'esin

²³ A'í pu ajta yé muateujte'e a'íjna í Epafras ti nej jamuan yé aiteánami'i, a'íjna jime'e ti ajta rá'astijre'e í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús. ²⁴ A'í mú majta yé muateujte'e a'íime, a'íjna í Marcos, ajta í Aristarco, ajta Demas, ajta í Lucas. A'ii mú a'íjn pú'een í mej nej jamuan tí'imuarí'e.

²⁵ Ajta a'íjn tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, ché'e a'íjn ruxí'evi'ira'a jín rí'i tejamuáacha'íin. Yee pu'u, ché'e ayén teja'ure'enén.

Í ti té'eyu'usi'ihuaca'a a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtémecan

A'í pu yaujra'an tí'ita'ixaate'e í ruyá'upua jetze me'ecan

¹ Ayee pu jéjcuá imuá, Dios mu'ití tihua'utá'ixaa í tavaújsimua'aci'i, mu'iicáca jime'e í niuucari. A'ajná'imua Dios pu ayén seica huata'íteca'a mej mi tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. ² Mí ajta íjii, tej huáteite, tíj na'a ti nain araúrastejsin, a'ín Dios ayén tira'íjca í ruyauj ti ij a'ín titaatá'ixaate'en í Dios jetze me'ecan. A'í pu ajta ayén tira'antíhua'u tí'ij nain tí'ijci'iti a'íjna í yaujra'an. Dios pu ajta jamuan tiú'utaahuaca'a í chaanaca í tej japuan yen seijre'e.

³ Ajta a'ín í yaujra'an, ayée pu nain jín che'atá na'a rí'i huápi'i naa seijre'e tíj ajta í Dios. Ajta í tévira'an, ayée pu che'atá na'a seijre'e tíj ajta í Dios. A'í pu ajta raví'i tíj na'a ti íiyen tí'iseijre'e í chaanaca japua, ajta u ta japua. Runiuuca pu jín huápi'i antiújmua'aree, a'í pu ayén ríci tí'ij á'ateevi'ín. Tí'ij a'ín yaujra'an tihua'acá'ari'iri'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu'i a'uun a'ujyeíjxi ipuari japua ruri'irínta'a a'íjna ti nain jín antiújmua'aree, ti júte'e é'eseijre'e.

Ajta a'ín yaujra'an, jaítze'e pu ve'ecán jín tí'itéjvee mecaí a'ímej í mej tí'ivaire'e u ta japua

⁴ Ayee pu 'een jín huaríj, ajta ayén te'irájraa ti a'ín ayén huápi'i jaítze'e rí'éene'e já'araa mecaí a'ímej í xiéjnu'ucari í mej ta japua tí'ivaire'e. Ajta jeíhua pu jaítze'e tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna í niuucari ti jín Dios ari raatamuá'a í ruyauj caí a'íjna í niuucari ti ajta jín hua'utamú'a a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e. ⁵ Ayee pu'u xaa, Dios capu ja'anáj ayén tiraata'ixaa seíj ti huá'a jetze ajtémecan tíj ayén tiraata'ixaa í ruyauj tíjín:

Mú'ee pej niyauj pú'een.

Neajta inee, íjii nu mua'antíhuau.

Ajta ayén tíjín:

Nee nu ya'upuáara'an pu'éene'e na'ame.

Ajta amín, amí pu niyauj pu'éene'e a'ame.

⁶ Ajta, tí'ij ayén ye'eráavi'iti íiyen chaanaca japua a'íjna ti jéjcuá imuá seijre'eca'a, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Miché'e me'ín raateánajche matíj mena'a pua'amé

í mej tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁷ Ajta, ayée pu huá'a jime'e ti'ixa a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e tíjín:

Ayee pu huá'aruure a'ímej í mej tí'ivaire'e u ta japua

mej mi miyen seijre'e tíj eeca,

majta mej mi miyen seijre'e tíj taij ti á'ataa

a'íme í ti tihua'áijte'e.

⁸ Mí ajta, jime'en í ruyauj, ayée pu ti'ixa tíjín:

Mú'ee, mí pej Dios pú'een,

mú'ee pej antí'amua'aréere pua'amé

tíj na'a rusén jime'e.

Pepu'uri icu ru'itéechui í 'itzi í mej jín ráamua'aree

pej urarí'en jín seijre'e,

pej pajta xí'epi'ín tí'ajta a'ij ti tiraavíjte'e.

⁹ Mú'ee pej raataxí'eve mej rí'i tí'itiújcha'íi

tzáahuati'ira'a jime'e.

Ajta, capu a'atzu mua'aránajcheca'a

mej a'ij pua'a tí'itiújcha'íica'a.

A'íj pu jín, a'íin Dios í pej jemin seijre'e,
 a'íi pu ayén rí'i timuaateájtuaa
 patá'aj jaítze'e huatá'atemua'ave'en
 mecaí a'íime í mej mú'eetzi jamuan seijre'e.

10 Ajta ayén tijín:

Mú'ee, nevástara'a, jéjcua imuá pej raatétaahuaca'a í chaanaca.
 Ajta, tíj na'a ti íiye seijre'e u ta japua,
 amuájca'a pej jín raatétaahuaca'a.

11 A'íi pu te'entipua'ajte tíj na'a pua'amé
 ti tí'iseijre'e.

Mí pajta mú'ee, paúche'e pej huatévée pua'amé.
 Ajta tíj na'a ti tiú'utaavijhuaca'a,
 ayée pu tiu'utémí'ime'ecantari
 tíj cíxuri ti caí ché'e ti'itíj vaire'e.

12 Ayee pej raatéxu'uta'inaxi'isin tíj cíxuri ti mí'ime'ecan,
 í mej raateájtutzi.

Naími'i pu seicié ruruuren.

Mí pajta mú'ee, paúche'e piyen che'atá pena'a seijre'e
 tíj na'a rusén jime'e.

Capej ja'anáj á'apua'aren.

13 Dios capu ja'anáj ayén tiraata'ixaa seíj ti ta japua tí'ivaire'e sino ruyauj pu xaa ayén
 tiu'utá'ixaa tijín:

Patá'aj yé a'ujyeíjxi'in nejri'irínta'a.

Patá'aj piyen huácatii ajta nena'a caí hua'antimuá'itín
 a'íimej í mej muájcha'íire'e
 mej mi miyen timua'ará'astijre'en mú'eetzi.

14 Capu xaa ne'u ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej ta japua tí'ivaire'e a'iné a'íi
 mú' a'íin pú'een í xiéjniu'ucari ti Dios ayén tihuá'ajte'e mej mi miyen tí'ivaire'e
 mé'ujjuhua'ane'en, mej mi hua'utévaire'en a'íimej í ti huá'aci'iti ti Dios hua'irájtuaani.

2

Tej nu'u ra'ará'astijre'en í tej ráanamujri'i

1 A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e tej jaítze'e temua'a naa ra'ará'astijre'en te'íjna í tej
 ráanamujri'i, tej ti caí yá'uhua'axín. ²⁻³ Jee xaa ne'u, a'íjna í niuucari í mej mejmí'i
 raataxájtaca'a a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, a'íi pu xaa tí'ivaire'eca'a. Ajta ja'atí ti na'a ti
 caí ti'itíj jín ra'ará'astijre, ayée pu puaíjtzi ancuré'a a'ij ti tiraavíjte'eca'a. Tí pua'a ajmí'i
 ayén tihuá'uruu: ¿A'iné auj tí'iri'iri ti caí puaíjtzi taatá'an ti pua'a tiyen tiraatéxieehua
 te'íjna í niuucari ti jín Dios tu'irátuaasin, ti ajta jeíhua huápi'i ruxe'eve'e?

Amuacaícan, tavástara'a pu ayén raataxájtaca'a. Ajta á'iyen, seica mú' taata'ixaa a'íime
 í mej ráanamujri'i. ⁴ Dios pu ajta te'anxájtaca'a a'íjna jime'e ti ayén huaríj ti'itíj jime'e ti
 huápi'i ruxe'eve'e, ajta ti'itíj í tej jín rí'i te'utaseíj. A'íi pu ajta raateájtuaa í ruxiejniu'uca
 huá'a jemi a'ij ti tira'aránajcheca'a ti ij a'íin xiéjniu'ucare'ara'an ayén hua'utá'an a'ij mej
 ye'í tiraayí'itihua'an.

Cirístu'u pu ayén huanú'ihuaca'a matíj a'íimej í júutzimua'ame'en

⁵ Ajta, capu Dios ayén a'íjna jín tihuaulíjca a'íimej í mej ta japua tí'ivaire'e mej mi me'íjna
 jín antiújmua'areere muá'ara'ani í chaanaca mej japuan huachéjme'e muá'aju'u, a'íjna í
 chaanaca í tej jime'en ti'ixa. ⁶ Ayee pu ja'atí ja'anáj ayén tí'ixajtaca'a tijín:
 Mú'ee Dios, mú'eetzi jemi ti caí a'atzu ti'itíj jín ruxe'eve'e í teteca, matíj mena'a pua'amé.
 ¿A'iné 'een jín piyen ra'utámua'areeri'i?

Ajta, a'ñin ti jetzen airaújnejjte í teáata'a,
 ¿a'iné 'een jín piyen rí'i tiraatá'aca
 pej piyen rí'i tirájcha'íi?

⁷ Ayee pej ráaruu ti ij a'atzu á'ateevi'in
 ti jaítze'e ciliéene'e jín ti'itevéé á'ara'ani
 caí a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e.

Mí pajta mú'ee, rí'i pej tiraatá'a pe'íjna jime'e
 pej ra'antíhua'u ti jeíhua huápi'i tiráaci'iti
 mej mi naími'i naa rí'i tira'utasej.

⁸ Pajta piyen ti'itíj jín tira'íjca
 tí'ij a'ñin ayén tihua'a'aíte'e a'ame í teite
 mej mi naími'i ca'anéeri jín ra'ará'astijre'en.

Tí pua'a ayén a'íjna jín tira'íjcatache'e mej mi naími'i ra'ará'astijre'en, capu mé'e jé'e
 ti'itíjtaca'a ti caí ra'ará'astijre'eca'a. Mí ajta íjii, ayée pu jépi'in seijre'e mej caí xi naími'i
 miyen rá'astijre'e.

⁹ Mí ajta itejmi, ayée pu jépi'in seijre'e jíme'en a'íjna í Jesús. Dios pu ayén ráaruu ti
 ij a'atzu á'ateevi'in jaítze'e ciliéene'e jín ti'itevéé á'ara'ani mecaí a'íme í mej ta japua
 tí'ivaire'e. Ajta íjii, Dios pu ayén rí'i raateájtuaa, ajta ve'ecán jín tira'íjca, a'íjna jime'e ti
 a'ñin Jesús ayén rajpuaitzi já'araa a'íjna jime'e ti huamí'i. Dios pu ayén rí'i tihua'utá'a í
 teite a'íjna jime'e ti a'ñin Jesús ayén naíjmi'ica jetze me'ecan huamí'i.

¹⁰ Nain pu tiraací'i a'íjna, ajta nain pu ayén jemin tí'iseijre'e a'íjna jime'e ti ayén
 nain tiú'utaahuaca'a. Ayee pu'u xaa ruxe'eve'eca'a ti a'ñin hua'irájtuaani mu'icáca í
 ruyaujmu'a'a mej mi jemin huateáturan tíj na'a rusén jime'e. A'íj pu jín ayén tiraavíjte'e ti
 ayén raanaíjmire'en a'íjna ti já'ita'a vé'ejvee a'íjna jime'e ti ayén rajpuaitzi já'araa, a'íjna
 ti hua'irátuaasin í ruyaujmu'a'a. ¹¹ Ajta a'ñin ti huateúra'ate a'ímej, ajta a'ímej ti a'ñin ari
 hua'itévi'itici, naími'i mú seíj mena'a jetze ajtáme'ecan. A'íj pu jín, capu ratévi'iraste'e ti
 a'ñin ayén hua'atamuá'amuante'en tíjín: "Ne'ihuaamua'a mú pú'een."

¹² Ajta ayén tíjín:

Nee nu hua'utánamuajriste'esin
 a'ij pej ántehuaa huá'a jemi í ne'ihuaamua'a.
 Nee nu rí'i timuaatá'asin huá'a tzajta'a
 a'ímej í mej e'etiújse'iri.

¹³ Ajtahua'a ayén tíjín:

Nee nu á'anca'ane í jemin.
 Ajtahua'a rujéjcuatze'e, ayén tíjín:
 Yee nu huatéjvee huá'a jamuan í yaújmu'a'ame'en
 ti Dios naatávi'itiste.

¹⁴⁻¹⁵ Majta a'íme í yaújmu'a'ame'en, ayée mú miyen che'atá mena'a éene'en téhua'ira'a,
 majta miyen éene'en téxuure'e, a'íj pu jín Jesús ayén huaújruu tí'ij ayén che'atá na'a
 éene'en tehuá'ira'aca'a, ajta ayén éene'en téxuure'eca'a matíj a'ímej. Ayee pu 'een jín
 huaríj tí'ij ayén ra'antipua'ajte'en a'íjna í ti a'íjna jín antiújmu'a'aree í mej jín huácu'i'ini
 í teite. A'ii pu a'ñin pú'een í tiyaaru'u.

A'íj pu jín Jesús huá'a jetze me'ecan huamí'i, ti ij ajta hua'irájtuaani a'ímej í mej ca'anéeri
 jín seijre'eca'a tíj na'a mej auj ruuri mej miyen tí'itziine'eca'a mej huácu'i'ini. ¹⁶ Jee
 xaa ne'u ayén ti'ayajna, capu ayén huaújruu matíj a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e tí'ij
 hua'utévaire'en sino ayée pu huaújruu matíj a'ímej í mej Abraham jetze airaújnejjte.

¹⁷ A'íj pu jín, ayén ruxe'eve'eca'a ti a'ñin ayén seicié huaújruuren ti ij ayén éene'en seijre'e
 matíj a'íme í ihuáamua'ame'en nain jime'e ti ij ayén a'íjna jín te'enteárute í Dios jemi, ti ij
 ayén nain jín tiu'utévaire'en í Dios jemi, ti ij ajta ayén huá'ancu'uvajxi'in í teite ti ij ajta caí
 ja'anáj ti'itíj jín até'itze'ara'an, ti ij ajta huá'ari'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁸ Pu'uri

xaa ne'u ri'irí ti a'ín ayén hua'utévaire'en a'ímej í mej á'aviicua'ire'e ti'itíj jime'e, a'iné a'í pu ari rajpuaítzi já'araa, ajta rá'uviicua'iri'i.

3

Jaítze'e pu ve'ecán jín ti'itéjvee í Jesús caí a'íjna í Moisés

¹ A'íj pu jín, ayée xu huárini, ne'ihuaamua'a, mi ti Dios amua'itévi'itici, a'iné mú'ejmi pu huatá'inee a'ín ti júte'e é'eseijre'e sej si naími'i siyen huateáturan í jemin. Setá'aj siyen se'íjna jetze tiu'umua'ati se'íjna jetze í Jesús ti Dios ayén a'íjna jín tira'íjca ti titaatá'ixaate'en a'íjna jime'e í niuucari í tej rá'astijre'e. A'í pu Jesús ajta nain jín tí'ivaire'e í Dios jemi ti ij taatévaire'en itejmi. ² Ayee pu che'atá na'a Jesús pu nain jín araúraste a'íjna jemi ti ayén ra'antíhua'u tíj ajta a'ín Moisés ayén nain jín araúraste tí'ij ajmí'i tí'ivaire'eca'a í chí'ira'an jetze í Dios.

³ Mí ajta, Dios pu ayén tiraaxí'epi'íntari'iri'i ti ayén tiraavíjze'e ti jaítze'e rí'í tiraateájtuaani a'íjna í Jesús caí a'íjna í Moisés. Jee xaa ne'u, jaítze'e tu rí'í tiratá'aca te'íjna ti chí'i ta'ahuaca te'caí te'íjna í chí'i. ⁴ Ayee pu ti'ayajna a'iné tíj na'a ti tí'iseijre'e í chí'i, ja'atí pu rá'ajtaahuaca'a. Mí ajta Dios, a'í pu nain tiu'utaahuaca'a tíj na'a ti tí'iseijre'e.

⁵ Ajta a'ín Moisés, nain pu jín araúraste tí'ij auj tí'ivaire'eca'a í chí'ira'an jetze í Dios. Ayee pu 'een jín huaríj, a'í pu ajta ayén te'anxájtaca'a a'ij mej méjca'i huáye'e tiu'utaxájtache'e. ⁶ Mí ajta a'ín Ciríistu'u, a'í pu ayén nain jín araúraste tí'ij tí'ivaire'eca'a í ruche.

Jee xaa, a'í pu yaujra'an pú'eene'e a'íjna ti huatéechi'i. Teajta iteen, teen tu teitestemua'ame'en pú'een, teen tu teajta te'uun a'ujteí í chí'ira'an jetze, ti pua'a tiyen te'utáviicua'i tej taxiéehua tejá'uxajtane'en te'íjna í tej jín tátemua'ave'e te'íjna jime'e í tej rachú'eve'e.

A'í mú nu'u huaújse'upe'en í Dios jemi a'íme í mej teitestemua'ame'en pú'een

⁷ A'íj xu jín, setá'aj ráanamua temua'a naa a'ij ti ti'ixa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayén tíjín:

Tí pua'a íjii seráanamua ti ayén tejá'amua'ixaate'e
í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁸ Caxu siyen che'atá sena'a ra'antánaamuan
í a'amua tzajta'a matíj a'íme
í mej ajca'ihuá'ímua huataújze'ire ineetzi.

A'ájna xicáara'an mej jetzen a'ij tiráataahuaca'a
mej mi neja'upuá'ajte'en a'ájna a'u ti caí é'eti'itijca'a.

⁹ A'uu mú miyen a'ij tiráataahuaca'a mej mi naamuá'itin,
majta miyen me'uun é'etee
a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a
mej tí'iseij netíj nena'a rijcaa.

¹⁰ A'íj nu jín hua'utá'jaaxiejvi'iri'i ne'ímej
í teitejra'a.

Neajta niyen tiu'utáneixaa yee ja'anáj ti na'a
a'í mú a'ij pua'a tí'imua'atze í ru tzajta'a.

Majta, camu a'atzu ramua'aree a'ij nej tí'ijxe'eve'e.

¹¹ A'íj nu jín, neniú'ucara'a
nu jín niyen te'atánratziiri'i

mej caí ja'anáj me'uun a'uteáruti
a'u mej e'ehuaújse'upe'en ineetzi jamuan.

Ayee pu xaa tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Dios.

¹² Rí'í xu'u, ne'ihuaamua'a, ti ij caí ayén huataseíjze'en mú'ejmi jemi seíj ti a'ij pua'a ti'itíjcha'íi í ru tzajta'a, ti ajta caí té'atzaahuate'e. Caxu raatá'acare'en seíj ti ayén 'een

ti a'ín ayén á'ujca'ane ti mé rúurieni a'íjna í Dios ti i'irúuri. ¹³ Seajta mú'een, setá'aj ca'aníjra'a huataúra'an seij seajta seij tíj na'a nain xicáara'an tzajta'a sej seuj ruuri ti ij caí seij mú'een ayén ra'antánaamuan í ru tzajta'a a'íjna jime'e ti ayén ráacuanamua a'íjna ti a'ij pua'a 'een.

¹⁴ Jee xaa ne'u, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen huárini, a'iné ayée pu ti'itíj tí'itaci'iti jamuan í Círíistu'u ti pua'a tiyen teuj te'utáviicua'i tíj na'a rusén jime'e í tej jín tátemua'ave'e te'íjna jime'e í tej rachú'eve'e tetí'ij tite'utéjhuii.

¹⁵ Ayee pu xaa a'ij ti té'uyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze tijín:

Tí pua'a íjii seráanamua ti ayén tejá'amua'ixaate'e
í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

Caxu siyen che'atá sena'a ra'antánaamuan

í a'amua tzajta'a matíj a'íime

í mej ajca'ihuá'ímua huataújtze'ire ineetzi jemi.

¹⁶ Majta a'íime, í mej ráanamujri'i, majta ra'utéxiehuari'iri'i, a'ii mú a'ín pú'een í ti Moisés teecan hua'iráavi'iti a'ujna u Egipto. ¹⁷ Ajta a'íime, í ti Dios ayén á'atee hua'apuate nine'ira'a ti huá'ajaaxiejvi'i a'íimej, a'ii mú a'ín pú'een í mej auteájturaa í Dios jemi, majta á'upua'areca'a me'újna já'ahua'a a'u ti caí é'eti'itíjca'a. ¹⁸ A'íi mú majta me'ín pú'een í ti huá'a jíme'en Dios ayén te'ataújratziiri'i mej nu'u caí ja'anáj me'uun a'uteáruti a'u mej e'ehuaújse'upe'en a'íjna jime'e mej caí ra'ará'astijre.

¹⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna ti ayén titá'amitiejte'e ti caí ayén hua'ucí'i mej me'uun a'uteárute a'u mej e'ehuaújse'upe'en a'íjna jime'e mej caí té'antzaahua.

4

Dios pu taatá'asin tej ti jemin e'ehuátase'upe'en

¹ Aúche'e pu ayén tí'ivaire'e í niuucari ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'i ti í'iri'iri tej te'uun a'uteárute a'u ti a'ín taatá'asin tej te'uun e'ehuátase'upe'en. A'íj pu jín, tiché'e rí'i tena'a ti ij caí ayén te'irájra'ani ti seij mú'een ti'itíj jín auté'itzen ti ij caí ráaci'iti ti a'uun a'uteárute.

² Ayee pu'u, ayée pu che'atá na'a taaci'í í niuucari ti jín Dios tu'irájtuaani, tíj ajta tihua'ucí'i a'íimej. Mí ajta, capu a'atzu a'ij tihua'utévai í mej ráanamujri'i a'íjna jime'e mej caí té'antzaahua matí'ij ráanamujri'í.

³ Ajta íjii, iteen i tej té'antzaahua, teen tu te'uun a'uteáruti a'u tej e'ehuátase'upe'en. Ayee pu huataújmua'a ti ayén tí'itaci'iti a'iné ayée pu Dios tiu'utaxájtaca'a huá'a jime'e tijín:

Neniú'ucara'a nu jín te'atánratziiri'i

mej caí ja'anáj me'uun a'uteáruti

a'u mej e'ehuaújse'upe'en ineetzi jamuan.

Mí ajta, tíj na'a a'ájná'ímua ti raatétaahuaca'a í chaanaca ti yú e'iré'ene, pu'uri ci'ípii huaca'a í ti jín Dios tiu'umuáriej. ⁴ Jee xaa ne'u, a'iné mé já'ahua'a pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e í xicáara'an ta'aráhua'apua. Ayen tijín:

Ajta a'ájna xicáara'an jetze í ta'aráhua'apua,

Dios ayén raatapuá'ajtaca'a í ti jín tiu'umuáriej.

Ti'iquí huaújse'upe.

⁵ Ajta, teuche'e tu te'íjna jíme'en ti'ixa í niuucari ti jíme'en tiraataxájtaca'a í Dios tijín:

Camu nu'u ja'anáj me'uun a'uteáruti

mej mi neetzi jamuan e'ehuaújse'upe'en.

⁶ A'íj pu jín, camuché'e mú miyen seijre'e seica í mej xaa me'uun a'uteárute mej mi jamuan í Dios e'ehuaújse'upe'en. Mí majta a'íime, í ti amucaí huá'a jemi raateájtuaa í niuucari ti jín Dios hua'irátuaaníche'en, camu me'uun a'uteájrupi me'íjna jime'e mej caí ra'ará'astijre. ⁷ A'íj pu jín, pu'uri jeíhua a'atevi'i tí'ij a'ín Dios raatá'a a'íjna í David

teecan ti ayén tiu'utaxáj ti Dios ayén raaxí'epi'intare ja'anáj ti ayén teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an ti ayén raatamuá'a tijín "íjii." Ayee pu a'ájna jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

Tí pua'a íjii seráanamua a'íj ti ti'ixa í Dios, caxu ra'antánaamuan í á'amuatzaajta'a.

⁸ Ajta, ti pua'a a'íin Josué teecan ayén hua'uta'aníche'en mej huaúuse'upe'enche'e, capu ayén raataxájtanche'e í Dios a'ájna jime'e í se'íj jetze í xicaj. ⁹⁻¹⁰ A'íj pu jín, aúche'e pu tura huá'a jemi í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios mej mi jamuan huaújse'upe'en, a'íne ja'atí ti na'a ti ayén a'uun a'uteárute ti ij e'ehuaújse'upe'en í Dios jamuan, a'í pu ayén che'atá na'a raatapuá'ajta í ti jín tí'imuarí'e tíj ajta Dios tiraatapuá'ajtaca'a í ti jín tiu'umuá'ariej. ¹¹ A'íj pu jín, tiché'e tiyen ahuátaca'anen nain jime'e taca'aníjra'a tej ti te'uun a'uteárute, ti ij caí ja'atí ayén che'atá na'a huárini a'íj mej mejmí'i huaríj a'íime, í mej caí te'ará'aste me'ájna jime'e mej caí té'antzaahua.

¹² Ajta a'íin í niuucari ti Dios jetze airáninei, a'í pu e'ihuarújte'en, ajta tí'imíjhuaca huápí'i. Temua'a pu te'urú'ipi í tatzajta'a. Jaítze'e pu tí'ivaire'e caí í chun ti hua'apua jín ajcámiimi, ti ajta huápí'i antámiimi, í mej majta jín rasi'icheca í caríj ti ruví'i, majta jín ra'utasí'iche í tu'utanaj. A'u pu xaa urú'ipi a'ájna í niuucari í xiéjniu'ucare'ara'an jetze í teví, ajta í mua'atzíire'ara'an jetze. Temua'a pu raayí'iti ti ayén raatámítiejte'en a'íj ti se'íj tí'imua'atze, ajta a'íj ti se'íj tí'ijxe'eve'e ti ayén huárini. ¹³ Tí'itíj ti na'a ti ayén tí'iseijre'e, ti ajta a'ájna jetze ajtéme'ecan a'ájna ti Dios ayén tiú'utaahuaca'a, tíj na'a tí'ipua'amé, ayée pu jéjre'e seijre'e í jemin. Ajta ayén ruxe'eve'e tej naími'i tiyen tiu'utaseíjrata í jemin. Ajta, capu tí'itíj rú'avaa í jemin.

Jesús pu a'íin pú'een í ti jaítze'e ve'ecán jín tí'itíjvee tí'ij ta japua huániuuni

¹⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Pu'uri seijre'e í ta jemi se'íj ti ve'ecán jín tí'ivaire'e ta jetze me'ecan í Dios jemi. Ajta a'í pu ari a'uun a'ujnéj u ta japua. A'íj pu jín, tiché'e tiyen taca'aníjra'a jín teuj rá'astijre'e te'ájna í tej té'atzaahuate'e. ¹⁵ A'íne a'í pu ve'ecán jín tí'ivaire'e ta jetze me'ecan í Dios jemi, a'í pu raayí'iti ti ayén tá'ancu'uvajxi'in a'ájna jime'e tej caí tá'acacanej í ta tzajta'a. A'í pu che'atá na'a nain jín tirajpuaíjtica'a tetíj iteen tirajpuaíjtzi. Ajta, a'í pu caí tí'itíj jín até'itzaaara.

¹⁶ A'íj pu jín, tiché'e tiyen taxí'evi'ira'a jín ajteáxi're te'ájna vejli'i a'u ti a'utéjvee í ipuari a'u ti a'íin e'ecá'ca í Dios ti ij a'íin ayén tá'ancu'uvajxi'in, tí'ij ajta rí'i titaatá'an, ti ij ajta taatévaire'en ja'anáj ti na'a ti ruxe'eve'e.

5

Jesús pu ve'ecán jín tí'itíjvee í Dios jemi ta jetze me'ecan

¹ Ayee pu 'een a'ájna jime'e ja'atí ti na'a ti ayén ve'ecán jín tí'ivaire'e í Dios jemi. Amuacáí mú miyen ra'avé'ehuausin huá'a tzajta'a í teite. Matí'ij mí miyen tí'ira'íjcate'en ti ij a'íin huá'a japua huániuuni í Dios jemi. A'í pu ajta tiu'utámuaí'ivajta a'ájna í mej raatapuá'ajve'esín í Dios, ajta a'ájna í ye'emuaate í mej hua'utámuaí'ivajta me'ájna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ² A'íne a'ájna í ja'atí ajta ramua'aree ti caí ruse'íj té'eviicua'i, a'í pu ajta raayí'iti ti huá'ancu'uvajxi'in a'ímej í mej caí a'íj tirú'umua'aree, ajta a'ímej í mej tí'itíj jín até'itzaaara í Dios jemi. ³ A'íj pu jín ruxe'eve'e ti a'íin amuacaícan ayén tiu'utámuaí'ivajta a'ájna jime'e ti a'íin ruse'íj tí'itíj jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta á'iyen, ayée pu ruxe'eve'e ti ayén che'atá na'a huárini huá'a jime'e í teite í mej miyen che'atá mena'a tí'itíj jín tite'uteájturaa í Dios jemi.

⁴ Ajta, capu ja'atí ayén ruse'íj te'enteárute a'ájna jime'e ti ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi, sino ti pua'a Dios ayén a'ájna jín tira'íjcate'e a'íj ti ayén tira'íjca a'ájna í Aarón teecan. ⁵ A'íj pu jín, capu ayén ruse'íj huataújtuaa a'ájna í Jesús ti ayén ve'ecán jín te'enteárute ti ij ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi. Capu xaa ne'u, sino Dios pu ayén tiraata'ixaa tijín: Mú'ee pej niyauj pírici.

Ijii nu niyen muaatéya'upuataca'a.

⁶ Ajta pua'amecié pu ayén tí'ixa tíjín:

Mú'ee pej piyen pe'íjna jín tí'ivaire'e í Dios jemi

tíj ajta ve'ecán jín tí'ivaire'e

a'íjna í Melquisedec tíj na'a rusén jime'e.

⁷ Tí'ij auj yen seijre'eca'a íiyen chaanaca japua, Jesús pu ayén huatéeniu, ajta raatéjhuau a'íjna jemi ti raayí'itihua'a ti ru'irájtuaani. Jéihua pu ayén huaújyeineca'a a'íjna jemi tí'ij a'ín caí raatá'acare'en ti huámi'ini. Ajta a'ín Dios ayén ráanamujri'i a'íjna jime'e ti ayén huataúra'a ti ayén araúrasten a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios.

⁸ Ayee pu i yaujra'an pu pú'eene'e, aúche'e pu ayén rí'i ráaruu ti ayén ra'ará'astijre'en a'íjna jime'e í ti jín rajpuaíjtzica'a. ⁹ Ajta, tí'ij Dios ayén raanaíjmire, Jesús pu a'íjna jín te'enteájrupi a'íjna jime'e ti a'ín ayén hua'irájtuaani tíj na'a rusén jime'e naíjmi'ica a'ímej í mej rá'astijre'e. ¹⁰ Ajta Dios ayén a'íjna jín tira'íjca ti ij ayén che'atá na'a ve'ecán jín tiu'utévaire'en í Dios jemi tíj ajta tiu'utévai a'íjna í Melquisedec.

Mej nu'u jaítze'e yaú'itiéé muá'ara'ani í Dios jemi

¹¹ Jéihua tu tejá'amua'ixaate'ecu te'íjna jime'e. Mí ajta, jé'ecan pu muári'eri tej tiyen temua'a naa tejámuaatá'ixaate'en a'iné caxu ca'anacan yaú'itiéé xá'aju'un. ¹² Jee xaa ne'u, íjii tej tiyen tejá'amua'ixaate'e, ayée pu tiraavíjte'ecache'en sej siyen rujímua'a sena'a tihuá'umua'aten í seica.

Mí ajta caí caxu, sino ayée pu ruxe'eve'e ti ja'atí ayén ajtahua'a tejamuáamua'aten í mej jín autéjhuiica mej tihuá'umua'aten me'íjna jime'e í niuucari ti Dios jetze a'uvé'eye'i. Ayee xu 'een matíj a'íime í tí'irí í mej rumua'atí léechi ye'eca, mej caí xi yá'ujepi'ira'a í cua'ira.

¹³ Ja'atí ti na'a ti ayén 'een tíj pa'ari'i ti léechi jín ruuri, capu xi yaú'itie a'íjna í niuucari í mej jín tihuá'umua'aten a'ij ti ye'í seíj rí'i tí'itíjcha'íí í Dios jemi. ¹⁴ Mí ajta, a'íjna í niuucari ti ayén tí'ivaire'e tíj í cua'ira í mej racua'aca í mej vaujsi, ayée pu tihuá'aci'iti mej mi me'íjna jín tihuá'umua'aten a'ímej í mej meri vaujsi, í mej majta meri raayí'iti ti ayén tihuá'amitíejte'e ti pua'a tí'itíj ayén tí'ixi'epi'ín nusu caí. Ayee pu 'een jín miyen raayí'iti me'íjna jime'e mej miyen rí'i tí'itíjcha'íí í Dios jemi.

6

¹ A'íj pu jín, tiché'e tiyen mé rúuhua'axin te'íjna í mej jín amuacaí titá'itíiri'i jíme'en í Círístu'u tej ti tiyen jaítze'e huavaújse'en í Dios jemi. Tiché'e caí ché'e te'íjna jetze ucáaju'un, a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa tej seicié tíu'umua'ati te'íjna jime'e í ye'irá ti caí ché'e tí'itíj vaire'e í Dios jemi, nusu ti jíme'en raxa tej rá'atzaahuate'en í Dios. ² Ajta seica ti ayén tí'ita'aijte'e tej nu'u huatámuaí'ivijhua na'ari tej nu'u hua'avé'emuari'en ca'ín ti jíme'en raxa a'ájna xicáara'an í mej jetzen a'itajú'un a'íime í mej meri huácuui. Ajta, a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa ti Dios ayén huá'axijte'en seij ajta seij a'ij ti tí'iraci'iti tíj na'a rusén jime'e. Naíjmi'i tíj na'a í tej teuchén tiraataxájtaca'a, ayée pu'u 'een í mej jín amuacaí titá'itíiri'i. Pu'uri ruxe'eve'e tej jaítze'e huavaújse'en í Dios jemi. ³ Ayee tu te'íjna jín rini ti pua'a Dios ayén titaatá'acare'en.

⁴ Mí majta seica, ayée mú meri huaríj. Seij pu ja'anáj ayén tihuá'amitíejte'eca'a ti ayén tí'ayajna a'íjna í niuucari. Mu'uri ja'anáj raamuá'a a'íjna ti Dios hua'utapuaíjve ti ajta júte'e a'uvé'emej. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huá'a tzajta'a huateájturaa.

⁵ A'íi mú majta raataxí'leve a'íjna í niuucari ti í'irí'en, ti ajta Dios jemi u a'uvé'emej. Majta mú ra'ancuré'a me'íjna í muári'eri'ira'a ti jín Dios ayén tiu'uta'aíjta tíj na'a rusén jime'e.

⁶ Matí'ij mi mé rúurie. A'íj pu jín capu a'atzu a'ij tí'irí'iri ti ayén hua'ujéjcuare'en mej mi majtáhua'a seicié tíu'umua'ati. Capu xaa ne'u, a'iné a'íi mú majtáhua'a rujímua'a rá'utatan í cúruu jetze me'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios. Majtahua'a mú á jéjre'e huá'a tzajta'a í teite, a'íi mú majta rá'axieehuari'i.

⁷ Ayee pu che'atá na'a tí'irineca huá'a tzajta'a í teite tíj ajta ayén tí'irineca í chuej japua matí'ij huatéviiye. Dios pu ayén rí'i tiratá'aca a'íjna í chuej ti pua'a matí'ijta huatéviiye, ayén japuan tiu'unén a'íjna ti tihua'atéva'iri a'ímej í mej japuan tí'ihua'aste. ⁸ Mí ajta, ti pua'a japuan tiu'unén a'íjna ti tétzicare'e, ajta a'íjna ti tiú'uxu'uhua'ate'e matí'ij huatéviiye, capu ti'itíj vaire'e a'íjna í chuej. Jee xaa ne'u, ayée pu tí'iri'iri ti ayén té'eme ti Dios a'ij pua'a ráaruuren, ajta ayén tiraateátaira.

Tí'nu'u rí'i na'a ne'u tén ahuá'avaire'e mej mauj ruuri

⁹ Capu amín a'ij tej tiyen tejá'amua'ixaate'e, mi tej já'amuaxe'eve'e, a'iné ayée pu titá'amitíejte'e mú'ejmi jime'e ti caí ayén tejamuáaci'iti a'íjna ti a'ij pua'a 'een, sino sej siyen ra'ancuré'asin tíj na'a ti ayén tí'iseíire'e a'ame a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios amua'irájtuaani. ¹⁰ Dios pu xaa ra'utámua'areeri'i a'ij ti tiraavíjte'e í sej jín tiu'umuáriej, sej seajta hua'utaxí'eve í Dios jetze me'ecan a'ímej í ti hua'irávi'itici í Dios. Capu a'atzu yá'uhua'ana í Dios sej seri jín tihua'utévai, sej seajta seúche'e ti'itíj jín tihua'atéva'iri.

¹¹ Ayee tu tí'ijxe'eve'e mú'ejmi jime'e sej si siyen che'atá sena'a a'araujca'anéecan jín siyen ríjca seica jime'e ti ij Dios ayén amuaanaíjmire'en a'íjna jime'e í sej jín rachú'eve'e ajta na'a caí nain te'entipúa'are. ¹² Setá'aj caí siyen huá'ina'ase'e sino siyen che'atá sena'a huárini matíj a'ímej í mej ra'ancuré'asin me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i ti ayén tihuá'uci'iti a'íjna jime'e mej té'atzaahuate'e, majta mej te'utáviicua'iri'i.

Ayee pu té'eme a'ij ti Dios te'ataújratziiri'i

¹³ Tí'ij Dios ayén te'ataújratziiri'i a'íjna í Abraham jemi, a'íi pu ayén ruseíj tiraata'ixaa í runiuuca jime'e, a'iné capu mé'e já'a hua'aca'a ja'atí ti jaítze'e ve'ecán jín tí'iteveeca'a ti ij ayén niúucare'ara'an jín tiraatá'an. ¹⁴ Ayee pu tiraata'ixaa tíjín: “Huápi'i nu rí'i timuaateátuaasin. Jéihua nu huápi'i hua'utámu'iirejsin í á'ayaujmu'a.”

¹⁵ Ajta a'íin Abraham, tí'ij a'ateevi'i ti ayén rachú'eve'e ruxí'evi'ira'a jime'e, aj pu'i ayén ra'ancuré'a a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i.

¹⁶ Jee xaa ne'u, a'iné ayée mú tí'ijri'ire í teteca mej runiuuca ti'itá'aca a'íjna jime'e í niuucajtze'en a'íjna ti jaítze'e ve'ecán jín tí'itéjvee mecaí a'íime. Ajta ja'anáj ti na'a mej tí'itíj jín tiújte'a'axi'in, ayée mú ramua'aree ti ari rí'i tí'ihuaújxi'epi'intare tí'ij seíj runiuuca jín ayén tí'itá'aca. ¹⁷ A'íj pu jín, tí'ij Dios ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén tihua'utaseíjrate'en temua'a naa a'ímej í ti tihuá'aci'iti mej mi ráamua'aree ti caí a'atzu rí'irí ti seicié huárini a'íjna jime'e a'ij ti a'íin ari tiraaxí'epi'intare, a'íi pu ajta ayén runiuuca jín tiraataxájtaca'a.

¹⁸ A'íj pu jín, tí'ihua'apua pu tí'iseijre'e ti caí ja'atí raayí'iti ti seicié tiú'uruuren í tatzajta'a, ti jíme'en caí rí'irí ti Dios ayén tiu'utéehua'ita: a'íi pu a'íin pú'een, a'íjna í ti jín te'ataújratziiri'i, ajta runiuuca ti jín tiu'utaxájtaca'a. A'íj tu jín huatétaca'anen temua'a naa, iteen i tej jemin ajteáxiireca'a ti ij a'íin tacha'í á'ara'ani, tej ti tiyen ra'ancuré'an í tej rachú'eve'e, a'íjna ti ajta ayén raateájtuaa itejmi jemi.

¹⁹ Ajta a'íin í tej rachú'eve'e, ayée pu ca'aníjra'a tatá'aca ti ij caí tí'itíj tá'itziite'e í tatzajta'a, ti ij caí tí'itíj ta'antimuá'itín. Cu xiee a'íi pu a'uteájrupi u ta japua, huarita'an a'íjna í cixuri ti já'ita'a e'ecáviiij.

²⁰ Ajta a'íin í Jesús, a'íi pu amuacá a'uteájrupi ti ij a'íin ta japua huániuuni, a'íjna jime'e ti Dios ayén a'íjna jín tira'íjca ti i a'íin ayén che'atá na'a ve'ecán jín tiu'utévaire'en í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e tíj ajta a'íjna í Melquisedec.

7

Jaítze'e pu ve'ecán jín tí'itéjvee í Jesús caí í Melquisedec

¹⁻³ Ajta a'íin Melquisedec, capu tíya'upuaca'a, ajta capu tináànaca'a. Capu ajta ámitieere'e ja'atí ti jetzen airaújnejte, capu ajta ayén ámitieere'e ja'anáj ti huanú'ihuaca'a na'ari ja'anáj ti huamí'i. A'íj pu jín, ayée pu che'atá na'a huaújruu tíj ajta seíj ti yaujra'an pú'een í Dios. Ajta a'íi pu ayén ve'ecán jín tí'itevéee a'ame í Dios jemi tíj na'a rusén

jime'e. A'ajná'imua a'í pu ajta a'íjna jín ti'itéveeca'a í rey jime'e a'ímej jemi í mej Salem é'echeca'a, ajta ve'ecán jín ti'itéveeca'a a'íjna jemi í Dios ti nain jín antiújmua'aree.

Ajta a'íjna í mej jín miyen ratamuá'amua tijín Melquisedec, ayée pu huataújmua'a tijín “Rey ti rí'i naa tí'ajta”. Ajta a'íjna ti rey pú'een ti Salem é'eme'ecan, ayée pu huataújmua'a tijín “Rey ti rí'i tihua'ajcha'í mej mi ruxiéehua tí'iteseijre'e”. A'í pu ra'antinájcheca'a a'íjna í Abraham teecan tí'ij a'uun pu pójé'ejve a'u ti huajá'ucuii a'ímej í reeyejte. Ajta, a'íin Melquisedec ayén rí'i tiraateájtuaa. Tí'ij jí Abraham ayén raatapuaíjve tamuáamuata'a pua'amé ti a'íjna jetze ajtémecantaca'a tíj na'a ti ayén tihua'ari'iri'í.

Jé'ecan pu ve'ecán jín ti'itéveeca'a a'íjna í Melquisedec

⁴ Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati ti huápi'í ve'ecán jín ti'itéveeca'a í Dios jemi a'íjna ti tayaaxúj pú'een. Ajta a'íjna í Abraham teecan, a'í pu ayén raatapuaíjve a'achú cumu tamuáamuata'a pua'amé ti a'íjna jetze ajtémecantaca'a tíj na'a ti ayén tihua'ari'iri'í.

⁵ Jee xaa ne'u, a'íime í mej Leví jetze airaújnejjte í mej majta ti'itíj jín títetateí í Dios jemi, ayée mú tiu'uta'ajti'ire mej miyen hua'utáhuavii í teite a'achú cumu tamuáamuata'a pua'amé í mej tí'ijcha'í a'ij ti té'eyu'usl'í a'íjna jetze í yu'uxari í mej jín tí'ajta. Ayee mú xaa ne'u huá'ahuaviiraca'a í ru'ihuaamua'a. Capu amín a'ij, ti pua'a a'í mú majta Abraham jetze airaújnejjte a'íime í ihuáamua'ame'en.

⁶ Mí ajta amín, í ti caí huá'a jetze ajtémecan, a'í pu ra'ancuré'a a'íjna Abraham jemi a'achú cumu tamuáamuata'a pua'amé. A'í pu ajta rí'i raateájtuaa a'íjna í Abraham. Ajta Dios pu ti'itíj jín te'ataújratziiri'í a'íjna jemi í Abraham. ⁷ Ajta, naími'í mú miyen ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti a'íin ti jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee ayén rí'i tiratá'aca í Dios jetze me'ecan a'íjna ti ciliéene'e jín ti'itéjvee.

⁸ Ajta, ayée pu tí'irineca íiyen chaanaca japua mej mi miyen ra'ancuré'an me'íjna í tamuáamuata'a ti pua'amé a'íime í teite í mej majta cui'íca. Mí ajta, ayée pu ti'íteújxajta ti a'ájná'imua, a'í pu ayén ra'ancuré'a a'íjna ti auj jín ruuri.

⁹⁻¹⁰ A'íj pu jín, rí'iri'í tej tiyen raataxáj yee a'í pu Leví ajta ayén tiu'unájchitaca'a a'achú cumu tamuáamuata'a pua'amé a'íjna jime'e ti aúche'e huataseíjre'esin a'íjna jetze í ruyaaxu, a'íjna í Abraham teecan. Leví pu xaa tiu'unájchitaca'a a'ájna tí'ij Melquisedec ayén ra'antinájcheca'a a'íjna í Abraham teecan.

Cirístu'u pu ve'ecán jín ti'itevée a'ame tíj na'a rusén jime'e

¹¹ Ajta, ti pua'a rí'iríistanche'e ti hua'unajmire'en í teite í Dios jemi a'íjna jime'e mej ve'ecán jín títetateí a'íime í mej Leví jetze ajtémecan, capu a'atzu ruxe'eve'e á'ame'enche'e ti seíj ayén huataseíjre'en ti ayén che'atá na'a ve'ecán jín tiu'utévaire'en tíj ajta tiu'utévai a'íjna í Melquisedec, ti ajta caí Leví jetze ajtémecantaca'a. Capu xaa ne'u ayén ruxe'eve'e á'ame'enche'e, a'íné a'íin niuucari í mej jín tí'ajta, a'í pu ayén huataseíjre huá'a jemi í mej Leví jetze ajtémecantaca'a.

¹² Mí ajta xaa, ti pua'a ayén ruxe'eve'e mej seicié huárini mej mi hua'antíhuauni a'ímej í mej te'enteároute í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a ruxe'eve'e mej seicié ráaruuren í niuucari í mej jín tiu'uta'ajta.

¹³ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, a'íné a'íjna í tej jime'en raxa, seíj pu teitejra'a jetze ajtémecan, ajta capúu xi ja'anáj ja'atí ayén ti'itíj jín tiu'utévai í Dios jemi, ti ajta a'íjna teitejra'a jetze ajtémecan.

¹⁴ Jee sein, a'íin tavástara'a ayén Judá jetze airaújnejjte. Ajta a'íin Moisés teecan capu ja'anáj ti'itíj huataxájtaca'a a'íjna jime'e í teitejra'a, ti huá'a jetze huataseíjre'enche'e a'íime í mej ve'ecán jín ti'itevée muá'aju'unche'e í Dios jemi.

¹⁵ Jee xaa, ayée pu ti'ayajna xaa ne'u, ti seíj ayén huataseíjre ti ayén che'atá na'a ve'ecán jín ti'itéjvee í Dios jemi tíj ajta a'íjna í Melquisedec. ¹⁶ Ajta a'íin, capu ayén a'íjna jín tira'íjca

a'íjna jime'e ti ayén araúrasten a'ij mej tira'uyú'uxaca'a a'íime í teteca í mej cui'ica a'ij ti tiú'ujxe'eve'e ti seij jetzen airaanen tí'ij ti'itíj jín te'enteároute í Dios jemi.

Capu xaa ne'u ayée na'a, sino a'í pu a'íjna jín ayén te'enteájrupi a'íjna jime'e ti ayén ruurican seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ajta, capu rí'irí ti ja'atí ra'upuá'ajte'en.

¹⁷ Ajta, ayén jime'en tiu'utaújxajtac'a a'íjín:

Mú'ee pe piyen che'atá pena'a

ve'ecán jín ti'itevéee pua'amé í Dios jemi

tíj na'a rusén jime'e tíj ajta a'íjna í Melquisedec.

¹⁸ Ayee pu té'eme, a'iné Dios pu ari ayén ra'uré'uu a'íjna í niuucari ti amuacá raateájtuaa a'ímej jemi í mej Israel jetze ajtémecantaca'a. Ayee pu a'íjna jín huaríj a'iné camu té'eviicua'iraca'a a'íime í mej ve'ecán jín títetate'eca'a, ajta capu ti'itíj tiu'utévai a'íjna í niuucari. ¹⁹ Jee xaa, capu ti'itíj huanaíjmire a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijtaca'a, sino a'í pu xaa tí'ij Dios ayén raateájtuaa itejmi jemi a'íjna ti jaítze'e rí'en í tej rachú'eve'e, í tej teajta jín vejlí'i ajteáxiire jemin í Dios.

²⁰ Ayee pu ajta 'een jín jaítze'e tí'ivaire'e a'íjna í tej rachú'eve'e a'íjna jime'e ti Dios ayén runiuuca tiu'utá'an, ayén raateájtuaa itejmi jemi. Majta a'ímej í seica, ayée pu Dios caí runiuuca jín tiu'utá'a a'ímej jime'e. Capu amín a'ij, maúche'e mú ve'ecán jín te'enteájrupi í Dios jemi.

²¹ Mí ajta a'íjna í Jesús, a'í pu a'íjna jín ayén te'enteájrupi niuucajtze'en a'íjna ti jíme'en tiu'utaxájtaca'a a'íjín:

Tavástar'a, mú'ee pej ve'ecán jín ti'itevéee pua'amé

í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e,

ajta a'í pu caí ja'anáj ruhuárita'a cáame.

²² A'íj pu jín, ayén éene'e já'araa ti a'ín Jesús a'ín pú'eene'e í tej jín ráamua'aree ti jeíhua huápí'i jaítze'e rí'en a'íjna í niuucari ti jécua í ti jín Dios te'ataújratziiri'i itejmi jemi. ²³ Majta a'íime í mej mejmí'i ve'ecán jín tiu'utévai í Dios jemi, mu'ití mú miyen ará'aseca'a me'íjna jime'e mej caí a'achú á'atee mej miyen me'íjna jín tiu'utévaire'en a'íjna jime'e mej cui'icaa.

²⁴ Mí ajta amín í Jesús, a'iné amí pu ayén seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e, a'í pu ajta ve'ecán jín ti'itevéee a'ame í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. ²⁵ A'íj pu jín, a'í pu raayí'ti ti nain jín hua'irájtuaani a'ímej í mej huataújtuiire'en í Dios jemi me'íjna jime'e mej rá'astijre'e me'íjna í Jesús. Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné ayée pu 'een jín ruurican huateáturaasin ti ij huá'a japua huániuuni.

²⁶ A'íj pu ajta jín, ayée pu tiraavíjte'eca'a ti ayén ta japua huániuuni seij ti ayén 'een tíj a'íjna ti ayén ve'ecán jín ti'itéjvee í Dios jemi. A'í pu rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi. Ajta, capu a'atzu ti'itíj jín a'ij pua'a huá'aruuren í teite. Capu ajta ti'itíj jín até'itzaara í Dios jemi. Ajta, capu ayén ti'itiújcha'í matíj í seica í mej a'ij pua'a tí'iteseijre'e í Dios jemi. Dios pu ajta ayén rí'i raateájtuaa ti ij a'ín ayén jemin a'uteáturan júte'imua u ta japua.

²⁷ Ajta, capu ayén ruxe'eve'e ti a'íjna Jesús ayén tiu'utámuai'ivejta í ru jíme'en nain xicaj tzajta'a, capu ajta huá'a jíme'en í teite matíj tí'ijri'ire a'íime í seica í mej ve'ecán jín títetate'í Dios jemi. Capu xaa ne'u, a'iné ayée pu seij na'a huaríj nain jime'e tí'ij a'ín ruseij huataújmuai'ivejtaca'a. ²⁸ Ajta, a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, ayée pu hua'antíhuauca mej mi ve'ecán jín tiu'utévaire'en a'íime í teite í mej caí té'eviicua'i í ru tzajta'a. Mí ajta, a'íjna í niuucari í ti jín Dios te'ataújratziiri'i, a'í pu ayén ra'antíhua'u a'íjna í yaujra'an ti ari huateújnaijmire tíj na'a rusén jime'e.

8

Jesús pu ve'ecán jín ti'itéjvee u ta japua

¹ Ajta a'íjna í tej jíme'en ti'ixa, ayée pu huataújmua'a. Pu'uri seíj ayén ve'ecán jín ti'itéjvee í Dios jemi ti ayén ta japua niuuca. A'íi pu ari a'uun a'ujyeíjxi ruri'irínta'a a'u ti e'ecájca a'íjna ti huápi'i naa seijre'e a'ujna júte'e. ² A'uu pu tí'ivaire'e u teyujta'a, a'íjna jetze í inaamua ti tzáahuati'ira'a jín a'utéjvee a'u ti Dios é'eseijre'e. Capu tevi rá'ajtaahuaca'a sino tavástar'a pu'u.

³ Ayee pu tí'ijci'icipua ja'atí ti na'a ti ve'ecán jín ti'itéjvee í Dios jemi ti a'íin raateájtuaani í meesa japua a'íjna ti tiu'utapuaíjve'en, ajta í ti'itén mej hua'utámuai'ivejtaca'a. A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e ti a'íin Jesús ajta ti'itíj huatámuai'ivejta.

⁴ Tí'ij pua'a a'íin ayén huatéveecache'en íiyen chaanaca japua, capu a'atzu ri'iríistanche'e ti a'íin ayén ve'ecán jín tiu'utévaire'en í Dios jemi, a'iné maúche'e mú seica miyen seijre'e í mej miyen me'íjna jín tí'imuai'ivejtaca í mej jín tiu'utapuaíjve í Dios jemi, a'íj ti té'eyu'usil'i a'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'aijta. ⁵ Majta a'íime, ayée mú tí'ivaire'e a'íjna ti ayén seijre'e tíj ciéenime'ara'an a'íjna ti júte'e é'eseijre'e.

Majta, mat'íj miyen araúrasten í hua'aye'ira, ayée mú tí'ira'íjchue a'íj ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e í júte'e í Dios jemi. A'íj pu jín, tí'ij Moisés teecan ayén a'utecheníche'en ti rá'ajtaahua a'íjna í inaamua ti Dios ayén tiraatá'itíiri'i, ayée pu tiraata'ixaa tíjín: “Patá'aj hui piyen nain jín huárini a'íj nej timuaataseíjrate pat'íj pe'uun a'utéveeca'a í jirí japua.”

Ciríistu'u pu nu'u raateájtuaa itejmi jemi í niuucari ti jaítze'e rí'en caí í ti mí'ime'ecan

⁶ Mí ajta íjii, Ciríistu'u pu'uri ayén ra'ancuré'a ti ayén a'íjna jín tiu'utévaire'en a'íjna jime'e ti jaítze'e rí'en í Dios jemi caí a'íjna í mej jín tí'ivaire'e íiyen chaanaca japua. Ayee pu che'atá na'a jaítze'e rí'en a'íjna í niuucari í ti jín ta japua huaniú. Ayee pu 'een jín jaítze'e rí'en a'iné jaítze'e pu rí'en a'íjna í niuucari í ti Dios ayén raatá'a, ti ajta jaítze'e rí'en a'íjna í ti jín te'ataújratziiri'i ti tí'itaci'iti.

⁷ Ajta a'íin niuucarijra'a í ti jín amuacaí Dios te'ataújratziiri'i, ti pua'a ayén caí ti'itíj jín te'utéturaanche'e, capu a'atzu huataujci'ipuáache'e ti seíj ayén huáteuni í ti jín Dios ayén te'ateújratziira. ⁸ Mí ajta Dios, ayée pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte mej caí a'atzu araúraste me'íjna jime'e í niuucari ti amuacaí raateájtuaa huá'a jemi. A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Ayee pu ti'ixa í tavástar'a yee me'ecui xaa, ne'u.

Pu'uri a'ájna xicáara'an jetze teja'uré'enejsin
nej jetzen jéjcuacan jín niuucari tihua'utá'asin
í nej jín te'atánratziira ne'ímej jemi
í mej Israel jetze ajtéme'ecan,

neajta huá'a jemi í teitestemua'ame'en a'íjna í Judá.

⁹ Canu niyen che'atá nena'a éeni'ici'en
í niuucari hua'utá'asin netíj tihua'utá'a
a'ímej í huá'avaujsimua'ací'i,

a'ájna xicáara'an nej jetzen hua'utévai,

neajta hua'iráavi'iti a'ujna u Egipto,
a'iné camu á'atee mej miyen huárini
a'íj nej ne'íjna jín tihuau'íjca ne'íjna jetze
í niuucari nej raateájtuaa a'ímej jemi.

Mí ajta, capu ché'e nej jetze ruxe'eve'eca'a
nej rí'i tihuá'ucha'in.

¹⁰ A'ii pu a'íin pú'een í niuucari ti jéjcu
í nej jín te'atánratziira a'ímej jemi
í mej Israel jetze ajtéme'ecan.

Ayee pu ajta ti'ixa í tavástar'a tíjín:

Tí'ij te'entipúa'are a'ájna xicáara'an jetze,
ayée nu ca'aníjra'a hua'utá'asin

mej mi ra'utámua'aree í ru tzajta'a
í niuucari í nej jín tí'aijta.

Ayee nu raateátuaasin í neniucca huá'axiejniu'uca jetze,
sej nejta sej, temua'a naa.

Neajta nu inee huá'a Dios pu'éene'e na'ame.

Majta a'íime, a'íi mú neteítestemua'a muá'aju'u.

¹¹ Majta a'íime, camu ché'e miyen tíhua'utá'itiira
í ruxí'ej teite yee setá'aj ráamua'ati í tavástar'a.

Camu xaa ne'u, a'iné naími'i
mú miyen nemua'atée muá'aju'u,

matj mena'a pua'amé í teite,
a'íime í mej ciliéene'e jín títetateí,

majta a'íimej í mej ve'ecán jín títetateí.

¹² Neajta inee, nee nu niyen tíhua'utá'uuni'ira
í mej jín a'ij pua'a tí'itíjcha'íca'a ineetzi jemi.

Neajta, canu ché'e ja'anáj niyen ra'utámua'areeri'i
í mej jín neetzi jemi auteájturaa.

¹³ Ayee pu'u na'a, a'iné tavástar'a pu ayén jíme'en tí'ixa yee “jéjcuacan nu jín niuucari huateátuaasin”, ayée pu 'een jín ajta ayén tiraaxí'epí'intare tí ari mí'ime'ecan a'íjna í niuucari tí amuacaí huá'a jemi raateájtuaa. Ajta a'íjn tí ari mí'ime'ecánta já'araa, ajta caí ché'e tí'itj vaire'e, pu'uri tñ antipúa'ari nain jíme'e.

9

I'inaamua tí yen seijre'eca'a í yen chaanaca japua

¹ Ajta jíme'en í niuucari tí amuacaí a'ímej jemi raateájtuaa, ayée pu jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ye'í huárini mej mi raná'amiche'en í Dios, ajta a'ij tí éene'e seíre'e a'ame a'íjna í inaamua. ² Ajta a'íjn í inaamua, hua'apua pu jín ájtaavijhuaca'a í mej tzajta'an te'irá'a í mej jín tí'ina'amiche'e. Ajta tzajta'an í tí á jéjre'e ájtaavijhuaca'a, a'úu pu a'utéveeca'a a'íjna tí antitátzajmee, ajta a'íjna í meesa tí ajta japuan e'etiá'a a'íjna í pan tí Dios jemi huatétuihuaca'a. Ayee pu téja'arájtehuaa tí nu'u “a'ájna a'u tí Dios huateúra'ate.”

³ Ajta, huarita'an a'íjna cáxuri tí já'íta'a e'ecáavij tí hua'apua, a'úu pu sej a'utéveeca'a í inaamua. Ayee mú te'etamuá'amua tíjn “A'íjna tí Dios huápi'i huateúra'ate”. ⁴ A'uu pu tzajta'an seijre'eca'a a'íjna tí oro jín taavíjhuaca'a, mej majta japuan tí'imuaí'ivejtacare'e cítzive'eri jíme'e. A'uu mú majta ru'uteájtuaa a'íjna í chí'ira'an tí oro jín nain japua cámejri'ihuaca'a, tí ajta urámuaaca'a a'íjna tetej tí jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna í niuucari tí jín Dios amuacaí te'ataújratziiri'i. A'uu pu ajta huirájcati a'íjna í xa'ari tí oro jín taavíjhuaca'a, tí ajta tzajta'an urámuaanica'a a'íjna í cua'ira, a'íjna í mej miyen rata-muá'amua tíjn maná. A'uu pu ajta huiráca'atii a'íjna í Aarón itzj tí jetzen te'ejtaneájxi.

⁵ Majta a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, í mej majta huápi'i naa seijre'e, a'úu mú japuan utiú'uuca'a a'íime í mej hua'apua. A'íi mú ru'ana jín ra'avá'anajca'a a'ujna a'u tí Dios tíhua'utá'uuni'iracare'e. A'iné tí'imuí'í í mej me'uun te'irá'a, capu cí'ipe tej íjii tiu'utaxáj seexu'ijmé'en nain tj na'a.

⁶ Matí'ij meri nain rí'i tiú'uruu, ja'anáj tí na'a mú me'uun a'uteáru'ipiche'e tzajta'an í tí amuájca í inaamua a'íime í mej ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi mej mi miyen huárini a'ij mej me'íjna jín tite'entiújmua'aree a'ij tí tiú'ujxe'eve'e.

⁷ Ajta í sej jetze í inaamua, sej pu'u a'uun a'uteáru'ipi tj na'a sei nine'ira'a jíme'e. A'íi pu a'íjn pu'éene'e a'íjna tí jaítze'e ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi. Ajta a'íjna huajásime'e a'íjna í xúure'e tí jín tiu'utámuaí'ivejta í rujímua'a í tí jín auteájturaa í Dios jemi, ajta a'ímej jíme'e í teite, í mej jín Dios jemi auteájturaa.

⁸ Ajta a'ñin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu jíme'en tí'ita'ixaate'e ti ayén huataújmu'a ti caí xi te'entácuuni'i tej ti te'uun a'uteárute a'ájna ti jeíhua huápi'i huateúra'ate í Dios ti pua'a auj a'uun a'utéveeca a'ájna í inaamua ti á jéjre'e é'eseijre'e. ⁹ Ajta a'ñin ti á jéjre'e é'eseijre'e, ayée pu huataújmu'a í hua'aye'ira í mej íjii huáteite. Ayee mú tí'ijri'ire a'ñime í mej miyen araúrasten me'ájna í ye'irá. A'ñi mú tí'itatú'iri í Dios jemi ti'itíj ti na'a mej tí'ipuajve'e, majta í mej raatámuai'ivajta.

Mí ajta, tíj na'a ti ayén 'een í mej raatámuai'ivajta, capu a'ñin pú'een í ti xaa raanaíjmire'en í mua'atzíire'ara'an a'ájna ti rana'amiche í Dios. ¹⁰ Capu xaa ne'u, a'iné ayée pu'u a'ájna jín tí'ivaire'e í mej racua'aca nusu mej raye'eca na'ari í mej jín huaté'íihuaxi'in, naíjmi'i tíj na'a pu a'ñin pú'een í mej mena'a jín tí'aijta a'ij ti huárini í rujímua'a. Ayee pu ti'ihuaújxi'epi'intare mej miyen ríci asta na'a caí Dios ayén raanaíjmire'en tíj na'a ti tí'iseijre'e.

I xúure'e ti jín huaújnaíjmire í niuucari ti jéjcuca

¹¹ Ajta íjii, Círístu'u pu ayén huataseíjre itejmi jemi a'iné a'ñi pu ve'ecán jín ti'itéjvee í Dios jemi ti ij ayén a'ájna jín rí'i títaatá'an tíj na'a ti í'ixi'epi'in 'een ti auj ayén teja'uré'enejsin. A'uu pu já'ita'a a'uteájrupi í inaamua jete ti jaítze'e tí'ivaire'e, ti ajta jeíhua jaítze'e huateújnaíjmire, a'iné capu ayén ájtaavijhuaca'a muájca'a jíme'e. ¹² Seíj pu'u a'uun a'uteájrupi a'ujna ti Dios ayén huateúra'ate. Ajta, capu a'ñin huajáasime'e a'uun a'uteájrupi í hua'axuure'e a'ímej í caurasi nusu a'ímej í viseáaru'use, sino ruxuure'e pu jín a'uun a'uteájrupi ti ij raatáhuauni ti tiu'utanájchita huá'a jetze me'ecan í teite tíj na'a rusén jíme'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

¹³ Jee xaa ne'u, cíj pu caj tí'ivaire'eca'a mej miyen huá'aruuren a'ñime í mej ti'itíj jín auteájturaa í Dios jemi, mej miyen hua'uté'íiraxi'in me'ájna jíme'e í hua'axuure'e í caurasi, ajta í hua'axuure'e í tuuru'use. Majta mú jín hua'acáviviiraca í nasíjra'an í viseáaru'u ti huáàcaj í mej raateátaí. ¹⁴ A'íj pu jín jeíhua pu huápi'i jaítze'e jamuaaté'íiraxi'in í a'amua mua'atzíira'a jetze a'ájna jíme'e í xúure'e ti Círístu'u ra'iráaxire. Ajta, a'ájna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti rusén jín seijre'e, a'íj pu jetze huateújca'anejca'a ti ij ayén caí ti'itíj jín a'aturáa tí'ij huataújmuai'ivejtaca'a í Dios jemi. Ayee pu 'een jín huaríj sej si siyen raatapuá'ajta sej rá'astijre'e se'ájna í ye'irá ti caí ché'e ti'itíj vaire'e, sej si tiu'utévaire'en se'ájna jemi í Dios ti í'irúuri.

¹⁵ A'íj pu jín, a'ñi pu a'ñin pú'een ti ayén tiraaxi'epi'intare ti Dios jéjcuacan jín te'ateújratziira huá'a jemi ti hua'utajé mej mi miyen ra'ancuré'an a'ájna ti tihuá'aci'ti tíj na'a rusén jíme'e a'ij ti Dios te'ataújratziiri'i. Ayee pu té'eme, a'iné Círístu'u pu huamí'i a'ájna jíme'e ti ij huá'ari'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi matí'ij mauj rá'astijre'eca'a me'ájna í niuucari í ti amuacaí jín te'ataújratziiri'i í Dios.

¹⁶ Ayee pu tí'een, ti pua'a ayén seijre'e í cuapée ti jetzen té'eyu'usi'i ti nu'u ayén tí'iraci'ti seíj í ja'ati, amuacaícan pu ayén ruxe'eve'e ti a'ájna í ja'atí huámi'ini ti ayén cuapée jín te'ataújratziiri'i. ¹⁷ Jee xaa ne'u, aj pu xaa ayén tí'ivaire'e a'ájna í cuapée ti pua'a ayén huámi'ini a'ájna í ja'atí ti a'ájna jín te'ataújratziiri'i. Ajta, ti pua'a auj ruuri a'ájna í ja'ati, capu a'atzu tiratéva'iri í seíj a'ájna í cuapée í ja'atí ti ayén tí'iraci'ti.

¹⁸ A'íj pu jín, ayée pu ajta ayén ruxe'eve'eca'a ti a'ñin niuucari ti amuacaícan jín te'ataújratziiri'i í Dios, a'ñi pu ajta a'ájna jín ti'ihuaújxi'epi'intari'iri'i a'ájna jíme'e ti ti'itíj ruxuure'e airáaxire. ¹⁹ Tí'ij a'ñin Moisés teecan ayén tihua'utánamuajriste naíjmi'ica í teite tíj na'a ayén té'eyu'usi'ihuaca'a jetzen í niuucari í mej jín tí'aijta, a'ñi pu tírajnájchi a'ájna í hua'axuure'e í viseáaru'u, ajta jamuan í hua'axuure'e í caurasi a'ájna í jaj jamuan, ajta jamuan a'ájna í muxaj ti pa'u, ajta jamuan a'ájna í hisopo pi'ista. Aj pu ij, a'ájna jín, ayén raatétzutijraxi í yu'uxari ti jíri'i, ajta hua'utétzutijraxi naíjmi'ica í teite.

²⁰ Ayee pu a'ájna jín huaríj, aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín: "A'ii pu a'ñin pú'een í xúure'e ti jín ayén tiú'uxi'epi'intari'ihuaca'a a'ájna í niuucari ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'i

mú'ejmi jemi. Ayee nu ne'íjna jín huaríj a'ij ti a'ín titaata'aíj.” ²¹ Ajta a'ín Moisés teecan, ayén che'atá na'a xúure'e jín raatétzutijraxi a'íjna í inaamua, ajta tíj na'a ti'ipua'amé í xa'ari, ajta í tuxa'a í mej jín tí'ivaire'e a'ujna inaamua jete.

²² Jee xaa ne'u, ayén ti'ayajna. Jíme'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, tímua'a mú tén nain huatáu'í'iraxi xúure'e jime'e. Ajta, ti pua'a caí ti'itíj ra'iráxire'en í ruxuure'e, capu a'ij tí'iri'iri ti ayén tihua'utá'uuni'i í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

Imuai'ivéjri ti xaa jaítze'e rí'en

²³ A'íj pu jín ayén ruxe'eve'eca'a mej miyen raaté'í'iraxi'ín tíj na'a ti ayén seijre'eca'a tíj ciénime'ara'an pú'een a'íjna ti júte'e é'eseijre'e. Ajta ayén ruxe'eve'eca'a ti ja'atí ayén raaté'í'iraxi'ín a'íjna ti júte'e é'eseijre'e a'íjna jime'e í muai'ivéjri ti jaítze'e rí'en caí í mej jín miyen tí'ijri'ire íiyen chaanaca japua.

²⁴ Ajta a'ín Ciríistu'u, capu a'uun a'uteájrupi inaamua jete ti muájca'a jín ájtaavijhuaca'a, ti ajta ayén 'een tíj ciénime'ara'an a'íjna ti júte'e é'eseijre'e, sino a'úu pu u ta japua a'uteájrupi í Dios jemi ta jetze me'ecan.

²⁵ Ajta, capu a'uun a'uteájrupi ti ij mu'ití huataújmuai'ivejta tíj ajta a'ín ti ve'ecán jín tí'ivaire'e íiyen chaanaca japua. Ayee pu tíj na'a seíj nine'ira'a jetze a'í pu a'uteáru'ipi a'ájna ti Dios huatáu'ra'ate ti ij raatétzutijraxi'ín xúure'e jime'e ti a'ín ruseíj caí ra'iráxire, sino seíj pu'u a'uun a'uteájrupi a'íjna í Ciríistu'u. ²⁶ Na'ari caí, ayée pu ruxe'eve'e á'ame'enche'e ti a'ín mu'ití rajpuaítzi á'ame'enche'e tíj na'a ti huataseíjre í chaanaca tej japuan yen seijre'e.

Mí ajta, ayée pu xaa ne'u ti'ayajna ti a'ín seíj na'a ayén huataseíjre íjii ti ari nain te'entipua'ajte ti ij ra'antipua'ajte'en í mej jín até'itzaara í Dios jemi. Ayee pu 'een jín ra'antipua'ajte a'íjna ti ruseíj huataújmuai'ivejtaca'a. ²⁷⁻²⁸ Ajta, ayée pu tí'ihuaújxi'epi'íntari'iri'i a'ímej jemi í teite ti seíj na'a ayén tiráaci'iti í teáata'a ti huámi'ini, ajta á'iyen Dios rá'axijte'en. Ayee pu che'atá na'a 'een ti a'ín Ciríistu'u seíj na'a huataújmuai'ivejtaca'a huá'a jetze me'ecan í teite ti ij huá'ari'i í mej jín mu'ití auteájturaa í Dios jemi. Ajta, a'í pu ajtahua'a huataseíjre'esin huá'a jemi í mej a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e. Capu ché'e puaíjtzi hua'utá'asin a'íjna jime'e í mej jín á'atura í teite sino a'í pu icu hua'irátuaasin.

10

Capu rí'irí ti a'ín niuucari í mej jín tí'ajta ayén hua'unajmire'en í teite

¹ Ajta a'ín í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu'u na'a 'een tíj ciénime'ara'an tíj na'a ti í'ixi'epi'ín ti ayén teja'uré'enejsin. Capu a'ín pú'een a'íjna ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e í Dios jemi. Ajta, a'iné ayée pu ruxe'eve'e mej miyen che'atá mena'a tiu'utámuai'ivejta tíj na'a seíj nine'ira'a jime'e, a'íj pu jín capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'ín niuucari ayén hua'unajmire'en a'ímej í mej jemin ajteáxiiri í Dios jemi.

² Na'ari caí, ti pua'a pí na'a, ¿ni qui mecaí raatapuá'ajtanche'e mej miyen tiu'utámuai'ivejta? Jee xaa ne'u, a'iné ti pua'a miyen tihua'utá'uuni'irache'en í mej jín auteájturaa í Dios jemi, camu ché'e miyen ra'utámua'aréerejche'e mej ti'itíj jín auteájturan.

³ Mí ajta, ayée mú me'íjna jín ra'utámua'aree tíj na'a seíj nine'ira'a í mej jín Dios jemi auteájturaa me'íjna jime'e mej miyen tí'imuai'ivejtaca. ⁴ Ayee pu'u na'a, a'iné capu rí'irí ti ayén a'íjna jín tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'íjna jime'e í hua'axuure'e a'ímej í tuuru'use, majta a'ímej í caurasi. ⁵ A'íj pu jín, tí'ij a'ín Ciríistu'u yen huataseíjre íiyen chaanaca japua, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Capej piyen raataxí'eve nej ti'itíj tiu'utámuai'ivejta na'ari nej ti'itíj tiu'utátuiire'en mú'eetzi jemi, sino ayée pej rí'í náaruu í nej ratéhua'ira'a.

⁶ Capu a'atzu mua'aránajcheca'a

mej miyen tiu'utámuaí'ivejta mú'eetzi jemi
 í mej hua'uteátaj na'ari
 í mej miyen tiu'utátuiri'i mú'eetzi jemi a'íjna jime'e
 í mej jín auteájturaa mú'eetzi jemi.

⁷ Netí'ij ni niyen tiu'utáneixaa yee:

“Me'ecui xaa, ayée nu 'een jín mú a'uvé'emej
 nej ni niyen te'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e,
 mú'ee, mi pej Dios pú'een, a'ij ti neetzi jime'e
 té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti jír'i.”

⁸ Amuacaí pu ayén tiu'utaxájtaca'a yee ti Dios caí ra'aránajcheca'a mej miyen tiu'utámuaí'ivejta na'ari mej ti'tí'ij tiu'utátuure'en í jemin. Ajta yee ti caí raataxí'eve mej miyen tiu'utámuaí'ivejtaca'a í mej hua'uteátaj nusu mej me'íjna jín tiu'utámuaí'ivejtaca'a me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Naími'i tíj na'a mej miyen tí'imuaí'ivejta, ayée pu tíhua'uta'aíj mej miyen huárini a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

⁹ Ajta á'iyen ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Me'ecui xaa, ayée nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni niyen te'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e mú'ee, mi pej Dios pú'een.” Ayee pu huataújmu'a a'íjna ti raataxájtaca'a ti a'ín ari ra'uré'uu a'íjna í niuucari ti amuacaí huatétuihuaca'a ti ij raateájtuaani í tu'uvé'eteajti. ¹⁰ Ajta, a'iné ayén ruxí'evi'ira'a jín mú a'uvé'emej, a'í pu ajta ayén tu'iráavi'iti tíj na'a rusén jime'e a'íjna jime'e ti ayén huataújmuai'ivejtaca'a í rutevij jime'e a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

Ciríistu'u pu ayén tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi

¹¹ Ajta ja'atí ti na'a ti ve'ecán jín ti'itéjvee í Dios jemi, ayée pu nain tújca'ari tzajta'a tí'ivaire'e a'íjna jime'e í ti jín tira'íjca. Ja'anáj ti na'a ayén che'atá na'a tí'imuaí'ivejtaca, a'íjna ti caí tí'itíj vaire'e ti ij tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

¹² Mí ajta a'ín Ciríistu'u, tí'ij ayén seíj na'a tiu'utámuaí'ivejtaca'a ti ij ayén ti-hua'utá'uuni'i tíj na'a rusén jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, a'í pu a'uun a'ujyeíjxi rí'íríinta'a í Dios. ¹³⁻¹⁴ Aj pu'i a'utéjche ti raachú'eve'en asta na'a caí temua'a naa tihua'utémua'itín naíjmi'lica í mej rájcha'íire'e, a'iné seíj pu jín í muai'ivéjri, ayén hua'unajmire tíj na'a rusén jime'e a'ímej í ti hua'iráavi'iti. ¹⁵ Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu che'atá na'a tí'ixa itejmi jemi. Amuacaí pu ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

¹⁶ Ayee pu tí'ixa í tavástara'a ti jíme'en yee:

A'ii pu a'ín pú'een í niuucari
 í nej jín te'atánratziiri'i huá'a jemi
 tí'ij te'entipúa'are a'ájna xicáara'an jetze.

Nee nu niyen hua'utá'asin mej mi miyen ra'utámua'aree í ru tzajta'a
 í niuucari í nej jín tí'ajta.

Neajta nu niyen raateátuaasin ne'íjna í niuucari
 í huá'amua'atziira'a jetze.

¹⁷ Ajta ayén tí'ixa tíjín:

Canu ché'e ra'utámua'areeri'i
 í mej jín neetzi jemi auteájturaa
 na'ari í mej jín a'ij pua'a tí'ití'ijcha'íica'a.

¹⁸ A'íj pu jín, camu ché'e miyen tí'imuaí'ivejtaca me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, a'iné Dios pu ari tihua'utá'uuni'iri'i.

Mej nu'u te'utáviica'i

¹⁹ Ajta íjii, ne'íhuaamua'a, ayée pu tí'itá'aca tej ti taxiéehua te'uun a'uteárute teyujta'a a'u ti Dios e'irájca a'íjna jime'e ti a'ín Jesús ra'iráaxire í ruxuure'e ta jetze me'ecan.

²⁰ A'íj pu jín ayén jéjcuacan jín taatájuyete í tej japuan huajú'un tej ti teajta já'ita'a a'uteárute a'u ti e'ecáaviij a'íjna í cáixuri tej ti te'uun tzajta'an ruurican jín huateáturan

te'íjna jemi a'íjna jime'e ti rujíme'en huataújmuai'ivejtaca'a. Ajta a'ín í cáxuri, yee pu huataújmu'a í tévira'an a'íjna í Jesús. ²¹ Ajta, íjii pu ayén ve'ecán jín tí'ivaire'e í jemin ta jetze me'ecan í tej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

²² A'íj pu jín, tiché'e tiyen vejli'i ajteáxiire í jemin tetíj teite í tej tzáahuati'ira'a jín urarí'en seijre'e í ta tzajta'a. Tiché'e taxiéehua jemin ajteáxiire te'íjna jime'e tej tiyen rá'atzaahuate'e ti ayén tí'ayajna ti a'ín Dios rí'i titaatá'asin a'íjna jime'e ti a'ín Ciríistu'u ari taaté'iraxi í taxiejniu'uca jetze tej ti caí ché'e ra'utámua'aree í tamua'atzíira'a jetze a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Nain pu jín icu, taaté'iraxi í ta jetze.

²³ Tiché'e tiyen te'íjna jín te'utáviicua'i tej teuj tiyen té'atzaahuate'e a'ij tej teri tihua'utá'ixaa í teite a'íjna jime'e í tej rachú'eve'e. Ché'e caí tí'itíj ayén ca'aníjra'a tatá'acare'en tej ti caí ché'e té'atzaahuate'e í Ciríistu'u, a'iné a'íi pu caí ja'anáj tí'itíj jín até'ítzeaaara ti runiuuca jín te'ataújratziiri'i itejmi jemi. ²⁴ Tiché'e tiyen huárini tej ti ca'aníjra'a huatáta'an seij teajta seij tej ti huátaxe'eve'en, teajta tiyen huárini ti x'epí'in jime'e.

²⁵ Tiché'e caí raxiéehuata tej tiyen caí ché'e e'etítase'irihua'an a'ij mej tí'ijri'ire í seica, sino tiché'e jaítze'e ca'aníjra'a huatáta'an tej ti tiyen rí'i tí'ihuátaxe'eve'en tetíj ta'ihuaamua'a te'íjna jime'e ti ayén titá'amitiejte'e ti a'ájna xicáara'an jetze ari teja'uré'enejsin.

Mej nu'u caí ché'e a'ij pua'a tí'itíjcha'íi

²⁶⁻²⁷ Mí ajta, ti pua'a tiyen taxí'evi'ira'a jín teuj tiyen a'ij pua'a tí'itítacha'íi tetí'ij teri ráamua'areeri'i a'ij ti tirá'axa a'íjna jetze í yu'uxari ti tzáahuati'ira'a jín té'axa, capu ché'e tí'itaci'iti seij í muai'ivéjri í ti jín Dios titaatá'uuni'i, sino a'íi pu'u xaa ayén tí'itaci'iti a'íjna ti tzi'íni'ire'e, ti a'ín Dios puajtzi jín taatá'asin. Huápi'i pu puajtzi jín hua'utá'asin a'íimej í mej rájcha'íire'e. Ayee pu a'íjna jín huá'aruuren tíj taij ti nain jín tí'ita'iraca a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucami'i.

²⁸ Jíme'en a'íjna í niuucari ti ra'utéyu'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, ti pua'a hua'apua, na'ari hua'íca metí'iseíiraca'a ti ja'atí ayén tí'itíj jín auteájturaa a'íjna jemi í niuucari í mej jín tí'ajta, ti pua'a miyen raataxáj yee a'íi pu tí'itíj jín auteájturaa, camu ché'e rá'ancu'uvajxi'isin, sino méjje'icatan. ²⁹ Ajta jaítze'e pu a'ij pua'a tí'iraci'iti a'íjna í ja'ati ti pua'a mé rúurieni a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios. Jéhua pu huápi'i jaítze'e puajtzi jín tiraatá'asin a'íjna jime'e ti a'íjna í ja'ati ayén raatéxiehuataca'a a'íjna í xúure'e ti jín raaxí'epi'intare a'íjna í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'i, ti ajta jín Dios ru'iráavi'iti. A'íj pu ajta jín raataniú'ucaste a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³⁰ Ayee pu té'eme, a'iné tu'uri ramua'ate a'íjna ti ayén raataxájtaca'a tíjín: “Ayee pu tí'ineci'icipua ineetzi nej ni puajtzi raatá'an ne'íjna í ja'ati.” Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Tavastara'a pu huá'axijte'en í rute'itestemua'a.”

³¹ Jee xaa ne'u, jéhua pu huápi'i tzi'íni'ire'e ti Dios ti í'irúuri ayén ra'uxíjte'en seij ti a'ij pua'a tí'itíjcha'íi í jemin.

Ruxe'eve'e mej nu'u te'utáviicua'i

³² Setá'aj ra'utámua'aree a'ij ti éeni'ici'e seijre'eca'a a'ájnámua, setí'ij amuacáí ra'ancuré'a se'íjna í tavastara'a. Aj xu si te'utáviicua'iri'i se'íjna í sej jín huáviicua'ire. Jéhua xu rajpuajtza'a. ³³ A'ájnámua ne'u mú miyen amá'uxieehuari'iri'i, metí'iseíiraca'a í teite. Majta, a'ij mú pua'a amuáaru. A'ájnámua ne'u, mú'een xu seajta ca'aníjra'a hua'utá'a a'íimej í seica, í mej miyen che'atá mena'a rajpuajtza'a, a'iné naími'i xu ru'ihuaamua'a pú'een.

³⁴ Mú'een xu huá'ancu'uvajxi a'íimej í mej aiteánami'ihuaca'a. Seajta siyen se'íjna jín huataújtemua'ave temua'a naa matí'ij miyen tejamuá'ari'iri'i í sej tí'ijcha'íica'a. Ayee xu 'een jín siyen huataújtemua'ave, a'iné xu'uri ramua'areereca'a rujímua'a sej siyen

tí'ijcha'íi í Dios jemi se'íjna ti tejá'amua'a ti jaítze'e rí'en, ti ajta ayén seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

³⁵ A'íj pu jín, caxu yá'ujipuan í sej a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e, a'iné jeíhua pu huápi'í tejá'amuaci'íti a'íjna jime'e sej siyen te'utáviicua'iri'í. ³⁶ Jee xaa ne'u, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen te'utáviicua'í, sej si seajta siyen huárini a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e ti i ayén tejamuáaci'íti a'íjna í ti jín Dios te'ataújratziiri'í mú'ejmi jemi.

³⁷ Ayee pu'u na'a, a'iné capu a'atzu á'ateeri a'ij ti té'eyu'usi'í tijín:

A'íjna ti yé uvé'enejsin,
a'í pu xaa huataseíjre'esin.

Capu ché'e á'ateeri.

³⁸ Ajta a'ín ti rí'éene'ecán jín huateájturaa ineetzi jemi,
a'í pu a'íjna jín ruuri a'ame
a'íjna jime'e ti té'atzaahuat'e.

Mí ajta, ti pua'a a'ín caújxieehuata,
capu a'atzu na'aranáache a'ame yú ne tzajta'a.

³⁹ Mí teajta iteen, catu huá'a jetze ajtéme'ecan í mej miyen caújxieehuataca, a'íime í ti Dios hua'antipúa'ajte'esin. Catu xaa ne'u, sino teen tu huá'a jetze ajtéme'ecan í mej té'atzaahuat'e, a'íime í ti Dios hua'irátuaasin tíj na'a rusén jime'e.

11

A'íime í mej té'antzaahua

¹ Ayee pu tí'een tej tiyen té'atzaahuat'e, a'íj tu jín tiyen ramua'aree ti ayén té'eme a'íjna í tej jín tí'ichu'eve'e. A'íj tu ajta jín ramua'aree ti ayén ti'ayajna í tej caí rasise'í.

² A'íjna jín mej té'antzaahua a'íime í mej mejmi'í seijre'eca'a í tavaújsimua'aci'í, a'íj pu jín Dios ayén rí'í tihua'utéxajtac'a'a.

³ A'íjna jín tej té'atzaahuat'e, a'íj pu jín ayén titá'amitíejte'e ti naíjmi'í tíj na'a íjii ti tí'iseijre'e, ayée pu 'een jín huataseíjre a'íjna jime'e ti caí seijre'eca'a, a'iné Dios pu ayén raataxájtaca'a.

⁴ A'íjna jín ti ayén té'antzaahua a'íjna í Abel teecan, a'íj pu jín ayén tiu'utámuaí'ivejtaca'a í Dios jemi tí'itíj jime'e ti jaítze'e rí'éene'ecán jín seijre'eca'a í Dios jemi caí a'íjna ti jín tiu'utámuaí'ivejtaca'a a'íjna í Caín teecan. A'íj pu jín Dios ayén jime'en tiraataxájtaca'a ti a'ín Abel rí'éene'ecán jín huateájturaa í jemin a'íjna jime'e ti ra'ancuré'a a'íjna ti jín tiu'utámuaí'ivejtaca'a. Ajta a'ín í Abel, a'í pu xaa huamí'í. Mí ajta, aúche'e pu tí'íta'íxaate'e a'íjna jime'e ti té'antzaahua.

⁵ A'íjna jín ti té'antzaahua a'íjna í Enóc, a'íj pu jín Dios ayén ya'uví'íti u ta japua ti ij caí ráaci'íti ti huámí'ini. Majta í seica, camu mé'e yá'uteu a'íjna jime'e ti Dios ya'uví'íti. Ayee mú jime'en tiu'utaxájtaca'a ti nu'u ra'aránajcheca'a í Dios a'ij ti tí'ití'ijcha'íca'a.

⁶ Ajta ti pua'a ja'atí caí té'atzaahuat'e, capu a'atzu rí'írí ti a'ín ja'atí ayén huárini a'ij ti tira'aráanajche í Dios.

Ayee pu tí'een, a'iné ti pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e ti vejli'í ajteáxiire í Dios jemi, amuacáí pu ayén ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén té'antzaahuat'en ti Dios seijre'e, ajta ti a'ín Dios ayén rí'í tihua'atá'aca a'ímej í mej a'ujca'anéecan jín rahuauhuau.

⁷ A'í pu ajta té'antzaahua a'íjna í Noé teecan. A'íj pu jín, tí'ij Dios ayén tiraatániu'uche a'íjna jime'e ti nu'u ayén teja'ur'éenejsin, aj pu'í a'ín Noé rá'antzaahua, ajta á'iyen raatétaahuaca'a a'íjna í canuuhua'a ti ve'ée, tí'ij ajta jín hua'utévai í ruteítestemua'a mej mi caí huácu'íni. Ayee pu a'íjna jín huaríj, a'í pu hua'utá'a a'ímej í mej íiyen japuan seijre'eca'a í chaanaca mej ráamua'aree mej caí xí'epí'ín rijcaa í Dios jemi. A'íj pu jín, ayée pu tiraaci'í a'íjna í Noé teecan tí'ij ayén rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti té'antzaahua.

⁸ Ayee pu che'atá na'a té'antzaahua a'íjna í Abraham teecan. A'íj pu jín ayén ra'ará'astijre tí'ij Dios ayén raata'íteca'a ti a'uun á'ura'ani a'ujna a'u ti yé'eci'iti. A'íj pu jín, a'ín caí ramua'areereca'a a'u ti á'ume, a'íi pu a'uun á'uraa. ⁹ A'íjna jime'e ti té'antzaahua, a'íi pu á'ucatií a'u ti caí é'eme'ecan, a'ájna se'íj chu'éjra'a japua ti jime'en Dios ayén te'ataújratziiri'i ti ayén yé'eci'iti. A'uu pu á'ucatií navij chi'ira'a jete a'íjna jamuan í Isaac teecan, ajta a'íjna í Jacobo teecan, í ti huá'a jemi Dios ayén che'atá na'a a'íjna jín te'ataújratziiri'i ti ayén tihuá'uci'iti tíj ajta tí'ijci'iti a'íjna í Abraham teecan.

¹⁰ A'íj pu jín ayén huaríj a'iné ayée pu tí'ijchu'eve'eca'a ti a'uun a'uteárute a'ájna chajta'a ti caí ja'atí ja'anáj raté'uuna a'íjna jime'e ti Dios ruse'íj ráasiimua'a a'íj ti se'íre'e a'ame, ajta rá'ajtaahuaca'a.

¹¹ A'íjna jime'e ti té'antzaahua a'íjna í Sara teecan, a'íj pu jín Dios ayén tiraatá'a ti ayén pa'ari'i huatase'íjre'en í jetzen, capu amín a'íj ti ari huá'pi'i ucaristaca'a. Ayee pu a'íjna jín ayén tiraac'íi a'íjna jime'e ti ayén tirá'amitiejte'eca'a ti a'ín Dios ayén araúrastejsin a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'i. ¹² A'íj mú jín miyen airáane mu'íiti me'íjna jetze se'íj ti ari á'ame'erejca'a. Ayee mú mu'íiti huatase'íjre í yaújmua'ame'en matíj mena'a pua'amé í xu'ura'ave í mej júte'e é'esejre'e, nusu matíj majta miyen ará'aseca'a tíj í se'íj ti a'uun é'ejca a'u ti e'eve'e'ástime í jaj ti ve'ée. Ayee mú mu'íicáa ti caí rí'irí ti ja'atí hua'uté'itien.

¹³ Naími'i a'íime mej caí xi ra'ancuré'aca'a me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i a'íjna jime'e mej té'antzaahua, a'íi mú huácuui. Cu xíee mu'uri a'ímuá rase'íra, majta a'ímuá a'uté'uu maraatateújte me'íjna ti tihuá'aci'iti a'íjna jime'e mej té'antzaahua. Ayee mú me'íjna jín huaríj, ayée mú majta me'íjna jín tiraataxájtaca'a yee mej caí huá'a jetze ajtémecantaca'a a'íimej í mej íiyen huachéjme chaanaca japua, majta ca'aníjra'a jín u e'eráaci í ruche.

¹⁴ Ajta, ti pua'a miyen tí'ixajta í teite matíj a'íime, ayée pu huataújmua'a a'íjna í mej miyen tí'ixa tíjín mu'uri se'íj chu'éjra'a úuhuaumen a'u mej a'uté'en. ¹⁵ Ajta a'íjna í se'íj chu'éjra'a í mej nu'u rúhuaumen, capu a'ájna pítejá'arici a'u mej u e'eráaci, a'iné ti pua'a miyen ra'utamua'aréerejche'e me'íjna í chu'éjra'a í mej japuan e'eráaci, ayée pu rí'iríistaca'a mej huaré'eci'inejche'e.

¹⁶ Mí majta a'íime, mu'uri miyen raxí'eve'eca'a mej a'uun a'uté'en se'íj chu'éjra'a japua ti jaítze'e rí'en. Ayee pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tíjín se'íj chu'éjra'a mú úuhuaumen ti ta japua é'esejre'e. A'íj pu jín, capu ratévi'iraste'e í Dios mej miyen raatámua'ati tíjín huá'a Dios pu pú'een, a'iné a'íi pu ari rí'í ráaruu se'íj chajta'a a'u mej a'uteáturan tíj na'a rusén jime'e.

¹⁷⁻¹⁸ A'íjna jime'e ti té'antzaahua a'íjna í Abraham teecan, a'íj pu jín tí'ij Dios ayén raatésej, a'íi pu raatámua'í'ivajtaca'a í ruyauj a'íjna í Isaac teecan. A'íjna í ja'atí ti ra'ancuré'a a'íjna ti jín te'ataújratziiri'i í Dios, a'íi pu ajta ayén titaúura'acare'e ti raatámua'í'ivajta í ruyauj ti se'íj na'a pú'een, ti ajta jime'en Dios ayén raataxájtaca'a tíjín: “Naími'i í mej a'iránejsin mú'eetzi jetze, ayée mú raatámua'atzi tíjín huá'aya'upua pu pú'een a'íjna í Isaac.”

¹⁹ A'íj pu jín ayén tirá'amitiejte'eca'a a'íjna í Abraham ti a'ín Dios raay'í'itihua'a ti hua'ajjájpuan a'íimej í teteca í mej meri huácuui. Ajta, tí'ij Dios ayén raatátui í yaujra'an, ayée pu tiraatámitiejte ti a'ín Isaac a'ítáara huá'a tzejta'a í mej meri huácuui.

²⁰ A'íjna jín ti mé'e ajta té'antzaahua, a'íjna í Isaac teecan, a'íj pu jín ayén rájhuaviiri'i í Dios ti a'ín rí'í tihua'uteájtuaani mejca'ihuáyee í yaújmua'ame'en a'íjna í Jacobo teecan, ajta a'íjna í Esaú teecan.

²¹ A'íjna jime'e ti té'antzaahua a'íjna í Jacobo teecan, a'íj pu jín tí'ij ari á'ame'erejca'a, aicaújtuta japuan í ru'itzíj, rí'í tihua'uteájtuaa se'íj ajta se'íj í yaújmua'ame'en a'íjna í José teecan. A'íi pu ajta raná'amiche'e í Dios.

²² A'íjna jime'e ti té'antzaahua a'íjna í José teecan, a'íj pu jín, tí'ij ari vástacira'itaca'a, ayée pu tihua'utá'ixaa a'íjna jime'e mej nu'u miyen huiráaju'un a'íime í mej Israél jetze

ajtéme'ecantaca'a mej mi seij chuéjra'a japua a'uté'en. Ajta pu ayén tíhua'uta'aíj a'u mej téje'evá'anan í tí'icariira'an.

²³ A'íjna jíme'e mej té'antzaahua í vaújsímua'ame'en a'íjna í Moisés teecan, a'íj pu jín, tí'ij huanú'ihuaca'a, a'íi mú raaté'avaataca'a huaíca máxcira'i jíme'e a'iné ayée pu tíhuá'amitéjte'eca'a tí naa seijre'eca'a a'íjna í pa'arí'i. Majta, camu raatátziin a'íjna í tí jín tiu'uta'aíjtaca'a a'íjna í rey mej nu'u huá'ucuí'ini í tí'iríi mej teteca.

²⁴ A'íjna jíme'e tí té'antzaahua a'íjna í Moisés teecan, tí'ij ari vástaca'a, capu huataúra'a mej miyen raatámua'atí tíjín yaujra'an pu pú'een a'íjna í 'íita'a í rey tí rape'eri. ²⁵ Ayee pu tiraaxí'epi'intare tí ayén rajpuaíitzi á'ara'ani a'íme'ej jamuan í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ajta, capu a'atzu ra'aránajcheca'a tí ayén a'atzu á'ateevi'in huataújtemua'ave'en a'íjna jíme'e tí ayén huárini a'íjna tí a'íj pua'a 'een í Dios jemi.

²⁶ Ayee pu tirá'amitéjte'eca'a tí ayén jaítze'e ratéva'iri mej miyen tirá'uxíeehuari'i Ciríistu'u jetze me'ecan caí tí ayén tiratéva'iri tíj na'a tí huápi'i tí'ijnajche í mej tí'ijcha'íi a'íime í mej tí'ajjtaca'a a'ujna u Egipto. Ayee pu 'een jín ayén rachú'eve'eca'a a'íjna tí tí'iraci'iti í Dios jemi.

²⁷ A'íjna jíme'e tí té'antzaahua, a'uun pu e'erájraa u Egipto. Ajta, capu raatátziin tí pua'a jéihua huápi'i huataniú'ucan a'íjna í rey, sino temua'a pu te'utáviicua'iri'i. Cu xíee tí cuj a'ímuá raseíireca'a a'íjna í Dios tí caí seijre'e.

²⁸ A'íjna jíme'e tí té'antzaahua, a'íj pu jín ayén te'ará'aste a'íjna xicáara'an tí jetzen Dios tíhua'utá'uuni'i. Ayee pu 'een jín ra'ajtépitíjraxi xúure'e jíme'e tí í caí ayén tíhuá'uci'iti a'íjna tí huá'acuí'ini a'íme'ej í mej anáaté'ee huanúnu'ihuaca'a.

²⁹ A'íjna jíme'e mej té'antzaahua í teite, a'íj mú jín miyen antacíj í jaj japua tí ve'ée tí ayén téja'arájtehuaa tíjín Jaj tí Pa'u. Ayee mú japuan antacíj tíj chuej tí huáchi. Mí majta, a'íime í mej Egipto é'eme'ecantaca'a, matí'ij miyen raataxí'eve mej miyen che'atá mena'a huárini, matí'ij mi auujámij.

³⁰ A'íjna jíme'e mej té'antzaahua í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a, a'íj pu jín matí'ij meri aráhua'apua xicaj pua'amé ataújnajcheca'a a'ujna chajta'a, aj pu'í á'avatzi í jaxu'u í tí jín ré'enami'ihuaca'a a'ujna chajta'a, u Jericó.

³¹ A'íjna jíme'e tí té'antzaahua a'íjna í Rahab teecan, a'íjna í 'íita'a tí huá'ajijve'eca'a mej mi jamuan jí'ipite'e, a'iné a'íi pu temua'a naa hua'ancuré'evi'iti a'íme'ej í mej miyen te'uhuaré'ixi'ere'en í chajta'a, a'íj pu jín caí huamí'i huá'a jamuan í mej caí ra'ará'astijre í Dios.

³² ¿Tí'itájni neajtahua'a amuaatá'ixaate'en? Capu tí'ici'ipe nej niyen tejámuaatá'ixaate'en a'íj mej huaríj a'íjna í Gedeón teecan, ajta a'íjna í Barac teecan, ajta a'íjna í Sansón teecan, ajta a'íjna í Jéfté teecan, ajta a'íjna í David teecan, ajta a'íjna í Samuel teecan, majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

³³ Ayee mú hua'utéemua'iti a'íme'ej í mej títetaté'eca'a í rey jíme'e seij chuéjra'a japua, majta rí'i tíu'uta'aíjtaca'a, majta ra'ancuré'a a'íjna tí jín Dios te'ataújratziiri'i. Majta seica miyen hua'ancánajxi huá'ateni'itze'e í muajyéte. Matíj mena'a mej miyen huaríj, ayée mú me'íjna jín huaríj a'íjna jíme'e mej té'antzaahua.

³⁴ Majta seica miyen ra'ujé'ica í taij tí ij caí hua'uteáaira, majta seica huataúruu mej mi caí huá'ucuí'ini. Ayee pu tíhuá'uruu a'íme'ej í mej caí rucacá'anejca'a. Ca'aníjra'a pu xaa hua'utá'a mej mi miyen huateújca'anen temua'a naa. Matí'ij mi miyen hua'utéemua'iti matíj mena'a mej jín huané'use, majta hua'utamuíari a'íme'ej í xantaaru'u í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. ³⁵ Majta a'íime í 'uuca, ayée mú majtáhua'a hua'ancuré'evi'iti í rute'itestemua'a í mej majtáhua'a aítacíj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.

Majta seica, ayée mú rajpuaíitzi muá'araa me'íjna jíme'e mej caí hua'atá'acare'e mej hua'irájtuaani a'u mej hua'íteána. Ayee mú 'een jín huaríj me'íjna jíme'e mej miyen

rachú'eve'eca'a mej majtáhua'a huatarún mej mi me'uun ruuri a'uteáturan sejí chuéjra'a japua ti jaítze'e rí'en. ³⁶ Majta seica miyen rajpuaíjtzi muá'araa me'íjna jime'e mej huá'uxieehuari'iri'i nusu mej hua'utéevajxi na'ari mej hua'anáji'ici'exi cadeena jime'e na'ari mej hua'itéanajxi.

³⁷ Ayee mú majta huá'uruu. Mehua'uteátu'asixi tetej jime'e. Majta já'ita'a hua'utaveíjchixi. Majta huá'ucuii chun jime'e ti ruxí'ejta'a te'ejcamíimijmee. Ayee mú 'eene'en tí'téchejca'a me'íjna jime'e í hua'anavij í cáne'axi nusu í hua'anavij í caurasi. Camu a'ij tí'ijviicua'iraca'a. Jéihua mú rajpuaíjtzica'a. Majta a'ij mú pua'a tihúa'ajcha'íca'a. ³⁸ Camu huatéechi'ica'a: a'u ti na'a mú á'ujujhua'ane'eca'a, a'u ti caí é'le tí'titaca'a, majta a'u ti a'ujírime'eca'a. Majta a'úu mú é'echejca'a a'u ti é'eteasta'a, majta me'újna cuunísta'a, ajta a'u ti na'a ti huacúunijmee tíj na'a íiyen chaanaca japua.

Mí majta a'íime, jeíhua mú huápi'i jaítze'e tí'ivaire'eca'a í Dios jemi mecaí a'ímej í mej caí huá'axe'eve'eca'a. ³⁹⁻⁴⁰ Dios pu ayén rí'i tihua'uteájtuaa naíjmi'ica a'íjna jime'e mej té'antzaahua. Mí majta a'íime, camu xi ra'ancuré'a a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i a'íjna jime'e ti Dios ari titaaxí'epi'intari'iri'i itejmi jemi a'íjna ti jaítze'e rí'en ti a'ín ayén téjmi jamuan hua'unáíjmire'en a'ímej.

12

A'ij ti ye'í rí'i tí'tiújcha'í a'íjna ti Círístu'u jemi seijre'e

¹ A'iné jeíhua mú ta jemi huaté'uu í mej tí'iseij, tiché'e tiyen raatéxieehua te'íjna jime'e ti ayén tamuári'eriste'e, tiché'e teajta raatapuá'ajta te'íjna í tej jín até'itzaaara í Dios jemi, te'íjna ti ja'anáj ti na'a tatéji'iqui. Tiché'e tiyen te'utáviicua'í temua'a naa tej ti xí'epi'ín rijca te'íjna jime'e í ti jín Dios titaá'íjca tej ra'antipuá'ajte'en íiyen chaanaca japua.

² Tiché'e temíjna jetze arátaca'anen í Jesús, a'íjna ti amuacaí taataseíjrate a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. A'íi pu ajta ayén taanaíjmire'en í Dios jemi a'íjna jime'e tej tiyen té'antzaahuat'en. A'iné a'íi pu ayén ramua'areereca'a ti ayén tiráaci'iti a'íjna ti jín huataújtemua'ave, a'íj pu jín ayén rá'uviicua'iri'i mej rá'utatan í cúruu jetze. Capu jetzen ruxe'eve'eca'a mej miyen me'íjna jín puaíjtzi raatá'an ti ayén ratatévi'ira'aste'eca'a. Ajta íjii, án pu e'ecájca rí'iriinta'a a'íjna í ipuari a'u ti japuan Dios e'ecájca.

³ Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati a'ij ti a'ín huaríj ti ayén te'utáviicua'iri'i temua'a naa a'ímej í mej jeíhua huápi'i rájcha'íire'eca'a í Dios jemi. Setá'aj siyen se'íjna jetze ra'utámua'aree sej si caí cua'ana, ti i caí utévatiin í a'amua tzajta'a. ⁴ Caxuu xi siyen á'aviicua'ire ajta sena'a caí ra'iráaxire í á'amua'axuure'e se'íjna jime'e sej se'íjna jamuan á'aviicua'ire'e tíj na'a ti a'ij pua'a 'een í Dios jemi. ⁵ Seajta siyen ya'uhúa'axi se'íjna í niuucari ti jín Dios ayén ca'aníjra'a ámuatá'aca, tíj hua'atáata ayén tihúa'a'ixaate'e í ruyaujmua'a tíjín:

Niyauj, capej rá'axieehuata

ti tavástara'a ayén tí'imua'itíi,

capej pajta piyen axieemiste'e

ti pua'a a'ín puaíjtzi muaatá'an.

⁶ Capej xaa ne'u piyen huárini,

a'iné tavástara'a pu ayén tí'ira'itíi

a'íjna ti raxí'eve'e,

ajta ayén puaíjtzi ratá'aca ja'atí ti na'a

ti ayén ra'ancuré'evi'iti tíj ruyauj.

⁷ Ruxe'eve'e sej siyen te'utáviicua'í a'iné Dios pu á'amua'itíi. Ayee pu che'atá na'a á'amua'axuure tíj sejí teáata'a ayén huá'aruure í ruyaujmua'a. Ja'atí ti na'a ti ya'upuáara'an pú'een ayén tihúa'itíi í ruyaujmua'a a'achú mej pua'amé. ⁸ Tí pua'a ayén tihúa'uci'iti matíj mena'a pua'amé í mej yaújmua'ame'en pú'een ti huá'aya'upua ayén tihúa'itíi, ajta

ti pua'a ja'atí caí ayén tejá'amua'itíi, a'íj xu jín caí yaújmua'ame'en pú'een, sino a'íime xu pú'een í mej chá'a mena'a huanúnu'ihuaca'a, í mej caí tíya'upua.

⁹ Ajta íi, naími'i tu tetíj tena'a pua'amé tiyen tíya'upuaca'a, teajta tu tiyen huá'astijre'eca'a te'íjna jime'e mej titá'itíiri'i. A'íj pu jín, jeíhua pu jaítze'e ayén tiraavíjze'e tej tiyen ra'ará'astijre'en te'íjna í tayá'upua ti rusén jín seijre'e, tej ti jemin ruuri tá'ara'ani. ¹⁰ A'íime í tayá'upua, ayée mú a'atzu mena'a a'ateevi'i miyen titaatá'itíiri'i a'íj ti tihua'aránajchecha'a.

Mí ajta a'íin Dios, ayée pu 'een jín ayén tí'ita'itíi ti ij r'íi táaruuren, tej ti tiyen urarí'ene'acan jín huateáturan tíj ajta a'íjna. ¹¹ Jee xaa, capu naa tiu'ase ti pua'a auj tí'ita'itíira, sino teen tu rajpuaíjtzi. Mí ajta, tí'ij ajtahua'a r'íi titaatépua'ajte'en tej ti r'íi tí'tacha'íi tá'ara'ani te'íjna jime'e ti ayén titaatá'itíiri'i a'íjna jime'e í tej rajpuaíjtzica'a.

Mej nu'u caí tí'itíj jín auteáturan

¹² A'íj pu jín, setá'aj huateújca'anen. Caxu siyen seijre'e tíj ja'atí ti ruxiéemiste'e, ti caí ruca'ané í rumuájca'a jetze, ajta rutunúj jetze. ¹³ Setá'aj r'íi huaújruren nain jime'e sej si temua'a naa titeejú'un í Dios jemi, sej si caí ché'e a'íj pua'a huatzúna'iche'en, sino sej si huarún temua'a naa. ¹⁴ Setá'aj se'íjna jín tiu'utatése'en sej ruxiéehua naa tí'iteseijre'e naíjmi'ica jemi í teteca. Setá'aj seajta sej siyen r'í'ene'ecán jín huateáturan í a'amua tzajta'a, a'íné ti pua'a ja'atí caí ayén urarí'ene'e í ru tzajta'a, capu ja'anáj rasejran í tavástar'a.

¹⁵ Caxu raatá'acare'en ti seíj mú'een ayén tí'itíj jín auteáturan ti ij caí ché'e Dios ayén r'íi tiraatá'an. R'íi xu'u mú'een ti caí ayén huataseijre'en mú'ejmi jemi ja'atí ti ayén seicié á'amuaruuren ti ij ayén tejamua'ítziite'en, ti ajta ayén ca'aníjra'a hua'utá'an jeíhua í teite mej mi miyen tí'itíj jín auté'itzen í Dios jemi.

¹⁶ R'íi xu'u seajta, tí'ij caí ja'atí ayén tiú'ujxana'acira'ate na'ari raatéxíehua a'íjna ti Dios raateájtuua ítejmi jemi tíj a'íjna í Esaú. A'íi pu ayén ráatuaa a'íjna ti raci'itíiche'en, ti á'are'ara'an pu'éene'e a'íjna jime'e ti Israél jetze ajtème'ecan. A'íi pu ajta a'íin pu'éene'e ti amuacaí huanú'ihuaca'a. Ajta ayée pu 'een jín ráatuaa a'íjna jime'e ti huatá'icuataca'a.

¹⁷ Seajta seri ramua'aree a'íj ti te'irájraa. Tí'ij ajtahua'a ayén raataxí'eve ti ayén tí'iraci'ití a'íjna ti jín Dios ayén r'íi tiraateájtuuaani, ayée pu raaré'iteca'a a'íjna í ya'upuáara'an. Capu ché'e huatá'iristareca'a ti caújxiehuata. Capu amín a'íj ti ajta ruyeine rájhuaa.

A'íjna í jírí, í Sinaí, ajta í seíj í Sión

¹⁸ Ajta, caxu siyen che'etá sena'a ajteáxiireca'a í Dios jemi matíj a'íime í mej me'uun a'atanéj jírí jetze a'u ti caí hua'utá'a mej japuan á'ujjuhua'ane'en, a'u ti jetzen jeíhua á'ataaca'a, a'u ti a'utíca'aca'a. Huápi'i pu xaa huatíca'aca'a, ajta jé'ecan mú viiyeca'a japuutzari jime'e. ¹⁹ Ajta ayén ja'atí ucájijhuaca'a trompeeta jetze. Aj pu i seíj ayén tiu'utaxájtaca'a. Huápi'i pu tziíní're'eca'a í ti namuajre'eca'a. A'íj mú jín miyen tirájhuaviiri'i í teite ti a'íin caí ché'e ayén tihua'a'ixaate'e.

²⁰ Ayee mú huaríj a'íné camu a'atzu rá'aviicua'ireca'a me'íjna ti ayén tíhua'uta'aíj tíjín: "Tí pua'a tí'itíj ayén japuan á'uche'ecane'en í jírí, capu amín a'íj tí'itíj ti pírici, setá'aj siyen raateátu'asixí'in tetej jime'e." ²¹ Jee xaa ne'u, huápi'i pu tziínisi'i seijre'eca'a í ti raaseíj a'íjna í Moisés teecan. A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: "Nénevivej ne'íjna jime'e nej tí'itziíne'e."

²² Mí ajta, caxu siyen se'újna ajteáxiireca'a, sino seíj xu'u jetze, a'íjna í jírí ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Sión, a'u ti é'eseijre'e a'íjna í chajta'a a'u ti á'uca í Dios ti ruuri, a'ujna u Jerusalén ti júte'e é'eseijre'e. A'uu mú majta e'etiújseíre mu'ití í mej ta japua tí'ivaire'e mej mi me'újna tiú'uyesten. Majta ayée mú pua'amé ti caí r'í'irí ti ja'atí ayén hua'uté'itien a'achú mej ará'ase.

²³ Mú'een xu seajta huá'a jamuan ajteáxiireca'a í mej miyen e'etiújseire me'íjna jime'e ti ayén che'atá tihuá'aci'iti tíj ayén tiráaci'iti a'íjna í yaujra'an ti amuacá huanú'ihuaca'a. A'íi mú majta meri á'ayu'usi'i me'újna u ta japua. Seajta mú'een, ayée xu jemin ajteáxiireca'a se'íjna jemi ti huá'axijte'e í teite. A'ii pu a'íin pú'een í Dios ti naíjmi'ica tí'ajjte'e.

Mú'een xu seajta huá'a jamuan e'etiújseij í huá'axiejniu'uca a'ímej í teteca í mej urarí'ene'acan jín huateájturaa í Dios jemi, a'íime ti ajta Dios hua'unaíjmire.

²⁴ Xu'uri seajta ajteáxiireca'a se'íjna jemi í Jesús, a'íjna ti ayén raaxí'epi'intare a'íjna jime'e í niuucari ti jaítze'e rí'en, ti ajtahua'a jín te'ataújratziiri'i í Dios. Ajta a'íin í xúure'ara'an ti a'íin ra'iráaxire, jaítze'e pu rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi caí í ti Abel teecan yá'urie, a'iné a'íjna í ti Jesús ayén ra'iráaxire, a'ii pu a'íin pú'een í ti jín Dios rí'i titaatá'a itejmi.

²⁵ Rí'i xu'u mú'een, sej si caí siyen raatéxieehua se'íjna ti tejá'amua'ixaate'e. Jee xaa ne'u, camu huateújvai a'ímej matí'ij raatéxieehuataca'a a'íjna ti íiyen chaanaca japua tihua'utajé. A'íj pu jín, capu a'atzu a'ij huatá'iristari tej tiyen huatétavaire'en ti pua'a tiyen raatéxieehua te'íjna ti ayén tí'itajee ti júte'e é'eseijre'e.

²⁶ A'ajná'imua, a'íi pu raatáruureajxi í chaanaca tí'ij tiu'utaxájtaca'a. Mí ajta íjii, pu'uri ajtahua'a ayén te'ataújratziiri'i tíjín: “Neajtahua'a nu niyen raatáruureajxi'isin ne'íjna í chaanaca, neajta naíjmi'i tíj na'a ti é'eseijre'e u ta japua.” ²⁷ A'íjna í niuucari ti jime'en yee “neajtahua'a nu raatáruureajxi'isin”, ayée pu huataújmua'a ti amuacá raatáruureajxi'isin tíj na'a ti tiú'utaavijhuaca'a. Aj pu'i tí'ití'asin ti ij ayén huateáturan a'íjna ti caí rí'irí ti ja'atí ayén raatáruureajxi'in.

²⁸⁻²⁹ A'íj pu jín, tiché'e te'íjna jín huatátatemua'ave'en te'íjna jime'e ti ayén tí'itaci'iti tej te'uun a'uteáturan se'ij chuéjra'a japua ti caí ja'atí raayí'iti ti raatáruureajxi'in. A'íj pu jín, tiché'e teajta tiyen raná'amiche'en te'íjna í Dios a'ij ti tira'aráanajche. Tiché'e tiyen rátziiine'e ra'ará'astijre'en, a'iné a'íjna í Dios í tej rana'amiche, ayée pu 'een tíj taij ti nain tí'ita'iraca.

13

A'ij tej nu'u tiyen huárini

¹ Setá'aj seuj huaújxe'leve'en tíj ru'ihuaamua'a. ² Caxu yá'uhua'anan sej temua'a naa hua'ancuré'evi'itin í ta'ihuaamua'a í sej caí huá'amujte a'iné matí'ij seica miyen huaríj, ayée pu te'irájraa mej caí ramua'areereca'a miyen hua'ancuré'evi'iti a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'eca'a.

³ Setá'aj hua'utámua'aree se'ímej í mej aiteánami'i yee cumu mú'een xu seajta huá'a jamuan aiteánami'i. Setá'aj seajta hua'utámua'aree se'ímej í mej a'ij pua'a huá'aruure a'iné naími'i tu se'ij tena'a jetze ajtémecan.

⁴ Miché'e naími'i miyen tí'imujca ti í'ixi'epi'in mej huanéjne'iche í teite. Caxu hua'atá'acare'en mej miyen tí'ixana'acire'e í mej meri néjne'iche a'iné Dios pu xaa huá'axijte'en a'ímej í mej a'ij pua'a tí'ití'ijcha'íi, majta a'ímej í mej tí'ixana'acire'e.

⁵ Caxu siyen huataúra'an sej siyen jaítze'e raxí'leve'e í tumín secaí máàj tí'iti. Setá'aj siyen se'íjna jín huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e sej caj tí'ijcha'íi, a'iné ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tavástara'a tíjín: “Canu ja'anáj mé mú jaúujisin. Canu neajta ja'anáj mú ja'uhuá'axijsin.” ⁶ A'íj pu jín, rí'irí tej tiyen taxiéehua tiu'utaxáj yee:

Tavástara'a pu nevaire'e,

a'íj nu jín caí tí'itziine'e

a'íj mej neruuren í teite.

⁷ Setá'aj hua'utámua'aree a'ímej teteca, í mej tejamuá'itziiri'i me'íjna jime'e í niuucari ti Dios jetze a'uvé'emej. Setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati a'ij ti huá'a jemi te'irájraa sej si siyen che'atá sena'a ra'ará'astijre'en se'íjna í Jesús matíj a'íime.

⁸ Ajta a'ñin í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, ayée pu che'atá seijre'e íjii, tíj ajta seijre'eca'a jécua imuá, tíj ajta ayén seíire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. ⁹ Caxu huataúra'an ti ja'atí ayén amuaacuanamuan a'ñna jime'e í niuucari mej ché'e mena'a jín tejá'amua'itíi ti seicié huataújmu'a a'ij tej tejamuá'itíiri'i iteen. Mí seajta mú'een, setá'aj siyen huateújca'anen í ru tzajta'a se'ñna jime'e ti Dios ti'itíj jín rí'i tejamuata'a. Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri sej se'ñna jín sej huateújca'anen í ru tzajta'a se'ñna jime'e í ye'irá ti ayén tihuá'aijte'e ti'itíj cua'ira mej ráacua'ani. Capu a'atzu hua'utévai a'ímej í mej me'ñna jín ra'ará'astijre.

¹⁰ Ajta ayée pu Dios raateájtuaa itejmi jemi í mej japuan tí'imuaí'ivajtaca ti jíme'en caí ayén hua'atá'aca mej jetzen tiú'ucua'ani a'ímej í mej me'uun tí'ivaire'e í inaamua jete. ¹¹ Ayee pu che'atá na'a tiráaru a'ñna í Jesús tíj ajta a'ñin ti ve'ecán jín ti'itéjvee í Dios jemi ayén huá'aruurejca'a a'ímej í ye'emuaate í mej hua'utámuaí'ivajtaca'a me'ñna jetze me'ecan í mej jín auteájturaa í Dios jemi í teite. Tí'ij ari huá'ucuii, aj pu'i a'uun raatétuaacare'e í hua'axuure'e a'ujna inaamua jete. Ajta í huá'a hua'ira'a, a'ñ pu a'uun raatétuaacare'e á pua'acé a'u mej a'uchéjme'ecaa í teite, ti ij a'uun raateátaira.

¹² Ajta a'ñin Jesús, ayée pu che'atá na'a tirajpuaíjtica'a á pua'acé í chajta'a jetze ti ij ayén rí'éene'ecán jín hua'irávi'itin í ruteítestemua'a a'ñna jime'e ti ra'iráaxire í ruxuure'e. ¹³ A'ij pu jín, tiché'e tiyen jemin ajteáxire á pua'acé a'u tej tejmi'i a'uchéjme'ecaa tej ti tiyen che'atá tena'a te'utáviicua'i te'ñna jime'e ti tiu'utévi'iraste'e tíj ajta a'ñin te'utáviicua'iri'i.

¹⁴ Ayej xaa ne'u ayén tiraavíjte'e a'iné capu ayén raateájtuaa itejmi jemi chajta'a ti íiyen seijre'e chaanaca japua ti á'ateevi'in sino teuche'e tu ráahuausin te'ñna ti ayén auj huatasejre'esin. ¹⁵ A'iné Jesús pu ayén ta japua huaniú, tiché'e tiyen ja'anáj ti na'a niuucajtze'en rí'i tiraateájtuaani í Dios jemi. A'ii pu a'ñin pú'een í tej jín tí'imuaí'ivajtaca, a'ñna í niuucari í tej jín huatátatemua'ave'en, í tej teajta jín ra'utámua'aree. ¹⁶ Caxu yá'uhua'anan sej siyen rijca se'ñna ti í'ixi'epi'in, seajta siyen tihua'utévaire'en í seica se'ñna jime'e í sej tí'ijcha'ñi, a'iné temua'a pu ra'aráanajche í Dios sej siyen se'ñna jín rí'i tiraatá'acare'en a'ij sej ríci. Tij siyen tiu'utámuaí'ivejta í Dios jemi.

¹⁷ Setá'aj hua'ará'astijre'en se'ímej í mej miyen antiújmua'aree teyujta'a. Setá'aj siyen huárini a'ij mej tejá'amua'ajte'e, a'iné a'ñi mú' á'amuacha'ij muá'aye'i me'ñna jime'e sej si siyen ra'ará'astijre'en í Dios. Majta mú' miyen ramua'aree ti ayén ruxe'eve'e mej raatánamuajriste'en í Dios a'ij mej ti'itíj jín huaríj. Miché'e miyen ruxiéehua tejamuata'itíi, a'iné capu a'atzu a'ij tejámuatéva'iri ti pua'a miyen huataújxiemiste'en me'ñna jime'e sej muári'eri hua'atá'aca.

A'ñna ti jín ra'antipua'ajte

¹⁸ Ayee pu titá'amitíejte'e yú tatzajta'a tej nain jín xí'epi'in ríci, teajta tiyen tí'ijxe'eve'e tej tiyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e. A'ij xu jín, setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi itejmi jime'e. ¹⁹ Neajta nu niyen á'amuajee ca'anín jime'e sej si jaítze'e siyen huárini sej rájhuavii í Dios jemi ti ij ajtahua'a naatá'an nej ca'anacan mú'ejmi jemi a'utéveeca.

²⁰⁻²¹ Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'acare'en te'ñna í Dios ti rí'i tu'uhuatépu'ajte'en, ti ajta ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite a'ñna í tavástar'a a'ñna ti Jesús pú'een. A'ii pu a'ñin pú'een ti ayén ve'ecán jín antiújmua'aree a'ñna jime'e ti hua'acha'ñi á'ara'ani í ruteítestemua'a tíj sej ti huá'a cujta'a huamé'en í cáne'axi. Ayee pu éeni'ic'e seijre'e a'ñna jime'e ti ra'iráaxire í ruxuure'e ti ij ayén raaxí'epi'intare'en a'ñna í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'i tíj na'a rusén jime'e.

Ché'e a'ñin Dios ayén amuaanaíjmire'en nain jime'e ti xí'epi'in 'een sej si siyen huárini a'ij ti a'ñin tí'ijxe'eve'e. Ché'e a'ñin ayén amuaaruuren sej si siyen 'eene'en seijre'e a'ij ti tira'aráanajche a'ñna jime'e ti a'ñin Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een ayén a'amua japua huaniú. A'ij pu jín, tiché'e tiyen rí'i tiratá'acare'en tíj na'a rusén jime'e.

²² Ne'ihuaamua'a, ayée nu tejá'amuahuvii sej siyen rá'uviicua'i se'íjna í niuucari í nej jín ca'aníjra'a amuatá'aca, a'iné cǐj nu'u caj niyen tejámuaatá'itiiri'i. ²³ Setá'aj ráamua'aree mej meri raatátuaa í ta'ihuaara'a a'íjna í Timoteo. Tí pua'a ca'anacan yé ra'asti, nee nu rá'avi'itin neetzi jamuan, aj nu ni a'umé'e na'ame mú'ejmi jemi tej ti naími'i amuaaséj.

²⁴ Setá'aj hua'utateújte'en a'ímej í mej nain jín antiújmua'aree mú'ejmi jemi, seajta naíjmi'ica í ti Dios huateúra'ate. Majta a'íme í mej miyun Italia é'eme'ecan, a'íí mú naíjmi'i yé á'amuateujte'e.

²⁵ Ché'e a'íín Dios rí'í tejámuaatá'acare'en naíjmi'ica mú'ejmi. Yee pu'u xaa. Ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í Santiago

Santiago pu huá'ateujte'e

¹ Inee Santiago, i nej tí'ivaire'e í Dios jemi, neajta ne'íjna í tavástar'a jemi, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, ayée nu ne'íjna jetze tejá'amuateujte'e, mi sej huá'a jetze ajtémecan a'ímej í teitejra'a í mej huá'a jetze airaújnejte a'ímej í huá'avaujsimua'aci'í í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, seajta mi ti Dios amuaaré'e'itixi a'u ti na'a seíj chuéjra'a japua.

Jíme'en í ja'ati ti xaa té'atzaahuate'e, ti ajta naa tirú'umua'aree

² Ti pua'a ayén tejamuáaci'iti tíj na'a a'íjna í sej jín á'aviicua'ire'e, setá'aj siyen tiú'umua'ati ti xí'epi'in 'een, setá'aj seajta se'íjna jín huataújtemua'ave'en.

³ Ayee xu huárini, a'iné xu'uri ramua'aree ti pua'a ayén a'íjna jín amuaáaruuren ti ij Dios ayén amuaatéeseij ti pua'a siyen rá'astijre'e nusu secaí, a'í pu ajta ayén á'amuaruuren sej si te'utáviicua'í. ⁴ Setá'aj seajta siyen rí'í ráaruuren sej si nain jín te'utáviicua'í, a'iné set'íj siyen se'íjna jín huarín, ayée xu nain jín araúrastejsin í Dios jemi, seajta siyen runaíjmire'en. Capu ti'iti tejamua'utéturaate'esin.

⁵ Ti pua'a rá'aturaate'e seíj ti ij naa tirú'umua'areere a'ij ti ye'í huárini, ché'e a'ín ayén raatáhuavii í Dios. Ajta a'ín Dios, ayée pu a'íjna jín raatá'asin, a'iné a'í pu ruxí'evi'ira'a jín jeíhua huápi'í tihua'atá'aca í ruteítetemua'a. Ajta, a'í pu caí hua'ajteá'axi'isin.

⁶ Mi ajta, ché'e a'ín í ja'ati ayén a'íjna tiraatáhuavii a'íjna jíme'e ti ayén ti'ayajna ti xaa té'atzaahuate'e, icu. Ché'e a'ín caí a'ij mé'e tejé'eti'ititan, a'iné a'íjna í ja'ati ti xaa a'ij pu pua'a na'a tirá'amitiejte'e, ayée pu che'atá na'a 'een tíj ajta 'een í jaj ti aujruuréjvee í eeca jíme'e.

⁷⁻⁸ Capu a'atzu xí'epi'in mé teuúmua'aree a'íjna í ja'ati a'íjna jíme'e ti hua'apuaca jín á'ujca'ane ti ij ayén huárini. Capu a'atzu ayén tirá'amitiejte'e a'ij ti huárini ti'itij jíme'e. Ajta ja'ati ti ayén 'een, capu a'atzu ra'ancuré'asin í tavástar'a jemi.

⁹ Ajta a'ín í ta'ihuaara'a ti caí a'ij tí'ijviicua'í, ché'e a'ín a'íjna jín huataújtemua'ave'en a'íjna jíme'e ti Dios ayén jeíhua huápi'í rí'í tiraatá'asin.

A'í pu tiu'utépu'a'ajte a'íjna ti chíjteaani tí'ijcha'í

¹⁰ Ajta a'ín í ta'ihuaara'a ti ajta chíjteaani pú'een, ché'e a'ín ayén rí'í tiratá'acare'en í Dios a'íjna jíme'e ti ayén tiráaci'iti a'íjna ti raatatévi'iraste'esin. A'í pu xaa ayén che'atá na'a tiu'utépu'a'ari tíj ajta a'íjna í xuuxu'u ti tu'upi jetze xuta'a.

¹¹ Jee xaa, tí'ij u e'ijnén í xicaj, a'í pu 'í a'ín tu'upi ayén huatéhuasin í xicaj jíme'e. Ajta a'ín xuuxu'ura'an, a'í pu cávatzijsin. Ayee pu 'í tiu'utépu'a'ari í ti jín naa seijre'eca'a. Ayee pu che'atá na'a tí'ijruuren a'íjna í chíjteaani. A'í pu á'apua'aren nain jíme'e ti jeíhua huápi'í tí'ijcha'íca'a.

Ti pua'a ti'iti ayén ca'aníjra'a ti'itá'acare'en ti ja'ati a'ij pua'a huárini í Dios jemi

¹² Rí'í pu tiraatá'aca a'íjna í ja'ati ti pua'a ayén rá'aviicua'í a'íjna ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén huárini ti a'ij pua'a een í Dios jemi, a'iné tí'ij ari ayén te'utáviicua'í a'íjna ti jín raatamuári'eriste, Dios pu ayén tiraatá'asin a'íjna ti ayén raamuá'iti, ti ayén ruurican huateáuran a'u ti Dios é'eseijre'e tíj na'a rusén jíme'e. Ayee pu a'íjna jín te'ataújratziiri'í í Dios ti ayén hua'utá'asin naíjmi'ica a'ímej í mej miyen raxí'eve'e me'íjna í Dios.

¹³ Ti pua'a ayén ca'aníjra'a tiraatá'aca seíj í ja'ati ti ayén ráaruuren a'íjna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, ché'e caí a'ín ayén tiu'utaxáj yee Dios pu ayén ca'aníjra'a raatá'aca tí'ij ayén huárini a'iné capu rí'irí ti Dios ayén ca'aníjra'a raatá'an ti i a'ín ja'ati ayén a'ij pua'a huárini. Jee xaa ne'u, capu ajta a'atzu rí'irí ti ja'ati ayén ca'aníjra'a raatá'an í Dios tí'ij a'ín

Dios ayén huárini a'íjna ti a'ij pua'a een. Ajta a'ín í Dios, capu ja'anáj ayén ca'aníjra'a tiraatá'aca í ja'ati tí'ij a'ín ja'ati ayén huárini a'íjna ti a'ij pua'a een.

¹⁴ Mi ajta, ti pua'a ayén ca'aníjra'a raatá'an í ja'ati ti ayén huárini a'íjna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, ayée pu xaa a'íjna jetze á'ujca'ane a'íjna jetze í ruxí'evi'ira'a ti jetzen airáninei í tzajta'an. A'í pu a'íjna jín á'ujca'ane ti ayén tirá'amítiejte'e ti naa seijre'e a'íjna í tí'ti ti a'ij pua'a een. ¹⁵ Jíme'en pu'u ayén raaxí'epi'intare ti ayén huárini, aj pu 'i ayén auteáturaasin í Dios jemi. Ajta, ti pua'a ari huataújnaimire'en a'íjna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, aj pu 'i mí'ini a'íjna í ja'ati ti a'uté'itzee í Dios jemi.

¹⁶ Ne'ihuaamua'a, mi nej jeíhua huápi'i já'amuaxe'eve'e, caxu huataúra'an ti ja'ati tí'ti jín amuaacuanamuan. ¹⁷ Tíj na'a ti xí'epi'in 'een, ti ajta caí tí'ti jín á'atura ti ayén rí'i tejamuáaci'ti ja'anáj ti na'a, a'úu pu é'eme'ecan u ta japua, a'íjna jemi í tej rájya'upua, a'íjna ti nain tiú'utaahuaca'a a'íjna ti ayén tí'itatzave'e ti júte'e é'eseijre'e. Mi ajta, a'íjna jemi, ja'anáj ti na'a pu ayén che'atá na'a tí'seijre'e itejmi jemi. Capu a'atzu seicié ruruurejca, capu ajta ayén ráaruurejsin tí'ij ayén huatética'are itejmi jemi.

¹⁸ Ruxí'evi'ira'a pu jín, ayén taatá'a tej tiyen huataseijre'en í chaanaca japua a'íjna jime'e ti téjmi jemi raateájtuaa í runiuuca ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e. Ayee pu 'een jín huaríj tej ti tiyen che'atá tena'a éeni'ici'e seijre'e tá'ara'ani tíj ajta a'íjna ti amuacaícan jín huataseijre í eloote í mej majta ratatú'irihua'a mú á'aye'i í Dios jemi.

A'íme í mej rá'astijre'e í niuucari

¹⁹⁻²⁰ A'íj pu jín, setá'aj siyen ráamua'aree a'ij sej ye'í huárini, ne'ihuaamua'a, mi nej já'amuaxe'eve'e. Rí'i xu'u, sej si ráanamua temua'a naa. Mi seajta, caxu ca'anacan tihua'utá'ixaate'esin í teite. Caxu seajta ca'anacan huataníniu'ucacu, a'iné capu rí'irí ti ja'ati ayén ráaruuren a'íjna ti xí'epi'in 'een í Dios jemi ti pua'a ayén niu'ucara'a jín tí'tiújcha'íi. ²¹ A'íj pu jín, setá'aj siyen raatapuá'ajta nain jime'e ti a'ij pua'a een, ti ajta xána'avisi'i seijre'e. Mi seajta mú'een, setá'aj siyen ruxieemíjte'e ra'ancuré'an se'íjna í niuucari ti mú'ejmi jemi huatétuihuaca'a, ti ajta jín Dios ayén raayí'ti ti amua'irájtuaani.

²² Seajta mú'een, caxu siyen sena'a ranamuajra a'ij ti tí'ixa í niuucari sino seajta siyen huárini a'ij ti tejá'amua'itíi. Na'ari caí, ayée xu rucuanamuáa xá'aju'un rujímua'a sena'a. ²³ Ayee pu 'een a'íjna í ja'ati ti caí ayén rici a'ij ti tí'ixa í niuucari sino ayée na'a rusej ranamuajra. Ayee pu 'een tíj a'íjna í ja'ati ti ruciéenime'e sej í 'ájte'ehua jetze. ²⁴ Jíme'en pu'u rusej, aj pu i tíchesin, ajta á'iyen yá'uhua'axíjsin a'ij ti seijre'eca'a í ciéenime'ara'an.

²⁵ Ajta a'ín ti temua'a naa tirá'aseij a'íjna í niuucari ti jín Dios tí'ajta, ti ajta caí tí'ti jín á'atura, ti ajta Dios jín ru'irájtuaani, ayée pu Dios rí'i tiraatá'asin ti pua'a a'ín pu'éene'e a'ame seij ti ayén rí'i tí'tiújcha'íi a'ij ti a'ín niuucari tí'ixa. Na'ari caí ti pua'a a'í na'a pu'éene'e a'ame seij ti ayée na'a ranamuajra, ajta ca'anacan yá'uhua'axin, capu rí'éene'en huateáturaasin í Dios jemi.

²⁶ Ti pua'a ja'ati ayén tiú'ujxajta í ru tzajta'a yee ti temua'a naa tirá'astijre'e í ruye'irá, ajta ti pua'a a'ín ja'ati caí raatapuá'ajta ti a'ij pua'a tihua'axajta í ruxí'ej teite, a'í pu ayén rucuanamua í ru tzajta'a. Capu tí'ti vaire'e a'íjna í ye'irájra'an a'íjna í ja'ati.

²⁷ Ayee mú rici a'íme í mej miyen ra'ará'astijre'e í ye'irá ti rí'éene'en jín seijre'e í Dios jemi, ti ajta caí tí'tij jín á'atura jemin í tej rájya'upua. Miché'e ayée mena'a rijca: mej mi miyen huá'umuaare a'ímej í mej tí'ti jín rajpuaíjtzi me'íjna jime'e í mej xí'ejcanta muá'araa nusu mej antiújseijtareca'a; mej mi majta ahuaújcu'uven, mej mí caí huaújxana'acira'aten a'ímej jamuan í mej chaanaca japua huachéjme.

2

Mej mi caí a'ij pua'a huajá'useijra í ruxí'ej teite

¹ Ne'ihuaamua'a, a'iné mú'een xu rá'astijre'e í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, ti ajta nain jín antiújmua'aree í Dios jemi, a'íj pu jín, setá'aj siyen ruxí'ej sena'a huajá'useijra naíjmi'íca í teite. Capu amín a'íj, ti pua'a seij chájteaani pú'een nusu caí.

² Tiché'e tiyen tiraataxáj yee hua'apua mú me'uun a'uteáruti a'u sej e'etiújse'iri. Ajta í seij, ayée pu aniira ucárujte'e, ajta naa éene'e ti'iteché. Ajta í seij, a'íj pu caí a'íj tí'ijviicua'i, ajta ayén mí'lime'ecan ucachée.

³ Seajta mú'een, ayée xu temua'a naa ra'ancuré'evi'itín se'íjna ti naa éene'e ti'itéchen, seajta siyen tiraata'ixaate'en tíjín: “Íyee jí, patá'aj yé a'ujyeíjxi'in a'u ti jaítze'e á'ujxe'eve'e.” Ajta, jíme'en a'íjna ti ayén mí'lime'ecan ucáachen, siyen che'e na'a xu'u tiraata'ixaate'en tíjín: “Patá'aj mé huatéveeca nusu yé a'ujyeíjxi'i yé ne'íicata'a.”

⁴ Ti pua'a siyen rijca, ¿ni qui siyen ruxí'ej sena'a tihuá'useijra í ruxí'ej teite? ¿Ni qui secaí siyen ruruure matíj a'íime í mej a'íj pua'a mé titeumuámua'aree, í mej majta huá'axijte'e í ruxí'ej teite? Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Ti pua'a siyen caí ruxí'ej sena'a tihuá'useijra í ruxí'ej teite, ayée xu ruruure matíj a'íime.

⁵ Casi'i, xáanamujri'i, ne'ihuaamua'a. Dios pu ayén hua'avé'ejajpuaxi a'ímej í mej caí a'íj tí'ijviicua'i a'ímej tzajta'a í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua, mej mi jeíhua huápi'i tí'ijcha'íica í Dios jemi me'íjna jíme'e mej té'atzaahuat'e, ti ij ajta ayén tihuá'uci'iti mej jamuan tiu'uta'aíjta tíj na'a Dios ari a'íjna jín te'ataújratziiri'i huá'a jemi í mej raxí'eve'e.

⁶ Mi seajta mú'een, xu'uri raatéxieehuataca'a se'íjna ti caí a'íj tí'ijviicua'i. Majta a'íime í mej chájteaani pú'een, a'íj mú a'íin pú'een í mej puaíjtzi amuaatá'aca. Majta miyen amuá'avi'itijcica huá'a jemi í mej tí'ixi'epi'íntare'e. ⁷ A'íj mú majta a'íj pua'a tí'ijxa me'íjna í niuucajtze'en sej jín siyen ánte'arua, í sej seajta rí'i tiratá'aca.

⁸ Xí'epi'in xu rici ti pua'a siyen tzáahuati'ira'a jín ra'ará'astijre'en se'íjna í niuucari ti jín Dios tí'aijta ti ayén jíme'en tí'ixa í niuucari jetze tíjín: “Patá'aj piyen raxí'eve'e í axí'ej tevi patíj asej tí'axe'eve'e.” ⁹ Mi ajta, ti pua'a secaí siyen ruxí'ej sena'a tihuá'useijra í teite, ayée xu seri auteájturaa í Dios jemi. Ajta a'íin í niuucari ti jín Dios tí'aijta, ayée pu ari ayén ama'uxijte a'íjna jíme'e sej caí rá'aste se'íjna í niuucari.

¹⁰ Aye pu'u na'a, a'iné ti pua'a ja'ati ayén nain jín te'ará'aste a'íjna í niuucari mej jín tí'aijta, ajta ti pua'a ayén seíj jín auteáturan í niuucari jemi, ayée mú rá'axijte'e ti nain jín auteájturaa. ¹¹ A'iné a'íin ti ayén raataxájtaca'a tíjín: “Capej tí'axana'acira'ate”, a'íj pu ajta ayén raataxájtaca'a tíjín: “Capej tí'itecui'ica.” A'íj pu jín, ti pua'a piyen caí tí'ihuá'axana'acira'aten, mi pajta piyen xaa tiu'ujé'ica, a'íj pej jín peri auteájturaa a'íjna jemi í niuucari í mej jín tí'aijta.

¹² A'íj pu jín, setá'aj siyen tí'ixajta, seajta siyen rí'i tí'itiújcha'íi a'íj ti tiraavíjte'e a'íjna jíme'e ti Dios ayén a'íjna jín amuá'axijte'en a'íjna jemi í niuucari ti jín amua'irájtuaani. ¹³ Jee xaa ne'u, ti pua'a ja'ati caí ayén huá'acu'uve í ruxí'ej teite, capu Dios ayén rá'ancu'uvajxi'isin a'íjna xicáara'an ti jetzen tité'axijte'en. Na'ari caí, ti pua'a ja'ati ayén huá'acu'uve í ruxí'ej teite, Dios pu rí'i tiraatá'asin a'íjna xicáara'an jetze.

A'íjna ti jín ja'ati té'atzaahuat'e, ajta ti jín rí'i tí'itiújcha'íi

¹⁴ Ne'ihuaamua'a, ¿a'iné tí'iti jín tiratéva'iri seíj í ja'ati ti pua'a ayén na'a tí'ixajta yee ti té'atzaahuat'e, ajta caí ayén tí'iti jín rijca í mej jín ramua'aree ti ayén tí'ayajna ti a'íin ja'ati té'atzaahuat'e? ¿Ni rí'irí ti a'íin ayén ru'irájtuaani ti ayén na'a té'atzaahuat'e? Capu xaa ne'u.

¹⁵⁻¹⁶ Tiché'e tiyen tiraataxáj yee ti ja'ati ayén huárini ti a'amua jetze ajtémecan. Capu amín a'íj, ti pua'a teáata'a pírici, na'ari 'íita'a. A'íj pu ayén caí tí'itéchen, ajta caí tí'iti tícha'íi ti ráacua'ani tíj na'a seíj xicaj jetze. Ajta a'íin ja'ati ayén á a'ire'enen seíj jemi ti ajta mú'ejmi jetze ajtémecan. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaate'en a'íjna ti tirá'aturaate'e. Ajta a'íjna í ja'ati, ayée na'a tiraata'ixaate'en yee “Aricu, ché'e rí'i mu'u timuajé'veaire'e.” Ajta caí tí'iti raatá'an ti jín huatéújvaire'en. ¿A'iné na'aquí té'eme a'íjna jemi ti caí tí'iti

tihua'utá'a, a'ijna í ja'ati ti ayée na'a té'atzaahuaté'e? ¿Ni qui temua'a naa? Capu a'atzu xaa ne'u.

¹⁷ A'ij pu jín, ti pua'a ja'ati ayée na'a té'atzaahuaté'e, ajta caí ti'iti jín ayén rici ti jín raatasejrate'esin yee ayej ti'ayajna ti a'ín ja'ati té'atzaahuaté'e, capu a'atzu a'ij ti'itéva'iri.

¹⁸ Mi ajta, ja'ati pu ayén tiu'utaxájta tijín: “Sej pu ayée na'a té'atzaahuaté'e, ajta í sej, a'í pu ayén ti'iti jín ti xí'epi'in 'éen rici.” Mi neajta inee, ayée nu tí'imua'ixaate'e yee patá'aj naatasejrate'en í pej jín té'atzaahuaté'e pej caí piyen ti'iti ti xí'epi'in 'een jín tí'iruure.

Mi neajta inee, ayée nu timuaatasejrate'esin ti ayén ti'ayajna nej té'atzaahuaté'e ne'ijna jime'e í nej ti'iti jín niyen rici ti xí'epi'in 'een.

¹⁹ Ayee pepu'u té'atzaahuaté'e ti sej na'a pú'een í Dios. Xí'epi'in pej rici. Ayee mú che'atá mena'a té'atzaahuaté'e a'íme í tiyáaru'use, majta ruvivé. ²⁰ Mi pej caí rí'i mé teuúmua'aree, ¿ni tzaa piyen raxí'eve'e nej niyen temua'a naa timuaatasejrate'en ti caí ti'iti a'ij ti'itéva'iri ti pua'a ja'ati ayée na'a té'atzaahuaté'e, ajta caí ti'iti jín ayén rici ti xí'epi'in 'een?

²¹ A'ijna í tayá'upuaci'i a'ijna í Abraham teecan, urarí'ene'acan pu jín huatéajturaa í Dios jemi a'ijna jime'e ti raatámua'i'ivajtaca'a í ruyauj í tetej japua, a'ijna í Isaac. ¿Ni caí ayén ti'ayajna? Jee xaa ne'u. ²² A'ij pu jín, ayée tu ramua'aree ti a'ijna a'ij ti huaríj, ayée pu jamuan ti'itéva'iri a'ijna ti ajta té'atzaahuaté'e. Ajta, ayée pu raanaíjmire ti té'atzaahuaté'eca'a a'ijna í Abraham a'ijna jime'e a'ij ti huaríj. ²³ Ti'iquí ayén araúraste a'ijna ti ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín: “Abraham pu rá'antzaahua a'ijna í Dios, ajta ayée pu tiraaxí'epi'íntari'iri'i ti a'ín ayén ri'éene'ecán jín huatéajturaa í Dios jemi.” Matí'ij mi miyen raatamuá'a tijín: “Ti amiigura'an pú'een í Dios.”

²⁴ A'ij pu jín, ayée pu ámitieere'e ti sej ayén ri'éene'ecán jín huatéaturaasin í Dios jemi a'ijna jime'e a'ij ti ajta rici, capu a'í na'a jín ti té'atzaahuaté'e. ²⁵ Ayee pu che'atá na'a tiráaru a'ijna í Rahab teecan, a'ijna í 'íta'a ti ramuá'iticijca í tumin í rutevij jime'e. Tí'ij a'ín ayén rí'i hua'ancuré'evi'iti a'ímej í mej rá'eeve'eca'a, aj pu 'i sej jetze í juye hua'uta'íteca'a. Tí'ij ayén a'ijna jín huaríj, aj pu 'i ayén urarí'ene'acan jín huatéajturaa í Dios jemi. ²⁶ A'iné, capu rí'irí ti ja'ati ruuri á'ara'ani ti pua'a caí uráxiejniu'uca, ayée pu che'atá na'a caí ti'itij vaire'e ti pua'a ja'ati ayée na'a té'atzaahuaté'e, ajta caí ti'iti a'ij ruure ti xí'epi'in 'een.

3

A'ij ti ti'itij jín tí'ivaire'e neanureáara'an í sej

¹ Setá'aj caí siyen huataúra'an sej mu'íiti se'ijna jín te'enteároute se'ijna jime'e sej tihua'amua'atée í seica a'iné xu'uri ramua'aree ti jaítze'e ca'anín jín tá'axijte'en í Dios itejmi, i tej tiyen tí'imua'ata ti caí ayén tihua'axijte'en a'ímej í mej caí miyen tí'imua'ata.

² Jee xaa, naími'i tu tiyen ti'itij jín tite'uté'ítze'ara. Ajta ti pua'a ja'ati caí ayén ti'iti jín até'ítze'ara'an a'ijna jime'e a'ij ti a'ín ti'ixa, ayée tu tí'ijmua'aree ti a'ín pú'een ti ri'éene'ecán jín seijre'e, ajta ti a'ín raayí'iti ti ayén á'ujcu'uven í rutevij jime'e tí'ij caí ti'itij jín auteáturan.

³ Casi'i, ayée tu hua'ancárujti'iraca huá'atene'en í cahuaayu'u te'ijna í xaachin mej mi ta'ará'astijre'en. A'ij tu jín, te'ijna jín tiyen hua'aré'eca'ani. ⁴ Ajta a'ijna í baarcu, ti ajta temua'a tí'ive'ée. A'í pu eeca ayén ráatajchi ca'anín jime'e. Mi ajta, a'ijna jín í ciyej ti jaata'a atéjvee, ayée pu tí'ivaire'e ti ij a'ín í ti ramuari'e ayén raajájsime'en í baarcu a'u ti a'ín ayén yé'exe'eve'e.

⁵ Ayee pu che'atá na'a cílieene'en seijre'e í ta jetze a'ijna í taneanúj. Mi ajta, ayée pu á'ujca'ane ti ve'ecán jín ahuaújtzaahuaté'en. Teajta iteen, temua'a tu teri tiyen ramua'aree ti ayén rí'irí ti taij ti cíj na'a teájtaani, ayée pu ve'ecán jín tiu'uré'ataasin.

⁶ Jee xaa ne'u, ayée pu che'atá na'a seijre'e í taneanúj tǎj taij. Ayee pu ajta seijre'e tǎj na'a ti a'ij pua'a een í mej jǎn a'ij pua'a titetiújcha'íí a'íime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. A'íí pu tajá'ujípua tǎj na'a í ta jetze. A'ijna ti a'ij pua'a een ti jetzen 'aǎjninei í taneanúj, a'íí pu ca'anǎjra'a ratá'aca í tiyaaru'u ti ayén huárini. A'íí pu ajta a'ijna jǎn ayén ca'anǎjra'a hua'atá'aca mej mi miyen runiú'ucara'a jǎn a'ij pua'a tí'iteseijre'e matǎj mena'a pua'amé miyen yen japuan huachéjme íiyen chaanaca japua.

⁷ Jee xaa ne'u, ayée mú tiraayí'iti í teite mej hua'umuá'acante'en matǎj mena'a pua'amé yen seijre'e a'íimej í tí'itén mej íiyen xuaa, majta í mej rá'ara'ive, majta í mej sínuurive á chuaata'a, majta í mej jaata'a á'axuaa. Mu'uri miyen tihua'umuá'acaante naǎjmi'ica.

⁸ Mi ajta, capu ja'ati ayén raayí'iti ti ruseij ayén raamuá'acante'en í runeauj. Ayee pu 'een a'ijna í neanuri tǎj a'ijna ti a'ij pua'a een, ti caí ja'anáj tí'itǎj jǎn té'astijre'e. Ajta a'íin ti jetzen 'aǎjninei, ayée pu che'atá na'a 'een tǎj huá'ave'eri ti tiu'ujé'ica.

⁹ A'íj tu jǎn taneanúj tiyen rǎí jǎn tiratá'aca te'íjna í tavástar'a, te'íjna í tej teajta rájya'upua. Teajta te'íjna jǎn tiyen a'ij pua'a tihua'axa te'ímej í teteca í ti Dios ayén huá'utaahuaca'a miyen seíre'e tǎj í tévira'an. ¹⁰ Ajta, ayée pu tí'irineca tej a'ij tena'a jǎn í taneanúj tiyen rǎí tí'tá'aca, teajta tiyen te'íjna jǎn a'ij pua'a tí'ixa. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, ti caí ayén tiraavǎjte'e.

¹¹ Niché'e seij jǎn niyen tejámuaatá'ixaate'en. Jíme'en a'ijna a'u ti e'ejajxa, ¿ni qui rǎ'irí ti a'uun miijmu ayén ajnéen a'ijna í jaj ti rumua'atǎ jamuan í jaj ti antzǎjví'i? Capu a'atzu xaa ne'u.

¹² Ne'ihuaamua'a, ayée pu che'atá na'a 'een a'ijna jime'e í huaréj, a'iné capu rǎ'irí ti a'ijna jetze ayén huatáca'an a'ijna í aceituuna. Ajta a'ijna jetze í uuva, capu rǎ'irí ti ayén jetzen huatáca'an a'ijna í huaréj. A'íj pu jǎn, ayén che'atá na'a caí rǎ'irí ti jaj ti rumua'atǎ a'uun ajnéen a'u ti e'ejajxa, ti ajta jetzen ajnéen a'ijna í jaj ta'antzǎjví'i.

Mua'atzǎira'a tí júte'e é'eme'ecan

¹³ Tǎj pua'a ja'ati mú'ejmi jemi seijre'e ti rǎ'í mé teuúmua'aree, ti ajta yaú'itie temua'a naa, ché'e a'íin ayén a'ijna jǎn tejamuataateijrate'en a'ijna jime'e ti rǎ'í tí'tiújcha'ííca'a, ti ajta ayén ruseijrata ti caí ve'ecán jǎn antiújmua'aree. Ayee xu se'íjna jǎn ramua'aree ti a'íin ja'ati tzáahuati'ira'a jǎn rǎ'í mé teuúmua'aree.

¹⁴ Mi seajta mú'een, ti pua'a siyen huápi'í chueere'e í ru tzajta'a, ajta ti pua'a siyen ca'anín jǎn tí'itese'eca'a sej siyen ra'antimuá'itǎn a'ij sej tí'ijxe'eve'e í ru tzajta'a, caxu siyen se'íjna jǎn á'ujzaahuate'e. Caxu seajta tí'ihua'ita, se'íjna jime'e a'ij sej rǎ'í. ¹⁵ Tǎj na'a ti ayén 'een, capu ayén tiraavǎjte'e. Capu ajta a'uun a'uvé'emej u ta japua Dios ti é'eseijre'e sino yen pu chaanaca japua huataseijre. A'uu pu eiráninei huá'a mua'atzǎira'a jetze a'íime í mej rujǎmua'a mena'a a'ij tirájteuve a'ij mej rǎ'í.

Jee xaa ne'u, tiyaaru'u pu ayén ca'anǎjra'a hua'atá'aca mej mi miyen huárini. ¹⁶ A'u ti na'a mej miyen chueere'e, ajta a'u ti na'a mej miyen ca'anín jǎn tí'itese'e mej mi miyen ra'antimuá'itǎn a'ij mej tí'ijxe'eve'e, a'úu mú miyen ché'e mena'a a'ij pua'a tí'tiújcha'íí muá'ayel'i, majta miyen rá'astijre'e tí'ti ti na'a ti a'ij pua'a een.

¹⁷ Ajta a'íin mua'atzǎira'a ti a'uun a'uvé'emej u ta japua Dios ti é'eseijre'e, ayée pu ca'anǎjra'a hua'atá'aca mej miyen rǎ'éene'ecán jǎn seíre'e muá'ara'ani, mej mi majta temua'a naa tí'uríhuamua'atan, majta ruxǎ'eví'ira'a jǎn miyen rǎ'í tí'iteseijre'e. A'íí pu ajta ayén ca'anǎjra'a hua'atá'aca mej mi huá'astijre'e a'íimej í mej tihua'ajte'e, mej mi majta ruxǎ'eví'ira'a jǎn huá'ancu'uvajxi'in í ruxǎ'ej teite. Nain mú jǎn miyen rǎ'í tí'tǎj jime'e ti rǎ'í tí'iseijre'e. Tǎj pua'a miyen tí'tǎj jǎn te'ataújratzǎi, ayée pu té'eme mej miyen huárini. Camu tí'ihua'itaca.

¹⁸ Ajta a'íime í mej miyen rahuauhuau a'ij mej huárini mej mi hua'utéjpua'ajte'en í ruxǎ'ej teite mej mi caí ché'e miyen runé'usí'ite'e, ayée mú tiu'utátuúire'esin í Dios jemi a'ijna ti rǎ'éene'ecán jǎn seijre'e í jemin me'íjna jime'e mej ruxǎ'eví'ira'a jǎn rǎ'í

ti'itijcha'ica'a, majta ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi miyen che'atá mena'a huárini.

4

A'iné'éen jime'e maújne'usi'ite'e í teite

¹ Aye pu tí'irineca mú'ejmi tzajta'a. Xu'uri já'ita'a a'utací'ica, seajta runé'usi'ite'e. ¿A'uné jetze e'iraaye'i a'íjna ti ca'aníjra'a amuatá'aca sej si siyen ríci? ¿Ni caí a'uun e'iraaye'i í a'amua tzajta'a? Jee xaa ne'u, a'í pu píríci í á'amua'atziira'a ti ayén ca'aníjra'a amuatá'aca sej runé'usi'ite'e.

² Aye pu raxí'eve'e sej jeíhua tí'ijcha'ica. Mi seajta caí, caxu siyen tí'ijcha'í. A'íj xu jín siyen tí'itecuí'ica. Seajta jeíhua huápi'i tí'inecu'a'atze. Mi seajta mú'een, caxu siyen rá'acu'uvijre'e. A'íj xu jín siyen autéjhuiica sej runé'usi'ite'en, seajta rújaaxiejví'i. Aye pu 'een jín secaí tí'ijcha'í se'íjna jime'e sej caí siyen rahuauhuau í Dios jemi.

³ Na'ari caí, ti pua'a siyen raatáhuavii, capu ayén tejamuaatá'aca a'íjna jime'e sej caí siyen jé'iyecan jín raatáhuaviiri'i, a'iné ayé pu éeni'ici'e raxí'eve'eca'a sej si ché'e sena'a raaxíjte'en a'ij ti tejamuá'amitíejte'eca'a, sej si se'íjna jín huataújtemua'ave'en.

⁴ Mi sej siyen ruxána'acire'e, ¿ni tzaa secaí siyen ramua'aree a'ij ti seijre'e í Dios jemi? Ti pua'a ja'ati ayén hua'ajtéjaahuat'e'en a'ímej í mej íiyen chaanaca japua huachéjme, ti pua'a ayén che'atá na'a huárini a'ij mej tí'ijri're, a'í pu ajta ayén éeni'ici'e hu'ateáturan í Dios jemi ti seij ti rájcha'íre'e. A'íj pu jín, ti pua'a ja'ati ayén raxí'eve'e ti hua'ajtéjaahuat'e'en temua'a naa a'ímej í mej íiyen seijre'e í chaanaca japua, a'í pu ajta ayén éene'e a'ame tíj seij ti rájcha'íre'e í Dios.

⁵ Jee xaa ne'u, ayé pu ti'ayajna. Na'ari caí, capu ti'iti jín a'ij huataújmua'a a'íjna í niuucari ti ari á'ayu'usi'i, ayén tíjín: “Jé'ecan pu chueere'e a'íjna jemi í xiéjniu'ucare'ara'an ti ayén raateájtuaa itejmi tzajta'a.”

⁶ Mi ajta a'íjn Dios, ayé pu jaítze'e rí'i titatá'aca tej ti tiyen ra'ará'astijre'en. A'íj pu jín, ayén té'eyu'usi'i tíjín: “Dios pu ayén huá'ajcha'íre'e a'ímej í mej á'ujtzaahuat'e'e. Mi ajta, a'í pu rí'i tihua'atá'aca a'ímej í mej ruxíeemíjte'e í jemin.”

⁷ A'íj pu jín, setá'aj siyen ra'ará'astijre'en í Dios. Setá'aj seajta rájcha'íre'e se'íjna í tiyaaru'u. Ti pua'a siyen huárini, aj pu xaa tíchesin mú'ejmi jemi. ⁸ Setá'aj ajteáxiire vejli'i í Dios jemi. Ti pua'a siyen huárini, aj pu 'i Dios ajta huateáturaasin vejli'i mú'ejmi jemi. Setá'aj caí ché'e ti'iti jín a'ij ríjca ti a'ij pua'a seijre'e, mi sej até'itzea'ara í Dios jemi. Seajta, setá'aj raatátuiire'en í á'amuaaxiejni'u'uca í Dios jemi ti ij a'íjn ayén huateúra'ate'en mú'ejmi, mi sej siyen ruseijrata sej nu'u caí ti'itij jín até'itzea'ara í Dios jemi.

⁹ Setá'aj a'ij pua'a te'utaújmua'ati se'íjna jime'e í sej jín auteájturaa í Dios jemi, setá'aj seajta huataújxiemiste'en, seajta huaújyeinixi'ín. Setá'aj caí ché'e siyen ti'itij jín na'anaa sino setá'aj siyen huataújxiemiste'en se'íjna jime'e a'ij sej sejmí'i ríjcaa. Setá'aj seajta caí ché'e huá'a jemi rutémua'ave'e sino ché'e ayén a'ij pua'a amuaatá'asti. ¹⁰ Setá'aj siyen ruyeine setira'ará'astijre'en í tavástara'a jemi. Ti pua'a siyen huárini, aj pu 'i rí'i tejámuaatétuaasin.

Tej nu'u caí rá'axíjte'e í ta'ihuaara'a

¹¹ Caxu a'ij pua'a tiú'ujxajta seij seajta seij, ne'ihuaamua'a, a'iné ti pua'a ja'ati ayén a'ij pua'a tí'ijxajta í ru'ihuaara'a, na'ari ayén rá'axíjte'e, a'í pu ajta a'ij pua'a tí'ijxa a'íjna í yu'uxari í mej jín tí'aijta. A'í pu ajta ayén ruseij raaxí'epi'íntare ti caí ché'e ti'iti vaire'e a'íjna í niuucari. Seajta mú'een, ti pua'a siyen rujímua'a sena'a raaxí'epi'íntare'en ti caí ché'e ti'iti vaire'e í niuucari í mej jín tí'aijta, caxu ché'e siyen rá'astijre'e a'ij ti tiraavíjte'e sino xu'uri siyen huaújrúu tíj a'íjme í mej tí'ixi'epi'íntare'e.

¹² Mi ajta, seij pu'u a'íjn pú'een ti ayén raateájtuaa a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Ajta, a'ii pu a'íjn pú'een ti ajta seij na'a ayén tí'ixi'epi'íntare'e. A'í pu'u na'a raayí'iti ti amua'irájtuaani, ajta ayén che'atá na'a, a'í pu'u na'a raayí'iti ti amua'antipuá'ajte'en. Ti

pua'a ayén, ¿a'iné 'een jín piyen tí'imua'atze pej pe'íjna jín anti'amua'aree pe'íjna jime'e pej piyen rá'axijte'e í a'ihuáara'a?

Tej nu'u caí ramua'aree a'ij ti te'emé'e a'ame

¹³ Rí'i xu'u mú'een, mi sej siyen tí'ixaxa'a tíjín sej nu'u se'uun á'uju'u xá'aju'un íjii nusu ruijmua'a já'ahua'a chajta'a jetze, sej nu'u se'uun siyen á'ateeri a'achú cumu se'íj nine'ira'a sej ti'itij jín teja'umuári'en sej si se'íjna jín tumin huamuá'itín. ¹⁴ Ayee xu tí'ixaxa'a a'ij sej huárini.

Mi seajta mú'een, caxu ramua'aree a'ij ti té'eme ruijmua'a, ti pua'a seuj ruuri xá'aju'un nusu secaí. Ayee xu 'een tíj a'íjna píxcaari ti a'atzu a'ateevi'i huatase'íjre'esin, ajta á'iyen a'upuá'arixi'isin. ¹⁵ A'íj pu jín ayén tiraavíjte'e sej siyen tiu'utaxáj yee ti pua'a nu'u a'ín tavástara'a ayén amuatá'acare'en, sej siyen ruuri huateáturaasin, aj xu si seajta siyen huárini ti'iti jime'e nusu í se'ij jime'e.

¹⁶ Mi seajta mú'een, caxu siyen tí'ixaxa'a sino ayée xu á'ujtzaahuat'e se'íjna jime'e a'ij sej rujímua'a sena'a a'ij tirájteu. A'íjna í sej jín á'ujtzaahuat'e, tíj na'a pua'amé ti ayén 'een, ayée pu a'ij pua'a seijre'e í Dios jemi. ¹⁷ Ajta, ja'ati ti na'a ti ayén rú'umua'aree a'ij ti tiraavíjte'e ti ayén huárini ti'iti jime'e, a'í pu auteáturaasin í Dios jemi ti pua'a caí ayén huárini.

5

Miché'e nu'u rí'i tiráanamua a'íime í mej chíjteaani pú'een

¹ Rí'i xu'u mú'een, mi sej chíjteaani pú'een. Setá'aj huaújyeine, seajta ruxieemájte'e huajíjhua se'íjna jime'e ti tén ari a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze sej jetzen rajpuaítzi xá'aju'un. ² Pu'uri tí'ipeti tíj na'a í sej seri tí'ijse'ij á sej é'eche. Ajta, í tejá'amuaci'xu, mu'uri tí'iráaci'ixi a'íime í tejpuási. ³ Ajta pu'uri tiu'uteújchuitaamua a'íjna í oro í sej jeíhua rájcha'íi. Ajta a'íjna í plata í sej seajta tí'ijse'ij, ayée pu che'atá na'a tiu'uteújchuitaamua.

Ajta a'íjna ti jín tiu'uteújchuitaamua, a'í pu ruse'ij amuaatéxajta, ajta tí'ij ayén amuá'axijte'e, ayée pu che'atá na'a á'amuaruuren tíj taij ti raateátaiira í á'amuahua'ira'a. Ayee xu se'íjna jín tí'ijse'ij ti jeíhua huápi'i tí'ijnajche sej si se'íjna jín huataújtemua'ave'en íjii ti nain ari te'entipúa'ajte.

⁴ Mi seajta mú'een, ayée xu hua'itzi jín huá'ari'iri'i í mej raamuá'iti í teteca, í mej tiu'uré'eveijcheca'a í á'amuavi'ira'ata'a. Ajta a'ín tavástara'a pu'uri ramua'aree a'ij sej huaríj a'iné a'ín ti nain jín antiújmua'aree pu'uri huá'unamuajri'i í mej me'íjna jín runiúuste'e a'íime í mej tí'imuari'eca'a mú'ejmi jemi.

⁵ Ayee pu caí ti'itij tejamuá'aturaate'e, siyen ruxiéehua ti'itéchejca'a íiyen chaanaca japua. Ayee xu che'atá sena'a ruxiéehua tí'icua'acare'e. Cu xíee sej tiú'ujci'imate'e mej mi amuaacui'ini tíj viseáaru'u ti teáruu. ⁶ Mú'een xu seajta ra'uxíjte, seajta raajé'ica se'íjna ti rí'i ti'itijcha'íica'a. Ajta a'ín, capu a'atzu amuaatá'ijmijri'i.

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej mi temua'a naa te'utáviicua'i

⁷ A'íj xu jín ne'ihuaamua'a, setá'aj temua'a naa te'utáviicua'i ajta na'a caí yé uvé'enen í tavástara'a.

Casi'i, autámua'areeri'i a'ij ti ríci a'íjna ti chuej japua tí'imijhuaca. Ayee pu rachú'eve'e ajta na'a caí tiú'ucíre a'íjna ti ájninei á chuaata'a, ti ij ayén ra'ancuré'an í táca'ira'an ti jeíhua huápi'i ruxe'eve'e. Ayee pu rachú'eve'e mej autejhuiini mej huatéviiye a'ájna víita'ari tzajta'a, ajta mat'íj atácheni.

⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a rachú'eve'en. Setá'aj huateújca'anen í a'amua tzajta'a, a'iné pu'uri tén yé uvé'enejsin a'íjna í tavástara'a.

⁹ Caxu a'ij pua'a tiú'ujxajta seij seajta seij, ne'ihuaamua'a, ti ij caí Dios ayén che'atá na'a amua'uxíjite'en mú'ejmi. Rí'i xu'u mú'een, a'iné pu'uri t'n yé uvé'enejsin a'ijna ti ayén tí'ixi'epi'intare'e.

¹⁰ Setá'aj siyen hua'utámua'aree se'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í tavástar'a jetze me'ecan. Setá'aj siyen tiráari'iren se'íme jemi a'ij mej huaríj me'íjna jime'e mej te'utáviicua'iri'i í mej jín rajpuaíjtzica'a.

¹¹ Casi'i, xa'utámua'areeri'i mú'een. Ayee pu titá'amitíejte'e ti Dios rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej tí'itij jín te'utáviicua'iri'i. Xu'uri ráamua'areeri'i se'íjna í ti jín te'utáviicua'iri'i a'íjna í Job teecan. Seajta, xu'uri ráamua'areeri'i a'ij ti tí'iti jín tavástar'a ayén tiraaxí'epi'intari'iri'i a'íjna jemi, ti a'ín tavástar'a ayén rí'i tirájcha'íi já'araa, ajta ayén rá'ancu'uvajxi.

Seica í niuucari ti jín ca'aníjra'a hua'atá'aca

¹² Ajta, a'ii pu a'ín pú'een ti jaítze'e ruxe'leve'e, ne'ihuaamua'a, sej caí tí'itij jín te'ataújratzi'iracare'en, caxu siyen rijca í ta japua ti é'eme'ecan jime'e, nusu í chaanaca jime'e, ni caxu tí'iti jime'e sino ché'e ayén éene'e á'ara'ani. Ti pua'a siyen raataxáj yee “jee”, ché'e ayén teja'uré'enen. Na'ari, ti pua'a siyen raataxáj yee “capu”, ché'e ajta ayén teja'uré'enen. Ayee xu a'íjna jín huárini ti ij caí Dios ayén ama'uxíjite'en.

¹³ Ti pua'a seij ti mú'ejmi jetze ajtéme'ecan ayén rajpuaíjtzi, ché'e a'ín ayén huatéjniuuni í Dios jemi tí'ij Dios ayén rá'ancu'uvajxi'ín. Na'ari ti pua'a seij ayén rutémua'ave'e, ché'e a'ín chuiicari jín rí'i tiraatá'acare'en í Dios.

¹⁴ Ti pua'a seij ti mú'ejmi jetze ajtéme'ecan ayén tí'icui'icaa, ché'e a'ín hua'utájeeve a'ímej í vaujsi í mej teyujta'a tí'ivaire'e mej mi me'íjna jín huatéjniuuni, mej mi majta niuucajtze'en í tavástar'a miyen ra'avé'ehuaate'en me'íjna í já'ara'ara'an a'íjna í aceituuna.

¹⁵ Ti pua'a miyen té'atzaahuat'e muaatéjniuuni, ayée pu a'íjna jín Dios ayén ru'irátuaasin a'íjna ti tí'icui'ica'a. Tavástar'a pu xaa rarújte'en, ajta ayén tiraatá'uuni'ira ti pua'a a'ín ja'ati tí'itij jín auteájturaa í jemin.

¹⁶ A'ij pu jín, setá'aj siyen a'ij tiu'utaxáj seij seajta seij í sej jín auteájturaa í Dios jemi, seajta siyen huatéjniuuni seij jime'e, seajta seij, ti ij Dios ayén amuaarújte'en.

Jee xaa ne'u, jé'ecan pu tí'ivaire'e tí'itij jime'e ti pua'a ja'ati ti urarí'ene'acan jín seijre'e ayén huatéjniuuni í Dios jemi. ¹⁷ Ajta a'íjna í Elías, ayée pu che'atá na'a tí'iteáataca'a tetíj iteen. Ajta, ca'anín pu jín huatéjniuuve'e mej caí huatéviiye. A'ij pu jín, ayén á'atee a'achú cumu huaíca nine'ira'a japuan já'ita'a mej caí huáviiyeca'a. ¹⁸ Tí'iquí ajtahua'a huaténiu. Majta á'iyen huatéviiyeca'a. Ajta a'ín ti tiu'uhuásti'ihuaca'a á chuaata'a ayén tiú'ucíireca'a.

¹⁹ Ne'ihuaamua'a, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Ti pua'a ja'ati ayén ruhuárita'a tí'icáame ti ij caí ché'e ayén té'atzaahuat'e, ayée pu té'eme ti pua'a seij ayén raatémua'itín tí'ij ajtahua'a té'antzaahuat'e'en. ²⁰ Ja'ati ti na'a ti ayén raatémua'itín a'íjna ti auteájturaa í Dios jemi ti ij a'ín ayén raatapuá'ajta a'íjna ti jín até'itzea'ara, a'í pu ayén raatévai'e'esin a'íjna jime'e ti caí yá'uríeeni í ruxéjniu'uca ti jín ruuri. A'í pu ajta a'íjna jín ayén huárini ti jeíhua huápi'i tiraatá'uuni'i a'íjna í Dios a'íjna ti jín auteájturaa í jemin.

Ayee pu'u xaa. Antipua'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Pedro, í ti seij

Pedro pu huá'ateujte'e a'ímej í mej té'atzaahuat'e

¹ Inee, Pedro, ti Dios naata'íteca'a nej tiu'utévaire'en í jemin, yee nu á'amuateujte'e mú'ejmi, mi sej seij chuéjra'a japua a'uchéjme a'u mej amuaaré'e'itixi, tíj na'a a'u ti huatacá'a u Ponto, ajta a'ujna u Galacia, ajta a'ujna u Capadocia, ajta a'ujna u Asia, ajta a'ujna u Bitinia, a'u ti na'a sej a'uté'uu.

² A'í pu ayén amua'antíhua'u a'íjna jime'e ti jéjcuá imuá ayén tejámuaaxí'epi'intari'iri'i a'ij ti tejamuáaruuren a'íjna í Dios í tej rájya'upua. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayén amua'iráavi'iti sej si siyen huateáturan í Dios jemi, a'íjna jime'e sej seri rá'astijre'e se'íjna í Ciríistu'u ti ayén ra'iráaxire í ruxuure'e ti ij ayén mú'ejmi japua huániuuni.

Ché'e a'ín Dios ayén rí'i tejamuatá'acare'en, ajta ché'e ayén amua'anpuá'ajte'en temua'a naa.

A'íjna ti rachú'eve'e a'íjna ti té'atzaahuat'e

³ Tiché'e rí'i tiraatá'acare'en te'íjna í Dios, ti ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'iné a'í pu jeíhua huápi'i tá'ancu'uvajxi, a'í pu ayén taatá'a tej ti jéjcuacan jín huanúnu'ihua tej ti tiyen raachú'eve'en te'íjna, í tej jín ruuri tá'aju'un a'íjna jime'e ti a'ín Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. ⁴ A'í pu ajta ayén titaatá'asin ti ayén titáaci'iti a'íjna ti caí ja'anáj huataújtuaasin, ti caí ajta ja'anáj huatéchueemuari, ti ajta caí ja'anáj e'ehuaújpua'arixí'isin. Dios pu ayén amujtá'are a'ujna u ta japua.

⁵ A'í pu ajta ayén rí'i á'amua'acha'í a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an, a'iné mú'een xu siyen té'atzaahuat'e. Ajta pu'uri ayén rí'i ruurijhua ti ij a'ín ayén huatasejre'en a'íjna ti jín amua'irájtuaani a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen nain jín te'entipua'ajte.

⁶ A'ij xu jín siyen temua'a naa rutémua'ave'e se'íjna jime'e ti Dios ayén rí'i tejámuaatá'asin. Mí ajta íjii, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen se'íjna jín ruxieemájte'e sej mu'icáj jín rajpuaíjtzi. ⁷ Ayee pu 'een jín ayén á'amuaruure mej mi miyen rí'i tiraatá'acare'en í Dios mú'ejmi jime'e a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatasejre'en a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

Jee xaa ne'u, a'í mú majta miyen rí'i amuaateátuaasin, majta rí'i tejámua'utasejra a'iné mú'een xu siyen se'íjna jín te'utáviicua'iri'i í sej jín rajpuaíjtzica'a se'íjna jime'e sej té'atzaahuat'e. Ayee pu tí'ivaire'e sej siyen rajpuaíjtzi ti ij Dios ayén ráamua'aree sej tzáahuatí'ira'a jín té'atzaahuat'e. A'ij pu jín jaítze'e ayén tí'ivaire'e í Dios jemi sej siyen rajpuaíjtzi caí a'íjna í oro, í mej taij jín raaté'uuna ti ij rumua'atí á'ara'ani.

⁸ Ajta a'ín Ciríistu'u, mú'een xu caí ja'anáj raasej, ayée xu seuj raxí'eve'e. Seajta, caí xi raasej íjii, seúche'e xu siyen té'atzaahuat'e, seajta siyen se'íjna jín rí'i rutémua'ave'e. Capu ayén rí'irí ti ja'atí ayén raataxáj yee a'achú ti caj rí'i tiratá'aca a'íjna jime'e ti ayén tejá'amua'aci'iti a'íjna ti huápi'i naa seíre'e a'ame. ⁹ Ayee xu ra'ancuré'asin ti Dios ayén amua'irájtuaani a'íjna jime'e sej siyen té'atzaahuat'e.

¹⁰ Majta a'íme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, a'í mú mejmí'i miyen tiu'utaxájtaca'a me'íjna jime'e ti jín Dios ayén rí'i tejámuaatá'aniche'e. A'í mú majta a'ujca'anéecan jín tí'ihuauca'a, majta me'íjna jín tí'imua'atzejca'a mej mi yaú'itiée muá'ara'ani.

¹¹ Ayee mú tí'ihuauca'a ti'itíj ti xicáara'an jetze ayén teja'uré'enejsin, ajta a'ij ti éene'e á'ame'enche'e a'ájna xicáara'an jetze ti jime'en raataxájtaca'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti ajta ayén huateájturaa huá'a jemi. Camu a'atzu yaú'itieeca'a a'ij ti huataújmua'a a'íjna ti jime'en amua'caí raataxájtaca'a yee ti a'ín Ciríistu'u ayén rajpuaíjtzi á'ara'ani, ti ajta nu'u á'iyen Dios rí'i raateátuaasin mej mi rí'i tiye'useíra muá'ara'ani.

¹² Ayee pu Dios hua'utá'a mej mi miyen ráamua'aree mej caí rujímua'a miyen tí'ixajtaca'a sino ayée mú me'íjna jín tí'ivaire'eca'a mú'ejmi jíme'e, matí'ij miyen jín tiu'utaxájtaca'a a'ij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi miyen tiu'utaxájtaca'a me'íjna jíme'e í niuucari ti jín Dios amua'irátuaasin a'ij sej seuchén tiráanamujri'i. Dios pu u ta japua ya'uta'íteca'a í ruxíejniu'uca ti ij a'ín huá'a jamuan huateáturan. Majta a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, mauche'e mú miyen raxí'leve'e mej miyen yaú'itíeé muá'ara'ani a'íjna ti jín Dios amua'irátuaasin.

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej mi rí'i tí'itíujcha'íi muá'ara'ani

¹³ A'ij xu jín, setá'aj huateújca'anen í ru tzajta'a. Setá'aj seajta rí'i te'utaújmua'ati sej si temua'a naa nain jín raachú'eve'en a'íjna ti ayén tejamuáaci'iti í ti jín Dios rí'i tejámuaatá'asin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huataseíjre'esin a'íjna í Jesús ti ajta í'i Ciríistu'u. ¹⁴ Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini matíj tí'iríi í mej huá'astijre'e í ruvaújsimua'a. Setá'aj caí ché'e siyen a'ij pua'a tí'itíujcha'íi a'ij ti ajmí'i ca'aníjra'a amuaatá'acare'e a'íjna í ti a'amua tzajta'a huiránineica setí'ij caí xi yaú'itíeeca'a a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi.

¹⁵⁻¹⁶ Jee xaa ne'u, setá'aj caí a'ij pua'a rijca, sino setá'aj siyen nain jín rí'éene'ecán jín tí'iteseíjre'e tíj ajta rí'éene'ecán jín tí'iseíjre'e a'íjna ti amuaatajé. Setá'aj siyen nain jín huárini a'ij sej tí'itíujcha'íi, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín: “Setá'aj siyen rí'éene'ecán jín tí'iteseíjre'e a'iné nee nu neajta rí'éene'ecán jín seíjre'e.”

¹⁷ Ajta a'ín Dios ayén ruxí'ej na'a huá'axijte'en í teite a'ij ti seíj huaríj. A'ij pu jín, ti pua'a siyen raatamuá'amuate'en yee rutáata, setá'aj rá'atase'e setíj sena'a seuj íiyen típuasearuve'e chaanaca japua. ¹⁸⁻¹⁹ Ayee pu tiraavíjte'e sej siyen rí'i tí'itíujcha'íi a'iné xu'uri ramua'aree tí'itíj ti pírici ti jíme'en Ciríistu'u ayén tiu'utanájchitaca'a a'íjna í sej jín té'echa'íica'a í Dios jemi sej si caí ché'e siyen tí'ijrí'irée a'ij sej sejmí'i tí'ijrí'irejca'a se'íjna jíme'e í ye'irá ti caí tí'itíj vaire'eca'a, í mej amuaatá'itíiri'i í á'amuaavaujsimua'aci'i.

Capu Ciríistu'u a'íjna jín tiu'utanájchitaca'a a'íjna jíme'e í oro, na'ari a'íjna jíme'e í plata, ti ayén á'apua'are, sino a'íi pu a'íjna jín tiu'utanájchitaca'a a'íjna jíme'e í ruxuure'e ti huá'pí'i tí'ivaire'e. Ayee pu Ciríistu'u huataújmua'ívejtaca'a tíj cáne'a, ti caí a'atzu cápita'ína, ti caí tí'itíj jín á'atura.

²⁰ Ayee pu Dios ra'antíhua'u tí'ij caí xi raatetáahua a'íjna í chaanaca tí'ij ayén a'íjna jín tiu'utévaire'en. Ajta, íjii ti nain te'entipúa'ajte, Ciríistu'u pu ayén huataseíjre ti ij a'amua japua huániuuni.

²¹ Ayee xu 'een jín siyen rá'atzaahuate'e í Dios se'íjna jíme'e a'ij ti huaríj a'íjna í Ciríistu'u. Ajta Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í m'íichite. Tí'ijta'í ayén rí'i tiraateájtuaa ti ij ayén nain jín antiújmua'areere tíj na'a rusén jíme'e. A'ij xu jín siyen té'atzaahuate'e, seajta tí'ichu'eve'e.

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej nu'u huaújxe'eve'en

²² A'iné mú'een xu siyen rá'antzaahua se'íjna í niuucari ti ayén tí'ayajna sej si seajta siyen huá'axe'eve'e í ru'ihuaamua'a, a'ij xu jín seri rí'i uhuaújruu í a'amua tzajta'a. A'ij xu jín, setá'aj siyen a'ujca'anécan jín huaújxe'eve'en seíj seajta seíj, temua'a naa.

²³ Ché'e ayén teja'uré'enen a'iné caxu jéjcuacan jín huanúnu'ihuaca'a a'íjna jíme'e ti á'apuapua'are sino a'íjna jíme'e ti caí ja'anáj á'apuapua'aren. A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti Dios jemi a'uvé'eye'i. A'íi pu taarújte'eve, ajta ayén rusén jín á'ateeri.

²⁴ Jee xaa ne'u, ayée pu che'atá na'a té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín:

Matíj mena'a pua'amé mej ratéhua'ira'a,

ayée mú e'en tíj a'íjna í ixaj.

Ajta í mej jín á'ujtzaahuate'e,

ayée pu 'een tíj a'íjna í xuuxu'ura'an

a'íjna í ixaj.

Ayee pu tí'irineca ti ayén huatéehuan
a'íjna í ixaj,
ajta cávatzijsin a'íjna í xuuxu'ura'an.

²⁵ Mí ajta a'ín í niuucari
ti Dios jemi a'uvé'eye'i,
a'í pu rusén jín seíre'e a'ame.

Ajta a'ín í niuucari, a'í pu a'ín pú'een í mej tejámuaatá'ixaa, í sej seajta jín hu-
ataújtemua'ave.

2

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej mi jaítze'e yaú'itiéé muá'ara'ani a'ij ti tiú'ujxe'eve'e

¹ A'ij pu jín, ayée pu ruxe'eve'e sej raatapuá'ajta se'íjna jime'e sej a'ij pua'a huá'aruure
í ruxí'ej teite nusu sej huá'acuanamua ca'ín sej hua'itzi jín ruseijrata. Setá'aj seajta
caí ruchueere'e seij seajta seij. Seajta setá'aj caí a'ij pua'a tihuá'axajta í ruxí'ej teite.
²⁻³ Setá'aj siyen éene'en matíj í tí'irí í mej jeíhua huápi'i tzi'icuj mej mi me'íjna jín
huavaújse'en me'íjna jime'e í huá'a tzi'ime í hua'anáanaj. Setá'aj siyen che'atá sena'a
raxí'eve'e ti ij a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén a'íjna jín tejámuaata'ítii a'íjna jime'e í
niuucari ti rí'éene'ecán jín seijre'e ti ij a'íjna jín rí'i amuáaruuren ti ij ayén tejá'amuaci'iti
ti a'ín Dios ayén amua'irájtuaani, a'íné xu'uri ráamua'areeri'i ti a'ín tavástarala ayén rí'i
tejá'amuacha'í á'aye'i.

Jíme'en í Círíistu'u í ti tetej pú'een ti e'ihuateájtuaani

⁴ Ayee xu seri ajteáxiireca'a se'íjna jemi ti ayén 'een tíj tetej ti i'irúuri. Majta í teteca,
meruuhuá'axi me'íjna í tetej. Mí ajta Dios, a'í pu ra'avé'ehuaú a'íjna jime'e ti rí'i huápi'i
tiu'utévaire'en.

⁵ Seajta mú'een, ayée pu che'atá na'a Dios rí'i á'amuaruuren sej si siyen che'atá sena'a
'eene'en tiu'utévaire'en tíj í tetej ti i'irúuri í ti jín chí'i irá'ajtaahua. Ayee pu á'amuaruuren
sej si seij sena'a seijre'e í teite ti mú'ejmi jamuan huateájturaa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an
í Dios, sej si siyen rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi, sej si ve'ecán jín tiu'utévaire'en í
jemin.

A'ij xu jín, setá'aj siyen rí'i xá'aju'un sej se'íjna jín tiu'utámua'ivejta se'íjna jime'e ti a'ín
xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén amuaatá'asin, sej si siyen ra'utámua'aree ti ij ajta Dios
ayén ra'ancuré'an a'íjna í mua'ivéjri a'íjna jime'e a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús ti Círíistu'u
pú'een.

⁶ Ayee pu tí'een, a'íné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín:

Casi'i, xaaseíj.

Nu'uri ra'ateájra a'ujna u Sión, seíj í tetej,

í nej ra'avé'ehuaú

ti i ayén tiu'utévaire'en

nej japuan rá'ajtaahua í chí'ij.

Ajta a'ín í tetej,

jeíhua nu huápi'i rí'i tiraateájtuaa.

Ajta, capu a'atzu rí'irí

mej miyen tiu'utatévi'ire'e

ja'atí ti na'a ti ayén ra'ará'astijre'en

a'íjna í tetej.

⁷ Ajta, mú'ejmi jemi í sej té'atzaahuate'e, jé'ecan pu naa tejamuá'aseijrate'e a'íjna í tetej.
Mí majta a'ímej jemi í mej caí á'ujca'ane mej té'antzaahuate'en, ayée pu té'eme a'ij ti
té'eyu'usi'i tíjín:

A'íjna í tetej í mej mé rúuhua'axi

a'íime í mej rá'ajtaahua í chí'ij,

Dios pu ayén ra'avé'ehuau
 ti ayén tiu'utévaire'en
 ti japuan rá'ajtaahua í chi'ij.

⁸ Ajta, ayén tijín:

A'ij pírici í tetej
 í mej jetzen a'ijcá'acata í teite,
 ajta í mej jetzen a'itávitzej.
 Ayee mú 'een jín jetzen a'ijcá'acata
 me'íjna jime'e mej caí rá'astijre'e
 me'íjna í niuucari í mej ráanamujri'i.

Ayee pu 'een jín ayén tihua'uxí'epi'intari'iri'i tí'ij Dios ayén huá'uruuren.

Jíme'en a'ímej í mej Dios jetze ajtémecan

⁹ Mí seajta mú'een, ayée xu 'een tij seica í teite í ti Dios hua'antíhuau, sej si siyen jamuan huateáuran. Mú'een xu seajta se'íin pú'een a'íime í sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan ti Dios ayén huateúra'ate. Mú'een xu seajta teitestemua'ame'en pú'een í Dios sej si siyen tihua'utá'ixaate'en í sej jín rí'i tiratá'aca se'íjna ti ayén amuaatajé. Setá'aj caí ché'e siyen á'ujjhua'ane'en a'u ti a'utíca'a, sino sej si se'uun a'uteáuran í jemin a'u ti á'uneeri'i sej si se'uun rí'i tiyé'eseijra.

¹⁰ A'ájná'imua, caxu teitestemua'ame'en pú'eene'eca'a í Dios. Mí seajta íjii, xu'uri mú'een teitestemua'ame'en pú'een í Dios. A'ájná'imua, capúu xi amuá'acu'uvejca'a a'íjna í Dios. Mí ajta íjii, a'íi pu ari amuá'acu'uve.

A'ij mej ye'í huárini a'íime í mej té'atzaahuat'e

¹¹ Ayee nu tejá'amuahavii mi nej já'amuaxe'eve'e sej siyen seijre'e matíj a'íime í mej sej chuéjra'a japua é'epuaseaaruve'e, na'ari matíj a'íime í mej hua'utamuári. Caxu siyen taúra'acare'en sej siyen rá'astijre'e se'íjna ti a'amua tzajta'a huiráninei ti a'ij pua'a 'een, ti ajta tí'itese'e a'íjna jetze í á'amuaxiejniu'uca.

¹² Setá'aj siyen rí'i titeetiújcha'íica huá'a jemi í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ij xí'epi'ín te'irájra'ani ti pua'a miyen tí'itíj jín a'ij pua'a tejá'amuaxajta. Tí pua'a siyen ríjca, ayée mú raseíra muá'aju'u sej xí'epi'ín huaríj se'íjna jime'e í mej jín a'ij pua'a tejá'amuaxajta'a, majta miyen rí'i tiraatá'asin me'íjna í Dios a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatasejre'esin itejmi jemi í tavástara'a.

¹³ Setá'aj siyen huá'astijre'e matíj mena'a pua'amé í teite í mej tí'itíj jín antiújmua'aree a'iné ayée pu titaatá'itíiri'i í tavástara'a. Tiché'e rá'astijre'e te'íjna ti a'íjna jín tí'itéjvee ti nain jín tiu'uta'áijta, a'iné a'íi pu a'íin pú'een ti jaítze'e ve'ecán jín tí'ivaire'e.

¹⁴ Tiché'e teajta huá'astijre'e a'ímej í tajtúhuaani, a'iné a'íjna ti nain jín tí'áijta, a'íi pu ayén hua'uta'íteca'a mej mi puaíjtzí hua'utá'an a'ímej í mej a'ij pua'a tí'itíjcha'íi, mej mi majta rí'i tihua'atá'acare'en a'ímej í mej miyen ríci a'ij ti tiraavíjte'e. ¹⁵ Ayee pu xaa tí'ijxe'eve'e í Dios sej siyen rí'i titeetiújcha'íica sej si se'íjna jín hua'antimuá'itín a'ímej í mej caí mé úumua'aree, mej mi caí ché'e miyen a'ij pua'a tí'ixajta, ti caí tí'itíj vaire'e.

¹⁶ Setá'aj siyen ríjca matíj a'íime í mej ruxíéhua tí'imíjhuaca. Mí seajta mú'een, caxu siyen titeetaújtuutuhua'an sej a'ij pua'a huárini, seajta siyen jetzen rujpuá'ajte'en sej nu'u xí'epi'ín huaríj se'íjna jime'e sej ruxíéhua á'ujjhua'an. Setá'aj siyen rí'i titeetiújcha'íica matíj a'íime í mej ravaire'e í Dios. ¹⁷ Setá'aj rí'i tihua'ajcha'íi naíjmi'ica a'ij ti tiraavíjte'e. Setá'aj huá'axe'eve'e í ta'ihuaamua'a í mej majta té'atzaahuat'e. Setá'aj rá'atése'e í Dios. Setá'aj seajta rí'i tiraateájtuaani a'íjna í tajtuhuan ti nain jín tí'áijta íiyen chuéjra'a japua.

A'ij tí'itíjvaire'e í Círístu'u

¹⁸ Seajta mú'een, mi sej ca'anéeri jín tí'imíjhuaca, setá'aj hua'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e a'ímej í mej tejá'amua'aíite'e. Setá'aj huá'astijre'e a'achú mej pua'amé. Caxu

a'imej sena'a ti pua'a miyen rí'i tejamuájcha'ii, na'ari mej rí'i tí'iteteite, na'ari ti pua'a a'ij pua'a metí'iteteite, setá'aj naíjmi'ica á'astijre'e.

¹⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu Dios rí'i tiraateátuaasin a'ijna í ja'ati ti pua'a a'ín ayén ra'utámua'aree í Dios, ajta a'ín ayén te'utáviicua'i ti pua'a seíj ayén puaíjtzi raatá'an ti caí ayén tiraavíjte'e. ²⁰ Aru ti pua'a ayén puaíjtzi muáaci'ti a'ijna jime'e pej piyen a'ij pua'a huaríj, ti pua'a piyen pe'ijna jín te'utáviicua'i temua'a naa, capu a'atzu a'ij timuaatéva'iri. Na'ari caí, ti pua'a peri xí'epi'in huaríj, ti pua'a pe'ijna jín rajpuaíjtzi, pajta piyen te'utáviicua'i temua'a naa, Dios pu rí'i timuaateátuaasin.

²¹ Jee xaa ne'u, Dios pu ayén a'ijna jín amuaatajé sej siyen rajpuaíjtzi, seajta te'utáviicua'i, a'iné a'ijna í Ciríistu'u a'amua jetze me'ecan pu rajpuaíjtzi já'araa.

Ayee pu a'ijna jín huaríj, tí'ij mú'ejmi huata'ítii sej si siyen che'atá sena'a huárini a'ij ti a'ín amuacá huaríj.

²² Capu ti'itíj jín auteájturaa í Dios jemi. Capu ajta ja'anáj tiu'uhuá'itaca'a. ²³ Matí'ij miyen ra'ajté'axi, a'ii pu caí ayén hua'ajté'axi a'imej. Matí'ij puaíjtzi raatá'a, ni capu ayén tihua'uxájtzi'iri'i, sino ayée pu huataújtuiiri'i a'ijna jemi ti ayén tzáahuati'ira'a jín tihuá'axijte'e.

²⁴ A'ii pu ruseíj rajpuaíjtzi já'araa í ru jetze í ta jetze me'ecan a'ijna jime'e í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu a'ijna jín huaríj tej ti tiyen raatapuá'ajta í tej jín até'itzea'ara í Dios jemi. Mú'een xu se'ijna jín huarúj se'ijna jime'e ti a'ín rajpuaíjtzica'a.

²⁵ A'ájnámua, ayée xu seijre'eca'a matíj í cáne'axi ti caí ja'atí huá'aseire'e. Mí ajta íjii, xu'uri se'ijna jemi tiújseij, se'ijna jemi ti a'amua cujta'a huamé'en, ti ajta a'ijna jín antiújmua'aree ti nain jín a'amua japua huániuuni.

3

A'ij mej ye'í huárini í mej á'uruuvi'itín

¹ Seajta mú'een, mi sej víche'ejme, setá'aj siyen che'atá sena'a huá'astijre'e se'imej í rucína'astemua'a. Ayee xu huárini sej si siyen 'éeni'ici'e hua'antimuá'itín í seica í mej caí rá'aste í niuucari ti jime'en raxa í Ciríistu'u. Tí pua'a siyen huárini, capu ruxe'eve'e a'ame sej tihua'utá'ixaate'en sej si hua'utémuá'itín sino siyen sena'a huá'amua'itín se'ijna jime'e sej rí'i ti'itíjcha'ii. ² A'ii mú xaa miyen ra'ancuré'asin í niuucari matí'ij raaseíj sej siyen tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios, seajta sej caí ti'itíj jín á'atura a'imej jemi í rucína'astemua'a.

³ Majta a'íime í mej víche'ejme, capu ayén tiraavíjte'e mej miyen mena'a rí'i huaújruren me'ijna jime'e ti jéjre'e seijre'e, ti pua'a a'ijna jime'e mej miyen rí'i ti'ihuaújcista, nusu mej miyen ti'itíj jín ucaújruti'iraxi'in ti oro jín taavíjhua na'ari mej miyen rí'éene'ecán jín tiu'uteújchejte'en cixuri jime'e ti títi'ij.

⁴ Capu a'ii na'a ayén tiraavíjte'e sino miché'e miyen rí'i tihuá'aseijrate'e me'ijna ti rú'avaa í huá'a tzajta'an, me'ijna ti caí ja'anáj á'apua'aren. Miché'e caí miyen ti'itíj jín huá'amuari'eriste'e í rucína'astemua'a. A'ii pu a'ín pú'een ti jeíhua huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi.

⁵ Ayee mú éeni'ici'e rí'i huaújruru ajca'ihuá'imua a'íime í 'uuca í mej rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, í mej majta té'antzaahua í Dios jemi. ⁶ Ayee mú che'atá mena'a hua'ará'astijre í rucína'astemua'a tíj a'ijna í Sara teecan ayén ra'ará'astijre a'ijna í Abraham teecan. Ajta, pu ayén raatamuá'a tíjín “nevástara'a.” Seajta mú'een, mi sej víche'ejme, ayée xu yaújmua'ame'en pu'éene'e xá'aju'un a'ijna í Sara ti pua'a siyen nain jín rí'i huárini, seajta caí ti'itíj jín tí'itziine'e.

⁷ Seajta mú'een, mi sej néjne'iche, setá'aj siyen rí'i tihuá'ajcha'ii í ru'íjta'amua'a. Setá'aj siyen rí'i tihua'uteájtuaani a'iné camu miyen rucá'ané setíj mú'een, mi sej teteca pú'een. Naími'i xu seajta siyen che'atá sena'a ra'ancuré'asin se'ijna ti jín Dios rí'i tejámuaatá'asin

sej si ruuri huateáturan í Dios jemi. Ayee xu rí'i tihuá'ajcha'íi í ru'íjta'amua'a ti ij caí ti'itíj jín amuaatamuári'eriste'en a'íjna jime'e í sej jín raatáhuaviira í Dios.

Mej mi nu'u ruxiéehua a'uteáturan

⁸ Yee pu'u xaa, ayée xu huárini, naíjmi'i mú'een. Setá'aj siyen che'atá sena'a rahuauca í Dios jemi sej si siyen ru'ihuaamua'aca temua'a naa. Setá'aj ahuaújcu'uven sej seajta sej, setá'aj siyen seajta huaújxe'eve'en. Setá'aj seajta siyen ahuaújca'anen a'ímej jemi í mej rajpuaíjtzi sej si rí'i tihua'utá'an. Seajta mú'een, setá'aj caí ti'itíj jín á'ujtzaahuate'e.

⁹ Tí pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a amuáaruuren, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a raruure. Na'ari, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tejá'amuaxajta, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a tí'ijxajta, sino setá'aj siyen rí'i tiraatá'an, a'iné ayée pu a'íjna jín Dios tejamuaatajé sej si siyen huárini ti ij ajta a'íjn Dios ayén ti'itíj jín rí'i tejamuaatá'an.

¹⁰ Ayee pu a'íjna jín té'eyu'usi'i tijín:

Tí pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e
 ti á'ateevi'in ruuri,
 ti ajta rí'i tiraatévaire'en
 naín xicaj tzajta'a,
 ché'e a'íjn ayén huárini
 ti caí a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e,
 ti caí ajta ayén tí'ihua'itacare'en.

¹¹ Ché'e a'íjn raatapuá'ajta
 ti a'ij pua'a ti'itíjcha'íi,
 ajta ché'e a'íjn ayén huárini
 ti xí'epi'in jín seijre'e.
 Ché'e ajta a'íjn ayén rahuauca
 ti rí'i tí'iseijre'e huá'a jemi í teite.
 Ché'e ahuaújca'anen ti ayén huárini.

¹² Jee xaa, rí'i pu tihuá'aseij í Dios
 a'ímej í mej rí'i ti'itíjcha'íi.
 A'í pu huá'anamua
 matí'ij miyen tí'ijhuaviira í jemin.
 Ajta ayée pu tavástara'a
 a'ij pua'a tihuá'aseij
 a'ímej í mej a'ij pua'a ti'itíjcha'íi.

¹³ Tí pua'a nu'u siyen rajpuaíjtzi se'íjna jime'e sej rí'i ti'itíjcha'íi, ni caí ja'atí ayén mé'eseijre'e ti ayén a'ij pua'a amuáaruuren a'íjna jime'e sej a'ujca'anéecan jín tí'itese'e sej siyen huárini ti'itíj jime'e ti í'ixi'epi'in. Capu xaa ne'u. Capu mé'e ja'atí xaa ne'u. ¹⁴ Mí ajta, ti pua'a siyen se'íjna jín rajpuaíjtzi se'íjna jime'e sej xí'epi'in jín huaríj, capu amín a'ij. Dios pu rí'i tejámuaatá'asin. A'íj xu jín, caxu huá'atziine'e, caxu seajta a'ij pua'a tité'ujmuaajca.

¹⁵ Mí seajta mú'een, setá'aj siyen rí'i tiraateájtuaani í ru tzajta'a se'íjna í Ciríistu'u, a'iné a'í pu tavástara'a pú'een. Ja'anáj ti na'a xu siyen rí'i huaújruuren sej si siyen huateújnán huá'a jemi í mej miyen me'íjna jín tejá'amua'ihua'ura í sej jín tí'ichu'eve'e í ru jemi.

¹⁶ Mí seajta, setá'aj siyen sena'a ríjca, setá'aj caí á'ujtzaahuate'e siyen tihuá'ixaate'e, setá'aj seajta rá'atese'e se'íjna í sej jamuan tí'ixa. Setá'aj siyen rí'i te'utaújmu'a'ati í rumua'atzíira'a jime'e sej si caí ti'itíj jín á'aturaacaj, ti ij ayén tí'ihua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure me'íjna jime'e mej miyen a'ij pua'a tejá'amuaxa a'ij sej ríci se'íjna jime'e sej rí'i ti'itíjcha'íi í Ciríistu'u jemi.

¹⁷ Ayee na'a, a'iné ti pua'a Dios ayén tí'ijxe'eve'e sej ti'itíj jín rajpuaíjtzi, jaítze'e pu rí'i tejámuaatéva'iri sej siyen se'íjna jín rajpuaíjtzi sej xí'epi'in ríci caí ti pua'a siyen se'íjna jín rajpuaíjtzi se'íjna jime'e sej a'ij pua'a ríci.

18 Ajta a'íin Ciríistu'u, ayén seij na'a huamí'i a'íjna jime'e í mej jín naíjmi'i miyen auteájturaa í Dios jemi. A'íjna ti caí ti'itíj jín auteájturaa, ayén huá'a jetze me'ecan huamí'i a'ímej í mej a'ij pua'a titeetiújcha'íica ti ij ayén huá'anvi'itin í Dios jemi. A'íjna í mej miyen raajé'ica í Ciríistu'u ti ratéhua'ira'aca'a, Dios pu ajta ayén ruxéjniu'uca jín ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

19 Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén raatá'a ti tihua'utá'ixaate'en a'ímej í xiéjniu'ucari í mej me'uun tajete aiteánami'ihuaca'a. 20 Majta a'íime í xiéjniu'ucari, a'ájná'imua mú miyen caí ra'ará'astijre, a'ájna xicáara'a jetze ti jetzen Dios auj ayén té'eviicua'iraca'a, ajta ayén rachú'eve'eca'a tí'ij auj a'íin Noé ratétaahuajme'e a'íjna í baarcu ti ve'ée. Ajta a'íi pu seica huatévai mej mi me'uun uteájrupi í baarcu tzajta'a mej mi caí aujámín í jaj jime'e. Ayee mú ará'aseca'a aráhuaica.

21 Ajta a'íin í jaj ayén huataújmu'a í sej jín huámuai'ivijhuaca'a, a'íjna ti ajta jín Dios ayén amua'irájtua. Capu ayén huataújmu'a ti Dios ayén amuá'ari'iri'i í chuej ti ca'ame'e í a'amua jetze, sino ayée pu huataújmu'a sej siyen rájhuaviiri'i í Dios ti ayén amuaatá'an sej ri'éene'ecán jín huateáturan í rumua'atzíira'a jetze í Dios jemi, a'íjna jime'e ti ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'íjna í Jesús ti Ciríistu'u pú'een.

22 Ajta íjii, án pu a'ujnéj u ta japua ti ari a'uun e'ecájca ri'iríinta'an pújme'en í Dios. A'íi pu ajta ari a'íjna jín antiújmua'aree ti tihua'uta'aíjte'en a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e, ajta a'ímej í mej ti'itíj jín antiújmua'aree, ajta a'ímej í mej ve'ecán jín títeté'u'upu'u, matíj mena'a pua'amé í mej xiéjniu'ucari pú'een.

4

A'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios tej tiyen huárini

1 A'iné a'íin Ciríistu'u pu ayén ru jetze rajpuaíitzi já'araa, setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati sej si siyen che'atá sena'a huárini, a'iné ja'atí ti na'a ti ayén ru jetze rajpuaíitzi já'araa, ayée pu ari raatapuá'ajtaca'a ti ti'itíj jín até'itzaara í Dios jemi. 2 Ayee pu a'íjna jín a'ateevi'i ti ruuri a'íjna í ja'ati a'íjna jime'e ti a'íjna jetze araujca'ane a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios tíj na'a ti auj a'ateevi'i a'ame. Capu ché'e a'íjna jetze a'ujca'ane a'ame a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ajta jetzen huiiráninei.

single line composer 3 Ché'e ayée na'a 'eene'en a'ij ti ari tiu'uríj tíj na'a mej amua-caí huatasejíre í teteca tíj na'a ti yú e'iré'ene a'ij ti tihua'aráanajche a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Tej ti caí ché'e tiyen tena'a tí'ijri'ire matíj a'íime. Ayee mú ruxána'acira'ate'eca'a, majta á'ujca'ane me'íjna jetze ti a'ij pua'a 'een. Majta rutá'aruaijve'e, majta mej huápi'i tí'iyestehua'a. A'íi mú majta e'etiújse'iri mej mi naími'i miyen raná'amiche'en a'íjna ti caí Dios pú'een.

4 Ajta íjii, ayée mú a'ij pua'a tejá'useij sej caí ché'e huá'ajaahuate'e sej siyen caí ti'itíj á'astijre'e sej huá'a jamuan á'ujujhua'ane'en. A'íj mú jín miyen a'ij pua'a á'amuaruure.

5 Mí ajta, ayée pu tihua'aci'iti mej miyen tiu'utaxáj a'ij mej titeetiújcha'íica me'íjna jemi ti ari rí'i huaújrui ti ij ayén hua'uxíjte'en a'ímej í mej ruuri, ajta a'ímej í mej meri huácuii. 6 A'iné a'íi pu ajta ayén che'atá na'a huá'axijte'en a'ímej í mej meri huácuii tíj ajta titá'axijte'en itejmi i tej teuj ruuri. A'íj pu jín ajta ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej huácuii a'íjna í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani ti ij a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihua'utá'an mej miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e tíj ajta í Dios.

A'ij ti nu'u té'eme tí'ij nain te'entipúa'ajte

7 Pu'uri tén nain te'entipúa'ajte. A'íj xu jín siyen rí'i tirájteuve'en, seajta siyen nain jín á'ujcu'uve sej si siyen tí'ijhuauca í Dios jemi a'ij ti tiraavíjte'e. 8 Ajta, a'ii pu a'íin pú'een ti jaítze'e ruxe'eve'e sej caí ti'itíj jín a'aturáa, setá'aj siyen huaújxe'eve'en temua'a naa a'iné ti pua'a siyen huaújxe'eve'en, ayée xu seajta tiu'utá'uuni'ira mu'icáca jime'e

ti seij ayén ti'itíj jín auteájturaa mú'ejmi jemi. ⁹ Setá'aj caí a'ij pua'a ti'ixáata sino setá'aj huatéújvaire'en seij seajta seij.

¹⁰ Ayee xu seajta huárini a'ij ti tiraavíjte'e a'ímej jemi í mej ravaire'e a'íjna í Dios, a'iné capu tí'iseicaj na'a í ti jín rí'i tejamuaatá'a sej si se'íjna jín tiu'utévaire'en. Setá'aj siyen huatéújvaire'en seij seajta seij se'íjna jime'e a'ij ti Dios seij tiu'utapuaíjve.

¹¹ A'atí ti na'a ti ayén tiu'utaxáj, ché'e a'ín ayén huárini ti ayén Dios jetze me'ecan tí'ixajta. Ajta ja'atí ti na'a ti ayén ti'itíj jín tí'ivaire'e, ché'e a'ín ayén huárini ti a'íjna jetze araújca'ane í Dios. Ayee xu 'een jín siyen huárini mej mi nain jín rí'i tiraateájtuaani me'íjna í Dios me'íjna jime'e ti a'ín Jesús, ti Ciríistu'u pú'een, ayén hua'utá'a í ca'aníjra'a mej mi miyen huárini. Ayee mú' rí'i tiraatá'asin me'íjna í Ciríistu'u, a'iné a'í pu ajta ayén nain jín antiújmua'aréere a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij mej ye'í huárini mat'íj tirajpuaítzi muá'aju'u a'íme í mej té'atzaahuat'e

¹² Mú'een, mi nej já'amuxaxe'eve'e, ti pua'a siyen ti'itíj jín á'aviicua'ire'e se'íjna í sej jín huápi'i rajpuaítzi, ti ajta ca'anín jín a'amua japua rájve, caxu siyen a'ij té'ujmuajca, sete'entixáata yee ti caí xi ja'anáj ayén tí'iseijre'e í chaanaca japua, a'iné ayée pu 'een jín ayén tejamuáaru ti ij Dios ayén amuaatéseij, aísí ti pua'a secaí urarí'ene'acan jín seijre'e nusu secaí. ¹³ Caxu a'ij té'ujmuajca sino ayée xu huataújtemua'ave'en a'iné xu'uri rajpuaítzi í Ciríistu'u jamuan sej si seajta siyen huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e ti rí'i tejamuaatá'asin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huataseíjre'esin a'íjna í mej jín naa rí'i tira'utaseíjra í tavástara'a.

¹⁴ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Tí pua'a miyen a'ij pua'a tejá'amuxajta me'íjna jime'e sej siyen Ciríistu'u jetze ajtémecan, Dios pu a'íjna jín rí'i tejamuaatá'aca. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti ajta ayén ca'aníjra'a tatá'aca tej ti tiyen rí'i tiraateájtuaani í Ciríistu'u, a'í pu xiéjniu'ucare'ara'an ajta mú'ejmi jemi seijre'e.

¹⁵ Mí ajta, jime'en ja'atí ti na'a ti mú'ejmi jetze ajtémecan, ché'e amín caí ayén a'íjna jín tirajpuaítzi a'íjna jime'e ti seij huajé'ica, na'ari ti'itíj huanahua nusu ti a'ij pua'a ti'itíjcha'íi, ca'ín ayén rijcaa ti caí jetzen ruxe'eve'e.

¹⁶ Mí ajta, ti pua'a seij ayén a'íjna jín á'aviicua'ire'e a'íjna ti jín rajpuaítzi a'íjna jime'e ti Ciríistu'u jetze ajtémecan, ché'e a'ín caí tí'itevi'ira'atan, sino ché'e rí'i tiraatá'an í Dios a'íjna jime'e ti Ciríistu'u jetze ajtémecan.

¹⁷ Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti ij Dios ayén hua'uxíjte'en í teite. Ajta, ayén autéchesin ti huá'axijte'en í rute'ítestemua'a. Ajta, ti pua'a ayén autéjcheni itejmi jemi, ¿a'iquí té'eme í ti huá'aci'iti a'ímej í mej caí rá'astijre'e a'íjna í niuucari ti Dios rí'i titaateájtuaani itejmi jemi? ¹⁸ A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'í tíjín: “Tí pua'a muári'eri jín Dios ayén ru'irájtuaa a'íjna í ja'atí ti rí'i ti'itíjcha'íica'a, ¿a'iquí éene'e a'ame huá'a jemi í mej a'ij pua'a tí'ijxa í Dios, majta a'ímej jemi í mej a'ij pua'a ti'itíjcha'íi? Capu a'atzu a'ij xaa ne'u tihua'utévaire'esin.”

¹⁹ A'íj pu jín, miché'e miyen huárini ti'itíj jime'e ti xí'epi'ín 'een, a'ij ti tiraavíjte'e a'íme í mej ti'itíj jín á'aviicua'ire'e me'íjna í mej jín rajpuaítzi me'íjna jime'e ti Dios ayén tihua'utá'a. Miché'e miyen raatátuure'en í ruxéjniu'uca a'íjna jemi ti hua'utétaahuaca'a ti ajta caí ja'anáj ti'itíj jín até'itzeara.

5

Pedro pu ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ímej í vaujsi

¹ Ayee nu ca'aníjra'a hua'atá'aca, ne'ímej í mej vaujsi pú'een, í mej mú'ejmi jetze ajtémecan. Nee nu neajta vásta'a pú'een. Neajta nu niyen tiu'uséij a'íjna ti jín rajpuaítzica'a a'íjna í Ciríistu'u. Ayee pu che'atá na'a tí'ineci'iti ineetzi tíj ajta tihua'aci'iti a'ímej í mej majta Jesús jamuan á'ujjhuane'en a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huataseíjre'esin a'íjna ti huápi'i naa tí'iseíire'e a'ame í Dios jemi.

² Ayee nu tejá'amua'íjcate'e sej rí'i tihuá'ucha'in a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios a'ij ti a'ín ari a'íjna jín tejámuaa'íjca. Caxu ca'anéri jín siyen rijca sino ruxí'evi'ira'a jime'e xu'u, a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e. Caxu seajta se'íjna jín siyen rijca sej si ti'itíj jín huamuá'itín, sino ayée xu'u a'ujca'anécan jín tiu'utévaire'en. Na'ari caí, ayée xu tiu'utatévi'ira'ata se'íjna jime'e sej ti'itíj huamuá'iti.

³ Setá'aj caí á'ujtzaahuat'e sej ve'ecán jín antiújmua'aree sej siyen tihua'uta'aíjte'en mej mi ca'anéri jín miyen ti'itíj jín huárini a'íme í sej huá'acha'íi.

Mí seajta mú'een, setá'aj siyen rí'i titeetiújcha'íica huá'a jemi a'ij ti tiraavíjte'e. ⁴ Tí pua'a siyen huárini, ayée pu tejá'amua'íiti a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huataseíjre'esin a'íjna ti nain jín antiújmua'aree ti ayén che'atá na'a rí'i tí'itacha'íica tíj ajta ayén rici a'íjna ti rí'i tihuá'acha'íi í rucáne'axistemua'a. A'íi pu ayén amuaatátistejsin a'íjna í curuun ti caí ja'anáj a'upuá'arixi'isin, ti ajta rí'i ti'iseíre'e a'ame í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e.

single line composer ⁵ Seajta mú'een, mi sej seuj teemua, setá'aj siyen huá'astijre'e se'ímej í vaujsi. Setá'aj naíjmi'i siyen huárini, sej si siyen huárini secaí á'ujtzaahuat'e seij seajta seij, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín:

Dios pu muári'eri hua'atá'aca

a'ímej í mej á'ujtzaahuat'e.

Mí ajta, a'íi pu ayén rí'i tihua'atá'aca

a'ímej í mej caí miyen á'ujtzaahuat'e.

Ca'aníjra'a pu hua'atá'aca a'ímej í mej e'etiújse'iri

⁶ Setá'aj siyen huataúra'an sej cíieene'ecan jín tiu'utévaire'en í Dios jemi, a'íjna ti nain jín antiújmua'aree, ti ij a'ín ayén ve'ecán jín tejámuaa'íjcate'en ja'anáj ti ayén tejámuaaxí'epi'íntari'iri'i. ⁷ Setá'aj siyen se'íjna jemi í Dios raateájtuaani tíj na'a í sej jín a'ij té'ujmua'ate a'iné jeíhua pu tí'imua'atze mú'ejmi jime'e a'ij ti tejá'amuaruuren.

⁸ Setá'aj temua'a naa tité'ujcu'uvee, seajta rí'i tí'ite'ixi'ere'e, mú'een, se'íjna jime'e ti a'ín tiyaaru'u, í ti amuájcha'íire'e, ayén éeni'íci'e á'u'che'ecan tíj muajye ti á'ujijhuan a'íjna jime'e ti ayén rahuauhuau a'íjna ti raatécí'ime.

⁹ Setá'aj siyen huateújca'anen se'íjna jime'e sej té'atzaahuat'e sej si caí ratá'acare'en ti a'íjna í tiyaaru'u amua'antimuá'itín. Ayee xu seajta ramua'aree ti ayén huá'aruure a'ímej í á'amua'ihuaamua'a í mej miyen huacaíjme a'u ti na'a í chaanaca japua. Ayee pu éeni'íci'e seijre'e ti ayén huá'anaijmire'en mej mi miyen che'atá mena'a a'íjna jín á'aviicua'ire'e í mej jín rajpuaíjtzi setíj seajta mú'een.

¹⁰ Ajta a'ín í Dios ti nain jín rí'i tí'itá'aca, a'íjna ti ayén amuaatajé ti ij ayén tejamuáaci'iti a'íjna í sej jín naa rí'i tiyé'useijra í Ciríistu'u jemi tíj na'a rusén jime'e, ayée pu á'amuaruuren. Setí'ij a'atzu á'atevi'in sej ti'itíj jín á'aviicua'ire'e í sej jín rajpuaíjtzi, a'íi pu ruseíj ayén amuaanaíjmire'en, ajta ayén ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si te'utáviicua'i. A'íi pu ajta ayén amuaatá'asin sej siyen huateújca'anen temua'a naa.

¹¹ Ché'e a'ín ayén a'íjna jín tí'itéveeca'a ti ayén nain jín antiújmua'areere tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, tíj na'a rusén jime'e.

Ayee pu ra'antipúa'ajte

¹² Ayee nu cíj caj tejá'amua'ayuse'e ne'íjna jamuan í Silvano ti ayén tiná'amitíejte'e ti a'ín pú'een seíj í ne'ihuaara'a ti caí tí'itíj jín até'ítzeaaara. Ayee nu ne'íjna jetze tejá'amua'ixaate'e ti a'ii pu a'ín pú'een í ti tzáahuati'ira'a jín Dios ayén rí'i titatá'aca. Neajta ne'íjna jetze niyen ca'aníjra'a amuatá'aca sej si caí ja'anáj yá'uhua'anan a'ij nej tejá'amua'ixaate'e.

¹³ A'íme í mej yé huaté'uu íye Babilonia, í ti Dios ajta hua'antíhuau, yé mú á'amuateujte'e. A'íi pu ajta yé á'amuateujte'e í niyauj, a'íjna í Marcos. ¹⁴ Setá'aj huaújteujte'en xu'iteújpi'ítze'axi'in se'íjna jime'e sej huaújxe'eve'e, seij seajta seij. Ché'e

a'ín Dios ríi amua'anpuá'ajte'en naijmi'ica mú'ejmi mi sej Ciríistu'u jetze ajtème'ecan.
Ayee pu'u xaa. Antipua'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Pedro, í ti hua'apua

A'í pu huá'ateujte'e a'íjna í Pedro

¹ Inee Simón, i nej neajta Pedro pú'een, a'ij nu jetze tejá'amuayu'use'e ne'íjna jime'e nej ravaire'e ne'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een. A'í pu na'antíhuau nej ni niyen tiu'utévaire'en í jemin. Seajta mú'een, Dios pu ayén amua'irájtua mú'ejmi, a'íjna í Dios ti urarí'ene'acan jín seijre'e, sej si siyen che'atá sena'a té'atzaahuate'e tetíj iteen. A'ii pu a'íjn pú'een ti jeíhua huápi'i tejámuatéva'iri.

² Ché'e ayén jaítze'e tejá'amuaci'iti ti r'í'i tejamuaatá'acare'en, ajta ti r'í'i tejamua'anpuá'ajte'en a'íjna jime'e sej seri ramua'ate í Dios, seajta se'íjna í Jesús, ti ajta tavástar'a pú'een.

A'ij mej r'í'i titetiújcha'í muá'ara'ani a'íme í mej té'atzaahuate'e

³ Rumuári'eri'ira'a pu jín Dios ayén titaatá'a nain ti ruxe'eve'e í tej jín ruuri huateáuran í jemin, í tej teajta jín tiyen r'í'i ti'itítacha'í a'ij ti a'íjn ayén tí'ijxe'eve'e. Ayee pu 'een jín ayén r'í'i titaatá'a a'íjna jime'e tej tiyen raamuá'a te'íjna ti ayén taatajé tej ti tiyen huateáuran í jemin tíj na'a rusén jime'e ti ij ayén titáaci'iti a'íjna í tej jín r'í'i tiyé'useijra, te'íjna jime'e ti a'íjn ayén nain jín antiújmua'aree.

⁴ A'iné ayén 'een í jemin, a'í pu ayén titaatá'a a'íjna í niuucari ti jín ve'ecán jín te'ataújratziiri'i, ti ajta jeíhua huápi'i ta jetze ruxe'eve'e tej ti te'íjna jín huatáta'uuna ti ij caí a'ij pua'a táaruuren a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huá'a tzajta'a seijre'e í teite í mej yen seijre'e chaanaca japua, tej ti teajta tiyen che'atá tena'a ri'éene'ecán jín seijre'e tíj ajta í Dios.

⁵ A'ij xu jín, setá'aj siyen huateújca'anen sej se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín té'atzaahuate'e se'íjna jime'e sej seajta tzáahuati'ira'a jín r'í'i ti'itiújcha'í. Seajta setá'aj siyen se'íjna jín ra'ajténaajmire'en sej jín r'í'i ti'itiújcha'í se'íjna jime'e sej temua'a naa tirú'umua'aree.

⁶ Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín r'í'i tirú'umua'aree se'íjna jime'e sej seajta nain jín á'ujcu'uvée. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín á'ujcu'uvée se'íjna jime'e sej seajta te'utáviicua'i. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín siyen té'eviicua'i se'íjna jime'e sej tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios.

⁷ Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios se'íjna jime'e sej temua'a naa huateúrihuaamua'ata. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej siyen r'í'i tiu'uteúrihuaamua'ataca'a se'íjna jime'e sej siyen titehuaújxe'eve'en.

⁸ Setá'aj siyen nain jín ra'ajténaajmire'en a'iné ti pua'a siyen r'í'i titeetiújcha'íca temua'a naa, ayée pu á'amuaruure a'ame sej jeíhua huápi'i tiu'utévaire'en sej si temua'a naa ti'itíj jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi se'íjna jime'e sej tzáahuati'ira'a jín ramua'ate se'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een.

⁹ Na'ari caí, ja'atí ti na'a ti ayén tirá'aturaate'e ti ayén nain jín ra'ajténaajmire'en í ti jín té'atzaahuate'e, ayée pu che'atá na'a 'een tíj ja'atí ti arácun, ti caí a'ímuá tí'iseijrave. A'í pu ari ya'uhuá'axi ti Dios ayén tiraatá'uuni'iri'i a'íjna ti ajmí'i jín auteájturaa í jemin.

¹⁰ A'ij xu jín, ne'íhuaamua'a, setá'aj siyen jaítze'e huateújca'anen sej si siyen huárini ti ij ayén ámitieere'e ti Dios ayén amuaatajé, ajta amua'antíhua'u. Tí pua'a siyen huárini, capu ja'anáj ayén á'amuaruuren ti Dios ayén mé amúuhua'axin tíj na'a rusén jime'e.

¹¹ Mí ajta, ayée pu tejá'amuaci'iti sej si temua'a naa se'uun a'uteárate a'u ti rusén jín teja'uta'áijta a'íjna í tavástar'a ti tu'irájtuaa, a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een.

A'ij ti 'een jín té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari

12 A'íj nu jín niyen rini nej ja'anáj ti na'a niyen tejá'amua'ixaate'e sej siyen tira'utámua'aree se'íjna. Capu amín a'ij sej seri ramua'aree, seajta seri te'utáviicua'irí'i se'íjna jime'e sej siyen té'atzaahuat'e.

13-14 Ayee pu tiná'amitiejte'e ti ayén tiraavíjte'e nej niyen huárini tíj na'a nej nauj yen seijre'e, nej ni ca'aníjra'a amuaatá'acare'en sej si siyen tira'utámua'aree a'ij sej huárini, a'iné nu'uri niyen ramua'aree ti ari vejlí'i pítí'iríci a'ájna xicáara'an jetze nej jetzen mí'ini. Ayee nu ne'íjna jín ramua'aree a'iné a'í pu tavástara'a, a'íjna í Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een, ayée pu tinaatá'ixaa.

15 Neajta nu niyen huaténca'anejsin nej ni niyen tejamuá'itíi ti ij ayén huatári'iristare sej siyen ja'anáj ti na'a tira'utámua'aree net'íj caí ché'e mé'e a'ahua'atan.

Pedro pu te'anxájta a'íjna jime'e ti r'íi tiyé'useijra a'íjna í Ciríistu'u

16 Tet'íj te'íjna jamuá'ixa a'ij ti éeni'ici'e huataseíjre'esin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen ajtahua'a yé ve'ecánejsin a'íjna í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, ti ij ayén nain jín antiújmua'areere, catu rá'astijre'eca'a te'íjna í niuucari í mej rujímua'a mena'a rájteu, í mej miyen tí'imua'atzejca'a. Catu xaa ne'u tajímua'a tena'a rájteu sino tají'isin tu jín naa r'íi tiyé'useíra ta'araa ti a'í pu nain jín antiújmua'aree.

17 Ajta, Dios ayén r'íi tiraateájtuaa, ajta r'íi tiraatá'a a'íjna jime'e ti huápi'i tí'iseijre'e u ta japua tí'ij Dios ayén jime'en tiu'utaxájtaca'a tíjín: “A'íi pu a'ín pú'een í niyauj, í nej jeíhua huápi'i raxí'eve'e. A'í pu ajta r'íi tineetá'aca ineetzi.”

18 Teajta iteen, ayée tu ráanamujri'i te'íjna í niuucari ti júte'e je'icánamuajre tet'íj te'ánna a'uté'uuca'a te'íjna jamuan a'ánna í jirí jetze ti Dios huateúra'ate.

I niuucari mej jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan

19 Ajta a'íjna í tej ya'usej, a'í pu ayén araúraste a'íjna ti ajmí'i ayén té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna í yu'uxari jetze í mej jime'en tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan. A'íj tu jín teri jaítze'e temua'a naa tirú'umua'aree ti ayén ti'ayajna a'íjna ti ajmí'i ayén té'eyu'usi'ihuaca'a.

R'íi pu tejámuaatévare'esin ti pua'a siyen che'atá sena'a ra'ará'astijre'en tíj ajta ja'atí ayén temua'a naa te'atánee tatzari jime'e a'u ti a'utíca'a. Setá'aj siyen che'atá sena'a ra'ará'astijre'en tíj ajta ja'atí ti ayén atánee ajta na'acai huataseíjre'en a'íjna í xu'ura'ave ti tapuá'arijme'eca u jé'ijnineí. Setá'aj siyen ra'ará'astijre'en ajta na'acai a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan í a'amua tzajta'a.

20 Amuacáí, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen ráamua'aree ti caí ja'atí ja'anáj rusej a'ij tirájteu a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari í mej miyen tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan ti ayén raateájtuaa itejmi jemi.

21 Capu ja'atí ja'anáj rusej a'ij tirájteu ti ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan sino a'íjna xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu ca'aníjra'a hua'utá'a mej miyen tiu'utaxájtaca'a, a'ímej í mej me'íjna jín tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan.

2

A'íime í mej caí tzáahuatí'ira'a jín tihuá'amua'ate

1 Aj mú mi huá'a tzajta'a í teite miyen huataseíjre seica í mej hua'itzi jín tihuá'u'itíiri'i. Ayee mú che'atá mena'a huataseíjre'esin mú'ejmi jemi a'íime í mej majta hua'itzi jín tejamuatá'itíiira. Avítzi mú jín miyen raateátuaasin mú'ejmi jemi me'íjna í niuucari ti amuá'ujisin, í mej jín mé rúurieni me'íjna í tavástara'a ti ajta huá'a jetze me'ecan tiu'utanájchitaca'a í mej té'echa'íca'a í Dios jemi. A'íj pu jín tihuá'aci'iti ti a'ín Dios ayén ca'anacan hua'antipua'ajte'en.

2 Majta mu'ití mú miyen hua'ará'astijre'esein mej mi miyen che'atá mena'a tí'ihuajxana'acira'aten matíj a'íime. Ayee mú 'een jín seica miyen a'ij pua'a tí'ijxáata

muá'aju'u me'íjna í niuucari í tej jíme'en huajú'un me'íjna jime'e a'ij mej ríci a'íime í mej hua'itzi jín tejámuaatá'itíiira.

³ Ayee mú 'een jín miyen mú'ejmi jíme'en tí'imua'itín me'íjna jime'e mej huápi'i raxí'eve'e mej jeíhua tí'ijcha'íica. A'íj mú jín miyen hua'itzi jín amuaatémua'ití. Tíj na'a ajca'ihuá'imua tí'ij Dios ayén hua'uxíjte, tíj na'a íjii aúche'e pu araúrastejsin a'íjna í niuucari tí huá'a jíme'en tiu'utaxájtaca'a. Ajta ayén tí'ayajna tí Dios auj ayén hua'antipua'ajte'esin.

Single Line Composer ⁴ Jee xaa ne'u, Dios pu caí tihua'utá'uuni'iri'i a'ímej í mej mejmí'i ta japua tí'ivaire'eca'a, a'ímej í mej majta miyen tí'itíj jín auteájturaa í jemin, sino a'úu pu ayén huaje'etéehua'axi u tajete a'u tí puaijtzí hua'atá'acare'e a'ame. A'uu pu hua'uteájtuaa a'u tí e'etéecun mej mi me'uun é'enami'ihua a'u tí a'utíca'a. A'uu mú e'avíitzi'ihua muá'aju'u ajta na'a caí Dios ayén hua'uxíjte'en a'ájna xicáara'an jetze tí jetzen nain te'entipua'ajte.

⁵ Capu ajta tihua'utá'uuni'iri'i a'ímej í mej jéjcuá ímuá yén seijre'eca'a, sino ayée pu tiu'utá'a tí a'ín jaj ayén tíjste nainjapua í chaanaca tí ij a'íjna jín puaijtzí hua'utá'an a'ímej í mej caí a'atzu rá'astijre'eca'a í Dios.

Mí ajta, a'íi pu xaa raatévai a'íjna í Noé tí ayén tihua'utá'ixaa a'ij mej ye'í huárini mej mí x'epi'ín jín seijre'e í Dios jemi. Ajta Dios ayén hua'utévai a'ímej í seica í mej miyen aráhua'apua ará'aseca'a.

⁶ A'íi pu ajta hua'uxíjte a'ímej í mej me'uun a'uchéjme'ecaa í chajta'a jetze tí hua'apua, a'ujna u Sodoma, ajta u Gomorra. Nain pu jín hua'uteátaj. Ayee pu 'een jín huá'uruu tí ij ayén titaatá'itíi a'ij tí huá'aruuren a'ímej í mej caí a'atzu rá'astijre'e í Dios.

⁷ Mí ajta, a'íi pu raatévai a'íjna í Lot, a'íjna tí r'íi tí'itíjcha'íica'a í jemin, a'íjna tí ajta a'ij pua'a ará'aseca'a a'ij mej ríjcaa í mej miyen hua'újxana'acira'ate a'íime í mej caí a'atzu tí'itíj á'asteca'a.

⁸ Ajta a'ín í teví tí r'íi tí'itíjcha'íica'a í Dios jemi, a'íné a'íi pu nain tújca'ari tzajta'a ayén huá'a tzajta'a é'echejca'a, jeíhua pu rajpuaijtzica'a í ru tzajta'a tí r'íéene'ecán jín seijre'eca'a. Ayee pu 'een jín tirajpuaijtzica'a a'íjna jime'e tí ayén raasej, ajta ráanamujri'í í mej a'ij pua'a ríjcaa a'íime í mej caí tí'itíj á'asteca'a.

⁹ A'íj pu jín, Dios ayén raayí'ití tí ayén ru'ijrájtuaani a'íjna jetze tí jín rajpuaijtzí a'íjna í ja'atí tí r'íi tí'itíjcha'íi. A'íi pu ajta ayén raayí'ití tí hua'íteáanan a'ímej í mej a'ij pua'a tí'itíjcha'íi tí ij ayén puaijtzí hua'utá'an a'ájna xicáara'an jetze tí jetzen huá'axijte'en naíjmi'íca.

Single Line Composer ¹⁰ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna, tí ayén tihuá'aci'ití a'ímej í mej jetzen á'ujca'ane me'íjna jetze tí jeíhua a'ij pua'a tí'iseijre'e, mej mí miyen tí'ihua'újxana'acira'aten me'ímej jamuan í ruxí'ej teteca. Ayee pu che'atá na'a a'ij pua'a tí'iseijre'e mej caí a'atzu tí'itíj jín té'aste. Ayee mú á'ujca'ane mej miyen huárini a'ij tí tihuá'amitíejte'e. Jéíhua mú á'ujtzaahuat'e. A'íi mú majta caí rátzíine'e miyen á'ujca'ane mej a'ij pua'a tihuá'axajta a'ímej í mej ta japua é'eseijre'e.

¹¹ Mí majta a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, camu miyen á'ujca'ane mej miyen a'ij pua'a tihuá'axajta a'ímej í teteca me'íjna jemi í tavástara'a. Mí majta a'íime, jaitze'e mú rucacá'ane, majta jaitze'e ve'ecán jín antiújmua'aree mecaí a'ímej í teteca.

¹² Majta a'íime í teteca, ayée mú a'ij pua'a tí'ixáata muá'aye'í me'íjna jime'e í mej caí a'atzu yaú'itíe. A'íj mú jín miyen che'atá mena'a seijre'e matíj a'íime í ye'emuaate í mej caí tivejáu'itíe, í mej ché'e mena'a á'ujujhua'an. Ayee mú 'een jín huanúnu'ihuaca'a mej mí teite hua'uvívi'in, majta huá'ucui'ini. Majta a'íime í teteca, ayée mú che'atá mena'a antipua'ari me'íjna jime'e í mej jín a'ij pua'a huá'uruu a'ímej í mej amucaí r'íi títeetíjcha'íica.

¹³ Ayee pu che'atá na'a tihua'utá'asin tí ja'atí ayén tihuá'ari'ira í mej tí'ijcha'íi matíj majta a'íime rujímua'a mena'a miyen tihuá'ari'iri'í í seica í mej tí'ijcha'íica'a. Ajta

a'íjna í mej ti'itíj jín huataújtemua'ave'en, ayée mú tújca'ari tzajta'a ruxiéehua tí'itesejre'e me'íjna jime'e ti jetzen huiiráninei. Ayee mú che'atá mena'a seijre'e huá'a tzajta'a í teite tíj ti'itíj ti é'ihuameijra, tíj ajta a'íjna ti jín cápita'inaca'a. Ruxiéehua mú rutémua'ave'e me'íjna jime'e mej amuáacuanamua muá'aju'u matí'ij majta miyen tí'iyeste mú'ejmi jamuan.

¹⁴ Ayee mú jetzen á'ujca'ane me'íjna jetze í jíta'a matíj mena'a mej miyen ranecua'atze mej mi miyen jamuan ti'ihuaújxana'acira'aten. Camu majta ja'anáj raata-puá'ajta mej miyen á'atura í Dios jemi. Majta, ayée mú ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ímej í mej caí xi té'eviicua'i, mej mi majta miyen che'atá mena'a auteáuran í Dios jemi. Temua'a mú tíraarí'ire a'ij mej ti'itíj jín huárini mej mi miyen tiraatéevi'i ti'itíj ti na'a mej miyen tí'ijxe'eve'e me'íjna jime'e mej chueere'e. A'íi mú a'íin pú'een í teitejra'a ti Dios puajtzi hua'utá'asin.

¹⁵ Mu'uri ajtacíj í juye jetze í mej japuan huajú'un a'íime í ti rí'i tihuá'amitiejte'e. Majta meri me'íjna jetze ucájrupi tíj ajta ayén ucájrupi a'íjna í Balaam teecan ti yaujra'an pú'eene'e a'íjna í Beor teecan. Ajta a'íjna í Balaam, ayée pu ra'aránajcheca'a ti ti'itíj huamuá'itin a'íjna jime'e ti a'ij pua'a huárini.

¹⁶ Mí ajta, puuru'u, ti caí té'anrí'ire, ayée pu tiu'utaniú tíj teáata'a. Aj pu'i ra'ajté'axi a'íjna í Balaam a'íjna jime'e ti a'ij pua'a rijcaa. Ayee pu a'íjna jín huaríj, a'íi pu ayén raatá'ijmíjri'i a'íjna ti ayén rusejrataca'a ti nu'u Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, ti caí ti'itíj jín ayén huárini a'íjna jime'e ti rutímua'i.

¹⁷ Ayee mú che'atá mena'a tí'ivaire'e a'íime í teteca tíj a'u ti e'ejaíjxa a'u ti caí jaj 'e'ejmí'iyee na'ari í jaitiri ti eeca ráatajchi, ajta ti jetzen caí víjvi'iyej. Ayee pu tihuá'aci'iti mej me'uun a'uteáuran u tajete a'u ti huápi'i a'utíca'a tíj na'a rusén jime'e.

¹⁸ Ayee pu a'íjna jín ayén tí'irineca a'íjna jime'e mej miyen ca'anín jín á'ujtzaahuat'e me'íjna jime'e í niuucari ti caí a'ij huataújmua'a. Majta miyen ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi miyen tiú'umua'ati me'íjna jetze ti huá'a jetze huiiráninei ti ayén rusej a'ij tirájteu. Ayee mú a'íjna jín huaríj, a'íi mú miyen majta ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ímej í mej camuché'e tihuá'sin huá'a jemi mej mi majtáhua'a ti'itíj jín auteáuran í Dios jemi me'íjna jime'e mej hua'itzi jín tihuá'ajjte'e a'ímej í teteca.

¹⁹ Ayee mú ti'itíj jín títe'eteúratziiraca'a mej nu'u tihua'utá'an mej mi ruxiéehua á'ujujhua'ane'en. Mí ajta, capu rí'irí a'iné a'íi mú rujímua'a mena'a miyen ca'anéeri jín tí'ivaire'e me'íjna jime'e mej a'ij pua'a ti'itíjcha'íi, a'iné ja'atí ti na'a ti ayén ca'anéeri jín tí'ivaire'e, a'íi pu ayén ravaire'e a'íjna í ja'atí ti ari ra'antimuá'iti.

²⁰ Ajta ti pua'a meri miyen raatapuá'ajtacaca'a mej miyen che'atá mena'a a'ij pua'a ti'itíjcha'íi matíj í seica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, ti pua'a miyen raata-puá'ajtacaca'a me'íjna jime'e mej ra'ancuré'a me'íjna í tavástara'a ti ajta ayén tu'irájtuaani, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, ti pua'a miyen me'íjna jín huaríj, majtáhua'a mú miyen a'ij pua'a huateáarij ti ij ajtáhua'a hua'utémua'itin a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Ajta, ayée mú jaitze'e a'ij pua'a tí'iteseíre'e muá'aju'u tí'ij nain te'entipué'are caí ti jéjcuca mej ímuá seijre'eca'a.

²¹ Mana'ajtzí caí ja'anáj ráamua'atijche'en me'íjna í ye'irá ti naa tí'iseijre'e í Dios jemi mecaí miyen ramua'areere, majta yá'uhua'axin a'íjna í niuucari ti jín Dios ayén huateúra'ate, ti ajta ayén raateájtuaa a'ímej jemi ti ij a'íjna jín tíhua'uta'ajte'en.

²² Ayee pu xaa tihuá'uruu a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín: “A'íjna í tzí'í ajtáhua'a pu mú a'uvé'emej a'utí ejjárj tí'ij ráacua'ani í rujára'iri.” Ajta ti ayén tíjín: “A'íjna í tuiixu ti hua'í'ihuaca'a, ajtáhua'a pu mú a'uvé'emej a'u ti jaú'í'ihuaca'a í xarij jime'e ti ij ajtáhua'a ayén hua'í'ihua.”

3

Tí'ij uvé'enejsin í tavástara'a

1-2 Mú'een, nej já'amuaxe'eve'e, a'í pu a'ín pú'een í nej hua'apuaca jetze jín tejá'amuayu'use'e. Ayee nu che'atá nena'a ne'íjna jime'e í ti hua'apua, ca'aníjra'a nu jín amuatá'aca sej si siyen tzáahuati'ira'a jín tiú'umua'ati se'íjna jetze í nej jín niyen amuatá'aca sej ra'utámua'aree a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, setá'aj siyen che'atá sena'a ra'utámua'aree í niuucari í ti jín tejamuaata'aíj a'íjna í tavástar'a ti ajta a'ín pú'een a'íjna ti amua'irátuaasin. A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti a'ín ayén tiraateájtuaa itejmi jemi tej ti tiyen tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi.

3 Ayee xu ramua'aree ti ayén té'eme a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen nain te'entipúa'ajte. A'í mú huataseíjre'esin a'íime í mej amuá'axieehuari'i mej mi rá'axieehuari'ira í niuucari ti téjmi jemi raateájtuaa. Ayee mú me'íjna jín á'ujujhua'ane'e muá'aju'u mej miyen rá'astijre'e a'íjna ti ayén tihuá'amitiejte'e tíj na'a a'ij ti tihua'aránanajche ti a'ij pua'a 'een.

4 Ayee mú tí'ixáata muá'aju'u tíjín: "A'ii tá'uj huaríj a'íjna í ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'i ti nu'u yé huataseíjre'esin. Tij caí, capu ayén teja'uré'enejsin a'íné aúche'e pu ayén che'atá na'a seijre'e tíj ajta ayén seire'e á'aye'i tíj na'a a'íjna xicáara'an mej jetzen huácuii í tavaújsimua'aci'i tíj na'a ajta íjii. Ayee pu che'atá na'a aúche'e seijre'e tíj ajta seijre'eca'a a'ájna tí'ij Dios ayén raatétaahuaca'a í chaanaca."

5 Ayee mú 'een jín miyen tí'ixa me'íjna jime'e mej miyen ruxí'evi'ira'a jín taúra'aca miyen yá'uhua'axín ti jéjcuamua Dios ayén runiuuca jín tiu'uta'aíjtaca'a ti ayén huataseíjre'en a'íjna í ta japua. Ajta a'ín í chaanaca, ayée pu tiu'utétaavijhuaca'a tí'ij ayén ajnén á jaata'a. Ajta a'ín ti japuan seijre'e, ayée pu ajta a'íjna jín ruuri á'aye'i a'íjna jime'e í jaj.

6 Ajta a'íime í mej jéjcuamua japuan huachéejme'ecaa í chaanaca japua, a'í mú jín e'ehuaújpua'arixi me'íjna jime'e ti a'ín jaj ayén huatámí'iyeca'a, ajta hua'ujámiste.

7 Mí ajta íjii, ayée pu tí'ijci'iti a'íjna í ta japua ti íjii seijre'e, ajta a'íjna í chaanaca í tej yen japuan seijre'e í tej íjii huáteite, Dios pu ayén racha'íi ti íj ayén raateátaiira. Ayee pu ari raaxí'epi'intare ti ayén huárini a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huá'axijte'en í runiuuca jime'e, ajta huá'apua'ajte'en a'íimej í teite í mej caí a'atzu rá'astijre'e.

8 Setá'aj caí siyen tiyá'uhua'axín, ti seíj xicaj ayén che'atá na'a tí'itiej í Dios jemi tíj ajta tí'itiej a'achú cumu seíj vi'ira'a nine'ira'a. Ajta, seíj vi'ira'a nine'ira'a ayén che'atá na'a tí'itiej í Dios jemi tíj seíj xicájra'a.

9 Tí pua'a Dios ayén caí ca'anacan araúrasten a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'i, capu ayén huataújmua'a ti caí ja'anáj a'íjna jín araúrasten a'ij mej tí'imua'atze í seica sino temua'a pu ayén té'eviicua'i mú'ejmi jemi a'íjna jime'e ti caí raxí'eve'e ti ja'atí ayén á'uveti. Capu xaa ne'u ayén raxí'eve'e sino ayée pu raxí'eve'e mej naími'i miyen huataújtuiire'en í jemin me'íjna jime'e mej seicié tiú'umua'ati mej mi caí ché'e a'ij pua'a rijca.

Single Line Composer 10 Mí ayée pu che'atá na'a teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huataseíjre'esin í tavástar'a tíj ajta nahua'ari ayén avíitzi jín huataseíjre'en í tíca'ari tzajta'a. Ajta a'ín í ta japua, ayée pu huatánamuajre'esin tí'ij antipúa'are. Ca'anín pu jín tiu'utátzi'iti. Ajta tíj na'a ti ayén tiú'utaavijhuaca'a, a'í pu ayén huataújtuaasin a'íjna jime'e ti rí'i huateátaasin. Ajta a'íjna í chaanaca, ajta nain tíj na'a japuan tí'iseijre'e u ti tiú'utaavijhuaca'a, naíjmi'i tíj na'a raateátaiira.

11 A'íné nain pu ayén huataújtuaasin, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej siyen rí'i titeetiújcha'íica, sej si rí'i tí'iteseijre'e í Dios jemi nain jime'e a'ij sej ríci, sej si seajta nain jín ra'ará'astijre'en í Dios.

12 Setá'aj siyen rahuauca, seajta siyen a'ujca'anéecan jín tí'ijchú'eve'e ayén teja'uré'enen a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen Dios te'entipúa'ajte. Ayee pu a'íjna jín huataújtuaasin a'íjna í ta japua a'íjna jime'e ti taij raateátaiira. Ajta a'íjna ti jín nain tiú'utaavijhuaca'a tíj na'a ti tí'iseijre'e, a'í pu ajta huataújtuaasin a'íjna jime'e ti rí'i tiraateátaiira.

¹³ Mí teajta iteen, a'iné a'í pu a'íjna jín te'ataújratziiri'i ti ayén huárini, a'íj tu jín tiyen rachú'eve'e se'í í ta japua ti jéjcuca, ajta se'í í chaanaca ti ajta jéjcuca a'u ti e'ese'íre'e a'ame a'íjna ti rí'éene'ecán jín se'ijre'e mat'íj mena'a me'uun se'íre'e muá'aju'u.

I niuucari ti jín ra'antipúa'ajte

¹⁴ A'íj xu jín siyen huárini, mi nej já'amuaxe'eve'e, a'iné ayée xu seri rachú'eve'e ti ayén teja'uré'enejsin. Setá'aj siyen títeeteújca'anen sej siyen éeni'ici'e se'ijre'e í jemin sej temua'a naa ru'ihuaamua'atan, sej si caí ti'it'íj jín á'aturaacaj, ti ij a'íjn Dios caí ti'it'íj jín a'amua jetze te'ujpuá'ajte'en.

¹⁵ Setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati ti Dios ayén amua'irátuaasin a'íjna jime'e ti raay'íiti ti te'utáviicua'i mú'ejmi jemi.

Ajta a'íjn í ta'ihuaara'a í tej raxí'eve'e, a'íjna í Pablo, Dios pu ayén raatá'a ti yaú'itiée á'ara'ani temua'a naa. A'í pu ayén che'atá na'a tejamuaatayú'use nain jime'e tet'íj iteen.

¹⁶ Ajta a'íjna jetze ti a'íjn ra'utéyu'uxaca'a, a'íjna jetze ayén namuajre'e seica í niuucari ti ayén muári'eri ti ja'at'í ayén yaú'itiée á'ara'ani. Ajta seica í teite í mej caí ti'it'íj ú'umua'aree, í mej majta caí xi té'eviicua'i í mej jín té'atzaahuat'e, ayée mú tí'itese'e mej mi miyen seicié tiyaú'itiée muá'ara'ani, mej mi majta tihua'a'it'íira a'íj ti caí ayén tiraavíjte'e a'íjna ti Pablo ra'utéyu'uxaca'a, ajta a'íjna ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari ti Dios ayén raateájtuaa itejmi jemi. Tí pua'a miyen me'íjna jín huárini, ayée pu tihua'aci'iti mej antiújpua'ajte'en.

¹⁷ A'iné xu'uri amuacá siyen ramua'aree, mú'een mi nej já'amuaxe'eve'e, rí'i xu'u mú'een ti ij caí ja'at'í ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen che'atá sena'a títe-caújxieehuata í Dios jemi mat'íj a'íjme í mej a'íj pua'a tí'iteteite, í mej caí ti'it'íj á'astijre'e. Rí'i xu'u sej si caí se'íjna tejá'uhua'axin í sej jín té'eviicua'i se'íjna jime'e sej huá'astijre'e se'ímej teitejra'a. Seajta mú'een, setá'aj siyen huaúnajmi'ire'en í ru tzajta'a se'íjna jime'e ti a'íjn tavástar'a rí'i tejamuatá'aca, a'íjna ti ajta amua'irájtua, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

¹⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a huaúnajmi'ire'en se'íjna jime'e sej ramua'ate. Tich'é rí'i tiraateájtuaani íjii, teajta tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen. Yee pu'u. Pu'uri antipúa'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti seij

I niuucari ti ruurican e'ihuateájtuaani

¹ Jíme'en a'íjna í Jesús ti Ciríistu'u pú'een, a'í pu jéjcuá imuá seijre'eca'a t'ij na'a ti yú e'iré'ene. A'í pu ajta a'ín pú'een í tej ráanamujri'i a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a. Teen tu teajta tají'i jín raaseíj, teajta tiyen raamuá'a ja'ati ti pú'eene'e, teajta tiyen tamuájca'a jín ra'ajtamuariej te'íjna ti niuucari pú'een ti ajta ruurican e'ihuateájtuaani. ² Ajta, a'í pu huataseíjre a'íjna ti ruurican e'ihuateájtuaani.

Teajta iteen, teen tu raaseíj. Teajta tiyen tiraataxájta, teajta tiyen tejá'amua'ixaate'e te'íjna ti rusén jín i'i ruuri, ti ajta jemin seijre'e í rutáata í Dios. Ajta, a'í pu téjmi jemi huataseíjre.

³ A'ij tu teajta tiyen tejá'amua'ixaate'e te'íjna í tej raaseíj, teajta í tej ráanamujri'i, sej si seajta mú'een siyen che'atá sena'a tiú'umua'ati tetíj iteen tí'imua'atze tej ti najími'i ta'ihuaamua'a tá'ara'ani. Jee xaa ne'u, teen tu jemin seijre'e, te'íjna í Dios jemi í tej rájya'upua. Teen tu teajta tiyen che'atá tena'a jemin seijre'e te'íjna jemi í ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús, í ti ajta Ciríistu'u pú'een.

⁴ Ayee tu 'een jín tiyen tejá'amuyu'use'e ti ij ayén raanaíjmi'ire'en í ti jamuaatá'aca sej jíme'en rutémua'ave'e.

Dios pu téjmi jemi seijre'e ti ayén che'atá na'a 'een t'ij tatzari

⁵ A'ii pu a'ín pú'een í niuucari í ti Ciríistu'u ayén titaatá'ixaa ti nu'u a'ín Dios ayén téjmi jemi seijre'e t'ij tatzari ti ayén tátatzavi'i í ta tzajta'a, ajta nu'u capu a'atzu jemin seijre'e ti'it'ij ti a'ij pua'a 'een, ti ayén che'atá na'a 'een t'ij t'ica'ari.

⁶ Tí pua'a tiyen te'íjna jetze tiyen mé titejá'ujjhu'a'ane'en a'u ti a'ut'ica'a teajta rá'antixáata tiyen titeejú'un a'u yee tej Dios jemi seijre'e, catu jé'iyecan jín tiyen ti'it'itacha'í sino tetí'ihua'itaca tu'u.

⁷ Mí teajta iteen, ti pua'a tiyen che'atá tena'a te'íjna jetze tiyen titeejú'un, te'íjna jetze ti tátatzavi'i, a'í pu rí'i taruure tej ti tiyen temua'a naa ta'ihuaamua'a tá'ara'ani. Ajta, a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús, a'í pu ajta tá'ari'ira nain t'ij na'a í tej jín ateáturaaveca í Dios jemi. A'í pu ayén taruure a'íjna jíme'e ti ari huamí'i ta jetze me'ecan. A'ij pu jín ayén tira'iráaxire í ruxuure'e.

⁸ Tí pua'a tiyen tiraataxáj yee tej nu'u caí ti'it'ij jín ateáturaaveca í Dios jemi, ayée tu tajámua'a tena'a tacuanamua. Ajta, a'íjna í niuucari ti ayén ti'ayajna, capu téjmi jemi seijre'e. ⁹ Mí teajta iteen, ti pua'a tiyen tiraataxáj í tej jín auteájturaa í Dios jemi, ayée tu tí'ijmua'aree ti Dios ra'ará'astejsin a'íjna jíme'en ti jín te'ataújratziiri'i ti nu'u ayén titaatá'uuni'i nain jíme'e í tej jín auteájturaa í jemin. Teen tu teajta tiyen tí'ijmua'aree ti ayén tiraavíjte'e ti Dios ayén titaatá'uuni'i.

¹⁰ Tí pua'a tiyen tiraataxáj yee tej nu'u caí ja'anáj ti'it'ij jín auteájturaa í Dios jemi, ayée pu huataújmua'a í tej teri tiyen te'íjna jíme'en raatamuá'a í Dios ti nu'u a'ín tí'ihua'itaca. Ajta a'íjna í niuucari ti ayén téjmi jemi raateájtuaa, capu xaa ne'u a'atzu téjmi jemi seijre'e.

2

Ajta a'íjna í Ciríistu'u, a'í pu tí'ixi'epi'íntare'e itejmi jetze me'ecan

¹ Mí sej niyaujmua'a, mi nej huápí'i já'amuaxe'eve'e, ayée nu 'een jín tejá'amuyu'use'e sej si caí ti'it'ij jín auteáturan í Dios jemi. Mí ajta, ti pua'a ja'ati ayén ti'it'ij jín teuuteáturan í Dios jemi, sej pu tayá'upua jemin seijre'e ti ta jetze me'ecan tí'ixi'epi'íntare'e. A'ii pu a'ín pú'een a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'í pu urarí'ene'acan jín seijre'e í Dios jemi. ² Ciríistu'u pu ajta ta jetze me'ecan rí'i tiraatá'a í

Dios ti ij caí puaíjtzi taatá'an a'íjna jime'e í tej jín auteájturaa í jemin. Ayee pu ajta che'atá na'a huá'a japua huaniú naíjmi'ica a'achú mej pua'amé í mej yen huachéjme í chaanaca japua.

³ Tí pua'a tiyen tirá'astijre'e a'ij ti a'ín titaata'aíj, ayée tu a'íjna jín tiyen tí'ijmua'aree tej jé'iyecan jín tiyen tí'ijmua'ate. ⁴ Tí pua'a seij ja'ati caí rá'astijre'e a'ij ti titaata'aíj, ajta ti pua'a a'íjna í ja'ati ayén tiu'utaxáj yee ti nu'u ayén tí'ijmua'ate a'íjna í Jesús, a'íjna í ja'ati, ayée pu tí'ihua'itaca. Ajta, capu jé'iyecan jín tí'itiújcha'íi.

⁵ Mí ajta, ti pua'a a'íjna í ja'ati ayén tira'ará'asten a'íjna i niuucari í ti téjmi jemi huatétuihuaca'a, ayée tu te'íjna jín tí'ijmua'aree ti ayén raanaíjmire í tzajta'an a'íjna í ja'ati ti a'ín jé'iyecan jín raxí'eve'e í Dios nain jime'e. Ayee tu teajta te'íjna jín tí'ijmua'aree tej tiyen te'íjna jemi seijre'e í Dios. ⁶ Ajta ti pua'a ja'ati ayén tiú'ujseijrata ti a'í pu miijmu ayén nu'u urarí'ene'acan jín seijre'e jemin í Dios, ayée pu ajta tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ja'ati ayén che'atá na'a rí'í tí'itiújcha'íi tíj ajta a'ín Ciríistu'u rí'í tí'itiújcha'íica'a.

Ajta a'íjna í niuucari ti jéjcuacan jín tí'ita'ajte'e

⁷ Mí nej já'amuxa'eve'e, canu jéjcuacan jín tejá'amuyau'use'e í ti jín titaata'aíj í Dios, sino a'íj nu jín tejá'amuyau'use'e ne'íjna í niuucari ti jéjcuca ímuá Dios ayén a'íjna jín titaata'aíj tíj na'a ti jéjcuca ímuá seijre'eca'a mú'ejmi jemi tíj na'a ti yú e'iré'ene. Ajta a'íjna ti jéjcuca ímuá jín titaata'aíj í Dios, a'íi pu a'ín pú'een í niuucari í sej ráanamujri'í.

⁸ Mí neajta inee, neajta nu jéjcuacan jín tejá'amuyau'use'e ti ayén ti'ayajna a'íjna jemi, ajta mú'ejmi jemi, a'iné pu'uri te'entipua'ari a'íjna ti a'uun é'eseijre'e a'u ti a'utíca'a. Ajta pu'uri a'utéjche ti huatatátzave'en a'íjna ti jé'iyecan jín tátatzavi'í.

⁹ Tí pua'a ja'ati ayén tiú'ujseijrata ti a'ín miijmu ari nu'u a'uun á'ume a'u ti á'uneeri'í, mi ajta a'íjna í ja'ati, a'íi pu ru'ihuaara'a tícha'íire'e, a'íi pu ajta aúche'e a'uun aumé a'u ti a'utíca'a a'u ti caí á'atatzave'e.

¹⁰ Ajta a'ín í ja'ati ti raxí'eve'e í ru'ihuaara'a, a'íi pu xaa a'uun aumé a'u ti á'atatzave'e í tavástar'a. Ajta capu tí'itíj jín a'aturáa í Dios jemi. ¹¹ Mí ajta, a'ín í ti rájcha'íire'e í ru'ihuaara'a, a'íi pu a'uun é'eseijre'e a'u ti a'utíca'a. A'íi pu xaa auj aumé a'u ti a'utíca'a, ajta capu ramua'aree a'u ti á'ume a'iné tíca'ari pu ayén ráaruu ti ij aráacun.

Tej nu'u caí tí'ixe'eve'e a'íjna ti yen seijre'e i chaanaca japua

¹² Ayee nu 'een jín tejá'amuyau'use'e mú'ejmi mi sej niyaujmua'a a'iné Dios pu ayén tejámuaatá'uuni'iri'í í sej jín auteájturaa í jemin a'íjna jime'e a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús.

¹³ Seajta mú'een, mi sej huá'avaujsimua'a pú'een, ayée nu 'een jín tejá'amuyau'use'e a'iné mú'een xu ramua'ate se'íjna ti tíj na'a jéjcuca ímuá seijre'eca'a, ajta tíj na'a ti yú e'iré'ene seijre'e. Seajta mú'een, mi sej teemua, ayée nu 'een jín tejá'amuyau'use'e a'iné mú'een xu seri ra'antimua'íiti se'íjna í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een.

Seajta mú'een, mi sej yaújmua'ame'en pú'een, ayée nu 'een jín tejá'amuyau'use'e a'iné mú'een xu ramua'ate se'íjna í tej rájya'upua. ¹⁴ Ayee nu neajta 'een jín tejá'amuyau'use'e mi sej huá'avaujsimua'a pú'een a'iné mú'een xu seri ramua'ate se'íjna ti jéjcuca ímuá seijre'eca'a tíj na'a ti yú e'iré'ene. Ayee nu neajta 'een jín tejá'amuyau'use'e mi sej teemua a'iné mú'een xu temua'a naa té'eviicua'í. Ajta a'íjna í niuucari ti Dios ayén téjmi jemi raateájtuaa, a'íi pu mú'ejmi jemi seijre'e a'iné mú'een xu rá'astijre'e. Mú'een xu seajta seri ra'antimua'íiti se'íjna í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een.

¹⁵ Ayee nu tejá'amua'íjcate'e sej caí siyen tihua'íjchuej a'ímej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca. Setá'aj caí seajta siyen tí'ijxe'eve'e tíj na'a í ti tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua. Ja'ati ti na'a ti raxí'eve'e hua'aye'ira í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, capu ajta cui'í raxí'eve'e í Dios.

¹⁶ Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna, a'iné tíj na'a ti ayén tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua, yen pu me'ecan. Tíj na'a í mej miyen tité'ujca'ane a'íj ti tzajta'an tásiseiri, ajta tíj na'a í mej raseíj ti ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi me'íjna jime'e tí'inecua'atzen, ajta naíjmi'í tíj

na'a í mej jíme'en á'ujtzaahuat'e, nain tíj na'a ti ayén 'een, a'íj pu jetze mé je'evé'eme í huá'amua'atziira'a í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Capu Dios jemi é'eme'ecan. ¹⁷ Ajta tíj na'a ti huá'a jetze ruxe'eve'e a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua, ajta a'íjna tíj na'a í mej jetzen tité'ujca'ane, a'íj pu xaa te'entipua'ajte'esin.

Mí ajta a'íjna í ti ayén tirá'astijre'e a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íj pu ruuri huateáturaasin í jemin tíj na'a rusén jíme'e.

A'íjna ti nu'u ayén ti'ayajna, ajta a'íjna ti nu'u hua'itzi pú'een

¹⁸ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, pu'uri tén teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an ti jetzen nain te'entipua'ajte'esin. Mú'een xu seajta seri ráanamujri'i ti a'íjn ayén huataseíjre'esin a'íjna ti rájcha'íire'e í Ciríistu'u. Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna mej meri mu'ití huataseíjre í mej rájcha'íire'e í Ciríistu'u. A'íj tu jín tiyen tí'ijmua'aree ti ari támua'a teja'uré'enejsin a'íjna xicáara'an jetze ti nain te'entipua'ajte'esin.

¹⁹ A'íj mú ta jemi tíhuui. Mí majta, camu ta jetze ajtémecantaca'a. Tí pua'a miyen ta jetze ajtémecantache'e, a'íj mú ta jemi huateáturanche'e. Mí majta, ayée mú 'een jín ajtacíj ti ij ayén huataseíjre'en mej caí naíjmi'i ta jetze ajtémecan.

²⁰ Ajta a'íjn í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu ari huateáturaa mú'ejmi jemi, ajta a'íj pu ayén tejamuaatá'a í mua'atzíira'a sej si nain jé'iyecan jín tiú'umua'ati.

²¹ Canu ne'íjna jín tejá'amuyuse'e ne'íjna jíme'e sej caí jé'iyecan jín ramua'aree se'íjna ti ayén ti'ayajna sino ne'íjna jíme'e sej xaa siyen ramua'aree. Ajta ti'itíj ti ayén hua'itzi pú'een, capu a'iránineica a'íjna jetze ti jé'iyecan jín ayén ti'ayajna.

²² ¿Ni secaí ramua'aree ja'ati ti a'íjn pú'een ti tí'ihua'itaca? Jee xaa, a'íj pu a'íjn pú'een í ti ayén tí'ixa yee ti caí Jesús a'íjn pú'een í Ciríistu'u. A'íj pu a'íjn pú'een ti rájcha'íire'e a'íjna í Ciríistu'u, a'íjna í ja'ati ti ayén che'atá na'a mé rúujipua a'íjna í tej rájya'upua, ti ajta mé rúujipua a'íjn ti yaujra'an pú'een í Dios. ²³ Ja'ati ti na'a ti mé rúurieni a'íjna ti yaujra'an pú'een, capu ajta rí'í tí'iseijre'e a'íjna jemi í tej rájya'upua. Mí ajta, a'íjn ti ayén tiraataxáj yee Jesús pu a'íjn pú'een a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, ti pua'a ayén huárini, a'íj pu ajta rí'í tí'iseíire'e a'ame í Dios jemi.

²⁴ Seajta mú'een, ayée xu huárini. Ché'e a'íjn niuucari í sej jéjcuá imuá ráanamujri'i, ché'e ayén mú'ejmi jemi huateáturan. Ajta a'íjna í niuucari í sej jéjcuá imuá ráanamujri'i, ti pua'a ayén mú'ejmi jemi huateáturan, ayée xu seajta mú'een naími'i rí'í tí'iteséire'e xá'aju'un se'íjna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios, seajta se'íjna jemi í tej rájya'upua. ²⁵ Ajta a'íj pu a'íjn pú'een í ti jín te'ataújratziiri'i itejmi jemi ti ayén titáaci'iti tej tiyen rusén jín ruuri tá'ara'ani í jemin.

²⁶ Ayee nu tejá'amuyuse'e ne'ímej jíme'en í mej miyen tejá'amuahua'itze'e.

²⁷ Mí seajta mú'een, aúche'e pu mú'ejmi jemi seijre'e a'íjna í mua'atzíira'a ti a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tejamuaatá'a. A'íj pu jín caí ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati ayén tejamua'itíi, a'íné a'íjna í mua'atzíira'a, ayée pu tejá'amua'itíi nain jíme'e. A'íj pu ajta jé'iyecan jín tejá'amua'itíi, ajta caí tejá'amuahua'itze'e. Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini a'íj ti ari tejámuaatá'itíiriri'i, setá'aj naíjmi'i huateáturan í jemin.

²⁸ Ajta i'i, mi sej yaújmua'ame'en pú'een, setá'aj siyen naími'i huateáturan í jemin tej ti tiyen a'ataca'anéecan jín ra'ancuré'eví'itin a'ájna xicáara'an ti jetzen huataseíjre'esin. Setá'aj seajta siyen huárini ti ij caí ta'atatévi'iraste'en í jemin. ²⁹ Tí pua'a seri mú'een ramua'aree ti a'íj pu ara'axcáacan jín seijre'e í Dios, xu'uri seajta ramua'aree ti ayén tí'ayajna ti ja'ati ti na'a ti ayén xí'epi'in tí'itíjcha'íi, a'íjna í ja'ati, a'íj pu xaa a'íjn Dios jetze airáne.

3

¹ Jee xaa ne'u, setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati ti a'íin í tej rájya'upua, ayén jeíhua huápi'í taataxí'eve a'iné a'íi pu xaa taatéya'upujtaca'a. A'íj tu jín, tu'uri yaújmua'ame'en pú'een í Dios. A'íj mú jín caí tamujte a'íime í mej yen huachéjme í chaanaca japua me'íjna jime'e mej caí raamuá'a.

² Mí nej já'amuaxe'eve'e, tu'uri yaújmua'ame'en pú'een í Dios. Mí ajta caí xi a'ij ámitieere'e a'ij tej éene'e tá'aju'un. Mí teajta iteen, ayée tu tí'ijmua'aree ti ayén tí'itaci'íti a'ájna xicáara'an jetze í ti jetzen huataseíjre'esin. A'íi pu seicié taruuren yé ta jetze tej ti tiyen che'atá tena'a éene'e tá'ara'ani tíj ajta a'íin éene'e seijre'e u ta japua a'iné a'ájna tu raseijran te'íjna a'ij ti 'leen.

³ Ajta, ja'ati ti na'a ti ayén tí'ijchú'eve'e a'íjna ti ayén tiráaci'íti, ayée pu a'íjna jín rí'í ruruuren ti ayén che'atá na'a rumua'atzíira'a jíme'en rí'éene'e seíre'e á'ara'ani tíj ajta a'íjna í Jesús ti ajta Círíistu'u pú'een. ⁴ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti tí'itíj jín até'itzaara í Dios jemi, a'íi pu ajta raatéxieehuata a'íjna í niuucari ti jín Dios tí'aijta. Ajta tíj na'a í mej jín até'itzaara, ayée pu seijre'e í Dios jemi ti ayén che'atá na'a 'leen í mej jín raatéxieehuata me'íjna í niuucari ti ajta jín Dios tí'aijta.

⁵ Ajta, xu'uri ramua'aree ti ayén 'leen jín huataseíjre a'íjna tí'ij ayén ra'uré'uuna í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta, capu a'atzu tí'itíj jín até'itzaara í Dios jemi a'íjna í Jesús, ti ajta Círíistu'u pú'een. ⁶ Ajta, ja'ati ti na'a ti Dios jemi seijre'e capu ajta á'atura í jemin. Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ayén tí'itíj jín até'itzaara í Dios jemi, a'íjna í ja'ati capúu xi yaú'itíeé já'araa a'ij ti 'leen a'íjna, capu ajta xi raamuá'a.

⁷ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, caxu raatá'acare'en ti ja'ati ayén tejá'amuacuanamua. Ja'ati ti na'a ti ayén xí'epi'ín tí'itíjcha'íi, a'íi pu ayén che'atá na'a rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi tíj ajta a'íjna í Jesús, ti ajta Círíistu'u pú'een.

⁸ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti tí'itíj jín auté'itzaara í Dios jemi, a'íi pu a'íjna jetze ajtémecan í tiyaaru'u, a'iné a'íjna í tiyaaru'u, ayée pu tíj na'a jéjcuá imuá te'utéjche ti ayén te'uté'itzaara tíj na'a í tí'irí yé e'iré'ene. Ayee pu 'leen jín huataseíjre a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios ti ij raaté'uuna nain í muári'eri'ire'ara'an í tiyaaru'u.

⁹ Capu até'itzaara í Dios jemi ja'ati ti na'a ti Dios jetze airáane. Capu tí'itíj jín até'itzaara a'íjna jime'e ti jemin seijre'e a'íjna ti Dios ayén raateájtuaa. Capu rí'irí tí'íin ja'ati ayén tí'itíj jín te'uté'itzaara'an a'iné a'íi pu Dios jetze airáane. ¹⁰ Ayee pu a'íjna jín té'emitieere'e ja'atén mej pú'een í yaújmua'ame'en í Dios, ajta ja'atén mej pú'een í yaújmua'ame'en í tiyaaru'u. Capu Dios jetze airáane ja'ati ti caí xí'epi'ín tí'itíjcha'íi, ti ajta caí raxí'eve'e í ru'ihuaara'a.

Tej nu'u huátaxe'eve'en seij teajta seij

¹¹ Ajta, a'ii pu a'íin pú'een í niuucari sej ráanamujri'í tíj na'a jéjcuá imuá tíj na'a ti yú e'iré'ene ti ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen titehuátaxe'eve'en seij teajta seij. ¹² Tej ti caí nu'u tiyen huárini a'ij ti ráaruu a'íjna í Caín teecan ti a'íjna jetze airáane a'íjna ti a'ij pua'a 'leen. Ajta ayén tiraajé'íca í ru'ihuaara'a. ¿Ni secaí ramua'aree a'ij ti 'leen jín raajé'íca? Ayee pu a'íjna jín tiraajé'íca a'íjna jime'e ti a'ij pua'a tí'itíjcha'íica'a a'íjna. Mí ajta, xí'epi'ín pu tí'itíjcha'íica'a a'íjna í ihuáare'ara'an.

¹³ Ne'ihuaamua'a, caxu a'ij tité'ujmujca ti pua'a miyen tejamuájcha'íire'e a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. ¹⁴ Ayee tu te'íjna jín tí'ijmua'aree tej caí ché'e mí'ichíjta seijre'e í Dios jemi sino tu'uri tiyen ruurican jemin huateájturaa a'íjna jime'e tej huá'axe'eve'e te'ímej í ta'ihuaamua'a.

Mí ajta, ja'ati ti na'a ti caí raxí'eve'e í ru'ihuaara'a, a'íi pu aúche'e ayén mí'ichíjta seijre'e í Dios jemi. ¹⁵ Jee xaa ne'u, a'íjna í ja'ati tí'íjcha'íire'e í ru'ihuaara'a, a'ii pu a'íin pú'een tí'ítecuí'íca. Seajta mú'een, xu'uri siyen tí'ijmua'aree ti caí rusén jín ruuri huateáturaasin í Dios jemi ja'ati ti na'a ti ayén tí'ítecuí'íca. ¹⁶ Ayee tu te'íjna jín tí'ijmua'aree a'ij ti 'leen ti pua'a ja'ati jé'iyecan jín raxí'eve'e í ru'ihuaara'a. A'íi pu Jesús ti Círíistu'u pí'rici, a'íi pu ta

jetze me'ecan huamí'i. A'ij pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen che'atá tena'a huácu'i'ini huá'a jetze me'ecan í ta'ihuaamua'a.

¹⁷ Mí ajta, ti pua'a ja'ati ti ayén jeíhua huápi'i tí'ijcha'íi í mej jín huateújvare'en íiyen chaanaca japua, ti pua'a ajta ayén raseijra ti a'ín ihuáare'ara'an caí a'ij tí'ijviicua'i, ajta ti pua'a caí rá'ancu'uvajxi'in ti ij tí'itíj jín raatévare'en, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'ijna ti jeíhua tí'ijcha'íi ayén tí'ixáata a'ame ti nu'u raxí'eve'e í Dios.

¹⁸ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, tiché'e caí tiyen tena'a tí'ixajta tej nu'u taxe'eve'e sej teajta sej. Tiché'e caí te'ijna jín tena'a tiyen tí'ixajta taniuuca jime'e sino tiché'e jé'iyecan jín huá'axe'eve'e te'ijna jime'e tej tí'itíj jín hua'utévare'en í ta'ihuaamua'a.

A'ij ti nu'u ye'í tí'iri'iri tej nu'u caí tí'itziñe'e í Dios jemi

¹⁹ Tí pua'a tiyen te'ijna jín huárini, aj tu xaa tiyen tí'ijmua'areeren tej tiyen jé'iyecan jín rí'i tí'itítacha'íi te'ijna jemi í niuucari ti ayén tí'ayajna. Tí pua'a teajta te'ijna jín tiyen huárini, aj tu ti caí ché'e a'ij pua'a tite'utátamuajte í taxiejniu'uca jetze te'ijna jemi í Dios. ²⁰ Tí pua'a ayén tá'axijte'e í taxiejniu'uca, capu ruxe'eve'e tej tiyen tí'itziñe'e a'iné jaitze'e pu ve'ecán jín tí'itéjvee í Dios caí í taxiejniu'uca. Ajta, a'í pu nain té'umua'aree.

²¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, ti pua'a caí tí'itíj jín tá'axijte'e í taxiejniu'uca, ayée pu 'een jín rí'iri tej caí tí'itíj jín tí'itziñe'e í Dios jemi. ²² Ayee tu teajta te'ijna jín tiyen tira'ancuré'asin te'ijna jemi tí'itíj ti na'a tej raatáhuaviira. Ayee pu a'ijna jín tí'itaci'ti a'ijna jime'e tej tiyen tirá'astijre'e a'ij ti a'ín tí'ita'aijte'e, ajta a'ijna jime'e tej tiyen rí'i tí'itítacha'íi a'ij ti tira'aránanajche.

²³ A'ii pu a'ín pú'een a'ijna ti jín ayén tí'ita'aijte'e tej ti tiyen té'antzaahuate'en ti a'ín Jesús yaujra'an pú'een í Dios, ajta a'ii pu a'ín pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u, tej ti teajta tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej a'ij ti a'ín titaata'áj. ²⁴ Ajta a'ín ti ayén rá'astijre'e a'ij ti Dios tí'aijta, a'í pu ayén che'atá na'a jemin seijre'e í Dios tíj ajta Dios jemin tí'iseijre'e a'ijna í ja'ati. Ayee tu te'ijna jín tí'ijmua'aree ti a'ín Dios ta jemi seijre'e a'ijna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ta jemi huateájturaa.

4

A'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'ijna í xiéjniu'ucari ti rájcha'íire'e í Ciríistu'u

¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj caí rá'atzaahuate'e ja'ati ti na'a ti ayén ruseijrata ti nu'u a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a raatá'a ti tiu'utaxáj, sino setá'aj amua-caícan hua'utéeseij sej si ráamua'aree tí'itíj ti xiejniu'ucarira'a ca'aníjra'a hua'atá'aca mej miyen tiu'utaxáj. Setá'aj siyen huárini a'iné a'íme í mej caí jé'iyecan jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, mu'íiti mú meri huá'a tzajta'a huataseíjre a'ímej jemi í mej yen seijre'e íiyen chaanaca japua.

² Ayee tu te'ijna jín tiráamua'aree ti pua'a a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati ayén tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan nusu caí. Ja'ati ti na'a ti ayén tiraataxáj yee a'ín Jesús pu Ciríistu'u pú'een, a'í pu nu'u ajta ayén tehuá'ira'atacan jín huataseíjre íiyen chaanaca japua, ti pua'a a'ijna í ja'ati ayén tiraataxáj, a'í pu a'ín pú'een ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan.

³ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ayén seicié tiraataxáj yee ti Jesús caí ayén tehuá'ira'atacan jín huataseíjre, a'í pu caí jé'iyecan jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, sino a'í pu ayén ca'aníjra'a ratá'aca a'ij ti tiu'utaxáj a'ijna í xiéjniu'ucari ti rájcha'íire'e í Ciríistu'u. Xu'uri siyen tiráanamujri'i ti a'ín yen huataseíjre'esin íiyen chaanaca japua. Jee xaa ne'u, pu'uri yen seijre'e huá'a tzajta'a í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua.

⁴ Mí sej yaújmua'ame'en, mú'een xu Dios jetze ajtéme'ecan. Seajta seri hua'utémuaiti se'ímej í mej hua'itzi jín tí'ixaxa'a se'ijna jime'e ti a'ín í ti mú'ejmi jemi huateájturaa, jaitze'e pu ve'ecán jín antiújmua'aree caí a'ijna ti yen seijre'e íiyen í chaanaca japua.

⁵ Mí majta a'íime, a'íi mú huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. A'íj pu jín, tíj na'a mej miyen tí'ixáata muá'aye'i, a'íi pu ca'aníjra'a hua'atá'aca mej miyen tiu'utaxáj a'íjna í huá'amua'atziira'a a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Majta a'íime í mej yen seijre'e, a'íi mú miyen tihuá'anamua.

⁶ Mí teajta iteen, teen tu Dios jetze ajtémecan. Ja'ati ti na'a ti ayén ramua'ate í Dios, a'íi pu ayén tanamuaj. Ajta a'íjna í ja'ati ti caí ramua'ate í Dios, a'íi pu ajta caí tanamuaj. Ayee tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree ti pua'a ja'ati ayén jé'iyecan jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan na'ari ti pua'a hua'itzi jín tí'ixaxa'a.

Dios pu huápi'i taxe'eve'e itejmi

⁷ Mí nej já'amuaxe'eve'e, tiché'e tiyen titehuátaxe'eve'en seij teajta seij a'iné Dios pu rusej ayén ca'aníjra'a titatá'aca tej ti tiyen huátaxe'eve'en. Ajta a'íin ti huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íi pu Dios jetze airáane, ajta a'íi pu ramua'ate í Dios. ⁸ Mí ajta, a'íin ti caí huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íi pu caí xi ramua'ate í Dios, a'iné Dios pu jé'iyecan jín rusej taxe'eve'e, nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a.

⁹ Ayee pu a'íjna jín téjmi jemi huatasejre ti Dios ayén taxe'eve'e a'íjna jime'e ti a'íin ayén ya'uta'íteca'a í ruyauj ti seij na'a pú'een ti ij yé uvé'enen íyen chaanaca japua tej ti ruuri huateáuran í Dios jemi te'íjna jime'e ti a'íin ta japua huaniú.

¹⁰ Ayee pu a'íjna jín ayén éeni'ici'e seijre'e ti Dios ayén taxe'eve'e. Catu teen amuacá raataxí'eve'e í Dios, sino a'íi pu amuacá taataxí'eve'e itejmi, ajta ayén ya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij a'íin ayén ra'uré'uuna í tej jín auteájturaa í Dios jemi ti ij caí Dios ayén puajtzi titaatá'acare'en.

¹¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, a'iné Dios pu'uri ayén titaataxí'eve'e, ayee pu tiú'ujxe'eve'e tej tiyen che'atá tena'a huátaxe'eve'en seij teajta seij. ¹² Capu ja'ati ja'anáj raasej í Dios. Mí ajta, ti pua'a tiyen tí'itaxe'eve'e seij teajta seij, Dios pu ayén téjmi jemi seijre'e, ajta a'íi pu téjmi jemi runajmire'e a'íjna ti jín Dios ayén tí'itaxe'eve'e.

¹³ Ayee tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree tej tiyen jemin seijre'e, ajta ti ayén a'íin téjmi jemi seijre'e a'íjna jime'e ti ayén téjmi jemi raateájtuaa í ruxí'ejni'uca. ¹⁴ Teajta iteen, teen tu tiyen tiraasej, teajta tiyen tirataxájtave ti a'íin í tej rájya'upua, a'íin ayén tíya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij ayén hua'irájtuaani a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua.

¹⁵ Ja'ati ti na'a ti ayén tiraataxáj yee Jesús pu nu'u ajta Ciriístu'u pú'een, a'íi pu ajta a'íin pú'een ti yaujra'an píríci í Dios. Dios pu jemin seijre'e a'íjna í ja'ati. Ajta a'íin í ja'ati, a'íi pu ayén che'atá na'a seijre'e í Dios jemi.

¹⁶ A'íj tu jín tiyen tí'ijmua'aree, teajta tiyen tirá'atzaahuate'e ti ayén tí'itaxe'eve'e í Dios, a'iné Dios pu ayén ja'anáj ti na'a tí'itaxe'eve'e. Ajta a'íin í ja'ati ti ayén seijre'e ti huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íi pu ajta jemin seijre'e í Dios. Ajta Dios pu ayén che'atá na'a jemin seijre'e a'íjna í ja'ati.

¹⁷ Ayee pu éeni'ici'e seijre'e ti ayén huaúnajmi'ire itejmi jemi tej ti caí tí'itziine'e a'ájna xicáara'an ti jetzen huá'axijte'en, a'íjna jime'e tej tiyen che'atá tena'a seijre'e íyen chaanaca japua tíj ajta a'íjna, te'íjna jime'e tej huá'axe'eve'e í taxí'ej teite. ¹⁸ Tí pua'a ja'ati ayén rachú'eve'e a'ame a'ájna xicáara'an jetze ti Dios jetzen huá'axijte'en, capu ayén tí'itziine'e, a'iné ti pua'a a'íjna í ja'ati nain jín ayén tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íj pu jín raatépua'ajte'esin í ru tzajta'a a'íjna ti jín tí'itziine'e ti Dios puajtzi raatá'an.

Ayee pu xaa ne'u tí'ayajna a'iné ti pua'a ja'ati ayén tí'itziine'e, a'íi pu ajta tí'tíj jín rajpuajtzi á'aye'i. Ajta a'íin ti tí'itziine'e, capu u huateúnajmire í ru tzajta'a ti a'íin ayén tí'ijxe'eve'e í ruxí'ej tevi.

¹⁹ Ayee tu te'íjna jín tí'ijxe'eve'e í Dios a'iné Dios pu amuacá ayén titaataxí'eve'e itejmi.

²⁰ Tí pua'a ja'ati ayén tí'ixajta yee a'íi pu nu'u raxí'eve'e í Dios, ajta ti pua'a rájcha'íre'e í ru'ihuaara'a, ayee pu tí'een, a'iné ti pua'a a'íin caí raxí'eve'e í ru'ihuaara'a ti ayén mé tirúusise'iran, capu a'atzu a'íj tí'irí'irí ti a'íjna í ja'ati ayén raxí'eve'e a'íjna í Dios ti caí ja'anáj rasise'i.

²¹ Ajta a'ii pu a'ñin pú'een í niuucari ti jín a'ñin ayén titaata'aíj. Ché'e nu'u a'ñin ti ayén tí'ijxe'eve'e í Dios, ché'e a'ñin ajta ayén tí'ijxe'eve'e í ru'ihuaara'a.

5

Tej nu'u teri hua'utémua'iti te'íjna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta yen japuan seijre'e íyen í chaanaca japua

¹ Ja'ati ti na'a ti ayén té'atzaahuate'e ti Jesús a'ñin pú'een a'íjna í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u, a'íjna í ja'ati, a'ñi pu ajta Dios jetze huanéj. Ajta a'ñin ti ayén tí'ijxe'eve'e a'íjna ti ya'upuáara'an pú'een, a'ñi pu ajta ayén huá'axe'eve'e a'ímej í ti ayén hua'utéya'upujtaca'a.

² Ayee tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree tej jé'iyecan jín huá'axe'eve'e te'ímej í mej yaújmua'ame'en pú'een í Dios te'íjna jime'e tej tiyen tí'ijxe'eve'e í Dios, teajta tiyen tirá'astijre'e a'ij ti a'ñin tí'ita'aijte'e. ³ Ajta, ayée pu huataújmu'a a'íjna í tej nu'u raxí'leve'e í Dios tej ti tiyen te'íjna jín ra'ará'astijre'en te'íjna í ti jín tí'ita'aijte'e. Ajta, capu muári'eri tej tiyen te'íjna jín ra'ará'astijre'en te'íjna ti jín Dios ayén tí'ita'aijte'e.

⁴ Ayee pu a'íjna jín ayén tí'een a'iné ja'ati ti na'a ti ayén Dios jetze airáane, a'ñi pu hua'antimua'ítici a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Ajta, ayée tu te'íjna jín hua'antimua'ítici te'íjna jime'e tej té'atzaahuate'e.

⁵ A'ii pu a'ñin pú'een ti hua'antimua'ítici a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. A'ñi pu a'ñin pú'een ti ayén té'atzaahuate'e ti Jesús a'ñin pírici ti yaujra'an pú'een í Dios.

A'íjna ti nu'u raataxájtave a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna jíme'en a'ñin ti yaujra'an pú'een í Dios

⁶ Ajta a'íjna í Jesús ti Ciríistu'u pú'een, a'ii pu a'ñin pú'een ti ayén huataseíjre itejmi jemi. Ayee tu te'íjna jín ramua'aree ti a'ñi pu jé'iyecan jín téjmi jemi huataseíjre tí'ij ayén huámua'í'ivijhuaca'a, ajta ayén tira'iráaxire í ruxuure'e tí'ij huam'í'i. Dios pu ayén tiraataxájtaca'a a'íjna jíme'en í Jesús tí'ij a'ñin huámua'í'ivijhuaca'a. Ajta ayén che'atá na'a jíme'en tiraataxájtaca'a tí'ij Jesús huam'í'i, majta raseíreca'a í teite. ⁷ Ajta a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ñi pu ayén raataxájtave a'íjna jíme'en a'iné a'ñi pu jé'iyecan jín tí'ixaxa'a.

⁸ Jee xaa ne'u, mehuaíca í mej miyen raataxájtave. A'ii pu a'ñin pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an ti Dios téjmi jemi raateájtuaa. A'ii pu ajta a'ñin pú'een í niuucari í tej ráanamujri'í tí'ij Jesús ayén huámua'í'ivijhuaca'a. A'ii pu ajta a'ñin pú'een í tej jín ra'utámua'aree ti Ciríistu'u ayén tiu'um'í'í í cúruu jetze. Majta me'íjna í mej huaíca, naíjmi'í mú miyen che'atá mena'a tiraataxájtave.

⁹ Ajta, ti pua'a tiyen tira'ancuré'an a'ij mej ti'ixa í teite mej yen japuan seijre'e íyen chaanaca japua, ayée pu jaítze'e ayén tiraavíjte'e tej tiyen tira'ancuré'an a'ij ti ajta tí'ixa í Dios a'iné jaítze'e pu ruxe'eve'e a'ij ti a'ñin tí'ixa. A'ii pu a'ñin pú'een ti jíme'en Dios raataxájtaca'a, ti raataxájtaca'a a'íjna jime'e í ruyauj.

¹⁰ Ja'ati ti na'a ti rá'atzaahuate'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í ja'ati, a'ñi pu jemin seijre'e a'íjna ti jíme'en huataújxajtaca'a. Ajta ja'ati ti na'a ti caí rá'atzaahuate'e í Dios, a'ñi pu ayén tí'ixa ti nu'u tí'ihua'ítaca í Dios a'íjna jime'e ti caí rá'antzaahua a'íjna ti jíme'en Dios raataxájtaca'a í ruyauj jime'e.

¹¹ Ajta, a'ii pu a'ñin pú'een ti jíme'en raataxájtaca'a, ti jíme'en Dios ayén taatá'a tej ti tiyen ruuri huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e. Ajta, ayée tu 'een jín ruuri tá'aju'un te'íjna jime'e ti a'íjna jetze ti yaujra'an pú'een, a'ij pu jetze airáninei í tej jín ruuri tá'ara'ani. ¹² Ja'ati ti na'a ti jemin seijre'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'ñi pu ajta jemin ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Mí ajta, ja'ati ti na'a ti caí jemin seijre'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, capu ajta ruuri huateáturaasin í jemin tíj na'a rusén jime'e.

Tej tiyen ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e

¹³ Ayee nu 'een jín niyen tejamuaatayú'use sej si siyen tiráamua'aree sej siyen jemin ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jíme'e mi sej siyen té'atzaahuate'e se'íjna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios.

¹⁴ Ajta, a'ii pu a'ín pú'een ti ca'aníjra'a tatá'a tej ti tiyen taxiéehua ajteáxiire í jemin. Tí pua'a tiyen tí'itíj tiraatáhuavii a'ij ti tiraavíjte'e í jemin, ayée tu tiráamua'aree ti a'ín ayén tí'itanamua. ¹⁵ Ajta ti pua'a tiyen tiráamua'aree ti a'ín ayén tí'itanamua tíj na'a a'ij tej tí'itíj tiraatáhuaviira, a'ij tu jín tiyen teajta tiráamua'aree ti ayén titaatá'asin a'ij ti tiraavíjte'e a'íjna jíme'en í tej raatáhuaviiri'i.

¹⁶ Tí pua'a ja'ati ayén tí'ijseijra ti a'ín ihuáare'ara'an ayén te'uté'itzaaara'an tí'itíj jíme'e ti caí ayén tí'ijci'iti ti huámi'ini, ché'e a'ín ja'ati ayén a'íjna jín tiraatáhuavii í Dios. Tí pua'a ayén a'íjna jín huárini, Dios pu ajta ayén tiraatá'asin ti a'ín ruuri huateáturan í jemin a'íjna í ihuáare'ara'an ti ayén tí'itíj jín te'uté'itzaaara ti caí ayén a'íjna jíme'en tiráaci'iti ti huámi'ini.

Mí ajta, ayée pu ajta seijre'e í mej jín auté'itzaaara'a ti a'íjna jín ayén tiráaci'iti ti ja'ati huámi'ini. Canu niyen tejá'amua'íjcate'e sej si se'íjna jín siyen tiraatáhuavii.

¹⁷ Matíj mena'a miyen me'íjna jín a'ij pua'a tí'iterici, a'ii pu ajta a'ín pú'een í mej jín auté'itzaaara í Dios jemi. Ajta, aúche'e pu téjmi jemi seijre'e í mej jín auté'itzaaara ti ajta caí ayén tiráaci'iti ti ja'ati a'íjna jíme'en huámi'ini.

I ti nu'u jín te'entipúa'ajte'esin

¹⁸ Teen tu tiyen tí'ijmua'aree ti caí tí'itíj jín auté'itzaaara í ja'ati ti ayén Dios jetze airáne, sino a'íjna í ja'ati ti Dios jetze airáne, a'í pu ayén té'ujcu'uve, ajta caí í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een capu ra'ajtamíjhua a'íjna í ja'ati.

¹⁹ Teen tu teajta tiyen tí'ijmua'aree tej Dios jetze ajtémecan. Majta a'íime í seica í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, naíjmi'i mú rá'astijre'e me'íjna í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een.

²⁰ Teajta tu tiyen tí'ijmua'aree ti a'ín ti yaujra'an pú'een í Dios yen huataseíjre. A'í pu ajta ayén taatá'a tej ti tiyen tiyaú'itiée tá'ara'ani tej ti tiyen tiráamua'ati te'íjna ti ayén tí'ayajna. Teen tu teajta te'íjna jemi seijre'e ti ayén tí'ayajna.

Jee xaa ne'u, teen tu teajta jemin seijre'e te'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'ii pu a'ín pú'een í Dios ti nain jín ajta jé'iyecan jín seijre'e, ti ajta ayén titatá'aca tej tiyen ruuri huateáturan í jemin tíj na'a rusén jíme'e.

²¹ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, rí'i xu'u se'íjna jíme'e, sej si caí raná'amiche'en tí'itíj ti na'a ti caí Dios pú'een.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti hua'apua

A'íjna ti ayén ti'ayajna, ajta a'íjna ti jín Dios taxe'eve'e

¹ Inee, i nej vásta'a pú'een, a'ij nu jetze yé muateujte'e, mú'ee mi pej hua'anáànaj pú'een a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri, mú'ee ti Dios mua'antíhuau. Yee nu neajta huá'ateujte'e í á'ayaujmu'a í mej rá'astijre'e í niuucari ti ayén ti'ayajna. Ayee nu niyen jé'iyecan jín tejá'amuaxe'eve'e, majta miyen che'atá mena'a tejá'amuaxe'eve'e matíj mena'a pua'amé í mej miyen tí'ijmua'aree í niuucari ti ayén ti'ayajna. ² Ayee tu te'íjna jín tejá'amuaxe'eve'e te'íjna jime'e ti a'ín niuucari ti ayén ti'ayajna, ayée pu téjmi jemi seijre'e, ajta ayén téjmi jemi seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

³ Ché'e a'ín Dios í tej rájya'upua, a'íjna jamuan í Jesús ti Círíistu'u pú'een, a'íjna ti ajta yaujra'an pírici í Dios, ché'e a'ín ayén rí'í tejamuaatá'acare'en, ajta jamuá'ancu'uvajxi'ín, ajta jamuaatépua'ajte'en sej si siyen jé'iyecan jín rí'í ti'itiújcha'íi, sej si seajta huataújxe'eve'en sej seajta sej.

Tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej

⁴ Jé'ecan nu netémua'ave'e ne'íjna jime'e nej niyen tiráamua'areeri'i mej seica í mej mú'etzi jetze ajtéme'ecan miyen che'atá mena'a jé'iyecan jín miyen rí'í ti'itiújcha'íi a'ij ti titaata'aíj a'íjna í tej rájya'upua.

⁵ Ajta íjii, mi pej hua'anáànaj pú'een, ayée nu ti'itíj jín tí'imuahavii. Canu jéjcuacan jín tí'imuyu'use'e ne'íjna jime'en ti Dios ayén a'íjna jín titaata'aíj sino a'ij nu jín tí'imuyu'use'e ne'íjna jime'en ti jéjcuá imuá téjmi jemi raateájtuaa tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej.

⁶ Ayee pu a'íjna jín té'emitteere'e tej sej teajta sei jé'iyecan jín tira'ará'astijre'en a'ij ti a'ín tí'ita'aijte'e, tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en. Ajta, a'ii pu a'ín pú'een í ti jín titaata'aíj. A'ij pu jín, a'iné ayée xu jéjcuá imuá tiráanamujri'i tíj na'a ti yú e'iré'ene, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej nu'u siyen titehuaújxe'eve'en.

I mej tí'icuanamuan

⁷ Ayee pu a'íjna jín tiú'ujxe'eve'e sej siyen huárini, a'iné a'íime í mej tiú'ucuanamujca, mu'uri mu'ití huataseíjre huá'a tzajta'a a'ímej í mej yen huachéjme í chaanaca japua. A'í mú miyen avítzi jín tí'ixaxa'a ti nu'u a'ín Jesús ti ajta Círíistu'u pú'een ayén nu'u caí tiu'uteújtevistaca'a. A'ii mú a'ín pú'een í mej tiú'ucuanamujca, í mej majta rájcha'íire'e í Círíistu'u. ⁸ Rí'í xu'u mú'een, ti ij caí ayén amuáaruuren mi a'amua tzajta'a sej si caí yá'uríeeni í sej jín tiu'umuáriej sino ti ij ayén naíjmi'i tejamuáaci'iti í sej raamuá'iti í Dios jemi.

⁹ Ja'atí ti na'a ti ayén ríci ruseíj a'ij ti tirájteuve, ajta ti caí ayén tirá'astijre'e a'íjna í niuucari ti jín Círíistu'u ayén titá'itiiri'i, capu seijre'e í Dios jemi a'íjna í ja'ati.

Mí ajta, ja'atí ti na'a ti ayén tirá'astijre'e a'íjna ti jín ayén titá'itiiri'i, a'íi pu rájya'upua í Dios. Ayee pu che'atá na'a seijre'e a'íjna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios.

¹⁰⁻¹¹ Tí pua'a ja'atí mú'ejmi jemi mú a'uvé'eme'en ti caí ayén tirá'astijre'e a'íjna í niuucari ti téjmi jemi raateájtuaa, caxu rateújte'e, caxu seajta ra'ancuré'evi'itijicare'en a'u sej é'eche, a'iné ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'evi'itin, a'íi pu jamuan ajta ayén ríci ti a'ij pua'a leen.

I ti nu'u jín te'entipúa'ajte'esin

¹² A'iné capu tí'iseicaj na'a í ti tiú'ujxe'eve'e í nej jín tejamuaatá'ixaate'en, sino ti'imu'íi, a'ij nu jín caí raxí'eve'e nej niyen tejamuaata'iti'i a'íjna i yu'uxari jetze sino ayée nu

ti'ijchú'eve'e nej nese'ij u á'ume'en mú'ejmi jemi tej ti na'ijmi'i tase'ira tá'ara'ani, tej ti tiyen tena'imi'i tihua'utá'ixaate'en tej ti nain jín huátatemua'ave'en.

¹³ Majta a'ime í mej yaújmua'ame'en pú'een, í mej jamuan e'etiújse'iri me'ijna á'ajuu í ti Dios ra'antíhua'u, a'íí mú yé á'amuateujte'e. Ayee pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti huaíca

Rí'í pu nu'u naa tí'ijxajtac'a a'íjna í Gayo

¹ Inee i nej vásta'a pú'een, yé nu muateaujte'e, mú'ee Gayo mi nej muaxe'eve'e. Jee xaa ne'u, tzáahuati'íra'a nu jín muaxe'eve'e.

² Ayee nu tí'ijhuavii mú'eetzi jíme'e, mi nej muaxe'eve'e, ti ij temua'a naa timuáavaire'en, pej pi pajta caí ti'ijcuí'ine. Nee nu ramua'aree pej ri'éene'ecán jín seijre'e mua'a tzajta'a. ³ Jéihua nu huatántemua'ave ne'íjna jíme'e mat'í'ij yé ra'áa seica í ta'ihuaamua'a, mat'í'ij miyen tinaatá'ixaa pej nu'u tzáahuati'íra'a jín rí'í ti'iti'á'acha'íi, a'iné mú'ee pej xaa piyen rá'astijre'e pe'íjna ti ayén ti'ayajna.

Tí'í nu'u hua'utévaire'en í ru'ihuaamua'a ti nu'u caí huá'amujte

⁴ A'ii pu a'íin pú'een ti huápi'í rí'í naa tinaatá'aca nej ni niyen tiráanamua mej miyen tzáahuati'íra'a jín rí'í ti'itiújcha'íi muá'aye'í í niyaujmua'a.

⁵⁻⁶ Mí nej muaxe'eve'e, xí'epi'ín pej rici t'íj na'a pej piyen ti'it'íj jín tihua'atéva'iri í ta'ihuaamua'a. Ajta jaítze'e pu xí'epi'ín jín seijre'e í Dios jemi ti pua'a piyen hua'utévaire'en pe'ímej í pej caí huá'amujte a'iné a'íi mú miyen raataxájtaca'a huá'a jemi í mej yé tiújse'iri mú'eetzi jíme'en pej nu'u piyen huá'axe'eve'e í a'axí'ej teite. Ayee nu tí'imuahuvii patá'aj piyen tihua'utévaire'en temua'a naa ti ij caí ti'it'íj huá'aturaate'e mat'í'ij a'uc'íne a'iné ayée pu tiraavíjte'e a'íjna jíme'e mej miyen tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁷ A'í mú me'íjna jetze me'ecan u e'eráaci, majta camu ti'it'íj ancuré'a a'ímej jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁸ A'íj pu jín ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen temua'a naa tihua'ancuré'evi'itín, teajta hua'utévaire'en ti'it'íj jíme'e í mej miyen rici tej ti huá'a jamuan naíjmi'í tiu'umuári'en te'íjna jetze me'ecan ti ayén ti'ayajna.

Diótrfes pu nu'u a'íj pua'a ti'itiújcha'íi

⁹ Nu'uri ti'it'íj tihua'uta'íti'iri'í a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri. Mí ajta a'íin Diótrfes, ti huápi'í ra'aráanajche ti nain jín antiújmua'areere huá'a jemi, a'íi pu caí ra'ancuré'aca'a a'íjna í niuucari. ¹⁰ A'íj nu jín, net'í'ij ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi, nee nu niyen tejámuaatá'asin sej ra'utamua'aree a'íj ti a'íin rici, ti ayén a'íj tí'inexa a'íjna jíme'e í niuucari ti hua'itzi pú'een. Ajta, capu a'íi na'a ayén tira'aráanajche ti ayén neruure, sino a'íi pu ajta caí hua'ancuré'evi'itijca í ta'ihuaamua'a.

Jee xaa, a'íi pu ajta ayén huá'íjmi'í a'ímej í mej miyen tí'ijxe'eve'e mej miyen tihua'ancuré'evi'itín. Ajta, a'íin Diótrfes, a'íi pu ayén tihua'amuarite'e mej mi caí ché'e me'uun e'etiújse'irihua'an.

Tí'í nu'u rí'í ti'itiújcha'íi a'íj ti tiraavíjte'e

¹¹ Mí nej muaxe'eve'e, capej piyen che'atá pena'a rijca t'íj a'íjna ti a'íj pua'a ti'itiújcha'íi, sino patá'aj piyen che'atá pena'a rijca t'íj ajta a'íin ti xí'epi'ín ti'itiújcha'íi. Ja'atí ti na'a ti xí'epi'ín rici, a'íi pu Dios jetze ajtéme'ecan. Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'íj pua'a rici, a'íi pu caí ja'anáj raamuá'a í Dios.

Demetrio pu nu'u rí'í ti'itiújcha'íi

¹² Mí ajta, jíme'en a'íjna í Demetrio, naími'í mú miyen rí'í tí'ijxa. Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna ti a'íin ayén tzáahuati'íra'a jín ti'itiújcha'íi. Nee nu neajta niyen tiraataxájtave ne'íjna í Demetrio. Seajta mú'een, ayée xu siyen tí'ijmua'aree neetzi jíme'e nej jé'iyecan jín niyen tirataxájtave.

I ti jín te'entipú'ari

¹³ Net'í'ij tí'imuyau'use'eca'a, ayée pu ca'aníjra'a tineetá'aca nej jéihua timuaatá'ixaate'en. Mí neajta inee, canu niyen raataxí'eve nej niyen timuaatayú'use'en

i yu'uxari jetze. ¹⁴Ayee nena'a éeni'ici'e tí'ijxe'eve'e nej ca'anacan mú'ejmi jemi a'atanén tej ti naíjmi'i tiu'utaxáj temua'a naa.

¹⁵Ché'e Dios mua'anpuá'ajte'en. A'í mú í ta'amiigustemua'a yé muateujte'e. Patá'aj mú'ee piyen neetzi jetze me'ecan hua'utateújte'en naíjmi'ica í ne'amiigustemua'a í mej me'uun a'uté'uu. Ayee pu'u xaa, nu'uri ra'antipuá'ajte.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Judás

Judás pu tihuá'ayu'use'e a'ímej í ti Dios hua'utajé

¹ Inee, i nej i'i Judás, nee nu sej píríci ti tí'ivaire'e a'íjna jemi í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Nee nu neajta juutzeá'ra'an pú'een a'íjna í Jacobo. Ayee nu tejá'amuayu'use'e mú'een mi ti amuaatajé í Dios, a'íjna í tej teajta rájya'upua. A'í pu ajta á'amuacha'íi a'ame ti ij ayén tejamuáaci'iti sej siyen seíre'e xá'aju'un jemin í Ciríistu'u. ² Ché'e ayén tejamuáaci'iti ti Dios, ayén amuá'ancu'uvajxi'in temua'a naa, ti 'ij ajta nain jín amua'anpuá'ajte'en sej si siyen huápi'i huaújxe'eve'en sej seajta sej.

Jíme'en a'ímej í mej hua'itzi jín tihuá'itíi (2 Pedro 2:1-17)

³ Ayee pu'u, ne'ihuaamua'a mi nej já'amuaxe'eve'e, ayée nu tí'ijxe'eve'eca'a nej niyen ne'íjna jín tejámuaata'ítíi ne'íjna jíme'e ti Dios tu'irátuaasin tetíj tena'a pua'amé tej tiyen rá'astijre'e. Mi ajta, ca'aníjra'a pu naatá'aca nej ni niyen ca'anéeri jín tejámuaatayú'use'en nej ni niyen tejamuáatáhuavii sej siyen tiu'utatése'en sej si seuj ra'ará'astijre'en se'íjna í niuucari ti seíj na'a raateájtuaa huá'a jemi í ti Dios huateúra'ate.

⁴ Seica mú avíitzi jín ajteújnaxcaca'a mú'ejmi jemi. A'íi mú a'íin pú'een í mej caí rá'astijre'e í Dios. Majta seicié pu ayén tihuá'amítiejte'e a'íjna í niuucari í tej jín ráamua'areeri'i ti huáapua'a pu r'íi titaatá'a a'íjna ti tí'ita'aijte'e, a'íjna í tavástara'a, í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Ayee pu tihuá'amítiejte'e ti nu'u a'íin tavástara'a ayén r'íi tihua'utá'a mej mi miyen ché'e mana'a a'ij pua'a titeetiújcha'íica a'ij ti tihuá'amítiejte'e. Ayee mú me'íjna jín huarín, a'íi mú majta mé rúujipua í tavástara'a. Ajta ayén tihuá'aci'iti a'ij ti ajmí'i té'eyu'usi'ihuaca'a í mej jín rajpuaitzi muá'aju'un.

Jíme'en í ti Dios ajmí'i hua'uxíjte

⁵ Ayee nu raxí'eve'e nej niyen amuaatá'an sej ra'utámua'aree ti a'íin tavástara'a xaa hua'irájtuaa a'ujna u Egipto a'ímej í ruteítestemua'a. Aj pu'i á'iyen a'íin ayén hua'upuá'ajte a'ímej í mej caí ra'ará'astijre.

⁶ Majta a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, í mej majta caí araúraste me'íjna jíme'e í ti jín Dios hua'antíhuau, sino maraatéxíehuaataca'a me'íjna jíme'e í mej jín títeté'u'upu'uca'a u ta japua a'u mej a'uté'eca'a mej mi pua'amecié tí'itíi jín te'enteáruute tí'jaitze'e jín seijre'e. A'ij pu jín, Dios ayén hua'iteáana a'u ti a'utíca'a. A'uu mú aiteánami'ihua muá'aju'un tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jíme'e, ti i a'íin Dios ayén puájtzi hua'utá'an a'íjna xicáara'an tí'ij huá'axijte'en naíjmi'ica matíj mana'a pua'amé seijre'e.

⁷ Ayee pu che'atá na'a Dios hua'uxíjte a'ímej í mej Sodoma é'echejca'a, majta í seica í mej Gomorra é'eme'ecantaca'a, majta seica í mej a'ímuá antachéjme'ecaa. Ayee mú huataúra'a a'íime mej mi huaújxana'acira'aten, mej mi majta seicié tí'ihuaújxana'acira'aten a'ij ti caí tiraavíjte'e, teáata'a jamuan í ruxí'ej teáata'a. Ayee mú tiu'utasejriti'ihuaca'a mej me'íin pú'een í mej miyen tirajpuájtzi muá'aju'un me'íjna jetze í taij ti caí ja'anáj á'amí'ini.

⁸ Majta a'íime í mej avíitzi jín ajteújnaxcaca'a mú'ejmi jemi, ayée mú che'atá mana'a me'íjna jetze tí'imua'atze yee mej ruxíéehua ruxána'acira'aten. A'ij mú jín a'ij pua'a raruure í rutevij. Majta miyen mé rúujipua ja'ati ti na'a ti tí'itíi jín antiújmua'aree. A'íi mú majta a'ij pua'a tihuá'axa a'ímej í mej ta japua é'eseijre'e, í mej majta r'íi huápi'i naa seijre'e.

⁹ Mi ajta a'íin Miguel ti jeíhua tí'itíi jín tí'ivaire'e í ta japua, capu ayén huataúra'a ti ayén ca'anín jín ra'uxíjte'en a'íjna í tiyaaru'u matí'ij tí'itese'eca'a me'íjna jíme'e a'ij mej

ráaruuren í tévira'an a'íjna í Moisés teecan. Capu xaa ayén ca'anín jín ra'uxíjite sino ayée pu tiraata'ixaa tíjín: “Ché'e a'íin tavástarala' a mua'ajteá'axi'in.”

¹⁰ Mí majta a'íime í teteca, ayée mú ché'e mana'a a'ij pua'a tí'ixaxa'a me'íjna jime'e tí'iti tí a'ij mej caí yaú'itie. Ajta ayée mú me'íjna jín rujímua'a aújpu'ajte'en me'íjna jime'e í mej rujímua'a a'ij tirájteuve, ajta a'íjna tí a'ij pua'a tihuá'amítiejte'e. Ayee mú 'een matíj í tí'iti mej caí raayí'iti mej tiú'umua'ati. A'íj mú jín rujímua'a aújpu'ajte'en.

¹¹ Cui'i xaa, Dios pu puaíjtzí hua'utá'asin a'ímej. Ayee mú che'atá mana'a a'ij pua'a titetiújcha'íi tíj ajta a'íjna í Caín. Huáapua'a mú miyen huataúra'a mej mí miyen jeíhua huápi'i raamuá'itín í puaíjtzí. Ayee mú che'atá mana'a tíj huaríj a'íjna í Balaam teecan tí jeíhua huápi'i auté'itze í Dios jemi. Ayee mú che'atá mena'a ehuaújpu'a'arixi'in tíj ajta á'upua'areca'a a'íjna í Coré tí'ij a'íin ca'anín jín raatéxieehuataca'a a'íjna tí jín antiújmua'areerca'a a'íjna í Moisés teecan.

¹² Setíj sena'a e'etiújseire'en sej si naími'i tiú'ucua'ani se'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en, a'íime mú a'ij pua'a ríj muá'aye'i. Ayee mu'u, camu a'ij mena'a tí'icua'a mú'ejmí jamuan, majta miyen tí'iseijre'e mú'ejmí jemi tíj cíxuri tí tí'icámeijri'i. A'íi mú rujímua'a mena'a tiú'ujmí'icua'a, majta, camu tihuá'ami'icua'a í seica. Ayee mú 'een tíj jaitíri mej caí jetze víjvi'iey sino eeca pu ráatisin. Ayee mú majta 'een tíj cíyey tí caí taaca tí'ij caí ché'e xíjcata'a pí'tí'irijca, tí pua'a ja'ati rá'ijcuta. Cu xiee hua'apua pu huatéehua nain jime'e.

¹³ Majta miyen 'een tíj í jaj tí á'ujruuréjvee ca'anín jime'e, tí ajta jetzen aamíxcua'iri ájninei. Ajta a'íjna tí huá'a jetze airáninei a'ímej í teite, ayée pu hua'utatévi'iraste'en. Majta mú miyen 'een tíj xu'ura'ave í mej mauj á'ujjhu'a'an a'u tí a'utíca'a. Ayee pu tihuá'aci'iti mej me'uun a'uteáturan a'u tí jeíhua huápi'i a'utíca'a.

¹⁴ Ajta a'íin í Enóc, a'íjna tí aráhua'apua jetze tí'ite a'íime í mej Adán jetzen airáne, a'íi pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'ímej jime'e tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan tíjín: “Casi'i, xaaseíj, tavástarala' pu yé ve'ecánejsin huá'a jamuan í mej ravaire'e í ta japua, a'íime tí ajta huateúra'ate. ¹⁵ A'íi pu huá'axi'epi'íntari'iran naíjmi'ica, ajta a'íj pu jín huá'axijte'en naíjmi'ica í mej rájcha'íire'eca'a í Dios a'íjna jime'e í mej a'ij pua'a ríjcaa tí caí ayén tiraavíjite'e í Dios jemi. A'íi pu ajta a'íjna jín huá'axijte'en a'íjna jime'e mej miyen jeíhua huápi'i a'ij pua'a tí'ixajtaca'a í Dios a'íime í mej auteájturaa í jemin mej mí caí miyen huáriní a'ij tí tiraavíjite'e í jemin.” Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Enóc.

¹⁶ A'íime í teite, a'íi mú a'íin pú'een í mej tí'iti jín runiúuste'e, í mej níniu'ucacu. Ayee mú tí'itiújcha'íi a'ij tí tihuá'amítiejte'e í huá'a tzajta'a. Ca'anín mú jín tí'ixáata muá'aye'i mej mí me'íjna jín á'ujtzaahuate'e. Majta miyen rí'i tihuá'ajee í teite mej mí tí'iti jín hua'utémua'itín.

Ca'aníjra'a pu hua'atá'aca a'ímej í mej té'atzaahuate'e

¹⁷ Mí seajta mú'een, mí nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj ra'utámua'aree a'ij mej tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan a'íime í tí hua'antíhuau í tavástarala', a'íjna í Jesús tí ajta Ciríistu'u pú'een.

¹⁸ Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tí ayén teja'uré'enejsin tíjín: “A'ájna, tí'ij ari nain te'entipua'aríjme'en, a'íi mú huataseíjre'esin a'íime í mej tité'exieehuarí'ira muá'aju'un, í mej miyen tí'itiújcha'íi muá'aju'un a'ij tí tihuá'amítiejte'e í huá'a tzajta'a, tíj na'a tí caí ayén tiraavíjite'e í Dios jemi.” ¹⁹ A'íi mú a'íin pú'een í mej ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mí já'íta'a a'utaci'ica'an. A'íi mú rujímua'a mena'a a'ij tirájteu a'ij mej ríci. Camu a'atzu jetzen arájca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

²⁰ Mí seajta mú'een, mí nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj ca'aníjra'a tiu'utá'an seíj seajta seíj, sej si te'utáviicua'i se'íjna jime'e sej ra'ará'astijre'en se'íjna tí Dios ayén huateúra'ate. Setá'aj seajta arájca'anen se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sej si siyen huatéjniuuni í Dios jemi. ²¹ Setá'aj seuj ra'utámua'aree tíj na'a tí yú auca'ití a'ame tí a'íin Dios ayén já'amuaxe'eve'e. Setá'aj seajta siyen rachú'eve'e se'íjna í tavástarala', a'íjna í

Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een ti ij a'ín a'íjna jín amuá'ancu'uvajxi'in a'íjna jime'e ti ayén tejámuaatá'asin sej siyen jemin ruurican huateáturan tíj na'a rusén jime'e.

²² Setá'aj seajta ca'aníjra'a hua'utá'an seica í mej caí rí'i té'atzaahuat'e. ²³ Setá'aj seajta hua'irájtuaani seica, muári'eri jime'e. Ayee pu seíre'e a'ame. Cu xíee sej hua'irájtuaani í taij jetze. Seajta seica, í ti tí'itziini'ire'e jime'e, setá'aj huá'ancu'uvajxi'in. Rí'i xu'u mú'een, a'iné jeíhua mú huápi'i xána'avisil'i seíre'e muá'aju'un a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

I niuucari ti jín ra'antipúa'ajte'esin

²⁴⁻²⁵ Ajta a'ín í Dios ti seij na'a pú'een, a'ii pu a'ín pú'een ti tu'irájtuaani. A'í pu raayí'iti ti ca'aníjra'a amuaatá'an sej si caí tí'iti jín até'itze'ara'an í jemin. A'í pu ajta amuaatéhuiite'esin í jemin a'u ti rí'i huápi'i naa tí'iseijre'e. Mú'een xu caí tí'iti a'aturáacan jín se'uun huaté'en, seajta huápi'i xu huataújtemua'ave'esin. Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'an, a'iné a'í pu a'íjna jín tí'itéjvee a'íjna jime'e ti jaítze'e ve'ée. A'í pu ajta nain jín tí'aijta, ajta nain jín antiújmua'aree. A'í pu ajta ayén téjmi japua huaniú a'íjna jime'e ti Ciríistu'u tu'irájtuaa tí'ij caí xi huataseíre'e í chaanaca tej japuan seijre'e. Tiché'e tiyen te'íjna jín rí'i tiraatá'an tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

Í niucari ti jíme'en raxa í Jesús ti a'ín tiraataseíjrate a'íjna í Juan

Í niucari ti jín ra'utéjche

¹ Aye nu ne'íjna jín tiu'utaxájta ne'íjna jíme'e í niucari í ti rú'avaataca'a í Dios jemi, ti ajta jíme'en raxa í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Dios pu ayén raatá'a ti a'ín Ciríistu'u ajta hua'utaseíjrate'en a'ímej í mej ravaire'e mej mi ráamua'aree ti Dios ari ayén raaxí'epi'intare a'ij ti ca'anacan teja'uré'enejsin. Ajta a'ín Ciríistu'u, ayée pu a'íjna jín hua'utá'ixa a'íjna jíme'e ti sej a'uta'íteca'a ti jemin tí'ivaire'e í júte'e ti ij ayén raataseíjrate'en a'íjna í Juan.

² Nee nu niyen tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna a'íjna í niucari ti Dios jemi é'eme'ecan, ti jíme'en raxa a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

³ Ché'e rutémua'ave'e a'íjna í ja'ati ti ayén huá'anamuajriste'e a'íjna i niucari ti Dios jemi a'uvé'emej. Miché'e majta rutémua'ave'e a'íime í mej miyen ranamua, majta miyen rá'astijre'e a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze, a'iné pu'uri tén teja'uré'enejsin.

Juan pu tihuá'ayu'use'e a'ímej í mej e'etiújse'iri ta'aráhua'apua teyuu

⁴ Neajta inee, i nej i'i Juan, ayée nu tejá'amuyau'use'e mi sej se'uun e'etiújse'iri arahua'apuacié a'u ti huacá'a u Asia. Ché'e a'ín rí'i tejamuaatá'an, ajta amua'anpuá'ajte'en a'íjna ti jéjcuá imuá seijre'eca'a, ti ajta íjii seijre'e, ti ajta ayén auj seíire'e a'ame tíj na'a rusén jíme'e. Ché'e ayén che'atá na'a amua'aruuren a'íjna xiéjniu'ucare'ara'an ti a'uun é'eseijre'e a'u ti Dios á'ujca ipuari japua. A'í pu aráhua'apua jín tí'ivaire'e.

⁵ Ché'e ajta a'ín rí'i tejamuaatá'an, ajta amua'anpuá'ajte'en a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'í pu caí ja'anáj ti'iti jín até'itzea'ara a'íjna jíme'e ti ayén te'anxájta í Dios jetze me'ecan. A'í pu ajta a'ín pú'een í ti amuacá a'itá'ara huá'a tzajta'a a'ímej í m'ichite. A'í pu ajta a'ín pú'een ti tihuá'aijte'e naíjmi'íca í mej títetateí íyen chaanaca japua. A'í pu taxe'eve'e, ajta ruxuure'e jín tacá'ijxi í tej jín auteájturaa í Dios jemi.

⁶ A'í pu ajta ayén taatá'a tej ti jamuan tiu'uta'aijta, ajta tej ti teajta raatévaire'en te'íjna í Diojra'an, í ti ajta rájya'upua í Ciríistu'u. Tiché'e tiyen rí'i tiratá'acare'en tíj na'a rusén jíme'e. Ché'e a'ín ajta nain jín tiu'uta'aijta, tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jíme'e.

⁷ Casi'i, xaaseíj, a'í pu jaitiri jetze yé ve'ecánejsin. Naími'i mú raseijran matíj mena'a mej raajé'íca. Majta naími'i í huá'ate'itestemua'a, matíj mena'a pua'amé íyen seijre'e í chaanaca japua, a'í mú ruyelinen me'íjna jíme'e mej huataújxiemiste'esin matí'ij raaseíj.

⁸ Aye pu ti'ixa a'íjna í tavá'stara'a, ti ajta Dios pú'een ti seijre'e, ti ajta jéjcuá imuá seijre'eca'a, ajta ti seíire'e a'ame tíj na'a rusén jíme'e. Ayen tíjín: "Nee nu ne'ín pú'een í ta'amua'íca, neajta, í netu'uve'eteájtí."

Juan pu raaseíj í Ciríistu'u

⁹ Mi neajta inee, i nej i'i Juan, i nej á'amua'ihuaara'a pú'een, ayée nu che'atá nena'a a'amua jamuan rajpuaíjtzi ne'íjna jíme'e nej Ciríistu'u jetze ajtáme'ecan. Naími'i tu tiu'uta'aijta Ciríistu'u jamuan. Teajta naími'i tu tiyen té'eviicua'i. A'uu nu á'ucatií a'ujna jaata'a ti e'eráahuachi ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Patmos. A'uu nu aiteánami'ihuaca'a ne'íjna jíme'e nej tihuá'utá'ixaa ne'íjna jíme'e í niucari ti jín raxa í Dios, ti ajta a'íjna jín raxa a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús.

¹⁰ Tí'ij ari a'ájna pítí'irijcaa matí'ij rana'amiche í tavástar'a, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén rájve neetzi jemi. Netí'ij ni niyen ráanamujri'i u nehuárita'a ti ja'ati ca'anín jín naatajé. Ayee pu namuajre'eca'a tíj ti pua'a ja'ati ucáajijhua trompeeta jetze.

¹¹ Ayen tíjín:

—Patá'aj hui ra'utéyu'uxa í yu'uxari jetze a'ij pej tí'iseij. Pajta hua'uta'íti huá'a jemi í mej arahua'apuacié e'etiújse'iri í Dios jemi, a'uun ti huacá'a u Asia. Tíj na'a a'ujna u Éfeso, ajta a'ujna u Esmirna, ajta a'ujna u Pérgamo, ajta a'ujna u Tiatira, ajta a'ujna u Sardis, ajta a'ujna u Filadelfia, ajta a'ujna u Laodicea.

¹² Netí'ij ni pí a'uré'eve nej ni raaseíj ne'íjna í ja'ati ti nejé'ejeeveca'a. Netí'ij niyen huaríj, ayée nu éeni'ici'e tiu'uséij ti'iti ti japuan antitátzajmee, oro ti jín taavíjhuaca'a. Ayee pu pua'amé ará'aseca'a aráhua'apua í cantiira'a.

¹³ Ajta, a'úu pu já'ita'a a'íjna ti japuan antitátzajmee, seíj pu a'uun huatéveeca'a ti ayén seijre'eca'a tíj teví. Ayee pu éene'e te'ucávijjaa cáxuri jime'e ti tí'tí'ij, ajta puaasi pu jín avé'ejí'ici'ihuaca'a ti oro jín taavíjhua.

¹⁴ Cuaiínara'an pu huíjmu'ucca, ajta cuaiínavi'ican pu cácpuaca'a. Ayee pu seijre'eca'a tíj cáne'a muxaj ti cuaiína, ti ajta seijre'e tíj í seeri. Jé'ecan pu ajta ayén seijre'eca'a í jí'iseáara'an jetze tíj taij ti á'ataa.

¹⁵ Ajta, ayée pu seijre'eca'a í ñcájra'an jetze tíj ti'iti ti cámejri'ihua, ti mesti. Naa pu ti'itemastájye'icaa tíj cobre mej án yá'uxire í taij tzajta'a. Ajta, tí'ij a'ín tí'ixajtaca'a, ayée pu namuajre'eca'a tíj játe'ana ti sihuájna ti huatámi'iyeca'a.

¹⁶ A'íi pu ruri'iríinta'a ru'ité'a'aca'a í rumuájca'a jetze, í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Ajta a'ín í niuucari ti jetzen ajnineica'a, ayée pu seijre'eca'a tíj chun ti ruxí'ejta'a tejcamíimijme. Ajta ayée pu té'ataaca'a í ru jetze tíj í xicaj ti nain jín airáxi'ixire.

¹⁷ Jíme'en nu'u raaseíj, aj nu ni e'erájve a'u ti e'era'íicajme. Cu xiee nej cu huámi'ini. Mi ajta a'ín, ruri'iríinta'a jín í rumuájca'a na'ajtamuariej. Ayee pu tinaatá'ixaa tíjín:

—Capej hui tí'itziíine'e. Nee nu ne'ín pú'een í nej amuájca, ajta nej uvé'eteajti.

¹⁸ 'Nee nu ne'ín pú'een í nej i'irúuri. Nee nu huamí'i. Mi neajta, íjii, neajtahua'a nu i'irúuri tíj na'a rusén jime'e. Neajta nu ne'íjna jín antínmua'aree nej ni raaxí'epí'intare'en mej huácuí'ini na'ari mej ruuri muá'ara'ani, neajta nej ni hua'íteáanan a'ujna a'u mej é'ecuí'ini na'ari nej hua'irájtuaani ne'újna.

¹⁹ 'Me'ecui xaa, patá'aj pe'íjna autéyu'uxa í pej peri raaseíj, í ti íjii seijre'e, ajta í ti auj seijre'e, ajta ti auj ayén teja'uré'enejsin.

²⁰ A'íimej jime'e í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase í pej hua'useíj í nej hua'ité'a'aca nerí'iríinta'a pújme'en í nemuajca'a jetze, ajta a'íjna í ti aráhua'apua ti japuan antitátzajmee, ayée nu'uri timuaatá'ixaate'esin matíj mena'a pua'amé rú'avaataca'a mú'etzi jemi. Me'íjna í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase, a'ii mú a'ín pú'een í mej me'íjna jín antiújmua'aree mej mi huá'ucha'ín í mej e'etiújse'iri huá'a teyujta'a. Ajta, í ti aráhua'apua ti japuan antitátzajmee, a'ii mú me'ín pú'een í teite í mej arahua'apuacié e'etiújse'iri í mej rana'amiche í Dios.

2

I niuucari ti tihuá'ayu'use'e í ta'aráhua'apua teyuu: A'íime í mej Éfeso e'etiújse'iri

¹ 'Patá'aj piyen tiraata'ítí'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Éfeso ti jíme'en yee: “Ayee pu ti'ixa a'íjna í ti hua'ité'a'aca ruri'iríinta'a a'ímej í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Ayee pu ti'ixa a'íjna ti huá'a tzajta'a án é'eye'ive í ti oro jín taavíjhua, ti ajta antitátzajmee.

² “Nee nu hui niyen tí'ijmua'aree a'ij sej titetiújcha'íi, sej seajta temua'a naa té'eviicua'i. Seajta mú'een, caxu hua'ancuré'evi'itici a'ímej í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi sino ayée xu seri huá'umua'areeri'i a'ímej í miyen ruseíjrataca'a mej nu'u a'ín pú'een í ti Dios

hua'antíhuau; mej nu'u tiu'utévaire'en tavástara'a jetze me'ecan. Mi majta a'íime, camu a'íin pú'een. Ayee mu'u ruhuá'itaca'a.

³ “Nee nu niyen tí'ijmua'aree sej raayí'iti sej te'utáviicua'i nain jime'e. Mú'een xu seajta rajpuaíjtzí xa'aye'i. Seajta mú'een, caxu raatéxiehuataca'a sej na'ará'astijre'e.

⁴ “Mi neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e í sej jín auteájturaa ineetzi jemi. Xu'uri raatéxiehuataca'a sej siyen nexí'eve'e setí'ij amuacaí tí'inexe'eve'eca'a.

⁵ “Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati a'ij sej éeni'ici'e mé núurie. Setá'aj siyen seicíe tiú'umua'ati sej si siyen che'atá rí'i titetiújcha'íi setí'ij amuacaí rijcaa. Na'ari secaí siyen huárini, nee nu ne'uun mú'ejmi jemi e'etanéjsin nej ni amuá'ari'i a'íjna í ti antitátzajmee í ti ajta mú'ejmi jemi seijre'e. Ayee nu xaa ríni ti pua'a secaí seicíe tiú'umua'ati.

⁶ “Mi seajta mú'een, xí'epí'in xu rici a'íjna jime'e ti caí a'atzu amua'aráanajche a'ij mej ye'í rici a'íime í mej miyen hua'atamuá'amua tíjín: í mej ca'anéeri jín tí'ajta. Ayee pu che'atá caí tina'aráanajche ineetzi.

⁷ “Ajta a'íin í ti huíteájnamua, ché'e a'íin rí'i tiráanamua a'ij ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihuá'a'ixaate'e a'íimej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta, a'íjna jime'e a'íjna í ja'ati ti tiu'umuá'itín, ayée nu raatá'asin ti a'íin ja'ati ayén ráacua'ani a'íjna jetze í ti seijre'e í ciyej ti jín i'irúuri á'ara'ani, a'íjna í ciyej í ti a'uun e'etávee a'u mej a'utaújtemua'ave'en jemin í Dios.”

I mej Esmirna e'etiújse'iri

⁸ Patá'aj pajta piyen tiraata'ítí'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'íimej í mej me'uun e'etiújse'iri u Esmirna ti jíme'en yee: “Ayee pu ti'ixa a'íjna í ti a'íin pú'een í ta'amuájca, ajta í ti a'íin pú'een í tu'uvé'eteajti, a'íjna í ti huamí'i, ti ajta ajtahua'a huatarúj.

⁹ “Nee nu niyen tí'ijmua'aree í sej jín rajpuaíjtzí, seajta mú'een, secaí a'ij tí'ijviicua'i. Mi seajta mú'een, neetzi jemi xu chíjteaani pú'een temua'a jeíhua. Nee nu neajta ramua'aree mej jeíhua huápí'i tí'ihua'itaca a'íime í mej miyen rusejratataca mej nu'u me'íjna jetze ajtémecan í Israél. Mi ajta, capu ayén ti'ayajna sino a'íi mú' jemin e'etiújse'iri í Satanás.

¹⁰ “Caxu rátzíine'e í sej rajpuaíjtzí xá'aju'un. Casi'i, a'íjna í tiyaaru'u, a'íi pu a'uun amua'utétuaasin seica jamuan a'u mej títejé'enaamuaca. Ayee pu a'íjna jín á'amuaruuren mej mi amuaatésej ti pua'a siyen tiná'astijre'e nusu secaí. Ayee xu pua'an xicaj rajpuaíjtzí xá'aju'un a'achú cumu tamuáamuata'a xicaj. Ti pua'a siyen nain jín te'utáviicua'i ineetzi jemi, seajta caí a'ij sena'a ti pua'a miyen amuaacui'ini, nee nu ne'íjna amuaatá'asin ne'íjna í curuun í sej jín i'irúuri xá'aju'un tíj na'a rusén jime'e.

¹¹ “Ajta a'íin í ti huíteájnamua, ché'e a'íin rí'i tiráanamua a'ij ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihuá'a'ixaate'e a'íimej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta, a'íjna í ja'ati ti tiu'umuá'itín, capu a'atzu raci'iti ti a'íin ayén che'atá rajpuaíjtzí á'ara'ani matíj a'íime í mej yá'ujisin í ruxéjniu'uca í ti auj ruurica'a.”

I mej Pérgamo e'etiújse'iri

¹² Patá'aj pajta piyen tiraata'ítí'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'íimej í mej me'uun e'etiújse'iri u Pérgamo ti jíme'en yee: “Ayee pu ti'ixa a'íjna í ti ru'itéechui í chun í ti ruxí'ejta'a tejcamíimijme.

¹³ “Nee nu hui ramua'aree a'u sej a'uchéjme, a'ujna a'u ti tejé'ajta a'íjna í Satanás. Mi seajta mú'een, seúche'e xu ná'astijre'e ineetzi. Caxu raatéxiehuataca'a sej ná'atzaahuatate'e ineetzi se'ájna xicáara'a ti jetzen seijre'eca'a a'íjna í Antipas teecan, a'íjna ti ayén huataújsejratataca'a ti a'íin neetzi jetze me'ecan tí'ivaire'eca'a. Capu tí'iti jín auteájturaa ineetzi jemi a'íjna í ja'ati. Mi majta, a'íi mú' raajé'ica mú'ejmi tzajta'a, me'újna a'u ti tejé'ajta a'íjna í Satanás.

¹⁴ “Mi seajta mú'een, tí'iti xu jín auteájturaa ineetzi jemi. A'uu mú' é'eseijre'e mú'ejmi jemi seica í mej miyen tirá'astijre'e me'íjna í niucari í mej jín miyen che'atá tihuá'amua'ate tíj ajta a'íin Balaam teecan tiraamuá'ate a'íjna í Balac teecan ti ayén

hua'itzi jín hua'utémua'itín a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, mej mi miyen ráacua'ani me'íjna í hua'ira'a í mej ráamuai'ivajtacaa a'ímej jemi í mej caí dios pú'een, ajta mej tiú'uxana'acire'e.

15 “Ayee mú che'atá mena'a seijre'e mú'ejmi jemi seica í mej miyen majta rá'astijre'e í hua'aye'ira a'ímej í mej ca'anéeri jín tí'ajta, í mej jee nicolaitas. Mí seajta mú'een, ayée xu seuj hua'atá'aca mej me'uun é'eselijre'e.

16 “A'íj nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e yee setá'aj seicié tiú'umua'ati. Na'ari secaí siyen huárini, nee nu mú'ejmi jemi e'etanéjsin, nej ni hua'uténe'usi'ite'en a'ímej a'íjna jime'e nej niyen tiu'uta'a'ajta sej ca'anéeri jín hua'utamuarite'en.

17 “Ajta a'ín ti huíteájnamua, ché'e a'ín temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihua'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta a'ín í ti tiu'umuá'itín, ayée nu raatapua'ijve'esin a'íjna í cua'ira ti júte'e é'aviitzi'i. Neajta nu tetej raatátistejsin ti cuaínara'a. Ajta a'íjna jetze í tetej, jéjcuacan jín pu té'eyu'usi'i a'ij ti ari ántehuaa a'íjna í ja'ati. Ajta capu mé'e ja'ati ayén ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'i sino a'íj pu'u í ja'ati ramua'aree í nej raatátistejsin ne'íjna í tetej.”

I mej Tiatira e'etiújse'iri

18 Patá'aj pajta piyen tiraata'íti'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Tiatira ti jíme'en yee: “Ayee pu yee ti'ixa a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, ti ajta ayén éene'en aj jí'isijmee t'ij taij ti atiújmeme, ti ajta ayén éene'en ti'íicajme t'ij cobre ti'iti í mej tiracámeijri'i.

19 “Nee nu ramua'aree a'ij sej titetiújcha'íi. Mú'een xu hui siyen ruxe'eve'e seij seajta seij. Seajta, siyen rux'í'evi'ira'a jín tí'ivaire'e. Seajta té'eviicua'i temua'a naa. Seajta íjii, jaitze'e xu r'í'i titetiújcha'íi secaí sejm'íi.

20 “Mí ajta, a'íj pu caí na'aráanajche a'ij sej ríci. Mú'een xu ratá'aca ti a'ín 'íita'a ayén a'utéveeca mú'ejmi jemi, a'íjna í 'íita'a ti ayén ántehuaa tijín Jezabel. Ayee pu ruseijrata ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Mí ajta, capu a'ín pú'een a'iné a'íj pu ayén hua'itzi jín tihua'amua'ate mej mi ti'ihuaújxana'acira'aten mej mi majta miyen ráacua'ani me'íjna í hua'ira'a í mej ráamuai'ivajtacaa a'ímej jemi í mej caí dios pú'een.

21 “Nu'uri á'atee nej raatá'a ti seicié tiú'umua'ati. Mí ajta a'ín, capu a'atzu á'ujca'ane ti ayén seicié huárini a'íjna jime'e ti tí'ixana'acire'e.

22 “Me'ecui xaa, ayée nu án ye'erájsin utaatzi japua a'u mej é'ecu'ucutzu í mej tí'icucui'i. Majta a'íime í mej jemin tí'ixana'acire'en, ayée nu jeíhua huápi'i puaijtzí hua'utá'asin ti pua'a mecaí raatéxiehuata mej miyen a'ij pua'a ríci t'ij ajta a'íjna.

23 “Neajta nu huá'acui'ini ne'ímej í yaújmua'ame'en a'íjna í 'íita'a. Majta naími'i, a'achú mej pua'amé e'etiújse'iri í Dios jemi, a'íj mú ramua'aréeren nej ne'ín pú'een í ti rú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e se'ij í rumua'atzíira'a jetze, ajta a'ij ti té'umua'atze í ru tzajta'a. Neajta, ayée nu amuaatá'asin se'ij neajta se'ij a'ij ti ayén tiraavíjte'e a'íjna jime'e a'ij ti seij ti'itiújcha'íica'a.

24-25 “Sej seajta mú'een, mí seica, mí sej se'uun Tiatira é'eche, mí sej seajta caí siyen tirá'astijre'e se'íjna í niuucari ti hua'itzi pú'een, caxu se'íjna rí'iree í mej jee jeíhua huápi'i ruxe'eve'e í Satanás jemi. A'íj nu jín, canu máa a'ij ti'it'ij jín tejá'amua'íjcate'e sino setá'aj siyen huárini sej seuj rá'astijre'e a'ij sej seri tíraar'íire. Setá'aj siyen huárini asta nena'a caí neajtahua'a yé uvé'enen.

26 “Ajta a'ín ti tiu'umuá'itín, ti ajta ayén che'atá na'a r'í'i ti'itiújcha'íi net'ij inee, ajta na'a caí nain te'entipua'are, nee nu ne'íjna jín tí'ira'íjcate'en ti ij a'ín tihua'uta'a'ajte'en a'ímej í mej se'ij chuéjra'a japua a'uchéjme.

27 “Ca'anéeri pu jín tihua'a'a'áite'e a'ame. Ayee pu che'atá na'a tihua'antipua'ajte'esin a'ímej í mej rájcha'íire'e t'ij ja'ati ayén tiraatéaaraxi'ín í xa'ari ti xarij jín taavíjhua. Ayee nu che'atá nena'a ti'iti jín tí'ira'íjcate'en t'ij ajta a'ín niyá'upua ayén ti'iti jín tinaa'íjca.

28 “Neajta niyen huateáturan í jemin ti ij a'ín ayén tátzave'e á'ara'ani tíj a'íjna í xu'ura'ave ti a'íjninei tapuá'arijme'eca.

29 “Ajta a'ín ti huiteájnamua, ché'e a'ín ja'ati temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihuá'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi.”

3

I mej Sardis e'etiújse'iri

1 'Patá'aj piyen tiraata'ít'i pe'íjna ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Sardis ti jíme'en yee: “Ayee pu ti'ixa a'íjna ti jemin seijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti arahua'apuáca jín tí'imuari'e. Nee nu neajta ru'ité'aa í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Ayee nu niyen tí'ijmua'aree í sej jín tí'imuari'e. Ayee mú tí'ixaxa'a sej nu'u ruuri se'íjna jime'e sej jeíhua tí'imuari'e. Mí seajta mú'een, neetzi jemi xu siyen mí'ichi.

2 “Setá'aj atanéjne'ere, setá'aj seajta r'íi ráaruuren se'íjna ti auj mú'ejmi jemi seijre'e, ti ajta ari tímua'a mí'ini, a'iné ayée pu tiná'amitiejte'e ineetzi sej caí tí'itij jín araúrate í Dios jemi.

3 “Setá'aj siyen ra'utámua'aree í sej ra'ancuré'a, í sej seajta ráanamua'ajri'i. Setá'aj se'íjna jín araúrasten, seajta seicié tiú'umua'ati. Ti pua'a secaí siyen atanéjne'ere, nee nu mú a'uvé'emé'e na'ame mú'ejmi jemi tíj nahua'ari. Seajta mú'een, caxu ramua'aréren a'atzaj nej pua'a ne'uun e'etanéjsin mú'ejmi jemi.

4 “Mí majta, seica mú mú'ejmi jemi seijre'e í mej caí miyen tí'iti jín tite'á'atura í ru jetze. A'íi mú á'ujujhua'ane'e muá'aju'u ineetzi jamuan, majta á'ujujhua'ane'e muá'aju'u mej cuaiínavi'in tiu'uchén, a'iné ayée pu tihua'uvíjte'e a'ímej.

5 “A'íjna í ti tí'imua'ítin, ayée pu hui'éene'e tí'itechée a'ame cuaiínavi'ican. Neajta inee, canu ra'uré'uuna í ti jín ántehuaa í yu'uxari jetze í mej jetzen á'ayu'usi'í a'ímej í mej rusén jín huateáturaasin í Dios jemi, sino nee nu neajta niyen tiraataxá'ajta í ti jín ántehuaa jemin í niyá'upua, neajta huá'a jemi í mej jemin tí'ivaire'e í niyá'upua.

6 “Ajta a'ín í ti huiteájnamua, ché'e a'ín ja'ati temua'a tiráanamua a'ij ti tihuá'a'ixaate'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'ímej í mej e'etiújse'iri jemin í Dios.”

I mej Filadelfia e'etiújse'iri

7 'Patá'aj pajta tiraata'ít'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Filadelfia ti jíme'en yee: “Patá'aj piyen ti jíme'en yee, ayée pu ti'ixa a'íjna í Dios í ti r'íi tirájcha'íi, a'íjna í ti ajta tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a. A'íi pu yee ajta a'íjna jín antiújmua'aree ti hua'atá'aca mej mi me'uun a'uteárute a'u ti e'irájca a'íjna í ti jetzen huanéj í David teecan. Ti pua'a a'ín te'antácuuna, capu r'í'iri ti ja'ati te'iteáanan. Ajta, ti pua'a a'ín te'iteáanan, capu ajta r'í'iri ti ja'ati te'antácuuna.

8 “Nee nu ramua'aree a'ij sej ríci. Casíi, xaaseíj. Nu'uri niyen amuaatá'a sej si siyen ruxiéehua se'uun a'uteárute. Ajta, capu r'í'iri ti ja'ati amuaatá'ijmíi. Nee nu ramua'aree ti caí jeíhua amú'uca'anisti'í. Mí seajta mú'een, seúche'e xu ra'ará'astijre'e a'ij nej tejamuá'ixaa. Caxu seajta nexiéehua.

9 “Me'ecuí xaa, ayée nu huá'aruuren ne'ímej í mej miyen ruseijrata mej nu'u Is-raél jetze ajtémecan. Camu xaa ne'u a'íjna jetze ajtémecan sino metí'ihua'itaca mu'u. A'íi mú jemin e'etiújse'iri í Satanás. Ayee nu ca'anéeri jín huá'aruuren mej mi mú a'uvé'uju'un mej tí'tunutaxi'in mú'ejmi jemi mej mi majta ráamua'aree nej já'amuaxe'eve'e.

10 “A'iné mú'een xu siyen ra'ará'astijre'e a'ij nej neri tejámuaa'íjca, sej siyen che'atá sena'a te'utáviicua'í netíj neajta inee te'utáviicua'iri'í, ayée nu r'íi tejá'amuacha'íi ti ij caí ayén tejamuá'aci'íti a'ájna mej jetzen miyen á'aviicua'ire'e muá'aju'u, a'íjna xicáara'a tí'ij ayén teja'uré'enejsin tí'ij huá'a japua rájveti nájmi'ica í mej íiyen huachéjme í chaanaca

japua. Mi'i mú a'uvé'uju'un mej títunutaxi'in mú'ejmi jemi mej mi majta ráamua'aree nej já'amuaxe'eve'e.

11 “Mu nu e'icáame inee ca'anacan. Rí'i xu'u, setá'aj siyen huárini setá'aj rí'i tirájcha'íi xá'ara'ani í sej seri tí'ijcha'íi í Dios jemi. Caxu raatá'acare'en ti ja'ati á'amuanahua'ira í curuun í sej seri raatéemua'iti.

12 “Ajta a'ín ti tiu'umuá'itín, ayée nu tí'tij jín tiraata'íjcate'esin tí'ij tí'itevéé a'ame u téyujra'an í neDioj. A'í pu a'uun a'uracái a'ame tíj na'a rusén jime'e. Neajta nu ra'acáchajtza ne'íjna jetze í ti jín ántehuaa í neDioj, neajta í ti jín téja'arájtehuaa cha-jta'ara'an í neDioj, a'ujna u Jerusalén í ti jécua, í ti ajta a'uun e'icaanej u ta japua a'u ti é'eseijre'e í neDioj. Neajta nu niyen jetzen ra'acáchajtza í nej jécucan jín ántehuaa.

13 “Ajta a'ín ja'ati ti huíteájnamua, ché'e temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihuá'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi.”

I mej Laodicea e'etiújse'iri

14 Patá'aj pajta piyen tiraata'íti'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Laodicea. Piyen ti jíme'en yee: “Ayee pu tí'ixa a'íjna ti ayén tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a tíjín: Ayen ti'ayajna, a'íjna ti ajta tzáahuati'ira'a jín a'ij tí'ixa Dios jime'e. Ajta capu ayén tí'ihua'itaca. A'í pu ajta a'ín pú'een í ti Dios jamuan tiú'utaahuaca'a tíj na'a ti tí'iseijre'e íjii.

15 “Nee nu ramua'aree a'ij sej titetiújcha'íi. Caxu a'ujca'anéecan jín na'ancuré'evi'iti ineetzi. Caxu seajta ca'anéeri jín naatamuári, sino chá'ana'a xu'u siyen titetiújcha'íi. Ayee pu tina'aráanajche sej a'ujca'anéecan jín na'ancuré'evi'itín na'ari ca'anéeri jín sej naatamuárite'en.

16 “Ayee xu tí'ivaire'e tíj jaj ti cíj na'a tí'ipisti. Caxu siyen tí'ivaire'e tíj jaj ti jeíhua písti nusu ti jeíhua cimujra. A'íj nu jín niyen á'amuaruuren tíj ja'ati ti ayén jaj ajtztizee ti caí x'epi'in rá'amencate'e. Nee nu ca'anéeri jín mé amúuhua'axijsin.

17 “Ayee xu tí'ixaxa'a yee sej seri chíjteaani sej pú'een, ti yee jeíhua huá'ipi'í rí'i tejamuá'atúraate'e. Mi seajta mú'een, caxu siyen tí'ijmua'aree sej xána'avisí'i, seajta siyen a'ij pua'a huá'aseijrate'e huá'a jemi í teite. Mú'een xu xaa caí a'ij tí'ijviicua'i, seajta aracúcu'unijmee, seajta siyen muámua'avijmé'e.

18 “A'íj nu jín, niyen tejá'amuahuvii sej si neetzi jemi ráananan se'íjna í oro ti taij jetze rutá'ahuaca sej si siyen huateújchijteaanita. Setá'aj siyen neetzi jemi ráananan í cóxuri ti naa tí'icuaína sej si se'íjna jín ucaújchejte'axi'in ti ij caí ayén seijre'e í sej jín tí'itevi'ira'a se'íjna jime'e sej muámua'avijmé'e. Setá'aj seajta neetzi jemi ráananan se'íjna í tí'iti í sej arájhuaate'en í rují'i jetze tí'ij rí'iríistan sej tí'iti huasej.

19 “Ayee nu hua'ajteá'axi'ica'a, neajta puaíjzti hua'atá'aca a'ímej í nej huá'axe'eve'e. A'íj pu jín, setá'aj seicé tiú'umua'ati, seajta a'ujca'anéecan jín na'ará'astijre'en.

20 “Me'ecui xaa, nee nu a'itéjvee tá'apueerta, nete'ejteáatu'axa. Ti pua'a ja'ati ayén náanamua nej rájee, ti pua'a a'ín ajta tina'antácuune'en, aj nu ni jemin uteáruti tej ti naími'i tiú'ucua'ani tajímua'a.

21 “Ajta a'ín í ti tiu'umuá'itín, ayée nu raatá'asin ti ne jamuan a'ujyeíjxi'in a'u nej tejé'ajta a'iné ayée pu tináaruu ineetzi. Netí'ij tiu'utéemua'iti, aj nu ni án niyá'upua jamuan a'ujyeíjxi a'u ti a'ín tejé'ajta.

22 “Ajta a'ín í ja'ati ti huíteájnamua, ché'e temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihuá'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi.”

4

A'í mú raná'amiche'e u ta japua

1 Tí'ij raatapuá'ajtacaa'a ti tiu'uxájtaca'a, aj nu ni niyen éeni'ici'e tiu'uséj. Sej nu huasej í puéerta ti antacúuni'ihuaca'a u ta japua. Ajta a'ín í nej amuacaícan ráanamujri'i,

ajtahua'a pu tí'ine'ixaate'eca'a. Ayee pu namuajre'eca'a tǎj ja'atǎ ti ucáajijhua trompeeta jetze. Ayen tǎjǎn:

—Yen vejnéechi nej ni timuaataseǎjrate'en a'ǎj ti tiú'ujxe'eve'e ti ayén teja'uré'enen méjca'i huáyee.

² Jǎme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu a'ǎn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ǎ pu neetzi jemi ru'uté'aa. Ayee nu éene'en tiu'uséj cumu a'u ti ǎpuari a'utéjvee u ta japua. Ajta a'ǎjna japua í ǎpuari, ja'atǎ pu jetzen acájca.

³ Ajta a'ǎn ti jetzen acájca, ayée pu naa éene'en ti'itéechen. Ayee pu seijre'eca'a tǎj tetej ti huápi'i tí'ǎjnajche, ti pa'u í tetej, ajta ti teúumua ajta í ti ranaxca. Ajta ayén seijre'eca'a tǎj í seij í tetej í ti pa'u ti ajta naa tí'imesti. Cu'uxaí pu ajta atavǎjca'a a'u ti a'utéveeca'a í ǎpuari. Ayee pu rú'aaravǎ'i seijre'eca'a tǎj a'ǎjna í tetej mej miyen ratamuá'amua tǎjǎn esmeralda.

⁴ Ajta, seica í ǎpuari atavéejme'ecaa a'u ti a'utéjvee a'ǎjna í ǎpuari. Seité japuan muáacua pu ará'aseca'a a'ǎjna í ǎpuari. Majta me'ǎn í vaujsi, a'ǎ mú acaté'etejme'ecaa jetzen í seica í ǎpuari. Majta miyen seité japuan muáacua ará'aseca'a a'ǎme í vaujsi. Majta cuaiǎnavǎ'in mú ti'itéchejca'a, majta curuun te'utearújte'emé'e ti oro jǎn taavǎjhuaca'a.

⁵ A'ǎjna seǎj japua í ǎpuari miyen témaxcava'ara'a, majta téniuuca'a. Ajta, án ti e'evé'eevee í ǎpuari, tatzari pu a'atáatime'ecaa ti ayén pua'amé aráhua'apua. Ajta a'ǎn í tatzari, a'ǎ pu a'ǎn pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti aráhua'apua jǎn tí'imuari'e.

⁶ Ajta a'ujna a'u ti e'evé'eevee, ayée pu éene'e huámuan á chuaata'a a'ǎjna jime'e ti naa tí'imesti, ti ajta tí'ítatzaj. Ayee pu seijre'eca'a tǎj a'ǎjna í tetej mej miyen ratamuá'amua tǎjǎn cristal.

Majta a'ǎme í mej muáacua ará'ase í mej ruuri, a'úu mú uhua'ú'upu'ujme'ecaa tǎj na'a ti'ǎpua'amé í ǎpuari. Tǎ'ǎj pí na'a mú tí'iseij, nain japua, tǎj na'a júte'imua, ajta ǎiyen chaanaca japua.

⁷ Ajta a'ǎn í ti seǎti, ayée pu araseijre'e tǎj muajye. Ajta í ti hua'apua, ayée pu araseijre'e tǎj puuya. Ajta a'ǎn ti ruuri ti huaíca, ayée pu te'ecánee tǎj teáata'a, ajta a'ǎn í ti muáacua, ayée pu seijre'eca'a tǎj cua'ǎra'ave ti rá'ara'ive.

⁸ Majta a'ǎme í mej muáacua, í mej majta i'ǎ ruuri, a'ǎ mú arajsevǎca ajtá'anájmee. Tǎ'ǎj pí na'a mú tí'iseij nainjapua tǎj na'a júte'imua, majta ǎiyen chaanaca japua. Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari tzajta'a, a'ǎ mú jemin tí'ichuiicaca'a í Dios. Camu ja'anáj raatapuá'ajta mej miyen tí'ichuíca tǎjǎn:

Rǎ'i pu tí'iseijre'e, temua'a pu urarǎ'ene'acan jǎn seijre'e,
xǎ'epǎ'in pu een seijre'e tǎj na'a rusén jime'e í tavástar'a,
a'ǎjna í Dios ti nain jǎn antiújmua'aree,

a'ǎjna í ti ruseǎj seijre'eca'a, ti ajta seijre'e ǎjii,
ti ajta seǎire'e a'ame tǎj na'a rusén jime'e.

⁹ Majta miyen rǎ'i tiratá'aca, majta raná'amiche'e, a'ǎ mú majta tí'ǎjteujtzi'ire'e muá'aye'ǎ me'ǎjna ti a'ǎn ǎpuari jetze acájca, ti ajta ruuri tǎj na'a rusén jime'e.

¹⁰ Matǎj mena'a miyen rǎci í mej muáacua, í mej majta ruuri, a'ǎ mú majta miyen rǎci a'ǎme í mej vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase. A'ǎ mú aicaújtuuxǎjsin me'ǎjna jemi í ti ǎpuari jetze acájca, mej mi raateánajche me'ǎjna ti i'ǎ ruuri tǎj na'a rusén jime'e, majta raatátuiire'esin í jemin í tiú'ujcúrun. Majta miyen tí'ichuíca tǎjǎn:

¹¹ Ayee pu timuaavǎjte'e mú'eetzi,
mi pej tavástar'a pú'een, mi pej pajta i'ǎ Dios.

Tej ti tiyen rǎ'i timuaatá'an,
tej ti tiyen muaná'amiche'en.

Pej pí nain jǎn anti'amua'aréere,
a'ǎné mú'ee pej nain tiú'utaahuaca'a,
nain í ti seijre'e ǎjii.

Ayee mú 'een jín huatasejre me'jina jime'e pej piyen tira'utéeca'ane á'axe'evi'ira'a jime'e.
A'ij mú jín miyen huátaavijhuaca'a.

5

I ti jiri'i ti jetzen té'eyu'usi'i, ajta í Cáne'a

¹ Net'ij ni ayén éene'en tiu'uséij, ti a'ijna í ti acájca í ipuari jetze, ruri'irínta'a pu ru'itépijcaa í yu'uxari í ti ruxi'ejta'a té'esimua'ihuaca'a, ajta, á'avijti'ihuaca'a arahua'apuáca jime'e í xijca.

² Neajta ja'ati huasej ti júte'e tí'ivaire'e. A'ijna í ja'ati jé'ecan pu huápi'i uráca'anée. Ca'anín pu jín tiu'utáhuau. Ayee pu tijín:

—¿A'ataani ayén huataúci'ipua ti a'ín ra'ajsiújtza'anaxi'in í ti jín á'avi'ijti'ihuajmee, ajta í ti raatáxijta í yu'uxari? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

³ Ti'iquí ayén te'irájraa. Tij na'a a'ujna já'ahua'a u júte'e, ajta íiyen chaanaca japua, ajta u tajete, capu mé'e ja'ati ti ayén tiu'utaúci'ipua í ti ayén tiraatáxijta, ajta ti ra'usej a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a.

⁴ Neajta inee, jeihua nu huápi'i neyeineca'a ne'jina jime'e mej caí rateuve'eca'a seij ti ayén tiu'utaúci'ipua í ti ayén tiraatáxijta í yu'uxari nusu ti ra'usej, ajta ti ra'ujjve'en.

⁵ Ti'iquí seij ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'imej í vaujsi, ayée pu tinaatá'ixaa tijín:

—Capej ayeine. Me'ecui xaa, a'ijna mej miyen ratamuá'amua tijín í Muajye í ti huá'a jetze ajtémecan a'imej í mej Israel jetze airáne, a'ijna í mej majta miyen ratamuá'amua tijín A'ijna í ti David jetze airájnejte, a'ii pu ari tiu'utéemua'iti tí'ij a'ín ayén tira'ajsiújtza'anaxi'in í ta'aráhua'apuáca jín á'avi'ijti'ihuajmee, ti ajta raatáxijta.

⁶ Neajta niyen éene'en tiu'uséij tí'iti í Cáne'a, ayée seijre'eca'a tí'ij í mej meri raajé'ica. A'uu pu a'utéveeca'a jemin í ipuari. A'ii pu ajta huá'a tzajta'a seijre'eca'a í mej muáacua í mej ruuri, majta a'imej í mej aitecajme'ecaa a'ime í vaujsi.

Ajta a'ijna í Cáne'a, arahua'apuáca pu ajta'ehuájme'ecaa, ajta arahua'apuájmé'en pu ájji'isijme'ecaa. Ajta a'ín jiliseáara'an í ta'aráhua'apua, a'ii pu a'ín pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios í ti nainjapua u ya'uta'íteca'a íiyen chaanaca japua.

⁷ Ajta a'ín í Cáne'a, a'uu pu a'uvé'emej a'ijna jemi í ti e'ecájca í ipuari jetze. Ti'iquí ra'ancuré'epi a'ijna í yu'uxari í ti ri'irínta'a seijre'eca'a a'ijna í ti ipuari jetze acájca.

⁸ Tij ra'ancuré'epi a'ijna í yu'uxari, a'ime í mej muáacua í mej ruuri, majta a'ime í vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase, a'ii mú miyen a'imuá aicaújtuxi me'jina jemi í Cáne'a. Matíj mena'a pua'amé telité'ica'a me'jina í aarpa, majta tuxa'a ti oro jín tí'itaavijhuaca'a. Cuaane'e pu avé'ejistjme'ecaa a'ijna jetze í tuxa'a. Ajta a'ijna í cuaane'e, a'ii pu a'ín pú'een í mej raatáhuaviiri'i í Dios a'ime í mej rí'í tí'iteseijre'e í Dios jemi.

⁹ Matí'ij mi miyen jéjcuacan jín tiu'utáchuiicaca'a tijín:

Ayee pu tiraavjte'e pej mú'ee piyen ra'ancuré'epin, pajta raatáxijta a'iné memuaajé'ica.
Pajta mú'ee, pepu'uri tiu'utanájchitaca'a

pe'jina jime'e í á'axuure'e

í mej jín té'echa'ica'a í Dios jemi,

pej pi tiu'utátuiire'en í Dios jemi í teite

mej nainjapua é'eme'ecan.

A'ii mú huá'a jetze ajtémecan matíj mena'a

sej jetze mej airájnejte

nusu a'achú pua'amé í mej sej niuucari jín tí'ixaxa'a

nusu matíj mena'a pua'amé

í mej teitestemua'ame'en pú'een.

A'u ti na'a mej é'eseijre'e sej japua í chuej,

a'úu mú é'eme'ecan.
 10 Pajta mú'ee, pepu'uri piyen rí'i huá'uruu
 mej mi miyen me'ín teitestemua'ame'en
 pú'eene'en muá'ara'ani a'íjna í ti tí'ajta,
 mej mi majta ti'itij jín tiu'utévaire'en
 me'íjna jemi í Dios.

Mi majta a'íime, a'íi mú tiu'uta'ajta
 íiyen chaanaca japua.

Ayee mú tiu'utáchuiicaca'a.

11 Netí'ij ni atáneereca'a. Netí'ij ni huá'unamuajri'i a'ímej í mej u ta japua tí'ivaire'e.
 Mé mu'icáa huáp'i. Capu a'atzu rí'irí ti hua'uté'itien, ni capu ámitieere'e a'achú mej
 pua'amé. Ayee mú pua'amé matíj í xu'ura'ave. A'íi mú me'uun atavéejme'ecaa me'íjna
 jetze í ipuari, majta a'ímej jetze í mej muáacua í mej ruuri, majta a'ímej jetze í vaujsi.

12 A'íi mú miyen ca'anín jín tiu'utáchuiicaca'a tijín:

Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'an te'íjna í Cáne'a
 í mej raajé'ica.

Jee xaa, ayée pu tiraavíjte'e ti a'íin ayén tira'ancuré'an a'íjna ti Dios jín tira'íjcate'e,
 ajta tíj na'a ti jemin tí'iseijre'e í Dios,
 ajta í mua'atzíira'a í ti jín tiu'uta'ajta,
 ajta í muári'eri'ire'ara'an í ti jín nain jín tiu'utémua'itín.

Tiché'e rí'i tiraatá'an, teajta ahuátatzaahuat'e'en te'íjna jemi,
 tiché'e teajta huátatemua'ave'en

te'íjna jemi í Cáne'a.

Ayee mú tiu'utáchuiicaca'a.

13 Netí'ij ni niyen tíhuá'unamuajri'i í mej tí'ichuíca, matíj mena'a pua'amé mej u ta
 japua é'eseijre'e, majta a'ímej mej íiyen seijre'e í chaanaca japua, majta a'íime, matíj
 pua'amé u tajete mej é'eseijre'e, majta a'ímej í mej japuan é'eseijre'e í jaj ti ve'éé, majta
 matíj mena'a pua'amé a'aseijre'e í jaj tzajta'a. Naími'i mú miyen tí'ichuiicaca'a tijín:

Tiché'e rí'i tiraatá'an te'íjna í ti acájca í ipuari jetze, teajta te'íjna í Cáne'a.

Tiché'e rí'i tiraatá'an, tiché'e teajta rí'i tirájcha'íi,

teajta rí'i tiraateájtuaani,

teajta raatá'an ti nain jín antiújmua'areere á'ara'ani tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a
 rusén jime'e.

14 Majta a'íime í mej muáacua í mej ruuri, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ché'e ayén teja'uré'enen.

Majta a'íime í vaujsi, a'íi mú aicaújtuuxi, majta raateánajcheca'a í Dios.

6

I ti arahua'apuáca jín á'avijti'ihuaca'a

1 Netí'ij ni raaseij ti a'íin Cáne'a seij antína'acaca'a í ti jín á'avijti'ihuaca'a í yu'uxari.
 Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj nu ni ráanamujri'i seij ti huá'a jetze ajtémecan í mej ruuri,
 í mej majta muáacua. Ayee pu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a. Cu xiee mej cuj huatéjniuuni.
 Ayen tijín:

—Iiya'a jíi.

2 Neajtahua'a nu atáneereca'a ti pua'a á a'utéjvee a'íjna í cahuaayu'u í ti cuaínara'a. Ajta
 a'íin ti avé'eca, a'íi pu tú'unami'i huitéchueeca'a rumuájca'a jetze. Ajta, a'íi pu huirájraa ti
 ij hua'antimuá'itín. A'u ti na'a pu á'uye'icaa ajta na'a caí naíjmi'ica antimuá'ití.

3 Tí'iquí ajtahua'a ra'antína'acaca'a. Netí'ij ni niyen tiráanamujri'i tí'ij a'íin ti hua'apua
 ti ajta huá'a jetze ajtémecan í mej ruuri, í mej muáacua, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jíi.

Single Line Comp ⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, seij pu huirárraa í cahuaayu'u ti pa'useáarara'a. Ajta ayée pu tiraatá'a a'íjna ti avé'eca ti ij a'íin ayén huaú'itziite'en í teite í mej yen seijre'e í chaanaca japua mej mi caí ché'e ru'ihuaamua'a muá'ara'ani sino mej mi huaújcui'ini seij ajta seij. A'íi pu jín, a'íi pu ra'ancuré'echui seij í chun í ti ve'ée, í ti ajta te'ejcamímijmee ruxí'ejta'a.

⁵ Aj pu 'i huaícacajetze ra'antína'acaca'a. Netí'ij ni niyen tiráanamujri'i ti ajta seij ti huá'a jetze ajtémecan í mej ruuri, í mej muáacua, a'íi pu ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jíi.

Netí'ij ni neajtahua'a atáneereca'a. Me'ecui xaa, á pu a'utéjvee seij í cahuaayu'u ti xu'umuara'a. Ajta a'íin í ti avé'eca, a'íi pu ráachuisime'e í mej jín te'ecá'itieera.

⁶ Netí'ij ni ja'ati huánamujri'i. Cu xiee huá'a tzajta'a á'a teja'utaxájtaca'a í mej ruuri, a'ímej í mej muáacua. Ayen tijín:

—Sei medida í triigu, ayée pu che'atá na'a ti'ijnáache a'ame tíj ja'ati ayén tiraamuá'itin seij xicaj jime'e. Ajta hui huaíca medida í triigu ti títi'ijmé'en huíjmuaiyujme, ayée pu che'atá na'a ti'ijnáache a'ame tíj ja'ati ayén tiraamuá'itin seij xicaj jime'e. Mi seajta mú'een, caxu yá'u'ijpuan a'u mej tejé'ehuaste'e aceituuna ti'iti na'ari uuva ti'iti sino miché'e me'íjna jín huateújvairé'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁷ Ti'iquí ayén í ti muáacua antína'acaca'a. Jíme'en pu'u ayén ra'antína'acaca'a, aj nu ni ráanamujri'i ti a'íin í ti muáacua ti ajta huá'a jetze ajtémecan í mej ruuri. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jíi.

⁸ Neajtahua'a nu atáneereca'a. Netí'ij ni raaseíj ne'íjna í cahuaayu'u í ti c'ij tí'iteuumuara'a. Ajta a'íin í ti avé'eca, ayée pu ántehuaa tijín I nej huá'acui'íca. Ajta í seij í ti cujta'an huamé'ecaa, ayée pu ajta ántehuaa tijín I nej huá'a chi'ij pú'een í mi'ichite. Dios pu ayén hua'utá'a mej mi me'íjna jín antiújmua'areere je'icáj a'ímej í mej yen huachéjme í teite íiyen chaanaca japua mej mi huá'ucui'ini a'ímej í teite me'íjna jime'e mej tiújne'usí'ite'en nusu tujri jime'e na'ari cu'ini'ira'a jime'e o a'ímej jime'e í ti'itén í mej tí'iteci'imeca.

⁹ Ti'iquí í ta'anxívi antína'acaca'a. Netí'ij ni ne'ímej huaseíj í huá'axiejniu'uca a'ímej í mej me'íjna jín huá'acuihuaca'a me'íjna mej ra'ará'astijre me'íjna í niuucari ti jíme'en raxa í Dios, majta me'íjna jime'e mej ra'ancuré'a í niuucari Círístu'u ti raateájtuaa í huá'a jemi. Majta a'ímej, án mú e'ejté'eca'a í ipuari jete.

¹⁰ Majta ca'anín jín jíjhuaca'a tijín:

—Tavastara'a, mi pej ri'éene'ecán jín seijre'e, mi pej tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a, ¿a'achúni auj á'ateeri ajta pena'a caí piyen tiraaxí'epi'intare'en pe'ímej jime'e í mej táacuii, pej pi puajtzi hua'utá'an pe'ímej í mej án japuan huachéjme a'ánna chaanaca japua?

¹¹ Ti'iquí hua'uré'epijte í c'ixuri í ti títi'ijme, ti ajta tí'icuaina. Ayee pu tihua'utá'ixaa mej nu'u mauj a'atzu tiu'uchú'eve'en ajta na'a caí ayén te'araúrasten a'achú ti ari huá'uxí'epi'intari'iri'i a'ímej jemi í mej ruxí'ej ti'itij jín tí'ivaire'eca'a, ajta a'ímej í huá'a'ihuaamua'a í mej miyen che'atá mena'a éeni'icí'e cui'ini matíj a'íime.

¹² Ti'iquí í ta'arájsevi antína'acaca'a. Netí'ij ni neajtahua'a atáneereca'a. Me'ecui xaa ne'u. Jé'ecan pu huáp'i huateújca'atzi í chaanaca. Ajta a'íin í xicaj, huatéxu'umuareca'a. Ayee pu seijre'eca'a tíj a'íjna í c'ixuri ti xu'umua í mej jín tí'iteújche'etehua'a muá'aye'i ti pua'a maújxieemijte'e. Ajta a'íjna í máxcira'i, a'íi pu huatépa'ureca'a. Ayee pu seijre'eca'a tíj xúure'e.

¹³ Majta a'íime í xu'ura'ave, a'íi mú miyen che'atá mena'a é'ejvatzijxi í chuej japua tíj a'íjna í táca'ira'an í huaréj ti auj seijre'e tí'ij huáseevi'i á'aye'i. Ti pua'a a'íin cíye'ara'an huataújrueajxi'in eeca jime'e, naíjmi'i pu cávajtzi í táca'ira'an.

¹⁴ Ajta í ta japua ti tejé'esejire'e, a'í pu e'ehuaújpua'arixi. Ayee pu che'atá na'a huatéesejire tij ajta ja'ati yu'uxari huatéejire. Ajta tij na'a a'utí a'u jirime, ajta tij na'a a'utí e'erahuáchijmee í jaj japua, naíjmi'i pu huaré'axi. Capu ché'e mu'u é'e seíre'e já'araa í jirí.

¹⁵ Majta naími'i í mej yen japon seijre'eca'a íyen chaanaca japua, á mú ahuaúravaataca'a já'ahua'a teásta'ana tzajta'a, majta jaij tzajta'a a'ujna jirí jetze. Ayee mú huaríj a'íime í mej ti'itij jín títetateí, ti pua'a tajtuhuan pú'een nusu presideente pú'een na'ari í mej tihua'ajjte'e í xantaaru'u nusu í mecaí mej chíjteaani pú'een nusu í mej jeíhua rucaca'anéjme. Naími'i matíj mena'a pua'amé yen seijre'e íyen chaanaca japua, miyen huatéúravaataca'a. Capu amín a'ij ti pua'a ruxí'ej mena'a á'ujjuhua'ane'e a'ij ti tihua'aránanajche, na'ari ca'anéeri mú jín ti'imuari'eca'a.

¹⁶ Ayee mú tihua'utajé me'íjna í jirí, majta me'íjna í tetej tijín:

—Setá'aj yeehui ta japua rájveti sej si ta'avé'enan ti ij caí taasej a'íjna í ti acájca í ípuari japua, ajta ti ij caí puaíjtzi táaci'iti a'íjna jemi í Cáne'a í ti ari niu'ucami'i.

¹⁷ Jee xaa, pu'uri yeehui ayén teja'uré'ene a'íjna xicáara'a mej jetzen puaíjtzi taatá'asin me'íjna jime'e mej meri níniu'ucacu, majta capu ja'ati raayí'iti ti te'utáviicua'i a'íjna jime'e.

7

A'íime í mej Israel jetze ajtémecan, í ti Dios hua'avé'ejajpuaxi

¹ Neajta á'iyen muáacuaca huasej í mej tí'ivaire'e u ta japua. Aa mú a'uté'uuca'a. Seij pu a'uun jé'esejire'eca'a u jetze pújme'en Teijmata'a, ajta seij a'ujna já'ahua'a Huáahuata pújme'en, ajta seij Cuameche pújme'en. Ajta í seij, a'úu pu a'utéveca'a Tzareeme'en pújme'en. Majta a'íime í mej muáacua, a'í mú caí hua'atá'acare'e í eeca ti huatá'eecare í chuej japua na'ari í jaj japua nusu cíyey tzajta'a.

² Netí'ij ni sej huasej ti tí'ivaire'e u ta japua. A'uu pu pújme'en e'evé'eme'ecaa a'u ti a'íjnineí í xicaj. A'í pu ru'iteática'a a'íjna í ti jín Dios hua'ajtiyú'uxaxij huá'acuaatze'e ti ayén té'axa mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een. Aj pu 'i a'ín tevi ayén ca'anín jín hua'utajé a'ímej í mej me'íjna jín antiújmua'areereca'a mej a'ij pua'a ráaruuren í chaanaca, majta í jaj ti ve'ée.

³ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu xi puaíjtzi raatá'a í chaanaca na'ari í jaj ti ve'ée nusu í cíyey ajta tena'a caí hua'ajtiyú'uxaxi'ín huá'acuaatze'e te'ímej í mej ravaire'e í taDioj. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴ Netí'ij ni niyen tiráanamujri'i a'achú mej pua'amé í ti hua'ajtiyú'uxaxij í huá'acuaatze'e. Ayee mú pua'améca a'achú cumu anxíte japon hua'apuate japon muáacua vi'ira'a. A'í mú huá'a jetze ajtémecan matíj mena'a teitestemua'ame'en mej pú'een í mej airaújneijte me'íjna jetze í Israel.

⁵ Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Judá, ayée mú ará'axcaa tamuáamuata'a japon hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Rubén, ayée mú che'atá ará'axcaa tamuáamuata'a japon hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Gad, ayée mú majta ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japon hua'apua vi'ira'a.

⁶ Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Aser, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa tamuáamuata'a japon hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Neftalí, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japon hua'apua vi'ira'a. Majta mú miyen che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japon hua'apua vi'ira'a a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Manasés.

⁷ A'ímej jime'e í seica, í mej Simeón jetze airaújneijte, ayée mú majta ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japon hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej Leví jetze airaújneijte, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japon

hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej Isacar jetze airaújnejjte, ayée mú che'atá ará'axcaa tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a.

⁸ Naími'i mú miyen tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a ara'ástime'ecaa a'íime í teitestemua'ame'en í mej Zabulón jetze airaújnejjte, majta í mej me'íjna jetze airaújnejjte í José, ayée mú che'atá ará'axcaa matíj í seica. Majta a'íime í mej Benjamín jetze airaújnejjte, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa.

Jíme'en í mej mu'íi í mej majta cuaiínavi'in ti'itéchen

⁹ Netí'ij ni neajtahua'a atáneereca'a, neajta hua'useíj í seica í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Ayee mú temua'a tí'itemu'iicaa. Capu rí'irístaca'a ti ja'ati hua'uté'itien. A'u ti na'a mú é'eme'ecantajme'ecaa, matíj mena'a pua'amé me'ín pú'een í teite í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, matíj mena'a pua'amé í teite í mej seicié tí'ijye'ira, majta naíjmi'i mej seicié tí'ixaxa'a. A'uu mú a'uté'uuca'a jemin í Cáne'a. A'íi mú cuaiínavi'in ti'itechéjme'ecaa a'íime, majta tacíj mú huiitepíjme'ecaa.

¹⁰ Ca'anín mú jín miyen tí'itejijhuaca'a tijín:

Ca'anéri pu jín tu'irájtuaa a'íjna í taDioj í ti acájca í ipuari jetze, ajta a'íjna í Cáne'a.

¹¹ Majta a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua, a'íi mú atavéejme'ecaa a'u ti a'utéveeca'a í ipuari, majta a'u mej a'uté'uuca'a a'íime í vaujsi, majta a'íime í mej muáacua í mej ruuri. Matí'ij mi aicaújtuxi í jemin í ti acájca í ipuari jetze mej mi raateánajche í Dios.

¹² Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

Ché'e ayén teja'uré'enen.

Tu'uri tiyen rí'i tiraatá'asin,

teajta tiyen rí'i tiya'useíira tá'aju'un,
a'iné a'íi pu nain té'umua'aree.

A'íj tu jín tiyen rí'i tiratá'acare'e tá'aju'un,
teajta rí'i tiraatetúutuhua'a tá'aju'un.

A'íi pu taDioj jemi seíire'e a'ame í
muári'eri'ire'ara'an, ajta í ca'aníjra'a
tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

¹³ Aj pu 'i seij í ti vástacira'i ayén tinaata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'atéenni mej pú'een a'íime í mej cuaiínavi'in ti'itechéjme? ¿A'uné jetze ma'uvé'uju'un?

¹⁴ Netí'ij ni niyen tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee vástaa, mú'ee pej ramua'aree pej piyen tinaatá'ixaate'en.

Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—A'ii mú hui me'ín pú'een í mej te'utáviicua'iri'i í mej jeíhua huápi'i rajpuaítzi muá'araa. A'ii mú meri tiu'ujá'usi í tiú'ujcixu, majta tiú'ucuaiinare í tihua'acixu me'íjna jime'e mej ra'ará'astijre me'íjna í Ciríistu'u í ti huá'a jetze me'ecan huamí'i.

¹⁵ A'íj mú hui jín miyen íyee seijre'e jemin í ipuari ti jetzen acájca a'íjna í Dios. A'íi mú majta ravaire'e teyujta'a a'u ti a'íin Dios é'eseijre'e. Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari tzajta'a, a'úu mú ravaire'e. Ajta a'íin ipuari jetze ti acájca, a'íi pu huá'acha'íin a'íjna jime'e ti ruseíj huá'a jemi huateáturaasin.

¹⁶ Camu hui ché'e huatatújritze'esin, camu majta ché'e huata'í'icu. Capu ajta ché'e huá'acucui'i a'ame í hua'amu'úu í xicaj jime'e. Capu ajta ché'e hua'ataíixi'ira a'ame í xicaj.

¹⁷ A'iné a'íi pu Cáne'a a'íjna jetze á a'utéjvee í ipuari. A'íi pu huá'acha'íi a'ame. A'íi pu huá'avi'itín a'ájna a'u ti jé'ejmuaa í mej jín ruuri muá'ara'ani. Ajta a'íin Dios, a'íi pu rí'i tihua'utá'asin mej mi caí ché'e ti'iti jín ruxiéemiste'e.

8

I ti jín aráhua'apua á'avijti'ihuaca'a, ajta í cítzive'eri

¹ Ti'iquí a'ín Cáne'a ra'antína'acaca'a a'íjna í ti jín á'avijti'ihuajme'ecaa, a'íjna í ta'aráhua'apua. Aj pu 'i nainjapua tiu'upuá'area'raa u júte'e. Ayee pu á'atee a'achú cumu já'ita'a hora ti caí ti'iti namuajre'eca'a.

² Netí'ij ni hua'useíj í mej aráhua'apua, í mej majta tí'ivaire'e u ta japua. A'íni mú a'ín pú'een í mej Dios jemi huaté'uuca. Matí'ij mi te'encuré'i í trompeeta, í ti aráhua'apua.

³ Aj pu 'i seij mú a'uvé'emej ti ajta tí'ivaire'e u ta japua. A'íni pu jetzen ajteechaxi a'íjna í mej japuan tí'imua'i'ivajtaca. Ajta ti'iti huiité'ejajna'ca'a cítzive'eri. Seij pu raatatíste í cuaane'e ti ij a'íjna rajnájchite'en a'íjna jamuan í niuucari í mej jín raatáhuacare'e í Dios jemi matíj mena'a pua'amé í mej rí'i tí'iteseijre'e í Dios jemi. Ajta, a'íjna í hua'aniuuca, án pu jé'eseijre'eca'a japuan a'íjna í ti oro jín taavíjhua í mej japuan tí'imua'i'ivajtaca ti ajta jemin a'utéjvee a'íjna í ipuari.

⁴ Aj pu 'i temua'a té'ejcitziuhtarixi a'íjna í cuaane'e a'íjna jamuan í niuucari í mej jín raatáhuacare'e í Dios jemi. A'íj pu jetzen ájcitziuhtarica'a a'íjna í muájca'are'ara'an a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua.

⁵ Aj pu 'i rájtíi a'íjna í cítzive'eri, ajta ra'avé'ejiste a'íjna í taij ti a'uun a'uvé'emej a'íjna japua í mej japuan tí'imua'i'ivajtaca. Aj pu 'i á ya'ucáaxire í chaanaca japua. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj nu ni ráanamujri'i. Cu xiee muatéjniu. Jé'ecan pu temua'a tí'itécá'arajnajme'e. Majta témáxcava'ara'a. Ajta huatéjca'atzíjxi í chaanaca.

Jíme'en í trompeeta í mej te'ité'i'ica'a

⁶ Majta a'íime í mej aráhua'apua ará'ase, í mej majta tí'ivaire'e u ta japua, a'íime í mej trompeeta te'ité'i'ica'a, a'íni mú rí'i huaújruu mej mi me'íjna tzajta'a ucáajíjhua.

⁷ Ajta a'íjna ta'amújca, a'íni pu ucáajíjhua'ca'a a'íjna tzajta'a í trompeeta. Jíme'en pu'u ayén huaríj, matí'ij mi téetej cáavatzi a'íjna jamuan í taij, xúure'e ti ranaxca. Nainjapua pu huavátzi íiyen chaanaca japua. Ajta je'icáj pu tiu'uré'ataa. Ajta a'ín í ciyej, je'icáj pu ajta tiu'uré'ataa. Ajta í ixaj, naími'i pu huaré'ataa a'íjna.

⁸ Ajta a'ín í ti hua'apua í ti tí'ivaire'e u ta japua, a'íni pu ajta ucáajíjhua'ca'a a'íjna tzajta'a í trompeeta. Ajta ti'iti pu ateájrie í jaj jetze í ti ve'ée. Cu xiee jirí na'a a'íjna í ti'iti í ti ajta teátaasime'e. Ti'iquí á a'ucájrupi á jaata'a. Aj pu 'i je'icáj seicié huaújruu í jaj tíj xúure'e.

⁹ Majta je'icáj mú huácuii í mej me'uun é'echejca'a. Majta, me'ín í baarcu í mej japuan é'ecíneca'a í jaj, je'icáj mú majta huatéána'axi.

¹⁰ Ajta a'ín í ti huaíca, a'íni pu ajta ucáajíjhua'ca'a a'íjna tzajta'a í trompeeta. Jíme'en pu'u ucáajíjhua'ca'a, aj pu 'i xu'ura'ave ti ve'ée e'icájve u júte'e. Ayee pu té'ataaca'a tíj tatzari. Aj pu 'i á e'erájve je'icáca japua í játe'ana, ajta je'icáca japua a'u ti e'ejaíxavi'ijme.

¹¹ Ajta a'ín í xu'ura'ave, ayée pu ántehuaaca'a tíjín Ta'antzíjvi'i. Je'icáj pu antzíivi'i já'araa í jaj. Majta í teteca, mu'íití mú huácuii me'íjna jime'e mej ra'í me'íjna í jaj í ti antzíjvi'i.

¹² Ajta a'ín ti muáacua, a'íni pu ajta ucáajíjhua'ca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén huaríj, ti'iti pu ra'ajteátu'a í xicaj, ajta í máxcira'i, ajta je'icáj í xu'ura'ave mej mi caí ché'e miyen a'atáatime'eni. Je'icáj tújca'ari tzajta'a, camu ché'e á'ataaca'a, ajta je'icáj tíca'ari tzajta'a, camu majta ché'e á'ataaca'a.

¹³ Netí'ij ni niyen á'ujneereca'a. Júte'imua pu seij rá'ara'aca'a í cua'ira'ave. Netí'ij ni niyen ráanamujri'i ti ayén tí'ixajtaca'a tíjín:

—Cui'i xaa, cui'i xaa, cui'i xaa, a'íime hui í mej íiyen japuan huachéjme í chaanaca, a'iné jeíhua mú hui rajpuaíitzi muá'aju'u matí'ij miyen ucáajíjhua í seica í mej huaíca í trompeeta jetze. Pu'uri hui tén ayén teja'uré'enejsin.

9

¹ Aj pu 'i a'ñin ta'anxívi ayén ucájijhuaca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén huaríj, netí'ij ni raaseíj í xu'ura'ave ti ari e'icájve u júte'e, ajta án e'erájve í chaanaca japua. Ajta a'ñin, a'ñi pu ra'ancuré'echui a'ñina í yaavi í ti jín ra'antácuuna a'u ti e'etécun ti caí ayén té'emitieere'e a'achú ti ucátee.

² Aj pu 'i a'ñi pu ayén ra'antacú a'ñina ti e'etécun ti ayén caí ámitieere'e a'achú ti ucátee. Jíme'en pu'u ra'antacú, ayée pu huitácitziujtareca'a tíj te'itácitziúuta á'aye'i í hoorno tzajta'a ti ve'ée. Ajta a'ñin í xicaj, ajta í máxcira'i, a'ñi mú a'utanámi'ihua muá'araa me'ñina jime'e í citzij ti aitácitziujtaca'a a'ujna a'u ti e'etécun.

³ Matí'ij mi vítzi'ise huiitací citzij tzajta'a. Ayee mú tihua'utá'a mej mi miyen tiú'uche'eve'en matíj a'ñime í teaxcáte.

⁴ Ayee mú tihua'u'ijca mej nu'u caí a'ij pua'a raruure í ixaj ti ájninei í chuej japua na'ari tu'upi ti'iti nusu ciyej. A'ii mu'u nu'u a'ñin pú'een í mej a'ij pua'a huá'aruuren, a'imej í teite í ti caí té'eyu'usi'i huá'acuaatzi jetze mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

⁵ Ayee mú tihua'utá'a mej miyen á'ateeri a'achú cumu anxíj máxcira'i mej puaíjtzi hua'utá'an í teteca. Majta, camu miyen tihua'utá'a mej huá'ucui'ini. Ajta, a'ñina í mej jín puaíjtzi hua'utá'asin, ayée pu che'atá na'a 'een ti pua'a teáxca raache'en í ja'ati.

⁶ Ayee pu té'eme a'ñina xicáara'a jetze. Ayee mú rahuauni í teteca mej huá'ucui'ini. Mi ajta, capu a'ij tiu'utári'iriistari. Jéihua mú huápi'i jetzen á'ujca'ane mej huá'ucui'ini mej mi caí ché'e rajpuaíjtzi. Mi majta, ca'anéri mú jín te'utáviicua'ira.

⁷ Majta me'ñin vítzi'ise, ayée mú seijre'eca'a matíj cahuaayu'use í mej meri hua'acáanajxi mej mi japuan huané'use'en. Ti'iti mú ave'erújte'eme'ecaa í rumu'úu jetze. Ayee pu seijre'eca'a tíj curuun ti oro jín taavíjhuaca'a. Ajta, hua'aneerime ayén seijre'eca'a matíj teife.

⁸ Ayee mú majta éene'e cácipuaca'a matíj 'uuca, majta miyen éene'e antátamejca'a matíj muajyéte.

⁹ Nainjapua mú ti'icácaujnaca'a ti'itij jime'e tíj tepúusti'i pú'eene'e. Majta, jeíhua huápi'i cá'arajnaca'a matí'ij tirá'ara'ixi. Yee pu 'eene'e namuajre'eca'a matíj a'ñime í cahuaayu'use í mej ca'anín jín ru'uvé'ijaapuajme'e í carreta í mej tzajta'an huaté'uuca'a a'ñime í mej uné'use'en.

¹⁰ Ayee mú éene'e huácuasi matíj teaxcáte. Ajta a'ñina í huá'amuari'eri'ira'a í mej jín miyen éene'e á'ateeri anxíj máxcira'i mej puaíjtzi hua'utá'asin í teteca, a'ñi pu huá'acuasi seijre'e.

¹¹ Ajta a'ñin ti tihua'áijte'e, a'ii pu a'ñin pú'een í xiéjniu'ucari ti nain jín antiújmua'aree a'ujna ti e'etécun ti caí ámitieere'e a'achú ti caj ucátee. Ayee pu ántehuaa hua'aniuuca jime'e a'ñime í Hebreos tíjín Abadón. Ajta hua'aniuuca jime'e í Griego, ayée pu ántehuaa tíjín Apolión. Ayee pu huataújmua'a tíjín: A'ijna ti e'ihuajé'ica.

¹² Pu'uri seíj mú á'ume í mej jín rajpuaíjtzi muá'ara'ani. Ajta aúche'e hua'apua á'atura ti ayén teja'uré'enen.

¹³⁻¹⁴ Aj pu 'i a'ñin ti arájsevi, a'ñi pu ajta ucájijhuaca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén ucájijhuaca'a, netí'ij ni ja'ati huánamuajri'i ti a'uun tí'ixajtaca'a a'u ti a'utéjvee a'ñina í mej japuan tí'imuai'ivajtaca. Ayee pu tiraata'ixaa a'ñina ti ucájijhuaca'a tíjín:

—Patá'aj huá'ixistaxi'ñin a'imej í mej muá'acua í mej majta aiteánami'i a'ujna vejli'i játe'ana jetze ti ve'ée ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Eufrates.

¹⁵ Aj pu 'i huá'uxistaca'a a'imej í mej muá'acua, í mej majta aiteánami'ihuaaca'a ajta na'a caí a'ñina teja'uré'enen í xicáara'an mej jetzen huá'ucui'ini je'icáj í teite í mej yen japuan huachéjme. Pu'uri píti'ihuaújxi'epi'intare a'atzaj ti pua'a, ti'itáni xicáara'an, ajta ti'itáni máxcira'ira'an, ajta ti'itáni nine'ira'a ti ayén huárini.

¹⁶ Majta me'ñin í xantaaru'u, í mej avé'ete'ete, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu seité vi'ira'a pua'amé mej mé'e, majta ayée mú pua'amé a'achú cumu tamuáamuata'a vi'ira'a í mej miyen pua'amé mej mé'e. Ayee nu tiú'unamuajri'i a'achú mej pua'amé ará'aseca'a.

17 Neajta, ayée nu éene'e hua'usej í cahuaayu'u net'ij niyen tiú'umaaraca'a. A'íime í mej avé'ete'ete, ayée mú anteújna í rútaavitze'e ti'itij jime'e ti ayén seijre'e tíj taij ti á'ataa, ajta í ti cuatujmua, ajta í ti teúumua. Majta a'íime í cahuaayu'u, ayée mú 'eene'e huíjmu'uu mat'ij muajyéte. Ajta í ti án huá'atene'e jetze aijnineica'a í taij, jamuan í citzij, ajta a'íjna ti teúumua ti ayén té'eeca tíj tepúusti'i.

18 Mat'ij je'icáj huácuihuaca'a í teteca í ti huaíca jetze í mej jín puaíjtzi hua'utá'a, a'íjna jín í taij, ajta a'íjna í citzij, ajta a'íjna í ti ayén té'eeca tíj tepúusti'i, tíj na'a pua'amé aijnineica'a án huá'ateni'itze'e í cahuaayu'u.

19 Jee xaa ne'u, ayée mú tiraayí'iti mej titéecui'ini me'íjna jime'e í rutene'e. Ayee mú majta éene'e huácuasi mat'ij cu'ucu'use, majta miyen éene'e huíjmu'uu. Majta í mej jín puaíjtzi hua'utá'a í teteca.

20 Majta me'ín í seica í mej yen japuan seijre'eca'a íiyen chaanaca japua, í mej caí huácuihuaca'a me'íjna jime'e í cui'ini'ira'a, camu raatéxíeehuataca'a í mej ti'iti huátaahuan í ti caí Dios pú'een. Camu majta raatapuá'ajtaca'a mej miyen raná'amiche'en me'íjna í tiyaaru'u na'ari me'íime í ti'iti tévira'a ti ayén taavíjhua oro jime'e na'ari plata jime'e nusu cobre jime'e ca'ín tetej jime'e o cıyej jime'e, ti'iti ti na'a, mej caí atanéjne'e. Camu majta huíteánajca'amua. Camu majta racínivejme.

21 Majta a'íime í teite, camu majta raatapuá'ajtaca'a mej caí tí'itecui'ica. Majta me'íjna í chahuaiiri camu majta raatapuá'ajtaca'a mej caí ramuari'e me'íjna í ti tiu'utéhua'itaca'a tí'ij araúrasten í hua'aye'ira. Majta í teite, mauche'e mú miyen ruxána'acire'eca'a, majta tiú'unahua'iraca'a.

10

I ti ta japua tí'ivaire'e, ajta a'íjna ti jiri'i ti ajta jetzen té'eyu'usi'i

1 Net'ij ni neajtahua'a seíj huasej ti tí'ivaire'e u ta japua. Jé'ecan pu ruca'ané a'íjna, ajta júte'e pu ve'ecáme'ecaa. Jaitiri pu racánajca'a, ajta cu'uxaí atavíjca'a í mu'úura'an jetze. Ayee pu té'ajtaave'e í néerime'ara'an tíj í xıcaj, ajta ayén seijre'eca'a í ícájra'an tíj ti'iti ti teátaasin.

2 A'íi pu ru'itépıjcaa í rumuájca'a jetze í yu'uxari ti cılieen. Pu'uri autácuuri'ihuaca'a. Aj pu 'i e'era'ícataca'a í jaj japua í ti ve'ée a'íjna jime'e í ru'ıca ruri'irıınta'a pújme'en. A'íi pu ajta e'era'ícataca'a í chuej japua í seíj jime'e í ru'ıca ru'úutata'a pújme'en.

3 Aj pu 'i ca'anín jín huajíjhua'a. Ayee pu namuajre'eca'a tíj muajye tí'iji'ihuaca. Jıme'en pu'u ayén tiu'ujíjhua'a, mat'ij mi huatéeniu a'íime í mej aráhua'apua ará'ase.

4 Mat'ij miyen huatéeniu, nee nu ra'ayú'uxaache'e. Neajta á'iyen ráanamujri'i í ja'ati ti júte'e neja'utajé ayén tíjın:

—Patá'aj rú'umua'areere a'ij mej tiu'utaxájtaca'a í mej huatéeniu a'íime í mej aráhua'apua ará'ase. Capej rá'ayu'uxa.

5-6 Ajta a'íın í ti ta japua tí'ivaire'e í nej raasej ti jaj japua e'era'ícataca'a, ajta chuej japua ajta e'era'ícataca'a, a'íi pu ajmeıjca'ataca'a, ajta ayén te'ataújratziiri'i ti nu'u ari teja'uré'enejsin a'íjna xıcáara'an ti jetzen nain te'entıpuá'ari. A'ıj pu jetze te'ataújratziiri'i í niuucajtze'en a'íjna ti rusén jín ruuri. A'ıi pu a'íın pú'een í Dios ti ta japua a'utéjmuua huatétaahuaca'a, ajta naıjmi'ıca ti a'uun é'eseıjre'e. A'ıi pu ajta raatétaahuaca'a í chaanaca í tej japuan yen seijre'e. A'ıi pu ajta raatétaahuaca'a tíj na'a ti japuan tí'iseıjre'e, ajta í jaj ti ve'ée, ajta tíj na'a ti a'uun é'eseıjre'e.

7 Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati ti nu'u a'íjna a'araúrastejsin a'íjna í ti rú'avaa í Dios jemi a'ij ti a'íın Dios te'ataújratziiri'i huá'a jemi í mej ravaire'eca'a me'íjna jime'e mej jetzen me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'íjna pu nu'u ayén a'araúrastejsin a'íjna xıcáara'an ti jetzen ucáajıjhua í ti ta japua tí'ivaire'e í ti aráhua'apua pú'een.

8 Aj pu 'i a'íın í nej ráanamujri'i ti júte'e teja'utaxájtaca'a, ayée pu tinaatá'ıxaa tíjın:

—Aricu, a'íjna jemi patá'aj ra'ancuré'í'in í yu'uxari ti autácuuri'i muájca'are'ara'an jetze a'íjna ti ta japua tí'ivaire'e, ti a'uun japuan huatéjvee í jaj japua, ti ajta a'uun japuan huatéjvee í chuej japua.

⁹ Net'í'ij ni ne'uun á'ume ne'íjna jemi ti ta japua tí'ivaire'e. Ayee nu tiraata'ixaa ti naata'í'ite'en í yu'uxari ti c'íleen. Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Ye'ecui, ne'u. Patá'aj hui raatéjcu'a'ani. A'í'í pu mua'atzíivite'e a'ame mua'a ju-caatze'e. Ajta, ayée pu mua'améncate'e a'ame mua'aténí'itze'e t'íj searate.

¹⁰ Net'í'ij ni ra'ancuré'í'í ne'íjna í yu'uxari ti c'íleen. A'uu nu ye'encuré'í'í í muájca'are'ara'an jetze a'íjna ti ta japua tí'ivaire'e. Net'í'ij ni raatéjcu'aa. J'é'ecan pu naa tinú'ucacarejca'a í neteni jaítze'e t'íj searate. Ajta, net'í'ij yá'uxij, j'é'ecan pu ná'atzijvire'eca'a yé nejucáatze'e.

¹¹ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Ayee pu ajta ayén tiú'ujxe'eve'e pej pajtáhua'a tiu'utaxáj a'í'imej jemi í teite í mej seij chu'éjra'a japua é'eme'ecan, í mej majta seij niuucari jín tí'ixaxa'a, pajta huá'a jime'e í mej tihuá'a'ijte'e.

11

Jíme'en í mej hua'apua í mej te'anxá'jta

¹ Aj pu 'i ja'ati naatá'chui tí'iti c'iyey í mej jín tí'ití'eeraca a'achú ti huatátee. Ayee pu tinaatá'ixaa tijín:

—Iiya'a jí'í, patá'aj hui raaté'itien a'achú ti antayaúj í teyuu a'u mej yé'ana'amiche í Dios, patá'aj pajta raaté'itien a'achú ti auuyaúj a'í'jna í mej japuan tí'imua'í'ivajta. Patá'aj pajta hua'uté'itien a'achú mej pua'amé í mej me'uun rana'amiche.

² 'Pajta, capej hui pe'uun ra'ití'íe a'achú ti antayaúj a'ujna á pua'acié ti e'eráyaujta'a. Patá'aj rují'mua'a raateájtuaani a'iné Dios pu ari hua'utá'a í mej seij chu'éjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen á'ateere a'achú cumu hua'apuate japuan hua'apua máxcira'í mej me'uun ra'avé'echetzi'inaxi'ín me'íjna chajta'a ti Dios ayén rusej huateúra'ate.

³ 'Neajta inee, ayée nu hui tihua'utá'asin a'í'imej í mej hua'apua í mej ca'aníjra'a tí'titá'aca inee jime'e í muári'eri'ira'a mej mi miyen á'ateevi'ín a'achú cumu seivi'ira'a japuan tamuáamuata'ate japuan hua'ícate xicaj mej tihua'utá'ixaate'en neetzi jetze me'ecan. Ayee mú me'íjna jín tí'ití'eechen me'íjna jime'e í mej jín tí'iteújche'ete a'í'ime í mej ruxiéemiste'e me'íjna ti seij huam'í'í.

⁴ A'í'í mú hui a'í'ín pú'een í huaréj í ti tí'ihua'apua í ti jemin e'etávee í tavástara'a ti íiyen tí'ajta chaanaca japua. A'í'í mú hui majta me'ín pú'een í mej hua'apua í meta'antitátzajmee. A'í'í mú xaa jemin seijre'e í tavástara'a.

⁵ Ti pua'a ja'ati ayén tí'ijxe'eve'e ti a'ij pua'a huá'uruuren, taij pu 'a'íjninei án huá'atení'itze'e, ajta huá'amua'ití'ici a'í'imej í mej huá'ajcha'ire'e. Jee xaa, ti pua'a hui ja'ati ayén tí'ijxe'eve'e ti a'ij pua'a huá'uruuren, ayée pu tí'ihuaújxi'ep'í'intare a'í'jna jemi í ja'ati mej me'ín raajé'ica.

⁶ Majta a'í'ime í mej hua'apua, a'í'j mú hui jín antiújmua'areere muá'aju'u mej hua'utá'ijmí'í í viite mej mi caí ché'e viiye mat'í'ij mauj tihuá'ixaate'e í teite. A'í'j mú jín miyen tite'entiújmua'aréere muá'aju'u mej seicié ráaruuren í jaj tí'ij ayén huataújru'ure'en t'íj xúure'e. Ayee mú che'atá mena'a jín tite'entiújmua'aréere muá'aju'u mej pua'íjtzi hua'utá'an a'í'imej í teite í mej íiyen seijre'e í chaanaca japua. Nain mú hui jín pua'íjtzi hua'utá'asin í cu'í'ini'ira'a jime'e t'íj na'a ti ayén tihua'aráanajche.

⁷ Mat'í'ij ra'antipua'á'ajte'en í mej jín naatéxajta, aj pu 'i tí'iti a'uun a'itaméj a'u ti e'eté'ecun í ti caí ámití'ere'e a'achú ti ucátee. A'í'í pu hui hua'uténe'usi'ite'esin, ajta huá'acui'ini, ajta, hua'utému'íti.

⁸ A'uu mú majta a'uté'e muá'aju'u í mǐ'ichite caaye jetze a'ujna já'ahua'a chajta'a jetze ti ve'ée í ti nu'u ayén téja'arájtehuuaa tijín Sodoma, ajta ayén tijín Egipto. A'uu pu hua'avastara'a á'utataihuaca'a í cúruu jetze.

⁹ Ayeé mú mǐ'ichite huáruuren a'íime í teteca mej nain japua huachéjme, a'u ti na'a seíj chuéjra'a japua, a'íime í mej seíj niuucari jín tí'ixaxa'a, a'achú mej pua'amé ará'ase í teitejra'an. Huaíca xicaj japuan já'ita'a mú hua'aseíira muá'aju'u í mǐ'ichite. Majta, camu huatá'acare'e muá'aju'u ti ja'atí hua'avé'enan.

¹⁰ Majta a'íime í mej íiyen huachéjme í chaanaca japua, jeíhua mú huataújtemua'ave'esin me'íjna jime'e í mej meri huá'ucuii. A'íi mú majta me'íjna jín tí'iyesten, majta tiu'utaújpuaíjve'esin tí'iti me'íjna jime'e í mej caí ché'e huá'itziite'e a'íime í mej hua'apua í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, í mej majta nu'u puaíjtzí hua'utá'a a'íime í mej íiyen seijre'e i chaanaca japua.

¹¹ Tí'ij teuumé'eca huaíca xicaj japuan já'ita'a, xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu huateájturaa a'íime jemi í mej hua'apua. Ajtahua'a pu hua'utatíste í huá'axiejniu'uca í mej jín ruuri. Matí'ij mǐ ájhuiixi. Majta jeíhua tiu'utátziin a'íime í mej hua'useíj.

¹² Matí'ij mǐ ráanamujri'í ti ja'atí ca'anín jín u e'icájijhuaca'a u júte'e ayén tijín:

—Iiya'a, xá'ajcǐnichi seyujna júte'e, jaitiri jetze u ta japua.

Matí'ij mǐ ticíj, mehua'aseíiraca'a í mej huá'ajcha'ire'eca.

¹³ Jíme'en mu'u ticíj, aj pu 'í huateújca'atzíjxi í chaanaca temua'a naa. Ajta je'icáj pu é'evatzíjxi í tihuá'achi'í í ti a'uun a'uvéjme'ecaa. Majta aráhua'apuavi'ira mú huá'ucuii í teite tí'ij huateújca'atzíjxi. Majta a'íime í seica í teite, jeíhua mú huá'ipi'í tiu'utátziin, majta rí'í tiraatéeje í Dios.

¹⁴ Pu'uri mú á'ume í mej jín rajpuaíjtzí í ti hua'apua. Ajta pu'uri tǐn teja'uré'enejsin í ti huaíca í mej jín rajpuaíjtzí muá'aju'u.

I trompeeta ti aráhua'apua

¹⁵ Aj pu 'í a'íin ti júte'e tí'ivaire'e, a'íjna ti aráhua'apua pú'een, a'íi pu ajta ucájijhuaca'a. Neajta huá'unamujri'í mej ca'anín jín tí'ixajtacaa u júte'e, miyen tijín:

Pu'uri xaa te'enteájrupi í tavástara'a,

a'íjna í ti Dios ra'antíhua'u.

Pu'uri nain jín antiújmua'aree ti tíhua'uta'aíjte'en

a'íime í mej huachéjme a'ánna chaanaca japua.

A'íi pu tíhua'uta'aíjte'esin tíj na'a

ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

¹⁶ Majta a'íime í vaujsí í mej seité japuan muá'acua ará'ase, í mej majta huá'ipuari japua e'eré'etei í Dios jamuan, a'íi mú aicaújtuuxi, majta raateánajcheca'a í Dios.

¹⁷ Miyen tijín:

Rí'í tu tímuaatá'aca, tavástara'a,

mǐ pej Dios pú'een,

mǐ pej pajta nain jín antí'amua'aree,

mǐ pej pajta seijre'e íjii,

mǐ pej pajta seijre'eca'a jéjcuá imuá.

¹⁸ Majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, matíj pua'amé, jeíhua mú huá'ipi'í níniu'ucacuca'a.

Pajta mú'ee, pepu'uri huataniú'ucaca'a.

Pu'uri a'ájna teja'uré'ene a'íjna xicáara'a pej jetzen huá'axijte'en a'íime í mej meri huá'ucuii.

Patá'aj rí'í tíhua'utá'an pe'íime í mej muavaire'e,

a'íime í mej mú'etzi jetze me'ecan tí'ixaxa'a,

majta a'íime í mej mú'etzi jemi rí'í tí'iteseijre'e.

Patá'aj rí'í tíhua'utá'an matíj pua'amé muá'astijre'e.

Capu amín ti pua'a miyen ve'ecán jín títetaté'en na'ari ciliéene'e jín metítetatéin.

Patá'aj pajta hua'antipuaá'ajte'en a'ímej

í mej meri hua'upuá'ajte a'ímej

í mej íiyen chaanaca japua huachéjme.

Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'ímej í mej seité japuan muáacua ará'ase.

¹⁹ Aj pu 'i a'ín í teyuu a'u ti Dios é'eseijre'e u ta japua, a'í pu antácuunareca'a. Ajta a'uun teyujta'a seijre'eca'a a'íjna í chí'ij ti cñleen ti ajta tzajta'an urácatii í niuucari ti jín te'ataújratziiri'i í Dios. Mat'íj mi huatémaxcava'axi a'ujna teyujta'a, majta téniiuca'a. Jéihua pu ca'anín jín ti'itéca'arajnajme'e. Huateújca'atzijca'a í chuej, majta cáavatzi í téetej.

12

I'íta'a, ajta í cu'ucu'u

¹ Aj pu 'i ti'iti huataseíjre u júte'e í nej jín rí'i te'utaseíj. 'Íta'a pu seijre'eca'a ti ayén éene'en ti'itéchejca'a cñxuri jime'e ti naa ti'itetáatiye'i tíj í xicaj. Ajta máxcira'i japua újveeca'a a'íjna í 'íta'a. A'í pu curuun ajta u'uteárujte'ecaa ti jetzen seijre'eca'a ti'iti cumu xu'ura'ave. Ayee mú ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua.

² Pu'uri autájucaca'a, ajta ruyeineca'a a'íjna jime'e ti rá'acuí'icaa a'iné pu'uri tñ tiyaúj a'ame.

³ Ajtahua'a seij huataseíjre. Me'ecui xaa, a'íjna í cu'ucu'u í ti pa'u, í ti vivéj. Arahua'apuáca pu huíjmu'uu, ajta tamuáamuata'a ave'ehuájmee. A'í pu ajta ru'uteárujte'ecaa í curuun í ti aráhua'apua.

⁴ Ajta, rucuasi pu jín hua'aré'ana je'icáca a'ímej í xu'ura'ave í mej júte'e é'eseijre'e. Aj pu 'i hua'ajápuaca'a. Aj pu 'i huaje'icáahua'axi íiyen chaanaca japua. Ajta a'ín í cu'ucu'u, áa pu vejli'i jemin a'utéechaxi a'íjna í 'íta'a ti ari tñ tiyaúj a'ame t'íj raatéc'iime t'íj huanú'ihua í uneeca'i.

⁵ Aj pu 'i tiyaúj já'araa, teáatacan. A'ii pu a'ín pú'een ti ca'anéri jín tíhua'uta'aíjte'esin mat'íj mena'a pua'amé í mej chaanaca japua é'eme'ecan. Ajta a'ín uneeca'i, Dios pu ya'uví'iti u ta japua a'u ti é'eseijre'e í ipuari ti japuan acájca í Dios.

⁶ A'íjna í 'íta'a, áa pu huataúruu a'ujna pújme'en a'u ti caí é'e ja'ati, a'u ti ajta Dios rí'i yá'uruurijtze. A'uu pu á'ateeri a'achú cumu seivi'ira'a japuan tamuáamuata'ate japuan huaícate xicaj. Ajta a'ín í Dios, a'í pu racha'í a'ame.

⁷ Mat'íj mi autéjhuii mej huaténe'use'en í ta japua. A'íjna í Miguel, majta í mej jamuan tí'ivaire'eca'a, a'í mú rané'usi'ite'eca'a me'íjna í cu'ucu'u, majta me'íjna í mej ravaire'eca'a í cu'ucu'u.

⁸ Mat'íj mi hua'utéemua'iti me'íjna í cu'ucu'u, majta a'ímej í mej ravaire'eca'a. Capu ché'e hua'utá'a mej me'uun a'uté'uuca'a u ta japua.

⁹ Mat'íj mi ye'icájrie me'íjna í cu'ucu'u ti vivéj, a'íjna í cu'ucu'u ti jéjcuu ímuá seijre'eca'a, a'íjna í tej tiyen ratamuá'amua tíjín tiyaaru'u, teajta í tej tiyen ratamuá'amua tíjín Satanás. A'ii pu a'ín pú'een a'íjna í ti huá'acuanamua mat'íj mena'a pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Aj mú mi aye'icájrie íiyen chaanaca japua, jamuan í mej ravaire'eca'a.

¹⁰ Net'íj ni ráamua'areeri'i ti ja'ati a'uun ta japua a'utéveeca'a. Tí'iquí ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a ayén tíjín:

—Pu'uri hui xaa ayén teja'uré'ene ti a'ín í taDioj ari hua'irájtuaa a'ímej í mej rá'astijre'e. Pu'uri nain jín antiújmua'aree ti ij tíhua'uta'aíjte'en najmí'ica tíj na'a rusén jime'e. Pu'uri hui nain jín tira'íjca a'íjna í Ciríistu'u ti ari ra'antíhua'u, a'iné pu'uri ya'ucájrie a'íjna ti tihua'axajtzi'i í ta'ihuaamua'a. Nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, a'í pu hui ayén tihua'axajtzi'i a'íjna jemi í Dios.

¹¹ 'Majta me'ín í ta'ihuaamua'a, a'í mú me'íjna jín ra'antimuá'iti me'íjna jime'e ti a'ín Cáne'a ra'iráaxire í ruxuure'e tíj muai'ivéjri í Dios jemi, majta mú ra'antimuá'iti me'íjna jime'e mej miyen tihua'utá'ixaate'eca'a a'íjna jime'e í niuucari í ti jíme'en raxa í

Ciríistu'u. Camu a'atzu raatéxieehuataca'a mej rá'astijre'e. Capu amín a'ij ti pua'a ja'ati ayén huá'aneche ti huá'ucui'ini. Maúche'e mú rá'aviicua'i.

¹² Setá'aj siyen huaújtemua'ave'en mi sej seyun seijre'e ta japua, seajta mú'een, mi sej seyun tí'ivaire'e. Seajta mú'een, mi sej seyun huachéjme se'újna chaanaca japua, seajta mú'een, mi sej se'uun a'uté'uuca'a í jaj japua, cui'i xaa, a'iné mú'ejmi jemi ari huatasejre a'íjna í tiyaaru'u. Ajta í'iniu'ucami'i huápi'i a'iné pu'uri ramua'aree ti caí ch'é á'ateeri, a'iné Dios pu'uri ra'iteánajsin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Dios.

¹³ Ajta a'ín í cu'ucu'u, tí'ij ráamua'areeri'i ti a'uun é'ejve í chaanaca japua, aj pu 'i raatavéen a'íjna í 'íita'a í ti tiyaúj já'araa.

¹⁴ Ajta Dios pu ayén tiraatá'a a'íjna í 'íita'a ti ráavaire'en tí'ij ca'anacan tícheni a'u ti a'ij éene'e a'íjna jemi í cu'ucu'u. Ajta Dios pu ti'ijmícua a'ame. Aj pu 'i a'uun a'ará'a a'u ti caí é'e ja'ati, a'u ti ajta Dios rí'i tiyá'uruurijtze. A'uu pu á'ateeri a'achú cumu huaíca nine'ira'a japuan já'ita'a.

¹⁵ Aj pu 'i a'ín cu'ucu'u jeíhua jaj aijxíre án ruténe'etze'e tí'ij ya'ujaújte'en, ajta rá'ujamiste'en a'íjna í 'íita'a.

¹⁶ Ajta a'ín í chuej, a'íi pu raatévai a'íjna jime'e ti a'utátzi'ite tí'ij ateárute í jaj, í ti ra'ijxíre í cu'ucu'u án ruténe'etze'e.

¹⁷ Aj pu 'i a'ín cu'ucu'u raatájaaxiejvi'iri'i a'íjna í 'íita'a. Ajta á'uraa. Aj pu 'i a'utéjche ti hua'uténe'usi'ite'en a'ímej í seica, í mej yaújmu'a'ame'en pú'een a'íjna í 'íita'a. A'ii mú a'ín pú'een í mej miyen rá'astijre'e a'ij ti tihuá'ajjte'e í Dios, í mej majta te'anxájta me'íjna jime'e í Jesús.

13

Jíme'en í mej hua'apua í mej majta huápi'i á'atesi'ire'e seijre'e

¹ Ajta a'ín í cu'ucu'u, a'íi pu a'uun a'utéechaxi ja'apuaíri japua, a'u ti e'eve'e'ástime í jaj ti ve'ée.

Netí'ij ni ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e huasej. A'íi pu í jaj tzajta'a ti ve'ée a'itamé'eca'a. Tamuáamuata'a pua'améca pu ave'ehuájme, ajta arahua'apuáca huíjmu'uu. Curuun pu te'uteárújti'ihuaca'a í ru'e'ehuáj jetze seij ajta seij, ajta ayée pu té'eyu'usi'i a'íjna jetze í mu'úra'an a'ij ti ántehuaa ti a'ij pua'a namuajre'e í Dios jemi.

² Ayee pu seijre'eca'a a'íjna í tí'iti í nej raasej. Ayee pu éene'e seijre'eca'a tíj jíripu. Ayee pu éene'e tí'icajme tíj juutze'e. Ayee pu ajta 'een anténi tíj muajye. Ajta a'ín í cu'ucu'u, a'íi pu nain raatátui a'íjna í tí'iti í rumuári'eri'ire'ara'an, ajta tíj na'a ti jín tí'ajta, ajta í tí jín jeíhua antiújmua'aree.

³ Cu xiee tí'ipuaíjti'ihuaca'a seij í mu'úra'an tí'ij huámi'ini. Ajta, ajtahua'a pu huarúj a'íjna í tí'ipuaíjti'ihuaca'a. A'íj pu jín naíjmi'i matíj mena'a mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, jé'ecan mú rí'i tira'utasej, majta ra'ará'astijre me'íjna í tí'iti.

⁴ Majta me'ín í teteca, a'íi mú raateánajcheca'a me'íjna í cu'ucu'u a'iné pu'uri a'ín cu'ucu'u raatátui a'íjna í tí'iti ti huápi'i á'atesi'ire'e í tí jín antiújmua'aree. Majta me'ín teite raateánajcheca'a me'íjna í tí'iti. Ayee mú tíjín:

—¿A'ataani ayén 'een tíj amijna mi tí'iti? ¿A'iné auj tí'iri'iri ti ja'ati raaténe'usi'ite'en ti ij raatémuaitin? Capu xaa ne'u ja'ati. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁵ Ca'aníjra'a pu raatá'a tí'ij á'ujtzaahuat'e huápi'i í Dios jemi. Ayee pu tiraatá'a ti ayén á'ateevi'in ti a'íjna jín antiújmua'areere ti jeíhua huápi'i a'ij pua'a tí'ixajta. Ayee pu á'ateere a'achú cumu hua'apuate máxcira'i japuan hua'apua.

⁶ Aj pu 'i a'utéjche ti a'ij pua'a tí'ixajta í Dios jemi a'íjna jime'e ti rusej ayén huaújruu tíj í Dios. Jé'ecan pu a'ij pua'a tirá'ixaa a'íjna í Dios, ajta a'ímej í mej a'uun é'eseijre'e í Dios jemi u ta japua. A'íi mú tí'ivaire'e matíj chí'ira'an í tí tzajta'an seijre'e í Dios.

⁷ Ajta a'ín í cu'ucu'u, a'íi pu ca'aníjra'a raatá'a tí'ij hua'uténe'usi'ite'en a'ímej í mej rí'i tí'iteseijre'e í Dios jemi. Ajta ayén tiraatá'a tí'ij hua'utémuaitin. Ayee pu ajta tiraatá'a ti

a'ijna jín antiújmua'areere tí'ij tihua'uta'aijte'en matíj mena'a pua'amé yen seijre'e íyien chaanaca japua, a'íime teitejra'a, matíj mena'a mej seij jetze airaújneijte majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, tíj na'a í ti seijre'e í hua'aniuuca.

⁸ Matíj mena'a pua'amé íyien huachéjme í chaanaca japua, a'íi mú raná'amiche'e muá'aju'u, matíj mena'a í mej caí é'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze í ti ra'áa a'ijna í Cáne'a í ti huamé'ere tí'ij caí xi huatasejre í chaanaca. A'ijna í yu'uxari, a'íi pu a'ín pú'een ti jetzen té'eyu'usi'i a'ij ti ántehuaa seij ajta seij matíj mena'a pua'amé ruuri huateáturaa jemin í Cáne'a tíj na'a rusén jime'e.

⁹ Ti pua'a ja'ati huiteájnamua, ché'e a'ín temua'a naa tiráanamua.

¹⁰ Ti pua'a pít'i'ihuájxi'epi'intare'en, mej seij huateví'iran mej ra'iteáanan, a'íi mú xaa raatévi'ira. Ti pua'a ja'ati titéecui'ini chun jime'e, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti ayén che'atá a'ijna jín tiú'umí'ini. Ayee pu Dios ayén tihua'utajé a'ímej í mej rí'i tí'iteseijre'e í jemin mej mi te'utáviicua'i, mej mi majta rá'atzaahuatate'e.

¹¹ Netí'ij ni seij huasej í ti'iti ti a'itanej á chuaata'a. Hua'apuaca pu ave'ehuájmee tíj cáne'a. Ayee pu ajta tí'ixaxa'a tíj í cu'ucu'u.

¹² A'íi pu ra'ará'astijre a'ijna jetze me'ecan í ti'iti í ta'amuájca tíj na'a í ti jín antiújmua'aree. Ayee pu ca'anéri jín tihua'utajé matíj mena'a mej íyien seijre'e chaanaca japua mej mi raateánajche me'ijna í ta'amuájca ti huarúj í ti ti'ipuaíjti'ihuaca'a a'ijna jime'e í ti huamí'i.

¹³ Ayee pu tí'imijhuaca a'ijna í ti ravaire'e mej mi ti'itij jín rí'i tira'utasej. Jee xaa, ne'u, ayée pu tiraayí'iti ti taij u e'icájríeni u júte'e, mejseíracaa'a í teite.

¹⁴ A'íi pu huá'acuanamua í teite í mej yen seijre'e íyien chaanaca japua a'ijna jime'e ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén huárini a'ijna jetze me'ecan í ta'amuájca. Aj pu 'i ayén tihua'u'íjca mej mi ratetáahuan ti'iti tévira'a ti ayén seijre'e tíj a'ijna í ti'iti ta'amuájca, a'ijna í ti tiu'upuáijti'ihuaca'a a'ijna jime'e í chun, ajta a'ijna í ti'iti ti huarúj.

¹⁵ Ajta a'ín í ta'amuájca, ayée pu ajta tiraatá'a a'ijna í ti ravaire'e tí'ij xiéjniu'ucari raatátisten a'ijna í ti'iti tévira'a tí'ij tiu'utaxáj. Ayee pu ajta tiraatá'a ti a'ijna jín antiújmua'areere ti ayén tihua'uta'aijte'en mej raajé'ica ja'ati ti na'a í ti caí á'ujca'ane ti raateánajche a'ijna í ti'iti tévira'a.

¹⁶ A'íi pu ajta tihua'utajé mej mi anaújyu'uxaxi'ín í rumuájca'a jetze na'ari mej araujyú'uxaxi'ín í rucuaatzi jetze naíjmi'i í teite. Capu tihua'utá'uuni'ira ti pua'a ja'ati ayén cálieen jín ti'itéjvee nusu ve'ecán jín ti'itéjvee, ti pua'a chíjteaani pú'een nusu caí a'ij tí'ijviicua'i. Capu ajta ti pua'a miyen ruxiéehua á'ujujhua'ane'en na'ari mej ca'anéri jín tí'imuarí'e.

¹⁷ Ti pua'a caí ja'ati é'eyu'usi'ihua a'ij ti ántehuaa a'ijna í ti'iti na'ari í ti jín tí'itiej, capu rí'iríista a'ame ti a'ijna í ja'ati ti'iti huánanan. Capu ajta rí'iríista a'ame ti ti'iti huátuaani.

¹⁸ A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati rí'i mé teuúmua'aree. Ché'e a'ín yaú'itiée á'ara'ani a'ij ti huataújmua'a a'ijna í ti jín tí'itiej a'ij ti ántehuaa a'ijna í ti'iti. A'ijna í ti jín tí'itiej, a'úu pu a'uvé'emej a'ímej tzajta'a í teteca. Ayee pu tí'itiej a'achú arájsevi sieentu japuan huaícate japuan arájsevi.

14

Jíme'en í mej mu'íi mej jéjcuacan jín ti'ichuúica

¹ Netí'ij ni atáneereca'a. ¡Me'ecui xaa! An pu huatéveeca'a a'ijna í Cáne'a jirí japua í ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Sión. A'íi mú majta jamuan me'ánna huaté'uuca í mej anxíte japuan hua'apuate japuan muáacua vi'ira'a ará'ase. Ayee pu té'eyu'usi'ihuaca'a aj huá'acuaatze'e a'ij ti ántehuaa a'ijna í Cáne'a, ajta a'ij ti ántehuaa a'ijna í ti rájya'upua.

² Netí'ij ni ráanamujri'i ti ja'ati u ta japua teja'utaxájtaca'a. Ayee pu namuajre'eca'a tíj jaj ti sihuájna ca'anín. Ayee pu ajta namuajre'eca'a matíj mej téniuuca'an huápí'i. Ajta í

niuucari í ti jín tiu'utaxájtaca'a, ayée pu namuajre'eca'a matíj a'íime í mej tí'icuiina a'íjna jetze í aarpa.

³ Majta miyen tí'ichuiicaca'a seíj jime'e í chuiicari í ti jéjcuca a'íjna jemi í Dios, majta a'ímej jemi í mej muáacua í mej ruuri, majta a'ímej jemi í vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase. Capu ja'ati raayí'tihua'a ti tiu'utáchuiica a'íjna jime'e í chuiicari sino a'í mu'u í mej anxíte japuan hua'apuate japuan muáacua ví'ira'a ará'ase, í ti a'íin Cáne'a tiu'unájchitaca'a í mej jíme'en té'echa'íica'a í Dios jemi. Matí'ij mi mauj iyá'ujuhua'ane'en íiyen chaanaca japua.

⁴ A'íi mú a'íin pú'een í mej caí tí'ihuaújxana'acire 'úucate jemi a'iné a'íi mú urarí'eneme'eca jín á'ujuhua'ane'e. A'íi mú a'íin pú'een í mej miyen á'ujuhua'ane'e a'íjna jamuan í Cáne'a a'u ti na'a ti á'ume. A'íi pu hua'irájtuaa huá'a tzajta'a a'ímej í mej yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Ajta a'íin í Cáne'a, a'íi pu ayén che'atá na'a huávi'itiste'esin í Dios jemi tíj ja'ati tiu'utátuiire'esin í Dios jemi a'íjna í 'icíiri ti amuacá ajtanéj. Jamuan í Dios, a'íi pu ajta hua'ancuré'evi'iti.

⁵ Ajta a'íime, camu a'atzu tí'ihua'itaca, sino temua'a mú urarí'ene'en seijre'e í Dios jemi.

A'ij mej tiu'utaxájtaca'a í mej huaíca í mej tí'ivaire'e u ta japua

⁶ Netí'ij ni seíj huaseíj ti ta japua tí'ivaire'e. Júte'e pu rá'ara'aca'a tí'ij ti-hua'utá'ixaate'en í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'en matíj mej na'a rusén jime'e. A'íi pu rá'ara'aca'a tí'ij tihua'utá'ixaate'en matíj mena'a pua'amé yen huachéjme i chaanaca japua, matíj mena'a pua'amé í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, matíj mena'a pua'amé me'ín pú'een í teite, matíj mena'a pua'amé í me'ín pú'een í teitestemua'ame'en, majta najmi'i a'ímej í mej seicié tí'ixaxa'a.

⁷ Aj pu 'i ca'anín jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Setá'aj rá'atése'e í Dios, setá'aj seajta rí'í tiraateájtuaani a'iné pu'uri ayén teja'uré'ene a'ájna ti jetzen Dios huá'axijte'en najmi'ica í teite. Setá'aj raná'amiche'en a'íjna ti raatétaahuaca'a í ta japua, ajta í chaanaca, ajta í jaj ti ve'ée, ajta a'u ti na'a ti hua-jaíxavi'ijmee.

⁸ Aj pu 'i seij ti tí'ivaire'e u ta japua í ti hua'apua, a'íi pu cujta'an tiu'uxájtajme'e. Ayen tíjín:

Single Line Comp —Pu'uri á'ave. Nain pu jín á'ave a'íjna í Babilonia a'íjna í ti hua'utétimua'iraste a'íjna jime'e ti huá'a jamuan huateújxana'acire matíj mena'a pua'amé seij chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. Dios pu ajta raatétimua'iraste'esin a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucami'i.

⁹⁻¹⁰ Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e, a'íjna í ti huaíca, a'íi pu ajta cujta'an tiu'uxájtajme'e ca'anín jime'e tíjín:

—Ti pua'a hui ja'ati raná'amiche'en a'íjna í tevi ti huápi'i á'atesi'ire'e, ajta a'íjna í tevi, ajta ayén tira'utéca'anen mej rá'usiimua'an í cuaatzeájra'an jetze nusu muájca'are'ara'an jetze a'ij ti ántehuaa a'íjna í tí'iti í ti huápi'i á'atesi'ire'e, Dios pu ajta raatétimua'iraste'esin a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucami'i. Ajta a'íin í ja'ati, tí'iti pu hui antí'isin ti ayén ráaruuren tíj a'íjna í huá'ave'eri ti caí tí'iti ranaxca, í mej jín huá'acuíca. A'íi pu ajta rajpuaítzi a'ame í taij jime'e, ajta a'íjna jime'e ti ayén té'eeca tíj tepúusti'i. Ayee pu hui tirajpuaítzi a'ame huá'a jemi í mej ta japua tí'ivaire'e, ajta a'íjna jemi í Cáne'a.

¹¹ Ajta a'íin í citzij ti ájcitziu a'íjna jime'e í mej jín rajpuaítzi, ayée pu hui á'ateeri tíj na'a rusén jime'e ti ajcitziúuta a'ame. Capu ajta hua'atá'aca mej huaújse'upe'en tújca'ari tzajta'a nusu tíca'ari tzajta'a. Ayee mú hui tirajpuaítzi muá'aju'u a'íime í mej rana'amiche me'íjna í tí'itij, ajta í tevi, matíj mena'a mej miyen ra'ancuré'a í mej jín huá'a jetze ra'uyú'uxa a'ij ti ántehuaa a'íjna í tí'iti.

12 'A'íj pu jín, Dios ayén tihua'ajee a'ímej í mej rí'i tí'iteseijre'e í jemin mej mi te'utáviicua'i, a'ímej í mej rá'astijre'e a'íj ti tiu'uta'aíjtaca'a í Dios, a'ímej í mej majta rá'atzaahuat'e me'íjna í Jesús.

13 Netí'ij ni ráanamujri'i ti ja'ati júte'e teje'icáxajtaca'a. Aye pu tinaatá'ixaa tijín:

—Patá'aj piyen tira'utéeyu'uxa yee: “Tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, miché'e rí'i titeújmujte'e a'íme í mej rá'atzaahuat'e í tavástar'a.” Ajta a'íjn í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayén tijín: “Jee xaa ne'u, rí'i pu Dios tihua'utá'a a'iné pu'uri rí'irí mej huaújse'upe'en, mej mi caí ché'e tí'ti jín á'aviicua'ire'e, a'iné pu'uri tihua'ucí'i í mej raamuá'iti me'íjna jime'e mej tiu'umuá'iej.”

I ti chuej japua tiú'ucíire

14 Netí'ij ni neajtahua'a atáneereca'a. ¡Me'ecui xaa! A'íj nu huasej í jaitiri ti cuaiina. Seij pu ajta a'íjn japuan újcatii ti ayén seijre'eca'a tíj teáata'a. A'íj pu curuun uteárujte'ecaa ti oro jín taavíjhuaca'a, ajta ru'itéchueca'a ruri'irínta'a pújme'en í chun ti aicaújtuta ti ajta temua'a naa te'entámími.

15 Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e a'uun a'irájraa u teyujta'a. A'íj pu ca'anín jín ayén tiraatajé a'íjna ti jaitiri japua án á'ujcatii tijín:

—Patá'aj hui mi chun jín raaré'eveijche í ti ari tí'icíire, patá'aj tiu'uré'atzaana, a'iné pu'uri a'ájna teja'uré'ene í pej jetzen tiu'uré'atzaana. Pu'uri hui jeíhua tí'icíire, ajta ari huaré'eca'anaca'a í chaanaca japua.

16 Ajta a'íjn í ti jaitiri japua án á'ujcatii, a'íj pu ca'anín jín tiu'uré'eveijcheca'a í chaanaca japua, ajta tiu'uré'etjaz tíj na'a ti tiú'ucíireca'a.

17 Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e ajta a'uun e'irájraa u teyujta'a. A'íj pu ajta ru'itéchueca'a seij í chun ti aicaújtuta, ti ajta temua'a naa te'entámími.

18 Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e, a'uun e'irájraa a'u ti a'utéjvee a'íjna í mej japuan tí'imuaí'ivajtaca. A'ii pu a'íjn pú'een í ti a'íjna jín antiújmua'aree í taij jime'e. Aj pu 'i ayén tiraatajé a'íjna í ti ru'itéchueca'a í chun ti aicaújtuta, ti ajta antámími. Aye tijín:

—Patá'aj hui raaré'eveijche, pajta rájseire'en í táca'ira'an í pi'ista ti a'uun a'uvéjme í chaanaca japua a'iné pu'uri cuasi a'íjna í uuva.

19 Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu 'i a'íjn ayén raaré'eveijcheca'a í chaanaca japua, ajta rájseij a'íjna í ti tiú'ucíireca'a í chaanaca japua. Aj pu 'i a'uun ya'ucáhua'axi a'íjna tzajta'a í mej jín rajaachi í uuva a'u ti Dios ya'ujáche a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucamí'i.

20 Aa mú ya'ujáche á pua'acé á chajta'a. Xúure'e pu airámí'iyeca'a a'íjna í mej rá'ajache. Temua'a pu te'utí'i jál'araa. Aye pu te'utí'i a'utí imua' a'atá'ase í xáachime'ara'an jetze í cahuaayu'u. Ajta, ayé pu a'uyaúcan japua huamí'iyéjraa a'achú cumu huaíca ciento kilómetros.

15

A'íme í mej ta japua tí'ivaire'e, ajta í puaíjtzi ti aráhua'apua

1 Netí'ij ni neajtahua'a seij huasej í ti ta japua jeíhua ruxe'eve'e. Jé'ecan nu rí'i tira'utasej. A'ii mú a'íjn pú'een í mej tí'ivaire'e u ta japua, í mej aráhua'apua ará'ase. A'íj mú jín antiújmua'aree me'íjna jime'e í puaíjtzi í ti ayén ará'ase a'achú cumu aráhua'apua. A'ii pu a'íjn pú'een í ti nain jín te'entipúa'ajte í ti jíme'en Dios ayén puaíjtzi hua'utá'asin a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucamí'i.

2 Netí'ij ni tí'ti huasej. Naa pu tí'imesti. Aa pu a'umuá'anijme'ecaa, cu xiee viidrio na'a, taij ti tzajta'an seijre'e. Majta a'íme í mej raatéemua'iti me'íjna í tevi ti huápi'i tesí're'e, majta í tevi ti ravaire'e, majta í ti jín tí'ti á'aye'i í ti jín ayén ántehuaa, a'úu mú huaté'uuca'a a'utí e'eve'e'ástime a'íjna í viidrio ti amuá'anijme'e. A'íj mú te'ité'í'ica'a rumuájca'a jetze me'íjna í aarpa ti Dios hua'utapuaíjve mej mi me'íjna jín tiu'utá'cuina í amín.

³ Majta miyen me'íjna jín tí'ichuiicaca'a me'íjna jime'e a'ij ti huaríj a'íjna í Moisés ti tí'ivaire'eca'a í Dios jemi, majta me'íjna jime'e a'ij ti huaríj í Cáne'a. Miyen tíjín:

Jé'ecan pej huápi'i rí'i naa huaríj
 patí'ij tu'irájtuaa mú'ee, tavástara'a,
 mi pej Dios pú'een, pej pajta nain jín antí'amua'aree.

A'íj tu jín rí'i te'utaseíj.

Tíj na'a a'ij pej rici, xí'epi'in pej rici,
 pajta tzáahuati'ira'a jín raaxí'epi'intare'e,
 mi pej piyen tí'aijta
 tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

⁴ Naími'i mú miyen rí'i timuaateájtuaani,

majta rí'i timuaatá'asin, mú'eetzi,
 mi pej tavástara'a pú'een,

a'iné mú'ee pej aseíj rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi.

Naíjmi'i í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'íi mú a'uvé'uju'u muá'aju'u mej mi
 muaateánajche,

a'iné pepu'uri tíhua'utaseíjrate pej piyen xí'epi'in huaríj a'ij ti tiraavíjte'e.

⁵ Netí'ij ni atáneereca'a ti pua'a ari te'entácuuni'i u teyujta'a a'u ti e'irácatii a'íjna í ti
 te'anxájta a'íjna jime'e í Dios.

⁶ Matí'ij mi me'uun a'iráaci u teyujta'a a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e í mej aráhua'apua
 ará'ase. Mu'uri ráatisime'e í puaijtzí í ti ajta aráhua'apua ará'ase. Cíxuri mú ma-
 jta ti'itechée ti mé'e ti'itetáatiye'i temua'a naa. Majta mú avé'ejí'ici'ihuajme'ecaa án
 rútaviitze'e puaasi jime'e ti oro jín taavíjhua.

⁷ Ajta seij í mej muáacua í mej ruuri, a'íi pu hua'uré'e'í'ipi'ite a'ímej í mej aráhua'apua
 ará'ase a'íjna í tuxa'a í ti avé'ejistijmee í ti jín huápi'i niu'ucami'i í Dios í ti i'irúuri rusén
 jime'e. Seij ajta seij pu hua'uré'e'í'ipi'ite a'íjna í tuxa'a.

⁸ Aj pu 'i temua'a téjcitziujtareca'a u teyujta'a a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios.
 Ajta, jeíhua pu huápi'i huatáztareajraa. Aj pu 'i temua'a te'uhuájisteca'a u teyujta'a a'íjna
 í citzij. Capu ché'e huatári'iristareca'a ti seij a'uun a'uteároute u teyujta'a ajta mena'a caí
 ra'antipué'ajte'en í mej aráhua'apua ará'ase mej puaijtzí hua'utá'an í ti ajta aráhua'apua
 ará'ase.

16

I cutzape'e ti a'íjna jín avé'ejiste a'íjna jime'e ti Dios huápi'i niu'ucami'i

¹ Netí'ij ni seij huaseíj í ja'ati ti a'uun a'utéveeca'a u teyujta'a. Tí'iquí ca'anín jín
 tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Sericu, setá'aj hui á ya'ucáxire'en í chaanaca japua tíj na'a í ti avé'ejisti í cutzape'e
 jetze í ti aráhua'apua ará'ase mej mi ráamua'aree ti huápi'i niu'ucami'i í Dios.

² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna, aj pu 'i seij u a'uvé'emej. Tí'iquí á ya'ucájrie
 í chaanaca japua í cutzape'e jetze ti aramuáacua. Aj pu 'i huá'a japua rájve a'íjna í ti
 jín i'icá'atzata í ti a'ij pua'a té'eeca, ajta í ti a'ij pua'a seijre'eca'a. Ayee pu tihuá'uruu
 a'ímej ti huá'a jetze té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij ti ántehuaa a'íjna í tí'iti, majta a'ímej í mej
 raateánajcheca'a.

³ Ajta, í ti hua'apua, a'íi pu ajta á ya'ucájrie í cutzape'e í ti aramuáacua japuan í jaj ti
 ve'éé. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i seicié huaújruu í jaj tíj xúure'e ti airámi'iyeca'a tevi
 jetze ti huamí'i. Ajta, naíjmi'i í mej jaj tzajta'a chejca'a, a'íi mú huácuii.

⁴ Ajta í ti huaíca, a'íi pu á ya'ucájrie a'íjna í seij í ti cutzape'e jetzen aramuáacua í játe'ana
 tzajta'a, ajta japuan a'u ti e'ejajxajme. Jíme'en pu'u ayén huaríj, tíj na'a ti tí'iseijre'e seicié
 pu huaújruu tíj xúure'e.

⁵ Netí'ij ni ráanamujri'i í ti a'íjna jín antiújmua'aree í jaj, a'íi pu ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Xí'epi'in pej hui huaríj pe'íjna jime'e pej hua'uxíjte, mú'ee, mi pej jécua imuá seijre'eca'a, pajta íjii pej pauj seijre'e.

⁶ Naa pu hui xí'epi'in a'iné a'íime í teteca mu'uri huá'ucuii a'ímej í mej mú'eetzi jemi rí'i tí'iteseijre'e, majta a'ímej í mej mú'eetzi jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'íj pej jín peri hua'utá'a mej majta xúure'e huayé'en. Ayee mú hui éeni'ici'e ra'antimuá'iti.

⁷ Netí'ij ni ráanamujri'i ti ja'ati ti a'uun a'utéveeca'a jetzen a'u mej tejé'emuai'ivajtaca. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Jee xaa ne'u, tavástar'a, mi pej Dios pú'een, mi pej hui pajta nain jín anti'amua'aree. Tzáahuati'ira'a pej jín huá'axijte'e. Naa pu tiraavíjte'e a'íj pej tihua'utá'a.

⁸ Ajta í ti muáacua, a'íi pu á ya'ucájríe í cutzape'e a'íjna japua í xicaj. Ajta ayén tiraatá'a a'íjna í xicaj ti huá'uta'ixi'iri.

⁹ Majta a'íime í teteca, huá'ataixi'i a'íjna jime'e ti huápi'i téjxicaca'a. Majta a'íj pua'a tiraatajé í Dios í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti puaíjtzí hua'atá'aca. Camu raatéxiehuataca'a a'íjna ti a'íj pua'a een a'íj mej ríci, camu majta rí'i tiraatá'a í Dios.

¹⁰ Ajta í te'anxívi, a'íi pu ajta á ya'ucájríe a'íjna í cutzape'e a'íjna japua a'u ti e'ecájca a'íjna í tí'iti ti a'íj pua'a een. Jíme'en pu'u ayén huaríj, huápi'i pu huateática'areca'a a'u ti tejé'aijta. Majta a'íime í teteca, a'íi mú avá'ujche'eve'e í runeanu jetze me'íjna jime'e mej jeíhua huápi'i rajpuaíjtzica'a.

¹¹ Majta jeíhua mú a'íj pua'a tiraatajé me'íjna í Dios í ti ta japua é'eseijre'e me'íjna jime'e mej jeíhua huápi'i rajpuaíjtzica'a. Camu majta a'atzu raatéxiehuataca'a a'íj mej ríjcaa ti a'íj pua'a een.

¹² Ajta í ti arájsevi, a'íi pu ajta á ya'ucájríe í cutzape'e a'íjna japua í játe'ana í ti ve'éé ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Eufrates. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i nainjapua ateáxi'i í játe'ana. Ayee pu 'een jín ateáxi'i mej mi antáciine a'íime í mej tí'aijta a'u ti e'íjninei í xicaj.

¹³ Netí'ij ni hua'useíj í mej huaíca í mej aijneájxi huá'ateni'itze'e a'íjna í cu'ucu'u, ajta a'íjna í tí'iti ti a'íj pua'a een, ajta a'íjna ti huá'a jetze me'ecan tí'ixaxa'a hua'itzi jime'e. Ayee mú seijre'eca'a matíj teecujse. A'ii mú a'íin pú'een í xiéjniu'ucari í mej a'íj pua'a 'een.

¹⁴ A'ii mú majta a'íin pú'een í xiéjniu'ucari í mej tiyaaru'u jetze ajtéme'ecan. A'íi mú á'ujjhuua'an nainjapua í chaanaca mej mi huá'ajseire'en a'ímej í mej tí'aijta íiyen chaanaca japua mej mi huaténe'use'en a'íjna xicáara'an ti huápi'i ruxe'eve'e tí'ij a'íin huataseíjre'en í Dios ti nain jín antiújmua'aree.

¹⁵ Ayee pu tíjín: “Me'ecui xaa, yee nu hui uvé'enejsin tíj nahua'ari ti avíitzi jín a'uteáru'lipi í huá'a chí'ita. Rí'i pu tiraatá'a a'íjna ti a'atánee, ajta jín tí'itéechen tí'ij caí mua'avi'i á'uche'ecane'en, mejseíira í teite í ti jín tí'itevi'ira'a.” Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Majta a'íime í mej huaíca, a'úu mú huá'ajseij a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuua hua'aniuuca jime'e í hebreos tíjín Armagedón.

¹⁷ Ajta í ti aráhua'apua, a'íi pu á ya'ucájríe í cutzape'e. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i seij ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a ti a'uun a'utéveeca'a teyujta'a. A'ujna, a'u ti a'utéjvee í mej japuan tí'imuai'ivajtaca, ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tíjín:

—Pu'uri icu, antipua'areca'a.

¹⁸ Matí'ij mi huatémaxcava'axi, majta téniuuca'a. Jéihua pu ajta tí'ica'arajnaca'a. Ajta jé'ecan huápi'i huatéujca'atzijxi í chaanaca. Tíj na'a ti yú e'iré'ene mej yen huataseíjre í teteca íiyen chaanaca japua, capu ja'anáj ayén huatéujca'atzijxi. Jé'ecan pu huápi'i xaa huatéujca'atzijxi.

¹⁹ Ajta a'íjna í chajta'a í ti ve'éé, huaíca pu autátzi'iteca'a. Ajta é'evatzijxi í huá'achajta'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íi pu Dios, ajta ra'utámua'areeri'i a'ujna u Babilonia tí'ij puaíjtzí raatá'an tí'ij tí'iraci'iti í ti jín huápi'i niu'ucami'i í Dios.

²⁰ Ajta tíj na'a a'u ti e'eráhuachi í jaj tzajta'a, a'íi pu e'ehuaújpu'a'arixi. Capu ajta ché'e seijre'eca'a a'u ti á'ujíime.

21 Majta mú téetej cáavatzi, temua'a mevivejmé'e. Temua'a pu tijetéjme'ecaa a'achú cumu huaícate kiilu. A'ímej pu japua rájve í teteca. Majta a'íime í teteca, a'ij mú pua'a tiraatajé me'íjna í Dios me'íjna jime'e í téetej a'iné jeíhua mú rajpuaíjtzica'a mej miyen cáavatzi í téetej.

17

Dios pu ra'ujxíjte a'íjna í 'íta'a tí rutuaaca'a

1 Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e, ti ajta seíj huíteática'a í cutzape'e ti aráhua'apua ará'ase, a'í pu mú a'uvé'emej, ajta ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Iiya'a jí, nee nu muaataseíjrate'esin a'íjna ti jín Dios ra'uxíjte'en a'íjna í 'íta'a ti ve'ecán jín tí'itéveeca'a, ti ajta ramuá'ítica'a í tumin í ruhuá'ira'a jime'e. A'ii pu a'ín pú'een í ti a'uun á'ujca í jaj japua ti ve'ée.

2 'Majta a'íime í mej tí'aijta íiyen chaanaca japua, a'í mú huateújxana'acire me'íjna jamuan í 'íta'a. Majta a'íime í mej íiyen huachéjme chaanaca japua, a'í mú majta huateájta'arua me'íjna jime'e ti a'ín 'íta'a ayén hua'utá'a mej majta jamuan tí'ihuaújxana'acira'aten.

3 Aj pu 'i a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu neja'uví'iti a'íjna a'u ti caí é'e tí'iti. A'uu nu 'íta'a huaseíj ti a'íjna japua á'ujcatii í tí'iti ti pa'u. Ajta a'ín í tí'iti, jeíhua pu jetzen é'eyu'usi'ihuaca'a í ti jín ayén ántehuaaca'a, ti ajta jín a'ij pua'a tí'ijxa í Dios. Arahua'apuáca pu huíjmu'uu a'íjna í tí'iti, ajta tamuáamuata'a pua'améca ave'ehuájme.

4 Tí'inacamua í ti tí'itéchen, ajta cáj caj tí'ipa'u. Jéíhua pu huápi'i ucárujti'ihuaca'a a'íjna í ti oro jín taavíjhua, ajta tetej ti huápi'i tí'ijnajche, ajta perla tí'iti. A'í pu ajta ru'íteática'a í cutzape'e í ti oro jín taavíjhua. Ajta a'íjna jetze í cutzape'e, tí'iti pu avé'ejisti í ti tiú'uxana'avi'iste'e, ajta í ti jín huateújxana'acire a'íjna í 'íta'a.

5 Ajta ayén té'eyu'usi'ihuaca'a í cuaatzeájra'an jetze a'ij ti ántehuaa.

Neajta inee, canu yaú'itiée na'araa ne'íjna í niuucari ti jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a ti jime'en yee: “Babilonia, í ti ve'ecán jín tí'itéjvee. Hua'ana'ana a'ímej í 'uuca í mej ramuá'itici í tumin í ruhuá'ira'a jime'e. A'ii pu a'ín pú'een ti jetzen a'uun a'uvé'emej í ti tiú'uxana'avi'iste'e íiyen chaanaca japua.”

6 Netí'ij ni raaseíj ti a'ín 'íta'a tahuáaca'a a'íjna jime'e í hua'axuure'e a'íime í mej rí'i tí'itesejre'e í Dios jemi, majta a'íime í mej huácuihuaca'a me'íjna jime'e mej rá'astijre'e me'íjna í Jesús. Jé'ecan nu a'ij te'utaseíj netí'ij raaseíj.

7 Ajta a'ín í ti ta japua tí'ivaire'e, ayée pu tinaatá'ixaa tíjín:

—¿A'iné 'een jín piyen te'utaseíj? Nee nu muaatá'ixaate'esin a'ij ti huataújmu'a a'íjna ti caí ámitieere'e a'íjna jime'e í 'íta'a, ajta a'íjna í tí'iti ti japuan avé'eca, í ti ajta arahua'apuáca huíjmu'uu, ajta ti tamuáamuata'a ave'ehuájme.

8 'A'ijna í tí'iti pej hui raaseíj, a'í pu ajmí'i huataseíjre, ajta íjii, capu ché'e ye'e já'ahua'a. Ajta, aúche'e pu a'itaméj a'ujna a'utí e'etécun ti caí a'ij ámitieere'e a'achú ti ucátee. Méjca'i huáyee pu ajta á'apua'aren a'íjna í tí'iti. Majta a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, í mej caí é'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze í yu'uxari a'ij mej ántea'arua, a'íjna í yu'uxari ti jécua ímuá jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a matíj mena'a pua'amé ruuri huateáturaa í Dios jemi, ayée mú rí'i tiya'useíira muá'aju'u matí'ij raaseíj me'íjna í tí'iti a'iné a'í pu ajmí'i huataseíjre, ajta a'ájnámua í'iruurica'a, ajta caí ché'e mé iye'ahua'a. Ajta, aúche'e pu huataseíjre'esin.

9 'A'ijna í niuucari, ti hui ja'ati yaú'itiée á'ara'ani, ruxe'leve'e ti a'íjna jetze tiú'umua'ati temua'a naa. A'ijna í ti arahua'apuáca huíjmu'uu, ayée pu hui huataújmu'a tíjín: A'ijna í jirí ti aráhua'apua ará'ase ti japuan á'ujca a'íjna í 'íta'a.

10 'A'í mú majta a'ín pú'een í mej tí'aijta, í mej majta aráhua'apua ará'ase. Mua'anxívi í mej meri á'upua'areca'a. Seij pu'u auj tí'iti jín tí'itéjvee. Ajta í seij, capu xi seijre'e. Í ti ayén huataseíjre'esin, ayée pu hui tiú'ujxe'leve'e ti cáj na'a caj té'eteevi'ín.

11 'Ajta, a'ñin í ti'ití ti ajmí'li huatasejre, ajta íjii capu ché'e ye'e já'ahua'a, a'ii pu a'ñin pú'een í ta'aráhuaiica. A'ñi pu ajta huá'a jetze ajtémecan a'imej í mej aráhua'apua ará'ase. A'ñi pu hui ajta á'apua'aren.

12 'Ajta a'ijna í ti tamuáamuata'a ave'ehuájme, ayée pu hui huataújmu'a tijín tamuáamuata'a mú ará'ase í mej tí'ajta. Majta a'ime, camúu xi me'ijna jín tite'enteájrupi mej mi tiu'uta'ájta. Maúche'e mú ra'ancuré'asin mej mi cij mena'a caj tité'eteevi'in a'achú cumu seij hora mej tiu'uta'ájta jamuan í ti'iti.

13 'Naíjmi'li mú miyen ruxí'ej tí'imua'atze. Majta mej raatátuiire'en me'ijna í ti'itij matj mena'a í mej jín antiújmua'aree, ajta í huá'amuarí'eri'ira'a. 14 A'ñi mú hui raaténe'usi'ite'esin me'ijna í Cáne'a.

'Ajta a'ñin í Cáne'a, a'ñi pu hua'utémua'iti a'iné a'ii pu a'ñin pú'een í tavástar'a í ti ajta tihuá'ajte'e a'imej í ti hua'avásta'a pú'een í teite. A'ii pu hui ajta a'ñin pú'een í tajtuhuan ti naíjmi'lica tí'ajte'e í seica í tajtúhuaani. Majta a'ime í mej jemin seijre'e í Cáne'a, a'ii mú a'ñin pú'een í ti hua'utajé, ti ajta hua'antíhuau. A'ii mú majta a'ñin pú'een í mej caí até'itza'ara í jemin.

15 Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—A'ijna í jaj ti ve'ée í pej hui raasej, í ti ajta japuan á'ujca a'ijna í 'íta'a ti ramuá'itici í tumín í ruhuá'ira'a jime'e, a'ii mú a'ñin pú'een í teitestemua'ame'en a'ijna í 'íta'a, majta í teitejra'an, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, í mej majta seij jín tí'ixaxa'a í niuucari.

16 'Ajta a'ijna ti tamuáamuata'a ave'ehuájme, í mej tí'ajta a'ijna jamuan í ti'iti, a'ñi mú rájcha'íire'e muá'aju'u me'ijna í 'íta'a ti ramuá'itici í tumín í ruhuá'ira'a jime'e. Majta hua'aré'e'itixi'isin í teite í mej rá'ajaahuate'eca'a. Majta ca'anéeri jín tiracá'ari'ira tíj na'a í ti ti'itéchen. Majta raatécí'ime í huá'ire'ara'an. Majta ra'ateátaira.

17 'Ayee pu té'eme, a'iné Dios pu ayén ca'aníjra'a hua'utá'asin mej mi miyen tira'ará'asten a'ij ti a'ñin tí'ijxe'eve'e me'ijna jime'e mej ruxí'ej mena'a tiú'umua'ati. Majta raatátuiire'en í ti'iti jemi matj mena'a ti'iti í mej jín antiújmua'aree. Ayee mú raruuren ajta na'a caí ayén te'araúrasten a'ij ti Dios ari tiraataxájtaca'a.

18 'Ajta, a'ijna í 'íta'a í pej raasej, a'ii pu a'ñin pú'een í chajta'a ti ve'ée í ti tihuá'ajte'e a'imej í tajtúhuaani í mej ti'iti jín títetateí a'u ti na'a íiyen chaanaca japua. —Ayee pu tinaatá'ixaa a'ijna í ti ta japua tí'ivaire'e.

18

A'uu pu é'evatzijxi a'ujna u Babilonia

1 Neajta seij huasej í ti ta japua tí'ivaire'e. Aa pu ta japua ve'ecáme'ecaa a'ijna. Jéihua pu huápi'i ti'itij jín antiújmua'aree. Nain japua pu ajta huatátzareajraa íiyen chaanaca japua a'ijna jime'e ti tétaave'e á ru jetze.

2 Aj pu 'i ca'anín jín huajíjhuaca'a ayén tijín:

—Pu'uri hui é'evatzijxi, pu'uri xaa hui é'evatzijxi a'ujna u Babilonia, í chajta'a ti vivéjme. Mu'uri hui me'uun a'uchéjme a'ime í tiyaaru'u. Pu'uri ajta huá'achi'i pú'een í xiéjniu'ucari í mej xána'avisi'li seijre'e. A'uu mú 'é'e á'aseca, matj mena'a pua'amé í pina'ase í mej xána'avisi'li seijre'e, í tej caí a'atzu huá'axe'eve'e.

3 'Ayee pu hui tiráaru, a'iné a'ñi pu ca'aníjra'a hua'utá'a matj mena'a pua'amé í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen che'atá mena'a a'ij pua'a huárini tíj ajta huarj a'ijna í Babilonia. A'ij pu hui jín Dios ayén che'atá na'a puaíjtzi tihua'utá'asin a'iné jé'ecan pu huápi'i niu'ucami'i a'ijna í Dios. A'ime í mej íiyen tí'ajta í chaanaca japua, matj mena'a pua'amé jamuan huatéújxana'acire. Majta a'ime í mej tí'itua'araca íiyen chaanaca japua, a'ñi mú hui meri huatéújchijteaanitaca'a me'ijna jime'e mej jéihua huápi'i tí'inecua'atzeca'a mej huápi'i tí'ijcha'íica a'ime. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í ti ta japua tí'ivaire'e.

⁴ Netí'ij ni se'j huánamuajri'i ti júte'e teje'icáxajtaca'a ayén tijín:

—Setá'aj hui se'uun huirácine mi sej nete'ítestemua'a pú'een, sej si caí seajta siyen auté'itzen tíj a'íjna, ti ij caí puaíjtzi amuaatá'an í Dios a'ij ti a'ín raatá'asin a'íjna í 'íita'a.

⁵ 'Jee xaa, a'íjna í ti jín ayén huaríj, a'í pu hui ari nain jín auteájturaa í Dios jemi. Pu'uri xáahuí ámitieere'e íjii u ta japua Dios ti é'eseijre'e. Ajta a'ín Dios, a'í pu ari ra'utámua'areeri'i tíj na'a ti jín a'ij pua'a ti'itíújcha'íi.

⁶ Ché'e ayén tí'iraci'iti tíj ajta a'ín puaíjtzi tihua'utá'a í ti hua'utéemua'iti. Ché'e ajta hui hua'apua tiu'utanájchita tíj na'a se'j jime'e ti ayén huaríj ti a'ij pua'a een. Ajta a'ín í vaasu ti jetzen raye'eca a'íjna ti jín huateújtímua'ira, ché'e hui ayén ra'avé'ejisten a'íjna jime'e í ti hua'apua ará'ase í ti jín huateátahuan.

⁷ A'í pu hui ahuáújtzaahua ruse'j, ajta huataújseijrataca'a a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i tí'ijcha'íica'a. Ché'e ruxí'ej na'a tiráaci'iti tí'ij rajpuaíjtzi á'ara'ani, ajta ti huataújxiemiste'en. Ayee pu hui tí'ixa í ru tzajta'a tijín yee: “A'í pu a'íjna jín tí'itéjvee í 'íita'a ti tí'aijta, ajta ayén tijín ti caí ruse'jtaca'a, ti caí ja'anáj ruxieemíjte'e a'ame.”

⁸ A'í pu hui jín ca'anacan japuan rávaijtzi se'j xicaj jime'e ti rajpuaíjtzi á'ara'ani. Aj pu xaa tijcu'ini, ajta ruxieemíjte'e a'ame. Ajta ayén tirajpuaíjtzi a'ame tujri jime'e. Ajta huateáta'iri'ihua, a'iné jeíhua pu raayí'iti í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e í tavástara'a, a'íjna í Dios ti ra'uxíjte'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati ti ta japua tí'ivaire'e.

⁹ Ajta a'íime í tajtúhuaani í mej tí'aijta íiyen chaanaca japua, í mej majta jamuan huateújxana'acire, majta jamuan huateújchijteaanitaca'a, matí'ij raase'j a'utí é'ejcitziu a'íjna jime'e ti teátaasin, a'í mú ruyeinixí'in, majta jíjhuán me'íjna jime'e í chajta'a.

¹⁰ Majta me'ín, á mú ímuá a'uhuístira'asin me'íjna jime'e mej rátziiine'e í ti jín rajpuaíjtzi a'ame. Ayee mú tí'ixáata muá'aju'u tijín:

—Cui'i xaa, cui'i xaa, mú'ee mi hui pej chajta'a pú'een ti ve'ée, mi pej jeíhua tí'itij jín antí'amua'aree, mi pej hui Babilonia pú'een, se'j xicaj pu jín ayén teja'uré'ene ti Dios ma'uxíjte'e.

¹¹⁻¹² Majta a'íime í mej tí'itu'araca íiyen chaanaca japua, a'í mú majta ruyeinixí'in, majta ruxieemíjte'e muá'aju'u me'íjna jime'e í chajta'a a'iné capu ché'e mé'e ja'ati ti tihuá'unanai í mej tí'itua'araca tí'iti ti na'a mej tí'itici, ti pua'a oro, nusu plata, na'ari tetej ti temua'a tí'ijnajche, tí'iti perla. Majta seica cixuri tí'itua'araca. Capu ché'e ja'ati tihuá'ananairan í ti tí'imesti, í ti nacamua, ti ta'atí, ti pa'u. Camu majta ché'e huá'ananaira muá'aju'u í ciyej mej tu'araca ti jeíhua tí'ijnajche na'ari tí'iti cobre nusu tepúusti'i nusu a'íjna í tetej í mej racaamete, í mej jín te'entámíimite'en í tepuaij na'ari í chun.

¹³ Camu majta ché'e miyen tihuá'ananairan í mej cua'ira tijnájchite'en tí'iti tzencá, na'ari tí'iti ti na'a ti naa té'eeca nusu cuaane'e na'ari tí'iti mirra, na'ari cuaane'e ti cuaiina, tí'iti nahuáj, na'ari aceite, na'ari hariina ti rí'en, tí'iti triigu, ajta ye'emuaate mej seijre'e huáacasi, na'ari cáne'axi, ajta cahuaayu'u. Ajta, a'íjna í carreta mej ru'uve'ejápuaj muá'aye'i í cahuaayu'u, majta a'ímej í mej ca'anéeri jín tí'imuari'e ruxí'ej teite jemi, camu mi ché'e tihuá'ananairan.

¹⁴ Ayee pu teja'uré'ene a'ij ti ajmí'i té'eyu'usi'ihuaca'a ayén tijín: “A'íjna ti temua'a tí'irí'een, í pej huápi'i raxí'eve'eca'a, capu ché'e seíre'e a'ame mú'eetzi jemi. Ajta, naíjmi'i tíj na'a ti huápi'i tí'ijnajche, ajta ti naa seijre'e í pej jín á'atzaahuante'e ase'j, pepu'uri tejá'urie. Capej ché'e tí'ite'uuni.”

¹⁵ Majta a'íime í mej tí'itu'araca, í mej majta me'íjna jín huateújchijteaanitaca'a me'íjna jime'e mej tihuá'ananairaca'a, a'í mú a'ímuá huahuístira'asin, me'íjna jime'e mej rátziiine'e muá'aju'u ti Dios puaíjtzi raatá'a. Maújyeinixí'in, majta ca'anín jín huataújxiemiste'esin.

¹⁶ Ayee mú tí'ixáata muá'aju'u tijín:

—Cui'i xaa, cui'i xaa, mú'ee pej chajta'a pú'een, ti ve'ée, í pej pe'íjna ti'itéchejca'a í ti mesti ti naa 'een, pajta pe'íjna jime'e ti nacamua, pajta í ti pa'u jime'e, í pej ucá'arujti'iri'i pe'íjna í ti oro jín taavíjhua, pajta pe'íjna jime'e í tetej ti huápi'i tí'ijnajche, pajta pe'íjna jime'e í perla ti'iti.

¹⁷Sej hora pu hui jín, naíjmi'i tiu'uré'axi t́j na'a ti huápi'i tí'ijnajcheca'a.

Majta a'íime í mej ramíjhuaca me'íjna í baarcu, majta a'íime í mej tí'imíjhuaca me'íjna jetze í baarcu í mej é'eciine í jaj japua, majta naíjmi'i í mej hua'ité vivi'i, a'úu mú imuá huahuístiraa.

¹⁸Matí'ij raasej me'íjna í citzij ti ajti'ímua ájcitziujtaca'a, ti té'ajtaiira í chajta'a, matí'ij mi huateújyeineajraa. Miyen tijín:

—¿Ti'itájni máa chajta'a seijre'eca'a t́j amíjna? Capu hui mé'e é'e chajta'a.

¹⁹Matí'ij mi ti'iti avá'ujratziiraxi ti'iti ti muiini í rumu'úu jetze, mej ruyein, majta ruxieemíjte'e. Ayee mú tí'itejijhuaca'a tijín:

—Cui'i xaa, cui'i xaa, mú'ee hui chajta'a ti ve'ée, a'iné mú'eetzi mú jetze hu-ateújchijteaanitaca'a matíj mena'a pua'amé mej tihua'a'ajte'eca'a a'ímej í mej baarcu jetze antaci'ica í jaj japua. A'íi mú hui jín huateújchijteaanitaca'a me'íjna jime'e pej jeíhua huápi'i tí'ijcha'íica'a. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í teite.

²⁰Seajta mú'een, mi sej ta japua é'eseijre'e, setá'aj huataújtemua'ave'en, seajta mú'een, mi sej rí'i tí'iteseijre'e í Dios jemi, seajta mú'een, mi ti Dios amua'antíhua'u, sej si'i tihua'utá'ixaate'en í teite, seajta mú'een, mi sej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Setá'aj huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e ti Dios ayén tejámuaaxí'epi'íntari'iri'i a'íjna jime'e ti ra'uxíjte a'íjna í íita'a.

²¹Aj pu 'i sej ti ta japua tí'ivaire'e, ti ajta jeíhua huápi'i ruca'ané, a'íi pu tetej ájtíi ti ayén seijre'eca'a t́j a'íjna í mej jín te'á'atí'ixica. Aj pu 'i ra'ateájrie í jaj tzajta'a ti ve'ée. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee pu hui che'atá na'a éeni'ici'e raaté'uuna a'íjna í chajta'a ti ve'ée, ti ayén téja'arájtehuaa tijín Babilonia. Capu ché'e mé'e é'e seíre'e a'ame.

²²'Camu ché'e miyen namuáare'e muá'aju'u a'íime í mej tí'icuinaca a'íjna jetze í aarpa nusu a'íime í mej tí'icuinaca ruchiicari jime'e. Camu hui majta namuáare'e muá'aju'u mú'ejmi jemi a'íime í mej tí'ici'isite'e cí'isiti'ira'a jetze na'ari a'íime í mej ucáaji'ihua muá'aye'i í trompeeta jetze. Majta a'íime í mej tí'imíjhuaca, matíj mena'a pua'améca, a'ij mej mena'a tiraayí'iti, camu hui ché'e mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'u. Camu xaa ne'u a'atzu. Camu majta ché'e namuáare'e muá'aju'u a'íime í mej té'atixica.

²³'Ajta, capu hui ché'e a'atáa a'ame mú'ejmi jemi í taij ti huatátza á'aye'i í huá'achi'i tzajta'a. Capu ajta ché'e ayén namuáare'e a'ame mej xahuaani'i jín tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej mauchén huanéjne'icheca'a, ajta mej mauchén huáviiiche, a'iné a'íime í mej mú'ejmi jemi tí'itu'araca'a, a'íi mú me'ín pú'eene'e í mej yen japon seijre'eca'a í chaanaca, í mej majta vivejmé'en jín títetaté'eca'a. Pajta piyen tihua'ucuanamua matíj mena'a pua'amé í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan pe'íjna jime'e pej piyen huatá'aseijrataca'a pej huápi'i naa seijre'e a'íimej jemi mej mi miyen huá'ini ti a'ij pua'a een í Dios jemi.

²⁴A'íi pu ajta a'íin pú'een ti huá'ucuii naíjmi'ica a'íimej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, majta a'íimej í mej rí'i tí'iteseijre'eca'a í Dios jemi. Jee xaa ne'u, a'íi pu huá'ucuii matíj mena'a pua'amé huá'ucuihuaca'a íiyen chaanaca japua, t́j na'a jécua imuá, ti ajta íjii.

19

A'íi mú ti'ichuúica júte'e u ta japua

¹Netí'ijta ni huá'unamuajri'i í mej ta japua ca'anín jín tí'ichuiicaca'a. Cu xiee jeíhua huápi'i ajteáxi'reca'a a'íime í mej tí'ichuiicaca'a. Miyen tijín:
Aleluuya, tiché'e rí'i tiraatá'an í taDioj,

a'iné a'íi pu ari tu'irájtuaa, a'íi pu jetze a'uvé'emej í tej jín rí'i tira'utaseíj,
ajta a'ii pu a'íin pú'een í ti nain jín antiújmua'aree.

² Tzáahuati'ira'a pu jín huá'axijte'e,
ajta ayén, tiraavíjte'e ti a'íin puaíjtzi hua'atá'aca.

A'íi pu ari ra'uxíjte a'íjna í 'íita'a ti ve'ecán jín ti'itéveeca'a,
a'íjna í 'íita'a ti ruhuá'ira'a jín ramuá'ítica'a í tumin,
ti ajta ca'aníjra'a hua'utá'a a'ímej í mej án japuan
huachéejme'ecaa án chaanaca japua mej mi a'ij pua'a huárini
me'íjna jime'e mej jamuan huatéújxana'acire.

Dios pu ajta puaíjtzi raatá'a a'íjna jime'e
ti a'íin 'íita'a ayén huá'ucuii a'ímej í mej ravaire'e í Dios.

³ Majtahua'a mú huajíjhuaca'a miyen tíjín:

—Aleluuya, jé'ecan pu jetzen ajcitzíuuta a'ame tíj na'a rusén jime'e. —Ayee mú
tiu'utaxájtaca'a.

⁴ Majta a'íime í vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase, majta í mej muáacua, í mej
majta ruuri, naíjmi'i mú aicaújtuuxi, mej mi raateánajche me'íjna í Dios í ti e'ecájca ipuari
japua. Miyen tíjín:

—Ché'e ayén teja'uré'enen. Aleluuya.

⁵ Tí'iquí seij huajíjhuaca'a ti a'uun a'utéveeca'a a'ájna vejli'i jetzen í mej japuan
tí'imuai'ivajtaca. Ayen tíjín:

Setá'aj rí'i tiraatá'an se'íjna í Dios,
naíjmi'i mú'een mi sej ravaire'e.

Capu amín a'ij, ti pua'a siyen vivejmé'en jín títetateí
na'ari sej ciliéene'e jín títetateí.

Tí'ij huaténeiche í Cáne'a

⁶ Netí'ij ni neajtahua'a huá'unamuajri'i a'ímej. Cu xiee jeíhua huápi'i ajteáxiireca'a.
Ajta, matí'ij tiu'utaxájtaca'a, ayée pu namuajre'eca'a tíj jaj ti tetej tzajta'a mí'iyee. Ayee
pu ajta namuajre'eca'a cumu mej téniuuca'an. Miyen tíjín:

Aleluuya, tiché'e rí'i tiraatá'an í Dios,
a'iné pu'uri nain jín tí'aijta a'íjna í tavástara'a í ti taDioj pú'een.

⁷ Tiché'e tiyen huatátatemua'ave'en,
teajta tiyen tiraatateújtzi'ire'en,
tej ti rí'i tiraatá'an

a'iné pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti a'íin Cáne'a huaténeiche.
Ajta a'íin íra'ara'an pu'uri rí'i huaújruu.

⁸ Ayee pu tiraatá'a ti tiu'uteújchejte'en
a'íjna jime'e í cixuri ti mesti, ti ajta naa 'een,
ti temastájye'i, ti caí a'atzu chueemua.

Ajta a'íjna í cixuri ti naa 'een, a'ii pu a'íin pú'een a'ij mej meri huaríj a'íjna jime'e í ti
xí'epi'in 'een í Dios jemi. A'ij pu xaa jín ucaújchejte'esin.

⁹ Ajta í ti ta japua tí'ivaire'e, ayée pu tinaatá'ixaa tíjín:

—Patá'aj ra'utéeyu'uxa yee: “Rí'i pu tihua'utá'a a'ímej í ti Dios hua'utá'ínee mej
tiú'ucua'ani jamuan a'íjna í Cáne'a a'íjna xicáara'an ti jetzen huaténeichi.”

Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Ayen tí'ayajna í Dios jemi a'ij nej neuchén timuá'ixaa.

¹⁰ Jime'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, netí'ij ni aicántutzi a'u ti e'era'íicajme nej ni
raateánajche. Ajta a'íin, ayée pu tinaatá'ixaa tíjín:

—Capej hui piyen neruure a'iné nee nu niyen che'atá nena'a tí'ivaire'e í Dios jemi
patíj mú'ee, majta a'íime í a'ihuáamua'a í mej miyen te'anxájta me'íjna jime'e a'ij ti
tiu'utaxájtaca'a í Jesús, majta a'ij ti a'íin huaríj. Patá'aj pe'íjna huateánajche í Dios, a'iné

a'ijna í niuucari ti jíme'en raxa a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús, a'úu pu jetze a'uvé'emej í xiéjniu'ucari ti Dios jetzen me'ecan tí'ixaxa'a. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í ja'ati.

A'í pu avé'eca japuan í cahuaayu'u ti cuaínara'a

11 Netí'ij ni raaseíj ti antacúuni'ihuaca'a u ta japua. Me'ecui xaa, cahuaayu'u pu án a'utéveeca'a. Naa pu tí'icuainara'a, ajta a'ín í ti japuan avé'eca, ayée mú ratamuá'amua tíjín: “Í ti nain jín té'aste, ajta ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a.” A'í pu xí'epi'in ayén rici a'ijna jíme'e ti huá'axijte'e í teite a'ij ti tiraavíjite'e. Ajta ayée pu che'atá na'a tí'ine'use'e.

12 Yee pu seijre'e í jí'iseáara'an jetze tíj taij ti á'ataa. Jé'ecan pu utearújti'ihuajmee í curuun í mu'úura'an jetze. Ajta jetzen pu té'eyu'usi'i a'ij ti ántehuaa. Ajta, capu ja'ati yaú'ítie a'ij ti huataújmu'a, sino a'í pu'u na'a ruseíj yaú'ítie.

13 Ayeé pu éene'e tí'itéchejca'a í cíxuri ti tí'tí'ij, ajta xúure'e raaméiri'ihuajme'ecaa. Ayeé mú majta raatamuá'a tíjín: “A'ijna í niuucari ti jíme'en raxa í Dios.”

14 Majta cujta'an huajú'ucaa a'íme í xantaaru'u mej ta japua é'eme'ecan. Ayeé mú éene'e tí'itéchejca'a í cíxuri, ti mesti, ti ajta naa 'een. Naa pu tí'icuaina, ajta naa tí'iseijre'eca'a í tihuá'acíxuxu, ajta capu a'atzu tí'ichueemuavi'ícaa. A'í mú cujta'an huajú'ucaa í mé ta'avé'ete'ete a'ímej japua í cahuaayu'u mej cuaiina.

15 Ajta a'ín niúucare'ara'an, ayée pu huá'aruuren í teite tíj ja'ati tí'ti antisíjcheca'a a'ijna jíme'e í chun. Ayeé pu puaíjtzi tihua'utá'asin a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan a'ijna jíme'e í runiuuca. Ca'anéeri pu jín tihua'uta'aíjtesin. Ajta, huá'a japua pu rávaijtzi tíj na'a í ti jín huápi'i niu'ucami'i í Dios, ti nain jín antiújmua'aree.

16 Jetzen í cíxure'ara'an, ajta a'u ti ajtavé'e í chun, ayée pu té'eyu'usi'i a'ij mej ratamuá'amua tíjín: “Hua'atajtuhuan a'ímej í tajtúhuaani, ajta, ti tihuá'aíjte'e a'ímej í mej majta tí'ajta.”

17 Netí'ij ni ja'ati huaseíj ti tí'ivaire'e u ta japua. Anti'ímua pu a'utéveeca'a í xicaj jetze. Ca'anín pu jín hua'utajé matíj mena'a pua'améca í pina'ase í mej cí'icacaj, í mej majta rá'ara'ive u júte'e. Ayen tíjín:

—Íye'e xu'u hui, mú a'uvé'ejun sej si siyen tiú'ucua'ani se'ijna jíme'e ti Dios ayén tejá'amuin.

18 'Sej si hui ráacua'ani se'ijna í huá'ahua'ira'a a'ímej í mej tí'ajta na'ari huá'ahua'ira'a í hua'acapítan í xantaaru'u. Seajta siyen ráacua'ani huá'ahua'ira'a se'ímej í teteca í mej jeíhua rucacá'ane, seajta hui huá'ahua'ira'a í cahuaayu'u, seajta huá'ahua'ira'a se'ímej í mej avé'ete'ete. Nain xu hui cua'ani huá'ahua'ira'a í teteca, capu amín a'ij ti pua'a miyen ruxiéehua á'ujujhua'ane'en nusu mej ca'anéeri jín tí'imuari'eca'a. Capu amín a'ij ajta ti pua'a mej vivejme'en títetateí nusu miyen ciliéene'e jín tí'ivaire'e. Mú'een xu xaa hui ráacua'ani í huá'ahua'ira'a. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna ti ta japua tí'ivaire'e.

19 Netí'ij ni hua'useíj mej e'etiújseire'eca'a a'ijna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e, majta a'íme í mej yen tí'ajta i chaanaca japua. Huá'a jamuan í ruxantaaru'ustemua'a, a'í mú e'etiújseire'eca'a mej mi raaténe'usi'íte'en me'ijna í ti avé'eca í cahuaayu'u japua, majta me'ímej í xantaaru'ustemua'ame'en.

20 Ajta a'ijna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e, a'í pu huatévi'iri'ihuaca'a a'ijna jamuan ti hua'ítzi jín tí'ixaxa'ata'a a'ijna jetze me'ecan. Ajta, a'ijna í ti huápi'i á'atesi'ire'e, a'í pu tiu'umuá'iej í mej jín rí'i tira'utaseíj. Ayeé pu 'een jín huá'ucuanamua a'ímej í mej ra'ancuré'a me'ijna í mej huá'a jetze á'ayu'usi'i a'ij ti ántehuaa a'ijna í ja'ati. Majta raateánajcheca'a a'ijna í tí'ti ti ayén éene'e seijre'e tíj a'ijna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e. Mej jíme'en huavívi'iri'ihuaca'a a'ímej í mej hua'apua, matí'ij mi me'an huaje'etéehua'axi ruurica a'ájna já'ahua'a a'alaguun a'u ti azufre jín á'ataa.

21 Ajta, a'ijna ti cahuaayu'u japua avé'eca, a'í pu ayén huá'aruu í seica í mej rá'astijre'eca'a me'ijna ti huápi'i á'atesi'ire'e. A'í pu ruseíj huá'ucuii a'ijna jíme'e í runiuuca ti ayén tí'ivaire'e tíj chun ti a'ijnineí téne'etze'en. Majta naíjmi'i í pina'ase, a'í mú huáju'uxai temua'a jeíhua me'ijna jíme'e í huá'ahua'ira'a a'ímej í mej huácuíhuaca'a.

20

Ciríistu'u pu nu'u tiu'uta'aíjta seij vi'ira'a nine'ira'a

¹ Netí'ij ni seij huaseij ti ta japua tí'ivaire'e. U júte'e pu ve'ecáme'ecaa. A'íi pu ajta yaavi huáchuisime'e a'íjna ti jín te'iteáanan a'u ti e'etécun ti caí a'íj ámitieere'e a'achú ti a'ucátee. A'íi pu ajta huapíjsime'e ti'iti cadeena, ti vivéj.

² Aj pu 'i raatéevi'i a'íjna í cu'ucu'u, a'íjna ti jécua imuá huatasejre. A'ii pu a'íin pú'een í ti ayén ántehuaa tijín tiyaaru'u, ajta Satanás. Aj pu 'i ra'íjtápe ti ij á'ateevi'in a'achú cumu seij vi'ira'a nine'ira'a.

³ Aj pu 'i a'uun ya'ucájríe a'u ti e'etécun. Ajta ra'iteána. Ti'iti pu ajta ancáavi'ijte tí'ij caí ché'e huá'acuanamua a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan ajta na'a caí te'entipúa'ajte'en seij vi'ira'a nine'ira'a. Aj pu 'i xaa, ayén tiú'ujxe'eve'e mej rá'íjxijta tí'ij a'atzu á'ateevi'in ti ruxiéehua á'uche'ecane'en.

⁴ Netí'ij ni ipuari tiu'uséij, neajta ne'ímej í mej jetzen acáte'ete'e. A'ii mú a'íin pú'een í mej ra'ancuré'a mej me'íjna jín antiújmua'areere mej hua'uxíjte'en í teite. Neajta á'iyen huá'axiejniu'uca huaseij a'ímej í mej huá'íjveichixi í hua'amu'úu jetze me'íjna jime'e mej tiu'utaxájtaca'a me'íjna jetze me'ecan í Jesús, majta me'íjna jime'e mej rá'astijre'eca'a me'íjna í niuucari ti jime'en raxa í Dios.

Majta a'íime, camu raateánajcheca'a me'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e, camu majta raateánajcheca'a í ti ravaire'e. Camu majta ra'ancuré'a í ti té'eyu'usi'ihuaca'a í huá'acuaatze'e nusu í huá'amujca'a jetze a'íj ti ye'í ántehuaa a'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e. A'íi mú majta huatarúj jamuan í Ciríistu'u, majta me'íjna jín ti'itevéé muá'araa matíj tajtúhuaani tíj na'a seij vi'ira'a nine'ira'a jime'e.

⁵ A'ii mú a'íin pír'ici í mej amuacá huatarújsin í mej meri huácuii. Majta í seica, í mej meri huácuii, camu miyen majtáhua'a huatarúj ajta na'a caí te'entipúa'are seij vi'ira'a nine'ira'a.

⁶ Rí'i pu tiraatá'a í ja'ati ti ayén tí'ijci'iti, ti ajta huatarújsin huá'a jamuan í mej anáté'ee aitaju'un huá'a tzajta'a í mi'ichite. Rí'i pu tiraatá'a a'iné Dios pu ari huateúra'ate í ru jemi a'íjna í ja'ati. Capu ajta ché'e ri'íríista a'ame ti ajtahua'a huámi'ini tíj na'a rusén jime'e, sino ayée pu a'íjna jín te'enteáruti tí'ij ti'iti jín tí'ivaire'e í Dios jemi, ajta jemin í Ciríistu'u. A'íi pu jamuan tiu'uta'aíjta. Ayee pu a'ateevi'i a'achú seij vi'ira'a nine'ira'a.

Dios pu ra'antimú'iti í tiyaaru'u

⁷ Tí'ij te'entipúa'are í seij vi'ira'a nine'ira'a, aj pu 'i ayén huatátuihua a'íjna í Satanás a'ujna a'u ti aiteánami'ihuaca'a.

⁸ Ti'iquí a'itaméj tí'ij huá'ucuanamuan a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, matíj mena'a pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua, tíj na'a Teijmata'a pújme'en, ajta Huáahuata pújme'en, ajta Cuameche, ajta Tzareeme'en. A'ímej pu tíseire'esin í mej miyen huataújmua'a tijín Gog, ajta a'ímej í seica í mej miyen huataújmua'a tijín Magog. Ayee mú ará'ase a'achú ti caj tí'itíej í sej ti huaca a'utí e'eve'e'ástime í jaj ti ve'ée. Ajta a'íin í cu'ucu'u huá'ajseire'esin mej mi huaténe'use'en.

⁹ Matí'ij mi nain japua á'ujujhua'ane'e tíj na'a ti auuyaúj í chuej japua. Matí'ij mi rajnáj a'u mej te'uté'inaamuaca'a a'íime í mej rí'i tí'iteseijre'e í Dios jemi, majta rajnáj me'íjna í chajta'a ti huápi'i hua'aráanajche a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ajta, taij pu u e'icájve u ta japua. Ajta hua'uteátaj a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e í tiyaaru'u.

¹⁰ Ajta a'íin í tiyaaru'u ti huá'ucuanamua, a'úu pu e'eteáriihuaca'a a'utí a'alaguun a'u ti azufre jín á'ataa, a'u ti ajta é'eseijre'e a'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e, ajta a'íjna ti ravaire'eca'a, a'íjna ti hua'ítzi jín tí'ixaxa'ata'a a'íjna jetze me'ecan ti huápi'i á'atesi'ire'e. A'uu mú mi rajpuaítzi muá'aju'u nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a tíj na'a rusén jime'e.

Dios pu huá'axijte'e a'utí é'eseijre'e í ipuari ti ve'ée

11 Netí'ij ni ipuari huasej ti ve'ée. Naa pu tí'icuinara'a. Neajta ne'ijna huasej í ti acájca. Ajta í chaanaca, ajta a'ijna í ta japua, é'e huaújpua'arixi me'ijna jemi. Camu ché'e mé'e jé'eseijre'eca'a.

12 Netí'ij ni ne'imej huasej í mej meri huácuii, í mej vivejme'en jín títetaté'eca'a, majta í mej ciliéene'e jín tí'ivaire'eca'a. A'uu mú e'eré'eveeca'a me'ijna jemi í ipuari. Majta seica ra'utácuuraca'a í yu'uxari. Majta seij autácuuraca'a í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'i a'ij mej ántea'arua í mej miyen ruuri huateáturaasin í Dios jemi. Dios pu ajta hua'uxijte a'imej í mej meri huácuii me'ijna jime'e a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, í ti jetzen ayén té'axa a'ij mej huarj mat'ij mauj ruurica'a, seij ajta seij.

13 Mat'ij mena'a pua'amé í mej aujámí í jaj tzajta'a, a'í mú huatarúj. Majta í seica, í mej huácuii a'utí na'a, capu amín tí'ti píríci í ti huá'ucuii na'ari a'utí a'uteájturaa í huá'axiejniu'uca, naíjmi'i mú majtáhua'a huatarúj. Ajta Dios pu naíjmi'ica a'uxijte a'ijna jime'e a'ij mej titetiújcha'íica'a mat'ij mauj ruurica'a.

14 Jíme'en pu'u hua'uxijte, a'í pu ra'upuá'ajte naíjmi'ica ti tí'itecui'ica, ajta a'ujna a'u mej a'uteájturaa í mej meri huácuii, í ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Hades. Naíjmi'ica pu atéhua'axi a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa. A'í pu a'ín pú'een í mej hua'apuaca jetze huácui'ini, mej me'uun a'uteáturaasin a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa.

15 Tí pua'a caí ayén té'eyu'usi'ihuacajche'e a'ij ti seij ántehuaa a'ijna jetze í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ántea'arua a'íme í mej ruuri huateáturaasin í Dios jemi, ayée pu tí'ijruuren a'ijna í ja'ati ti caí é'eyu'usi'ihuaca'a. Dios pu ra'atéjisin a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa.

21

Dios pu rajéjcuare'e ta japua ti seijre'e, ajta í chaanaca ti yen seijre'e

1 Netí'ij ni raasej á júte'e ti ari jéjcuacan jín seijre'e. Ajta í chaanaca, ayée pu che'atá na'a jéjcuacan jín seijre'e. Ajta á júte'e ti mí'ime'ecan, ajta í chaanaca ti mí'ime'ecan, capu ché'e mé'e jé'eseijre'eca'a. Ajta í jaj ti ve'ée, capu ajta ché'e seijre'eca'a, a'iné naíjmi'i pu e'ehuaújpua'arixi.

2 Netí'ij ni raasej ti á ve'ecáme'ecaa á júte'e a'u ti Dios é'eseijre'e a'ijna í chajta'a ti Dios huateúra'ate. Ayee pu téja'arájtehuaa tíjín Jerusalén ti jéjcuca. Ayee pu huaújrúu a'ijna í chajta'a tíj ajta 'íita'a r'íi tiu'uteújchejte tí'ij ari huatéviche'esin.

3 Netí'ij ni ráanamujri'i ti ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a í ja'ati ti a'uun a'utéveeca'a jemin í ipuari. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Xaasej, mú'een, a'iné pu'uri hui huatasejre'esin huá'a jemi í teteca a'ijna í chi'ira'an í Dios. A'í pu huateáturaasin huá'a jemi, majta a'íme, a'í mú teitejra'an pú'eene'e muá'aju'u. Ajta í Dios, a'í pu rusej seire'e a'ame huá'a jemi.

4'R'íi pu hui tihua'utá'asin mej mi caí ché'e tí'tij jín ruxiéemiste'e. Camu ché'e cui'ini. Camu ché'e me'ijna jín ruxiéemiste'e muá'aju'u me'ijna jime'e ti seij huamí'i. Camu majta ché'e ruyeine muá'aju'u; camu ché'e miyen tirajpuaítzi muá'aju'u me'ijna jime'e ti tí'ti huá'acucui'i, a'iné a'ijna í ti mí'ime'ecan, a'í pu ari e'ehuaújpua'arixi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í ja'ati.

5 Ajta a'ín í ti ipuari jetze acájca, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Me'ecui xaa, naíjmi'i í ti tí'iseijre'e, nee nu hui rajéjcuare'e.

Ajta ayén tíjín:

—Autéeyu'uxa a'ijna, a'iné nee nu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a ne'ijna jime'e ti ayén tí'ayajna.

6 Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Pu'uri icu. Antipúa'areca'a. Nee nu hui ne'ín pú'een i nej amújca, neajta i nej uvé'eteajti. Nee nu jéjcuca ímuá huatasejre, neajta nain nu tiu'utaahuaca'a ti yen

tí'iseijre'e. Neajta nu nain jín ranaíjmire'e tǵ na'a ti ajta tí'iseijre'e. A'atí ti na'a ti neetzi jemi á'ujca'anen nej ni niyen tiraatá'an í ti tirá'aturaate'e í tzajta'an, huáapua'a nu tiraatá'asin ne'íjna í jaj ti a'uun eiráninei a'u ti e'ejaíjxa. Nee nu xaa jaj raatá'asin í ti jín ruuri a'ame tǵ na'a rusén jime'e.

⁷ 'Ajta, a'íin ti tiu'utéemua'ítí, ayée pu tí'ijci'ítí. Nee nu Diojra'an pú'eene'e na'ame, ajta a'íin, niyauj pu pú'eene'e a'ame.

⁸ 'Majta a'íime matǵ mena'a pua'amé mej a'ij pua'a titetiújcha'íi neetzi jemi, ayée pu tihuá'aci'ítí mej me'uun a'uteáturan a'alaguun ti azufre jín á'ataa. A'ii pu a'íin pú'een í mej jín hua'apuaca jetze huácuil'ini. A'uu mú a'uteáturaasin a'íime í mej caí á'ujca'ane mej rajpuaíjtzi neetzi jetze me'ecan, majta a'íime í mej caí té'atzaahuata'e, majta a'íime í mej huá'anahua'aca naíjmi'ica, í ti'írí, mé 'uuca, majta mé teteca. Majta seica me'uun a'uteáturaasin. A'ii mú a'íin pú'een í mej tí'itecuil'ica, majta í mej ruxána'acire'e, majta í mej tí'ichahuaara, majta a'íime í mej rana'amiche me'íjna í ti caí Dios pú'een, majta matǵ mena'a pua'amé tí'ihua'itaca. Matǵ mena'a pua'amé mej miyen 'een, a'úu mú a'uteáturaasin a'alaguun. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Dios.

Jerusalén ti jéjcuu

⁹ Aj pu 'i, seij pu á e'iré'ene ineetzi jemi. A'ii pu a'íin pú'eene'e seij ti ta japua tí'ivaire'e ti huá'a jetze ajtéme'ecan í mej aráhua'apua ará'ase, í mej ru'itetú'utujme'ecaa í cutzape'e ti ajta aráhua'apua ará'ase. Ajta a'íjna tzajta'a í cutzape'e, a'íi pu urámuaaca'a seij ajta seij í cu'ini'ira'a í mej jín rajpuaíjtzica'a í teite í mej yen seijre'eca'a japuan i chaanaca, í ti ajta aráhua'apua ará'ase. Ayee pu tinaatá'ixaa tǵjín:

—Iiya'a jǵi, nee nu hui timuaataseíjrate'esin ne'íjna í ti jemin te'ataújratziiri'i í Cáne'a ti íra'ara'an pú'eene'e a'ame.

¹⁰ Jíme'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, aj pu 'i a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huateájturaa ineetzi jemi. Aj pu 'i a'uun neja'uví'ítí a'u ti jírí a'utacá'a, ti huápi'i ájtee, ti ajta ve'etí á a'utacá'a. Aj pu 'i tinaataseíjrate a'íjna í chajta'a í Dios ti huateúra'ate ti ayén téja'arájtehuaa tǵjín Jerusalén. A'uu pu u ta japua e'icáme'eca'a a'ujna ti Dios é'eseijre'e.

¹¹ Naa pu tí'itemastájye'ícaa tǵ ajta Dios huápi'i naa seijre'e. Ajta a'íjna í ti temastájye'ícaa, ayée pu seijre'eca'a tǵ tetej ti huápi'i tí'ijnajche, ti ajta naa tí'itatjaz tǵ a'íjna í cristal. Ayee pu ajta seijre'eca'a tǵ a'íjna í jaspe.

¹² Jaxu'u pu jín tiré'anami'i a'úu ti ve'etí a'utacá'a, ti temua'a té'ejtee. Tamuáamuata'a japuan hua'apua pu ará'axcaa a'u ti é'epueerta. Majta a'íime í mej majta tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, a'úu mú a'ité'u'upu'ujme'ecaa a'u ti é'epueertajme seij ajta seij. Ajta, í puéerta jetze, seí jetze ajta seij, ayée pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ánte'arua a'íime í teitestemua'ame'en í mej huá'a jetze airaújnejte a'ímej jetze í yaújmua'ame'en a'íjna í Israel teecan.

¹³ U Teijmata'a pújme'en, huaicací pu é'epueerta, ajta Tzareeme'en pújme'en, ajta huaicací pu ajta é'epueerta. Ayee pu che'atá na'a, huaicací tá'apueerta ajta u Cuameche pújme'en, ajta u Huáahuata pújme'en huaicací pu ajta é'epueerta.

¹⁴ Ajta tamuáamuata'a japuan hua'apua pu te'ará'ase í ti tajé'este í ti ajta japuan ájtaavijhuaca'a í jaxu'u ti jín curé'anami'ihuaca'a í chajta'a. Ajta a'íjna jetze í ti tajé'este, ayée pu té'eyu'usi'i a'ij mej ánte'arua a'íime í mej majta tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, í ti ajta Cáne'a hua'antíhuau mej mi me'ín tejá'uxajtane'en me'íjna jetze me'ecan.

¹⁵ Ajta a'íin ti tí'ine'ixaate'eca'a, a'íi pu tí'iti huité'chueeca'a cumu tí'iti ciyej ti oro jín taavíjhuaca'a. A'ii pu a'íin pú'eene'e ti jín raaté'itien a'achú ti auuyaúj í chajta'a, ajta a'achú ti antayaúj í puéerta, ajta a'achú ti ájtee í jaxu'u.

¹⁶ Rux'íej pu huatatí'íjme'e. Ayee pu che'atá naa huatátee tǵ ajta auuyaúj. Ajta a'íin raaté'itíe í chajta'a a'íjna jime'e í ciyej. Ayee pu huatátee í chajta'a a'achú cumu hua'apua vi'ira'a kilómetros. Ayee pu che'atá na'a auuyaúj; ayée pu che'atá na'a ájtee.

17 A'ñi pu ajta raaté'itíee a'ijna í jaxu'u. Ayee pu che'atá na'a tiraaté'itíe matíj tí'ijri'ire í teteca. Ayee pu ájtee a'achú cumu huaícate japuan anxívi meetro.

18 Ajta í jaxu'u, tetej pu jín ájtaavijhuaca'a mej miyen ratamuá'amua tíjín jaspe. Ajta a'ñin í chajta'a, nain pu jín taavíjhuaca'a a'ijna jime'e í oro ti naa té'ajtaave'e tíj í viidrio.

19 Ajta a'ijna í ti tajé'este, ti ajta japuan ájtaavijhuaca'a a'ijna í jaxu'u í ti jín curé'anami'i í chajta'a, naa pu rí'i tí'irúurijhuaca'a tíj na'a ti é'eseijre'e a'ijna jime'e í tetej ti huápi'i tí'ijnajche. A'ijna ti seij, a'ñin pú'eene'e í jaspe. Ajta í ti hua'apua, zafiro pu píríci. Ajta í ti huaíca, a'ñi pu pú'eene'e a'ijna í ágata ti síichira'a. Ajta í ti muáacua, a'ñi pu píríci í esmeralda, ti rú'aarara'a.

20 Ajta í ta'anxívi, a'ii pu a'ñin pú'een a'ijna í ónice ti yú'uxare'e. Ajta í ta'arájsevi, a'ñi pu píríci a'ijna í cornalina ti í'ípa'u. Ajta í seij, í ti aráhua'apua, crisólito pu píríci ti teuúmuara'a. Ajta í seij, í ta'aráhuaiica, berilo pu píríci ti rú'aarara'a seijre'e, í ti ajta cáj caj tí'iteuumuara'a. Ajta í ti aramuáacua, a'ñi pu píríci í topacio ti naa tí'iteuumuara'a, ti ajta naa tí'itatjaz. Ajta í seica, ayée pu tí'een. Í ti tamuáamuata'a, a'ñi pu píríci í crisoprasa ti naa tí'iteuumuara'a, ti ajta cáj tí'iru'aarara'a. Ajta í ti tamuáamuata'a japuan seij, jacinto pu pú'een ti taijravi'in jín nacamua. Ajta a'ñin ti tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'ii pu a'ñin pú'eene'e a'ijna í amatista ti naa tí'ijámua'ara.

21 Ajta a'ijna í puéerta ti tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'ñi pu jín taavíjhuaca'a a'ijna jime'e í perla, seij ajta seij í puéerta, seij jime'e í perla. Ajta í caaye jetze, nain pu oro jín taavíjhuaca'a ti ajta ayén naa tí'itatjaz tíj a'ijna í viidrio.

22 Neajta nu niyen raasej ti caí teyuu mé'e é'ehua'acaa a'ujna chajta'a a'iné a'u ti na'a a'ujna chajta'a miyen rana'amiche me'ijna í tavástar'a, í Dios, a'ñin ti nain jín antiújmua'aree, majta me'ijna í Cáne'a.

23 Capu ajta ruxe'eve'e ti a'ñin xicaj hua'atátzavi'ira tújca'ari tzajta'a huá'a japua í teite. Capu ajta ruxe'eve'e ti a'ñin máxcira'i tátzave'e tíca'ari tzajta'a, a'iné a'ijna í ti Dios jín rusej temastájye'i, a'ii pu a'ñin pú'een ti hua'atátzavi'ira huá'a japua. Ajta, a'ijna í Cáne'a, a'ii pu a'ñin pú'een í tatzari ti huá'a jemi huatátza.

24 Ajta a'ijna ti hua'atátza huá'a japua í mej me'uun huachéjme chajta'a, a'ñi pu hua'atátzavi'ira a'ame huá'a japua a'imej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Majta a'ñime í mej tihua'ajte'e a'imej í mej yen huachéjme i chaanaca japua, a'úu mú a'uvé'uju'u muá'aju'u u chajta'a mej mi rí'i tiraateájtuaani í Dios nain jime'e í mej jín rutémua'ave'e, majta nain jín mej tí'ijcha'ñi ti jeíhua huápi'i tí'ijnajche.

25 Camu ja'anáj te'iteánajsin tújca'ari tzajta'a a'u ti é'epueerta a'ujna chajta'a. Capu ajta ja'anáj huatética'ari a'ujna.

26 A'uu mú ye'ará'asin í mej ve'ecán jín títetateí, ajta í ti jeíhua huápi'i tí'ijnajche, ti ajta naa tí'iseijre'e. Ayee mú raruuren matíj mena'a pua'amé seij chuéjra'a japua mej é'eme'ecan.

27 Capu rí'iríista a'ame ti tí'iti ti xána'avi'ire'e pú'een a'uun a'uteáturan a'ujna chajta'a. Capu ajta hua'atá'acare'en mej mi me'uun a'uteárute a'ñime í mej a'ij pua'a tí'itiújcha'ñi na'ari a'ñime í mej tí'ihua'itaca sino a'ñime mu'u me'uun a'uteáruti í mej jime'en ayén té'eyu'usi'i a'ij mej ánte'arua a'ijna jetze í yu'uxari í mej miyen ruurican huateáturan me'ijna jemi í Cáne'a.

22

Jíme'en í játe'ana, ajta í ciyej ti a'uun é'eseijre'e

1 Aj pu 'i tinaatasejrate a'ijna í játe'ana ti jetzen 'airáanej a'u ti a'utéjvee í ipuari ti jetzen acájca í Dios, ajta a'ijna í Cáne'a. Ajta a'ijna í jaj ti mí'iye, temua'a pu naa tí'iu'ujmua'ati. Naa pu ajta tí'itatjaz tíj í cristal. A'ii pu a'ñin pú'een í jaj í ti caí ja'anáj ateáxi'isin.

2 Já'ita'a pu mí'iye í caaye jetze ti a'uun a'utaníne'i í chajta'a jetze.

Ajta, ciyej atavéejme'ecaa a'utí e'leve'e'ástime í jaj, seica a'u ti pújme'en, ajta seica u jetze pújme'en. A'ii pu a'ín pú'een a'íjna í ciyej í mej jín ruuri muá'ara'ani. Tamuáamuata'a japuan hua'apua pu ará'ase í ti jín taaca tíj na'a seíj máxcira'i jetze pítí'irijca, aj pu 'ij ajta seica jín taca'an a'íjna í ciyej. Ajta í xamua'ira'an, ayée pu tí'ivaire'e mej mi me'íjna jín huaújrujte'en a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

³ Capu ché'e a'uun seíire'e a'ame í tí'ti ti Dios ayén tiraaxí'epi'íntare ti ayén puáijtzi tiraatá'an sino a'úu mú a'ujté'e muá'aju'u í Dios jamuan, majta a'íime í mej me'uun huachéjme me'újna chajta'a jamuan a'íjna í Cáne'a. A'íi mú tiu'uta'aíjta, majta a'íime í mej tí'ivaire'e, a'íi mú raná'amiche'e muá'aju'u.

⁴ A'íi mú jemin seíire'e muá'aju'u, ajta aj pu e'eseíire'e a'ame aj huá'acuaatze'e a'ij ti ántehuaa a'íjna.

⁵ Capu ché'e ja'anáj huatética'ari a'ujna. Capu ché'e ruxe'leve'e a'ame mej miyen tatzari jín huateújtzavi'i na'ari ayén ti hua'utétatzavi'in í xicaj, a'iné a'íi pu tavástara'a ti ajta Dios pú'een, a'íi pu hua'atátzavi'ira a'ame. Majta a'íime, a'íi mú tí'aíta muá'aju'u tíj na'a rusén jime'e.

Tí'ij uvé'enen í Círístu'u

⁶ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Ayee pu hui ti'ayajna a'ij nej tí'imua'ixaate'e a'iné tzáahuati'ira'a nu jín ti'ixa. Ajta a'ín tavástara'a, a'íjna ti u ya'uta'íteca'a í ruxéjniu'uca tí'ij huá'a jemi huateáuran a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'íi pu ari naata'íteca'a i nej ta japua tí'ivaire'e nej ni tihua'utaseíjrate'en a'ímej í mej ravaire'e í Dios a'ij ti tiú'ujxe'leve'e ti ca'anacan ayén teja'uré'enen.

⁷ —Me'ecui xaa, nee nu hui mú a'uvé'emé'e na'ame.

Rí'i pu tiraatá'aca a'íjna ti ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari jetze.

⁸ Neajta inee, i nej i'í Juan, nee nu ne'ín pú'een nej ráanamujri'i, neajta nej raaseíj a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari. Jíme'en nu'u niyen tiráanamujri'i, neajta tiu'uséij, aj nu ni niyen aicántutzi a'u ti e'era'íicajme a'íjna í ti ta japua tí'ivaire'e, ti ajta tinaataseíjrate nej ni raateánajche. Aj nu ni raatenáachejche'en nicu.

⁹ Ajta a'ín, ayée pu tinaatá'ixaa tíjín:

—Capej hui piyen neruure, mú'ee, a'iné ayée nu che'atá nena'a tí'ivaire'e í Dios jemi patíj mú'ee, ajta matíj majta a'íime í a'ihuáamu'a í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, majta matíj mena'a pua'amé araúraste a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari. Patá'aj pe'íjna huateánajche í Dios.

¹⁰ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Capej hui rá'avaata í niuucari ti a'íjna jetze á'ayu'usi'i i yu'uxari, ti ajta Dios jetze me'ecan tí'ixa, a'iné pu'uri tén a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze tí'ij naíjmi'i te'entipúa'ari.

¹¹ 'Ajta í ti hui a'ij pua'a tí'tiújcha'íi, ché'e auj ayén a'ij pua'a tí'tiújcha'íi. Ajta í ti xána'avi'ire'e, ché'e auj xána'avisí'i seijre'e. Ajta í ti r'íene'ecán jín seijre'e í Dios jemi, ché'e auj ayén rí'i tí'iseíire'e á'ara'ani.

¹² 'Me'ecui xaa! Nee nu hui ca'anacan mú a'uvé'emé'e na'ame nej ni hua'utá'an a'ij ti tiraamuá'ítin, nej ni niyen tihua'utá'an matíj mena'a pua'amé í mej tiraamuá'íti, seij ajta seij, a'ij ti tiraavíjte'e.

¹³ 'Nee nu ne'ín pú'een i ta'amuájca, neajta i nej tu'uvé'eteajti, neajta ne'ín pú'een i nej jéjcau ímuá huataseíjre, neajta ne'ín pú'een i nej yen seíire'e na'ame tíj na'a rusén jime'e. Nee nu neajta ne'ín pú'een i nej nejmí'i huataseíjre tí'ij caí xi tí'ti mé'e seijre'eca'a, neajta nu ne'ín pú'een i nej nain ancuré'asin tí'ij te'entipúa'ari tíj na'a ti íjii tí'iseijre'e.

¹⁴ Rí'i pu tihua'atá'aca a'ímej í mej tí'ija'usica í tiú'ujcixi tí'ij ayén tihua'uci'iti mej me'íjna jetze ráacua'ani í ciyej í mej jín ruuri huateáuran, mej mi majta me'uun a'uteárute me'újna chajta'a me'íjna jetze a'u ti é'epueerta.

15 Ajta á pua'acié, a'úu mú a'uté'uu muá'aju'un a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, majta a'íime í mej tí'ichahuaara, majta a'íime í mej ruxána'acire'e. A'íi mú majta á pua'acié a'uté'uu muá'aju'un a'íime í mej tí'itecui'ica, majta í mej rana'amiche í ti caí Dios pú'een, majta matíj mena'a pua'amé í ti ayén tihua'aráanajche ti hua'itzi pú'een, majta í mej tí'ihua'itaca.

Jesús pu te'anxájta

16 —Inee, i nej Jesús pú'een, nee nu u ya'uta'íteca'a mú'ejmi jemi ne'íjna ti nevaire'e tí'ij a'íin te'anxájta huá'a jemi a'íimej í mej me'uun e'etiújse'íri mej mi raateánajche í Dios. Nee nu ne'íjna jetze huanéj í David teecan. Nee nu huáacixa'ara'an pú'een a'íjna í David.

A'íin ti huatéeviche raatá'ineesin ti uvé'enen

17 Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'íin ti auchén huatéeviche, ayée mú ti'ixa tijín:

—Ché'e mú a'uvé'eme'en.

Ajta í ti ranamua, ché'e ajta a'íin ayén tiu'utaxáj yee:

—Ché'e a'íin mú a'uvé'eme'en.

Ajta í ti jetzen á'ujca'ane ti ayén tira'aráastijre'en, ché'e ja'ati ti na'a ayén mú a'uvé'eme'en, ché'e ajta huáapua'a ra'ancuré'an í jaj ti jín ruuri huateáturan.

A'í pu taatájevi í Jesús

18 Ayee nu niyen tihua'a'íjcate'e ja'ati ti na'a ti ranamua a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari jetze ti Dios jetze me'ecan ti'ixa, ti pua'a ja'ati ayén seicié tiu'utaxáj, Dios pu puajtzi raatá'asin a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari.

19 Ajta ti pua'a ja'ati ra'uré'uuna í tí'iti ti a'íjna jetze té'eyu'usi'i ti Dios jetze me'ecan ti'ixa, Dios pu ajta rá'ari'ira a'íjna tí'ij caí ché'e ráaci'iti ti a'íin a'íjna jetze ráacua'ani a'íjna í ciyej ti jín ruuri á'ara'ani. Capu ajta ché'e ayén tí'ijci'iti ti a'íin a'uun a'uteárute í chajta'a jetze a'u ti Dios huateúra'ate. Ayej té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari jetze.

Juan pu ayén te'evé'eniuvve

20 Neajta inee, i nej te'anxájta ne'íjna jime'e, ayée nu ti'ixa ne'íjna jime'e ti ayén ti'ayajna nej ca'anacan mú a'uvé'emé'e na'ame.

Ché'e ayén teja'uré'enen, patá'aj yé uvé'enen, tavástara'a, mi pej Jesús pú'een.

21 Ché'e a'íin tavástara'a ti ajta Jesús pú'een, ché'e a'íin rí'í tihua'utá'an a'íimej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ché'e ayén teja'uré'enen. Ayee pu te'entipúa'areca'a í niúucare'ara'an í tavástara'a.